NOSOLOGIA METHODICA

SISTENS

MORBORUM CLASSES

Juxtà Sydenhami mentem & Botanicorum ordinem.

AUCTORE

FRANCISCO BOISSIER DE SAUVAGES
Regis Consiliario ac Medico, in Monspeliensi Universitate Medicinæ, olimque Botanices, Professore Regio; Academiæ Scientiarum Monspeliensis, Londinensis, Upsaliensis, Berolinensis, Florentinæ, Physico-Botanicæ, Suecicæ, Naturæ curiosorum, & Instituti Bononiensis Socio.

Editio ultima, auctior, & emendatior.

TOMUS SECUNDUS.

Si morbi cujuslibet historiam diligenter perspectam haberem, par malo remedium numquam non scirem adferre. *Sydenham.*

AMSTELODAMI,
Sumptibus FRATRUM DE TOURNES.

MDCCLXVIII.

CLASSIS SEPTIMÆ SYNOPSIS.

DOLORES.

ORDO I. DOLORES & molestiæ vagæ sæpiùs universales aut cutaneæ ad phlegmasias non referendæ.

I. ARTHRITIS, *goutte*, articulorum dolor spontaneus periodicus.

II. OSTOCOPUS, *douleur des os*, ossium dolor non erraticus & internus in artubus.

III. RHEUMATISMUS, *rheumatisme*, dolor diuturnus in parte carnosâ artuum.

IV. CATARRHUS, *catarrhe*, collo vicinarum partium dolor à frigore suscepto, cum tussi, coryzâ, &c.

V. ANXIETAS, *anxieté*, molestia quæ ad continuam loci mutationem cogit.

VI. LASSITUDO, *lassitude*, molestia cum debilitate quæ ad quietem invitat.

VII. STUPOR, *stupeur*, molestia quæ sensum tactûs obscurat.

VIII. PRURITUS, *prurit*, molestia quæ ad scalpendum nos cogit.

IX. ALGOR, *froideur*, molestia qualis à summo aëris frigore excitatur.

X. ARDOR, *chaleur*, molestia qualis à summo aëris calore producitur.

ORDO II. DOLORES CAPITIS, scilicet vel capillitii vel faciei.

XI. CEPHALALGIA, *mal de tête*, gravativus capitis dolor.

XII. CEPHALEA, *cephalée*, periodicus diuturnus tensivus capitis dolor.
XIII. HEMICRANIA, *migraine*, dolor alterutrius lateris frontis.
XIV. OPHTHALMIA, *ophthalmie*, dolor oculi cum rubore, lucis intolerantia, &c.
XV. OTALGIA, *douleur l'oreille*, dolor aurium.
XVI. ODONTALGIA, *mal de dents*, dolor maxillarum dentiumve.

ORDO III. DOLORES PECTORIS, jugulive anhelationis expertes, anhelationibus non accensendi.

XVII. DYSPHAGIA, *difficulté d'avaler*, molestia deglutitionem impediens.
XVIII. PYROSIS, *cremason*, ardor œsophagi ad stomachum extensus.
XIX. CARDIOGMUS, *douleur du cœur*, dolor cordis cum ejus pulsatione.

ORDO IV. DOLORES ABDOMINALES INTERNI.

XX. CARDIALGIA, *cardialgie*, molestia in stomacho syncopem minitans.
XXI. GASTRODYNIA, *douleur d'estomach*, dolor vehemens epigastrii stomachive.
XXII. COLICA, *colique*, dolor intestinorum.
XXIII. HEPATALGIA, *douleur hépatique*, dolor hypochondrii dextri hepatisve.
XXIV. SPLENALGIA, *mal de râte*, dolor aut molestia in regione lienis.
XXV. NEPHRALGIA, *douleur néphrétique*, dolor lumbi alterutrius ureteris ductum sequens, cum nauseâ, testis retractione in viris, cruris stupore in fœminis, &c.
XXVI. DYSTOCIA, *difficulté d'accoucher*, dolor uterinus in gravidis cum conatibus parturitionis.
XXVII. HYSTERALGIA, *mal de mére*, dolor uteri sine nisu parturitionis.

ORDO V. DOLORES partium externarum locales, artuumque.

XXVIII. MASTODYNIA, *douleur du sein*, dolor mammarum.
XXIX. RACHIALGIA, *colique de Poitou*, dolor abdominis & spinæ dorsi in brachiorum paralysim aut convulsiones desinens.

XXX. Lumbago, *Ereintement*, dolor lumborum corporis erectionem impediens.

XXXI. Ischias, *Sciatique*, pelvis & coxendicis dolor claudicationem sæpiùs inducens.

XXXII. Proctalgia, *Mal du fondement*, dolor podicis citra tenesmum.

XXXIII. Pudendagra, *douleur des parties honteuses*, dolor genitalium citra dysuriam.

CLASSIS SEPTIMA.

MORBI DOLORIFICI,

SEU

DOLORES.

ALGEMATA Græcis, quo nomine etiam *Hippocrates* nosemata, seu morbos in genere intellexit; Gallis *Douleurs*, *maladies de douleur*; Anglis *Pein*, *Asch*; Hispanis *Lastimas*; Italis *Dolori*.

2. *Character.* Morbi quorum præcipuum symptoma est ingrata & molesta sensatio, aut imaginatio, qualis ex nervearum partium laceratione, rosione, ustione, pressione, aut distractione oritur.

3. Non omnis molesta sensatio dolorificos morbos determinat, cùm vix ullus sit morbus qui molestam sensationem non inferat; unde *Hippocrates* morbum per molestiam definivit; requiritur dolor constans, vel notabilis, qui cætera symptomata superet; si enim morbum febrilem, inflammatorium, convulsivum, vesanum, evacuatorium comitetur dolor, tunc ægritudo ad illas classes pertinet.

Theoria Doloris Mechanica.

4. Dolor est molesta & confusa perceptio, qualis à fibrarum nervearum distractione, rosione, punctione, similive læsione oritur.

5. Perceptio molesta à sensatione, seu actione corporis cujusvis in fibras nerve-

nerveas oriunda, dolor eſt *ſenſitivus;* quæ verò ab actione ſimili in fibras cerebri medullares, aut ſine ullâ actione in corpus, ab animæ affectione dependet, dolor *imaginarius* eſt, qualem experiuntur ſomniantes, hyſtericæ, artubus truncati, pathematis agitati, ſine ullo vitio corporeo.

6. Dolor vulgaris à ſenſatione oriundus pendet materialiter ab eâ nervis illatâ violentiâ, ex quâ rupturæ, vel diſſolutionis periculum imminet; formaliter verò à perceptione & metu hujus periculi proximè imminentis.

7. Cauſæ hujus actio eſt proportionalis vi fibras impetenti, & attentioni animæ periculum ruptionis ſentienti.

8. Fibræ nerveæ quæ magis exiles, nudæ, ſolitariæ, tenſæ, illæ cæteris paribus ab eadem vi faciliùs rumpuntur.

9. Corpora majorem vim habent ratione molis, & ea plures ſimul fibras lacerant, & ratione velocitatis, & ea eodem tempore altiùs penetrando fibras attingunt.

10. Si vis corporum in nos agentium imminuatur à partium reſiſtentia, quò major eſt moles ſimul partibus applicata, eò dolor eſt magis extenſus, ſed minùs intenſus, quia corporis impetus à pluribus fibris ſuſtinetur.

11. Si vis corporum in nos agentium partium noſtrarum reſiſtentiâ longè major ſit, dolor quidem ab ejus actione velociori exſurgens acutior eſt, ſed tanto fugacior, quia ſectis fibris nerveis earum ſenſus perit, & dolor evaneſcit.

12. Hinc patet cur ab eodem pondere capillorum faſciculum trahente, nullus dolor, vel levis; ſi verò unicum pilum trahas, dolor acutus exſurgat? Si pluma labii fibras leviter vellicet, ſenſatio moleſtior eſt, quàm ſi carnes abdominis manu diſtrahantur; quia fibrillæ nerveæ, ſolitariæ, nudæ, magis tenſæ, magis à tractatione periclitantur, quàm trunci nervei carnibus immerſi, laxi.

13. Si globus in manum impingat, actio globi eſt, ut ejus vis totalis, dum manus reſiſtit immobilis; ipſius globi vi minor, quò magis cedens recedit manus; nulla, ſi manus pari velocitate recedat, quâ globus eam premit; omnium maxima, ſi in globum impetentem manus ipſa moveatur. Hinc gradus colliſionis, & doloris à contundentis inſtrumenti actione & reactione quiſque repetat.

14. Hinc ſequitur ſævos fore dolores, ſive corpus humanum in parietem impingat, ſive paries in corpus humanum irruat, ſive calculus, dum homo curru vehitur, in renes impetat, ſive ren, vel veſica ſpaſmodicè ſe conſtringens calculum fortiùs comprimat.

15. Actio ſtimulantis in corpus noſtrum, ſi par fuerit reſiſtentia, eſt ut ejus vis, ſeu ut moles & velocitas quadrata conjunctim, quæcumque fuerit ejus figura. Sic globus plumbeus obtuſiſſimus, & minimus, modò ſummâ velocitate moveatur, duriores corporis noſtri partes poteſt diffringere.

16. Si minimæ fluidi cujuſdam moleculæ valeant ſolidas noſtras partes rodere, diſſolvere, certum eſt eas tantò majori velocitate pollere, quò minores ſunt, aut indigere tantò majori temporis ſpatio, ut datum effectum præſtent, quò ſunt pauciores.

17. Errant itaque illi, qui vim corroſivam, ſtimulantem, diſſolventem ex ſola molecularum minimarum ſtimulantis, vel ſolventis figurâ acutâ, & rigiditate deducunt: cùm figura acuta nullam viam habeat ad agendum, & tantùm agat commodiùs, ſi vis ſufficiens ipſi applicetur.

18. Ut aqua pura rodit duriſſimum metallorum, & oleum blandum diſſolvit cuprum, ita moleculæ fluidi ſalibus, partibuſque acutis ac rigidis deſtituti, valent nervos lacerare, rodere; ex eo quod fluidum rodat & ſtimulet, non ſequitur illud gaudere rigidis & acutis particulis.

19. Vi adhæſionis moleculæ fluidorum agunt eò fortiùs in ſolida, quò major eſt mutuus eorum contactus; ſed mutuus contactus eſt major, quò major eſt affinitas gravitatis ſpecificæ, & ſimul molecularum & pororum eas recipientium: adeoque vi adhæſionis moleculæ fluidorum poſſunt agere plus vel minus in fibras nerveas corporis humani, licet ſphæricæ & obtuſæ ſint, ac omnis duritiei expertes.

20. Corpora molliſſima, ut aqua, ſi velociter impetantur, ut à manu, non minùs repercutiunt quàm ſi forent dura; ita non minùs feriunt, ſi corporis ſolidi & reſiſtentis partes impetant illa fluida; utrobique enim æqualis eſt colliſio; ergo à vehementi actione corporis in nervos ad ejus duritiem non valet conſequentia.

21. Sic explodi poſſunt errores, quos in Scholas induxit Carteſiana, in mechanicis ſæpiùs erronea, philoſophia; qui tamen errores, ſi longis præjudiciis confirmati, vix avelli poſſunt.

22. Principia morborum dolorificorum ſunt, vel 1° *Inſtrumenta* mechanicè pungentia, oſſa acuminata fracta, calculi aſperi renibus impacti; vel prementia, ut calculi ſphærici, politi; vel trahentia, ut quæ os luxant, ſubluxant; vel vulnerantia, aut contundentia, ut vis corporum in nos impingentium, aut corpus noſtrum in dura obvia lapſu, impetu, impactum.

23. Vel 2° *Infarctus* vaſorum, ſeu obſtructio à copioſo, vel ſpiſſo fluido, maximè ſi retroſequens fluidum urgeat infarctum; unde vaſa infarcta aggravantur, diſtenduntur, hinc dolor gravativus; vel etiam diſtrahuntur fortiùs, unde dolor diſtenſivus; vel inflammata pars in acumine ferè laceratur, hinc dolor punctorius, perterebrans, pulſans, cùm infarciuntur arteriæ, antequam in reticula, vel in venas abeant.

24. Hujus *infarctus* quantitas eſt eò major, quò emiſſaria fluidi magis ejus effluxui reſiſtunt, vel culpâ ſolidi conſtricti, compreſſi, vel culpâ fluidi viſcoſi, craſſi; & quò immiſſaria fortiùs immiſſum recipiunt ſimul fluidum, ut à corde vehementer contracto, ab ipſo immiſſario fortiùs pulſante, vel ſpaſmodicè ſe contrahente; utraque enim de cauſa pars infarcta fortiùs diſtenditur, premitur, concutitur, ut accidit in phlegmone; hinc dolor vehemens.

25. Vel

25. Vel 3° vitia solidorum dolori ansam præbent, quia majori *erethismo* pollent, aut ob præviam tensionem, aut ob influxum fluidi nervei majorem quo tenduntur, aut ob phlogosim, aut ob sensibilitatem adauctam à metu, debilitate, pathemate, subitaneâ & inassuetâ actione, partis teneritudine. Sic metus titillationem reddit dolorificam, & intolerabilem; assuetudo tegendi caput facit ut à levi aurâ, si detectum fuerit, frigeat; oculi ophthalmici diù clausi, cùm sanati sunt, à luce etiam læduntur; pars nimis diù calidè fota, & remollita dein à minima causa dolet; ægri debilitati delicatiores fiunt, & molestiùs afficiuntur à levibus incommodis; nerveæ fibræ aëri expositæ nudæ ab aëris attactu dolent acerrimè; tendines tormentis distracti levi pressione dolent; oculi phlogosi affecti lucem non tolerant; convulsa intestina colicam, ileum inducunt.

26. Vel 4° *Acrimonia* humorum, ut bilis, urinæ, ichoris, puris, tabi, virus syphilitici, scabiosi, cancrosi, & similium, dolores excitat maximè pruriginosos, rodentes, acres, calidos, urentes, vi adhæsionis; & quoniam diversa corporis solida, viscera, ac colatoria, gaudent diversa gravitate specifica, ut docent statica *Hambergeri* experimenta, idem fluidum acre illi potiùs adhæret parti quàm alteri, eadem ratione quâ bilis potiùs secernitur in hepate, quocum gravitate specifica affinis est, & urina in rene, & saliva in parotide, non verò è converso. Hinc intelligitur cur materies arthritica articulos, rheumatica musculos, syphilitica vetus periosteum, scabiosa cutim, &c, aggrediatur, ibique dolores excitet.

27. Vel 5° Conatus naturæ ad expellendam, aut corrigendam materiem quamvis morbificam, sive acrem, sive blandam, sed copia vel situ incommodam, sive conatus sit rationalis, sive erroneus, sive voluntati congruus, sive illi repugnans; atque hi conatus sunt frequentissimum dolorum principium. Dolores capitis non raró sunt à conatu naturæ ad excitandam narium hæmorrhagiam; dolores pectoris à conatu naturæ ad expectorandam materiem morbificam; unde tot dolores pertinaces capitis, pectoris, uteri, obortis hæmorrhagiâ, hæmoptysi, catameniis evanescunt. Dolores partûs non certè à pondere fœtûs; quippe quidni pridie doleret uterus? Cur illico noni mensis fine tantùm illi dolores excitantur, & per intervalla deinceps continuò breviora revertuntur eodem dato pondere? Dolores illos excitant constrictiones naturales uteri, quæ ligamenta lata distrahunt; revertuntur illa iterùm tormina, cùm excluso fœtu sequenti die excludendi sunt grumi cruoris in utero concreti, orificium adhuc dolens deduci debet per violentiam quâ constringitur uterus, unde dolores atroces. Quis ignorat autem in partu, voluntatem quandoque naturæ suppetias ferre in eliminando fœtu?

28. Indicatio rationalis est cognitio utilitatis, vel opportunitatis cujusdam auxilii in dato morbo adhibendi, ex qua determinatur voluntas ad illud agendum, vel præscribendnm, quod profuturum esse cognoscimus.

29. Indicatio empirica est memoria utilitatis, quâ quoddam auxilium in simili

fimili cafu fuit adhibitum, etiamfi modus agendi, & morbi conditio ; feu caufa ignoretur. Hæc valet in ufu remediorum fpecificorum, & arcanorum, quorum utilitas folâ experientiâ, vel hiftoriâ comperta eft.

30. Indicantur in omni dolore fenfitivo, 1° laxantia, quæ fibræ nerveæ diftractæ tenfionem minuunt: 2° anodyna, quæ animæ fenfibilitatem tollunt, vel minuunt. Nam cùm laxantia & anodyna neceffariò deftruant fenfibilitatem & diftractionem, quæ fimul junctæ dolorem conftituunt, ex illorum ufu cognofcimus ægrum meliùs habiturum; ergo ea auxilia utpote profutura indicantur.

31. Verùm cùm partium laxitas earum officiis noceat, animæque fomnus, & ftupor ejus actiones liberas impediat, ille ftatus diù fine fanitatis detrimento perftare non poteft, nec narcotica poffunt continuò deglutiri. Neceffum eft ut principia doloris, feu caufas etiam hujus diftractionis tollamus; principia verò funt vel inftrumenta mechanicè lædentia, vel infarctus, vel acrimonia, vel erethifmus, vel demùm naturæ conatus, iifque fublatis tollitur diftractio, quæ doloris caufa eft materialis; ergò ea auxilia indicantur, quibus ea tolluntur principia.

32. Irritantia mechanica funt vel externa, ut chlamydes pectus conftringentes, calcei pedem prementes, collaria, vincula arctiora, quæ removenda funt; vel interna, ut calculus veficæ qui lithotomiâ educendus, fœtus mortuus cujus partus provocandus, fcybala dura clyfmatis educenda, faburra emetico catharticove ejicienda, fragmentum cranii trepano attollendum, pus in abfceffu, cui via paranda; quibus omnibus chirurgica auxilia fæpiùs competunt.

33. Infarctus fit vel per fluxionem, ut phlegmo, eryfipelas, cujus remedia in claffi inflammationum quærantur; vel per congeftionem ab humorum fpiffitudine & craffitie, vel ficcitate, quæ indicant medicamenta refolventia, feu ea quæ phyficè agendo fluidis infpiffatis fluiditatem conciliant: Illa verò agunt imminuendo mutuos contactus humoris concreti; five interponendo moleculas aqueas fphæricas, ut diluentia, emollientia; five interjiciendo particulas igneas, quæ moleculas cohærentes feparent, ut calida; five intermifcendo particulas fluidi fpecificè levioris, ut refinofa, oleofa, unguenta; five impediendo perfpirationem, eamque colligendo, unde veluti in balneo vaporis retinetur pars infarcta, quod præftant emplaftica, unguinofa.

34. Sed quoniam infarctus dolorificus fimul ftipatur tenfione nervorum, eaque tenfio laxantibus fimul & anodynis minuitur; ea præ cæteris eligenda refolventia, quæ fimul emollientia funt & anodyna, quæque cutim fatis altè penetrant, ut ad partem affectam devenire poffint.

35. Talia funt flores chamæmeli & meliloti, folia cicutæ & hyofcyami, ex quibus in aquâ, vel lacte coctis parantur cataplafmata, vel intinctis linteis fomenta partibus calidè admovenda; farinæ etiam quatuor refolventes dictæ, orobi, lupini, fœnigræci, in paftam redactæ, addito croco, oleo lini, & fimilibus; ovorum vitelli, fperma ceti; catelli, colum-

columbæ, pulli juniores vivi secti & lateri, capitive dolenti, vel contuso, vel bubonoceli applicati optimè resolvunt, & sedant: Idem præstant axungiæ, adipes, olea, butyrum lactis, cacao, quæ etiamsi à causâ frigidâ dolentibus calidè illiniuntur, superpositâ chartâ emporeticâ; huic scopo etiam conducit vinum rubrum, quo cum micâ panis paratur cataplasma resolvens; ast ex spiritu vini & camphora, cujus uncia libram spiritus vini ingrediatur, fit resolvens penetrans & antiphlogisticum; etiam sapones in aqua vitæ soluti, & partibus dolentibus applicati, necnon irrigationes, semicupia ex aquis thermalibus sulphureis, quæ dolores rheumaticos resolvendos fugant.

36. Interna resolventia doloribus accommodata sunt chinæ radix, salsa parilla, dulcamara, & potissimùm electrisatio. Chinæ radix conscissa bulliat in aqua, vel jusculo à drachma semisse ad drachmam pro quovis jusculo; salsæ parillæ semi-uncia pro quavis aquæ libra potum præstat optimum; dulcamaræ stipites in lacte cocti vim resolventem & anodynam lacti conciliant, modò magnâ copiâ lac singulis diebus bibatur. Sed in doloribus rheumaticis à lymphâ spissâ factis, in ischiade, nihil est utilius iteratâ quotidie electrisatione, scintillis è collo extricatis, & additâ sub finem levi fulminatione, quo solo auxilio innumeros sanatos vidimus; conducunt & laconica, stuphæ, seu fomenta calida ex foliis ebuli, vel hederæ in aqua, vel sub cineribus coctis, & parti dolenti, ac œdematosæ admotis.

37. Ubi acrimonia datur, conducunt edulcorantia, in calidis doloribus à sanguine exsucco, lymphâve aridâ productis; in hunc finem parantur ex pullo juniore, ranis, vitulinâ carne decocta, quæ formâ ptisanæ, jusculive potantur ubertim, præmissis generalibus; præmissis jusculis, interposito leni cathartico, lacticinia feliciùs adhibentur, ut lac asininum, vaccinum, caprillum, ea pro omni cibo arthriticis, rheumaticis feliciter usurpantur. Flores malvæ, violæ, radices althææ, semina lini infusa in sufficienti aquæ copiâ suppeditant potum calculosis, dysentericis optimum. Extùs edulcorant cataplasma de mica panis cum lacte & croco, de oryzâ coctâ, pulpa radicis althææ, & axungiæ recentes, butyrum insulsum, unguentum de althæâ modò recens fit; oleum olivarum, amygdalarum.

38. Ad erethismum & naturæ conatus compescendos conducunt laxantia demulcentia, ut balneum in oleo, in decocto foliorum malvæ, violæ; clysmata ex iisdem; litus; potus diluens & demulcens, maximè oleum amygdalarum dulcium intùs & extùs usurpatum; præstant in doloribus acutis, vel febrilibus phlebotomiæ, hirudines; sed demùm ubi dolor non est gravativus, nec æger interno capite laborat, hos erethismos & quosvis naturæ ferociores conatus moderantur, & sedant anodyna & narcotica, maximè in doloribus spasmodicis sine soporis metu, in hystericis motibus, in atrocibus quibusvis membranarum divulsionibus, in colica, ileo, nephritide.

39. Mitissima sunt syrupus de papavere albo, qui puerulis ad drachmam, adul-

adultis à femi-unciâ ad unciam datur; diacodium, quod opii partem recipit, minori copiâ præfcribitur; caput unum aut alterum papaveris albi, quod in paucâ aquæ copiâ coquitur, & decoctum hauritur; laudanum adhibetur, ubi dofis fyrupi papaverini non fufficit, atque laudanum liquidum intus guttatim ufurpatur, ut à guttâ unâ ad fex pueris, ad viginti & multò plures adultis minorem dofim expertis: Solidum laudanum à femi-grano præfcribitur, fenfim augendo, vel quartâ quavis horâ repetendo, vel majori dofi initium ducitur, fi dolor urgeat. Theriaca recens etiam ufurpatur, cujus una drachma continet opii granum; vel diafcordium, cujus una drachma vix dimidium opii granum continet; vel pilulæ de cynogloffo, cujus grana octo continent opii, & feminum hyofcyami ex fingulis granum unum, vel fapo Starkei hîc vix ufitatus.

40. Ex laudano folido, ad grana tria cuique unciæ unguenti de althæa mixto, fiunt litus anodyni; ex granis aliquot laudani & tacamahacâ, vel galbano fiunt emplaftra temporibus applicanda.

41. Verùm & narcotica, quandoque intus non adhibenda, poffunt extùs admoveri, ut folia hyofcyami, cynogloffi, ftramonii, lacti vel aquæ incocta, & in cataplafma feu pulpam redacta; fic fuccus folani hortenfis, phytolaccæ cum oleo leniffimo tritus in marmoreo mortario abit in unguentum quod ulceribus cancrofis applicatur; fic balfamum tranquillum calidum partibus admovetur.

42. Ubi vires funt refocillandæ, ftomachus roborandus, humores torpidi diffolvendi, anima exhilaranda, dolorefque fpafmodici compefcendi, guttæ minerales anodynæ fruftulo facchari affufæ intùs fumantur; nitrum in doloribus nephriticis, & calore, fiti ftipatis, ufurpatur; hujus grana decem vel viginti in fingulis ptifanæ libris fufficiunt; id fervorem temperat, & fanguinem diffolvit.

43. Sal fedativum Hombergii in doloribus hyftericis ad grana duo, vel forma ptifanæ ad grana decem ufurpatur in animi anxietatibus, agrypniâ. Nullus fopor ab æthereo liquore Hoffmanni, nitro, nec à fedativo fale Hombergii pertimefcendus eft.

44. Si primæ viæ ante opiatorum ufum internum non fint expurgatæ, metuendæ funt cardialgiæ, naufeæ; fi fanguis non fit edulcoratus, & folida laxata, metuendum eft ab horum ufu delirium; aut fopor turbulentus, anxius, agrypniâ pejor, exfpectandus.

45. Narcotica evacuationes fupprimunt, naturæ conatus fufpendunt; ab his itaque abftinendum, cùm evacuationes, & naturæ conatus neceffarii funt, ut in afthmaticis; vires fractas ab evacuationibus immodicis, ut dyfenteriâ, cholerâ, reficiunt; fuppreffa ob dolorem, & fpafmum catamenia non retinent. Aft facile eorum ufus in confuetudinem difficilè deponendam abit, nifi edulcorantia in narcoticorum locum fenfim fubrepant.

46. Nunquam feliciùs naturæ conatus fedantur, quàm fublato eorum principio, feu 1° fublatâ materie morbificâ, ut avulfo dente cariofo in odontalgiâ; evacuatis finubus frontalibus in hemicraniâ inde oriundâ; rejectis vomitu

mitu faburris, quæ cardialgiam excitant; miffo fanguine in rheumatifmo calido, & inflammatoriis morbis; extracto calculo in dyfuria calculosâ; 2° vel correcta materie morbificâ, ut viru fyphilitico per hydrargyrofim; fcorbutico per lacticinia; fcabiofo per fulphur, &c: hæc funt omnium mitiffima, quæ dolores fedant, auxilia; 3° vel revellendo feu conatus naturæ aliorsùm determinando per ftimulantia, quæ tamen methodus Empiricis ut plurimum relinquenda: Sic colicam cauterio actuali pedibus admoto curant Javanenfes: Sic Sinenfes moxâ accensâ urunt dorfum ut fopiant dolorem lateris, pollicis abductorem ad curandam odontalgiam, quam noftrates infufo in aurem allii fucco fanant. Cephalæam accenfis capillis fanatam vidit *Hombergius*; ifchiadem combufto femore fanabat *Hippocrates*, & quod ferrum non fanat, igne fanari pronuntiabat; vide *Hertælii differt. de ftimulantium effectu fedativo.* Hinc liquet quare emetica cephalalgiæ fpeciem fæpè tollant duplici titulo.

47. Ad fedantia referri debet nervorum parti dolenti profpicientium mechanica preffio, ut maxillaris inferioris juxta auriculam decurrentis vel arteriæ temporalis in cephalæa, nec non vinctura capitis in eodem morbo, quibus frenatur naturæ impetus dolorem efficiens.

Theoria Doloris Pfychologica.

48. Pfychologia eft fcientia eorum quæ per animam poffibilia funt: *Wolf Pfychologia rational. prælim.*

49. Animam in morbis dolorificis non merè paffivè fe habere, fed pro doloris averfatione, & agendi potentia, qua pollet, ad ejus principia tùm avertenda, tùm auferenda, diverfos conatus edere, tum rationi, tùm experientiæ confentaneum eft.

50. Motiva itaque animam in his morbis ad agendum follicitantia, fines quos ejus conatus intendunt, media quibus utitur, ad theoriam doloris pfychologicam attinent.

51. Nulla propofitio certior eft in Geometria quam hæc pfychologica; hominem fcilicet felicitatis, feu non interruptæ voluptatis effe adeò cupidum, ut quidquid meditetur aut exfequatur, illud hujus finis gratiâ directè vel indirectè faciat: ita ut philautia, feu amor proprius, fit omnium hominis actionum auctor, & fuafor.

52. Non verò folas actiones liberas philautiæ famulari certum eft, fed etiam naturales in eum finem dirigi docent qui pathematum theoriam certiorem fcripfere, ut *Archiater la Chambre*; & qui conatus irâ, metu, libidine percitorum pro inconcinnis, & fortuitis machinæ, & fluidi nervei motibus habent, non minùs errant, quàm qui motus oculorum, palpebrarum, pupillæ, ex eo quod eorum non fimus confcii, pro inanibus, & fortuitis habent, licet in eximios fines, ut visûs perfectionem dirigantur.

53. Philautia exigit ut quantùm de machinæ fuæ integritate, robore, pulchritudine, & fanitate lætatur anima, tantùm de ejus deftructione, de-

 bilitate,

bilitate, deformitate, ægritudine mœreat. Mœror enim eft intuitiva imperfectionis fuæ cognitio; cùm autem perfecta non fit machina nifi integra, robufta, pulchra, fana tendat ad hominis longævam felicitatem, omnefque ejus partes ad eumdem finem confpirent, fi quavis de caufa faucietur, vulneretur, corrumpatur ejus machinæ ftructura, ea imperfectior evadit, & ejus imperfectionis intuitu mœret, quæ ipfi unitur, & ejus confervationi invigilat, anima.

54. Nervorum difciffionem, ruptionem, lacerationem inferunt quæcumque vulnera corpori extùs inflicta; nervi enim cuftodiam fidelem referunt, quæ fenfum moneat de periculo imminente; horum itaque læfio, diftractio, non poteft effe non molefta, atque moleftia percepta tactu ob imminentem partium ruptionem *Dolor* dicitur.

55. Omnis perceptio dividitur in fenfitivam, & imaginariam: illa fenfitiva eft, quæ refertur ad objectum refpectu cerebri externum, & ejus actioni tribuendum; fic vifio fenfitiva eft fcintillæ, fi reapsè fcintilla exterior agit in organa vifûs.

56. Perceptio verò imaginaria vel phantaftica dicitur, quæ etiamfi referatur ad objectum externum, fit tamen à fola mutatione intra cerebrum, nulloque objecto fimili præfente feu agente in organa; fic etiamfi nulla reapsè fcintilla fit præ oculis in diverfis morbis cerebri, aut etiam percuffo in tenebris oculo, fcintillæ nobis repræfentantur, & vifio illa imaginaria eft.

57. Ita & errores in tactu admittuntur, quippe aliæ tactûs operationes funt fenfitivæ, & refpondent objecto tactûs præfenti, ut dolor ab aciculâ manum actu pungente; aliæ verò funt imaginariæ, ut dolor quafi ab aciculis pungentibus manum, quæ tamen ab aliquot annis fuit amputata: hujus verò doloris imaginarii exemplum vidimus aliquot abhinc annis in mendico, cujus humerus in nofocomio Sancti Eloei fuerat amputatus.

58. Cùm anima non poffit contriftari, quin huic attenta cætera objecta, & negotia negligat, ut homo curæ intentus cæteris muniis minùs aptus eft, à gravi dolore languent cæteræ functiones, quæ ab animæ actione tanquam principio movente dependent: hinc actiones liberæ, ut loquela, deambulatio, labores minùs ad vitam neceffarii, actiones omnes artuum voluntati fubditorum languent, intermittuntur, differuntur, fegniter fiunt.

59. Actiones naturales ab animâ pendent, licet intellectus eas minimè determinet, nec voluntas præcipiat, ut motus cordis, refpiratio, excretiones, quæ appetitu quodam jucundo follicitantur, ut falivæ ad jufculi fuavis afpectum, languent admodùm, intermittuntque quantùm neceffitas permittit; fic in dolore diriffimo pulfus exilior, debilior, rarior; refpiratio fimiles pulfui patitur mutationes; ifta quandoque fufpiriofa, interrupta, querula, turbata; pulfus etiam quandoque intermittens, turbatus.

60. Actiones verò quæ vitæ actuali non funt neceffariæ, ut excretiones memoratæ, ut manducatio horis affuetis, ambulatio, omninò per horas, diefque etiam aliquot dimittuntur. Nulla voluptas odoratum, vifum recreat, omnia difplicent, & faftidiuntur, appetitus ciborum, potulentorum, vene-

ris,

ris, tabaci, caffé, &c. etiamsi in deliciis priùs habeantur, jam evanescit, ut apud eos qui magno mœrore à principio morali conficiuntur; deglutitio etiam difficilis quandoque evadit, & si cibi consueti solitâ dosi ingerantur, indigesti diù gravant stomachum.

61. Omnes partes consentiunt, seu se mutuò adjuvant, sic pedibus insistere stando non possumus quin ad hanc stationem concurrant musculi pedum, tibiarum, crurum, lumborum, pectoris, colli, &c; nec in hoc situ pedem loco movere, quin omnes prædicti musculi simul agant, nobis insciis, etiam invitis; ast si alter musculus, v. g. in collo, dolorifico morbo laboret, is dùm contrahitur dolet acriùs, atque cùm pedem stando loco movemus, is contrahitur nobis invitis, & insciis, ergo in hoc casu dolet acriùs à motu pedis. Idem dictum esto de aliis partibus remotissimis, dùm pes luxatus est, dùm mariscæ podicis dolent, vel levissimus brachiorum, vel trunci motus dolorem redintegrat, tussis, excreatus eum exacerbat.

62. Hinc sedula arthriticorum, rheumaticorum, fractorum, luxatorum attentio, viriumque intensio, eo fine, ut motus conspirantes, etiam remotarum partium, caveantur vel lenissimè fiant; hinc posituræ delectus scrupulosus, hinc etiam partim virium impensa, & debilitas in his morbis.

63. Ex summa doloris aversatione, summa hujus principii tollendi enascitur cupiditas, tanta ut qui patientissimo aliàs animo sunt, in hisce tormentis impatientissimè moram tolerent, remedia exspectent, & contra obvios dolori sedando inutiles facilè irascantur; ut in atroci dolore novam posituram, à qua levatum iri se sperant, continuò quærant, seu irrequieti sint, licet ex positura mutatione sæpe magis doleant, vires exhauriant, perspirationem inhibeant, hinc majora mala sibi accersant. Ea enim est hominis indoles, ut præsente dolore nihil ipsi videatur acerbius; inde omnia experiri mavult licet dubia, quàm certò pati statum præsentem.

64. Pathematum nexu Deus optimus omnes homines invicem uniri voluit: quod tibi fieri vis, alteri facias, est principium divinæ sapientiæ, humanæ philautiæ consentaneum; si vis me flere, dolendum est primùm ipsi tibi: etenim pathemata, velut si contagiosa forent, sive grata sint, sive ingrata, cum adstantibus, licet peregrinis & idioma non intelligentibus, communicantur. Si quem videamus vel meritò, vel immeritò pœnis mulctatum, inviti vel volentes condolemus, & ad ipsi auxiliandum proni sumus; inquirant sagaciores quo mechanismo homo dolori ferendo impar, ut infantulus diro cruciatu excarnificatus, lachrymetur voce querula, singultibus interpolatâ, viciniam excitet, aliàs ridiculis, seu humanâ ratione vix explicandis, faciei distorsionibus dolorem suum invitus exprimat. Rideat quantumvis stoïcus hos inconcinnos, &, ut putat, inutiles, vel dolori exacerbando aptos naturæ motus: Nos in his miramur statim divinam bonitatem, quæ sancivit, his signis adstantes humanæ aut non ferinæ indolis condolere, & inde ad auxilium miseris ferendum ex-

citari. Indè intelligimus quàm ſapienter hi motus, hæ diſtorſiones faciei quæ aliis ridiculæ videntur, quia harum finem non percipiunt, à naturâ inſtituantur, ut auxilium aliunde petat, & imploret, ope vocis quæ à diverſarum gentium hominibus, confuſè quidem, ſed clarè, cognoſcitur: quod à loquela diſtincta vix obtineri poſſet.

65. Indè intelligitur cur magnus dolor mutus fit, cùm eo affectus nullum auxilium ſperet; cur dolor ab inimicâ manu voluntariè nobis excitatus, lachrymas non extorqueat tunc inutiles; aſt ſi quem videat ſibi faciliùs compaſſurum, nec ipſi vires ſuppetant ad vindictam, illico ad gemitus, fletumque confugiat miſer.

66. Nec quis objiciat idem in brutis fieri, adeoque hos fines naturam ad agendum non determinare, ſed cœco mechaniſmo ea omnia deberi. Is verò ſupponit bruta non ſentire, nec doloris remedia phyſica vel moralia quærere, cùm contrarium doceat experientia. Intellectus ad hos fines pervidendos neceſſarius non eſt, & inſtinctus ſufficit, nec poteſt ſentiri dolor quin ejus mali fugiendi nos, & bruta inceſſat cupiditas, quin ſimul & naturales, & liberos, ad eum removendum conatus inſtituamus.

67. Conatus liberi maximè inſtituuntur, quoties principium materiale doloris in ſenſus incurrit. Sic ſi os in faucibus impactum dolorem procreet, ipſamet quadrupedia muſculos omnes vicinos contrahunt, ut os ejiciatur, ſi deglutiri nequeat; ſimul collum, capite demiſſo, vicinis corporibus apprimit animal in eumdem ſcopum; jam digitos pedum anticorum intra fauces adigit, ut obicem extrahat; aërem tuſſiendo velociter emittit, ut hac vi etiam ſi fieri poſſit, avellat; nec non vomitu nauſeâque iteratis illud foras eliminare tentat, non ceſſaturum à conatibus, donec vires deficiant, aut ſeſe ab hoc malò liberet. Scintilla ignis in felis palmam advolet, illicò ignem fugit velociſſimè, & currendo palmam exagitat, ut ſcintillam excutiat. Spina fit tendini infixa, ſubito dentibus extrahere, motu brachii excutere ſpinam nititur; illi verò conatus qui in brutis merè naturales ſunt, in hominibus ſæpè ſunt liberi.

68. Verùm ſi ſpinula altè adacta extùs non incurrat in ſenſus, tunc quid ſupereſt agendum, quod natura non exſequatur in homine, & in bruto? Spinula illa vel deſtruenda eſt, vel foras educenda; tutum non eſt auxilium, ſed parùm refert, ait *Celſus*, utrum tutum non ſit, modò unicum remedium: facto abſceſſu ſpinula quandoque corrumpitur, vel ſi ſit metallica tandem puri innatans innoxia evadit, & cùm extrorſum vergant ferè omnes abſceſſus, corpus nocuum feliciter demum eliminatur. Ad hunc finem aſſequendum neceſſaria eſt inflammatio, unde quidem dolor augetur, & rariſſimè corpus noxium vaſorum, & tendinum ſubſultibus frangitur, vel deſtruitur; aſt cùm inſtinctus non dignoſcat quænam ſit materiæ morbificæ durities, & ſæpius in ſimili caſu à fluido ſtagnante, cruore coagulato ſimiles dolores fiant, in quo caſu ſubſultus, &

con-

contractiones spasmodicæ vasorumque impetus acuti ad malum tollendum sufficiunt, similes conatus edit natura.

69. Ast in his circumstantiis magnum præsidium est Medici intellectus, & scientia medica, quæ causas morbi distinguit, & remedia aptiora, magisque rationi consona partibus dolentibus applicat; inutilia tamen, ut plurimùm, nisi natura simul suam in curatione symbolam conferat.

70. Hactenùs potissima dolorum symptomata, ut anxietatem, gemitus, lachrymas, debilitatem ex principiis psychologicis deduximus; plura superessent explicanda, ut pervigilium; verùm quisque ex prægressis illa deducere potest: sic ex lege sensationis non potest una vivida idea excitari, quin aliæ ipsis alligari solitæ exsuscitentur; verùm si plures simul ideæ sensitivæ claræ excitantur, homo dicitur vigilare: ergo intelligitur quare vigilia dolores notabiles comitetur.

CLAS-

CLASSIS SEPTIMA.

DOLORES,

PONOI & *Algemata Hippocrati*, quo etiam nomine morbos in genere indigitavit, cùm dixit *quamvis moleſtiam morbum eſſe. Paſſiones* Arabum, ut paſſio colica, iliaca &c; *Odynes Galeno* & *Copoi* multis, unde dolor oſſium *oſtocopus* dictus eſt. *Algeia* etiam idem ſonat, unde *cardialgia*, *otalgia*, ſeu cordis dolor, auris dolor; nec non *agra* ſeu captura, inde *podagra*, *gonagra* &c.

Si dolor ſimpliciſſimus & in abſtracto conſideretur, tunc certè *Symptoma* eſt, ut Pathologi veteres volunt; ſed cùm dolor ſecum gerat alia ſimul accidentia, horum concurſus morbum conſtituit, ſicque dolores notabiles, qui obſervantur, morbos conſtituunt, quoties ſcilicet dolor eſt ægritudinis præcipuum ſymptoma; ſi verò moleſta ſenſatio comitetur graviorem morbum, ut febrem, phlegmaſiam, convulſionem, fluxum, &c, tunc pro horum morborum accidente dolor reputandus eſt. *Dolores* claſſi morborum adſtrictorum annumeravere Methodici: *Vide Proſper. Alpinum Medic. Method. lib.* 9. *Felix Platerus libr.* 3 *de doloribus* hanc claſſem primus inſtituit, quam ordine anatomico diviſit, verùm immeritò Febres doloribus accenſuit.

Congeſtionum nomine hos indigitarunt eximii *Junckerus* & *Nenterus*, cauſam loco morbi obtrudentes.

Dolores dividebantur ab Antiquis in *graves*, *infixos*, *mordaces*, *punctorios*, *acutos*, *pulſatorios*, *tenſivos*, *frigidos*, alioſque plures quoad magnam partem ab *Archigene* excogitatos; ſed multò ſatius eſt morbos dolorificos à ſede quàm ab ideâ doloris diſtinguere, cùm confuſiſſima ſit doloris idea, nec ullis definitionibus diſtinctè tradi queat, licet ſentienti clara ſit; adde quod in eâdem ægritudine, ut colicâ, odontalgiâ, dolor ſæpè à priori diverſus percipiatur, nec morbus genere diverſus ſit, licet gradu variet, ut omnibus eſt in confeſſo.

Accidentia dolores ſaltem notabiles comitantia ex intellectâ dolorum theoriâ facilè cognoſcuntur, ſcilicet cur in atroci dolore vigilia, anorexia,

texia; anaphrodisia, asthenia, deinde macies, pallor, syncope, &c, superveniant.

Cùm enim anima conservationi corporis invigilet, ea debet ad partem dolentem continuò attendere, & nimis urgentes necessitates considerare, sed ex acri attentione, vigilia acris exsurgit, omnis somnus arceri & phænomena ex pervigilio derivanda accidere debent.

Per somnum fit uberior fluidi nervei secretio, adeoque facultas motrix resarcitur; deficiente itaque somno, deficit reparatio virium, unde languor & asthenia omnium organorum & artuum.

Fluidum nerveum ex nervis extremis debet admisceri succis digestivis, eo verò deficiente succi digestivi sunt vappidi, inertes, adeoque minùs apti ad digestionem & famem, inde anorexia. Uber est proventus fluidi nervei in organis generationis, eo itaque deficiente, viribusque languentibus, nulla libido, seu datur anaphrodisia; ut datur neglectus omnium voluptatum assuetarum, tabaci, caffé, indifferentia erga deambulationes, negotia, ludos; cordis viribus imminutis, sanguis debiliùs fertur in vasa, adeoque ultima & angustissima non penetrat per majuscula tantùm provolutus, hinc pallor; denique cur macies succedat ex defectu digestionis, ex virium penuriâ, ex fluidi nervei dissipatione assiduâ, cuique evidens est.

Doloris nomine non intelligo tantùm eam vividam sensationem quæ à nervearum fibrarum distractione procedit, ut vulgò in Scholis intelligitur; sed quidquid animam molestè afficit, angit, vexat, ex corporis dispositione oriundum, unde à pathematis moralibus differt; sic pruritum, anxietatem, frigus, ardorem doloribus accenseo; sic pro doloribus hepatis, lienis, habeo molestiam, gravitatis sensationem, quæ ex horum viscerum infarctu sæpè procedit; unde differt à mœrore, tristitiâ merè patheticâ, vesaniarum comite, quæ à determinatæ partis vitio non pendet, sed ab errore seu hallucinatione animæ, ut in melancholiâ, producitur.

Dura meninx, pleura costalis, periosteum & aponeuroses acutè sentiunt; acutè etiam sentiunt lingua, cutis, villosa intestinorum tunica, nec non tracheæ bronchiorum: obscurè verò sentiunt pleura pulmonaris, mediastinum, pericardium, peritonæum quod viscera abdominis obvolvit, musculi, exceptis illis qui, ut in collo, nervis scatent; nullus sensus in textu cellulari, in peritonæo quod abdomen succingit; ex his quænam sint dolorum acutiorum sedes in morbis intelligitur.

ORDO PRIMUS.

DOLORES VAGI.

SUNT ea morborum dolorificorum genera quæ artus diverſos affligunt; nec à determinatâ individuâ ſede, vel dextrâ vel ſiniſtrâ corporis parte characterem ſuum mutuantur.

Artûs nomine intelligimus brachia & crura, quæ ſunt organa præcipua motûs localis, adeoque ille ordo motûs hujuſce difficultatem vel impoſſibilitatem ſecum ſæpius importat, ſaltem in parte affectâ; atque cùm pedum, tibiarum & crurum ope corpus indigeat ut huc illucve transferatur, his artubus dolore tentatis, ille corporis totius motus vel difficilis vel impoſſibilis evadit, quod de artubus ſuperioribus non valet.

Morbi illi quatenus vel totius corporis motum localem impediunt, ut Arthritis, Rheumatiſmus, Iſchias, vel quatenus plurimas partes afficiunt aut ſimul aut ſucceſſivè, univerſalibus annumerantur, dùm cæterorum ordinum morbi peculiaribus accenſentur, ut colica, cephalalgia; verùm tamen particulares, ſi atroces ſint, ita vires labefactant ut totum corpus inde debilitetur, & ſæpè lecto addicatur.

Dolores vehementes vagi ſæpiùs initio pyrexiam accerſunt, ſed fugacem; unde differunt à phlegmaſiis membranoſis, ut Phrenitide, Pleuritide, Hepatitide; illi etiam qui cum pyrexiâ incipiunt, non à frigore & horrore ordiuntur, ſi catarrhum excipias; unde à febribus diſtingui poſſunt. Dolores quâ tales ſunt morbi, adeoque ſenſationis moleſtæ conſtantiâ, aut ejus intenſitate, vel extenſione ſe demonſtrant, nec ad hanc claſſem ideo referendi ſunt morbi aliarum claſſium, qui fugaci & ſymptomaticâ moleſtiâ quadam ſunt ſtipati; ſic in diarrhœâ, dyſenteriâ, teneſmo, eſt moleſtia dolorifica, ſed ob majorem evidentiam & conſtantiam fluxûs alvini, ea genera ad fluxus potiùs quàm ad dolores referuntur; ut pleuritis, peripneumonia ad phlegmaſias potiùs quàm ad dolores attinent. Ne tamen Philiatri in praxi hæreant, dum morbos obſervant qui ex utraque Claſſe, v. g. fluxûs & doloris aut etiam phlegmaſiæ participes videntur, ſpecies ambiguas ad utramque Claſſem referre malui, adeoque dicta repetere, quàm Philiatri inquiſitioni aut dubitationi opem ſæpè utilem recuſare.

I. ARTHRITIS; *La Goutte.*

Cognoſcitur ex ſpontaneo, vago, & periodico articulorum dolore.

Spontaneus eſt quatenus ſine principio evidenti ut plurimum accedit; ſi enim

ideò

ideò quis artubus doleat quia verberatus aut vulneratus eſt, non arthriticus dici poteſt.

Gutta dicitur ex abſurdâ veterum hypotheſi quâ ab humoris cujuſdam ſtillicidio in articulos facto eum dolorem oriri putabant.

Si genus confundatur cum arthritidis ſpecie vulgari quæ podagra dicitur, ut vulgò fit, periculoſi inde errores pronaſcentur, quod tamen fiet quamdiù vigebunt innata Medicorum mentibus præjudicia, quamdiu genera ab ſpeciebus non diſtinguent.

1. *Arthritis podagra ; Podalgia* Dioſcoridis ; *Podagra* Boerhaave Aph. 1244 ; *Goutte ordinaire ou régulière* : L. P. *Ægri Podagrici.* Chirac Conſult. 1.

Eſt Arthritis regularis ſimplex, ſive hæreditaria ſive adventitia, quæ adultos & ſenes ſæpius, rarò mulieres, eaſque ſeneſcentes tantùm, nunquam infantes aggreditur, atque pedis pollicem, mox talum cum rubore, tenſione diſcruciat ; ſub galli cantum dolor ſedatur, ſequenti die alterum pedem aggreſſurus, alias reverſurus, vere & autumno ſæpiùs recurrens.

Hujus hiſtoriam graphicè tradidit *Sydenham*, eam ad ſuæ vitæ terminum paſſus, qui notat plures ſapientes quàm fatuos, divites quàm pauperes, eâ affici, maximè verò eos qui maturè Baccho & Veneri litarunt, qui ex vitæ genere ſummè exercitato, pathematis vexato, in ſedentarium & tranquillum ſubitò tranſivere, qui voraces ſunt, nec ſatis cibos maſticant.

Notum eſt Arthritidis podagræ ſeminium eſſe materiam calcaream, eamdem quæ oſſium compoſitionem ingreditur, quæque è lympha cui ineſt ſecernitur intra cavum articuli, ibique tophos gypſeos inducit ; eadem etiam calculos in renibus podagricorum efformat : veroſimillimum eſt ex hiſtoria Diabetis 6ⁱ, Aſtheniæ 10æ, & Rachialgiæ 8æ, ab acido quodam diſſolvi calcaream baſim oſſium, unde filula in urinis natantia Arthritidem juxta *Doverum* deſignantia, eaque exalbida illa materies cretacea, in ſanguine diſſoluta, quandoque ad alias partes defertur : D. Baro du Bouchet, Velaunus, hydropota, venator & tamen podager, liberari conſuevit à paroxyſmis largâ exſpuitione pulveris arenuloſi granulati, duri, ad inſtar tartari ſub digitis crepitantis, qui etiam ex naribus multus emungitur ; unicus paroxyſmus diutius ſolito eum divexabat, uſquequò D. Fontfrede Medicus ejus ſialagogis, & vaporibus ori naſoque appoſitis hanc retardatam arenarum excretionem revocavit, unde convaluit : vivit adhuc verò Nobilis ille vir nephralgiæ calculoſæ obnoxius.

Communis opinio *Sydenham* & *Boerhaave* eſt ab ſtomachi debilitate hunc morbum primitùs oriri ; indigeſtionis certè ſigna per ſeptimanas aliquot paroxyſmum antecedunt, licet ipſo pridie fames intenſior ſit ; dein per totum tempus quo paroxyſmuli concatenantur, fames languet cum alvo adſtrictâ, urinâ paucâ, coloratiore, aliquali rigore corporis juxta veſperam. Ille verò paroxyſmus initio, cùm nondum eſt inveterata podagra,

est brevior, magis inconstans in periodo, deinde verò senescente podagrico dirior evadit, & typum certiorem affectat.

Discusso paroxysmo pedis affecti pruritus, furfuraceaque desquamatio succedit, fames & bonus habitus redeunt; paroxysmi eò remotiores sunt, quò atrociores & è contra, atque in regulari hac specie non ultra duos tresve menses extenduntur, imò incipiente morbo multò breviores sunt.

Ex hac specie regulari licet dolores atroces oriantur, quos vel levis pavimenti motus exacerbat, quos ira continua ægri comitatur, cum febriculâ initio, interea nullum vitæ periculum infertur & vitalitatis longioris potiùs præsagium est quàm mortis principium, imò inter paroxysmos ægri sunt floridi, corpulenti, alacres, ad venerem & voluptates omnes proni: sed si demum consenuerit morbus aut imperitè tractatus fuerit, tum anomalus evadit & periculum involvit.

Curatio exigit non phlebotomiam saltem repetitam, quæ non nisi in paroxysmi vigore apud adolescentes, ad sedandum dolorem, potest adhiberi, non verò impunè pluries repeti; nec exigit iteratam catharsim, ast tantummodò extra paroxysmum lenissimam catharsim ex mannâ & sero lactis; nec demùm sudorificis est utendum, licet in temperamentis frigidis sæpiùs profecerint; ea omnia efficiunt ut sequentes paroxysmi sint atrociores aut pertinaciores; imò quod pejus est, ut anomala evadat podagra. Scopus itaque Medici eò potissimùm spectet, ut vires stomachi roborentur, & ut humorum acrimonia & fervor temperetur, de quibus consulatur *Sydenham*: Arthriticus præter offam, carnem assam & elixatam, abstineat ab omnibus cibis; pro potu utatur aquâ fontanâ cum quintâ, &, si senex sit, quartâ circiter parte vini veteris, potissimùm Hispanici; ab albis Gallicis & potissimùm immaturis abstinens. Quotidie se exerceat vel ambulando vel equitando, vel saltem rhedâ utens; frigus, vigilias, animi contentiones, studia à pastu, veneremque fugiat, aut illâ moderatè utatur; stomachum theriacæ bolo, cùm opus est, roboret; frigus pedum, manuumque vitet; lectum maturè petat. Qui senes sunt, si potu merè aqueo utantur, stomachi debilitatem incurrent, & pejus habebunt; juvenes biliosi aquæ addicti pluries se ab arthritide liberarunt.

Qui juvenes sunt & acrimoniâ humorum multâ laborant, diætâ lacteâ constantissimè adhibitâ sæpè se ab Arthritide liberant.

Udones telâ ceratâ pedibus gestati Arthritidem in pedes revocare apti sunt; sed si sudor accedat, ab his eum reprimi periculum est.

Ptisana sudorifica cum diætâ tenuissimâ per triduum multos ab ingruente paroxysmo liberat; *Vide* Ptisanam apud *Helvetium*.

In paroxysmo juvant victus tenuis, potus diluens leviter diaphoreticus, cataplasma è micâ panis cum lacte & croco; si dolor acrior sit, laudanum horis nocturnis. Podagricum, quem negotia urgentia aliò advocabant, è paroxysmo liberavit *D. Lazerme* tusâ venâ pedis affecti.

Ar-

Arthritidis varietates.

2. *Arthritis hiemalis.* L. P.

Ea eft podagra quæ ferè per totum annum recurrit, exceptis tribus menfibus æftivis, qualem defcribit *Sydenham* eâ fortè affectus. Ea pituitofis fenibufque frequentiùs inhæret, minori calore in paroxyfmo & pruritu extra paroxyfmum ftipatur; in illâ conveniunt magis fudorifica, ut ptifana ex radice chinæ, falfæparillæ, ligno guaiaco, faffafras; electuaria ftomachica & antifcorbutica ex calamo aromatico, angelicâ, kinkinâ, enulâ campanâ, extracto juniperi; nux mofchata, theriaca. Hæc eft omnium frequentiffima; dicitur *calida* cùm tumor partis dolentis eft ruber, calidus, tenfus atque febriculâ ftipatus, cruftâ inflammatoriâ cruorem in patella tegente; *frigida*, fi hæc abfint; fed hæ funt meræ varietates, atque fecundùm magis vel minùs differunt.

3. *Arthritis Rheumatica, Arthritis Rheumatifmo fuperveniens* Mufgrave cap. 2. *Goutte Rheumatifmale* De Mezerey n. 396. P. L.

Ea fpecies arthritidi frigidæ ferè fimilis eft; aft non eft primaria, fed fecundaria, id eft, rheumatifmo fuccedit, qui rheumatifmus tumores in mufculofis partibus exerere confuevit oviformes, nucis magnitudine ut plurimùm. Hæc fpecies nunquam tophos in articulis generat, ut podagra, nec per periodos regulares revertitur, fed ferè continuò leves paroxyfmulos identidem procreans, non folùm pedes, fed nunc manus, nunc genua moleftat. Epidemica fuit Moguntiæ anno 1757, *Strack Journ. de Med. Avril 1765.* pag. 350: tumentibus articulis hirudines admovendas fuadet *Pringle.*

Cenfetur oriri à lentore & vifciditate lymphæ ex quâ fimilis gelatinæ fynovia in articulos amandatur. Paroxyfmi frequentiores funt autumno, & hieme à leviffimo frigore redivivi, cum tumore partis dolentis ferè œdematofo; manûs digiti ab hac fpecie magis affecti torquentur, manus ipfa retroagitur. Ad vitæ terminum fæpius affligit hic morbus; nullo cardiacorum abufu, ut in calidâ arthritide, paroxyfmus ejus excitatur, & fanguis in paroxyfmo extractus molli gelatinâ tegitur, ut in rheumatifmo: tumores in fuppurationem non vergunt.

Curatio exigit medicamina fanguinem refolventia; fanguis autem & lympha, fi fides eft *Mufgravii* experimentis, ad alkalinum ita vergunt, ut fyrupo violaceo virorem in hoc morbo concilient. In hunc finem tamen fuadet Auctor non folum antifcorbutica, ut armoraciam, cæpam, arum, cochleariam, fyfimbrium, in quibus eft alkalinum volatile, fed etiam fpiritum cornu cervi, urinæ, fuliginis, falis ammoniaci, qui fortiora funt ejufdem ordinis alkalina. Advertit etiam repetitis emeticis quofdam robuftiores fanatos fuiffe, liquatâ per concuffionem vomitionis lymphâ, fed violenta hæc methodus paucis convenit. Oleum terebinthinæ intus ad guttas quatuor horâ fomni deglutiendum, balfamum fulphuris terebinthinatum artubus motu privatis bis in die fuperillinendum præfcribit. Camphoram etiam intus, ex-

tuſve adhibendam cenſet; quæ juncturis ineſt gelatina per tenuem fiſtulam orificio facto immiſſam exſugi debet, ut in arthritide podagrâ vulgare jam & pervagatum eſſe putat; articulos dein vino uſtulato fovere & emplaſtro magiſtrali tegere oportet.

Mulier quadragenaria, ritè menſtruata, boni habitûs, initio hiemis per duos menſes laborabat arthritide rheumatica, ſeu dolore omnium articulationum extremarum, cum manuum, pedum, genuum tumore: nullum levamen ſenſerat à juſculis diluentibus, at ſumpto extracto hyoſcyami albi melius habuit intra ſeptimanam, doſis à grano uno ſenſim adaucta ad grana decem; ipſi tunc accidit pro ſolito more ſuffuſio *danaes* dicta; hoc ſolo remedio intra menſem convaluit.

4. *Arthritis æſtiva*, *Goutte chaude.* L. P.

Eam quam ipſe à decem annis experior deſcribam, quæ cùm per totam æſtatem me defatiget, & hieme omninò me liberum faciat, meritò æſtiva vel calida dicitur. Differt à regulari, quòd nullam periodum conſtantem ſervet, quodque ita mitis ſit, ut nunquam me domi detineat, & ſolummodò levem in progrediendo moram mihi injiciat; prima quidem ejus invaſio fuit acerbiſſima, ac autumno me per menſem lecto affixit; aſt deinde dolorem pedis, manûſque ſiniſtri lateris, raròcubiti, ferè continuum, inducit cum aliquali extra paroxyſmos debilitate & teneritudine, ſine tumore aut coloris mutatione: cùm primùm verna tempeſtas calorem revocat, doleo pedibus, manibuſve; dolor refrigerato aëre miteſcit, rurſùs ex calefactâ atmoſphærâ revertitur, calore æſtatis intenditur, hieme verò rigente nullus omninò eſt. Ille morbus partim hæreditarius eſt, partim ab acriori ſtudio excitatus. Pruritus acer in dorſo paroxyſmos fortiores ſequitur; qui priùs frigidulus eram potiſſimùm toto latere ſiniſtro, jam à novem annis multò minùs à frigore hiberno patior, ſeu frigus minus experior. Ut ut acris ſit materia hujus morbi quem calor aëris in motum agit, & à balneis domeſticis benè habeam, tamen lac & juſcula refrigerantia frequenter adhibere non ſinit vel ſtomachi debilitas, vel ætas ingraveſcens, nec à vino abſtinere mihi fas eſt, ne diarrhœa accedat; imò ſtomachica calida in uſum quandoque vocanda cenſeo: nihil juvit electriſatio.

5. *Arthricis Chlorotica* Muſgrave de Arthrit. ex Chloroſi, vel *arthritis alba* ejuſdem. L. P.

Ea eſt ſpecies quæ mulieribus, quarum parentes arthritici fuerunt, quæque catameniorum retentione aut chloroſi laborant, in ipſa juventute ſupervenit, nec non adultis ſterilibus raròaut parùm catamenia patientibus, corpulentis, ſedentariis, viraginibus voce gravi ſæpè etiam barbâ præditis, accidit.

Ea ſpecies ad frigidam ſeu hiemalem accedit, & in hoc altero caſu ætate provectas adoritur; atque licet moleſtam, tamen longiſſimam vitam ſpondet.

Curatio apud juvenes obtinetur per medicamina quæ catamenia revocant, ſcilicet martialia, boracem & ſimilia, multò verò melius ope matrimonii & partûs: ſi verò ſteriles ſunt, tunc emmenagoga tentanda ſunt; quæ ſi non ſuccedant, locum faciant catharticis quandiu catameniorum revocandorum ſpes eſt,

eft, ea verò cathartica femel in menfe tantùm adhibenda : hac ætate prætergrefsâ in fonticulo & decoctis amaris folamen inquirendum.

Idem dictum efto de Arthritide afcitem excipiente, in quâ catharfis fæpius iterata convenit.

6. *Arthritis melancholica* Mufgravii Cap. 5. L. P.

Ea eft quæ longo mœrore, ftudio, ærumnis debilitatos, hypochondriafi, hyfteriâ etiam vexatos, demum aggreditur, ita ut cum hac animi dejectione alternet, ea recedente accedat dolor, accedente verò recedat. Melancholiæ nomen hìc ab Auctore ufurpatur in plebeio fignificatu pro triftitiâ, non pro delirio, licet verè melancholici ab hac Arthritide non fint immunes. Ea fpécies eft mitiffima qualem meam defcripfi. In paroxyfmo nil diverfum ab aliis exigit; fed in prophylaxi operæ pretium eft 1° alvum laxam fervare; 2° coctionem inftaurare: in hunc finem aquæ acidulæ ferrugineæ æftate cum mannâ ufurpentur, infufum theæ cum præparatis martialibus, ut limaturâ martis intra offæ cochlear; kinkina etiam parca dofi diù continuatum prodeft, & pro potu decoctum ex radice chinæ, falfæparillæ, &c. Cavendum autem eft ne nimia dofis limaturæ ferri paroxyfmos concitet, adeoque ea ad grana pauca ufurpetur.

7. *Arthritis Scorbutica* Mufgravii Cap. VI. Willis de Scorbuto C. 5. *Goutte volante*. L. P.

Eft illa quæ fcorbuto calido jam affectos aggreditur, podagræ genuinæ & calidæ fimilis, fed multò mitior, diuturniorque in paroxyfmis, ut plurimùm cum fcabie, maculis lividis, gingivarum vitiis, pruritu acri, offium crepitu.

Ejus fignum pathognomonicum funt filamenta vifcida, albicantia, urinæ innatantia, extus pellucida; Optimum hujus fpeciei remedium eft fapo fumptus à femiuncia ad drachmas fex per plures feptimanas: *Clerk*.

In paroxyfmo applicentur lenia attrahentia, ut ceratum viride, ex quo fiunt petafothecæ: an tela cerata, vel folium brafficæ?

Extra paroxyfmum acrimonia fanguinis emendetur, cui fcopo hydrargyrum, ut calomelas, antifcorbutica, cathartica, martialia, &c, fuadet Auctor; cavendo tamen ne fluxus humoris ad pedes interpellatur.

Duo ægri fexagenarii funt in Nofocomio generali, qui conqueruntur à fex menfibus de dolore affiduo urente in interiori pedum, qui dolor nullo tumore ftipatur, & noctu potiffimùm eos difcruciat, ita ut neuter fomno indulgere valeat, nec leviffima ftragula præ calore ibi loci tolerare; ambo funt macilenti, luridi, cute obfcurâ, ferè flavefcente, oculis tamen minimè flavis; alter edentulus eft ferè, dentibus cæteris cariofis; alter verò gingivas habet molles, fanguinolentas; uterque à fex menfibus anorexiâ laborat, & fimul diarrhœa. Solo laudano hactenus fublevantur. Tibiæ alteri livefcere cœperunt, & metatarfus rigefcere, dein nigrefcere, cum fummâ ficcitate; nigredo & ficcitas dein totum pedem & partem tibiæ utriufque occupant.

Hic morbus à nemine ritè defcriptus eft, non tamen rarus; ejus fymptomata

ptomata effentialia funt dolor calidus noctu exacerbans, adducens contracturam fcorbuticam, pedumque nigredinem minimè gangrænofam & ftomacacen. *Vide Catochum fcorbuticum.*

Conveniunt poft levia cathartica ex rheo, opiatæ abforbentes, jufcula ex millefolio, enulâ campanâ, dein lac; & fi diarrhœa abfit, plantæ antifcorbuticæ formâ jufculi, nec non amaræ, ftomachicæ; in junioribus pediluvia emollientia, refolventiaque quondam profuerunt.

8. *Arthritis fyphilitica* Mufgrave Cap. VII, *Arthritis paturfæ fuccedens* ejufdem; *venerea* Locheri; L. P.

Bis nuper eam obfervavi, & quidquid dicat *Mufgrave*, eruptionibus fyphiliticis, fcilicet rubedine, puftulifque, ftipatam eam vidi, nunc in pedibus, nunc in manibus, cum doloribus verè arthriticis, noctu quidem magis excruciantibus: Illa fpecies à gonorrhœa fuppreffâ fæpiùs oritur, & hydrargyrofi folito more curatur; poft longas tamen præparationes non folùm fymptomata fyphilitica, ut puftulæ, rubores evanefcunt, fed etiam aliquando dolores arthritici omninò recedunt, quod factum vidi tamen non nifi pluribus poft hydrargyrofim menfibus; fi tamen fyphilis acceflerit arthritidi primariæ, dubito utrum dolorum arthriticorum fanatio fuccedat. Salivationem, quam laudat *Mufgrave*, nec mercurium dulcem adhibui. Suffitus in Italiâ priùs adhibiti morbum in altero ægro per aliquod tempus fuppreflerant. Si hæc arthritis negligatur, ea in apoplexiam ducit fæpiùs quàm aliæ docente *Mufgrave.* Senes tantùm hoc morbo affectos vidi.

Magna dofis mercurii dulcis data vefpere pridie catharfeos eft remedium à *Riverio* & *Pringle* laudatum in hac fpecie; aft litus mercurialis præftat cæteris remediis. Vidi hanc fpeciem cum magno genuum tumore ac dolore, quem preffio non intendit. Spiritus antivenereus in quibufdam fub initio hos dolores intendit, dein verò mitigat.

In doloribus arthriticis Americani radices napi rafpatas ad digiti craffitiem parti dolenti applicant; nos utimur pediluvio ex decocto chamæpityos, aut florum fambuci in lacte: funt qui folia brafficæ tepida admovent. In arthritide rheumatica laudant quidam pulverem ex anaticis partibus radicum ariftolochiæ rotundæ, gentianæ, foliorum chamædryos, chamæpityos & centaurii minoris, dofis drachma una in infufo theiformi per tres menfes, dein fucceffivè minuenda. *Journ. de Med. Juill. 1757.*

9. *Arthritis afthmatica* Mufgrave Cap. VIII. L. P.

Ea eft quæ adjungitur afthmati pituitofo, circa quinquagefimum ætatis annum non prius: ea fat mitis eft fine nodis, hieme filet, feu eft æftiva, à catharticis drafticis exafperatur, aut revertitur.

Illa arthritis fublevat afthma, & afthmaticis utilis eft; adeoque fi deficiat, recedatve, eft revocanda per ceratum viride, vel aliud leve epifpafticum. Extra paroxyfmum leves catharfes præmittantur, dein decocta amara, martialia & bechica ufurpentur.

10. *Arthritis febrifequa. Arthritis febri vel continuæ, vel eryfipelatofæ, intermittenti quartanæ fuccedens* Mufgrave Cap. IX. L. P.

De

De hac utpote rariori confulatur Auctor.

Febrifequam voco, quia febrem fequitur, ut pedifequa.

a. *Arthritis febricofa* Werlhof. Obf. de Febrib. pag. 55. Cockburn de Morbis Navigantium, Obf. 19. A. P.

Eft arthritis vaga feu rheumatifmus arthriticus, cum febre remittente, tetartophya duplici in cafu Auctoris, à viru febrili dependens.

Præmiffis generalibus, obfervato per tres hebdomadas typo, *D. Werlhof* in remiffione præfcribit kinkinam cum pulvere lumbricorum terreftrium, & jubet continuari poft profligatam febrem, additâ ari radice in infufo vinofo. Evanuit inde perpetuò & febris & arthritis; catamenia huic ægræ redierunt cum fame; ceffavit vomitus, debilitas, &c.

11. *Arthritis rachialgica. Arthritis à colica* Mufgravii Cap. X. Journal de Med. Avr. 1765 p. 328. C. L. P.

Eft illa fpecies quæ fupervenit rachialgiæ apud Damnonios familiari ob ufum pomacei immitis, & acidi, ut *Mufgravius* & nuper *Huxhamius* oculati teftes fidem faciunt; ea arthritidi podagræ omninò fimilis eft, & eamdem in paroxyfmo curam expoftulat; in prophylaxi ftomachica & cardiaca, aquæ thermales fulphureæ, lenia identidem eccoprotica fuadentur.

12. *Arthritis exanthematica; Arthritis morbis cuticularibus fubjecta.* Mufgrave Cap. XI. L. P.

Ea eft quæ cutaneis morbis exanthematicis tum acutis, ut miliari; eryfipelati; tum chronicis, ut cruftis herpeticis, ulcerofis, hæmorrhoidalibus, marifcis, fupervenit, de quâ confulatur Auctor.

Arthritidis omnis fignum ftatuit *Doverus* fibrillas quafdam in urinâ natantes, quas in urinâ aliquot arthriticorum quæfivi, videre non potui.

13. *Arthritis rachitica.* Vide Duverney, Malad. des os, tom. 2 du Rachitis, Obferv. 1 pag. 296. ex D. Saviard. C. P.

Eft fpecies in quâ dolent omnia ferè offa & facillimè ex attactu franguntur, fine febre, cum fymptomatis Rachitidis.

Mulier triginta annos nata, à quatuor menfibus dolores in toto corpore atroces patiebatur fine febre; ingreffa Nofocomium gradi & aliquot motus fatis liberè exercere poterat; ad minimum corporis attactum dolor recrudefcebat, dein lecto addicta poft tres menfes omnium offium fracturas experta eft, unde dolores intendebantur; poftquam decem menfes fic undique fracturas paffa vixiffet, demum obiit. Inventa funt offa femorum tenerrima fracta & ita fragilia, ut digitis preffa fatifcerent, uti cortex arboris putridus, in minima fragmenta, plena erant medulla rubefcente; offa cranii fub digito deprimebantur; carnes erant albidæ, molles; cartilagines & articuli, vifceraque omnia benè fe habebant.

14. *Arthritis Americana. Le Pian.* C. P.

Eft morbus doloribus arthriticis chronicis primùm divexans, quibus deinde fuperveniunt tumores avellanæ magnitudine, cruftofi, ulcera pha-

gedænica, caries offium, & tandem pedum, manuumque rhagades, ex quibus fungofæ excrefcentiæ progerminant, *frambefia* dictæ. Huic morbo fruftrà opponuntur medicamenta ex hydrargyro defumpta; fola conveniunt fudorifica ex decocto falfæparillæ, chinæ, &c. *De Frambefia vide Claff. X.*

15. *Arthritis Bahamenfis*, Philof. Tranf. N. 114 Art. V. *B.*

Pifces funt in *Infulæ Bahamæ* circuitu, quorum ufus excitat atroces articulorum dolores, qui poft aliquod tempus terminantur pruritu triduano.

II. Ostocopus, Gorræi Definit. *Dolor offium. Douleur des os.*

Eft dolor conftans & notabilis offium à periofteo interno potiffimum affecto, preffione non exacerbans.

Differt ab arthritide quòd non per periodos recurrat, & quòd preffione non augeatur, prætereaque non folis epiphyfibus infideat. Dictus fuit ab *ofteon* os, & *copos* dolor.

1. *Oftocopus ab arthrocace; Teredon* Græcis; *Spina ventofa* Rhafes; Freind hiftor. medic. anno 900. pag. 102, Petit malad. des os, de l'exoftofe, Chap. 16; *Epine venteufe.* C.

Dolor eft profundus in offibus tubulofis, ut tibiâ, peronæo, femore, à medullæ & perioftei interni rofione oriundus, cum offis ipfius intumefcentiâ feu exoftofi. *Vide* diverfas fpecies *exoftofeos claff. 1. ord. 5.* Inter eas cancrofa & fyphilitica dolores atrociores excitant, offis medullam corrumpunt, & carie laminas internas afficiunt, fimulque vel deinceps intumefcit periofteum externum, atque dolet quandiu intumefcit; cùm exoftofis externa non ampliùs crefcit, illa quidem extus non dolet & os poteft contrectari fine dolore; verùm oftocopus remanet cum dolore interno. Indicatio eft ut terebretur os, quod primus *Argillata* executus eft circa medium decimi quinti fæculi: variis in locis, potiffimùm in parte imâ, perterebratur ope malleoli plumbei & fcalpri. Cavitas detegenda, ut caries detergi poffit, ope ferri candentis & aliorum in carie ufitatorum.

Si fpina ventofa fit fyphilitica, & hydrargyrofis decenter adminiftrata fuerit, fupereft operatio jam indicata. *Vide Petit de l'exoftofe. Heifler. differt. de tumoribus offium.*

2. *Oftocopus à pædarthrocace. Pædarthrocace* Severini de abfcondita abfceffuum naturâ. C.

Differt pædarthrocace ab fpinâ ventofâ quòd dolor & tumor in fpinâ ventofâ à medio offe initium ducat, in pædarthrocace apophyfes afficiat, dolorque in ifto fit initio mitior vel nullus, dein crefcat, vel accedat; adde quod pædarthrocace pueris fit familiaris, adeoque ad rachitidem accedat, aut ad exoftofim, tum fcrophulofam, tum variolofam. *Petit de l'exoftofe.*

Quid per oftocopum vel ofteocopum fibi velint Græci, non evidens eft,

eft, nifi tantum laffitudinis gradum intelligant, ut docet *Gorræus*. Qui fic laborant ne minimum quidem motum fuftinent, fed omnem formidant; fentiunt autem in tendinibus circa offa manifeftum calorem unà cum morfu & tenfione, vitiofo humore in totam corporis molem largè effufo.

3. *Oftocopus Cancrofus* : *Clavus*. C.

Mulier quæ in mamma dextra gerebat carcinoma capitis magnitudine, quæque ab hydrargyrofi, fine fyphilidis fufpicione, adhibità fublevata fuerat, ita ut carcinoma ad pugni magnitudinem rediiffet, in decurfu morbi horrendo in medio dextri humeri dolore difcruciata eft, à preffione non mutabili, pertinaciffimo, in uno fere puncto pertere-brante; poft aliquot menfes utroque morbo confumpta periit: diffecto brachio inventum eft in puncto doloris periofteum ab offe humeri paulifper femotum, cum aquæ guttula, nil ultra. Num ichor cancrofus huc delatus partem erofit? Num medulla offis laborabat? Hoc verò exemplum, licet rarum, non eft unicum. Videtur hic affectus analogus paronychiæ perioftei, & ratione doloris etiam malidi furiali, hemicraniæ clavo, & crampo, nifi ifte ultimus fugax effet. In hifce cafibus fcalpellus foret ad os ufque adigendus, ut in trifmo dolorifico fieri diximus.

4. *Oftocopus à gummatis* Heifter. Differt. de Offium tumoribus, 1740. C.

Gummata funt tumores tuberofi, inæquales, offibus faciei & capitis potiffimum fupervenientes in fyphilide veteri, qui confiftentiam tophaceam friabilem obtinent: *Tophi* etiam vocantur, aliis etiam *nodi*, qui quidem initio nullum dolorem creant, fed in tertio gradu offa fubjecta afficiunt, & dolores quandoque acerbos excitant.

Cura exigit 1°. remedia generalia, ut phlebotomiam apud adultos, catharfim ex jalappa & mercurio dulci apud pueros. 2°. Sanguis corrigitur decoctis fudorificis ex bardanæ, chinæ, falfæparillæ, pimpinellæ albæ radicibus; ex lignis faffafras, guaiaco, junipero; ex ufu mercurii dulcis, panaceæ, æthiopis mineralis exiguâ dofi fæpè repetitis. 3°. Cùm hæc gummata fuppurata funt, citiffimè ea aperienda funt ufque ad os, quod ferè femper invenitur corrofum ufque ad meninges. 4°. Pure ejecto, linamentis carptis tegitur vulnus, & finitur puris effluxus per aliquot dies. 5°. Dein offa expurgantur ope effentiæ fuccini & myrrhæ, quæ cum tincturâ euphorbii, & pauxillo unguenti digeftivi admifcentur, femota per volfellam parte offis teredinofa; & fic quotidiè femel, imò æftate bis deligando ulcus, intra aliquot menfes novus callus, nova caro fuccrefcit, fed cicatrix concava femper remanet. Æger interea lacte, balneis, & vefpere narcoticis utitur.

5. *Oftocopus fyphiliticus* Aftrucii, lib. 4. cap. 11. de Morbis venereis; ubi vide hiftoriam & curam. C. P.

Hic dolor juxta illuftriffimum Profefforem pendet à medullâ offis fuppurafcente, putrefcente, unde evidens eft nullam exfpectari poffe medelam, nifi offe perterebrato, ulcus illud expurgetur, quod rarò perfici

 poteft.

poteſt. Oſteocopus autem ille non ſolùm eludit hydrargyroſim, ſed etiam ſæpiùs illam ſequitur, cum partis dolentis, ut tibiæ, humeri exoſtoſibus.

6. *Oſtocopus ſcorbuticus* Lind. de Scorbuto. C.

Eſt dolor oſſium ipſorum atrox, cum crepitu, carie, eroſione; coſtæ inter reſpirandum quandoque crepitant, & poſt mortem pars oſſea à cartilagineâ ſeparata eſt, ut in articulis apophyſes ab oſſium corpore diſtinguantur; coſtæ expreſſæ fundunt cruorem atrum; loco ſynoviæ in articulis adeſt humor virideſcens. Hæc obſervavit *Lind* in veteri ſcorbuto. *Vide Arthritidem ſcorbuticam.*

Lind omnibus Medicis in eo refragatur quòd contendat dolores ſcorbuticos non eſſe noctu diriores quàm interdiù.

7. *Oſtocopus ab oſteocoſarcoſi* Tranſ. Philoſ. N. 470 à Sylvano Bevan.

Dolores ſunt atroces, qui cum diabete incipiunt & perſeverant, in ſcapulis, dorſo, artubus, comitantibus hecticâ & anorexiâ. Oſſa dorſi omnia, potiſſimùm ubi duriora fuerant, remolleſcunt; medulla rubella, plena, membranacea, in apophyſibus adhuc firma: hic morbus ab acido calcaream oſſium materiem diſſolvente pendere videtur, & uſum aquæ calcis, huic acido infringendo aptæ, ſuadere videtur, quæ aqua in diabete Anglico plurimùm valet.

III. Rheumatismus; *Rhumatiſme, fourbure, courbature.*

Eſt diuturnus muſculorum, in artubus potiſſimum, dolor, ſine coryzâ, raucedine ac rheumate.

Differt ab *Arthritide* & *oſteocopo* ratione ſitûs doloris in partibus carnoſis, non in articulis & oſſibus ipſis. A *catarrho* & *laſſitudine* febrili, ratione diuturnitatis quæ ad plures menſes & annos extenditur, (ſolo acuto excepto) nec non quia catarrhus incipit à coryzâ, raucedine, &c. A *cephalalgiâ*, *pleurodyne*, *iſchiade*, *lumbagine*, &c. quod rheumatiſmus brachia, crura, nunc illa nunc iſta vagè afficiat, non verò determinatis locis inhæreat, aut ſimul huc illucve excurrat, unde etiam differt à phlegmaſiis dolorificis, ut pleuritide, phrenitide, &c. A *rachialgiâ*, *hepatalgiâ*, *nephralgiâ* diſcriminatur ſignis horum generum propriis.

Hoc genus militat quandoque inter phlegmaſias, ratione febris acutæ, cruſtæ inflammatoriæ ſanguinis, & fortè in duo genera rectiùs divideretur, unum acutum, alterum chronicum.

Genus rheumatiſmi eſt modernum; hoc nomine *Cælius Aurelianus* diarrhœam, *Riverius* arthritidem vagam intellexere; ægri vocantur *rheumatici*, aut rectiùs *rheumatiſmales*, metu confuſionis rheumatiſmi cum rheumate.

Frederic. Hoffmannus rheumatiſmi nomine complectitur plura genera, ut odontalgiam & otalgiam; quidni colicam & omnes dolores, quod ab uſu & rectâ logicâ recedere eſt.

1. *Rheumatiſmus acutus*; *Rheumatiſmus* Sydenhami cap. 5 ſect. 6; *Arthritis vaga* quorumdam; *Rhumatiſme chaud*. A.

Eſt

Eſt illa ſpecies quæ febre continuâ acutâ, ſcilicet ſynocho, ſtipatur, deinde apyreta evadit.

Differt à febricoſo, qui intermittenti febri, ejuſque veneno debetur; ac ope kinkinæ curatur.

Incipit à frigore & horrore, dein calor & pyrexia ſuccedunt cum doloribus noctu, diuque diſcruciantibus, in diverſis muſculis artuum & trunci, motum impedientibus; accedit ſudor, qui quandoque uberrimus & conſtans eſt; à levi artuum denudatione dolor recrudeſcit. Febris tamen eſt immunis à putredine, lingua eſt nitida, nullus ructus, nulla cardialgia, ſanguis in patellâ eſt tectus gelatinâ albâ, ſubpellucidâ, craſſâ, molli, unde à pleuriticâ differt, quæ denſa, firmaque eſt. Poſt duas circiter hebdomades, iteratis pluries phlebotomiis & potu diluente, febris evaneſcit, tunc lenia adhibentur cathartica, juſcula refrigerantia, cremores uſurpantur, & reſidui dolores ope lactis tandem evaneſcunt.

Hic morbus ſub finem autumni adoleſcentes lautè viventes, exercitatos, biliofos, plethoricos adoritur.

Prognoſis ſatis tuta eſt, niſi quod malè tractatus hic morbus in rheumatiſmum apyretum chronicum degenerat.

Hæc ſpecies eſt verè inflammatoria; ſudores, ſi parci ſint, ptiſanâ calidâ de cichorio, capillis veneris promovendi ſunt; ſi uberiores, ptiſanâ refrigerante ut aquâ, & cremoribus oryzæ temperandi; quotidie, ſi ſudor ceſſet, è lecto ſurgendum, aut in eo ſedendum, ut ardor ventiletur; parcè utendum narcoticis, quæ materiam morbificam figunt ſeu ſanationem retardant; phlebotomiæ ſæpiùs quinque aut plures in noſtrâ regione deſiderantur, intra ſeptem primos dies inſtituendæ. Hæc ſunt præcipua hujus ſpeciei remedia.

Ante *Sydenham* hujus ſpeciei hiſtoria diſtincta nulla erat.

2. *Rheumatiſmus vulgaris; Dolores rheumatiſmales* vulgò; *Rhumatiſme ſimple chronique.* L.

Illa eſt ſpecies quæ per intervalla recurrit ſine febre, ſine ſudore, & valdè affinis eſt doloribus catarrhalibus, niſi quod ſigna catarrhi cætera deſint. Illa ſpecies à ſanguinis & lymphæ viſcoſitate aut ſpiſſitudine pendere creditur, & quoniam hieme magis vexat, atque diaphoreticis curatur, ideò dicitur vulgo rheumatiſmus frigidus, ſeu à cauſa frigidâ. In hac ſpecie quandoque tumores molles cuti concolores, vel parum rubri in diverſis partibus ſoboleſcunt, extantes, hæmiſphærici, nucis magnitudine, potiſſimum apud plethoricos, & mulieres non menſtruatas; nulla febris adeſt, aut levis & fugax, cruor tamen gelatinâ pellucidâ albeſcente in patellâ tegitur.

Curatur in paroxyſmis repetitâ phlebotomiâ, parciùs tamen quàm in acuto, niſi methodum ab *illuſtr. Medico Settenſi D. Uffroy* adhibere placeat. Potus diaphoreticus, ex decocto ſcabioſæ, infuſo capillorum veneris, uſurpandus ad ſudores movendos: frigus omnino vitandum; narcorica veſpere adhibenda.

In prophylaxi feu dolorum intervallis, indufium laneum (flanelle) cuti immediatè applicatum geftetur, aqua calida fit potus ordinarius faltem hieme, jufcula viperina & ex cancris fluviatilibus; dein inftitutâ catharfi, lac vaccinum aut caprillum, decocto lignorum fudoriferorum, ut buxi, guaiaci, chinæ alteratum, per menfem ufurpetur: in temperamentis frigidis ammochafia menfibus calidiffimis, thermæ Balerucanæ menfe Maio aut Octobri fub formâ potûs, balnei, ftuphæ, luti in ufum advocentur; & quod fæpe miros effectus præftat, electrifatio quotidiè per horæ quadrantem repetatur per dies quindecim, fi tempeftas frigida, & ficca fuerit, additis fcintillarum extractionibus ex collo & partibus affectis, nec non aliquot fulminationibus. *Vide Acta Acad. Suecicæ.*

3. *Rheumatifmus arthriticus*; *Rheumatifmus* Riverii; *Rheumatifme gouteux*; *Goutte vague.* L.

Ille eft qui & articulos & paffim partes carneas afficit ita conftanter ut ad rheumatifmum fimul & arthritidem ferè æqualiter inclinet, qui proinde utriusque morbi curam exigit. Is morbus accedit quandoque poft arthritidem vagam, & hoc præludium more morbi acuti ægrum lecto per menfem affigit cum pyrexiâ, dolore articulos & pedes, genua, nec non caput, thoracem, lumbos & artus fimul vel feorfim infeftante; aliàs ille morbus eft chronicus, vagus, apyretus, nunc has, nunc illas partes aggrediens, perfpiratione potiffimum fuppreffâ; maciem inducit, digitos immobiles facit, & fubrigidos; fublevatur ptifanis leviter diaphoreticis ex guaiaco, chinâ, necnon lacticiniis & thermis fulphureis, ut Baregianis, Lamalou, de Rennes juxta Aleth, de Bagnaul juxta Mimatem, de St. Laurent apud Helvios, &c.

4. *Rheumatifmus fcorbuticus* Frider. Hoffmanni de Rheum.; Lind de fcorbuto 1 vol. pag. 375. *Rheumatifmus cruralis* Ettmulleri pag. 446. Willis de fcorb. cap. 5. L.

Eft vel *comes* vel *pedifequus* fcorbuti.

In *comite* dolores non magis noctu quam interdiu fæviunt; fæpe mutant locum, in lumbis, articulis, tibiis, potiffimùm cùm intumuere tibiæ pectus lancinant, cum dyfpnœâ à levi exercitio crefcente; adeft laffitudo univerfalis, abdominis tenfio & tumor, facies pallida & œdematofa, pigrities, torpor, odontalgia, maxillarum dolor.

Pedifequus eft, qui fanato fcorbuto accedit; eft etiam arthriticus, chronicus, cum dolore & ftupore articulorum; crefcit uterque à motu locali, abit uterque in contracturam, uterque maculis tibiarum eft infignitus, præter oris vitia.

In utraque fpecie præter generalia remedia, ut jufcula antifcorbutica; lacticinia, conveniunt equitatio & epithemata ex fpiritu vini, aceto, & camphoræ pauxillo, quæ partibus dolentibus & maculofis applicanda: item decoctum ex fedo acri extus admovetur, & fi duplo cerevifiæ mifceatur intùs fumi debet ad uncias tres quovis mane. Hoc remedium quandoque emeticum evadit & tunc citius juvat.

In

In hoc morbo phlebotomia eft perniciofa.

Si dolor unam vel alteram partem afficiat, juvant fotus ex lixivio cinerum vulgarium, incoctis fimul chamæmeli, fambuci floribus, abfinthii, rutæ foliis & corticibus limonum.

Veficatoria perniciofa funt & gangrænam accerfunt. Cochlear feminum finapis femel in die deglutiendum. Sudores promovendi, & juxta *Lind* hydrargyrofis fubeunda, quod ego nunquam fuaferim.

Vide lumbaginem & pleurodynem fcorbuticam.

5. *Rheumatifmus calidus*; L. *A lymphâ fpiffâ & acri* Jac. Lazerme curat. de morbis cutaneis; inter quos rheumatifmum malè collocat vir aliunde meritiffimus.

Hæc fpecies à fcorbuticâ differt defectu vitiorum oris & macularum cutis, cum eâ convenit ratione acrimoniæ fanguinis: differt ab acuto ex eo quòd chronicus fit & fine febre; ficcitate, caliditate, macie, temperamento biliofo, calido & ficco ægrorum cognofcitur; juvatur lacticiniis, jufculis diureticis ex cichorio, fyfimbrio, veronica, beccabungâ, aquis acidulis calidè affumptis, balneis domefticis, necnon fulphureis ut *Lamalou*, *Bagnaul*; irritatur falinis, ut Balerucanis; in contracturam facilè vergit & ad arthriticum accedit. In hoc ftuphæ domefticæ ex aquâ vulgari hieme profunt. Itali in fimili morbo partes affectas æftate glacie ipfa confricant fæpe cum fucceffu.

Cyrillus in confultatione medicâ 21. *Centur.* 3 hanc fpeciem à fcabie repreffâ ortam curat jufculis *Septalii* cum lignis fudorificis, viperis, plantis diureticis, addito marte intra nodulum fufpenfo, fuadet etiam catharfes præmittendas & aëris mutationem. *Vide* etiam ejufd. *centur. obf.* 51: In utroque morbo dyfpnœa comes erat.

6. *Rheumatifmus equinus* Bourgelat Encycloped. *la Fourbure.* Equi affecti dicuntur *Fourbus.*

Signa & curam vide loco citato & apud *Soleyfel.*

7. *Rheumatifmus hyftericus. Dolores hyfterici* Sydenhami differt. de paffione hyfterica.

Eft dolor diverfarum partium ut capitis, fcrobiculi cordis, dorfi, coxendicum, extremorum, cui obnoxiæ hyftericæ; dolor ille, ait *Sydenham*, internas, & nonnunquam etiam exteriores partes occupat, carnefque mufculofas, ut maxillas, humeros, manus, crura, tibias, nunc cum tumore, nunc fine tumore, in quo genere is qui tibias diftendit tumor præ reliquis confpicuus eft. Inter omnia hujus morbi tormenta nullum fe tam crebro ingerit quàm dolor in dorfo, quod certò certiùs perfentifcunt quotquot vel leviffimè hoc affectu tanguntur; quin imò id habent commune dolores prædicti, quod illa cui inhæferant regio, etiam poft eorum difceffum, tenera fit, & quafi fuftibus probè dedolata tactum refugiat, quæ quidem teneritudo fenfim evanefcit: Curatur lacticiniis.

Morbus, apud Suecos raro obvius, quem *Dievaren*, necnon *Laufendovaren* *Schenckius* nominaffe videtur, quem *Bartholinus. Act. Haffn. T. II n.* 118,

Illuftris

Illuftris etiam *Linnæus volaticam* appellant. Dolor ille atrox diverfas idemtidem partes, vefpere potiffimùm difcruciat, femi-horâ ad fummum in eodem loco permanens, è tibiis ad ulnas, ad femur, ad brachium, relicta priori fede, momento citiùs fe transferens, fine ullo figno externo, fi afcaridum exitum è parte affecta, à *Schenckio* memoratum, excipias: æger præ dolore clamitat, mortem aut Dei opem implorat; ac intra aliquot horas fanus eft, nifi tamen dolor ad abdomen deveniat, tunc enim pertinacior eft, abdomen tenditur, palpitatio, anxietas, aphonia accedunt, obfervante *Ill. Linnæo*. Affinem morbum vide apud *Freind Hiftor. Med.* in vita Albucafis.

8. *Rheumatifmus faltatorius* Cardani lib. 3 de Venenis; *Flatuofus* qui *nakir* Albucafis; *Spafmus flatulentus* Plateri pag. 277; *Rheumatifmus vermi-nofus*. Vide D. Tiffot Avis au Peuple, du Rheumatifme Chap. XI.

Apud Helvetios infantes obnoxii funt doloribus adeò violentis & univerfalibus, ut, ubivis tangantur, clamores edant vehementes; cave ne decipiaris hunc morbum pro vulgari rheumatifmo curans; pendet aliquando à vermibus feu lumbricis, quibus rejectis, ægri convalefcunt. Hæc *illuftr. Tiffot*.

a *Rheumatifmus verminofus*, D. Marteau de Grandvilliers Journ. de Med. Juill. 1765 pag. 37 Obf. 5. Tiffot Avis au Peuple: Du Rhumatifme Chap. XI n. 165. A.

Puella, vermibus obnoxia, laborabat febricula, cephalalgia, ftupore dolorifico omnium artuum; alternans rubedo alterutrius genæ vermes arguebat; indicabantur cathartica, fed dolor abdominis ejufque tenfio, fine tumore tamen, tanta erat, ut ne fummis digitis tangi pateretur; fruftrà phlebotomiæ, oleofa, clyfmata, emollientia adhibebantur; fenfibilitas abdominis evafit univerfalis, maximè verò affecit totum abdomen, pedes, verticem; nulla pars fine dolore tangi poterat, omnes dolores ad tumorem cuti concolorem in regione iliaca dextra, tanquam ad centrum, vergebant: à motu vel tactu corporis tantùm dolebat ægrotans: adhibitis in caffum remediis, etiam anthelminticis, poft decem dies carotica evafit, pupilla immobili ut & palpebris; artus flexibiles, refpiratio pacata, color, pulfus, facies ut in ftatu fano, fed fomnus profundiffimus; hic carus fugax, fumo tabaci in nares immiffo difcuffus, iterum per aliquot dies revertebatur; demùm clyfmata è lacte & vermifuga fucceffivè quadraginta quatuor lumbricos, quorum tres rubri erant, foras ejecerunt: horum forté glomus in regione iliaca tumorem memoratum excitaverat: & fic ægra convaluit.

9. *Rheumatifmus febricofus* Mortoni, cap. 9. hiftor. 22; *Febris intermittens rheumatifmum fimulans*, feu *Febris rheumatica* ejufdem hiftor. 12. pag. 84. hiftor. 10. ad 14. Ill. S... de recondita febrium natura. A. P.

Cognofcitur hæc fpecies 1° quòd urinæ fint lateritiæ: 2° quòd per intervalla cum frigore accedant dolores fingulis alternifve diebus, & remittantur: 3° ex pulfu etiam, nifi doloris intenfitas eum deprimat: 4° ex prægreffis acceffibus.

Cura *Mortoni* in vehementi paroxyfmo, ubi deliquium animi imminebat, fuit

fuit 1° phlebotomia larga: 2° poſt ſex horas vomitorium: 3° kinkina cum laudano. Ab emetico dolores rheumatiſmi ſedari pluries expertus eſt *Mortonus.*

Quartanæ chronicæ non rarò ſuccedit rheumatiſmus, ut obſervavit *Ballonius Lib. de Rheumatiſmo*, & dein *Frid. Hoffmannus.* Sed ea ſpecies ad rheumatiſmum ſcorbuticum accedit.

10. *Rheumatiſmus metallicus* D. Doazan, Doct. Med. Monſpel. L.

Eſt illa ſpecies quæ pictoribus, figulis, deauratoribus, colorum trituratoribus, calceorum femineorum fabris, talos ſcilicet colorantibus, plumbi laminatoribus, fuſoribus, vini lithargyrio edulcorati potatoribus, &c, accidit, ſine prævia abdominis rachialgiâ. Incipit illa ſpecies à manuum & brachiorum ſtupore, formicatione, digitorum contractione, linguâ albidâ, mucoſâ, ſine pulſûs frequentia: Exacerbatur phlebotomiis iteratis, emollientibus, intùs vel extùs uſurpatis; miteſcit ab emeticis draſticis; aſt ſequenti die abit in dolores lancinantes, rodentes, contundentes, crurum, genuum, tibiarum, pedum, quibus miſerè torquentur & ejulant ægrotantes; ſed alternis diebus purgati, interpoſitis clyſmatis ex vino & oleo, nec non veſpere narcoticis ex laudano & bolo theriacæ, intra decem aut duodecim dies convaleſcunt omnes ferè. Hæc ſpecies rarior eſt rachialgiâ inteſtinali.

Hæc obſervavit in Noſocomio Charitatis Pariſinæ egregius Burdigalenſis Medicus ſupra laudatus, atque aſſerit dolores lancinantes, atroces artuum inferiorum, niſi adhibeantur mochlica, certiùs adventuros, cum ſuperiorum paralyſi, & difficiliùs expugnatum iri, ſi methodus edulcorans adhibita fuerit.

Curatio Lobbiana rheumatiſmi acuti, ſeu *Febris rheumaticæ Theoph. Lobb. Tract. Pract. cap. 9. T. 2.*

D . Witham 55 annos nata 1° Junii querebatur de magnis doloribus in toto corpore, oculi velut inflammati, identidem delirium, reſpiratio prompta & brevis, ſitis urgens, tuſſis importuna, pulſus velox, ſatis fortis, cutis fervida: Die 2ª accerſitus *Lobbius* nullam phlebotomiam præſcripſit, hujus verò loco bolum attenuantem, ſextâ quavis horâ repetendum, ſuperbibendo infuſum meliſſæ; in bolo erant nitri, florum ſulphuris, lapidis contrayervæ, ana, gr. ſeptem; ſalis ſuccini, ſalis volatilis coccinillæ, croci, myrrhæ, ana, gr. duo. Tertiâ quavis horâ ſumenda erant tria cochlearia julapii attenuantis, ex ſalis abſinthitis, ſcrupul. duob. aquæ lactis alexiteriæ unc. ſex, aquæ cinnamomi, unc. una & ſemiſſe, ſpiritus nitri dulcis, gutt. quadraginta, ſyrupi limon. & balſam. ana, drach. duabus. Ægra ſubinde capiebat mixturæ ſequentis guttas viginti quinque, ſpiritûs vitrioli dulcis & tincturæ croci ana drachmas duas ſuperbibendo hauſtum decocti cornu cervi & vini albi. In languoribus verò capiebat julapium ex aquâ lactis alexiteriâ, aquâ brioniæ compoſitâ, ſpiritu lavendulæ, & tincturâ myrrhæ. Febris remiſit quintâ die, evanuit ſeptimâ; dolor verò octavâ. Ad accelerandam curationem quartâ die præſcripſit *Lobbius* julapium ex antimonio diaphoretico, lapide contrayervæ, diaſcordio, coccinellâ, ſale ab-

abſinthite, aquâ lactis alexiteriâ, aquâ bryoniæ compoſita, ſyrupo de althææ, & tincturâ caſtorei, & ſic deinceps.

Monſpelii phlebotomia primis diebus ter in die circiter fuiſſet repetita, potus fuiſſet largus calidus ex decocto cichorii, vel infuſo capillorum veneris; noctu narcoticum; ſedatâ febre, cathartica mitia, &c, eodem modo quo *Sydenham* hunc morbum curabat Londini.

Lobbius verò pleuritidem veram in adulto viginti duos annos nato ſimiliter abſque phlebotomiâ curabat ſudorificis, cardiacis, emplaſtris, veſicatoriis ulnæ applicitis. Videatur ejus *obſervatio* 49. & 50. *Tom.* 2, & maximè in aphoriſmis quibus terminatur opus, quibus afferit morbos omnes febriles, inflammatorios, ardentes, putridos, malignoſve acutiſſimos, ſine catharſi, ſine emetico & phlebotomiâ curari poſſe, & pluries à ſe ipſo curatos eſſe.

Hinc concludo naturam eſſe optimam morborum medicatricem, cùm, invitis quæ à Medico objiciuntur impedimentis, ægrum tamen à morbo liberat.

11. *Rheumatiſmus dorſalis* Lommii de tabe dorſali. C.

Eſt ille qui nimium Veneris uſum ſequitur. *Vide Lumbaginem à ſatyriaſi*; *Tabem dorſalem.*

12. *Rheumatiſmus miliaris* Cl. Bonté Journ. de Med. Janv. 1757.

Puerperis familiaris eſt, cùm eruptio miliaris abit in ſquammas; dolores enim vagi, qui priùs viſcera affecerant, ad artus excurrunt; in articulis fit intumeſcentia, qualis in arthritide rheumaticâ; cutis colorem lucidum ibi adipiſcitur, ſine œdemate; hæc intumeſcentia lucens, pallida, ab uno articulo ſeu geniculo ad alterum migrat, & pertinax eſt; dolores acuti ſunt, ægræ ex his immobiles fiunt; doloris enim acerbitas à leviſſimo tactu adaugetur: criſis in hoc morbo utilis eſt urinæ turbidæ copioſæ proventus; juvant ideo diuretica levibus diaphoreticis juncta, ut ſerum lactis cum incocta radice chinæ.

13. *Rheumatiſmus fugax*; vulgò dolores rheumatici; *courbature.* B.

Ille eſt qui febribus acutis & phlegmaſiis initio ſupervenit, dolor ſcilicet in omnibus artubus & muſculorum aponeuroſibus, cum ſenſatione laſſitudinis, qui phlebotomiis, aliiſque horum morborum remediis evaneſcit; ægri dicunt ſe ſentire quaſi fractos & ubique contuſos aut fuſtibus dedolatos.

14. *Rheumatiſmus necroſeos.* Vide Necroſim uſtilagineam.

Dolores incipiunt à ſtupore pedum, qui ſenſim tibias, crura, manus, brachia invadunt: illi dolores atroces ſunt, urentes ſæpius, aëre frigido ſublevantur; partes contabeſcunt & nigreſcunt, unde necroſis.

15. *Rheumatiſmus convulſivus.* C.

Eſt dolor artuum, dorſi, lumborum, vehemens cum artuum retractione ſpaſmodica, vel in ſtuporem & extremorum necroſim definens, ut in necroſi uſtilaginea & epidemica Flandriæ, vel ſine necroſi perſeverans, ut in convulſione raphania.

IV. CA-

IV. CATARRHUS; aliis *fluxio*, *defluxio*, *destillatio*; Italis *Infreddatura*; Hispanis *Romadizo*; *Caterre*, *Catarrhe*.

Character. Eſt partium, præſertim collo vicinarum, dolor frigidus cum tuſſi, aut coryzâ & levi partis intumeſcentiâ ab aëris viciſſitudine ortum ducens: Pyrexia veſpere datur exigua, ſi ulla; ſymptomata plura, ut tuſſis, coryza, ptyaliſmus, otalgia, odontalgia, tumor colli, frigus vagum præcedunt.

Difficilis eſt hujus morbi character, ſed certè qui deducitur à cauſâ latente, eo pejor eſt, quòd falſus ſit; abſurdè ſcilicet eum definiunt Veteres per *humorum decubitum*; alii per fluxum materiæ feroſæ à capite ad partes; nec enim ille decubitus, nec ille fluxus in ſenſus incurrit.

1. *Catarrhus benignus.* D.

Dolot catarrhalis eſt ſæpiùs ſenſu frigoris ſtipatus, & à ſuſcepto ſæpiùs frigore ortum ducit, unde frigidus dicitur; attamen rubedine & phlogoſi lymphaticâ non rarò ſtipatur, ſic rubet cutis capillata in cephalalgiâ catarrhali; utcumque eum morbum à perſpirationis repreſſione oriri ſæpius putem, non minùs notum eſt omnibus eum non ſolum ab aëris ſubito refrigerio, vento frigido ſuſcepto, ſed etiam à ſubita poſt frigus aëris incaleſcentiâ ortum ducere, ut & ab inſolatione; ita plures catarrho affliguntur vere quàm hyeme ob tempeſtatum viciſſitudines. Certum eſt à minori gradu frigoris homines affici magis, ſi majori aſſueti ſint calori, quàm afficiuntur à frigore intenſiori, ſed continuo & uniformi; ſi calentem hominem leve frigus occupet, cutis magis conſtringitur quàm ſi idem frigus antea non calentem afficiat. Perſpiratio totius corporis eſt æqualis dimidio aſſumptorum, ſeu quantitati urinæ, circiter quadraginta ſex unciis; ea verò materies urinoſa eſt & acris, quâ proinde retentâ irritantur partes, turgeſcit textus cellularis; hinc tumor, dolor, non rarò febricula accedit, quæ veſpertinis horis augeſcit cum horrore & frigore. *Vide Amphimerinam catarrhalem.* Ille ſtatus eſt valdè affinis ratione frigoris & febris cum amphimerinâ hyſtericâ, eo diſcrimine quòd catarrhalem ferè ſemper præcedat coryza, tuſſis, raucedo, odontalgia, otalgia, &c, dolores catarrhales ſæpe ad humeros, brachia, pectus ſe diffundunt & pleurodynem ac pleuritidem catarrhalem efficiunt, utplurimùm verò genas inflant, maxillas impediunt, obſtipitatem inducunt. Is itaque affectuum concurſus catarrhus dicitur à rheumate diverſiſſimus, licet ab eodem principio ortus, ſede nec non dyſpnœâ & tuſſi diſcrepans.

Dolores catarrhales perſpiratione reſtitutâ, victu tenui, potu calido, aëris temperaturâ calidiori, exercitio ſenſim tolluntur; ſi acriores ſint, phlebotomiâ, & quod minimè negligendum, catharſi identidem repetitâ, demùm theriacâ recenti ad ſcrupulum veſpere ſumptâ, ſanantur: ſi diuturniores evaſerint, ſignum eſt rheumatiſmum calidum his accreviſſe, lacticiniis ac thermarum ſulphurearum balneis impugnandum. Sunt multi qui confundunt ca-

tarrhum cum rheumate, & calidum dicunt catarrhum illud rheuma quod phthifi viam fternit.

De catarrho maligno qui agunt intelligunt febrem catarrhalem malignam Germanorum, quæ eft Hemitritæi fpecies nihil cum catarrho commune habens, ut notat *illuftr. Brendelius*, vel faltem catarrhum ferinum aut epidemicum volunt.

2. *Catarrhus Ferinus. Quinte. Coqueluche.*

De hoc videatur tuffis ferina; tuffis enim eft tunc præcipuum fymptoma, licet vividis doloribus dorfi, pectorifque ftipetur.

3. *Catarrhus epidemicus, Febris catarrhalis epidemica* Huxham Febr. 1733 & Nov. 1737; *Grippe; Folette.* A.

Maximè diftinguendus eft à *febre catarrhali malignâ Junckeri, Nenteri*, aliorumque Germanorum, quæ cum catarrho nil habet commune præter nomen.

Catarrhus epidemicus à ferino non difcrepat nifi ex eo quod popularis fit & graffetur è loco in locum. Catarrhus ifte pendet à generali aëris vitio, & cum zephyrus tepidus in mediâ brumâ vento aquilonari frigido fuccedit, fæpius fuboritur quàm fi frigus perfeveret: fæpiùs eft cum febre vefpertinâ. *Vide Amphimerinam catarrhalem:* Secus non minùs moleftus eft ob horripilationes fere continuas per biduum triduumve, quas æger poteft aliquatenus fiftere per aliquod tempus, conftrictione quadam cutis & intenfo conatu corporis; adeft frigoris fenfus in diverfis partibus, tuffis, coryza, capitis gravitas; fuccedit deftillatio ex naribus, ore; dein maturefcente catarrho, exfpuitio vifcofa, muci narium copiofi rejectio, antea verò noctes inquietæ, anorexia, afthenia, tuffis defatigans. Curationem repete ex *Riverio*, *Hoffmanno*, aliifque.

Catarrhum fuffocativum etiam memorant Auctores, quem non fatis intelligo, nifi tuffim fuffocantem velint: aft plurimi hoc nomine infigniunt afphyxias feu mortes fubitaneas, quarum multæ à rupto anevryfmate interno, aliæ à vomicâ ruptâ dependent, aliæ funt apoplecticæ &c.

De catarrho, *vide Amphimerinam, Tuffim, Rheuma, Coryzam, Cephalalgiam*, aliaque genera.

4. *Catarrhus Bellinfulanus*, Journ. de Med. Novemb. 1757. D. Rochard Chirurgi. *Maladie particuliére des glandes, endemique à Belle-Ifle en mer. B.*

Œdematofè intumefcunt glandulæ colli, maxillares, parotides cutaneæ; ad angulum maxillæ primò viget hic tumor, ac tantus ut deformis evadat æger; tumor quidem mollis eft, & tamen dolorificus. Incipit morbus abfque febre, cum inappetentiâ, & laffitudine, & poft paucos dies, fi à phlebotomiâ inceperit curatio, teftis ejufdem lateris, ambo etiam, fi utrumque colli latus affectum fit, dolent leviter ac tument. Hic affectus milites cuftodiam fub dio agentes aggreditur.

Curatur potu leviter emetico, dein diluentibus calidis, quibus præmiffis ad phlebotomiam tutò confugere poffunt; vitatur, fi ab aëre nebulofo & fri-

gido

gido caveant. Hæc ergo ſpecies teſticulorum tumore adventitio diſtinguitur ab aliis.

5. *Catharrus rubeoloſus.*

Eſt præludium *rubeolæ*, ut crampus, *Granf* dictus, *miliaris ;* ſcilicet ante eruptionem rubeolæ æger ſæpè tuſſit, ſternutat, lacrymatur, coryzâ laborat, verbo catarrhoſum eum diceres, licet erumpentibus rubeolæ puſtulis hæc ſymptomata evaneſcant, exceptâ tamen tuſſi ſiccâ, quæ multum quandoque negotium ægris & Medicis faceſſit ; his adde anginam catarrhalem, dolores capitis, aliaque catarrhi accidentia. Ille verò catarrhus ab epidemico vulgari diverſiſſimus eſt.

6. *Catharrus pectoreus.* L.

Puella, quæ hiemali tempore ſericeo velo tantùm pectus texerat, chlamidi denſiori aſſueta, per plures menſes in parte pectoris antica dolorem ſenſit, qui tactu paululùm exaſperabatur ; mœror à longitudine morbi metusque phthiſeos acceſſit ob tuſſiculam accedentem ; interea dolor erat merè catarrhalis ab adiapneuſtia ortus ; fruſtrà adhibitis juſculis edulcorantibus & lacticiniis, craſſum & calidum muccinium, & pectori impoſitum, & aliquandiu geſtatum, calorem & ſuppreſſam hujus partis perſpirationem revocavit ac morbum ſuſtulit.

Dolores etiam à collo & facie diſſiti pro catarrhis habendi ſunt, licet tuſſis, coryza, nec ſternutatio præceſſerint, quoties evidens eſt eos ab adiapneuſtia ortum duxiſſe, unde à rheumatiſmo diſcrepant, quod ulteriùs confirmatur, ſi pannorum villoſorum aut denſiorum calidorumque tegumentorum applicatione & diluentium diaphoreticorum uſu tollantur : aſt ea diagnoſis non raró difficilis & obſcura eſt.

7. *Catarrhus caninus*, Journ. de Med. Fev. 1765.

Eſt illa epidemica ſpecies, quæ nuper genus caninum Monſpelii, Lugduni, per totam ferè Galliam, impetivit, plurimoſque abſtulit. Incipit à frigore & horrore, ſequitur tuſſis, coryza, ptyaliſmus, inappetentia, tanta aſthenia ut paraplegici videantur, & cruribus poſticis quaſi reſolutis inſiſtere nequeant. *Vide P. Fournier D. M. Divionenſis de hoc morbo Schedulam ann.* 1764. Epidemia redivit hac hyeme 1765 nec non *D. Deſmars* qui eundem morbum anno 1763 obſervaverat ſymptomatis ſupra recenſitis addit tuſſim, dyſpnœam, oculorum lippitudinem viſcoſam ; alii canes intra breve tempus vertiginoſi moriebantur, alii intra menſem, & tunc macie conſumebantur. In cadaveribus cerebrum depreſſum, pulmo vitiatus, ſtomachus ſaburra putri fœtidiſſima farctus.

V. ANXIETAS ; *Dyſphoria*, *Aſſe*, *Aporia*, *Riptaſmos*, *Adaimonia*, *Bleſtriſmos* & *Alyſmon* Hippocratis & aliorum ; *Inquietudo* Sennerti ; *Reſtleneſs* Anglorum ; *Deſaſſoſiego* Hiſpan. ; *Inquiétude*, *Angoiſſe*, *Anxieté*.

Eſt moleſta ſenſatio quæ ad jectigationem cogit, ſed quomodo ab affinibus morbis diſcrepet, dicant qui experti ſunt.

1. *Anxietas febrilis.* Boerhaave Aphor. 631. A.

Tres hujus varietates meritò diſtinguit ſagax & peritiſſimus ejus commentator, ſcilicet 1° anxietatem quæ in morbis acutis febrilibus oritur ab immeabilitate ſanguinis per cor ſiniſtrum & majores arteriæ aortæ ramos; ea pulſûs inæqualitate, debilitate potiſſimùm ſtipatur, cum angore cordis & præcordiorum intolerabili, eaque eſt ſæviſſima, periculoſiſſima: 2° anxietatem quæ oritur ob immeabilitatem ſanguinis per cor dextrum & arteriæ pulmonaris ramos, ab infarctis ſanguiductibus tum arterioſis tum venoſis, in morbo acuto pulmonum, ut peripneumoniâ, cynanche, orthopnœâ, & illa ſtipatur ſuſpiriis frequentioribus, profundioribus, præcordiorum gravamine, moleſtiâ intolerabili, dyſpnœâ ſuffocativâ, quo quidem ſymptomate nullum eſt pejus præter primam ſpeciem quæ ſæpè huic adjungitur: 3° anxietatem quæ oritur ab impedito transfluxu in morbo acuto febrili per venam portarum, quæ ſtipatur incredibili cardialgiâ, ægritudine vehementi circa orificium ſuperius ſtomachi, cum ſenſu ponderis moleſtiſſimi, quod etiam quidam ægri præ intolerantiâ pugnis contundunt; huic ſuccedit quandoque ſalubris aurigo, ex quâ mortis periculum removetur.

Has varietates, ſcilicet *præcordialem*, *pulmonarem*, *epigaſtricam*, doctè enarratas, earumque ſigna & indicationes *vide* apud *illuſtriſſimum archiatrum Van-Swieten* Boerhaavianæ doctrinæ & famæ hæredem.

2. *Anxietas ſpaſmodica* Boerhaave aphor. 633.

Eſt illa præcordiorum & ſtomachi vehemens anxietas quæ hyſtericas potiſſimùm, hypochondriacas, ſimileque genus hominum delicatiori & molliori genere nervoſo præditorum, maximè ſi per cathartica acria exagitentur, ſæpiùs diſcruciat; hæc ſtipatur angore animi, ſuſpiriis, oppreſſione, nauſeis, doloribus, & irrequietâ miſerandâque corporis agitatione, quibus mortis imago præſens animis & in facie depicta terrorem ſummum adjungit.

Hæc verò ſpecies utcumque majorem cæteris terrorem ægris incutiat, cæteris multo minùs periculoſa eſt, cùm urinæ limpidæ & uberrimæ mictione, flatibus ano vel cato erumpentibus, ſpirituoſorum odoratu, aliiſque ſimilibus auxiliis citò diſcutiatur, & ſine febre, pulſu interea depreſſo, conſtricto, ſed non frequentiori exiſtat.

3. *Anxietas agoniſtica. Angoiſſes de la mort.* A.

Eſt illa quæ mortem imminentem concomitari & præſagire conſuevit, in quovis morbo acuto vel chronico, à præcedentibus ideò diverſa; quæ viſûs obtenebratione, pulſûs inæqualitate, parvitate, inconſtantiâ, faciei pallore, delirio, oppreſſione pectoris, palpitatione cordis, virium muſcularium proſtratione ſtipatur.

Pendet à ſenſu confuſo periculi propter reſiſtentias circulationi oppoſitas & debilitatem naturæ quæ his ſuperandis jam impar evaſit.

4. *Anxietas cardiaca.* D.

Ea eſt quæ citra morbum inflammatorium aut febrilem pendet ab obice cir-

culationi oppofito, intra aut prope cor collocato, ut à polypo, anevryfmate, coagulo fanguinis, veneno v. g. viperæ & fimilibus.

5. *Anxietas tibiarum.* Aftruc de Morb. venereis. L.

Hoc affectu nihil eft in praxi frequentius & non altius de quovis morbo quàm de illo apud Auctores eft filentium. Quotidie videmus mulieres & viros, potiffimum arthriticos, rheumaticos, qui accedente vefpere tibias ne per minutum in eodem fitu & loco retinere queunt, ob importunam quamdam fenfationem, quæ motu illo paulifper fedatur, quæque vulgò decubitu in lecto evanefcit.

6. *Anxietas à morfu; à morfu felis iratæ* Morgagni Epift. LXI. 14. L.

Felis irata tibiam heri fui dentibus unguibufque fauciaverat; quartâ à morfu die magna præcordiorum anxietas acceffit; nullus erat hydrophobiæ metus. Adhibitis in caffum cucurbitulis & fcarificationibus loci affecti, nec non phlebotomiis, æger folo balneo pluries repetito fublevabatur; demùm obortâ ephemerâ & fudore ubertim fluente, fanus evafit. Verùm quolibet plenilunio in demorfo loco, eoque adhuc livido, irritationes per duos annos perfeverabant, indeque ad præcordia adfcendebant, ubi anxietas magna, non nifi per phlebotomiam fuperanda, redibat; & per alios duos annos hic affectus quarto tantùm quovis plenilunio revertebatur.

Cæteræ anxietates partium diftinctarum videantur in fingulis morbis ad quos attinent. De cætero multi morbi ab anxietate declarantur apud infantes lactentes, maximè intra cunas vinctos.

VI. LASSITUDO; Græcis *Copos;* Anglis *Wearineff*; Italis *Stracchezza;* Hifpanis *Canfancio; Laffitude, Courbature.*

Eft ingrata fenfatio cum debilitate juncta, quæ ad quiefcendum cogit virium reparandarum gratiâ. Procedere videtur ab infarctu mufculorum, ob fanguinem in eorum vafis minimis impactum eaque vafa diftendentem, interea dùm ob defatigationem prægreffam fluidum nerveum penuriâ laborat, aut ob aliam caufam in artubus deficit, ut initio morborum accidit.

Hujus feptem fpecies accenfet *Galenus* divifione potiùs logicâ quàm medico-practicâ. Huc attinet *Copos tonodes*, laffitudo tenfiva, *Copos elcodes*, feu ulcerofa, in quâ infixarum fpinarum horrorifque fenfus adeft; *copos phlegmonodes* feu æftuofa, quæ fenfum caloris fecum infert; *copos ifchnotes*, quæ cum aridurâ corporis eft, &c.

1. *Laffitudo à labore* Hippocratis de diæta lib. 2; Herellii differt. de laffitudine, Altdorfiæ, 1706. B.

Ea eft quæ à motu producitur five in toto five in parte, quæque, obfervante *Hippocrate*, fequitur rationem compofitam motûs & debilitatis prævia, ita ut quò motus vehementior & robur minus, eò major laffitudo, & è contra. Verùm non folum à vehementia motûs illa laffitudo menfuranda eft, fed etiam ex eo quod motus fit minùs affuetus, magifque conftans;

fic

fic qui laborem inaffuetum, utcumque levem, ineunt, citiùs defatigantur; quàm qui certos mufculos conftanter contractos retinent, ut de ftantibus oftendit *Alphonfus Borellus*, qui reapsè citiùs defatigantur quàm ambulantes. Cur laffitudo vehementes convulfiones, ut paroxyfmum epilepticum fequatur quifque intelligit.

2. *Laffitudo à pathemate.* B.

Ea procedit vel ab irâ quæ fluidum nerveum fubitò in omnes artus diffundit & diffipat, vel à terrore & gaudio effræni, quæ alio modo non fatis cognito vires infringunt; verùm infractis fubitò viribus corpus gravius folito perfentitur, unde laffitudo. Huc pertinet quæ magnos dolores, quæ vigilias immodicas fequitur.

3. *Laffitudo à fluxu.* L.

Ea eft quam *alvi fluxus*, maximè torminibus juncti, ut diarrhœa torminofa, tenefmus, dyfenteria, cholera, vel *fanguifluxus*, necnon phlebotomia, menorrhagia, vel demum *serifluxus* copiofi, necnon gonorrhæa feminalis & fimiles fluxus excitant; huc pertinent puris effluxus fubiti è magnis apoftematibus.

4. *Laffitudo à calore.* B.

Ea eft quam atmofphæra incalefcens tempore verno, necnon calor hypocaufti, ficut & calor à balneo fimiliaque excitant, dùm fibras omnes motrices fubitò relaxant, inde enim debiliores funt, & cùm pondus corporis non pari paffu decrefcat ac debilitas, corpus ponderofius fentitur.

5. *Laffitudo à plethorâ.* B.

Talis eft ea quam crapula feu exceffus in potu & cibo excitant, quam catameniorum, effluxuumque affuetorum fuppreffio inducit; huc pertinet laffitudo à fomno nimio.

6. *Laffitudo febrilis* Pr. Alpini de præfag. vit. lib. 2 cap. 21. B.

Duplex eft, vel enim initium morborum præfertim acutorum eft, de quâ dixit *Hippocrates*, *laffitudines automaticæ* feu fpontaneæ *morbos prænunciant*, & ea pendet tùm à plethorâ, tùm maximè à debilitate univerfali, quam inducit infarctus vaforum, refiftentia cordi à fanguine oppofita; tum quam metus obfcurus mali imminentis caufatur; plethoram ferè femper antecedere fuadent perfpirationis retentio, quæ multis morbis anfam præbet, neceffitas phlebotomiæ in omnibus ferè morbis acutis.

Vel laffitudo febrem jam ortam comitatur cum dolore diverfarum partium, & eft major in typho, pefte, aliifque morbis malignis. *Vide afthe- niam febrilem.* De hujus fpeciei prognofi *vide Profp. Alpinum l. c.* Laffitudo localis in febribus declinantibus apoftemata feu abfceffus prænunciat ex *Hippocr. Aphor. 31. 32. fect. 4.*

7. *Laffitudo fcorbutica* Lind. de fcorbuto; *Laffitudo oftocopos* Græcorum; *ulcerofa* Veterum. L.

In prima periodo fcorbuti adeft pigritia infolita, quæ abit in laffitudinem, cum genuum ftupore & debilitate à levi exercitio, atque dyfpnœâ, quæ duo ultima fymptomata, laffitudo fcilicet & dyfpnœa, ad finem ufque perfe-

verant,

verant, eo difcrimine quod in fecunda & tertia periodo accedit afthenia feu debilitas crefcit admodum.

8. *Laffitudo cachectica* Helvetii de laffitudine. L.

Eft illa quæ morbos chronicos cachecticos comitatur, inter quos potiffimi funt aurigo, œdematia, aliaque genera; quæ à tænia in primis viis latente inducitur laffitudo, fingularem attentionem meretur, cùm ejus principium in fenfus non incurrat, ut principium laffitudinis quæ afciticos, œdematofos, corpulentos & convalefcentes omnes afficit.

VII. STUPOR; Græcis *Narke*; Latinis etiam *Obdormitio*; *Engourdiffement*, *Stupeur*.

Eft molefta fenfatio cum obfcuritate tactûs. Differt maximè à torpore in eo quod torpor meram tactûs & motûs imminutionem defignet; ftupor verò illud fingulare, quod quifque experitur cùm olecranii aut nervi fortis preffio facta eft, aut cùm diutiùs horis pomeridianis brachio incubuimus. Differt à crampo, quocum tamen quandoque jungitur ex eo quod non fit in ftupidis mufculis rigiditas ut in multis crampis.

1. *Stupor à preffione.* L.

Eft ille quem experiuntur artus diu compreffi vel proprio vel alieno pondere & fitu non mutato. *Vide Gangrænam à contufione.*

Ille etiam quem excitat contufio olecranii, aliarumve partium per quas nervi majufculi fub cute tranfeunt; fi univerfalis fit & conftans, hemiplegiam, apoplexiamve denunciat; fi fugax & partialis vix medelâ indiget.

2. *Stupor formicans*; *Formicatio* Latinis; *Fourmillement.*

Hæc fpecies id habet fingulare quod dolor fit qualis à millenis formicis feu fpiculis partem ftupidam pungentibus, quodque fimul motus artûs affecti fit torpidus, fine tamen rigiditate, qualis eft in crampis.

Curatur fpontè ftupor frictione, calidis admotis, maximè fpiritu vini calido, ut aquâ lavendulæ, thymi, roris marini: fi perfeveret, curatio paralyfeos adhibenda eft.

Hujus morbi theoria adhucdum eft obfcuriffima. Videtur fluidum nerveum in partibus affectis hærere, congeri, unde pars appenfa obfcurè fentit, difficulter movetur, & pars ipfa affecta dolet.

Stupor eft fæpius accidens morborum foporoforum imminentium, necnon dyfcinefiarum, ut paralyfeos; differt ab anaiftefiâ aliifque morbis *dyfæfthefiis* dictis, ratione doloris feu moleftiæ fingularis.

« Formicationem in fronte & facie centies expertus fum quoties caput deorfum inclinarem, in quo certè cafu ex rubore faciei & legibus hydraulices patet fanguinem folito fortiùs fubire ultima fua vafa, eaque vellicare, forte lymphaticorum ofcula diducere; non ergò leviter in omni formicatione acrimonia humorum eft incufanda.

3. *Stupor à gelu*, vernaculè *Grepi*, Gallicè *l'onglée*. B.

Illa eft fpecies quæ extrema tantùm, ut digitos manuum pedumve, in-

tensissimo frigori exposita, sensim non subitò corripit, rigiditate & aliquali partis stupore stipata, cum dolore acuto & sensu frigoris congelantis: Differt à crampo.

4. *Stupor à torpedine. Coup de la Torpille.* B.

Est ille quem Torpedo tangentibus incutit, maximè si immediatè contingant, debilius verò, si baculi interventu duo musculi dorsum illius raiæ tegentes, summâ vi excussi, hunc effectum inducunt, quem docente *Kæmpfero* & experientiâ prævertunt qui summo nisu, dum torpedinem tangunt, anhelitum cohibent. Stipatur ille dolor aliquali stupore, & à manu ad humerum & ultra extenditur. Duplex autem est Torpedo, altera Europæa, quæ *Raia tota glabra Linnæi*, vulgò *Miraillet*, in Mediterraneo vulgaris: altera Americana, quæ est *Gymnotus tremulus*, *Act. Helvetic. Tom.* 4: utraque tangentibus vel mediatè vel immediatè artubus crampum vehementem imprimit. Illud tamen attentionem meretur, quod si interventu cujusdam metallici corporis tangatur Gymnotus, succussio multò intensior est; ast si interventu ceræ Hispanicæ, succussio ferè nulla sit; quæ si vera sint, ut testantur autoptæ, verosimile est vim electricam horum piscium esse hujus commotionis principium.

5. *Stupor miliaris. Granf* Taurinensium Allione de miliari. A.

Est symptoma miliaris, seu stupor pungitivus in digitis manuum vel pedum, aliisve partibus, ante diem sextum seu eruptionem frequens, cum pulsu exili, frequenti, contracto, tremore, anxietate.

6. *Stupor rachialgicus.* C.

Vide *Rachialgiam* cujus est symptoma, paresεos prodromus.

7. *Stupor à necrosi*, Clar. Salerne de morbo Soloniensi; Mem. de l'Acad. R. des Sc. des Académiciens étrangers 1755: Vide Necrosim ustilagineam. A.

Stupor est pedis vel manûs cum mentis hebetudine, qui semper præcedit dolores atroces sine rubore necrosim ustilagineam antecedentes; pars citò nigrescit, indurescit, & siccata sponte à sana separatur sine hæmorrhagia; præcessere pallor, phisconia, macies, dein rheumatismus accedit. Confer *Tissot Avis au Peuple* §. 670. 671. Vide Class. X. Ord. VII.

8. *Stupor saburralis.*

Monialis quinquagenaria à mense conquerebatur de dolore formicante manuum & pedum, cum stupore harum partium, tandem supervenit atrox cephalalgia cum nausea sine febre; præscripto post phlebotomiam emetico copiosam bilem evomuit & omnia symptomata evanuere: sequenti die revertebatur morbus, levior tamen; purgata iterùm uberrimam bilem dejecit & omninò sanata est. Moniales sunt sæpius atrabilariæ ob mœrorem, zelotypiam, similiaque pathemata, quibus vitæ genus ansam præbet, cùm deest sincera vocatio.

VIII. PRURITUS; *Prurit; Démangeaison.*

molesta cutis sensatio quæ ad scalpendum cogit. Ille dolor singularis, qui

qui quadam voluptate temperatur cùm pruriginoſa pars ſtrenuè ſcalpitur, eſt ita quandoque ferinus ut vix cruentata cutis deraſione ſublevetur.

Pendere cenſetur ab acrimoniâ humoris mucoſi, qui in glandulis ſebaceis ſecernitur, verùm & excitatur à cauſis etiam externis.

1. *Pruritus exanthematicus.* L.

Eſt ille qui accidit in multis morbis exanthematicis tum acutis, ut variolâ, rubeolâ, dum puſtulæ exſiccatæ ſunt, in ſcarlatinâ, dum ſævit, vel etiam in ſcabie, tineâ, aliiſque impetiginoſis ultimæ claſſis morbis; demùm & in vitiis primæ claſſeos, *efflореſcentiis* dictis, ut herpete, pſydraciâ, &c. Horum generum curam videſis.

2. *Pruritus pedicularis.*

Eſt ille qui à phthiriaſi, ſeu à pediculis vulgaribus, necnon à pediculis inguinalibus aliiſque dependet, quique facilè curatur aſperſo pulvere vel ſeminum ſtaphiſagriæ, vel hordei cauſtici *Civadille* dicti, ni malint ægri ad litum vel cingulum mercurialem confugere.

3. *Pruritus ictericus.* L.

Eſt ille qui auriginoſos infeſtat, cum aliis auriginis ſymptomatis, & bilis ſanguini mixtæ præſentiam arguere videtur: curatur ut aurigo. An Melaſictero etiam ſuperveniat ignoro, licet Melaſicteros viderim.

4. *Pruritus arthriticus.* B. P.

Eſt ille qui poſt paroxyſmos arthriticos, pedes, manus, dorſum, aliaſque partes pertinaciter moleſtat, aſt accedente paroxyſmo doloris, imò ſæpiùs antea, evaneſcit.

5. *Pruritus infantum* Ettmulleri.

Eſt illa ſpecies quæ recens natos mirè anxios reddit & inſomnes; quique non niſi oculatis obſervatoribus innoteſcit; pendet ſiquidem à crinonibus capillo vulgari longè tenuioribus, qui per cutem dorſi potiſſimùm erumpunt, quique frictione iteratâ cum panno laneo excutiuntur; *vide Malidem in 10ª Claſſe.*

6. *Pruritus fugax.* B.

Eſt ille quem excitant cauſæ externæ facilè amovibiles, quæ tamen varietas attentionem meretur ne cum aliis confundatur.

Si quis manibus tangat phaſeoli pruriginoſi (pois pouilleux) legumen; eum pruritus per ſemihoram, & ampliùs defatigabit: *Vide Dolichum Ill. Linnæi.*

In luxationibus poſt diuturnas partis vincturas non rarò pruritus eſt moleſtus, ſed qui aquâ calidâ diſſipatur.

Pruritus non rarò infeſtat tibias & dorſum eorum qui veſtibus tibialibuſve laneis immediatè cuti applicatis utuntur, quod non accidit in uſu linteorum.

Pruritus ſpecialiùs aggreditur præputium ob ſebaceæ materiei albæ inibi collectæ acrimoniam, verùm ea facilè urinæ ope eluitur, ſi ſcilicet præputium digitis inter mingendum obturetur.

Scrotum etiam pruritui eſt obnoxium ob linimen quoddam quo tegitur,

tur, quodque exficcatum in lamellulas albas abit, quo calidâ eloto, pruritus ceffat.

Si pruritus oculos, maximè carunculam lachrymalem invadat, hoc vitium pertinet ad ophthalmiam puftulofam. Si podicem afficiat, videndum num afcarides adfint in excrementis. *Vide Tenefmum.* Si vulvam moleftet, inquirendum an ex forditie pendeat, an à puftulis fyphiliticis, an à nymphomaniâ, &c.

7. *Pruritus gravidarum* Puzos Traité des Accouchemens pag. 82. C.

Circa graviditatis tempus medium feriùs ociùs à perfpiratione retentâ & acriori non raró fupervenit pruritus ferinus, tum ubique paffim, tum in genitalibus; five phlyctænæ accedant in cute, five immerfæ lateant in cute puftulæ; mulieres unguibus noctu & interdiu fe fcalpendo cruentant, aut fcopulâ affrictâ pruritum acri dolore commutant, pervigiles evadunt, febreque excitatâ, ferè abortiunt.

Curatio obtinetur phlebotomiis repetitis, potu ex emulfionibus, lacte, fero lactis, aquâ pulli, apozematis lenientibus, clyfmatis, cremoribus ex oryzâ, avenâ, phafeolis, imò balneis, fi pruritus acer fit, vapore aquæ tepidæ, fomentis emollientibus, levibus catharticis, demùm & narcotitis; fi verò his invitis perfeveret morbus, is puerperio demum cedere folet.

8. *Pruritus ex opio.*

Eft ille qui ab ufu opii vel faciem vel totum corpus infeftat, quod in bene multis fubjectis conftanter vel ex minimâ opii, laudani, theriacæ dofi accidere vidi; ufu lactis fuppletur opii fumendi neceffitas in chronicis, & fanatur ille pruritus, qui aliunde non viget nifi quandiu opium agit vi fuâ narcoticâ.

9. *Pruritus à medufa.* B.

Medufa eft zoophytum gelatinofum aquæ marinæ innatans, rubellum, quod intenfam oculis & manibus tangentibus uredinem & pruriginem excitat: non fecus ac urtica: unde vulgò *urtica marina* vocatur, vernacule *pote.*

10. *Pruritus fyphiliticus*, Amati Luf. Cent. VI cur. 99.

Inguina ut plurimùm afficit. Curatur venæ fectione, hirudinibus & unguento camphoram & faccharum faturni recipiente, dein antifyphiliticis.

IX. ALGOR; Græcis *Kryos*, *Pfychos*; Latinis *Frigus morbofum*, *refrigeratio*; Anglis *Coldneff*; *Froideur*, *froid exceffif.*

Hæc molefta fenfatio cuique cognita eft, ferè femper fymptoma aliorum morborum, potiffimùm rigoris feu phricafmi qui intermittentium acceffum comitatur, unde inter morbos non accenfetur vulgò, & tanquam merum fymptoma prætermittitur. Interea tamen hoc fymptoma quandoque graviffimum eft & primarium, feu alterius morbi non eft pediffequum, & pro diverfis gradibus nunc frigus, nunc algor vocatur, nec femper cutis tremula agitatione feu horrore, nec mufculorum concuffione feu rigore exagitatur.

1. *Algor externus*; *Froid de caufe extérieure.* B.

Eft

Eſt ille quem patiuntur, qui frigido aëri, aquæ frigidæ, nivi diutiùs expoſiti ſunt, & ea ſenſatio eò moleſtior eſt, 1° quò magis inaſſuetus eſt homo, ſeu quò priùs calidior, mutatio promptior, conſtitutio ſenſibilior, educatio mollior: 2° quo frigus intenſius, ut quod à decimo gradu Thermometri Reaumuriani verſus punctum congelationis accedit, & quò infra illud congelationis punctum ulterius deſcendit: 3° quò diutiùs frigori exponitur homo eò intenſior dolor evadit, uſquequò vel typhomania ſingularis vel ſphacelus partis ſenſum auferant.

Calore vitali fluiditas ſanguinis, & muſculorum, fibrarumque nervearum flexibilitas, permeabilitas conſervantur: frigore verò, id eſt, particularum ignearum receſſu fluida noſtra coagulantur, fibræ omnes denſatæ rigeſcunt, unde nervorum immeabilitas, muſculorum inflexibilitas: hinc ſtaſis circulationis in extremis partibus, quæ ut pote à corde remotiores citiùs frigore congelantur; hæc fibrarum condenſatio, vaſorumque anguſtatio fit à proprio elatere quem non ampliùs ſuſtinent aut cohibent fluida in minus ſpatium redacta, hinc verò fibrillarum nervearum rugæ, diſtractioneſque inaſſuetæ, dolorificæ, punctoriæ, ſenſatioque intolerabilis. Si frigus illud intenſum etiam ad interiora ſerpat ſanguinemque in majuſculis vaſis figat, mors accedit; ſecus verò, febris accenditur, calor interiorum partium augetur, vicinia partis congelatæ inflammatur, pars congelata liveſcit, regelaſcit, putreſcit, ſphacelo corripitur, à ſanâ ſeparatur. Si eouſque non proceſſerit frigus & auxilia debita adhibita fuerint, ſaltem pars œdematoſa remanet, tendines flexilitatem aut mobilitatem ſuam vix recuperant, & nervi ſenſu ſuo ferè orbantur.

Notum eſt à regelatione promptiori maximum ſphaceli periculum imminere, quod ut avertatur, per gradus illa debet excitari frictione partis cum pſa nive vel aqua frigidula, deinde cum tepidâ, immerſione intra fimum equinum, & ſic ſucceſſivè. *Vide Sphacelum à gelu.*

Millena incommoda patiuntur milites à frigore, ut catarrhos, rheumata, rheumatiſmos, perniones, ſphacelum, ſurditatem, febres varias, de quorum prophylaxi legi meretur *medicina militaris D. de Meyſerey, tom. 1, art. 14 ad 20.*

2. *Algor internus; froid intérieur.* A.

Eſt ille qui à principio interno procedit, ut ab acceſſu febrili potiſſimum quartanæ, à paroxyſmo tritæophyæ algidæ, catarrhalis; à catarrho ipſomet, ab auriginis præludio, ab iſchuriâ, cùm urina ſanguini remiſcetur, quod facile fit per refluxum ejus à pelvi in venulas emulgentes ut vidi lac & atramentum in eas tranſeuntia, &c. à paroxyſmo amphimerinæ hecticæ, phthiſeos, aliorumque morborum quos ſuppuratio fovet.

In illis verò ſummis frigoribus non deeſt periculum, quippe qui intermittenti ſuccumbunt v. g. durante frigore moriuntur, pulſus evadit contractus, intermittens, facies albet, pallet, labia liveſcunt, tremor occupat artus, ita ut quandoque præ dyſpnœâ & maxillarum triſmo vix quidquam ægri deglutire valeant; hinc ſumma anguſtia, urgens periculum, niſi citò ſuccurrant adſtantes, quæ auxilia ut omnibus notiſſima, ita & certiſſima,

ſcilicet æger in lectulo apprimè calefacto reponatur, ſufficienter tegatur linteis ſiccis calidiſſimis; vaſa excalefactoria pedibus apponantur, intus vinum calidum, theriaca, confectio de hyacintho, aqua cinnamomi ſimiliaque uſurpentur; ſimilibus auxiliis qui ex aquâ frigidâ extracti pro mortuis habebantur, excitati ſunt. Vide *Aſphyxiam immerſorum*. His etiam plurimi homines frigore interno penè extincti reviviſcunt.

3. *Algor febricoſus*, Journ. de Medec. Janv. 1761 p. 36.

Eſt frigus glaciale totius corporis à viru febris intermittentis dependens; differt rigor ab algore motu tremulo cum frigore conjuncto. Algor etiam comitatur Aſphyxiam immerſorum, hyſtericam &c.

X. ARDOR; Græcis *Diacauſis* & *Cauma*; Anglis *Heat*; *Chaleur exceſſive*, *Echaufement*.

Eſt moleſta illa ſenſatio omnibus cognita quæ à partium ignearum majori actione in nobis excitatur.

Calor hominis ſani eſt hieme 27 grad. in thermometro Reaumurii, æſtate ad 30um gradum aſcendit; ardor itaque eò major eſt, quò calor altiùs progreditur, ut ad 35um, 38um; ultra verò partes comburuntur, deſtruuntur organa, fit eſchara ſeu ſphacelus ſiccus, fluida exſiccantur, vaſa coarctantur, fibræ corrugantur, ſenſus, motuſque partis amittitur: infra verò 35um gradum fluida rareſcunt unâ circiter ducenteſimâ nativi voluminis parte, vaſa pari paſſu diducuntur, pars rubet, dolet, intolerabili roſionis, punctionis, uſtionis ſenſatione divexatur.

1. *Ardor externus*, *chaleur externe*. B.

Ea eſt ſpecies quæ à corpore calido extus admoto dependet, ut ab aëre fervido, inſolatione, hypocauſto, igne aperto, aquâ, lixivio, oleo, ardentibus. Ille verò ardor vel toti corpori vel parti tantùm applicatur; ex aëre calidiori rubet cutis, turgidulæ evadunt venæ, cephalalgia, aſthenia, anorexia, laſſitudo, agrypnia, ſitis, hæmorrhagia narium, urinæ rubræ, paucæ; ſudor copioſus, dyſpnœa, orthopnœa, cardialgiæ, ſyncopes, aliique morbi oriuntur. Ex calore nimio parti applicato erythema, phlyctænæ, ambuſtio; ea verò phænomena ut pro gradu caloris diverſa ſunt, ita diverſam medelam exigunt.

In genere quamdiu nulla labes organica parti fuit inuſta, & ardor tantum eſt curandus, remotis, ſi fieri poſſit, cauſis externis, frigida actualia ſunt uſurpanda, potu, lotu, fotu aqueo, item potentialia intus adhibenda, ut acida, nitroſa, diluentia. Huc pertinent ptiſanæ de ſucco limonum, aurantiorum, ſyrupi granatorum, berberidis, ribeſii, nymphææ; emulſiones ex hordeo, ſeminibus peponis, cucurbitæ, ptiſanæ, aquæ acidulatæ cum acido ſulphuris, ſalis marini & ſimilibus, adde balnea, acidulas &c.

Si pars laboret erythemate, ambuſtione, videantur horum vitiorum curæ.

2. *Ardor internus*; *ardeur de cauſe interne*, *échaufement*. A.

Ea eft fpecies quæ tertianas biliofas, tritæophyam, caufum, phlegmafiasque bene multas comitatur, ut eryfipelas, pleuritidem, phrenitidem; cujus theoriam & praxim hifce in claffibus inquiras. Hinc pendent agrypnia, anxietas, dyfpnœa, laffitudo, polydipfia, cacurema rubra, feu urinæ rubræ, paucæ.

Gradus autem caloris maximi thermometro tefte in corpore etiam febriente vix ad 34um affurgit: aquæ Balerucanæ cùm calent ad 42um cito eryfipelas partibus immerfis conciliant, nec ultra pauca minuta tolerari queunt. Maximus calor atmofphæræ apud nos anno 1746 & 1762 affurrexit menfe Julio pomeridianis horis ad gradum 30um: hic eft gradus caloris fanguinis in vulgari æftate; quidam afferunt ad 38um gradum eum afcendiffe apud Guineenfes; verùm meritò id in dubium revocat *Du Creft* in thermometricis verfatiffimus; calor autem fanguinis hieme ad 28um circiter gradum afcendit.

a *Ardor volaticus*, vulgò *æftus volaticus*; *Kæringbad* Suecis; *flammes du vifage paffagéres*; Occitanis *flamboifes*.

Eft fubitaneus faciei, colli &c calor & rubor, per quadrantem horæ ad fummum perfeverans, quandoque in fudorem prorumpens, qui mulieribus, dum menftrua deficiunt, imo hyftericis, cum anxietate & dyfpnœa fæpius accidit & pluries recurrit; fimilis eft huic æftus volaticus à pudore faciem fuffundens: hoc fymptoma videtur pendere ab impetu fanguinis adaucto cum ftrictura carotidis internæ, unde uberius ad externam amandatur.

ORDO SECUNDUS.

DOLORES CAPITIS.

SUNT illi qui potiffimum capitis hanc, vel illam partem afficiunt, ut calvariam, oculos, aures, dentes, feu maxillas, citra febrem, convulfionemve, nifi dolores pro horum morborum accidentibus, non verò morbis, ut aiunt, effentialibus habeantur.

Hi morbi apud nos generico nomine *mala* vocantur, ut *mal à la tête*, *mal aux yeux*, *mal aux dents*, &c. *Rheumatifmi* vocantur à *Frider. Hoffmanno.*

Raró illi morbi ægrum in lecto detinent, quia pars tantùm, non verò totum corpus, afficitur, nifi dolor fit vehemens, & aftheniam inducat; in paroxyfmis eft adipfia, anorexia, anaphrodifia, aliaque fymptomata ejufdem ordinis, quod de omnibus doloribus dictum puta; accedit etiam agrypnia, mœror, anxietas, morofitas, fi pertinaciùs fæviant hi dolores; fi verò leviores fint, non raró fuperveniente gravi negotio vel pathemate animi infolito, dolor evanefcit vel feriatur. Omnes dolores partium internarum fæ-

pius

pius ad partes externas referuntur, & horum idea, ut ut vivida, eſt ſatis confuſa quoad locum, ut ſæpe hæreant ægri in determinandâ præcisè ſede doloris.

Principium horumce morborum frequentiſſimum eſt infarctus vaſorum aut congeſtio ſanguinis, vel lymphæ in parte affectâ; ille infarctus eſt vel ſimplex vel phlogiſticus; fit à ſanguine puro, vel à ſanguine vitioſo, ut lymphâ acri, rheumatiſmali, arthriticâ, ſyphiliticâ; vel fovetur à carie, ulcere, exoſtoſi, luxatione, fracturâ.

Dolores ſunt vel idiopathici vel ſympathici. *Idiopathici* ſunt illi quorum principium materiale, ſeu materies morbifica cenſetur in eâdem parte ac ea quæ dolet, ut cephalalgia à plethorâ vaſorum cerebri, meningum, &c. Dolores *ſympathici* ſunt illi quorum materies morbifica vel principium evidens eſt, in uno loco, dum dolor eſt in altero, ut cephalalgia quæ tribuitur ſaburræ ventriculi, ſanguini in utero hærenti.

Falſum autem eſt dolores ſympathicos tribuendos eſſe ulli cauſæ, quæ ſit remota à parte dolente, ſeu falſum eſt ullam cauſam agere ubi non eſt: ergo errant qui cauſam cephalalgiæ v. g. ſtomachicæ in ſtomacho reponunt: verum quidem eſt ſæpe fieri ut emetico præſcripto illa cephalalgia evaneſcat; verùm inde non ſequitur ejus cauſam fuiſſe in ſtomacho; dubium eſt num ſanguis inſpiſſans & vaſa meningum vel cerebri infarciens ſit incuſandus; num verò inſpiſſatus fuerit ob plethoram, ob ſaburram, inquirendum reſtat. Eſto fuerit inſpiſſatus à ſaburra è ſtomacho in ſanguinis maſſam transfusâ, illa cephalalgia optimè diſcutietur & præcavebitur uſu emetici, licet principium proximum hujus referatur ad caput, quò dolor etiam refertur. Commotio enim ab emetico facta poteſt ſanguinem in ipſo capite diſcutere, & ſaburrâ eliminatâ futuri dolores ſimul præcaveri poſſunt. Qui itaque morbi juxta quoſdam ſunt ſympathici, juxta alios diversâ theoriâ imbutos idiopathici ſunt; arbitraria eſt itaque illa morborum diviſio, & à theoriâ dependens ſæpiùs erroneâ.

Dolores interni gravativi capitis, aurium, oculorum, non rarò pendent ab infarctu quem narcotica adaugent, nedum minuant: licet enim narcotica ſanguinem reſolvant & fluxiliorem faciant, interea cùm morbi hujus ſolutio pendeat potiſſimum à vi ſyſtalticâ vaſorum & contractione meningum, quæ humores congeſtos exprimat, cùmque narcotica utrumque naturæ conatum ſupprimant, ex uſu narcoticorum infarctus non rarò creſcit & cephalalgiam ſequitur ſopor, delirium, aliudve malum ipſo dolore periculoſius; ergo cautè illis utendum in ſimili caſu, nec non apud epilepticos, vetulos, paralyticos, ſimileſque ægros in ſoporem facilè delapſuros.

Docet etiam experientia narcotica, topica, quæ in aliis partibus à capite diſſitis tuto uſurpantur, non ſine quodam periculo oculis, auribus internis, ſeu origini nervorum propiùs admoveri; ſic folia daturæ oculis admota mydriaſim, & amauroſim excitare valent, adeoque non niſi cum cautelâ illis in ſimili caſu utendum eſt.

XI. Ce-

XI. CEPHALALGIA ; *Ecplexis* Hippocratis ; *Carebaria*, *Gravedo capitis* Gorræi Definit. Med. ; *Dolor capitis* Sennerti ; *Capiplenium* Baglivi ; *Dolor cephalicus* Frid. Hoffmanni ; *Mal à la tête* ; *Etourdiffement*.

Eft capitis gravitas vel fenfatio molefta, quæ refert caput interius diftenfum, turgidum, & quafi gravatum.

Verofimile eft hujus caufam effe infarctum ipfius corticis cerebri, qui licet refectus dolorem acutum non inferat, fenfum tamen obfcurum obtinet, maximè cùm ejus vafa quocumque modo diftenduntur & turgent.

Si fedes morbi foret accuratis fignis cognita, ex illâ poffet diftingui cephalæa & hemicrania à cephalalgiâ; cephalæa etenim utpote dolore tenfivo vivido ftipata membranas afficeret, tum extra tum intra cranium pofitas : hemicrania verò finubus frontalibus magis infideret vel locis à fympathico parvo nervos accipientibus.

1. *Cephalalgia plethorica* ; *Ecplexis* Hippocratis ; *Capiplenium* Baglivi, Morgagni Epift. I. 17 ex Cowpero, Commerc. Litter. Baiero ; *à vafis meningum fanguine turgidis*, *varicofis* ; *étourdiffement* ; *pefanteur de tête*, Dictionn. de Santé. B.

Dolor capitis à plethora oriundus cognofcitur ex fignis generalibus plethoræ, ftipatur pulfu raro ; femper enim obfervavi in gravibus capitis doloribus pulfum rarefcere, nec femper facies eft rubicunda, ut dùm plethora alias partes afficit, fæpiùs in gravi cephalalgia pallefcit, gravitas ad frontem eft notabilis, cum difficultate cogitandi, diftinctè ratiocinandi, reminifcendi. Videtur effe conamen naturæ ad hæmorrhagiam narium excitandam; in quem finem, meningibus & vafis fanguiferis contractis, ea urget fanguinem verfus vafa excretoria narium, & reapfe fuperveniente fufficienti hæmorrhagiâ, hic dolor evanefcit : crefcente infarctu vertiginofus aut fomnolentus evadit æger : præceffere non raró dapes uberiores, vini potus copiofior, fomnus pomeridianus, fimiliaque errata, vel molem directè augentia ; vel excretionum confuetarum fuppreffiones eam indirectè augentes. Hujus varietates funt

2. *Cephalalgia catamenialis*. L. P.

Ea eft quæ ob catameniorum fuppreffionem vel emanfionem mulieribus periodicè & circiter quolibet menfe fupervenit ; atque catameniorum fluxu fedatur vel evanefcit. In curatione habenda eft hujus principii ratio, feu extra paroxyfmum medicamina auxiliaque diætetica & gymnaftica, quæ hunc fluxum reftituunt, funt adhibenda ; in paroxyfmo phlebotomia eft eximium remedium.

3. *Cephalalgia hæmorrhoïdalis* Hippocr. V Epidem. Vallef. 491 : *à conftipatione* : *Echaufement*. L. P.

Altera eft plethoricæ varietas quæ à conatu hæmorrhoïdali dependet, cùm fcilicet plethorici evadunt hæmorrhoïdarii, illi ante marifcarum turgefcentiam cephalalgiæ gravativæ funt fæpiùs obnoxii. Hoc aliquot dies perfeverat cum

 verti-

vertiginofis motibus, idearum confufione, frontis gravitate, corporis torpore, alvi conftipatione: præmiffâ phlebotomiâ, clyfmata & deinde jufcula fanguini diluendo & leviter incidendo apta conveniunt; extra paroxyfmum balnea, femicupia, tempeftate conveniente victus parcior, exercitium moderatum indicantur; fanguis enim craffitie, feu fpiffitudine peccat fimul & quantitate.

Hujus varietas eft cephalalgia à conftipatione alvi, à calore vifcerum; quam comitantur æftus fugaces faciei, cum torpore & ftupore capitis, capiplenio, oculorum rubore, visûs obnubilatione, quæ omnia clyfmatis & victu refrigerante debellantur.

4. *Cephalalgia ftomachica* Riverii Pr. de Dolore capitis; Bonet. Sepulchret. Tom. I. pag. 12. obf. 11. B.

Ea eft quæ à faburrâ in primis viis hærente fovetur, aut, ut ait *Riverius*, quæ fit per confenfum capitis cum ftomacho; à faburrâ primarum viarum foveri dolorem capitis cognofcitur ex prægreffis & concomitantibus, ex prægrefsâ crapulâ feu ciborum & potulentorum nimiâ ingeftione, potiffimùm ex liquorum inebriantium abufu, nec non ex habituali ftomachi debilitate, ratione cujus malè digeruntur alimenta; ex concomitantium numero funt ructus, naufea, vomitio, ventriculi gravitas, cardialgia, pravus oris fapor; circa quod obfervandum vomitionem gravi cephalalgiæ & hemicraniæ fupervenire abfque eo quod origo morbi fit in ftomacho, ut patet ex vomitione quæ fupervenit fracto cranio. In hac fpecie cephalalgiæ eximius eft *aphorifmus Hippocratis 17. fect. 4. fi fit cibi faftidium, cardialgia, oris amaror & vertiginofa capitis gravitas, emetico opus eft.* Quoties enim hæc fymptomata cephalalgiam comitantur, vomitio præftantiffimum eft remedium: fi tamen aliunde vetetur ufus emetici, cathartica poffunt, licet minùs tutò, ufurpari; utrumque genus remedii, præmiffis præmittendis, ut phlebotomiâ, abftinentiâ, potu diluente, adhibeatur. Ea fymptomata defignant faburram inhærentem & latentem in ventriculo; faburra enim cruda à recenti crapulâ orta non ftipatur oris amarore, & vomitione fpontaneâ fæpè tollitur, fecus emeticis aut catharticis abigitur; illa fpecies fæpè cephalalgiæ febrili eft adnexa, feu ftomachica cum febrili fæpè conjungitur, aft diverfæ funt quoad principium.

5. *Cephalalgia febrilis.* B.

Eft illa fpecies quæ à fanguinis impetu febrili dependet; in quocumque febrium & phlegmafiarum ordine morbus certè frequentiffimus, nifi fymptoma placeat nuncupari; quoties impetus fanguinis eft folito major, toties preffio lateralis in vafa fanguifera crefcit; fed cùm ratione afthemiæ febrilis æger horizontaliter jacet, impetus cruoris in vafa capitis major eft quàm cùm ftamus; ergo hac duplici de caufâ preffio lateralis vaforum capitis major evadit; hinc cephalalgia gravativa quæ vulgò ad frontem refertur.

Ea cephalalgia in febre acutâ cum urinâ tenui, pellucidâ, phrenitidem, id eft delirium portendit, maximè fi æruginofa vomunt ægri, & fi cum fur-

surditate est pervigilium, ut docent *Prorrhetica*; si dolor capitis vehemens in hoc casu subitò delitescat, signum est delirium aut soporem accedere, quod si fiat sine causâ evidenti, ut à crisi, phlebotomiâ, &c, pessimum est.

6. *Cephalalgia pulsatilis. Sphygmocephalus* an genus diversum?

Est sensatio molestæ pulsationis in capite juxta tempora, quæ licet sit symptoma cephalalgiæ febrilis, quandoque sine dolore propriè dicto capitis observatur cum molesto perviligio; ita ut ægri de hac pulsatione tantùm conquerantur & de agrypniâ; ea etenim pulsatio tunc maximè molesta est cùm æger jacet, & ad somnum se componit; accidit autem ea pulsatio post magnas animi contentiones, studia nocturna, curas graves, nec non ob pergræcationes, maximè spirituosorum liquorum potationem, & quæcumque sanguini impetum majorem conciliant; ægri distinctas & arteriarum pulsui synchronas pulsationes in temporibus percipiunt, quæ perceptio an ad tinnitum bombum, an ad cephalalgiam magis referenda sit, ambiguum est: pendet autem ex pulsatione arteriæ temporalis adversus canalem osseum, quem in cranii subingressu prætergreditur; cùm enim canalis ille sit incurvus, & fluida velociter mota fortiùs agant in curvaturas oppositas, ibi cruor arteriam suam fortiùs impetit, cùm velociùs solito movetur; fluida enim quæ velociter moventur ferè sequuntur solidorum leges, juxta quas vis percussionis in plana opposita est, ut quadratum velocitatis; cùm è contra fluida pacatè fluentia quoquo versum æqualiter premant, & liberè per canales fluentia in parietes eorum minimum agant; hoc symptoma fugax esse solet, si nullâ febre stipetur.

Eandem pulsationem observo cum agrypnia inde adaucta in muliere menorrhagiam uberrimam quovis mense patiente, quæ inde chlorotica, id est pallida, picansque evasit, cujus sanguis calidus & acer hysteralgiam in medio catameniorum suorum excitat. Idem symptoma in melancholia Anglica, seu tædio vitæ, constanter adesse ab ipso ægro percipio.

7. *Cephalalgia intermittens.* L.

Quotidiè, vel tertiâ quâque die etiam sine pulsûs frequentiâ horis præfixis ea species supervenit, & à veneno febris intermittentis fovetur, quod apprimè evincit curatio, quippe paucæ doses kinkinæ, irritis cæteris omnibus remediis, hanc brevi tollunt, ut aliquoties expertus sum.

8. *Cephalalgia gravidarum. Maux de tête des femmes enceintes.* L.

Quandoque gravidas vehemens divexat cephalalgia circa frontem & oculos; palpebræ difficulter attolluntur, imò quod pejus sopor accedit minimè levans; huic gravi malo, ex quo pejora metuenda sunt, illico phlebotomiâ etiam repetitâ succurrendum est. Hic morbus sub graviditatis finem magis metuendus est, aortâ scilicet ab utero compressâ sanguis in supernis partibus retinetur, inde metuenda apoplexia, eclampsia, &c.

9. *Cephalalgia inflammatoria* Manget. Biblioth. pract. tom. 1. pag. 1021;

1022; *Dolor capitis à meningum inflammatione* ab Heers. *Dolor capitis à phlegmone cerebri*, Brafavoli Comm. in Aphor. 51. lib. 7; River. obf. comm. 21. A.

Huc referantur etiam dolores capitis ab ictu, vulnere, contufione, fracturâ, fimilibufque principiis procatarcticis, quæ cephalitidem, phreniti-dem, eclampfiam, aliofque graviffimos morbos deinde inducere folent, adeoque cura in morbis inflammatoriis & tractatibus chirurgicis eft inquirenda.

10. *Cephalalgia catarrhalis.* L.

Ea duplex eft; vel enim eft externa, id eft, cutem ipfam tantùm afficit, quæ duplici phænomeno patet, fcilicet cutis capillatæ rubedine & dolore tactum refugiente, quique etiam capillorum pectinatione exafperatur. Altera eft altior & capfulam aponevroticam, quâ involvitur cranium, afficit; atque ut prior coryzâ, tuffi, fternutatione fe prodit, & maximè ex eo quod dolor tactu, frictione fedatur; hic dolor quandoque eft fævus & pertinax cum tinnitu, ftrabifmo, vifu duplicato, prout in vicina organa ferpit fluxio, ac catarrhorum more ad quadraginta dies extenditur. Curatur phlebotomiâ unâ vel alterâ, deinde catharfi binâ, dùm interea potus theiformes, diæta mediocris, fuffitus ex karabe, fumus falviæ, facchari ufti, fimiliaque in ufum vocantur; cùm autem ab aëris frigiditate & humiditate procedat morbus, evidens eft perfpirationem tegumentis calidis, ficcis, aëre calido, exercitio, potu calido effe revocandam; quod rafio capillitii denfioris etiam præftat.

11. *Cephalalgia anemotropa* Georg. Hannæi, Mifcell. Cur.: *Cephalalgia rara* Mangeti Bibliothec. Pract.

Ea eft quæ quoties flat ventus meridianus, calidus & humidus, certos homines conftanter afficit, & accedente vento boreali aut alio quovis evanefcit; ad eam difponunt quæcumque cerebri vigorem imminuunt, ut ftudia immodica, curæ diuturnæ; quoties flat aufter apud nos electrica vis ferè evanefcit in aëre, ut docent obfervationes electricæ; inde fortè fit ut tonus cerebri laxetur, fanguis in eo congeratur, & hæc fpecies perbellè fanatur illicò per electrifationem, quæ diverfis artificiis excitatur. Datur altera quæ à vento boreali inducitur, qualem refert *Hannæus*.

An cephalalgia, quæ ab infolatione accidit, habeat fymptomata fpecialia, aut curam fpecialem, ac proinde inter fpecies fit recenfenda, nondum mihi notum eft; fcio quidem in hoc cafu foporem, imo afphyxiam quandoque accedere; fcio etiam mulieres huic malo mederi folitas effe fingulari artificio quod vocant folis à capite extractionem, appofito fcilicet fronti cyatho inverfo frigidâ pleno; verùm an hæc fufficiant dubito.

12. *Cephalalgia hyfterica.* B.

Illa eft diverfiffima ab hemicraniâ clavo, quippe partem magnam capitis, fæpè occiput totum, afficit cum fenfu frigoris vehementis, quod quidem pro-

hyftes

hysteriæ criterio haberi voluit *Baglivi*; sed hæc species ex signis genericis hysteriæ magis innotescit; fugax est, tremorem incutit, spasmodicas contractiones diversorum organorum, catameniorum emansionem; antihystericis tollitur.

13. *Cephalalgia metallica* D. Doazan Doct. Med. Monspel. L.

Est species quæ potissimùm figulis familiaris est, ex eo quod ad encaustum, quod vitreandis vasis suis adhibent, plumbum & diversa metalla terere, fundere, eorumque tùm pulverem, tùm vapores haurire consueverunt. Vide apud *Lemery Diction. des drogues* quænam sint metalla diversis encaustis componendis adhibenda. Illos autem incessunt 1° dolor colli & occipitis pertinax, pressione non exacerbans; 2° dolor gravativus totius capitis, frontis potissimùm; 3° stupor mentis quasi soporosus.

Ille autem morbus curatur, ut rachialgia metallica, scilicet 1ª die clysma cum decocto colocynthidis, sennæ & similibus injicitur; 2° trihorio post noctu bolus ex theriacâ præscribitur; 3° manè sequenti sex grana tartari stibiati in duas doses divisa intra semihoram hauriuntur; vespere clysma ex vini & olei ana unciis quatuor injicitur, dein alternis diebus catharticum validum ad tres vices iteratur, & sic ægri intra duodecim circiter dies sanantur.

XII. CEPHALÆA; *Crotaphus* Cæl. Aureliani cap. 22. *Douleur de tête*, *Cephalée.*

Differt juxta *Cælium Aurelianum* à cephalalgiâ, quòd illa chronica sit, ista verò acuta seu brevi terminetur. Cephalæa scilicet morbus est diuturnus dolor totius capitis, sed etiam vehemens, qui à parvâ occasione vehementes habet exacerbationes, inde sequitur cephalæam gradu tantùm, non genere, à cephalalgiâ discrepare, & fortè satiùs esset eas ambas unico generi inserere; utinam saltem si genus confusum sit, species dentur distinctæ. Cephalæam Neoterici, Stahlianique distinguunt in eo quod dolore non gravativo sed tensivo spastico stipetur, verùm an hoc verum sit de omni specie non constat.

1. *Cephalæa syphilitica*, *Céphalée vérolique*, Mangeti Bibliotheca Pract. de dolore capitis. C.

Ea præterquam quod signa syphilidis latentis, malè curatæ obtinet, & quòd noctu, dùm æger lectulo incalescit, ferociat, nulla criteria propria obtinet: etenim vidi hanc speciem ita catarrhali affinem ut nisi hydrargyrosi cessisset, & noctu exacerbasset, pro catarrhali eam habuissem. Vidi aliàs hanc speciem à biennio sævientem, noctu exacerbantem, quam pro rheumaticâ Medicus ordinarius habuerat, proindeque phlebotomias repetitas præscripserat, jusculaque edulcorantia, sed incassum; æger scilicet viru venereum celaverat, sanguis extractus erat ut in rheumatismo gelatinâ albâ crassâ obductus; cùm demùm accersitus confessionem virus venerei extorsissem, adhibitâ

hydrargyrosi æger convaluit, hæc species neglectâ exostoses cariesque cranii inducit.

2. *Cephalæa ab acrimoniâ.* *Cephalalgia scorbutica* Boneti in Sepulchr. *Dolor cephalicus à materiâ salina* Frid. Hoffmanni; *à scabie, guttâ rosaceâ repulsis* ejusdem. L.

Ea est quæ ab acrimonia humorum dependet.

Cognoscitur ex victu prægresso, ex temperamento calido & sicco, à juvantibus scilicet lacticiniis, aquis acidulis, balneis, & à lædentibus, ut calidis, acribus. Si acrimonia tanta sit ut ossa erodat, diploen corrumpat, ad terebrationem aliaque auxilia chirurgica deveniendum est.

3. *Cephalæa artrhitica*, Musgrave cap. 14. hist. 7; Frider. Hoffmann. de dolore cephalico; *Podagra capitis*, Act. Acad. N. C. Obs. 155, 214, &c. L. P.

Vidit hanc speciem quotidiè eadem horâ meridie recrudescentem adeò intolerabilem ut nihil magis; capite fortissimè vincto levabatur paululum; eâ dolore ad pedes redeunte illico evanescit; ut autem in pedes divertatur nihil est utilius epispasticis, inter quæ lavipedium ex aquâ calidissimâ aliquoties miros effectus præstitit; novi aliquot ægros eâ methodo sanatos.

4. *Cephalæa febricosa.* Vide Morton. Pyretolog. pag. 32. *Hemicrania à febre intermittenti latente.* A. P.

Dolorem capitis intolerabilem, certis statisque periodis quotidiè utplurimum recrudescentem, observavit Auctor, verùm absque aliquo solemni algore, rigore, calore & sudore, qui sese alternatim excipiunt in legitimis intermittentibus; urina verò multùm tincta & contentis saturata speciem aquæ cum pulvere lateritio mixtæ semper præ se ferebat.

Morbum sæpè incassum frequenti phlebotomiâ, etiam è jugulari, epispasticis, cephalicis omnigenis, errhinis, masticatoriis, aggressus est *Mortonus*, eum verò auxit adhibitis emeticis, catharticis levioribus, chalybeatis, antiscorbuticis: donec tandem experientiâ didicisset usu copioso kinkinæ doloris hujus fomitem penitus posse subigi.

5. *Cephalæa melancholica*, Ramazzini *hypochondriaca* dicta. L. P.

Est ea species quæ sanguinis viscositati, lentorique tribuitur, quæ ut plurimum mitis, sed diuturna ferè continua est, cum animi mœrore, solitudinis amore, & non raró puellis ob latens matrimonii desiderium, vel aliud pathema, viris ab ærumnâ, curis, studiis immodicis supervenit; valdè affinis est cum specie quam suppressio catameniorum & hæmorrhoidum fovet. Ast peculiariter exigit diluentia, rusticationem, venationem, quæcumque diversitatem & hilaritatem idearum valent excitare, æstate verò balnea, aquas acidulas, &c.

6. *Cephalæa Polonica*, Stabel histor. 5. & 6. plicæ Polonicæ. C.

Est ea quæ à plicæ Polonicæ retentione, vel capillitii plicosi resectione ortum ducit, quæque atrox est ac cariem cranio infert.

7. *Cephalæa serosa*, Mangeti Biblioth. practic. de dolore capitis Tom. 1,

Boneti

Boneti Sepulchret. Tom. 1, Fabricii Hildani Centur. 3 obſ. 20. C.

Numeroſæ proſtant obſervationes hujus ſpeciei quam tribuunt ſero in diverſis cerebri partibus collecto ; an verò illud principium incuſant quia cadaverum diſſectio hoc ſerum adeſſe docuit ? certè non valet conſequentia ; an quia hydrotica, diuretica, veſicatoria, ſetacea profuerunt ? inde non certò deduci poteſt morbum à ſero profluxiſſe, cùm aliunde ſerum ſtupori, gravitati, ſopori potiùs inducendis par videatur, quàm vividis doloribus excitandis, niſi aliquis ſit infarctus phlogodeus, ut in catarrhali cephalæa. Conſule *Morgagni de Sede Morborum Epiſt.* 1. ubi hujus cephalææ acutæ proſtant caſus à *Valſalva* obſervati.

Cephalalgiæ ſpeciem intolerabilem amentia terminari ſolitam putabat *J. Salzmannus* oriri à pineali glandula calculoſa vel ſcirrhoſa ; talem invenere in hoc morbo *Schenckius*, *Drelincurtius*, &c. ſed hujus ſpeciei ſigna deſunt.

Ab hydrocephalo ſinûs cerebri ortam vidit cephalæam diriſſimam *P. Borellus Obſ. 38 Cent.* I ; repulſa fuerat ſcabies ; aqua puriſſima ad libras duas effluxit cum impetu ex ſinubus cerebri poſt mortem inciſis.

XIII. HEMICRANIA ; *Migraine*, *Clou.*

Eſt morbus cujus præcipuum ſymptomata dolor eſt in alterutro capitis latere, potiſſimùm ad tempora, frontem, juxta oculos, iſque vehemens, ſæpè periodicus.

Differt à cephalæâ ex eo quòd ejus ſedes non eſt in encephalo, nec in calvariæ parte quæ immediatè cerebrum tegit, ſed in ſinubus frontalibus, orbitâ oculorum, ita ut vel oculi globus vehementer afficiatur tractione, lachrymatione, vel æger naris obſtructione, coryzâ, ſimilive ſinuum frontalium læſione laboret ut plurimum, aut in loco, quem clavus aut pollex tegeret, terminetur affectus, quod in cephalæa non accidit.

1. *Hemicrania ocularis.* C.

Ea eſt quæ pendet ab oculi ſuppuratione, ſynchyſi, inflammatione internâ. In illâ dolor eſt conſtans, tenſivus in parte ſuperiori orbitæ alterutrius oculi cum viſûs læſione notabili.

Sunt autem plurimi oculorum morbi quos ea comitatur, ſequiturve, & in quibus ille dolor ſæpè eſt præcipuum ſymptoma, & 1° quidem cataractæ purulentæ, & cataractæ à ſynchyſi : 2° amblyopiæ hydrophthalmicæ : 3° amauroſeos à ſynchyſi : 4° ophthalmiæ choroideæ, uveæ ; ab elcomate, & ſæpè ſequitur extractionem cataractæ, oculi ipſius evacuationem, atque non raró ad mortem uſque ægrum divexat ; ſi verò ægrum orbum uno oculo dimittat, anno ſequenti alterum oculum aggreditur. Si ſit diapyeſis ſeu puris collectio in camerâ poſticâ, puris emiſſio poteſt dolorem ſanare ; ſi ſit ſynchyſis, ſuadet *Saint Yves* ipſius oculi extractionem ; ſervet nos Deus immunes à morbo & à remedio.

Sola obſervatio poteſt evincere hemicranias immanes pendere à vitio partium remotarum, & quoniam Medici ſpecierum morborum doctrinam parvi faciunt, inde incidunt in errores ægris pernicioſos ; ſic pro rheumatiſmo plu-

res Medici curabant hemicranias odontalgicas, quæ demùm illicò dentibus cariosis avulsis à *Fauchartio* evanuere, nec ampliùs rediere.

2. *Hemicrania odontalgica* Fauchart 2, 3, & 4 observat. pag. 413. B.

Ea est quæ principium suum habet in dente carioso, ac nervis pedem anserinum constituentibus, cujus curationem ex dentis avulsione, vel ex nervi affecti ambustione exspecta, qualem tradidimus inter trismi species: mira quidem sympathiæ species, quippe utut principium in nervis dentium existat, non rarò solùm caput juxta oculos dolet, quo dolore ineunte, vel remittente odontalgia apparet. Succus porri in aurem infusus dolorem sublevare dicitur; nisi omnes cariosi dentes avellantur, hemicrania permanet, & ad plures menses ac annos quandoque perseverat.

3. *Hemicrania sinûs*. Journ. de Med. Avril 1761, & pag. 371 à calculis. D.

Est ea quæ ab alterutro sinu frontali obstructo dependet; dolor est perseverans, diuturnus, in imâ parte frontis supra orbitam; naris ejusdem lateris est sicca, oculus vel ruber vel lachrymosus cùm dolor exacerbatur: hujus verò varietates sunt 1° à vermibus vel larvis muscarum intra sinum latitantibus. *Vide Fernel. 5 Pathol. cap. 7*, *Rolfincium de capitis dolore*, *Boneti Sepulchretum tom. 1. pag. 67*; cognoscitur ex pruritu & vertiginoso affectu conjunctis; huic speciei frequenter obnoxiæ sunt capræ & oves, unde vertiginosæ evadunt. 2° A sanguinis impetu critico & errore hæmorrhagiæ narium. Monialis bis hunc morbum cùm febre acutâ passa est, primâ vice hæmorrhagia narium quam Medicus ex pulsu nasali prædixerat eam liberavit; alterâ vice eadem symptomata, idem pulsus, sed naris sicca fuit, & nihil sanguinis ex eâ effluxit: Febre sanatâ dolor immanis in orbitâ permansit: Consultus cum *Ill. D. Chaptal* non dubitavimus quin sanguis in sinu clauso collectus huic ansam præberet, & trepanum sinui applicandum suasimus. 3° Dantur similes dolores à muco ibi collecto, imò indurato & in calculos converso; calculi alii per nares anticas rejecti fidem faciunt *Bonet. Sepulchret. appendic. pag. 62. tom. 1*; alii per nares posticas; *idem ibidem pag. 61*; Acidulæ potatæ in hoc casu profuere, *Fabric. Hildan. Centur. 5. obs. 1.*

4. *Hemicrania coryzæ*. B.

Sic dicta quia à coryzâ incipit; & coryzâ ac alterius naris siccitate constanter stipatur; est dolor atrox periodicè, sed rarò, ut semel vel bis in anno, revertens cum oculorum intra orbitam violentâ retractione, lachrymatione, quandoque visûs hebetudine, aliisque diris symptomatis, quique pendet ab infarctu sinuum frontalium: infarctus verò ille est à muco viscido & acri, saltem in sene; hunc morbum vidi sanatum duciis ex aquâ Bellilucanâ, & inde secuto fluxu viscoso è naribus.

Verùm quænam sunt hemicraniæ quæ curantur vesicatoriis, setaceis, similibusque remediis pone caput applicatis? nonne sunt cephalææ serosæ?

5. *Hemicrania hæmorrhoidalis* Heisteri; *Clavus hæmorrhoidalis*, dissertat. ann. 1734 Helmstadii. A. P.

Character. Dolor capitis fixus quasi à clavo premente vel terebrante;

hæmorrhoidibus & catameniis, hæmorrhagiis narium, fuppreffis fuperveniens, his reftitutis fanandus.

Adeft partis intumefcentia, calor, rubor, ardoris fenfus, agrypnia, pulfatio temporum, corporis laffitudo, urina rubra, fpumans, pulfus durus, plenus.

Cura exigit fanguinis detractionem & dilutionem, fluxuum fuppreflorum reftitutionem ad principium tollendum: hoc præftant phlebotomiæ pedis, dein hirudines parti ipfi aut ano etiam applicatæ, diæta diluens & refrigerans, medicamenta refolventia & temperantia, ut pulvis temperans Stahlii vel Heifteri ex matre perlarum cum nitri granis tribus, quatuorve, potiones temperantes ex lapide cancrorum, matre perlarum, aquâ rofarum, florum tiliæ, fambuci, cinnamomi cum fyrupo violaceo: fomenta ex floribus chamæmeli, fambuci, millefolii & micâ panis, fpiritu vini camphorato, &c. Cucurbitulam parti applicatam laudant *Naturæ Curiofi*, hirudines *P. Borellus*; arteriotomiam *Pareus*, aquam frigidam nonnulli.

6. *Hemicrania clavus*; *Clavus hyftericus* Sydenhami de colica hyfterica, proceff. integr. pag. 669: *Le clou hyfterique* Raulin des maladies vaporeufes pag. 258. A.

Eft dolor atrox, perterebrans, capitis, in parte quam pollex vel ovum tegeret, clavi infixi fenfationem referens cum animi defperatione, proftratione, fæpè delirio, hyftericas, chloroticafque difcrucians. Arabibus etiam *ovum* & *tefta* dicitur, fi paulò majus fpatium occupet. Hic morbus atrox phlebotomiis incaffum oppugnatur. Valet hìc tantùm curatio eadem ac in gaftrodyniâ hyftericâ, fcilicet ferum lactis & laudanum.

7. *Hemicrania purulenta* Nicolai Decas obfervat. pag. 14 Argentorati, 1725. C.

Miles accepto ante triennium vulnere capitis cum fracturâ, fed dudum confolidato, ab hoc tempore laborabat cephalæâ immani, quæ omnes Medicorum & ipfius carnificis conatus eluferat; præfcripto denique pulvere cinnabaris & nitri, emulfione & emplaftro, facta eft cum aliquali fragore fternutatio cum excretione purulentæ materiæ tenacis fanguine interfperfæ per nares, integrum diem perdurante, & ad quadrantem menfuræ accedente, quam fubita doloris mitigatio & tandem plenaria fublatio fubfecuta eft; unde infert auctor fæpè medicamentis tribui effectus quos minimè præftant & fortunam effe Medicorum fabrum.

Eft itaque ea fpecies quæ à pure finus frontales, maxillarefque replente deducenda eft.

8. *Hemicrania ab infectis*. Morgagni de fedib. Morb. Epift. 1.

Eft ea quæ oritur à quodam infecto intra finus frontales nidulante, v. g. ab fcolopendrâ, œftro nafali, vel larvis mufcæ carnariæ, ab erucis, &c.

1°. Catharina Pnaferin quinquagenaria per annum fuit vexata dolore exquifito frontis verfùs latus dextrum, cujus locum pollex tegere poterat: is dolor à fomno tranquillo evigilantem, vel radiis folaribus expofitam acriùs

 difcru-

difcruciabat ; aderat pruritus narium earumque ficcitas & obftructio ad partem dextram cum frequenti fternutamento , capitis obnubilatione , vertigine & palpebræ dextræ fpafmo ; expergefacta tetrum odorem ex ore exhalantem , reliquo tempore ructus acidos experiebatur. Infpiravit tabaci pulverem , aquam Reginæ Hungariæ : ex his repetitis fecuta eft muci copiofa emunctio , & denique viva fcolopendra bicornis expeditè currens , fe in circulum convolvens , quindecim ex utraque parte aut plures pedes habens: Videtur fcolopendra plana pedibus utrinque quindecim Faunæ Suecicæ 1263. Vide *Hift. de l'Acad. R. des Sc. Ann. 1733 p. 33 , & 1708 pag. 24;* oleo in aurem immiffo fcolopendra poft triennium ejecta fuit & fyrigmus eam comitans fanatus. 2°. Ab Eruca pilofâ intra finum frontalem latente *Fabricius Hildanus centur. 1. obferv. 8.* obfervavit puerum hemicrania difcruciatum : Vide iconem apud auctorem. Similem erucam pilofam medium digitum longam vidit è naribus ejectam *Tulpius lib. 4. obferv. 12.* Illa hemicrania ovibus eft familiaris , hominibus non raro tamen accidit , ut conftat fex obfervationibus quæ proftant in *Ephemer. Nat. Cur.* Licet autem plures Authores eam tribuant vermibus intra cerebrum latitantibus , hoc nullius Authoris fide digni obfervatione conftat , ut monet *Illuftr. Morgagni Epift. 1 p. 6 & 7.*

In fimili morbo *D. Lindern* Argentinenfis obfervat dolorem ad occiput exporrigi , mucum è naribus extillare , à lacte calido in nares attracto levari, ab errhinis exacerbari , vomitoriis excuffam effe erucam infernè flavam fupernè fufcam , punctis nigris notatam.

9. *Hemicrania nephralgica* Baglivi pag. 335. cap. 9 de fibra motrice. A.

Obfervavit *Baglivi* hemicraniam in nephralgiâ ex eodem latere quo calculus dolorem creat cum pulfu ejufdem lateris parvo & depreffo , quod deducit à dolorofâ ofcillatione & contractione fibrarum communicatâ à renibus ad pericranium.

10. *Hemicrania lunatica* P. Salii cap. 10. ad Altomari praxim. L.

Ea eft quæ determinatè qualibet octavâ die circiter , feu juxta quamlibet lunæ phafim ægros divexat. Tres vidit Auctor ægros , inter quos Dominicanus per tres annos & feptem menfes continuos quâlibet octavâ die lunæ , fermè eâdem horâ , hemicraniam patiebatur cum ingenti & acuto dolore circa temporalem mufculum , triginta circiter horas perfeverante , quo tempore nec lumen afpicere , nec ftrepitum audire , nec etiam cibum guftare poterat fine manifeftâ læfione ; in intervallis faniffimus erat.

Meritò exiftimat Auctor à veneno intermittentis febris octavæ pendere hanc hemicraniam.

XIV. Ophthalmia ; *Pituita* Horatii ; *Lippitudo* Celfi ; *Oculorum inflammatio* , *Dolor oculorum* Sennerti ; *Ophthalmoponia* Heifteri ; Gallicè *Ophthalmie*, *mal aux yeux.*

Ophthalmia Græcis ab *ophthalmos* oculus , quafi morbus ocularis.

Cognof-

Cognoſcitur ex oculi *dolore*, *rubore*, *intolerantiâ lucis* & *lachrymatione*.

Dolor & lucis intolerantia ſunt præcipua ophthalmiæ ſymptomata; rubedo in ophthalmiis externis tantum adeſt. Dolor in oculis eſt proportionalis hujus organi ſenſibilitati, quæ maxima; quippe nulla pars ſub pari volumine tot fila nervea recipit, quot oculus. Ille ex ſex paribus nervorum fila mutuatur, & ſenſibilitas eſt nervorum quantitati intra datum ſpatium proportionalis, ſi par ſit filorum nerveorum diſtractio.

Cùm ophthalmia eſt inflammatione ſtipata, quod in plurimis ſpeciebus accidit, dolorem comitantur rubedo, calor, tenſio, tumor, quorum omnium cauſa eſt impetus cruoris in vaſa ſanguifera oculi: *Vide theoriam inflammationis*: Inde etiam nervorum diſtractio: verùm dantur ophthalmiæ internæ quæ etiam in ſuppuratum abeunt, v. g. in cryſtallino, ſine prægreſſo rubore ac tumore conſpicuis, ut cùm cryſtallinus ſuppuratur; ibique datur inflammatio lymphatica Boerhaave.

Intolerantia lucis retinæ ſenſibilitatem adauctam eſſe probat, ſive detur ejus infarctus phlogiſticus, ſive tenſa ſit nimium choroidea, ejuſque expanſio uvea, ſive ſimul conſentiat ſclerotica; in his omnibus caſibus datur *myoſis* ſeu pupillæ anguſtia huic lucis intolerantiæ proportionalis.

Illachrymatio uberior accidit propter dolorem oculi, ejuſque ſiccitatem & fervorem; natura ſiquidem eo fine ſecretionem illam intendit ut lachrymarum fluento, ſi quid eſt peregrinum, everratur, ſiccum humectetur, fervidum & acre temperetur; nec alio modo intelligitur quare ab irritatione magis augeatur lachrymarum excretio quàm illarum per puncta lachrymalia reſorptio, quod tamen ad epiphoram ſtatuendam omninò neceſſarium eſt.

Differt à caligine, quia obſcuratio viſûs in ophthalmicis eſt libera; ſi enim palpebras aperiant, clarè vident; verùm in caliginoſis eſt obſcuratio coacta quæ à voluntate ſuperari non poteſt.

1. *Ophthalmia Taraxis. Taraxis* Aëtii, Pauli lib. 1 cap. 22; *Ophthalmia notha* Sennerti: *ophthalmia catarrhalis* Saint Yves ſpec. 3. De Meyſerey art. 383. 382. B.

Ea ſpecies omnium leviſſima eſt, à nullo interno vitio præexiſtente fovetur, & tantùm accidentaliter à principio procatarctico pendet, ut à frigore, rore veſpertino, fumo, vento, lectione immodicâ, oculorum labore in minutis aſpiciendis, ex vapore cæparum, allii, pulvere &c.

Sanatur naturæ vel artis auxilio; natura ſcilicet pulverem aut miaſma acre everrit, eluit, obortis lachrymis; dolorem ſedat à luce ortum clauſis interdiù palpebris; & naturæ imitatrix ars medica umbellam ex ſericea telâ viridi prætendit, tenebras ſuadet, aquâ tepidâ oculum eluendum jubet, nec non abſtinentiam à principiis nocivis, ut lectione potiſſimùm nocturnâ, à vento, ſole. Si quid in oculos ſeu inter palpebram & oculum hæſerit, diductâ palpebrâ interventu plumulæ vel fruſti papyri illud extrahitur.

2. *Ophthalmia trichiaſis*, *Trichiaiſe* de St. Yves p. 98. L.

Trichiasis est directio ciliorum versus oculi globum. *Distœchiasis* est series duplicata pilorum in palpebræ internâ superficie.

Si pili ciliorum prælongi sub palpebris recondantur, nascitur ophthalmia, quæ eductis ciliis evanescit; verùm cùm cilia ob ulcuscula marginis palpebrarum intus enascuntur, ea acriter pungunt oculum, eumque inflammant, exulcerant, usquequò exstirpata sint. Frustrà resecantur hi pili, qui rigidiores deinde succrescent; eradicari debent sigillatim interpositis pluribus diebus, & dein, ne novi succedant, sub debitis cautelis, lapide infernali locus unde exstirpati sunt est comburendus, imò suadent quidam, ubi nullum aliud est remedium, palpebræ marginem pilis onustam omninò resecare; de quibus vide *Heisterum Chirurg. cap.* 47, & *Saint Yves cap. 8* page 98.

3. *Ophthalmia tuberculosa.* L.

Posthia Galeni, à *poste* præputium vel *potos* desiderium. Tubercula palpebris accreta sunt *hordeolum*, Gallis *orgeolet*, *envie*, quia creditur accidere illis, qui gravidæ desideranti quidpiam recusant. *Grando*, Græcis *Crite*, Gallis *grain de grêle* ob duritiem & pelluciditatem tuberculi, unde etiam *sclerophthalmia* Aëtio dicitur, nec non aliis *Chalaza* : *Præputiolum* Cornarii.

Nascuntur scilicet in palpebrarum marginibus tumores rubri, duri, indolentes, aut parùm dolentes, qui veluti præputiolum phimosi affectum referunt.

Illa tubercula sunt emollienda ut resolvantur; si non resolvantur, sunt inflammanda aut adurenda ut suppurentur; vel sunt enucleanda, & demum cicatrix est inducenda; si sint verrucæ, atheromata, excrescentiæ, filo vinciri debent ut cadant, vel comburi, vel forficibus resecari.

Emolliuntur emplastro de mucilagine, de vigo, cum pauxillo saponis &c comburuntur guttâ spiritûs salis ammoniaci, vel quod promptiùs agit, acumine lapidis infernalis: enucleantur, resecantur forcipibus; vinciuntur filo sericeo si verrucæ, excrescentiæ, petiolatæ sint. Curatur ulcusculum unguento diapompholygos.

Vide *Boerhaave de Hordeolo*; *Heister. Chirurg. cap.* 43. 44.

4. *Ophthalmia Trachoma* P. Æginetæ.

Trachoma est asperitudo palpebræ in parte internâ.

Dasymma vocatur, si sit herpetica; *Tylosis*, si callosa; *Sycosis* demùm, si pustulæ crassiores fuerint.

Differt à psorophthalmiâ ex eo quod pustulæ duræ miliares seu exiguæ palpebras intùs, non verò globum oculi afficiant.

Epidemica fuit Romæ post terræ motum & quadragesimale jejunium. *Baglivi* & *Teloni de terræ motu.*

Cognoscitur ex sensu gravitatis in palpebris; accedunt dolores vividi, pruritus assidui, calor & rubor in canthis & conjunctivâ, ulcerosi videntur tarsi ex quibus lippitudo glutinosa fluit cum lachrymis rodentibus; noctu palpebræ agglutinantur.

Si inveterascit morbus, palpebra potissimùm inferior invertitur, & cartilago tarsus dicta prominet instar arcus tumidi; excoriantur tarsi, & morbus voca-

vocatur à Boerhaave *inflammatio excoriatoria palpebrarum*, hinc earum fequitur exulceratio, necnon puftulæ exiguæ miliares quandoque inftar arenularum callofæ interiora palpebrarum obfident. Affectus hic contumax eft & valdè incommodus : ægri de arenulâ in oculis pungente conqueruntur, nictando excoriationem recentant, &c.

Curatio mali recentis alia eft quàm inveterati.

In recenti inflammatio fedanda maximè remediis internis, phlebotomiâ, catharfi, jufculis diureticis, balneis, necnon topicis.

Recipe bulbi liliorum unc. femiffe; florum meliloti vel fambuci, unc. i; croci, fcrupul. i; coque in aquâ; adde farinæ filigineæ q. f. & falis ammoniaci gr. vj.

Hoc cataplafmate linteis involuto, bis in die renovato, foveatur oculus donec palpebræ priùs tenfæ jam laxæ & rugofæ evadant. Si ultra pergas, fuccedet epiphora febacea, nifi adftringentibus, ut rofis, malicorio, agrimoniæ foliis decoctis cum pauco mellis rofacei, utaris.

In inveterato morbo unguentum fequens palpebris eft illiniendum.

Recipe facchari faturni, drachm. i; cerufæ albæ, fcrupul. iv; camphoræ, gr. vj; cum pauxillo olei rofarum tere, dein adde unguenti de tutiâ vel rofacei unc. i; inunge mane & vefperi palpebras claufas : fi non poffit tolerari, ex butyro recenti, oleo ceræ & cerâ albâ fiat unguentum folùm leniens.

Ulceratis & fcabiofis palpebris *Saint Yves* admovet collyrium ex hepatis antimonii, drachm. ii; tutiæ femi-unciâ, camphoræ femi-drachmâ, caryophyllorum gr. xx. quæ infundantur per octiduum in aquarum euphrafiæ, fœniculi, chelidonii magni & rutæ, ana unciis iv. ter in die inftilletur aqua illa in oculum; vefpere unguentum de tutiâ applicetur. Si hoc non fuccedat, lapide infernali urantur ulcufcula marginis palpebrarum cum cautelis debitis.

Si herpes tantùm fit in palpebris, nec ulcus ullum evidens, fufficit quater in die collyrium ex falis faturni & falis ammoniaci ana gr. iv. in aquæ rofarum & plantaginis ana unc. iv.

5. *Ophthalmia ficca. Xerophthalmia* P. Æginetæ. *Ophthalmia angulos oculi afficiens* Saint Yves. *fpec. 5. ab acrimonia fanguinis*, De Meyferey n. 386.

Nullus tumor in palpebris, rubedo & pruritus tantùm in tarfis, lachrymæ vix ullæ, palpebræ noctu agglutinantur, lux ab aquis reflexa vix toleratur; curatur faciliùs quàm humida; interea eft contumax & habitualis, quippe fovetur à lymphæ acrimoniâ, atque fuperveniente levi dyfuriâ tanquam crifi fanatur, metaftafi factâ ex conjunctivâ in præputium.

Cura exigit phlebotomiam quæ fæpè fufficit; maximè verò præmiffâ catharfi balnea per aliquot dies repetita fuccedunt. Jufculum refrigerans, vel ferum lactis è balneo exeunti propinatur; noctu anodyna profunt, maximè puerulis obfervante *Sydenham.* Aquæ acidulæ per æftatem novem diebus potantur.

Topica quæ indicantur funt collyria ex aquis rofarum, plantaginis, mucilagine pfyllii; aqua fpermatis ranarum; folia cydoniæ, petala rofarum; juvant etiam aqua vel folutio faturni, aut fal faturni magnâ aquæ copiâ di-

lutum, ſaccharum canthum &c. *Saint Yves* verò præſcribit collyrium ex aquarum roſarum & plantaginis ana unciis ii, tutiæ gr. xii. & ſpiritûs vini cochleari: foveatur oculus per diem hoc collyrio; veſpere autem huic applicetur plumaceolum in decocto foliorum veronicæ, thymi & florum roſarum ex vino rubro intinctum; taleolæ pyri aut pomi ſedant apprimè.

6. *Ophthalmia puſtuloſa* Saint Yves. Mal. des yeux pag. 183. *Ophthalmie bourgeonnée.* L.

In hac ſpecie faſciculi vaſorum rubrorum ab interiori palpebræ tunicâ ad corneam uſque excurrunt, & ad corneæ peripheriam puſtula excitatur lentis magnitudine; ſi verò in corneâ ipsâ reſideant puſtulæ, ibi pure confecto, abſceſſus albedine ſe prodit.

Cura exigit ſolutionem aquæ divinæ in aquâ, modò puſtulæ corneam non attingant: ſi verò eam attigerint, abſceſſuſque efformaverint, ut abſceſſus aperiatur guttatim affundenda eſt aqua deſtillata camphoræ, & apertis puſtulis ad ſolutionem lapidis divini recurrendum.

7. *Ophthalmia eryſipelatoſa* Saint Yves ſpec. octava pag. 184.

Rectiùs *herpetica* nominanda eſt; in eâ ſcilicet præter conjunctivæ ruborem, palpebrarum tumorem, cum doloribus oculi & capitis intolerabilibus ſummoque calore exoriuntur cruſtæ, & ſquamæ furfuraceæ in fronte, temporibus & naſo, quibus ſanatis cicatricoſæ remanent partes. Morbus eſt pertinax & curatu difficilis.

Curatio exigit 1° fomentum ex aquâ florum ſambuci cum decimâ parte ſpiritûs vini; 2° ſetaceum nuchæ applicabitur, præmiſſis phlebotomiâ repetitâ & catharſi, necnon ad veſicatoria ſcapulis aut pone aures admovenda confugiendum erit: propter dolores iteranda phlebotomia, & narcotica in uſum vocanda ſunt.

8. *Ophthalmia humida.* Saint Yves ſpec. 2; *Epiphora* Galen. introduct. *Ophthalmia vera* Sennerti.

Habitualis eſt ut ſicca, ſeu fomitem habet in ſanguinis maſſâ, unde eſt pertinax. Cognoſcitur ex lachrymarum abundantia, & palpebrarum tumore circa tarſos, ac copioſa lippitudine: dolores oculi lancinantes, lucis intolerantia, rubedo interioris oculi, cum impoſſibilitate palpebras diducendi; inde maculæ ſuccedunt in corneâ; ſæpè apud pueros genæ à lachrymis excoriantur, naſus & labia ob ſitum declivem & inclinatum capitis intumeſcunt.

Cura exigit phlebotomiam è brachio, pede, jugulo, necnon hirudines oculi viciniæ admotas tres vel quatuor; ſecundâ vel tertiâ die catharticum vulgare ex ſennâ, mannâ, tamarindis; quibus præmiſſis juſcula ex lactucâ, acetoſâ, endiviâ uſurpanda ſunt; noctu narcotica aſſumenda; veſicatorium amplum inter ſcapulas applicandum, vel in pueris aurium fluxus excitandus, fovendus ut ſerum acre ab oculis revellatur; catharſis etiam iteranda, & balnea domeſtica tunc in uſum vocanda, niſi linguæ & ſtomachi ſtatus diſſuadeant. Interea oculis collyria initio mitiſſima admovenda, nec conveniunt aquæ fœniculi, multò minùs aqua euphraſiæ quæ acrior eſt, ſed pulpa pomi in lacte cocti, lac ipſum tecens mulctum, mucilago ſeminum pſyllii, cy-

doniæ,

doniæ, albumen ovi cum aqua rofarum, aut, quod melius eft, quia oculis non agglutinatur, albumen ovi cum pauxillo aluminis intrito infpiffatum & linteo obvolutum; necnon albumen ovi ad duritiem coĉti & tranfverfim fećti, quod aquâ rofarum, vel plantaginis irroratur; fedato fervore, aqua rofarum cum pauxillo aquæ Saturni, vel facchari Saturni, poteft admoveri, aquæ fœniculi & rofarum ana unciæ duæ cum facchari Saturni gr. ii. fiat collyrium, vel cum trochifcis albi Rhafis femi-drachmâ. Sedato dolore pulvis tutiæ oculis noćtu infpergi debet, ut palpebræ manè poffint aperiri, fecus lippitudo eas agglutinat.

Denique in inveteratâ hac ophthalmiâ vitriolum vel album, vel romanum debet eâ dofi in aquâ fontanâ diffolvi, quæ fi gutta inftilletur, vividum dolorem, fed momentaneum oculis inferat; fic fcrupulus vitrioli in aquæ unciis fex cum facchari drachmâ hunc effećtum præftat; illud collyrium horâ fomni debet inftillari, nec oculus fafciis aut fpleniolis aggravari; nunquam verò mane acria inftillanda funt, fed folummodò oculi aquâ tepidâ, aut aquâ rofarum fovendi, balneandi.

Sunt qui vitriolo addunt æruginis grana tria, aut qui vinum in quo moneta cuprea per noćtem infufa fit, adhibent, aut qui lapidem divinum in aqua infundunt, & hujus guttulas oculis vefpere inftillant, quæ etiam collyria feliciter fuccedunt, modò balneis, phlebotomiis, jufculis fanguis edulcoratus fuerit.

9. *Ophthalmia fcrophulofa.* Dićtion. de Med. L.

Illa infantibus fcrophulofis familiaris eft, eaque humida, cum palpebrarum marginibus tumidis, maximè lippitudine vifcofâ obdućtis, conjunćtivâ rubrâ, fubtumidâ, lachrymis acribus; illi caput deorfum inclinant, nafum, labra, collum habent turgidula, fubtumida, & leucomate fæpiùs cornea opacatur.

Principium morbi eft lympha fcrophulofa, vifcida & acris, quæ debet dividi, attenuari, depurari. Hoc præftant cathartica iterata, præmiffâ pilulâ ex aquilæ albæ granis duodecim: dein jufcula aperientia quæ pauxillum limaturæ ferri, chinæ minutim fećtæ & millepedum recipiant, præfcribenda funt, addito calendulæ fylveftris pugillo, aut aparines foliorum manipulo dimidio. Ptifana etiam convenit ex chinæ & radicum lapathi ana unciâ unâ, quæ bulliant in aquæ libris decem ad dimidii confumptionem: fub finem coćtionis adde fummitatum cupreffi pugillos tres, glycyrrhizæ drachmas duas, utatur pro potu ordinario. Dein utatur per triduum bolo qui recipiat æthiopis mineralis gr. xx aut xxx, purgetur quartâ die; qui bolus cum fequenti catharfi poft feptimanam iteretur: fi tempeftas permittat, balnea etiam in hac fpecie fauftè fuccedunt, atque, quod cæteris præftat, eft fetaceum collo infitum per menfes potiffimum temperatos fuftinendum.

Remedium Doćtoris *Hans Sloane* hic apprimè quadrat, collyrium fcilicet ex axungiâ viperinâ & tutiâ paratum appofito fimul amplo ad nucham veficatorio: laćtis autem ufus minimè negligendus, intereadùm topica collyria ophthalmiæ humidæ in ufum vocantur, mixta cum refolventibus

ex thymo, verbenâ & euphrafiâ depromptis, quæ initio morbi metu inflammationis minimè convenirent.

10. *Ophthalmia tenebricosa; Hydrophthalmia* Græcis; Maitre - jan de l'extenfion du corps vitré, 2. p. chap. 1. idem *Exophthalmia* chap. vi. part. 2. *Gutta ferena* quibufdam. L.

1° Dolet frons & oculus unus vel uterque. 2° Dolore fedato vel recedente, bulbus oculi paulò major videtur & eminentior. 3° Pupilla multò magis dilatata eft, minufque ad folem coarctatur quàm in ftatu fano. 4° Vifus ita obfcuratur, ut objecta vix diftinguant, vix foli progredi queant ægri.

Oculi prominentia minùs fenfibilis eft, fi oculi fint nigris iridibus præditi; præfertim fi ambo fint affecti; magis fenfibilis verò cùm irides funt cæruleæ vel albefcentes, oculi maximè fiffi; adhibitis auxiliis maxima horum pars vifum recuperat, ita tamen ut non priftinam vifûs diftinctionem & claritatem attingant.

Hic morbus frequentiùs accidit viris atrabilariis, mulieribus ab uno alterove menfe gravidis, & ad partum perfeverat, virginibus oppilatis quas per quatuor vel quinque menfes affligit.

Sennertus hunc morbum defcripfit *cap. 37. fect. 2. libr. 1.* dicens hunc cognofci, quod oculi planè clari appareant, nihilque vitii in eis advertatur, nifi quod pupilla nigrior & amplior appareat.

Hic morbus initio difficile diftinguitur à cataractâ vulgari incipiente, necnon à cataractâ glaucomate, fed cùm nulla accedat cryftallini opacitas, atque dein vifus aliquatenus reftituatur, id ab aliis morbis diftinguitur.

Principium verò fynecticum hujus eft moles vitrei increfcens per fluxionem vel congeftionem, unde pupillæ dilatatio, dolor, oculi intumefcentia, retinæ preffio & vifûs obfcuratio.

Curatio exigit phlebotomias initio repetitas ex brachio, collo, pede, imò arteriotomiam pro vehementiâ doloris & plethoræ gradu; deinceps ferum evacuantia, ut veficatoria nuchæ, pone aures appofita, imò cathartica fextâ quavis die repetenda; ptifanam ex falfæparillæ unciâ & chinæ radicis femiuncia intra aquæ libras quatuor coctis ad quartæ partis confumptionem, cujus duo cyathi manè, duo vefpere per quindecim dies propinantur. Topica verò vix ulla conveniunt nifi refolventia, quæ etiam parùm præftant.

Si fluxio hanc ophthalmiam excitans validior fuerit, & fluida acriora, oculus magis extrorfum protuberat, verè inflammatur, lancinat intùs, dolores intolerabiles accedunt, rubor extus cum calore, imò febris acuta, agrypnia, palpebræ oculum tegere non valent & invertuntur, epiphora fervida, vifûs obfcuratio, ac demum perfecta & infanabilis amaurofis accedit; atque fuppuratis internis partibus, fit fynchyfis, feu diffolutio vitrei, dein fiftulæ oculum perforantes, quæ omnia ad ophthalmiam internam referri debent.

11. *Ophthalmia fyphilitica* Baglivi pag. 202; *Ophthalmia Gallica* Zacuti prax.; *Ophthalmia venerea*, Camerar. Diff. Tubingæ 1734; Aloyf. Luifini

p. 665;

p. 665; Locher de Lue Venerea; *Ophthalmie vénérienne* Saint Yves *ſpec.* *10*ª. L.

Hanc dividit Autor in duas varietates, ſcilicet in metaſtaticam & ſymptomaticam; utraque à viru ſyphilidis venereæ dependet, & verſus noctem ingraveſcit.

Symptomatica verſus auroram remittit, numquam in chemoſim abit, materies morbifica in illâ non locum mutat, dolores ſunt mitiores, & ea auffertur ſyphilide ſanatâ, minuſque periculi importat; in ſecundo ſyphilidis ſtadio obſervatur.

Metaſtatica ophthalmia non remittit circa auroram, abit ſemper in chemoſim, materies morbifica in iſtâ ſedem mutat, dolores acriores infert, non aufertur ſyphilide ſanatâ, periculoſior eſt.

Calorem, dolorem, ruborem in lecto creſcere, hoc viru ſyphilidis venereæ tribuendum, necnon quod morbus vulgaribus remediis reſiſtat. Ophthalmia metaſtatica ex tumore ſcleroticæ ejuſque livore ac dolore acri & lancinante, depreſſâ quaſi intra foveolam corneâ cognoſcitur, necnon ex eo quod à repreſſâ gonorrhœâ per metaſtaſim virus in oculum factam accedat; atque utplurimùm gonorrhœa priùs inſanabilis obortâ hac ophthalmiâ evaneſcat, & reciprocè gonorrhœâ obortâ recedat. Ophthalmia venerea in genere curatur per hydrargyroſim, ſed mercurius nunquam oculis eſt applicandus: laudant alii decocta ſudorifica, pilulas mercuriales intus ſumendas: Monſpelii verò ſolus litus adhibetur. In metaſtaticâ præter hydrargyroſim expedit materiem virulentam in textu celluloſo ſcleroticæ & palpebrarum collectam levibus inciſionibus utriuſque membranæ evacuare; exit autem ichor gonorrhoico perſimilis, obſervante *Ill. Nicolai* & *Camerario*. Illam ſcarificationem ineunte hydrargyroſi inſtituere ſatius puto, quàm ipſi præmittere, ut docet *Camerarius*.

Humidæ & chemoſeos valde ſimilis eſt, excepto quod in ſyphiliticâ conjunctiva eſt velut carnoſa & duriuſcula; incipit à lippitudine ſeu epiphorâ ſebaceâ ex albo flaveſcente, uberrimâ; omnibus remediis reſiſtit præter antiſyphilitica; ſæpiùs à ſuppreſſâ intempeſtivè gonorrhœâ poſt biduum ſupervenit. Chirurgus Monſpelienſis decumbendo ſupra pulvinar ptyaliſmo ſyphilitici conſpurcatum illam contraxit.

Curatio exigit virus ſyphilitici extinctionem, quam optimè præſtant litus mercuriales ex pomatâ ſcilicet neapolitanâ, præmiſſis poſt phlebotomiam & catharſim viginti quinque, pluribuſve balneis: ſuadet *Saint-Yves* panaceam mercurialem: Sume panaceæ mercurialis, drachmam unam; rhei pulverati, drachmas tres; balſami copayvæ unciam ſemiſſe; miſce, fiat opiata, cujus doſis drachma una quotidie manè ſumenda; purgetur æger quarto quoque die.

Recipe aquilæ albæ, gummi ammoniaci, ana, grana XV: trochiſcorum alhandal, gr. v. ſyrupi florum perſicorum, q. ſ. fiat bolus.

Sed ſæpiùs præſtat cathartica vulgatiſſima in uſum vocare.

12. *Ophthalmia chemoſis* St. Yves *ſpec. 9. & 13. Chemoſis* Aëtii: *traumatica*, De Meyſerey art. 382. 383. A.

Oritùr à principio externo, ut gravi oculi contuſione, unde hypoſphagma; vel ab operatione chirurgicâ in oculo inſtitutâ, ut ab extractione cataractæ, operatione unguis, empyeſis, &c: aut à principio interno, metaſtaſi, catarrho gravi in ſubjectis cacochymicis.

Character eſt intumeſcentia atro-rubra conjunctivæ cum depreſſione & obſcuritate corneæ, quæ in foveâ latere videtur: Gravis eſt inflammatio cum doloribus diris oculi & capitis, ſenſu gravitatis ſupra orbitam, pervigilio, febre, pulſatione, palpebrarum intumeſcentiâ, occluſione. Terminatur quandoque ſuppuratione oculi, unde immedicabilis cœcitas, ſaltem leucomata poſt ſe trahit, ſanguis in patellâ cruſtâ coriaceâ obducitur.

Curatio. Nihil eſt præſtantius initio repetitis ex brachio, pede, jugulo phlebotomiis; ipſis palpebris deinceps hirudines aliquot admovendas quandoque ſuaſi; alii ophthalmoxyſim ſeu ſcarificationes oculi ſuadent; poſt duas treſve phlebotomias catharticum ex infuſione foliorum ſennæ ad drachmas duas, rhei drachmâ unâ, ſeminis lini, florum violarum, ana pugillo uno, mannæ unciis duabus vel tribus; alii fortius catharticum ex ſcammonio præſcribunt; iterum ad phlebotomiam deveniendum eſt; noctu ſyrupus paveris, aut laudanum ſomni conciliandi gratiâ debent præſcribi, cum diætâ tenui refrigerante & humectante.

Interea oculus initio lacte tepido, ſanguine pulli, pulpâ pomi in lacte cocti tepidâ foveri debet; exulent cataplaſmata, quæ gravitate ſuâ noceant; infuſum ex croco, ſemine lini, floribus malvæ ſufficiat; aſt poſt paucos dies reſolventia in uſum advocentur, ut vinum aut aqua vitæ cum aquâ fontanâ; imò ſi lividitas, doloriſque imminutio ſuadeant, aqua vitæ camphorata indicatur; *Saint Yves* ſuadet ſpleniola madida vino intra quod folia roris marini, ſalviæ, hyſſopi ad pug. 1. infuſa fuerint pro vini ſemilibrâ, nec non, ſi detumeſcant palpebræ & conjunctiva, fiat collyrium ex aquæ fœniculi unciis duabus, & ſpiritûs vini camphorati uncia ſemiſſe, maximè ſi leucomata adfuerint. Interea potus ſit reſolvens, qui priùs erat leniens; potus reſolvens fiat ex ptiſanæ libris quatuor cum diaphoretici mineralis drachmâ unâ. Emplaſtrum veſicatorium ſcapulis applicetur, clyſmatis alvus laxa ſervetur; juſcula ex pullo, ſeminibus frigidis, foliiſque endiviæ, lactucæ, acetoſæ, finito ptiſanæ prioris uſu, per decem dies uſurpentur.

Si ſuppurationis ſigna adſint, Chirurgi opera eſt neceſſaria ad pus educendum, vulnuſque ſanandum; ſi verò ſynchyſis vitrei ſupervenerit, oculus artificialis in nativi locum eſt aptandus, ut ſaltem vitetur deformitas.

13. *Ophthalmia choroideæ. Ophthalmie interne de la retine ou de la choroide.* A.

Cognoſcitur ex lucis intolerantiâ, pupillæ conſtrictione, epiphorâ, cum vel ſine conjunctivæ rubore, his adduntur dolores hemicraniæ pertinaces.

Ea ſpecies ferè ſemper accidit nonâ die poſt operationem, qua *Daviel* & *Janin* cataractam extrahunt circumciſâ corneâ, & quindecim circiter dies perſeverat, atque ultimis diebus cùm æger demum palpebras deducit, is omnia objecta tanquam nive conſperſa videt. Si æger poſt aliquot ab hac ope-

operatione dies moriatur, inveniuntur vaſa choroideæ rubra, infarcta, & quandoque vitreum in gelatinam puriformem mutatum.

Cùm producitur à principiis internis, eodem modo curanda eſt quo chemoſis; aſt verſùs finem maximè conducit guttulas aquæ deſtillatæ camphoræ oculis inſtillare; factâ verò operatione vel cataractæ vel empyeſis vel unguis, ſedatur inflammatio vel mucilagine educta per aquam roſarum ex ſeminibus pſyllii, fœnugræci, cydoniæ, vel collyrio albuminoſo, id eſt, albumine ovi, cum aquâ roſaceâ ad ſpumeſcentiam conquaſſato, & ſupra manipulum lintei carpti expanſo, quo fovetur oculus frigidè ſtatim ab operatione, ter in die repetendo; additâ ſaſciâ per biduum, quæ ſcilicet arceat vitrei ejectionem ex oculo, ſi tuſſis, nauſea aut ſternutatio ſupervenerint.

14. *Ophthalmia angularis; Ophthalmie angulaire, ou de l'angle naſal. Inflammatio lachrymalis carunculæ* St. Yves pag. 50, 182, 203. L.

Eſt dolor aut pruritus cum tumore, quandoque rubore in cantho naſali; accedit epiphora puriformis, plura autem eaque diſtincta vitia hanc ophthalmiam excitant; 1° Anchylops, de quo *vide Epiphoram*; 2° Rhyas, *vide* etiam *Epiphoram*. Phlogoſis carunculæ lachrymalis, ubi vaſa ſanguinea turgent ad corneam uſque protenſa, unde non raro pannus ſuccreſcit, & in hoc caſu vitrioli albi & iridis Florentinæ pulveratæ ana ſcrupulus unus infundatur in aquæ libra unâ, fiat collyrium.

15. *Ophthalmia cancroſa, Cancer des yeux, Cancer palpebrarum* S. Yves Cap. VI. C.

Eſt illa ſpecies quæ palpebrarum tumore ſæpiùs exulcerato, duro, lancinantique inſignitur; hujus quinque varietates obſervavit *Auctor citatus*, nec ullum aliud in oculis carcinoma vidit.

In *primâ* varietate tumor durus palpebræ ſuperiori adnaſcitur cum ſanguineis vaſis ad baſim turgidis & colore plumbeo præditis, doloribuſque per intervalla lancinantibus. In *ſecundâ* porrum oculi cantho naſali adhæret infra palpebrarum commiſſuram, illius porri radices altæ ſunt, tegiturque vaſis ſanguineis in faſciculos granulatos diſtinctis, ex quibus vel leviſſimo attactu ſanguis effluit; ille tumor ita pruriginoſus eſt, ut à ſcalptu vix abſtinere queat æger; unde citò ulcus cancroſum progerminat; hæc ſola varietas ſanabilis eſt liquore arcano quem ſibi reſervavit *Saint Yves*. In *tertia* varicoſa ſunt vaſa ſanguinea, & colore plumbeo, ſine porro aut tumore antecedenti, ſed in his tribus varietatibus ſucceſſu temporis accedit exulceratio cum carnibus fungoſis, quæ deinceps ſponte abſumptæ ulcus majus ac majus in cæteras faciei partes diffundendum relinquit. In *quartâ* malum incipit ab epiphorâ ſeu lachrymis acribus, carunculam lachrymalem exulcerantibus, & deinde palpebram inferiorem exedentibus, cujus oræ deinceps calloſæ evadunt; hunc morbum quandoque præceſſit lachrymalis fiſtula. *Quintam* determinat non raro ictus oculo inflictus, quo vaſa contunduntur, ſanguiſque priùs acrimoniâ propriâ cancris vitiatus alteratur, atque ſic ulcus cancroſum & calloſum ſubſequitur.

Hæ omnes varietates, excepta ſecunda, inſanabiles ſunt; cura verò pal-

liativa exigit diætam lacteam, jufcula refrigerantia, balnea, aquas acidulas; inter topica laudantur aqua fpermatis ranarum, aqua folani hortenfis, cum aliquot granis falis faturni & plumbi ufti.

16. *Ophthalmia à fynechiâ* Mauchartii Differt. Vide D. Demours Obfervat. in Effais d'Edinbourg. T. I. pag. 90. L.

Synechia morbus eft oculorum in quo uveæ limbus corneæ adhæret; cum pupillæ diftorfione, lucis intolerantiâ & nyctalopiâ.

Adhæret uvea corneæ, tum quia prægreffis vulneribus, ulceribus, aut fiftulis corneæ, evacuatoque humore aqueo, vitreum preffioni fcleroticæ cedens uveam extrorfum trudit, & fic uvea collapfæ corneæ, quam contingit, adhæret; tum quia ob decubitum pronum pondere fuo uvea corneæ incumbit, maximè fi tectis oculis, ut in ophthalmiâ & ulcere, illius uveæ motus ceffaverit, qui hanc adhæfionem impediret.

Symptomata partim ophthalmiatri vifui patent, ut adhærentia uveæ cum cornea, unde hujus, in parte faltem adhæfionis, immobilitas, nec non pupillæ figura mutata ex circulari in ovalem vel pyriformem, hinc impoffibilitas pupillæ ad lucem meridianam coarctandæ; fed lux meridiana, fi pupilla non anguftetur, vifum offufcat, inde nyctalopia; dolet etiam retina à vifu lucis fortioris, inde intolerantia lucis, imò dolor, objecta valde lucida hinc expanfa vel appendiculata videntur, atque retinæ vafis fanguiferis ob phlogofim turgidis, ægri mufcas, vel aranearum telas præ oculis verfantes vident, ut in fuffufione myode.

Curatio. Alia eft radicalis, alia palliativa. *Radicalis* obtinetur operatione chirurgicâ, quæ acu intra cameram anticam intrufâ perficitur; *vide Mauchartium Differt. de Synechia in Difputationibus Chirurgicis Ill. Halleri.*

Palliativa eft vel opus naturæ, quæ maculâ opacâ corneæ ulcus fubfequente vim lucis nimiam retundit; *Vide D. Demours, obfervat. 3, pag. 111:* vel opus eft artis, quæ, ubi aliud auxilium non fuppetit, fimilem maculam corneæ inurit ope lapidis infernalis; fed præftat confervis vitri colorati, virefcentis, vel fubcærulei jubar lucis moderari, vel cupulis metallicis in centro exiguum foramen habentibus & manu geftandis uti in meridianâ luce: *Vide Ill. Demours ibidem.* Poft operationem fynechiæ æger fupinus decumbat per aliquot dies, & oculum fæpiùs luci exponat, ut nova adhæfio vitetur.

17. *Ophthalmia à lagophthalmo.* L.

Lagophthalmus eft hiatus palpebrarum ex alterutrius retractione aut nativâ brevitate, gallicè, *œil de liévre.* Sæpius vitium eft in palpebrâ fuperiore & procedit à diverfis principiis, ut ab ortu, ab ftricturâ cutis.

Curatio exigit ut palpebræ elongatio omni ope procuretur frequenti tractione poft emollitionem per iteratam unctionem ope olei, butyri, unguenti de althæâ; noctu emplaftro glutinante deorfum trahatur palpebra fuperior, furfum prematur fplenio & fafciis aptis inferior.

Si hæc diù ufurpata non valeant, operatio inftituatur fcalpello, juxta di-

directionem rugarum incifiones duæ vel tres parallelæ cuticulam dividant, dein tractæ palpebræ curatio adornetur.

18. *Ophthalmia ab elcomate* Mauchart. de ulcere corneæ differt. 1742. L.

Elcomatis varietates funt *Argema*, ulcus occupans aliquam partem circuli corneæ externi, dimidiæ circiter lineæ latitudine, cum rubore tunicæ conjunctivæ, corneæ verò albedine. *Botrium*, latinè *foffula*, aut *annulus*, gallicè *la foffette*, eft ulcus corneæ, exile, cavum, anguftum, purum, fine fordibus purulentis aut cruftofis, æquale capitulo aciculæ; fi fit in laminis internis, datur *Gerontoxum*, fuccedit *Staphyloma*. *Epicauma*, *ulcère brûlant*, ulcus externum corneæ utplurimum mediæ, impurum, fordidum, ardens, urensve, coloris cineritii, aliquando inftar flocci lanæ, minus profundum quàm encauma. *Encauma*, ulcus corneæ admodum ardens, cruftofum, fordidum & dyfepuletum. *Cœloma*, gallicè *encaveure*, ulcus cavum, rotundum, latius fed minus profundum botrio, refidens in illâ corneæ regione quæ iridi proxima eft. *Elcidrion*, ulceratio corneæ fuperficialis facta à quadam fluxione clarâ, fubtili.

Principia funt vulnera, contufiones, phlyctænæ, epiphora, ophthalmia, ftaphyloma, collyria acria, puftula variolofa in cachecticis, fcrophulofis, fyphiliticis; poft cibum acrem, ufum telefcopiorum, lucubrationes, trichiafim, accedunt ophthalmia, lucis intolerantia, vifus nebulofus, fenfus arenulæ in oculo.

Indicationes funt 1° affluxum humorum arcere, ablatis ex oculo peregrinis; huc phlebotomia, catharfis, fanguinis depuratio. 2° Ulcus mundificare, quod præftat lapis divinus *Saint-Yves*, qui paratur ex alumine, nitro, vitriolo cyprio in ollâ figulinâ fufis, dein addito pauxillo camphoræ hujus lapidis grana fex in aquæ cochlearibus aliquot folvuntur; adde facchari drachmas duas, aquæ vitæ cochlear unum. Acres, falinæ materies corriguntur tutiâ, cretâ, gummi arabico, mucilagine, radice althææ, lacte, albumine ovi; abfterfio fit ablutione frequenti ex decocto abfinthii, hyperici, aquâ calcis, unguento de tutiâ vel pulvere ex faccharo, radice iridis, aloë, offe fepiæ. 3° Ulceris confolidatio exigit victum edulcorantem, lenem, decoctum ex agrimoniâ, veronicâ, fymphito, hyperico, collyria ex cretâ, pompholige, bolo armenâ, myrrhâ, maftiche, oleum ovorum, albumen ovi.

Infunde in vino Hifpanico caryophyllos, aloem, crocum metallorum, camphoram & tutiam; dofis, guttula ter in die ulcufculo affufa. *St. Yves.*

19. *Ophthalmia ab ungue* Mauchartii. A.

Unguis, Græcis *onyx*, eft abfceffus inter lamellas corneæ; dicitur *Saint-Yves abfceffus corneæ*, *cap.* 9.

Incipit ab ophthalmiâ chemofi, quæ magnâ cephalalgiâ, pervigilio, pondere fupra orbitam, febre, pulfatione, caligine ftipatur; ratione cephalalgiæ, febris, &c, difcrepat à leucomate *Saint-Yves* : Macula apparet fubrotunda, alba, eminens, fi fub epidermide corneæ pus lateat, in quo cafu leve eft malum; verùm fi inter profundas corneæ lamellas hæreat malum, gravius eft; fi in albuginea, ex folo tumore indicatur adeffe.

Convenit paracentesis, seu eductio puris ope lanceolæ; sed sæpiùs pus effunditur in cameram, unde Hypopium *Mauchartii. Vide Caliginem.*

20. *Ophthalmia à corneæ fistula* D. Mauchart. Diss. de fistula corneæ. L.

Cognoscitur visu, foramine scilicet corneam vel rectè, vel sinuosè perforante, oris callosis, oculi subsidentiâ propter effluxum continuum aquei humoris; visus obscuritas, rubedo oculorum à puris illapsu accedunt.

Curatur operatione chirurgicâ. Sumatur aqua rosarum in qua tutiæ frustum ignitum extinguatur, imbuatur hac aquâ splenium quo foveatur oculus. Vesicatorium nuchæ applicetur, vinciatur per aliquot dies oculus sanus; jusculis per hos dies utatur æger & supinus jaceat. Sic implebitur oculus humore aqueo: acus utrinque secans intra fistulam gyretur ad callos destruendos vel vulnus recentandum, affundatur guttula balsami, deligetur oculus.

21. *Ophthalmia phlyctænodes, Phlyctainæ* Auctorum; *Phlyctænæ corneæ* Sennerti; *Phlyctides* etiam à *phlyzein*, fervere. *Pustulæ* Arabibus *Bothor.* L.

Sunt vesiculæ vel bullulæ grano milii æquales in cornea vel conjunctiva vulgo exortæ; quæ in conjunctiva, rubro vel atro circulo cinguntur; quæ in corneæ lamina extima sunt, nigricant; quæ profundiùs latent, albescunt. Dantur quandoque majores & solitariæ avellanæ magnitudine observante *Sennerto*. Definunt vel resolutione, quod optimum, vel ruptione ad interiora, vel ulcere externo, quod quandoque corneam latè rodit.

Curatio. Ut resolutio obtineatur auxilia ophthalmiæ generica sunt advocanda, ut phlebotomiæ, victus tenuis, fomenta emollientia; cathartica non sunt omittenda; fiat fotus ex mucilagine seminum psyllii, cydoniæ, fœnugræci, ana drachmis duabus, aquæ rosarum unciis duabus, florum sambuci uncia semisse, croci scrupulo semisse. Subsidente pustulâ, aut remissâ phlogosi, resolutio tentetur aquæ rosarum unciis duabus, aquæ euphrasiæ, unciâ sem. tutiæ, opii ana scrupulo uno, vitrioli albi granis duobus; misce.

Convenit albumen, imo luteum ovi cum saccharo & croco; fomenta ex decocto meliloti, verbenæ, rutæ, rosarum rubrarum.

Si pustula remaneat, ea acu argenteâ pertundatur, & curetur ulcus, ut diximus dum de caligine ab ungue vel ab elcomate.

22. *Ophthalmia uveæ.* B.

Illa ut plurimum accidit à crystallino suâ sede dimoto in cataractâ mobili & in cameram anticam difficulter ingresso; unde cognoscitur ex signis cataractæ mobilis, ex distorsione pupillæ, dolore inde subsequente, sine ullâ oculi rubedine. Accedit sæpè synechia; curatur verò extractione crystallini per incisionem corneæ, sedatur decubitu constanter supino, ut synechia excitetur locusque amplior crystallino concedatur in camerâ secundâ.

23. Oph-

23. *Ophthalmia febricosa*, Mortoni Pyretol. exerc. 1. cap. 9; De S. Martin Journ. de Med. Sept. 1760 p. 228. B.

Dolor atrox oculi, periodicus, cum lachrymatione, siti urgente, pulsu celeri ac forti & urinis intense rubris ac turbidis, sine rubore, ope kinkinæ sanatus.

24. *Ophthalmia metastatica*, De Meyserey art. 384. B.

Ea est quæ à materie morbifica arthritidis, scabiei, herpetis, erysipelatis, fontanellæ, ulceris, setacei, repressa supervenit. Præter generalia auxilia hic morbus exigit horum morborum vel fluxuum revocationem.

Veteres Medici tot fere distincta instituerunt morborum oculi genera quot sunt ophthalmiæ caliginisque species, quem errorem ipsi in Historia naturali, quam plures ex illis colebant, admittere consueverant, ut patet ex *Rondeletii Ichthyologia*; inde verò summa oritur confusio & omnis methodi tollitur fructus. Si artis antistites cognovissent ophthalmias internas, illi in definitione illius generis ruborem & tumorem conjunctivæ non reposuissent, vel hos morbos ad distincta genera retulissent.

XV. OTALGIA; à Græco *ous* auris & *algeia* dolor; *Dolor & spasmus otalgicus* Frid. Hoffmanni; *Douleur d'oreille*.

Morbus cujus præcipuum symptoma est dolor notabilis in aure.

Omnis dolor est proportionalis periculo ruptionis partium nervosarum & harum sensibilitati: omnis ruptio supponit vim applicatam vehementem respectivè ad tenacitatem partis, quæ vis eò efficaciùs agit, quò pars dividenda magis est tensa, magisque tenuis: tensio lintei, chartæ est necessaria ad hoc ut forcipibus scindantur; sic rigiditas, siccitasque virgulti ad hoc ut frangatur; funiculi flexiles non possunt secari nisi priùs tendantur vel indurentur in loco secando. Cùm itaque periosteum auris internæ, maximè verò labyrinthi, sit siccissimum, ab aëre contiguo maximè tensum supra ossa, atque simul tenuissimum, eædemque conditiones in myringâ, membranisque fenestellarum locum habeant, horum organorum dolorem fore vividissimum cuique patet, si vis insolita applicata fuerit, quæ est vel peregrina, ut insecta, corpora illapsa; vel indigena, ut vasorum spasmus, inflammatio, officulorum luxatio, suppuratio, &c: ea excitabit dolorem atrociorem quàm in alia quavis parte, quippe nulla est quæ exquisitiori sensu, excepta fortè retinâ, & majori nerveorum filorum copiâ sit instructa: ex dolore atroci delirium, pervigilium, convulsio, febris acuta, artuum torpor, aliaque gravia accidentia suborientur.

1. *Otalgia inflammatoria* Etmulleri. *Inflammatio aurium* Sennerti. A.

Cognoscitur ex calore, rubore ad auriculam & genas diffusis, dolore pulsatili, & pyrexiâ, sæpius acutâ, oxycoiâ, bombo; unde pervigilium, delirium, convulsio, syncope, frigus extremorum, & non raró mors; secus terminatur vel resolutione, vel suppuratione.

Differt à catarrhali per pulsationem & fervorem necnon pyrexiam acutio-

tiorem, atque ex prægreffis principiis juvenes graviora fymptomata incurrunt quàm fenes; conatus enim naturæ apud juvenes funt fortiores; unde inflammatio intenfior, intolerantia major. Poft feptimam diem fuppuratio accedens dolorem tollit & febrem, inde otirrhœa purulenta.

Curatur antiphlogifticis maturè adhibitis, inter quæ potiffima funt phlebotomia repetita, potus diluens, nitrofus, emulfionatus, cum decocto capitis papaveris, clyfmata laxantia, fomenta emollientia ex decocto malvæ, radicis althææ, violarum; cataplafma de micâ panis cum lacte, & croco; lac tepidum, oleum amygdalarum recens in meatum inftillentur, renoventur; omnia acria ab Auctoribus Germanicis prædicata fugiantur; narcotica extùs & intùs adhibeantur, cathartica mitiffima, fedato dolore, ufurpentur.

Huic morbo anfam præbent hæmorrhagiæ narium; catameniorum, hæmorrhoidum fuppreffio, plethora apud juvenes, metaftafis in febribus, ictus, vulneraque temporum: ante feptimum diem mortis eft periculum. Si tumor retro aures, expectanda fuppuratio; quæ intus fit melior quàm quæ extus, facta fuppuratione dyfecæa vel cophofis expectanda.

In otalgiâ ex ictu vel lapfu, qui faniem ex auribus fundunt, omnes pereunt. *Riverii obf. 18. pag. 291.*

2. *Otalgia verminofa* Journ. de Medec. Vandermonde 1758 pag. 145. Acta Acad. N. Cur. Obf. 5, 266, 50, 57, &c. Morgagni Epift. XIV. 7. Verduc Pathologie T. 2. p. 143. Ch. 4. D.

Catelin dolebat aure ad furorem ufque; Chirurgus Leautod Arelatenfis ex aure folerter extraxit vermes quinque pollicem longos, & quod incredibile prorsùs, femipollicem latos, fine pure, vel cruore, in ductûs auditorii externi fundo latentes, unde illicò fanatus eft. Hæc infecta erant nymphæ ex ovis à quodam infecto depofitis oriundæ: infectum eft ut puto mufca carnaria. Huc pertinet fumus tabaci in ore retentus & per tubam Euftachianam in aurem tranfire coactus. Caveant ab infectis circum volitantibus qui otalgiâ ulcerofâ laborant.

Exemplum paraphrofynes phreneticæ à dolore atroci, æger enim infaniebat currens, clamans, & in Rhodanum mox fefe projecturus: In fimili cafu nuper ex aure extractæ fuerunt larvæ plurimæ, oblongæ, albidæ, quæ in vafe vitreo fervatæ dederunt intra paucos dies mufcas carnarias.

3. *Otalgia catarrhalis* Etmulleri, Zacuti praxis; *Otalgia nòtha* Nenteri. B.

Diftinguitur ex procatarcticis, ut frigore, vento humido, frigidoque fufcepto, auribus vel capite nudis, antea calentibus. Symptomata multò mitiora funt, dolent viciniæ auris, leviterque tument; coryza, tuffis, angina fæpiùs comitantur; mufculus falpingo-ftaphylinus fæpè dolet, unde Euftachianæ tubæ dolor, fæpè fyrigmus, tubæ Euftachianæ diftractio, fonorum intolerantia, paracufis, oxycoia.

Cura-

Curatio ab unâ phlebotomiâ ordiatur, potus diaphoreticus, aër calidus, fomenta exſiccantia, perſpirationem juvantia, uſurpentur ; caput deradatur, vel pectinetur, & furfure exſiccetur : ſuffitus aromatici ex ſuccino, olibano, ſaccharo adhibeantur, narcotica intùs non contemnanturt, panis calidi mica auri applicetur ; hirudines auribus admovere ſuade *Aretæus*.

Veſicam decocto florum malvæ, ſambuci, meliloti, lacte plenam auribus applicandam ſuadet *Hoffmannus*.

Otalgiam cum hemicraniâ, dolore menti, palati & faucium à pluribus menſibus perſeverantem & à carioſo dente dependentem videſis ſanatam illicò extractione dentis, apud *Fauchart obſ. 4. pag. 408.* in libro cui titulus : *Chirurgien Dentiſte.*

4. *Otalgia ab intruſis* Jonſtoni idea medic; *ab inſectis* Jonſtoni ; *a forficulis aliiſque* Ephem. Natur. Curioſ. Wolckameri obſ. 266 ; a *teredinibus* Dec. III, Obſ. 46 ; à *gryllis* Dec. I. Obſ. 5. L.

Dolorem viginti annos per intervalla perſeverantem à forficulis aurem ingreſſis narrat *Wolckamerus*. Alium à vermiculis ex aure in frontem ſub cute repentibus recenſet ; qui morbus oleo juniperi in aurem inſtillato, & ſuffitu gummi ammoniaci ſanatus eſt. Eumdem morbum à vermiculis capite nigro donatis multipedis obſervavit *Carol. Raygerus Collect. Academ. tom. 3. pag. 205* : vermes illi in aure geniti cenſebantur ob ulcus præexiſtens. Decoctis vermifugis ceſſit dolor.

A globulo vitreo in aurem immiſſo dolores atroces cum diris accidentibus ortos narrat *Fabric. Hildanus* ; illi poſt octo annos extracto globulo ſanati ſunt.

Exoſtoſim in aure quam pro corpore peregrino habebant Chirurgi, per violentiam extrahere conantes, ægrum è medio ſuſtulerunt.

A cerumine aurium acri factam otalgiam cenſent *Duverneyus* & *Ettmullerus*, verùm vix credibile eſt ; à larvis inſectorum meatui innatis otalgias recenſitas vide apud *Vandermonde, Journ. de Med. Fevr. 1758. pag. 145.*

De retrahendis in aurem illapſis conſulatur *Heiſteri Chirurg. Cap. 66.* Enecantur verò inſecta oleis & decoctis amaris.

Turunda terebinthinæ intincta ad extrahenda corpuſcula, aut inſecta quædam à *Tralliano* ſuadetur. *Riverius* pilos caninos in aurem immitti vult ad educendos pulices.

XVI. ODONTALGIA ; *Dolor dentium* Sennerti Praxis ; *Rheumatiſmus odontalgicus* Frid. Hoffmanni, T. 2. *Odontagra* Heiſteri Praxis ; *Mal aux dents.*

Cognoſcitur ex dolore diſtenſivo, pulſatili, rodente, lancinante, aut alio quovis ad dentes relato cum perviligio, quandoque maxillæ tumore, ptya-

 liſmo,

lifmo, &c. Sedes ejus eft in nervo periofteum dentis internum perreptante; quandoque in periofteo dentis externo.

1. *Odontalgia cariofa.* Vide P. Fauchart Chirurgien Dentifte, Tom. 1. Chap. 7. B. P.

Ea eft quæ à carie humida dentis procedit; ficca enim caries indolens eft, caries vero humida eft fimplex, fcorbutica, fcrophulofa, fyphilitica, &c; vel *interna* quæ vel radices vel dentis interiora corrodit, à principiis internis procedens; vel *externa*, quæ vel vitrum dentis, vel ejus collum occupat, à tartaro, ictu fæpiùs ortum ducens, quæque nifi ad cavum dentis penetraverit minus eft fanatu difficilis quàm interna.

Hæc fpecies ex fignis cariei diftinguitur, quæ in fenfus fæpius incurrit; aft quandoque latet caries in dentium interftitiis, & tunc color dentis ipfam peritis denunciat, dentifcalpium, fœtor, lancinatio ab aquâ frigidâ, aëre frigido intra os illapfo, erofionis fenfus, pertinacia morbi, fine magno gingivarum tumore, fiftulæ in gingivis ortæ cum tumore circulari ad ejus orificium, puris exitus. Morbus ille à vigefimo quinto anno ad quinquagefimum eft frequentior; caries dentibus pofticis fæpiùs multo quàm anticis infidet, potiffimum verò ferotinis, feu ultimis molaribus; color cariem internam declarans eft quafi pellucidus, margaritæ inftar, levis percuffio ope dentifcalpii metallici dolorem renovat.

Inveteratæ huic fpeciei fuperveniunt epulides, abfceffus, alveoli caries, in paroxyfmo febris, furor, delirium quandoque obfervantur.

Quatuor remediorum genera huic fpeciei conveniunt; omnium promptiffimum & certiffimum eft dentis avulfio, in qua operatione peritiores funt non rarò circumforanei balatrones, qui in hac exercitatiffimi funt. Alterum auxilium eft cauterium actuale, feu ferri filiformis, priùs dentis foramini aptati, deinde candentis, repetita applicatio, quæ nervum illicò comburit & cariei progreffum fiftit. Tertium auxilium eft olei cinnamomi & caryophyllorum guttula ope goffypii intra cariem immiffa priùs deterfo cavo cariofo; horum defectu oleum cadinum ufurpari poteft; ad præfervationem verò juvat lamellis plumbeis tenuiffimis, abfente omninò odontalgia, cavum replere, modò furfum fpectet foramen; necnon ex fuafu *Fauchartii* os quovis manè urinâ calidâ colluere, putidum quidem, aft expertum remedium in morbo, qui levi de caufâ, fi plures dentes cariofi fint, revivifcit. Guttula fpiritûs falis in dente cariofo odontalgiam fedat: collutio oris ex aqua lavendulæ vel fpiritu ejus aqua diluto, ipfum avertit, fi quotidie adhibeatur.

2. *Odontalgia gravidarum*, Mauriceau, des Maladies des Femmes; Fauchart cap. 14 pag. 292. B.

Prægnantes nec non nutrices huic maximè funt obnoxiæ, five dentes cariofi fint, five integri, & tanta eft doloris vehementia, ut metus fit ne fœtus, alumnufve, ratione febris quam mater patitur, morbum gravem contrahat; aliunde verò funt mulieres quæ adeò exhorrefcunt inftrumenta chirurgica, ut illius horroris fequelæ poffint effe ipfi fœtui funeftæ; fumma itaque requiritur in Chirurgo prudentia & fapientia, quâ vel dolentem ad

fubeun-

ſubeundam operationem inducat, nec eam, niſi præ atrocitate & contumacia doloris indicetur, ſuſcipiat.

In nutricibus quidem ſi dolor acerbiſſimus ſit, dentem ut in cæteris hominibus avellere neceſſarium eſt, licet nulla ſint cariei indicia; dolorem enim intolerabilem, phlebotomiæ & laudano reſiſtentem, illicò ablatum vidi, vel avulſo, vel etiam fracto vi inſtrumenti dente ſaniſſimo; phlebotomia autem apud prægnantes odontalgicas eſt primarium auxilium.

3. *Odontalgia catarrhalis* Juncker. *Fluxion ſur la dent*. B.

Eſt ea ſpecies quæ à frigore ſuſcepto calente corpore, à perſpiratione retentâ, ſine carie, aut cum carie dentis, accedit; qui dolor intumeſcente genâ utplurimum miteſcit; diſtinguitur ex prægreſſis, & ex eo quod non unus vel alter dens doleat, ſed tota maxilla ejuſdem lateris dolore, gingiva etiam tumore afficiatur, accedit & copioſus ptyaliſmus; præceſſit quandoque frigus, adjunxit ſe tuſſis, ſternutatio, angina, aliaque acceſſere ſymptomata catarrhi; dolor non ita eſt vehemens & perterebrans, ac in carioſâ, & tollitur phlebotomiâ unâ aut alterâ, collutione ex lacte & aquâ calidâ, diætâ ſudorificâ, narcoticis, & ſialagogis, ut fumo tabaci, maſticatione radicis hellebori fœtidi, emplaſtro ex reſinâ tacamahacâ, carannâ, oleo maſtiches, & opio ſupra alutam temporibus admovendam extenſo; paſtilli etiam maſticantur facti ex pyrethro, pipere, zingibere, ſemine ſtaphiſagriæ, caryophyllis, cinnamomo, vel ſimili quodam medicamine, quod pulveratum ope ceræ in globum piſiformem effingitur, vel purum in ore detinetur; nec negligendi panni lanei. ſuffitu carabes, ſacchari, thuris, &c, imbuti, & calidè genis admoti: confert etiam dentis ablutio ex ſpiritu vini camphorato. Cùm dens cariem admiſit, alterius dentis è latere oppoſito ipſi reſpondentis & paralle i caries anno ſequenti venit exſpectanda.

Caries ſicca nullo ferè fœtore, nullo omninò dolore eſt ſtipata, nec progreditur multum, eam proinde ferro, nec igne attingendam eſſe putant periti.

4. *Odontalgia ſcorbutica* Eugaleni de Scorbuto; Lind ſigna primæ periodi; Fauchart Tom. I. pag. 266. L.

Eſt pruritus gingivarum, cui ſuccedit earum tumor, à levi tactu cruentatio, fœtor anhelitûs; mox gingivæ atrorubræ, molles, ſpongioſæ, dein fungoſæ, putridæ evadunt; præceſſere faciei pallor & levis tumor, laſſitudo; labiorum, carunculæ lachrymalis vireſcentia, genuum ſtupor & debilitas, aliaque ſcorbuti ſigna.

Dentes autem nigreſcunt, gingivis denudantur, mobiles evadunt, & facilè ac ſine dolore utplurimùm labuntur, accedit etiam non raró dentium & oſſis maxillaris caries cum fiſtulis, hæmorrhagiis, & præter pruritum quandoque intolerabilem, à quo mali labes incipit, dolores etiam vividi non raró accedunt.

Præter remedia generalia interna hic maximè neceſſaria, ſunt & alia adhibenda topica, ac 1° quidem ad prophylaxim poſt quemlibet paſtum colluendum eſt os aquâ cinnamomi hordeati; alii vinum rubrum in quo balauſtia

decocta fint, fuadent : 2° In odontalgiâ forficibus rectis vel incurvis detondendæ funt figillatim inter fingulos dentes gingivæ tumentes, & fanguis exprimendus, quod nedum dolorem excitet, priftinum compefcit, dein melle rofaceo, vino calido, detergendæ gingivæ; fi cultrum renuat æger faltem dentifcalpio acuto tundendæ funt gingivæ atro-rubræ, tumentes, ut cruorem fundant. Si caries vel exulcerationes accedant, colluatur os fæpiùs in die cum decocto foliorum hyffopi, falviæ, cochleariæ, rorifmarini, fyfimbrii aquatici in vino albo aquato, additis aliquot drachmis fpiritûs ardentis cochleariæ.

Sunt qui fpiritum falis marini, vel etiam vitrioli cum trigecuplo aquæ rofarum & plantaginis ad collutorium adhibent; alii guttas fpiritûs falis paucas melli rofaceo admifcent, quo labia, ulceraque gingivarum illinunt, vitatis dentibus. Ego verò fuccum limonum vel aurantiorum his omnibus antepono, ejufque loco folia cochleariæ, fyfimbrii aquatici, acetofæ, &c, mafticanda fæpiùs in die fuadeo. *Vide Stomachacen inter fanguifluxus, Claff. IX.*

5. *Odontalgia dentitionis. La dentition.* A.

A fexto ætatis menfe ad annum & ultra infantes odontalgiâ identidem ita laborant, ut ex hoc morbo plurimi moriantur. Errant autem illi qui fcribunt dolorem illum atrocem procedere ex eo quod epithelis gingivas ambiens refiftat eruptioni dentis, ita ut fi illis fides fit, in illo dolore gingivam tumentem unguibus vel cultro fcindere utile fit. Ego verò femper vidi per intervalla unius menfis duplicem obfervandum effe eventum, fcilicet uno circiter menfe antequam dens unus ac alter erumpat, omnes gingivæ tument, dolent, veluti quadratæ evadunt, & ut nutrices aiunt, reduplicantur, tunc dolores funt pruriginofi, intolerabiles, ita ut quæcumque oblata corpora dentibus apprimant & affricent illi mifelli. Hoc novit nutrix cujus papillæ arctè ftringuntur, & ardore oris incalefcunt, infans fitit, vigilat, ejulat, irrequietus eft, non tamen lachrymatur; genua tument aliquandiu notante *Ettmullero*; accedit febris, faciei rubor, vomitus, diarrhœa, eclampfia, &c: cùm hæc procella omninò defiit, & minimè dolent gingivæ, nec nutrices de ejus morbo cogitant, dentes primores intervallo quandoque unius menfis ab odontalgiâ protuberant, fenfim crefcunt; initium verò ducunt duo incifivi maxillæ fuperioris, poft menfem aut circiter incifivi inferiores pullulant, & fic deinceps molares omnium ultimi fobolefcunt, fed utplurimùm fine dolore.

Dentes primores decem in utrâque maxillâ, cùm infans feptimum circiter annum attigit delabuntur, fucceffivè aliis in eorum locum fuccrefcentibus. Illi verò qui delabuntur radicibus carere videntur, id eft, pars tantum externa feu corona dentis à radice feparata delabitur; illa verò fecunda dentitio utplurimùm dolore caret, ut & primorum lapfus; molares verò vix unquam delabuntur; interea apud Parifinos infantibus fexennis, ut narrant, molarium eruptio odontalgiam tam immanem creat, ut plurimi hoc ætatis anno inde moriantur, quod apud noftrates non accidit; dentes caduci apud infantes funt in utrâque maxillâ incifori quatuor, duo canini, & quatuor

primi

primi molares, quorum duo tantùm quandoque delabuntur. *Vide curam dentitionis apud omnes Auctores.*

6. *Odontalgia arthritica* Mufgrave de Arthritide, Cap. IV. B. P.

Eft ea quæ arthriticos invadit, cùm venenum arthriticum pedes deferit, & per corpus divagatur; illud futuras cranii ritè delineat, quandoque dentes difcruciat, accedente verò dolore articulorum evanefcit odontalgia.

De odontalgiâ verminosâ fermè fileo, quippe licet *D. Andry* vermiculos in dentibus cariofis fe vidiffe afferat, licet plures effe vermiculos in guttulâ falivæ quàm incolæ in Provinciis Unitis fcripferit *Leeuwenhoeckius*, funt gravia rationum momenta qnæ me movent ad credendum hifce fidem effe denegandam; vidit quidem *Loefekius*, ut refert *obfervat. pag. 66*, vermiculum caudâ bifidâ in dente cariofo; ipfe etiam vidi quid fimile, quod pro vermiculo alii habebant; quod tamen fruftulum nervi vel vafis refecti mihi vifum eft.

7. *Odontalgia hæmodia; Stupor dentium* vulgò; *L'agacement des dents.* B.

Eft moleftia fingularis dentium quæ à fructibus acerbis, ftridulis fonis auditis, affrictu dentium, &c, procedit, quam foli experti norunt.

Huic obnoxii funt potiffimùm rachitici, quorum dentes exquifitiori fenfibilitate gaudent. Hæmodiam fæpiùs excitant non folùm fructus acidi, ut ribes, cerafa, fed etiam ipfum faccharum, præfertim candum; dolent etiam eo modo dentes à fonis acutiffimis & raucis, ut limæ, ut fuberis fecti; hic verò dolor exacerbatur ab ingreffu aëris in os, impedit mafticationem, fed utplurimùm fugax eft, & vix ullius momenti.

Sublevatur linteo calido dentibus admoto, mafticatione portulacæ, imò acetofæ; acidum debilius acriori mixtum illud enervat.

Dentes funt offa minima & duriffima corporis, adeòque quorum tonus eft omnium acutiffimus, ex principiis acoufticès; debent itaque vibrari & exagitari eorum fibræ offeæ à fonis externis acutiffimis, & fi difcordes fint, vibrationes fimiles pati: unde diftractio dolorifica calore fublevanda.

8. *Odontalgia hyfterica* Ill. Raulin des Maladies vaporeufes pag. 25. B.

9. *Odontalgia ftomachica*, Mémoire des Academiciens Etrangers, Tom. III, pag. 463.

Eft dolor dentium & gingivarum vividus qui à faburra ftomachi pendere videtur, quique vomitione fanatur. *Vide Acta Phyf. Med. Tom. III, pag. 163. App.*

Nota. Ad hunc ordinem referri deberet *Stomalgia*, *Gloffalgia*; fed dolores hujus partis funt fymptomata alios morbos comitantia, fcilicet catarrhum, rheumatifmum, cynanchem, anginam, aphtham, carcinoma, de quibus fuis locis egimus.

ORDO TERTIUS.

Dolores Pectoris.

SUnt potiſſimùm peripneumonia & pleuritis inter phlegmaſias; pleurodyne & pneumonia inter anhelationes; palpitatio inter convulſiones. Huc itaque referendi dolores œſophagi & cordis.

XVII. Dysphagia; *Difficulté d'avaler.*

Difficultas & dolor eſt deglutitionem maſticationemve concomitans, & non rarò impediens ſine notabili reſpirationis læſione, unde ab anginâ diſcrepat.

1. *Dyſphagia ſpaſmodica* Frid. Hoffmanni Tom. I, pag. 130. *Spaſmus gulæ.* B.

Eſt illa quæ ab œſophagi ſpaſmodica conſtrictione dependet; conſtrictio verò illa nunc in ſummâ, nunc in imâ œſophagi parte potiſſimùm adeſt.

Signa ſpaſmis omnibus communia ſunt pedum refrigeratio, extremorum artuum tremor, ac rigor, alvi conſtipatio, flatulentia, borborygmi, ventris dolores, murmura, nauſeæ, cardialgiæ, urinæ pallidæ, pulſus duri, &c.

Signa propria ſpaſmi pharyngis ſunt deglutiendi difficultas, dolore aliquando ſtipata, nec fluida, nec ſolida transmittens, rigida vicinorum conſtrictio, dolor, impeditus motus, moleſtia ſuffocativa, ſenſus pali faucibus infixi, ac ſi quidquam inde proſerperet; vox perit, & hæc omnia per intervalla recurrunt, ac quandoque convulſiones vel eclampſiam accerſunt; ſigna ſpaſmi gulæ inferioris ſunt percepta deglutitorum hærentia in ipſo œſophagi tubo, maximè circa cardiam, potiſſimùm à potu frigido; levamen à calido, dolor in ſpinâ dorſi inter ſcapulas; accedit nauſea, ructuatio, muci limpidi ex œſophago rejectio.

Hæc ſpecies opiſthotonum ſæpe comitatur, *Foreſt. libr. 10, obſerv. 112 & 113*, & *Boneti de Opiſthotono in Sepulchreto.* Vidit *Mead* tantam dyſphagiam in palpitationis cordis paroxyſmo ut à dyſphagia hydrophobica ſimilem differret; vidi ego non in paroxyſmo epialæ cum convulſivo tremore & frigore horrendo ut ob præcipitem anhelationem ne cochlear potûs cardiaci per horam integram poſſet deglutiri.

Curatio exigit antiſpaſmodica pro re nata diverſa.

2. *Dyſphagia hyſterica*, Mead of the Mad-dog. p. 147. L.

Novi mulierem hyſtericam quæ diverſis terroribus vexatur, & quæ quoties cibum ſumit, metuit ſuffocationem, nec ſine labore quidquam deglutit,

tit, ita ut per annum & ultra sola pastum sumat, quod indecorum putat cuilibet bolo vehiculum præbere hausto aquæ potu. Itineratio, balnea & lacticinia hanc dysphagiam demùm auferunt; hystericis œsophagum à paroxysmo arctari, ut ne quidquam deglutire valeant, notum est omnibus, spasmo hysterico gulam & tracheam urgente; sed hic affectus fugax est, nec cum spasmo gulæ superiori comparandus quoad periculum.

3. *Dysphagia paralytica* Foresti lib. 15, observ. 39, Friderici Hoffmanni ibidem, pag. 130 n° 6; Van Swieten Tom. I, pag. 702; An dysphagia tussiculosa? L.

Est species quæ à musculorum laryngis dilatatorum atonia & resolutione pendere putatur; ea difficultas deglutiendi non est interpolata ut priores, sed continua; in hac alimenta per os ac nares regurgitant, aut quandoque laryngem subeunt. *Tulpius lib. 1, cap. 44*, allegat casum in quo omnino impedita erat deglutitio cum faciei pallore, partium vicinarum mollitie, ac flacciditate, famem explendi impossibilitate, unde summum periculum.

Vide historias in *Acad. Nat. Cur.* ubi dysphagiæ ab apoplexiâ, paralysi relictæ, quæ paralyseos curam exigunt. In hac specie boli solidi per vim linguæ adacti resistentiam superant & deglutiuntur; fluida verò minimè: *Vide Mangeti Biblioth. Med. de Paralysi, pag. 770.*

4. *Dysphagia pharyngea* Deidier Consulation. tom. 3 pag. 308: *ab excrescentiis, fungis, verrucis œsophago innatis*, vide Synopsim Acad. Natur. Curios. verbo Deglutitio: *à thymo incrassato* Boneti Sepulchret. obs. 10 pag. 33; *ab Ossiculo retro laryngem nato*, Acad. Nat. Curios. Decur. 2 observ. 116, Tulpii libr. 1, cap. 44. *à calculo palatum obsidente*, Kruger Journ. de Med. Juill. 1765 pag. 69. L.

Ea est species quæ superiorem œsophagi partem obturat, in quâ proinde alimenta vix deglutiri possunt, sed per nares & os regurgitant; si nullus sit hiatus, inediâ pereundum est; si exiguus, tunc liquida sibi viam parant, non solida. Huc spectat observatio *D. Coulas, Mem. de la Soc. R. de Montpellier* de ovo seu hygromate ad radicem linguæ posito, quod nuper mulier ore rejecit gallinaceo ovo non minus.

5. *Dysphagia œsophagea* Coiteri Observ. anat. Deidier Consult. Tom. III, pag. 327; *ab obstructo imo œsophago interventu scirrhi*, Fernel. Pathol. cap. 1, lib. 6; *à callo aortæ adnato* Dodonæi in cap. 30 Benivenii de abditis; *à scirrho cardiam obsidente*, vide Coiterum; *à tuberculo cancroso in œsophago*, Bonet. Sepulchret. pag. 38, obs. 2; *ab œsophagi induratione cartilagineâ*, idem pag. 32, obs. 8 & 9; *a glandulâ œsophageâ* Verheyeni & Heister Anat. de œsophago. D.

Ea est species quæ à tumoribus infra medium œsophagum, vel intùs vel extùs adnatis, dependet, vel etiam quæ ab ipso tubo angustato producitur, ut *Heurnii Observ. 30* patet. In illa specie alimenta quidem deglutiuntur, sed ad locum obturatum perventa ulteriùs progredi nequeunt, unde vomitione rejiciuntur.

6. *Dys-*

6. *Dyſphagia lactentium* Bonet. Sepulchret. Obſ. 5.

Eam intelligo quæ non à vitio pharyngis aut laryngis obſtructæ, induratæ vel anguſtatæ dependet, ſed quæ vel à palato perforato, vel à columellæ eroſæ, abſumptæ, velive palatini defectu oritur.

Ad deglutiendum neceſſe eſt bolum in faucibus undequaque magis comprimi, quàm verſus œſophagum, & ſic quâ datâ parte propelli; ſi itaque velum palatinum, uvulave deficiant, nares poſticæ minimè obturari poſſunt, nec proinde reſiſtere preſſioni quam bolus experitur: ergo bolus per nares regurgitabit, utcumque liberrimus ſit œſophagus. Novi tres homines quorum palatum ab ortu erat perforatum, unde paraphonia ſingulari laborant; illi verò lac à papilla oblatum deglutire in infantiâ non poterant uſquequò inventæ fuiſſent nutrices, quarum papillæ adeò extenſæ erant, ut ultra palati foramen protenderentur. Inde verò filius ipſius *Boneti* cito periiſſe mihi videtur, ut narrat loco citato, & *Act. Nat. Cur. Decad.* 2, *obſ. 5.* Vide *veterem Salmuthi obſervationem.*

Ea ſpecies infantibus tantùm ferè accidit, nec eſt confundenda cum ea difficultate ſugendi lactis, quæ pendet ab aliis principiis; v. g. ſi frænum linguæ ſolutum non ſit, lac difficillimè ſugunt infantes, & citò indignabundi papillam reſpuunt, ſed nulla eſt deglutiendi difficultas ſaltem mihi cognita, quod tamen ulteriùs inquirant Medici.

7. *Dyſphagia tuſſiculoſa.* Vide Fabric. Hildanum, obſerv. 34 cent. 5; Majault Journ. de Med. Ann. 1756. L.

Ea eſt quæ metum ſuffocationis incutit quoties liquida deglutiuntur ob illapſum illorum in tracheam. Hanc vidi in ſene qui quoties juſculum aut potum quemvis deglutire conabatur, toties ſuperveniente vehementi tuſſi defatigabatur cum ſuffocationis metu ob ſimilem cauſam. Hujus morbi theoriam tradit *Fabric. Hildanus* exiſtimans epiglottidem catarrhali fluxione incraſſatam non potuiſſe more ſolito glottidi applicari dùm fluida bibebantur. Quid ſimile refert *P. Barbette* ab epiglottide duriori ortum, & inſanabile hoc malum meritò reputat, obſervatque majores bolos ſolidorum ciborum deglutiri, non verò liquida. *Foreſtus lib. 15, obſerv. 30*, & poſt eum *Frid. Hoffmannus* hanc ſpeciem à paralyſi œſophagi pendere putant.

Adoleſcens à decem menſibus poſt cynanchem nil poterat deglutire, quin fluido glottidem ſubeunte, illicò tuſſi violenta & convulſiva ferè ſuffocaretur; præſcripſit *Ill. Majault* ut æger bibens caput in alterutrum latus inclinaret; & facto tentamine æger quoties in ſiniſtrum latus inclinabat capite, toties liquida ſine tuſſi & difficultate deglutiebat; quippe aderat ulcus in margine pharyngis & laryngis rimam glottidis in laryngem continuans; inclinato verò capite, muſculi deglutitioni famulantes hanc rimam mutuâ labiorum adunatione delebant, ut demonſtravit cadaveris ſectio.

8. *Dyſphagia hydrophobica* Mem. de la Societ. R. de Montpell. obſ. Ill. Haguenot: *Dyſcatapoſis* Mead of the Mad-Dog.

Patet ex ejus & aliorum obſervatione Hydrophobos, antequàm in rabiem

biem incidant, conqueri potiſſimùm de quadam deglutiendi difficultate, ſine ullâ dyſpnœâ: *D. Lamorier*, citatum in hac hiſtoriâ ruſticum examinans digitum in ejus fauces intruſit inquirens cauſam difficilis deglutitionis, & nihil vidit; quippe intra œſophagum latent illæ lacunæ quæ virus hydrophobicum fundunt; ſequenti verò die non ſine terrore audivit hunc ruſticum afferentem ſe tantâ rabie affici ut exercitum integrum devorare cuperet; ſi monitus fuiſſet is inſignis Chirurgiæ demonſtrator dari talem dyſphagiæ ſpeciem, is non ita facile ſuum digitum in os hujus lupi immiſiſſet, quod tamen impunè factum eſt.

Presbyter, à fele rabida demorſus dudum, ſola dentium impreſſione relictâ, ſine laceratione, per multos annos, eodem anni tempore quo ſuerat impetitus à fele, magnâ faucium anguſtiâ, à quâ primùm citò evaſerat, corripi ſolitus erat, *Scaramucci Epiſtol. 8*; hiſtorias quindecim hydrophobiæ à morſu felium excitatæ recenſet *Ill. Morgagni Epiſt. XI, 14*; his ego tres addere poſſem.

9. *Dyſphagia nauſeoſa* Bonet. Sepulchret. pag. 31 & 32, Tom. 2. B.

Eſt ea ſpecies quam nauſea & inde nata conſtrictio ſpaſmodica cardiæ excitat, quæ vel ab exulcerato œſophago, vel à ſuccis acribus in ventriculo contentis, vel ab antipathiâ dati cibi oritur. *Vide Act. Natur. Curioſ. Centur. 1, Obſ. 6*: ægri licet deglutire conentur, paulò poſt nauſeâ, ſingultu, vomitione defatigantur, nec deglutire poſſunt. De hac ſpecie quam ulcus excitat, *vide vander Linden* & *Torti de Febrib. pag. 132.*

10. *Dyſphagia à deglutitis* Vateri diſſert. *ab oſſiculo infixo pone tonſillas ſubſiſtente*, Diemerbroeck anatom. lib. 2 cap. 16; *a devorato oſſiculo & eo rejecto inflammatione œſophagi perſiſtente*, Fabric. Hildani, Cent. 5. obſ. 35; *ab eſu ſeminis fagopyri*, Act. Nat. Curioſ. Dec. 3 anno 3 obſ. 5; *a fruſto cibi ſolidi* Frid. Hoffman. conſult. caſu 63. & Foreſti lib. 15. obſerv. 28.

Quibus artificiis hæc ſemi deglutita foras educantur, vide *Heiſterum* & *Fabricium Hildanum.*

11. *Dyſphagia à daturâ* Crugeri Ephemer. Germanic. Decur. 3 pag. 84. P.

Sumpto ſemine daturæ ſeu ſtramonii ſupervenit dyſphagia ſtrangulans cum periculo ſuffocationis, vertigine, paraphroſyne & ecſtaſi, in quâ æger chimæras & viſiones phantaſticas ſibi repræſentat. Uſus gargariſmatis ex ficubus, uvis paſſis, & glycyrrhizâ juvat; theriaca ad ſudorem excitandum, pulveres abſorbentes ad reliquias veneni auferendas proſunt; mallem, præmiſſo vomitorio, acetum propinare.

Vide plures obſervationes circa noxam daturæ dum de paraphroſyne.

12. *Dyſphagia à ſarcomate* Hannemani Collect. Acad. T. 3 p. 604. L.

Poſt abſceſſum œſophagi mulier dyſphagiam experta eſt oriundam ab excreſcentiâ ſeu carunculâ huic abſceſſui ſuccedente, unde omnis in ventriculum aditus alimentis præcludebatur; bis ferro via cuſa fuerat, aſt tertiam operationem experiri noluit, adeòque fame periit ægra. De hac ſpecie *vi-*

de *obſ. 14 appendice ad centur. 4. Riverii;* vide etiam *Tulpium lib. 1. obſerv. 44.*

A ſarcomate ſyphilitico ortam dyſphagiam memorat *J. Rhodius centur. 2. obſ. 46.*

13. *Dyſphagia ab ſcirrho*, Joan. Rhodii Centur. 2 obſ. 47. Otto Heurnius.

* *Ab hygromate* ovum gallinaceum colore & magnitudine referente ortam vidit nuper dyſphagiam *Doctor Coulas*, ovumque illud inter baſim linguæ & laryngem latuiſſe è latere ſitum comperiit; mulier illâ dyſphagiâ liberata fuit, hoc ovo per os expulſo integro: illud hygroma continebat aquam ſubflavam minimè in igne concreſcibilem. *Vide hiſtor. in Mémoires de la Societ. Royale de Montpelier* propediem edendis.

14. *Dyſphagia canina*, Eſſais d'Edinbourg Tom. 2 art. 15. *difficultas deglutiendi ob ſcirrhos oeſophagum cingentes*, à J. Taylor Medico Edinburgenſi. D.

Dolor conſtans ſub cartilagine xiphoideâ, difficultas deglutiendi alimenta ſolida, eorum frequens rejectio antequam in ventriculum delapſa forent, in imâ œſophagi parte pondus & dolor. Macies & aſthenia creſcunt in dies; cùm tubercula illa ſuppurantur, accedit febricula; cum ſudore nocturno, quæ ſublevantur tuberculis rejectis: Poſt diverſos cruciatus mors: Canes habent glandulam Vercellonianam in imo œſophagi, in quâ vermiculus ruber nidulatur, ſi ab eâ, vel ſimili glandulâ intumefactâ naſcatur dyſphagia, ea canina cognominatur.

Dyſphagiam caninam obſervante *Illuſtriſſimo Pringle* initio deſignat vomitio omnium aſſumptorum ſtatim à deglutitione, ſed lenis & quaſi ruminans, ſucceſſu temporis vires & evexia imminuuntur, accedit frigiditas æſtate non evaneſcens, demùm atrophia maraſmodes. Aperto cadavere excreſcentiæ ſcirrhoſæ œſophagum à medio ad imum obſtipabant ut vix ſtylus trajici poſſet: *Eſſais d'Edinburg. Tom. 2. art. 24.*

15. *Dyſphagia Valſalviana*, Valſalva de aure cap. 2 n° 10.

A muſculorum hyopharyngeorum violenta diſtractione, qualis in majoris boli deglutitione accidit, quandoque luxantur appendices oſſis hyoidis; quod ego in muliere Bononienſi à deglutitione majoris boli bovillæ carnis non benè manſæ obſervavi. Putabat mulier multiſque impoſuerat ſe divexari à bolo in faucibus hærente, quem ut inde obturbaret, varia manuum & medicamentorum auxilia tentavit, ſed incaſſum; jam elapſum triduum erat ab eo quod ullum cibum & potum aſſumere potuiſſet, cùm denique à me opem quæſivit; ego verò omnibus perpenſis, cùm in aliqua ex appendicibus cartilagineis oſſis hyoidis luxationem ſuſpicarer, partem, ut anatomica indicabat cognitio, ita digitis contrectavi, & illicò per unam alteramve contrectationem, omnia in priſtinam ſanitatem redacta ſunt, ut immediatè abſque ullo deglutiendi incommodo juſculum ſumere & cibum mulier modò deſperata potuerit. Hæc *Valſalva.*

16. *Dyſphagia aneuryſmatica*, Morgagni Epiſt. XVII. 18, 25. C.

Plu-

Plurima ſunt exempla Dyſphagiæ, quæ ab aneuryſmate aortæ œſophagum comprimentis dependet; illud itaque ſymptoma ad hujus aneuryſmatis diagnoſim conferre poteſt.

17. *Dyſphagia à labario.*

Labarium vocat *Ill. Linnæus* lapſum dentium aut vacillationem; ex his autem vitiis maſticationem impediri, lædi notum eſt.

18. *Dyſphagia à ſiccitate.* B.

Eſt difficultas vorandi alimenta ſolida, ſicca, quæ obſervatur ubi fauces ſunt ſicciores; hoc ſymptoma obſervatur in ſynocho & tritæophya ardentibus, *Bonet. Sepulchr. Obſ.* 14; in anaſarca & aſcite, *Bouillet de l'Anaſarque*; oritur etiam à fumo nicotianæ *Ephemer. Nat. Cur. Dec. III. Ann. I. Obſ.* 79: comitatur etiam hæc ſiccitas uſum internum extracti ſtramonii, hyoſciami albi, nigri &c, *Mem. de la Soc. R. de Montpell.*

19. *Dyſphagia ab hypoſtaphyle; luette tombée.*

Differt ab angina & cynanche, quòd nulla ſit difficultas reſpirandi, nulla inflammatio; ſola eſt laxitas uvulæ extenſæ & propendentis, quæ curatur adſtringentibus & tonicis admotis, ut catechu, alumine, pipere, gallis, roſis rubris, granatis, ſpiritu vitrioli.

XVIII. PYROSIS; *Cremaſon.*

Morbus cujus præcipuum ſymptoma eſt ſenſus ardoris in ventriculo & œſophago ſine febre acutâ.

Dicitur *ardor ventriculi* Hoffmanno Tom. 2. p. 120; *Ardor ſtomachi* Frid. Stokari diſſert. cum hiſtoria accuratâ 1704. *Soda* Germanis, ut Nentero tabul. 99: *Den ſodt* Sennert. cap. 16. *Orexis* etiam Nenteri ibidem. *Gorgoſſet* Lugdunenſibus, Meyſſonier. Occitanis *Cremaſon*, quia cremari ſeu uri videtur cardia. *Pyroſis* Græcis à *pyr* ignis.

1. *Pyroſis vulgaris, aigreur d'eſtomac; le fer chaud*, Hiſtoir. de l'Acad. R. des Sc. 1708. L.

Eſt fugax & indigeſtionibus acidis, empyreumaticis ſuperveniens atque poſt finitam digeſtionem evaneſcens. Sentitur ſenſus aciditatis & fervoris potiſſimum in gutture per totum œſophagum ſe diffundens, cum frequenti ſalivæ, quæ acida videtur, exſpuitione, ſimili circa epigaſtrium moleſtiâ, quæ vomitionem etiam concitat, animæ quâdam moleſtiâ, quæ iracundiam aut moroſitatem, facieique diſtorſiones inducit. Familiaris eſt illis qui cibos crudos, aceſcentes malè digerunt, maximè eos in quibus extricatur oleum copioſum, ut caſtaneæ, quod oleum pravâ digeſtione empyreuma contrahit; familiare etiam malum ab uſu piſcium, carnium, quoties cum oleo, adipeve maximè rancidis frixæ fuerint in ſartagine; item à liquoribus fermentatis.

Pyroſis vulgaris eſt ſimplex, fugax & curatu facilis, modò in hypochondriacos non incidat. *Hombergius* eam frequentem obſervat apud cereviſiæ potatores, & largo uſu oculorum cancrorum feliciter ſanavit; utplurimum

selectis alimentis eupeptis evanescit aut catharticis cedit. Salia alkalina fixa in pyrosi vulgari laudat expertus *Pringle*: mutant enim succos in saponem utilem: *Experim.* 36. Si in phiala cum pane, carne contritis & saliva affundatur oleum vel substantia oleosa, fermentatio violentior evadit, eamque saliva moderari non potest. Cùm stomachus laxior alimenta diutius retinet, fermentatio completa evadit, etiamsi carnibus, pane & aqua tantùm usus sit homo, inde verò exsurgit aciditas quâ dentes stupefiunt; *idem ibid.* Testacea, aqua calcis, alkalia fixa, ac potissimùm saliva aciditatem corrigunt. Alimenta cocta, carnes assatæ, bene masticatæ, morâ maceratæ, pacatius fermentescunt, & facilius digeruntur.

2. *Pyrosis biliosa* Fel. Plateri de doloribus, Bianchi histor. Hepat. tom. 1 p. 516. L.

Est species febre & cardialgia sæpiùs stipata; de quâ *Hippocrates* ait *in aphor.*: *In febribus circa ventriculum & fortis æstus & cordis morsus malum.* Hanc comitatur inappetentia, oris amaror, vomitio biliosa; biliosis est familiaris, maximè si utantur cibis acribus, cæpâ, allio, caseo veteri; hæc enim in stomacho calido indigestiones empyreumaticas excitant.

Commendatur catharsis ex tamarindis, deinde absorbentia ex cretâ, oculis cancrorum, ebore usto, bolo armenâ; item aqua portulacæ, conserva cynorrhodonis, &c. Aquæ acidulæ scopo purgandi indicantur, & serum lactis cum extincto lateris frustulo.

3. *Pyrosis à phlogosi* Solenandri; *ab inflammatis visceribus* Boneti. L.

Ea est species quam phlogosis ventriculi seu gastritis, nec non hepatitis, cystitis, hysteritis excitant.

Curatur ut morbus primarius phlebotomiis, aquâ pulli, narcoticis.

4. *Pyrosis Suecica* Illustriss. Equitis Linnæi, Archiatri Suecici epistola ann. 1752, *Cardialgia sputatoria* ipsi dicta. C.

Est apud Suecos, qui Alpibus Lapponicis proximè adjacent, morbus endemicus, quo dimidia pars hominum laborat tùm mas tùm fœmina. Dolor pressorius sub scrobiculo cordis premit versus dorsum & pectus, repetitis vicibus summâ cum anxietate, usque dùm æger incipit ex ore emittere salivam instar rivuli cum repetitâ nauseâ, interdum vomitione; saliva exiens ad libram semissem & libram unam est calidissima, purissima, aquei coloris, quo effluxu mitigatur morbus aut saltem per unum, alterumve diem æger immunis est à morbo.

Paroxysmus excitatur à cibis fumo induratis, carnibus salitis, larido, pulte quavis. Mitigatur carnibus recentibus, piscibus, lacte dulci; morbus durat sæpè per vitam, nullâ verâ medicinâ adhucdum cognitâ; nonnulli utuntur vomicâ nuce pulveratâ ad scrupulum unum intro sumptâ, alii alia adhibent; hæc scribit *Ill. Car. Linnæus.*

5. *Pyrosis ulcerosa* Frid. Stokari differt. Academ. Ardor stomachi Basileæ an. 1704. C.

Est species pyroseos pertinacis, diræ, quæ ab ulcere pylori per multos annos fovetur,

Quis-

Quidam multibibus à triennio de ingenti ardore epigaſtrii verſus pylorum querebatur; à ſumpto quocumque ſalito vel acri, ut vino, juſculo, acerbiſſimum dolorem velut à prunâ aut ferro candente inuſto patiebatur; dolore furente, pugno epigaſtrium validè comprimebat, gemitus, ſuſpiria ac ejulatus edere cogebatur, cætera benè erant.

Dabantur cremores hordei, farinæ avenaceæ, bolus armena, cornu cervi uſtum, creta, lapides cancrorum, ſed incaſſùm; pulvis ex radice althææ, gummi arabici & tragacanthâ fuit inutilis; pulvis ſeminum cydoniorum aliaque fruſtrà adhibita ſunt.

Sumpſit vomitorium à Medicaſtro, unde malum increvit, anorexia, ſitis, hectica, debilitas, urina rubicunda, vomitus habitualis, tabes maraſmodes, inde in aſcitem, & poſt atroces inteſtinorum dolores, mors, priùs tamen anhelitus olebat graviter.

Abdomine aperto viginti menſuræ ſeri virideſcentis effluxere, ſtomachi ſedes mutata, fundus ſiniſtrorſum, orificia dextrorſum vergebant; ſtomacho aperto fœtor horrendus exivit, in antro pylori erat ulcus tres pollices latum, ſordidum, cœnoſum, fœtidum, & cacoëthes, caro lacera & putris, ſanies fœtida, inteſtina valdè attenuata, hinc inde inflammata, hepar exſangue, pallidum, duriuſculum, glandulæ meſenterii duriuſculæ, cor exiguum, flaccidum, pericardium ſero diſtenſum, ſanguinis vix unciæ duæ in corpore, &c.

Cura à lacte, quod nemini in mentem venit, erat auſpicanda.

6. *Pyroſis à conceptione* Paul. Hermanni obſ. Von der Lahr. diſſ. de ſterilitate. L.

Hic celeber Profeſſor Leydenſis obſervavit mulierem quæ imprægnatam ſe cognoſcebat ex pyroſi quam ſtatim à conceptione experiebatur, ita ut ſuam graviditatem inde certò prædicaret; hunc' morbum *Hermannus* exhibitione oculorum cancrorum, martialiumque feliciter ſedavit, at ultimâ vice per novem menſes graviori multò pyroſi cum majori ventriculi roſione & ardore ea vexabatur, ita ut iiſdem remediis profligari non potuerit, uſquequò demum dato tempore geminum fœtum excluſit; in illâ itaque ſodâ aura ſeminalis mariti erat principium morbificum, & quò uberius erat hoc principium, eò major erat pyroſis.

XIX. CARDIOGMUS; *Aneuryſma præcordiorum*; *Anevryſme du cœur*, &c.

Eſt gravis pertinaxque moleſtia in præcordiis cum ſenſu ponderis & magnæ molis pulſantis à minimo motu increſcens; cordis vaſorumve vicinorum moli adauctæ aut aneuryſmati tribuenda.

Cardiogmi nomine, ait *Galenus*, quidam intelligunt cordis motum quemdam palpitationi ſimilem; *Gorræi definit.* Alii verò cordis etiam dolorem hoc nomine ſignificant: nos verò eum indigitamus morbum adhucdum obſcu-

 rum,

rum, qui à cordis & vicinorum majorum vaſorum anevryſmate, tum ejus viſceris mole, cum vel ſine polypo, dependet.

De hoc morbo conſulendi ſunt *Lanciſius cap. vi. de cordis anevryſmatibus; Ill. Senacus des malad. du cœur, tom. 2 liv. 4 chap. 8; Anton. Matani de præcordiorum morbis anevryſmaticis*, Florentiæ 1756, *pag. 34 &c. Meckel Mem. de la Soc. de Berlin, 1755 pag. 58.*

Cardionchus dici poteſt à *cardia* cor, & *onchos* tumor, ſed præſtat nominis cæterum vacui ſignificatum definitione determinare.

Portentosè dilatari cordis ventriculos, auriculas, ſinus, cavam ipſam & aortam frequenter ſatis obſervatur, & frequentiùs obſervaretur, niſi denegarentur mortuorum extiſpicia; interea hujuſce morbi diagnoſis intricatiſſima remanet, & ſi à morbo palpitatione dicto diſtingui queat, id ex ſenſu magnæ molis in cordis regione pulſantis, quaſi præfocantis, repeti poſſe videtur; in his tenebris non ſpecies diſtinctas, ſed individuas obſervationes referemus.

1. *Cardiogmus polypoſus* Hombergii Hiſtoire de l'Academ. R. des Sc. ann. 1704 pag. 159. C.

Matrona annorum 35 patiebatur dirum aſthma, frequens & magnum capitis malum, cum perpetuâ vigiliâ & *doloribus pectoris*; ſi vel minimum ſe dimoveret, aſthma adaugebatur, accedente violentâ cordis palpitatione, quæ per horam interdum perſeverabat; aliis etiam ſymptomatis ſucceſſivè laborabat, unde morti proxima ſæpè reddebatur; durante paroxyſmo, magna ac ſenſibilis aderat venarum colli & brachiorum pulſatio, exactè ſequens motum cordis & quaſi undulatoria.

Secto cadavere cor duplo majus inventum eſt & flaccidum, cava ſolito ampliora & graciliora, polypi cordi adhærentes & per arterias ad pedem & ultrà extenſi.

2. *Cardiogmus Palaggii*, Lanciſi de cordis aneuryſmatibus propoſ. 53. Aneuryſma ventriculi dextri. C.

J. Palaggi, Canonicus Romanus, hypochondriacus, cordis palpitatione reverſivâ laborabat cum pulſûs inæqualitate & intermittentiâ, maximè verò quoties corpus aut animum vehementer exercuiſſet; ſuffocativum etiam aſthma identidem ac vertigo illum vexabant.

Vidit *Lanciſius* in cadavere valvulas aortæ oſſeas vel cartilagineas, venam cavam, auriculam & ventriculum dextrum ita dilatata, ut pugnum admitterent; interea ſiniſtra cordis cava in ſtatu ſano permanebant. An ex epilepſiæ paroxyſmis ortum duxiſſet hic morbus dubitandum eſt: Idem Canocus ſphacelum dextræ manûs paſſus erat. Similem caſum refert *Hildanus Centur. 2. obſ. 99.*

Ex oſſeis valvulis orificii aortæ dilatatum fuiſſe magis cor ſiniſtrum quàm dextrum patet ex *hiſtoria 49. lib. 2. ſect. 7. Boneti*, quam ex *Horſtio* mutuatur. Multis aliis exemplis conſtat cardiogmum ſine polypis exſtitiſſe, & plures polypoſæ concretiones in agone mortis à lymphæ coagulo producuntur.

Simi-

Similem morbum à venâ pulmonari cartilagineâ anguſtiori refert *Ill. Senacus*; à ſarcomate inter aortam & arteriam pulmonarem, *Garnerius*; ab aortâ oſſificatâ & anguſtiſſimâ, *Blancardus.*

Multiplici obſervatione conſtitit mera cordis aneuryſmata ſine ullâ concretione polypoſâ exiſtere, & cardiogmi ſymptomata creare, *Ill. Senac. liv. 4 chap. 8 n° 5.* De hac ſpecie videſis *P. de Marchettis* & *Ill. Senac. pag.* 400.

3. *Cardiogmus auriculæ* Ill. Senac. liv. 4 chap. 8 n° 8. C.

Puella vicennis difficulter reſpirabat, deinceps in lecto jacere non poterat, ſine periculo ſuffocationis; conquerebatur de violenta pulſatione infra xiphoideam cartilaginem, pulſus imminuebatur, fermè evaneſcebat, ſub morbi finem œdematia pedes & tibias affecit; cor bubulo non minus inventum eſt, aſt ventriculus dexter maximè, & auricula dextra portentosè intumuerant, cava inferior & ſuperior diametrum brachii adepta erant, pars ſiniſtra cordis rectè ſe habebat; numquid in hac ſpecie pulſatio cordis debilior ob laxitatem ventriculi & auriculæ affectæ? numquid pulſatio à dextris aut ad antica debet eſſe potiùs quàm ad latus ſiniſtrum? nonne in hac ſpecie jugularium undulatio frequentior? His ſignis addit *Lanciſius* pulſum magnum & æqualem.

4. *Cardiogmus cordis ſiniſtri* Poterii Centur. 3 cap. 22. C.

Quædam eſt reſpirandi difficultas, quæ per intervalla deambulantibus accidit; in hac fit præceps virium lapſus, æger propinquis tenetur niti adminiculis, aliàs humi corrueret; hi ægri utplurimum derepente moriuntur: In hoc morbo vena pulmonaris diſtenſa diſrumpitur, & ſanguine effuſo ſpiritus illicò ſuffocatur.

5. *Cardiogmus aortæ* Ill. Senac. pag. 407. n° 6. C.

Vidi, ait ille, virum violentis palpitationibus obnoxium; pulſationes erant è ſiniſtro latere infra coſtas, cum doloribus vividiſſimis; principium morbi erat dilatatio aortæ ab origine ſuâ uſque ad diaphragma, tanta ut capitis volumen æquaret, volumine cordis vix adaucto.

6. *Cardiogmus à mole cordis* Petr. de Marchettis obſ. 49. C.

Venetus quidam, crapuloſus, quadragenarius, de reſpirandi difficultate conquerebatur, & de hypochondriorum anguſtiâ; ſubitò extinctus eſt. Secto cadavere, cor adeò amplum obſervavit Auctor, ut tria naturalis magnitudinis æquaret, ventriculis itidem ampliſſimis & carnoſiſſimis, undique pericardio adhærens, & hypochondrium preſſione ſuâ in tumorem elevans.

Cor incraſſatum, puinguedinoſum pluries obſervatum eſt. Cardiogmum procreant quæcumque valent ſanguinis impetum in cor adaugere, ejuſque per vias ſuas transfluxum reprimere, ac tonum ejus cordis imminuere; hinc patet cur concionatores, iræ, exercitiis violentis dediti huic ſint obnoxii; cur ad levem motum paroxyſmus accedat, tunc enim ſanguinis impetus in cor creſcit; cur lapſus, caſus, ictus pectori inflictus, cur cacochymia ſeroſa, acris, cordis textum laxans, vel erodens, cur ſtrictura orificiorum

cordis, concretiones polypofæ, aortæ aneuryfmata, tumores vafa vicina prementes, huic morbo anfam præbeant.

Ad procraftinandam mortem repentinam quâ fæpè terminatur hic morbus, quies corporis & animi neceffaria eft, nec non phlebotomia identidem repetita, licet hydrothorax & œdematia immineant in fine morbi; fuadentur etiam narcotica ad fpafmos & dolores cordis minuendos, demum diæta media conftanter fervanda.

Morbus hic fæpiùs confunditur cum palpitatione & cum afthmate, verùm longè diverfus eft ratione principii; ferior ætas hujus diagnofim forte elucidabit. Maxima mortium repentinarum pars, quæ vulgò apoplexiæ tribuitur, pendet ab hoc morbo, quatenus fubitò rumpuntur aneuryfmata, ut aliquoties ipfe comperi; funt tamen qui diù hoc conflictati vivunt, fic S. Philippus de Neri octogefimum annum attigit hoc morbo laborans, referente *Cæfalpino*.

De his vide palpitationem, fyncopem, orthopnœam, quibufcum cardiogmus valdè affinis eft.

7. *Cardiogmus Leprotianus*, Ant. Leproti Obferv. de aneuryfmate arteriæ bronchialis Commentar. Acad. Bonon. 1731. C.

Dolor ad fternum, dorfum, fcapulas, intolerabilis, qui minor erat cùm æger pronus jacebat demiffo capite; aderant vigiliæ, oris amaror, flatus, qui ab obice ex œfophago in ftomachum repellebantur: dyfpnœa crefcens, facies livida, jugularis finiftræ pulfatio in pectore, pulfus in carpo inæqualis: Hæc in curfore juveni.

8. *Cardiogmus Meckelii* Mem. de l'Acad. de Berlin des maladies du cœur Obferv. C.

Eft illa fpecies in qua ob cohæfionem cordis cum diaphragmate & pericardio adfunt dolores cordis cum dyfpnœa, præcordiorum anxietates, pulfus intermittens, &c. Vide ejus morbi hiftorias in quibus ventriculi cordis flaccidi, fanguineque turgidi ac diftenfi fuerunt. *Vide Palpitationem 8am*.

ORDO QUARTUS.

DOLORES ABDOMINIS.

XX. CARDIALGIA; *Morfus ventriculi* Latinis; *Mal au cœur*; *Cardialgie*.

Eft molefta quædam fenfatio ad ftomachum aut epigaftrium relata, quæ fyncopem minitatur.

Diftinguitur à cardiogmo defectu gravium fymptomatum, ut oppreffionis,

nis, palpitationis vehementis, quæ solent cardiogmum concomitari. Juxta Scholasticos differt etiam quòd principium habeat cardialgia in ipso stomacho, vel ejus orificio sinistro *cardia* dicto. Verùm ægri ita confusè sentiunt locum affectum, ut indigitare ipsum determinatè nequeant. Differt à Leipothymiâ, quia in cardialgiâ sensatio molesta oritur circa epigastrium, in Leipothymiâ vertigo, obnubilatio oculorum scenam ducunt, & deinde sequitur affectus cordis, vel cardiæ. Differt à Gastrodyniâ, in qua est atrox stomachi dolor, non simplex molestia, nec ille virium vitalium lapsus, quem exprimunt ægri dicentes *mox se morituros*, vel *cor sibi mori*, aut *deficere*.

Advertendum est nomine generico *doloris* vel *algiæ* Veteres non semper intellexisse molestiam tantùm eam, quæ à partium vulnere distractioneve oritur, vel dolorem vividum, cùm in cardialgiâ sit sensatio confusa, quæ à dolore illo acri & vulnerante maximè discrepat.

Sedem ejus in cardiâ *Galenus*, in pyloro potissimum *Frid. Hoffmannus* reponit; ast in cavo stomachi sæpius esse verosimile est.

1. *Cardialgia a saburrâ* Juch. Dissert. Erfordiæ; *Dolor cardialgicus à cruditatibus oriundus* Frid. Hoffmanni tom. 2 pag. 261 n° 6, B.

Ea species cognoscitur ex signis cujuscumque saburræ in stomacho latitantis, scilicet sive saburræ crudæ à crapulâ recenti, saburræ viscosæ, saburræ acris & biliosæ, putris aut rancidæ, quæ signa sunt, pondus epigastrii, anxietas, nausea, ructus, pravus in ore sapor, linguæ sordities, borborygmi.

Curatur verò emeticis quoties adest cum cardialgiâ oris amaror, capitis vertiginosa gravitas sine tensione epigastrii; verùm emesim sæpè ciet aquæ tepidæ potus; si acris fuerit saburra, aquam pulli, oleum cum aquâ præscripsisse sufficiet; in hoc etiam casu potus leviter cardiacus, vires stomachi augendo, vomitionem quandoque adjuvat; demùm cathartica recidivam prævertunt.

2. *Cardialgia à veneno* Frid. Hoffmanni cap. 2 n° 6 tom. 2. A.

Veneni nomine hîc intelligo quidquid vehementi stimulo ventriculum lacessit ore priùs sumptum, ut arsenicalia, antimonialia, imò cathartica resinosa inopportunè assumpta. Hujus signa sunt, cùm intensissimus est morbus, cephalalgia, vertigo, agrypnia, delirium, convulsio, pectoris oppressio, cordis tremor & syncope, pulsus exiguus, debilis, interdum durus & inæqualis, vel intermittens, in abdomine ventris tormina, constipatio, urinæ suppressio, in artubus refrigeratio, horror, sudor frigidus, facies livida, contracta, &c.

Vidi ab arsenici drachmâ deglutitâ ea omnia symptomata & alia plura accessisse, scilicet oris & œsophagi epithelidem ablatam, erosam, penis sub finem morbi spasmum, & post octiduum mortem atrocissimam, licet optimis auxiliis usus esset hic miser, à Pharmacopolæ simiâ delusus, scilicet ab aromatario, qui contra leges medicamenta chymica ægris vendebat.

In his casibus aqua pulli, pinguedo fusa, butyrum fusum, lac, aqua te-

pida, decoctum omaforum affatim debent hauriri, ut vomitio juvetur, & venenum demulceatur; dein clyfmata fimilia injicienda, & narcotica fubjungenda.

3. *Cardialgia flatulenta* Huberti Marchand Differtat. Argentin. habita anno 1754; *Dolor cardialgicus flatulentus* Frid. Hoffmanni tom. 2 cap. 2 pag. 257. A.

Dignofcitur hæc fpecies per tumorem ovi gallinacei magnitudine verfus partem dextram epigaftrii, ubi fitus eft pylorus, necnon ex majori refpirandi difficultate propter turgefcentiam ventriculi à flatibus; adde ructuum frequentiam, quibus dolor nonnihil fublevatur; denique, addit *Hoffmannus*, poft cibum, præfertim qui inflat, affumptum, ordinariò dolor ingravefcit.

Hæc autem cardialgia ab *Hoffmanno* defcripta videtur vix difcrepare à Gaftrodyniâ flatulentâ, vulgò colicâ ftomachi ventosâ dictâ, à quâ tamen omnes noftrates Medici cardialgiam diftingui etiam genere contendunt.

In hoc morbo, fi pulfus valeat, à phlebotomiâ ordiendum; dein aqua pulli liberaliter haurienda, laudani granum unum eft præfcribendum, præmiffo, fi minus urgeat dolor, clyfmate; lintea calida epigaftrio & pedibus admovenda, eo fine ut fpafmodica orificiorum ftomachi contractio folvatur. Si dolor levis fit, temperamentum pituitofum ac frigidum, ftomachus debilis, valent in hoc cafu ftomachica & carminativa, nimium rufticis in quâvis fpecie laudata, ut decoctum baccarum juniperi, piperis grana integra, anifum, fœniculum, quæ in aliis cafibus phlogofim, ficcitatem, doloremque intendere valent, & præ aliis theriaca recens.

4. *Cardialgia febricofa*, Vide Mortonum hift. 16 cap. 9; *Febris cardiaca* Torti de Febrib. lib. 3 pag. 125 & 183. A.

Febricofos nuncupat affectus *Werlhofius* illos qui febris cujufdam intermittentis, vel remittentis funt accidentia, ut diftinguat eos à febrilibus, qui continuas ftipant. Cardialgia febricofa eft feries fymptomatum cardialgicorum paroxyfmum febrilem concomitantium, cum eo fæpius ingruentium, & recedentium, & in febris vigore crefcentium, quod de quovis alio accidente febricofo, vel intermittentem febrem comitante eft intelligendum.

In tertiana fæpiùs, dum adhuc rigor & horror ægrum infeftat, vel definit, accedit acerrimus ventriculi morfus cum paucâ vel inani vomitione; accedit animi defectio, feu fyncope ftomachica, pulfus exilis, facies Hippocratica, luctuofum fufpirium, &c; pro exfpiratione eduntur clangores, aut ululatus in his cafibus, quæ vix unquam primum acceffum comitantur, fed fecundum, aut tertium, rarò quintum; quò graviora funt fymptomata, eò majus mortis periculum eft fequenti acceffu exfpectandum.

Quomodo differat à fyncope febricosâ, vide fuo loco; fyncopem fcilicet nulli dolores ventriculi præcedunt. Dolores ventriculi periodicos fine febre alternis diebus recurrentes obfervavit *Bartholinus Centur. 3 obf. 50* in propriâ filiâ & aliis.

5. Car-

5. *Cardialgia ſputatoria* Car. Linnæi Archiatri Suecici epiſtola anni 1751: Vide Pyroſim. C.

6. *Cardialgia ſcirrhoſa* Boneti Sepulchret. obſ. 13.

A *Scirrho* ipſius ventriculi pluries obſervata Hippolito Boſco, unde dolor per annos perſeverans.

A *Molâ*, ſeu excreſcentiâ carnosâ in ipſo ſtomacho obſervatâ à Vitagliano apud Panarolum.

Ab *Scirrho* pylorum, pancreaſque occupante, Riverius Centur. 1. obſ. 90.

Ab *Hepatis lieniſque* duritie, Bonet. obſ. 31.

A *Pancreate ſcirrhoſo*, obſ. 49, & Piſo de colluvie ſerosâ pag. 594.

Hæc verò ſpecies potiùs ad Gaſtrodyniam attinet.

A *verrucâ Stomachi* Acad. Nat. Cur. Dec. 1 ann. 1 obſerv. 109.

A *Strumâ*, Dec. 3 ann. 5 & 6 Obſ. 175. &c.

7. *Cardialgia Paralytica ; Paralyſie du ventricule. Rarus ventriculi morbus* D. Lieutaud Mem. de l'Acad. R. des Sc. ann. 1756 pag. 223.

Cognoſcitur ex continuo ſenſu plenitudinis & gravitatis in ſtomacho, cum nauſeâ & impotentiâ vomendi.

Sexagenarius de his ſymptomatis diù conqueſtus, cui propinata emetica nullam vomitionem excitabant, poſt mortem exhibuit ſtomachum tenſum & repletum, licet per plures ante obitum dies perparum alimenti ſumpſiſſet; pylorus etiam liber erat, unde noſter Auctor aliquo jure deducit ſtomachum ſenſu & motu deſtitutum fuiſſe, nec potuiſſe alimentis ſe exonerare, quod accidit veſicæ urinariæ, dum ejus corpus paralyſi afficitur. Lien verò erat molis exiguæ; quippe illius hic uſus cenſetur, ut repleat ſpatium vacuum abdominis, cùm cibis abſtinuit æger, & detumeſcat, cùm cibis farctus eſt ventriculus.

8. *Cardialgia arthritica* Sydenham Proceſſ. pag. 710. de podagrâ. A.

Maximè familiaris eſt ventriculi languor cum ventris torminibus apud arthriticos diù podagrâ conflictatos; in hoc caſu nihil æquè votis reſpondet, ac vini canarini hauſtulus ſubinde deglutitus; exercitio utatur æger : ſi autem ſymptoma inducias non ferens mortem minitetur, modò caput malum ſimul non impetat, ad laudanum ſtatim confugiendum; hac ipsâ methodo ſe ab imminenti morte liberavit *Sydenham*, ubi ex errore aliquo in ingentem ſtomachi ægritudinem inciderat, cum vomituritione, & aliquali ventris dolore; artus interim, ex retroceſſione materiæ arthriticæ, doloris erant expertes, & ad motum plus ſolito habiles; congium nempè unum liquoris poſſetici devorabat, & quamprimum totum per vomitum rejecerat, vini canarini hauſtum cum laudani ſui guttis ſexdecim ſumebat; quod ſi huic remedio ſymptoma non cedat, ſudor provocetur methodo & medicamentis huic uſui dicatis ad biduum, triduumve, mane & veſpere per duas, treſve horas continuas.

9. *Cardialgia bradypepta. Cardilæa* Plateri de dolore cordis à ventriculi imbecillitate, pag. 369 & 377. *Foibleſſe d'eſtomac.* L.

Eſt illa habitualis & conſueta cardialgia quæ ab imbecillitate ventriculi

 proce-

procedit: Stipata eſt inappetentiâ; dolores comprimendo, diſtendendo graviuſque etiam rodendo moleſtant, & levi errore in victu, ac gymnaſticâ, maximè admiſſo frigore circa epigaſtrium, aut ſumptis cibis difficilioris paulò coctionis, excitantur.

Tarda & difficilis coctio eam moleſtiam inducit, & ſaburram crudam efficiendo diverſa inducit ſymptomata, ut inappètentiam, nauſeam, ructus, cachexiam.

Huic originem præbent intemperies nativa, ſenecta, debilitas à morbis prægreſſis, frigidorum & humidorum abuſus, crapulæ prægreſſæ, quæ ſtomachum ſæpiùs diſtendendo ejus tenuitatem inducunt ex *Plateri* ſententiâ. Hæc ſpecies nominatur ab illo *cordis moleſtia*, *imbecillitas ventriculi dicta*, *pag.* 370. & curatio fusè traditur, *à pag.* 398 *ad* 445, ubi ſequentia externa commendat, ſcilicet pannum ſcarlatinum vel pellem vulpinam, leporinam aut plumeam à vulture deſumptam, aut textum ex goſſypio factum, pulveribus galangæ, caryophyllorum, calami aromatici, menthæ, pulegii, ſeminibus fœniculi, carvi, &c, farctum, & ſcrobiculo cordis conſtanter appoſitum; ſuadet etiam ut manus calida, catelluſve ſtomachi regioni noctu applicetur; potiſſima verò auxilia ſunt vina ſtomachica & diæta conveniens.

10. *Cardialgia verminoſa* Bonet. Sepulchret. vol. 3. p. 527; Frider. Hoffmanni ibid. n. 19; *hirudinoſa* Acad. Nat. Curioſ. Centur. 1. obſ. 172, Hercul. Saxon. prælect. pract. part. 2 cap. 7; River. lib. 9. cap. 10 & centur. 1 obſerv. 91. A.

J. Bezac Univerſitatis Decanus accitus quondam fuit in oppidum Frontignan, ubi ſimilis cardialgia plures è medio ſuſtulerat. Secto cadavere invenit vermes ita tunicis ventriculi adhærentes, ut eum perforaverint. Tænia non raro horis matutinis & vacuo ventriculo hos ventriculi morſus creat, cum aliquali bulimiâ, ptyaliſmo, quæ aſſumpto cibo ſublevantur; identidem hujus fragmenta *cucurbitini* dicta foras amandantur; in hoc caſu magna copia olei juglandum, ſuccus aurantii amari *bigarreau* dicti, præter emetica, aquas Balerucanas, &c. non raro profuere.

Quædam medicamenta pro venenatis habita hic laudantur, ut radix *mimoſæ pudicæ*. Vide *Labat hiſtor. Antillarum*; *ſpigelia anthelmia*, *nicotiana*, *tabacum*, arcanum D. *Herrenſchwand* fortè ſunt hujus generis: Vide *Wepfer. de cicuta aquatic. cap.* 13 *hiſt.* 3, *Hildan. centur.* 1. *obſ.* 27.

11. *Cardialgia lactentium*, *Cardiogmus* Nenteri Tabula 209 cap. 9. A.

Eſt, ait auctor, ſpecies cardialgiæ infantibus familiaris cum anxietate præcordiorum & dolore gravativo conjuncta, à flatulentâ abdominis & ventriculi diſtenſione originem habens.

Cardialgia adultorum ſtrictior, iſta laxior eſt; cardiogmus cruditates tantum primarum viarum cum flatibus & vermibus pro cauſâ agnoſcit: cognoſcitur, 1° anxietate & anguſtia præcordiorum cum dyſpnœâ; 2° nauſeâ, anorexiâ, & vomitione concurrentibus; 3° copioſo ſalivæ effluxu, ſi vermes ſubſint; 4° febriculâ quandoque ſatis intenſâ, convulſiones non raro comites habente. Oritur à mercurii reliquiis, ſaburrâ viſcidâ, lumbricis, ſudore,

achori-

achoribusve retro pulsis: ructus & flatus sublevant; alvus aperta bona; panophobia, convulsiones & febricula periculum portendunt.

Purgetur infans ex syrupo florum persicorum cum guttis tribus vel quatuor syrupi emetici Glauberiani, vel granis duobus tribusve ipecacuanhæ ac mannæ unciâ, si bimus vel trimus fuerit; unguenta oleo anethi, aut petrolei guttulis paucis additis umbilico illinantur, iteretur catharsis, clysterum usus, &c.

12. *Cardialgia à cardiogmo* Bonet. Sepulchret. tom. 2 pag. 80 observ. 45. C.

Cardialgia per annum post pastum revertens, cum respirandi difficultate, pulsus interceptione aliisque gravibus symptomatis observata fuit ab *Antonio de Pozzis* apud Chiliarcham, cujus cor inventum est bovino majus, pulmones flaccidos comprimens, duobus polypis distensum, quod à sumpto cibo comprimebat ita stomachum ut ea omnia symptomata sequerentur; cardiogmus verò quid sit juxta nos supra diximus. Raró de principiis morborum mechanicis in praxi cogitamus, qui omnia saburræ vel fluidorum vitiis tribuimus.

13. *Cardialgia inflammatoria* Tralles ad Gastritidem attinet. A.

XXI. GASTRODYNIA; *Cordis dolor* Fel. Plateri Claff. de doloribus; *Cardiaca* Panaroli; *Colica ventriculi* vulgò aut *Stomachi dolor; Dolor ventriculi* Boneti Sepulchret.; *Cardialgia* Fr. Hoffmanni, qui hoc genus cum ventriculi dolore confundit, a quo dudum ipse Bonetus sejunxit; *Colique d'estomach, foiblesse d'estomach, pesanteur d'estomach.* Ægros *Stomachicos* vocat Cælius Aurelianus.

Est quicumque dolor notabilis & constans in regione stomachi, qui continuâ animi defectione non stipatur ut cardialgia, nec pyrexiâ ut gastritis.

In cardialgia imminet syncopes periculum; ægri animum, viresque sibi deficere sentiunt, & nostrates *sibi stomachum mori* conqueruntur. Ast in gastrodyniâ licet intensus quandoque dolor in syncopem demum ducat, talis animæ defectio non constanter imminet, aut vix unquam adest.

1. *Gastrodynia saburralis. Colique d'indigestion*, De Meyserey n. 410. A.

Est ea quæ à ciborum quantitate, qualitate, pastûs tempore, peccantium ingurgitatione procedit. Error autem in cibis est eò major quò cibus quantitate, qualitate & respectu stomachi assumentis vitiosior est: idem enim cibus qui sano utilis est stomacho, debili noxius sæpe deprehenditur. Hac sarcinâ, Medicis saburrâ, onustus stomachus, licet sæpè vomitu aut diarrhœâ post cardialgiam fugacem se liberat, quandoque vehementer contractis suis orificiis contenta comprimit; & ab hac compressione dolet intensè, sæpiùs cum sensu ponderis respirationem inhibentis, pulsu duro, febrili, aliàs verò depresso, tardo. Dolor verò tolerabilior est multò quàm in gastrodyniâ flatulentâ & biliosâ.

Gastrodyniam à lacte coagulato, à lardi frusto, ab horæis fructibus, à

 mille-

millenis aliis cibis dyſpeptis oriundam obſervare ſæpè datum eſt, utplurimum verò vomitio ſpontanea vel artificialis, aut diarrhœa oborta eum morbum ſolvunt, nec conſultum eſt alimentis farctum ſtomachum narcoticis conſopire, niſi atrocitas doloris ſuadeat; utplurimum aqua tepida, oleum, clyſmata, penna intra œſophagum adacta ægrum liberant; unde hanc ſpeciem vix inter dolores ſtomachi recenſent auctores, quam velut ſymptoma dyſpepſiæ, vomitûs aut alterius morbi per tranſennam memorant.

2. *Gaſtrodynia flatulenta*; *Inflatio* Aëtii; *cardialgia hypochondriaca* Ettmulleri; *Cardialgia flatulenta* Frid. Hoffmanni; *Colique venteuſe d'eſtomac.* A. Vide quæ de eâ diximus, dum de cardialgiâ.

Eſt vehemens dolor tenſivus ſub cordis ſcrobiculo, cum reſpirandi difficultate, flectendi antrorſum trunci neceſſitate, qui flatuum emiſſione ſublevatur: accedit pulſûs imminutio, depreſſio, extremorum frigus, ſumma anxietas, præcordiorum anguſtia. Differt à gaſtritide, à gaſtrodyniâ hyſtericâ aliiſque, quod epigaſtrium preſſionem à manu factam toleret, quâ aliàs exacerbatur dolor.

Præmiſſâ phlebotomiâ, ſi pulſus permittat, præmiſſoque clyſmate emollienti, & copioſo potu aquæ pulli calidæ, ſi dolor non nimis urgeat, ad oleum amygdalarum recentiſſimum & demum ad laudanum vel theriacam recentem, aut pilulas de cynogloſſo deveniendum eſt: laudanum ſolidum ad granum & ultra, liquidum ad guttas viginti, vel triginta, pilulas de cynogloſſo ad grana ſex vel plura: cavendum à catharticis etiam lenibus uſquequo dolor per diem evanuerit; in prophylaxi abſtinendum à cibis dyſpeptis, leguminoſis: juſcula emollientia, ſerum lactis, acidulæ uſurpandæ ad prophylaxin.

3. *Gaſtrodynia biliosa*; *Cardialgia atrabiliaris* Hollerii & Zacuti; *Cardialgia epilepſiam inducens* Amati Luſitani Centur. 1 Obſ. 20; *Cardialgia bilioſa* Bianchi; *ab ira effræni* De Meyſerey n. 411. *Colique bilieuſe d'eſtomac.* A.

Ea eſt quæ foveri cenſetur à materie bilioſâ, acerrimâ, porraceâ, æruginoſâ; bilem verò flavam in viridem mutari per acida vitriolica probant experimenta Groſſii ab *Ettmullero* allata; dolor in hac ſpecie vehemens eſt, ut à veneno aſſumpto; quandoque convulſiones inducit; obſervante *Amato*, non raró morbus veneno aſſumpto tribuitur: Imò poſt mortem repertus eſt ventriculus ruber & ferè excoriatus obſervante *Bartholino* & *Boneto* in *Sepulchreto obſ. 1. de ventriculi dolore*; de cætero, ſi æger bilioſus, calidus, liquoribus ſpirituoſis, regimini calido aſſuetus ſit, ad hanc ſpeciem præ cæteris pronus eſt: bilem è duodeno in ſtomachum facilè refluere docent experimenta *Ludovici Davizard D. Med. Societatis Regiæ Scientiarum ſodalis meritiſſimi.*

Solvitur hic morbus vomitione & dejectione uberi bilis acris virideſcentis, aut æruginoſæ, præmiſſâ phlebotomiâ & ptiſana emolliente.

Emetica levia in ipſo paroxyſmo adhiberi poſſunt, ut decoctum ſeminum raphani, oxymel ſcilliticum ad drachmas ſex, ſed ſi dolor minùs urgeat,

geat, aqua pulli affatim bibenda & vomitione rejicienda: in prophylaxi nihil utilius eſt aquis acidulis.

4. *Gaſtrodynia à veneno* Boneti Sepulchret. obſerv. 2, 3, 4, 9, 17: *à viru*, De Meyſerey n. 414; *à vaſis cupreis*, Coſnier Journ. de Med. Oct. 1755. A.

Ea eſt quæ à venenis corroſivis aſſumptis producitur, ut ab acidis puris, nitri, ſalis, vitrioli, mercurio ſublimato corroſivo, arſenico, quod vel errore aſſumentis, vel malitiâ propinantis accidit, unde caſus medico-legalis, qui exigit magnam Medici coram Judicibus eum referentis ſolertiam & prudentiam. Si venenum ſit corroſivum, actuale, ut prædicta, evidens eſt labia, linguam, fauces, prius affici quàm ventriculum, adeoque his reapſe corroſis de veneni aſſumpti realitate non dubitandum eſt. Si verò ſymptomata illa externa deficiant, dubium poteſt eſſe num morbus à cauſâ internâ, num ab externo veneno dato, procedat. Mos eſt in hoc caſu exenterato cadavere panis fruſtum in ſtomachi ſucco tingere, & cani vorandum præbere; & ex ſubſequente canis morte, ex ſtomachi eroſione, livedine venenum datum eſſe concludere; verùm concluſio ex prædictis non eſt rigoroſè deducta, niſi plures circumſtantiæ conjecturam veroſimillimam faciant. *Vide curationem dum de cholerâ: à fungis venenatis* orta gaſtrodynia eſt gravativa, tenſiva, cum ſuffocatione & ſtrangulatu: vide *Orthopnœam*: præmiſſo emetico acida & potiſſimum acetum eximium eſt antidotum: ea verò quæ vaſis cupreis, plumbeis, ortum debet, ſtipatur convulſionibus, clamoribus, delirio: *vid. Rachialgiam.* & *Journ. de Medec. Octobr. 1755.*

5. *Gaſtrodynia ulceroſa* Boneti Sepulchr. obſ. 5, 6, 7, 8, 27, 28; 42, 43, 48, & additamenti obſ. 3. *a Ventriculi ſphacelo*, *omenti*, *pancreatis*, *vicini hepatis putredine*, *exulceratione*, *corruptione*, obſ. 2, 18, 19, 23, 38, 48, 50, additam. obſ. 1ª, 2ª, &c. A.

Eſt ea ſpecies quæ gaſtritidem, & phlegmaſias ſuppuratas viſcerum ſtomacho vicinorum ſequitur, inde enim exeſio ipſius ſtomachi, aut à pure, ichore, vapore putri, ejus continua irritatio, vomitio frequens, hectica, aliaque lethifera ſymptomata exſurgunt.

6. *Gaſtrodynia Americana; Prolapſus cartilaginis mucronatæ* G. Piſo. de morbis Ind. Occid. cap. 8. *Spinela* Luſitanis. A.

Corporis totius languorem inducit cum dolore ſtomachi, aliquando vomitu, ſummâ reſpirandi difficultate, quæ ex refrigeratione muſculorum pectoris, tum imprimis mucronatæ cartilaginis compreſſione oritur; hinc mox ex dejectione appetitûs magna virium imbecillitas ſubſequitur, & atrophiam minatur. Chronicus eſt morbus & frigidus, non tamen per ſe lethalis, paulatim invadens, & cognitu in principio difficilis.

Empyrici ſignum hujus morbi dicunt eſſe varices in brachiis; differt à cachexiâ, oppilatione cachecticâ, quod vultu quidem triſti & dejecto, non tamen decolore & livido ſint, nec pondus aut duritiem in hypochondriis ſentiant, tum & fames langueat.

Curatio diſcutientibus, calefacientibus & corroborantibus internis, externisque

que abfolvitur, interea funt jufcula pipere, imò allio & cæpâ condita, pilulæ ftomachicæ, fyrupus tabaci, vinum generofum, balfamum copaiva, falfæparillæ & faffafras decoctum cum anifo, cinnamomo. Externa funt cucurbitulæ ficcæ iteratæ mammis applicatæ, mox ftomachi & pectoris inunctiones ex oleo corticis aurantiorum, tabaci, artemifiæ & menthaftri; fcutum ftomachale ex herbis corroborantibus, demùm emplaftrum ex refinis & balfamis. Commotus ego, ait *Pifo*, feliciffimo horum remediorum fucceffu, in colicâ atrophiâ, & dyfenteriâ, commendavi noftris Chirurgis & cucurbitulas ficcas & topica externa.

7. *Gaftrodynia periodynia.*

Periodynia Græcorum eft ni fallor fpecies Gaftrodyniæ chronicæ qualem obfervavi in fexagenario Sacerdote qui ante fex menfes per totum tempus digeftionis in ftomacho contorfiones, motus, dolores, & diftractiones patiebatur, inteftinis etiam confentientibus, linguâ ficcâ, fine fiti tamen : macies accefferat, vires attritæ erant, alvus adftricta, pulfus rarus, fano fimilis, quidam dolor in lumbis.

Præfcripfi jufcula ex pullo, narcotica, & dein lac afininum, quo per menfem fumpto, fanus evafit.

8. *Gaftrodynia calculofa* Schneideri, lib. 3. de Catarrhis, cap. 7. cognita Riverio, Alfario Crucio, Bartholino, aliifque obfervata. C.

Eft ea fpecies quæ à bezoarticis aut ægagropilis in ftomacho aut ejus viciniâ enatis ortum ducit.

Faber quidam jamdudum de fenfatione moleftâ lapidem molarem in fuo ftomacho referente conquerebatur; invitis omnibus auxiliis obiit; inventus eft in jejuno inteftino lapis albefcens pylorum comprimens, quem nullus Medicus fufpicatus fuerat. *Vide* fimiles obfervationes, dum *de Ileo. Vide* etiam *Boneti Sepulchret. Tom. II. pag.* 77, *obf.* 33. *de Calculis cyfticis. obf.* 31. *de Calculo gaftrico, ibidem, obf.* 32. & fex hiftorias calculorum fimilium in *obferv.* 29. Calculos gaftricos vidi ellipfoideos, albos, aquâ leviores, ovo columbino multò majores, ad ignem non inflammabiles, adeoque à cyfticis diverfos, ex quibus ileus obortus fuerat.

Vidi etiam diverfos circulatores, quorum alter plures lapides duriffimos, glabros, fphæroideos, œfophagi diametro non minores, impunè vorabat; alter præterea faxum teftaceum, ex quo tota Urbs Monfpelienfis conftructa eft, mafticabat & deglutiebat cum lapillis grandiufculis, quos in abdomine collifo crepitantes audiebamus; utrum eos dein vomitione rejicerent compertum non habeo. Curavi etiam in Nofocomio militem, qui ludi gratia fcyphos vitreos in ore contritos voraverat.

Sæpè hepatalgiam calculofam comitatur gaftrodynia. *Vide Boneti Sepulchret. Tom. II. pag.* 76, *obf.* 31, 32, & 33.

9. *Gaftrodynia adftringens*; *Stomachi adftrictio* Aëtii lib. 3 ferm. 1 cap. 13. L.

Eft moleftia inter digerendum cum alvo conftipatâ, æftu generali, maximè verò manuum ac pedum, faciei rubore, pulfu frequenti, aut juxta quofdam febriculâ; accidit temperamentis aridam & denfam carnem habentibus;

tibus ; hæc *Aëtius.* Id morbi autem mihi pendere videtur ab ariditate & erethifmo ventriculi, à defectu potûs aquofi, & à difpofitione fpafmodicâ generis nervofi.

Suadet *Aëtius* in paroxyfmo, id eft durante digeftione, frictionem & vinćturam extremorum, fitum erectiorem, geftationem in lecticâ, dein humećtantia & diluentia adhibenda, ut inunćtiones corporis ex oleo cum pauco nitro; extra paroxyfmum juvant multus potus aquæ calidæ, lavipedium & maniluvium frequens. Ipfe *Aëtius* dicit fe juvaffe in intervallis illos ante paftum lavando, morbo recedente vinum exhibetur ; cibi autem fint facilis coctionis, & in tres vel quatuor paftus dividantur.

10. *Gaftrodynia atterens*, Vide Jonfton Idea medicinæ, pag. 445 ; *Stomachi attritio* Boneti Polyalth. ; *Periodynia ftomachi* Hippocratis, quæ ejus vehementem & circum tenfum dolorem fignificare fcribit Gorræus. *Foibleffe d'eftomach*, Diction. de Santé, ubi fufe figna & curatio. L.

Hæc fpecies etiam inter digerendum accidit, fed cum extremorum frigore, anhelitûfque difficultate, unde à præcedente difcrepat; an diverfa fpecies à gaftrodynia faburrali, flatulentâ, &c.? *Jonftonus* fuadet inunctionem epigaftrii cum oleo nardino, & intus piperis drachmam. *Hecquetus* potum copiofum & emollientem in paftu ; in dolore verò theriacam recentem.

11. *Gaftrodynia à peregrinis* ; *Cœliacus affectus* Celfi lib. 4 cap. 12. D.

Fit à deglutitis corporibus omninò ab hominum ufu alienis, ut *ferro*, obfervante *Scholtzio* ; *monetis cupreis*, *argenteis*, *cultello*, *fibulâ*, *clavis*, *aciculis.* Vide Ill. *Tiffot*, *Avis au peuple*, n°. 365. A *lapillis Cardano*, *Heffio*, &c, obfervantibus. *Pilulas deauratas*, ac refinofas, plures menfes in ftomacho commoratas huic morbo anfam dediffe obfervarunt *Ballonius*, *Mollenbroeckius* ; *fruftum laridi Hildanus*, *centur.* 3. *obf.* 33 ; *zingiberis libram Platerus obf. lib.* 3 ; *veficulas pediculis plenas Heurnius* ; *lacertas ac ferpentes*, quibus tres mille homines interfecti funt, *Gefnerus*, *Hift. animal. de lacertis.* *Salamandras* demum emeticorum vi rejectas nuper recenfuit *D. Batigne*, *Mem. de la Soc. R. de Montp.*

De gaftrodyniâ quam tæniæ, lumbrici, erucæ, fimiliaque reptilia in ftomacho latitantia fæpiùs excitant, *vide Cardialgiam verminofam.*

Vidi impunè deglutitas aciculas, calamum fcriptorium, fcyphos vitreos, teftam mytuli, nucleos perficæ, aliaque multa; fed non ita felices funt omnes, & pluribus gaftrodyniæ enormes ulcerofæ, lethales ab his erroribus fuperveniunt; quæ diffolvendis hifce corporibus apta funt, ut conchyliis fuccus limonum, atque tutò deglutiri queunt hîc indicantur, nec non lubricantia quæ viam ad inferiora parant & aperiunt.

12. *Gaftrodynia à xiphoide* Ballonii Epidem. libr. 2, pag. 242 ; Barbette Anat. pract. lib. 1, cap. 4. C.

Plebs Occitaniæ hunc morbum vocat, *la palette de l'eftomac tombée.*

Non rarum effe hunc morbum teftantur *Barbette* & *Bonetus* ; rarior tamen eft quàm vulgus putat. Hac cartilagine xiphoidea introrfum luxatâ vel deprefsâ ventriculi dolor conftans fupervenit cum vomitu, anorexiâ, &

si morbus perseveret, atrophiâ; assumpta esculenta & potulenta illico sursùm rejiciuntur, dolor ad menses & annos discruciat. Suadet *Barbette* ut ampla cucurbitula semel vel bis epigastrio admoveatur, dein emplastrum adstringens applicetur; omnia symptomata siluisse à reductâ per manum dextri Chirurgi hac cartilagine, docet *Bonetus*. Similis huic dolori est hepatalgia calculosa, notante *Wepfero*.

Mulier quæ lapsa erat in partem pectoris anticam dolebat epigastrio, dolor à levi tactu crescebat, ea per intervalla sudabat, calebat, facies rubebat, erat oris amaror, anorexia, nausea; idemtidem deficiebat pulsus, imminebat syncope, à cathartico pejus habuerat. Accitus præscripsi phlebotomiam unam & alteram, & sic sanata est.

13. *Gastrodynia pulsatilis* Boneti Sepulchret. Tom. II, observ. 45, pag. 80. L.

Cognoscitur ex molestâ sensatione corporis in epigastrio pulsantis, quæ certè molestia à dolore alias species comitante diversissima est. Hanc observari bis vel *ter*, & non rara est in hypochondriacis, hystericisque; vulgò tribuitur pulsationi arteriæ cœliacæ, quam refert *Bonetus* pugni magnitudine dilatatam; certum est & arterias gastricas & aortam, etiamsi non aneurysmaticæ sint, in his constitutionibus sensu exquisito præditis, hunc molestum pulsum facere.

14. *Gastrodynia hysterica. Colica hysterica* Sydenhami cap. 7, pag. 132, & in processibus pag. 669. L.

Est morbus hystericas, aut morbo prægresso potissimum dystociâ debilitatas mulieres afficiens, dolore circa scrobiculum cordis atrocissimo, & viridescentium humorum rejectione stipatus. Colica biliosa intestinis insidet, gastrodynia verò stomacho; in gastrodyniâ maxima fit animi dejectio & prostratio, vel desperatio; per diem unum, alterumve facessit dolor, qui post paucas septimanas revertitur, nihilominus sæviens quàm antequam solveretur paroxysmus. Adde quod sedato morbo supersit in epigastrio sensibilitas minimam pressionem refugiens, & quod aurigo non raró huic morbo comitem se adjungat per aliquot dies. Differt ab ileo & à colicâ biliosâ, ut attendenti patebit.

Cura. Possetum seu serum lactis ope alæ seu cerevisiæ eductum affatim hauriatur; apud Gallos verò aqua pulli vel serum lactis vulgare, quod dein vomitione rejiciatur; quo peracto laudani liquidi guttæ XXV in aquâ cinnamomi hauriantur, quod paregoricum repetendum est, donec morbi ferocia superetur; si vires ferant, initio phlebotomia præmittenda est.

Extra paroxysmos, si revertantur, sumatur bolus ex zedoariæ drachmâ unâ, vel semisse, cum syrupo è conditurâ citri mane & serò per mensem, superbibendo sequentem infusionem; scilicet zedoariæ semi-uncia infundatur in vini canarini unciis quatuor per horas duodecim, colatura servetur pro usu; vel sume balsamum Peruvianum, ut in rachialgia Pictonum.

15. *Gastro-*

15. *Gastrodynia chlorotica*. L.

Est ea species quæ à catameniis, hæmorrhoidibusve retentis supervenit chloroticis, easque ferè semper divexat, dolore quidem tolerabili, sed constanti, ab epigastrio ad dorsum infra scapulas extenso; quandoque cum epigastrii sensibili intumescentia adest dyspnoea à levi motu, lassitudo, crurum gravitas, faciei pallor, oedematia pedum, anorexia. Curatur ut chlorosis maximè usu repetito chalybis.

16. *Gastrodynia hypochondriaca*; *Colica hypochondriaca* Sydenhami Processus integri de colicâ hystericâ, pag. 670: *ab emphraxi ventriculi*, de Meyserey n. 413.

Valdè affinis est morbus gastrodyniæ hystericæ, sed viros hypochondriacos afficit, & suadet *Sydenham*, ut inquirant Medici methodum curativam ipsi convenientem, cui quasi genuinè morbus cedat, tametsi chalybs imprimis confert.

17. *Gastrodynia febricosa*, Morton de proteif. febr. pag. 33 hist. 16. Journ. de Med. Janv. 1761 pag. 25. A.

18. *Gastrodynia à frigore*, De Meyserey n. 411. B.

19. *Gastrodynia metastatica*, De Meyserey n. 411. ab arthritide, scabie, herpete, fonticulis, ulceribus, mariscis, repressis. A.

20. *Gastrodynia gastrocelica*, De Meyserey n. 411. Vide *Gastrocelem*. A.

Nota. Nomen colicæ dolorem coli tantùm olim designabat, sensim idem nomen dolorem ilei, hepatis, uteri, stomachi, & nescio quot aliarum partium significavit, quo abusu nihil in scientiâ medicâ perniciosius est; cùm enim cuique generi nomen proprium conveniat, ni confundi omnia velimus; & cùm genera morborum, diversa viscera afficientium, diversa omninò sint, diversa debent esse nomina generica morborum diversa viscera afficientium, quorum saltem symptomata notabilia & connexa sunt cognita, secus nomina cephalalgiæ, cardialgiæ, arthritidis, &c. proscribenda.

XXII. Colica; *la Colique*, *Douleur au ventre*, *Colique intestinale*.

Est morbus cujus præcipuum symptoma est dolor, vel molestia intestini, potissimum crassi, regiones afficiens, & ab illius situ, figurâ & officiis determinata.

Cùm intestinum tenue & crassum diversas sedes occupet, & diversis visceribus abdominis contiguum sit, difficile est ex sensu ægrotantis partem affectam determinare; & errare in hac assignandâ quotidianum est; verùm ratiocinio physiologico adjuvante ex cognitis morbi causâ, principiis & symptomatis, cognitisque intestini structurâ, situ, usu, possumus symptomatum nexum intelligere, & ex hac possibilitate intelligendi nexum symptomatum eruitur partis affectæ cognitio, in hoc & alio quovis morbo: dolendum quidem est quod morborum plura genera non nisi theoriæ interventu ab invicem distinguantur; multò tutius & clarius esset ea à sym-

ptomatis solis definire ; sed ad hoc obtinendum desideratur historia morborum accuratior quàm quæ hactenus datur.

Colicæ nomen *Plinii* tempore novum erat; Græci hoc morbi genus ignorabant, seu nomine proprio non insigniverant. Dolorem intestini tenuis cum constipatione & vomitione assiduâ *ileum* nominabant, vel passionem iliacam, ut Arabes dolorem longanonis, seu intestini crassi *passionem colicam* nuncupabant. Addiderunt quidam colicæ definitioni alvi constipationem, ut torminalem colicam à vulgari discernerent; sed hæc distinctio non pertinet ad genus; quippe si detur dolor vehemens, constans, etiam torminosus, id est, ad alvi dejectionem vergens, & sit morbi præcipuum symptoma, is meritò colicæ annumerandus est, & à fortiori, si alvus simpliciter sit libera, ut quandoque observatur; secus nullum erit genus ad quod is dolor pertineat, aut genus novum citra necessitatem erit admittendum.

1. *Colica flatulenta*, Sennerti de dolore colico, 1a species, Bonet Sepulchr. Obs. 1 & 2; *à vesiculis aëre turgidis*, Collect. Acad. Tom. 3 pag. 499; *à colo obstructo*, Journ. de Med. May 1755; *à scabie repulsa*, Frid. Hoffmann. II 287 ; hac obiit Episcopus Monspeliensis D. de Charancy ; invenimus maculas rubras, pustulosas in ventriculo & intestina flatibus distensa. *La Colique venteuse*. A.

Cognoscitur ex eo quòd 1°. clysmatis aut alvi dejectione flatuumque per inferiora ejectione sedetur, quod non accidit in gastrodyniâ flatulentâ: 2° quod coli tractum sequatur, ceu abdominis peripheriam, unde fit ut imam partem stomachi quâ transit colum, non rarò afficiat, sed flatuum, borborygmorumque diffluxu, & loci mutatione sedetur: 3° Etiamsi in gravi paroxysmo urina supprimatur, penisque contractus & imminutus rigescat sine ullo voluptatis sensu, interea nec dolor renum, nec mingendi cupiditas urgeat, nec urinæ ardentes & mutabilis coloris sint, ut in nephralgiâ: 4° Pressione abdominis non exacerbatur dolor, ut in gastrodyniâ hysterica, & in enteritide: 5° Adest alvi siccitas, fecum induratio, constipatio: 6° Desunt symptomata & principia procatarctica rachialgiam designantia.

Oritur ab alimentorum viscosâ digestione, quæ aëris elastici genesim copiosam infert, cùm è contra ubi saliva & succus gastricus, bilisque benè se habent, digestio sine aëris generatione perficitur. Alimenta maximè flatulenta sunt vinum non satis fermentatum, legumina, & fructus molles, cucurbitacei. Hæc species sed fugax & levis non rarò auriginem accedentem designat, suppresso scilicet bilis in duodenum effluxu; experimenta *Stewartii* in cane & homine docent, denegato hoc bilis influxu flatus in intestinis generari; alvi etiam constipatio flatulentiæ ansam præbet.

Levis colica clysmate emolliente, oleoso, chamæmeli infuso theiformi, fomento abdominis calido, frictioneque tollitur. Si vehemens sit dolor, à phlebotomiâ auspicetur curatio, aqua pulli affatim bibatur calida, clysma emolliens injiciatur, & his irritis, laudanum liquidum ad guttas viginti vel triginta hauriatur; dein largo usu olei amygdalarum recentissimi quartâ quavis

vis horâ, aquâ pulli continuatâ, clyſmatis ad ſemilibram, ſed rariùs immiſſis lubricetur alvus; quo facto & dolore ſedato lenis catharſis inſtituetur, & convenienti tempeſtate acidulis bilis fluxilitas, & primarum viarum munditiès concilietur.

2. *Colica pituitoſa* Sennerti ibid. 3ª ſpecies; Fernel. pathol. lib. 6 cap. 9; Salmuth. centur. 1 obſerv. 78; Bonet. Sepulchret. obſ. 23; *Colique glaireuſe*. A.

Ea eſt quæ cenſetur oriri ab humoribus craſſis & viſcidis inteſtino craſſo impactis. In hac dolor pali infixi, vel terebræ perforantis ſpeciem exhibet, ob violentam ibi loci, ubi pituita iſta hæret, diſtenſionem, & flatûs utplurimùm ſimul retenti expanſionem. In aliis ſpeciebus licet dolores graves & acuti ſint, interea non *fixi* & *perforantes* quaſi ſunt; adde quòd colica iſta pertinax eſt.

Ettmullerus dolorem illum à pituitâ, ſeu mucagine copioſâ viſcidâ, non acri, *gravantem* eſſe contendit, & meritò, quaſi conjuncta ſit cum acrimoniâ acidâ; dolorem non ſolum gravativum, ſed & etiam ſimul *contundentem* infert, non tamen negat eſſe etiam fixum, continuum, perterebrantem, atque exiſtimat eſſe ſæpiùs in hypochondrio ſiniſtro, eumque frequentiſſimè hypochondriacos divexare, cùm e contra colica flatulenta dolorem diſtendentem, & quaſi diſrumpentem inferat: Salia neutra in prophylaxi indicantur.

3. *Colica ſtercorea* Ettmulleri de inteſtinorum doloribus, tom. 1. pag. 139. A.

Eſt illa quæ à ſcybalis induratis inteſtina difficulter præterlabentibus oritur. Hanc aliquoties vidi apud mulieres, quæ per vim in quibuſdam Monaſteriis *Refugiis* dictis detinentur, ob mœrorem & vitam ſedentariam.; feces induratæ demùm dolores vividos ſine febre excitant, quandoque cum cruentis aliquot dejectionibus, quod malum palpo ferè cognoſci poteſt, & à catharticis leviſſimis exacerbatur, ſed longo & largo uſu olei amygdalini, fomentorum & clyſmatum emollientium, poſt aliquot dies evaneſcit ſine flatuum faltem notabili emiſſione, emiſſis ſenſim ſcybalis ſtrobylos cupreſſi referentibus.

4. *Colica verminoſa* Sennert. 2ª ſpecies doloris colici; Fabricius Hildanus. Centur. 1 obſerv. 57. An *Strophus* Celſi? A.

Eſt ea quæ à vermibus, potiſſimùm lumbricis, oritur, cujus character eſt dolor varius, nunc rodens, nunc pungens, & à loco in locum ſerpens, ſine alvi aſtrictione; ſæpiùs ſunt dolores fugaces, varii, cum ſubſultu in abdomine, non raró cum cardialgiâ, nauſeis, febriculâ, excrementis apud infantes griſaceis, halitu oris ſingulari, faciei nunc pallore, nunc rubedine. His ſignis addit *D. Brun Med. Lugdunenſis* dejectiones alvi nocturnas pro ſigno pathognomonico: pulſus intermittens quandoque jungitur.

Utplurimùm hæc ſpecies ob alvi laxitatem permittit uſum catharticorum, ex ſennâ, ſemine contra vermes, aquilâ albâ, &c, niſi dolor conſtans fuerit; quandoque ſi gravis febris, delirium, convulſio immineant, in paulò

provectioribus, emeticus syrupus Glauberi feliciter præscribitur; sæpius sufficit succus limonis cum oleo in ipso paroxysmo; clysmata etiam dulcia, non raro lumbricos catharticis resistentes, educunt; tres guttulæ petrolei intus sumptæ, extus verò in juvenibus illitæ, prosunt.

5. *Colica biliosa* Frid. Hoffmann. pag. 286. non verò Sydenhami, quæ *chordapsus* est; *Colicus dolor ab acri & scorbutico humore* Sennerti, Tralles de opio T. 1 p. 239; *Colica atrabilaris* De Meyserey n. 420.

Hæc species adolescentes vividos, calidos, iracundos, liquoribus spirituosis indulgentes, viros biliosos, æstate fervente excalefactos, cum febre fugaci adoritur, aut sine pyrexiâ. Symptomata sunt vox rauca, cardialgia, cacositia, vomitio biliosa, porracea, singultus, calor, sitis, oris amaror, urina pauca, russa, cum alvo non omnibus adstricta; unde differt à chordapso; imò cum dejectionibus biliosis & crebris; dolor verò intestinum tenue sæpiùs afficit, ut duodenum; abdomen nec tensum est, nec fervidum, ut in enteritide; urinæ fluunt, caput vertigine tentatur, pulsus nec durus, nec tensus, licet frequens; morbus acutus est: succedit sæpius aurigo.

Curatio exigit statim phlebotomiam, clysmata emollientia ex malvâ, semine lini, radice althææ, oleo; jusculа quibus incocta acetosæ folia; potum acidulatum, ut serum lactis, limonatam, oxycratum, aquam nitratam, aquam pulli, fomenta emollientia, cremores hordei, emulsiones cum narcotico; urgente dolore laudanum, decoctum capitis papaveris in aquâ oryzæ frigidâ; præmissâ lenissimâ catharsi & decocto cassiæ, si revertatur dolor, semicupia prosunt.

6. *Colica phlogistica*, Sennert. species 4; *Phlogosis intestinorum* Felic. Plateri; *Colique inflammatoire*, Cl. Tissot Avis au peuple.

Differt ab enteritide ratione gradûs tantùm, ex eo quòd scilicet non sit pyrexia acuta cum pulsu frequenti citato, totius corporis ardore, sudore; &c. Distinguitur ab aliis speciebus meteorismo abdominis, intolerantiâ palpi, vel magnâ sensibilitate, cum renitentiâ abdominalium viscerum versus umbilicum, urinæ difficultate, siti, &c. Curatur amplis phlebotomiis, irrigationibus emollientibus, clysmatis, aquâ pulli, ut enteritis; colicæ flatulentæ calidis medicaminibus tractatæ non raro evadunt phlogisticæ. Cathartica acria, intempestivè assumpta, ut in alvi constipatione, hanc sæpè excitant. De hac vide *enteritidem*.

7. *Colica spasmodica* Frid. Hoffmanni de intestinorum dolore, pag. 287; *Colique convulsive* Bonet Sepulchret. pag. 266. obs. 2. A.

Alia est quam à sero acri intestinis impacto deducit *Hoffmannus*; alia verò quæ est endemia apud Hungaros; ista est vera Rachialgiæ species, de quâ suo loco agemus; illa verò convulsionibus etiam externis est stipata: in arthriticis, ait ille, & scorbuticis observatur; inflammationem minatur, & vix curatur, nisi materies *arthritica* ad artus, *scabiosa* & *miliaris*, vel *petechialis* ad cutem revertatur; videtur itaque eadem ac *colica arthritica* *Musgravii* *capite* 8. *de arthritide*. Præmissâ phlebotomiâ, nihil utilius censet *Baglivi* infuso theiformi chamomillæ.

8. *Colica plethorica; Colica hæmorrhoidalis* Junckeri Tabul. 106. quam podagræ, vel ischiadis repulsioni tribuit, proindeque cum convulsivâ confundit. *Colica sanguinea* Nenteri Tabul. 26. A.

Eo nomine indigitamus eam quæ à catameniis, lochiis, hæmorrhoidibusve retentis supervenit apud eos qui his effluxibus assueti sunt, quæque illis effluxibus restitutis, aut rectè se habentibus sedatur. Accidit illa viris & fœminis plethoricis, hypochondriacis, sæpè cum tenesmo hæmorrhoidali, & signis sanguinis copiosioris.

Ea species exigit phlebotomias, diluentia, & ea quæ valent fluxus sanguinis consuetos revocare.

Colica catamenialis, seu à catameniis imminentibus sæpiùs & intestina & lumbos & viciniam uteri sequitur; quandoque atrox est, solvitur autem phlebotomiâ, eruptione catameniorum. *Vide Hysteralgiam.*

9. *Colica Lapponica* Ill. Linnæi Flora Lapponica. pag. 69 de Angelica. C.

Morbo laborant sæpiùs Lappones silvatici vehementissimo *Ullem* vel *Hotme* dicto, qui species colicæ est, & ad colicam spasmodicam Scheuchzeri proximè accedit: corripiuntur enim interanea circa regionem umbilicalem spasmis dirissimis, qui extenduntur ad pubem usque, paroxysmis parturientium sanè vehementioribus, ita ut miser Lappo vermis instar, per terram repat, & urinam sæpè sanguinolentam reddat; licet calculi nulla omninò sit suspicio apud hanc gentem à calculo & podagrâ nativo privilegio defensam: post aliquot horarum, quandoque diei, spatium, terminatur morbus ptyalismo ingenti per horæ quadrantem durante; dicunt Lappones quòd hic morbus in Alpibus eos non aggrediatur, sed tantummodò dum in silvis per æstatem degunt, haustâ scilicet ibidem aquâ semiputridâ, vi radiorum solarium incalefactâ, vermiculo *Gordio* dicto scatente. In hoc morbo variis utuntur medicamentis & omnibus quidem fortissimis, ut radice angelicæ, cineribus aut oleo tabaci, castoreo liquido, &c. Colica convulsiva, quam in *Itinere Alpino* describit *Scheuchzerus*, plures monachos abstulerat usos in culinâ vasis cupreis, & is morbus ad Rachialgiam pertinere videbatur. Certum fecit *Laurentius Montin*, hunc Lapponum morbum oriri ab assumpto cum aquis *Gordio* seu setâ aquaticâ, quo extracto sanantur.

10. *Colica Japonica* Kæmpfer. fasc. 3. amœnit. obs. 11ª. C.

Senki Japonibus, id est spasmus abdominis & intestinorum, ita familiaris ut ex decem adultis vix unus sit qui eâ non aliquandò laboraverit.

Tribuitur usui cerevisiæ ex orysâ paratæ, unde advenas ea utentes etiam adoritur.

Illa species distinguitur ab aliis, 1° quòd non solùm intestina lancinet, sed etiam in inguine simul motus convulsionis excitet: 2° quòd abdominis ipsos musculos dolore afficiat: 3°. Persæpè suffocationem hysteriæ instar ægro machinetur convellendo totam regionem ab inguine usque ad cartilaginem xiphoideam: 4° Definit, ubi diu sævit, in tumores hic illic promiscuè nascentes: 5° Et quod pejus est quandoque definit in viris in sarcocelem quæ

fistu-

fiſtulam contrahit, in fœminis verò abit in fœdam catervam ficorum ſeu tuberculorum in ani, vulvæque labiis naſcentium (quæ Sarcocele *ſobi* dicta eſt, ægri *ſobimots*) & hi ficus extra colicam pariter frequentes ſunt & endemii in Japonia.

Therapeia in omnibus ferè morbis familiaris apud incolas Coreæ; Sinæ, & Japoniæ hauritur ex duplici remedio, ſcilicet ex *moxiburio* & ex *acupunctura.* Moxa eſt turunda conica ex filamentis artemiſiæ officin. carptæ digitum craſſa, quæ apice accenſa apponitur comburendæ parti quam baſi contingit; hæc verò ambuſtio tam lenis eſt, ut infantes hanc ſine fletu tolerent, teſte *Alpino* apud Ægyptios moxiburium obſervante, & *Kæmpfero* in Japoniâ. Arabes moxam parant ex panno goſſypino iſatide tincto, vulgò *coton bleu*; Indi verò ex medullâ ſcirpi paluſtris.

Acus ſunt argenteæ vel aureæ quæ in carnes adiguntur ad ſemi-pollicem, raró ad pollicem, eo fine ut flatus & vapores, quibus ferè omnes morbos tribuunt, foras erumpant; plures autem & tum numero, tum ordine ſuperſtitioſis, inſtituuntur acupuncturæ, quibus illicò vel ſanari ægros, vel ſublevari teſtatur *Kæmpferus.* Alibi verò in Indiâ ſubſtituuntur plura eodem ordine moxiburia. Japones in epigaſtrio anticolicam acupuncturam celebrant, & novem punctionibus pollicem diſtantibus, figuram quadratam repræſentant; in aliis morbis alias partes acupungunt, aliaſque figuras delineant.

11. *Colica meſenterica*, Vid. Bonet. Sepulchret. obſ. 2, de dolore colico; id. obſ. 7, 22, 28, 30: n° 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17; item, obſ. 34, 35, in quibus de meſenterii glandulis obſtructis, induratis, tumidis agitur; obſ. 37, 38. ubi de meſenterii abſceſſu. C.

12. *Colica ſcirrhoſa*, Bonet. Sepulchr. obſ. 8; La Motte, obſ. 108. des Tumeurs.

Eſt dolor ab ſcirrho inteſtinis adnato.

Tumor eſt durus, per ſe indolens, integumentis abdominis profundior; inteſtinum premens, unde dolor à fecibus, flatibuſve cohibitis.

Hæc obſervatio *Mauqueti de la Motte* prodit errorem Chirurgorum, qui hujuſcemodi tumorem pro phlegmone habentes, aperuerunt lapidis cauſtici interventu; aperto verò ileo feces cum pure exierunt, & ægra intra triduum ab operatione obiit.

Similes tumores reſolutos fuiſſe continuo uſu emplaſtri de diachylo, meliloto, ex mucilaginibus obſervat *idem obſ. 109*; ſumptis intùs aperientibus, *obſ. 110.*

13. *Colica pancreatica.* Vide Bonet. Sepulchret. pag. 150, obſerv. 34, 35, 38, &c; *Ventris dolor ob apoſtema pancreatis* Heurnii in Aphor. 41. S. V. Hippocrat. Highmor. Diſquiſ. anatom. lib. 1 part. 2. D.

Eſt moleſtia perſeverans in abdomine circa regionem pancreatis ab ejus viſceris induratione, ulcere, abſceſſu, quæ poſt paſtum creſcit, & vomitionem aut nauſeam non raró excitat; in macilentis ſummo mane, flexis

flexis genubus, palpo poteſt explorari ſedes hujus morbi aliàs obſcuriſſimi.

14. *Colica pulſatilis.* Vide Bonet. Sepulchret. Ventris dolor pulſativus, obſ. 48, 50, 51, 52. L.

Raro dolor eſt vividus, ſæpiùs ſenſatio moleſta referens pulſationem in abdominis axi, arteriæ pulſibus reſpondentem, quæ ab arteriæ aortæ aneuryſmate ſæpiùs dependet. Si circa cartilaginem xiphoideam fit ea pulſatio, vulgò cœliacæ aneuryſmati tribuitur; aſt quandoque mucroni cordis tribuenda venit; aneuryſma abdominale pugni magnitudine cruſtâ oſſeâ tectum invenit *Fallopius.* Pulſationes aut ventris ſaltus & palpitatorii motus fugaces arteriæ pulſibus non reſpondentes ſunt quandoque tribuendi motibus ſpaſmodicis uteri, ut vidi in menorrhagiâ abortivâ; ut narrat *Marcell. Donatus Hiſtor. mirab. lib. 4, cap. 26*; quandoque ab inteſtinis in globum convolutis, ſeu à globo hyſterico; ſed hæc ſymptomata alior-ſum pertinent.

15. *Colica calculoſa* Bonet. Sepulchret. de Dolore colico, obſ. 14; Chomel Hiſt. de l'Acad. R. des Sc. A.

Præter ſex obſervationes à *Boneto* recenſitas, vide alias, dum de Chordapſo calculoſo, Gaſtrodyniâ calculoſâ, &c.

Huc referri poſſunt colicæ à corporibus duris ingeſtis, ut à nucleis ceraſorum, prunorum: *Vide Bonet. Sepulchret. obſ. 17*; à lapidibus, cultris, ferramentis deglutitis, *ibid. obſ. 18*, & *obſ. 8.*

16. *Colica gravidarum* Puzos pag. 79. A.

Si dolor ſupra umbilicum transverſim abdomen cingens per intervalla recurrat, præceſſeritque conſtipatio, flatulentia incuſanda eſt.

Juvant in hoc caſu clyſmata emollientia, oleoſa, largus potus aquæ pulli, theæ, olei amygdalini, ad tres quatuorve uncias pluries in die; theriaca recens, laudanum; ſed ſi diæta tenuis, & ea auxilia non juverint, revertente dolore, phlebotomia inſtituenda; hoc ſedato purgandum ex decocto caſſiæ cum mannâ, vel aqua mineralis haurienda ex ſale Ruppellenſi, ſeu polychreſto, cum uno vel duobus tartari ſtibiati granis, ex quâ per cyathos hauſtâ calidâ alvus laxatur, minimè verò vomitio excitatur.

Si verò temperamentum bilioſum, ſi curæ, mœrores, terror, iracundia, prava alimenta, eaque acria, calida incuſentur, dolorque pungitivus, inteſtina tenuia, ſtomachumque moleſtet, cum vomitione ſaburræ vel crudæ, vel bilioſæ virideſcentis, colica bilioſa, hepatalgica cum febre adeſt, quæ phlebotomias promptas, largas exigunt, prout urgentia caſus ſuaſerit, dein curatio antecedens adhibenda.

17. *Colica hyſterica.* A.

Eſt vehemens dolor in inteſtinis, vel leviſſimum palpum refugiens, per intervalla, & ſubitò ſine cauſa evidenti recurrens, qui in intervallis maximam partis veluti teneritudinem & tactûs intolerantiam relinquit; quique alternat cum viſûs obnubilatione, ſyncope, animi dejectione; in hoc mor-

bo, ut in gaftrodynia hyfterica, materies viridefcentes, non quidem furfum, fed per anum ejiciuntur; hoc verò fingularis fpeciei fignum eft, quòd dolores atroces abdominis minimè ad dejectiones illas tendant, & nunc has, nunc illas abdominis partes fubitò invadant.

Nuper vidi puellam longo morbo & catharticis debilitatam, cachecticam, cui hæc omnia fymptomata acciderant, quæque velut in agone mortis conftituta grano laudani & potu cardiaco ex theriacâ & aquâ naphæ ab illâ colicâ & febre, quam Chirurgi putridam judicabant, ferè illicò fanata fuit.

Vide colicam hyftericam Sydenhami, quæ cum ifta congruit, nifi quod illa ftomachum, ifta inteftina afficiat, & vero globo hyfterico ftipetur.

18. *Colica accidentalis* Willifii Tom. II, cap. 15 de Colica. D.

a *Colique d'indigeftion.* D. Tiffot Avis au peuple, § 305 &c.

Quæ pendet ab alimentis vel flatulentis, vel majori copia fumptis, quæque fponte non accidit, fed poft errorem fimilem, citòque evanefcit. Accidentalis eft ab indigeftione, ea tormimibus ftipata abit in diarrhœam torminofam, quâ curatur; fi verò naufeâ, cephalalgiâ, vertigine ftipetur, fæpiùs poft cardialgiam vomitione fanatur.

b *Colica à frigore, Colique après le froid.* Tiffot ibid. § 312; Baglivi Prax. p. 100, libr. 1.

Dolores ventris à deambulatione nudis pedibus fuper pavimentum frigidum factâ, appofitis lateribus calidis plantis pedum ftatim fanantur, crefcente namque calore in pedibus fenfim minuitur dolor in ventre.

19. *Colica meconialis; Tormina recens natorum; Tranchées des enfants.* A.

Cognofcitur ex recens nati ejulatibus intra fex primas ab ortu feptimanas, & ex fecibus virefcentibus.

Præcaventur fæpiùs à lacte materno, quod meconium magis diluit, & benigniùs expurgat quàm lac fpiffius. Curatur vel fedatur oleo amygdalarum, quod cum fyrupo capillorum veneris, vel de althæa mixtum, omni bihorio ad drachmas duas vel tres offertur, vel decocto ex caffiæ pulpæ drachmis duabus in aquæ unciis quatuor, quod pari dofi & intervallo hauritur. Fiat etiam cataplafma umbilico imponendum ex ovis cum croco & oleo femi-coctis, nec non injiciantur leniter clyfmata emollientia.

20. *Colica lactentium; Colique des enfants qui tettent.*

Illa eft quæ ultra fex primas feptimanas lactentes difcruciat, & à meconio minimè pendet; nam intra illud tempus meconium omnino expurgatum eft. Cognofcitur ex ejulatibus fubitò obortis cum tenfione abdominis, ejufque fenfibilitate à tactu crefcente, ex excrementorum virore, ex vomitione fuperveniente, citra dentitionis figna. Hæc colica lacti craffiori, vel acefcenti, aut pultibus tribuenda eft, adeoque vitia lactis & nutricis funt exploranda.

Curatur clyfmatis emollientibus ex decocto malvæ, feminum lini, oleo amygdalarum cochleatim hauriendo, fotu umbilicalis regionis ex intrita ovis, oleo, croco confectâ, fubcalidâ, ufu folius lactis fine pultibus, aqua

aquâ pulli, decocto oryzæ pro potu, granis tribus vel quatuor theriacæ recentis.

Num colicam mentiatur enterocele imperfecta examinare opus est, num etiam à dentitione illi ejulatus oriantur, est inquirendum.

21. *Colica febricosa*, Morton Pyretol. p. 33 Hist. XVII.

22. *Colica enterocelica*, vide Ileum herniosum.

XXIII. Hepatalgia; *Dolor hypochondrii dextri* Boneti Sepulchret. tom. 2; *Douleur du foye.*

Morbus est cujus præcipuum symptoma est molesta sensatio, gravativa, tensiva, aut alia quævis in regione hepatis; differt ab hepatitide defectu pyrexiæ acutæ.

1. *Hepatalgia calculosa. Colique hépatique.* C. P. Vide Mem. de l'Acad. de Chirurgie T. I, pag. 177; Haller in Boerhaave Tom. III, p. 166; Morton Phthisiol. Lib. III, n° 13; Bonet. Sepulchr. T. II, Sect. 8.

Cognoscitur 1° ex atroci sæpiùs dolore circa locum ubi canalis choledochus inseritur duodeno; 2° ex eo quod dolor ille ad costas spurias & epigastrium extendatur, 3° quod tribus sæpiùs à pastu horis recrudescat; 4° quod auriginem comitetur aut sequatur.

Pendet à conatibus naturæ ad expellendum in intestina calculum biliarium, unde ductus biliarius incredibiliter dilatatur.

Mœrores, vita sedenteria, quæcumque valent bilis concretioni favere sunt hujus morbi principia.

Curatio exigit longum usum emollientium, diluentium, eccoproticorum, quibus præmissis balnea domestica repetita conveniunt, & dein æger in ipso balneo catharticum bibat, ut calculus in ipso balneo foras eliminetur: quâ methodo *Ill. Rast Lugdunæus Medicus Montpel. Doctor* plures sanavit. Hoc morbo periit Celebris Pictor le Brun, *Duhamel Hist. Acad.* Vide historias apud *Bianchi Hist. hep. Transf. Philos. n°* 142; vomitione aut forti exspiratione atrocibus doloribus hepatalgicis finem imponi monet *Haller. Physiol. Tom. III, p.* 362; prosperè succedunt clysmata ex urina recenti & infusum florum salviæ: *Varnier Journ. de Med. Juill.* 1755.

Signa præcipua hujus morbi sunt juxta *Tacconium* 1° aurigo in decursu morbi, 2° dolor mucronatæ cartilaginis & sterni, 3° spasmodica tensio dextri lateris, 4° lassitudo spontanea. Vide opus *Cajetani Tacconi de raris hepatis morbis Bononiæ* 1740.

2. *Hepatalgia scirrhosa; Scirrhus hepatis* vulgò; *Scirrhe au foye.* Haller Comm. in Boerhaave T. 3. p. 165. C. P.

Cognoscitur 1° tumore & duritie in hypochondrio dextro, 2° dolore gravativo, obtuso & tensivo constanti, 3° decubitu in latus oppositum difficili, 4° dyspnœâ, & tussi sicca, 5° inappetentiâ cum satietate à modico pastu & pressionis sensu in stomacho ac dyspnœâ: 6° color faciei pallidus, cachecticus, auriginosus: 7° urina [aurantii coloris, crassa cum

fedimento mucofo: 8° fucceffu temporis œdematia pedum, macies partium fuperiorum, afcites, amphimerina hectica. Addit *Hallerus* fe hunc morbum vidiffe cum atrocibus doloribus, periodico decurfu, vomitione, &c; ac putat effe idem cum colica biliofa Sydenhami ann. 1670: *Vide Gliffonium pag. 265.*

Præcefferunt fæpiùs intermittentes febres diuturnæ, hæmorrhagiarum fuppreffio, topicæ contufiones, vita defes, victus ex cibis craffis.

In curatione fi temperamentum ficcum, biliofum, parciùs utendum martialibus, indulgendum jufculis & apozematis cum herbis & radicibus leviter aperientibus, fero lactis cum afellis, tartaro chalybeato, &c. Si temperamentum fit frigidum, pituitofum, aquæ thermales, jufcula martialia, radices aperientes majores, præmiffis & interpofitis catharticis conveniunt.

3. *Hepatalgia infarctus*; *Tumor hepatis fimplex* Sennerti cap. 5; *Intemperies hepatis* Sennerti lib. 3, pag. 6; *Infarctus hepatis* Junckeri tabul. 39. *Riedtkuchen* Silefiæ; *Obftruction du foye.* C.

Omnia prioris fymptomata, fed remiffiora; regio hypochondrii dextri minus firma, nulla œdematia, nec hectica; de cætero anguftia præcordiorum cum dyfpnœâ, dolor gravans & obtufus; æftus volaticus faciei, cum rubore fugaci & calore in volis manuum; fitis vaga, os ficcum & amarum; tuffis ficca, faliva vifcofa, inappetentia, cardialgia, laffitudo & gravitas artuum, dolor à tactu crefcit, alvus fæpe adftricta.

Ille morbus vel eft cum hepatis *inflatione* feu expanfione quod juniori-bus accidit, ubi tumor hypochondrii vifibilis eft; vel eft cum hepatis *conftrictione* fpafmodicâ *Bianchi Hift. hep. p.* 338, adeoque renitentiâ ad fcleri fma accedente; nulla utrobique tumoris circumfcriptio, uterque ftatus minus eft periculofus & pervicax quàm hepatalgia fcirrhofa; phlebotomia initio conducit, jufcula ex cichoraceis, martialibus juvant, necnon apozemata, ferum lactis martialibus & millepedibus onuftum, quandoque acidulæ martiales, extus emplaftra emollientia, refolventia; quæ tamen dolorem non augeant, ne fuppurationem moveant. Rigor febrilis fuperveniens tollit dolorem & infarctum: *Hippocrates Aphor.* 40 *fect. VI.*

Si hepatis *intemperies fit calida*, quod cognofcitur ex caliditate ejus, feu ex eo quòd morbi calidi, cibi calefacientes præcefferint, ætas fit juvenilis, animus pathematis vividis, potiffimùm iræ, deditus, quodque potiffimùm à medicamentis calefacientibus lædatur æger, quòd adfit carnis averfatio, dejectio biliofa, vomitus biliofus, urina flava, pyrexia, calor in volis manuum, color citrinus faciei, corporis macies, ficcitas, linguæ afperitas; in hoc cafu adhibenda refrigerantia hepatica, ut cichorium, taraxacum, fragaria, acetofa, fraga, cerafa, cucurbitacea, ferum lactis, acidulæ, emulfiones, cibi refrigerantes, aër frigidulus, abftinentia à pathematis exercitiifque validis conveniunt: Vide *Chirac Confult.* 26.

Si hepatis *intemperies fit frigida*, ut aiebant Veteres, feu fi folida fint inertia, fluida, mucofa, vifcofa, vappida, quod conjectamus ex ætate provectiori;

vectiori, abufu frigidorum extùs intufve ufurpatorum, phlebotomiis repetitis, pulfu parvo, raro, frigiditate feu juvamine à calidis & ficcis, excretis pituitofis, urinâ vix coloratâ, faciei pallore, difpofitione ad œdematiam, &c; in hoc cafu ufurpantur quæ fanguini fluxilitatem conciliant & motum ejus intendunt, attenuando, calefaciendo, roborando, refolvendo. Huc pertinent radices fœniculi, afparagi, apii; pimpinella alba, agrimonia, abfinthium, lupulus, chamædrys, fumaria; cortices citri, cinnamomum; martialia, ftomachica amara, vinum rubrum, aquæ thermales, &c.

4. *Hepatalgia intercus.* Vide Bartholinum. L.

Ea eft quæ ex abfceffu inter mufculos abdominis hypochondrii dependet; præceffit inflammatio, de qua vide *Hepatitidem intercutem*, quæ facilè ex vulgari diftinguitur ob tumorem & dolorem à cutis tactu exacerbantem. Curatur ut abfceffus quicumque arte Chirurgicâ.

5. *Hepatalgia æruginofa. Colica fpafmodica Angelimontanorum* Scheuchzeri Iter Alpinum 1. pag. 12; an Rachialgia metallica? A.

Dolor coli ac tenuium inteftinorum contumax, fomnum arcens, delirium quandoque afferens; vomitiones crebræ, biliofæ, inappetentia, alvus obftructa, flatulentia, ardor præcordiorum infra & fupra cartilaginem xiphoideam, urentes & furentes dolores artuum fuperiorum & deinde inferiorum, paresis brachiorum, refpiratio afthmatica, fenfus ponderis pectori incumbentis. Hæc patiebantur Benedictini qui ufi fuerant pro lacte, butyro, vino continendis, vafis æneis, æruginofis. Cadavera oftenderunt hepar folliculis concretis farctum, corpufcula pififormia, fubviridia, inteftinis inhærentia, in pericardio ferum viride.

6. *Hepatalgia farcomatofa.* Mangeti Bibliothec. Med. pract. libr. 8 pag. 784, 785. &c. *Excroiffance du foye.* L.

Fuldenreichius in viro, cui hypochondrium dextrum dolore gravativo & tumore afficiebatur cum inappetentia, vomitione biliofâ, polydipfiâ, invenit poft mortem hepatis molem portentofam, librarum fcilicet quatuordecim, præter carnofam excrefcentiam caput infantis æquantem, in mefenterio: in altero ægro fimilia fymptomata; fed ex umbilico fæpè materies ferofa & alba fluebat: Hepar grande, induratum & triginta ulcufcula habens inventum eft. In filiâ fimili morbo affectâ hepar infolitæ molis erat, pallidumque & totam abdominis cavitatem replebat.

7. *Hepatalgia apoftematofa*; Bartholin. Centur. *Abfcès au foye*, Civadier Journ. de Med. Mars 1757 p 216. calculi ex cyftide felle per apoftema extracti. C.

Dolor ab abfceffu hepatis ftipatur febre, horrore, tumore, uti hepatalgia Petitiana, feu à cyftide felleâ turgidâ, fed 1° dolor in apoftematofâ crefcit cùm pus efformari incipit, fedatur verò cùm turgefcit cyftis. 2° Dolor apoftematofæ eft pulfatilis, non verò dolor à bile collectâ. 3° Dolor apoftematofæ diutiùs perfeverat, vires magis dejicit. 4° In fuppuratione hepatis pulfus eft minor, phriciafis diuturnior & fudore terminatur: in Petitianâ cyftidis turgefcentia, pulfus fortior, phriciafis brevior, fudor nullus.

 5° Cyfti-

5°. Cyſtidis felleæ turgeſcentia extus apparet ſub ſpecie tumoris ſaccati, firmi, æqualis, circumſcripti: abſceſſus verò magis diffuſus eſt. 6°. Abſceſſus in epigaſtrii regione vel hypochondrio dextro ubivis reperitur, non cyſtidis felleæ tumor. 7°. Fluctuatio abſceſſûs in ejus medio tantùm, marginibus adhuc reſiſtentibus obſervatur, locus fluctuationis ampliatur creſcente ſuppuratione.

Curatur inciſione quâ pus extraducitur, injectione deterſivâ & balſamicâ: Vide curationem à D. *Chicoyneau* & *Soulier Mem. de l'Acad. R. des Sc.* feliciter abſolutam, necnon conſule *Mem. de l'Acad. R. de Chirurgie tom.* 1. à D. *Petit*, *Amiand*, &c. Vide obſervationem apud *Heurnium ad aphoriſm.* 45. *ſect.* 7, & plures, *in Mangeti Bibliothecâ Med. libr.* 8. *p.* 783.

Adoleſcens auriginoſus qui pluries ſanguinem ex umbilico fuderat, gerebat in hepate abſceſſum qui puris loco repletus erat materie ovorum intritorum luteorum perſimili, ut memini me vidiſſe Aleſiæ.

Legi de hoc morbo meretur diſſertatio *Cajetani Tacconii de Raris hepatis morbis Bononiæ* 1740.

8. *Hepatalgia Petitiana*, D. Petit Mem. de l'Acad. R. de Chirurg. tom. 1. C.

Eſt dolor & tumor in regione veſiculæ felleæ cum horrore, febre, ſenſu fluctuationis, circumſcriptione à veſiculâ felleâ bile turgidâ & diſtenſâ, qui morbus difficulter diſtinguitur ab Hepatalgiâ apoſtematoſâ niſi per ſigna ſequentia, cum illius ſignis collata; ſcilicet; 1°. dolor creſcente tumore decreſcit; 2°. non eſt pulſatilis ſed diſtenſivus; 3°. vires minùs proſternuntur & dolor minus eſt diuturnus quàm cùm datur abſceſſus; 4°. Horror citiùs terminatur, pulſus eſt major & nullus ſudor horrores ſequitur; 5°. tumor eſt æqualis, firmus initio, circumſcriptus; 6°. tumor eſt conſtanter infra cartilagines coſtarum dextri lateris è regione veſiculæ felleæ; 7°. ille tumor fluctuationem in toto ſuo volumine refert, margines in apoſtematoſo renituntur.

Curatur inciſione, modò tamen peritonæo adhæreat veſicula fellea & bilis in cavum abdominis non fluat, unde brevi mors accerſeretur; cognoſcitur verò ea adhærentia ex eo quod, 1°. tumor loco ſuo non poteſt dimoveri; 2°. ex mollitie & rubedine tegumentorum; 3°. frequenti recurſu inflammationis in tegumentis.

9. *Hepatalgia deceptiva*, D. Billebault D. M. M. Journ. de Med. Sept. 1762 p. 247. C.

Eſt ſpecies quæ apoſtema hepatis ferè imitatur, & quæ pendet ab apoſtemate calculisque renis dextri è ſua ſede deorſum lapſi.

Mulieris hoc morbo affectæ hepar incidere parati erant *Winſlow*, *Gaulard* & *Morand* viri expertiſſimi; renuit ægra: demum ſectio cadaveris veram morbi ſedem aperuit. Symptomata hæc fuerant; à levi preſſione hypochondrii dextri, à motu citatiori, à poſitura improviſa, ſuffocabatur mulier; pars tenſa, renitens, acerrimè dolebat à tactu, aliàs dolor obſcurus, conti-

nuus;

nuus; ſtupor & torpor ab eodem hypochondrio ad femur extendebatur, ita ut difficillimè moveretur aut antrorſum inclinaret, & ſtare cogeretur niſi ſomno victa; Tuſſis ſicca, ſputa interdum purulenta, aut cruenta cum amphimerina hectica, paroxyſmis pingui pectoris ſudore terminatis; interdum vomitio ſanguinis nigri ita copioſa, ut ſyncope ſubſequeretur; hanc præcedebant nigri fœtidique ſanguinis ante diem rejectio, urinarum fluxus liberrimus & abundans, ſine dyſuria, ſine ardore, ſine arenulis, pure aut muco: Diarrhœa habitualis, nunc ſeroſa, nunc purulenta; menſtruatio regularis, fames inordinata, picacea, cum anorexia alternans, tabes ſumma, mors.

Secto cadavere hepar & omnia viſcera ſana, exceptis rene dextro & pulmone; ren ille amplus, abſumptus intus, pure & calculis turgidus, ureter obturatus; pulmo ſiniſter abſumptus, dexter omninò farctus arenulis miliaribus, ſingulas veſiculas replentibus.

XXIV. SPLENALGIA; *Dolor lateris* Sennerti *lib.* 3 *cap.* 10 *part.* 4; *Douleur de la rate.*

Eſt morbus cujus præcipuum ſymptoma eſt dolor pertinax in regione lienis, ſine pyrexiâ acutâ; ægri *ſplenetici* vel *lienoſi* dicuntur.

1. *Splenalgia infarctus; Obſtructio lienis* Sennerti cap. 3 lib. 3 part. 4; *Obſtruction de la rate.* C.

In principio ſolùm gravitas in ſiniſtro hypochondrio percipitur, poſtea dolor aliquis acutus, præſertim in curſu & ambulatione concitatiori, dein color nativus faciei in lividum mutatur, corporis gravitas ſeu laſſitudo adeſt, dyſpnœa ab exercitio, interdum tuſſis ſicca, quandoque cordis palpitatio, ſcabies, hypochondriaſis, boulimia, &c; ſuperveniunt, & ægritudo pertinaciſſima eſt.

Curatio eadem ac obſtructionis hepatis. Laudantur in his morbis lamii albi pulvis ad drachmam quovis mane, radicis filicis decoctum, limatura ferri ad grana aliquot diù uſurpata, terra foliata tartari ad grana decem bis in die per menſem & ultra. Pauci ſunt quartanâ recidivâ diù afflicti, qui hanc ſplenalgiam non patiantur, & vulgò longo kinkinæ uſui morbus hic tribuitur, quod vix credo.

2. *Splenalgia ſcirrhoſa; Scirrhe à la rate.* C.

Cognoſcitur ex tumore duro lienis figuram & ſedem obtinens cum ſenſu gravitatis; in infarctu verò tumor hypochondrii quidem adeſt, ſed nullatenus figuram lienis referens, nec durus, nec circumſcriptus, cum dolore acutiori qui efformato ſcirrho ſæpiùs abit in gravativum. Hic tumor mirè quandoque diffunditur, raró cartilagineâ cruſtâ tegitur, quartanam ſequitur, & in aſcitem non raró ducit. Splenetici colorem plumbeum, maciem etiam patiuntur; accedit dyſpnœa, ſenſus ponderis jugulum deorſum trahentis ad ſiniſtram, preſſio ſtomachi à paſtu, demùm œdematia pedum, quandoque ulcera tibiarum.

Sanguis maximè retardatur in liene; ſi enim ſectio tranſverſa hujus viſ-

ceris

ceris ſit centies major ſectione tranſverſâ arteriæ ſplenicæ, toties ferè tardiùs ſanguis movetur in liene quàm in illâ arteriâ. Memini me vidiſſe è liene cadaveris, cujus aortæ adaptaveram tubum aquâ plenum, effluxiſſe per horam tantam humoris nigri copiam, ut ab eo lienem unquam elui poſſe deſperatem. Vidit in hoc morbo *Diemerbroeckius* ejici per alvum tres atramenti matulas, & licet vena ſplenica in venam portarum ducat ſanguinem, non in inteſtinale colum, attamen certus ſum retrogredi poſſe hunc ſanguinem & ingurgitare venas meſaraicas, dùm ejus circuitus per hepar arcetur, ut ſibi viam cudat in inteſtinali tubâ, aut per vaſa brevia intra ſtomachum. Refluxum ſanguinis à venis in ramos earum in vivis multæ obſervationes mihi patefecerunt, & leges circulationis non repugnant, quippe ipſæ eædem ſunt ac leges hydrodynamicæ, quæ ſimilem regreſſum ſæpiùs exigunt. Ex hoc regreſſu fit *hepatirrhœa nigra*, vulgò morbus niger Hippocratis, ſeu dyſenteria hepatera, quæ lienoſos juvat non raro.

De curâ & hiſtoriâ hujus morbi conſulatur *Mangeti Bibliotheca Med. practica lib. 10.*

3. *Splenalgia ſuppuratoria* Cornelii Stalpart. obſ. rarior. centur. 1. apud Mangeti Bibliothec. Med. pract. C.

Vidit ille Auctor lienem, velut ſaccum membranaceum, pure turgidum, quo rupto ægra obiit.

4. *Splenalgia ſarcomatoſa*; *Lien ingens* Blancardi Anat. pract.; *Rate de groſſeur énorme.*

Is vidit lienem ſex libras ponderantem, humore nigro piceo repletum; duplo majorem refert *Helviggius* apud *Riverium*. Vide multa exempla apud *Bartholinum*, *Borrichium*, *Blaſium*, *Fabricium*, *Veſalium*, *Schenckium*, &c.

Morbos affines videſis in ultimâ claſſe inter phiſconias, quæ tumore abdominis pariter ſtipantur.

XXV. Nephralgia Zwingeri; *Dolor Nephriticus* Sennerti lib. 3 pag. 7; *Colique renale.*

Morbus eſt cujus præcipuum ſymptoma eſt dolor fixus in regione renum & ureterum ſine pyrexiâ acutâ, unde à Nephritide diſcrepat.

Colica Nephritica vulgò dicitur; ſed colica, à colo inteſtino dicta, nomen eſt quod perperam doloribus aliarum partium quàm inteſtinorum tribuitur ob æquivocationem reſtringendum: unde merito *Zwingerus in peculiari diſſertatione Nephralgiæ* genus conſtituit.

1. *Nephralgia calculoſa* Zwingeri diſſertatio 12_a, Baglivi pag. 419.; *Calculus renum* Sennerti; *Calcul des reins.* A. P.

Ea eſt quæ à majuſculo calculo renibus, vel utereribus impacto pendere cenſetur; quæque cognoſcitur, 1° ex dolore & cruciatu acerbiſſimo in alterutrâ regione lumbari, raro in utrâque, eoque fixo & ſtabili; 2° qui tamen juxta ductum ureteris in abdomine obliquè verſus veſicam extenditur; 3°. quà

qui in viris teſtis ejuſdem lateris tractionem dolorificam, in fœminis cruris ſtuporem, doloremque comitem habet, ſi intenſus ſit; 4° necnon in vigore doloris nauſeam & vomitionem frequentem infert; 5° decubitu in latus dolens miteſcit, in oppoſitum verò exacerbatur; 6° cum urinis variantibus, initio aquoſis, paucis, dein turbidis, copioſis, ſæpè ardentibus ac cruentis.

Ulteriùs cognoſcitur ex hæreditariâ diſpoſitione, ex eo quod à vectione in curru, rhedâ dolor recurrat, cùm nephralgia hæmorrhoidalis à quiete & decubitu in lecto potiùs exaſperetur.

In lumbagine dolor maximè perſentitur, cùm truncus priùs flexus erigitur; in colicâ dolor per abdomen divagatur, & primis clyſmatis, aut alvinis dejectionibus ſedatur, quod in nephralgiâ non accidit. Arenularum mictio non pertinet ad hancce ſpeciem, nec muci copioſi excretio cum urinis hujus ſignum eſt, cùm potiùs in calculoſis, modò veſica à calculo ſit expers, urina ſoleat eſſe velut lixivium pellucidum.

A Nephritide calculoſâ differt nephralgia per pyrexiæ defectum aut gradu tantùm. Calculus renum ſæpè nullam ſenſationem moleſtam infert, niſi commoveatur à victu calidiori, à pathemate vivido, ab exercitio valido, à vecturâ ſupra pavimentum lapideum.

Dolorem illum ſublevant, 1° phlebotomiæ; 2° quies; 3° potus diluens mucilaginoſus ex ſeminibus lini, petalis malvæ, violæ, limonatâ; 4° narcotica; 5° olea lenia amygdalarum, lini, &c; 6° balnea; 7° diæta tenuis refrigerans. Cavendum ab aquis mineralibus affatim hauſtis, à diureticis calidis urinam uberius in renes advocantibus; inde enim calculus commovetur, & nephritis excitatur: ptiſana nitrata optimè conducit.

Nephrotomia impoſſibilis cenſetur, adeoque ad curam radicalem tantùm facere poſſunt lithontriptica, quorum uſitatiora ſunt, 1° aqua calcis oſtreorum hauſta, juxta methodum *Roberti Whitt*, cujus ſatis laudabiles effectùs obſervavi; ſed hæc per menſes & annos continuanda; 2° Sapo albus pilularum formâ quotidie ad ſemiunciam, qui dolorem non raro ſedat, & calculum lentè diſſolvit; 3° Leve infuſum arbuti uvæ urſi, vulgò *Buxerolæ*, quod calculos granulatos friabiles in minora fragmenta, glutine diſſoluto, diſrumpit; ſed ſine cautelâ dyſuriam creat, & licet maximam lutulentæ urinæ copiam evacuet, ut infuſum parietariæ, vix calculi molem minuit, ut expertus ſum.

2. *Nephralgia arenoſa* Bonet Sepulchret. obſerv. 21 &c. ad 27, vulgò *la Gravelle*. C. P.

Eſt ſpecies ſenibus tantùm familiaris, quæ raro renes, ſæpiùs ureteres & urethram afficit; in quâ ſedato dolore, lapilluli ſeminibus lentis, ſed aſperis ſimiles, rubri, duriſſimi minguntur identidem; nulli verò ſunt magni calculi; illi verò lapilli raro hærent in renibus, ureteribuſve; vix ab ullo lithontriptico cognito diſſolvuntur, & ad uſque extremum ſenium vitam ægri miſeram faciunt. De his vide *Dyſuriam*. Laudantur in hoc morbo geranium gratia Dei, ſanguineum, cynorrhodonis baccæ, ſpongia bedeguar, herniaria,

thea, folidago, virga aurea, rubia, anferina, fanicula, alchymilla, pyrola; vinacei gigarta: vide *Heucheri Differt.*

3. *Nephralgia arthritica* Mufgrave de arthritide, cap. 9. & cap. 17. pag. 154, Sydenham pag. 485. D. P.

Eft ea fpecies quæ fit à materie arthriticâ, non renes, fed membranas, periofteumque vertebrarum lumbarium vellicante, qui dolor mentitur nephralgiam calculofam; fed diftinguitur ab aliis fpeciebus ex eo quod podagricos tunc afficiat, cùm dolores extremorum filent, & reftituto dolore in articulis, evanefcit. Arthritici præterea funt obnoxii veræ nephralgiæ calculofæ, & calculus in illis eft tophaceus, cretæ fimilis, friabilis, qui faciliùs cæteris diffolvi fe patitur. Aquæ de Banieres hìc cenfentur aptæ: paroxyfmo podagræ non rarò terminatur hæc Nephralgia.

4. *Nephralgia rheumatica*; *Lumbago rheumatica* Sydenham de Rheumatifmo, cap. 5. D.

Eft immanis dolor idemque fixus circa lumborum regionem, ipfumque aliquando ad os facrum fe demittens; paroxyfmum nephriticum mentitur, nifi quod æger non vomituriat: nam præter dolorem atrociffimum, & vix ferendum circa ipfos renes, aliquando & ureteres per omnem eorum ductum ad veficam ufque, eodem licet mitiori tentatur, qui & ipfi *Sydenham* olim impofuit, tanquam à materiâ aliquâ fabulofâ in iis partibus hærente penderet, cùm reverâ materiæ rheumatifmi peccanti & inflammatæ ortum fuum debeat, quæ quidem partes illas jam folas urit, intacto reliquo corpore.

Immanis hic dolor, nifi abigatur eodem modo quo rheumatifmus vulgaris, pariter etiam perdurat, pari fævitiâ excrucians, adeo ut mifer æger nequeat procumbere; fed vel lecto exfiliat, vel fuper eodem erectus fedeat, corpore interim perpetuâ agitatione nunc verfus anteriora, nunc pofteriora inclinato, reductoque. *Hæc Sydenham.*

Evidens eft ex his verbis non lumbaginem, fed nephralgiam his fymptomatis repræfentari; nec enim morborum genera à fede nobis fæpiùs ignotâ determinantur. De cætero repetitæ phlebotomiæ, & diæta tenuis, potufque diluens hic omninò requiruntur, ut in rheumatifmo.

5. *Nephralgia hyfterica* Sydenham de Colicâ biliofâ cap. 7 pag. 132, & differt. epiftol. pag. 430. A.

Eft ea fpecies quæ hyftericas invadit quandoque, unde vomitio immanis cum dolore lumborum per ureteris ductum fe extendens, & calculum renum mentiens, uno eodemque tenore diutiffimè miferas affligens, ita ut quandoque eas è medio tollat.

Hic morbus fubitò invadit, fubitoque etiam recedit more fymptomatum hyftericorum; augetur à repetitis clyfmatis, maximè verò à lithontripticis, & diureticis calidis: tollitur verò narcoticis. Vide *Dyfuriam hyftericam.*

6. *Nephralgia hæmorrhoidalis* Nenteri. *Nephritis fpuria*, rectiùs *Nephralgia plethorica.* A. P.

Eft

Est ea species quæ à sanguine copiosiùs in renes affluente dependet, quod cognoscitur, 1º ex suppressione fluxûs catamenialis, hæmorrhoidalis, phlebotomiæ, aut scarificationis consuetæ, 2º quæ iis temporibus accidit quibus maximè illi fluxus accidissent pro more solito, 3º quæ his fluxibus sponte restitutis sponte cessat; 4º quæ demum signa plethoræ conjuncta habet; 5º nauseâ & vomitione sæpiùs caret; 6º dolores sunt magis externi, & ad lumbaginem accedunt, 7º crescunt à decubitu in lecto, victu calidiori; constipatione alvi stipantur.

Juvant phlebotomiæ, alvum emollientia, fluxus sanguinis ex utero, ano; nitrosa, diluentia, &c.

7. *Nephralgia purulenta* Bonet. Sepulchret. observ. 23, ubi quatuordecim hujus speciei historiæ proponuntur. C.

Urina deponit materiem albam fluidam, veluti lacteam; adest gravitas continua in lumbo alterutro, cruris stupor, lenta pyrexia, insignis corporis macies, nullus pyrexiæ paroxysmus; præcessere nephritis, vel nephralgia, hæmaturia, pituitosæ vomitiones. *Vide Mangeti Biblioth. Med. Pract. tom. 4 pag. 993; Ephem. Natur. Cur. Dec. 1. ann. 1679 observ. 182.*

Vide Chiliarchæ Townshend celebrem historiam apud *Cheynæum, the English Malady pag. 307.*

8. *Nephralgia à Pancreate* Manget. Bibliothec. Med. Pract. de Nephritide, pag. 545. Coll. Acad. T. 3. p. 330.

Chirurgus quidam sævis lumborum & dorsi doloribus excruciatus arenulas rubras cum urinis excernens, comitante vomitu gravissimo demum obiit. In cadavere erat pancreas tumidum, cancrosum, quo diaphragma perforatum, & vertebræ duæ exesæ fuerunt. Cancer hic nigricans ambos quoque renes corrupit, nigros & putridos effecit; nec in illis arenulæ, aùt calculus inventus est. Hæc *Hertodius.*

9. *Nephralgia verminosa* Zodiaci Medico-Gallici, Riverii obs. 4 pag. 103 centur. 4.

Juvenis quidam renum dolore excarnificatus, demùm excrevit cum urinis vermes plurimos nigros, magnitudine, & longitudine acus communis, cornutos & friabiles, quorum duos *Pachecus* misit ad *Riverium.*

10. *Nephralgia mesenterica* Georg. Mercklini Ephem. Natur. Curios. Dec. 1 ann. 1677 observ. 50. C.

Dolor vehemens ad latus dextrum lumborum, & ad femur cum impotentiâ progrediendi; urina mutata, sæpiùs turbida & albescens, vomitio quotidiana, nauseæ continuæ, somnus nullus, extrema frigida; post mortem renes sine ullâ noxâ, sed in mesenterio abscessus pure & calculis tribus turgidus, & in pancreate calculus adhuc major nigricans.

11. *Nephralgia monstrosa* Collect. Academic. Tom. 3, pag. 169; obs. 277; ex Ephem. Nat. Cur. Cabrol. observ.

Est Nephralgia atrox cum hæmaturiâ, in quâ ægra cúm urinis excernebat vermiformia frusta renum, & ren inventus post mortem portentosæ molis ponderans uncias septemdecim, simulque exulceratus.

12. *Nephralgia à carie* Vandermonde, Journal de Médec. Tom. 9; pag. 516, à D. Hazon. C.

13. *Nephralgia febricofa* Morton. Pyretol. Hiftor. 28, pag. 101.

Eft fpecies diriffima quæ urinâ rubrâ, dolore atroci renum, vomitione; algore extremorum, lipothymiâ, ægros in fummum vitæ difcrimen inducit, quæque optimis remediis vulgaribus ipfique laudano refiftit; ea ab intermittentis febris larvatæ veneno dependens non tutiùs curatur quàm ope kinkinæ, ut omnes alii morbi febricofi.

14. *Nephralgia miliaris* Hamiltoni de febre miliari.

Eft fymptoma præcedens eruptionem miliarem cum crampis, odore perfpirationis acido, &c.

15. *Nephralgia fcirrhofa* Sachs Mifcell. Curiof. *à lienis luxatione*, Bonet. Sepulchret. obferv. 30. C.

Nephralgia fcorbutica Eugaleni eft potius lumbago, nec ullam nephralgiam obfervavit *Lind* in fcorbuto in quo lumbago haud infrequens eft.

Sympathicas nephralgias, quæ fcilicet pendere putantur à vitiis in partibus à rene remotis, quæ folæ poft mortem affectæ vifæ funt, miffas facio, tum quia rariores, tum quia gratis tribuuntur vitiis partium remotarum, ut cordis, pulmonum; fortè fiquidem pendebant à vitio renum quod poft obitum evanefcebat, v. g. à phlogofi, fpafmo, &c: horum enim in cadavere nulla figna fuperfunt.

Nephralgias mefentericas, pancreaticas, nemo jure ex hoc genere expunxerit, cùm nomen genericum morbi non defignet neceffariò partem affectam, fed tantùm fymptomata quæ ad datam partem referri folent; nihil autem obftat, quominùs hæc fymptomata pendeant à vitio partis alterius proximæ nervos ex eodem plexu mutuantis.

16. *Nephralgia gravidarum* Puzos pag. 79. A.

Si dolor fit in lumbis, ad veficam protendatur, urinæ difficiliùs fluant; cum dyfuria vel mingendi cupiditate frequenti, urinis aquofis & paucis, nephralgia adeft.

Huic conducunt phlebotomiæ repetitæ, oleum amygdalarum, clyfmata emollientia, potus laxans, leniens. Procedit in gravidis à preffione veficæ, ureteribufque illatâ; ab infarctu renum ob urinas craffas, lacteas, ob diftractionem nervorum; clyfmata, philonii romani drachmas duas vel tres recipientia, dolorem fedant.

17. *Nephralgia hæmaturica* Tralles de Opio Sect. 2 p. 36.

Cùm fanguis ex rene fluit ubertim in ureterem, is non rarò coagulatur, & in uretere retentus nephralgiam calculofam mentitur, ac dolores atroces in omnibus viis urinariis excitat, cum ifchuria quæ ægrum capitali periculo exponit, nifi, cum emollientibus foris & intus exhibitis, opium in auxilium vocetur; accedit quandoque fingultus.

XXVI. DYSTOCIA; à *Dys* difficilè, & *tokus* partus; *Partus difficilis*, *Accouchement laborieux*.

Eft dolorifica, laboriofa ultra modum fœtûs exclufio, fimulque muci, lymphæ amnii & dein fanguinis effluxus.

Caufa eft refiftentia ex parte fœtûs aut viarum major quàm ut conatibus matris intra breve tempus vinci queat, ergo dyftociæ principia funt ex parte fœtus major refiftentia ob molem majorem, fitum incommodum, mortem, aut fummam ejus debilitatem; ex parte matris anguftia viarum, earum ficcitas, & conatuum tum debilitas tum irregularitas.

Partus facilis accidit 1° circa finem noni menfis folaris; 2° præcedunt infolitæ lumbagines; 3° tumor abdominis deorfum labitur verfus hypogaftrium; 4° leùcorrhœa mucofa ex glandulis Nabothi per tres, quatuorve dies; 5° orificium uteri incipit hiare paululum.

Signa præfentis vel imminentis partûs funt 6° dolores lumborum fortiores, periodis fucceffivè brevioribus recurrentes, in quorum dolorum intervallis puerpera ad fomnolentiam ufque non rarò quiefcit; 7° pulfus frequentior, fortior folito evadit; 8° facies coloratior, calidior, ob refpirationis, dùm dolores vigent, cohibitionem; 9° genitalia tument in labiis; 10 fæpe vomitio, minimè noxia, accedit; 11° repetitis conatibus fupervenit tremor minimè frigidus crurum & tibiarum proximiùs imminente partu; 12° fimul cruentum quid ex utero ftillat; 13° tunc orificium uteri magis hiat & repletur vefica ovali, quæ quovis tormine magis tenfa apparet, capite interim magis ac magis intra illam membranam extrorfum accedente; 14° crefcentibus & denfioribus torminibus crepant illæ membranæ fœtum obvolventes, & aquæ amnio contentæ cum impetu ad libram unam circiter profunduntur; 15° denique fimul, vel cito poft violento conatu fœtus capite primo & facie pronâ, & paule poft vel fimul placenta, excluduntur cum refiduâ amnii aquâ; 16° tuncque uberior fanguis fimul effluit, abdomen deprimitur, puerpera quiefcit, & dolorum prægrefforum brevi oblivifcitur.

Cura. Torminibus partûs accedentibus, cùm fcilicet quovis tormine os uteri dilatatur, membranæque protuberant, puerperæ, nifi alvus libera fit, clyfma ex oleo, aquâ & catholicone infundendum eft; fi plethorica fuerit, vena fecanda: in fedili commodo, in quo refupinari queat, collocanda; genua firmanda; mappâ utrinque extenfâ lumbi funt fuftinendi; de cætero crocotæ, tunicæ laxandæ, feu abdomen, & pectus ab omni preffione liberentur; ovum forbile, cruftulum cum vino forbendum, fitis fyrupo limonum cum aquâ temperanda, levis identidem deambulatio fuadenda, obftetrix perita os uteri exploret, & fi trans membranas caput dignofcat, ne feftinet, fed partum præftoletur, puerperam in veris torminibus adjuvet: fi verò trans membranas oblongas caput fœtûs

non percipiatur, Chirurgum aut Medicum in arte obſtetriciâ peritum ſtâtim advocet.

Dyſtociæ ex parte Matris.

1. *Dyſtocia à debilitate* Mauriceau chap. 10 livr. 2. A.

Mater vel habitualiter eſt infirma, vel actu debiliores edit conatus. Habitualiter infirma eſt vel à conſtitutione nativâ, vel ob morbos prægreſſos, vel ob ſtructuram vitioſam, ut ſi ſit gibba, elumbis, clauda, maximè ſi organa reſpirationis ſint debilia, ut in aſthmate, phthiſi; cognoſcitur actu debilis ex pulſu parvo, faciei pallore, extremorum frigiditate, animi dejectione; tunc autem vino & cardiacis ac conſummatis, aromaticis refocillanda eſt.

Si gibba, elumbis, clauda, aſthmatica, auxilio obſtetricii viri eſt adjuvanda; ſi puſillanimis eſt, hilari vultu, promiſſis, exemplis ad bonum animum adhortanda: ſi verò ideo conatus ſufficientes non exerat, quia delirio, vel ſopore eſt detenta, nec proinde ſtimulos uteri ſentit, phlebotomiâ, clyſmatis acribus aut appoſitis huic morbo remediis ſenſus eſt revocandus: obſtetrix verò ſucceſſivâ digitorum in uterum immiſſione & aſſiduâ ejus orificii diductione partum ſollicitare debet, uſquequo manu immiſſâ fœtum, arreptis pedibus, extrahere valeat.

Si menorrhagiâ, aut ſi epilepſiâ, eclampſiâve laboret, Chirurgi operâ fœtus quantociùs educatur. Vide *Menorrhagiam gravidarum*.

2. *Dyſtocia à colicâ* Mauriceau chap. 10 liv. 2. A.

Quantum ad partum neceſſaria ſunt tormina uterina, tantum noxia eſt colica, quæ nedum reſpondeat utero, ejuſque orificium diducat, ipſum orificium potiùs arctat, & aliorſùm dirigitur, ut ad diarrhœam excitandam. Clyſmata verò emollientia, laxantia, quæ colicam ſæpiùs compeſcunt, tormina partûs excitare ſolent, adeoque duplici titulo indicantur; ſuadentur etiam in colicâ linteorum calidorum applicatio, uſus olei amygdalarum, & pulſu vigente phlebotomia.

3. *Dyſtocia à pathemate* Mauriceau chap. 10 pag. 258 liv. 2. A.

Gravidæ vehementibus animi pathematis ſunt obnoxiæ, quibus nihil eſt perniciofius in parturitione, tum quia vires ad hoc opus utiles exſolvuntur, ut à metu, mœrore, pudore, puſillanimitate; tum quia divertuntur, ut ab indignatione, irâ ſimilibuſque: in his verò ſola Medici & obſtetricis facundia præſtat; quippe animus proſtratus promiſſis, verbis hilaribus, exemplis conſolantibus erigendus eſt, vel narrationibus, geſtis, fabulis appoſitis ab ideâ moleſtâ avocandus, ſpe pulchræ prolis ſexûs quem cupit, promptæ liberationis.

4. *Dyſtocia ab anguſtia* Mauriceau chap. 10 liv. 2. A.

Vias anguſtant ſimulque conatibus inutilibus anſam præbent excrementa alvina, quæ proinde clyſmatis laxantibus ſunt expurganda, antequam fœtus intra orificium delabatur; tunc enim clyſma nec immitti, nec prodeſſe

desse posset; urina copiosior in vesica latens debet per catheterem educi, si clysma, ambulatio, aliaque auxilia non suffecerint. Primiparæ juniores, ficciores debent longè ante partum & instante partu butyro insulso, pomatis emollientibus, vaginam & os uteri sibi inungere, maximè verò si longè ante partum, aquæ, amnio rupto, elapsæ sint. Si tumores syphilitici vaginam angustant, quantociùs & primis etiam graviditatis mensibus, sine præmissis tunc temporis balneis quæ gravidæ non ferunt, litus mercurialis ad hos resolvendos, cautè tamen, est usurpandus, ut successit *Barbeyracio*.

Demùm si os uteri non sufficienter hiet, utcumque conatus matris vegeti sint & debito tempore duraverint, illius oris margo est non ungue, sed convenienti instrumento secante scindendus, vitando partem superiorem.

Si membrana fœtum obvolvens extra vulvam propendeat, durior sit, non crepet, atque simul fœtus sufficienter extrorsùm protrusus, orificiumque uteri ita diductum ut spes sit fore ut fœtus exclusioni nihil obstiturum sit, sub his conditionibus tantum ungue, vel alio modo illa chorii membrana disrumpenda est.

Seniores & primiparæ difficiliùs pariunt ob rigiditatem partium, ossium immobilitatem.

Si angustia sit immedicabilis, ad operationem cæsaream deveniendum, aut matri fœtuique moriendum est.

5. *Dystocia ab hysteroloxia.* A. Vide Bened. Pelisæi Dissertat. Argentinæ 1758.

Dystociæ culpâ fœtûs.

6. *Dystocia à mole fœtus* Mauriceau *ch.* 29 *&* 25 *liv.* 2. A.

Moles major est vel in toto, vel in parte, sæpiùs verò in parte, ut cùm hydrocephalo, ascite, aut hydrothorace fœtus laborat, nec non cùm monstrosè adhæret alteri fœtui; si explorato utero per manum immissam judicet obstetricans impossibilem fore partum, nisi Chirurgiæ auxilium intercedat, quoniam à partu pendet vita matris & fœtûs, nec utraque servari possit, & mors fœtûs hydropici aliunde expectanda sit, necessum est fœtum aliunde minimè evasurum matri immolare, ut saltem matris vitæ consulatur; ergo cultro hamato solerter ope manûs sinistræ in uterum immissæ directo & dextrâ impulso incidatur caput hydrocephalicum, abdomen asciticum ad aquarum effusionem, quo facto fœtus facilè retrahetur. Cùm verò molis & figuræ monstrosæ est fœtûs, eodem cultro ad juncturas incidantur sigillatim artus, & sic per partes extrahantur, cavendo maximè ne cultri apex extrorsùm vergens uterum lædat.

Si moles creverit à numero fœtuum, difficiliùs est manum in uterum immittere; interea eligantur ambo ejusdem fœtus pedes, qui collati aut manu ad usque inguina extensâ, cognoscetur, & sic ab illo liberetur mater incipiendo,

piendo à magis obvio; dein verò caveat ne placentam educat antequam alter fœtus exierit, ne scilicet durante hocce labore sanguis ex placentæ solutæ radicibus ubertim effluat, quippe sæpè accidit, ut una placenta duobus fœtubus sit communis. Frustrà autem ad alterius fœtus exclusionem naturæ conatus præstolareris, cùm mater novo hocce labore deterreatur, adeòque ni vegeta sit & animosa mater, fœtus manu Chirurgi extrahendus est modo quo poterit commodissimo, & promptissimo.

Si fœtus sit rectè constitutus, sed respectu viarum uteri crassior, tunc eum enecare nefas judico, & ad cæsaream operationem, quæ fœtum, matremque servare potest, confugiendum est.

7. *Dystocia à fœtu mortuo* Junckeri Tabul. Medic. 112. Chirurg. 102. Ill. Mauriceau, liv. 2. chap. 30, 12, 14. A.

Conjectamus fœtum mortuum 1° si gravida vulnerata: 2° si gravi menorrhagia laboret; 3° si fœtus nondum maturus; 4° si ante quatuor, pluresve dies aquæ amnii elapsæ sint; 5° si mammæ flaccidæ; 6° si facies matris plumbea; 7° si oculi intropressi, aspectu languido, si fœteat anhelitus, si totus uterus attollatur per intervalla.

Asserimus fœtum mortuum 1° si à multis diebus non moveatur; 2° si multi ex utero humores fœtidi cadaverosi exstillent; 3° si dolorem magnum & pondus in utero sentiat mater; 4° si fœtus, velut mola, à gravitate solâ volutetur quoversus mater inclinat; 5° si matri syncopes, vel convulsiones frequentes accidant; 6° si dudum ex utero funiculus umbilicalis aut placenta exierit; 7° si manu in uterum immissâ fœtus sentiatur frigidus, nullus in fontanellâ, in funiculo, in carpo pulsus; si caput molle, suturis hians, ossibus ejus decussatis. Fœtus autem mortuus, si aquæ elapsæ sint, magis putrescit intra biduum, quàm putresceret intra quatriduum, vel extra uterum, vel intra amnium integrum.

Cura. Expectandi conatus ad partum; medicamina fœtum expellentia noxia sunt, aut inutilia, teste *Mauriceau*; embryulcia seu fœtûs extractio, eaque matura locum habet; & quoniam laboriosa est etiam si fœtus optimum situm servet, ad hamulos non deveniendum nisi plura simul signa mortis fœtus concurrant; cùm certò mortuus est fœtus, cavendum, si pedibus trahatur, ne caput ab humeris avulsum in utero restitet; si caput offerat, sæpiùs hamulo caput extrahendum est, imò ad instrumentum *tire-tête*, dictum, quandoque confugiendum est, artus discissi seorsim eximendi.

8. *Dystocia à fœtus situ; Accouchement contre nature.* Mauriceau, chap. 13. ad 27. A.

Multiplex est vitiosus infantis situs; 1° si *pedibus* primum nascatur, uno vel duplici exertis: Is situs periculosus, sed minus cæteris; 2° si *nates* primùm prodeant, infantes sub ipso partu non rarò moriuntur; 3° si *manus* præcedit, situs est periculosissimus. In omnibus illis circumstantiis 1°. ambo pedes quærendi sunt, & manu Chirurgi apprehensi foras deducendi: 2° ita invertendus est fœtus, ut ejus facies gravidæ coccygem respiciat, ne

men-

mentum ejus offibus pubis incuneetur: 3º cùm ad pectus deventum eft, obftetricans debet digitis diductum tenere os uteri, & puerpera fortiter conniti, ut caput anguftiam pertranfeat, ne conftricto circa collum fœtûs utero capitis exclufio impoffibilis evadat: 4º fed antea manus utraque fœtus deorfum eft adducenda.

9. *Dyftocia à fecundinis elapfis.* Mauriceau, ch. 26 & 27. lib. 2. A.

Si *funiculus umbilicalis* primùm prodeat, eo in ore uteri conftricto præpeditur circulatio à matre in fœtum, & fœtus intra breve tempus, ut femihoram, ociùs, feriùfve moritur.

Si *placenta* primùm extra uterum prodeat, non folùm fœtus multum periclitatur, fed etiam mater ob hæmorrhagiam uterinam fummo in periculo verfatur.

In ambobus cafibus quantociùs Medico-Chirurgus debet fœtum utcumque benè collocatum invertere, pedes apprehendere, & antequam funem umbilicalem ligare aggrediatur, gravidam liberare, quo facto ceffat hæmorrhagia matris, & illicò baptifatus fœtus, calidè fotus, refocillatur halitu vini calidi, in quo cinnamomum, aut quid fimile, ebullierit.

10. *Dyftocia à molâ*, Mauriceau ch. 31. libr. 2. Heifter. Chirurg. cap. 156; Juncker. A.

Mola quæ *falfum germen* dicitur, fi bimeftris vel trimeftris fit, eft moles carnofo - lymphatica, fæpè hydatidofa, in quam mutata eft placenta; cùm fœtus, in ipfo omnio contentus, non explicatus fuit. Cognofcitur 1º ex fignis graviditatis ufque ad quartum vel quintum menfem; 2º ex eo quod hoc elapfo tempore nullus verus motus aut totalis aut partialis percipiatur in utero, nifi adfit fpafmus ipfius uteri; 3º maffa gravitans pondere fuo delabitur quoverfus inclinat abdomen mulieris; 4º multò majora funt gravidæ molam quàm fœtum geftantis incommoda, ut laffitudines femorum & tibiarum, mingendi difficultas, gravitas in pelvi; 5º mammæ minus turgent, veroque lacte non fcatent; 6º Abdomen à molâ æqualiter intumefcit, à fœtu verfus umbilicum magis prominet, mola abfque focio fœtu, & folitaria gignitur, fæpiùs circa fecundum, tertiumve menfem ab utero fpontè excluditur prægreffis partûs doloribus. Sunt quæ utero adhærent firmiùs cæteris; funt quæ in annos plures utero latent.

Molæ exclufio vel medicamentis excitatur, vel arte chirurgicâ; primo modo præmiffâ frequenti unctione vaginæ, imò femi-cupio & fectione venæ pedis, purgabitur ægra, & poft paucas horas ab affumpto cathartico clyfma acre injicietur, ut tormina partûs excitentur, modò metus menorrhagiæ abfit.

His irritis, maximè fi mola utero hæreat, fimulque os uteri paululum hiet, obftetrix manum infinuabit in uterum, & vel manu, vel hamulo molam extrahet.

XXVII. HYSTERALGIA; Hyſtralgia Haſſelquiſt Iter in Palæſtinam; *Dolor uteri* Auctorum; *Mal de mére, fortraiture, colique utérine.*

Nomen *Hyſteralgiæ* debetur *Montalto in Synopſi morborum*; oritur ab *hyſteros*, uterus, & *algeia*, dolor.

1. *Hyſteralgia ab hyſteroptoſi.* Claſſ. I genus 49; *Deſcente de matrice.* L.

Eſt dolor uteri ob ejus prolapſum. Vide *Hyſteroptoſim*, in *Claſſi I gen.* 49. *Vide Aſtruc. Tom. III cap.* 10.

Vide curam apud *Sydenhamum tom.* 1 *pag.* 435.

2. *Hyſteralgia ab hyſterocele*, Hippocrat. de Morbis mulierum, lib. 3. 4. 5. paſſim: *Ab Hiſteroloxia*, Claſſ. I. gen. 55. D.

Eſt ea quam inducit uteri è nativâ ſede dimotio, cui morbos plurimos hujus viſceris paſſim tribuit *Hippocrates*; ſed hi perverſi uteri ſitus, utplurimùm graviditatis ſunt comites; aſt dolores inde exſurgentes ad dyſtociam attinent, aut graviditatis ſymptomata, ut graviditatis tubalis, abdominalis, &c. *Vide Claſſem ultimam.*

3. *Hyſteralgia à menoſtaſiâ. Colicus dolor in purgatione menſtrua* River. cent. 4. obſ. 85. *Colique des mois.* D. P.

Eſt ille dolor in utero, lumbis, femoribus, qui quovis menſe à difficili aut retardato catameniali fluxu dependet, qui dolor virgines potiſſimùm ſanguineas adoritur, & ſingulis menſibus per aliquot dies eas divexat, unde etiam convulſiones excitatas vidi. Vulgò verò creditur illos dolores pendere ex diſtractione vaſorum uteri à ſanguine viſcoſo, copioſo, aut à vaſis anguſtis, ſiccis, rigidis, effluxum illum denegantibus; & reapsè rarò accidit, ut is affectus mulieres quæ jam peperere, aut pluries catamenia expertæ ſunt, afficiat, niſi ob frigus ſuſceptum balneo, vento, potu, fluxus ille difficilior evaſerit.

Auxilia in hoc morbo convenientia ſunt phlebotomia in ipſo dolore, clyſmata oleoſa, anodyna, potiſſimùm verò ſemicupia tepida, infuſum croci orientalis, florum calendulæ, cheiri, potus theiformis ex foliis chenopodii Mexicani. Vide plura apud Aſtrucium *de Morbis mulier. tom.* 1.

4. *Hyſteralgia cancroſa, Cancer uteri* Aſtrucii cap. 7 tom. 3. *Cancer de la matrice.* C.

Cancer uteri occultus hunc dolorem inducit, ulceratus verò Leucorrhœam excitat dolorificam. Vide *Leucorrhœam.*

Cancer uteri occultus cognoſcitur ex dolore circa inguina, abdomen, imum ventrem, ac lumbos, necnon ex tumore duro in regione uteri ſi contrectetur manibus; qui tumor renitens, inæqualis, lancinantibus doloribus jungitur per intervalla; quem tumorem dolentem præceſſit durities ſcirrhoſa, ſimplex, diuturna; hic ſcirrhus dein expanſus eſt in tubercula inæqualia, dura, quæ etiam tactu explorantur, ſi uteri collum vel vagina afficiantur

hoc

hoc morbo: tactus autem non fecus ac motus corporis hunc dolorem exafperant.

Sublevatur hic dolor diætâ refrigerante ex offis hordei, oryzæ cremoribus, lacte bis vel ter in die fumpto, abftinentiâ à vino, à falfis, piperatis, ab ufu veneris; fedatur potu ex levi decocto radicum althææ, vel infufo florum malvæ, feminum lini, balneis aquofis, vel femicupiis, fero lactis, jufculis ranarum, pulli, laudano liquido folidove quovis vefpere fumpto. Poffunt & injectiones demulcentes in vaginam leniter immitti ex lacte, decocto hordei mundati, infufo florum violarum, malvæ, feminibus lini, mucilagine feminum pfyllii, fucco folani hortenfis, &c: extractum hyofcyami albi ac cicutæ non rarò profuit.

Vide ulteriùs *Leucorrhœam cancrofam.*

5. *Hyfteralgia ulcerofa*, *Ulcère de la matrice*, Aftruc. de Morbis mulier. Tom. 3 cap. 4. C.

Hæc fpecies ferè femper ftipatur ulcere interno uteri adeoque & effluxu fœtidiffimo, faniofo, cruento ex vaginâ, unde morbus pertinet ad menorrhagiam ulcerofam, aut ad leucorrhœam ulcerofam; de cætero cùm præcefferit metritis, feu inflammatio uteri, hyfteralgia hujus morbi fequela habenda eft, & eadem auxilia fermè requirit ac hyfteralgia cancrofa; fæpiùs enim uteri ulcera cancrofa evadunt.

Apoftema uteri defignant metritis non refoluta, febris exacerbans, tumor & dolor obtufus uteri, fudores, &c.

6. *Hyfteralgia fcirrhofa*; *Scirrhe de la matrice*, Aftrucii tom. 3 cap. 5: Puzos du fcirrhe de la matrice. C.

Cognofcitur ex moleftâ fenfatione ponderis in regione uteri, ex ipfius tumore duro, renitente, tactum tolerante; maximè fi per vaginam explorari poffit, aut fi uterus furfum propellatur digito in vaginam immiffo, & corpore refupinato, cruribufque flexis; poteft tamen confundi fcirrhus fi totum uterum occupet cum graviditate, ni figna accuratiùs inquirantur; aut cum hydrometra, cùm fcirrhi moles eft, notabilis dolor gravativus deorfum trahit, & ægra vix ftare poteft, ac imminet hyfteroptofis, tumorque delabitur quò verfus corpus inclinat; inveteratis fcirrhis fuperveniunt leucorrhœa, ædematia, febris intermittens, &c. *Vide curam apud Auctores.*

Conqueritur mulier de gravativo dolore circa podicem, atque diftenfivo circa uterum, inguina & lumbos. His admonitus Medicus palpo explorans hypogaftrium, duritiem in eâ regione percipit, à preffione leviter dolentem; fi fortiùs prematur uterus, cedit & rurfùs reftituitur; fi in vaginam digitus immittatur, cervix uteri craffior, brevior, afpera, in ambitu durior, & aliquatenus dolens obfervatur.

Dolores inguinum & lumborum, ftante muliere, graviores funt; accedit meiendi difficultas, acceffus febriles, inappetentia.

Sæpiùs fcirrhofus evadit uterus, dum catamenia ceffant circa quadragefi-

mum quintum ætatis annum, cùm lac fuppreffum fuit puerperis, cùm ictus uterus paffus eft, cùm terrore fubito fluentia catamenia fiftuntur.

Scirrhus incipiens vix ulla fui præbet indicia, tunc hyfteralgia accedit, cum mole adauctâ moleftat.

7. *Hyfteralgia pruriginofa*, *Pruritus uteri* Roderici à Caftro libr. 2 cap. 9. *Le Prurit de l'Uterus.* L.

Definitur ab Auctore ardens fcalpendi, coeundique tentigo, cum maximo defiderio & dolore, quod fæviorem reddit affectionem; verum hæc libido intenfa ad nymphomaniam attinet: Hyfteralgia verò pruriginofa eft dolor potiffimùm in vaginâ à materie acri, fæpiùs herpeticâ, puftulofâ, quæ continuò fcalpendi neceffitatem inducit, cum rubore, ardore & phlogofi partis affectæ; pendet à materie ferofâ, acri, falfuginofâ, quandoque herpetica, quandoque fyphilitica, alias cum puftulis, alias fine puftulis.

Curatur refrigerantibus, ut balneis repetitis, præmiffis jufculis ex lactucâ, cucurbitâ, feminibus frigidis, quibus venter pulli infarcitur, additis diureticis fanguinem lixiviantibus, ut fyfimbrio aquatico, cochleariâ, acetofâ, necnon mucilaginofis, ut ranis, cochleis, floribus malvæ, radice althææ; hæc præmiffâ phlebotomiâ & catharfi conveniunt, noctu verò emulfiones, julapia: æftate aquæ acidulæ Vallenfes, Alefienfes; inter topica folia plantaginis, vitis, rofarum petala, præparata faturnina, &c. primas tenent.

8. *Hyfteralgia ab offe*, Edward Hody Philofoph. tranfact. vol. 9. pag. 191.

Mulier quæ dudum laborabat dolore gravativo in regione uteri, necnon tuffi, dyfpnœa, difficultate mingendi, dolore inter dejiciendas feces, erat afthmatica à fcirrho pulmonum, fed præterea in utero inventa eft fubftantia offea, cujus iconem vide ibidem *tabul. VIII. figur. 113.*

9. *Hyfteralgia febricofa* Morton Pyretol. pag. 92. *Febris intermittens dolores partus fimulans* hiftor. 19. 20. &c. A. P.

Eft dolorum, fpafmorum, animi deliquiorum concurfus, qualis in parturientibus obfervatur, fed oriundus à veneno febris intermittentis, adeoque per periodos fingulis vel alternis diebus recurrens; in gravidis abfunt lumborum uterique dolores, vomitiones, fpafmi, vociferationes, fed ex recurfu periodico, ex urinâ lateritiâ, ex pulfu febrili, linguæ forditie, abfentiâ fignorum partûs inftantis, hæc fpecies dignofcitur.

Curatur hauftibus febrifugis, præmiffis phlebotomiâ, catharfi ac narcoticis pro rerum circumftantiâ.

10. *Hyfteralgia vaporofa. Colique hyftérique de l'uterus.* L. P.

Sunt dolores uterini à paffione, ut aiunt, hyftericâ procedente, quorum duo funt potiffima principia ex *Sydenhamo*, fcilicet *menorrhagia* feu fluxus immodicus catameniorum, aut lochiorum, à partu laboriofo, necnon qui verfus quadragefimum tertium ætatis annum, antequam catamenia recedant, folet accidere, & uteri *procidentia*. Diftinguitur hæc fpecies urinæ limpidæ copiofâ mictione, extremorum refrigeratione, animi dejectione, lachrymis & cachinnis fe excipientibus, aliifque hyfteriæ characteribus;

teribus; potissimùm verò hic morbus oritur apud puerperas à lochiorum parciori proventu & suppressione, ubi scilicet maturiùs aëri frigido se exposuerint, de quibus omnino legi meretur *Dissertatio Epistolaris Sydenhami ad G. Cole sub finem.* In doloribus hystericis nil est utilius quàm laudanum cum duplo castorei, aut cum viginti guttis liquoris mineralis anodyni, aut cum tinctura succini.

11. *Hysteralgia ex abscessu* La Motte obs. 57. des Tumeurs. C.

Mulier diris doloribus ab osse sacro ad ossa pubis excruciata, sedem morbi in vaginæ fundum referebat, tactu exploratis omnibus vicinis partibus, invenit Chirurgus infra os sacrum & è coccygis latere locum dolentem fluctuantem pollicis latitudine, quo pertuso patella puris fœtidissimi effluxit, & ægra convaluit.

12. *Hysteralgia Imprægnatarum.* L.

In felicibus graviditatibus uteri sensibilitas & quæ ex ejus extensione atque catameniorum retentione oriuntur symptomata, utplurimùm tribus vel quatuor primis mensibus terminantur, aut maximè minuuntur, hoc signum est bonæ graviditatis, quoniam distensio uteri cùm triplam acquisivit diametrum, est ad ejus distensionem cùm duplam obtinuit, ut sunt diametri; interea tamen capacitas acquisita in primo casu est ad capacitatem in secundo, ut cubi diametrorum, seu ut 27 ad 8; capacitas uteri est ad ejus distensionem in hisce duobus casibus ferè ut 5 ad 2, adeòque crescit in duplo, triplove majori ratione quàm ejus dolores, sicque successu temporis quàm minima fibrarum ejus elongatio sufficit ad magnum volumen utero conciliandum; sensibilitas eò minor etiam evadit quò majus tempus adhibetur ad distensionem eamdem, & quò minor est distensio; assuescit enim his natura & ab assuetis non patitur.

Priora recens imprægnatarum symptomata eò citiùs post conceptionem accidunt, quò citiùs recurrit catameniorum periodus, ea verò symptomata quæ ab uteri sensibilitate, à plethorâ, & à sanguinis spissitudine procedunt, sunt cacositia, malacia, nausea, vomitus pituitosus, ptyalismus viscosus, pyrosis acida, lassitudo, hysterica phænomena.

His ultra tres vel quatuor menses perstantibus aut etiam gravioribus medetur phlebotomia, alvi libertas clysmatis concilianda, ciborum delectus.

Hysteralgia gravidarum seu circa ultimos graviditatis menses aliam therapeiam exigit.

Distinguitur hysteralgia imprægnatarum à colicâ ex eo quod 1° Hypogastrio insideat potissimus dolor; 2° quod nephralgici dolores accidant, aut lumbaginosi; 3° quod vomitio se comitem addat; 4° quod clysmata licet reddita nullum levamen afferant, distensio uteri, nervorum vicinorum pressio, incusandæ sunt, ut in hysteralgiâ catameniali.

His gravidis succurrunt 1° Phlebotomia; 2° Victus legitimus: 3° Exercitium moderatum; 4° Alvi libertas.

Gravidæ versus quartum mensem dolore inguinum divexantur noctu &

per intervalla recurrente ac claudicationem inferente, quod ex ligaminum rotundorum diſtractione fit, & ſponte evaneſcit.

13. *Hyſteralgia lactea. Infiltrations laiteuſes* Vandermonde Journ. de Medec. Juill. ann. 1759 auctore D. Levret. L.

Puerperæ huic ſunt obnoxiæ à lacte ſuppreſſo, ſuffocato, ab aëre frigido ſuſcepto: rarò nutrices hunc morbum incurrunt.

Initio dolor gravativus in pelvi & in inguinibus, debilitas in femoribus; ligamenta rotunda uteri dolent. In progreſſu infarctus femoris, cuti concolor, vix dolens, parùm prominens; creſcit tumor femoris, cùm accedit tumor ſimilis in tibia, ſed hujus tumore accedente dolor remittitur; dein pedes intumeſcunt, aſt quâ ratione tument minùs dolent quàm ante tumorem.

Fit ſtatus morbi intra octo decemve dies, & cùm declinatio accedit; intumeſcentia crurum prima recedit, dein tibiæ & ſucceſſivè pedes detumeſcunt, ut *in œdematiæ* reſolutione.

Differt œdematia lactea ab œdematia lymphatica; 1° Quod lymphatica pellucida ſit, lactea verò opaca: 2° Quod lymphaticæ ab imis partibus ad ſuperiores procedant, è contra lacteæ à crure ad tibiam, inde ad pedes ſe extendant. 3° Lactea œdematia originem habet juxta uterum, unde ad infimas partes ſe diffundit.

Curatio. Incipienti morbo ſudorifica & levia cathartica ad reſolvendum lac in maſſa ſanguinis retentum & nondum alicubi decumbens ſunt aptiſſima remedia: verùm facto lactis decubitu ſeu partium quarumdam infarctu, ſapo cæteris medicaminibus præſtat. Cataplaſma è plantis emollientibus cum mica panis & ſapone œdemati lacteo reſolvendo convenit; ſapo in clyſmate ſolutus etiam prodeſt, nec non formâ ſemicupii in aquâ ſolutus.

14. *Hyſteralgia Lochialis; Tranchées naturelles des accouchées*, Puzos traité des dépôts laiteux, pag. 368. A.

Poſt partum naturalem accedunt tormina aliquot dies perſeverantia, periodica, in quorum intervallis puerpera perfectè quieſcit. Quilibet torminum hyſteralgicorum acceſſus definit per fluxum lochiorum vel cujuſdam grumi ſanguinis ex utero; uterus qui in dolore tenditur, ceſſante dolore remolleſcit; in intervallis, ſi paulo longiora ſunt, ſudatiunculam patitur mulier, viget appetentia & pacatè dormit.

Diſcrepat hæc hyſteralgia à metritide lacteâ vel enteritide lacteâ, 1° Quòd tormina hyſteralgica frequentiora ſint: 2° Stipata calore urenti, cephalalgiâ, ſiti, febre, doloribus vagis abdominis & lumborum: 3° Lochia magis ichoroſa ſunt ſeu fluxiliora, ſeroſa, fluunt magis propter irritationem quàm propter uteri conſtrictionem naturalem: 4° Lochiorum fluxus, nec ſymptomata minuunt, nec ægram ſublevant. Vide *Metritidem lacteam.*

Pro ſpecifico in hac ſpecie laudat *Baglivus* tincturam ſuccini extractam cum aquâ cinnamomi, & exiguâ doſi ſyrupi de cinnamomo: *Baglivi pag.* 224.

15. *Hyſte*

15. *Hysteralgia ab Sparganosi*, *Dépôt laiteux dans l'hypogastre.* Puzos traité des accouchemens pag. 356. L.

Congestio lactis in hypogastrio cognoscitur, 1° ex eo quòd aliquot diebus à partu accidat: : 2° quòd præludant tormina insolita, vaga, importuna in toto abdomine, sed ad locum fixum terminata: 3° locus ille est in alterutro inguine, scilicet in textu cellulari peritonæi, ligamentis latis vel in ovario: 4° hæc tormina nec uterum indurant, nec lochiorum fluxum excitant, ut tormina naturalia puerperis communia: 5° anorexia, agrypnia, febris vel synocha, vel intermittens quæ horrores pluries in die repetit: 6° circa decimum aut decimum quartum à partu diem tumor tactu deprehendi potest: 7° si hi tumores negligantur aut malè tractentur, abscessus his in locis funestissimi superveniunt.

Dicitur hysteralgia licet uterus non afficiatur, quia ob torminum cum uterinis similitudinem facilè cum hysteralgiâ verâ confunditur, nec est genus morbi ad quod initio propiùs accedat, eum autem ab initio nosse operæ pretium est.

Curatur repetitis phlebotomiis, dein jusculis ex cichorio, taraxaco, chærophyllo, nasturtio aquatico, & sale Glauberiano, unde urinæ uber proventus; clysmata etiam interponantur, dein catharticis terminentur juscula; identidem verò boli ex pulvere viperino, cinnabari, millepedibus & antimonio diaphoretico præscribantur.

16. *Hysteralgia calculosa*, Puzos traité des accouchemens pag. 139; Mem. de l'Acad. R. de Chir. T. II, p. 130. Louis Journ. de Medec. Juill. 1759.

Calculi uteri sunt sæpiùs gypsei, leves, asperi, albi; cognoscuntur tactu, specillo, excretione, ponderis sensu. Accedunt in quibusdam circumstantiis dolores gravativi lumborum, femorum, claudicatio à dolore, maximè si concurrat hysterocele; *pruritus* ferinus vulvæ & inguinum juxta femora, dolores acuti febriles: *Marc. Donat. hist. mirab. l. 4, cap. 30. Schenck. obs. 4. Hystericis* cum leucorrhoeâ putri, purulenta *Act. Erud Lipsiæ August. 1712:* calculis triginta duobus in utero, vel tubis; calculi illi diaphoretici sunt ut Bezoarticum. *Leucorrhœa* cum doloribus lancinantibus ex ulcere à calculo uterino. *Louis ibid. pag. 134*, & leucorrhoeâ purulentâ, marasmus. *Dystocia* seu dolores similes illis parturientium Parei *de Generat. l. 24, cap. 9. Hippocrat. de Epidem. lib. 5, Sect. 2. Sterilitas* semper comitatur hysteralgiam calculosam. *Dysuria Blancardi anat. pract. obs. 74, Philos. transact. Hody 1736. Ischuria* à calculo uterino seu ab hysterolitho. *Ephem. Nat. Cur. Dec. 1, ann. 4, obs. 65.*

Hæmorrhois ab hysterolitho. *Duncan. Pathol. lib. 2* utero petrificato, uteri petrificatio.

Est ea quæ pendet à calculo intra vaginam genito, cùm perforatâ post partum vesicâ, urina in vaginæ fundo fibris lorisque interclusо suum tartarum deponit, inde dolores, tormina vaginæ & incessus difficultas. Operationem in hoc casu necessariam memorat *Puzos.* Carnium vegetationem præ-

præcavent turundæ altiùs in vaginam adactæ, cùm post partum difficilem imminet colli veficæ suppuratio.

De hoc morbo etiam videantur *Commentar. Academiæ Harlemensis part. 3 pag. 603.*

Curatur extractione quam natura vel ars exsequitur, cùm hiat orificium uteri aut in vaginam propendet.

ORDO QUINTUS.

DOLORES EXTERNI ET ARTUUM.

HUC refero dolores mammarum, trunci, lumborum, crurum, genitalium, &c, qui ad priores ordines non facile amandari possunt.

XXVIII. MASTODYNIA; *Douleur des mammelles.*

Notabilis & constans sive periodicus sive continuus mammæ alterutrius, vel utriusque dolor; à *mastos* mamma & *odyne* dolor.

1. *Mastodynia phlegmonodes* Rod. à Castro de mammillarum inflammatione lib. 1, cap. 16. B.

Dolor est mammarum cum tumore, rubore, dolore pulsatili & renitentiâ, cujus causa est impetus sanguinis per arterias mammarias accedentis solito major, ejusque actio vehementior in vasa sanguifera mammarum: impetus sanguinis est major, quod cognoscitur ex pulsu duro, pleno, veloci aut frequenti simul, unde vasorum mammæ distensio, rubor, dolor, renitentia. Actio verò major est ob præpeditum sanguinis transitum per vasa minima, ut cùm dolent mammæ thoracibus ferreis, arctioribus balænis cingulisque compressæ, sanguis enim retrò urgens fortiùs agit in latera vasorum quàm si more solito in venas facilè flueret; hic morbus sæpe pressionibus externis, ictibus nec non plethoræ, catameniorum suppressioni supervenit.

Curatur 1° victu tenui ex jusculis, cremoribus, potu diluente, refrigerante, ut ptisanâ hordei, oryzæ: 2° phlebotomiâ repetitâ ex brachio vel è pede, clysmatis emollientibus, cathartico antiphlogistico, cùm sedata fuit inflammatio: 3° topicis initio emollientibus, dein anodynis ac resolventibus; refrigerant lintea oxycrato frigido madida, vel irrigata decocto foliorum seminum lini; resolvunt levia cataplasmata ex pulpâ eorumdem, necnon meliloti, cum farinâ fabarum, melle, aceto, croco, medullâ bovis, butyro, oleo olivarum, &c.

2. *Mastodynia puberum* Krameri Commerc. Norimberg. 1735 hebdom. 30 § 2. B.

Qui

Omnes pueri ad ætatem 12 vel 14 annorum pervenientes conqueruntur de dolore mammarum cum tumore & pruritu; mammæ, earumque areolæ inflammantur, & dolent, atque non rarò vasa earum lactea excoriantur, & exsudant.

Cura exigit ut exprimatur serum albescens ibi latens; deinceps verò emplastrum apponatur. *Essais d'Edinbourg*, *tom.* 7, *pag.* 122.

3. *Mastodynia Pilaris* Roder. à Castro lib. 4, cap. 26; *Lactis concretio*, *Febris lactea* ejusdem; Græcis *Trombosis*, ac *Trichiasis*; Hispanis, *Pelo*; Gallis *le Poil*; Occitanis *Arcoussel*; *Lait grumelé*. B.

Fabula est *Alsaharavii* hunc morbum à pilo à matre deglutito ortum habere. Dolent acerrimè papillæ cum rubore, tensione, lactis paucâ & dolorificâ excretione, glandularum vicinarum mammæ turgescentiâ, necnon exiguarum glandularum areolæ dolore pungenti & nigredine; unde attactus labiorum alumni tolerari non potest; hi exigui acini nigri ab Occitanis *Cats négres* vocantur, & puerperas mirè discruciant; his adde papillarum fissuras cum inflammatione valdè dolentes, quibus accedit ephemera lactea horrore stipata, cum cephalalgiâ, sudore caseum acidum redolente, &c.

Hæc omnia caseationi, vel congrumationi lactis in mammis tribui solent; sed potiùs videtur inflammatio lactea, seu in lacteis vasis & glandulis oborta; an ab infarctu, an ab impetu illius humoris & sanguinis affluentis.

Curatur ut Mastodynia polygala; sed præterea fissuræ, seu rhagades illinuntur oleo ceræ, ovorum, mucilagine seminis cydoniorum, inspergitur pulvis gummi Arabici: Adhibetur cura *ephemeræ lacteæ Class.* 2ª & *mastodyniæ phlegmonodes.*

4. *Mastodynia cancrosa*; *Cancer mammarum* Roder. à Castro lib. 1, cap. 22; *Cancer aux mammelles.*

Cognoscitur ex dolore lancinante per intervalla ab axillis, aut viciniâ ad mammæ quoddam punctum desinente, & instar subulæ eam perfodientis, cum tumore verrucoso, duro, profundo, initio; dein verò tumor tuberosus, inæqualis, venæ varicosæ, aliaque symptomata accedunt, de quibus vide *Carcinoma in Class. X*ª.

5. *Mastodynia polygala*; *Sparganosis* Dioscoridis; *Lactis redundantia* Roder. à Castro, *lib.* 4, *cap.* 25; *Dépot laiteux aux mammelles* Puzos. B.

Lactis abundantia in fœminis quæ pepererunt interdùm tanta est, ut mammæ eam sustinere nequeant, ac præ copiâ distendantur, & incredibiles excitent cruciatus; tument, tenduntur, vix attrectari patiuntur ab alumno mammæ sic turgidæ, unde nisi fluat sponte lac ex papillis, id magis ac magis congeritur, & supervenit inflammatio, de quâ supra egimus.

Curatio est difficilior, si lac suum restinguere velit puerpera; facilior, si papillas alumno, vel catellis aut suctrici præbere velit aut possit, quod,

licet difficile fit & dolorificum, vitari vix poteft per aliquot dies, ufque-quò lactis redundantia imminuta fuerit; interea diætâ tenui cavendum eft, ne uberior lacti materies generetur; potu diluenti, diuretico, ut decocto radicum petrofelini fuperfluum lac ad vias urinarias eft deducendum, lochiorum fluxus eft fuftinendus, & fovendus cautiffimè; clyfmata funt repetenda, phlebotomia etiam non negligenda; extùs verò linteis calidis, cataplafmatis refolventibus lactis cafeatio avertenda, fluxilitas & excretio promovenda. Inter hæc præftant mel illitum, cataplafma ex foliis petrofelini, cicutæ, ex quatuor farinis refolventibus; menthæ, falviæ, fœniculi, apii decoctum, ex quo embrocationes parantur, &c.

6. *Maftodynia butyrofa* Vandermonde Novemb. 1758 pag. 441; D. Fuun Med. Harlemenfis.

Quadragenaria mulier poft terrorem doloribus in utrâque mammâ vividis diù conflictata fuit; unicum levamen erat ab admoto igne, & fimul frictione mammæ, quæ humorem flavum fpiffum ex papillis excernebat, quæ operatio multoties in die repetenda erat; fanata eft litu ex oleis aromaticis cum fpiritu vini, fuperappofito emplaftro bafilicone; demùm repetito ufu æthiopis mineralis cum gummi tragacanthâ, radice guayaci, in pilulas redacti.

Humor hic flavus fpiffus butyro fimilis nomen dedit fpeciei.

7. *Maftodynia ex terrore* Act. Acad. Harlemenfis part. 3 pag. 31.

Mulier ex terrore percellebatur, ita ut vehementes in mammis dolores perfentiret, irritis pluribus remediis, calor carbonum ardentium cum lentâ frictione fublevabat dolorem, quâ frictione papillæ quid vifcidi ftillabant; mammæ vix turgidæ & tumidæ erant; dein fpirituofis, & emplaftro bafilico mammis admoto dolor evanuit.

8. *Maftodynia emphyfematofa* Roder. à Caftro, de flatuofo mammarum tumore, lib. 1, cap. 17. L.

Pars cum albedine, elafticitate & tenfione dolet fine glandularum tumore; pulfata mamma, fi fides fit Auctoribus, fonitum edit. Diftinguitur à primâ fpecie per albedinem mammæ; à cancrofâ maftodyniâ per uniformem, non tuberofum, tumorem; quodque nulla feorfim glandula dura fit, fed tota mamma æqualiter renitatur; dolor ille menftruatione accedente augetur, finitâ fæpiùs recedit.

Curatur remediis catamenia revocantibus, necnon topicis refolventibus, ut decocto foliorum anethi, meliloti, chamæmeli, florum fambuci. *Vide curam emphyfematis I^æ^ Claff. & pneumatofis X^æ^ Claff.*

9. *Maftodynia apoftematofa. Abfceffus mammarum.* Roder. à Caftro, lib. 1, cap. 16, pag. 111. L.

Præceffit inflammatio quæ non refoluta fuit, fed exacerbata funt pulfatio, dolor, tenfio; dein refedit tumor, remollefcit, apice albefcit, fluctuat; febris remiffa, tunc pus in tumore genitum, quod præmiffis cataplafmatis maturantibus, emollientibus foras per incifionem debet emitti, atque deterfum vulnus ad cicatricem perduci. Vide *Apoftema in Claff. I.*

10. *Mafto-*

10. *Mastodynia portentosa*, Act. Soc. Lond. nº 52. L.

A mole mammarum, quarum altera 40, alia verò 64 libras ponderabat; hæc excrescentia intra noctem ferè supervenerat. Fœminæ Tolosati à suppressis catameniis mammæ portentosæ excreverant; sumptis emmenagogis catamenia e naribus effluxere.

XXIX. RACHIALGIA; *Dolor colicus Pictonum* Citesii; *Colica Plumbariorum* Ramazzini; *Colica Saturnina* Junckeri, *Damnoniensis* Huxhamii, *figula* D. Dubois ann. 1751; *Dolor colicus Pictorum* & *Figulorum* quibusdam; *Entripado* Hispanis; *Colique de Poitou.*

Genus novum ab *illustrissimo Astrucio* constitutum est nomine Rachialgiæ, ab *algeia* dolor, & *Rachis* spina dorsi, quia dolorum principium nervis medullæ spinalis tribuit.

Licet autem theoria Astruciana nondùm satis sit confirmata, non minùs retinendum est nomen generi huic ab aliis distinguendo utile, utpotè proprium.

Character hujus morbi consistit in atrocibus doloribus abdominis ad lumbos & dorsum serpentibus, pressione non crescentibus, cum umbilici non rarò retractione, alvi constipatione, summâ pertinaciâ, manuum torpore, paralysique, aliàs artuum contracturis chronicis terminantibus.

Convenit cum *hepatalgiâ* calculosâ quod hypogastrium divexet maximè, & ad thoracem serpat, atque chronica fit & paroxysans; verùm Hepatalgia auriginem inducit sæpiùs, & hepatis regionem magis afficit; colicæ spasmodicæ valdè affinis est, & à multis pro biliosâ & spasmodicâ habetur.

1. *Rachialgia Pictonum; Malum biliosum* ab anno 1572. ad 1606; *Colique de Poitou vegetale* C. Cl. Bonté Journ. de Med. Nov. 1761.

Est ea species quæ à vini, potûsque acido-austeri fermentati, acidorumque immaturorum nimio usu pendet.

Morbus Damnoniensis Huxhamii Londin. 1739 *Philosoph. transact. Tom.* 9 *pag.* 242. A pomaceo, Gallis *Cidre*, endemiam videre *Musgravius* & *Huxhamius*: *Vandermonde*, *Journ. de Med.* 1758. *pag.* 133: A pomaceo veteri iterum fermentato, & à vino immaturo, acido apud Pictones frequens fuit olim, observante *Citesio.* A vino albo non satis fermentato plures Monachos hoc morbo cruciatos *Piso*, *Sennertus*, *Citesius*, *Crato*, *Cardanus*, *Wepferus* memorant. A succo citri, à spiritu vitrioli, à potu acido, *Ponch* dicto, ortam vidit rachialgiam *illustr. Tronchin*, qui tertiam Rachialgiæ speciem constituit.

Symptomata sunt angor summus, & dolor atrox epigastrii, pulsus debilis, inæqualis, sudor frigidus, lingua sordida, halitus fœtens, vomitio viridescens, atra, pituitosa, acida; dein alvi adstrictio summa, vomitio minor, dolor quasi nephralgicus in umbilico, lumbis, dorso, cum sensu ponderis in perinæo, & urinâ, si flueret, crassâ: abdomen spasmodicè contractum;

dein brachia, manusque motu carent, femora ac crura dolent, artus & inteſtina alternatim cruciantur, paralyſis, puſtulæ rubræ morbum terminant. Differt rachialgia vegetalis, quæ à pomaceo in fermentationem acidam vergente, vetuſto, ab aliis ſpeciebus, quòd abdomen à preſſione vehementer doleat, quod in metallica non accidit, quòd gradatim augeſcat morbus, ægri ſcilicet languent, pallent, facies ex flavo plumbea evadit, ſtomachus gravis eſt, dein nauſea, ructus accedunt, dolent interanea; genua, crura debilitantur; pulſus debilis, inæqualis evadit; interea vomitiones viridefcentes, acidæ, amaræ, lingua ſicca, albeſcens, ſingultus; jam gaſtrodynia intenditur, inde in umbilicum ſerpit dolor atrox, umbilico minimè retracto, abdomen levem etiam preſſionem refugit, conſtipatio pertinax, dolores artubus inſident, tibias, genua cum ſtupore, brachia laceſſunt; lumbago atrox, miteſcentibus ventris doloribus; in ſtatu morbi nulla pyrexia, nec ſitis, nec delirium, niſi in ſecunda morbi periodo.

Curatio eadem ac ſpeciei ſequentis. Sedato dolore proſunt acidulæ Selteranæ, Glauberianæ martiales, & equitatio. Si aurigo ſuperveniat, quod ſalubre eſt, ſignum eſt Rachialgiæ nuptam eſſe Hepatalgiam, ob bilis coagulum ab acido. Colicæ Pictonum medetur, ſi credamus *Sydenhamio*, uſus copioſus balſami Peruviani, qui præſcribitur ad guttas xx vel xxx ſacchiari fruſtulo inſtillatus, bis terve in die; ſed pareſis huic remedio non cedit.

2. *Rachialgia febricoſa; Colica ab intermittenti febre*, Burlet de Hiſpanorum morbis 1714; *Colica Pictonum* à cauſa remota prima, Tronchin p. 45, Riverii Prax. Med. Lib. X cap. 1; *Dolor de tripas y entripado* Hiſpanis. Vid. Journ. de Med. Nov. 1761 p. 415.

Hæc eſt ſpecies quæ febres intermittentes, remittenteſve comitatur, vel preſſo pede ſequitur, ſi malè curatæ ſint; obſervata *Fernelio Patholog. lib. 6 cap. 10; Ballonio conſ. 3; Spigelio de ſemitertiana, lib. 4. cap. 13; Carol. Piſoni conſil. 3, 4, cap. 2*; Epidemica viſa ab *illuſtr. Tronchino* Amſtelodami ann. 1727. Hanc Veteres bili æruginoſæ tribuerunt; Neoterici veneno febricoſo, potiſſimùm tertianæ & hæmitritæi: aurigine ſæpius ſtipatur.

Senſus eſt ventriculi, tenuiumque inteſtinorum aſperrimus, cum alvi adſtrictione; multa inflatio accedit per totum abdomen, potiſſimùm epigaſtrii, modò cum ructu, modò cum vomitione; dolor hic diuturnus, admodùm recidivans, remediis non facilè miteſcens, in contracturas & paralyſes abire ſolitus. Poſt epidemicam Rachialgiam Amſtelodamenſem peſte ſæviorem, ſæpiùs viſi ſunt miſeri ſuperſtites veluti larvæ arte quaſi progredientes, exſangues, pallidi, manibus incurvis, pendiculis, cum voce clangoſâ, debili, nec deerant aphoni.

Ad curationem miſſio ſanguinis, fortiaque tum emetica, tum cathartica vitanda; alvus mollienda eſt fomentis extùs & balneis, intùs blandis alimentis & medicamentis, ut oleoſis, mucilaginoſis, farinoſis; adde laxantia ex mannâ, pulpâ caſſiæ cum oleo amygdalarum, ſero lactis tepido, omni

ni trihorio parcâ dosi repetitis. *Citesius* cathartica cholagoga expertus ad lenissima reversus est: Narcoticis abstinendum. Morbi reliquiæ sero lactis gramineo, cichoraceis, beccabungâ, taraxaco fugandæ; demùm tonus partibus acidulis aquis est restituendus.

3. *Rachialgia metallica; Colica Plumbariorum* Ramazzini de Morb. Artif.; *Dolor cardialgicus, spasmodicus à veneno* Frid. Hoffmanni T. II, pag. 257; *Colica Pictonum*, vulgò *Saturnina* Junckeri; *Colica Pictonum à veneno* Ill. Tronchin *Spec.* 2ª; *Mil-reech* Anglis, id est, *Vapor moletrinæ* Act. Soc. Reg. Lond.; *Colique des Peintres, de plomb, des Potiers, des Barbouilleurs.* C.

Est ea species, quæ oritur, 1° à vino acido interventu lithargyrii edulcorato; fraus detegitur ope lixivii alkalini, in quo dissolutio auripigmenti bullierit; 2° ab usu interno medicaminum ex plumbo paratorum, ut sacchari saturnini ad extinguendam venerem, ad gonorrhœam sanandam; 3° ab usu alimentorum in vasis stanno obductis, cupreis, rubiginosis diù servatorum; 4° à fumis arsenicalibus quibus nulla metalla carent, cùm igne tractantur; unde Metallurgi, & qui calceorum corium cerusâ fusâ dealbant sutores, huic sunt obnoxii; 5° qui varia pigmenta liquefaciunt, pulverant, tractant, ore assumunt, ut Pictores; 6° Figuli qui vasa terrea vitro ex plumbo obducunt; 7° ab antimonii crudi repetito usu interno, si fides sit *Ill. Tronchino, pag. 65*, imò ex cinnabari, viridi æris, colore ultramarino, aliisque pigmentis metallicis.

Hujus speciei exempla ubique sunt obvia, Monspelii, Nemausi, Alesiæ nobis observata.

Differt à vegetabili seu Pictonum, quia, non pedetentim, sed subitò dolores accedunt, quòd umbilicus retrahatur initio, quòd in atroci ventris dolore pressio abdominis dolorem non intendat, quòd in statu accedant pyrexia, sitis, delirium.

In hac soli artus superiores, inferiores nunquam, paralysi & stupore tentantur, sæpiùs umbilicus retrahitur, feces in scybala indurantur, ægri pallidi, tremuli, debiles fiunt.

Duplex autem est curandi methodus; 1ª ab *Ill. D. Dubois* in Nosocomio Charitatis Parisiensis frequentissimè adhibita, & dudum multis successibus firmata, docente *Illustr. Bouvart*, qui ex sexaginta ægris, quinquaginta novem sanari asserit; est methodus Drasticorum.

Æger adveniens sumit clysma ex decocto drachmarum duarum sennæ & pulpæ colocynthidis, cui adduntur diaphœnici drachmæ sex, benedictæ laxativæ semiuncia, mellis mercurialis unciæ duæ, & sæpè vini emetici unciæ etiam duæ. Post septem horas injicitur alterum clysma ex olei nucum & vini rubri ana unciis sex; die sequenti tartari stibiati magna dosis, vulgò ad grana quatuor, præscribitur; statim ab actione emetici datur theriacæ recentis semidrachma cum laudani grano; die verò tertiâ repetuntur clysteres; dein purgatur æger ex diaphœnici semiuncia, diapruni drachmis duabus, syrupi de rhamno uncia, apozematis sequentis unciis sex. Apozema fit

ex cuſcutæ, polypodii & ſennæ ana unciâ unâ, ſeminum aniſi, & cremoris tartari ana drachmis duabus, bulliant in aquæ libris duabus ad uncias viginti; veſpere hujus catharſis repetatur narcoticum; ſuſtineantur hæc medicamina ope ptiſanæ ſudorificæ, ac potûs cardiaci cum lilio Paracelſi, maximè ſi dolores ſuperſint, aut immineant, vel ſuperveniat paralyſis. Hæc methodus intra ſeptimanam omninò ſanat, & ſi epilepſia, paralyſiſve nondum acceſſerint, eos morbos prævertit, ſi ſanatio imperfecta ſit, iteratur partim vel omninò methodus, ipſiſque atrocibus abdominis doloribus ſævientibus hæc draſtica uſurpantur. Intra 23 annos *D. Burette* 1200 ægros hac methodo curavit & omnes exceptis 20 liberavit.

2° Altera methodus *lenitiva* eſt, quæ in ipſo Noſocomio Charitatis ab *Ill. Bordeu*, Viennæ ab *Ill. De Haen*, & Monſpelii, occaſione tamen rarò datâ, ab omnibus Medicis uſurpatur. In hac præſcribimus oleum amygdalarum ad uncias plures in die, clyſmata oleoſa, fomenta emollientia, narcotica, levia laxantia, ſerum lactis & ſopito dolore aquas ſulphureas tùm thermales, tùm acidulas; aſt à phlebotomiâ ſaltem repetitâ eſt abſtinendum, quam exhorrent qui methodum draſticam ſectantur. In ſecundâ periodo morbi hæc methodus à *Cl. Bonté* ſola laudatur, in primâ verò draſtica.

Mira certè opinionum de morbi cauſâ, & methodorum circa therapeiam repugnantia; in aliis morbis ſaltem acutis quæcumque ſit methodus, natura non raró morbis medetur, aſt in hoc morbo ſolius naturæ vires non ſufficiunt, & methodi licet omninò oppoſitæ morbum tollunt: in hoc certè ovaret magnus Medicinæ adverſarius *Michael de Montagne*, qui in omni morbo methodum Medicis acceptiſſimæ oppoſitam æque ſucceſſuram eſſe contendebat.

Hujus varietas eſt.

a *Rachialgia Saturnina*; *Colica Saturnina* Ilſemanni, 1752; Zeller; Docimaſia vini lithargyrio mangoniſati Tubingæ 1707; *Colique de plomb.*

Quotquot hoc vinum biberant conſtrictionem gulæ & dolorem ventriculi ac præcordiorum patiebantur, quibus acceſſit colica circa ventriculum & umbilicum, hinc & excrementa in ſcybala cogebantur; conquerebantur multoties de flatibus moleſtis, qui tamen nec ſurſum nec deorſum efflabantur, acceſſit vehemens mingendi conatus, inanis, & teneſmus; urina pene tincta erat, ac continuò turbabatur; pulſus erat durus & tardus, æqualis tamen; flaveſcebat album oculorum, genæ ſolæ rubebant, facies cætera virorem judaicum præ ſe ferebat; ſicceſcebat os, ac vomituriebant; anxii inſigniter toto temporis decurſu erant, quam anxietatem adauxit horrida & inſignis cordis palpitatio.

Potiſſima cura mali recentis & primorum ſymptomatum conſiſtit in vomitoriis, purgantibus, oleoſis, lacte diù continuando, terreis ex bolo armenâ, terrâ ſigillata, oculis cancrorum, balſamo peruviano & vulnerariis. Lixivium calcis vivæ cum auripigmento ſumatur, ejus guttæ ſex in vini mangoniſati unciâ affundantur, vinum turbabitur, & atramentoſum colorem adipiſcetur.

Vel

Vel olei vitrioli guttas decem affunde vini unciis tribus, vinum lithargyrio mangonifatum inftar feri lactis albefcet. Vide *Willifium*, *pharmac. pag.* 471.

4. *Rachialgia arthritica* Aftruc. thef. de Rachialgia pag. 9; Tronchini *Colicæ Pictonum fpecies* 4ª; Zelft de podagrâ 1738. C.

Ea eft quæ cum arthriticis paroxyfmis alternat, in quam fcilicet arthritis fæpè terminatur, quâ reviviſcente tollitur rachialgia: *Hippocrates libr. 6. epidem.* hanc alternationem dolorum articularium & inteftinalium obfervavit, deinceps memorarunt *Andreas du Laurent*, *quæft. anat. lib. 4. quæft. 8*, *Roder. à Fonfeca*, *Mercurialis*, *Mufgravius*, &c. De Rheumatifmo verò idem dicendum ac de podagra.

Si æger plethoricus vegetufque fit, phlebotomia præmittatur; cave ab acribus catharticis, maximè ab emeticis; furis apponantur veficantia, & plantis pedum cucurbitulæ ficcæ, dein emplaftrum de galbano, fomentaque tepida furis & femoribus ut materies arthritica deorfùm vergat; molli culcitrâ, ficcâ, tepidâ, ex floribus chamæmeli & fambuci farctâ foveatur abdomen; poft lene clyfma hydrogala, vel lac purum fæpiùs fumatur, exinde falus fpectetur; fedatis doloribus vino generofo vires refocillentur; equitatione, veftibus hiemalibus corpus firmetur: hæc *Tronchin*.

a. In Cœnobio Savigny incipiebat morbus à cardialgia gravativa poft cibum crefcente, digeftione tarda, molefta; fuccedebat alvi conftipatio, feces duræ, ficcæ, nigræ, tum pyrofis & trifmus cynicus, feu ridendi cupiditas à titillatione cardiæ accedebat, mox fenfatio ftomachi furfum violenter diftracti; inde dolor atrox epigaftrii quafi à ftomacho intorto; inteftina videbantur furfum revulfa, abdomen durum, tenfum, planum, quafi vertebris adhærens, omnes mufculi dolebant quafi divellerentur; poftea atrociores artuum dolores accedunt, quafi cubiti, genua, crura lacerarentur. His fuccedit impotentia artus movendi cum fenfu tactûs imminuto, dolore ad ftomachum redeunte; pectus etiam doler, fternum confractum videtur, vix plumæ attactus toleratur, uftio eft lenior hoc dolore: urinæ paucæ, alvus conftipata, pulfus fanus eft nifi typhus fuperveniat.

An hæc fpecies tribuenda eft tartaro pomacei quo utuntur Normanni eoque non fatis à doliis derafo? An quod fructus immaturi fervantur in cellis fubterraneis nitro murario fœtis.

Curatur feliciter hæc fpecies clyfmatis emollientibus, julapiis antifpafmodicis fimul & anodynis, demum balneis; fed artus debiles, dolores arthritici periodici, ftomachi debilitas rarò tolluntur. Hæc *Ill. Marteau* Journ. de Med. *1763 Juill. 1764 Janv. p. 45: Vide Nov. 1761. p. 415.*

b *Rachialgia arthritica*, Cl. Strack. C.

Ab arthritide vaga feu rheumatifmo arthritico pendet hic dolor atrox, abdomen aliafque trunci partes infeftans, qui Rachialgiæ faturninæ omninò fimilis eft, eo difcrimine quod rarius parefim & epilepfiam inducat;

pare-

paresim dico, seu motûs abolitionem in artubus, sensu eoque dolorifico; superstite.

Hæc arthritis vaga cognoscitur ex doloribus & tumoribus quos in diversis corporis partibus excitat, huc & illuc discurrens: miasma verò arthriticum omnes ferè corporis partes, internas externasve, obsidet, unde sæperve niunt carus, peripneumonia, pleuritis, asthma; sed si viscera abdominis afficiat, inde succedit Rachialgia arthritica, cujus hæc sunt signa.

Dolor atrox citra febrem & inflammationem, pulsus parvus, lentus, vel exiguus & frequens, color faciei flavus aut olivaceus, oculi depressi; præcesserunt dolores obscuri artuum, vel lassitudines à levi labore, somnus non sublevans, sudor cum sensu ustionis aut vellicationis quasi electricæ, vel præcesserunt pustulæ exiguæ, numerosæ, pruriginosæ, in squamas facescentes, stranguria sine causa manifesta, urinæ limpidæ; quandoque albescentes seri lactis instar, cum striis sebaceis; hæc sunt signa certissima Rachialgiæ arthriticæ.

Curatio consistit in usu balneorum domesticorum, vel thermalium sulphureorum, usu interno antimonii crudi in alcohol redacti ad grana ij vel iij, & decocti ex lignis sudorificis; verùm balnea non juvant nisi plurima, ut quinquaginta vel centum, quæ quotannis sunt repetenda.

5. *Rachialgia ab adiapneustiá. Colica Pictonum ab impeditá perspiratione* Ill. Tronchin Spec. 5. *Colica Surinamensis* Herbert. apud Tronchin, Forest. observat. lib. 21 observ. 15; *Colique de Surinam.* C.

Ea est quæ à perspiratione impeditâ, frigoreve suscepto producitur; & in epilepticos insultus, vel in paralysim degenerat. Familiaris est Surinami, ubi licet summus calor interdiu incolas resolvat, noctu venti frigidi incautos & frigoris avidos carpunt. Lenissimis oleosis eccoproticis insistendum, mollia enemata ex infuso florum chamæmeli paranda, opium cum pari camphoræ dosi, si urgeant dolores, adhibendum, cum largo potu ex infuso ligni sassafras; curam absolvunt thermæ sulphureæ.

6. *Rachialgia scorbutica* Illustr. Tronchin. spec. 6ª & Eugalen. de Scorbuto, artic. 17, 24. C.

Sed *Eugaleni* fides meritò multis suspecta est, adeoque solis observationibus *Ill. Tronchini* innititur: Hæc species à *Lind.* minimè recensita. *Frid. Hoffmannus* colicam scorbuticam memorat; sed rachialgiam in genere hoc nomine tantùm describit, non verò speciem distinctam; Veteres huic morbo nomen colicæ biliosæ imposuerant.

In hac specie præter dolores abdominis atroces, dolent brachia, cæterique artus per intervalla, ac demùm ipsi artus resolvuntur, aut spasmis tentantur, si fides *Eugaleno*; sed verius esse puto quod vidit *Illustr. Tronchin*, scilicet extremos artus potissimùm pedes & tibias nigrescere, indurescere, instar piscis sole indurati, ut ipse vidi; sudor sponte prorumpens salsus abit etiam in crystallos digitis friabiles, ut vidit citatus Auctor in quodam qui sale marino abusus fuerat.

Fu-

Fugienda phlebotomia, alvus blandis oleosis laxanda, antiscorbutica adhibenda, aquæ chalybeatæ juvant.

7. *Rachialgia traumatica*. Vid. Differt. III. Aftrucii, & adjunctam historiam; item, Journ. de Medec. Juin 1760, ubi duæ hujus speciei proftant obfervationes. D.

Ea eft fcilicet rachialgia, quæ ex ictu fpinæ dorfali inflicto ortum ducit. Conftat autem multiplici obfervatione homines ex hoc principio rachialgicos evafiffe, feu ventre, epigaftrio deinde, admodum doluiffe, ac artuum refolutionem paffos fuiffe cum alvi conftipatione, fcybalorum induratione, aliifque rachialgiæ fymptomatis aptè ab *Illuftriff. Aftrucio* explicatis. Contendit fcilicet *Ill. Auctor* labem effe in medullâ fpinali compreffâ, obftructâ, unde paralyfis artuum fuccedit; dolent quidem interanea, quia origo nervorùm in medullâ afficitur, & fenfatio ad extremos nervos refertur, ut accidit apud eos qui cum artûs amputationem dudùm paffi funt, interea ob pulfationem arteriæ vicinæ refectæ, & nervum impetentis, dolores manûs aut pedis dudùm ablati perfentiunt; non mirum, ait, etiam fi cùm acerrimè dolent interanea, abdomen manibus premi poteft, ac contrectari fine ulla doloris exacerbatione, fi inteftina atona & motu periftaltico orbata alvi excretionem remorentur. Hinc & rachialgiæ nomen à Græco, *rachis*, fpina dorfi, & *algeia*, dolor. Vide *Quæftionem medicam Illuftr. Aftrucii, an morbo colicæ Pictonum, rectiùs rachialgiæ dicto, Venæfectio? ann.* 1750.

D. Privat D. Med. Alefienfis meritiffimus, curabat puellam, quæ cùm horrendâ gaftrodyniâ laboraffet, per trihorium fubitò incidit in paraplegiam, quâ omnes partes collo fubjectæ fenfu, motuque orbabantur; infpecto collo obfervavit ultimam colli vertebram prominentem, ita ut infra illam notabilis foret fovea, unde hujus fubluxationem adeffe cognovit; puella ultra duos menfes fupervixit. Gaftrodyniam magnus vomendi conatus comitabatur, & hanc luxationem ab hifce validis conatibus ortam fuiffe, non inanis fuit fufpicio; obortâ paraplegiâ ftatim ceffavit dolor, ut in rachialgiâ folemne eft.

8. *Rachialgia ofteofarcofis*. Benjamin Gooch, Cafes of Surgery, pag. 178. ann. 1758. Sylv. Bevan Tranf. Phil. n. 474, morbus à diabete incipiens, corpore feptemdecim pollicibus decurtato. C.

Eft morbus cujus præcipua fymptomata funt dolores totius corporis, præcipuè vertebrarum lumbarium, cum fucceffivâ offium omnium diffolutione, flexilitate, & corporis decurtatione.

Fœmina, fana hactenùs, ritèque menftruata, trigefimo ætatis anno dolores univerfi corporis cum pyrexiâ experiebatur, dolebant potiffimùm extrema corporis, poft novem menfes crura fracta, flexilia, cum fignis fcorbuti; per quadriennium fubfequens diffolvebantur cætera offa cum dyfpnœâ, gibbofitate, dolore ad vertebras, corporifque decurtatione.

In cadavere vifcera fana, pulmonibus tantum & corde flaccidis, offibus omnibus, præter dentes, remollitis; diffolutio in offibus cylindricis ab internâ

parte inceperat, offa cultro non magis refiftebant quàm mufculi. Varia medicamina imprimis chalybeata fine fructu adhibita; corpus viginti fex pollicibus decurtatum eft. Vide hiftoriam dum de Afthenia ab ofteo farcofi.

XXX. Lumbago. *Mal des reins.*

Eft genus morbi dolorifici cujus præcipuum fymptoma eft moleftia ad lumbos relata, cum trunci erigendi difficultate.

Ægri dicuntur *lumbaginofi*, *elumbes*, Gallicè *éreintés ou érenés*; morbus Græcis *lordofis*, *ofphialgia*, &c: *Afphialfia* Riolani, *Ifchias* Archigenis.

Differt à nephralgiâ ex eo quod naufea, ureterum dolor, teftium, femorifve ftupor, urinæque vitia deficiant; à colicâ quòd dolor ad partem pofticam corporis referatur, nec ab alvinâ excretione tollatur, aut mitigetur; non rarò cum ifchiade conjungitur, truncumque fæpè incurvat, unde aliis *curvatura* lumborum vocatur.

1. *Lumbago rheumatica* Sydenhami pag. 170, Juncker. Tabul. 19; *Maclet* Helvetorum. L.

Eft vehemens lumborum dolor, in quo æger femel flexum truncum erigere non poteft, quin lumbos fibi rumpi videatur; qui dolor nec tactu exacerbatur ut traumaticus, nec calore lecti recrudefcit ut fyphiliticus, fcorbuticufque, quique cruftam albam gelatinofam in fanguine extracto comitem habet: adde quod artus utplurimùm fimili dolore vago affecti fint.

Curatur repetitis phlebotomiis; diæta tenui initio, dein victu emolliente, refrigerante, leviter diaphoretico. Hic morbus mufculos extenfores dorfi afficit.

2. *Lumbago arthritica*; *Ofphialgia* Hippocratis; *Goutte aux lombes*, *Goutte aux reins* de Meyferey *n.* 338.

Eft ea fpecies quæ arthriticos infeftat, quæque procedit ex materiâ tartareâ vertebrarum ligamenta, & periofteum laceffente; ea preffione exacerbatur.

Spinam dorfi, & fæpiùs os facrum afficit; exigit eadem auxilia quæ arthritis.

3. *Lumbago plethorica* Frid. Hoffman. Tom. II. pag. 297; *Lumbago hæmorrhoidalis* Junckeri; *Catamenialis* Hippocratis: *A fluore albo* Frid. Hoffmanni: *A tubo intra mufculos effufo*, Baglivi de fibr. motr. p. 303, 304.

Eft illa fpecies quæ à fuppreffâ fanguinis folitâ evacuatione dependere putatur, ut à catameniis retentis, hæmorrhoidibus fuppreffis, à fluore albo repreffo. Sunt qui contendunt à veneris abftinentiâ fimilem morbum induci.

4. *Lumbago febrilis* Moroni Director.; *Variolofa* Mortoni. pag. 48. 190. & 74 Pyretol. Mercurial. p. 186.

Eft

Eſt utplurimùm ſymptoma morborum febrilium & phlegmaſiarum ineuntium, ſed fugax, quod tamen morbos quoſdam preſſiùs ſequitur, & diſtinctiùs deſignat. Sic variolam in adultis initio comitatur lumbago gravis cum nauſeâ; in infantibus cum ſomnolentiâ.

5. *Lumbago ſcorbutica* Eugaleni apud Sennertum de Scorbuto; Lind. de Scorbuto. A.

Eſt dolor lumborum à quocumque exercitio recrudeſcens, noctu etiam ſæviens, in ſecundâ & tertiâ potiſſimùm ſcorbuti periodo accedens, minùs mobilis quàm cæterarum partium, cum urinis paucis turbidis, fœtidiſque, ſæpè œdemate tibiarum, laſſitudine, facie decolore, &c.

Nocent phlebotomiæ, juvant antiſcorbutica, lac, &c; prodeſt unciam oxymelitis ſcillitici intra diem aſſumere, & partem dolentem fovere lixivio cinerum vulgarium incoctis floribus chamæmeli, ſambuci, abſinthii, rutæ & cortice limonum.

6. *Lumbago pſoadica*, Obſ. Lamothe, Chirurgo Normanno Valognienſi. A.

Aliquoties is Auctor obſervavit lumbaginem illam ſingularem quæ pendet ab inflammatione & ſuppuratione muſculi *pſoas* dicti. Pſoas major oritur ex lumborum vertebris, & femori inſeritur. Pſoas minor oritur ex latere ſupremæ vertebræ lumborum & oſſi pubis inſeritur. Pſoas major flexor cruris ſæpiùs in hoc morbo áfficitur, & inde fit ut ægri nunquam poſſint in hoc morbo femur extendere, quod eſt ſignum hujus ſpeciei pathognomonicum. *Lamothe*, præter remedia generalia, ſuadet, ut vulnere abdomini inflicto, culter uſque ad hunc muſculum, prægreſſâ inflammatione abſceſſu tentatum, deducatur; nec ulla alia via tutior videtur ad pus educendum, quo ægri vita ſeriùs ociùs tolletur, ſi in abdomine pus illud lateat.

7. *Lumbago partûs. Douleur d'accouchement.* A.

Licet ille dolor lumbos graviter afficiat in gravidis, non minùs verum eſt quod ad hyſteralgiam attineat, quippe pendet à diſtractione ligamentorum latorum, quæ pelvi utrinque annexa peritonæum lumbis applicatum, valdè diſtrahunt, cùm uterus contrahitur ad fetum foras expellendum; illi verò dolores per intervalla ſucceſſivè frequentiores recurrunt, intervallis lucidis etiam ſomnum quandoque permittentibus, ſimulque in quolibet dolore & conamine comitante orificium uteri dilatatur. Hic verò dolor id habet ſingulare, quod parturiens eo tantùm ſublevetur, ſi magnâ vi ejus lumbi comprimantur faſciâ circumductâ lumbis & antrorſum tractâ ſimulque pugnis verſus lumbos fortiter appreſſis; demùm ſuperveniente genuum tremore, crepat corium, aqua ubertim ex utero erumpit, fœtus prodit in lucem, & dolores illicò tolluntur, nullo alio auxilio ceſſuri nec impugnandi.

8. *Lumbago à ſaburra* Baglivi de fibr. motric. Lib. I, cap. X, pag. 345 meſenterica, id. p. 94, 95. De Meyſerey n° 401.

Eſt ea quæ à cacochyliâ in meſenterio, ut ait ille, collectâ, eaque

crudâ oritur; hujus & aliarum specierum innumerarum possibilitas, quæ vulgo Medicis sufficit, non mihi satis esse videtur; requiruntur observationes fidæ, quibus earum existentia comprobetur.

Cognoscitur ex longa alvi suppressione, sapore linguæ mutato, levi inappetentia, gravitate totius corporis, lumborum calore ac dolore; hanc tribuit *Baglivi* repletioni mesenterii à congesta putri cacochylia & crudis humoribus in ejus glandulis. Mesenterium sic affectum mentitur lumbaginem; Romani hanc speciem impugnant refrigerantibus, emulsi vis, unde morbus augetur. *Baglivi* à clysmatis & fomentis curam orditur, & catharticis dein absolvit.

9. *Lumbago miliaris* Allione de Miliari.

Hic dolor est sæpe symptoma miliaris eruptionem antecedens, quod combinatum cum crampo, odore acido, pyrexiaque potest morbum erupturum patefacere, unde sublevatur lumbago.

10. *Lumbago à nisu. Effort des reins. Reins entr'ouverts Rusticorum.* B.

Ex venere nimium exercitatâ, maximè si pedibus insistens vir eam sæpiùs exerceat, sævissimæ lumbaginis incurritur periculum cum atrophiâ semiparalyticâ femorum, unde lecto dein affigitur æger & exsolvitur: *Tissot de manustupratione pag.* 222.

A ponderum gestatione, elevatione, vehementes quandoque supervenìunt lumbagines, verùm sæpiùs ideo dolent lumbi, quia antea rheumatico infarctu sunt affecti, & perperam his nisibus dolores tribuuntur.

Ab Equitatione succussante inassueti lumbaginem incurrunt, quæ sequenti die sævit magis quàm primâ: pars dolens à tactu vel pressione læditur. Illæ omnes lumbagines rarò phlebotomiam exigunt, ut plurimum quiete & calore lecti evanescunt: interea fomenta resolventia & anodyna ex decocto florum meliloti & chamæmeli opem ferunt. Extensores lumborum scilicet sacrolumbaris, longissimus dorsi, & semi-spinosus sunt distracti & contusi in his conatibus; quod ex horum musculorum situ & origine ac insertione cognoscitur.

Ballonius & *Baglivi* quandoque observarunt in gravi lumbagine à nisu oriundâ cruorem intra musculos effusum, qui fluctuatione sine præviæ suppurationis signis cognoscitur, & lanceolâ adactâ foras educitur.

11. *Lumbago ab aneurysmate* Auberti in Boneti Sepulchreto Tom. 2, pag. 573, obs. 35. C.

Hæc aneurysmata vertebras erodere consueverunt, & demùm rupta mortem subitaneam inferunt. Dolor pulsatilis, qui arteriarum pulsationi respondet, sine inflammatione, hujus speciei signum est.

12. *Lumbago apostematosa* Riverii observat. 2 missa à Franc. Chomel.

Est illa quæ ab abscessu lumborum procedit.

13. *Lumbago Sympathica* Boneti observ. 41, 42, &c.

Est illa species quæ à viscere quodam vicino læso oritur ob nervorum communionem; & quæ talis ante mortem ægrorum visa est Medicis. Tales sunt sequentes.

A Mesenterii glandulis induratis, Warthon Adenograph.

A pancreate tumido, purulento, scirrhoso, putri.

Ab induratis pyloro, vena cava, pancreate.

A rene scirrhoso, putrefacto, observ. in Bonet. Sepulchret. 42.

Ab abscessu circa venæ cavæ bifurcationem, obs. 43.

A vermibus intra renes, Additamenti obs. 2.

14. *Lumbago ab hydrothorace* Morgagni Epist. XVI, 38, 41, Boneti Sepulchr. Tom. 2, Obs. 60, § 3.

Est dolor in lumbis, quem pressioni ab aquis in hydrothorace, potissimùm in pericardio, contentis adscribendum censet *Morgagni;* nulla alia erant signa hydrothoracis, præter rheuma, febrem & pulsum humilem; dolor autem ad spinam dorsi in lumbis referebatur.

15. *Lumbago à satyriasi*, D. Hatté Journ. de Med. Fevr. 1755 pag. 110; *Satyriasme.*

Vir venere ter quaterve in die utens, in maciem & debilitatem eam devenit, ut auxiliis medicis indigeret; præcipuum symptoma erat dolor spinæ dorsalis vividissimus à medio dorsi ad coccygem cum tumore, quos dolores ut sedaret æger procedebat flexis omnino genubus ut suras suas manibus sustineret: nulla gonorrhœa, nulla dysuria, nec tremor manuum, nec cephalalgia gravativa; hic morbus successerat satyriasi, seu inexplebili coeundi desiderio cui indulserat, & sanata lumbagine satyriasis revertebatur.

Curatur phlebotomia, fomentis emollientibus, emulsionibus; hæc species vocatur *lumbago*, & *quarta species tabis dorsalis* à *Ronsæo* apud *Sennertum de tabe.*

16. *Lumbago pseudoischuria.* Vide Ischuriam nephriticam.

17. *Lumbago ab arthrocace* Cl. Perrault Journ. de Med. May 1757, pag. 389.

Dolor assiduus dorsi, inde trunci inflexio, gibbositas. Secto cadavere aliquot vertebræ dorsales putridæ, periosteum pure inodoro farctum, cartilagines solutæ, spina medullaris suppurans.

XXXI. Ischias; *Dolor ischiadicus* Sennerti; *Ischiagra* Schneideri; *Dolor coxendicus* Boneti; *Malum Ischiadicum* Nenteri; *Morbus coxarius* de Haen; *Sciatica* Barbaris; *la Sciatique.*

Morbus est cujus præcipuum symptoma est dolor constans, sæpiùs diuturnus, coxendicis; sive ossi sacro & ossibus pelvis, sive articulationi femoris cum illis ossibus, sive musculis cruris & tibiarum inhæreat juxta fasciæ latæ extensionem, quod sæpiùs accidit; inde verò progrediendi, imo standi difficultas, claudicatio, &c. Ab hysteralgiâ non raró difficulter distinguitur.

1. *Ischias intermittens* Essais d'Edinbourg, Tom. VI, artic. 49, pag. 143. L.

Eſt ſpecies quæ à febrili fermento intermittentium, ut quotidianæ, tertianæ, producitur, & quotâ, tertiâ vel quartâ quaque die horâ datâ accedit, cum febre, deinceps verò recedit cum ſudore.

Puerpera loci paludoſi incola, cepit laborare dolore circa os iſchium qui ad vaſtum externum extendebatur, quique ſingulis diebus determinatâ horâ redibat, cum magnâ pyrexiâ ſudore terminandâ, quo peracto bene ſe habebat & ab omni morbo immunis videbatur.

Sumpto emetico, & adhibitis catharticis ad uſum kinkinæ deventum eſt, additis elixirio vitrioli & antiſpaſmodicis, nec non emplaſtro veſicatorio cruri appoſito, convaluit. Hæc *Duncan Baine.*

2. *Iſchias ſanguineum* Bonet. Sepulchret. obſ. 13; *A ſanguine* Moroni director. L.

Iſchias non rarò accidit mulieribus à ſuppreſſis catameniis, lochiisve, & viris à ſanguine hæmorrhoidali retento, quod principium in omni iſchiade incuſant Stahliani.

Differt ea ſpecies à Rheumaticâ, quia ſanguis gelatinâ albâ Rheumaticis familiari non eſt tectus in patellâ, cùm plethora peccat tantùm; curatur verò phlebotomiis & victu tenuiori, ut notat *Bonetus.*

3. *Iſchias Hyſtericum* Raulin des Maladies vaporeuſes chap. 8; Sydenham. pag. 132, Tom. I, de colica biliosâ. L.

Diſtinguitur ab aliis 1° ex cognita hyſtericâ diſpoſitione ægrotantis; 2° ex eo quod fugax ſit, ſubitò accedens & ſubitò ſine cauſâ evidenti recedens; 3° ex teneritudine partis quæ recedente dolore tangi vix patitur.

Panni fumo ſuccini imbuti calidè applicati conducunt, nec non narcotica tincturæ caſtorei juncta intus ſumenda; juvat illico electriſatio.

4. *Iſchias Gravidarum* Mauriceau lib. 1, chap. 17; *Douleur des cuiſſes & des jambes.* L.

Eſt dolor crurum & tibiarum cum harum partium œdematiâ, & varicibus, ultimis graviditatis menſibus creſcens, ſtantibus major quàm jacentibus, veſpere quàm mane, ex denegato ob iliacarum venarum preſſionem ſanguinis reditu.

Varices minimè aperiendæ citra magnam neceſſitatem, ſed molliter reprimendæ faſciis obliquè circumvolutis; ab ambulatione abſtinendum, & ſæpiùs decumbendum; vino aromatico fovendæ partes tumidæ. Sæpe illa œdematia ante partum evaneſcit, & eſt illis maximè familiaris quæ gemellos geſtant. Vide etiam hyſteralgiam imprægnatarum, quæ cruris dolorem & ſtuporem inducit à ligamenti rotundi alterutrius diſtractione; phlebotomia è brachio & ſitus conveniens ægræ his morbis opitulantur.

5. *Iſchias ab Sparganoſi. Dépot laiteux à la cuiſſe.* Puzos Mém. ſur les dépots laiteux, pag. 350, Levret Journ. de Med. Juill. 1758, pag. 80. L.

Sparganoſis ex *Dioſcoride*, eſt lactis redundantia & inde ejus deviatio in alias partes.

Hic

Hic morbus circa decimum quartum à partu diem, apud mulieres lacte redundantes quæque lac fugendum non præbent alumnis, indicia fui præbet à dolore inguinis unius lateris juxta tractum vaforum cruralium protenfus, cum funiculi horum vaforum intumefcentiâ, accedit progrediendi difficultas, dolor ex femore ad poplitem, inde ad furam atque ad pedem ferpit: œdematofus verò tumor crefcit quandoque ità ut volumen extremitatis inferioris fit duplo majus quàm in ftatu fano.

Œdema ferofum diftinguitur à lacteo quod ferofum feu vulgare incipiat à pedibus, fenfim furfum afcendat fine dolore, amboſque pedes invadat; lacteum alterutri cruri infidet, dein defcendit & dolore ftipatur initio, gravidafque vel puerperas tantùm afficit.

Hic dolor curatur 1° phlebotomiâ unâ, alterâve; 2° catharfi; 3° calore affiduo partis & corporis; 4° topicis refolventibus diu applicatis, ut decocto herbarum emollientium & refolventium addito vino albo, aquâ vitæ, fale ammoniaco; embrocationes ex fapone & butyro, oleum amygdalarum amararum cum fpiritu vini, balfamum Fioraventi, frictiones ficcæ repetitæ &c. adhibentur, & fi fanato crure alterum afficiatur, ut fæpiùs accidit, iterantur eadem auxilia.

6. *Ifchias ex abfceffu* River. obferv. 53, centur. 2; Fabric. Hildani obfervat. 71, centur. 1; Lamotte Obferv. de Chirurg. 110, 111, &c. Chifflot Obferv. 47, fol. 41; P. Borelli Cent. II, Obf. 86. C.

Abfceffus fupra articulationem femoris cum ifchio, feu natem, poft cruciatus annum integrum durantes, cum claudicatione, incifus fuit, magna puris copia effluxit & ægra convaluit intra menfem; altera ibidem doluit per plures menfes, admotis cataplafmatis maturantibus, poft quinque dies facta fuit incifio, & fanitas fubfecuta eft puris effluxum. Hanc fpeciem etiam mihi obfervare contigit in tribuno militum *D. du Billard.*

Ifchias à carie Benivenii de abditis cap. 79 eft prioris fequela.

7. *Ifchias fyphiliticum* Baglivi pag. 206 lib. 2 § 2; *Ifchias Gallica* Moroni Director. C.

Virum gravi ifchiade laborantem nuperrimè curabamus, irritifque optimis præfidiis defperabamus de falute recuperandâ, cùm verò per tranfennam nobis fubindicaffet fe, viginti abhinc annis, bubonibus gallicis malè affectum fuiffe, ftatim fufpicionem dedit ifchiadem à fomite gallico pendere; quapropter præfcriptis decocto falfæparillæ, antimonio crudo, cortice nucum, &c, paucis diebus interjectis, à gravi ifchiade convaluit non fine adftantium ftupore; hæc *Baglivi*, qui eâ occafione infanos dicit Medicos, qui morborum fpecies flocci habent in praxi, qui v. g. quodvis ifchias eâdem methodo curandum docet.

8. *Ifchias verminofum* Delii Amœnitat. pag. 349, Zacuti Prax. pag. 398. B.

Puer habitûs corporis ftrictioris, pallidus, abdomine duriufculo, de doloribus abdominis fæpe conqueftus, & interdum febriens habebatur pro atrophico; is titubabat genubus, pedem dextrum introrfum vertebat fæpiùs,

piùs, dolebat femore, præcipuè circa os ileum dextrum: parentes luxationem femoris incusabant; Chirurgi luxationem conantur curare; his irritis puer claudicare videtur. *Illustr. Delius* pruritum narium, oculos relaxatos, copiosam salivam, urinam sero lactis similem, dolores abdominis respiciens, lumbricos in intestinis suspicatur, anthelmintica præscribit, lumbricisque vivis aliquot excretis, dolor ischiadicus & omnia symptomata cessarunt.

Zacutus memorat cuidam ab anno ischiagram gravissimam patienti è secta venâ pedis vermem vivum profiluisse teretem palmaris longitudinis, quo excreto dolor evanuit, sed est auctor subleſtæ fidei.

9. *Ischias à subluxatione* Petit Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1718; *à fractura.* D.

Distorsio vehemens ligamentorum, capsulæ articularis, tendinumve femoris articulationem firmantium à lapsu, nisu, ictu, dolorem vividum, & pertinacem inducit, qui phlebotomiis, quiete, victu mediocri, potu diluente sedatur. Luxatio quidem integra citra fracturam impossibilis fermè est; nisi à laxitate tendinum sensim oriatur, eaque ex crurum longitudine inæquali cognoscitur. Vide *Heisteri Chirurgiam Part. 1, lib. 3, cap. 10.*

10. *Ischias Rheumaticum. Dolor ischiadicus* Sennerti Cap. VI. L.

Differt ab ischiade arthritico 1° quòd non articulo inhæreat, sed musculos inter os sacrum & genu, imò in tibiâ positos discruciet, latam scilicet aponeurosim, quæ illos omnes obvolvit; 2° quòd his affecti doloribus non patiantur, ut arthritici, dolores pedum & manuum: 3° nec si dolor sit externus ullo tumore stipetur, ut arthriticus. Ille verò dolor est pertinacissimus, demùm claudicationem & artûs atrophiam inducens.

Immutanda est crasis sanguinis viscosa & acris per jusculа diluentia, præmissis universalibus ut phlebotomiâ & catharsi, dein si temperamentum ægri sit calidum & siccum, balnea domestica calida, intus serum lactis conveniunt, thermæ etiam sulphureæ prosunt. Si verò æger sit frigidus & pituitosus, discutientia, attrahentia, vesicatoria, sudorifica prosunt. Sic fomenta ex foliis sambuci, hederæ calidis, aut ex horum decoctis, balneum ex arena marinâ ad solem vel ad ignem calefactâ, immersio in aquas belliluccanas, litus calidus ex sapone in aquâ vitæ soluto, &c, sæpiùs prosunt. His invitis vidi sanatum aliquoties ischias ope electrisationis repetitæ paulo fortioris.

11. *Ischias arthriticum* Sennerti cap. 6; *Malum ischiadicum* Nenteri Tab. 32 Cap. 5; *Species 1a doloris ischiadici*, de Haën de dolore coxarum Tom. 4; *Goutte sciatique*; *Ankylose de la cuisse* de Meyserey n° 404. L.

Aggreditur podagricos, potissimùm annosos; ossi sacro inhæret, quod mitius, vel ipsi articulo femoris, quod pejus. Dolor est profundus, vehemens, à motu exacerbans, ad pedes usque extensus, & in pedibus tumorem rubellum glabrum excitans; per periodos recurrit, non verò con-

stanter

ftanter divexat, ut vetus ifchias rheumaticum; fanguineos, gulofos, veneri deditos, lautè viventes fæpiùs aggreditur.

Eadem cura generalis eft quæ podagræ.

XXXII. PROCTALGIA; *Dolor ani* Tulpii; *Douleur du fondement.*

Eft dolor podicis, feu extremi recti, & vicinarum ejus, cujus diverfæ fpecies à totidem principiis diverfis pendent.

1. *Proctalgia inflammatoria; Inflammation du fondement* Sennert. de inflammatione ani, cap. X. B.

Cognofcitur tumore calido, dolore acuto, qui premendo irritatur, alvus difficulter redditur, & fæpe dies aliquot fubfiftit, accedit febris.

Oritur hoc malum ex equitatione, ictu violento, hæmorrhoidibus reftrictis, acribus applicatis, &c.

Malum hoc curatu eft difficile, & in fiftulas fæpe abit; curatur phlebotomiâ, victu tenui, fomentis initio emollientibus, & anodynis, cataplafmatis ex micâ panis albi cum lacte & croco, foliis folani hortenfis, oleo rofaceo, amygdalino; decocto malvæ, radicis althææ, floribus chamæmeli, meliloti; fi fiat abfceffus, is maturè aperiendus & detergendus, ne pus fiftulam inducat.

2. *Proctalgia cancrofa.* C.

Eft ea quæ ex ficis, thymis, ulceribus cancrofis, rhagadibus malignis procedit; fici quidem, criftæ, condylomata benigna, imò fyphilitica vix ullum dolorem creant, fed non rarò peffimæ indolis funt, & carcinomatofam indolem acquirunt, unde dolores pungitivi, pruriginofi, lancinantes, cum duritie, afperitate, ichoris acris effluxu, rhagadibus corrofivis, quæ omnia potiffimùm moleftant in alvi dejectione.

Si hæc mala fyphilitica fint, præmiffis multis balneis ad hydrargyrofim deveniendum eft, atque in ejus decurfu criftæ, porri, verrucæ, vel cultro auferendæ, vel caufticis exedendæ; dein vulnus more confueto deligandum eft; fed fi carcinoma minimè fyphiliticum fuerit, tunc periculofius multò eft, & ferè infanabile: illud verò more aliorum corrodendum eft; dolor butyro, unguentifque ex lithargyrio, ceruffâ paratis deliniendus, non omiffis narcoticis.

3. *Proctalgia fiftulofa; Fiftule à l'anus.* C.

Fiftulam ani præceffere phlegmones, marifcæve fuppuratæ, & funt ulcera finuofa, oris callofis, quæ cùm anum obfident, fi cuniculos agant, in rectum, veficam, vicinafque partes, fanatu difficillimæ funt.

Dividuntur in completas & incompletas; fanantur operatione chirurgicâ, quæ eum in finem inftituitur, ut ulcus callofum in vulnus fimplex mutetur. De his vide non veteres Auctores, apud quos curatio harum fiftularum impoffibilis cenfebatur, tefte *Sennerto*, fed Chirurgos hujus ævi, ut *Heifterum*, aliofque.

4. *Proctalgia intertriginofa; Intertrigo ani* Sennert. L.

Eſt dolor cum excoriatione & rubore partium, quæ excoriatio ſi fiat à cauſis mechanicis, ut equitatione diuturniori, curatur appoſito ſevo inuncto, vulgò candelâ ſebaceâ, adipe, oleo roſaceo, aquâ roſaceâ, &c: ſed ſæpiùs intertrigo infantes divexat recens natos ob acrimoniam urinæ in plicis & rugis harum partium immorantis & excalefactæ, idcirco frequens lotio ex vino & aquâ, mundities ſedula requiruntur; item nutrices his plicis quotidiè ſerò & mane imponunt pulverem ceruſſæ, pauperes verò pulverem ſalicis carioſæ.

Si intertrigo ſit herpetica, vel ſimplex, vel ſyphilitica, quod malum adultis accidit, alia methodus eſt adhibenda, qualis in Hyſteralgiâ pruriginosâ.

5. *Proctalgia ex rhagadibus* Sennert. loc. cit. *Gerſures du fondement.* L.

Rhagades ſunt ſciſſuræ marginis ani ſine tumore & pure, quales labris, digitiſque ſæviente brumâ, ruſticis potiſſimum, accidunt; hæc ulcera ſicca ſunt valdè dolentia & importuna, teneſmum excitant, & ob dejiciendi neceſſitatem exacerbantur quotidiè; pendent ab acrimoniâ ſanguinis, quæ ideò primò eſt remediis internis, debitoque victu impugnanda; dein chirurgica auxilia ſunt adhibenda.

6. *Proctalgia Braſilienſis* Zacuti Luſitani Prax. pag. 396. *Morbus Braſilienſis, vermis* dictus; *Bicho* Luſitanis; *Malhundo* Braſilianis; *Worm* Belgis; *Bittos* Angolenſibus Hiſtoire des Voyages. A.

Symptoma præcipuum hujus morbi eſt dolor ardens podicis initio, cum conſtipatione, ſpontaneâ laſſitudine, quibus addunt ſe comites, ſaltem apud Angolenſes, profundus mœror, cephalalgia, tibiarum debilitas cum dolore acuto, oculorum prominentiâ, & quaſi exophthalmiâ. Initio morbi ſufficit non rarò podicem eluere, & ſuppoſitorio ex limone uti, quandiu poteſt tolerari; inde enim atrocior evadit podicis dolor, ſed ſanatur.

Si ſeriùs adhibeatur hoc ſuppoſitorium, ardor & pruritus ani creſcit, tumet podex, exulceratur, & multum putridum album mucum, aut pus fundit; tunc verò præter ſuccum limonum, ſucco nicotianæ tabaci pars abluenda eſt; folia tabaci aceto irrorata, & ſal marinum adſperſum feliciter etiam adhibentur, ſed cum tanto dolore, ut æger per vim continendus ſit; proſunt etiam frequentia clyſmata ex decocto roſarum cum ovorum vitellis, prodeſt litus ex oleo roſaceo & ceruſſâ; ſi verò negligantur hæc auxilia, ſerpit ulcus, ſphacelus accedit, & ſine febre ac ſiti, æger, viribus exhauſtis, è vitâ diſcedit.

7. *Proctalgia ab exaniâ. Chute du fondement.* Vide Exaniam claſſ. 1. gen. 47. D.

Ille affectus frequentiùs aggreditur infantes & pueros diarrhœâ dudum affectos & conſtitutionis debilis; utile eſt inteſtinum prolapſum poſt quamvis alvi dejectionem blandè reponere, priùſque vino eluere; in hoc vino folia verbaſci priùs incocta ſint; ſi verò tenſum & dolens ſit

fit inteftinum, oleo, vel butyro priùs inungendum eft, quàm reponi poffit.

8. *Proctalgia ex Marifcis* River. Centur. 3 obfervat. 7; *Douleur des hémorrhoïdes.* L.

Præmiffâ phlebotomiâ, æger utatur clyfmatis ex oleo tenui fyringâ injiciendis; fyringæ cannula inteftino gallinæ involvatur; æger utatur cremoribus ex fecali, emulfionibus hypnoticis.

Succus fempervivi cum ovi vitello mixtus addito opii grano marifcis applicetur; fola folia fedi telephii Linnæi admota maximè profunt, nec non collyrium ex albumine ovi cum frufto albuminis infpiffato, fed linteis obvoluto.

Cataplafma ex micâ panis cum lacte & croco, verbafco, malvâ, radice althææ, feminibus lini, floribus chamæmeli, foliis hyofcyami; infeffus ex horum decocto juvant; prævertuntur marifcæ, fi fæpè foveatur podex aquâ frigidâ, tepidâve, & bibendo manè pintam aquæ cum lactis cyatho.

9. *Proctalgia Diarrhoïca.* B.

Qui diarrhœâ forti laborant, potiffimùm biliofâ, nec non qui aquis mineralibus catharticis per aliquot dies utuntur, non raro dolorem vividum in podice experiuntur quafi urentem & pungentem, qui tamen facilè fanatur, fedatâ diarrhœâ aut loto podice ex ipfis aquis acidulis: dolor ille qui à vividis inteftinorum diftractionibus dependet, non refertur ad inteftina quæ obtufo fenfu gaudent, fed ad cutim quæ marginem ani conftituit, quia cutis acutiori multò fenfu pollet; eadem eft ratio cur calculofi acutiffimum dolorem referant non ad collum veficæ, ubi eft calculus, fed ad extremum balanum, cujus tegumentum valde nervofum eft.

10. *Proctalgia Tenefmodes.* Vide tenefmi fpecies varias.

De ani dolore videatur *Tulpius obferv. lib. 3*, quem vidit diriffimum quarta poft dejectionem horâ recurrere, quique fublevatus eft tantùm hirudinum applicatione.

11. *Proctalgia equina.*

Eft dolor vehemens podicis equos excrucians, inflammans, quem excitat œftrus hæmorrhoidalis ingreffus, & illic inftar marifcæ adhærens. *Vide D. Linnæi Amœnitat. Academ. Tom. VIII, p. 357.*

XXXIII. PUDENDAGRA. *Douleur des parties génitales.*

Eft dolor partium genitalium tùm in viris tùm in fœminis. Nomen à *Gafparo Torellâ* inditum, ut mentulagra à *Wendelino Hockio.*

1. *Pudendagra à Parorchidio; Douleur des tefticules retirés, déplacés.*

Vide *Claff. 1. genus 59*, præfertim 2^{am} & 3^{am} *fpeciem*, quarum altera eft comes nephralgiæ calculofæ.

2. *Pudendagra ex phimosi ; Douleur du gland provenant du phimosis, paraphimosis*, &c.

Vide *Classis* 1æ *genus* 22, ubi diversa phimoseos species, quarum altera vaginalis est.

3. *Pudendagra Herniosa, Douleur de Hernie.*

Est dolor oriundus ab herniâ, ut ab enterocele, epiplocele, cistocele, quarum aliæ ratione loci sunt inguinales, aliæ crurales, perinæales, vaginales, hypogastricæ.

4. *Pudendagra ulcusculosa ; Chancres aux genitoires.*

Ulcera subrotunda lentis magnitudine in ambitu rubra, in medio grisea, vix ultra epidermidem profunda, serpentia, à viru syphilitico oriunda, vulvæ & vaginæ in fœminis, balano & interiori præputio in viris insident ; illa quidem non admodum dolent, sed tamen molestiam creant, & quod pejus est, virus syphilitici strages edituri signum præbent funestum ; his neglectis phimosis supervenit, gonorrhœa præputii cum dysuriâ, quandoque balani exesio, sequuntur. Curantur autem radicitùs per hydrargyrosim aut vicaria hujus remedia.

5. *Pudendagra pruriens ; Impetigo scroti* Fonseca consil. 68. tom. 2 ; *Prurit des parties naturelles.*

Vide pruritum supra & Hysteralgiam pruriginosam. Distinguenda est hæc species ab eâ quam ascarides vulvæ excitant, & ab herpete harum partium.

6. *Pudendagra à Gonorrhœâ ; Dysuria venerea sicca* Astrucii lib. 3. cap. 3, de gonorrhœa sicca.

Est dolor ardens in tractu urethræ sine puris seminisve stillicidio notabili, ortum habens à phlogosi erysipelatosâ urethræ, quam virus syphiliticum acrius & volatilius in subjecto magis irritabili induxit, qui simul dysuriam acrem, quandoque stranguriosam, comitem habet : hic morbus paucis diebus ab impuro coitu se prodit & curatur 1° phlebotomiâ : 2° immisso sæpiùs balano nudo intra lac tepidum vel decoctum radicis althææ, seminum lini ; 3°, vel admoto cerato Galeni, cataplasmate de micâ panis cum lacte & croco ; 4°, potu diluente, demulcente, emulsionato leviter narcotico ; dolore sedato, ad virus syphilitici curam progrediendum est.

7. *Pudendagra arsura* Astrucii lib. 1. pag. 49 ; *Incendium virgæ.*

Est dolor acer cum rubedine erysipelatosâ balani, quæ olim à concubitu cum leprosâ oriri consueverat, qui dolor est urens & punctorius, præter quem accedunt puncturæ inter carnem & corium, & corporis excalefactio. In hoc morbo *Joannes Ardern* suadebat potissimùm injectionem ex lacte, saccharo, oleo & decocto hordei, additâ si velis emulsione ex amygdalis.

8. *Pudendagra cancrosa ; Carcinomata venerea* Astrucii de morb. venereis lib. 4. cap. XI. 5. 7. & libr. 3. cap. 6. de bubone carcinomatode ; *Douleurs des cancers aux parties génitales.*

Est

Eſt dolor à carcinomate pudendorum in viris ac in fœminis, eoque occulto, vel ulcerato, ſive in bubone ſive in balano, pene, vulvâ, vaginâ, &c, de quorum affectuum ſignis, cauſis, curâ vide loca citata.

9. *Pudendagra ab aſcaridibus* Ill. Delii Amœnitat. Medic. tom. 1 pag. 341; Collection Académiq. tom. 3 pag. 366. Auctore Benjamino Scharſio.

Eſt dolor pruriginoſus vulvæ & vaginæ ab aſcaridibus cum ardore incredibili, & eruptione vermiculorum caſei hoſpitum ſimilibus.

10. *Pudendagra teſtium.*

Utplurimum teſtes dolent à tumore phlegmonodeo quem ſuppreſſa gonorrhœa excitat, & vocatur vulgo *gonorrhœa in ſcrotum delapſa*, de quâ videſis Chirurgos de morbis ſcroti.

Dolores ad alias Claſſes dimiſſi multorum ſunt generum, potiſſimi verò pertinent in *prima Claſſe* ad exarthrema, Gallicè *entorſes*, *fractures*, ad enterocelem, phlegmonem, paronychiam, puncturam nervi, tendinis fracturam; in *tertia Claſſe* ſunt pleuritis, cephalitis, gaſtritis, nephritis; in *quartâ*, triſmus, crampus convulſivus, raphania potiſſimùm; in *quinta* pleurodyne, in *ſexta* hypochondriaſis, hyſteria, hydrophobia; in *nona* hæmorrhois, dyſenteria, ileus, cholera, teneſmus, dyſuria; in *decima* demum tympanitis, meteoriſmus, iſchuria, malis furialis, ſyphilis, ſcorbutus & gangræna dolores intolerabiles excitant.

CLASSIS OCTAVÆ SYNOPSIS.

VESANIÆ.

CHARACTER. Eſt morbus animi, error ſcilicet in imaginatione, appetitu, vel judicio, ſeu hallucinatio, moroſitas aut delirium.

ORDO I. HALLUCINATIONES ſeu errores mentis oriundæ ex vitio organi cujuſdam extra cerebrum, unde imaginatio deceptiva.

I. VERTIGO, (*Vertige*) apparens objectorum vacillatio vel nutatio.

II. SUFFUSIO, (*Berluë*) objectorum, quæ non ſunt, imaginaria viſio.

III. DIPLOPIA, (*Bévuë*) hallucinatio qua idem objectum duplicatum vel multiplicatum apparet.

IV. SYRIGMUS, (*Tintoin*) auditio imaginaria ſoni, cujus nullum eſt extra aures principium.

V. HYPOCHONDRIASIS, (*Hypochondrie*) morbus diuturnus quo affectus ſe in mortis periculo verſari ex ructu, palpitatione, aliisve levidenſibus malis, imaginatur.

VI. SOMNAMBULISMUS, (*Maladie des noctambules*) hallucinatio qua ſomniantes è lecto ſurgunt, ſeque diverſis periculis exponunt.

ORDO II. MOROSITATES, (*Bizarreries*) cupiditates aut averſationes depravatæ.

VII. PICA, (*Goût dépravé*) alimentorum inaſſuetorum appetitus, cum aſſuetorum averſatione.

VIII.

VIII. Bulimia, (*Faim canine*) appetitus efculentorum copiæ majoris quàm quæ digeri poffit.

IX. Polydipsia, (*Soif immodérée*) appetitus majoris folitò copiæ potulentorum.

X. Antipathia, (*Antipathie*) quorumdam objectorum tanta averfatio ut ex eorum vifu, vel olfactu æger gravia fymptomata patiatur.

XI. Nostalgia, (*Maladie du pays*) parentum patriæve tanta cupiditas, ut hâc non expletâ æger gravi morbo decumbat.

XII. Panophobia, (*Terreur panique*) fummus pavor inter dormiendum fine caufâ evidenti.

XIII. Satyriasis, (*Satyriafe*) effrænis, impudenfque veneris cupiditas cum libidinofâ penis tentigine.

XIV. Nymphomania, (*Fureur utérine*) eft effrænis in feminis veneris cupiditas.

XV. Tarantismus, (*Tarantifme*) eft effrænis choreas agendi, faltandi cupiditas.

XVI. Hydrophobia, (*Rage*) eft effrænis potulentorum averfatio, fæpiùs à morfu animalis rabidi.

ORDO III. Deliria, (*Délires*) infomnia feu errores mentis judicantis, à cerebri vitio oriundi.

XVII. Paraphrosyne, (*Tranfport, aliénation*) delirium fugax, à veneno, aut altero morbo dependens.

XVIII. Amentia, (*Démence*) delirium univerfale mite, fine furore & audaciâ, cum morbo diuturno.

XIX. Melancholia, (*Mélancholie*) delirium particulare mite, cum mœrore, ac morbo diuturno.

XX. Mania, (*Folie*) delirium univerfale cum furore, vel audaciâ & morbo diuturno.

XXI. Dæmonomania, (*Démonomanie*) delirium melancholicum quod vulgò diaboli potentiæ tribuitur.

ORDO IV. Anomalæ Vesaniæ, morbi prioribus affines.

XXII. Amnesia, (*Oubli*) eft omnis memoriæ feriatio.

XXIII. Agrypnia, (*Infomnie*) eft pervigilium continuum, immodicumve.

CLAS-

CLASSIS OCTAVA.

MORBI VESANI,

SEU

VESANIÆ.

1. SUNT illi quorum præcipuum ſymptoma eſt animæ error, alienatio, delirium, aut dementia, ſeu imaginationis, judicii, aut cupiditatis, vel voluntatis depravatio.

2. *Paraphronici* Græcis dicti ſunt à *paraphroſyne*, quod delirium eſt, vel à *phrene*, quæ mens audit, vel à *paraſero*, transfero, ut Galli delirium mentis translationem *tranſport* nuncupant; *apologiſmi* Heſychio dicuntur. *Mentis alienationes* Fel. Plater; *morbi animi vel ſpirituales* Nov. claſſ.; *Morbi mentales* Ill. Linnæi.

Ægros Græci vocant *paraphronountas*, *paraleiros*, *parapaïontas*, *parapaiſantas*, *paracopſantas*, *maniacos*: Latini *mente captos*, *deliros*, *inſanos*, *ſtultos*, *dementes*, *deſipientes*.

3. Symptoma præcipuum ſi ſit imaginationis, *hallucinatio*, Græcis *leros*; ſi ſit delirium, *paraphroſyne*; ſi ſit judicii depravatio, *paraphronia* vel *dementia*, *ſtultitia*, *inſania* dicitur; ſi ſit hebetudo, *moroſis*, Latinis *amentia*; ſi depravata cupiditas aut averſatio *furor*, *moroſitas*, Gallis *tic*, *manie*, *folie*, *caprice*, & in genere *délire*, *tranſport*, *aliénation d'eſprit*.

Theſ-

Theoria.

4. Anima tres facultates præcipuas obtinuit à Summo Numine, facultatem cognofcendi, appetendi, & movendi.

5. Utraque eft inferior brutis communis, & fuperior hominibus propria. Facultas cognofcendi inferior *inftinctus* eft potentia ideas objectorum confufas eliciendi, fuperior *Intellectus* feu facultas ideas rerum diftinctas efformandi, feu genera, & fpecies cognofcendi.

6. Inftinctus dividitur in fenfum & imaginationem; *fenfus* quintuplex, vifus, auditus, tactus, olfactus, & guftus, ideas objectorum fenfibilium præfentium, feu in organa noftra agentium repræfentant.

7. *Imaginatio* nobis etiam abfentia olim per fenfus cognita repræfentat, tùm actualia, tùm præterita, tùm futura, & huc referenda eft memoria, & prævifio feu prognofis.

8. *Intellectus* has ideas comparat, combinat, & vi attentionis, & abftractionis, ingenii ac rationis, fuas actiones fublimiores, ut fyllogifmum, & ratiocinium exfequitur, ficque verum à falfo, bonum & malum apparens à reali diftinguit.

9. Quod nos ftatumque noftrum perfectiores reddit, *bonum* eft: *voluptas* verò eft intuitiva perfectionis noftræ perceptio. In conftanti voluptate jacet *felicitas*, quam ideò nobis conciliant bona omnia, fcilicet bona animi, corporis, fortunæ, &c: cùm autem in eam finem nos creaverit Deus Optimus, ut noftræ perfectioni promovendæ attenti felicitatem confequamur, non mirum fi bonorum appetitus, & malorum averfatio nobis fint congenita.

10. Facultas appetendi bonum, & averfandi malum duplex eft; *fuperior Voluntas* dicitur feu inclinatio animæ verfus objecta pro ratione boni intellectualis feu in eis diftinctè percepti; averfatio verò rationalis *Noluntas* eft.

Inferior feu appetitus fenfitivus eft inclinatio animæ verfus objecta pro ratione boni in eis confufè feu fenfuum ope percepti; averfatio verò fenfitiva nos reclinat à malo fenfibili; appetitus fenfitivus propriè *cupiditas* vocatur, & opponitur voluntati feu appetitui rationali: cupiditas itaque à fenfu, & imaginatione ducitur: voluntas verò à ratione, & intellectu.

11. Quæ nobis bona apparent fenfu duce fæpè mala funt, ut dulcia verminofis; & quæ mala fenfibus videntur fæpe bona funt, ut amputatio artûs fphacelofi; folius eft itaque intellectûs, & rationis bona realia à malis diftinguere, & de illis judicare.

12. Cùm itaque noftrâ interfit maximè bona vera nobis conciliare, & mala realia effugere, ut felicitatem aut voluptatem veram, & conftantem quantùm fieri poteft attingamus, noftrum eft etiam pro viribus intellectum noftrum perficere, & rationi obtemperare, & confequenter quæ optima funt agere.

13. Facultas ultima agendi seu movendi superior, *Libertas* vocatur, seu potentia agendi quod rationi optimum videtur, & quod voluntas rationis nutui obtemperans indicat; non solùm autem imperium libertatis in actiones corporeas extenditur, ut in motum, loquelam, &c, sed & in actiones animæ proprias, ut sunt attentio, abstractio, reminiscentia, appetitus, &c.

14. Inferior verò facultas *natura* dicitur, & est potentia agendi quæ sensui, & imaginationi bona videntur, quæque proinde à cupiditate aut aversatione sensitivis suadentur; illa verò expeditè, sine deliberatione, & vi consuetudinis bona obvia abripit, mala sensibilia removet. Cùm quis uritur, aut ad lapsum inclinat, illicò natura duce membrum ustum, aut lapsurum retrahit, cùm secus antequam intercessisset deliberatio, de eo actum esset.

15. Vehementia naturæ conamina ad bonum admovendum, aut malum removendum, consequenter ad cupiditatem aut aversationem sensitivas, vocantur animi *pathemata*, quibus supprimendis & moderandis concessum est libertati imperium eò majus, quò quis attentiùs rationem suam excoluerit, & perfectioni propriæ acriùs allaboraverit, ita ut in homine perfectissimo detur summus consensus inter voluntatem & cupiditatem, inter actiones liberas ac naturales, nihilque appetatur nisi quod bonum, utile, decorum & justum. Ast in statu imperfecto, & quò plus ad brutorum conditionem accedunt homines, ratione, philosophiâ ac religione non satis exculti, majus fit diffidium, & actiones quæ sensui videntur jucundæ, intellectui videntur malæ, & quæ bona ratione duce cognoscuntur, ab instinctu ingrata deprehenduntur; hinc origo malorum tùm moralium, tùm physicorum; de physicis hîc tantùm agimus.

16. Vesania itaque inde oritur, quod cupiditatibus nostris servientes ab illis duci nos patiamur, quod pathemata refrenare, moderari non assueverimus: hinc erotomania, antipathia, pica, ab ærumnis melancholia, à repulsis furor, & ab erroribus in cibo, potu, gestis, ingestis, &c, varia incommoda, vitiaque corporis, ex quibus iterùm vesaniæ producuntur, quibus certè morbis nihil est miserabilius, cùm ad brutorum conditionem homines accedant, ut videre est ex maniâ, lycantropiâ, rabie.

17. Errores dividere possumus in theoreticos & practicos; cùm quid opinamur verum quod falsum est, ut solem moveri, terram stare, error ille theoreticus est, cùm inde nulla pathemata subsequantur: si verò judicamus verum quod falsum est, ita ut inde pathemata gravia subsequantur, error est practicus, ut cùm maniacus melancholicus amicos suos pro hostibus habet, à quibus insidias, venenum & mortem timet, aut cùm quis vertiginosus imaginatur domum inclinare dextrorsum, & se inde pro metu sinistrorsum præcipitat.

18. Prior error *hallucinatio*, Græcis *leros* dicitur, ut in syrigmo, suffusione; alter error vocatur *delirium*, Græcis *paraphronia*, quoties scilicet pathema delirantis ipsi soli nocet, ut in nostalgia, tarantismo, hypo-

chon-

chondriasi, panophobiâ; *furor* verò dicitur, si animi pathema ad manus violentas sibi, aliisve inferendas, adeoque ad grave damnum eum inferat, ut mania, melancholia, rabies, nymphomania, dæmonomania, &c.

19. Inter hallucinationes referendæ sunt vesaniæ, quæ à vitioso organorum externorum statu oriuntur, illæso judicio; ita ut cerebri vitium nullum adsit, ut in boulimiâ, cacositiâ, polydipsiâ, & juxta quosdam, in vertigine.

20. Ex solâ fibrarum cerebri consonantiâ, & dissonantiâ, qui rectam hominis rationem, & vesaniam deducere tentant, nullo habito respectu ad imperium libertatis in proprias animæ actiones, & sua pathemata, illi materialistis, vel inviti velificantur: si erroris causa foret merè mechanica, nullus error deberet imputari; adeoque de philosophiâ morali & jure actum esset, ut impii Spinosistæ existimant, qui moralitatem actionum fabulis accensent.

21. Error non solùm procedit à vitio corporeo, ut à retinæ obstructione suffusio, à vitio labyrinthi syrigmus, &c; verùm etiam à neglectu suarum facultatum, aut ex eo quod in vero inquirendo, & judicio excolendo non satis invigilaverimus; unde libertatis nostræ abusu deinceps errores corrigere nescimus. Sic rusticus suffusione laborans revera muscam præ oculis volitare judicat, Philosophus verò hunc errorem agnoscit, & ab illo se liberat; ebrius duplicem candelam adesse judicat, ubi strabo mentis excultæ errorem suum brevi dimittit, & unicam cernere assuescit. Ipse vidi hydrophobam, quæ pathemata sua religioni & rationi submittere assueta, affatim aquam bibebat, neminique ullo modo nocere parata erat; & rectè monet *Ill. de Sault* bruta & rusticos solùm in hydrophobiâ adstantes minitari; homines verò rationem excolere assuetos, minimè.

22. Errorem ab organorum externorum vitio ortum corrigere facilius est, quàm qui à vitio cerebri oritur; scilicet errorem corrigimus, 1° mutuo diversorum sensuum, & imaginationis auxilio; 2° ope attentionis, abstractionis, & judicii; auditûs errores visus & tactus corrigunt; visûs errores auditus, tactusque arguunt, ut patet ex historiâ illius adulti, cui *Cheseldenius* cataractam congenitam abstulit, visumque dedit, quique solo visu corporum distantias, figuras, minimè distinguebat, deinceps verò tactu & auditu visui conjunctis optimè distinxit; ergo si unum tantùm sensus organum læsum sit, errorem facilius erit corrigere, quàm si in emporio affecto plures diversorum organorum fibræ nerveæ lædantur; præterea cùm cerebrum ipsum læsum est, graviùs percellitur anima, quàm cùm organum ad vitam minùs necessarium laborat, ut oculus; ergo huic attenta malo minùs apta est ad operationes, quæ errori corrigendo necessariæ sunt, dùm hallucinationes sunt fugaces. Vertiginosus primo instanti timet, altero errorem suum agnoscit, at phreniticus maniacusque errorem suum non agnoscunt.

23. Quò erroris objectum ad vitam, aut felicitatem nostram magis conducere nobis videtur, eò pathema subsequens vehementius est: ferè

omnes maniaci fomniant fe hoftibus gladio aut veneno armatis ftipari; & nunquam, fi abeffet ille timor, in furorem adigerentur: melancholici qui vitam fufpendio aut fubmerfione finiunt, fortem morte illâ multò pejorem fe manere fomniant, & ftatu præfente multò magis quàm à futuro cruciantur. Hydrophobi, quotquot accedunt homines, tot hoftes fcyphis ac phialis armatos judicant, quibus ad bibendum cogendi funt, & ipfi potum cane pejus & angue timere fe dicunt; non mirum itaque fi eos fputis, minis, ululatibus removere conentur.

24. Licet maxima vefanorum pars vitio organorum, vel cerebri primariò deliret, non rari funt tamen apud quos vitium primarium contraxit anima; notum eft puerulos, qui noctu utcumque foli domum obambulabant fine metu, ftatim atque numquam fatis punienda ancillarum & anicularum garrulitate, fabulas de larvis, vampiris, manibus, hauferunt, miferè torqueri incipere nocturnis terroribus, fibi mille fomnia in lecto, aut in tenebris fingere, unde melancholiam, aliofque graves morbos incidunt.

25. Obfervat *Felix Platerus* moriones bene multos, qui quæftûs gratiâ apud Magnates mimos, hiftriones & ftultos fe fimulant, ut ipfis placeant, demum reapfe longâ affuetudine defipere. Afferit *Ovidius* plures qui tantum fe amaturos finxerant, reapfe amore deperiiffe; plures puellæ amicarum fuafu & exemplo ad gypfum vorandum, quod abhorrent, incitatæ, picâ deinde revera laborant; & pauci funt qui tabacomaniam fimili modo non contraxerint; adde quod deliria febrientium, ut fomnia dormientium, verfentur circa objecta quæ fanorum & vigilantium animis antea verfabantur, horum verò ideam abjicere priùs poterant; febrientes verò aut dormientes nequeunt, cùm fenfuum fuorum non fint compotes; hinc patet principium horumce morborum non femper effe vitium corporeum, ut *Boerhaave* malè innuit, & Spinofiftæ pronuntiant.

26. Multi in vefaniam incidunt, ne dicam omnes, ex pathemate, feu ideâ objecti, quod vehementem cupiditatem aut averfationem in ipfis excitavit, adeoque ob ideam *boni animi*, ut falutis, honoris, loci quem adipifci cupiunt, aut amittere metuunt; *boni corporis*, fcilicet fanitatis, formæ; *boni fortunæ*, ut opum quas confervare defiderant, vel perdere timent vehementius.

27. Sic plures funt melancholici qui fe damnatos effe metuunt, indè verò defipiunt; alii qui à Magiftratibus, Judicibus, Militibus fe inquiri putant, & famæ, vel vitæ detrimentum pati metuunt, inde delirant; plures mulieres quæ fenefcentes ex detrimento formæ, plures mercatores ex fortunæ, litigantes ex litis, adolefcentes ex amafiæ fuæ jacturâ infaniunt; dæmonomania obfefforum, vampyrorum, maleficiatorum, fagarum à pathematis vehementibus pendet, ut figillatim in fpeciebus videbimus.

28. Docet obfervatio quod fi hiftoriam cujufdam facti audiamus, in quâ omiffa fit temporis, loci, aliarumque circumftantiarum determinatio, nobis illico fingimus locum, tempus, ut noctem, vel diem, aliafque circum-

cum-

cumſtantias, & ſic caſum omnimodè determinatum imaginamur; hæc eſt itaque lex ſenſationum, ut idea unius objecti excitet in nobis ideam omnium circumſtantiarum quæ illud concomitari ſolent.

29. Falſum eſt fibras cerebri medullares eſſe tenſas, elaſticas, cùm reſecti ipſi nervi minimè ſe retrahant; falſa eſt itaque hypotheſis, quâ ſyſtema fibrarum illarum chordis clavicymbali confertur, & quâ aſſeritur pulſatâ unâ cæteras eò vividiùs reſonare, quæ ſunt ejus alterutræ harmonicæ, ut uniſonus, octava, &c: nec enim ulla eſt ratio cur credamus fibras quæ repræſentant colorem, figuram, aliaſque qualitates utcumque diverſas unius hominis, ejuſque veſtium, eas inter ſe, minimè verò cum aliis, eſſe harmonicas, quæ tamen omnes audito illius hominis nomine juxta hanc hypotheſim debent reſonare ſilentibus cæteris; ergo illa idearum acceſſoriarum conjunctio minimè mechanicis muſices legibus tribuenda videtur, ſed difficultati res in abſtracto concipiendi, & facilitati illas in concreto, ut ſæpiùs fit, perſpiciendi, adeoque conſuetudini.

30. Cùm itaque ob infarctum, preſſionemve quarumdam fibrarum medullarium emporii quædam ideæ in animâ excitantur, quæ eam fortiùs afficiunt, anima v. g. metu perculſa ad hanc tantò fortiùs attendit, quò minùs ipſi momentoſæ cæteræ videntur, aut quò ob opinionem præconceptam, motivum metuendi illi fortiùs videtur, ſtatimque huic ideæ ſimplici alias comites metui fovendo, vel augendo aptas adjungit; ſic qui ſomniando cogitavit ſe criminis cujuſdam inſimulari, citò ſatellites, judices, tortores, patibulum hiſce conſociat; unde mirè diſcruciatur, febrit, ſudat, & tandem evigilat, atque de errore ſuo viſu, auditu, verbo circumſtantiarum collatione, monitus reſipiſcit.

31. Verùm non ita reſipiſcit ille, qui ob fibrarum emporii conſtans & permanens vitium, infarctum inflammatorium, ſiccitatem, rigiditatem fixam, priorem metum excutere non poteſt; aut ſi deferveſcente ſanguinis impetu, in febris remiſſione, reſipiſcat, febrili excandeſcentiâ revertente iterùm delirat miſer: nec objectum delirii dimittit, niſi alterâ cerebri parte magis infarctâ aut excalefactâ à novo pathemate fortiùs quàm à priori afficiatur.

32. De cætero quandiu objectum delirii idem remanet, quod quandoque per integrum ægritudinis decurſum perſeverat, quidquid agit & loquitur delirans, præconceptæ ideæ conſonat, & conſequens eſt; & licet anima ſit in continuo ſtatu ſtatum ſuum mutandi, atque ſit nobis impoſſibile ad unam ideam ſimpliciſſimam per duo temporis ſecunda attendere, quin ad ideas ipſi conjunctas evagamur, interea ab objecto primario non ſemper recedimus; ita licet delirans videatur quandoque multa deblaterare, & textui primario intermiſcere, non rarò accidit, ut per dies integros diſcurſus, ejuſque actiones ſibi cohæreant.

33. Meritò itaque definitur à *Pitcarnio* delirium *vigilantis ſomnium;* quippe ut in ſomnio, ita in delirio, nullius ſenſationis ſumus conſcii, ſeu res præſentes non appercipimus, & abſentibus tantùm detinemur, ſeu

ſenſationes omnes ſunt obſcuræ; phantaſmata verò clara nos afficiunt; judicium verò minimè læditur, cùm ex præconceptâ ideâ imaginariâ rectè judicent, & appetant delirantes.

34. Cùm delirantes objecta præſentia obſcuriſſimè aut nullatenus appercipiant, eorum ratiocinia non determinantur ab objectis externis, ſeu circumſtantiis non reſpondent ea quæ appetunt, loquuntur & agunt, ſed reſpondent imaginationi, quæ ab internâ cerebri diſpoſitione maximè determinatur. Meritò itaque dicit *Boerhaave* in delirio eſſe ideas, quæ non reſpondent objectis externis, ſed internæ cerebri diſpoſitioni, & illarum idearum exortus eſt cauſa delirii, quatenus anima ad eas ſolas attendit, & à circumſtantiis non afficitur.

35. Verumtamen in maniæ paroxyſmo, cùm magna eſt agitatio in cerebro, ita velociter excitantur diverſæ omnino objectorum ideæ, ut nullam invicem cohæſionem habeant, adeoque cùm ex eâ actionum & ratiociniorum cohæſione judicemus de judiciorum conſequentiâ, non mirum ſi in hoc caſu ipſum judicium maniaci nobis videatur depravatum; atque ſunt optimi Auctores, qui in hoc maniam à melancholiâ diſtinctam eſſe volunt, quod melancholici conſequenter ratiocinentur ex præconceptâ ideâ, maniaci verò minimè ſibi cohæreant; ſed reapſe limites inter utrumque morbum aſſignare difficillimum eſt, iique vix niſi gradu differunt in certis individuis.

Praxis.

36. Cùm hallucinationes, ut vertigo, ſyrigmus, diplopia, &c, nullum cerebri vitium agnoſcant pro ſuo principio, nec maxima pars cupiditatum & averſationum, ut boulimiæ, cacoſitiæ, polydipſiæ, &c; in illis curandis corrigendum eſt organi determinati vitium, ut ſtomachi in boulimiâ, auris in ſyrigmo, oculorum in diplopiâ; quorum proinde morborum nil habet commune therapeia, quàm quod medicamentis cuique organo convenientibus ſit utendum, iiſque diverſis pro diverſitate principii eos excitantis; interea tamen quoniam omnem vehementem cupiditatem & averſationem ſedant, quæ ſenſationem obtundunt, in illis narcotica & ſedantia videntur generaliter indicata.

37. In maniacis verò, melancholicis, aliiſque, cùm cerebrum peccare videatur, non ſolùm remedia topica conveniunt, verùm etiam ea quæ vitium ſanguinis & ſolidorum hîc ſuſpicandum corrigunt, ſcilicet humectantia, laxantia, diluentia, necnon ea quæ ſenſationes compeſcunt, ut narcotica; demùm cùm remiſſior eſt morbus, & æger intellectu ſuo poteſt uti, auxilia moralia non negligenda ſunt; etenim illa deliria ſæpius ex eo procedunt, aut foventur, quod judicent ægri ſibi magnum malum impendere, ut paupertatem, infamiam, mortem, aut magni cujuſdam boni jacturam ſe paſſos eſſe; verùm ſi quid apud eos valeat ratio, ut valet initio morbi, facile eſt magnis rationum momentis hanc præjudicatam opinio-

nionem evertere, *sunt verba & voces quibus hunc depellere morbum* potest Medicus philosophus.

38. Sapientis est, ut felicitatem assequatur, eam finem semper sibi proponere, & media certissima ad eum scopum attingendum adhibere; ad hanc conferunt bona, quæ ideò omnes quærimus avidi; verùm non omnes æquali sapientiâ eligimus; ea certè aliis anteponenda sunt, quæ omnium maxima, quæ fortunæ non obnoxia, quæ sola mentis aviditatem explere possunt: talia certè sunt bona animi, quæ ideò bonis corporis anteponenda, & præ quibus bona fortunæ sunt meræ quisquiliæ, quibus frui dulce est, adhærere insipientis est. Insani omnes bonum quoddam fluxum & labile miserè ambiunt, diliguntque. Sic sunt adolescentes, quos etiam mentiri sæpe non pudet, qui ita læduntur à contumeliosâ mendacii exprobratione, ut hoc dedecus suo, aut adversarii sanguine eluere non dubitent, & si inulti sunt, in morbum, ut melancholiam, delabantur; hoc furore tamen apud Sapientes multò plus eos infamari certum est, quàm ab ultione decorari; misera felicitas, quæ ab alterius arbitrio pendet.

39. Itaque insanientes, falsis moralis philosophiæ principiis imbuti, possunt ratiocinio ad rationis usum revocari, modò velint nobiscum perpendere quid verè bonum sit, quid aliis anteponendum, & cujus possessione contenti cæteris tutò carere valeamus: voluptas equidem est summa bonorum, sed ea debet esse constans, inconcussa, sincera, & vera, nullisque obnoxia damnis.

„ Nam quid velle potest homo, ni vult esse beatus,
„ Hoc unum variis quærunt in motibus omnes;
„ Vos per delicias & lenimenta dolorum,
„ In quibus ut vento fluviique fugacibus undis
„ Nil stabile est, ubi se veri spes conscia fundet;
„ Quos bona nulla movent, nisi quæ infinita putentur,
„ In virtute Deum, atque Deum in mercede requirunt.

40. Præter moralia sunt etiam auxilia physica, quæ morbo radicato sæpiùs inutilia sunt, nisi à febre fugaci sustineatur delirium; notum enim est maniam, melancholiam, similesque morbos chronicos difficillimè sanari, & hypochondriasim ipsam, licet multò leniori delirio stipetur; ob id crux & opprobrium Medicorum vulgò dicitur; cùm autem in ipsis fibrarum tensio, & sanguinis viscositas ad siccitatem vergens ut plurimum morbum foveat, nihil diluentibus, refrigerantibus, & potissimum balneis feliciùs succedit.

41. In melancholiâ verò & hypochondriasi optimum auxilium est itineratio & equitatio; quippe cùm maximè referat ideam morbificam, quâ ægri torquentur, depellere, nihil est ad hoc utilius quàm animæ atten-

tio-

tionem ab hac in alias, easque varias ideas divertere: docet autem observatio homini iter facienti, vel equitanti continuò varia nova & gratè afficientia obversari objecta, quæ successu temporis animam à priori ideâ revocant; interea dum purioris auræ respiratio, & moderatus musculorum motus sanguinis lentorem resolvunt, perspirationem adjuvant, famem & digestionem restituunt, somnoque pacato ansam præbent.

CLASSIS OCTAVA.

VESANIÆ.

ANima, quandiu corpori ſociata eſt, ejus malis compatitur in omni morbo; illa frigore & calore alterno, nec non moleſtiâ debilitatis afficitur in *febribus*; iiſdem miſeriis nec non dolore ſimul in *phlegmaſiis* vexatur; ejus facultas motrix depravatur in *ſpaſmis* & *anhelationibus*, languet in *debilitatibus*, ſenſuſque feriatur in *comatibus* & *dyſæſtheſiis*, ut tactus intenditur & moleſtus evadit in *doloribus*. Verùm præter facultatem movendi & ſentiendi, quæ in illis morbis laborant, ſunt aliæ ipſius facultates, quæ ſpecialiter læduntur in veſaniis, quippe facultas objecta abſentia ſibi repræſentandi, ſeu phantaſia, cujus ope ideas boni & mali retinet, revocatve, organorum culpâ quandoque vitiatur, unde error imaginationis, ſeu *hallucinatio*, ut in vertigine & ſyrigmo; facultas ſuperior quæ ex idearum comparatione exſurgit, ſeu judicium etiam ab hallucinatione in errorem deducitur, maximè ſi cerebrum ratiocinii præcipuum organum lædatur, unde *delirium;* demum inclinatio & averſatio ejus circa objecta bona & mala phyſica, corporis noſtri conſervationem aut ſpeciei propagationem ſpectantia, in errorem pariter trahuntur ex organorum & ipſius cerebri vitio; inde voluntates & cupiditates depravatæ, quæ *moroſitates* genericè vocantur.

Morbos itaque quorum præcipuum ſymptoma eſt *hallucinatio*, *delirium*, aut *moroſitas*, claſſico veſaniæ nomine indigitandos volumus: *veſanos* ſiquidem à rectâ ratione alienos aut errore gravi, conſtantique detentos nuncupamus, atque error conſtans animæ in imaginando, judicando, vel appetendo, eſt hujus claſſis character, qui quidem directè ſub ſenſus non cadit, aſt ita facilè à quovis homine ſano cognoſcitur, ut in ipſis ovibus ſimiles vel his affines morbos agnoſcant paſtores.

Rectæ hominum actiones ſunt illæ quæ in bonum quemdam finem con-

ſpirant; in homine rectè agente, & mente ſanâ prædito, hanc actionum conſpirationem cernimus, ſi geſtuum, localium motuum, cupiditatum, diſcurſuum, judiciorum inter ſe nexum reſpiciamus; nec opus eſt ad hallucinationem aut delirium agnoſcendum, ut ſyllogiſmos falſos proferat veſanus; ſufficit, ut ex ejus actionibus quibuſcumque inter ſe & cum communi hominum ratione non cohærentibus, ejus errorem aut alienationem intelligamus.

Facultas cognoſcendi ſuperior, quæ *intellectus* vocatur, homini conceſſa eſt, ut verum à falſo, bonum & malum reale ab apparenti diſtinguere valeat; ut autem facultatibus ſuis rectè utatur, is debet libertate ſua non abuti, debito ſcilicet regimine corporis, organorumque ſuorum valetudinem ſervare, nec non veri, bonique ſtudio attentè incumbere; qui ſecùs faciunt, ſibi imputent, quod ſanitatem mentis cum ſanitate corporis amittant, quod erroribus & præjudiciis irretiti falſum pro vero amplectantur, & errent; quodque cupiditatibus aut averſationibus ſenſitivis abrepti, rationique minùs optemperantes, moroſitates admittant, ſeu pro bonis habeant quæ mala ſunt, & pro malis averſentur quæ forent ſectanda.

Hæc eſt duplex hallucinationum, deliriorum & moroſitatum origo. Qui crapulæ indulgent, illi organa ſua ita vitiant, ut vertigine, viſu duplicato, ſomnolentiâ, paraphroſyne afficiantur, hinc verò intellectûs depravatio, amneſia, amentia, mania ex corporis vitio, quod ſuâ culpâ contraxerunt; verùm ipſamet voluptatis ex vino perceptæ aſſidua contemplatio facit, ut vinoſus hoc bonum phyſicum attendat, bona cætera prætermittat, maximè verò intellectualia, adeoque ut pergræcationi, tanquam bono reali, & omnium maximo, inhiet. Hinc error qui cæteras animæ facultates, ut judicium, voluntatem tranſverſum rapit, & ſic abuſus libertatis vitia corporis vitiis ipſius animæ cumulat, & in diverſas veſanias hominem deducit.

Hinc ſequitur eos homines, qui cupiditatibus ſuis libentiùs indulgent, & intellectum minùs excolunt, ut Americani præ Europæis, ruſtici præ litteratis, mulieres præ viris, ganeones præ Philoſophis, hiſce mentis erroribus & voluntatis depravationibus eſſe magis obnoxios.

Inter eos verò qui rationi obſecundant, ſuiſque pathematis frænandis & regendis incumbunt, illi morbis animi ſunt magis expoſiti qui etiam ſtudio acriùs incumbunt, qui labores animi ſuis viribus majores ſubeunt; non ſecùs enim ac cantores morbis pectoris, ganeones morbis genitalium; ita qui tùm imaginationem, tùm judicium, tùm alias animæ facultates, ultra modum exercent, morbis animi ſæpiùs afficiuntur.

Hoc tamen non impedit quominus ex recto harum functionum uſu, & moderato exercitio omnes animæ facultates roborentur, non ſecùs ac qui modicè choream ducere aſſuevit, qui modicè lyram pulſare aſſuetus eſt, is faciliùs, aptiùs & expeditiùs eos motus exſequitur, conſtantiùſque quàm qui in his minimè exercitatus, & rudis eſt.

Veſa-

Vefaniæ à duplici conditione, tùm animi, tùm corporis pendent, fcilicet vel à nimiâ fenfibilitate, vividitateque, vel à fegnitie & tarditate idearum, phantafmatum, judiciorum, appetituum; utrumque autem vitium pendet à principiis moralibus, aut à principiis phyficis.

Quoniam verò inter principia moralia libertatis abufus primas tenet, ejufque rectus ufus ad fanitatem animi ac corporis recuperandam omnino neceffarius eft in multis cafibus, non mirum eft fi vefaniæ ita rebelles & pertinaces fint, raròque & difficulter fanentur, quippe ægri quod in fe ipfis eft nequaquam agere fufcipiunt, quia ægritudinem fuam ignorant, aut cognitam amant.

Morbos animæ curare non eft ftupidi & imperiti, fed folertis & ingeniofi Medici, in pfychologicis & moralibus æque ac in phyficis verfati, qui apprime diftinguat quandonam irritabilitas generis nervofi, feu nimia fenfibilitas, quandonam verò atonia & torpor in causâ eft.

Imprimis eligendus Medicus fiduciam ægri jam adeptus, ubi valet illud effatum; *præftat Medicum effe ægri amicum quàm ignotum*; fecus æger fufpiciofus, indomitus, ferox, ipfius confiliis exafperabitur, ejufque auxilia recufabit.

Vefani fæpe ingenii acumine pollent, ut hyftericæ & hypochondriaci, nec craffæ minervæ dictis aurem præbent, vulgaremque ac utplurimùm falfam medicaftrorum theoriam vix fibi cohærentem rifu excipient, ad populum phaleras dimittent. Quis enim nifi ftolidus probaret eorum Medicorum opinionem quæ omnes morbos faburræ ftomachi, vel humorum fpiffitudini & acrimoniæ tribuit?

Philofophus fit qui morbis animi mederi contendit; cùm enim origo horum morborum fit præconcepta idea boni cujufdam circa quod errat ægrotans, illud vehementer appetens quod bonùm fibi videtur, periti Medici officium eft, ut ipfi ratiocinando probet illud quod tantopere appetit bonum effe apparens, & malum reale, ficque eum ab errore abftrahat.

Sed fumma etiam in Medico requiritur animi lenitas & flexibilitas; quâ diverfitati animorum fefe accommodet, eorumque fiduciam captet; nam nihil eft difficilius, morofiufque vefanis, & in omni ferè morbo plures, aliàs maximè rationales, jam morofi evadunt; tempus opportunum ad confilia & monita, nec non ad remedia offerenda eft cautè eligendum; ægris mœftis, diffidentibus, defperatis, Medicus hilarem & ferenum vultum præbeat; meditabundum & triftem ne invites ad rifum & jocos, indignabitur æger moleftum interpellatorem; ut ejus formidinem pellat, errorem corrigat, mœrorem diluat, amicè & familiariter, ut ait *Kloeckhoffius*, at lentè & diftinctè, graviterque argumenta fua proponat, pauca, clariffima, quibus communis omnibus ratio ftatim affentiri queat; fi vel quidquam obfcuri, falfive detexerit æger, actum effe folet de toto molimine.

Maxima præterea in Medico requiritur patientia, ne fuos conatus, ut-

 cum-

cumque induſtrios, dum multoties eluſos videt, de perficiendâ curâ deſperet, & totum opus derelinquat, ne ægri moroſi faſtidia & repulſas tolerare recuſet.

Maximi momenti eſt principium erroris è tenebris eruere; non rarò hoc celat cautiſſimè veſanus, quem pudet fateri ſe gravem contumeliam paſſum, aut bonorum, honorisve jacturam experiri; atqui tamen ſi ignoretur origo veſaniæ, ipſi mederi impoſſibile eſt. Mulier quædam quæ conjugem ſuum miſerè amabat, & ab ipſo ſe pariter amatam eſſe hactenus crediderat, cùm ſpe ſuâ ſe deluſam percepiſſet, & maritum perfidum eſſe cognoviſſet, animo ſuo mori firmiter decrevit, nec cuiquam ſuum aperuit propoſitum; interea vetabat religio, horror ſuicidii, parentum & natorum amor, quominus ſubitò ſibi faceret ſatis; demùm poſt multas inducias vitam ſibi ſubitò eripuit. Si verò maritus hoc infortunium vitare potuiſſet, nihil erat aptius quàm ipſius ægræ lateri continuò hærere, eam in itinere quodam grato comitem ſibi adjungere, ſicque mœrorem & zelotypiam idearum diverſitate, & fidei ſuæ argumentis diluere: accerſitus Medicus varia præſcripſit medicamina, quæ morbi principium non attigere, & infelix ægra horrendâ cataſtrophe vitæ ſuæ finem impoſuit: *Nichols.*

Quanto in errore verſabantur veteres Medici, qui in veſaniâ fere quâcumque atram bilem pro morbi fomite incuſabant, eamque acribus helleboratiſque catharticis evacuare contendebant. Medicamina nunc acria, ſi atonia fuerit, nunc lenientia, ſi erethiſmus adſit, conveniunt; verùm cæteris longè præſtantiora ſunt utplurimùm auxilia moralia. Plura de morbis illis curandis vide in eximio, nuperoque tractatu *Corn. Kloeckhoffii de morbis animi ab infirmato tenore medullæ cerebri*, cujus verba mea facere, dato loco, non dubitabo.

ORDO PRIMUS.

HALLUCINATIONES,

SUNT illi morbi, quorum præcipuum ſymptoma eſt imaginatio depravata, erronea. Hallucinantur illi qui vigilantes ſomniant, id eſt, apud quos ſenſationes pro imaginationibus, & imaginationes, ſeu phantaſmata pro ſenſationibus habentur, ut rectè monet *ill. Delius.* Dum mens rectè ſe habet, ideæ aliæ ſenſuum miniſterio offeruntur, ſcilicet objecta colorata, ſonora, ſapida percipimus præſentia, & in organis noſtris impreſſiones ſuas actu exercentia, ſimulque ope reminiſcentiæ ideas univerſales prædicatorum illis objectis convenientium repræſentare nobis poteſt phantaſia; unde fit ut celeri ſubjecti & prædicati combinatione cognoſcamus tale prædicatum tali ſubjecto congruere; v. g. ſaccharum eſſe dulce, abſinthium eſſe

esse amarum; cùm itaque saccharum ore detinemus, oritur perceptio dulcedinis quam sensationem esse cognoscimus; cùm è contra nullo sacchaaro in ore detento, hujus ideam nobis repræsentamus, exsurgit phantasma, seu perceptio imaginaria sacchari, quod ab ore cognoscimus abesse; tum quia non percepimus motus prævios ad illud in os ingerendum necessarios, tum quia perceptio imaginaria multò debilior est sensatione; hactenus error nullus, tùm in sentiendo, tùm in imaginando; verùm si, ut accidit in somno, sensationes obscurissimæ evadant, ita ut objecta præsentia non appercipiamus, simulque anima objectis externis minimè distracta, & tota perceptionibus imaginariis attenta sit, illa percipiet motus quos in organis fluidi nervei fluxus & refluxus, arteriarum, & sanguinis motus excitant, qui inter vigilandum debiliùs nos afficiunt quàm ut percipi possint, utpote qui multò fortioribus impressionibus obscurantur; tunc anima ideas æque vividas percipiet, ac si forent sensationes, cùm tamen imaginationes sint, adeoque objecta illa præsentia reputabit quæ sunt absentia, inde error qui hallucinatio est; nam anima more somniantium præsentium externorum impressiones non sentiet, & internorum impressiones referet ad objecta quibus repræsentandis sunt destinata, quæque proinde præsentia esse reputabit, licet sint absentia. Sic infans dormiens saccharum se degustare somniabit, si in ejus linguæ papillis aliqualis motus à salivâ, sanguine, fluidove nerveo exsurgat, qui affinis sit cum speciali sacchari impressione; & cùm simplex idea menti refricata, omnes cum illâ sociari solitas refricet per legem imaginationis (*Cl. VIII* §. *28*) ex perceptâ solummodò ideâ dulcedinis, vel viscositatis, vel friabilitatis sacchari, cæteras omnes sacchari qualitates, ut albedinem, in aquâ solubilitatem, jucunditatem, percepturus est, quod est percipere in concreto, non verò in abstracto, seu percipere objectum undique determinatum; hinc non mirum si illa imaginatio pro sensatione habeatur.

Anima vigilans similem errorem vitat; quippe ope tactûs, visûs, auditûs, memoriæ, reflexionisque ea distinguit omnes circumstantias, quarum concursu de objecti præsentiâ, vel absentiâ, adeoque de sensatione & de imaginatione rectè judicat; errores enim gustûs corrigit visus, prævertit auditus, emendatve altera facultas; sed in somno desunt illa adminicula; unde errores illi in dormientibus ita familiares sunt: in vigilantibus etiam obrepunt illi errores, sive impressiones in organo factæ ab arteriis, sanguine, succisve aliis, ita sunt actuosæ, ut sensationibus ferè æquales sint. Hinc in febribus ob pulsationem vehementem vasorum cerebri, aurium & oculorum, nascuntur tinnitus, marmaryges, similiaque phantasmata, quæ nos vehementissimè commovent.

Error etiam facilè admittitur, si menti inhæreat fixa quædam idea, quæ maximam attentionis partem absumat; unde anima ad alias ideas trutinandas, recipiendas minus sit apta; inde fit ut qui veneri continuò inhiat, voluptuosisque phantasmatis continuò delectatur, non solùm in somnis ex levi seminis titillatione imaginationes venereas, & inde sequen-

tes libidinofos motus experiatur; verùm etiam inter vigilandum à fimilibus phantafmatis detentus & turbatus, momentofis negotiis, philofophicifque ftudiis profequendis impar fit, & veluti de rebus venereis continuò deliret.

Hallucinatio itaque pendet à duplici principio, fcilicet 1° à fortiori, vividiorique fluidi nervei refluxu fpontaneo, feu fine objecti externi præfentiâ, fed ob motum in organi fibris, arteriis, fluidisve excitatum à caufâ intrinfecâ. Sic agitatâ retinâ marmaryges, vellicato nervo acouftico foni imaginarii percipiuntur. Incufanda itaque & fibrarum nervearum fenfibilitas major, feu fluidi nervei nimia mobilitas, necnon motuum fanguinis intenfitas, aut humorum major activitas. 2° A defectu attentionis ad omnes circumftantias quæ errorem fugaret; illa autem attentio ad omnes circumftantias deficit, five organa fenfuum ferientur, ut in fomno; in anæfthefiis, paralyfibus quorumdam organorum, five anima pathemate quodam detenta cupiditati, aut averfationi cuidam tota inhærens, cæteras ideas attendere, & accuratè perpendere nolit, aut nequeat.

Ex hac verò theoria, praxis hallucinationum deducitur; etenim ad eas curandas. 1° Organi affecti vitiofus ftatus corrigendus eft, fic ablatâ maculâ corneæ; ablato retinæ infarctu, vifûs errores qui ex his pendebant, corriguntur: imminuto fanguinis fervore & impetu fomnia terrifica, quæ à plethorâ aut calore oriebantur, evanefcunt: alia verò auxilia funt moralia, & repetuntur à recto libertatis & aliarum facultatum ufu; fic phyfici ut errorem in fuis indaginibus vitent, fummâ attentione, acri ftudio, meditationeque utuntur, optima inftrumenta ad vifum auditumque acuendum adhibent, menfuras accuratas fedulò capiunt, & fic errores fæpiùs vitant, quàm ftolidi, ruftici, aut qui cupiditatibus fuis, voluptatibufque fenfuum mancipati, fuas facultates excolere negligunt.

Hallucinationes *vifûs auditûfque* funt omnium frequentiffimæ; dantur etiam *tactûs*, ut in artubus dudum amputatis, *guftûs* in febribus, necnon *olfactûs*; fic in epileptico *Morgagni* fœtoris perceptionem imaginariam obfervavit *Epift. XIV*, *28*; hæ hallucinationes non funt morbi, fed tantùm aliorum morborum accidentia eaque anonyma.

I. VERTIGO; Græcis *Dinos*, *Scotodinos*, *Scotoma*; Gallis *Vertige*, *tournoyement de tête*.

Eft hallucinatio quâ objecta licet quiefcentia è loco moveri vel in gyrum verfari nobis videntur. Ipfe æger fibi quandoque nutare videtur.

Caufa vertiginis eft eadem impreffio facta in retinâ quam reapfe inducerent objecta fi vifa imaginem fuam in diverfis retinæ punctis fucceffivè depingerent. Non autem in omni vertigine repræfentantur menti objecta vifûs feu quatenus colorata & colluftrata, quippe oculis claufis vertigo etiam datur, & tunc objecta tactûs quorum colorem non percipimus, videntur è loco moveri licet quiefcant. Sic in lecto jacens vertigino-

ginofus lectulum fuum retrorfum, finiftrorfum, vel dextrorfum præceps ruere vel inclinare imaginatur, & ne cadat ipfe metuit. Eft ergo vertigo tactûs, ut vertigo vifûs, atque utraque fit per eadem organa, cùm nervi viforii fimul tactûs fenfationem referre queant, cùm non repræfentant objecta vifûs.

Principia vertiginis funt ea quæ valent fucceffivè agere in diverfa retinæ loca, non fecùs ac agerent radii ex objecto circumgyrante vel moto prodeuntes in retinam immiffi : nam ideò non fumus vertiginofi cùm objectum tranfiens à dextris ad finiftras fuam imaginem depingit in retinâ continuò loco motam, aut cùm oculo gyrante luftramus objectum quiefcens, cujus imago percurrit oculum, quia novimus faltem confufè noftrum oculum, vel illud objectum moveri; fed fi ignoremus noftrum oculum moveri, & credamus objectum v. g. murum effe immobilem, tunc motum illius objecti percipientes illud moveri imaginamur, in quo hallucinamur, non deliramus tamen; quia errorem noftrum ftatim corrigimus ope judicii & aliorum fenfuum ; interea in paroxyfmo ita hallucinamur, ut cafum illicò feu lapfum & domûs & noftri corporis ab altero vix feparabilem metuamus, quandoque ad tremorem & palpitationem ufque.

Immoto bulbo oculi & muro videbitur objectum moveri : 1° Si lens cryftallina, cujus motus non appercipimus, dextrorfum vel finiftrorfum inclinet; quod accidit, fi fibræ coronæ ciliaris, quæ in ftatu fano hinc & inde funt æquilibres, fpafmo quodam contrahantur, ut accidit in vertigine hyftericâ & hypochondriacâ : 2° Si globuli cruoris, qui percurrunt reticularia vafa retinæ, infolito modo moveantur ; motus progreffivus cruoris in illis vafis eft ita affuetus, ut à nobis non percipiatur, ut non percipimus pulfus arteriarum labyrinthi, nec molitor motus fuæ moletrinæ; fed fi motu retrogrado fanguis arterias illas percurrat, tunc inaffueta illa actio in retinam novam in nobis fenfationem excitabit.

Sanguinis motum retrogradum dari in vafculis minimis arteriofis à leviffimâ mutatione morbifica, obfervant omnes qui circulationem fanguinis ope microfcopii in ranæ pedibus, mefenterio, caudâ pifcis, &c, obfervant. Ipfe centies hunc motum fanguinis retrogradum obfervavi, & aliis videndum præbui: vidit deinceps fæpiùs *Ill. Hallerus :* Vide *ejus commentaria de motu fanguinis fect. 4 exper. 64 ad 82 Laufanæ 1756.*

Ita liberè promovetur fanguis ex truncis arteriarum in extremos ramulos, ut levi enato in venulis obice fanguis ille in arteriolas & ex illis in truncos regrediatur per aliquot temporis fecunda, rurfus progrediatur in venas, rurfùfque retrogrado motu in arterias influat. Ille verò obex eft vel craffities fanguinis, vel ejus plethora, vel frigus, vel ligatura, vel fpafmus viam coarctans in minimis vafculis, hinc totidem vertiginis principia. Cùm autem oculis apertis & fub luce hic retrogradus motus accidit, fucceffivè diverfa retinæ loca afficiuntur non fecus ac fi objecta præfentia loco moverentur, & tunc datur vertigo vifûs, quia refertur ad objecta vifibilia : fi verò oculis

lis claufis aut in tenebris fimilis motus retrogradus detur in retinâ, tunc non videre, fed fentire tantùm, feu tactu quodam confufo percipere horum objectorum vicinorum motum exiftimamus. Sic cœcus in fuo fedili quiefcens exiftimat fedile retrorfum inverti, vel ad latus alterutrum inclinare & delabi, quia impreffio in retina facta, licet non vifibilis, eadem eft ac fi reapfe labafceret fedile, nec ullum objectum vifibile, fed tantùm tactile perciperetur.

In retinâ verò ille motus retrogradus eft magis fenfibilis quàm in ullo alio organo, quia retina eft tota nervea adeòque valdè fenfibilis. Secundò quia cùm venulis careat, ut patet ex theoriâ fuffufionis reticularis, illa minimè eft affueta motui retrogrado cuicumque, cùm aliæ partes nervofæ quæ habent venulas arteriolis contiguas motui retrogrado fanguinis per venulas fuas fint affuefactæ. Docet experientia impreffiones ab objecto vifibili factas in retina aliquot fecunda perfeverare etiam remoto objecto, ut patet ex zona flammea quam cernimus, cum titio accenfus præ oculis in circulum verfatur; ergo fi corpus noftrum in gyrum agatur circa fuum axim, cùm femel fteterit, vertigine corripiemur fugaci, quippe impreffio objectorum cyrcumgyrantium aliquandiu poft in retina remanebit.

Idem accidit cùm ex altâ parte flumen præterfluens attentè intuiti fumus, vel rotam velociter circumactam, vel alterum motum, maximè fi terrorem vel metum incutiat; claufis etenim fubitò oculis aut aliò directis adhucdum moveri objecta judicamus, quæ quiefcunt: terror autem, extrema vafa membranafque conftringens, motum retrogradum fanguinis excitat in retinâ ut in aliis organis, unde hallucinatio fuftinetur.

Similis motus retrogradus in auribus tinnitum vel fibilum excitat, unde non mirum vertiginofis aures fæpiùs tinnire, cùm ab eodem principio in auribus ac in retinâ fæpe fanguis retrogrediatur.

Qui verò tribuunt vertiginem majoribus arteriolarum retinæ ofcillationibus illi ignorare videntur quod illæ ofcillationes, & turgefcentiæ excitent tantummodo fuffufionem reticularem, qualem experimento fingulari excitare valemus. Vide *fuffufionem.*

Hallucinatur vertiginofus, non verò delirat: delirium enim eft error conftans qui à facultatibus animæ fuperftitibus corrigi non poteft, quique pendet à vitio fenforii communis, ut in maniâ, melancholiâ. Hallucinatio eft error fugax qui pendet à folo vitio organorum externorum, quique ab ipfo judicio & reflexione falvis facilè corrigitur, ut qui globulum digito indice & medio fuperimpofitis palpando duplicem globulum fe tractare ftatim putat, aut qui flexo ope digiti oculo duplicem facem accenfam putat, cùm unica eft.

Licet fit vertigo tactûs, ut vertigo visûs, ultimæ ætiologiam tradidiffe fufficiet, cùm quæ de pofteriori diximus, mutatis organis, de priore facilè intelligenda fint.

Ver-

Vertigo visûs eſt illa in qua reapſe objecta tanquam circumgyrantia in oculis depinguntur, licet ſint immota, aut motum ab eo diverſum obtineant.

Objecta moveri videntur, vel quia reapſe moventur, vel quia illis immotis, oculi noſtri aut quædam eorum partes nobis inſciis moventur eo modo qui ad ſucceſſivam objectorum in oculi partibus diverſis delineationem requiritur.

Cùm autem ſitus imaginis in retinâ ſit è directo objecti, quæ ſunt in latere dextro pinguntur ad ſiniſtram retinæ, quæ ſunt in ſummâ pinguntur in imâ oculi parte, & reciprocè. Ergo ſi eadem fiat impreſſio ſucceſſiva in oculo à dextris ad ſiniſtras, quæ ab objecto circumgyrante, ſeu ad eamdem à noſtris oculis diſtantiam modo accidit, objectum à ſiniſtris ad dextras circumagi videbitur. Et ſi imago objecti juxta axim oculi moti ſucceſſivè clarior, diſtinctior, & major appareat, objectum ad nos accedere, ſecùs verò à nobis recedere videbitur.

Inſultus verò vertiginis fugax eſt, licet quandoque repetitus & interpolatus, vix ultra temporis minutum unquam quiſque inſultus perſeverat, ſæpius intra minuti trientem, imò quadrantem deſinit.

Polus opticus eſt pars oculi pupillæ è directo oppoſita: ille polus opticus non multùm diſtat ab inſertione nervi optici, qui verſus canthum naſalem eſt; in meditullio ipſo nervi optici eſt arteria centralis dicta, quæ nullam venam comitem habet, quæque in retinam ramulos ſuos è centro ad circumferentiam tanquam radios dimittit; venulæ verò aliam viam perſequi videntur.

Si oculis parietem album proximum reſpicientibus, lucem retrò accedentem, ſolarem non tamen directam, ſed reflexam accipiat paries, obſervator videt in muro reticulum obſcurum, quâvis arteriarum pulſatione apparentem, mox evaneſcentem.

Cùm verò venulæ ſint arteriolis majores, ſi nullum reticulum ſuperſit, cùm arteriæ ſunt in ſyſtole, nullas venulas ſaltem arteriis dilatatis æquales retinæ aſſidere veroſimile eſt; ergo nullum eſt in retinâ, vel magis diſſitum eſt reticulum venoſum.

Juxta quamcumque plagam lumen oculos prætergrediatur, hujus imago ſequitur lineam curvam quæ à circumferentiâ incipiens verſus polum opticum accedit.

Lens cryſtallina polo antico corporis vitrei affixa limbo ſuo adhæret membranæ vitreæ; circa hunc limbum radiatim diſpoſitæ ſunt fibræ nigricantes alternatim breviores & longiores, quæ *coronam* dictam *ciliarem* conſtituunt, quæque videntur à ligamento ciliari procedere & in limbum cryſtallini terminari; ſi pauliſper contrahantur illæ fibræ, nihil faciliùs videtur quàm quod lentem cryſtallinam ex eodem latere paululum deprimant, & ex oppoſito attollant.

Si lens vitrea cameræ obſcuræ foramini oppoſita tranſmittat imaginem objecti immobilis, eamque depingat in pariete oppoſito, docet experientia

quòd fi immoto objecto lens vitrea fola inflectatur, imago locum mutat feu movetur; ergo fi lens cryftallina per coronæ ciliaris tractionem inflectatur, imago objectorum movebitur, feu objecta loco moveri videbuntur, licet immota fint.

Si globus ipfe oculi circa fuum nervum opticum huc vel illuc inclinet, nec hujus motus anima fit confcia; evidens eft quòd objectorum licet quiefcentium locus apparens mutandus fit, feu objecta circumgyrari videantur. Si verò anima hujus motus, qui per mufculos rectos aut aliquos perficitur, fit confcia, tunc nulla fubfecutura fit hallucinatio.

Illæ tres hypothefes phænomeno vertiginis explicando fufficere videntur pro diverfis circumftantiis, eo tamen difcrimine quod fi bulbus oculi loco moveatur, quoniam ille motus millies in die fecutus eft imperium animæ, millies in die connexus eft cum confcientiâ illius imperii, adeoque vix fieri poteft quin hanc connexionem appercipiamus; fed fi appercipiamus hunc motum dependere ab animæ imperio, nulla vertigo fecutura eft; ergo ab hoc principio vertigo dependere non poteft.

Motus quidem cryftallini minimè pendet ab imperio animæ, & omnino inaffuetus eft, nec coram fpeculo in nobis ipfis, nec in aliorum oculis percipi poteft; fi itaque accidat, anima ejus non erit confcia, adeoque inde hallucinatio vertiginem conftituens oriri poterit.

Verùm eam non effe vertiginis omnis caufam ex eo fequitur quòd vertigini tactûs explicandæ non fufficiat, cùm fupponat oculos apertos & in luce conftitutos, vertigo verò tactûs etiam oculis claufis & in tenebris nocturnis accidat.

Supereft itaque prima theoria quæ utrique vertigini explicandæ fufficere videtur, quæque proinde fufiùs eft examinanda.

Si ranæ vivæ membranam quibus ejus digiti connectuntur microfcopio folari fubjiciamus, videbimus rivulos fanguinis & lymphæ, quorum alii à corde recedunt, & arteriofi funt, alii ad hoc accedunt & venofi dicuntur, vafa verò ipfa minimè appercipimus. Aft ubi animal vel conatu exagitatur, vel pungitur, vel quomodocumque perturbatur, nihil eft frequentius quàm quod videamus motum fanguinis progreffivum in retrogradum mutari, ita ut globuli fanguinis ex venulis in arterias refluant, & per aliquod temporis fpatium, v. g. femiminutum, per arterias verfus cor retrocedant, priftinum iter mox recuperaturi, aut inter aliquot ofcillationes in hoc alterno progreffu, & retrogreffu hæfitaturi; hoc phænomenum ante viginti annos Philiatris fæpiùs oftendi.

Illud autem quod in minimis vafis cylindricis familiare eft, in majoribus difficiliùs accidit, quippe in majoribus arteriis vis fanguinem à corde ad extrema protrudens eò major eft quò cordi proximiora & majora vafa funt, & non nifi vi majufculâ ipfi æquali adhibitâ poteft fanguis refluere; in minimis verò vafculis fanguis fubfequens non agit in antecedentem, fed communi eâque exiguâ velocitate ambo procedunt, ita ut illi rivuli velut aquæ gutta,

in

in tubo vitreo horizontali poſita, ad progrediendum & retrogrediendum æqualiter proni videantur.

In novâ pulſûs theoriâ probavimus pulſationem vaſorum pendere ex eo quod ſanguis ſubſequens cum majori velocitate progredi conetur quàm antecedens, ſicque in antecedentem, & proinde in parietes eum continentes agit, atque ratione contrariorum, ubi nulla eſt pulſatio, conſequens eſt ſanguinis ſubſequentis in antecedentem nullam eſſe actionem, in extremis autem arteriolis microſcopium nullam pulſationem oſtendit.

Hinc ſequitur quod reticulum, quod in retinâ formant vaſa in experimento ſuperiùs allato ſenſibilia, non depingitur in arteriolis ultimis; quippe cùm vaſa hoc reticulum depingentia pulſant, niſi tamen alia ſit circulatio in ranis, piſcibus & meſenterio catellorum in quibus eadem obſervantur, alia verò in oculis hominum, quod vix ullus admittat Phyſiologus.

Nihil itaque veroſimilius eſt quàm quod in eiſdem circumſtantiis in quibus ſanguis per arteriolas minimas animalium prædictorum retrograditur, ſanguis etiam arteriolas retinæ humanæ præteriens refluat.

1. *Vertigo plethorica* Junckeri; *idiopathica* Pitcarnii. B. P.

Ea eſt quæ ſanguinis nimiæ copiæ tribuenda videtur & per plethoram intelligi poteſt; à plethorâ ſcilicet ob molem movendam majorem & affrictus adauctos ſanguinem in ultimis vaſis retardari pronum eſt; ſed ut ſanguis in minimis vaſis retardatur, vis quâ progreditur tantumdem imminuitur, atque vi truſivâ ejus imminutâ facilè ſanguis à minimâ vi huc vel illuc movetur, atque refluere poteſt; ergo à plethorâ intelligitur poſſibilitas vertiginis.

Cognoſcitur vertigo plethorica à prægreſſis, comitantibus, à juvantibus & lædentibus. Prægreſſa, ut ingurgitatio avida, copioſa eſculentorum eupeptorum, cum fame, vis digeſtiva fortior. Comitantia, pulſus plenus, facies turgidula, rubra, ſegnities, laſſitudo, catameniorum, hæmorrhoidum, perſpirationis ſuppreſſio, venarum cutanearum tumeſcentia. Juvantia, vertiginoſi illi manè poſt inediam, vel exercitium melius habent, eruptis catameniis, hæmorrhagiis narium, perſpiratione, clyſmatis, meliùs habent, è contra ab epulis, à ſomnolentiâ, ignaviâ, poſt paſtum pejus habent.

Si plethora ſit magna, & cerebri debilitas, ex vertigine forti ſuccedere poteſt apoplexia, epilepſia vel alius gravis affectus, in quo caſu medicamenta negligenda non ſunt; in fugaci verò vertigine diæta tenuis ſufficit.

Curatio. 1° Imminuenda eſt plethora: 2° Sanguis à capite eſt divertendus: 3° Vaſorum oculi robur eſt denique adaugendum.

Imminuitur plethora 1° victu parciori, eoque fluxiliori, quippe plethoram viſcoſitas ſanguinis facilè comitatur; 2° auxiliis catamenia, hæmorrhoides

revocantibus, phlebotomiâ ex brachio, clyſmatis, imo catharticis, ſed phlebotomia directè ſubitoque idem præſtat.

2° Derivatur ſanguis ad partes inferiores ſitu erecto, capite elatiori, non horizontali, collaris ſolutione, ſeu plenariâ colli & thoracis, cingulorumque abdominis libertate, clyſmatis, phlebotomiâ è talo, lavipedio, frictione extremorum, catharticis.

3° Roborantur vaſa oculi medicamentis tonicis, cephalicis ſpecificis; huc ſpectant potus theiformes ex infuſo florum ſalviæ, lilii convallium, tiliæ, ex decocto chinæ, pauco vino & aquâ ferratâ, potu caffeæ tenuioris; medicamina ſint ſtercus pavonis ſiccum ad ſcrupulum, *Pitcarnio* laudatum, ſuccinum ad grana decem vel ejus tinctura, ſal &c, & quæ ab omnibus celebrantur, kinkina ad ℨß. bis in die, ſyrupus martialis vel limatura ferri parva doſi diu uſurpanda.

Cavendum in plethoricâ vertigine ab aquis acidulis intus ſumptis, & ſuſpectæ etiam thermales potandæ; vitanda inſolatio, lucubratio, magna lux, animi contentio, capitis pertinax inflexio ſurſum deorſumve, lectio aſſidua; iteratæ purgationes nocent in plethoricâ, magis verò in hyſterica.

2. *Vertigo ſtomachica* Aretæi; *ab ebrietate*, *ingluvie* Riverii; *ſympathica* Pitcarnii. B.

Ea eſt quam præcedunt apepſiæ, nauſea, cardialgiæ, crapulæ, vomitus, oris pravus ſapor, odor, pondus epigaſtrii, tuburcinatio, quæque à cruditatibus primarum viarum ſanguinis maſſam inſpiſſantibus pendere cenſetur, aſt non ideo ſtomachica cenſenda eſt vertigo, quam nauſea non præcedit, ſed ſubſequitur; omnis enim gravis capitis affectus, ut fractura cranii, cephalalgia non raró vomitionem excitat, etiam ſi ſtomachus priùs benè ſe habeat. Illa ſpecies eſt frequentiſſima omnium, ſi *Williſio* credamus, & comes eſt aſſidua initio morborum acutorum, ut ſynochi cum cephalalgiâ gravativâ.

Curatio exigit 1° ut phlebotomia præmittatur, niſi æger frigeat, pulſus exilis ſit, temperamentum pituitoſum, ſubjectum ſenex, debile &c: 2° ut præmiſſo clyſtere, ſi alvus ſtricta ſit, vomitio cieatur ope tartari vel vini emetici magnâ aquæ tepidæ copiâ diluti, & partitis doſibus ſumpti; ſic pro adulto, uncia vini emetici in tribus aquæ cyathis quovis horæ quadrante aſſumendis ſufficit. 3° Sequenti die catharticum eſt præſcribendum ſatis efficax, additis v. g. tabellarum diacarthami drachmis aliquot in potione communi. 4° Dein ſtomachus uſu caffeæ, cinnamomi, corticis Winterani, kinkinæ, vino rubro, opiatâ Salomonis, roboretur. 5°. In paroxyſmo ſpiritus ſalis ammoniaci, aqua Luciæ, acetum naribus offerantur, extrema fricentur, pennâ fauces irritentur, aquâ tepidâ ad vomitionem pronus excitetur. 6° Demùm ſtomachicis martialia, kinkina, antiepileptica addentur; inter ea laudatur à multis radix doronici pardelianches *Linnæi*, ad ſcrupulum, quæ majori doſi ſuſpecta, niſi tantum in loculo geſtetur, ut funambuli conſueverunt.

3. *Ver-*

3. *Vertigo hyſterica* Etmuller. pag. 36. vel *hypochondriaca*; *vertige vapo-reux*. B. P.

Eſt ſpecies quam magnæ nervorum ſenſibilitati aut irritabilitati tribuunt Neoterici, vaporibus Veteres, ſpaſmodicis motibus Bagliviani, ſanguinis ſiccitati, nervorumque tenſioni plurimi.

Hæc ſpecies ſtudioſos, meditabundos, melancholicos, ingenio acuto præditos pertinaciter divexat, auſtro flante potiſſimùm hyſtericas, hypochondriacos, epilepticos infeſtat, à metu, curis, terrore facilè naſcitur, remediis evacuantibus repetitis, ſtimulantibus gravibus exaſperatur, anodynis leviter narcoticis, laxantibus, emollientibus cicuratur; ſummo terrore & angore ea animum percellit.

Novi hyſtericam quæ, ſi templum vacuum ingrediatur, lapſum metuit & vertigine afficitur, minimè verò ſi in media turba ipſi prætereundum ſit: Alteram vidi, cui per vicos progredienti pavimentum videtur inſtar goſſypii cedere & intrò premi, unde continuò lapſum ad anteriora metuebat. Sæpe vertiginoſi caput ſuum quaſi vacillans & non ſatis collo cohærens imaginantur: illa capitis inſtabilitas, necnon idearum confuſio quam Gallicè *étourdiſſement* dicimus, ſunt quando ſola ſymptomata quæ ad hoc vertiginis genus referimus, ubi tamen nulla eſt objectorum nutatio; ſtuporis torporiſque nomen huic ultimo ſymptomati exprimendo impar eſt; quam multa ſunt quæ adhucdum ita parùm ſunt cognita, utcumque familiaria, ut nomine proprio careant: talis eſt ſtatus eorum quos *attonitos* vocamus.

Curatio. Strictior diæta non imperanda eſt, ſomnus, quies concilianda eſt; ſtudia, contentiones animi, curæ vitandæ ſunt; inedia in pichrocholis fugienda; ubi principium morbi non ſatis eſt cognitum, ad ſpecifica & hyſteriæ convenientia remedia confugiendum eſt, temperamentum occultè conſulendum; ſic in mulieribus hyſtericis frigidis, pituitoſis, adipoſis, pulvis caſcarillæ, cortex Winteranus, caſtoreum, guttæ minerales anodynæ conveniunt cum kinkina & martialibus, floribus calendulæ; pulvis temperans *Stahlii*; in ſiccis, macilentis, calidis potiones & pulveres cum nitro, julapia acidulata, ſerum lactis: paucæ guttæ laudani monente *Pitcarnio*; ab emeticis purgantibus, repetitis catharticis eodem docente abſtinendum; ſæpè morbus eſt contemnendus & eò gravior evadit quò plura medicamina adhibentur: externa non nocent, ut ſpiritus vini camphoratus; aqua Reginæ Hungariæ, Carmelitarum, cum ſpiritu cornu cervi cervici vel temporibus admoveantur, hauſtus vini poſt paſtum uſurpetur.

Acidulas ferrugineas potandas ſuadet *Heiſterus*; balnea & juſcula leviter aperientia tutiora videntur.

4. *Vertigo fugax* Sennert. *Vertigo accidentalis*. B.

Ea eſt quam motu vorticoſo corporis noſtri vel aſpectu corporis in motum acti ex alto potiſſimùm viſi, maximè ſi metus ſit, excitamus; illa vertigo paucis ſecundis temporis ceſſat: an verò præter durationem impreſſio-

nis factæ in retinâ motus centrifugus impreffus fanguini retinæ ex eo latere verfus quod gyramus excitat fanguinis regreffum ex arteriolis in fuos truncos? hoc fuadere videtur obfervatio eorum qui oculis claufis gyrantes vertiginem incurrunt; quorfum verò ex hoc vorticofo motu fequatur vomitio? an ex illa fuccuffione alimenta in ventriculo verfata ventriculum irritant? an inde vomitus marinus in procellis crefcit?

5. *Vertigo ab ictu* J. Sculteti Armamentar.

Ictus capite exceptus, concuffio à lapfu vertiginem excitant, ob conftrictam à dolore & fpafmo fubfequente coronam ciliarem, unde refluit fanguis in arteriolam centralem nervi optici.

Curatur phlebotomiâ repetitâ, & fi fractura adfuerit, eadem auxilia quæ in apoplexia traumatica conveniunt.

6. *Vertigo à venenis*;

A lolio & ab *opio*, ut docent Ephemerides Natur. Curioforum: Vide tabulam illuftr. Buchneri.

A fumo lithantracis & *calcis*, necnon vapore minerarum: Vide Ramazzini de morbis inauratorum, calcariorum, *&c.*

A vino, feu vertigo ebriorum. *A cerevifia.* Vide Sennert. de vertigine.

Ex tabaco. Vide Ephemerides Natur. Curioforum.

Ex *foliis coriorice* manducatis capellæ vertiginofæ evadunt.

Mulier, fumpto jufculo in quo folium hyofcyami albi fuerat incoctum, patiebatur vertiginem in qua caput collo minime adhærens videbatur, corpus verò in aëre fufpenfum exiftimabatur fine delirio, quippe ratio feu intellectus hanc hallucinationem apprime corrigebat.

7. *Vertigo ovilla*, Boneti fepulchr. Obf. 8; Morgagni Index 2 de vertigine.

In ove quæ fe per intervalla quotidie fæpe circumvolvebat, nec fibi caput tangi ferebat, *Valfalva* invenit folliculum aqua turgidum in finu cerebri, cujus pars corrupta os ethmoideum carie affecerat, inde in nares exftillabat ferum. In decem vertiginoforum capitibus *Morgagni* ferum effufum invenit: inde fonticulorum & pulveris de gutteta ufus indicatus videtur.

8. *Vertigo fyphilitica*, Frambæfarii Lib. II Conf. 3; Ettmulleri cap. 8. p. 365.

II. Suffusio; *Scotoma* Heurnii Med. Pract.; *Suffufio* Latinis; *Hypochyma* Græcis; *la Berluë.*

Genus eft morbi imaginarii, cujus præcipuum fymptoma eft hallucinatio vifûs circa objecta, ita ut fuffufi ea videre fibi videantur quæ non funt, ut mufcas, colores, fcintillas, quarum imaginum prototypus extra oculos non exiftit. *Vide Ophthalmiam* 18^am^ & 19^am^.

Differt à vertigine, quòd *fuffufio* repræfentet fubftantias aut corpora quæ non funt: *vertigo* verò modificationem corporum, fcilicet motum, ita ut in fuf-

ſuffuſione corpora quæ non ſunt, & in vertigine corporum præſentium motum qui non exiſtit, imaginemur.

Imaginatio eſt facultas percipiendi abſentia; error eſt imaginationis, ſi ea quæ non agunt in ſenſus, actu præſentia exiſtimemus: hoc accidit in ſuffuſione, quâ fit ut videre nobis videamur ſcintillas, telas, muſcas, fulgura, ut actu præſentia, licet abſentia.

Error verò qui circa viſibilia verſatur, *opticus* vulgò cognominatur, iſque vel originem ducit à judicio temeratio & præcipiti, ſine vitio cerebri, vel oculi, talis error ad Logicos attinet. Multiplices verò ſunt hujusmodi errores; ſic ferè omnes exiſtimant, dum navis à terrâ recedit, terram ipſam recedere; in rhedâ agros vicinos retrogradi, qui error vertiginoſus etiam circa motum Solis omnes, exceptis Aſtronomis, occupat. Sunt etiam errores ſuffuſioni affines milleni; ſic baculum aquâ ſemimerſum fractum putamus, turrim eminùs aſpectam non cylindricam, ſed planam, ſolem lunâ non majorem, & utriuſque ſuperficiem planam; plebs in ipſis faciei humanæ varias partes videre ſe putat; ſed hæc à vitio corporeo non pendent, unde ad forum medicum minùs attinent.

Errores verò optici morboſi, vel à vitio cerebri, vel à vitio oculorum potiſſimùm oriri cenſentur; qui à vitio cerebri circa viſibilia verſantur, ſunt ſuffuſiones, vel vertigines gravioribus multis ſymptomatis ſtipatæ, ut ſopore, convulſione, delirio, & ad alia genera referendæ ſunt, ut phrenitidem, maniam, paraphroſynem, melancholiam. Verùm ſi error opticus à vitio oculorum oriundus ſit præcipuum ſymptoma, tunc genus proprium conſtituit, ut vertiginem, vel ſuffuſionem.

Error ab organi externi, non verò cerebri, vitio oriundus vocatur apud *Platerum hallucinatio*, ut à delirio diſtinguatur, cujus principium eſt in ipſo cerebro; adde quod hallucinationem citò & facilè corrigamus aliorum ſenſuum auxilio, ut ope tactûs, auditûs; delirium verò eo modo non facilè tollatur, quia functiones mentis ad eam correctionem neceſſariæ impediuntur à vitio ipſius cerebri, harumce functionum præcipui inſtrumenti: ſic vulgò conſentiunt Medici vertiginoſos & ſuffuſos minimè delirare, qui tantùm hallucinantur; aſt delirant melancholici, maniaci, phrenetici, &c. Errare eſt acquieſcere judicio falſo, quale eſt judicium ſuffuſi, qui percipiendo imaginem muſcæ, inde præcipitanter infert adeſſe muſcam; judicium verò falſum eſt quoties prædicatum non determinabile eſt per notionem ſubjecti; cùm verò perceptio eſt confuſa, ut in ſuffuſione, non datur vera notio quæ diſtinctam ideam involvit; ergo ex umbrâ fuſcâ, vel nigrâ per errorem muſcæ præſentia infertur. Hunc verò errorem facilè corrigit ſuffuſus, cùm manum prætendens in loco ubi muſca percipitur, nec quidquam tangens, ſic ratiocinatur intuitivè: *Contradictorium eſt eſſe muſcam ubi ejus imaginem percipimus, & tangi non poſſe, ſed contradictoriorum alterutrum eſt impoſſibile; poſſibile verò eſt imaginem muſcæ in oculo impreſſam huc ab animâ referri, quæ tangi non poteſt*, & ſic ab errore ſuo liberatur ſuffuſus.

Mirum

Mirum certè eſt, cùm objecta tantùm percipiamus interventu imaginis in retinâ depictæ, eam imaginem minimè à nobis percipi, ſed ad objecta quæ videmus hanc ſenſationem referri; hinc conſuetudine ducti, ubi datur in retinâ imago objecti, licet confuſiſſima, inferimus dari extra oculum objectum huic imagini reſpondens, & ſi quid in ea deficiat, imaginatio cætera ſupplet. Sic ex imagine meram umbram determinatam circularem referente imaginamur adeſſe muſcam, veſpam, vel crabronem, adeoque huic maculæ obſcuræ imaginatio alas, pedes, proboſcidem, aliasque inſecti partes addit. Hæc enim eſt lex imaginationis, ut quoties idea ſimplex menti obverſatur, toties accedant ideæ, quæ priorem concomitari conſueverunt, ut idea loci, temporis ab imaginatione additur omni narrationi indeterminatæ; verbo imaginatio objecta univerſalia non amplectitur, ſed tantùm individua, ſeu undequaque determinata.

Objectum quod imaginatione percipimus tanquam præſens, vocatur *phantaſma*, à phantaſia, ſeu imaginatione; diverſa ſunt phantaſmata in diverſis ſuffuſionis ſpeciebus; præcipuas hìc delineabimus.

1. *Suffuſio myodes*; *Scotoma* Heurnii de vertigine. L.

Orchides quarum flori inſidere videntur muſcæ, veſpæ, crabrones, ſimiliaque inſecta volitantia, à Botanicis *myodes*, ſeu muſcis ſimiles cognominantur; ea ſuffuſionis ſpecies ſimile quoddam inſectum in aëre præ oculis volitans repræſentat; aſt ſi oculus fixus chartam inſpiciat, citò percipimus hanc muſcam fixam eſſe, nec moveri, niſi moveatur oculus. Calculus dioptricus ſuadere videtur maximam diſtantiam ad quam hoc phantaſma refertur, decem vel duodecim pollices circiter non excedere; notum eſt autem apud opticos objectum non videri in loco ubi eſt, ſed tantùm in foco virtuali, unde radii in oculum perveniunt, aut pervenire cenſentur.

Optimi quoad viſûs aciem, organique pelluciditatem, & figuram oculi, huic morbo ſunt obnoxii; verùm presbytæ & myopes ab hoc non ſunt immunes. Error fuit opticus veterum Medicorum aſſerere in oculo ſuffuſo ſe percipere quid opaci tanquam cataractæ rudimentum, quod huic phantaſmati principium præberet: error verò ille ex præconceptâ theoriâ oriebatur; hinc factum eſt quod ſuffuſionem tanquam ſymptoma, vel ſocium, vel prodromum cataractæ plures etiam hodiè habeant, licet experientiæ ſæpius repugnet.

» Interfui aliquando (ait *P. Dechales*, *Opticæ libr.* 1 *cap. de ſuffuſio-*
» *ne*, *pag.* 402) Medicorum ſatis peritorum conſultationi circa morbum
» quem aliquis ex noſtris patiebatur: cùm autem ex ſuis tantùm princi-
» piis loquerentur, nec opticas rationes advocarent, mirum quantùm in
» re alioquin facili hallucinabantur; conquerebatur ægrotans quod ferè
» continuò ſibi obverſari videretur aliquam notam obſcuram inſtar muſcæ
» alicujus volitantis, & omni objecto inſidentis; nihil verò aliud moleſti
» ſibi contingere aſſerebat. Re diu inter eos agitatâ, talis fuit ſententia:
» hujuſmodi notam eſſe rudimentum aliquod cataractæ, quæ pupillæ inſi-

» deret ; imò aliquis eorum perſpicicior inſpectis diligentiùs ad lucem ocu-
» lis, ſe in medio pupillæ eam notam videre aſſerebat ; ridebam ego ta-
» citus, nec multùm eos hallucinari dolebam, cùm ex hoc illorum erro-
» re nihil mali ægroto contingere præviderem. «

Hypotheſis horum Medicorum, quales etiamnum hodiè non deſunt, admittebat concretionem quamdam opacam in humore aqueo, (Nuperi verò potiùs in cryſtallino,) quod tamen pupillâ minus ſit, ſecus occultaret omnia objecta. Verùm illa molecula opaca primo intuitu Medicorum facilè cognoſceretur, cùm tamen oculi ſuffuſorum ſint maximè pellucidi; ſecundò hujuſmodi concretio inter cryſtallinum & corneam latens minimè repræſentaret umbram quamdam determinatis limitibus circumſcriptam & opacam; quippe cùm nulla ſit pars corneæ & pupillæ, quæ ex omnibus circumſtantibus objectis non recipiat radios, ſimilis concretio, quæ totam pupillam non obturat, minimè poteſt impedire quin omnia objecta circumſtantia videantur, ſeu nullam objecti cujuſvis partem poteſt occultare, nec proinde notam opacam determinatam referre ; atque id tantùm efficere poteſt, ut paulò minùs clara, ſeu illuminata ſint omnia objecta, cùm ex ſingulis aliquam partem radiorum intercipiat.

Illi certè Medici magis errant quàm plebs quæ hujus morbi cauſam eſſe putat, quòd *æger felis cujuſdam morti adſtiterit*, cùm error eorum faciliùs demonſtrari poſſit, quàm plebis opinio refutari ; ſed quoniam inutilis eſt demonſtratio adverſus eos qui vim ſyllogiſmi demonſtrativi non ſentiunt, quive & Logicam & Matheſim contemnunt, ſatius eſt ad experimenta provocare ; itaque illi vel in oculo artificiali, vel in teleſcopio vitrum objectivum atramento partim offuſcent, vel corpuſculis opacis tegant ; dein per tubum cœlum aſpiciant, ac attoniti percipient ſe non minus cœlum in toto ſuo ambitu videre, quàm ſi nihil foret interpoſitum, nec ullas maculas, aut umbras videre.

Alterum facilius experimentum inſtituant ; caput ſcilicet aciculæ corneæ admoveant ; quò propius eſt oculo, eò melius ; illud aciculæ caput nullum objectum occultabit, nil umbroſi aut opaci ante oculum cernet qui id experietur. Si tamen caput aciculæ ad plures lineas removeat, tunc illud & pellucidum ut nebulam videbit, & illud mole maximè auctum apparebit. Iterùm illud caput aciculæ removeatur ultra pollicem, & tunc radiis ab eo reflexis & coloratis videbitur, cujus tantùm umbra priùs conſpiciebatur : confuſa tamen erit viſio uſquequò quatuor circiter pollicibus à corneâ diſſitum fuerit, quia in minori diſtantiâ radii in oculum procedentes, & ter refracti minimè poſſunt, ut par eſt, in retinâ adunari, ſed à cryſtallino divergentes, aut ad ſummum paralleli ad retinam tendunt, cùm ad viſionem diſtinctam neceſſum ſit, ut pone cryſtallinum radii convergant, & focum ſuum in retinâ habeant.

Si calculus dioptricus inſtituatur circa concretum quoddam opaciſſimum in ipſius corneæ ſubſtantiâ hærens, ut leucoma, quæraturque num oculus illud ſit percepturus, vel umbram diſtinguere poſſit, invenietur radios

in retinam denique pertingentes ferè difpergi tanquam à centro convexitatis pofticæ cryftallini, adeoque nullam hujus concretionis delineari penè imaginem, nec umbram; ùltimus focus eft fcilicet in centro ipfius cryftallini, vel o. 8 lin. ab ejus fuperficie pofticâ diftat.

Neceffum eft itaque ut ponè medietatem cryftallini pofitum fit illud quod radios intercipit, & quò propius erit retinæ, ut in vitreo & retinâ ipfâ, eò fortiùs expreffa erit illa mufca imaginaria; radii fcilicet qui incidunt in corneam ex omni hemifphærii puncto, quod ftupendum eft, in fingula corneæ & pupillæ puncta perveniunt; fed cùm coni lucis inde procedentes invertantur, quilibet conus à puncto dato hemifphærii procedens fenfim feparatur ab aliis magis ac magis, ita ut ad retinam perventus apex ab aliis omnibus conis diftinctus fit omnino; adeoque fi quoddam fit in retinâ punctum, guttulâ v. g. cruoris, tectum, adeoque radiis lucis extrinfecus adventuris impervium, illud retinæ punctum non poterit recipere conum lucis, cujus apex ibi eft, & bafis in tota corneæ fuperficie, nec proinde partem objecti cujus radii conum prioris inverfum conftituunt.

Sit guttula cruoris effufa in textu retinæ, illa cùm opaca fit, intercipiet radios ab extra venientes è loco determinato, & ille locus obfcurior, vel nigricans videbitur, eritque diameter illius umbræ 8, 7 vicibus major: docet autem dioptrica quod maxima diftantia ab oculo ad quam refertur illa imago, futura fit 122 lineis, feu 10 pollicibus æqualis.

Cùm autem magnitudo apparens ejufdem objecti crefcat prout longiùs ab oculo protenditur imago, fequitur fuffufos eò minorem mufcam vifuros effe, quo propiori objecto infidebit; ita ut fi librum legant, quò magis ad oculos eum admovebunt, eò minor ipfis apparitura fit mufca libro infidens, cùm è contra objecta extra oculum pofita eò majora videantur, quò propius oculis admoventur.

Verùm illa mufca nec noctu, nec in mediocri luce apparebit; cùm enim ideò videatur, quia vicina retinæ loca luce afficiuntur, quæ hujus umbram limitat, fi illius guttæ fanguinis umbra non limitetur, feu fi omnia vicina loca æqualiter obfcurentur, nulla mufca videbitur; ergo tunc mufca debet ægris potiffimùm obfervari, cùm cœlum, vel objecta magis illuminata refpiciunt.

Ut in levi ecchymofi intra paucos dies cruor effufus calore loci refolvitur, & à vafis vicinis demum reforbetur, atque quâ ratione attenuantur globuli, eâdem colorem mutent, ita ut ex nigredine fequatur lividitas, dein flavedo, adeoque opacitas in dies minor ac minor evadat; ita & illæ mufcæ de die in diem fæpe evadunt minus opacæ, dein in medio pellucidæ ac denique evanefcunt.

Si tamen concrementum magis fuerit, ut apud *Boerhaave*, qui illicò vidit umbram nigram pugni magnitudine, non omnino refolvi poterit totum concrementum, unde umbra imminuetur quidem, fed nucleus induratus perfeverabit.

Verùm

Verùm poſt aliquot annos anima huic viſioni aſſuefacta vix afficietur, niſi principium renovatum fuerit, & denique licet primum mali principium perſtet, muſca omnino evaneſcet, quod ſequenti experimento elucidabitur.

Notum eſt ex anatomiâ nervum opticum à latere interno ſeu naſali globo oculi inſeri, minimè verò in polo optico; notum eſt ibi coarctari nervi medullam ita ut ejus diameter ſit circiter ſemi-lineæ, quod ſpatium ſubrotundum vocatur *foramen choroideæ*, juxta eos qui choroideam eſſe immediatum viſus organum exiſtimant, ut *Mariotte*, *Le Cat*, *D. Bernoulli*; in hoc puncto debet deficere viſio; notum eſt pariter arteriolam centralem dictam ex axi nervi optici intra oculum ſerpere, ibique pone retinam ramos innumeros, minimos diſpergere: cùm autem truncus illius arteriæ centralis non ſit viſûs organum, radii in illum incidentes nullum objectum debent repræſentare, adeoque idem effectus eventurus ſit, ac ex foramine choroideæ provenire putat *Mariotte*. Talis autem eſt effectus.

Applicetur parieti albō ad oculi altitudinem fruſtulum chartæ nigræ pollicis magnitudine, & in eadem altitudine, ſed ad octodecim pollicum diſtantiam altera charta circularis decem pollicum in diametro cærulea; hoc facto claudatur oculus ſiniſter; ſi charta cærulea ſit à dextris & recedat oculus ad tres pedes à chartâ nigrâ, dùm dexter oculus fixè eam intuetur; tunc oculus qui recedendo utramque chartam nigram ſcilicet & cæruleam videbat, jam cæruleam minimè viſurus eſt, ſed hujus loco parietem album videbit. Hoc experimentum D. *Gauteron*, dein D. *Bernoulli* & *Le Cat* diverſis modis tractarunt, & extenderunt, ſed ad idem omnia recidunt.

Cùm eò devenit oculus, ut conus lucis à chartâ cæruleâ procedens & inverſus in oculo incidat in foramen choroideæ, vel in arteriam centralem nervi optici, evaneſcit charta cærulea: verumtamen hujus loco nulla videtur umbra, nec alterutro oculo aperto & fixo ullam umbram in muro albo percipimus; quia huic umbræ aſſueti ſumus ab ortu, & quæ aſſueta ſunt non percipimus, ſic non percipimus pulſationes arteriarum in auribus niſi multùm creſcant, nec pondus proprii corporis niſi debiliores evadamus, & hujus umbræ loco videmus album parietem, cujus ratio à ſequenti experimento innoteſcet.

Sint duo corpora conjuncta, unum album, alterum nigrum, ſi è longinquo uno oculo cernantur, licet æqualia ſint, album majus videbitur, & ſi corpus opacum ad nigrum accedat, tunc album recedere videbitur. *Vide De Chales Optic. pp. 37, 1, 1.*

Æger ſuffuſus utatur perſpicillo maximè convexo (*Lunette à Cataracte*) vel microſcopio (*loupe*, *biloupe*) & tunc temporis evaneſcet muſca, quia radii fortiores facti, utpote uniti, trans guttulam ſanguinis in retinam agunt, adeoque nulla umbra percipietur.

Curatio à Veteribus tradita inanis eſt, imò noxia; ſuadebant ſcilicet Veteres diverſa collyria vel innocua, ut ſanguinem columbinum, vinum calidum, vaporem aquæ vitæ, oculis excipiendum, vel acria ut infuſum

fœniculi, rutæ, ſuccum chelidonii, euphraſiæ, fel diverſorum animalium, ut reſolveretur concretio quam ex errore theorico in corneâ aqueo-ve humore ſupponebant; in primo caſu inanis, in altero noxia erat curatio, nec medicamina ad principium morbi poterant pertingere.

Si ſanguis in retinâ effundatur, illud accidit utplurimùm ex eo quod maximo ſolis ardore, per iter æſtivum ſub ſole, retina lædatur, ut accidit *Boerhaave*; vel ex eo quod ſanguis fortiùs per febrem ad extrema vaſa impellatur, ut accidit phreniticis, dùm natura narium hæmorrhagiam fruſtra molitur; vel ex eo quod plethoricus ſit æger ob ſuppreſſas hæmorrhoides, catamenia; maximè ſi lucubrationibus, microſcopiorum aut teleſcopiorum uſu, retina fuerit debilitata & veluti inflammata, ut accidit ſæpiùs Aſtronomis, qui vitro diaphano non obſcurato aut colorato eclipſes obſervant. In hiſce caſibus 1° Vena brachii, pedis, aut juguli eſt aperienda, & phlebotomia repetenda: 2° Si à ſolis fervore oriatur malum, oculus ſerò & mane pluries aquâ frigidâ eſt irrorandus, balneandus, ut ſucceſſit *Boerhaave*; balneis etiam ſæpiùs utendum; ſi à lectione nocturnâ ortum ducat malum, ut ſenſibilitas retinæ quæ in hoc affectu maxima eſſe ſolet, compeſcatur. 3° Si plethora concurrat, utatur victu moderato, auxiliis catamenia, hæmorrhoides revocantibus. In phrenitide per hæmorrhagiam narium maximè liberantur ægri ab hiſce phantaſmatis.

2. *Suffuſio reticularis. L.*

In ea ſpecie ægri præ oculis umbras tenues & ramoſas, invicem reticuli inſtar connexas, videre ſibi videntur, eaſque aranearum telæ, lanæ carptæ & ſimilibus objectis comparant.

Hujus verò theoria non magis inclareſcere poteſt quàm experimento ſequenti, quod quiſque capere poteſt. Sit cubiculum anguſtum, magnam quidem lucem reflexam, non verò ſolis lucem directam, accipiens; ſedeat quis in hoc ante murum album luce maximè colluſtratum, atque hunc murum fixè à diſtantiâ unius pedis circiter aſpiciat, ſimulque anhelitum per vices cohibeat; is, ni fallor, percipiet in muro feneſtræ oppoſito, quem cominus reſpicit, reticulum umbroſum, quod per intervalla accedit & recedit; obſcuratur ſcilicet eo ipſo tempore quo arteriæ pulſant, claritatem verò recuperat dum arteriæ contrahuntur; verùm obſervabit ulteriùs filamenta hujus retis eſſe duarum linearum circiter diametro, eorumque margines minus obſcuros axi.

Ex hoc experimento ritè penſitato, ſequitur filamenta hujus reticuli eſſe in retinâ arteriolas, nullas verò venulas apparere, licet venulæ ſint arteriis multò craſſiores, adeoque veroſimile eſt nullas eſſe venulas in retinâ, cùm nulla ſint filamenta quæ non pulſent; ſequitur etiam obſcurari reticulum dum arteriæ pulſant; claritatem recuperare dum non pulſant, licet plenæ adhucdum ſint ſanguine, & modò non turgidæ; denique arteriolas dum non pulſant minimè percipi, ſeu umbram earum ſupra retinam eſſe inconſpicuam licet realem.

Ex hoc experimento & ex theoriâ ſuffuſionis myodis facilè eruitur cauſa

fâ hujus phantafmatis; fanguine turgefcunt arteriæ capitis dum refpirationem cohibemus, & arteriolæ retinæ febrillis nerveis intertextæ lumen in illas cafurum intercipiunt, hinc umbra veluti reticulata; arteriæ enim illæ reticulum in retinâ efformant, imò in ovinâ retinâ annulos coronæ ciliari veluti concentricos fequuntur; illarum imago eft 77 vicibus amplior ipfo objecto; ergo fi duas lineas in diametro obtineant filamenta imaginis, arteriolarum diameter eft circirter nona pars lineæ.

Experimentum mihi fuccedit, quia retinam valdè fenfibilem habeo, ut omnes ferè, quibus hæc fuffufio atque myodes folent accidere, atque ideò videntur in hifce circumftantiis illa phantafmata, quia magnâ luce colluftratus eft paries, unde clariùs affecta retina clariùs percipit differentiam inter loca umbrofa & colluftrata, unde non mirum fi extra has circumftantias ætoptæ hac fuffufione careant. Inde etiam fit ut fuffufi ea filamenta non percipiant nifi in meridianâ luce, & dum cœlum, vel objecta alba intuentur.

A vero longè aberrant illi qui filamenta in cryftallino aut in corneâ & aqueo humore fupponunt, quique confequenter fcribunt in hujus morbi hiftoriâ hæc filamenta locum mutare etiam fi oculus fit immobilis, ut ipfe exiftimavit *La Hire*; hoc enim accidit in alterâ varietate quæ fedem habet omnino diverfam, fcilicet in fuffufione fcintillante.

Suffufio reticulata vel eft fugax vel permanens: fugax ab arteriolarum retinæ infarctu procedit; permanens ab errore loci feu deviatione fanguinis in vafa retinæ lymphatica feu ferofa procedere videtur; nec exiftimandum eft infarctum merè lymphaticum huic phantafmati producendo fufficere, cùm ipfæmet arteriolæ apud fanos in fyftole nullam umbram depingant.

Curatio verò videtur eadem effe ac fuffufionis myodis; revellendus fcilicet cruor à fuperioribus; fumma retinæ fenfibilitas eft minuenda; juvant phlebotomiæ, victus mollis & humectans, clyfmata, balnea repetita, abftinentia à lucubrationibus, ab ufu microfcopiorum, à vifione affiduâ rerum minutarum, & maximè lucis; unde fibi caveant aurifabri, phrygiones, cælatores, vitriarii, &c, atque fcriptores, amanuenfes, ftudiofi utantur perfpicillis foci longiffimi vulgò *conferves*, vel etiam vitris planis colore fubcæruleo, fubviridi aut flavefcente tinctis, quæ magnæ lucis fplendorem mitigent, atque inter legendum & fcribendum lucem à latere tantum excipiant, aut umbellâ moderentur, ut retinæ fenfibilitas minuatur.

3. *Suffufio fcintillans; Marmaryge* Hippocratis; *Marmaryges* quibusdam; *fplendores* & *fulgura* Latinis. *Berluë étincelante ou rayonnante.* L.

Hujus fpeciei tres vel plures varietates funt, fed aliæ fugaces aut aliorum generum comites, quæque proinde fpeciem fuffufionis non conftituunt; alia eft conftans & præcipuum fymptoma, quæ propriè fuffufio fcintillans eft.

a. Inter fugaces eft *Suffufio radians*, quæ fede, fymptomatis & curâ difcrepat ab aliis; in hac fcilicet, cùm objectum quoddam radiofum, ut

 lam-

lampadem, cernimus, prælongi radii lucidi ex ipso objecto, alii sursum, alii deorsum, protendi videntur, sæpiùs objectum multiplicatur, & simul amplum, subrotundum atque radiolis minoribus circumdatum videtur. Illud symptoma accidit omnibus sanis, si facem multis hexapedis dissitam noctu palpebris conniventibus respiciant, atque si caput deorsum inclinent, evanescunt radii inferiores; si sursum erigant, superiores; si oculos omninò aperiant, omnes è conspectu avolant.

Ut eorum ratio intelligatur, observandum est 1° Corneam humore lachrymali continuò madere, quem suppeditat partim glandula lachrymalis, partim verò humoris aquei per poros corneæ transudatio jugis; 2° conniventibus palpebris lachrymalem humorem fluere inter palpebrarum limbum declivem non arctè corneæ applicatum, sed hiantem spatiolo triangulari & corneam; 3° aqua illa ibi palpebris adhærens in tumorem assurgit, cujus pars jam ipsam corneam pellucidam tegit cùm palpebræ connivent; ergo radii à face promanantes & in illam aquæ superficiem convexam illapsi refractionem patiuntur, quâ non ad axim opticum, sed versus superiora retinæ tendunt, si de palpebrâ superiori quæstio sit, versus imum, si de inferiori agatur; ergo imago flammæ quæ in polo optico pingitur est diversa ab imagine horum radiorum, quorum illi in summo, alii in imo retinæ depinguntur, sed ambo ipsi flammæ cohærent in corneâ & in retinâ; demisso capite vel protensâ manu intercipiuntur radii qui in palpebram superiorem tendunt; ergo radii qui sunt in summo retinæ depicti, repræsentant radios inferiores facis; & viciffim erecto & retrorsùm flexo capite radii inferiorem palpebram pertingentes non admittuntur in oculum, & evanescit eorum imago, quæ flammæ superiora petebat; diductis palpebris monticulus aqueus refringens nullus est, nulli proinde facis radii supra dicti.

Interea in hac facis magnâ distantiâ omnes homines hujus respectu sunt veluti myopes, nam radii ferè paralleli ex hac in oculos irruunt, adeoque juxta leges dioptricæ citiùs post crystallinum coeunt; ergo si aliunde oculus myops fuerit, imago facis magis ac magis confusa futura est, ut patet ex theoriâ amblyopiæ dissitorum, seu myopiæ, atque ex ea theoriâ intelligitur cur flamma dissita, quæ pyramidalis est, videatur circularis & simul multò amplior quàm proxima radiolisque circumdata, cùm conus lucis ab eâ in oculum pertingens & inversus pone crystallinum iterum decussatis radiis non punctum, sed maculam in retinâ depingat.

Ea autem suffusio radians est symptoma epiphoræ, ophthalmiæ humidæ & amblyopiæ, quæ magnam retinæ sensibilitatem comitatur, seu lachrymosæ, quippe cùm in his affectibus lachrymæ continuò exundent, non solùm illi radii sursum deorsumque protendi videntur ad conspectum facis, stellæ, &c, sed etiam cujusvis objecti imago interdiu obnubilatur & turbatur à refractionibus quas monticuli aquei per corneam & cilia enati excitant, ut quisque inter lachrymandum expertus est. Quorsum verò faces multiplices videantur, hoc inquiremus dum de suffusione multiplicante agendum erit.

Cura-

Curatio verò petenda eſt à curatione epiphoræ & ophthalmiæ humidæ, quæ ſunt præcipua ſymptomata ; ſuffuſio enim radians abſterſis lachrymis evaneſcit.

b. Altera *Suffuſio* fugax eſt *coruſcans* vel fulgurans, quæ vel à principio externo dependet, ut ab ictu in oculum, vel ab interno, ut à cephalalgiâ, vertigine, phrenitide, epilepſiâ &c.

Notum eſt omnibus quod ſi digito oculus è latere prematur, etiam in tenebris, ex alterâ oculi parte lux vivida videatur, eaque uniformis, ſemicircularis, quæ cum preſſione recedit ; ſi verò alapâ percutiatur oculus, tum lux ſplendidior irradians in toto oculo fulgeat ; quod nares fortiter emungendo, aut etiam ſternutando ſimilis coruſcatio obſervetur.

Quæ ipſe in memetipſo pluries obſervavi accuratiùs referam ; quoties inceſſit me cephalalgia ab auſtrinâ aëris conſtitutione vel à plethorâ dependens, eam per aliquot minuta pervideo, quippè marmaryges hanc prænuntiant ; video ſcilicet, per horæ minuta ſeptem vel octo, etiam oculis clauſis, lineas lucidas quaſi igneas, ſed angulis acutis interſectas, inflexas, pluresque ſimul ſibi parallelas, quæ ſimul ſemicirculum conſtituunt ; quod ſingulare eſt in illis lineis, eſt motus tremulus continuus quo agitantur, qui motus eſt multò frequentior arteriarum pulſatione ; nunc verò illi arcus ſcintillant, nunc alii ; circulus ab illis effectus eſt paulò major toto oculi ambitu, & hoc phantaſmate evaneſcente capitis gravitas accedit.

Ut hujus phænomeni rationem intelligamus, obſervandum puto 1° dari in oculo copiam filamentorum nerveorum, quæ reſpectu ad molem partis eſt ferè decies major quàm in ullo alio organo, etiamſi ſolum nervum opticum attendam, & plura nervorum paria ad illum accedentia omittam, 2° veriſimillimum eſt fluidum nerveum eſſe vaporem fluido electrico imprægnatum, adeoque intra oculum plus eſſe fluidi electrici quàm in aliâ corporis parte oculo æquali ; 3° fluidum electricum in oculis potiſſimùm coruſcare, etiam ſine affrictu prævio, apud animalia valdè electrica, quales ſunt feles dum ipſorum pili non niſi hieme & ex affrictu fulgurant vel ſcintillant ; unde credibile eſt ipſos oculos in obſcuriſſimâ nocte lucem objectis videndis præbere ; aſt apud nos illud fluidum minùs activum eſt, nec ſine affrictu aut percuſſione quadam coruſcat ; nec in vitro, ſulphure, aliiſque corporibus electricis id accidit. Nota tamen hanc vim electricam felis, obſervante *D. Dufay*, cum vitâ animalis evaneſcere, ut evaneſcit oculorum ſplendor ; 4° omnia filamenta nervea retinæ, cùm ad *orbiculum ciliarem* devenerunt, efformant ex *Winſlowii* ſententiâ tunicam quæ antrorſùm vitreum amplectitur, & cum tunicâ alterâ cryſtallinum involvente, ac fibris ciliaribus *coronam* ciliarem efformant. Illa verò corona ciliaris terminatur circa annulum ſimilem à *Petito* detectum, celluloſum, vacuum, inteſtinulo valvulis diſtincto ſimilem, quo circumdatur cryſtallinus, qui annulus vocatur *Canalis Toroſus* vulgò *Petitianus* ab inventore, gallicè *canal godronné* ; is facilè inſufflatione detegitur, nec com-

communicat cum capſulâ cryſtallini quæ ſimiliter inſufflatione detegi poteſt; 5° illius canalis Toroſi uſus nullus alius videtur eſſe quàm ut fibras ciliares ſuperimpoſitas attollat in ſemi - circulum, eo fine ut commodiùs poſſint, ſi contrahantur, extrorſum adducere cryſtallinum, ut ad viſionem diſtinctam ſæpiùs neceſſarium eſt; quippe ſi oculus eſſet idem in vivis ac in cadaveribus, quoad diſtantiam cryſtallini à retinâ & corneâ, impoſſibile foret ullum objectum, vel proximum, vel remotum, videri diſtinctè, ſine interventu perſpicilli convexi, ut ex dioptricis probari poteſt.

Veriſimile eſt itaque, quoties quidpiam intueri aut diſtinctè videre volumus, toties turgeſcere canalem Petitianum; à quo verò turgeſcere poteſt canalis, in quo nihil poſt mortem reperitur, in quem milleni tubi nervei deſinere videntur, iique fluido electrico turgidi, niſi repleatur illo fluido nerveo electrico.

Si nullus eſſet in aure internâ aër, nullus ſonus audiretur, cùm ad ſonum neceſſaria ſit aëris vibratio, & ſonus diverſæ frequentiæ vibrationum, diverſos tonos conſtituat; ita veriſimile eſt nullam lucem, nullumque colorem ab oculis videri poſſe, niſi foret in oculis materia lucis, quæ confuſa ſplendet & albicat, in radios verò diverſæ refrangibilitatis ſecreta colores conſtituit. Verùm ut materia ſoni ſine vibratione nullum ſonum edit, ita nec materia lucis ſine vibratione ſplendeſcet, & ut quilibet tonus à determinato vibrationum intra datùm tempus numero, ita quilibet color à determinato vibrationum numero pendet, ut putant *Illuſtr. de Mairan*, *Euler*, &c.

Si auctoritate theſis noſtra comprobanda foret, præſtò eſſent Auctores, non modò Poetæ, quibus *lumina* pro oculis continuò uſurpantur, ſed graviſſimi Philoſophi; ſic ex *Ariſtotele* eſt *lumen oculi quaſi portitor, qui ſpecies ab extimo lumine ad intimum animæ traducit*; ex *Platone*, *poſtea quàm in vultu luciferos oculos inſculpſere* (Dii) *lumen illis igneum accendere. Galenus*, *de uſu partium*, dicit *ſe ſcripſiſſe Librum de ſpiritu viſivo*, *quod æthereum eſſe & lucidum putat.* Oculos re vera lucem ex ſe in mediâ nocte emittentes habuere plurimi non ignoti homines, ut Caius Marius, Auguſtus Octavius, Tiberius, Albani omnes ex *Plinio*, Aſclepiadorus teſte *Photio*; aſt *Cælius Rhodiginus*, *Cardanus*, *Julius Cæſar Scaliger*, *Fromondus*, *Theodorus Beza*, de ſe ïpſis teſtantur, ſe nocturnis tenebris libros perlegiſſe ad lucem ab oculis emiſſititiam; unus ſit pro omnibus teſtis *Illuſtriſſ. D. de Mairan.*

Apud ægros verò nihil eſt vulgatius quàm oculorum ſplendores; multi homines ſomno & nocte ſopiti, ſi inſperatò excitati oculos diducant, manifeſtum intuebuntur ſplendorem; de ſe teſtatur *Th. Bartholinus*; de ægro à ſe obſervato *Galenus*. Aſt in vividis pathematis luxiſſe oculos, ut ab adſtantibus ſplendor cerneretur, teſtatur *Liber Eſtheris* de Aſſuero furore percito. In irâ juxta *Ovidium*, *Oculis quoque pupula duplex Fulminat*, *& geminum lumen ab orbe redit*; in Juliano Imperatore decertante, *Micantia ſidereis*

dereis ignibus lumina notat *Mamertinus*. Felibus œſtro venereo percitis clariùs ardent oculi ; menſe ſcilicet Februario, quo electricitas fortiùs viget.

Ut itaque ad propoſitum redeamus, veriſimillimum eſt non ex ſimplici fibrarum nervearum oculi vibratione pendere coruſcationem ; cùm ad vibrandum nihil ſit ineptius ipſis fibris nerveis, nihil eſt mollius & flaccidius retinâ quæ pulpoſa eſt & flaccida ; quid igitur lucem emittere poteſt, niſi impetus fluidi electrici in canalem Petitianum per vim intruſi, quod accidit in tuſſi, epilepſiâ, ſternutatione, furore, nec non ejus concuſſio & frictio, ut in alapâ, oculi preſſione.

Unde verò figura circularis hujus luminis qualem deſcripſi, & qualem notat *Cælius Aurelianus* de epilepſiâ, dùm ait, *circulos igneis circumferri oculis ſentiunt ægrotantes*; de quibus epilepticis ait *Hippocrates in Coacis*, *quibus convulſis oculi intensè relucent, nec apud ſe ipſos ſunt, & diutius ægrotant ;* non video quorſum circularis illa radiorum convolutio poſſet excitari, niſi ab ipſo canali Petitiano valvulis interſecto, hujus luminis delineationem ſatis aptè referente. Motus verò tremulus arcuum luminoſorum videtur arguere ſimilem motum in cryſtallino, vel fibris muſculoſis coronæ ciliaris cryſtallinum moventibus ; cilia, palpebræ hiſce velociſſimis motibus tremulis in nyſtagmó ſunt obnoxiæ, qui motus in uveâ *hippus* à *Mauchartio* vocatur.

c. *Suffuſio Danaës.*

Denique vera *ſuffuſio ſcintillans*, quæ permanens eſt, ſic ſe habet ; æger in magnâ luce conſtitutus, utplurimum presbyta, vel oculis nitidiſſimis gaudens, continuò præ oculis obſervari ſibi putat puncta lucida, quæ non huc & illuc volitant, nec à commoto capite agitantur, ut putat *La Hire*, & ejus in hoc exſcriptor *Boerhaave* ; ſed conſtanter ſi oculus immobilis remaneat, deorſum lentiſſimè delabi videntur ; adeoque veluti pluvia aurea præ oculis eaque denſa cernitur ; quæ verticaliter ſemper deſcendit in quâcumque capitis poſiturâ, ſive erectâ, ſive lateraliter inclinatâ ; hoc in me ipſo expertus per annos, obſervavi in aliis potiſſimùm illis qui ſtudio nocturno indulſerant, & in ægrotante qui de eo ſymptomate ad melancholiam ferè per multos annos ſollicitus erat.

Si fides ſit Auctoribus, iidem ferè homines vident ſtrias lucidas, ſinuoſas, quandoque ramoſas, in medio lucentes, in marginibus umbroſas, quas cæteri pro ſuffuſione reticulatâ vagâ habent ; ſed diverſa res eſt, cùm in reticulatâ non locum mutent filamenta, & in axi obſcuriora ſint quàm in margine, contra quàm in hac ſuffuſionis ſpecie à *La Hire* memoratâ.

Re diù perpenſâ nulla alia hujus ſpeciei theoria mihi congrua videtur, quàm theoria *D. Demours*, eximii Ophthalmiatri, quæ ſic ſe habet : 1° Ex poris corneæ à *Winſlowio* notatis, aqua oculi continuò renovanda, continuò exſtillat extrorſum corneam lubricatura ; in ipſis recens mortuis magna elaſticitas globi expreſſionem illam continuat, unde nitorem corneæ tollit humor in pelliculam coactus, quo non reſarcito brevi remolleſcit

globus antea firmiffimus : 2° Illæ guttulæ minimæ fcaturientes in fuperficie corneæ paululum protuberant, adeoque hanc fuperficiem veluti totidem lentes fphæricæ exafperant : 3° Idem itaque debet exoriri effectus fi retina fit valdè fenfibilis, ac fi vitrum tumoribus minimis exafperatum (vulgò *godronné*) oculis obverfaretur, fcilicet punctula totidem lucida, vel magis diaphana debent obfervari quot guttulæ hemifphæricæ : 4° Verùm hæ guttulæ continuò per corneæ convexitatem deorfum labuntur, & fic pluvia lucida vel fcintillans delabi videtur, cùm hujus imago fucceffivè percurrat retinam ab imo ad fummum; hæc funt phænomena à me obfervata.

Si guttulæ fint uberiores, rivulofque conftituant, illos in ramos dividi facile eft; illi verò rivuli ramofi eumdem effectum præftabunt, ac vitra præ oculis pofita filamentis denfioribus deturpata, Aftronomis & Opticis invifa; lux fcilicet in axi refracta major erit, in marginibus erunt tenebræ; ergo reticulum continuò in retinâ depingetur hujufmodi, ut in axi filamenta luceant obfcuris lineis terminata, atque horum filamentorum fitum, ordinemque facilè mutari confequens eft, quod in fuffufione reticulatâ non accidit.

Non poffum affentiri *La Hire* & *Boerhaave*, qui hujus morbi principium in humore aqueo reperiunt; nec intelligitur in eâ fententiâ, cur pluvia aurea vel lucida continuò delabatur in quocumque capitis fitu. Curatio verò in eo tota verfari videtur ut nimia retinæ fenfibilitas, fine quâ ea phantafmata nulla funt, fimulque animæ melancholica attentio, hoc fymptoma exaggerans, tollantur.

Suffufio Danaës accidit fæpius in ufu extracti hyofcyami albi, hoc verò finito evanefcit, ut obfervat *D. Coulas M. D. Reg. Soc. Soc. meritiffimus.*

4. *Suffufio colorans.* B.

Ea eft quæ objecta alienis coloribus infufcat, exclufo albo & nigro, qui propriè coloribus non accenfentur. Colores verò funt feptem; rubrum, aurantium, flavum, viride, cæruleum, indicum & violaceum. Ruber color inhæret radiis minimè, violaceum maximè refrangibilibus; moleculæ ætheris vel lucis rubrum conftituentes funt omnium craffiffimæ, violaceum facientes minimæ; omnes fummâ, imò perfectâ elafticitate præditæ, infinitè parvæ ac fphæricæ; numerus vibrationum datò tempore abfolvendarum eft in illis diametro reciprocus; hinc tonus, proindeque color, cuique proprius & inhærens. Atque ut tonus determinatus ex aëre externo in internum auris tranfmittitur, propter confonantiam molecularum ejufdem ordinis, ita color determinatus in lucem oculo contentam propagatur, atque per nervea filamenta ad animæ fedem tranfmittitur. De his legi meretur *magni Euleri Differt. Mem. de l'Acad. de Berlin* 1754.

Ut percuffâ fidium chordâ, poftquam fonus principalis imminutus eft, audiuntur à Muficis toni ejus harmonici tertia, quinta, &c, ita fi vivido lumine perftringatur oculus, ut à folis directo afpectu, fubfequuntur fuc-

ſucceſſivè colores in lumine contenti, priuſque confuſi, ſcilicet ruber, luteus, viridis, cæruleus, violaceus, unde quoquò convertat oculos homo magnas maculas ſubrotundas cernit in parietibus & chartis albis.

Verùm ſi corpora quæ inſpiciuntur jam colore quodam infecta ſint, ex diverſa colorum combinatione novi colores exſurgunt; ſic in hoc experimento ſi color cæruleus in corpus luteum incidat, viridis erit macula, ſi in rubrum, purpurea, &c.

Corporum quorumcumque, modò priſmaticis, puriſve coloribus tincta non ſint, ſi trans vitrum priſmaticum triangulare, vel limbum lentis vitreæ acutum inſpiciantur, margines inde cærulei, inde verò rubri apparent, ut docet experimentum vulgatiſſimum. Idem præſtat in oculis cryſtallina lens, ſi ejus limbus, pupillâ nimis dilatatâ, lucem refringat. Idem experiuntur Aſtronomi tùm quando lentem ocularem in debitâ ab objectivâ diſtantiâ non collocant, tùm maximè, cùm apertura diaphragmatis, ſeu annuli chartacei quo vitri objectivi limbus tegitur, nimis eſt patula.

Si in lentem, cujus convexitates ſint ſphæricæ, lumen incidat, quoniam radii rubri ſunt minùs refringibiles una 77 parte quàm violacei, focus non eſt punctum unicum, ſed axis juxta quem radii violacei propiùs, rubri verò remotiùs uniuntur; adeoque ſi ſphæricæ ſint cryſtallini convexitates, colores in oculo ſeparati viſionem turbarent, ut in tubis aſtronomicis; ſed huic incommodo triplici modo obviam ivit ſupremi Numinis ſapientia; primò quidem convexitatem corneæ & cryſtallini non ſphæricam, ſed hyperbolicam fecit, quod peritiſſimi hominum in vitris poliendis, ac fingendis adhucdum præſtare non potuerunt; ea autem eſt hyperbolicorum vitrorum proprietas, ut radios in puncto uniant. Secundò pupillam ita aptè concinnavit, ut apertura diaphragmatis hujus excludat radios à limbo cryſtallini juxta proportionem quam demum invenit Aſtronomorum ſagacitas: 3° Lentem cryſtallinam aqueo humore, aut vitreo, ejuſdem cum aquâ denſitatis involvit, & denique ſummus *Newtonus* vi ſui ingenii, ac nuperrimè *D. Eulerus* hoc artificium ad colores ab imagine abigendos eſſe utiliſſimum cognovere. Vide *Mem. de l'Acad. de Berlin* 1747. Nullum eſt itaque tam ſublime ſummorum hujus ævi Philoſophorum & artificum inventum, quod in humanæ machinæ fabricâ ſummi Numinis ſapientia ante ſæcula non occupaverit, & quò doctior ac peritior homo fuerit, eò ſublimiora & veriora ſcientiarum Mathematicarum & Artium principia in operibus Dei demirabitur.

Guttula cruoris retinæ inſidens & nigricans omnem lucem intercipiet, unde phantaſma obſcurum, vel nigrum; verùm ſi dilutus cruor radios rubros tranſmittat, tunc maculam rubram videbit æger, ut omnia trans vitrum inſpecta rubra ſunt.

Lumen candelæ ſebaceæ flaveſcit, unde objecta alba ad illud lumen flava apparent, & cærulea virideſcunt, luteaque pro albis habentur.

Qui ad ſolem diutiùs libros legunt, illi characteres intenſâ rubedine

tinctos brevi vident: si nivem in umbra arborum aspiciant dum sol nitet, nix apparet cærulea.

Qui aurigine habent infectos oculos non ideò vident objecta lutea, sed minùs collustrata, quia non subitò intensus ille color oculos inficit, & dein omnia objecta diluto illo colore sensim tincta æqualem corporis nativi imminutionem patiuntur, atque ob assuetudinem sensim inductam nativi coloris, si non gradum, saltem ordinem servare videntur; si subitò flavescerent oculi, subitò omnia flava viderentur objecta, sed brevi temporis intervallo hoc phantasma evanesceret ob assuetudinem.

Observavit *Valsalva* hominem qui continuò præ oculis palatia pulchrè decorata & colorata sibi obversari videbat; verisimile est illi fuisse combinatam suffusionem reticulatam cum colorante, seu pupillam respectu crystallini fuisse nimis apertam, unde oculi ejus veluti prismata triangularia omnibus objectis iridis cœlestis colores inspergebant.

5. *Suffusio metamorphosis.* B.

Metamorphosis est figurarum mutatio; figura est limes extensi; limites extensorum mutantur, si situs, proportio, numerus, magnitudo partium mutetur additione, detractione, translatione, &c. Videamus itaque potissimum mutationes quas imagines objectorum patiuntur in magnitudine, situ, &c, ut intelligatur quomodo fiat metamorphosis illa, quæ species singularis suffusionis est.

Objectorum magnitudo apparens est 1º ut angulus visorius tùm interceptus à radiis objecti extrema radentibus & in oculum concurrentibus, si visio fiat unico oculo; tùm ut angulus ab axibus opticis objecti extrema radentibus efformatus; similis enim est in oculo angulus imaginem mensurans, cujus magnitudini respondet apparens objecti magnitudo. 2º Quò objectum est magis dissitum, eò majus judicatur sub eodem visorio angulo; unde judicium de distantiâ objecti mutat magnitudinem apparentem. Mutatur magnitudo apparens objectorum tùm in visu distincto tùm in confuso seu amblyopiâ; in visu quidem distincto, si utamur vitro concavo aut biconcavo, objecta minora simul & distinctiora apparent; sed etiam sine perspicillis concavis, si pupilla anguftetur nobis non jubentibus, objecta minora videntur. Sic à subitaneo frigore omnia objecta imminuta se vidisse refert *Le Cat* nativæ magnitudinis probè memor; utplurimùm tamen hanc imminutionem, cùm in omnibus simul objectis accidat, non percipimus.

Contrariorum ratione si cornea fiat magis convexa, etsi pupilla citra animæ imperium diducatur, objecta majora videntur.

In amblyopiâ nihil est frequentiùs quàm augeri objectorum magnitudinem; cùm enim myopes videant objecta interventu imaginis confusæ, sed multò amplioris quàm apud ætoptas seu aquilinos oculos, conus opticus inter crystallinum & retinam terminatus rursùs dilatatur cùm retinam attingit, illi objecta ampliora cernunt; sic si myops facem accensam è longinquo respiciat, is videt flammam circularem & valdè extensam. Idem autem

autem accidit presbytis apud quos conus opticus ultra retinam pertingit, adeoque amplâ maculâ retinam inficit; ſic acicula prope oculum collocata, reſpectu cujus diſtantiæ omnes homines ſunt presbytæ, quadruplo craſſior videtur quàm reapſe eſt, quia pone illam radii inflexionem à *Newtono* detectam patiuntur, & ſic angulus à radiis inflexis interceptus major eſt.

Homines qui fixè intuentur objectum proximum confuſè vident ſimul objecta remota & reciprocè; ſi aciem oculorum in remotum dirigant, confuſè propiora cernunt: ergo presbytæ evadunt vel myopes horum reſpectu, ſimulque variam in iiſdem objectis magnitudinem percipiunt. Sic ſi filo ferreo ante pupillam poſito diſtans campanile intueamur, filum ferreum diaphanum & craſſiſſimum videtur; ſi deinceps ad filum dirigamus oculorum aciem, campanile videtur minus quàm antea.

Si in hoc experimento filum ferreum horizontaliter ſitum coram oculo moveatur, campanile & montes remotiores videntur exſultare & ſubſidere viciſſim, radiis per inflexionem ita mutatis ac cùm per lentem refringuntur. Sic cùm trans vitra feneſtræ tuberoſa, nodoſa, prætereuntes cernimus, in illis motus circulares & figuras anomalas miramur.

Si itaque alterutrum lentis cryſtallinæ vel corneæ latus ſimili vitio laboret, eadem metamorphoſis oculis obverſaretur. Novi myopem qui quoties montes in horizonte poſitos intuetur, in certâ poſiturâ montes dextri lateris præruptos & deficientes cernit; in eo verò ſingularis mihi evenit obſervatio, ſcilicet ejus oculi fundum introſpicere datum eſt, non ſecus ac in fele aquis immerſâ, habebat ſcilicet à *D. Lefevre Medico Uzetienſi* arcanum quoddam, cujus ſemigrano corneæ impoſito, ſtatim pupilla mirum in modum dilatata lucem in oculum admittebat & ex ejus fundo reflecti ſinebat: nihil morboſi in retinâ obſervavi, adeoque mihi venit in mentem illud phænomenon in omnibus hominibus evenire poſſe, maximè myopibus ut in experimento Mariotti accidit: non ita facile eſt intellectu cur illa hyſterica *Marcelli Donati*, cui in dextro oculo ſæpe dolenti lumen reſplendebat, ſiniſtro omnia objecta non niſi dimidiata apparebant: Vide *Bartholin. de luce animal. pag. 41.*

In hac ſuffuſione objecta mutantur per emarginationem, vel ſubſtractionem, in alterâ per additionem; ſic ſi reſpiciatur pruna ardens in cineribus, vel carbo nigricans in medio igne, & digitus accedat ad conum opticum ab ipſo objecto procedentem, illius objecti latus videtur extendi, aut elongari verſus digitum. Hinc explicari poteſt obſervatio *Valſalvæ*, qui refert homini librum legenti, licet characteres æquales forent, alios aliis conſtanter majores apparuiſſe.

Denique ſitus objectorum mutatus apparet in experimento ſequenti, ex quo ſignum diagnoſticum tum myopiæ, tum presbytiæ erui poteſt. Candelæ accenſæ aliquot hexapedas diſſitæ reſpiciantur, flamma ea non pyramidalis, ſed circularis & ampla videtur; ſi verò digitus ſenſim ad radios in oculum incidentes à dextris admoveatur, tunc vel latus dextrum flammæ emarginari videtur, vel ſiniſtrum, ſi dextrum objectum in ſitu

inverſo apparet, & homo myops, ſi ſiniſtrum, homo presbyta eſt. *Vide La Hire de diverſis viſûs accidentibus Mem. de l'Acad. R. des Sc.; Le Cat, traité de la vuë, &c.*

Mulier in acceſſibus epilepſiæ non ſolùm diplopia laborabat, ſed etiam ſpectra horrenda, atmoſphæram cæruleo-viridem circa omnia objecta, & ipſa objecta illuminata multoties majora quàm reipſa erant, videre ſibi videbatur, ita ut muſca gallinæ magnitudinem referebat, & gallina bovis volumen adæquaret: uſus caſtorei hanc ſuffuſionem abſtulit, ſed ſequebatur vertigo quæ objecta viridia repræſentabat. *Journ. de Med. Nov. 1760.*

6. *Suffuſio dimidians objecta* Abrah. Vater Diſſertat. de viſûs vitiis 1723. Wittembergæ.

Tres caſus hujus morbi memorat, & theoriam à compreſſione cerebri, ac nervorum opticorum decuſſatione ſuppoſitâ deducit. Vide *Collection Academ. Tom. V. p. 292.*

7. *Suffuſio nutans.*

Illuſtr. Medicus Narbonenſis octogenarius per aliquot dies laborabat ſuffuſione, quâ omnia objecta inflexa, flexuoſa, & in alterutrum latus nutantia ipſi apparebant; ita ut homines obvii ipſi viderentur trunco cruribuſque tortuoſi, ſimulque in alterutrum latus inclinantes, & ad lapſum proni, quos idcirco primâ vice monebat, aut ſuſtentare conabatur; evanuit hic affectus, remanſit verò viſus ſolitò obſcurior.

III. Diplopia; *Suffuſio multiplicans*; *Viſus duplicatus* Auctorum; *Bévuë; Double Vuë.*

Eſt hallucinatio quâ idem objectum geminum, multiplicatum, vel multoties repetitum apparet.

Illud ſymptoma ferè ſemper fugax eſt, atque liberè illud patimur, ut in experimentis, idque vel unico oculo, vel binis aſpicientes. Experimenta verò magnam hujus theoriæ lucem feneratura adducam.

Si digito oculum è latere premamus, dum quoddam objectum intuemur, illud geminum illico videtur. Si unico oculo, ſed palpebris ferè clauſis, maximè oculis humidis objectum quoddam exiguum in tenebris præfulgens & diſſitum, ut facem, intueamur, tum ætoptæ, tum imprimis myopes, illud multoties geminatum videbimus.

Similiter ſi chartam luſoriam aciculâ bis perforemus, ita ut foraminula non magis diſtent à ſe quàm pupillæ diametro, atque chartâ oculo uni admotâ, altero clauſo, vel flammam candelæ, vel punctum nigrum in pariete albo apprimè colluſtrato reſpiciamus, ſtatim foramina centies majora videbuntur quàm reapſe ſunt, & quaſi nebuloſa, ſeſeque mutuò interſecantia; tum in ſegmine communi lucidiori, & medio videbimus punctum nigrum geminum, unum altero nigrius; removeatur charta uſquequò punctum unicum, aut flamma unica percipiatur, quod in presbytis quibuſdam vix unquam accidit, ea diſtantia, ſi *La Hire* credamus, eſt ex-

extenſio viſûs diſtincti, ea eſt præciſè juxta ipſum diſtantia, cui debet eſſe æqualis ſemidiameter convexitatis perſpicillorum presbytæ experienti convenientium, & concavitatis perſpicillorum myopi dato eligendorum.

Si verò ulteriùs charta removeatur, iterum objectum geminum apparet; imò ſi tria ſint foraminula, triplicatum; atque ambæ notæ nigræ à ſe mutuò tantò magis recedunt, quò charta ab oculo magis diſtat.

Quamdiu objectum non eſt in diſtantia viſûs diſtincti, imagines binæ cuilibet foramini reſpondentes, & in oculum illapſæ non uniuntur in retinâ, ſed diſtinctis in locis; adeoque polum opticum pro centro non habent, unde duplex videtur imago. Quippe longo uſu edocti ſumus per ſenſum confuſum, eſſe unicum objectum etiam ambobus oculis inſpectum, duplicemque imaginem depingere, quod, cùm intuemur in polo optico, delineatur. Polus opticus eſt ſpatium circulare in fundo oculi, cujus centrum occupat axis opticus; quoties verò objectum quoddam ambobus oculis intuemur, toties, niſi ſit vitium in organis, ita convertimus oculos, ut axis uterque oculi concurrat in eodem objecti puncto, & longo uſu didicimus, tactu potiſſimùm nos dirigente, duplicem imaginem reſpondere unico objecto, unde quoties in polum opticum incidit imago, toties unicum judicamus objectum; ſed ſi duplex imago incidat in eumdem oculum, & non concurrat in polo optico, tunc videre nobis videmur objectum idem in duobus locis diverſis, adeoque geminum nobis illud videtur.

Si lentis vitreæ biconvexæ ſuperficies chartâ opacâ tegatur, relictis duobus foraminibus diſſitis, lentemque ſoli in camerâ obſcurâ obvertamus, duplex ſolis imago ultra lentem fulgebit excepta in unico puncto quod diſtabit à lente ejus convexitatis ſemidiametro, id eſt, in foco lentis in quo imagines combinatæ unicum objectum repræſentabunt; idem accidit in oculo qui pro lente ſphæricâ poteſt haberi.

Si itaque palpebris conniventibus ciliorum interſtitia veluti totidem foramina luci pervia relinquant, & homo myops vel presbyta fuerit, vel objectum lucidum ultra citrave viſionis diſtinctæ diſtantiam poſitum; nil mirum, ſi objectum ter, quater, quinquies repetitum videatur. Sic *P. De Chales* qui myops erat, cùm hominis faciem reſpiciebat, ſibi videre videbatur quinque, vel ſex ejuſdem vultûs umbras, vel larvas horizontaliter poſitas.

Si ſimul lachrymis, aut lippitudine obducantur cilia, ibique efformentur totidem lentes aqueæ vel convexæ, vel concavæ, minus mirum erit, ſi per totidem lentes objecta multiplicentur, ut lippis accidit; vitra inæqualis ſuperficiei à perſpicillorum fabris dicuntur viſum illudere, ſuffundere, vulgò *berluër*, quia objecta multiplicant & immutant.

Suffuſio multiplicans cum myode in experimento ſequenti à *P. De Chales* propoſito combinatur; ſint candelæ plurimæ ad minimum viginti paſſibus diſtantes ab oculo, caput aciculæ oculo admoveatur, & attentè cernatur, negligenter verò candelæ accenſæ; macula nigricans in ſingulis candelis videbitur; ſed

ſi

fi candelas attentè intueamur, macula nigricans evanefcet, nec aciculæ caput videbitur, nifi velut nebula diaphana.

Vifio quæ binis oculis fit, fi æque vigeant amborum oculorum acies, eft unâ decimâ tertiâ parte clarior, quàm quæ unico, juxta *Jurini* experimentum; aft non minùs diplopiæ obnoxia eft. Longo ufu didicimus clariorem effe vifionem, quæ fit ambobus fimul oculis, modò axes optici in objecto concurrant; planum ambabus pupillis parallelum, in quo concurrunt axes optici, vocatur *planum horopteris*, quafi vifum terminans; infcii, velut inviti & non attendentes, dirigimus axes illos ad horopterem, id eft, ita convertimus utrumque oculum, ut linea pupillæ & cryftallini centra conjungens in utroque oculo ad idem punctum pertingat: in hoc cafu imago in utroque oculo depicta eft circularis, cujus centrum eft polus opticus, feu extremum axis optici; in his circumftantiis utpotè ufitatiffimis objectum unicum judicamus, licet imago duplex fit; verùm fi diftorto, ope digiti, vel ab alterâ caufâ, alterutro oculo, axes optici non concurrant in objecti centro, tunc imago objecti non poteft incidere in polum opticum utriufque oculi, & objectum in duplici loco collocatum nobis videtur, indeque geminum. Sic fi idem fonus non eodem inftanti, fed diverfis temporibus ad aurem perveniat, ut echo, duplicem fonum effe judicamus. Oculus dexter cum finiftro non confpirat, vel quia alteruter ftrabifmo laborat, feu non obfecundat nutui voluntatis, vel quia non jubetur agere, quia cùm vifu multò breviori, aut debiliori donetur, inutilis eft ad diffitorum objectorum intuitum; inde verò fit, ut unico oculo utamur ad intuendum; unus itaque oculus fit otiofus, & quoquo verfus vergat indifferenter; inde ftrabifmus, non verò femper diplopia.

Si non poffit ex libertate animæ oculus cum altero confentire, feu ad idem objectum dirigi, illud fit vel quia mufculus alteruter, ut abductor, nimis refiftit, vel antagonifta, ut adductor fortiùs agit; unde oculus æger cum fano confpirare non poteft, & tunc objecti imago in illius polum opticum incidere non poteft, proindeque imago dextri oculi refertur ad unum locum, finiftri verò ad alium, unde geminum judicatur objectum. Idem poteft accidere abfque mufculorum vitio, fi fcilicet cryftallinus cum pupillæ plano parallelifmum folitum non fervet, ut fi à fibris coronæ ciliaris dextrorfum & finiftrorfum diftorqueatur; tunc enim axis ejus fimiliter diftorquetur, nec poteft cum alterius axi confpirare.

Si fint duæ candelæ multas hexapedas ab oculo diftantes & horopteris plano parallelæ; in mediâ verò inter illos & oculos diftantiâ intercipiatur earum vifio per magnam chartaceam tabulam, in cujus tamen medio fit foramen exiguum unicum, radii per illud foramen ad utrumque oculum ex hifce candelis poffunt accedere; dirigatur amborum oculorum acies in candelas, videbis duas candelas, & duo foramina, licet unicum fit, quia imago candelarum in polum opticum, imago foraminis extra polum incidit; jam verò folum foramen fixè intuere, unicum foramen videbitur, quia ambæ candelarum imagines hic coalefcunt, ita ut fi vitrum cæruleum coram unâ,

unâ, luteum coram alterâ candelâ ponatur, in foramine radii utriusque uniti viridem flammam expressuri sint.

Si anima itaque negligenter objectum quoddam lucidum intueatur, nec ad illud dirigat axes opticos, tunc illius imago in diversas utriusque oculi partes illabitur, unde duplicatus visus, quod accidit ebriis, quorum axes optici in vino natant & titubant; vidi etiam diplopiam in muliere quæ hyosciami folia manducaverat, necnon in Anglo cæterum sano, sed melancholico, apud quem hæc hallucinatio aliquot dies perseveravit, nec principium verum morbi detegere potui; nullum verò remedium suasi; quippè aliunde præsagiebam fore ut hic error intra breve tempus evanesceret, ut fieri assolet in morbis acutis caput impetentibus; ineunte variolâ, phrenitide hoc symptoma rarum non est, ob spasmos quibus vel corona ciliaris, vel oculorum musculi distrahuntur. Hæc suffusio fugax est, & ea quæ strabonibus initio accidit, sponte curatur, quia anima errorem visûs aliorum sensuum & judicii interventu corrigit. Qui plura desiderat, legat eruditam *Dissertat. J. Klauholdii de visu duplicato*, Argentorati 1746.

Diplopiæ varietates sunt sequentes.

1. *Diplopia pyrectica.*

Est symptoma febres & pyrexias acutas quandoque comitans in impetu morbi, quoties potissimùm delirium, phrenitidemve inducit; tunc enim axes optici irregulariter mutantur, nec ad idem objectum convergunt; imò adeò subitò divergunt & moventur, ut æger quandoque ubi unus est Medicus, plures sibi videre videatur; in eo casu phlebotomiæ & sedantia quæ delirium tollunt, tollunt & diplopiam; inter sedantia sal sedativum Hombergii cæteris præstat in hoc casu.

2. *Diplopia ab spasmo* abductoris musculi in oculo sinistro Willis. de animâ brutorum, cap. 15: Vidi in epileptico.

3. *Diplopia à paralysi* musculorum unius oculi Plater. observat. lib. 1° pag. 132.

4. *Diplopia ab ancyloblepharo* Langii Epistol. 7ª libr. 1.

5. *Diplopia à catarrho* Foresti libr. 2, obs. 39; Aquilonii Opticæ pag. 346. L. Vide Cephalalgiam 10am.

6. *Diplopia à debilitate* Boneti Sepulchret. observ. 22, casu 43, 44, in morti vicinis & convalescentibus.

7. *Diplopia remotorum* Aquilon. Opticæ, pag. 346. Dissita duplicia videntur, non proxima.

8. *Diplopia à contusione* Thummig. Act. Suecic. 1721, pag. 230.

9. *Diplopia à terrore* Abr. Vater. dissert. de visûs vitiis 1723.

10. *Diplopia à temulentia.*

IV. SYRIGMUS; *Strepitus*, *Fluctuatio*, *Sonitus aurium*; *Tintouin.*

Est error imaginationis sonos, qui extra aurem non sunt, sibi repræsen-

fentantis, feu hallucinatio ex imaginatione fonorum, quorum principium eft in ipfis organis acoufticis.

Variat ratione foni & toni; *Bombus* dicitur, fi percuffiones, vel ictus interpolatos repræfentet; *Tinnitus*, fi tintinnabuli preffè repetitos fonos acutos referat; *Otonechos*, fi dùm loquimur fonus acutus continuus fit; *Sufurrus*, fi murmur, gravifque fonus preffè repetitus audiatur, ut rotæ, fluminis; vel fortis, ut tonitru, &c; unde videtur nullum ex hifce nominibus generi defignando convenire.

Character eft fonus importunus & imaginarius, vibrationibus aëris externi non refpondens.

Cognofcitur ex eo quod mutato fitu capitis, obturatis etiam auribus, filentibus vicinis objectis, idem fit.

Caufa eft motus vibratorius fluido nerveo acoufticorum organorum impreffus à principio interno, non ab impreffione externâ dependens; ejus itaque fedes in cerebro ad originem nervi acouftici in offe petrofo, in labyrintho, tympano, vel canali auditorio; alius eft fugax, nullius momenti nifi ad theoriam; alius conftans & incommodus, ex quo auditus perturbatur; qui effentialis, vel accidentalis.

Inaffueta & impreffionibus externis non refpondens fluidi nervei acouftici agitatio pendet vel à motu expanfivo, aut agitativo aëris interni tympani, labyrinthi, aut à vaforum fanguiferorum turgidorum pulfatione, ut in bombo, vel à fluminibus arteriolarum non pulfantium exundatis, aut à retrogreffu fanguinis & lymphæ intra vafa labyrinthi, aut ab fpafmodico motu catenæ offiulorum, aut ab infarctu corticis cerebri juxta originem nervi acouftici, aut à pulfatione diffonâ meatus auditorii cum catenulâ offium, juxta Sauveuriana principia.

Concurrunt fenfibilitas facultatis, & nervorum, ut in hyftericis in quibus fenfus eft acribeia.

1. *Syrigmus à debilitate.* B.

1° A fame feu inanitione. 2° A convalefcentia in morbis, *Riverii.* 3° A veneris abufu. 4° A Leipothymiâ.

Hujus caufa eft motus retrogradus fanguinis in vafculis labyrinthi; cùm enim cor debiliùs impellit fanguinem, minus refiftit fanguis contractioni elafticæ vaforum à quâ columella fanguinis verfus partem minus refiftentem mittitur. Adde quòd fpafmi carnium hinc inde fæpe oboriantur in debilibus maximè hyftericis & hypochondriacis, in quibus regreffus ille excitatur; nec deeft fimilis fpafmus etiam in leipothymiâ, ut in verecundiâ.

Curatur illa fpecies analepticis, tonicis, pulvere de gutteta, demum roborantibus.

2. *Syrigmus criticus.* B.

In acutis bombus infalubris, & fonitus aurium lethalis. Si in febre ardente fonitus aurium cum vifûs caligine, & narium gravitate fuerit, delirium portendit, *Prorheticor.* alioquin hæmorrhagiam prænunciat ex *Coacis.*

cis. Quibus ſanguis è naribus fluxurus eſt, aures tinniunt, is tinnitus perfectâ criſi finitur. *Riverius.*

3. *Syrigmus plethoricus* Frid. Hoffmanni. B.

Eſt vel levis vel gravis, fugax vel continuus. Fovetur 1° a victu lauto opiparo, 2° à vitâ ſimul deſide, ſomnolentâ; 3° Excitatur à capitis inclinatione, ſitu declivi; 4° Suppreſſioni hæmorrhoidum, catameniorum ſupervenit cum facie floridâ; 5° Concurrit maximè cum anarrhopiâ ſanguinis.

Cauſa hujus ſpeciei eſt rivulus ſanguinis fortiùs premens perioſteum labyrinthi. Si manus applicetur tubis antliarum aquam in altum ducentium, fremitus continuus perſentitur, & cùm velociùs fortiùsve agitatur machina à flumine altiori, fortior eſt ille fremitus; talis eſt ſyrigmus qui à plethorâ pendet.

4. *Syrigmus ſibilus; Sifflement d'oreilles.* B.

Sibilamus quando ope linguæ in exiguam rimulam contractæ, vel ope labiorum in exiguum foramen effictorum, aër vel exſpiratur, vel inſpiratur cum velocitate; tunc enim exigua glottis labialis, vel lingualis efformata in vibrationes tantò frequentiores agitur, quò peripheriam minorem illa glottis obtinet. Sibilus eſt itaque ſonus acutus continuus, ſed exilis in aure, qui à tranſitu aëris per exiguum foramen procedere poteſt.

Tuba *Euſtachii* obturata à mutuâ ſuorum labiorum adhæſione reſiſtit preſſioni aëris externi, quando aër internus debitâ elaſticitate præditus renititur; verùm ſi aër internus abſumatur ut fieri aſſolet, tunc preſſione externi diducitur illa exigua glottis, & rivulus aëris cum ſibilo in tympanum influit: ſi verò aër internus expandatur, aëris externi preſſio vincitur, & reciprocè ex effluxu interni fit ſibilus qui reſonat in aure, ut reſonat in ore ſibilus glottidis labialis, ſive aër inſpiretur, ſive exſpiretur.

Poſt unum alterumve minutum ſat aëris externi influit, aut interni effluit, ut nativum reſtituatur æquilibrium, unde ceſſat ſibilus, quem vulgus tribuit maledicæ alterius loquelæ, ſeu quod alteri malè audiamus, *l'oreille me ſifle.*

Errant ergo Neoterici qui Veterum vapores ab omni ſyrigmo excludunt, & pulſationem arteriarum in omnibus incuſant.

5. *Syrigmus ſuſurrus; fluctuatio* quibuſdam, *Brouiſſement d'oreille où bruiſſement.* D.

Eſt ſonus ita frequenter repetitus, ut rotæ vel curriculi ſtrepitum referat, nec ictus numerari poſſint.

Ille affectus eſt ſæpe diuturnis, ſibilus verò fugax, aſt duplicis eſt ordinis; vel enim eſt *exacerbans* per intervalla, pulſationi cordis ſynchronus; vel eſt *continuus*; utriuſque verò non idem videtur eſſe principium.

Suſurrus uterque differt à ſibilo quòd ſit ſonus gravis, ſibilus verò acutus, exacerbans; differt à bombo quòd bombus ſit intermittens ictibus

diſtinctis, ſuſurrus verò ſenſim decreſcat inter quamlibet pulſationem, nec ullum ſit intervallum à ſuſurro liberum.

Suſurri exacerbantis cauſa videtur affrictus undæ ſanguinis majoris intra vaſa labyrinthi projectæ, quæ injectio ſanguinis ideo cordis ſingulis ictibus reſpondet, aſt ictum ut impulſionem vividam non repræſentat, quia in canalem offeum inflexum non incurrit, ſed in mollem arteriolam lymphæ tantùm vehendæ deſtinatam & jam à rivulo cruoris dilatatam, unde inaſſueta perioſtei ſuperincumbentis, & acutè ſentientis diſtractio, quæ rivuli murmur aut undas repetitas exprimit; cùm verò unda ſanguinis initio diaſtoles projecti ſit fortior, & ſenſim ad uſque finem ſyſtoles decreſcat, ſuſurrus à prætereuntibus globulis excitatus per intervalla pulſationum cordis creſcit & decreſcit.

In ſtatu ſano vel aſſuetæ vaſculorum ſanguiferorum undæ non percipiuntur, vel rivulus cruoris non tranſit niſi per vaſa patula ſanguifera, in ſuſurro verò lymphatica diducit, vel ſanguifera ſolitò fortiùs titillat: cur verò in febre quâcumque non detur ſuſurrus eadem eſt ratio, cur in febre quavis non incaleſcant aures, ut in leipothymia; vel genæ, ut in verecundia; vel penis, ut in libidine. De anarrhopiâ fluidorum aliàs agemus.

Suſurri verò continui, ſeu ita frequenter pulſantis ut ictus numerari non poſſint, diverſiſſima eſt ratio; vel enim pendet à principio externo, ut infecto, verme in meatu auditorio, oſcitatione, aquâ illapſâ, aure digito, manu, conchâ, obturatâ; vel à principio interno, ſcilicet à ſero, pure, muco intra tympanum, vel intra labyrinthum: quomodo verò ea ſuſurrum illum gravis toni & continuum inducant obſcuriſſima eſt ratio, niſi à diſſonantiâ & pulſatione Sauveurianâ procedat.

Dum nocte pacatiſſimâ in lectulo auſcultamus attentiſſimè, ſonum quemdam acutum quaſi grylli tenuiſſimi percipimus, qui vigilantibus non percipitur; ut cùm extra populoſam urbem recedimus ſemileucâ, murmur hujus urbis ſentimus quod in media urbe non percipimus. Continuò ſcilicet vigilantibus vibratur catena oſſiculorum tympani, quæ vibratio cum meatu auditorio harmonica eſt, & non auditur aſſuetis.

Si duo tubi organi eccleſiaſtici conſoni ſonum quemdam lenem edant, jam verò alterutrius tonus imminuatur vigeſimâ aut vigeſimâ quintâ parte, quod fit conſtricto vel partim obturato ejus extremo, imò manu ejus orificio appoſitâ, tunc auditur alter ſonus fortior pulſatorius, ſeu intermittens quem muſici vocant *battement*. Si tubus ſit quinque pedes longus, is centum vibrationes edit in ſecundo; alter vigeſimâ quintâ parte longior non niſi nonaginta & ſex edit, ergo quilibet vigeſimus quintus ſonus utriuſque occurrit quater in ſecundo: unde pulſationes quatuor ſingulis ſecundis, quæ proinde numerari poſſunt, & fortiores ſunt ſono priori; ex his ſequitur,

Si tonus nativus catenulæ oſſiculorum paululum minuatur, tono meatûs eodem permanente, vel reciprocè, debet ſupervenire pulſatilis ſonus, qui quater, quinquies, ſexies, &c, in ſecundo repetitus videbitur con-

tinuus;

tinuus, àut ita frequens ut pulſationes vix numerari queant; talis eſt ſonitus aurium ex experimentis ſequentibus.

Si oſcitamus, condylus maxillæ premit meatum auditorium, ejuſque tonum minuit; ſi aqua infundatur intra aurem, ejus tonus acuitur, ut accidit ſcypho vitreo; ſi digitus intra meatum inſertus fixus & immotus teneatur, aut manus applicetur auriculæ, idem accidit; nec hoc pendet à pulſatione arteriarum, nec à calore digiti, nec à perſpiratione, aut aëre rarefacto; teſta conchylii, baculus, aqua, &c, idem præſtant. In his omnibus caſibus pauliſper mutatur tonus nativus meatûs auditorii, adeoque diſſonat cum catenulâ oſſium, unde ſonitus fortior, & inaſſuetus, qui proinde auditur.

Idem pari ratione accidit, ſi quavis de cauſâ vel catenulæ tonus augeatur, ut à colapho, ictu, phlogoſi, magnâ attentione noctu præſtitâ, vel ſi ejus tonus à pure, lymphâ, muco remittatur; unde diſſonantia cum meatu. Conſonare organa exigua cum meatu brevi docebimus dùm agetur de theoriâ vocis; ſic perforato palato vox priùs ſuavis evadit diſſona cum glottide, ut norunt omnes.

Si longitudo tubi organi in experimento Sauveuriano ſit ad alterius tubi longitudinem ut 1 ad 6, ad 4, &c, ſexta, quarta quæque pulſatio concurret, ſed cùm centum ſint pulſationes in ſecundo, erunt viginti quinque concurſus in ſecundo, qui ſonum uniformem, minimè verò ſuſurrantem edent, in hoc enim conſiſtit diſſonantia, quod ſoni tam raró concurrant intra ſecundum temporis, ut fermè poſſint numerari; unde liquet cur dixerim ſuſurrum pendere ab organorum auris diſſonantiâ, quod certè nemo in acouſticis rudis intelligere valet.

6. *Syrigmus cephalalgicus; Paracuſis* Græcis; *Obauditio* Latinis; ab infarctu vaſorum cum vel ſine febre. B.

Eſt ille qui in gravitate aut dolore interno capitis cum obſcuritate auditûs, gravi ſuſurro vel ſonitu accidit, quandoque accedente vertigine, unde metus debilis cophoſeos, epilepſiæ aut apoplexiæ, aut criſis per parotides, hæmorrhagiam: gravis eſt congeſtio, fluxiove in cerebri vaſis, ſi gravis ſit morbus; levior & fugax, ut in vomitione, inſolatione.

7. *Syrigmus à ventriculo* Frid. Hoffmanni; *ab hypochondriaſi* ejuſdem. B.

Obſcura eſt illa ſpecies, quam putat *Hoffmannus* procedere ex ventriculo flatibus diſtenſo, aortam premente & anarrhopiam excitante, vel ab ſpaſmis anarrhopiam inducentibus.

In hac lenia cathartica, dein ſtomachica, ſi bombus ab aneuryſmate pendeat, ut obſervat *Duverney*, à levi exercitio intendetur pulſatio.

8. *Syrigmus catarrhalis; à cauſâ frigidâ, à frigiditate, à perſpiratione ſuppreſſâ.*

Si aqua in auriculam illapſa ſit, pedi uni inſiſtens ſaltet ex ſuaſu *Tralliani.*

Si à frigore ſuſcepto, conveniunt ſuffitus aromatici ex abſinthio, ver-

benâ vel ex baccis lauri, olibani, fuccini, vapor alkali volatilis cum bombace; fel, effentia caftorei, aqua Reginæ Hungariæ, mofchus, vel goffypium mofchatum, oleum rutæ, aqua fraxini, vinum album, fuccus cæpæ, porri cum aqua vitæ, &c, juvant.

A *Platero* laudatur potus fudorificus, &c, fternutatoria, &c: Aquarum Bellilucanarum ufum fuadet in hac fpecie *Deidier*; frequens capitis pectinatio, imò capillitii vifcofi derafio, dein ufus fcopulæ ad detergendum; pileoli aromatici, &c, electricitas.

9. *Syrigmus ab oxycœâ.* B.

Ab exquifitiori organi fenfu, à fubtilitate auditûs, ab organi ficcitate, tenfione, agrypniâ, &c: Ab ictu, colapho, unde phlogofis, otalgia.

In otalgiâ phlebotomia, refolventia, lac, oleum conveniunt, hæc fpecies fugax eft.

In exquifitiori fenfu fæpe fyrigmus inveterafcit, per annos perfeverat, & vix unquam fanatur, maximè, fi concurrat anarrhopia fanguinis fpafmodica, hyfterica, hypochondriaca, in quo cafu balnea, narcotica, victus emolliens fuadentur, ut in agrypniâ hyftericâ.

Syrigmus accidit etiam ab obftructâ tubâ Euftachianâ ob aërem internum abfumptum; myringa introrfum ab aëre externo premitur, unde mutatur tonus catenulæ aurium, & cùm folvitur obex tubæ, aërque impeditur, fubitò extrorfum redit myringa cum ftrepitu quafi ruptæ veficulæ, & murmur evanefcit.

10. *Syrigmus vertiginofus.*

Singulare eft fymptoma, vertiginis quandoque comes; necdum ab Authoribus animadverfus, quo fit ut, dum quis loquitur à dextris, ejus verba videntur à finiftris procedere aut vice verfa: error ille acoufticus eft cognitus, verùm à vitio interno pendens & morbum fugacem concomitans mihi novus videtur, & ab eodem principio procedit in nervis acoufticis, à quo vertigo in opticis. In illa vertigine quam actu obfervo hoc eft fingulare quod objecta nequaquam loco moveri videantur, fed ægra fubitò fibi videtur ita vacillans ut lapfum metuant, ficut in vulgari vertigine.

Curatio Syrigmi. Omnium fapientiffimè fcripfit *Galenus* de fonitu in auribus, cùm notavit neutrius affectionis fcilicet nec fuffufionis imaginariæ in oculis, nec fyrigmi certam cognitionem caufæ initio affectûs haberi poffe, non convenit tamen citra cognitionem hujus curationem aufpicari, at ex principiis procatarcticis, fiquis horum vires norit, conjectare poteft an ex frigiditate, an ex ardore, an ex exquifitâ audiendi fubtilitate fiat fonitus: potiffimùm à juvantibus & lædentibus fpecies dignofcitur.

De cætero quæcumque à duobus annorum millibus de hoc fcripta funt medicamina *auricularia* dicta, à *Galeno* funt tradita, qui ea mutuatur ex *Archigene*, *Apollonio* vel *Andromacho*. In hoc morbo, ut in aliis multis, quorum theoria obfcuriffima eft, qui folertiùs conjectat, feliciùs curat; qui de theoriâ fua non dubitat, lectores decipit.

Medi-

Medicamenta auricularia funt 1° refolventia acria, ut fuccus elaterii, cæpæ, allii, porri, decoctum veratri, hellebori nigri. 2° Mitiora ut decoctum abfinthii, myrrhæ, cum nitro, vel natro, cumino, atramentum fcriptorium, fuccus raphani, aloë, mel. 3° Vel aromatica, nervina, tonica ut nardus, caftoreum, cuminum, hyffopum, oleum chamæmeli. 4° Vel lenientia, oleofa, imò narcotica, ut oleum rofaceum, laurinum, amygdalinum, adeps anferinus, lac muliebre, fuccus mandragoræ, papaveris, cicutæ. *Riverius* aromaticis & lenientibus ferè ufus eft, cæteri auctores acria ftimulantia auri infundenda proponunt; haud dubiè falfâ theoriâ ducti, vapores craffos effe attenuandos rati; à Pharmacis verò auricularibus fonitum quandoque oriri notat *Galenus*. Cave itaque, fi non profis, faltem non noceas. *Trallianus*, *Aëtius* tuntummodo *Galenum* exfcripfere.

11. *Syrigmus bombus. Sonitus à plethorâ* Frid. Hoffmanni.

Si pendet à plethorâ tantùm, tunc auditur cùm accedit agrypnia, adeoque facultas audiendi exquifita crefcit à decubitu, quia fanguis horizontaliter projectus fpatium duplo majus percurrit eodem tempore, quàm qui verticaliter afcendit, ergo quadruplo fortiùs impetit canalem offeum carotidis pone aurem infculpti.

Si pendet à febrili morbo, fæpiùs præceffit tenfio membranarum cerebri, capitis dolor, agrypnia, impetus fanguinis eft quoquoverfum major, aft actio in arterias carotides fortior prout infarctus vaforum capitis majorem ipfi opponit refiftentiam; nam actio eft ut quadratum velocitatis refpectivæ feu differentiæ inter velocitatem virtualem, & velocitatem actualem; crefcit hic bombus aut fufurrus in paroxyfmis, crefcit in crifi, tunc autem exfpectatio fuadetur à *Galeno*: hæmorrhagia narium hunc folvit. Si crifis fit parotidis expanfio, ut vidit *Tulpius*, cataplafmatis emollientibus, ea eft adjuvanda: in paroxyfmis phlebotomiis è pede impetus refrænandus, caput paulifper attollendum.

Si morbus fit inflammatorius capitis, auris, ut in phrenitide, otalgiâ, eædem indicationes vigent; oleum amygdalarum, lac, laridum infulfum in aure adhibenda, pediluvia, phlebotomiæ, fomenta laxantia indicantur. Vide *oxycoiam*. Hæmorrhagiam prænunciat tinnitus cum fuffufione, narium gravitate, cephalalgiâ, obauditione, baricæâ, delirii prodromis.

V. HYPOCHONDRIASIS; *Hypochondriaca paffio* Latinis; *Morbus hypochondriacus* Fracaftorii libr. de Morbo Hypochondr.; *Melancholia hypochondriaca* Moroni Director.; *Hypochondriacifmus* Huxham; *Ipochondria* Cocchi; Arabibus *Mirachia*; Gallis *Hypochondrie*; Ægri *Hypochondriaques*, *vaporeux*, *malades imaginaires*.

Morbus eft chronicus quo affectus fe in mortis periculo verfari ex cordis palpitatione, ructu, borborygmis aut aliis levidenfibus & fine evidenti principio mutabilibus malis, imaginatur.

Hypochondriacos cognofcimus ex eo quod mala multigena, nullo evidenti

denti principio invicem connexa, folo fæpe ægri relatu cognofcenda, cum fcrupulofa minutiarum attentione, ipfifque artis terminis, nobis enarrent; quod quæ alii fpernerent incommoda, ipfi verbis exaggerent, millenis & fæpe mutatis remediis impugnent; Medicos fuis querelis alios mox & alios defatigent; de eventu folliciti & peffime ominantes licet voraces, vegeti & functionibus omnibus utplurimum, excepto circa fuum morbum judicio, bene fe habentes.

Hallucinatio mentis in eis verfatur circa fanitatem propriam, quam multò magis perditam reputant quàm reipfa eft, quamque continuâ ad corporis ftatum attentione mœftâ fcilicet & fortiori, reapfe labefactant, maximè ex eo quod Medicis fuis diffidentes remedia proprio marte vel inconcinnè adhibeant, fæpiùs fuo morbo contraria, ut repetita cathartica, frequentes phlebotomias, clyfmata quotidiana, dùm gulæ imperare nefciunt, aut digeftionem mœrore, pravâque alimentorum qualitate vitiant. Hinc flatus, ructus, borborygmi, hypochondriorum dolores, naufeæ, vomitiones acidæ, acres, biliofæ, atrabilariæ, alvi conftipatio, fomni turbulenti; hinc macies, cutis fquallor, color fufcus, &c.

Diuturna moleftaque in nervofo ac membranofo fyftemate, ofcillatorii motûs perturbatio & diffonantia videtur *Fracaffino* hujus generis caufa & effentia. Hallucinatio nobis videtur repetenda ex nimiâ mentis attentione ad corporis valetudinem, tum ob nimiam philautiam, vitæque & voluptatis amorem, tum ob nimiam fyftematis membranofi fenfibilitatem huic philautiæ conjunctam.

Nervos vibratorio motu gaudere eft hypothefis; eorum nativa laxitas & elafticitatis omnis defectus has vibrationes & confonantias effe fictitias evincunt: in rheumatifmo, arthritide, tritæophyâ, &c, vibrantur & diffonant vafa membranæ fine hypochondriafi; in epilepfiâ, eadem fæpè funt cætera hypochondriafeos fymptomata fine ullo habituali mortis metu, fine fenfibilitate, deeft fola illa animæ fortior attentio ad valetudinem, quæ initio libera eft, fucceffu verò temporis coacta & veluti neceffaria evadit, ut omnia pathemata quibus indulgemus.

Hæc ægritudo periculi expers eft, nifi fucceffu temporis alias graviores accerfat, aut cum illis fit complicata; ideò autem eft contumax, quia unde maximum exfpectandum eft præfidium, mens ipfa laborat, & errore fuo morbum facit ac fovet; ægri fcilicet indocilitas, diffidentia, continua follicitudo, non folùm digeftiones lædunt, fed impediunt quominus levidenfia mala, quæ huic errori anfam præbent, fanentur appofitis diuque continuatis remediis, quorum alia animam fpectant, alia corpus.

Therapeia ex parte corporis exigit 1° victum humidum, cibos facilis digeftionis horis determinatis, parcâ dofi fumptos, diù præfertim mafticatos, potu aquæ, vel vini aquati copiofo dilutos; 2° fomnum multum, vitando vefpertinis horis lectiones, negotia, nuncios quæ animam à fomno avertunt; exercitium prodeft jejuno ventriculo fumptum, ut deambulatio,

rufti-

rusticatio, venatio, potissimùm peregrinatio, quatenus digestioni favent; 3° humectantia, laxantia in genere conveniunt ad sensibilitatem nervorum minuendam, & aliqualem fluidorum demulcendam acrimoniam: nihil est vulgatius in hoc morbo quàm præscribere vere & autumno lac, præmissis juscalis refrigerantibus & catharsi leni, æstate aquas minerales leviores, ut Euzetenses, Alesienses; serum lactis & balnea, noctu emulsiones cum narcoticis.

Ex parte animæ duplici modo possumus attentionem ab objecto hallucinationis removere, & 1° quidem sermonibus philosophicis; quippè cùm plures sint ingeniosi & litterati hypochondriaci quàm stolidi & rustici, fieri potest ut rationum momenta sentiant; cùm autem nimia philautia, vitæque & sanitatis nimius amor religiosæ opponatur ſpatientiæ, ac philosophicæ Stoicorum apatheiæ, hypochondriaci admonendi sunt virum fortem dedecere hanc levium malorum intolerantiam, atque continuam de hisce querelam. Si enim satis persuasi forent neminem ex omni parte beatum esse in hac vitâ, nisi qui tædia & labores, tùm animi, tùm corporis eodem animo patitur, ac natus paternâ manu castigatus, illi leves sanitatis alterationes non tanti facerent. 2° Expedit ut aliis fortioribus ideis excitatis, idea morbi ex eorum animâ deleatur; plures visi sunt, qui superveniente lite, aut gravi negotio, morbi sui obliti sunt, & qui ejus oblivisci potest, salvus est. In hunc finem nihil convenientius est equitatione per loca amœna, tempestate serenâ, aut quod eodem recidit, peregrinatione, navigatione, rusticatione; ast equitatio præstat cæteris; omni enim instanti continuò novis & variis objectis visus, auditusque percellitur, ita ut ferè impossibile sit animam ab attentione funestâ non averti, & aliis cogitationibus non assuescere, in quo magna pars curationis consistit.

Quò homo debilior est corpore, eò sæpè debilior est animo, seu minus fortis & audax ad adversa viriliter sustinenda; ea verò fortitudo animi quæ deficit in hypochondriacis, augetur amicorum colloquiis, Medici eos alloquentis securitate & promissis; ast utplurimùm validis medicaminibus corpus enervatur, catharticis repetitis, phlebotomiis importunis debilitatur, unde vis animi perit, & recrudescit hypochondriasis; nihil magis facit ad lætitiam excitandam quàm sufficiens perspiratio, observante *Sanctorio*; adeoque ejus præcepta diætetica & gymnastica ad eam promovendam hìc valent maximè, inter quæ iterùm equitatio cæteris præstat.

1. *Hypochondriasis biliosa* Fracassini, seu *calida & sicca*, 1ª *species*. L.

Species omnium rarissima, quæ temperamento bilioso jungitur: Vide signa & principia hujus temperamenti in Physiologiâ. Æger sæpiùs conqueritur de cephalalgiâ gravativâ, vertigine, syrigmo, dyspnœâ, palpitatione, doloribus artuum, nephralgiâ, cardialgiâ, biliosâ colicâ, gastrodyniâ, oris amarore, alvi constipatione; tristitia & morositas ad audaciam usque incres-

cunt, intolerantia eſt petulans; jungitur citiùs macies, pulſus velox, calor, ſiccitas.

Cura. Nocent in hac ſpecie calida & exſiccantia, ut rheum, aloë, amara; martialia. Juvant juſcula refrigerantia ex pullo, lactucâ, endivia, ranis, emulſiones, balnea, aquæ minerales leviores, potus aqueus, nec vitandæ ſunt initio & in paroxyſmis phlebotomiæ.

2. *Hypochondriaſis ſanguinea* Fracaſſini, *calida & humida*, *ſpec.* 2ª. L.

Illa eſt ſpecies quæ plethoræ ſigna conjuncta habet, ut capitis gravitatem, dyſpnœam, à levi motu laſſitudinem, deſuetas narium hæmorrhagias, ſuppreſſa catamenia, mariſcas parcè fluentes, tumidas, famem vegetam, victum opiparum, colorem faciei floridum, &c: rara eſt hæc etiam ſpecies.

Plethora ſecum ſanguinis ſpiſſitudinem importat, utplurimùm vitam ſedentariam, mollem ſequitur. Indicantur itaque 1° ſanguinis miſſiones repetitæ initio, quibus agrypniæ, dolores capitis, artuumque ſubleventur, quæ non adeò in hoc caſu pertimeſcendæ ac in hyſteriâ pituitoſâ & vetuſtâ: meritò pertimeſcit *Sydenham*; hirudines etiam pro re natâ mariſcis turgidis applicandæ: 2° Laxantia tùm formâ potûs, tùm formâ clyſmatum optimè quadrant, tùm ad emolliendum & humectandum; peccat enim calore & ſiccitate corpus; alvo laxatâ caput meliùs ſe habet; potu theiformi ſubaromatico ex foliis meliſſæ, menthæ, caprariæ, theæ, fluida diluuntur, urinæ fluunt, ſanguis edulcoratur; præmiſſiſque lenibus catharticis ex mannâ, tamarindis, infuſo levi ſennæ, juſcula ex pullo, pediluvia in paroxyſmis, ac ſedantia profunt; aſt opiata cum camphorâ & nitro jungenda. In inveterato morbo caſcarilla & chinæ radix periodicos inſultus avertunt.

Hypochondriaci, ſi frequentibus balneis corpora reddantur perſpirabilia; & victu humido utantur, ſani fiunt. *Sanctor.*

Si obſtructa ſint viſcera, adhibeantur pilulæ ex ſapone, rheo, & tartaro vitriolato, cum pauxillo eſſentiæ juniperi, & ſyrupo aperitivo.

Pulveres abſorbentes *Wedelii* cum ſuccino cinnabari, & nitro laudantur; optimè ſpaſmos compeſcunt.

Liquor mineralis anodynus *Hoffmanni* roborat & ſedat.

3. *Hypochondriaſis melancholica* Fracaſſini, ſeu *frigida & ſicca*, cap. 3. pag. 329.

Solida ſunt rigida, vaſa minima anguſtiora, pinguedo deficit, ſiccum eſt corpus, ſanguis craſſus, alvus ſicca, digeſtiones flatuoſæ, nephralgiæ, colicæ, ructus accedunt, hepar difficilè permeatur, mens anxia, moroſa, triſtis, mores ſeveri, ingenium acre, ætas virilis; ſpecies hæc frequentiſſima.

In hac ſpecie præter phlebotomiam parcam ſuadet corporis inunctiones; fomenta emollientia, balnea tepida, oleum amygdalarum alvo lubricandæ aptum ad uncias tres quâvis die, in decocto chamæmeli, vel in juſculo; dein catharticum lene ex caſſiâ cum rheo, alternis diebus ad tres vel plures vices; tinctura rhei, cum ſale tartari, in decocto fumariæ, agrimoniæ, & ſi ſint

fint obftructiones, in decocto foliorum faponariæ, chelidoniæ; vafis deobftructis ad fedantia, paregorica deveniendum, pilulæ de cynogloffo cum nitro & camphorâ, nitrum cum cinnabari & fuccino, pulvis Hanoverianus Marchionis in aquis tiliæ, pæoniæ, calendulæ, cerasorum nigrorum; Lac cum decocto chinæ, cochleariæ, fumariæ mixtum & ebullitum hujufve loco jufcula ex pullo, ranis, cancris, hordeo, oryzâ repetenda funt.

Rafuræ cornu cervi unciæ quatuor, cum aquæ libris viginti poft digeftionem ebulliant per fex horas, adde carnem duarum teftudinum & gallinæ junioris, coquantur, dein expreffâ colatura cum lactis libris octo, aquæ naphæ unciâ una, florum borraginis, bugloffi, foliorum cochleariæ, nafturtii aquatici ana manipulo femiffe deftillentur in balneo mariæ; dofis unc. x. fervetur reliquum ad ufum.

Diæta aut femidiæta lactea etiam maximè congruit; aloetica, martialia, aquæ acidulæ fortiores, pillulæ Becherianæ, Stahlianæ minus conveniunt.

4. *Hypochondriafis pituitofa* Fracaffini cap. 4. pag. 338. L.

Eos aggreditur qui frigidi funt & humidi.

In illis folida mollia minus elaftica, fanguis effœtus, bilis iners, circulatio tardior, pathemata languida, pulfus mollis, calor minor, pallor, fomnufque major, minor audacia, major debilitas corporis & animæ. Si verò ob ærumnas, lites, dedecus, anima debilior evadat, minùs conftans fit & facilè dejiciatur, inde mœror, languor, triftitia, quæ digeftiones peffumdant; inde cruditas, vaforum infarctus, flatus, aliaque fymptomata hypochondriaca.

Hæc fpecies exigit præmittenda cathartica amara, ftomachica, ut rheum, aloëm, fennam; refpuit phlebotomiam; exigit tonica ex marte, rheo, cinnamomo, macis; clyfmata carminativa ex chamæmeli, menthæ, anethi, carvi, fœniculi decocto, pilulas *Quercetani*, *Hermanni*. Curantur etiam illi hypochondriaci itinere, navigatione, venatione, muficis concentibus, potiffimum equitatione; huc conferunt aquæ fulphureæ de Bagnols, St. Laurens, Cauterets, quæ tonum fibris & fluiditatem lymphæ conciliant; huc pertinet proceffus ad hyfteriam à *Sydenhamo* commendatus fuppreffis lacticiniis & balneis.

5. *Hypochondriafis hyfterica* Fracaffin. pag. 351 part. 3. *Hypochondriafis muliebris* ejufdem. L.

Cognofcitur ex fignis conjunctis hypochondriafeos & hyfteriæ, fcilicet quod à levibus pathematis, ut terrore, repulsâ, tædio ortum ducat, maximè apud mulieres puerperio, diarrhœis, phlebotomiis debilitatas; quod in paroxyfmis fpafmi cutanei, palpitationes, carus hyftericus, afphyxia hyfterica, dyfpnœa, angina, dyfphagia, colica hyfterica, gaftrodynia, globus abdominalis, urinæ limpidæ, copiofæ, ofcitationes, rifus & fletus fine causâ evidenti accedant & recedant. In therapeiâ diftinguendi funt morbi hyfterici

breves, vel acuti, de quibus jam egimus, ab hyſteriâ habituali, in quâ non actu datur ullum ſymptoma grave.

In ſtatu habituali reſpicienda ſunt catamenia; ſi enim parciùs aut nullatenus menſibus prægreſſis fluxerint, ille fluxus reſtituendus eſt, aut ſupplendus phlebotomiâ; in hunc finem in calidis aquæ acidulæ, equitatio, aqua ferrata, uſus croci; in frigidis limatura martis, juſcula aperientia cum rheo, radicibus aperientibus ſunt advocanda.

Menſtruis benè procedentibus ſerum lactis, balnea, aquæ acidulæ, juſcula emollientia, exercitium ſuadenda.

Si verò acuti morbi accedant, vide illas ſpecies in ſuo genere.

6. *Hypochondriaſis phthiſica* Fracaſſini part. 3. cap. 3. C.

Hujus combinationis duo exempla refert auctor; phthiſis verò hypochondriaſi accedens ea eſt quæ ab hæmoptyſi ortum ducit; ſigna obſcura non ſunt: Remedia verò edulcorantia, diluentia, lacticinia cum equitatione ægrum ſublevare poſſunt, non ſanare.

7. *Hypochondriaſis aſthmatica* Fracaſſini part. 3. cap. 4. L.

Hanc ſpeciem comitatur aſthma vel convulſivum vel humidum vel mixtum.

Cùm aſthma convulſivum eſt, ſuadentur phlebotomiæ in paroxyſmo, hirudines ano applicandæ, unctiones pectoris, pediluvia; extra paroxyſmum balneum pro remedio ſingulari habetur, oleum amygdalarum vel ſeminum peponis, ſerum lactis, paregorica frequentiâ, lac aſininum.

In aſthmate humorali abſtinendum à balneis, phlebotomiâ, aliiſque laxantibus; reſolventibus inſiſtendum, ut croco, camphoræ ſuffumigiis ex ſaccharo, olibano cum pauxillo cinnabaris, vaporibus humectantibus ex decocto verbaſci, althææ, nymphææ inſpirandis; intùs cathartica lenia, ut manna in decocto tuſſilaginis, eryſimi, ſyrupus violarum, dein inciſiva bechica, ut extractum enulæ, ſcabioſæ, ireos, ſperma ceti, crocus, flores ſulphuris, benzoinum, ſal volatile ſuccini, cornu cervi; imò ſi viſcoſa ſint ſputa, gummi ammoniacum in aceto ſcillitico, fuligo præparata, olibanum.

8. *Hypochondriaſis calculoſa* Fracaſſini part. 3. cap. 5. C.

Nephralgia calculoſa accedit ſymptomatis Hypochondriaſeos, ut gaſtrodyniæ, hypochondriorum tenſioni, borborygmis, alvi conſtipationi, urinis tenuibus, ructibus acidis.

Curatur oleo amygdalarum, balneo aquæ dulcis, phlebotomiis & leni carthartico præmiſſis extra paroxyſmum, potu diluente, aquis acidulis; dein inter ſpecifica adhibetur raſura ſaponis cum tartaro vitriolato, terebinthinæ ope in pilulas redacta, ſuperbibendo decoctum ſaxifragæ tridactylitis & millefolii.

9. *Hypochondriaſis tympanitica* Fracaſſini part. 3 cap. 6.

Ut plurimùm inteſtinorum cavum flatus replet; alia verò tympanitis eſt

indo-

indolens, alia doloribus atrocibus ftipata; rursùs hypochondriafis quam comitatur eft pituitofa, vel eft biliofa, aut melancholica.

Ubi tympanitis eft dolorifica, oleum feminum lini melius eft oleo amygdalarum, paregorica parca dofi funt adhibenda, ftomachica & difcutientia intus funt neceffaria, quæ aromatica, fpirituofa & volatilia fint; poftea aquæ martiales fulphureæ & in pituitofo temperamento chalybeata & corroborantia; extùs verò fomenta ex vino, radice bryoniæ, ireos, floribus chamæmeli, feminibus carvi, anifi; cerata refolventia, fafciæ ventrem comprimentes, clyfteres carminativi cum melle folutivo, philonio romano.

At cùm dolores abfunt, cathartica ex mannâ, fennâ, tartaro profunt fuperbibendo aquas Tetucianas: pilulæ aloeticæ, rheum, mercurius dulcis, dragrydium, pilulæ Becherianæ conveniunt, dein tinctura rhei, extractum baccarum juniperi, decoctiones calami aromatici, infufa menthæ, pulegii, corticis aurantiorum.

10. *Hypochondriafis algida.*

Non rari funt hypochondriaci qui præter flatus, conftipationem, mariftcas, fubfultus convulfivos dum potiffimùm fomnus accedit, pulfationes, borborygmos in hypochondriis, vertigines, cephalalgias, pectoris conftrictiones, &c, conqueruntur potiffimùm, tum æftate, tum hieme, de frigore continuo inprimis capitis & catarrhis, ita ut veftibus hibernis media æftate fe cooperiant, unde fervor fanguinis qui frigoris fenfationem non tollit, nifi obortâ fudatiunculâ; hinc fudores, præfertim nocturni, quibus emaciantur: fenfatio verò illa frigoris eos ducit ad thermas calidiffimas quarum duciis morbus intenditur; frigufque minime fublevatur, cùm illud pendeat à cutis erethifmo: hic morbus eft pertinaciffimus, eum vidimus ortum ab intempeftiva & largiori hydrargyrofi fine fyphilide.

Indicantur & profunt reapfe lacticinia, balnea frigidiufcula, jufcula emollientia, equitatio, fucceffiva veftium imminutio. Hæc fpecies exiguo mortis timore eft ftipata, ita ut inter algorem & Hypochondriafim anceps fit.

VI. SOMNAMBULISMUS; *Noctambulatio*, *Noctifurgium*; Græcis *Noctegerfia*, *Hypnobatefes* & *Nyctobafis*; *Maladie des fomnambules*; *Ægri Noctambuli*, *Somnambulones*; Græcis *Nyctobatæ* & *Hypnobatæ*.

Eft dormientium ea hallucinatio quâ fe vigilare putant, omnia vigilantium munia exfequuntur & fe diverfis periculis exponunt.

Somnus fanus eft ille ftatus quo omnes tùm fenfationes tum imaginationes filent, & feriantur, omnefque motus liberi fufpenduntur; in *fomnio* verò fano fola viget imaginatio, omnes fenfationes funt obfcuriffimæ, & motus omnes, ut in fomno, exceptis vitalibus, feriantur, demùm in *vigiliâ* & fenfatio & imaginatio, ut motus liberi exercentur. Hinc patet quid

 fit

fit *fomnambulifmus*, fomnium fcilicet in quo omnis fenfatio feriatur, fed imaginatio vividiffima eft, unde motus artuum arbitrarii exercentur, ut in vigiliâ.

Differt itaque fomnambulifmus à vigiliâ per fenfuum omnium feriationem; fomnambulo fcilicet nec videt, nec audit, nec guftat, nulla eorum quæ præfentia funt appercipit, de cætero eofdem ac vigilans actiones exercet.

Daturne in encephalo centrum quoddam ad quod omnes nervi fenfiferi pertingant, quodque fit infarctum ita ut nulla fenfatio fieri poffit? verùm nervi motui artuum deftinati funt fimul omnes fenfiferi; quo pacto itaque fieri poteft ut idonei fint ad motum, dùm ad fenfum inepti funt? an anima attentionem fuam retrahit ab organis fenfiferis, ut oculis, auribus, cute, &c, & tota attendit ad motus fibrarum medullarium cerebri, qui imaginationes excitant? nonne fimiliter in apoplexiâ & caro retrahit fuam attentionem ab organis fenfiferis, fed eo difcrimine quod nil agat in artubus apud apoplectas, agat verò per mufculos artuum in fomnambulis? æger ab utriufque morbi infultu rediens anteactorum omninò infcius eft. Sic apoplecta, fyncopticus, fomnambulo, epilepticus poft infultum æque ignorat quæ in fe peracta funt, ac fi non exftitiffet toto illo fuæ vitæ fpatiolo, aut ad fummum obfcuriffimam quorumdam ideam fervat, ut à fomnio, fi infultus leviffimus fuerit.

Si fenfationes obfcuriffimæ fint in noctambulonibus, reciprocè imaginatio vividiffima eft, unde fit ut multò ingeniofiùs & fagaciùs munia fua perpetrent quàm vigilantes; dormiendo fcilicet fcholaftici noctambulones & themata fua accuratiùs, & carmina fua rectiùs componunt; murorum ftructores excelfa tectorum tutiùs obambulant quàm qui vigilant, aft non fine periculo in his circumftantiis à fomnio fuo excitantur; difficulter autem excitantur; fopor enim fomnambulonum multò altior eft fomno fanorum, licet lèvior fopore catalepticorum.

1. *Somnambulifmus vulgaris.* L. P.

Eft illa fpecies in quâ homo fopore excitabili detinetur, unde differt à cataleptico fomnambulifmo.

Duo verò funt hujus gradus; levior fcilicet eft ille quo detenti è lecto non exeunt, fed fe movent & loquuntur, inter quos funt qui enfem diftringunt & vibrant, fclopetum explodunt quafi hoftes aut latrones impugnandos haberent, non fine magno & fui & vicinorum periculo. Alii verò è lecto exfiliunt, fe veftibus induunt, lampadem accendunt, claves inquirunt, fores referant, vinum è dolio extrahunt, aut quid fimile patrant, quin evigilent; alii feneftræ infident & calcare equum, cui fe impofitos putant, exagitant; funt qui flumen tranant; alii ea omnia oculis apertis faciunt, nec tamen expergefiunt. Illi verò fe diverfis periculis exponunt, maximè fi imprudenter & inopportunè excitentur. Infortuniorum exempla vide apud *Fabricium Hildanum centur.* 2. *obferv.* 84 & 85.

In-

Infultum determinant ebrietas, cœna largior, cibi flatulenti, duri, tegumentorum copia, decubitus fupinus capite depreffo, ufus opii, femen cannabis, ftudium poft cœnam, fomnus initus ante digeftionem peractam.

Ex his intelligitur quibus cautelis præcaveri poffit infultus; verùm fi affectus fit hæreditarius, aut ab ortu congenitus, difficile eft eum eradicare. Profuit in fene fomnambulone repetita electrifatio, referente *Illuftr. Maffeyo*; prodeft etiam cupam aquâ plenam lecto admovere ita ut è lecto furgens balneo frigido excitetur; prodeft etiam fi amicus noctambulum fe fingat & verum noctambulum verberibus profequatur; interea cancellis feneftræ claudendæ funt, ne fe præcipitem det æger, ut fæpe accidit.

De hoc morbo vide *differtat. Zwingeri*; *Obfervations curieufes du P. Bougeant*, *tom. 3 pag. 256*; *Thefim D. Gaftaldy*, &c.

2. *Somnambulifmus catalepticus* : *Catalepfis delirans* Act. Acad. Upfalienfis anno 1742 pag. 41. & Hift. de l'Acad. R. des Sc. 1742.

Eft fpecies quæ paroxyfmo catalepfeos incipit & altero terminatur. Vide *Catalepfim*.

Medicus Ripefaltenfis fuam conjugem meæ curæ commiferat; ea 24 annos nata, menftruata, contumeliam à ruftico paffa, incidit in morbum periodicè recurrentem, à levi animi turba recrudefcentem, cujus paroxyfmi femi-horam vel horam durabant; ea fubito omnem fenfum amittebat, ut in catalepfi delirante, fed eo difcrimine quòd fomnians pergebat, mufsando, gefticulando, vel loquendo, fui animi fenfa ab initio ad finem manifeftare; tunc in lecto fedens hoftem fuum videre fibi videbatur in Chirurgo cubiculum ingreffo, & in ipfum infiliebat; tum umbram fui corporis in muro oppofito pictam cernens, & pro vario candelæ fitu fugientem infequens, irafcebatur in illam, intereadum maritum alloquentem nec videbat, nec audiebat, nec quovis modo puncta aut laceffita ulla fenfûs figna edebat. Hi paroxyfmi per plures menfes redibant; fruftrà ubertim fanguis ipfi miffus eft, fruftrà balnea, refrigerantia adhibita funt: Monfpelii procul ab objecto iræ fuæ meliùs fe habuit, multò rariùs recurrebant paroxyfmi, imò ambulando, animum recreando tantùm, convaluit. In ipfis paroxyfmis digiti, manus, artus, impreffum fitum retinebant quod in fimili morbo nuper defcripto ab *Illuftriff. Lorry D. M. Parif.* notatum non video. Hic morbus omni ævo fuit, ni fallor, obvius, fed à nemine obfervatus, antequam ejus hiftoriam confignarem; vid. *Mem. de l'Acad. R. des Sc.*; aliud etenim eft videre, aliud obfervare.

ORDO

ORDO SECUNDUS.

MOROSITATES.

MOROSITAS eſt voluntatis aut noluntatis depravatio. Moroſus, Gallicè *Bizarre*, *capricieux*, *volontaire*, eſt ille qui ſine ratione quodpiam conſtanter appetit quod ipſi bonum reale non eſt, aut averſatur quod malum apparens eſt tantummodo, licet realiter bonum ſit.

Bonum dicitur quod nos ſtatumve noſtrum perfectiores reddit, *malum* verò quod imperfectiores: perfectus eſt homo cujus omnes actiones & diſpoſitiones tendunt directè ad unum optimum finem, ſeu ad eum propter quem à Summo Numine creatus eſt. Media verò ad eum finem obtinendum apta ſunt totidem fines priori ſubordinati ad quos tendere debent ejus actiones & diſpoſitiones; qui enim vult finem, media ad ipſum ducentia velit oportet. Finis ultimus eſt haud dubiè felicitas æterna, fines verò intermedii ſunt bona animi, bona corporis & bona fortunæ, ex quorum concurſu felicitas temporalis etiam obtinetur.

Quidquid agimus, illud finis alicujus gratiâ ſuſcipimus, & quod nos ad agendum determinat *motivum* eſt ſive rationale ſive erroneum: ratio exigit ut bonum majus minori anteponamus; qui itaque minus majori, breve diuturno, fugax conſtanti bono anteponit, is motivo minùs recto, adeoque erroneo duci ſe patitur; atqui qui motivo erroneo ductus vehementius quid cupit aut averſatur, is moroſus eſt, quippe minus bonum majori, aut quod eodem recidit, quidpiam quod malum eſt bono anteponit, ſeu malum reale pro bono judicat. *Hippocrates in aphoriſmis* vulgò bonum reputat quod à majori malo nos liberat licet ingratum ſit, ſic amputatio brachii in ſe quid malum eſt, & dolorificum; ſi verò brachium ſphaceloſum ſit, & ejus amputatio ad vitam ſervandam ſit neceſſaria, ea pro bonâ meritò habetur. Suavitas quam à ſaccharo deguſtato percipimus quid bonum eſt; verùm ſi inde progerminent vermes morbo gravi anſam daturi, ſacchari eſus malus habendus eſt, cùm ſuavitas conſtans quæ à ſanitate exſpectatur, ſit quid melius ſuavitate fugaci ex eſu ſacchari percipiendâ.

Ideò itaque erramus in appetitu, ſeu moroſi ſumus, quòd de objecti cujuſdam bonitate aut pravitate perverſè judicamus, quod v. g. bonum minus majori anteponimus, ut ſenſibile intellectuali, fugax conſtanti. Id verò procedit ex eo quòd objectum non ſatis cognoſcamus & noſmetipſos ignoremus; id enim bonum ſolummodò cenſendum eſt, quod nos perfectiores aut minùs imperfectos reddit, ergo quid nobis deficiat priùs cognoſcendum eſt quàm eorum, quorum indigemus, cognitionem adipiſcamur,

mur, seu id solum appetere decet quod respectu nostri & in datis circumstantiis bonum est, licet in aliis circumstantiis fortè nocivum esset. Sic medicamentum emeticum quod sano noceret, in quibusdam morbis & circumstantiis ejus morbi optimum est, & ejus aversatio erronea censenda est ac morosa, cùm verosimile est, quod ab ejus omissione vitæ periculum immineat, & ab assumptione sanitas restituatur.

Bona *sensibilia* sunt voluptates ex sensationibus perceptæ, ut voluptas quæ à fame, siti, libidine expletâ exsurgit; illæ nobis sunt concessæ, ut ad individui sustentationem & prolis generationem dato tempore invitemur; qui verò eam voluptatem pro fine sibi proponit, quæ tantum est medium ad bonum majus assequendum, ille voluptuosus, helluo, vinolentus aut libidinosus habendus est; sed illi errores, quatenus sanitati directè non nocent, sunt tantùm errores *morales*; non verò morositates, quæ medicorum curam expostulant, licet pluribus morbis ansam præbeant.

Ut hallucinationum, ita & morositatum duplex est principium, alterum corporeum quoddam vitium, alterum verò animæ ipsius error; sic libidinis morbosæ, seu satyriaseos principium est seminis acrimonia, fibrarum nervearum sensibilitas major; ast seminis acrimonia ipsa potest pendere ab usu condimentorum gulæ placentium, liquorum ardentium; ac sensibilitas genitalium nimia potest intendi à lascivis ideis & phantasmatis sæpiùs animæ oblatis & volutatis; ergo à causis *materialibus* & à *moralibus* non rarò pendent hi morbi; proindeque auxilia utriusque generis ad hos curandos sunt adhibenda, errantque Medici qui auxilia moralia ita contemnunt, ut nullam in institutionibus artis eorum mentionem faciant. Errat maximè *Boerhaave*, & Materialistis favere videtur, cùm in definitione morbi nullam animæ mentionem eâ ratione injicit, *quia corporis statum determinatum idem*, ait ille, *animæ status individuè comitatur*; unde sequeretur nullum esse animæ imperium in pathemata, nullamque moralium auxiliorum in arte medicâ utilitatem, quod certè quotidianæ experientiæ refragatur, cùm ex ipso *Boerhaave Aphor.* 104, *quædam auxilia ex mente repetenda sint, ut quæ magnos affectus, ratiocinio, excitamento contrarii affectus, vel divertendo, sopiunt*, & hac arte nimium sanguinis impetum retundunt. Status itaque corporis ab animâ mutatur, nedum status animæ corporis conditionem semper & individuè comitetur.

Morositates aliæ sunt pathematis vividis, aliæ verò tristibus, languidis potissimum stipatæ. Pathemata *vivida*, ut ira, gaudium, cupiditas, pendent utplurimum à fibrarum nervearum robore, tensione, elasticitate nimiâ, fluidique nervei activitate; pathemata *languida*, ut metus, animi deliquium, tædium, inappetentia, frigiditas, qualia observantur in nostalgiâ, picâ, morosi, amnesiâ, videntur pendere ab imminuto tenore medullæ cerebri & fibrarum nervearum, inde in organa distributarum, fluidorumque vappiditate, inertiâ.

Ad utrum ex hisce principiis morositas pertineat, docent prægressa; etenim si morbum præiverint curæ mordaces, vigiliæ, lucubratio-

nes, victus opiparus, usus spirituosorum, aromatum, condimentorum, verisimile est fibras, siccitate, elasticitate, sensibilitate peccare; sensibilitas cum mollitie & tenuitate fibrarum ponit earum *teneritudinem*, qualis in infantibus, puellis, hystericisque observatur; hinc animi mobilitas, inconstantia, judicii levitas, ad delirium, metum, desperationem proclivitas. Medicus blandiens, crepundias offerens, spem promissis erigens, cardiacis debiles, castoreo hystericas, vino convalescentes reficit.

Sensibilitas nimia fibrarum cum harum firmitate & robore *irritabilitatem* constituit, qualem in maniacis, irâ percitis, ferocibus, rusticis, phreniticis observamus. Plethora commota, febris acuta, vini usus, dolor summus, commotiones animi tunc excitant, quas phlebotomiâ, victu molli, refrigerante, somno, quiete, tenebris, silentio, narcoticis, extra febrem balneis, fomentis pacare opus est. Quanta sit illa irritabilitas in hydrophobis, in cephalæâ discruciatis? In otalgiâ, vel levis susurrus; in arthritide incessus supra pavimentum; in ophthalmiâ minimus lucis radius dolores, gemitus, anxietates ægri ingeminant.

Anima debilitatis suæ conscia timori, pusillanimitati, deliquio, mœrori se totam tradit; infirmatum tenorem medullæ cerebri incusant Auctores quidam in omnibus animi morbis, ut *Kloeckhoffius*: ast meritò quidem in ipsis affectibus, maximè cùm videamus hanc pusillanimitatem, mobilitatem animi, pronitatem in risus & mox in lachrymas, deliramenta, imaginationis ludibria supervenire, puerperis largas hæmorrhagias passis, mulieribus morbo chronico, catharticorum repetito usu debilitatis, viris delicatulis quos ærumnæ, studia acriora, vita sedentaria, prodiga seminis ejectio, ptyalismus ab hydrargyrosi, &c, infirmarunt.

Illis conveniunt analeptica, quæ jacturas reparent, victus ex eupeptis, usus vini, quies summa animi cum exercitio moderato corporis, in locis amœnis, animum divertentibus ab objecto mœroris, abstinentia ab omni medicamine evacuante, usu prudenti opii.

In curâ ægritudinum animi, quæ ferè semper cujusdam boni sensitivi cupiditate foventur, aut mali sensitivi aversationem habent comitem, hoc tenendum Medico, penes nos esse, nisi affectus sit vehemens, illas cupiditates moderari, mentem ad alia bona revocando, ideas novas prioribus oppositas excitando; sic videmus bona physica minori in pretio esse apud eos qui bona intellectualia, ut virtutem, pietatem, scientiam sectantur; Medicus ergo cupiditatum & voluptatum sensitivarum contemptum inspiret ægris, earum noxam, instabilitatem, effectus sanitati etiam funestos enumeret; si verò hac arte dolorem, mœrorem ægri non minuat, ad alterius boni cupiditatem ægrum incitet; sic erotomaniâ affectum amicorum consortio, conviviis, ludis, theatro, venationis, musices illecebris à priori curâ dimoveat.

» Ægro corporeis voluptatibus merso in memoriam revocare decet,
» hominem natum esse qui summæ voluptati consequendæ studeat, quæ
» complectatur usum bonorum omnium singularium quorum quisque ca-

» pax

» pax eſt; interea locum longè principem tueri bona menti magis » propria.

Apprimè tamen attendendum eſt, alios hujuſce claſſis morbos à pravâ organorum diſpoſitione pendere, quæ medicaminibus tantùm poteſt reſtitui, ut pica ab acido in ſtomacho latitante, nymphomania ab acrimoniâ ſeminis; alios verò quos cauſæ morales producunt, ut pica, quæ ad pallorem pulchritudinis cauſâ conciliandum excitatur, nymphomania, quæ imaginationis libidinoſæ & voluntatis ad voluptatem pronæ effectus eſt; harum verò cauſarum combinatio in eodem morbo frequentiſſima eſt, unde & phyſica & moralia remedia ſimul indicantur.

VII. PICA; *Picaceus appetitus* Rod. a Caſtro Libr. 3; *Citta* Cl. Linnæo, *Picatio* Barbaris; *Cizza*, *pitta*, *malacia*, ac *chitteſis* Græcis; *Appétit dépravé*; *goût bizarre*; *appétit bizarre*.

Pica eſt alimentorum conſuetorum averſatio, cum inaſſuetorum, ſaniſque inſalubrium appetitu.

Duplex itaque ſymptoma picam conſtituit, averſatio ſcilicet & appetitus; primum vocatur propriè *cacoſitia*, & *apoſitia*, Latinis *cibi faſtidium*, quod ſi ſolum ſit, & ſeorſim ab inaſſuetorum appetitu, vix genus diverſum à *nauſeâ* eſt, aut ad *anorexiam* proximè accedit; verùm ſæpiùs conjungitur cum abſurdorum appetitu; qui enim aſſueta alimenta averſatur, is ferè neceſſario ad inaſſueta recurrit; dico inaſſueta, alia enim ſunt inſalubria ſanis, ut calx, carbones, acetum, araneæ, pediculi; alia licet minimè ſanis inſalubria, ita copiosè, intempeſtivè & ardenter appetuntur, quod apud gravidas accidit, ut ſi his frui non poſſint, graviſſimè angantur, fœtus earum nævis ſingularibus notentur, obſervante *Hippocrate*. Novi mulierem quæ ardentiſſimè appetit, dùm gravida eſt, panem craſſum nigricantem; alteram quæ noctu ſurgit, ut decem haleces crudos voret; dantur quæ per novem menſes tantùm limonibus victitarunt; mitto loqui de iis quæ carnem humanam è vivo homine dentibus avulſerunt; nec defuerunt etiam ſcatophagi, teſte puellâ, (de quâ *Zacutus Luſitanus*, *centur. 304 libr. 3.*) quæ oleto denegato, anxietate quâdam vexabatur, & cor ſibi lancinare ſentiebat. *Vide* etiam exemplum in *Ettmullero*, de *Picâ*, ſeu *Malaciâ*, *pag. 88*.

Ideò averſamur quædam alimenta, vel quia deguſtata malè ſapiunt, vel quia ſumpta ſtomacho diſplicent; malè ſapiunt, quia perverſa eſt ſalivæ craſis, quâcum miſcentur alimentorum moleculæ, antequam papillas linguæ feriant; ex hac verò miſcelâ exſurgit ſapor ingratus; verùm idem accidit eâdem de ratione in ſtomacho, in quo licet non detur guſtus, datur tamen tactus, aut ſenſus obſcurus, qui moleſtè fert actionem alimentorum ſimili ſalivâ, aut ſucco vitiatorum: hinc averſatio in organo digeſtionis, ut in organo guſtûs; tunc autem homo alimenta vulgaria reſpuens quærit inaſſueta, & aliquali inſtinctu fertur in ſalem, humum, haleces, ſuccum

 limo-

limonum, &c, ufquequò gratum cibum, aut potum invenerit. Vidi mulierem gravidam, quæ per menfem integrum animo fuo revolvebat quid appeteret, & noffe non poterat; appetebat autem anxiè quid fibi omninò ignotum; datur itaque certè individui licet ignoti cupiditas, quidquid vulgare adagium contradicat; fic canes ignotum fibi gramen primâ vice appetunt, & detectum avidè vorant; fic recens nati lac ignotum appetunt, ut puberes venerem.

Potiffimæ fpecies picæ mihi videntur fequentes.

1. *Pica infantilis; Pica des enfans.* L.

Nihil eft vulgatius quàm infantes trimi, quadrimi, cacochymi, potiffimùm apud plebeios, qui humum, & murorum mortarium pugillatim & clam devorant per menfes & annos; non fecùs ac aves pulveratrices, ut gallinæ, in fterquiliniis lapillos, arenulas eligunt, quibus indigent ad trituram alimentorum in ftomacho cartilagineo juvandam; illi verò infantes debili funt ftomacho, & ad acefcentem faburram prono; nativo itaque quodam inftinctu ducuntur ad abforbentia terrea, quæ hunc acorem corrigant affumenda, ita ut natura in hoc fibi remedium quærat, ut quærit apud canes in gramine eum in finem vorando, ut vomitu rejectum vifcofam fui ftomachi faburram everrat.

Quoniam verò ea medicina naturalis infufficiens eft, ars medica fuppetias ipfi ferre debet, adeoque cathartica, amara, tonica, ut rheum, aloë, vel fenna in infufo amaro, antiacido, ut abfinthii, centaurii minoris, chamædryos debent præfcribi; dein ftomachica vitium falivæ & fucci gaftrici corrigentia præfcribuntur, ut pulvis cachecticus *Hartmanni* ex oculis cancrorum, limatura ferri, pulvere cinnamomi, faccharo, &c. Huc pertinet Pica à fcabie retropulfa. *Ettmuller. Colleg. confultat. caf.* 3: *Ephem. Nat. Cur. Dec. I. A. I. Obf.* 83.

2. *Pica Chlorofiantium; Pâles couleurs.* L.

Eft illa quæ puellis puberibus, non menftruatis, aut malè menftruatis, cum pallore, animi fæpè mœrore, folitudinis amore fupervenit. Excrementitius ille cruor fuperfluus non retinetur in corpore, quin inde circulatio tardior evadat, quin ferum fuperfluum pravam crafim, fæpiùs pituitofam & vifcofam, imprimat falivæ & fuccis digeftivis ab eo mutuatis; inde infipida eft faliva, iners, fatua, linguam non titillans; inde inappetentia, alimentorum confuetorum averfatio, & condimentorum neceffitas; uti cogimur fale, aceto, fucco limonum condire, quæ funt vifcofa, adipofa, infipida ad hoc ut guftui arrideant; ita chlorofiantes condimenta appetunt alimentorum inftar, eaque avidè vorant, five liquida, ut acetum, oleum, muriam, liquores fpirituofos; five folida, ut piper, fal, haleces, &c, hifque mirificè delectantur; prima poffet dici *pica abforbentium*, ifta verò *pica condimentorum.*

Docet autem experientia quod reftituto martialium ope catameniorum fluxu, & roborato ftomacho, ac folidorum aliorum tono, vitiofa hæc faliva

&

& faburra non ampliùs generetur, genitâque per catharfim expurgatâ, utplurimùm hic morbus fanetur.

Ad melancholiam verò dimittimus morofitates illarum, quæ non alimentis, fed fingularibus vifûs, odoratûs objectis delectantur, ut numerandis vitrorum quadratis, tabulatorum tigillis, fcalæ gradibus, odorando pulveri, qui verrendo cubicula fpargitur.

A veneno fcabiei repulfæ, hiftoria *Etmulleri*; à veneno etiam plicæ, feu trichomatis induci picam *Stabelii* obfervationes docent; à primo verò inducitur prima fpecies; à fecundo quænam inducatur ignoro.

3. *Pica Malacia*; *Envie de femme groffe*. L.

Malacia, Latinis mollities, effœminatio, eft habitus fuis cupiditatibus indulgendi etiam ratione refragante; *Malacos* Græci vocabant, quos Galli *Enfants gâtés* nuncupant, quod de utroque fexu, & quavis ætate dicimus, quoties ob molliorem vitiofamque educationem, pueri fuis voluntatibus præfractè adhærent, nec rationi aures præbent.

Itaque picæ illa fpecies quæ malacia eft, propriè ab illo animi vitio procedit; à prioribus ratione originis difcrepat, & licet gravidis mulieribus familiaris fit, non minùs fexus virilis, & potiffimum ætas puerilis, hac pluries afficiuntur.

Illæ cupiditates non folùm circa alimenta abfurda, aut inaffueta verfantur, fed etiam circa alia quævis objecta. Puer Monfpelienfis malaciâ corruptus, languidus, gemebundus, omnem cibum recufabat, & tantummodo vicini cujufdam pfittacum noctu dieque fibi dari cupiebat prece & pretio; mater gnati vitam ab hujus pfittaci efu pendere exiftimans, pfittacum fibi comparat, occidit, & affatum filiolo chariffimo offert; ifte verò vehementius ejulans clamat fe velle pfittaci cantum audire; talis eft malacia; talis erat morbus ejus fœminæ quæ piftoris humerum manducare ita vehementer ardebat, ut quovis pretio maritus coactus fuerit ab illo piftore obtinere, ut conjux duobus morfibus fibi fatisfaceret, & ægritudini fuæ alias infanabili hoc remedium optaret. Plura exempla apud *Sennertum* funt obvia. Quare verò gravidæ hac malaciâ fæpè detinentur, duæ poffunt afferri rationes; prima eft vitium falivæ tùm à feminis virilis aurâ infectæ, tùm à fuppreffis catameniis, ut in chlorofi, vitiatæ; altera ratio eft moralis, recens nuptæ molliùs à parentibus educatæ, mariti & non raró totius familiæ, prolem avidiffimè exfpectantis, blandimentis ita vitiantur, ut quidvis fibi licitum effe perfuafum habeant, & ob averfationem ciborum affuetorum à primâ caufâ ortam, continuò animum ad alia inquirenda verfent, cupitisque utut abfurdis præfractè potiri velint; tanta autem eft hæc cupiditas, ut in proverbium abierit *nihil gravidæ denegandum effe*, ex repulfâ fœtum ejus objecti cupiti notas geftaturum; atque hoc mirum eft quod ab alimentis illis inaffuetis, aliàs fæpè noxiis, vix unquam illæ lædantur; malacia verò non folùm primis quatuor menfibus graviditatis, fed non raró ad finem ejus extenditur, totoque illo tempore vifcofum mucum, infipidum, aut naufeofum manè & jejuno ventriculo quafi tuffiendo eructant ex faucibus

Dd 3 &

& ftomacho, falivam mucofam faporis fatui, eamque copiofam excernunt; animo debiles, delicatulæ, faftidiofæ, molles funt; ad hoc genus morbi juxta *Cælium Aurelianum* attinet etiam horrenda cupiditas, quam maltachifmum vocat.

Pica gravidarum differt ab aliis, 1° quòd gravidæ edulia inaffueta, fed non abfurda vorent; 2° quòd nunc iftud, nunc illud appetant; 3° quòd ab his vix unquam lædantur.

4. *Pica abfcorbuticorum*. L.

Sunt plures qui medicamina fibi convenientia appetunt, quos Medici inter picantes numerant; eorum verò plurimi appetunt alimenta antifcorbutica, acrimoniæ fanguinis ad putre & alkalinum vergentis antidota, fervori fanguinis extinguendo apta. Sic novi puellam quæ edentula erat à vitio fcorbutico, quæque per fex menfes & ultra pomis tantùm clam vefcebatur, quo certè cibo vix quidpiam aptiùs ad fcorbutum fanandum. Novi nobilem fœminam quæ hemiplegiâ imperfectâ fcorbuticâ laborans toto anno invitis remediis à Medico præfcriptis pejus habebat; autumno verò rure degens pyra immatura à Medico prohibita in cibum frequenter adhibens, robur & fenfum partium recuperabat: fcorbutus autem adeo obfcurus erat, ut ipfum Medicus ordinarius non fufpicaretur; aft deinde filii duo & maritus fcorbuto periêrunt. In hunc cenfum revoco bene multos qui fimili acrimoniâ ex fervore fanguinis affecti limones, aurantia vorant, acetum affatim bibunt, fimiliaque quibus olim Medici confuetorum inappetentiam, pallorem, obftructiones tribuebant; cùm meo judicio ea efculenta & potulenta ægritudinis latentis funt medicamina, quorum tamen ufus arte medicâ meliùs quàm à naturâ dirigi poteft. In morbis chronicis pauci funt qui fpem fanitatis recuperandæ non foveant fumptis verè cerafis, vel autumno manducatis uvis, nec diffitendum eft quin hæc fint ipfis non raro faluberrima medicamina.

5. *Pica voluntaria*; *Envies bizarres*. L.

Ea eft quæ ab amicarum confilio contrahitur; puellæ fi quidem plebeiæ & rufticæ non paucæ ab amicis quandoque fuadentur nihil effe aptius ad album & decorum colorem fibi conciliandum quàm carbonibus, pulvere, muriâ, aliifque abfurdis uti, unde ftomachus labefactatur, obftructiones generantur, catamenia fupprimuntur, & affuetudo fenfim invalefcit, quâ talia etiam fordidiora deinceps vorare coguntur. Puella mihi faffa eft fe olim delectatam effe latrinarum cruftâ muris adhærente: hæc eft pica fcatophagia *Helmontii p. 271*. *Zacutus* noverat puellam quæ per infcitiam cum oleti fui pauxillum deguftaffet, fenfim magnæ copiæ affueverat, ita ut jam totâ vitâ effet fuaviffimum alimentum, quo non poterat fine ægritudine carere; altera falis libras duas multoties intra diem ingerebat, unde inciderat in diarrhœam biliofam, à quâ pica, à parentibus objurgata, & fumpto lacte caprino chalybeato, convaluit, *Zacut. Lufitan. Centur. 3ª obferv. 104 & 116*. Notum eft Hottentotos totâ die in vorandis propriis pediculis occupari; hic ufus apud eam gentem invaluit, ut apud alios locuftis vefci, de

quo

quo affectu videatur *Malis in Classe X.* & historia itinerum de Hottentotis & Acridophagis.

Maxima pars Auctorum tribuit picam vitio humorum ventriculi, vel salivæ; ast haud dubium est quin etiam error judicii & voluntatis primariò incusandus sit, non verò in omni specie, sicut contendit *Diemerbroeckius Anat. lib. 1. cap. 6.*

Stratagemate utendum est ad curandam picam, scilicet miscenda cum iis quæ appetunt medicamina amara, aut emetica, aut cathartica, quæ picantes ab horum esu deterreant.

6. *Pica simulata.*

Vidi duos circulatores qui ut fucum facerent plebi, questûs sui gratiâ, pluries in die septem, vel octo lapillos nucis ferè magnitudine, alter totidem, & præterea notabilem copiam saxi cochlitis, quo urbs Monspelii structa est, vorabant; ipse commoto alterius abdomine calculos illos exploravi; an vomitu eos rejiceret non potui certò comperire, videbantur tamen calculi in intestinis, & ultimus lithophagus pro homine fero, seu sylvestre prædicabatur, ac lapidibus & aquâ vitæ tantùm victitans; sed quid non mortalia pectora cogit lucri utcumque exigui cupido! Dantur etiam vitrivori, cultrivori, seu qui scyphos vitreos, cultellos, &c, vorant non sine periculo, ut admirationem adstantium excitent.

VIII. BULIMIA; *Faim canine.*

Ineptè, ut advertit *Doctus Menjotius*, vertitur hoc verbum per *famem bovillam*, quo magna fames propriè Græcis significatur, *Boulimiasis*, *Boulimos* & *Cynorexia* Græcis; *Phagedæna* Cælii Aureliani, non Galeni; *Lycorexis* quibusdam; *Bolismus* Gordonii; *Palulimos* Plutarchi Symp. *Fames canina*, *lupina*, *bovina* Scholasticis. Ægri vocantur *Famelici.*

Bulimia est fames nimia respectu virium digestivarum stomachi, seu appetitûs majoris alimentorum copiæ quàm quæ digeri possit.

In fame sanâ eam copiam alimentorum sumimus, quæ in pastuum intervallis digeruntur; in anorexiâ vel minima fit ciborum etiam delectus, seu gustus consulitur attentè antequam cibus ingeratur, & hic ciborum delectus *appetitum* gallicè dictum à fame distinguit; in Boulimiâ nullatenus consulto appetitu, vel brevissimis vel solitis intervallis plura appetuntur, & ingeruntur, quàm quæ digeri queant.

Quantitas alimentorum quæ quotidie potu aut cibo ingeritur est circiter vigesima quinta pars ponderis hominis, si sanitate fruatur; hujus dimidia pars urinæ, altera perspirationis viâ exhalat, excepta vigesimâ parte assumpti quæ sub formâ fecum amandatur. Hieme non major est quantitas assumptorum quàm æstate; sed major est tantùm ratio solidi ad liquidum assumptum. Monspelii adolescentes circiter 72 uncias, scilicet 46 in prandio, 26 in cœnâ assumunt: ratio media esculenti ad potulentum est 1 ad 2.

1. *Bou-*

1. *Bulimia canina ; Cynorexis* Græcis ; *faim canine.* A.

Eft ea fpecies in quâ magna alimentorum copia appetitur, ingeritur, & indigefta vomitione rejicitur.

Pendet ab fpeciali acrimoniâ fuccorum digeftivorum & irritabilitate ftomachi, unde fenfatio molefta, quæ cibis fedatur paulifper, unde fames; fed illi fucci digeftivi nec ad molem affumptorum diffolvendam pares funt, nec ftomachus nimis irritabilis fufficienti tempore affumpta retinet, unde vomitio indigeftorum.

Vigente hieme in locis nive confperfis hic morbus fæpiùs accidit, maximè fi victus ex cibis acribus concurrat ; morbus hic, fi quartanæ, afciti, aliifque morbis chronicis fuperveniat, funeftus eft.

Curatur per medicamina fedantia & acrimoniam corrigentia ; cathartica & emetica facilè dyfenteriam aut choleram excitant, nifi fint mitiffima, & non naufeofa ; anteponantur itaque aquæ acidulæ, tamarindi, caffia. Corrigentia funt vel abforbentia, ut creta, oculi cancrorum, corallia ; fortè etiam alkalina, ut oleum tartari aquâ multâ temperatum, maximè fi ad acidum vergant rejecta ; vel funt oleofa pinguia, ut butyrum, ferum lactis, lac ipfum, oleum recens amygdalarum : demùm narcotica irritabilitatem ftomachi fopiunt, ut vinum meracum, theriaca, crocus, laudanum, & fi fas eft, *Gefnero* innuente, utendum leviffimo infufo feminum Belladonæ in vino. Pilulæ ex aloë optimè fucceflerunt *Forefto* ; ambra grifea ad grana quinque vel fex *Riverio* laudatur.

Boulimia morbus eft chronicus lienteriam, atrophiam, afcitem demùm inducens.

2. *Boulimia cardialgica ; Fames bovilla* Scholarum ; *Boulimus* Ettmulleri, *faimvalle* Hippiatrorum. A.

Eft fpecies boulimiæ quæ potiffimùm cardialgiam, imò frequentes fyncopes inducit, in quâ ægri paucis alimentis funt contenti, fed ea utcumque pauca non digerunt, & continuis leipothymiis vexantur ; prægrandis appetentia, quia intenfa eft cupiditas ciborum ; interea pauco alimento fatiabilis in cibi faftidium & leipothymiam brevi definens ; fic definitur à *Menjotio differt. de Bulimo.*

Aggreditur eos qui per nivofa loca iter faciunt, ut *Bruti* ac *Cyri* militibus accidit. Definitur ab *Avicennâ* fames membrorum cum fatietate ventriculi ; pendet fcilicet ab inanitione corporis, & ut aiunt, venarum fectione ; interea dùm ventriculus malè fe habet, illicò fatiatur, nec ingefta valet digerere. Juxta *Hoffmannum* eft perpetua leipothymia ortum habens ex magnâ fame, feu ex magnâ ciborum indigentiâ, confentitque *Galenus.*

In hac boulimiâ ftomachus irritabilis eft, dolet & facilè convellitur, unde celer affumptorum immutatorum egeftio, feu lienteria huic fæpe fe comitem addit ; hinc quidam fcholaftici lupinam famem vocarunt feu Lycorexim, fed fruftrà diftinctam fpeciem faciunt.

In boulimiâ iftâ analeptica, cardiaca & antifpafmodica indicantur ; cardiaca

diaca quidem dùm urget animi deliquium, in quo cafu vinum offæ mixtum laudatur, nec non theriaca: pro analepticis jufcula ex pullo, oryzâ, cum capite papaveris; panatellæ tenues ex micâ panis & carne pulli, jus vituli cum micâ panis, pifces, gelatinæ, amygdalarum lac; teftudinum jufcula *Hecqueto* arrident, deinde verò lacticinia, denique laudanum. Multi mirantur, pauci intelligunt cur *Hippocrates* phlebotomias repetiit in hoc morbo, donec æger atrophus, & famelicus exfanguis fieret; an Gaftritis imminebat?

3. *Boulimia verminofa* Tralliani. *Morbus Epidemicus Saragufæ fames dictus* Forefti libr. 21, obferv. 28. D.

Hæc fpecies fovetur à lumbricis, tæniâ, aliisve infectis in ventriculo hofpitantibus, cibum quidem paucum fufFurantibus, fed pabulo fuo ventriculum irritantibus, inde oris fœtor fingularis, febricula, naufea, dolores vagi, punctorii, in abdomine, rubores fugaces faciei, cardialgia ex reptatu lumbricorum in œfophagum ad nares ufque, diarrhœa, ftridor dentium, fopor, ejulatus, &c: boulimia ante paftum eft intenfior, ea pro vermis ætate ac magnitudine urgentior eft ac tæniam maximè defignat. Vide hiftorias in *Zacuto Lufitano libr. 2 Medicin. princip. Schenckii libr. 3, obferv. 27.*

Infiniti Saragoffæ moriebantur hoc morbo, cùm demùm ope boli armenæ vermes copiofi ejecti funt, & falus reftituta eft. Numquid abforbens illud acido-dulce vermium pabulum correxit; Alii curati funt amaris, aloeticis, quidam fyfimbrio aquatico, cujus ope tæniam rejecerunt. Oleum nucum recens quovis mane fumptum ad uncias quatuor, fuperbibendo vini Hifpanici hauftum tæniam fæpiùs enecat.

4. *Boulimia efurigo; Voracité.* L.

Eft fpecies famis intenfæ, quæ vix eft morbus. Ægri duplum, imò triplum confuetæ ciborum copiæ fumunt & digerunt; quod accidit gravidis, vegetis, & gulofis, nec non adolefcentibus exercitatis, ut venatoribus, militibus fame exinanitis. Mihi ab hemitritæo olim revalefcenti per menfem accidit illa boulimia, quâ ex macie fummâ citò in corpulentiam mutabatur meus habitus, interea dùm perfpiratio mea odorem mofchi intolerabilem referebat. Hoc morbo diù vexabatur *Rondeletius* condimentis nimis ufus. Laborabat etiam miles, cui ad anorexiam curandam abfinthium præfcripferat *Riverius*. De ufu kinkinæ in Tertianâ famelicâ vide *Ramazzinum Conftit. ann. 1690 n° 10.*

5. *Boulimia addephagia* Nenteri tabul. 174, cap. 8.

Eft fames fumma & voracitas infantum circa quartum annum & ultra cum atrophiâ, fæpe diarrhœâ, pallore, abdominis intumefcentiâ feu phifconiâ; virium imbecillitate, carnium flacciditate; quæ quidem verminofis affectibus fæpe ftipatur, aliàs verò fine illis eos infeftat, & nifi regimini debito adftringantur, in diverfos morbos conjicit.

Ea addephagia Rachitidem etiam comitatur. Vide curam phifconiæ in-

fantum & rachitidis, quæ repetenda ab ufu martialium, rhei, cinnanomi, chinæ, &c.

6. *Boulimia convulforum* Muller. de morbo fpafmodico difputat. Halleri tom. 1, pag. 79.

Non folum in convulfione epidemica Brandeburgenfi anni 1741 in ftatu morbi aderat fames canina intenfa tanta ut in ipfo convulfionum paroxyfmo ægri digitorum minifterio deftituti efculenta in ftragulis pofita inclinato corpore labris & ore brutorum inftar avidè deglutirent; fed etiam in epidemia convulfiva à *Willifio* & in altera à *Buddæo* enarrata, imò in eclampfia typhode quam *Sennertus* refert ad annum 1597, quæque cum prioribus & raphania convulfione idem morbus effe videtur; in harum altera lumbrici quidem vomitu rejecti funt; verùm reftat inquirendum num ab alio principio hæc boulimia repetenda fit, an fuerit effectus tribuendus fecali rubiginofo? Illa boulimia referente *Sennerto* lupina erat, feu cum diarrhœa. Boulimia quidem convulfionem raphaniam fubfequens feminibus raphaniftri pani commixtis hodie tribuitur.

7. *Boulimia ab acidis*, Mercurialis de ingenti fame p. 365.

Cognofcitur aciditate oris, corrofione ftomachi, vomitione pituitofa, acida, fitis carentia, habitu corporis melancholica; Curatur refrigerantibus, abforbentibus, fale tartari.

IX. Polydipsia; *Soif exceffive. Sitis morbofa* Bonet. Sepulch. Tom. 2.

Eft potulentorum appetitus immodicus.

Procedit à fenfatione ficcitatis aut falfedinis & fervoris in ore, ad quam fublevandam potulentis indiget natura. Interea prava bibendi confuetudo, potiffimùm extra menfas, huic fymptomati anfam præbet, qui mos pueris & puellis fæpe familiaris dum cubitum eunt, ipfis multa incommoda procreat, digeftionique potiffimùm officit, unde pallor, chlorofis.

Polydipfia rarò morbus eft, fæpius tantum morborum aliorum eft fymptoma fecundarium feu minùs præcipuum, unde varietates fequentes defumuntur.

a *Polydipfia febrilis; fitis febrilis* Boerhaave *Aphor.* 613; *foif des fébricitans.* B.

Sitis intenfitas fub pari fenfibilitate eft in ratione ficcitatis, fervoris, & falfedinis falivæ; verùm in febribus potiffimùm acutis biliofifque, ut in tritæophyâ ardenti, in tertianâ duplici, ubi maxima perfpiratio, catharticorum ufus, diarrhœa biliofa, aqueum laticem fanguinis abfumpfere, eft magna falivæ ficcitas; ob tritum continuum vaforum, & extricationem partium ignearum & alkalefcentiam cruoris eft magnus fervor in paroxyfmis; denique ob principiorum falinorum vehiculo deftitutorum concentrationem, eorumque copiam fenfim in febre crefcentem, ut probant *Langrishii* experimenta, eft maxima falfedo; non mirum ergo fi febres acutas ea polydipfia

dipfia comitetur, bibendique neceffitas urgeat ad fanguinem diluendum, fervorem temperandum, acrimoniam demulcendam.

Si fubitò fine ratione evidenti ceffet fitis in illis morbis, fignum eft fentiendi facultatem feriari, quod à paraphrofyne, comate, aut debilitate fumma poteft oriri, fed vulgò à paraphrofyne febrili oritur. Si fenfim fine ullo delirii figno, cum pulfûs minori frequentiâ fedetur fitis, fignum eft paroxyfmum febris fervoremque mitigari, & ex cruore jam refoluto ferofum laticem, ex glandulis oris falivam, fegregari.

Remedia funt 1° quæ ficcitatem tollunt, adeoque falivæ, fanguinifque vifcofitatem diluendo minuunt, ubi calida præftant frigidis falivam coagulantibus; huc aqua formâ potûs, vaporis, fomenti, gargarifmatis, epithematis, &c, maximè verò aqua in qua vegetabile quoddam faponaceum, nitrofum, decoctum vel infufum fuerit, ut decoctum hordei, avenæ: 2° quæ fervorem extinguunt, ut acida, vegetabilia, qualia acetofa, oxalis, ribes, limones, aurantia, granata, poma, cerafa, ex quibus fyrupi, aquæ, gelatinæ parantur, nec non foffilia, ut nitrum, fal prunellæ, acidum falis, fulphuris ad gratam aciditatem, in magnâ aquæ copiâ: 3° quæ acrimoniam demulcent, ut emulfa, farinofa, decoctum hordei, cremor oryzæ, emulfiones ex feminibus cucurbitarum, lactucæ, papaveris, ferum lactis.

Si fumma debilitas concurrat cum fiti, conveniunt vinum, acetum, cerevifia, aqua vitæ & fimilia; quoniam verò fitis imperat potum hîc neceffarium, ea non eft narcoticis fupprimenda; ubi verò tuffis adeft, licet acuta fit febris, ut in pleuritide, fitis exigua eft vel nulla, non minus potûs diluentis fumma eft neceffitas.

b. *Polydipfia hydropica.* C.

Ea eft quæ afcitem, phlegmatiam, hydrothoracem, nec non quæ diabetem, hydropemve ad matulam comitatur; quæque procedit ex aqueo latice fanguinis amiffo, vel in cavum quoddam derivato, vel fudoris lotiive formâ excreto.

In hifce morbis fitis intenfitas fequitur falivæ ficcitatem, ejufque acrimoniam; acrimonia verò ficcitati refpondet, quippe principia falina, fero deftituta, concentratiora, adeoque fortiora evadunt.

In fiti afciticorum compefcendâ cavendum eft ne copiofo potu aqueo, inerti, folidorum laxitas & extravafalis feri copia crefcant, adeoque vel illa fitis viriliter toleranda, aut fruftranda eft. Sitim fruftrantur, & temperant fruftula fructuum acidorum linguæ impofita, gelatinæ feu rob ceraforum, cydoniorum, groffulariæ, limonum, fyrupi de agreftâ, de limonibus, globus plumbeus ore detentus, ptifanæ leviter aperientes ex radice graminis, acetofæ, fragariæ.

In fiti à diabete, dyfuriâ, ferum lactis acidulatum, lac cum aquâ calcis mixtum, indicatur.

c. *Polydipfia fluxuum.* L.

Fluxus in quibus polydipſia frequentior & intenſior eſt, ſunt dyſenteria, diabetes, diarrhœa biliofa, ptyaliſmus, ephidroſis immodica, &c.

Dyſuria à veſicantibus excitat polydipſiam. Nil tam citò poſt adhibita veſicantia ſupervenit quàm ſitis cum linguæ ariditate, quæ quandoque tanta eſt, præſertim in ægris adulti temperamenti & mente non alienatâ, ut quibuslibet remediis temperari vix poſſet, præterquam continuo aquæ gargariſmo; durat hæc ſitis ita vehementer per triduum circiter, prout ſcilicet ſeriùs aut citiùs, parciùs aut uberiùs acres cantharidum ſales è maſſa ſanguinis fuerint ſeparati; deinde ſenſim remittit; eamque appellare ſolet *ſitim veſicantium Baglivi de incommodis ab uſu veſicantium cap. 2.*

In Iſchuriâ ob miſcelam urinæ cum ſanguine ſupervenit ſitis inexplebilis cum ardore ſummo, linguæ ſiccitate, unde loquela impedita; deinde paraphroſyne cum tremore ſitim extinguit & mors in promptu eſt: ſedatur hæc ſitis potu nitrato & medicamentis iſchuriam tollentibus, ut balneis, ſemicupiis, fomentis.

d. *Polydipſia à veneno; a morſu dipſadis* ex Lucano; *à calce vorata.* A.

X. ANTIPATHIA; *Antipathie.*

Eſt quorumdam objectorum tanta averſatio, ſæpiùs nativa, ut ex eorum guſtatu, odoratu, viſu, tactu, vel auditu homo graviſſimas leipothymias, vomitiones, ſpaſmos, ſimiliaque ſymptomata patiatur.

Harum averſationum vel motiva quædam cognoſcuntur, vel nulla; prioribus accenſeri poſſunt averſationes rerum quæ perniciem afferre poſſunt, vel quæ ſenſibus injucunda vulgò ſunt. Sic horror cadaverum, operationum chirurgicarum, ſuppliciorum reis inflictorum, ſanguinis effuſi ex naturali commiſeratione oritur. Sic horror gladii nudi quo *Jacobus primus* Anglorum Rex laborabat, tonitruum qui diarrhœam & leipothymias multis incutit, procellarum, ſerpentum, aranearum, oritur à metu nimio quidem, ſed tamen excuſabili, rerum verè noxiarum, aut quæ vulgò noxiæ cenſentur.

Antipathia etiam caſei, anguillarum, panis, vini, fragorum, ovorum apud eos qui quondam ab eorum uſu malè habuerunt, v. g. qui lac nutricis caſeoſum, congrumatum, cum ſuo gravi damno quondam hauſerunt; qui ab his cibis inopportunè aut copioſè aſſumptis aut vitioſè præparatis læſi fuerunt; hæc, inquam, averſatio, utcumque nimia, ex confuſâ anteactorum memoriâ & metu ſimilium damnorum intelligi poteſt.

Verùm ſunt aliæ antipathiæ quæ non niſi ex ſingulari, ut aiunt, hominis idioſyncraſiâ ſolent deduci; ſeu, ut clariùs loquar, quarum nullum motivum, niſi divinatione quadam cognoſcitur, ut antipathia felium, murium, roſarum, ranarum, &c: an effluvia ex his manantia cum humoribus hominis ea exhorreſcentis combinata quidpiam tertium conſtituunt, quod ipſis nocivum & venenatum eſt, uti mercurius cum acido marino chimicè junctus conſtituit ſublimatum corroſivum? an aniles fabulæ men-

tem,

tem infantis præoccuparunt circa horum objectorum nocumenta, ut accidit multis circa fagas, larvas, lemures, objecta merè imaginaria, & circa venenum vefpertilionum, ferpentum vulgarium, fcarabæorum, &c, quæ omni noxâ carent?

Antipathia humana Zwingeri differtat. 1a.

Licet fint antipathiæ odorum, colorum, fonorum, faporum, &c, quarum plurima exempla congeffit *Ill. Auctor* in hac differtatione, parvi refert eas figillatim diftinguere, cùm fimul concurrant, & qui v. g. cafei faporem odit, ejus vifum non toleret & odorem utcumque latentem incredibili narium fagacitate detegat & abhorreat. Ex his antipathiis vita hominum fæpe mifera millenifque incommodis obnoxia evadit, adeoque illæ prævertendæ funt; & fi fieri poffit, fanandæ. In puerili ætate hæ antipathiæ fæpius oriuntur, & crefcente ratione plures evanefcunt. Puer qui cafeum impenfè oderat, ita ut ex paucis ejus granis cibo alteri jucundo permixtis & deglutitis ferè in convulfionem incideret, deinde ætate maturior fenfim huic non fine fummâ animi contentione deguftando affuevit; & hodiè illum avidè deglutit.

In fexu fœmineo horror tonitruum, operationum chirurgicarum, quorundam medicaminum difficillimè fuperatur, quia præjudicia ab animis nullâ philofophiâ imbutis vix eluuntur, fed fi maturè phyfices ftudio incumbamus, fi rationem excolamus, facilè intelligemus non magis à fulminibus quàm ab aliis periculis vulgò prætervifis, ut à domuum ruinis, timendum effe. Si operationum chirurgicarum in quibufdam cafibus utilitatem, imò neceffitatem cognofcamus, ab illarum afpectu minùs turbabimur. Si ferpentes, falamandras, bufones manibus tractare audeamus, illa paffere minus effe noxia experiemur, & fic ridiculo illo terrore liberabimur.

XI. NOSTALGIA, dicitur à Græco *Noftein* redire, & *algeia* mœror; *Philopatridomania* Harderi; *Pothopatridalgia*, *Noftomania* Zwingeri Diff. 3; *Noftraffia* quorumdam; *Heim-Wehe* Helvetis; *Maladie du païs*.

Eft genus morofitatis quo peregrini ad parentes & patriam fuam reverti tam intenfè cupiunt, ut reditu denegato, mœrore, agrypniâ, anorexiâ, aliifque gravibus fymptomatis divexentur.

Noftalgia fimplex eft vel complicata, utraque aggreditur juvenes molliùs in parentum finu educatos, qui primâ vice peregrinantes, vel adverfam fortunam, vel morbum incurrunt, & amicis orbati patriæ fuæ delicias mente revolvunt, earumque defiderio tantò majori tenentur quò pejus habent, ut fi à fociis pro rudibus habiti illis ludibrio fint, fi ob linguæ, morumque differentiam, foli vivere cogantur, hinc alto mœrore detenti omnem focietatem fugiunt, nemini fuæ ægritudinis caufam declarant, anorexiâ, pervigilio, aftheniâ, aliifque gravibus fymptomatis extenuantur.

1. *Noftalgia fimplex*. D.

Eſt illa quæ nullo morbo gravi accedit, licet ſymptomata diverſa ſecum adducat, ſcilicet mœſtitiam, ſolitudinis amorem, taciturnitatem, cibi & potûs averſationem, virium proſtrationem, febriculam veſpertinam. In Noſocomio Monſpelienſi pluries obſervata eſt in corpore Noſtalgicorum una aut altera macula liveſcens. Vidi puerulum mendicorum filium, cujus proinde patria erant tantum trivia & viæ publicæ, qui parentibus ſuis orbus hoc morbo laborabat. Rariſſimè Philiatri Monſpelienſes hunc morbum experiuntur, quia in numeroſâ amicorum ſocietate, facilè parentum ſuorum obliviſcuntur, quandiu voluptatibus ſectandis eis. copia ſufficit. Apud milites Helvetos, cùm à patriâ exceſſerunt, frequens eſt hic morbus, & olim eâ de cauſâ plurimi caſtra deſerebant; erat autem cantilena Helvetiæ delicias revocans, quæ ipſos in hunc affectum deducebat, quam deinceps repetere ſub capitis pœnâ prohibitum eſt. Hanc vide apud *Zwingerum*.

Curatio ex auxiliis moralibus ſolùm eſt repetenda, ut ex amicorum conſuetudine, ludis, theatris, comeſſationibus, ſufficienti nummorum copiâ; ſed ſi paulò gravior ſit morbus & illis remediis reſiſtat, unicum auxilium eſt reditus in patriam; licet enim ægri proſtrati, debiles, vix è lecto ſurgere poſſint, cùm certa ſpes eſt ſe in patriam reverſuros eſſe, mox meliùs habent, vires reſumunt, & in ipſo itinere ſæpe ſanantur: pauperculi verò quos è noſocomiis educere & apud ſe recipere non poſſunt parentes, aut qui parentibus orbi ſunt, ferè omnes hoc morbo moriuntur, atque auxilia chirurgica & pharmaceutica ſaltem inutilia ſunt, evacuantia verò omnia ipſis noxia.

2. *Noſtalgia complicata.* A.

Eſt illa quæ ſynochum, tertianam, tritæophyam, vel aliam febrem comitem habet, in cujus quidem curatione ſumma virium conſervandarum debet haberi cura. Si quis ex febrium paroxyſmis nauſeâ, vomitu, anorexiâ, concluderet ſaburram continuò præſentem, & è primis viis eliminandam, is potius animam foras ejiceret quàm totam quam fingit ſibi ſaburram. Ad kinkina confugiendum eſt; emulſiones cum ſufficienti narcotici doſi veſpere ſunt exhibendæ, & non ſolùm proxima ſpes redeundi in patriam ipſis facienda eſt, verùm etiam utcumque æger ſit debilis, & febri correptus, vel rhedâ, vel lecticâ ad parentes ſuos eſt dimittendus, quippe hic ſolus itinerationis apparatus proximus plus valet ad morbum abigendum quàm omnia remedia vulgaria; ſunt etiam qui perſpectâ libertate patriam ſuam repetendi, ex hoc ſolo illicò convaleſcunt, & noſtalgiâ liberantur, licet patriam ſuam non repetant, ſaltem ægri ferè in medio itinere vires, & paulo poſt ſanitatem recuperant.

3. *Noſtalgia ſimulata*, De Meyſerey Malad. des Armées, nº 25, p. 109.

Dignoſcitur dolus ex pulſûs robore, æqualitate, faciei nitore, colore ſano, fame, metu diætæ tenuis, phlebotomiæ & catharſeos averſatione;

ex

ex cognito motivo vero quo militiam effugere cupiunt & miſſionem impetrare.

XII. PANOPHOBIA; *Thorybos* & *phobos* Hippocrat. Aphor. 24, S. III; *Panicophobos* Herodoti Lib. VII; *Pavor nocturnus* & *pavor in ſomno* Sennert. cap. 8 de morbis infantum; *Panophobia infantum*; *Pantophobia* Morgagni Epiſt. VIII. 28; *Conturbatio*, *conſternatio*; *Terreur panique*; *Frayeur nocturne.* Ægri *Pantaphobi*, & *Omnipavi* Cælio Aureliano Acut. Lib. III, cap. 12.

Hic morbus eſt infantibus lactentibus familiaris, dùm ſomno ſepulti febricitant, ſudant, gemunt, aut evigilando clamant, tremebundi, perterriti, & ferè convulſi ob phantaſmatum terrificorum aut ſpectrorum in ſomno viſorum imaginationem.

Hic morbus, ſi gravior evadat, eclampſiam aut epilepſiam poteſt inducere. Accidit etiam juvenibus pueris, qui aniles ſervarum fabellas de larvis & lemuribus noctu vagantibus avidè exceperunt, quique deinceps vel dormiendo, vel in tenebris ſoli has ideas refricando ſummo terrore percelluntur. De Cura vide *Tiſſot Avis au Peuple* § 522.

In lactentibus hic morbus ferè ſemper pendet à ſaburrâ ventriculi, ſeu à lacte vitioſo copioſiùs aſſumpto, & ideò præſcribuntur levia cathartica, ut oleum amygdalarum, ſyrupus de roſis ſolutivus, vel etiam opus eſt ut ipſa nutrix alumni loco purgetur: verùm crediderim id ſæpius evenire à ſtragulis denſioribus aut ab aëre calidiori circa cunas undique clauſo & non renovato, quo quidem nihil eſt aptius ad febriculam excitandam & ſanguinem verſus caput determinandum; memini me nunquam ſomniis iiſque terrificis magis divexari ſolitum fuiſſe quàm cùm ſtragulis aggravabar, aut cùm ſubitò nocte tempeſtas ſerena & aquilonaris mutabatur in calidam, humidamque, auſtro flante.

1. *Panophobia verminoſa* Benivenii. A.

Eſt pavor infantum nocturnus à vermibus oriundus; materies verminoſa ſanguinem inſpiſſat, quo, ſi in cerebri vaſis hæſerit, inſomnia poſſunt excitari; maximè verò terrifica phantaſmata à reptatu vermium intra œſophagum aſcendentium ac quaſi præfocantium determinari poſſunt, unde præter cathartica & abſorbentia debent anthelmintica præſcribi.

2. *Panophobia hyſterica*; *Terreur panique de vapeur.* L.

Nihil eſt vulgatius hoc ſymptomate apud hyſtericas, & hypochondriacos, ſi baculus delabatur, ſi fores ex improviſo pulſentur, ſi ſuſpenſo pede quis earum cubiculum ingrediatur, illico terrore, palpitatione cordis, pallore, lipothymiâ corripiuntur: a fortiori verò non ſolum ſi tonitrua explodantur, ſi coruſcent in cœlo fulgura, ſed ſi offerat ſe viſui aranea, veſpertilio, ſcarabæus, ſcorpius, illæ præ metu fere animo linquuntur. Duo ſunt itaque horum terrorum principia; primum eſt ea nervorum ſenſibilitas & teneritudo quæ à leviſſimâ impreſſione læditur, qualis eſt in otal-

giâ

giá ſenſibilitas nervi acouſtici, ita ut vel minimo ſono dolor auris intendatur, vel in retinâ inflammatâ quam lux minima inſtar fulguris irritat. Secundum principium eſt philautia exquiſita ſeu vitæ & voluptatis amor nimius, ita ut vel minimam læſionem perpeti neſciant, vitæ voluptatibus affluenti aſſuefactæ & molliùs quàm par eſt educatæ: Hanc ſenſibilitatem adaugent debilitas corporis à morbis prægreſſis, à ſanguifluxibus potiſſimùm, ærumnæ, ſollicitudines, animi contentiones; auxilia verò ſunt eadem ac hyſteriæ.

3. *Panophobia phrontis* Hippocratis; *La Maladie appellée Souci* ou *Terreur panique*, Le Clerc, hiſtoire de la Médec. pag. 176. L.

Ægri inquieti ſunt admodum, cœtus & lucem fugiunt, obſcuritatem amant, cuncta verentur, tumet his extrorſum diaphragma, timent vel leviſſimum ſui corporis attactum & dolent; inſomnia terribilia patiuntur, præcordiis quaſi infixam ſpinam ſentiunt & identidem vel mortuos, vel objecta terrefacientia ſibi videre videntur. Hæc ſpecies hypochondriaca vel hyſterica videtur.

4. *Panophobia à rabie*, Morgagni Epiſt. VIII, 27. A.

Ea eſt quæ à viru hydrophobico latente dependet, quæque non circa aquam & aërem, ſed circa omnia objecta verſatur.

Senex vegetus, qui ante tres menſes cane rabioſo demorſus fuerat, viginti diebus antequam hydrophobia corriperetur & biduo poſt moreretur, minis & verberibus à quodam exceptus, ex eo tempore cepit miro atque inſolenti timore agitari, ut non modò quidquid increparet ſemper contremiſceret, ſed & quicumque ignotus occurreret proditorem continuo eum putaret, & ſi quò poſſet aufugeret aut latebras quæreret; ad hæc luminis & aquæ demum horror acceſſit, cùm in noſocomium importatus eſt, in quo biduum vixit. Inventus eſt ad ſummum pharyngis quidam rubor; arteriæ erant inanes, pulmones poſticè gangrænoſi, ubique ſanguine nigro turgidi; cerebrum non ſiccius ſolito.

XIII. Satyriasis; *Satyriaſmus* P. Æginetæ; *Priapiſmus* vulgi; *Satyriaſe*.

Eſt morbus viris proprius, cujus præcipuum ſymptoma eſt effrænis impudenſque veneris cupiditas cum libidinoſâ penis tentigine.

Differt à priapiſmo, ſi *Aretæo* fidem adhibeamus, quòd ſatyriaſis ſit morbus acutus, intra ſeptem dies ægros è medio tollens, & libidinis voluptate ſtipetur erectio; verùm dantur ſpecies chronicæ ab illâ multùm diverſæ, quæ non niſi initio libidinis ſenſum inferunt, deinceps verò moleſtiſſimæ evadunt, adeoque ad priapiſmum proximè accedunt; de his judicent qui plures obſervationes habuerint.

1. *Satyriaſis acuta* Aretæi cap. 12, lib. 2. A.

Satyri Baccho ſacri arrecto pene figurantur. Eſt autem morbus qui laborantis penem excitat, erigitque, atque ob Dei figuræ ſimilitudinem

Saty-

Satyriasis nuncupatur; eft autem inexplebilis coëundi appetitus; verùm neque, fi ad veneris opus accedant, quidquam juvantur, neque multo, affiduoque concubitu fedatur arrectio. Convulfiones autem omnium nervorum fiunt, & tendinum diftenfio & inguinum, partifque ejus quæ inter inguina & femen eft, (*plechada* Græcis dictæ) genitalium præterea inflammatio & dolor; in facie rubor ineft, & fudor rofcidus, porrò ipfi ægri fefe incurvant & comprimunt; quiefcunt triftes, utpotè calamitatem fuam gravatim ferentes; quòd fi hominis verecundiam id malum fuperet, turpiter admodum linguâ intemperantes efficiuntur; intemperantes quoque in alvo (flatibus) exonerandâ, in venerem lafcivientes, menteque indecenter titubantes, nam fe continere nequeunt; fiti laborant, pituitam largiter evomunt, quoniam labris fpuma infidet, ut hircis libidinofis, quin etiam haud abfimilis odor eft; lotium poft longam retentionem effunditur album, craffum, genituræ fimile: alvus refolvitur, coftæ & axillæ fponte pruriunt, ac titillantur; convelluntur, à cibis abhorrent; fed cùm eos affumunt, rapaciter affumunt; conturbantur: fin ad interitum ægritudo fpectat, inflantur, venterque in tumorem effertur; tendines & lacerti omnes contenduntur, ægrè admodùm corpus movetur, membra contrahuntur, arteriæ parvo motu, debili, inordinatoque agitantur; hæc omnia quandoque difcutiuntur, fi alvus conturbata multas pituitofas, biliofafque humiditates ejecerit, eafdem quoque vomitus non abfque difcrimine effuderit; nempè medela non vacat difcrimine; ea per fomnum profundum longiffimumque præftatur, fiquidem refrigeratio & refolutio, ftuporque nervorum multus fomnus eft, ftupor verò ac refrigeratio fatyriafi medetur. Id morbi genus vere atque æftate potiffimum fævire confuevit; inter ætates verò adolefcentia & juventus ei maximè patet, præcipuèque illi omnes quorum natura in venerem prona eft. Acutiffimum id malum trifte fœdumque eft; nam plerumque in feptimâ die ægrum confumit. Hactenus *Aretæus*.

2. *Satyriafis chronica* Cheynæi de natura fibræ pag. 71. C.

Differt à priori quòd contumax fit, ac diuturna, menfes plures imò annos perfeverans, & quòd fenes à venere alienos aggrediatur. Rarus quidem morbus eft, ait *Cheynæus*, de quo vix quidquam meminit fe legiffe, & quo laborantes tres tantùm ægros vidit; qui morbus non junioribus & libidinofis, ut prima fpecies, accidit, fed infirmis, debilibus & laxæ fibræ hominibus, tardè & imperfectè alimenta concoquentibus, hypochondriacis, flatulentis, animoque dejectis: rarò interdiu, fed nocte præcipuè, ftatim atque ftragulis incaluerunt, invadens, quo tempore vehementem penis inflammationem & tenfionem fentiebant, quafi quis eum manu vi avellere conaretur; nec libidinis tamen œftro ciebantur, intenfiffimo dolore omnem lafcivæ cupidinis fenfum excludente, cujus fpecies eorum animis odiofa, nedum grata obverfabatur.

Unicum iis doloris levamen erat lecto exfilire, frigidoque fe objicere aëri, unde ftatim fubfidebat inflatio; inde fomni interruptio, appetitus

 cibo-

ciborum digeſtioque languidior, unde intra paucas hebdomades illi ſpectris potiùs quàm hominibus ſimiles, ſomni capiendi cauſâ, quidvis facere aut perferre parati ſunt, interea opiata & omnia calefacientia morbum augent.

Curatio ab emeticis lenioribus inchoabatur, dein lactis, ſulphuris, æthiopis mineralis & cinnabaris antimonii longo ſex menſium uſu cum florum benzoini, & ſalis cornu cervini parcâ doſi; victus erat tenuis per longum tempus, tres ſcilicet vel quatuor carnis unciæ & vinum Briſtolienſi mixtum ac pauxillum ſingulis diebus concedebantur; poſtremo kinkinæ, corticis aurantiorum, & vitrioli martis aliquot grana præſcribebantur cum modico exercitio, & frequenti in frigidam immerſione; horum uſu intra biennium duo priores ægri ſanati ſunt; alter remedia recuſans diutiùs ægrotavit, per intervalla à victu pleniori facilè in ſatyriaſim relabens.

Nemauſi monachus ætate provectus & caſtus hoc morbo diutiſſimè laboravit, curvato corpore incedens & triſtis, nec à peritiſſimis medicis levamen notabile experiebatur. A camphora aliquid ſpei affulget.

3. *Satyriaſis venerea* Cheynæi de fibræ naturâ pag. 71. L.

Intelligit Auctor ſymptoma gonorrhœæ virulentæ quod per ſe morbum non conſtituit, & curatur phlebotomiâ, potu emulſionato, narcoticis, ptiſanis lenientibus, mucilaginoſis, fomentis emollientibus, nitro, ſemicupiis, &c.

4. *Satyriaſis hydrophobica*, Cælii Aureliani.

Eſt & aliud ſymptoma multò gravioris morbi, ſcilicet hydrophobiæ obſervatum à *D. Rivalier Medico Lauſanenſi* apud *Boneti Sepulchretum*, & Græcis etiam cognitum.

In Hydrophoborum cadaveribus cavernoſa penis corpora inflammata bis notavit *Ill. Morgagni Epiſt. VIII* & *LXI:* nec non *Ill. Brogiani* venenum hydrophobicum ſenſit eſſe affine ſemini veſicularum imò & proſtatarum, quippe hoc venenum in mulieribus nymphomaniam excitaſſe viſum eſt: Vide *Ill. van Swieten Comm. de Rabie.*

5. *Satyriaſis neogamorum* Hatté de Journ. Méd. Fevr. 1755.

Eſt ſpecies diverſa à præcedentibus 1° quod iſta aſſiduo coeundi deſiderio frequentiſſimaque erectione & ejaculatione ſtipetur; ita ut æger per plures menſes, ter vel quater in die coeat: 2° quod inde ſucceſſivè marceſcat debiliſque & macilentus æger evadat, demumque in lumbaginem 16am delabatur.

XIV. Nymphomania; *Metromania* Sorani & Ill. Aſtrucii de morbis mulierum; *Nymphotomia* & *Symptoma turpitudinis* Mercati; *Melancholia uterina* Nenteri; *Hyſteromania* Boecleri Diſſert. 8; *Theligonia* Ill. Linnæi de Tænia; *Furor uterinus* & *Tentigo* Latinis; *Andromania*, *Nymphocluia*, *Gynaicomania*, *Entelipathia* paucis; *Fureur uterine.*

Eſt hujus generis character in fœminis effræne veneris deſiderium.

Ra-

Ratione audaciæ & impudentiæ differt ab Erotomaniâ seu melancholia amatoriâ; an ratione sexûs, adeoque organorum diversorum, genus diversum sit à satyriasi, judicent alii.

Metromania est vox æquivoca & musomaniæ synonymica, unde minùs arridet. *Nymphomania*, quasi mania clitoridis, vox est usitatissima apud eos qui nomina consarcinata, seu è plurimis distinctis verbis composita repudiant, quale est *furor uterinus*.

Hujus morbi gradus sunt diversi pro diversis generibus à *Sennerto* habiti.

1. *Nymphomania salacitas* Sennerti de virginum morbis. L.

Huic expositæ sunt virgines cum pubertatis ætatem attigere, temperamento calido præditæ, lectionibus lascivis, cantilenis fescenninis, adolescentum illecebris captæ, potissimùm quæ sub severioris matris legibus aut cœnobiorum claustris diutiùs vixere, quæ turpi mastupratione incendicula veneris excitavere; in illis autem cupiditas à festivâ alacritate, amasiorum próvocatione incipit; denegata verò venere, deposito pudore, verba lasciva blanditiis erga viros admiscent, aut limis oculis, gestibus sollicitant procos; interea domi mœrent, gemunt, anorexia, agrypniâ vexantur, marcescunt; idem accidit junioribus viduis, maritum impotentem aut frigidum expertis, nec puerperii labores passis.

Quæ verò pudori litant, maximè quæ virtutem & religionem cordi habent, illæ ob acrimoniam seminis & sanguinis ac organorum genitalium sensibilitatem simili sed tacitâ veneris cupiditate incenduntur & eò ardentiùs ac miserabiliùs flagrant, quò ardorem suum tegunt accuratiùs; inde mœror, agrypnia, anorexia, macies, pollutiones frequentes, quæ aversas à levibus culpis animas multùm cruciant; novi puellam hujuscemodi quæ ad sui confessarii senis & putidi pedes prostrata & acerrimè suam calamitatem deplorans, interea hisce invitis seminis profluviis erat obnoxia, à duobus annis his miseriis cruciata & castimoniam mentis intemeratam servans: immane erat veneris desiderium sensitivum cui constanter reluctabat voluntas.

Certum est matrimonium esse præstantissimum in salacitate remedium, frustràque non raró auxilia medica adhiberi, ut phlebotomias repetitas, refrigerantia, potum humectantem, lenia cathartica, balnea, serum lactis, antivenerea ut nymphæam, portulacam, emulsiones, &c: hæc, ait *Zacutus*, etsi proficua, profuere nihil, & virgo his malis vexata demùm in puteum se præcipitare cogitabat, cùm demum maritus cui nupsit juvenis, robustus, & officio suo strenuè defungens ac cui tanquam sanguisuga illa adhærebat, optimam ipsi medelam attulit; brevi enim ea puella effloruit, revixit & pristinæ sanitati restituta fuit: *Zacutus Lusitanus de furore uterino observ. 84, libr. 2.*

2. *Nymphomania furibunda; Satyriasis muliebris*, Amat. Lus. Cent. VI, Obs 97. *Fureur utérine.* A. C.

Est alter gradus hujus morbi in quo omni deposito pudore, nymphomaniacæ notos, ignotosque ad venerem sollicitant, pudenda etiam denu-

 [dant,

dant, & ex denegato coitu dictis aut pugnis recufantes malè habent; quæ priùs erant caftæ & decenter educatæ jam obfcœna verba proferunt, obvio cuique fui copiam faciunt, atque laffatæ potiùs quàm fatiatæ recedunt; illis non raró ob attactus impuros clitoris multum excrefcit, & irritatur, quod in regionibus calidis folemne eft; frequens eft feminis ejectio, vulva intumefcit, & hiat, ardor eft in abdomine, urina pauca & rubra: atque fi hæc calamitas caftis & monialibus accidat, tunc ob præfocatum mœrorem & occultatam diutiùs mali caufam ægrotant miferrimè, vel aut tarantifmum & dæmonomaniam fimulant, aut infaniunt eo fine ut rus foras è cœnobio dimittantur, millenifque in eo cafu utuntur ftratagematis, aut demum fe laqueo fufpendunt.

Similem morbum in feminâ viro utente obfervavit *Matthæus de Gradibus confil. 80*, quæ ftatim atque à viro conceperat, libera erat ab illo furore; aft verò fi intra unum aut alterum annum non conciperet, furiofa evadebat, ex appetitu veneris cum ventris fonitu, delirio, tremore, &c.

Hunc verò morbum deliriis non accenfeo, quia delirium non eft præcipuum fymptoma, fed veneris effrænis cupiditas.

Cadavera oftendere clitoridem tumidam, ovaria folitò majora, tubas Fallopii claufas.

Præter remedia antiaphrodifiaca laudatur à multis ufus cicutæ; verùm quod genus plantæ hoc nomine intelligatur dubium eft. Vide infra *Paraphrofynem à conio.*

3. *Nymphomania fervor uteri* Sennerti de furore uterino. L.

Eft alius affectus prioribus cognatus, quem *matricis fervorem* Antiqui appellarunt, quando nimirum univerfa uteri fubftantia incalefcit, cum dolore, lumborum gravitate, horripilatione, faftidio, urinæ ac fecum fuppreffione, & fœmina coitum vehementer appetit, fed ob dolorem venere uti pertimefcit.

Differt fiquidem hic affectus à prioribus, quod nec à feminis acrimoniâ, nec à libidine morali procedat appetitus venereus; fed tantùm à phlogofi, aut fervore uteri ejus fenfibilitatem adaugente.

In hoc quidem cafu præter phlebotomias, victum refrigerantem & humectantem, potus nitrofi, emulfiones, balnea, injectiones emollientes in vaginam, fomenta, fimiliaque proficua funt.

4. *Nymphomania pruriginofa; Pruritus uteri* Sennerti libr. 4 part. 2 fect. 1 cap. 2; *le Prurit de l'uterus.* L.

Non femper uteri, feu potiùs vulvæ pruritus veneris appetitum effrænem conciliat; adeoque ille pruritus eft à nymphomaniâ ipfâ diverfiffimus; verùm quandoque hujus libidinofæ cupiditatis principium eft, potiffimùm cùm clitoridem obfidet materies herpetica acris, mordax, in fœminâ aliunde ad venerem pronâ; cùm autem hæc cupiditas nec à feminis acrimoniâ, nec à depravatâ voluntate; fed à fede diverfâ affectâ dependeat, diverfum effe affectum vifum eft Medicis, ut *Sennerto.*

Curatio eadem eft ac herpetis.

XV.

XV. TARANTISMUS; *Il Carnevaletto delle Donne* Baglivi; *Œſtro di ballare; le Tarantiſme, le Janon.*

Eſt morbus in Apuliâ endemius, cujus præcipuum ſymptoma eſt inexplebilis ſaltandi, aut choreas agendi cupiditas: dicitur Tarantiſmus à Tarantulâ, & ægri *Tarantati*, quia invaluit opinio hunc morbum à Tarantulæ morſu excitari, quod *Baglivus* judicat; nuper verò *Ill. Serao Academiæ Neapolitanæ à Secretis* inficiatur.

Romæ capta ſunt experimenta cum Tarantulis; horum morſus dolorem excitat, dein tumorem liveſcentem, paucis poſt diebus cruſtâ nigricante obſitum; accedit ſomnolentia, cardialgia, vel cordis oppreſſio, & deinde dolores in ſingulis corporis articulis; ſed nunquam ſaltandi vel neceſſitas, vel cupiditas demorſos inceſſit; hos diaphoretica vulgaria ſanant.

Tarantiſmus ante ſæculum decimum quintum à nullo Auctore memoratur, licet tarantulæ multò ante forent cognitæ; in Siciliâ, Melitâ, Africâ regionibus Apuliâ calidioribus ſunt multæ Tarantulæ, nullus verò Tarantiſmus, ait *Ill. Serao*, cui contradicit *S. Gervaſius.*

Apuli habitant ſub cœlo calido & ſicco, ſunt ingenio acuto, imaginatione vividâ, temperamento melancholico, amore muſices, ſeu muſomaniâ inſignes; Tarantorum plurimi fatentur ſe à nullâ Tarantulâ demorſos unquam fuiſſe quantùm meminerint; ſolus *Baglivus* ſcorpio Apulo, cæteri omnes ſoli Tarantulæ hunc morbum adſcribunt ob præjudicatam opinionem, ut Aſtrologi aſtrorum influxui bella & epidemias tribuunt.

1. *Tarantiſmus Apulus* Baglivi de Tarantulâ. A.

Eſt morbus apud Apulos endemius, quem morſui Tarantulæ ob præjudicatam opinionem tribuunt, cujus præcipuum ſymptoma eſt ſaltandi, aut choreas agendi, & modulamina muſica audiendi effrænis cupiditas.

Occaſionem huic morbo fortè præbuit olim ſucceſſus muſicorum ſonorum ad excutiendam ſomnolentiam quam morſus Tarantulæ excitat; inde orta apud plebem opinio adhucdum vigens, muſicæ ineſſe eam vim quæ venenum Tarantulæ per ſudores à ſaltu excitatos abigat; verùm & citra tarantulæ morſum, ac ſcorpionis vulnus hic morbus, fervente cœlo, homines ad hanc veſaniam prædiſpoſitos, quâvis datâ occaſione invadit.

Morbus ille chronicus eſt cum paroxyſmis acutis quolibet anno recurrentibus; paroxyſmus incipit à mœrore, ſolitudinis amore; quandoque furor, ululatus, veſtium indecora abjectio, in cœno volutatio, quorumdam colorum, ut nigri averſatio, aliorum amor, accedunt; omnes ab inſtrumentis muſicis pulſatis, potiſſimùm à modulaminibus velocioribus, è ſomno & profundâ mœſtitiâ excitati, per triduum & ultra ſaltant ad ſudorem uſque, arborum ramos manu geſtantes & exagitantes, à diſſonantiis, aut ingratis modulaminibus pejus habentes, alta ſuſpiria trahentes; imò, ſi defuerit illud auxilium, in caro morientes: ſecus à ſonis harmonicis & ſibi gratis convaleſcentes uſque ad annum ſequentem; nam eo

tempore quo primùm affecti funt, paroxyfmus revertitur; quovis anno eumdem morbum experiri folent, & fi non faltaverint, toto illo anno aurigine, anorexiâ, febriculâ, anxietate cordis, aliifque fymptomatis vexantur.

Varietates hujus morbi, fi *Baglivo* fides fit, funt repetendæ à diverfis infectis, quorum morfui tribuitur hic morbus.

a. *Tarantifmus à Tarantulâ albâ* mitior eft; ex morfu dolor ventris pungens, diarrhœa, pruritus.

b. *Tarantifmus à Tarantulâ ftellatâ* pejor; inde dolor acutior, pruritus, capitis dolor, ftupor, gravitas, horror totius corporis.

c. *Tarantifmus à Tarantulâ uveâ* peffimus; inde fymptomata ftellatæ, & præterea tumor ingens, & dolor partis demorfæ, fpafmus, fudor frigidus, aphonia, naufea, meteorifmus, &c.

d. *Tarantifmus à Scorpio Apulo* Baglivi.

Demorfi non vitis palmites, fed enfes nudos geftare volunt.

e. *Tarantifmus fimulatus* Baglivi, cap. 7. *il Carnevaletto delle donne.*

Non à folo Tarantulæ morfu occafio præbetur huic morbo, fed etiam à chlorofi, ut obfervat *Baglivus cap. 7.* Multæ chloroticæ, ait ille, eadem ferè patiuntur fymptomata, quæ Tarantati, & confueto more fingulis annis faltando à chlorofi, & hyfteriâ immunes omnino evadunt.

Romæ, licet Tarantulæ deficiant, mulieres ac potiffimùm hyftericæ & moniales Tarantifmum non rarò fimulant, five amoris igniculis, five jacturâ rei familiaris, five aliorum malorum his propriorum tædio afficiantur; ob affiduum mœrorem in melancholiam & defperationem abeunt, eademque ratione omni mufices concentu & choreis delectantur fummoperè. Citharifte verò fimulantes à veris Tarantatis dignofcunt, ex eo quod veri Tarantati, vel leviffimum citharifte errorem in modulamine, & diffonantiam acutiffimorum inftar muficorum percipiunt, non verò qui Tarantifmum fimulant, aut qui à Tarantulâ demorfi non funt, ut cum *Baglivo* loquar; nec enim magis eft fimulatus qui a chlorofi, hyfteriâ, melancholiâ, nymphomaniâ, &c, pendet, quàm cui Tarantulæ morfus occafionem præbuit, fi *illuftr. Serao* fidem adhibeamus.

2. *Tarantifmus enteneafmus; Enthufiafmus* Galeni; *Saltus Valentini*, ac *Saltus Viti* Fel. Plateri; *Chorea S. Viti* Sennert. Libr. I, P. II, cap. 17. non verò Sydenhami; Ægri *Enterafftici* Herodoto.

Eft furor faltandi quem divinitùs immiffum putant *Guillerinus Hiftor.*, *Vincentius Bellovacenfis*, *lib. 26*, *cap. 10*, quem narrant anno 1012 fexdecim viris & tribus fœminis accidiffe ex imprecatione facerdotis, eo quod in cæmeterio choream duxiffent. Similem morbum caufis phyficis tribuendum narrat *Fel. Plater. in obfervat. libr. 1* de fœminâ Bafileenfi, quæ per menfem ferè fine intermiffione faltavit; imò cùm federe cogeretur, geftu, motuque corporis inquieto corpus veluti faltans agitabat.

In Circulo Sueviæ juxta Ulmam eft templum Sancto Vito dicatum; eò multæ concurrunt mulieres circa Feftum hujus Sancti quolibet anno menfe Maio, ibique faltu cum perturbatione mentis nocte dieque fe exercent, donec

donec ecftaticorum inftar corruant, qua ratione fibi reftitutæ fanitati videntur, & nihil per annum fentiunt; fecus membrorum inquietudine, tenfivis artuum doloribus, unà cum laffitudine fpontaneâ, & capitis gravitate torquentur, donec anno fequenti organum muficum quod in eorum gratiam hoc Fefto pulfatur, audiant: Hæc teftis refert *Gregorius Horftius obferv. lib.* 2. Similis eft puellarum multarum apud Gebennenfes phantafia, aut furor, cùm Divæ Mariæ Feftum recurrit, & eas ad aliquod Sacellum unâ aut alterâ leucâ diftans cum amafiis & fociis ineundum invitat animi recreandi, ad fidium.fonos liberè faltandi, & longè à cuftodibus genio fuo indulgendi pruritus; illa delectamenta fub velo devotionis licita tam ardenter appetunt plures, ut ab iis denegatis ægrotent; expertus loquor, his enim feftis interfui.

Pauló gravior erat affectus quem propè Courtray in Flandriâ obfervavit *Nicol. Tulpius* (*obferv. libr.* 1.) Homo erat verè mifer, volaticus & irrequietus, qui noctes ac dies curfitabat, fubfultu tam pernici, & agitatione tam perenni, ut fudoribus difflueret, nec nifi inevitabili dormiendi neceffitate preffus quiefceret.

Huc referatur inquietudo & œftrum ambulandi ac faltandi, quo plures tum viros, tum fœminas exagitatas vidit *Willifius*, ut graviores moleftias & lipothymias alioquin invafuras effugerent. *Willif. de morbis convulfivis, cap.* 7.

Vide quæ de melancholiâ faltante inferius referentur.

3. *Tarantifmus mufomania.*

Eft vefanus mufices amor, unde denegatâ hac voluptate mœror, languor, quandoque furor & infania; conceffâ verò tranquillitas, lætitia animi, fanitas. Si mufices cupiditas effrænis eft, atque fanitatem lædat, *mufomania* eft; hic mufices amor omnibus ferè innatus videtur, cùm infantes in cunis vagientes, irrequieti, infomnes, mirificè ab harmonicâ cunarum agitatione fubleventur; hoc teftantur de curâ doloris arthritici *Bonetus*, ifchiadici *Athenæus*, epilepfiæ *Chryfippus*, phthifeos *Default*, aliique innumeri referunt, circa quod legi meretur egregium opus *Lud. Roger Doct. Monfpel. de vi foni & mufices jatricâ* anno 1758. Ipfe non dudum invifi adolefcentem, qui in febre gravi quotidie remittente à cephalalgiâ vefpertinis horis in paroxyfmo revertente non levabatur, nifi fono tympani bellici; quod ut pulfaretur amicos rogabat, à quo quidem fono adftantes ferè capite dolebant; ille tamen adolefcens minimè mufomaniacus eft, cùm bene valet; ad hanc fpeciem attinet infania illa epidemica, fed fugax Abderitarum, quâ perciti fuere, dùm agebatur Andromeda Euripidis, ex quâ exeuntes velut infani ïambica canebant, vociferabantur, & tripudiabant perfeum imitantes, referente *Luciano*. Si fole fub ardenti, ut in amphitheatris Veterum, Tragædiæ noftræ *Opera* dictæ luderentur, non minor excitaretur apud nos vefania, nec defunt hujus corybantiafmi exempla quotannis dum Saturnalia celebrantur, necnon apud Tarafconenfes, & Aquifextienfes, cùm dies fefti ipfis fanctiffimi revertuntur.

Huc attinet obfervatio mufomaniaci relata *Hift. de l'Acad. R. des Sc.*

ann.

ann. 1707, *pag. 7.* Quidam Muficus hemitritæo detentus, feptimâ die delirio correptus fuit, clamans, territus, lachrymans, infomnis decimâ die, paululùm remittente delirio, quæfivit ut in cubiculo fuo fieret concentus; acceffere amici inftrumenta mufica afferentes, & ad primos fonos æger exhilaratus, præ gaudio lachrymas fudit, febris expers fuit toto concentûs tempore, quo finito recidit in priorem languorem; iterato remedio par fuit fucceffus; imò deficientibus muficis, cantilena cujufdam vetulæ ipfum fublevavit; demùm poft decem dies repetiti concentus eum fanavere.

Similis ferè priori eft obfervatio facta Alefiæ, & *in Hift. de l'Acad. R. des Sc.* relata *anno 1708.* quidam choreæ Magifter gibbus, nomine Maffon, fimili morbo acuto laborans cum delirio, fuafu Dni. de Mandajors, Acad. Reg. Numifmatum Socii, qui antecedentem hiftoriam legerat, idem remedium adhibuit; ridebant adftantes quod fidicen ad ægrum furiofum accerferetur, & variis fonis eum obtunderet, cùm æger, contra omnium exfpectationem, tranquillitatem recuperans, in lecto corpus erigere, & dulcedine foni captus modulamina brachiorum & capitis motu imitari cœpit; poft horæ quadrantem quo duravit ille concentus, æger, antea à fomno alieniffimus, placidè obdormivit, fudavit, & fanus evafit.

4. *Tarantifmus Tingitanus*; *le Janon.*

St. Gervais in libro cui titulus eft *Mémoires hiftoriques*, refert apud Africanos, Tuneti fcilicet, endemium effe Tarantifmum fpontaneum, feu à nullius infecti morfu dependentem, mulieribus potiffimùm familiarem, quo ad faltandum, & choreas agendas impelluntur, & huic morbo nomen eft *le Janon*; hos quidem motus tanquam convulfivos Auctor reputat; verùm verofimile eft, eos ejufdem generis, ac quos verè tarantati apud Apulos edere folent.

In oppido *Donzere* dicto apud Delphinates idem mos invaluit in curando anthrace, ac olim in oppido *Roquecourbe* juxta Caftres, fcilicet incifo tumore, & appofito fale, aceto ac pipere, æger ad faltandum & choreas ducendas per biduum, tintinnabulorum fono, & amicorum exemplo incitatur.

XVI. Hydrophobia; *Hydrophobie*, *Rage.*

Eft morbus cujus præcipuum fymptoma eft incredibilis potulentorum omnium averfatio.

Rabies, Græcis *lyffa*, eft apud lupos & canes morbus cujus præcipuum fymptoma eft vim fibi aliifque inferendi effrænis cupiditas; Lupi fcilicet rabidi obvios omnes mordent, fed non ideò funt hydrophobi; conftat fcilicet repetitâ apud Gallo-provinciales experientiâ, canes luposque rabidos bibiffe, manducaffe, flumen tranaffe, ut olim Marologii & bis Forolivii obfervatum, adeoque nec cibum nec potum averfari; aft in homine, quem canis lupusve momordit, præcipuum fymptoma eft aquæ, aëris,

ris, lucis averſatio, cui rariſſimè ſupervenit bibendi cupiditas. Rabiei ſpecies plures aſſignari poſſent, ut *rabies canina* quæ morſu propagatur, & in homine eſt hydrophobiæ accidens; *Rabies maniaca*, *Rabies dæmonomaniaca*, quæ ſunt accidentia maniæ, vel dæmonomaniæ, nec diverſum ab illis genus conſtituunt.

1. *Hydrophobia vulgaris*; *Phrenitis latrans* Damocratis; *Aërophobia*, *Pantophobia* Cælii Aureliani; *Rabies Canina* Boerhaave; *Hydrophobia contagioſa* Brogiani de Venenis pag. 102. Ægri *Hydrophobi*, *Pheugydri*, *Aquifugæ*, *Rabioſi* &c.

Ille morbus, Græcis prætervifus, truculentiſſimus, ſæpiùs ex animalis rabidi morſu communicatus; raró ſponte febribus ſuperveniens, unicum utplurimùm lethalem & brevem paroxyſmum obtinet, verùm ejus venenum diu & circiter quadraginta dies in corpore latitat antequam evolvatur; contagioſus eſt, ſalivæ ſcilicet interventu per morſum, linctum, baſia, à corpore in corpus tranſmittitur à canibus, lupis, felibus antea demorſis, aut ſpontaneam hydrophobiam patientibus.

Hujus hiſtoriam in *diſſertatione quæ anno 1748, præmium Academiæ Toloſanæ reportavit*, fuſè tradidi; idcirco hìc paucis ſumma capita attingere ſufficiet.

Venenum hydrophobicum duplici materie conſtat, unâ fixâ, mucoſâ, alterâ volatili; utraque in glandulis ſebaceis faucium, œſophagique paratur, colligiturque, ſive venenum ſalivam immediatè affecerit, ut accidit celebri *Baldo*, qui caniculam rabidam oſculatus eſt antequam eam occidendam mitteret, necnon his quos in facie lupi ſauciant; ſive venenum aliis partibus infuſum fuerit, quod morſu, imò linctu evenit, modò tamen dentium mucus & ſaliva non deterſa omnino fuerit, ut accidit cùm trans veſtes craſſas, lanatas, quiſpiam à cane mordetur; ſaliva venenum infert vulneri utplurimùm craſſum, quod ibi loci fovetur, exaltatur, reſolvitur per menſem & ultra, vulnere interea cicatricem citò inducente, & præmorſo, niſi æger timeat eventum, bene ſe habente: ſi verò venenum immediatè ſalivam infecerit, illud intra paucos dies evolvitur, & hydrophobia accedit, ut accidit illis qui in facie vulnus acceperunt; inde enim lachrymæ, ſaliva ducuntur citò ad œſophagum. Apud eos verò qui in locis ab œſophago diſſitis morſum paſſi ſunt, venenum non evolvitur, niſi poſt menſem & ultra, rariſſimè poſt annos; tunc verò vulnus antea ſanatum dolet, rubet, intumeſcit; ardent partes demorſæ, linctæ; æger ferè ſemper oblivioni mandatum infortunium ſuum in mentem revocat; imò refricatio hujus veneni evolutionem accelerat; inde utplurimùm mœror, triſtitia, cibi & potûs negligentia; tunc autem ſive timeat, ſive non, anginæ quædam ſpecies eum divexat, potum, utcumque ſitiat, deglutire recuſat, ſalivam etiam ſuam horret; incredibili quâdam antipathiâ, adverſus omnia liquida ori, aut etiam oculis oblata, afficitur, cujus rationem ipſe non intelligit; nulla hactenus in pulſu mutatio, nullum virium detrimentum; æger, ſi animo miti ſit, & ingenuè educatus, maximè verò ſi in-

infans, placidè potum renuit, lac à nutrice oblatum recufat, fruftra bibere conatur, cibi etiam lobulos raptim & cum fummâ difficultate devorat, & nemini minitatur; fi verò rufticus, aut minùs mollis indolis, diriora patitur fymptomata, maximè fi diram quæ imminet mortem, & quæ de rabidis vulgò feruntur non ignoret, is fcilicet quâdam obvios omnes mordendi prurigine tenetur; quotquot videt, tot fingit amphoris armatos hoftes, qui eum ad bibendum cogant: ægri ad aquæ, aut amphoræ nomen exhorrefcunt, falivam longè exfpuunt, imò vel minimum flatum aut ventum pertimefcunt, raro febricitant, rariùs delirant, plurimi devotas preces ad Deum fundunt, fimulque amicos monent ut fibi confulant, ut manibus vincula injiciant, ut à morfu & fputo fuo caveant, & intra unum, alterumve diem convulfi, turbati moriuntur.

Paulò poft obitum fecta cadavera horrendum fœtent, venter intumefcit flatu, ichor viridis ftomachum notat, maculæ atrorubræ œfophago funt inuftæ, cruor fluxilis paucus in venis, vifcera ficca, arida funt, nec mirum, cùm per biduum, triduumve æger omni potu abftinuerit. Animalium rabidorum carnes comeftæ, exceptâ fortè gulâ, aliis hydrophobiam intuliffe non conftat; jecur ipfum pro hydrophobiæ antidoto multis laudatur; veneni ergo fedes in œfophago fixa videtur.

Phænomena intelliguntur, fi ibi loci fupponamus humorem calcis vivæ inftar cum falivâ & aquâ affumptâ effervefcere aptum, & cujus energia cauftica dilutione extricatur; hinc dyfphagia atrox, naufea, gingivarum pruritus, exfpuitio, &c.

Si itaque hydrargyrum, affinitate quâ gaudet, adhæreat muco faucium, & illius excretionem promoveat, illud hujufce veneni in his glandulis præparationem impediet, exaltationem à morâ pendentem arcebit, eliminationem promovebit, fortè huic adhærendo illud concentrabit, ut acidum marinum fublimati corrofivi corrigit hydrargyrum, involvit in aquilâ albâ.

Multiplici obfervatione à viginti retro annis conftat homines à rabidis demorfos, maturo & conftanti hydrargyri ufu ab hydrophobiâ antequam accedat immunes evadere; hoc docent obfervata clariff. *Default Burdigalenfis*, *Darluc Forolivienfis*, *Fratris du Choifel Jefuitæ*, qui in Pontichery trecentos hac methodo fervavit; mea demùm pluries à quatuordecim annis repetita; cùm ante hocce inventum neminem verè hoc veneno infeftum convaluiffe vulgò creditur.

Ex diverfis hydrargyri præparatis, formâ turbith, cinnabaris, &c, præftantiffima eft pomata vulgaris Neapolitana, cujus drachma quantociùs vulneri & viciniæ eft inungenda; imò fi tempus urgeat primâ vice femiuncia, dein fingulis diebus ægro è balneo exeunti iteranda eft inunctio unius, alteriusve tantum drachmæ, quod repetatur per quindecim, vel viginti dies, ita ut æger ad fummum pauca fputa, plura quàm pro folito more ejiciat; ea verò fervatis fervandis, fub victu refrigerante & humectante, vitando aërem frigidum, diro huic morbo præcavendo fuffi-

ciunt.

ciunt. Plura vide apud *Ill. Van Swieten*, *Commentar. in Aphor. Boerhaave.*

In acceffu hydrophobiæ mofchus ad gr. xvj datur cum fucceffu, cum vel fine cinnabari gr. XXIV & aqua vitæ; fudorem & fomnum procreat. Hungari fuadent fcrupulum fcarabæi Maialis vorandum ad ciendam hæmaturiam quam in hoc morbo falubrem dicunt. *Heifterus* pejus adhuc confilium fuadet ut vulnus recens ore fugatur. Scarabæus Maialis eft *Meloe profcarabæus Linnæi.*

2. *Hydrophobia fpontanea.*

Eà eft quæ citra ullum contagium oritur potiffimùm in hemitritæi fpecie quâ affectos *phreniticos Brachypotas Hippocrates* nuncupat; paucæ verò funt hactenus hujus morbi hiftoriæ, de quibus videfis *Journ. de Med. de Vandermonde.*

Hanc *Lycanchem* Græcorum effe putat *Ill. Brogiani;* oritur autem vel fine morbo prægreffo, ut bis vidimus Monfpelii, vel à calore itineris referente *Du Laurens*, vel à commotione capitis, *Journ. de Med. Fevr. 1755*, cum cephalitide ab ictu capitis, *Effais d'Edinbourg*, a potu aquæ frigidæ æftuante corpore *Kochlerus* à *Morgagnio* citatus, vel fupervenit in acceffu epilepfiæ quam fugacem bis vidit in fuo fervo *Ill. Vandellius Mutinenfis Archiater*, ex epilepticæ filiæ morfu matrem in hydrophobiam incidiffe teftatur *Malpighius*, & *Journal de Medecine Avril 1761*, in typho hydrophobiam ortam refert *Salmuth Cent. 2*, *Obf. 52*, necnon *P. Borellus Caftrenfis Cent. III*, *Obf. 38*, in cynanche morbilla fugacem referunt *Act. Ac. Nat. Cur. T. 3*, *Obf. 205*, in peripneumonia *Journal Encyclopedique*, *T. 13*, in amphimerina cynanchica & in gaftritide, *Effais d'Edinbourg*, *T. I.*

Datur itaque alia primaria, alia, ut aiunt, fymtomatica & deuteropathica. Spontaneam effe periculi plenam teftantur aliquot obfervationes; interea quæ gaftritidi fupervenit uberrimis phlebotomiis fanata fuit; hydrophobiam fpontaneam & periodicè recurrentem quæ lethalis fuit citat *Mead:* fugaces & fymptomaticæ illæ hydrophobiæ, ut quæ paroxyfmum epilepfiæ, quæ anginam comitantur, periculi expertes vifæ funt; qua methodo tractari debeant fola docebit ferior experientia; an contagiofa fit per morfum? hoc duæ obfervationes fuadere videntur. Quidam, nomine Matthæus, cùm anatem amore percitum vexaret, ab illo demorfus fuit in labiis, collo, pectore; partes inflammatæ & citò gangrænâ affectæ fuerunt, unde mors; ipfe furor itaque morfus quafi venenatos excitat.

Collatis fere omnibus Recentiorum fcriptis de therapia hydrophobiæ, nequaquam affentiri poffum *Illuftribus Viris Nugent* & *Le Camus*, qui litus mercuriales, tot curis celebres, toties & feliciter adhibitos, dimittere volunt: experientia, quæ fola Practicos ducere debet, docuit ab anno 1747 ex quo methodus *Cl. De Sault Med. Burdigalenfis* in noftra Differtatione ob præmium Academiæ Tolofanæ fuit latius ebuccinata, quadringentos faltem homines ab animalibus rabidis demorfos, quorum ferè

nullus antea hydrophobiam & mortem effugiſſet, à litu mercuriali in tuto fuiſſe collocatos, cùm unicum citetur à Neotericis exemplum mulieris quæ ope antiſpaſmodicorum ab hydrophobia libera evaſit; illud autem exemplum, ſi non pro litu mercuriali, ſaltem pro mercuriali medicamine, cinnabari ſcilicet pluriès repetitâ, æquè militat ac pro antiſpaſmodicis: Illa quidem mulier jam ad hydrophobiam devenerat, quod mirum, cùm ab ea convaluerit; ſed præter duo exempla à *Cl. De Sault*, totidem à *Jeſuita du Choiſel* citata *Journ. de Med. Aouſt* 1756, aliquot hydrophobias ſuperatas, ſeu horrorem aquæ, ſpaſmos furorem, hydrargyroſi ſublatos videre *Clariſſ. Darluc*, *Cavalier Medici Gallo-Provinciales* in ægro dicto *Beuf*, & in Johanne Delphinate, qui ſimiliter convaluere, & in quatuor rabidis quos curabat *Clar. Hoin Chirurgus Divionenſis*, qui tamen deinceps obiere.

Vera methodus curandæ hydrophobiæ conſiſtit in ea mercurii adminiſtratione citò poſt morſum inſtitutâ, & quindecim ſaltem diebus continuatâ, antequam ménſis à morſu elapſus ſit, cùm æger in facie vel capite læſus eſt, & per menſem perſeverante in caſu morſuum partes extremas afficientium; quippe docet obſervatio, ut in *noſtra Diſſertatione* olim monuimus, multo citius à morſu ſupervenire lethalem aquæ metum, cùm facies vel caput vulneratum eſt, quàm cùm manus & pedes; terminus hydrophobiæ in primo caſu, obſervante *Ill. Darluc*, eſt ut plurimum unus menſis, aſt in ſecundo ad tres menſes & ultra extendi conſuevit. Qui itaque in primo caſu ultra dimidium menſem caruerunt litu mercuriali aut parciorem adhibuere, in tuto minimè ſunt; atque ſi tunc temporis brevitatem temporis ſuperſtitis velimus iterata & largiori mercurii doſi vindicare, metus eſt ne æger ab hydrophobia ſanatus, febre, ſudore, ſpaſmis, ptyaliſmo, viſcerum & capitis inflammatione correptus, dein pacatè, ſeu citra ullam rabiem & aquæ horrorem moriatur, ut ſexies factum eſſe novimus, tum in Gallo-Provincia, tum in Burgundia; cùm autem æger ſerius implorat auxilium Medicum, neceſſum eſt parum tutum, ſed unicum quod ſupereſt remedium tentare; ea lege *Sapientiſſimus D. Darluc* magnam pomatæ Neapolitanæ copiam fecit quatuor ruſticis in facie à lupa rabida demorſis, vigeſimo quinto à morſu die, quibus itaque hydrophobia proximè imminebat; inter quos duo, qui totum corpus hydrargyro ſibi inunxerunt procul à Medico, in furorem acti, & poſt triduum uberrimo ptyaliſmo medio in nemore expurgati, tamen contra omnium ſpem convaluere, ut ſcripſit ad me *D. Cavalier.*

Altera lex eſt ut, cùm ſufficiens tempus ſuppetit, & primis à morſu diebus accerſitur Medicus, more *Cl. De Sault*, *Du Choiſel*, *Bertrand Maſſilienſis Medici*, quem uſque ſecuti ſumus & olim deprædicavimus, exiguâ doſi pomatæ Neapolitanæ, ad drachmam ſcilicet, alternis diebus, interpoſitis ſi commodum ſit balneis, illinatur, ut hydrargyrus pacatiſſimè omnes corporis mæandros pervadens, ſine tumultu & inflammationis metu, venenum ubique extinguat, quod in ſyphilide curanda duplo tamen majori doſi, ob prægreſſas præparationes ægri, inſtituere conſuevimus,

adeo-

adeoque ea lege ut ſenſibilem ptyaliſmum vitemus, quo ſcilicet fit ut hydrargyrus citius quàm par eſt extra corpus delabatur. Quicumque has duas regulas ſecuti ſunt, nullo excepto, ut ut demorſi in facie vel capite, quantum mihi hactenus notum eſt, evaſere. Huic methodo inſiſtens poſt laudatos Authores, multoties vidi à canibus, ab aſina rabida, à fele rabida demorſos à periculo liberatos eſſe; & quod majus eſt, non ſolùm à canibus & in artubus, ſed etiam à lupis rabidis & in facie, demorſos quamplurimos curavit & ſanavit *Ill. Darluc*, qui neminem hujuſce conditionis ultimæ demorſum unquam vidit ſine litu mercuriali ſanatum; vidit autem duas hydrophobiæ epidemias, in quarum prima anno 1747 viginti ſeptem homines, & in ſecunda duodecim anno 1751 demorſi ſunt Forolivii in Gallo-Provincia, præter multos alios ſporadice hoc viru contaminatos.

Uſus turpethi mineralis, panaceæ, aquilæ albæ, forte & ſpiritûs antivenerei, certè utilis eſt, ſed multò minus tutus, ſaltem uſus turpethi, quàm litus mercurialis; hydrargyri moleculæ quæ à vaſis cutaneis accedunt ad maſſam ſanguinis vaſa omnia minima prætereunt; ſi verò viâ chyli ad cor accedant, inde ob gravitatem ſpecificam maximam, juxta hydraulicæ leges, vaſcula tantùm majora in axis majorum directione poſita, lateralibus inſalutatis, penetrant: & turpethum minerale, utpote emeticum energeticum, ſtomacho inflammationi proximo, niſi maturè, & ad granum unum in mulieribus, aut duo tantùm in viris, more *D. Bertrand* adhibeatur, nec pluries repetatur, poteſt inferre ſtrages non hactenus cognitas, qualis eſt paraplegia lethalis quater obſervata in hac methodo. Quod antiſpaſmodica ſpectat, ut moſchum, camphoram, opium, ſuccinum, ea parcâ doſi præſcripta minimè ſpernenda ſunt, maximè cùm ſuperveniente aquæ horrore nullum aliud ſupereſt perfugium; aſt multò tutiùs in prophylaxim, quàm ea medicamina, adhibetur hydrargyroſis.

Hydrophobis in furore conſtitutis oculi noctu lucent, ut felibus, quod *Ill. Darluc* teſtatur, & ultra mediam noctem Brunellæ hydrophobæ opem ferens *D. Cavalier Medicus* Forolivii obſervavit; inde roboratur quam olim tradidi de fluido nerveo electrico ſententia, meaque de hydrophobia theoria, quæ admittit in hoc morbo fluidum illud in phoſphoricam activitatem exaltatum.

Numquid ea activitas phoſphorica fluidi nervei à vehementi affrictu concitatur in œſtro epileptico, venereo, phrenitico, in fervore febrium ardentium, in phlegmaſiis ſupra citatis? nonne epilepſia parva eſt in œſtro venereo, quo vigente hieme excandeſcunt feles, quo tempore leviter fricatæ ſcintillant undique, & oculis ſolito intenſius lucent; æſtate pluries accidit hydrophobia ſpontanea luporum quam tempeſtatibus temperatis ob calorem, quo fluidum nerveum magis electricum evadit, modò ventus auſtrinus deſit: vigente hieme lupi hydrophobi etiam evadunt, nec non feles, ob vim electricam tunc temporis vehementiorem. Sed de his in hypotheſium ſphæra contentis hîc agere locus non eſt.

ORDO TERTIUS.

DELIRIA.

Ratio eſt facultas percipiendi nexum veritatum univerſalium ; inde homo dicitur animal rationale , quod cùm ætatem ſufficientem attigit, capax eſt hunc veritatum nexum percipiendi , ſeu quod idem eſt propoſitiones generales veras & abſtractas ex pluribus individuis concretis obſervatione compertis valet efformare : *Intellectus* enim quo pollet homo eſt facultas abſtractum in concretis pervidendi , ſeu ideas generales efformandi, cùm bruta nil cernant niſi in individuo ſeu in concreto, unde veritates univerſales, quales ſunt elementa ſcientiarum, capere nequeunt.

Ratiocinari eſt ex duabus propoſitionibus terminum communem habentibus, tertiam elicere ; hoc præſtant homines etiam in rebus intellectualibus , ut circa virtutem, vitium, ſanitatem, ægritudinem genericè ſumptas ; bruta verò bonorum vel malorum ſenſitivorum ideam ſenſu retinent, & ſimilia in ſimilibus circumſtantiis exſpectant , quæ exſpectatio eſt quid analogum humanæ rationi , & vulgò *inſtinctus* dicitur aut *ſenſus communis* , nam ſenſus ſeu facultas percipiendi impreſſiones objectorum præſentium fere ſufficit cum memoriâ , ad hanc ſimilium eventuum exſpectationem.

Moroſi hoc inſtinctu minimè deſtituuntur , bona & mala ſenſitiva non ſolùm percipiunt, ſed & quædam præ aliis impenſè appetunt , & proſequuntur , atque in hoc errant quod organorum extra cerebrum poſitorum vitio ſeducti, bona hæc ſenſitiva intellectualibus multò majoribus anteponant, ut nymphomaniacæ illecebras veneris caſtimoniæ , famelici alimenta temperantiæ, denique pro bonis ſummis & realibus exigua & apparentia ſumant ac proſequantur ; interea ex eo ſolo inter deliros non numerantur , quia animæ ſedes , ſcilicet cerebri medulla, non vitiata eſt, adeoque ipſis cupiditatibus morboſis reſiſtere poſſunt , ac ratione quâ pollent , ac libertate quâ fruuntur , errorem ſuum corrigere potis ſunt; verùm deliri cerebrum habent læſum tùm in toto tùm in parte, nec proinde ipſis poſſibile eſt ſuum errorem agnoſcere , nec agnitum emendare ; illi quorum encephalus totus afficitur ferè ut maniaci inconcinnè de pluribus diverſiſſimis objectis judicant & errant ; melancholici verò , quorum medulla cerebri in parte tantum vitiata eſt , de uno aut altero delirii ſui objecto peſſimè judicant , in aliis ſæpe rectè cogitantes , ingenioſi & acuti.

Præterea moroſi quidpiam bonum eſſentialiter & conſtanter appetunt, aut malum averſantur quoddam præfractè , & in hoc moroſitas conſiſtit ;

ſalvum

salvum tamen remanet ratiocinium, nisi delirium cum morositate complicetur; ast delirantes etiamsi quædam avidè appetant, aut sine ratione aversentur, interea plures circa indifferentia errant, ut qui se cereum, figulinum, vitreum caput gestare, se Reges esse, aut equos, aut Deos reputant; illi de his aliisve subjectis absurda, minimèque sibi cohærentia deblaterant, aut multa perpetrant quorum motivum in sanorum mentem nunquam ferè venire potest: sic maniacum vidi, qui per quadraginta dies cibum & potum recusabat, solo tabaci fumo contentus, nec suæ abstinentiæ ullum motivum afferebat; idem filiæ suæ trienni pollicem cultro abscidit, nec eadem die hujus vel meminerat, vel pœnitebat, & sciscitantibus aliena omninò respondebat.

Fingite concentus cujusdam Rectorem & Præsidem, qui non solùm diversorum instrumentorum ab aliis pulsatorum sonos percipiat, sed etiam quos ipse in clavicymbalo aut organo ecclesiastico pede, manuve producit, registris, ut aiunt, omnibus eductis; ille si mentis compos, liber, & nullis aliis negotiis distractus, sonorum harmoniam, & si quæ sit, minimam dissonantiam facilè percipiet, omnium partium actionem sapienter moderabitur & diriget; talis est anima in statu sano, dùm præest machinæ humanæ rectè constitutæ; verùm si instrumentorum, quibus utuntur socii, chordæ sint malè ad concentum aptatæ, vitiosæ, instrumentaque ipsa malè disposita, sive instrumenti cui præest registra quædam sint clausa, ut si organa auditûs, memoriæ, imaginationis ferientur, aut ipse aliò distractus, impossibile est rectum & jucundum concentum fieri; deficiente præsidis regimine, omnia confundi & perperam misceri necessum est.

Talis est confusio in regimine actionum liberarum apud delirantes, licet plures ex actionibus naturalibus, v. g. vitales pacatè & concinnè exerceri pergant, quæ scilicet non actualem præsidis systematis nervei attentionem exigunt, sed veluti ob longam ejus assuetudinem ab ipso inscio fiunt, ut fidicen inscius capite & pede mensuram denotat, interea, dum modulaminibus diversis excitandis est intentus.

Delirium à *Boerhaave* definitur *ortus idearum non respondens objectis externis, sed internæ cerebri dispositioni*; à *Pitcarnio insomnium vigilantium*. Hallucinatio error est qui à vitio cerebri non pendet, sed à pravâ organorum externorum dispositione, ut in vertigine, suffusione, & error ille differt à morositate, ut picâ, satyriasi, quod non notabilem & constantem secum inducat appetitum vel aversationem: delirium verò pendet à vitioso cerebri ipsius statu, & non nisi consequenter ad ejus vitium ipsi hallucinatio aut morositas sæpius adjungitur.

In statu sano animæ, qualem depinximus dum de concentûs præside agebamus, omnes actiones & ideæ, indeque pendentes appetitus & motus, determinantur, & à circumstantiis externis, & à ratione ac memoriâ veritatum, vel præceptorum universalium custode; unde fit ut omnia rectè percipiamus, absentia imaginemur, præteritorum recordemur, futura prævideamus, omnia bona malave ad recti judicii stateram libremus, sicque omnes

ideæ

ideæ & actiones ab his principiis internis & fimul externis determinentur. Verbo, datur confenfus inter externas circumftantias, & notiones acquifitas boni & recti; unde determinatur quid in quâvis circumftantiâ fentiendum, appetendum, & agendum fit.

Deeft ille concentus in omni vefaniâ, nam *hallucinati* imaginantur & percipiunt quæ non fentiunt; *morofi* loco voluntatis ab appetitu fenfitivo diriguntur; *deliri* brutorum inftinctu, non regimine rationis, ducuntur, & fiunt fimiles equis & mulis quibus non eft intellectus, ipfis etiam pejores, fi fimul gravibus pathematis aut morofitatibus agitentur. In amentiâ ferè nulla funt pathemata, nec triftia, nec hilaria; in melancholicis triftia funt, in maniacis vivida ad audaciam & iracundiam vergentia.

In phrenitide, paraphrenefi & cephalitide pyrexia acuta inflammatoria eft, unde differunt hi morbi à vefanis quibufcum ratione delirii conveniunt; in his morbis eft infarctus vaforum corticalium & medullarium cerebri aut cerebelli, atque impetus fanguinis in ea vafa & inde orta nevrolymphatica excitat medullarium fibrarum pulfationes, diftenfiones infolitas objectis externis non refpondentes, inde ideæ inconcinnæ, hallucinatio, morofitas & delirium, quod fedato fanguinis impetu, refoluto vaforum infarctu, utplurimùm cum ipfâ pyrexiâ intra aliquot dies evanefcit.

In paraphrofyne etiam fugax eft utplurimùm delirium, febris cujufdam fæpè comes, aut veneni effectus. Verùm in maniâ, melancholiâ & amentiâ, conftans, diuturnufque eft error mentis, nec à fugaci fluidorum vitio, fæpiùs verò à folidorum ipforum labe dependens, unde medelæ difficultas fumma: morotrophia his ægris non fanandis, fed tantùm ferè cuftodiendis & nutriendis dicata, hanc difficultatem fatis teftantur.

Ratiociniis, monitifque Philofophicis hos vefanos aggredi foret operam oleumque perdere, aut furdo canere, quos ad medicamina, vel alimenta neceffaria fumenda minis & verberibus cogere non rarò opus eft. Hi foli funt ægri apud quos morbus non eft moleftia, feu qui fuam ægritudinem non ægrè ferunt, nec de eâ conqueruntur: non mirum itaque fi ad ejus fanationem concurrere recufent, forteque Medicis fauftum eventum fortitis refponderet maniacus, ut refpondit ille, de quo *Horatius*: *Pol me occidiftis amici.* Interea adeò triftis eft ac turpis ille morbus, ut, fi non ægrum, faltem parentes, amicos & cives omnes fibi obftringat Medicus, qui infanum ad rationis viam reducit.

XVII. PARAPHROSYNE; *Delirium* Latinis; *Temulentia* Platero; *Mentis alienatio*; Gallis *Délire*, *tranfport au cerveau*, *aliénation d'efprit.*

Eft fugax & fæpe febrile delirium, unde à maniâ, melancholiâ, aliifque morbis conftantibus diverfum, nec non à phrenitide, paraphrenefi, fynocho & typho, quorum fæpe comes eft, ut pars à toto difcrepat.

Oritur

Oritur utplurimùm ex tali vitio cerebri quod valet certas æſtheterii (*a*) fibras diſtrahere, ſuccutere, unde determinatæ in mente exſurgunt ideæ objectis externis non reſpondentes, ex quibus tamen omnes appetitus & actiones determinantur.

Verè ſomnium eſt vigilantis; ſomno detenti minimè poſſumus phantaſmata quibus detinemur abigere, & errorem corrigere; aſt ſtatim atque evigilamus viſis & auditis objectis ambientibus, atque iis cum objecto ſomnii collatis errorem noſtrum agnoſcimus dùm ſani ſumus. Verùm in paraphroſyne nec omninò evigilamus, ſed tanta eſt impreſſio facta in emporio, ut eam inde exortam ideam minimè abjicere poſſimus, unde eâ ideâ vehementer percuſſi, conſequenter appetamus, averſemur, judicemus, & actiones omnes dirigamus; nemo eſt qui inter ſomniandum, terrore v. g. percuſſus, ſi expergefiat, paululum has ideas non rejicere poſſit; verùm ſi ſomno iterùm indulgeat, illa phantaſmata nobis invitis iterùm menti obverſantur; ita ut pluries hanc luctam inter ſomnium & libertatem intra horam experiatur. Si itaque febricitans talem in vaſis ſanguiferis infarctum patiatur, ut certam ideam altè infixam non poſſit amovere, quæque impreſſiones forinſecùs advenientes ſuperet, is fruſtrà objecta externa percipiet, ea præterviſurus aut mox in inſomnium etiam interdiu relapſurus, atque ille paraphroſyne laborare ſeu delirare dicitur.

1. *Paraphroſyne temulenta*; *Delirium ex narcoticis, venenis dementantibus. Temulentia* Plateri. B.

Eſt illud delirium quod ex liquoribus fermentatis, ut vino, cereviſiâ, horum ſpiritibus immodicè hauſtis, formâ potûs, vaporis, balnei, clyſmatis, &c oritur. Horumce ſpirituum energiâ fluidum nerveum in cerebro mirè exagitatur, inde millenæ ideæ turmatim exortæ in animâ; verùm ex illis quædam ſunt cuique magis familiares; quæ proinde nos magis afficiunt & delectant, iis proinde fortiùs adhæremus & acquieſcimus, unde cujuſque mores & ingenium in temulentiâ declarantur; iracundus exardeſcit, amaſius ſuſpirat, nullus à circumſtantibus objectis quibus vix afficitur ad ſimulandum determinatur, unde vulgò dicitur: *In vino veritas.*

2. *Paraphroſyne à venenis.* D.

Datura Methel. Du Guid Edimburgenſis, *Diar. Medic. Novembr.* 1757.

Decoctum trium fructuum in lactis pintâ jejunè hauſtum à robuſto ſexagenario induxit ſequentia ſymptomata.

Illicò vertigo & vacillatio ut in ebrietate, ſenſuum omnium obſcuratio, nulla nauſea, lectum æger petit; lingua & os aridiſſima, balbuties;

(*a*) *Æſtheterium*, ſeu ſenſorium commune, eſt, ut multi exiſtimant, *corpus calloſum* cerebri, quod animæ ſedem eſſe dicunt.

ties; immobilis fuit, muſſitavit, delirare viſus eſt in geſtibus, genubus flexis, brachia tendens, & aliquid inquirens; oculi graves, triſtes; dein aphonus, tranquillus, ſine pulſu, artubus reſolutis, per ſex, ſeptem horas ſtupidus, dein furibundus ſe jactabat in lecto, infinita ſigna adſtantibus non intellecta edidit, tranquillus dein ac eodem veſpere omninò ſanus evaſit.

Datura ſtramonium, ſeu pericarpiis erectis, in Occitaniâ vulgaris, ſuppeditavit decem ab hinc annis latronibus venenum, quo nefarii per aliquot annos uſi ſunt; ſemen ſcilicet contuſum in vino infundebant, ſed quâ doſi neſcio; majori ſcilicet qui bibunt venenum, pereunt, & plures ſic interemptos vidi vel audivi; minori doſi paratum vinum ore aſſumptum intra pauca minuta hominem ſomno tradit, quo tempore à furibus ſpoliatur, dein intra paucas horas ſomno excuſſo, æger veſanus, demens, millenis minimè injucundis deliriis agitur, mutus utplurimùm & geſtibus appetitus ſuos demonſtrans, ſine nauſeâ nec cardialgiâ, deinde per multos dies oberrat phantaſmatis ſuis detentus, hilaris, ac demùm ad rationem redit, ſed debilis ad progreſſum & veneri impar; hæc in pluribus vidi, viderunt etiam Senatores Præſidialis Monſpelienſis, qui hos nefarios morte damnarunt. Carnifex Aquiſextienſis ſumpto olim hoc veneno per noctem in cæmeterio choream agebat, & ejuſdem urbis canidia morti fuit addicta quod puellas ſic dementatas ganeonibus tradidiſſet. Hoc criminis genus apud Orientales familiare eſt, docente *Acoſta*. Plura videſis apud *Garidel Hiſtoire des Plantes de Provence.*

Hyoſcyamus niger radice, flore, foliis, ſimiles effectus inducit. Mulier Monſpelienſis ejuſque maritus radices illas pro radicibus ſcolymi manducaverant; veſpere poſt quadrantem horæ guttur fuit conſtrictum, vox extincta, dyſuria acceſſit, amauroſis fugax, riſus ineptus, continua loci mutatio per dies duos, dein cephalalgia, debilitas, quæ cuncta emeticis, catharticiſque ceſſere. Vidi ſimiles effectus foliorum in juſculo decoctorum in alterâ muliere.

Sumptis *hyoſciami nigri foliis decoctis* ſuperveniunt vertigo, ſtuporque velut à temulentia, poſt tres horas delirium febrili ſimile, pulſus irregularis, color faciei ſæpe mutatur, oculi torvi, pedum gravitas. Liberantur ægri aſſumpto ypecacuanha cum aqua calida & oleo, ſi evomant, ſecus verò ſi ſudore diffluant & copioſe mingant; quidam per menſem adhuc laborant aſtheniâ, gaſtrodyniâ gravativâ, torminibus ventris, cephalalgia, vertigine. *Tranſ. Philoſ. 1752 à D. Stedman.*

Coriaria Niſſolii, *Act. Acad.* vulgò *redoul*, cujus baccæ epilepſiam creant, foliis etiam nocet hominibus, & hoc ſingulare obſervavi in muliere Monſpelienſi, quæ decoctum foliorum ejus in juſculo aſſumpſerat, quod ſcilicet ſe in medio aëre conſiſtere fermè putaret, nec lecto inſiſtere; viſus erat obnubilatus: hæc per biduum.

Solanum hortenſe baccas diverſicolores producit, quarum ſeptem vel octo in offâ comeſtæ, quod ruſtici montium vicinorum ludibrii causâ quandoque faciunt,

faciunt, fimilem paraphrofynem aut temulentiam inducunt. De effectibus atropæ Belladonæ, vide *Carum.*

3. *Paraphrofyne ab opio.* Collect. Acad. tom. 3. pag. 676. à Chrift. Schelhammero. B.

Tribus granis & femiffe, totidemque croci, deglutitis à viro circa noctem mediam, vir 1° per horæ quadrantem fomno tumultuofo, infomniifque turbato, irrequieto indulfit; 2° evigilavit ore ficco, & cum loquelæ, articulationifve impedimento; 3° poft horam caput ftupefactum & vertiginofum; 4° tunc fibi videbatur ipfe in aëre fufpenfus, & omnia circumrotari; 5° progredi coactus titubabat, ægrè procedebat, ftupor fenfim decrefcebat, aft artuum torpor identidem fubitò augebatur; 6° penes fe non erat omnino, & fuæ exiftentiæ vix confcius erat, quæfitis tamen fatis aptè refpondebat; 7° poft femi-horam fenfibus orbatus fuit, excepto vifu & auditu, fic acetum nullâ acrimoniâ præditum, fpiritus volatilis falis ammoniaci inodorus, tactus ferè nullus, ipfi videbantur; 8° manuum tamen fuarum genis applicatarum frigus fentiebat; frigebat autem poft femi-horam toto corpore maximè extremis artubus, inde ftupor mufculorum, & progreffus impeditus, unde ad hypocauftum excalefactus fuit, & ambulare coactus ne moreretur, fic progrediens obdormifcebat fomno obrutus; 9° horâ tertiâ matutinâ ratio priùs obnubilata emicuit, pulfus priùs vix fenfibilis furrexit: tunc fomnus ipfi conceffus fuit, fed huic indulgens æger turbabatur, fui impos erat ftatim ab oculis claufis; judicio liberiori facto, ipfe fomnum à fe arcebat, à quo timebat; 10° horâ quartâ matutinâ, fumpto potu fpirituofo vires recuperavit, & in omnibus artubus formicationem brevi fenfit, repetitis frictionibus ftupor fuperficiei corporis evanuit, fenfufque in eâ reftitutus; 11° finita hac ægritudine æger faffus eft fuas toto hoc tempore ideas tantùm vagas, & cognitionem ftatûs fui non nifi confufas fuiffe, licet præteritorum clara remaneret memoria; 12° addebat quòd oblato fibi lectoque libro lecta non intellexerat, oculofque fuos quater majores fibi apparuiffe, ita ut metueret ne afpicientibus horrendus videretur; hujus autem narcotici operatio poft fex horas omninò evanuit, & valetudo tunc integra reftituta fuit.

Ex hac egregiâ obfervatione multa ad pfychologiam perficiendam deduci poffunt corollaria. Facultas attendendi ad objectum feu ideas divagantes recolligendi ab opio turbatur, impeditur, quidam præ aliis fenfus obfcurantur, memoriâ tamen vigente; tactus videtur effe duplex, uno obfcurato quo corpora diftinguuntur, alter quo percipitur frigus, clarè fentit: imaginatio qua æger in aëre fufpenfus fibi videtur, fumptis aliis venenis, ut hyofciami imo coriariæ foliis orta, fingularis eft.

Ab atropâ Belladonâ. Vide *Obf.* D. *Dumoulin*, *Medici Cluniacenfis*, *Journ. de Medec. Août* 1759. *pag.* 119.

Nota. Paraphrofynes diverfi tantùm gradus funt *delirium*, *furor*, & *rabies.*

Delirium eft primus gradus in quo ægri pacatè & tranquillè verba effu-

 tiunt,

tiunt, aut ineptias agunt. *Furor* eſt paraphroſyne cum audaciâ, vultu truculento, voce altâ, geſtu expedito, ſæpè minaci. *Rabies* eſt paraphroſyne cum infanâ ſibi aliiſve nocendi, imò vim inferendi, cupiditate, eſt itaque ultimus gradus delirii.

In eâdem morbi ſpecie datur nunc delirium, nunc furor, nunc audacia; ſic in hydrophobiâ caninâ, vidi puellam, quæ pacatiſſima erat ad mortem uſque, tantummodò aquam horrens, ejuſque averſationem ſuperare omnimodò tentans: vidi puerulum à fele demorſum omninò hydrophobum qui morum ſuavitatem ad mortem uſque ſervavit, adeoque immeritò *hydrophobiæ* à multis ſynonyma dicitur *rabies*: cùm dentur & rabioſi non hydrophobi, & hydrophobi minimè rabioſi.

In phrenitide tum legitimâ, tum febrili idem æger nunc pacatè delirat, nunc in paroxyſmo furit, nunc verò ſi irritetur rabidus evadit; malè itaque *phrenitis* per *furorem* vertitur, utcumque furor in phrenitide, ut in maniâ, frequenter accidat.

Rabies itaque non eſt genus morbi, ſed accidens, quod maniacis, hydrophobis, melancholicis, dæmonomaniacis, aliiſque ſupervenire poteſt.

4. *Paraphroſyne a conio* Linnæi; Conion Græc. Galen. A.

Cicuta major C. B., Cicuta Matthioli eſt *conium* Linnæi; vulgò confunditur cum cicuta aquatica Wepferi. A conio, ait *Galenus*, illa fit amentia, quæ à Græcis ipſis *conion* appellatur.

Folia illa afinis tantummodò carum procreant, ita ut non tantùm ſtupidi, ſed prorſus mortui videantur, ac ruſtici illis ſæpè pellem detraxerint, qui in medio opere expergefacti ſunt, non ſine magno excoriantium terrore & ſpectantium riſu.

Aſt hominibus radices, teſtante ipſo *C. Bauhino*, manducatæ poſt tres vel quatuor horas rationis jacturam faciunt, ita ut ægri, quos viderat, huc & illùc per domum in tenebris vagarentur, amentiâ & furore ducti: unde adeò capite parietes impetiverant, ut manè occurrentibus vicinis, lividam, cruentam, ac horrendam oſtenderent faciem. Idem accidit Monacho; qui hujus folia petroſelini vice in juſculo incoxerat, ille per plures menſes modò amentiâ, modò furore agebatur; hos omnes ſanavit *C. Bauhinus*, *Comment. in Matthiol. de cicutâ, pag.* 988.

Venenum verò quo Socrates olim extinctus eſt, creditur eſſe ſuccus non conii, ſed cicutæ *Linnæi*, quam *ſium erucæ folio Tournefortius* nuncupat: Venenum multò periculoſius, cùm homines citò perimat; illud verò cum opio permixtum fuiſſe, monet *Theophraſtes*; unde mors placida: ſic Socratem ſumpto toxico oculos fixos, torporem & gravitatem expertum eſſe dicitur.

An conium illud extus genitalibus applicatum ad ſatyriaſim ſanandam valeat, ut plures de cicutâ allatæ teſtantur hiſtoriæ, ignoramus; certum eſt hujus extracti uſum internum hodiè vulgatiſſimum illis viribus non eſſe præditum.

5. *Para-*

5. *Paraphrosyne magica. Delirium magicum* Kempfer. Amœnit. fasciculo 3. pag. 651. A.

Apud Indos frequens est usus electuarii magici ex semine daturæ, opio & polline cannabis præcipuè conflati, additis pro lubitu aromatis, quæ ferociam corrigant, & vitales spiritus roborent. De directione Pharmaci ad diversa pro lubitu inducendum phantasmata, multa referuntur admiranda, sed partim incredibilia, partim fabulosa, ut maritum excœcari, dùm adulter ejus torum conscendit. Ast plura vidit ipse *Kempferus*, ut sequentia. In Malabariâ pro compescendo Idolo cui annonæ caritatem aut tempestatem tribuunt, virgines multæ, pulchræ, comptæ è templo Brachmanum comitatu eductæ in publicum prodeunt; cùm verò ex Bibliis Gentilibus verborum formulam Sacerdos prælegit, puellæ tripudiare, subsultibus crebris, inconditis, & gradatim vehementioribus corpus fatigare, torquere artus & oculos, spumare & horrendas actiones edere; opinante populo illas irâ agitari ab inductis dæmonibus, seu geniis quibus obsidendæ offeruntur; hæc dùm aguntur, cymbala, tympanaque lætum resonant, populo voce & suspiriis applaudente; lassatas Brachmanes reducunt in templum, cubare jubent, & propinato pharmaco quod prioris vim retundat elapsâ horulâ menti restitutas ostendunt populo, ut turba Gentilis liberatas à geniis videat, & idolum (*Wistnu*) credat conciliatum.

Ipse *Kempferus* in convivio amicorum bolum electuarii à Benjanis oblati, accepit & alii accepere, hoc hausto omnes repleti sunt & perfusi incredibili gaudio, risu, cachinnis, amplexibus solùm explicando, nocte accedente equos conscendunt, & tunc sibi visi sunt cum pegaso volatu per nubes ferri, iridibus circumdari; apud se perventi, lupino appetitu oblata voravere, postridiè sanissimi mente & corpore fuere.

Bethel dicitur medicamentum quoddam masticatorium in universâ Indiâ usitatissimum, quod à plebe & magnatibus continuò masticatur; componitur verò ex foliis piperis Bethel *Linnæi*, fructu seu nuce *Cycadis* areca dictæ, & calce ostrearum calcinatarum; hæc in trochisci formam folio Bethel involvuntur; hoc salivam prolicit, labia rubore sanguineo tingit, gratum halitum ori conciliat, gingivas roborat, & areca licet exiguâ dosi addita, cerebrum leviter inebriando spiritus demulcet & exhilarat. *Kempferus* verò Bethelem nunquam potuit mandere, quin anxietates, sudorem frigidum & vertigines, æque ac à tabaci fumo, experiretur.

Indi etiam tincturâ opii tabacum inficiunt, ut fumus ipsis usitatissimus caput vehementiùs turbet.

6. *Paraphrosyne febrilis* Patholog. Meth.; *Delirium febrile* Boerhaave aphor. A.

In febribus acutis, potissimùm synocho, typho, tritæophyâ, aliisque, cùm vis cordis sit adaucta, sanguisque rectâ ferè viâ à cordis ventriculo sinistro impulsus ad carotides immittatur, inde ad cerebri vasa cum impetu ruat, ea vasa fortiùs impetit quàm vasa ejusdem à corde distantiæ sed fre-

quentioribus & acutioribus angulis inflexa, ut docent leges Hydrodynamicæ à *Michelotto* traditæ, à nobis verò per experimenta firmatæ (*Differt. de Medicam. fpecific. actione*) inde vaforum cerebri infarctus, feu major affrictus fanguinis intra illa vafa fluentis, inde fibrarum cerebri affrictus, & ideæ objectis externis minimè correfpondentes, nec à voluntate corrigendæ; inde delirium, inde ftupor mentis ad neceffitates folitas appetendas, inde anorexia, adipfia, afthenia, languor circulationis, fecretionum omnium, inde typhi fymptomata. Aperto cadavere inveni pluries vafa piæ meningis cruore turgida; ante delirium adeft pulfatio temporum, feu impetus vehemens carotidis intra offa cranii decurrentis, in formam *S* incurvatæ, ibique fortiùs impetentis; præcedunt pervigilium, ideæ vividæ, promptæ, pathemata varia, vox infolita, audax, oculi truces, fimiliaque. Pulfus dein oborto delirio paululum tardior quàm antea, refpiratio rara, magna, fufpiriofa, quia anima non percipit neceffitatem frequenter refpirandi, pulfus accelerandi &c: ex delirio fequitur quandoque, aucto infarctu, carus, convulfio, pejoraque fymptomata.

Sæpiùs delirium paroxyfmos remittentium aut acceffus intermittentium comitatur, his ceffantibus ceffat, fecùs in vigore continuarum obfervatur, & quandoque per longum tempus perfeverat. Vide *Phrenitidem calenturam.*

Ut huic occurratur, fi febris fit vehemens, phlebotomiæ ex brachio, pede, collo inftituendæ, in hæmorrhoidariis hirudines marifcis admoventur, catamenia fuppreffa pediluviis, fi fieri poteft, revocantur, alvus clyfmatis laxa fervatur, jufcula tenuiora conceduntur eo fine ut impetus fanguinis in caput factus, retundatur. Aft initio typhi caftrenfis & carcerum pulfus parvus eft & à phlebotomiâ magis deprimitur ac delirium accedit cum majori afthenia.

7. *Paraphrofyne à pathemate* Plater. B.

Carolus VI. Galliæ Rex infolationem paffus, & à quodam ignoto de periculo traditionis monitus, in delirium furiofum adactus fuit, fpectra gladiis armata fibi fingens, omnes adftantes impetivit, percuffit, per triduum mentis impos fuit.

Novi plures homines qui laudano tùm liquido tùm folido affueti cùm delufi à me & fumptâ pilulâ fucci liquiritiæ laudano tinctæ in locum opii, ut ab eo defuefcerent, in delirium incidebant cum pulfu parvo & virium languore. Novi Chirurgum qui affuetus aliquot drachmas opii deglutire, eò paupertatis redactus ut opium emere non poffet, delirabat cum furore, & affumpto opio refipiebat.

Qui vino, aquæ vitæ, fimilibufque affueti funt, fi ab eis interdicantur ob febrem obortam, aut vulnus acceptum, pejus habent, delirant cum pulfu parvo, frequenti, fiti, cephalalgiâ; quæ omnia evanefcunt, fi vinum, aqua vitæ fimiliaque cupita concedantur: horum exempla lege, *Effais d'Edinbourg Tom. VI*, *artic.* 46, *par Alexandre Monro*, quibus conftat libram aquæ vitæ per fingulos dies epotatam fuiffe non folùm impunè, fed cum

fucceffu

fucceffu à vulneratis, qui hoc potu deftituti furebant & pejus habebant, hoc affumpto à febre, delirio, aliifque fymptomatis immunes evadebant; erant autem illi ægri potatores vini ftrenuiffimi.

8. *Paraphrofyne puerperarum* Morifot Deflandes apud D. Puzos, Traité des Accouchemens, Préface pag. 44. A.

Delirium apud puerperas vel eft hyftericum vel apoplexiæ prodromus. Hyftericum incipit à cephalalgiâ, fed aliis hyfteriæ fignis, præcipuè habituali mentis ad hyfteriam difpofitione, ut levitate, fenfibilitate, vividitate, meticulofitate, diftinguitur; illud potu antihyfterico cardiaco tolli quotidiè videmus.

Verùm delirium obfcurum, per intervalla recurrens, licet lochia fluant, fi fuperveniat fubitus capitis dolor quafi à mallei ictu, fi aurium tinnitus, convulfio faciei accedant, fæpiùs in carum vel apoplexiam lethalem terminatur, maximè fi officiofi adftantes, abftinentiam & cerebri vacuitatem incufantes, cibum copiofiorem gravidæ obtulerint.

9. *Paraphrofyne calentura* Philofoph. Tranfact. Stubbes n. 36. Art. 2; Collect. Academ. Tom. I, p. 140. A.

Differt à phrenitide calentura ex eo quòd fit fine pyrexia ulla, pendeat à faburra & vomitione fanetur; fugax eft delirium, juxta tropicum navigantibus familiare, fubitaneum, lætum; in medio mari folia, arbores aut fimilia fibi videre videntur, interea ni caveant adftantes in mare fe projiciunt, nullus calor immodicus, lingua nitida eft. Curatio; præmiffo emetico, quo folo fæpe delirium evanefcit, præfcribitur diæta mediocris, & fequenti die una aut altera phlebotomia.

10. *Paraphrofyne febricofa*, Vandermonde Journ. de Med. Mars 1757. p. 195. A.

Alternis diebus adolefcenti fuperveniebat delirium quod catharticis, phlebotomiis, veficatoriis, fanguifugis per duos menfes refiftebat, æger apyretos fermè, fumma afthenia proftratus erat, venere exhauftus; ufu verò kinkinæ feliciter profligatus fuit morbus.

11. *Paraphrofyne critica*, Preyfinger cap. 2. de diagnofi. A.

Ea eft quæ imminentem in acutis crifim denotat, coctione prægreffâ cognofcitur, reliquifque fignis criticis præfentibus die critico, brevique fubfequente evacuatione aut metaftafi critica fedatur.

12. *Paraphrofyne hyfterica*, Ill. Lorry de Melancholia T. I. p. 78.

Eft delirium, feu infomnium vigilantis, per vices recurrens, ita fimile fomnambulifmo cataleptico mulieris Ripefaltenfis, ut in hiftoria ab *Ill. Lorry* tradita, nil præter flexibilitatem artuum ceream deficiat, ut idem morbus fit. Mulier fcilicet parùm menftruata, nondum Lucinæ labores experta, animo linquebatur, fine ulla convulfione feroci, fed obfcura primùm loquela dein claris diftinctifque vocibus aliquem è præfentibus alloquebatur, eum videbat, ejus vel minimos geftus obfervabat, cum eo de quavis re poterat loqui, fed uni ideæ intenta ad eam omnia revocabat; nullum alium adftantem videbat aut vociferantem audiebat, quod

quod vix credibile pluries vidi, non fine ftupore fummo; hujus verò facti teftes multi fuperfunt; inexpectatâ morte mater ei abripitur, tum primùm cepit cum mortua imo fepulta matre quafi præfenti colloqui, ei tanquam interroganti refpondere, hanc fuppliciter exorare ut de fanitate fua curam fufcipiat, hunc vel illum medicum, utpote præftantiorem accerfat; de futuro matrimonio, quæ tamen dudum nupta erat, faniffimè & puellæ ad morem modeftè loquebatur; objiciens plura, refellens alia, & quafi in finum matris fecreta multa effundens: uno verbo rectè omnino, imò & ingeniosè, de omnibus loquebatur, nifi quod circa tempus & præfentiam matris erraret. Illa mulier cæteroquin fana erat, nifi quod ad minimum horreret ftrepitum, ad vifa & audita expavefceret amens. Illa demum in phthifim lapfa eft, aft ubi primùm febricula oborta eft, evanuit omnis tumultus nerveus. Hæc *Ill. Lorry.*

Mulier Rupifaltenfis fimiliter in acceffu fomnambulifmi, omni fenfu deftituta, ita ut puncta, vellicata nihil fentiret, alloquebatur nunc fuum maritum, ut ut abfentem, nunc alium quem adeffe imaginabatur, geftu, tono vocis, oculis apertis, ut in ftatu fano pacato, loquelam comitantibus, ut bis obfervavi per femihoram; imò, ut narravit ejus conjux Medicus, cùm quidam Chirurgus eo tempore cubiculum ingrederetur, ea, quæ maritum præfentem nec videbat, nec audiebat, percepit Chirurgum quem hoftem fuum reputabat, & illo vifo maxima ira commota eft; & quod ipfe non femel obfervavi, durantibus hifce acceffibus, modò paulifper quiefceret, velut motitabunda, fi flecterem ejus digitum, manum, brachium, vel extenderem, illæ partes ftatum impofitum retinebant, ufquequo gefticulandi neceffitas eos artus à ftatu cataleptico dimoveret: finito acceffu nihil eorum quæ ante acta fuerant reminifcebatur.

Huic affinis erat morbus puellæ decem annos natæ, pallidulæ, malique habitûs, quæ, referente *Ill. Lorry*, in quotidianas convulfiones inciderat, in quibus per plures horas fuper lectum proftrata, fenfibus amiffis, celerrimè, fine ulla intermiffione loquebatur, ingenium ætate majus oftendens in dictis; fedula mater mifellæ frontem comprimens eam fublevabat, quâ preffione ceffante illicò convulfiones repetebant; feriantibus autem cæteris fenfibus tanta erat tactûs fubtilitas, ut fi altera mulier huic preffioni frontis folerter miniftraret, ægra irata adverfùs matrem fuam debacchare-tur, ufquequò priftinam ftationem mater reciperet. Sunt certè in his morbis, ut in catalepfi fomnambulæ phænomena, quæ non facilè crederet qui horum teftis non fuit; nos autem quod vidimus teftamur, ut pfychologia quondam perfectior evadat.

XVIII. Amentia; Græcis *Paranoia*; Latinis etiam *dementia*, *fatuitas*; *vecordia*; Gallis *Imbécillité*, *bêtife*, *niaiferie*, *démence*. Ægri *amentes*, *dementes*, *imbecilles animo*, *fatui*.

Eft ineptitudo ad rectè ratiocinandum, & judicandum: differt à morofi

rosi seu stupiditate mentis, quia amentes objectorum impressiones sentiunt apprimè, non verò stupidi; ast amentes eas non attendunt, non curant, sed quasi omnino indifferentes prætermittunt, harum consequentias flocci faciunt, harum minimè satagunt; infantes minimè dementes sunt, etiamsi graves & serias res prætermittant, quippe frivolas & pueriles magni faciunt & crepundias suas attentè ac sollicitè curant; amentes verò omnia perinde negligunt, rident, cantillant, in iisdem circumstantiis in quibus sani de fame, siti, frigore gemebundi conquererentur; minimè iracundi, audaces ut maniaci, nec tristes constanter & meditabundi, ut melancholici.

1. *Amentia senilis*, *delirium senile*; *Etat d'enfance*; *Radoterie*: Græcis *Parageroo*, deliro; *lerema* & *paralemera*, à *lereo*, nugor, ineptio, unde fortè *delirii* etymon. L.

An propter rigiditatem fibrarum senibus familiarem, illi minus sensibiles sunt objectorum impressionibus, inde res etiam momentosas pro nihilo & nugis habent, nihili satagunt?

2. *Amentia serosa* Fabricii Hildani Centur. 4, observ. 10 de Hydrocephalo; Wepfer. exercit. de apoplexia hist. 4. C.

Licet hydrocephalus internus & laxitas cerebri morosim & soporosos affectus sæpiùs excitent, non minùs sæpe observatæ sunt copiosæ aquæ in cerebro amentiam cientes, & ex *Kerkringio* lanium expertum citante, oves fatuæ, quæ nec edendi nec bibendi sentiunt stimulum, post mortem apertæ, nil cerebri habere, sed hujus loco tantùm aquam continere compertæ sunt, & hæc est *fatuitas ovina Kerkringii obs. anatom. 46.*

3. *Amentia à venenis* Raii histor. Plantar. de stramonio pag. 707; J. Bauhini histor. Plantar. de Hyoscyamo; *Croco* Barrere observ. anatom. 3, p. 54, edit. 2, 1753; *à transfusione sanguinis*, Dionis. L.

Post varia symptomata ab assumptis radicibus seminibusve harumce plantarum ut ab usu opii non raro ægri amentes evadunt, ut retulimus dum de paraphrosyne; illa verò venena sanguinem dissolvere constat (ex observatis *ill. Hambergeri Diss. de Narcoticis*) qui sanguis potissimum cerebri vasa ingurgitat.

4. *Amentia à tumore* Plateri observ. lib. pag. 13.

Bonecurtius olim strenuus miles ictum capitis passus post tres annos mente imbecillus evasit, adeò ut nihil secundum rationem ageret, cibum nec peteret, nec per vim intrusum caperet, lectum non nisi coactus adiret, nec nisi interrogatus verba quædam, quæ ad rem minimè pertinebant, proferret: stillabat è naribus pituita aquea copiosa; ad mensam obdormiscens sedebat. Apertâ calvariâ insignis tumor globosus scirrhoso-fungosus, porri magnitudine, supra callosum cerebri corpus inventus est, aqua etiam in ventriculis cerebri inventa.

5. *Amentia ab hydatidibus* Panaroli Pent. 1, obs. 17. L.

Utrum à vesicis lymphâ turgidis, utrum à sero ex illis effuso pendeat

morbus, dignofcere difficillimum & inutile, cùm nec inde diverfa curandi methodus innotefcat.

6. *Amentia microcephala* Willis pharmac. rationalis. L.

A folito minori cerebri capitifque mole parvitatem ingenii, judiciique imminutionem deducunt quidam Philofophi, verùm confequentia non videtur legitima, licet verum fit quod apud hominem moles cerebri majorem relationem obtineat ad molem corporis quàm in ullo alio animali, ut oftendit in *Act. Societ. Reg. Monfpelienfis Doctor Arlet.* In microcephalis organa omnia imaginationis non effe evoluta verofimile eft. Exemplum ejufce amentiæ præbet puellula Nofocomii generalis, quæ *fimia* vocatur ob capitis parvitatem & cum fimiâ quamdam fimilitudinem.

7. *Amentia ex ficcitate* Boneti Sepulchret. Tom. 1, p. 260. L.

Civis Leodienfis poft paraphrofynem furibundam fatuus & veluti repuerafcens evafit: illi poft obitum ficciffimum cerebrum atque in fummâ parte digitis friabile, flavedine citreâ undique tinctum, inventum eft.

Nota. Tres puellæ quæ hieme fæviente iter in rhedâ faciebant, domum reverfæ per quatuordecim dies fatuæ evaferunt; *Bartholinus* pelle vervecina calentè fingulis caput obvolvi curavit, eafque reftituit.

Quidquid itaque fibrarum medullarium cerebri flexilitatem tollit, ut ficcando, coagulando, refrigerando, illud fenfibilitatem exquifitam adimere videtur, fimulque rationem; verùm quæ nativam flexilitatem minuunt, feu ultra modum relaxant, fenfibilitatis etiam nativæ multum detrahunt, unde mentis functiones tollunt.

8. *Amentia morofis;* Græcis *Anoia;* Latinis *ingenii ftupor*, *tarditas*, *ftupiditas* Willifii cap. 13; *Stupidité*, *bêtife*. Ægri *blenni*, *bardi*, *ftolidi*. L.

Eft facultatis imaginandi, proindeque judicandi debilitas, tarditas, abolitio, fine delirio, quæ an differat ab amentiâ ferofâ dubium eft. *Vide Amnefiam.*

Magnum autem eft difcrimen inter amentes, & ftupidos: amentes fatis promptè imaginantur & memoriâ non carent, fed malè judicant & ineptiendo, pleraque finiftrè aut ridiculè agendo rifum adftantibus movent: aft ftupidi imaginatione & memoriâ carent, nec bene nec celeriter capiunt dicta; non nugando ac gefticulando, fed bardè & infulsè fe gerunt, funt hebetes, obtufi.

9. *Amentia ab ictu.* L.

Vide apud *Borellum Centur.* 2, *obf.* 73.

10. *Amentia rachialgica*, Cl. Bonté Journ. de Med. Nov. 1761, p. 317. L.

Ea fuccedit Rachialgiæ, potiffimùm melancholicæ.

11. *Amentia à quartanâ.* L. Vide Sydenham. Sect. I Cap. 1.

Eft ea quæ febribus intermittentibus, curatis per phlebotomias & catharfes repetitas fupervenit. Hanc fpeciem paffus eft Monfpelii meritiffimus Anatomicus fexagenarius, qui per tres menfes rationis ufum recuperaverat

ufu

ufu extracti de hyofcyamo albo , cujus drachmam demum quotidie vorabat, ab hoc verò coactus abftinuit, cùm in urbe hoc medicamentum deficeret: initio profuerat etiam ufus Diafcordii juxta *Sydenham* mentem præfcriptus: hic morbus erat fine furore & audacia, potiùs cum lætitia, unde ad maniam non attinet, contrarium innuente *Sydenham*.

12. *Amentia calculofa*, Kerckringii Spicil. Obf. 36.

Is in femiftulti feu amentis cerebro loco glandulæ pinealis quæ deerat invenit calculum pififormem fero ventriculi innatantem. An à fero, an à calculo amentia penderet? Calculos in cerebro repertos narrant *Ephemerid. N. C. Dec. I, Ann. I, Obf. 26, Dec. II, Ann. I, Obf. 33 & 131.*

XIX. MELANCHOLIA, fic dicta à *melaina* nigra, & *chole* bilis; Hippocrati Aphor. 21 & 56 lib. VI *Mania* dicitur; Gallicè *Manie*, *Folie*, *Tic*, non *Mélancholie*, quæ mœrorem tantùm involvit, non delirium. Ægri vocantur *Melancholici*.

Character. Melancholici dicuntur qui uni potiffimùm cogitationi conftanter affixi circa femetipfos aut ftatum fuum delirant, de cæteris objectis ritè ratiocinantes.

Qui vertigine, tinnitu, fuffufione laborant non uni ideæ conftanter inhærent, & eorum error non à cerebro, fed à cujufdam fenfûs organo dependet, unde à melancholicis differunt.

Qui noftalgiâ, hydrophobiâ afficiuntur, quâdam cupiditate, vel averfatione continuò exagitantur, cùm melancholicis objecti cujufdam amor, vel averfatio non fint effentiales.

Qui addunt melancholiam effe cum mœrore & triftitiâ, illi omnes fpecies fuâ definitione non includunt, cùm fint veri melancholici morofi dicti qui felices fe reputant: Maniaci verò de plurimis aut omnibus objectis promifcuè delirant, & apud eos non fola imaginatio, fed ipfa ratio vitiatur.

A phrenitide, cephalitide, paraphrofyne differt melancholia, quod eft chronica, & apyreta; illi verò morbi acuti ac fæpe febriles; ab hypochondriafi & hyfteriâ quod ab interni cerebri vitio, non partium cæterarum culpa deducendum fit delirium.

Non perverfè ratiocinantur melancholici, fed à principio falfo cui conftanter inhærent confequentias fuas rectè fæpiùs deducunt. Inclytum melancholiæ exemplum præbet fabula romanenfis Don Quichotte à Michaele Cervantes ingeniofè fcripta. Origo itaque hujus morbi eft fortior & conftantior attentio ad unam ideam, neglectis inde aut prætervifis cæteris circumftantiis, unde non refpondent actiones liberæ hifce circumftantiis, ut in mente fanâ fieri debet, fed huic objecto cujus idea totam mentem detinet.

Galenici humorem atrabilarium, nigrum, fuliginofum; *Willifius* fluidum nerveum vitriolicum vel acetofum; Mechanici fibram nerveam cerebri magis tenfam incufant, fed hæc omnia funt gratuita.

 1. *Me-*

1. *Melancholia vulgaris* Michael Engelman differt. de melancholiâ 1754. L.

Novi Medicum qui fanatus à fynocho in eo delirabat quod fe veneno affectum effe à pharmacopola crederet. Parochum, qui divitiis affluens fe paupertate preffum exiftimabat; lecto affixus ut veftibus parceret, omnia fua munia intermittens, de cætero rectè ratiocinans. Novi mulierem quæ à domo fua vel minimùm recedere non poterat fine metu inexplicabili. Fuere qui fibi caput vitreum; alii ex glacie confectum putabant, & confequenter ad hanc opinionem fe gerebant. Ludimagiftri non pauci à puerorum educandorum curâ dementantur; viri ingeniofi, Poetæ celebres, ut *il Taffo*, artifices præclari inter Pictores, Muficos, &c, huic morbo fuere obnoxii. A zelotypia plures infaniunt, unde fpecies eft apud *Willifium* melancholia zelotypa. Inter errores melancholicos accufandus eft qui olim vigebat epidemicè, *Punctum honoris* dictum, quo ad fingularia certamina provocabatur honoris vindicandi gratiâ; quidam fe teftam putans timebat ne allideretur à vicinis: *Galenus*. Alter fe gallum gallinaceum putans, cantum & alarum plaufum galli imitabatur; *idem*. Alter timebat ne Atlas gravatus fibi mundi onus imponeret: *idem*. *Abenzoar* narrat quemdam fe mortuum effe affirmantem.

Grimmius vidit alterum qui pedes fuos ftramineos effe credebat. *Trallianus* mulierem adducit, quæ digito orbem fuftinere imaginabatur.

Schad alteram, quæ nihil edere voluit, quia fe pauperem putabat; Nemaufi vivit puella, quæ fibi affidere continenter putat centurionem, quem odit, & qui ipfam rapturus eft, qui centurio ante decem annos ipfi concubitum propofuerat.

2. *Melancholia amatoria.* *Erotomania* Patholog. Method. *Amor infanus* Sennerti. L.

Ea fpecies à fatyriafi & nymphomaniâ in eo difcrepat, quòd erotomaniaci non impudenter objecti amati amplexus cupiant, fed è contra illud pro numine venerentur, omnibus ejus nutibus obfequiofi ac quafi devoti, vitam in perfectionum illius admiratione ducant, ejus abfentiâ contriftati, præfentia exhilarati, alimenta, fomnum, negotia fua parvi faciant; verbo, fuam amafiam eodem modo colant quo Dom Quichotte fuam Dulcineam. Hoc delirio Ariftotelem ipfum affectum effe, & ad thura fuæ conjugi offerenda inductum, ferunt. Hoc laboraffe ferunt Poëtæ celebrem Orphæum, qui ut conjugem fuam recuperaret, tartara fubire non dubitavit; quò enim non deducit infanus amor? Salomon ad idololatriam ufque amore defipuit. Lucretius philtro & amore dementatus, fibi violentas manus intulit. Taffo, alter Italorum Virgilius, Principis mulieris amore captus, per quatuordecim annos defipuit.

Diffimulatus amor cognofcitur ex coloris fubitâ mutatione, & pulfûs acceleratione ad confpectum aut nomen objecti amati, quo figno *Galenus* & *Erafiftratus* hunc morbum celatum dignovere.

Si melancholicus amor cœlebs fit, optimum eft remedium hunc cum amafiâ connubio jungi; fi verò matrimonio locus effe non poffit, auxilia moralia

ralia omnium sunt efficacissima, inter quæ 1° preces & jejunium cæteris omnibus præstant, teste Evangelio; dein 2° gravium virorum monita, circa hujusce vesaniæ dedecus, funestas sequelas, sanitatis scilicet, fortunæ, temporis, honoris detrimentum. 3° Longum iter suscipiendum, ut monet in hisce peritus *Ovidius;* omnia quæ objecti amati memoriam refricant abjicienda. 4° Otium fugiendum: *qui vis sanari, res age, tutus eris.* 5° Vitia objecti amati detegenda, exaggeranda:

Exige quòd cantet, si quæ est sine voce puella,
Non didicit chordas tangere, posce lyram:
Turgida si plena est, si fusca est nigra vocetur,
Et poterit dici rustica, si qua proba est.
6°. *Hortor & ut pariter binas habeatis amicas,*
Alterius vires subtrahit alter amor.
Intrat amor mentes usu, dediscitur usu.
Qui poterit sanum fingere, sanus erit.

7° Fugienda alimenta quæ semen adaugent, ut chocolata, pistaciæ, pinei, victus lautus, piperata, &c: vinum verò ea dosi quâ curas abigit, prodesse potest.

Huic aliisque animi morbis sanandis ac prævertendis, adeoque felicitati etiam temporali assequendæ nil aptius esse summi numinis amore, argumentis geometricâ soliditate præditis, fusè evincit *Ill. Cheynæus, Cap. VI de animi affectibus, n° 21:* ex hoc amore etenim, pergit ille, ad perfectionum Dei imitationem nos componeremus; & inde odium, malitia, luxus, libido, ignavia, aliaque mentis vitia, morborum corporis fœcundi fontes exarescerent.

3. *Melancholia religiosa* Cheynæi, de sanitate tuendâ, pag. 200; *Melancholia superstitiosa* Prosper. Alpin. de morbis Ægypt. Foresti, libr. 10, observ. 24. Willis. cap. 11, pag. 245. C.

Consistit in alto mœrore & immodico judiciorum Dei metu, simulque defectu dulcis illius fiduciæ, quam ejus paternæ clementiæ debemus.

Illa utplurimùm melancholia accidit illis qui fractum infortuniis animum aut corporearum voluptatum tædio affectum, voluptatibus quas verè suis cultoribus spondet Religio, recreare cupiunt. Hominis verè pii est Deum præ cæteris omnibus diligere, infortunia tanquam merita pœnitentiæ instar accipere, & viriliter, ut bona, & ad nostram perfectionem à Deo immissa, sustinere, interea de optimi Patris nos tunc castigantis misericordiâ minimè dubitare, eique in lætitiâ servire. Melancholici è contra veræ religionis ignari, quo se vertant nescii, fluctuant incerti, indociles, superstitiosi & meticulosi sunt nonnunquam, & ad ultimam desperationem rediguntur; alii ut inter Sanctos à plebe habeantur, ut narrat *Alpinus* de Ægyptiis, in locis asperis vivunt, miserias mundi prædicant, divitias, voluptatesque spernunt; cœlibes quidem honesti, religiosi vivunt, sed à verâ religione longè absunt; horum corpora nigra, squalida, gracillima, mumiis arefactis similia sunt; suos sic diabolus habet martyres.

Hanc melancholiam avertunt non qui imaginationem fpectris, phantafmatifque terrefaciunt, fed qui potiffimùm optimis veræ religionis documentis mentem imbuunt.

Vidi delirium in muliere piâ de fuâ falute defperante, quæ eò devenit, ut dimiffis domefticis ad trabem cubiculi fui laqueo fe fufpenderit. *Lufitanus* verò fuum ægrum hoc artificio in rectam rationem revocavit. Angelus quidam aut ejus perfonam agens amicus detractis priùs tegulis, læva accenfam facem gerens, dexterâ gladium, melancholicum noctu evigilavit, eique omnium quotquot patraviffet fcelerum veniam à Deo datam denuntiavit, unde æger fecuritati & fanitati redditus eft.

4. *Melancholia argantis. Melancholia ægrorum imaginariorum* Francifci Chicoineau Archiatrorum Comitis, in Differtatione, an ægrotantes imaginarii folâ diverfitate idearum fanandi fint? anno 1713. *Maladie imaginaire.* L.

Ægri imaginarii, quos bellè derifit Moliere, funt illi qui corpore bene valentes fe ob momentaneos affectus in mortis periculo verfari conftanter judicant, unde mœfti, queruli, omnes Medicos fuis confultationibus divexant, vel de forte fuâ defperantes folitudini fe addicunt, ubi indefinenter deflent; vel ad abigendum morbum, pravum quoddam & damnofum vitæ genus eligunt, & gravioribus malis inde fe exponunt. Differt ab hypochondriafi hæc melancholia, quòd nullo morbo corporeo laborent melancholici illi, aft multiplici laborant hypochondriaci, ut flatulentiâ, ructibus acidis, fpafmis, qui fimul hanc melancholiam fibi adjunctam habent, unde vulgò, fed immeritò, confunduntur.

Imaginarii ægroti nunc fe tales præbent quales funt, & cum vultu florido, viribus integris, indefeffâ loquacitate, de vertiginofâ & fugaci cephalalgiâ, de fictitiis in capite aut pectore fymptomatis, tanquam promptam fibi mortem allaturis, de debilitate fummâ, fortiffimè, eloquentiffimè per totam diem conqueruntur, vel fi ab eo quem confulit fe deridendum fore expertus metuat æger, ille fe firmum intrepidumque mortis contemptorem fimulat, atque brevi ftylo, vocifque fono familiari, fymptomata fua enumerat, ita ut veram effe ægritudinem facilè incautus exiftimet, fed fi facilem aurem præbeat auditor, jam narrator perfonam fictam diù non fuftinet, & ad luctus, mœroremque fuum revertitur.

Itaque hoc figno potiffimùm imaginarius morbus cognofcitur, quòd dùm melancholicus de graviffimis capitis, cerebrique læfionibus conqueritur, ut de turbâ, vertigine, vaporibus, hæc diftinctè, eloquenter, nitidè depingat; cùm fummam debilitatem fe experiri affirmat, illud pectoris, vocifque robur exhibet, illum vultum & colorem præfert, quæ cum ftatu depicto minimè confiftere poffent.

Sunt qui ut curas abigant, rationem exuere conantur, & idcircò fe vino, veneri, ignaviæ, ludo, vel alicui vehementi affectui fe dedunt. Sunt qui morofi, contentiofi, defperabundi, millies mutatis & Medicis & remediorum generibus, morbum fuum obftinatè filent, interrogati renuunt,

mortifque

mortiſque certæ, ut putant, & imminentis formidinem altâ mente recondunt, iique utplurimùm inſanabiles ſunt, & ad maniam vergunt.

Huic morbo divites, otioſi, lautè viventes, ingenioſi; rariſſimè verò pauperes, laborioſi, negotioſi, hebetes, obnoxii ſunt; pueri nunquam, rarò ſenes, ſæpius ætatis conſiſtentis viri ac mulieres.

Prædiſponunt ortus à parentibus hypochondriacis, ſtudia immodica, educatio effeminata.

Excitant verò hunc morbum acres & attentæ meditationes circa ſuam valetudinem, philautia nimia, pulſûs ſui frequens exploratio, levis Anatomiæ & Medicinæ cognitio, medicaminum ab incauto Medico ſuaſorum uſus, quæ omnia ideam morbi imaginarii excitant, revocant, fovent.

Curatio hujus morbi frequentiſſimi & pertinaciſſimi ingenioſum & prudentem exigit Medicum, qui eò tantùm collimet, ut animi attentionem à morbo dimoveat, aliòque diſtrahat; verùm difficillimum eſt perſuadere illis ægrotantibus morbum ab imaginatione læſâ, à præjudicatâ opinione pendere: ſæpe Medicus, ut eò deveniat, ægri erroribus aſſentiri ſe fingat, ut fortiùs eos errores impugnet; imò ægrum aſtutè debet adducere ad ea, quæ ideas novas à morbo longè remotas excitant, adeoque ab omni medicaminum genere eum dimovere: ſuadeantur itaque feſtiva ſpectacula, amicorum colloquia, ludicræ concertationes, exercitia corporis jucunda, ut ambulatio, cantus, concentus Muſici, venatio, ſed potiſſimùm peregrinatio facta equitando, vel vectura ex navi, rhedâ, concurrente ſimul ſobrietate: & denique ſi ea omnia inutilia fuerint, utile erit ægro, ſi, gravi quodam ſuperveniente negotio, vitæ, honoris, fortunæ diſcrimine, priorem ideam dimittere cogatur.

5. *Melancholia moria* Nenteri, Tabul. 171; Horat. Epiſt. 2, lib. 2. *Moria* Eraſmi, Boileau, Deſpreaux, Satyre 4, vers 103. L.

Eſt ea ſpecies læta & jucunda, in quâ ſe cæteris hominibus feliciores exiſtimant ægri, alta quæque ſpirant, & ſe Principibus, Regibus, imò Diis pares autumant.

Fuit homo ignobilis Argis,
Qui ſe credebat miros audire tragœdos,
In vacuo lætus ſeſſor, plauſorque theatro,
Hic ubi cognatorum opibus, curiſque refectus,
Expulit helleboro morbum, bilemque meraco,
Et redit ad ſeſe: Pol me occidiſtis amici,
Non ſervaſtis, ait, cui ſic extorta voluptas.

Hæc facetiùs reddidit Gallicè *Deſpreaux*, *Satyr.* 4.

Alexander adulatorum encomiis deluſus, ſe Deum putaverat; verùm accepto vulnere ex cruoris effuſione ſuum errorem agnovit, quippe Deos, non cruorem, ſed alterum liquidum in venis habere pronunciaverat *Homerus.*

Scholaris quidam per vicos currens, clamabat ſe Gallorum Regem anno 1503. Qui ſe Jovem exiſtimarent inventi ſunt, ut Salmoneus, curru ſu-
pra

pra pontem æneum agitato, tonitrua imitans; *Virgil. Æneid. lib. 6.*

Vide fimile exemplum à daturâ excitatum, & temulentis familiariffimum; ubi de Paraphrofyne & Dæmonomaniâ.

6. *Melancholia attonita* Bellini, de Melancholia, pag. 380. L.

Vidi in Nofocomio generali vefanum quadragenarium, qui dudùm demens conftanter tacebat, per multum tempus immobilis & velut ftupidus, per feptem dies cibum & potum renuebat, & cum minis eum coegiffem ad forbendum jufculum, ipfe jufculum aliquandiù in ore vel œfophago detentum, voluntariò rejiciebat. Cadavere aperto inveni omnia exfucca, fanguinem vifcidum, & cerebrum maximè firmum ac compactum.

In hac fpecie æger loco non movetur, imò nec fitu; fedens nunquam affurgit, ftans nunquam fedet, jacens vix unquam fe erigit, nec pedes agit, nifi ab adftantibus promoveatur, & loco pellatur; hominum frequentiam non fugit, interrogatus non refpondet, licet dictis animum advertere videatur; monita nihil curat, ac fi furdus effet, objectis vifui & tactui non attendit; quafi cogitabundus & cogitatione aliarum rerum diftractus dormit, vigilat per intervalla, cibum ori admotum comedit, potum haurit. Rariffima morbi fpecies nec à *Sennerto* vifa, fed à *Jano*, *Medico Electoris Saxoniæ* femel in viro triginta annos nato, obfervata: is judiciorum Dei terrore percuffus, per quatuor menfes autumno & hieme hoc morbo laboravit, & demùm ad fe rediit. Defcriptio verò optimè quadrat cum defcriptione meâ mox memoratâ.

Architectus Barcinonenfis, 37 annos natus, mœrore ob ærumnam affectus, incidit ante annum in melancholiam attonitam: is continuò timet & patriam fugere meditatur, inquifitionis metu & conjugis odio motus: is conftanter filet nullique interrogationi refpondet, nec geftu, nec voce; raró fignis manus aut oris mingendi vel alvi deponendæ neceffitatem indicat, audit tamen & intelligit; minis coactus manducat & bibit, aft dein inceptum paftum vix intermittit; unam aut alteram horam noctu dormit, reliquo tempore immotus manet, oculis apertis; pulfus bene fe habet, vires conftant. Fruftrà phlebotomiæ, veficatoria toti capiti admota, emetica, aquæ Bellilucanæ potæ & irrigatæ, nec non ptifana fudorifica &c. adhibita funt. Suafimus ufum mofchi, camphoræ, balnea frigida, remedium *Ill. Locheri*: & verofimile eft infitionem fcabiei in fimili cafu feliciter tentatam cæteris præftantius fore remedium.

7. *Melancholia errabunda* Bellini, Montalti, &c. *Leucomoria* & *paffio hydrolcos* Græcis. *Cutubuth* Arabibus. *Chalrab* quibufdam. L.

In hac æger, ne per horam quiefcere nefcit, fed cogitur hùc & illùc continuò vagari, nefciens quò vadat; timidior eft omnibus melancholicis, hominum frequentiam fugiens, noctivagus, per fepulchreta, per folitudines; nec fcit unquam quid fugiat, quid quærat, quid velit. Corpus ficcum & aridum, oculi concavi, fine lachrymis, exfucci, fitis affidua, lin-

gua

gua arida, color corporis citrinus, ulcera non raro in cruribus, quæ non confolidantur.

A tribus annis hoc omnino morbo laborat mulier feptuagenaria Monfpelienfis epileptica, ex quo ad curandam epilepfiam fumpfit per triduum magnam dofim hepatis lupini exficcati, illa non quidem hominum confortium fugit, nec ulceribus tibiarum afficitur, fed de cætero omnino quoad colorem, habitum, & quietis intolerantiam, eft optimè à *Bellino* depicta. Inquietudo eft; & veluti tædium intolerabile, quo fit ut continuò locum mutet, fui ipfius pertæfa, fecum habitare minimè valens, triftiffima, fiti continua, & oris ficcitate divexata, macilenta, de cætero timida, minimè delirans, rariores & multò minores epilepfiæ infultus patiens, fed melancholiâ illâ errabundâ miferiùs multò divexata, quàm quis facilè crediderit; jufcula refrigerantia, ptifanæ nitratæ, aliaque in cafum fuere adhibita; & miror quòd à tanto malo nondùm erepta fuerit.

Rariffima eft etiam hæc fpecies, & à nullo Neoterico obfervata aut recognita, nifi *Ephemer. Natur. Curiof. Decad.* 2 *ann.* 5 *append.*

8. *Melancholia faltans* Mezeray Hiftoire de Charles V.

In Hollandia viguit anno 1373 morbus epidemicus, quem *choream Sti Joannis* vocaverunt; plebei hoc tentati veftibus abjectis & nudi, floribus coronati, reftim ducentes, per vicos & templa faltando, cantando, currebant ufquequò plures anhelofi humi procumbebant; ita intumefcebat illis abdomen, ut plures crepuiffent, nifi vinculis coercita foret ea intumefcentia. Malum in adftantes nimis attentos ferpere credebatur, & diaboli operationibus tribuebatur, unde ad exorcifmos confugêre multi. Huc attinet *Anteneafmus* mirabilis *Guillerini*, *Specul. hiftoriar*: Huc *Enterafltici Herodoti*; *Membrorum faltuofa difpofitio* Arabum.

9. *Melancholia hippantropica* Patr. le Comte, Lettres édifiantes, &c, Zoantropicæ varietas. L.

Sinenfis quidam perfuafus fuerat à Sacerdotibus feu Bonzis, fore ut fua anima migratura effet poft mortem in corpus veredi, juffa Imperatoris in Elifios campos tranflaturi; eum proinde hortabantur ad rectè currendum, abftinendum à morfu, calcitratione, &c. Bonus ille fenex turbulentos fomnos vix capiebat, cùm fe ephippio inftructum & fræno, jam ad veredarii flagrum profecturum credebat; aft expergefactus fudore diffluens, num equus effet an homo dubitabat. Converfus in Chriftianam Religionem, refipuit.

10. *Melancholia Scytharum* Hippocrat. de aëre, aquis, &c. L.

Divitiores apud Scythas erant illi qui equitando mercari foliti erant; cùm autem nullis ftapedibus uterentur, crura pendula erant, & genitalia diù compreffa, unde ineptitudo ad generationem, quo perfpecto contriftati fe à Diis afflictos hoc morbo reputabant, & in mulieres converfos: unde muliebria veftimenta induebant, colum ac fufum tractabant, à plebe fuperftitiofâ fimul colebantur, metuente ne quid fimile à Diis pateretur; pauperes verò, utpotè minimè equitantes, ab hoc morbo erant immunes.

Cura Scythica erat larga, & ad animi deliquium facta miffio fanguinis ab arteriâ aut venâ temporali, quâ ulteriùs debilitati pejus habebant.

11. *Melancholia Anglica*, vulgò *Tædium vitæ.* Lege Comœdiam D. Greffet, cui titulus eft *Sydney.* C.

Puellæ Milefiacæ quondam delirio fingulari actæ tantâ mortis cupiditate ardebant ut turmatim fe laqueo fufpenderent, nec motivum quifquam agnofcebat; tandem fapientis civis confilio Senatus Edicto juffit, ut quæ prima fuicida reperta foret, ea mortua omninò nuda in mediâ plateâ exponeretur: quo decreto illicò puellarum furori finis factus eft: *Plutarchus*, *des vertueux faits des femmes*, *Tom. I.*

Simili melancholiâ actæ mulieres Lugdunenfes, referente *Primerofio*, fe turmatim aquis immergebant, & iis fuffocatæ peribant.

Apud Anglos etiam frequens eft fuicidium ob tædium vitæ, quo capti languidi, mœfti, omnium remediorum pertæfi, res fuas componunt, teftamenta fcribunt, amicis per epiftolas dein tranfmittendas valedicunt, & deinde laqueo, veneno, vel alio modo vitæ fuæ finem imponunt; quod criminis genus admittunt illi qui religionem omnem exuerunt, & ita debili funt animo, ut ærumnas vitæ humanæ fuftinere nequeant: apud Gallos hoc fcelus lege prævertitur, quâ fancitum eft ut fuicidarum cadavera carnificis ductu in crate pœnariâ per vicos & compita trahantur.

Pluribus maniacis melancholicis fuicidium familiare eft; aft melancholia Anglica in hoc difcrepat ab aliis, quòd fine ullo furore, aut gravi ærumnâ, ex folo vitæ tædio tranquillè mori decernant; quod Chiliarcha Townshend folo voluntatis imperio coram Medico Cheynæo exfequebatur, poft mirum fuæ veluti voluntariæ refurrectionis fpecimen.

12. *Melancholia zoantropia. Lycaon.* Aetii. *Galeantropia*, *lycantropia* Auctorum. L.

Domus cujufdam religiofæ omnes puellæ fingulari laborabant melancholiâ, quâ percitæ quâvis die determinatâ horâ, fe feles effe reputabant, & felium vocem imitando concentum efformabant: Refert *D. Raulin*, *des maladies vaporeufes.* Vide *Singultum epileptico-maniacum* huic morbo affinem.

Lycantropum fe vidiffe teftatur *Foreftus*; plurium hiftoriam refert *Schenckius.* Galeantropum ipfe vidi, qui canis afpectum horrefcebat.

Verùm notari meretur artificium quo quidam fanati funt melancholici; qui fcilicet fe ranas in ventriculo geftare putabant; affumpto ex juffu Medici emetico fanati funt, clàm immiffis ranis in craterem in quem vomitu rejectæ colligebantur materiæ; alii qui in capite cuniculos fe habere exiftimabant, factâ incifione cruciali, & exhibitis cuniculis cruentatis quafi ex vulnere extractis, ab errore fuo liberati funt.

Qui lupo vel cane rabido demorfi funt, ab hoc delirio non funt immunes, quo lupum aut canem ululatibus fuis imitantur, tefte *Cælio Aureliano*, & aliis; verùm rarum eft illud hydrophobiæ fymptoma.

Artificio quodam *Zacutus Lufitanus* fanavit olim melancholicum, qui fe perpetuò frigere arbitrabatur; & vidimus hic Gratianopolitanum fimili deli-

tio

rio per annos etiam calidiffimos detentum ; ipfum fpiritu vini madidâ pelle lanigerâ cooperuit , & accenfo fpiritu per femi-horam calefecit ad combuftionem ufque *Lufitanus* , unde lætus & tripudians fe jam nimis calere exclamavit æger , atque brevi convaluit melancholicus.

Quidam ne omninò caput fe habere putabat ; ad quem fanandum *Philotimus* excogitavit pileum plumbeum , à quo gravatus caput fe habere intelligeret : *Aëtius.*

Duos lycantropos fe vidiffe teftatur *Donatus ab Altomari* , qui per avia vagabantur , cadavera humana , aut partes eorum fecum geftantes ; de cætero luridos , ficcos , aduftos , fitientes eos depingit , ut lucomoriam omninò referant.

13. *Melancholia enthufiaftica* Pauli Æginetæ. *Enthufiafmus.* Ægri , *numine afflati.* C.

Quidam verò etiam putant fe ab aliquibus poteftatibus majoribus impeti , & futura prædicere , velut numine afflati , quos etiam privatim *numine afflatos* nominat *Paulus Ægineta. Paracelfus* exiftimabat fe in acinacis capulo fuum azoth , feu genium fuum gerere. Mulieres fatidicæ , quibus ftipat errabant Gebennenfes fanatici , fe cœlitùs afflatas putabant , futura prædicere , abfcondita cognofcere fe jactitabant ; has verò prophetias non priùs edebant quàm epilepfiæ paroxyfmum fimulatum paffæ forent ; itaque humi proftratæ, mirum in modum fe exagitabant , & ad fe reverfæ futura prædicebant. Mirabilia fimiliter prædicant de enthufiaftis , qui *convulfionarii* hodiè dicuntur. Vide *Hecquetum* , *Naturalifme des convulfions.*

Forolivii *D. Cavalier M. D.* vidit quatuor hydrophobos , qui mortis fuæ diem , imò horam , prædixerant , & prædictâ fermè horâ animam efflarunt ; Vidi ipfe Tarafcone fexagenarium qui ante menfem mortis fuæ determinatum diem prædixit , & epiala dein correptus die prædicta occubuit.

14. *Melancholia phrontis* Hippocratis ; *phrontis noufos chalepe* Lib. II. de Morbis ; *Curæ gravis morbus* , Foëfii pag. 486 ; *Maladie foucy.* Le Clerc Hift. de la Med.

Vifcera veluti fpinarum aculeis pungi videntur , anxietudo ipfum invadit , lucem & homines refugit , tenebras amat , metus corripit , feptum tranfverfum exteriore parte intumefcit , ad contactum dolet , expavefcit , in fomnis terriculamenta & formidanda cernit , quandoque & mortuos : morbus hic interdum plurimos vere prehendit. Veratrum huic propinato & caput purgato ; poft capitis purgationem catharticum exhibeto , poftea lac afininum : cibis quam pauciffimis , nifi infirmis fuerit viribus , utatur , iifque frigidis & alvum laxantibus , non acribus , non falfis , non pinguibus , neque dulcibus : calidâ non lavet , neque vinum bibat nifi multâ aquâ dilutum , neque fe exerceat , neque deambulet ; quæ cùm fecerit , temporis fucceffu morbo liberabitur , at nifi diligentem curam adhibueris , ad mortem ufque comitatur. Hactenus *Hippocrates.*

Hic morbus rectè intellectus eft melancholiæ fpecies non rara , in hoc diverfa à cæteris quod æger minimè deliret , nifi fummus profundufque moe-

ror fine caufa evidenti accedens delirium dicatur; mœror ille fponte accedens eft fpina vifcerum metaphorica ; æger quotannis hoc prehenditur & per menfem unum alterumve infomnis , inappetens , folitudinis amans, debilis , omnem coetum refugit , atque hujus morbi caufam fe ignorare fatetur, apyretus ftans , continuo cogitans , timet ne aliis faftidium moveat , domi fe continet. Cura Hippocratica minime mihi arridet quoad helleborifmum & abftinentiam ab ambulatione , à balneo ; de cætero feliciter adhibetur.

XIX. DÆMONOMANIA. *Démonomanie , rage.*

Eft delirium vel fincerum vel fimulatum , quo magi , fagæ , maleficiati, fæpiùs præftigiatores fe tanquam dæmone obfeffos aut poffeffos oftendunt.

1. *Dæmonomania fagarum.* Delrio Difquifit. magicæ. L.

Eft delirium eorum qui fe arte diabolicâ & pacto cum dæmone convento , quid miri præftare poffe exiftimant , indeque auctoritatem apud idiotas fibi conciliant.

Tales funt illæ vetulæ , quæ fafcino recens nuptos ligare , morbo infantulos tum afficere , tum liberare fe poffe imaginantur. Paftores qui fe , fuofve arietes cum ridiculis cæremoniis dæmoni devovent , ut gregem refiduum à lupis eripiant , ut monetam volantem feu inamiffibilem obtineant ; quæ omnia in fafcinatis & fafcinantibus funt vera deliramenta , quibus puerorum & credulorum animos deludunt aniles fabulæ , maximè fi philtra & venena dementantia concurrant. Certum eft enim quod oleum ex feminibus daturæ elicitum temporibus illitum , vel peffarium podici noctu inditum , hæc fomnia prædifpofitis excitent. Simili peffario ex feminibus ftramonii & febo paftor Gallo - Provincialis , referente *Gaffendo* , fe muniebat cubitum iturus qualibet die Sabbati , unde fomniabat fe ad impurum dæmonum cœtum viâ camini deveniffe , & ibi hirco præfidi litaffe : *vide* quæ *de paraphrofyne magicâ* diximus. Hunc morbum in Pomeraniâ familiarem dicit *Hoffmannus. Rufus* , Auctor fæculi fecundi , primus hujus morbi meminit.

Fuere qui fe diabolum in vifceribus gerere , qui cum eo decumbere , conventicula celebrare adeò fibi perfuaferunt , ut in fuppliciis contra ipfos olim decerni folitis , id ad ultimum vitæ fpiritum affirmaverint : *Vide Act. Med. Berolin. Decad.* 1. *volum.* 4. & *Ephem. Natur. Curiof.* paffim.

2. *Dæmonomania* , *Vampirifmus* Tournefort Iter in Indias Orientales.

Vampiri activi funt vel paffivi. Activi funt quidam præftigiatores , qui ob fines fibi cognitos cadavera recens fepultorum exhumant , & vulnerant , atque eorum cruorem tertiâ die utplurimùm putrefactum , adeòque fluidiffimum effluere finunt , & vulgò fuxiffe dicuntur : paffivi funt illi , vel vivi vel mortui , in quibus talis fcena luditur ; horumce præftigiorum rumore commoventur ita populi , ut urbem defertam inde factam viderit *Tournefortius.* Plura videfis in Vampirorum hiftoriâ non dudùm evulgatâ.

3. *Dæmonomania fimulata. Corybantiafmus* Encyclopediæ , T. 3 ; Hiftoire des Diables de Loudun , 1636 ; Bayle , Diction. ad Broffier.

Conftat

Conſtat ex Evangelio olim plures homines, ſummi Numinis permiſſu, à diabolo obſeſſos fuiſſe, unde Sancta Eccleſia Catholica ad eos liberandos exorciſmis uti conſuevit; verùm non minùs certum eſt plures malitiâ aut moroſitate ſingulari ad ſimilem obſeſſionem ſimulandam frequenter induci, quod apud adoleſcentulas & vitæ religioſæ addictas ſæpiùs obſervatur: illæ ut quamdam turpitudinem vitæ occultent, iſtæ ut ſanctimoniæ famam ſibi concilient, quædam ut aliis impunè noceant, imò ut de ſe magnum rumorem ſpargendo credulos ludibrio habeant.

Præſtigia quibus utuntur ſunt diverſiſſima; aſt ſæpiùs futura prædicere, abſentia proſpicere, linguas ignotas intelligere, morbos anomalos potiſſimùm convulſivos experiri, vires portentoſas exerere; ad aquæ luſtralis aſperſionem, rerum ſacrarum aſpectum cruciari, ululare. Eò autem aſſurgit plurimorum vafrities & malitia, ut non ſolùm plebi, ſed etiam & Sacerdotibus & Medicis imponant illæ præſtigiatrices, ut ferro & igne probatæ ſuas fraudes confiteri vix cogantur, adeòque ad eas confundendas neceſſum eſt ut à viris acuti ingenii diverſis modis ſummâ cum aſtutiâ examinentur, circa quæ vide quæ de epilepſiâ ſimulatâ diximus.

Celebris eſt hiſtoria Urſulinarum Lauduni apud Pictones. Monachi hujus urbis oderant parochum Urbanum Grandier, virum paulò elatioris animi, & dotibus tùm animi, tùm corporis ſuperbientem; illi has religioſas induxerunt, ut aſſererent ſe à Granderio faſcinatas, & ejus afflatu diabolum ſuſcepiſſe: quid non religio potuit ſuadere, maximè ſi cum amore repulſo ad hunc perdendum parochum & Magnatum & Monachorum invidia conſpiraverint; eò demùm devenit furor, ut igne damnatus ſit parochus, atque cùm Sacerdos impius, qui eum ad ſupplicium deducebat, crucifixum ferreum candentem oſculandum huic miſero præberet, is renuentis parochi metus pro ſignis diabolicæ poſſeſſionis plebi venditabat.

Interdùm pro dæmonomaniâ verâ ſumitur delirium febrile, cujus erroris exemplum præbuit monialis Pariſina candore & pietate inſignis mihi cognita; hæc Theologicis Doctrinis imbuta, Latinam Linguam clam addidicerat, & nuper à fratre ſuo eruditiſſimo elementa Græcæ Linguæ ſecretò pariter hauriebat; hanc invaſit ſynochus, caputque tentavit, unde delirans hæc virgo ſermones græcos & latinos miſcuit, quos priùs ipſi ignotos exiſtimabant cæteræ moniales; hinc faſcinatam & obſeſſam judicarunt, uſque quò frater ejus rure reverſus delirii Græci & Latini rationem reddidit.

Dæmonomania ſimulata detegitur dolis pro re natâ diverſis. Sic *Ill. de Haen* ſanctæ Crucis imaginem involutam dæmonomaniacæ ſimulanti applicans ad contactum, vel aquam communem, quam luſtralem eſſe fingebat, aſpergens, vidit eam decipi & ſuam fraudem prodere: tunc autem eam nefariam toties aquæ amphoris injectis irrigari juſſit, quoties ſua præſtigia iteraret. Alter verò Medicus in ſimili caſu phlebotomias ſimul ex pede & brachio ad ſyncopem uſque præſcribebat, ut nefariam præſtigiatricem plecteret; alii verberibus dæmonem abigere tentarunt.

Minimè aſſentimur *Friderico Hoffmanno*, aliiſque Medicis Germanis, qui

uno ore cum plebe Gallicâ contendunt magos & fagas hodie dari, qui verè diabolo obſeſſi & poſſeſſi & ab illo inſtigati patrant mirabilia. Dæmonomaniæ ſinceræ ſigna plura ab *Hoffmanno* tradita ſunt ; 1° non ſolùm horrendæ vociferationes, geſtuum deformationes, admirandæ & inſolitæ corporis motiones ; ſed 2° mirificæ convulſiones ſubitò ſine prævio morbo accedentes : 3° Blaſphemia, verbi divini abuſus, obſcœnitas verborum : 4° Rerum ſecretarum & præſertim futurarum notitia & revelatio : 5° Peregrinarum linguarum ſcientia : 6° Robur inſolitum : 7° Singularium rerum ut crinium, ſilicum, &c, vomitio, ex oculis, aure rejectio cum horrendis ventris torminibus &c. Dudùm Senatus Gallici, qui magos & fagas igne damnabant, hodiè tanquam miſeros inſanos dimittunt, niſi eorum maleficia, blaſphemationes, aliaque malitiæ ſpecimina plectant. Non dubitamus tamen quin olim Deo permittente à Dæmonibus plures obſeſſi fuerint, verùm cum *Sancto Athanaſio* putamus, *ex quo tempore verbum Dei apparuit ſpectra hujuſmodi & ludibria ceſſaviſſe.* Et omnes pythoniſſas, magos, fagas, faſcinatos, vel morbo à cauſis phyſicis orto laborare, vel eſſe deceptos aut impoſtores qui parùm cautos ſuis præſtigiis deludunt. Ridemus itaque credulitatem *Bodini* & dolemus ſortem tot millium veſanorum quos ſæculis elapſis, referente Nicolao Remigio, Senatus Burdigalenſis, Rothomagenſis, Toloſanus flammis addixit, qui in morotrophio tantùm erant cuſtodiendi.

Præſtigia mira videbis *Journ. de Med. Avril 1757.* p. 244, de muliere ventriloqua ſonum tympani flatubus abdominis imitante, & *Mars p. 165* de puella ex cujus corpore paſſim acus innumeræ extrahebantur.

4. *Dæmonomania à vermibus* Cardani. L.

Plura ſunt exempla ægrorum qui pro dæmoniacis habiti lumbricis & tæniis tantùm exagitabantur, & triſmo, tetano, delirio, aliiſque miris ſymptomatis vexabantur ; plebs autem dæmoni, ſagarumque faſcino tribuit illa ſymptomata dira, quorum nexum & cauſam non intelligit, ut convulſiones, clamores, diſtorſiones, deliria quibus obnoxii ſunt verminoſi ; ea verò omnia catharticis, emeticis & anthelminticis feliciter auferuntur.

5. *Dæmonomania fanatica*, vide Diſſertationem ſub præſidio D. Rideux Profeſſ. Monſpel. ventilatam : An fanatiſmo verbera ?

Quot furores, incendia, bella, cædes excitaverit multoties falſus erga Religionem tùm veram, tum falſam zelus, plures teſtantur hiſtoriæ. Primi fanatici Helvienſes ſolo ſuo afflatu catapultarum ictus, quibus crudeliter turmatim trucidabantur, eludere ſe poſſe putabant ; miſerabile delirii genus.

Fanatiſmus ad incredibilia faſcinora millenos noſtrâ ætate compulit, & ad patibulum, ignemve deduxit ; ita ut peſtis nulla majores ſtrages ediderit : lege hiſtoriam Fanatiſmi D. Brueys Monſpel. Ideo hæc refero ut omnes perſuaſum habeant fanatiſmum inter veſanias & deliramenta eſſe numerandum.

6. *Dæmonomania hyſterica.* Obſervatio D. *Deſcottes* D. M. Argenton en Berry 1760. ad me ſcribentis.

Duæ famulæ viginti annos natæ, amiciſſimæ, verè hyſtericæ, antihyſtericis, ut caſtoreo, rutâ, nec non terebinthinâ ſumptis, ab hyſteriâ meliùs habuere.

habuere. Verum fingularia phænomena per fex menfes exhibuerunt, quæ vulgò obfeffioni tribuuntur. 1° Scilicet diverfis domibus fejunctæ altera alteriùs nec non fua accidentia fuofque paroxyfmos præfagiebat ante quatriduum triduumve : 2° Diverforum animalium vocem, ut canis, felis, gallinæ fatis aptè imitabantur : 3° Portentofam exhibebant memoriam & ingenium folito vividius, quo nominibus fictis fingulos adftantes defignabant & ludibrio habebant : 4° In profundum foporem delabebantur, è quo nec vellicatæ, punctæ, uftæ excitari poterant : 5° Verùm fponte excitabantur clamantes fe in quâdam parte, ut femore, tibiâ vehementer lædi, perftringi, & pars affignata livida, læfa unguibus videbatur, quam tamen tetigerat nemo ex adftantibus. 6° Triplici ftadio peragebatur paroxyfmus, in primo mentis compotes peracta in mentem revocantes rubefcebant & dolebant ; in altero delirabant, convellebantur & quatuor robuftis viris vix coerceri poterant, atque ventura quoad paroxyfmi futuri tempus, durationem, aliaque præfagiebant, denique in foporem delapfæ fenfuum omnium abolitionem experiebantur, è quo tamen fomno hora & minuto quod prædixerant, excitabantur, fæpè è lecto procul exfilientes & clamantes : *Bone Deus ! quis mihi femur vel tibiam crudeliter perftrinxit*, &c. *

Per fex menfes quotidiè hæc ludebatur fcena, nec quidquam inde roboris, habitûfve detrimenti paffæ funt, hodie verò adhucdum languent, & lipothymias, catameniorumque fuppreffionem patiuntur, meumque de illis confilium expetunt Medici.

Multa funt in hac hiftoriâ, quæ nimiæ adftantium credulitati, & harum fycophantarum præftigiis tribuenda videntur. Interea non minus eft mirum quod fine ullo motivo cognito rufticæ talem egerint Comœdiam, fi Comœdia fuerit : mirum etiam quod fimilis imaginationis vis fimiles effectus in aliis fubjectis ediderit, quos vide relatos in catalepfis hyftericæ & catalepfis fomnambulæ hiftoriâ. Quoad imitationem vocis animalium, hanc olim juxta Alefiam obfervavit *D. Gibert D. M.* in melancholico qui horâ primâ pomeridianâ fingulis diebus fimili paroxyfmo tentabatur, nec ab hac horâ declinabat vel minimùm paroxyfmus, licet horologia de induftria retardarent, aut accelerarent obfervatores.

Suafi balnea, ferum lactis, & in paroxyfmo fyrupum de karabe, fal fedativum, &c. Anno 1765 quo hæc fcribo eas fanatas & nuptas effe accipio.

7. *Dæmonomania Indica*, Kempfer. amœnit. fafc. 3. pag. 650 ; *Rage de l'Hamuk.*

Viget apud Indos Nigritas abufus opii execrabilis ad efferandum animos ad homicidiorum patrandorum audaciam, dum vel vitæ fuæ, vel injuriarum pertæfi fe devovent morti per ultionem & mortes aliorum oppetendæ ; eo fine opii bolum deglutiunt, ex quo intentionis idea exafperatur, turbatur ratio, & effrænus redditur animus, adeò ut ftricto pugione, inftar tigridum rabidarum excurrant in publicum, obvios quofvis five amicos, five inimicos trucidaturi, donec ipfi ab alio perforati profternantur. Actus hic

voca-

vocatur *Hamuck*, apud incolas Javæ & ulterioris Orientis crebro ſpectabilis. Vocabuli ſonum ibi horret quicumque audit; nam qui vident homicidam, illi vocem *Hamuk* ſummopere exclamant, predituri inermes ut fugiant, & vitæ ſuæ proſpiciant, dùm ad extinguendam belluam accurrere debet quiſquis armatus, & cordatus eſt.

8. *Dæmonomania Polonica.* Stabel. Hiſt. 4. de plica Polonica.

Ea eſt quæ à viru trichomatis repulſo ortum ducit, ſeu à plicâ reſectâ, vel ab illâ non evolutâ; Fœmina quinquagenaria plethorica fortiſſimo corripiebatur furore maniaco, cum ſummâ agrypniâ, convulſionibus, inconſuetis borborygnis; jungebantur blaſphemationes, robur inſolitum, aliaque ſtupenda ſymptomata per annum ſine intermiſſione eam diſcruciantia & diabolicæ obſeſſioni adſcribi ſolita.

Remedia antimaniaca fruſtranea ſunt, nec cedit morbus niſi evolutioni plicæ, quam, poſt annum in caſu citato applicatum capiti lycopodii decoctum, intra aliquot dies excitavit; aliâ vice cùm hæcce mulier iterum plicam imprudenter abſcidiſſet, exorta eſt cephalæa cum doloribus rachialgicis & phantaſiæ depravatione, rurſuſque cum plica capitis ſeſe explicuiſſet ea ſymptomata deſierunt.

9. *Dæmonomania à Cardiogmo*, Morgagni Epiſt. XVIII. 19.

Talis cenſebatur eſſe morbus ab *Harveio* & à *Morgagni* obſervatus, qui tamen pendebat ab aneuryſmate aortæ aſcendentis; alii eum hyſteriæ, alii etiam veneficio adſcribendum putabant: ægri capite antrorſum inclinato reſpirabant faciliùs: vide *Harveium de circul. exercit.* 3.

XX. Mania. A Græco *Mainomai* inſanio, furo. *Furor* & *inſania* Latinis. Gallicè *folie* & *manie*, licet ultimo nomine (à *majomai* cupio) intelligamus etiam vehementem quamdam cupiditatem, ut muſomaniam, argyromaniam &c. Ægri *maniaci*, *inſani*, Gallicè *fous*, *maniaques*.

Genus eſt morbi chronici, apyreti, quo non ſolùm ægri circa quævis objecta indiſcriminatim delirant ob imaginationis vitium, ſed etiam ob ratiocinationis depravationem cum audaciâ & robore, brutorum more ſe gerunt.

Differt ab amentiâ per audaciam, robur & furorem à levi oblatâ causâ redeuntem; amentes verò ſunt mites, pacati, nemini nocent, niſi vehementer incitentur. Differt à melancholiâ per delirii univerſalitatem; non enim uni objecto conſtanter infixi delirant, ſed ſucceſſivè nunc de uno, nunc de alio objecto ſunt ſolliciti; præterea melancholici rectè & acutè ratiocinantur ex præconceptâ opinione, conſequentias rationales educunt, aſt maniaci perversè etiam judicant. Differunt à dæmonomaniacis ut à melancholicis. Hydrophobi ferè omnes judicant, adſtanteſque monent, ut ſibi caveant, dicentes non penes ſe eſſe ut abſtineant à morſu, conſputatione, è contra maniaci pravum nocendi, evadendi deſiderium cautè diſſimulant; para-

paraphrosyne, hydrophobia, phrenitis intra paucos dies terminantur, ast mania menses, annosque perdurat.

Maniaci sæpiùs omnem cibum obstinatè recusant, & tamen robur insolitum conservant, vix dormiunt, continuò mente plures ideas revolvunt, mussitant, clamant, insidias adstantibus struunt, obvios quosque, etiam parentes, natos, quandoque sine ullo cognito motivo percutiunt, trucidant, vinciri eos necessum est ne sibi vel aliis manus violentas inferant, frigoris & caloris patientissimi sunt, vestes suas dilacerant, mediâ hieme nudi humi jacent, nec multùm refrigerantur, balnea frigida sustinent, inviti tamen; quidam ingenio acutissimo præditi mirè deblaterant, sæpiùs delirant; plurimi quidem quoddam objectum sui odii aut amoris sæpius in animo versant, verùm non illi ita affixi sunt quin ad alia divagentur; atque millenis vividissimis, præcipitibus, confusis ideis noctu diuque agitantur; mores à maniâ mirè mutantur; mulier antea pia & modestissima accedente maniâ verba scortis & bajulis familiaria impudenter effutit; qui priùs erat mitis & amicus jam torvis oculis, voce ferâ loquitur, & ex horum symptomatum syndrome, licet à plebe confundi & iisdem morotrophiis incarcerari soleant, distinguuntur maniaci & melancholici.

Mania continua est vel periodica; continua ea est quæ nunquam intermittit, licet remittat quandoque, verùm illud discrimen non in curandi modum, sed in prognosim influit; quippè continuæ sanandæ multò minor spes est quàm periodicæ maniæ.

Mania periodica est, quæ per intervalla revertitur, illa vel sæviente hieme quod frequentiùs accidit, vel æstate recurrit; tum continua tum periodica sunt sæpiùs hæreditariæ; dantur etiam regiones in quibus multò frequentiores sunt: Junio & Decembri mania frequentior: *Huxham.*

Mania ex quartanâ *Sydenhami* ad dementiam potiùs attinet quàm ad hoc genus, ni fallor.

1. *Mania à pathemate;* Locheri de mania; *à melancholia*, Preysingeri spec. I; *à terrore* Locheri; *ab amore*, Ephem. N. E. Dec. II; *sine materia*, Locheri cap. 2 p. 73. L.

Maniaci ut plurimum à magno quodam animi pathemate, ut amore, metu, spe laborare incipiunt. *Mead* refert quod in Nosocomio mente captorum Londinensi multò plures inventi sint quos dira auri cupido huc deduxerat, licet jam divites, quàm quos paupertas divexarat.

Metus tartari & judiciorum Dei plures ad insaniam ducit, maximè cùm à concionibus vehementibus eorum quos *Missionarios* vocant per octiduum, ut fieri solet, mentes commotæ fuerunt. Vidi Religiosam quæ insanivit & demùm se trucidavit, cujus menti infixa erat opinio se à suis sociis propter peccata, quæ admiserat aut admisisse putabat, laqueo suspendendam fore; & mulierem honestam quæ simili metu percussa se suspendit, exanimavit; puellam quæ amasii sui perfidiam non sustinens eodem modo vitam terminavit; virum qui zelotypiâ furens conjugem & se ipsum jugulavit; mulierem præclaram, quæ recens puerpera circa religionis suæ veritatem dubia

movens in maniam incidit & per decennium nuda quadrupedium more in suo cubiculo gradiens Nabuchodonozoris speciem apprime referebat ; verùm licet à melancholico delirio ortum habuerit hic morbus , non minùs successu temporis videtur mania alterius generis quàm melancholia , ob robur , audaciam & idearum vividarum varietatem.

Maniaci utcumque audaces sint reapse metu maximo quodam ad insaniam ferè omnes ducuntur , & licet à pluribus adstantibus se regi minimè patiantur , attamen à quodam minaci bajulo , vel milite fustem & vincula gerente , ita domantur , ut supplices & meticulosi statim obsecundent , quod necessarium est in curâ. Caveant autem sibi custodes , nam maniacus nunquam dormit & custodem , si potest , malè habet atque insidiosè impetit , ita ut per longum tempus sapientis personam agat , ut suum finem assequatur. Qui cibos renuunt & continuò vigilant sibi animo , metum inanem infixerunt , ne scilicet ab amicis toxico mixto cum cibis , aut alio modo inter dormiendum trucidentur , sed de sui metûs objecto , de spectro quo terrentur , ne verbum proferunt.

Sanguis maniacorum viscidus seroque exutus , fibræ verò musculares firmæ , rigidæ censentur.

Mania statim atque ægrum alio morbo ut phthisi , ascite laborantem afficit , ab aliis morbis , quod mirum dictu , liberat , ut observavit *Mead* : nec pestem ipsam patiuntur maniaci.

Cura. Nihil magis prodest maniacis sanandis quàm victus mollis , refrigerans , humectans ; phlebotomiæ largæ & repetitæ ex brachio , pede , jugulo ; potus laxans , diluens , frigidus , copiosus ; balnea per mensem bis in die repetita in aquâ frigidâ , caput ipsâ irrigando. *Valsalva* plures maniacos sanavit emulsionibus & syrupo de papavere , abstinendo à gravioribus narcoticis. Furorem mire compescit camphora ad scrupulum data in cochleari aceti , observante *Tralles* & *Ill. Lieutaud* , quod bis in die iteratur , inde sudor & somnus , pluresque sanati maniaci.

Narcotica verò sæpe delirium intendunt. In tenebris detinendus maniacus , atque sufficienter cibandus , vinculis coercendus ; cùm verò omnis cura tanquam frustranea omissa est quandoque datâ tempestate ratio revertitur superstite memoriâ factorum , & ad recidivam dispositione ; si catamenia vel hæmorrhoides fluere desierint , illi effluxus revocandi ; cathartica fortia præmissis diluentibus non sunt omittenda ; acida , nitrosa , serum lactis , emulsiones , fructus refrigerantes , clysmata emollientia & similia prosunt.

2. *Mania lactea. Dépôt laiteux sur le cerveau.* Puzos , 3. Mémoire. Hippocrat. de mulier. morbis L. I c. 45. L.

Est species maniæ quæ circa decimum à partu diem cum delirio febrili mulierem aggreditur , dein sensim evanescente febre , perseverat , atque jure tribuenda venit lactis retentioni , ejusque stasi in cerebro. Vide *Ill. van Swieten Comm. 1127.*

Rarus est hic morbus , & utplurimùm insanabilis , ipsumque initio ab hysteriâ distinguere difficile est , quippe omnes morositates , aversationes absur-

dæ ,

dæ, à quibus incipit, facilè tribuuntur hyfteriæ, quam puerperæ plures incurrunt; interea fucceffu temporis ex delirio apyreto conftanti, & initio à parciori lactis & lochiorum fluxu, cognofcitur.

3. *Mania ab hemicraniâ.*

Ea eft quam dolor conftans finuum frontalium ab infecto in ipfis latente infert; fic *Conrad. Schneiderus*, *de offe cribriformi*, *pag.* 440, recenfet rufticam quæ mente abalienata & maniaca evaferat, quæ rejectâ ex naribus erucâ hifpidâ ab hoc morbo convaluit.

Antonius de Pozzis, *in Ephem. Nat. Curiof. Decad.* 1 *anno* 4 *obferv.* 37. refert rufticum qui cùm fub arbore dormiiffet, per fex menfes maniacus fuit, & erucam nigram, longam, pilofam, à tabaco affumpto per nares excrevit, ficque convaluit.

Cùm œftrum fubivit nares boum, aliorumque pecorum, ut in eorum finubus frontalibus ova fua deponat, non rarò illi in maniam aguntur, imò cervi rangiferini à folo metu circumvolitantis & avidè infequentis œftri fugiunt, & triginta leucas intra paucas horas excurrunt, obfervante *Ill. Linnæo* in Lapponiâ.

In oppidulo *Gange* dicto, homo quidam dolore capitis dudùm divexatus eò infaniæ devenit, ut fibi caput effringi vellet, atque eum in finem ex altiori feneftrâ fe præcipitem dederit, fed fruftrà, cùm fortè in prætereuntis afini corpus incidiffet: quapropter ad aliud tempus ob proximorum jurgia rem diftulit, atque altera vice reapfe fibi caput effregit, unde, fortè è finubus copiofo pure dimanante, convaluit, ut à fide dignis viris audivi.

4. *Mania metaftica*, Locheri de Mania. I. *ab ulcere ficcato*, Amati Lufit. Cent. II cur. 67; *à refecta plica*, Fr. Hoffmanni de delirio p. 263, Ephem. Nat. Cur. *à repreffo herpete*, Locheri ibid. *à menftruis retentis*, *à femine retento*, Schenckii fol. 157; *à repreffa fcabie*, *à graviditate*, Ill. Lorry Part. I cap. 7.

5. *Mania à venenis*, Ephem. Nat. Cur.; *à belladonæ baccis* Dec. II ann. 10 Obf. 118; *à daturæ femine*, Dec. III ann. 3 Obf. 170.

Vidi inde ortas paraphrofynes fugaces, non maniam.

6. *Mania periodica*, Ephem. Nat. Cur. Dec. III ann. 3 Obf. 33. L.

Eft fpecies per totum diem tantum durans, fole recedente intermittens; quæ *folaris* dicitur; datur lunaris quæ quovis plenilunio revertitur *Eph. Nat. Cur. Cent. IX. Obf.* 12.

7. *Mania vulgaris*, Locher de Mania. cap. 3 pag. 61. L.

Eft mania cum materie. *Vide Authores.*

8. *Mania hyfteralgica*, referente D. C. D. M. M. anno 1766.

Virgo quadragenaria, quæ olim fanguinem vomuerat, deinde verò pus cum cyftidum fragmentis ano ejecerat, ab octodecim menfibus obnoxia eft, per paroxyfmos noctu redeuntes, doloribus uteri & vicinarum partium, ita atrocibus, ut ea, licet benè morata & pudiciffima, juret, blafphemia fundat, deliret, genitalia manibus aut quolibet obvio inftrumento vel contrectare, vel dilaniare conetur; nedum fit ullus veneris appetitus, quod quis

facile crederet, hujus eſt ſumma averſatio, tantus horror ut viros maxime oderit; voluptas nulla, pollutio nulla: ea obvia quæque morſu impetit: tranſacto paroxyſmo ſcrupulis agitatur, dolet animo, metuens ne peccaverit.

Adhibita ſunt remedia omnigena, edulcorantia, diluentia, deterſiva, ſedantia, nitroſa, balnea innumera ſubfrigida per horas octo, ſerum lactis, aqua pulli, lac aſininum, laudanum, ſal ſedativum; ptiſana demum camphorata aliquandiu ſublevavit; ſuſpicio eſt alterius ſuppurationis internæ, unde paroxyſmus.

ORDO QUARTUS.

VESANIÆ ANOMALÆ,

Seu

Morbi prioribus affines.

PHantaſia eſt facultas objecta abſentia ſibi repræſentandi; ejus actio vocatur *imaginatio*, ea in ſomniando ideas claras & vividas excitat, unde æquè percellimur à phantaſmatis ſeu ideis imaginariis, dum ſomniamus, ac ab ideis ſenſationum; verùm id non accidit ex claritate & vi abſolutâ phantaſmatum, quippe quæ multò minor eſt quàm vis ſenſationum; ſed ex eo quod anima ab objectis externis non diſtracta, fortiùs ad ea phantaſmata attendat, unde qui imaginari profunde vel attendere volunt interdiu, illi ab aliorum conſortio remoti longè ab ſtrepitu in loco obſcuro meditantur: anima eò fortiùs percellitur ab ideâ quò paucioribus ideis ſimul diſtrahitur, ſeu quò majorem ſuæ attentionis partem illi tribuit, & quo fortior eſt impreſſio eam excitans.

Docet autem experientia ideam longâ attentione, fortique meditatione clariorem fieri, quæ neglecta obſcura foret: ſic memoria ſtudio, & repetitione ejuſdem ideæ roboratur, maximè ſi conjungantur ideæ cum loco, litteris, aliiſque ſignis ad memoriam acquirendam facientibus.

Lex eſt imaginationis, ſi qua ſimul percepimus, & unius perceptio denuò producatur, imaginatio producit etiam perceptionem alterius. *Wolf. Pſycholog. Emp.* 116.

Memoria eſt facultas ideas reproducendi, & reproductas recognoſcendi. *Wolf.* Ea verò tribuitur flexilitati fibrarum medullarium cerebri, quæ inſtar chartæ pergamenæ plicas & impreſſiones retinet; verùm ea theoria eſt merè fictitia, & ſatius eſt in his tenebris nullam theoriam, quàm falſam amplexari.

Ad ratiocinandum proindeque ad judicandum neceſſaria eſt imaginatio & memoria. Si quis albedinis ideam abſtractam, adeòque imaginariam non retineat,

tineat, is utrum hæc charta quam cernit alba fit, vel alterius coloris judicare non valet; inde fit ut qui imaginatione carent, ut ftupidi, fomnolenti, illi nec difcurrere valeant, nec qui memoriâ deftituuntur, valent ratiocinari, faltem circa objecta quorum ideas non poffunt in mentem revocare; his de caufis evidens eft cur inter morbos hujufce claffis oblivio & amentia referantur; cùm hæc vitia fecum inferant judicii depravationem, aut fpeciem erroris quæ lethargicis valdè familiaris eft; quod fcilicet nefciant quid dicant, quid appetant, quia eorum obliti funt quæ petiere, antequam refponfum accipere poffint: five fenfationes à fibrarum nervearum vibrationibus repetas, quod falfum videtur, five à fluidi nervei electrici refluxu, requiritur ex parte machinæ fibrarum cerebri libertas, flexilitas, cui collapfus, laxitas, obftructioque opponuntur, & ex parte fluidorum mobilitas, fluxilitas, tenuitas, puritas, unde videre eft cur à venenis, vaporibus narcoticis, cerebri vulneribus, obftructionibus, aliifque vitiis, imaginatio, memoria, acumen, ingenium, libertas aliæque animæ facultates lædantur.

XXI. AMNESIA; *Latyphrofyne* Græcis; *Oblivio morbofa* Auctorum. *L'oubli.*

Eft morbus qui tollit facultatem ideas in mente reproductas recognofcendi, feu memoriæ eft abolitio aut imminutio. Ideò recognofcimus ideas quæ in animâ reproducuntur, quæque ideò illam olim vel antea affecerunt, quia fatis vividæ funt & fociis claris ftipatæ; fi verò obfcuræ fint, tum ideæ principes, tum earum fociæ, aut folùm alterutræ, tunc illas recognofcere non poffumus: ideam autem quam antea habuimus iterum habere, hoc ad memoriam non fufficit, neceffum eft ut cognofcamus nos eam antea habuiffe; fic fi quis dum legit Ciceronis librum non recognofcit fe eum olim legiffe, ille hujus antiquæ lectionis recordari non dicitur. Quoniam omnis idea imaginaria fupponit prægreffam ideam fenfitivam feu fenfu acceptam, & non fentimus nifi individua, feu concreta pluribus fimul ideis fociis ftipata; idea imaginaria focias fecum olim perceptas in mentem revocat, nifi obfcuriores evaferint, ergo obfcuratio idearum eft quod oblivionem producit; obfcurantur ideæ à gravibus animi pathematis totam animi attentionem alio divertentibus, à fomno & fopore morbofo, à paralyfi organorum ex quibus ideæ illæ natæ funt, à morbo quovis foporofo, ut caro, apoplexia, epilepfiâ, nec non à fyncope; qui enim ex his morbis refurgunt, ignorant omnino quid paroxyfmi tempore peractum fuerit, & fe ne quidem cogitaffe, aut quafi non extitiffe afferverant.

Cognofcitur initio amnefia ex eo quod obliviofi non fibi cohærentia loquantur, nifi monofyllabis utantur: *Vide hiftoriam amnefiæ in Ephemerid. Nat. Cur. Dec. I Ann. III Obf.* 198.

In curandâ amnefiâ attendendum an juvenis, an fenex fit homo; in fenibus medicamenta fpirituofa, cephalica, calidiora conveniunt: in juveni-

bus, diluentia, analeptica magis profunt, & memoriæ læfio à veneris abufu fæpè dependet.

1. *Amnefia à Venere*, Salmuth Cent. I Obf. 6; Ettmuller de memoriâ læfa, L.

Res eft confideratione digna quod ufus veneris nimius memoriam maximè debilitet, & quod aphrodifiaca, aromatica, fpirituofa, fatyracea ad memoriam roborandam conducant, fi tamen cum horum ufu veneri litemus, memoria in totum abit: fi verò veneri parcamus, inde confirmatur.

Ufus ambræ, adeòque cocolatæ, optimè prodeft ad amnefiam curandam, ut & aqua magnanimitatis, quam ingrediuntur formicæ; item confectio alkermes & anacardina, licet hæc ultima fufpecta fit. Apud fenes ufus theæ in hoc morbo valdè laudatur; hæc autem omnia medicamina vi quadam inebriante pollent, ambra fcilicet, anacardia & thea Sinenfis recens.

2. *Amnefiâ fenilis.* Etmuller. ibid. Collect. Acad. T. III p. 165. L.

Non omnes fenes obliviofi evadunt, fed maximè illi quorum vita anteacta multis curis aut ftudiis fubtilioribus non fuit defatigata; qui fcilicet lautè & ignaviter vixerunt in defidiâ & voluptatibus; Docti verò & negotiofi utplurimum judicium & memoriam diutiùs fervant.

Præter ufum theæ commendantur in hoc morbo folia betonicæ, falviæ, lavendulæ, roris marini, rofarum petala; nux mofchata, piper, galanga, cyperus, caftoreum, thus &c, infufa in fpiritu vini quo humectantur nares, tempora, &c; ninfing & genfing fpecifica cenfentur intùs ad fcrupulum.

3. *Amnefia traumatica* Schenckii obferv.; Horftii, lib. 2 obf. 7, Hildani centur. 3 obf. 1. L.

Ea eft quæ à capitis percuffione, vulnere aut ictu quovis ortum ducit; ea initio phlebotomias & auxilia alia contufis convenientia exigit: Extus refolventia fpirituofa, balfamum Commendatoris, aquam vulnerariam &c: hæc fpecies fæpè fanabilis eft.

4. *Amnefia plethorica; à fuppreffis hæmorboïdibus* Zacuti Lufitani lib. 1, obferv. 47. prax. admirab. *à lochiis fuppreffis* Salmuth. cent. 1. obf. 72. L.

Auxilia à principiis illis fatis indicantur. *Horftius* vidit hanc fpeciem cum ftultitiâ fucceffiffe illis, qui poft longam inediam comedere inceperunt.

5. *Amnefia à pathemate* Schenckii obferv. & Ephem. Natur. Curiof. L.

Ex metu & terrore fubitis quandoque memoria abolita eft, nec non ex vehementi triftitiâ.

6. *Amnefia cephalalgica* Act. Acad. Par. 1711. L.

Ex diuturno capitis dolore, gravativo, memoria fæpè aboletur, nec non à cephalalgiâ febrili.

7. *Amnefia à temulentia* Willifii de morofi.

Eft ea quæ ab ebrietate, ab opio, à philtris, feu venenis dementantibus ortum ducit.

8. *Amnefia febrifequa*, De Meyferey T. 2 n. 243.

Eft oblivio quæ poft febres acutas accedit; ægri vires analepticis reficiantur,

tur, dein veficatoria vel fontanella adhibeatur; cathartica etiam utilia funt, necnon exercitia fortiori, demùm ad thermas confugiendum eft.

XXII. AGRYPNIA; Latinis *pervigilium*, *vigiliæ immodicæ*, *vigilium morbofum*. Gallis *infomnie*.

Eft pervigilium immodicum ex quo vires imminuuntur, anxietas, inquietudo, cephalalgia, aliaque molefta fymptomata oriuntur.

Vulgò duas tertias nycthemeri partes vigilamus, feu in ideis claris ex parte animæ, & in aptitudine ad motus liberos exercendos ex parte corporis, vivimus; altera pars tertia fomno dicata eft, feu quieti corporis & animæ, in quâ fcilicet torpent omnes artus, & jacent minus apti ad motus mufculares, fenfatione orbati, dum tamen, fi infomnia adfint, ideæ imaginationi oblatæ funt clariffimæ, ideæ verò præfentium objectorum obfcuriffimæ vel nullæ funt, motufque vitales pacati, regulares, exercentur.

Cùm in vigiliâ vires ab actionibus animæ & corporis continuò abfumantur, eæque fomno & quiete debeant reparari, evidens eft quod à longiori pervigilio robur debet fenfim imminui, hinc laffitudo, anxietas, continua fitûs mutatio, perceptiones præfentium objectorum continuò nos afficiunt, attentionem detinent: hinc capitis gravitas, moleftia animæ, mœror, tædium, & quandoque typhomania.

1. *Agrypnia Arthritica* Boneti Sepulchret. obferv. 1.

Somno carere qui doloribus vexantur, mirum non eft, & ea non eft fpecies de quâ agitur, fed eft fymptoma omnium dolorum comes; Ex acrimoniâ arthriticâ oriundum pervigilium, atque ex ficcitate fanguinis fero ad exteriora continuò fluente fuftentatum exhibet obfervatio præfens. Poft diram colicam arthriticam homo ufus veficatorio, incidit in pervigilium nullis remediis domatum, quo occubuit, fero quidem continuo ex veficatorio affatim effluente, & tamen aperto cadavere ventriculi omnes cerebri aquâ limpidâ repleti videbantur.

2. *Agrypnia à pathematis*, Willis, de animâ brutor. p. 2. Sennerti Species 5a.

Monfpelii mulier adolefcens quæ à ficariis maritum fuum omninò trucidatum, & fe ipfam pro mortuâ derelictam viderat, exin per tres plurefve menfes fomno indulgere non poterat; quoties enim oculos claudebat, dormiendi defiderio victa, toties cruenta illa fcena oculis ejus fe fiftebat, ftrictos ficariorum gladios, conjugem morientem, ipfique brachia tendentem, fe ipfam gladiis confoffam videre fibi videbatur, & perterrita, fudans, febriens evigilabat, ita ut metu horumce phantafmatum fomnum horreret. Similia exempla refert *Willifius*.

Ufus fum in hoc cafu non narcoticis, fed emulfionibus, julepis refrigerantibus &c.

3. *Agrypnia hyfterica* Willis, de anima brutorum part. 2. Cap. 5. L.

Taliter affectis, ut hypochondriacis, hyftericis, quoties claufi oculi fomnos

nos invitant, accidunt cordis tremores, fubfultus & conftrictiones, cum animi deliquiis & refpiratione impeditâ; aut vifcerum intumefcentiæ, ardores, præfocationis fenfus, aliaque fymptomata pro hyftericis vulgo habita, fuccedunt; alii in cruribus & brachiis tendinum fubfultus, fpafmos, tantafque experiuntur membrorum inquietudines & jactationes, ut ægri haud plus quàm equuleo torti dormire poffint.

In hoc cafu *Willifius* crafim fluidi nervei vitriolicam effe contendit, & veficatoria laudat ad ferum acre educendum, fed errat maximè; & tutius eft fanguinis ficcitatem & acrimoniam, præmiffis phlebotomiis, fero lactis, emulfionibus, acidulis aquis, lacticiniis, balneis temperare, & dein ad hypnotica confugere, interpofitis lenibus catharticis ad viam his medicamentis parandam.

4. *Agrypnia cephalalgica* Boneti Sepulchret. Tom. I. de Vigil. Obf. 2 & 3.

Poft contumaces capitis dolores cum febre & vigiliis, morte fuccedente, obfervarunt Auctores, vafa piæ meningis fanguine atro referta, ipfas meninges tumore phlegmonode diftenfas, puniceas, nigras, gangrænofas; fanguinem fluxilem, nigrum è cerebro exftillantem; quandoque ulcus, ferum copiofum in ventriculis, ut ex obfervatione 4a, 5a, 6a. fequitur.

5. *Agrypnia ex pancreate* Bonet. Sepulchr. obfervat. 8.

Mercator, quoties dormire conabatur, incidebat in leipothymiam cum fudore frigido faciei; de cætero benè valens. Incufatus eft ventriculus, adhibita cathartica, cardiaca incaffum.

Eo mortuo pancreas inventum eft abfceffu tentatum, quod etiam in obfervationibus *Tulpii*, *Riverii*, *Hyghmori* in hoc morbo incufandum venit.

6. *Agrypnia à dolore* Sennerti Spec. 3.

Omnis fenfatio fortior & molefta, ut dolores omnes, omne defiderium vehemens, ut fitis, fames, pica, tabacomania, libido, amor, mingendi, dejiciendi neceffitas, ufquequo expletum fit defiderium, fomnum tollunt.

Difficultas refpirandi, tuffis in hydropicis, afthmaticis, hydrothorace; ubi fitum fomno commodum æger fervare non poteft, ubi expectorandi neceffitas urget, ea omnia fomnum abrumpunt; idem producit omnis fenfatio vivida, ut lux, ftrepitus, tactus corporis duri; verùm tamen leve frigus ad auroræ exortum, fonus lenis, qualis fufurrus rivi, pluviæ & fimilia, fomnum invitant.

7. *Agrypnia ab indigeftione* Sennerti; *à vermibus primarum viarum* Horftii; *ructationi affiduæ fuccedens* Willifii.

Qui fe in cœnâ ingurgitant utplurimùm poft primas fomni profundi horas evigilant cum calore, anxietate, fudore, febre, & vix fomnum iterum capere poffunt.

8. *Agrypnia febrilis* Sennert. Spec. 1a. *Pervigilium febrile* Boerhaave, Aphor. 708. Riverii, de fymptom. febr. putrid. cap. 2. A.

Non modò febris poteft fomnum turbare ratione moleftæ fenfationis, ut fitis,

ſitis, caloris, doloris; ſed etiam à vehementi oſcillatione arteriarum cerebri, ejuſque phlogoſi; hinc enim cephalalgia pulſatilis, ſeu pulſatio importuna.

Curatur quiete muſculari corporis, pace mentis, abſentiâ lucis, ſtrepitûs, objectorum ideas vividas excitantium; frigore modico; aëre humido; victu blando, molli, potu farinoſo, leni, emolliente: ſuſurro leni; aſſiduo; grato, blandè tinnulo; medicamentis farinoſis, ſuboleoſis, humectantibus, demulcentibus; odore vegetabilium ſoporiferorum, uſu anodynorum, paregoricorum, narcoticorum; præmiſſis quæ inflammationi curandæ valent, ut phlebotomia, potu nitroſo, &c: Succus & aqua lactucæ hîc præ cæteris laudantur.

9. *Agrypnia ſenilis* Henrici ab Heers Diſſert. Langii, lib. 1. epiſt. 26. de vigiliis ſenum. L.

Quæ ſenibus familiaris eſt agrypnia vix narcoticis eſt impugnanda, quibus ſcilicet narcotica iſchuriam non rarò inducunt, & diverſis modis ab *Heers* recenſitis nocent. Optima quæ in hoc caſu conveniunt remedia, ſunt vinum paulò majori doſi ſumptum, & analeptica ſtomachica, ſpirituoſa, ut ambara.

Senum vigiliæ, quæ ſi non excedant, ipſis minùs nocent quàm juvenibus; videntur pendere ex eorum ſanguine ſicciore & acriore, nec non ex curis & ſollicitudinibus, quæ vino abiguntur.

10. *Agrypnia critica*, Preyſinger Claſſ. I. B.

Ea præcedit maximè hæmorrhagiam narium, ſi cognitionis ſigna præceſſerint, atque alia hæmorrhagiæ præſagia comitantur, ut capitis dolor, cervicis tenſio, oculorum rubedo, narium pruritus &c.

11. *Agrypnia ab inſectis.*

Inſecta, forte dicta quia nos inſectantur, magis importuna ſunt noctu *cimex lectularius*, qui morſu, reptatu, fœtore irrequietos nos reddit; *pulex communis* qui vellicat & ut cimex vaſa ſanguinea pungit, cruorem extra vaſa fundit, unde macula rubra virulentia non carens; *culex pippiens* ſuſurro & punctura ut culex pulicarius nos vexat; ſordidos etiam ingrate titillat *pediculus humanus* capillitii hoſpes, *pediculus pubis* qui ſcortis familiaris & à pube ad cilia & ſupercilia ſæpe reptat; *aſilus calcitrator* qui interdiu tibias roſtro tanquam ſubula perfodit; *muſca domeſtica* quæ turmatim ædes ingreſſa per æſtatem, auſtrino potiſſimum coelo, vultum, manus, importune laceſſit & pomeridianum ſomnum interrumpit.

Unguento mercuriali illitis lectulorum compagibus ligneis, aut iis ſpiritu antivenereo *Swietenii*, decocto plumbaginis, lotis, abiguntur cimices: odore tanaceti, abrotani idem efficitur, pulvere tabaci, hordei cauſtici vulgò *cevadille*, ſeminum ſtaphiſagriæ pediculi enecantur; pulex verò non niſi frequenti linteorum mutatione & ſagaci venatione exterminatur. Quoad culices eorum in cubicula ingreſſus arcetur ſedulâ feneſtrarum per diem clauſura, arboribus à domicilio remotis, nocturna luce in cubiculis abſtinendo, lectulum tela ſericea inſectis impervia involvendo. Lappones pice fusâ, Ame-

ricani ſucco Bixæ vulgo *Rocou* corpus ſuum obducunt ut à culicibus & muſcis ſe defendant. Muſcæ capiuntur ſi ſalicis faſciculi in camera ſuſpenſi fuerint, dein ſacco involvantur, dum muſcis onuſti ſunt; ſi mel arſenico, ſublimatove corroſivo, napello infectum ipſis offeratur: aſt ſatius eſt interdiu clauſis feneſtris ædes obſcurare; inſecta enim illa tenebras fugiunt.

CLASSIS

CLASSIS NONÆ SYNOPSIS.

FLUXUS.

Character. Fluxus ſunt morbi quorum præcipuum ſymptoma eſt exitus inſolitus cujuſvis fluidi ſolidive è corpore.

ORDO I. Sanguifluxus eſt ſanguinis, vel ſanguinolentæ materiæ ejectio ſine alvi fluxu.

I. Hæmorrhagia, (*Hémorrhagie*) fluxus ſanguinis è naribus.

II. Hæmoptysis, (*Hémoptyſie*) ſanguinis expectoratio cum tuſſi ſine pyrexiâ acutâ.

III. Stomacace, (*Affection ſcorbutique*) fluxus ſanguinis è gingivis ſæpiùs fœtidis, putridiſve.

IV. Hæmatemesis, (*Vomiſſement de ſang*) ſanguinis rejectio ex œſophago cum vomitorio conatu.

V. Hæmaturia, (*Piſſement de ſang*) ſanguinis, fluidive rubri per vias urinarias emiſſio.

VI. Menorrhagia, (*Perte rouge*) ſanguinis per uterum aut vaginam fluxus vitioſus.

VII. Abortus, (*Avortement*) fœtûs immaturi, ſæpiùs cum menorrhagiâ, ex utero excluſio.

ORDO II. Alvifluxus eſt materierum in primis viis contentarum vitioſa per os aut anum rejectio.

Dividuntur in ſanguinolentos & feculentos.

1°. *Alvifluxus ſanguinolenti.*

VIII. Hepatirrhœa, (*Flux hépatique*) eſt alvi fluxus per inferiora ſanguinolentus, nec ater, nec torminoſus.

IX. Hæmorrhois, (*Flux hémorrhoïdal*) eſt fluxus cruentus, ex podice, vel recto mariſcis ruptis obſito.

X. Dysenteria, (*Dyſenterie*) eſt frequens, torminoſa, ſæpè teneſmodes, fecum cruentarum per inferiora dejectio.

XI. Melæna, (*Maladie noire*) eſt fluidi atri per ſuperiora, vel inferiora frequens rejectio.

2°. *Alvifluxus non ſanguinolenti.*

XII. Nausea, (*Nauſée*) eſt inanis vomendi conatus, & flatûs tantùm per os emiſſio; affinis eſt aërifluxibus.

XIII. Vomitus, (*Vomiſſement*) ſeu frequens vomitio, eſt palpabilium materierum, non cruentarum, facta per os, œſophagumque rejectio frequens.

XIV. Ileus, (*Paſſion iliaque*) eſt atroci circa epigaſtrium dolore, ſeu gaſtrodyniâ, alvi conſtipatione, & feculentæ demùm materiæ vomitione, notatus.

XV. Cholera, (*Cholera-morbus*) eſt ſyndrome ex vomitu, diarrhœâ & gaſtrodyniâ ſæpè cum ſurarum crampo.

XVI. Diarrhœa, (*Diarrhée*) eſt excrementitiorum humorum frequens, vel intempeſtiva dejectio.

XVII. Cœliaca, (*Paſſion céliaque*) eſt albeſcentium, aut chilacearum materierum dejectio.

XVIII. Lienteria, (*Lienterie*) eſt celer ſtatim à paſtu facta ingeſtorum, vix mutatorum dejectio.

XIX. Tenesmus, (*Teneſme*) eſt muci pauci frequens dejectio cum intenſâ dejiciendi cupiditate, & aſſiduo conatu.

ORDO III. Serifluxus, eſt fluidi cujuſvis, ſed non ſanguinolenti, nec alvini effluxus.

XX. Ephidrosis, (*Sueur*) eſt ſudoris quantitate, qualitate, intempeſtivitate peccantis effluxus.

XXI. Epiphora, (*Larmoyement*) eſt vitioſus ex oculis humoris lachrymalis, ſebacei, vel purulenti effluxus.

XXII. Coryza, (*Coryze*) eſt humoris ſeroſi, mucoſive è naribus effluxus ſine ozænâ, ſæpiùs cum gravedine.

XXIII. Ptyalismus, (*Ptyaliſme*) eſt ſalivæ uberior, frequentiorve rejectio, aut deſtillatio.

XXIV. Anacatharsis, (*Expectoration*) eſt muci, puriſve è pectore facta per os cum tuſſi rejectio.

XXV. Diabetes, (*Diabete*) ſubita poſt paſtum potulentorum cum magnâ ſiti, per urinæ vias, emiſſio.

XXVI.

XXVI. Enuresis, (*Incontinence d'urine*) involuntaria, doloris & ardoris expers, mictio.

XXVII. Dysuria, (*Ardeur d'urine*) difficilis & dolorifica, sæpiùs ardens, urinæ immissio.

XXVIII. Pyuria, (*Pissement de pus*) est purulentæ, albescentis, aut viscido-mucosæ materiei mictio.

XXIX. Leucorrhœa, (*Fleurs blanches*) est seroso-flavæ, vel puriformis materiæ ex utero delapsus.

XXX. Gonorrhœa, (*Gonorrhée*) est stillicidium fluidi seminalis, vel puriformis ex urethrâ, aut ex vaginâ.

XXXI. Dyspermatismus, (*Sorte de stérilité virile*) est tarda, vel debilis seminatio in actu conjugali facta, indeque ad generationem insufficiens.

XXXII. Galactirrhœa, *Ecoulement de lait*) est stillicidium lactis ex mammis.

XXXIII. Otorrhœa, (*Ecoulement de l'oreille*) est fluxus ex auris cavo, ambitu, aut parte postica.

ORDO IV. Aerifluxus, est flatûs, halitûsve vitiosa emissio.

De *Nauseâ* vide Alvifluxus. De *Tussi* vide Anhelationes.

XXXIV. Flatulentia, (*Ventosité*) est morbus flatuum per inferiora, vel superiora emissione frequenti, & borborygmis stipatus.

XXXV. Ædopsophia, est flatuum per urethram, vaginam, vel uterum emissio.

XXXVI. Dysodia, (*Puanteur*) est miasmatum fetidorum exhalatio.

Nota. In hisce morborum characteribus non tradimus eorum definitionem, ut existimant plures Philiatri, qui characterem cum definitione confundunt; ut rectè definiatur quodvis genus, referendum est præcipuum symptoma, sed non omittenda alia quorum concursus ipsum genus constituit; in charactere verò quem tradimus, sufficit præcipuum symptoma, cujus ope in datâ classi & dato ordine hoc genus ab aliis sufficienter distinguitur.

CLASSIS NONA.

FLUXUS,

SEU

MORBI EVACUATORII.

QUæ debent intra corpus humanum aliquandiù retineri, ut, quibus deſtinata ſunt uſibus, inſerviant, ſi citiùs, frequentiùs, uberiùs quàm par eſt ejiciantur, vitioſam evacuationem conſtituunt.

Evacuatio eſt itaque morboſa, ſi continenda ad ſanitatem utilia, aut tardiùs, rariùs, dato tempore ejicienda, uberiùs, maturiùs, difficiliùs importunè foras amandentur, atque hæc *fluxus* nobis vocantur. Quæ effluunt ſunt vel *ſolida*, ut fœtus, ſecundinæ; vel *peregrina*, ut calculi, inſecta; vel *fluida* ordinaria, ut ſanguis aut humor; vel *vitioſa*, ut pus, ichor: humores verò ſunt vel *excrementitii*, ut fex, urina, ſudor; vel *recrementitii*, ut ſaliva, bilis; vel *reparantes*, ut chylus, lac, ſemen, vel demum flatus, &c.

Viæ per quas fiunt evacuationes, ſunt vel ordinariæ, ut os, nares, urethra, anus; vel inſolitæ, ut vulnus, ulcus.

Morbi evacuatorii dividi poſſunt in *ſanguifluxus*, cruoris effluxu notatos; *ſerifluxus*, lymphæ, urinæ, ſudoris, muci, ſimiliſve fluidi evacuatione inſignes; in *alvifluxus*, & demùm *aërifluxus*, ut in flatulentiâ, &c.

Fluxus ſunt vel activi vel paſſivi. Activi dicuntur quos natura proritat, ſive materiei morbificæ, ſive medicaminis ſtimulo ſollicitata, ſive conſentiat, ſive diſſentiat voluntas; ſic activa eſt fœtûs excluſio. Paſſivus eſt fluxus quem potentiæ animatis corporibus propriæ non excitant, qualis eſt

fluxus

fluxus ſanguinis ex vulnere , humoris amnii ex utero , urinæ ex veſicâ , cujus ſphincter eſt reſolutus.

Theoria. Fluidum in veſicâ contentum , effluit quoties vix expultrix quæcumque fuerit , vires quibus intra veſicam retinebatur , ſuperat , adeoque cauſa effluxûs eſt vis expellentis exceſſus ſupra retentricem , ut loqui amant Veteres.

Vires autem quarum actione expelluntur fluida , è ſuis conceptaculis aut vaſis ſunt , vel ex parte fluidorum , vel ex parte vaſorum , & partium adjacentium : fluida enim ſive contenta poſſunt niti in exitum vel ratione 1° Gravitatis ſuæ ; ſic ex recto cadaverum , ex veſicâ paraplegicorum , ex ore ſalivantium , ex vulnere liquida , ſi loci declivitas permittat , propriâ gravitate prorumpunt : 2° Rarefactionis energiâ ; ſic flatus in inteſtinis vel in ventriculo expanſi propriâ elaſticitate , tùm ano , tùm cato explodunтur : 3° Vi propriâ , ſi quæ continentur animata fuerint , ea poſſunt partim exſilire , ut fœtus ex utero , inſecta ex œſophago , ano , &c.

Continentia verò poſſunt agere in contenta , eaque foras expellere , 1° vi muſculari vel voluntariâ , ut vis linguæ & labiorum ſalivam exſpuit ; vel naturali , ſive coactâ , ſive ſpontaneâ , ſic coacta per dolores natura fœtum ex utero propellit , ſpontè verò ſalivam appoſito jucundo cibo in oris cavum prolicit ; coactè hydrophobus vicina conſpuit ; ſpontè & cum voluptate ſalvus pigra exoneratur : 2° Vi elaſticâ ; ſi priùs parietes receptaculi continentis fuerint diſtenſi & minuatur orificiorum reſiſtentia ; ſic puncto tympanitici , aſcitici abdomine , etiam poſt mortem , fluida contenta ejiciuntur.

Principia effluxuum frequentiſſima ſunt 1° in contentis moles adaucta ; ſic urinæ moles intra ſex horas collecta pondere ſuo moleſtiam creat , ex quâ ad mictum ſollicitamur : 2° Acrimonia ; ſic ſeminis fervidioris ſtimulus naturam ad ejus emiſſionem proritat , & calculi in veſicæ collo vellicantis ſtimulus cogit ad evacuandam ſæpiùs veſicam : 3° in continentibus vitioſa conſuetudo voluntariè acquiſita facit ut ſalivam utilem exſpuant melancholici : 4° Pathema animi lachrymas exprimit in mœſtitiâ , urinam in iræ deferveſcentiâ , feces in terrore , ſudorem in ſummâ anguſtiâ , vomitionem excitat in abominatione : 5° Natura quò ſe vertat neſcia & ſummo periculo perturbata conatus ſpaſmodicos , anomalos exerit , unde vomitus hyſterici , ſpumæ epilepticorum , aliaque ſimilia molimina : 6° Senſibilitas nimia , ſive conſueta , ſive à phlogoſi oriunda anſam præbet conatibus excretoriis ; ſic inflammatus ventriculus omnia vomitu rejicit , etiam blandiſſima ; ſenſibilis nimium , & , ut aiunt , delicatulus , ad nomen rei fœdæ nauſeat.

Effluxibus paſſivis anſam præbent 1° quæcumque orificia nativa dilatant ; ſic reſoluto ani ſphinctere feces effluunt ; vel 2° quæ orificia inaſſueta cudunt , ut vulnerantia , rodentia , ſuppurantia.

A verò longè aberrant Neoterici qui principium effluxûs paſſivi , pro causâ effluxûs cujuſvis incuſant , nec attendunt ex ſolutione , vel ruptione venæ non neceſſariò ſequi ſanguinis effluxum , quod barbitonſoribus ipſis notum eſt.

eſt. Sectâ enim venâ ſanguis non effluit niſi præmiſſâ ligaturâ vena ſanguine diſtendatur aut contractione manûs, tuſſi, vis expellens intendatur.

Diabroſis eſt eroſio vaſorum vel receptaculorum facta à cauſis phyſicis; ut ab energiâ puris, ichoris, putredinis; ſic à diabroſi vaſorum pendet puris effluxus.

Rixis ſeu ruptio eſt ſolutio continui facta à preſſione mechanicâ contentorum in continentia ſive à diſtenſione ab intùs extro vergente; ſic crepant clauſtra abdominis in herniâ ventrali, vaſa ſanguifera à ſanguine congeſto rumpuntur, unde hæmorrhagia.

Diæreſis eſt ſolutio continui à cauſa mechanicâ extus agente, ſecante, vulnerante, ut in phlebotomiâ, amputatione, paracenteſi.

Anaſtomoſis eſt orificiorum nativorum diductio, unde fluxus juvatur, vel augetur; ſic intruſo cathetere, intrusâ candelulâ diducitur urethra, unde fluxus urinæ vel enureſis.

Diapedeſis eſt diductio fibrarum mutuò decuſſatarum parietes vaſis vel receptaculi conſtituentium à vi fluidi diſtendentis; ſic veſica ſuilla, per tubum ejus orificio adaptatum, recipiens aquam ex aliquot pedum altitudine ſuperincumbentem, diſtenditur & per fibrarum intercapedines aqua undique tranſudat; ſic cyſtis fellea bile vicinum colon inficit; ſic fœdus ſtercoris halitus per inteſtina in hernioſis diſtenſa tranſudat.

Omnis effluxus vel ſimpliciter *evacuatorius* eſt, vel ſimul *revulſivus*, aſt nunquam *derivativus*. Evacuatorius dicitur quatenus molem fluidorum corporis humani imminuit; *Revulſivus* quatenus ſtipatur conſtrictione aliarum partium è quibus fluidum exprimitur, & ſic minor eſt in vaſis ita contractis fluidi copia quàm fert nativa illorum diameter.

Effluxus evacuatorius cujuſcumque fluidi cæterorum fluidorum molem ſenſim minuit, quia cùm omnia corporis vaſa invicem communicent & nitantur in ſui contractionem, detracta alicubi fluidi mole & reſiſtentiâ, cæteræ partes faciliùs contrahuntur, & verſus partem minus renitentem ſuum emittunt fluidum uſque ad æquilibrium: ſic detracto per menorrhagiam uterino ſanguine ſanguis pone ſequens ex arteriis hypogaſtricis & ſpermaticis abundantiùs in uterum affluit, nec tantumdem per venas cognomines reſtituitur maſſæ, unde parcior in cor reverſa moles parciùs cuique parti diſtribuitur; hinc minuitur mutua fluidorum & ſolidorum preſſio, minuitur pondus, ſenſus moleſtus ex hac preſſione oriundus, laxantur ſolida, fluida, ſi eadem vi protruſa fuerint, faciliùs provolvuntur in ratione imminutæ reſiſtentiæ; hinc plurima in plethoricis commoda: aſt in ſanis vitioſa exſurgit laxitas, debilitas, mentis languor, cutis pallor, frigoris ſenſatio, & mala hinc plurima.

Effluxus revulſorius eſt, ſi quædam pars contracta fluidis ſuis exoneretur, & ſic minori proportione recipiat novum fluidum quàm fert ejus vaſorum conſueta capacitas; ſic *fiſtuloſis* ulceribus veſicæ apertis cùm urina quâ datâ portâ effluit, ita conſtringitur urethra ut ne minimam urinæ guttulam tranſmittat; ſic vomitu habituali, ita coarctantur inteſtina ut quadruplo minorem

rem acquirant diametrum & alvus pertinaci conftipatione claudatur ; fic in hæmoptyfi febrili non rarò frigent & contrahuntur partes extremæ cùm cruor in pulmones faucios uberiùs influit, ille ab artubus revelli videtur.

Praxis. Fluxus funt vel falubres & critici, vel infalubres & noxii, quod difcrimen ex æquâ & juftâ Medici penfitatione repetendum eft, nec enim omninò infalubris cenfendus ille qui vires ægri detrahit, nifi tantùm detrahat ut ad fuperandum morbum & vitam protrahendam non fufficiant, quæ fuperfunt. Salubris cenfendus eft ille effluxus ex quo rationabiliter fperandum eft fore ut gravior morbus avertatur aut auferatur ; nulla itaque effluxus quantitas abfoluta falubris aut infalubris pronuncianda eft cùm vel minima debilibus lethalis & maxima robuftis, plethoricifque falubris effe queat ; Medici prudentis eft accuratè perpendere num fluxum intendere & prorogare, num fiftere, num verò naturæ committere debeat ? quod pro diverfis morborum generibus, fpeciebus & pro diverfis ægri circumftantiis variat ; in genere effluxus paffivos, intempeftivos, uberiores, fiftere opus eft ; criticos, activos, difficiles, parciores, affuetos fæpè juvare & proritare convenit ; moderatos activos in robuftis cùm non evidentia rationum momenta nos huc vel illuc determinant, fatius eft naturæ committere ; provocant verò effluxus omnia principia fuperiùs expofita, ut quæ augent fluidi molem, acrimoniam, receptaculi preffionem, erethifmum orificii, vel fphincteris laxitatem, debilitatem ; hinc verò liquet etiam quibus auxiliis fifti vel imminui poffint qui fiftendi funt vel imminuendi. Auxilia verò funt gymnaftica, diætetica, chirurgica, vel pharmaceutica ; quiete mentis & corporis fedantur omnes effluxus quos mufculofa contractio promovet ; aft fomno fudor & catamenia uberiùs fluunt ; pofitura quæ gravitati liquidi fluxuri velificatur eft vitanda ne affluxu liquidi vis expultrix irritetur ulterius.

Alimenta quæ intendunt vitium fluidi, unde fluxus procedit, ut ftimulantia, condimenta, fpirituofa in hæmorrhagiis activis fugienda, atque vegetabilia parum nutrientia in plethorâ cæteris funt anteponenda. In effluxibus paffivis mira præftant vincula, fafciæ, ligaturæ, turundæ, torcularia, fi ad originem mali hæc auxilia perveniant : in certis cafibus phlebotomiæ revulfivæ, vincturæ nimiùm à Veteribus laudatæ ; medicamenta quæ vaforum conftrictionem & fluidorum coagulationem inducendo valent effluxus cohibere *adftringentia* nuncupantur. Ea intùs & extùs adhibentur impari fucceffu, feliciùs femper ubi loco affecto immediatè applicantur, infeliciùs cùm eluctanda funt vafa chylifera, ut ad partem læfam deveniant, maximè fi ftomachus irritatus & malè fe habens ea refpuat & ab illis lædatur, quod fæpiùs accidit, adftringentia in fluxibus hæmorrhagicis paffivis tutiffima funt ; aqua ftiptica D. Matte quâ imbuti plumaceoli vulneribus, naribus, hæmorrhoidibus applicantur ; lamina boleti igniarii vulgo *amadou* quæ amputatis, vulneratis partibus feliciter apponitur ; lintea carpta quæ recens fectis abfceffibus, ulceribus exficcandis induntur ; ftupæ pulvere vitrioli, colcotharis, aluminis, fanguinis draconis onuftæ, quæ excifis partibus ad cohibendum fanguinem fuperimponuntur ; *crepitus lupi*, cujus pulvere afper-

 gun-

guntur; huc & nummularia, mufci quercini, ufnea, geranium Robertianum, millefolium pertinent.

Adftringentibus tutiora funt in fluxibus activis internis, quæ vel naturæ conatus moderantur, ut anodyna, narcotica, ut in dyfenteriâ, tenefmo, vel quæ principium morbi tollunt, ut cathartica in diarrhœis, vel quæ utrumque fimul præftant, ut mucilaginofa in tuffi, dyfuriâ, tenefmo; tum & abforbentia, nec non quæ conatus naturæ aliò divertunt & materiem morbificam ab inteftinis derivant, ut fudorifica in diarrhœâ ferofâ.

Nuper *clariffimus Medicus Univerfitatis Monfpel. Doctor Theophilus de Bordeu* inventis *Don Solano* & *Nihell* fua de pulfu critico addidit, & ex pulfu diverfos fluxus præfagiendi modum docuit: contendit fcilicet, ut fluxus ita & pulfus alios effe fuperiores, alios inferiores; *fuperior* pulfus feu qui fluxus ex naribus, gutture, œfophago &c, prænunciat in morbis acutis, cognofcitur ex pulfatione feu diaftole identidem duplicatâ feu bipartitâ, *Dicrotum* pulfum dixit *D. Solano*. *Inferior* pulfus denunciat fluxus alvinos, hæmorrhoidales, uterinos, urinofos &c, & cognofcitur ex pulfationibus magnitudine & ordine inter fe inæqualibus cum aliquali fubfultu; huc pertinet pulfus *inciduus* qui fudorem præfagit; omnes pulfus critici funt evoluti, non contracti, & dividuntur in fimplices, compofitos & complicatos, de quibus auctor ipfe confulatur.

Omnes ferè fluxus funt periodici, paroxyfmis per intervalla recurrentibus, exceptis fere gonorrhœa, galactirhœa & leucorrhœa, quæ continuæ funt.

ORDO PRIMUS.

SANGUIFLUXUS.

SUNT illi quorum fymptoma præcipuum eft materiæ cruentæ, vel fanguinolentæ, aut rubræ effluxus: *Hippocrati* Phleborrhagiæ *de diæta l. 4 n. 86.*

Pulfus, qui fanguifluxus criticos prænunciat, eft fortior initio, & magis renitens quàm qui alios fluxus præcedit, vel comitatur; eft autem fimul dicrotus fi fuperior, fubintermittens fi inferior, ex *clariff. de Bordeu.*

Theoria. Cruor in arteriis, venis & corde ita continetur, ut per excretoria vafa ipfis arteriis continua, & extrorfum patula non poffit amandari, tùm quia refiftit ratione vifcofitatis fuæ quæ impedit quominùs in adeò minutas guttulas dividatur, quæ poffint tam angufta vafa fubire, tùm quia non fufficienti cordis vi pellitur, ut ea vafa diducere, & in minutias refolvi, feu fubdividi queat. Unde, ut fanguis è vafis fuis effluat, neceffum eft ut vires trufivæ augeantur, vel ut refiftentiæ ex parte fanguinis & vaforum imminuantur, vel utrumque fimul accidat.

Vires

Vires quibus potiſſimùm ſanguis truditur ſunt altæ & veloces cordis contractiones, quales fiunt in exercitiis violentis, febribus ardentibus, unde hæmorrhagiæ, necnon niſus muſculorum quaſdam partes ambientium, ut niſus ad fœtum expellendum, ad feces ejiciendas, quibus hæmorrhois, menorrhagia, ſimileſque ſanguifluxus vel excitantur, vel renovantur.

Principia niſus cordis ſollicitantia ſunt ut plurimum, 1° plethora quæ vaſculoſum ſyſtema moleſtat ſuo pondere, infarcit, & obſtruit ſuâ viſcoſitate, unde qui opiparè lautèque vivunt, qui liquoribus ſpirituoſis, ferculis nimiùm conditis & ſucculentis utuntur, his malis ſunt ſæpiùs obnoxii. 2° Infarctus & ſtaſes quarumdam partium, ut uteri in mulieribus quadragenariis, podicis & hepatis in otioſis, unde hæmorrhois; capitis in pueris inſolationem expertis, unde hæmorrhagia narium: 3° Fervor & ſpirituoſa craſis ſanguinis vaſa titillans excretiones ſanguinis etiam ſollicitat, maximè verò acrimonia ſcorbutica.

Vires quibus ſanguis intra vaſa coercetur, ſunt 1° vaſorum integritas & clauſura, 2° ipſius ſanguinis viſcoſitas.

1°. Arteriæ omnes firmiter ſtructæ ſunt, at quarum majus rixis periculum immineret ab impetu ſanguinis, ut in arteriis majoribus, harum nativa firmitas tanta eſt, ut preſſionem ſanguinis vigeſies majorem quàm in ſanitate conſuevit eſſe, citra rupturam poſſint experiri, obſervante *Haleſio*; verùm à vulneribus per diæreſim factis ea tenacitas poteſt ſuperari; ſic calculis commotis vaſa renalia lacerantur, unde hæmaturia; ingeſtis hirudinibus vaſa ventriculi ſauciantur, unde hæmatemeſis, vel hepatirrhœa, &c.

2°. Vaſa minima vim quidem habent ſufficientem, quâ transfluenti ſanguini ea debiliſſimè prementi reſiſtant; aſt illis obſtructis tunc integra preſſio cordis in ſanguinem illa ſubeuntem fertur in eorum parietes, adeòque ſufficit ad eos vel rumpendos, vel ſaltem diducendos, inde hæmorrhagia per rixim, vel per anaſtomoſim, ſi nulla diapedeſis obtineat; hinc iterùm patet quare infarctus ad hæmorrhagias dupliciter conferat. *Vide theoriam pulſûs.*

3°. Vaſa tùm majora, tùm minora à purulento, ichoroſo, ſphaceloſo, carioſo, cancroſo, ſcorbutico, &c, viru poſſunt erodi; inde verò hæmorrhagiæ magnæ vel parvæ; quandoque ruptis anevryſmatibus ſubitò lethales oriuntur; anevryſmata ſic rupta ſemper inveni, intùs cartilagineis quidem lamellis incruſtata, ſed in punctis nigris, ſphaceloſis hiantia.

4°. Viſcoſitas nativa eſt maxima parum à Medicis perſpecta; ſed ſi decies eluantur vaſa & viſcera aquâ puriſſimâ continuò renovatâ, ultima lotura etiam viſcida eſt, ut ex ſapone diſſoluto viſcidior non ſit; hæc viſciditas robuſtis, ſanguineis major, debilibus, cachecticis minor, in quibuſdam morbis putridis, malignis, minima; eâ ſublatâ quid obſtat quominùs cruor vaſa ſecretoria ſubeat, ut experimenta docent fieri in pulmonibus ſatis elotis, ut ſudor ſanguineus & hepatirrhœa ſuadent.

Praxis. Cauſa morbi indicat ut principia conatus cordis & vaſorum ſollicitantia, ipſique conatus auferantur, ſimulque ut reſiſtentiæ ex parte ſan-

guinis & vaforum reftituantur, augeantur, fi fanguifluxus imminuendus fit, vel fiftendus, feu fit infalubris.

Ea verò auxilia cæteris funt anteponenda, quæ pluribus fimul indicationibus fatisfaciunt, five indicationes fint ritè perfpectæ, five per conjecturam fubodoratæ.

Sanguifluxûs principium effe plethoram commotam judicamus ex caufis plethoræ in pathologiâ recenfitis, & ex fignis velocitatis fanguinis.

Ingefta fucculenta copiofa, vires digeftivæ magnæ cum vitâ otiosâ; fuppreffio catameniorum, hæmorrhoidis, verna tempeftas, ætas juvenilis, color floridus, calor intenfus, pulfus plenus, ea omnia indicant phlebotomiam repetitam initio morbi factam, victum tenuem ex vegetabilibus, cremoribus, quietem animi & corporis, potum refrigerantem, fubadftringentem; fponté ceffant hi fanguifluxus, & ægrum fublevant fæpiùs.

Si fanguifluxus oriatur à fervore, velocitate fluidorum, indicantur etiam iteratæ phlebotomiæ, quies, potus acidi, inter quos nullus præftantior ad fiftendam hæmorrhagiam quàm aqua Rabel parcâ quantitate, aut ad gratam aciditatem immixta aquæ fontanæ; conveniunt etiam infufa ex floribus rofarum, decocta foliorum plantaginis, polygoni, radicum fymphiti, biftortæ, quæ vi refrigerante fimul & adftringente utrique indicationi fatisfaciunt.

Si verò fanguinis diffolutio, acrimonia fcorbutica hæmorrhagiæ anfam præbeant, parciùs vena fecanda eft, fed acida, acerba cum incraffantibus, edulcorantibus funt præfcribenda, quò pertinent catechu, fanguis draconis, fungus melitenfis, hypociftis, balauftia, acacia vera, & radices tormentillæ, biftortæ, fymphiti, folia vincæ, geranii, equifeti, anferinæ, agrimoniæ, faniculæ, ex quibus variæ formulæ parari poffunt. Si quando fanguifluxum ex quâcumque parte foveat febris cum indiciis putredinis primas vias infeftantis, ut cum linguæ forditie, oris amarore, cardialgiâ, naufeâ, & præmiffis phlebotomiis natura viam monftret, ipfamet emetica, fed prudenter funt adhibenda, quod in dyfenteriâ vulgò fieri affolet, fed etiam in menorrhagiâ pluries fucceffit; tunc autem ufurpanda mitiffima, ut raphani femen, fyrupus Glauberi, vel & fimul aftringentia, ut radix ipecacuanhæ, quorum operatio potu aqueo diluente paranda eft; profufas hæmorrhagias fequitur cachexia & afcites cum pedum œdemate, fiti, urinâ lixiviosâ, &c.

I. HÆMORRHAGIA; *Aimatifmos* Dict. Univ.; *Profluvium fanguinis*, *ftillicidium fanguinis*; *Hémorrhagie du nez*.

Docet *Galenus Comm.* 1. *Epidemic.* hoc nomine, fine partis epitheto, narium hæmorrhagiam intellexiffe *Hippocratem*, in quo fenfu à nobis fumitur. Hæmorrhagiæ propriè dictæ nomine *Hippocrates* intellexit fluxum fanguinis cum impetu è naribus erumpentis: *Errroufim* vocat eum qui fenfim fit, & *Stalagmon* qui ftillatim; fed plus vel minùs non mutat genus, nec nomen genericum.

Charac-

Character. Hæmorrhagia eſt quicumque effluxus ſanguinis è naribus; membranam pituitariam, adeoque ſinus frontales, ſphænoidales, maxillares irrigant arteriæ è maxillari internâ oriundæ, venæ ad jugularem externam ſanguinem revehunt, & non ſolùm ab arteriis congeneribus hunc reducunt, verùm etiam à ſinubus orbitariis, & è ſinubus duræ matris quibuſcum communicant, ita ut auctâ verſus jugulares internas reſiſtentiâ ex illis & ſinubus duræ matris cruor verſus naſales venas divertatur, & datâ earum aperturâ effundatur.

Glandula pituitaria, corpus ſpongioſum ſellæ turcicæ impoſitum, ope infundibuli accipit ex tertio & duobus lateralibus cerebri ventriculis, ſerum ſuperfluum, quod in illis in ſtatu morboſo exundat; illa verò glandula cingitur vaſculis, ſeu ſinubus circularibus qui cum cavernoſis utrinque communicant, hac viâ ſerum illud cum ſanguine ad narium vaſa, potiſſimum ſi rupta fuerint, derivari poſſe veroſimillimum eſt; hinc hæmorrhagiâ cerebrum à pluribus infarctibus & morbis liberari quotidiana docet experientia.

Sanguis eò fertur ubi minor eſt reſiſtentia, cùm undequaque premitur; in majoribus quidem arteriis impetus à corde acceptus tantus eſt, ut vix poſſit retrogredi à levibus obicibus oppoſitis; verùm in minimis vaſis, potiſſimùm venoſis reticularibus, ſanguinem levi oblato obice non ſolùm per venas, ſed etiam per arteriolas retrogredi docet inſpectio microſcopica in pedibus ranarum; imò ex minoribus vaſis rapi, aut velut attrahi in majora, quoties velocitas in illis majoribus eſt notabilis, & facultas fluxûs magna, docet *Bernouillius in Hydrodynamicâ*, docet transfluxus chyli ex canali thoracico in venam ſubclaviam; hæc ideò adduco quia à paucis cognita, & tamen ad intelligendam horum morborum theoriam apprimè faciunt; hinc enim patet quorſum ab hæmorrhagiâ narium internæ capitis partes ſubleventur.

Symptomata. Capitis gravitas, cephalalgia, vertigo, ſomnolentia, pruritus narium, motus febrilis hæmorrhagias tantùm activas præcedunt, & deſignant naturæ conatus ad ſe liberandum à ſanguine ſuperfluo & oneroſo.

1. *Hæmorrhagia paſſiva.* D.

Ea eſt quam caſus, ictus in naſum & frontem, vel capitis concuſſio excitant, vel quam corpora acuta aut ſtimulantia in nares immiſſa producunt, & in hoc caſu ſæpè ſternutamenta eam comitantur.

Curatur 1º mechanicâ compreſſione per turundam ex linteo factam, & intra nares immiſſam; 2º phyſicè per ſtiptica ſub formâ fluidi, vel pulveris in nares intruſa, aut inſpirata, ut aqua ſtiptica D. Matte, alumen, vitriolum viride, ex quo ad ſolem calcinato fit pulvis *ſympathicus* dictus.

2. *Hæmorrhagia plethorica.* B. P.

Illa ſine febre junioribus utplurimum vere & initio æſtatis accidit, ſæpius horis matutinis cùm primâ vice accedit; deinde verò occaſione inſolationis, aut alterius erroris in gymnaſticâ, vel in diætâ, unde plethora creſcit, vel commovetur; hanc præcedunt capiplenium, ſtupor, cephalalgia, vertigo, ſimiliaque ſymptomata, quæ ſanguine effluente ſublevantur.

Si copiofior fit hæmorrhagia, ea venæ fectione, refrigerantibus, acidis intùs fumptis, extùfque applicatis, demùm aftringentibus fuperiùs recenfitis, fanatur. Novi adolefcentem qui æftate ob infolationem hæmorrhagiâ correptus fe demifit in flumen, atque fic hæmorrhagiam illicò fanavit.

3. *Hæmorrhagia febrilis* Boerhaave *aphor.* A. P.

Hæc vel eft effentialis, vel fymptomatica. Effentialem comitatur motus febrilis, intermittens, typo quotidianæ, qui adoritur cum levi frigore, deinque calore, capitis gravitate, & tunc fanguis effluit. Symptomatica ut plurimùm ad morbos febriles exacerbantes, vel continuos fub finem accedit, & ea vocatur *critica* fi falubris, *morbofa* quæ infalubris.

4. *Hæmorrhagia critica.* B. P.

Tales funt quæ moderatâ quantitate cum fymptomatum graviorum imminutione, poft ægritudinis ftatum, non verò in augmento fiunt, quæ hæmorrhoidis, aut catameniorum vicaria eft, ut mulieribus hæmoptoicis, *aphor.* 32. *5.* quæ cum furditate in febribus accidit, *aphor.* *604.* quæ die critica debitâ copiâ accidit.

Hæmorrhagiam præfagit pulfus dicrotus, vel fubfultans, feu cujus identidem pulfationes coincidunt; fi prima pars fit major pofteriore, quantitas fanguinis parva eft; fi ambo ictus vehementes, æquales, hæmorrhagia mediocris erit, fi primum ictum altiffimè fequatur, citò fiet hæmorrhagia; quò fæpius in ferie pulfationum revertitur pulfus dicrotus, eò citiùs fiet hæmorrhagia, ut fi qualibet trigefimâ pulfatione revertatur, hæmorrhagia intra quatriduum; fi qualibet decimâ fextâ, intra triduum; fi qualibet octavâ, intra biduum; fi qualibet quartâ, intra diem fuperventura eft hæmorrhagia; fi ex carpo dextro major fit fubfultus, ex eodem latere exfpectanda naris hæmorrhagia; fi inconftans fit fubfultuum recurfus, incertum eft tempus hæmorrhagiæ: *Nihelli obfcrv.* Præcedit quandoque hanc hæmorrhagiam naufea vel vomitio, aut manuum tremor.

5. *Hæmorrhagia infalubris.*

Illa eft quæ tum in morbis acutis initio & augmento fit, fine ægrotantis levamine, cum delirio, fopore, fpafmodicis motibus, pulfu molli & parvo, vel inæquali, quæ ftillatim procedit, ftatimque evanefcit. Quæ diebus criticis cum perfrigeratione eximiâ. *Duret.* *10.* *Coac.* Quæ è diverfo latere fluit, ut in lienofis è dextro, *Coac.* 202. Quæ cum defipientiâ, aut fpafmo fit hæmorrhagia, mala. *Aphor.* *9*, *S.* *7.*

Dupliciter eft infalubris hæmorrhagia fymptomatica, tùm quæ profufa, ita ut vires exfolvat, unde pulfus parvus, inæqualis, mentis terror, delirium, fpafmus; tùm quæ viribus exfolutis, etiam fub finem morbi, fed die non criticâ v. g. undecimâ, accidit; imperfecta, ut leve ftillicidium etiam repetitum, quod fruftraneos naturæ labafcentis conatus indicat, *Coac.* *212.* malum fi cum locali fudatiunculâ; pejus fi cum extremorum frigore; malæ quæ in febribus malignis, petechialibus, imò quartanis, accidunt.

6. *Hæmorrhagia in chronicis.*

Quæ hydropicis, quartanariis, hypochondriacis, cachecticis fuperveniunt,

niunt, malæ, ita quæ fenibus obftructis, quæ etiam fcorbuticis.

Verùm in junioribus plethoricis perperam fuppreffæ dolores, inflammationes, febres acutas, apoplexiam, epilepfiam poft fe trahunt.

7. *Hæmorrhagia ab hirudine*, Schneider Lib. II. cap. 22 pag. 220; Ephemer. Nat. Cur. Dec. II. Ann. 1 obf. 99.

Ea eft quæ ab hirudine in nares intrusâ accidit; qui itaque aquas limofas ore ipfo immediatè combibunt, ut jumenta, huic funt obnoxii.

II. HÆMOPTYSIS, *Hæmoptoe* Græcis; *Emptoe* Gordoni; *Emoptoys*, *Emptoica paffio* Gilberti; *Sputum fanguinis* Latinis; *Hemoptyfie*, *crachement de fang*. Ægri *Hæmoptoici*, à *ptuein* expectorare, & *aima* fanguis.

Character, Sanguinis expectoratio cum tuffi, fine febre inflammatoriâ: loco tuffis *Rafcationem* accenfet *Salicetus*, id eft exfcreatum fonorum: in peripneumoniâ & pleuritide fanguis etiam expectoratur cum tuffi, fed parciùs & cum febre inflammatoria.

In hæmorrhagiâ narium, ftomacace, fanguis interdum exfpuitur feu ex ore, gingivis, promanat, verùm tuffis, fi quæ fit, non adducit fecum fanguinem, ut in hæmoptyfi.

In. hæmatemefi fanguis cum vomitorio conamine plerumque niger, aut alimentorum reliquiis commixtus fine tuffi rejicitur.

Theoria. Pulmones irrorantur vafis fanguiferis duplicis ordinis, arteriâ fcilicet pulmonari, quæ è ventriculo cordis dextro oriunda, bifariam ftatim divifa, ramis fuis bronchiorum divaricationes fequitur, & arteriâ Ruyfchianâ quæ ex aorta defcendente fæpiùs orta fimilem viam fequitur; fed vix quadringentefimam partem fanguinis pulmonariæ arteriæ fuppeditat; ultimi utriufque ramuli rete inftar uniti veficulas pulmonum exteriùs ambiunt; prioris arteriæ verò fanguinem revehunt ad cordis ventriculum dextrum pulmonares venæ; Ruyfchianæ verò fanguinem refert ad venam azygam, aut ad auriculam dextram vena Zannichelliana. Capacitas venarum pulmonarium fimul fumptarum ad eamdem à corde diftantiam eft ad capacitatem arteriæ pulmonariæ ut 26 ad 21 circiter.

Quantitas fanguinis per arteriam pulmonarem trajecti æqualis eft quantitati per aortam immiffæ, utriufque diameter eadem eft; fed firmitas pulmonaris eft triplo minor quàm aortæ; moles verò pulmonum vix eft vigefima quinta pars molis totius corporis per aortam irrorati, adeòque moles movenda à corde dextro eft toties minor quàm quæ à finiftro corde protruditur.

Injectiones factæ in arteriam pulmonarem multò faciliùs, expeditiùfque tranfeunt ex arteriis in venas, quàm quæ per aortam inftituuntur, unde meritò concludendum eft plus effe patulas ultimas pulmonaris arteriæ propagines, paucioref que effe lymphaticas quàm propagines aortæ. Expeditior itaque eft in pulmonibus fanguinis circuitus ad quem vires triplò minores fufficiunt; vafa ultima patula & numerofa funt, nec inde tamen velocitatem

tem sanguinis majorem quàm in æqualibus aortæ ramis exspectandam censemus; vasa pulmonum sanguifera transversim rugosa explicantur in inspiratione, amplioraque proinde evadunt; ad angulos minùs acutos simul divaricantur dilatatis ab aëre vesiculis; ea utpote triplò magis extensilia, quàm aortæ rami, possunt in magnis animi & corporis commotionibus sanguinem undique expressum recipere, & ab illo turgere, quod non sine respirationis incommodo accidit; quò difficilior autem est respiratio, eò majorem esse sanguinis in vasis pulmonum congestionem cognoscimus; ast ea congestio solvitur vel obortâ febre, seu frequentioribus & altioribus cordis contractionibus, quæ sanguinem velut exantlant è pulmonibus, & in arterias corporis dilatatas distribuunt, vel etiam diductis vasis secretoriis in vesiculas hiantibus, quæ in statu sano perspirant tantùm; in hæmoptysi verò cruorem etiam transmittunt; unde sublevantur pulmones ab infarctu, & prævertitur dyspnœa, febrisque inflammatoria. Si intra arteriam pulmonarem mediante tubo pedem alto & verticaliter erecto influat aqua tepida per horam integram, aqua partim venas, partim tracheam arteriam subit; ista verò copiosam, viscidamque spumam secum aufert, quâ tandem ferè exhaustâ, si aqua cruenta trajiciatur per eumdem tubum, ipsa per tracheam arteriam pleno rivo effluit; cùm autem vis aquæ injectæ fit minor vi sanguinis à corde immissi, nec ab istâ vasa rumpantur, ab illa non lacerari verosimile est. Sanguis itaque per oscula vasorum lymphaticorum intra vesiculas hiantia, sed muco infarcta, deterso hoc muco spontè in vesiculas irruit, & fit hæmoptysis per anastomosim, quam nulla sequitur suppuratio.

Si verò inflammatorius præcedat infarctus, ut in peripneumoniâ, febrisque acuta adsit, quæ majori vi sanguinem intra vasa pulmonaria urgeat, ea vasa rixim patientur, unde hæmoptysis ad phthisim inclinans. Idem accidit, si vulnere externo, aut deglutitis vel inspiratis clavis, aciculis vesiculæ dilacerentur, ut *Mortonus* observavit. Verùm si glandulæ bronchicæ, in quibus toties gypseas concretiones reperire est, in suppuratum abeant, quod in phthisi scrophulosâ potissimùm accidit erosis à pure sanguiferis vasis, hæmoptysi viam parari evidens est, quæ per *diabrosim* facta dicitur. Ex dictis elucescit praxis.

Rejecti verò per tussim sanguinis color nunc est rutilantior, nunc magis ater, prout magis aut minùs in vesiculis restitat & concrescit, nec inde potest dijudicari num arteriæ, num venæ sectæ fuerint, quandoquidem ubi rumpuntur vasa minima, nullum ferè inter venas & arterias discrimen est: in pulmonibus verò venæ sanguinem paulò floridiorem suppeditant quàm arteriæ, contra quam in aliis partibus.

1. *Hæmoptysis accidentalis* Morton. Phthisiolog. cap. 5. D.

Ea est quæ à plethorâ, potissimùm commotâ, citra præviam humorum acrimoniam, aut pulmonum hæreditariam labem, ab erroribus in gymnasticâ aut diætâ, procedit.

Antecedentia. Quæ copiam sanguinis augent, ut victus lautior, potus spirituosus, assuetæ phlebotomiæ, catameniorum, hæmorrhoidum suppressio;

fio ; quæ fanguinis impetum intendunt, vel & fimul eum in pulmones determinant, ut vociferatio, curfus, cantus nimius, lectio altâ voce facta, iræ paroxyfmus : hinc verò gravamen pectoris, fenfus titillationis in faucibus, raucedo & ficcitas pulmonis, tuffis, dyfpnœa.

Concomitantia. Guftus humoris falfi, titillatio major faucium, tuffis fonora, fi parum fanguinis expectoretur ; tuffis verò obfcura, & pro vomitu à multis habita, fi pleno ore ejiciatur, unde ægri in lecto federe coguntur ne à fanguine fuffocentur ; interea dyfpnœa rejecto cruore fublevatur, dolor, fi priùs adfuerat, mitefcit, ficut oppreffio pectoris.

Succedanea. Ab uberiori fputo fanguinis debilitantur ægri, pallor occupat artus, terrore quem cruoris afpectus pluribus injicit, crefcit debilitas, pallor, frigus, pulfus minuitur, & frequentior evadit, ut accidit à debilitate.

Subjecta. Adolefcentes à vigefimo quarto ad trigefimum fextum ætatis annum, maximè qui priùs hæmorrhagiæ narium erant obnoxii. Lectores, cantores, concionatores, præcones publici, Rabulæ forenfes, phonafci acutiùs cantantes, frivolarii mercatores, Profeffores, operarii, ut lapicidæ, qui ad magnas moles verfandas violentos conatus edendos habent.

2. *Hæmoptyfis habitualis* Morton. Phthifiol. cap. 5. C. P.

Ea eft quam prava fluidorum crafis ad acrimoniam vergens & nativa vel acquifita pulmonum debilitas accerfunt, quæque utplurimùm febriculâ amphimerinâ aut quotidianâ ftipatur.

Antecedentia. Eadem ac in accidentali, & præterea difpofitio prævia pectoris, fcilicet ejus debilitas, quæ patet ex voce clangosâ, tono acuto aut falfo ; fcapularum prominentia, pectoris anguftia, genarum rubor, pulfus plenus & frequens, febricula vefpertina major quàm in fanitate, fenfus titillationis & ponderis in pectore.

Concomitantia. Singulis ferè diebus accedit frigus febrile fpontaneum cum tuffi ftatim ficcâ, dein calor maximè circa pectus cum anxietate & dyfpnœa, mox expectoratio cruoris floridi, fpumofi, quam femper tuffis & faucium titillatio comitatur, intra aliquot dies ceffat expectoratio, fed vere fequenti utplurimùm reverfura.

Succedanea. Febris ratione ventriculus labefactatur, digeftiones vitiantur ; hæmoptyfi uberiori vires profternuntur, pallor & macies invadunt, tuffis perfeverat ; & fi parentes phthifici fuerint ab anno 18 ad 36m ipfe hæmoptoicus in phthifim delabitur.

Subjecta. Viri & puellæ in ætate virili conftitutæ, potiffimùm anxiæ, mœftæ, de nihilo irafcibiles, in cibo & potu eligendis difficiles, morofæ, raucæ, macræ, fudantes noctu, catameniis fuppreffis, fanguine falfo, victu ex falfamentis utentes.

3. *Hæmoptyfis à diapedefi*, Mahon Journ. de Med. Juill. 1757. A.

Cognofcitur hæc fpecies ex eo quod fanguis ejectus fit coloris diluti, rofei, fpumofus ; quod fine tuffi expectoretur, imò ita fluxilis fit ut poft

mortem è pulmonibus diffluat : illa hæmoptyfis in obfervatione allata à plethora fuit determinata.

4. *Hæmoptyfis catamenialis* Nicol. Pechlini ; *Paffio hæmoptoica periodica à menftruis fuppreffis* Plater. Exfpuitiones. L. P.

Illa eft quæ catameniis ante terminum confuetum fuppreffis fupervenit ; fingulifque menfibus moderatâ dofi eorum vices fupplet cum fanitatis integritate. Referunt etiam *Plinius* & *Sennertus* exempla virorum , qui quotannis fanguinem exfpuentes , dato tempore ad fummum fenium pervenere ; hæmoptyfi forfan hæmorrhoidis vices fupplente.

5. *Hæmoptyfis periodica.* Nicol. Pechlini Amat. ; Lufitan. centur. 5. cur. 3. C. P.

Vir quadraginta quinque annorum jamdiu hæmorrhoidali fluxui fingulis menfibus affuetus erat , hæc catamenia fubftitere , & ecce fanguinem per os , multum , rutilum & fubflavum emittit ; confilium petit æger perterritus, & fequenti modo fanatus eft.

Scopus eft hæmorrhoidalem fluxum revocare , quod fit hirudinibus ano applicatis numero quatuor ad extrahendum cruorem ad uncias fex ; dein cruoris fpiffitudinem & falfedinem deftruere , ufu antifcorbuticorum , lupuli , fumariæ , endiviæ , cichorii , formâ extracti , fyrupi , jufculi vel apozematis per dies aliquot , fervata interim diætâ humectante , ex offis , panatellis , interpofitis lenibus pharmacis ex mannâ , rheo & tamarindis & cæteris univerfalibus.

Hæmorrhoidum apertio , Græcis ignota operatio , fit vel per hirudines vel per linctum canis junioris , lanceolâ , frictu ex afperis , ut foliis ficûs , ufu aloës & fimilibus.

6. *Hæmoptyfis fcorbutica* Sennerti. C. P.

Adolefcens cujus gingivæ erant molles , ulcerofæ , cruentæ , fœtidæ ; dentes nigri , vacillantes , &c , incidit in hæmorrhagiam , quâ curatâ acceffit hæmorrhois ex inteftinis , cum pulfu vegeto ; his fuppreffis per medicamina , fupervenit copiofa & pertinax hæmoptyfis , quam ex fanguinis diffolutione oriundam judicavimus.

7. *Hæmoptyfis variolofa* Sydenham. pag. 95 & 597. A.

Hoc fputum fanguinis , ante eruptionem faltem plenariam puftularum in variolâ confluente , iis accidit , quorum fanguis nimis fervidus eft , & vinofis liquoribus excalefactus ; mortem autem certam prænuntiat ; hoc verò fanguinis diffolutioni debetur , adeoque indicat potum adftringentem cum fpiritu vitrioli ad gratam aciditatem. *Vide curam hæmaturiæ variolofæ.*

8. *Hæmoptyfis catarrhalis* Bontii Medic. Indor. Boneti Sepulchret. *Hæmoptyfis peripneumonica* Lælii à Fonte. D. P.

In catarrhis , tuffi ferinâ , pleuritide & copiofiùs in peripneumonia , cruor , vel fputa rubiginofa expectorantur , deterfo nimis per tuffim muco bronchiali & expreffis veficulis.

Praxis. In hæmoptyfi paffivâ , fcilicet à vulnere , vis fanguinis expellens eft

eſt multò major quàm reſiſtentia ejus effluxui oblata, quæ à ſola cruoris viſcoſitate petenda videtur, uſquequò vaſis ſecti labia ad ſeſe acceſſerint; ut itaque tollatur cauſa, reſiſtentia vaſis mechanicè augendæ per ligaturas, compreſſiones &c, quod cùm in vulneribus internis fieri nequeat, ſupereſt ſolùm ut tantùm detrahatur de viribus ſanguinem trudentibus, quantùm opus eſt citra mortis periculum ut vaſa ſpontè contracta ejus effluxui reſiſtant.

Phlebotomiæ quartâ quâvis horâ è brachio repetitæ, imò quovis bihorio inſtitutæ feliciter adhibentur. Diæta ita tenuis requiritur, ut ſola aqua pro omni potu & cibo pluribus vulneratis ſufficiat ad vivendum & convaleſcendum, per plures non ſolùm dies, ſed etiam ſeptimanas, quod mirum dictû, aſt in Noſocomio Monſpelienſi pluries obſervatum. Quies animi & corporis in poſiturâ horizontali omnino neceſſaria eſt ad ſedandum ſanguinis motum, & vires vitales inutiliter non impendendas; medicamina, cùm vulneri nulla poſſunt admoveri, vix intùs ſumpta proſunt, niſi aqua Rabel ad gratam aciditatem potulentæ aquæ affuſa, aut potus ex decocto plantarum ſubadſtringentium, modo ventriculo non gravamen afferant: huc decoctum ex polygono, radice ſymphiti, infuſum ex floribus roſarum, ſuccus ex urticâ, geranio ſanguineo, plantagine; fugiendi potus cardiaci qui poſt diſcuſſam, ſi quæ ſit, lipothymiam, uberiorem hæmorrhagiam concitant; ſolus aceti odor ad vires lapſas reficiendas & juvandam expectorationem congrumati intra pulmones cruoris videtur indicatus.

Si vulnerato thorace cruor effuſus ſit in cavo pectoris, is ſitu ægri commodo, fiſtulâ ſutoriâ, dilatatione vulneris, cavendo ab intercoſtalibus arteriis, eſt educendus.

Si inſpirando immiſſi ſint claviculi, ſoli naturæ conatus hos poſſunt tuſſiendo expectorare. Medicus narcoticis, phlebotomiis, conatus inutiles aut jam noxios debet ſedare & phthiſim prævertere.

In hæmoptyſi activâ ab anaſtomoſi eadem juvant auxilia quæ in rixi, ſed non tam rigida requiritur abſtinentia; cremores diluti ex oryzâ, hordeo, avenâ, panis micâ in aquâ coctis, præſtant juſculis, quæ fervorem & febriculam excitando ſanguinis effluxum promovent. Phlebotomiæ quartâ quavis horâ inſtitui ſolent è brachio; artuum vincturæ non ſunt uſitatæ; ſuccus urticæ vel ejus ſeminum decoctum, intermediis juſculis propinatur. Leviſſima narcotica nocturnis horis concedenda, quæ non adeò ſenſum obtundant ut neceſſaria ad expectorationem tuſſis ſupprimatur, ſed quæ anxietates, dolores ex quibus agitatur ſanguis ſedare valeant; ſyrupus nymphææ, papaveris cum aqua roſarum, plantaginiſve ſufficiunt; ſemina hyoſcyami *Hippocrates* præſcribere non verebatur. Sublatâ plethorâ, ſedato ſanguinis impetu febrili, ſi quis erat, hæmoptyſi ſuppreſſâ, æger offis, panatellis, cremoribus ſpiſſioribus, ovis ſorbilibus, ſed parcè, nutriatur; verùm ſi ex oris inſpectione, odore, ventriculi pondere, borborygmis, ſuſpicio ſit depravatæ ut fieri ſolet digeſtionis, cathartica mitia non commoventia ex pulpâ caſſiæ, tamarindis, floribus perſicorum & mannâ ſunt adhibenda,

da, præmiſſis clyſmatis laxantibus; quæ catharſis repetenda; ſi febris à frigore incipiens ſingulis diebus revertatur ut fieri aſſolet, juſcula ex carne vitulinâ, vel pullo cum lactuca, vincâ, plantagine, radice ſymphiti aut ſimilibus paranda manè per ſeptimanam uſurpanda, ut eâ lege diætam, quietem ſervet æger, & ſic labente tempore vaſa contracta in ſuo tono roborentur, & æger ab hæmoptyſeos recidivâ immunis fiat.

Si hæmoptyſis à diabroſi vel à ſcorbutica diſſolutione ſanguinis pendeat, eadem generalia indicantur auxilia pro robore pulſûs & impetu ſanguinis effluentis, verùm narcotica, ratione ſtimuli majoris, fortiora, licet ſanguinem paululum diſſolvant, ſuadenda, ut laudanum liquidum cum aquâ plantaginis vel ſyrupo roſarum rubrarum veſpere offerendum: in diabroſi edulcorantia, glutinoſa, gummoſa etiam in ore volutanda, ut tabellæ de althæâ, gummi arabicum, &c: intus eadem refrigerantia, agglutinantia uſurpanda & citò præmiſsâ leni catharſi ad lacticinia confugiendum; in ſcorbuticâ verò præmittenda etiam ſunt juſcula ex teſtudine vel ranis cum lactucâ, vincâ, malicorio, beccabungâ, acetosâ, agrimoniâ, pimpinellâ, & ſi magna ſpuatur cruoris copia, in quovis caſu ex æquis partibus aluminis & ſanguinis draconis fiat pulvis qui cum conſervâ roſarum detur quater in die ad grana ſex, octo &c: imo fruſtula aluminis identidem vorentur, licet nauſeam proritent: in juſculis equiſetum, plantago incoquentur; in julepiis tinctura roſarum cum aliquot guttis aquæ Rabel adhibeatur; in potu baccæ ſumach, myrtilli, folia brunellæ, portulacæ uſurpentur.

In hæmoptyſi catameniali cui chlorotica conſtitutio favet, unde catameniorum ſuppreſſio, ferri limatura ad granum unum vel alterum per annos continuata catamenia revocat, tuſſim aufert & hæmoptyſim prævertit, ut obſervavi: phlebotomia è pede, pediluvium calidum, ſimiliaque ingruente paroxyſmo debent in uſum advocari.

9. *Hymoptyſis phthiſica* J. Heſſi; *à Tuberculo, ab ſcirrho pulmonis* Bonet. Sepulchr.; *vomicæ prodromus* Bennet theatr. tabidor. C. P.

Ruptâ vomicâ ſæpè pus & cruor cum tantâ difficultate & ſuffocatione exſpectorantur, ut æger ſubitò è medio tollatur, ut accidit *Vaugelaſio.*

10. *Hæmoptyſis ex tuberculo pulmonum* J. Heſſi. *Hæmoptyſis phthiſica.* Wagner Diſſ. Lipſ. 1742. C.

Cuidam circa furculam ad latus dextrum pulmonis erat tuberculum quod identidem creſcebat & rubrum erat, vel decreſcebat & concolor apparebat; ille tuſſi catarrhali laborabat jamdudum, ac demum hæmoptyſi accedente ſuffocatus eſt; apertum cadaver exhibuit hoc tuberculum ſpongioſum pulmoni adhærens, purulentum, cruorem verò inde in bronchia effuſum, cæteris partibus ferè exſanguibus. Hæmoptyſim quamdam obſervavit *Cardanus*, quam admirabilem vocitat, eo quod cum hæmorrhagia narium conjungeretur, adeoque dubium eſſet an ſanguis à naribus an à pulmonibus exiret; ſed mirum eſt quod talia miretur ſubtilis ille Medicus.

11. *Hæmoptyſis à ſphacelo pulmonis* Dodon. obſerv. cap. 24.

Per ſphacelum intelligenda eſt illa laxitas pulmonum, quam ſæpè obſervare

vare contigit nobis, quæ mollitie, porofitate, livedine fuâ fiderationi fimilis videtur; in aliis morbis cruor exfpuitur vel purus & rutilus, vel purulentus, vel falivæ aut pituitæ permixtus; in hac verò fpecie fpumofus, nigricans cruor cum tuffi vividâ ejicitur, & fimul particulæ ipfæ feu frufta pulmonum nigra, fphacelata, citra puris aut cruoris puri rejectionem; hic fanguis non ex vafe rupto nec ex ulcere, fed è pulmonis fubftantia remollitâ, flaccidâ quafi ex fpongiâ exprimitur, & hic morbus feriùs vel citiùs lethalis eft; qui enim fpumofum fpuunt fanguinem illi de pulmone exfpuunt & moriuntur: *Hippocr. aphor. 13. l. 5.*

12. *Hæmoptyfis traumatica* Hollerii Comm. in Coac. A.

1°. Vel à vulnere externo accidit, & tunc præmiffis generalibus, ut venæ fectione & clyfmatis, æger per quietem animi & corporis, abftinentiam à loquelâ, fitu in vulnus recumbente, diætâ tenui ex jufculis, confummatis, ovis, vitæ fuæ confulat oportet; fi verò magnâ copiâ ex ore & vulnere cruor effluat, mors oftia pulfat; nec non fi pulfus deprimatur, fyncopes adveniant: aft fi parcus fuerit cruoris effluxus, fi vulnus pulmonum non tantam aëris copiam admittat, quàm glottis; fi magna vafa arteriofa vel venofa non fint vulnerata, pertufo licet pulmone, falutis fpes eft; adfunt in hoc cafu fymptomata peripneumonica, nam febris acuta cum dyfpnœâ, fputo cruento, dolore thoracis gravativo & punctorio accenditur. Vide *Peripneumoniam ex caufis mechanicis Morton. De vulneribus thoracis*, *Munnicks* & alios. Dubitant Chirurgi an vulnus externum fit obturandum necne, aft eorum controverfiam folvendam fic cenfeo: vulnus non femper apertum fervandum eft, æger enim indè in aphoniam, fuffocationem & majorem inflammationem pulmonis incideret, fed nec claudendum penitus, ut cruori effufo via pateat; fecus ex retento cruore in cavo thoracis fuffocatio, ex putrefacto mors quoque adventaret.

2°. Vel à vulnere interno hæc hæmoptyfis accidit, ut à deglutitis inter ridendum aciculis, clavis, offibus, ariftis, &c. Ex his claviculis cientur tuffis frociffima, hæmoptyfis immanis, dolor pectoris, & nifi exfpuantur, peripneumonica mala, his peractis phthifis & mors, ut obfervavit *Morton de phthifi à calculis Phthif. Lib. III. cap. 6. Hift. 4.* In hoc cafu præmiffis venæ fectionibus multis ad opiata citò confugiendum, & fi hæc corpora extranea glottidi vel tracheæ adhæferint, inftrumentis aptis, imò laryngotomiæ ope, extrahenda funt; demum phlebotomiæ iteratæ, laudani liberalis & repetiti, quietis animi & corporis & fimilium ope confopienda pulmonum in hæc corpora arietatio, ut vita faltem protrahatur.

Hæmoptyfis à percuffo pectore Felic. Plater. Exfpuitiones, 627; *ex cafu ab alto, ex magnis contufionibus pectoris*, Plater lib. III; hoc morbo periit Tournefort.

Hæmoptyfis à vulnere pulmonum. Heifter Chir. Lib. I. Cap. 10 §. 14.

Exfpuitur ubertim fanguis; fimulque ex vulnere tum cruor, tum aër cum fibilo emittitur. Has fpecies pleuritica fymptomata comitantur, unde dolores, inflammatio, fuffocatio, tuffis dolorifica; fed cruor copiofus, non

verò ut in pleuritide ſputa rubiginoſa, hæmoptyſim determinant.

13. *Hæmoptyſis ab Hirudine* Galen. L. IV. cap. 6 de loc. aff. Journ. de Med. de Vandermonde 1758 pag. 127, à D. Paſſerat de la Chapelle Medico Regio in Inſula Minoricâ. B.

Milites quatuor menſe Auguſto & Septembri ſanguinem cum vel ſine tuſſi, anguſtiâ vel impedimento faucium, voce mutatâ per ſemi-menſem & ultra exſpuebant quotidiè, alii ad plures, alii ad pauciores libras; intra morbi decurſum quibuſdam aderat ſenſus titillationis, motus vermicularis in œſophago; aliis intra nares poſticas: omnibus erat hirudo cum aqua olim deglutita, œſophago innutrita, dein ad fauces aſcendens, ibi adhærens, quâ denique inventâ & forcipibus ſolerter extractâ, brevi ceſſavit ſputum ſanguinis pro hæmoptyſi habitum,

14. *Hæmoptyſis calculoſa* Morton. Pthiſiol. cap. 6. C.

Hæc accidit vel à calculis ab extra in pulmones per cachinnum delapſis, quod ad ſpeciem ſuperiorem attinet*, vel à calculis ſenſim in pulmone genitis, iiſque aſperis; lævia enim phthiſim tantùm cum tuſſi & pondere creant, iiſque per cauſam quamdam in motum actis; tales calculi pulmonum communes ſunt aſthmaticis, dyſpnoicis, anevryſmate juxta cor & palpitatione laborantibus, nec non artificibus pulverulentis, ut iis qui lapides ſecant, frumenta in areis parant. Vide *Ramazzini de morbis artificum, lapidariorum, tritici menſorum &c.*

Calculi verò in motum aguntur cantu, vociferatione, cachinno, ſternutatione & ſimilibus, & ſi angulati ſint vel in bronchia impacti, tuſſis vehemens & arida cum dolore thoracis horrendo & cruoris inſigni ſputatione excitantur; hi autem dolores prægreſſæ hæmoptyſeos calculoſæ indicia ſunt, quibus adde calculos ipſos per tuſſim rejectos. In hac ſpecie morbi, calculorum rejectio fovenda, juvanda, proritanda, ſed interim ob doloris & effluvii cruenti vehementiam, venæ-ſectiones iterandæ, quies pulmonibus concilianda per opiata largâ doſi & frequenter exhibita cum julapiis adſtringentibus, diætâ tenuiſſimâ vel lacteâ, quiete corporis & animi, abſtinentiâ à loquelâ; oleoſa & lubricantia bechica ferè nullius pretii ſunt.

a. *Hæmoptyſis Catarrhalis.* Galen. meth. medic. l. 5. *Hæmoptyſis Indica* Bontii. *A fluxione* Bonet.

Hæc ſpecies pro causâ habet phlogoſim pulmonum ex aëre frigido, humido, decubitu in locis recens ſtructis, ſub dio, ut Indis commune eſt, &c. Signa hujus ſunt tuſſis magna cum ſibilo, coryzâ, levi frigore, cum febrili commotione, ariditate & calore, nec non pondere thoracis &c.

Curatur 1° generali methodo, phlebotomiis revulſivis, clyſmatis, diætâ ex juſculis, potu ex ſucco vel decocto urticæ, cichorii, borraginis, julepiis narcoticis & ſimilibus. 2° *Galenus* frictionibus revulſivis & ligaturis utebatur, nec non ceratis thoracem & caput ab aëre tuebatur, ægrum balneis tepidis immergebat fortè & ſubfrigidis, noctu theriacam recentem aut ſimile narcoticum exhibebat, ferè ſolâ ſorbitione vel cremore hordei ægrum nutriebat, & veteraſcente morbo ad lac confugiebat.

15. *Hæ-*

15. *Hæmoptysis ascitica* Nenter. tab. X, Sydenh. de Hydrope. C.

Hydropes raró moriuntur quin per aliquod tempus tuſſi identidem cruentâ defatigati fuerint, quæ hæmoptysis mortis eſt prodromus.

16. *Hæmoptysis splenetica* Strigell. Miſcell. Cur. Valleriol. obſerv. 2 lib. 2. C. P.

Qui obſtructionibus & ſcirrhis lienis ac aliorum viſcerum laborant hæmorrhagiis variis ac hæmoptyſi obnoxii ſunt, quia præpeditus in illis locis obſtructis cruoris circuitus aliorsùm impetit, verſus loca minùs reſiſtentia; in hac ſpecie pallor occupat artus, ægri admodum debilitantur, inſomnia, deliquia accedunt; talem morbum uſu aperientium extra paroxyſmum aggredi oportet, ſed leviſſimorum, cum ſedantibus mixtorum & diù continuatorum, valet ad hunc ſcopum uſus limaturæ ferri ad granum ſemisunum, duo, per plures menſes adhibitæ.

17. *Hæmoptysis Helwigiana*; *Oris hæmorrhoides* Helwigii Hiſtor. Morb. Uratiſlav. pag. 49. P.

Illa procedente titillatione & ardore circa uvulam, ex faucibus, naſo, nulla tuſſi comitante, ſanguinem floridum, non ſpumoſum, cum ſcreatu vel ſimplici ſputatione ejicit.

III. STOMACACE. *Ileos Hæmatites* Hippocr. de intern. affectibus. Vide Plinium libr. 25. cap. 3.

Eſt genus morbi in quo non ſolùm ex ore gingiviſque remollitis, ſordidis, cruor promanat; ſed etiam ita diſſolutus eſt, ut facilè ex diverſis corporis locis erumpat.

1. *Stomacace ſcorbutica. Stomacace* Plin. libr. 25. cap. 3; vulgò *affectio oris ſcorbutica.*

Cognoſcitur ex oris fœtore intolerabili, ſanguinis ſpontaneâ ex gingivis eruptione; gingivarum eroſione, putredine, lapſu dentium, horum nigredine, vacillatione, eroſione; oſſium maxillarium carie, putredine; genarum etiam lividitate, ſphacelo citiſſimè ſerpente, ptyaliſmo fœtido: pulſus vix mutatus: in hac ſpecie fames & cæteræ functiones vigent, æger vix ſe ægrotare cognoſcit.

Peſſima lues hæc puerulis Noſocomiorum neglectis, ſordidis, malè nutritis, ex impuro ſanguine ortis, cachecticis, non rara eſt, eoſque è medio tollit; talique fœtore aërem inficit, ut meritò pro contagioſâ habeatur; ſcorbutum etiam ferè ſemper comitatur in adultis.

Curatio in hoc verſatur, ut 1° ſtatim quidquid eſt putridum in carnibus & ſphaceloſum volſellis auferatur ad vivum uſque; quidquid eſt carioſum in alveolis deradatur, utrumque aquâ vitæ camphoratâ eluatur; dein bis vel ter in die exprimatur tabum putre ſanguinolentum ex gingivis, quæ ſi turgidæ ſint, lanceolâ ſunt aperiendæ; deterſio optimè fit ex ſucco limonum, foliis ſyſimbrii aquatici, vel naſturtii, acetoſæ, Britannicæ, beccabungæ,

bungæ, raphani rufticani, cochleariæ, quibus finitis æger iterùm purgatus lac vaccinum ufurpabit.

2. *Stomacace univerfalis.*

Carolus Nonus Franciæ Rex hoc morbo periit, fanguinem fcilicet fuum ex omnibus corporis emiffariis profudit non fine veneni fufpicione.

Hæmorrhagia univerfalis *Wolf. Wedelii*, *Obfervations curieufes*, 3^e^. *vol.*

Amplior hujus defideratur hiftoria. Memorabilis eft hiftoria adolefcentis *in Tranfact. Anglican.* n°. 471, qui per novem annos pluries quovis anno patiebatur profufam, & feptem dies durantem hæmorrhagiam ex pede, vel naribus, vel inteftinis, vel renibus.

3. *Stomacace ab hæmorrhoo ; Curucucu* Guill. Pifon. Hift. natur. de venenis, cap. 3.

Coluber eft venenatus, à quo ictus corripitur vertigine, tremore, torminibus, animi deliquiis, febre ardenti, quibus fudor frigidus, ac denique mors intra diem circiter fuccedit ; præter enarratas vires, peculiare eft huic ferpenti diabolico, quod ex morfu venæ erodi videantur, tantamque inflammationem & ardorem efficiat, ut fanguis bulliens, mox è naribus, auribufque, imò manuum & pedum unguibus promanet, tefte *Lucano.*

Cura. Caput hujus colubri emplaftri formâ vulneri applicetur, tum & allium & folia tabaci calefacta cauterii loco admoveantur ; fed maximè fuccus herbæ colubrinæ *caacicæ* dictæ hauriatur, & vulneri applicetur ; dein fudorifera ufurpentur.

4. *Stomacace purulenta*, Fauchard Chirurg. Dent. Tom. I. Ch. 22. p. 275. L.

IV. HÆMATEMESIS. *Aimatos Eccrifis* Dict. Univ. *Vomitus cruentus* Stahl. Dif. *Vomitus fanguinis* Auctorum. *Vomiting of blood* Anglis. *Vomiffement de fang.*

Character. Naufeæ, five conatus vomitorii, atque rejectio facta fimul per os materierum cruentarum & deglutitarum priùs, cum ventriculi levamine ; cruor verò rejectus fupernè grumofus eft, infernè verò quæ fubfequuntur dejectiones funt nigricantes, & botellos imitantur.

Theoria. Ad hæmatemefim duo requiruntur, fanguinis in ventriculo effufio, vel præfentia, quod peregrinum fenfu quodam molefto ventriculum follicitat ad expulfionem, & deinceps conatus ventriculi ad hunc fanguinem fupernè rejiciendum, qui, fi robur non fit fractum, ad refiftentias fuperandas vulgò fufficit, modò congrumatio cruoris non fit ftrictior ; adeòque vis expultrix ventriculi à fanguine effufo irritata, & verfus œfophagum directus ejus conatus ideam ejus morbi abfolvunt.

Cruor verò in ventriculi cavo præfens eft, vel quia deglutitus, quod rarum nifi coctus fuerit, & tùm majori copiâ fumptus, melænam tantùm excitat ; vel quia ex œfophagi, aut inteftini duodeni, aut demùm, quod fre-

frequentius, ex ipfius ventriculi vafis ruptis in ejus cavum confluxit; vafa arteriofa ventriculi funt ex gaftricâ, vel ramis hepaticæ, aut fplenicæ, quæ omnes cœliacæ funt propagines; venæ fanguinem ad fplenicam, inde in venam portam reducunt.

Sanguis ex illis vafis effundi poteft per diærefim, ut hauftâ hirudine; per rixim & fortè etiam anaftomofim, ut congefto fanguine inter hepar obftructum, & arterias fortiùs pulfantes; vel demùm per diabrofim, ut in ulcere ventriculi. Cœliaca decimam quartam, faltem decimam quintam fanguinis aortæ partem fufcipit, & ventriculus quadragefimam quintam; fanguinis actio in vafa ventriculi eò major eft, quò majori vi pellitur retrò à corde, ut in naufeâ, irâ, exercitio immodico, febre; & quò fortiùs renititur fanguis venofus, ut in hepatis infarctu, obftructione; nullum eft vifcus quod uberiorem recipiat quantitatem aquæ cruentæ per tubum in aortam infufæ, quàm cavitas ventriculi & inteftinorum, ut expertus fum in cadaveribus hominum, & brutorum; ergo fanguis vafa excretoria ventriculi diducens in ejus cavum per anaftomofim effundi poteft, quod fieri fuadent fectiones cadaverum hæmatemefi defunctorum, in quorum ventriculo nullum vulnus confpici potuit.

Morbus frequentior eft mulieribus quàm viris, & velocior; rarior ambobus quàm hæmaturia. Mulieri fanguinem evomenti menftruis erumpentibus, folutio: *Aphor. 34 fect. 5. Hipp.*

1. *Hæmatemefis plethorica; Vomitus cruentus à plethorâ* Stahl. Theor. med. 431. A. P.

Ea eft quam præcedunt catameniorum, vel hæmorrhoïdis fuppreffio, copiofa ciborum fucculentorum ingeftio in corpore otiofo, dein plethoræ commotio per curfus, equitationem, iræ paroxyfmum, vini & liquorum abufum.

Quoniam ventriculus nervis copiofis eft intertextus, ejus vafis infarctis, ruptis, fit gravis anxietas, cardialgia, & accedente uberi hæmorrhagiâ, vires fubitò labafcunt, unde fæpè fyncope ingruit; fanguis, non quâ proportione effluit, fed fenfim cumulatus & congrumatus, identidem vomitione rejicitur, cum alimentorum reliquiis, non fpumofus, fed nigricans; hæmatemefis cum febre, lethalis, ex *aphor. 57 fect. 7.*

Cura exigit phlebotomias è brachio parcas, quia pulfus facilè in hoc morbo concidit, fed tamen iteratas; victum ex jufculis cum incoctis foliis adftringentium, ut plantaginis, hederæ terreftris, burfæ paftoris, radicis fymphiti, biftortæ, tormentillæ, quinquefolii, anferinæ, ita tamen ut jufcula ftomacho ingrata non fint; potus fit ex infufo rofarum rubrarum, baccarum fumach, prunorum fylveftrium, balauftiorum, vel aqua Rabel, aut fpiritus vitrioli ad gratam aciditatem aquæ fontanæ mifcentur; clyfmata laxantia injiciantur, julapia narcotica & adftringentia noctu exhibeantur, pulveres ex foffilibus, mole, gravitate naufeofis maximè ex aluminofis vitentur, quæ vomitum concitarent. Si tamen cruorem congrumatum diffolvere opus effet, oxycratum, in hæmoptyfi à *Gordonio* commen-

datum, valeret. Cathartica à *Sydenhamo* licet commendata fugienda ſunt; ſyrupus de ſymphito, de roſis rubris, earum conſerva ad excipiendum ſanguinem draconis anteferenda ſunt; aquæ deſtillatæ ex roſis rubris, plantagine, ſtomacho minùs ingratæ ſunt.

Potu aquæ frigidiſſimæ hunc morbum à *Michelotto* curatum, vide *Tranſ-act. Philoſ.*

2. *Hæmatemeſis ex anevryſmate.*

D. de Senès, magnus Academiæ Monſpelienſis Geometra, poſt lapſum ex alto in dorſum patiebatur dolorem dorſi medio reſpondentem cum pulſûs intermiſſione; crevit hoc malum per biennium, denique æger incidit repentè in ſyncopem ferè lethalem, ex quâ rediens magnam grumoſi ſanguinis evomuit quantitatem, libras ſaltem quatuor; ſequentibus verò diebus botellos nigros alvo excrevit; præſcripſi aquam Rabel ad gratum acorem in aquâ fontanâ pro potu; poſituram horizontalem; quietem contantiſſimam, & juſcula, quorum ope per aliquot dies convaluit: anevryſmatis rupturam & commercium aortæ dilatatæ cum œſophago per arteriam œſophageam ſuſpicabar; me invito è lecto ſurrexit, viribus paululum reſumptis, mortem inſtantem fruſtra prænuntiavi, & cùm ex libri lectione rideret, ſubitò fato functus eſt. Cadavere aperto inveni quæ prænuntiaveram, ventriculum ſcilicet ſeptem vel octo libris ſanguinis diſtenſum, aortam ad brachii magnitudinem per ſpatium ſeptem, vel octo pollicum dilatatam, & orificium denarii magnitudine aortæ & œſophago continuo commune, quod tamen quinque criſtæ carneæ veluti valvulæ ex ambitu orificii oriundæ & circumpoſitæ potuerant obturare, per hoc orificium ſanguis ex aortâ fluxerat in œſophagum.

3. *Hæmatemeſis traumatica.* A.

Vulnera ventriculo inflicta, cardialgias, ſyncopes, pauci ſanguinis vomitiones, ſed ſummam & citò lethalem virium proſtrationem induxiſſe obſervavi.

4. *Hæmatemeſis ab hirudine* Galen. de loc. affect. Schenck. pag. 227. Riv. cent. 4. obſ. 26. *à lumbricis* Wedelii.

Si lutulentis, vel paludoſis aquis potu aſſumptis, ſimul hauſta fuerit hirudo, quod bobus ſolemne eſt, hæc vel œſophago, vel ventriculo adhærens morſu ſuo fluxum ſanguinis excitat; unde hæmatemeſis ſequitur; hoc verò infectum ſale marino largiùs aſſumpto, amaris etiam anthelminticis enecatur, aut emetico aſſumpto foras amandatur, dein cruor aſtringentibus reſtinguitur.

5. *Hæmatemeſis catamenialis; Vomitus ſanguinis menſtruus* Alard. Cumini; *Vomitus ſanguinis à ſuppreſſis menſibus* Ettmuller. pag. 106; Rullandi curat. empir. Hochſteteri decad. 2. cap. 6; Salmuth. cent. 2. hiſt. 54; Schenckii libr. 3. obſ. & in gravida lib. 4; Fernel. cent. 21. *Ab hæmorrhoidibus* Ramazzini. Haller. Comment. T. VI. p. 84. A. P.

Ille vomitus ſanguinis catameniorum vices gerit, ſæpiùs innoxiè, etiam in primis graviditatis menſibus, nullaque ferè remedia exigit; diſſerta-

tionem

tionem de hoc morbo cum hiftoriâ vide in *Theoriâ medica Stahlii*, *pag.* 731.

6. *Hæmatemefis in pancreate* Ettmuller. pag. 106. Sylvii Prax. lib. 1, cap. 15.

Ex pancreate ulcerato fanguinem, & pus in duodenum effundente, fimulque preffione pulvini durioris ventriculum irritante, huic fanguine & pure in ventriculum refluentibus, fieri creditur; ægri dolorem ad pancreas referunt, pufque cum fanguine evomunt; hos vomitus præcedit dolor lumborum gravativus circa regionem pancreatis; partim per inferiora fanguis ejicitur.

7. *Hæmatemefis ex fplene* Ettmuller. p. 106. Schenck. Obf. lib. 3; Zacut. Lufit. lib. 2. Med. princip. hift. 10; Gliffonii, Obf. Dodon. pag. 47. C. P.

Præcedit & comitatur lienis moles, durities, tumor; accedunt pulfationes circa dorfum in finiftro latere, fuccedit vomitio fanguinis, fæpiùs falutaris. Lienem fanguinem accipere ab arteriâ fplenicâ, cujus ramus irrorat ventriculum, fanguinem etiam fuum in venam fplenicam refundere, in quam vafa venofa ventriculi abeunt, docet Anatomia; fi verò fanguis per lienem liberè tranfire nequeat, illum in arteriæ fplenicæ ramis, adeoque in vafis ventriculi congeri, & accedente conatu naturæ illa vafa diduci, fanguinem effundi facile eft; à vomitu fplenis tumor concidit; hoc vifcus fanguinem ex diftenfo ventriculo expreffum accipere videtur: *Rhodii centur. 2. obferv. 65.* Junckeri, pag. 52. tabul. 9. *Medicinæ theoria practica.*

8. *Hæmatemefis fcorbutica.* Vide Stomacacem, Juncker. de vomitu cruento, pag. 53. n. 10. C. P.

9. *Hæmatemefis cholerica. Cholera fanguinea* Panaroli, Pentecoft. 1. obferv. 11; *Cholera hæmatodes* Mangeti. A.

Acutiffimus morbus, qui adultos, biliofos, plethoricos, communiter ex iracundiæ paroxyfmo corripit, fanguinem ano & cato profundit, & intra paucos dies, vel etiam horas, è medio tollit, ut vidiffe memini. A venenis corrofivis affumptis etiam accidit, in quo cafu oleofa, narcotica, & antiemeticum *Riverii* profunt.

10. *Hæmatemefis fimulata* D. Haguenot Profeff. Reg. Monfpelienf. Obfervation.

Puella in Monafterio detenta, ut inde emitteretur, hæmatemefim fimulavit, eamque vehementem, quippe plures cruoris libras, præfente etiam Medico, vomitu per aliquot dies rejiciebat. Detectum eft tandem eam quotidiè fanguinem bovillum clam haufiffe, fingulis diebus furtim delatum.

11. *Hæmatemefis carnofo-cruenta* Erneft. Clauder. Ephem. Nat. Cur. Hoechfteter. Decad. 3. & 6. fol. 155. *Hæmatemefis à compreffa aorta* Regis. Ephemerid.

12. *Hæmatemefis atra* Loefekii, obf. pag. 48. apud Warnerum. Frid. Hoff.

Hoffmanni, de vomitu cruento. *Morbus niger* J. Lud. Leberecht Loefeke, D. Med. Berolin. 1754. A.

Puella Indica, temperamenti ficci, cum pulfu duro, fanguine fpiffo & atro, ter hoc morbo conflictata fuit, tuffi convulfivâ copiofâ, fluidi, tenacis, fpiffi, atro-rubri, ultra tres, quatuorve libras vomitione; dolor erat fixus, pungitivus in hypochondrio finiftro, ut in fplenitide; ridebat illa mediis in doloribus, & fefe ad rifum excitare videbatur; pulfus & urina non diverfa à ftatu fano. Fruftrà plures phlebotomiæ intra annum & femiffem repetitæ funt; fanguis extractus niger erat; diluentibus, laxantibus, & leviter refolventibus brevi fanata fuit. In chronicis morbis non rarò lienem flaccidum, facilè digitis lacerabilem, obfervavit *Loefekius.* Ipfe memini quod aptato tubo aquâ continuò pleno ad arteriam fplenicam, plus quàm quindecim libras transfudi per lienem laceratum viri chronico morbo perempti, & nunquam potui eluere atrum humorem, qui continuò per lienem transfluxit.

13. *Hæmatemefis ab hepate* Dodon. obf. cap. 26. Galen. de loc. affect. l. 5. cap. 5.

Aderat calor febrilis, fitis, linguæ ariditas, urinæ rubedo, fubinde dolor in hypochondrio dextro; fublevatur identidem aquis cichorii, acetofæ, intybi; fed languore revertente, cum citrino cutis colore, vomitus fanguinis eum abftulit.

A vomitu fanguinis nullum ferè fanatum vidit *Dodonæus* præter paucas mulieres, in quibus fuppreffa erant catamenia, nec unquam venæ fectiones adhibere licuit, propter fummam ægri debilitatem fyncopalem. Qui convalefcunt in afcitem facilè delabuntur; unicum virum ex unico hæmatemefis infultu fervatum vidit, idque ufu iterato abfinthii quomodocumque ufurpati.

14. *Hæmatemefis à veneno*, Martigues Journ. de Med. Juill. 1751. A.

Illa accidit poft horrendas convulfiones, aliaque fymptomata, ab applicatione tabaci in diverfis partibus ad fcabiem fanandam. Caveant ergo qui fuccum nerii, plumbaginis, aliaque venena extus adhibent adverfus fcabiem.

V. HÆMATURIA, ab *oureo* mingo, & *aima* cruor; *Mictus fanguineus* Moron. Direct.; *Mictus cruentus* Sydenham, Juncker Tab. X, Frid. Hoffmanni II. 231; *Orina di fangue* Italis, Gallis *Piffement de fang.*

Character eft effluxus cruoris, vel urinæ quafi cruentæ, vel feminis fanguinolenti ex urethrâ in viris & mulieribus.

Principium eft vel in renibus, ureteribus, vefica, vel in veficulis feminariis, vel demùm in ipfamet urethrâ; *materia* eft vel cruor merus, vel lotium fanguinolentum, vel urina rubedinem intenfam adepta, vel femen cruentum.

1. *Hæ-*

1. *Hæmaturia ſpontanea ; Mictus cruentus vermiformis* Wincler. Ephem. Nat. Cur. *Lumbricorum mictus* Plater. l. 3. fol. 790 ; *Mictus cruentus menſtruus* Braſſavoli, Com. *Mictus cruentus ſimplex* ſeu *ſpontaneus* Juncker. Tabul. 10. in Aphor. 25. 4. C. P.

Eſt mictus cruoris ſinceri à congeſtione illius in renibus factâ, & erroneâ. Inſtituitur à naturâ hæc evacuatio ad plethoram tollendam.

Nullus dolor acutus in renibus præcedit, ut in violentâ aut calculoſâ; ſenibus, plethoricis familiaris eſt; præcedente torpore corporis, moleſtiâ in veſicâ; ſi parcâ copiâ & lentè delabatur, ille cruor in ureteribus vermiformem figuram adipiſcitur, vermes illi aliquot lineas longi, calamoque anguſtiores fundum matulæ petunt; urina ſupernatans, aut in intervallis emiſſa, citrina eſt; hæc vermiformia corpora vidi; ſunt tubuli pellucidi ſero rubro pleni.

2. *Hæmaturia violenta ex vomitu* Schenckii; *ex allii uſu* Schenckii; *ex equitatione* Schenckii, libr. 3; *ex caſu* Amati, cent. 5; *Mictus cruentus, violentus* Juncker. A. B.

Ea eſt quæ ex prægreſſâ longiori equitatione, venatione, animi excandeſcentiâ, abuſu cantharidum, diureticorum fortiorum, lapſu ex alto, ictibus lumbos contundentibus, ſimilibuſque, ortum ducit.

Celebris Medicus *Hahnius*, qui commotionem in curru paſſus erat, profuſam idemtidem hæmaturiam per annum expertus eſt; is urinam & ſanguinem in veſica concretum, non ſine horrendis cruciatibus, ejiciebat. Præſcripſit *Ill. van Swieten* decoctum radicis ſymphiti & plantaginis pro potu, interpoſitâ ſubinde mannâ in ſero lactis ſolutâ; *Celeb. Hallerus* phlebotomiam, victum ex vegetabilibus ſolis, rheum toſtum præſtans diabetis remedium, lac, ſerum lactis & emulſiones; *Clar. Werlhoffius* phlebotomiam, kinkinam, aquas Spadanas, mannam in ſero lactis ſolutam, ſerum lactis pro potu, diætam lacteam, decoctum equiſeti, injectiones in veſicam; aſt æger morbi reverſionibus dejectus in aſcitem incidit & obiit; *Tralles de Opio ſect. II. p. 34.*

Præcedunt lumbago, hypogaſtralgia, maximè dolor veſicæ ad grumos illos ejiciendos.

Boerhaave pluries vidit hæmaturiam in infantibus, à faſciis & veſtibus arctioribus oriundam.

Quadrupedia jumenta huic ſpeciei ſunt obnoxia, ob citatiorem progreſſum, & onera lumbis impoſita. *Liger.*

In nephritide ſimilis hæmaturia quandoque accedit.

3. *Hæmaturia deceptiva*; *ex ficubus opuntiæ*, *rubis idæis.* B. P.

Cùm primùm Hiſpani appulere Americam, fame compulſi in ficus opuntiæ & cerei irruerunt, iiſque liberaliùs voratis omnes poſtridiè urinas, non cruentas, ſed dilutas & rubras, minxerunt, ut hodie accidit ex ſucco rubello harum ficuum, qui affectus periculo vacat; hunc in ovibus excitat eſus ciſti laurifoliæ.

4. *Hæmaturia purulenta. Mictus cruentus ex renum ulcere* Wittichii conf. 51. pag. 362. C.

Diftinguitur ab aliis ex floccis purulentis urinæ fanguinolentæ mixtis & fignis prægreffæ nephritidis fuppuratæ.

5. *Hæmaturia calculofa* Juncker. tab. 10. *Mictus cruentus ex calculo renum* Plater. lib. 3. fol. 385; Gradi, confil. 67; Scholtzii, conf. 151; Sydenhami, pag. 467; Vide Nephralgiam calculofam. C. P.

Si verò calculus fit in veficâ, hæmaturia inde oriunda eft diris fymptomatis ftipata ob veficæ fenfibilitatem, unde facilè diftinguitur ab hæmaturiâ hæmorrhoidali; adeft dyfuria, pulfus frequens, obfcurus. *Cyrilli Confult. T. I. p. 56. 350.*

6. *Hæmaturia in exanthematicis. Mictus cruentus in variolis, morbillifve* Sydenham. A. P.

Mictus cruentus qui fupervenit variolis, certiffimum mortis præfagium. Unicus æger fervatus memoratur *in Tranfact. philof-ph. tom. 9.* Idem dictum efto de hæmaturiâ in petechiâ, purpurâ, miliari, &c.

a *Hæmaturia variolofa* Vandermonde, ann. 1756. pag. 158. Tranf. Philof. n. 470. Pierce Dodd.

Sæpe accidit hæc hæmaturia apud Anglos qui in variola veficatoriis utuntur, & tunc periculo vacat hic mictus fanguinis, qui fi à virus variolofi energiâ tantùm pendeat lethalis eft fæpius.

Fit vel per *diapedefim*, ut obfervat *D. Varnier*, & tunc pulfus eft parvus, frequens, intermittens; æger cacochymicus, frigidulus, debilis; conveniunt kinkina & nitrum in apozematis, vel ex *Sydenhamo* limonata mineralis ex fpiritu vitrioli ad gratam aciditatem in aquâ cum faccharo; vel fit per *rixim*, quod cognofcitur ex violentiâ febris, pulfu pleno, frequenti, cum calore, robore, &c. Præfcribunt Angli aquas acidulas pro potu, & camphoram.* Ex *Sydenhamo pag. 597, de febre putridâ variolis confluentibus fuperveniente.*

Mictus fanguinis variolis confluentibus, potiffimum nigris aut fanguineis fupervenit, fub morbi initio puftulis nondum erumpentibus, aut alicubi fub cute latentibus; maculæ interim purpureæ hic illic fuperficiem corporis obfident, triftem eventum interminantes.

Licet debita fanguinis contemperatio maculas hujufmodi purpureas auferat, nihilominus hæmaturia, & hæmoptyfis indubiè mortem prænuntiare folent; atque intenfæ fanguinis inflammationi ac diffolutioni tribuendæ funt.

Indicantur itaque remedia tùm æftum temperantia, tùm incraffandi vim haben-

* Diftinguitur cruor in urinâ, fi linteum album immergatur; rubedine fcilicet fanguinea tinctum apparebit; quod non fit, fi rubedo urinæ fit à lixiviali ejus diathefi. Præterea à cruore mixto urina opacitatem oftendit cum fedimento grumofo nigro; fi verò rubedo fit à falibus, ea eft cum pellucid itate & fedimento pauco, incarnato, vel cinnabarino.

habentia; quamobrem poft unicam phlebotomiam liberalem paregoricum exhibeatur, ut aquæ papaveris rheados unciæ duæ, laudani liquidi guttæ quatuordecim pro adulto, aceti deftillati drachmæ tres; mifce, fiat hauftus. Deinde fequentia præfcribantur; trochifci de terrâ lemniâ & bolo armenâ ana uncia una, terræ figillatæ, lapidis hæmatitis, fanguinis draconis, & corallorum rubr. fcrupulus unus; mifce, fiat pulvis, cujus capiat drachmam femiffem tertiâ quaque horâ, fuperbibendo ptifanam de radicibus fymphiti, aut julapium ex aquâ plantaginis, rofarum, cinnamomi, quæ recipiant fpiritum vitrioli ad gratam aciditatem; noctu verò emulfiones cum narcotico neceffariæ funt; finitâ verò fanguinis mictione aut expectoratione reliquâ peragantur, ut in variola confluente convenit.

7. *Hæmaturia ejaculatoria* Philofoph. tranfact. n. 466. by D. Schlichting.

Eft ejaculatio cruenta loco feminis, quæ juvenibus venere effræni repetitò utentibus familiaris; fed etiam obfervata eft in viro raro venerem exercente, fed priùs gonorrhœam experto; initio non mictus erat cruentus, fed fanguinis erat ejaculatio.

8. *Hæmaturia ftillatitia* Regner de Graaf. *Hæmorrhagia ex rene.*

Illa fpecies ab aliis difcrepat, quòd cruor ex urethrâ, non verò ex veficâ procedat, adeòque non mingitur, fed ut pus in gonorrhœa ftillatim continuò ex urethrâ effluat.

9. *Hæmaturia hæmorrhoidalis* Cælii Aureliani *lib. 4. Mictus cruentus ex hæmorrhoidibus veficæ* Juncker. Uratiflav. tom. 1. Alia fpecies *ex veficâ, ejufque fphinctere* Frid. Hoffmanni, pag. 232. Altera quæ à *vafis fanguiferis varicofis urethræ* dependet. Illa fenibus familiaris eft, & facilè periodica evadit, tuncque doloris & ifchuriæ expers eft.

Illuftriffimus Franciæ Polemarcha, Dux de Bellifle, belli Adminiftrator, feptuaginta quinque annos natus, animi contentionibus, curis affiduis exagitatus, fæpiùs ftomachi turbas patitur, licet fobriè vivat; inde auriginofus evadit, & identidem fine dolore fanguinem mingit; alvum conftipatam, & quandoque erythrema in tibiis experitur. Incufantur fanguinis fpiffitudo, ficcitas, & acrimonia, in viro temperamenti biliofi, vividi. Ex animi pathematis & curis turbatur digeftio, infpiffatur fanguis, & hæret in hepate, unde aurigo fugax, vas quoddam urethræ varicofum primo infultu hæmaturiæ ifchuriam induxit. Suafimus jufcula decem ex pullo, millefolio, & cancro, dein ut purgaretur æftate ex aquæ Vallenfis libris quinque; poftea ferum lactis bis per quindecim dies ufurparet, interpofitis quindecim jufculis ex pullo, teftudine & foliis plantaginis; autumno fumatur lac afininum, æger exercitio corporis indulgeat, bis in die cibum fumat, à negotiis animum remittat.

10. *Hæmaturia fpuria: Urina rubra* Sennert. lib. 3. part. 8. Frid. Hoffmann. pag. 231.

Eft mictus urinæ intensè rubræ & lateritiæ, quam tamen à cruentâ difinguimus ratione fedimenti, quod grumofum eft in cruentâ, non in fpuriâ;

præterea

præterea in cruenta mictione urina limpida cruori fupernatat; aft in hac fpecie tota urina intensè rubra eft & limpida, excepto fedimento coloris incarnati. Obfervatur in afcite, dyfenteriâ, tritæophyâ ardente; urina lateritia eft comes intermittentium febrium, ut quartanæ, *Galen. ad Glaucon. cap.* 7, *Dodon. obferv. cap.* 31.

Urinam verò rubram, non cruentam, tamen fæpiùs obfervavi in fcorbuticis, qui ex quartanâ convalefcunt; monet *Sennert. lib.* 3. *de urinâ rubrâ.*

Hoc vitium à pifcium & crudorum ufu redintegratur, & cibis ftomachicis monente *Dodonæo* curatur; itaque à vinis albis, cerevifiâ abftinendum; vino Hifpanico generofo, roborantibus, calefacientibus indulgendum.

Si coaguli cruoris putridi guttæ aliquot urinæ fanæ adjiciantur, urina colorem igneum adipifcitur, quod in febribus & fcorbuto fæpius accidit: poft horas duas apparet in hac mixtura nubecula qualis in urina cruda acutorum morborum, & defuper una alterave macula quafi oleofa fimilis fpumæ quæ in urinis veterum fcorbuticorum obfervatur.

a *Hæmaturia lateritia. Urinæ rubræ* Sennert. ibid. *Urines briquétées*; *rouges.*

Sunt illæ quæ lateribus contritis tinctæ videntur; quæ quò pauciores funt, eò magis atrorubræ, quò verò copiofiores, eò colorem dilutiorem obtinent.

Illæ urinæ lateritiæ obfervantur fimul & paucæ in afcite, & aliis morbis hydropicis, ut hydrothorace, anafarcâ & utcumque rubræ funt, ut plurimum fine dolore & ardore.

Vel obfervantur in febribus intermittentibus potiffimùm in quartanâ, atque harum, fi latuerint, fignum præbent optimum, eademque ac illæ febres remedia expoftulant.

Non raro etiam comitantur morbos acutos fummo ardore, fudoreque ftipatos.

Tam difcrepat autem curatio hujus hæmaturiæ in acutis morbis à curatione hæmaturiæ in chronicis, ut obfervante *Dodonæo Cap.* 31, à calidis medicaminibus intendatur rubedo urinæ in acutis & curetur in chronicis. Qui ex quartanâ convalefcunt, fi indigeftionem patiantur ob potum cerevifiæ, ob crudorum efum, illi iterùm, monente *Sennerto*, hæmaturiam lateritiam incurrunt.

In pyrexiis & febribus ardentibus acutis urinas lateritias diluunt potus aciduli, aquofi, nitrati, emulfionati &c, qui in afcite & quartanâ nocerent.

Deceptivas illas hæmaturias à veris, feu fanguineis diftinguere quandoque difficile eft; lintei verò in urinâ tincti color fatis aptè huic diftinctioni favet.

Urinæ turbidæ jumentorum dictæ ad piuriam propiùs accedunt.

11. *Hæ-*

11. *Hæmaturia nigra* Cap. 7. lib. 3. p. 7. *urinæ nigræ* Sennert.

Sanguinis aterrimi mictu fubito auriginofam fuiffe fanatam obfervavit *Marcell. Donatus*, *hiftor. mirabil. libr. 4. cap. 29.* Lienofum, cui vere & autumno lien intumefcebat, cum dolore & facie fublividâ feu *Melafictero* affectum, toties liberari folitum quoties per aliquot dies urinas atramento fimiles fudiffet, obfervavit *Valefius in Hollerium.*

In *dyfenteriâ* maligna vidi urinas atras coloris caffé, cum alvinis excrementis congoloribus, per aliquot dies ejectas, fœtidafque, fubfequente morte, æger autem fuerat hypochondriacus : Urinas non folùm rubras & lateritias, fed etiam nigras in hydrope fundi docet *Sennertus*, & obfervant *Naturæ Curiofi.* Vide *Synopfim Ephemeridum Germaniæ.*

A *fcabie* retropulfâ urinas nigras emitti folitas, obfervant *Sennertus* & *Naturæ Curiof.* Vide *Synopfim Ephemerid. Frid. Hoffmann. II. 237.*

Vidi & in puellâ pallidâ cujus ventriculus languebat, & malè digerebat; urinas fufcas, quæ catharfi & levibus ftomachicis adhibitis evanuerunt. Nuper verò in puero anafarcâ affecto fimiles urinas criticè emiffas eafque uberrimas cum morbi prioris levamine, vidi.

12. *Hæmaturia catamenialis*, Ill. Haller Comment. in Boerhaave 669. p. 89. L.

Ea eft quæ quolibet menfe fupplet catamenia.

13. *Hæmaturia à transfufione*, Denys Collect. Acad. Tom. I. p. 129.

Ex quinquaginta animalibus quæ excepere fanguinem alterius per transfufionem à *D. Denys* inftitutam, viginti hæmaturiâ laborarunt, & in maniaco qui fimilem operationem paffus erat, hæmaturia nigra feliciter oborta eft.

14. *Hæmaturia traumatica*, Obfervatio 64. Medic. practicæ; *a nifu*, Journ. de Med. Avril 1761 D Landeaute A.

Lumbi hominis calce equi impetiti fuerant, illicò libra fanguinis per vias urinæ effluxit : repetitis phlebotomiis non ceffit mictus cruoris ; præfcripto fucco urticæ cruor in veficâ figebatur, unde ifchuria, meteorifmus, dyfpnœa ; balneis, emulfione, diureticis proritabatur mictus fanguinis, demum adftringentibus & diureticis interpolatis æger convaluit.

15. *Hæmaturia à verme*, Ed. Barry Effais d'Edinburg. T. V. article 72.

Thomas Hutchins per quinquennium urinas fanguine tinctas mingere folitus erat, fedimento nigro intra dies fingulas ad uncias duas afcendente, cæterum doloris expers ; quò plus bibebat, eò dilutiores erant urinæ, nec ab exercitio, diætâ aut medicamentis ulla oriebatur mutatio ; deerant omnia figna calculi, arenularum. Demum ob diuturnitatem illius hæmorrhagiæ debilitatus, œdematiâ, afcite, laffitudine, aurigine, dyfpnœâ, inappetentia, fiti immodicâ, amphimerinâ æger abfumebatur.

Tunc emeticum & die fequenti mercurium dulcem, deinceps verò infufum amarum, pilulafque ex fapone, croco martis, gummi ammoniaco, rheo, curcumâ, kinkina &c. affumpfit, nec non elixirii vitrioli guttas triginta quovis die præter aquas Pyrmontanas. His præmiffis eminxit ver-

miculum pollicis longitudine, anguillulæ similem, rubrum, oculis; oreque & annulis instructum, quo emisso sensim convaluit.

VI. MENORRHAGIA; Etymon à Græco *men* mensis, menstruum, & *rhœo* fluo, erumpo; *Catameniorum fluxus immodicus* Hippocr. Foësii p. 567; *Aimorroia* Dioscoridis; *Sanguinis stillicidium ab utero*, Ballonii; *Hæmorrhagia uterina*, Moroni Direct., Juncker. Tab. 14; *Lochia immodica* Juncker. pag. 991, Tab. 135; *Aphædros*, Dict. Univ. *Pertes de sang des femmes.* Ægræ *hæmorrhoissæ* vocantur in Evangelio S. Matthæi; Gallis *Hæmorrhoïsse.*

Character. Menorrhagia est fluxus sanguinis ex utero sæpiùs vel ex vaginâ morbosus & quantitate vel difficultate peccans.

1. *Menorrhagia difficilis*; *Menstruatio difficilis*; *Menses cum molestia fluentes* Sennert. lib. 4. pag. 2. A. P.

Morbus est periodicus, singulis scilicet mensibus recurrens, puellis pubéribus & non viro utentibus satis familiaris, qui ante eruptionem mensium eas lumbagine, doloribus vagis hypogastrii, capitis, imò cardialgiis, vertigine, epilepticis insultibus, aliisque symptomatis illas cruciat, quæ etiam symptomata fluentibus catameniis perseverant.

Hic morbus afficit viragines plethoricas, sanguineas, libidinosas, & graviditatione ut plurimùm curatur nec non semicupiis. Huic affinis est, diversa tamen, apud annosas matres hysteralgia catamenialis.

Adolescentulæ lotrici quoties imminebant catamenia, toties superveniebant cardialgiæ, epilepsiæ paroxysmi; dein, erumpentibus catameniis nec interruptis, hæc symptomata aliquamdiu perseverabant. Adhibita fuere diluentia jusculа, ptisanæ ex floribus chamæmeli, pediluvia, fomenta emollientia, nec non semicupia tepida, è quibus, potissimùm ultimis, multò pejus habuit. Tunc confugiebat *Medicus D. Coulas* ad hyoscyami albi extractum, & uno grano sumpto nullus supervenit epilepsiæ accessus, nulla cardialgia; verùm catamenia non fluxerunt. Cùm autem experta esset ægra sibi catamenia pluries prodiisse dum flumen frigidum pedibus nudis ingressa fuerat, Medicus, arreptâ indicatione, durante menstruationis labore fotus ex aqua frigida abdomini & pubi applicandos præscripsit, & his ritè succedentibus etiam semicupia frigida, ex quibus factum est ut catamenia prosperè & ubertim effluerent.

2. *Menorrhagia stillatitia*; *Stillicidium mensium* Aëtii tetrabil. 9 serm. 4 cap. 63.

Est effluxus stillatitius, sed diuturnus & dolorificus, sanguinis menstrui; stipatur scilicet hysteralgiâ & propter diuturnitatem ægram debilitat; hinc ægritudo, anxietas; differt à menorrhagia difficili quod non ex abrupto ubertim fluat sanguis, & intra tres vel quatuor dies cesset, verùm stillatim per longum tempus effluat, quod valdè incommodum.

3. Me-

5. *Menorrhagia immodica. Menfes inordinati, antevertentes* Sennert. lib. 4. *fluxus menfium nimius* Sennert. de morbis Mulierum. *Hæmorrhagia uterina* Junckeri tabul. 14. Tralles de opio Tom. 1 pag. 41.

Meritò hæc menorrhagia dividitur in acutam & chronicam. *In chronica* prodeft decoctum corticis aurantiorum fubviridium, ob vim adftringentem pulpæ albæ, in quo ferrum candens extinguatur: valet etiam vini rubri aquati potus modicus, terra catechu aliis adftringentibus mixta, rhabarbarum toftum parvâ dofi diu ufurpatum; kinkina etiam à multis laudatur; valent & aquæ Spadanæ ex fonte *Pouchon*, aliaque tonica corroborantia. Si immodica confeftim fuerit menorrhagia diffolve gypfi albi manipulos duos in folutione aquofa gummi Arabici; fiat cataplafma hypogaftrio nudo per tres horas admovendum & iterandum, quod cataplafma nec hæret, nec induratur; In hoc morbo licet narcotica à *Rod. à Caftro*, *Sennerto*, *Ettmullero* laudantur, ea refpuit *Tralles*: verùm fi fint hyfteralgici dolores, ut folemne eft, ab iis ego nequaquam poffum abftinere, nec inde crefcit effluxus: omiffo opio & borace pulvis Lindani adhiberi poteft, quæ fit ex coralli, fuccini, boli Armenæ, fanguinis draconis, ana drachmis ij, feminum plantaginis drachmâ unâ, croci martis fcrup. j, fyrupo de rofis ficcis q. f: dofis drachma una, ter de die: hoc remedio innumeras mulieres reftituiffe fe afferit *Ill. Tralles*.

In *acutâ* menorrhagiâ & profufâ cum pulfu forti & magno, quies animi & corporis, phlebotomia, potiones nitratæ cum cremore tartari adhibendæ; foris verò acetum; aliquando potus aquæ frigidæ fpiritu vitrioli acidulatæ, aut infufum rofarum faturatum, aut emulfiones cum nitro & fyrupo papaveris juvant: idem præftat extus ftercus afininum cum aceto, nec non epithema ex aqua, aceto, nitro, faccharo faturni, imo intra vaginam linteum folutione vitrioli martis madidum adhibetur: Valet etiam intus indigo ad grana xij bis in die.

Iuxta *Hamiltonum* & *Septalium* fumantur cortices fex aurantiorum amarorum, bulliant in aquæ libris iij ad libras ij, colatura faccharo edulcorata fumatur ad cochlearia x ter in die. *Hoffmannus* mulieri gravi terrore perculfæ & inter lipothymias anxietatefque gravem menorrhagiam patienti antifpafmodica feliciter præfcripfit, ex floribus chamæmeli, millefolii, croco, caftoreo, camphora & affa fœtida, ut fyftematis nervofi commotiones fedaret.

Quantitas ordinaria fanguinis menftrui eft circiter unius libræ Medicæ in fpatio quinque vel fex dierum, ita ut plures fint mulieres quæ præter propter uncias duas fingulis diebus effundant per fex dies & fortè plures: funt quæ intra id temporis fpatium non femi-unciam effundant; hic effluxus noctu fæpiùs ingruit; antecedunt gravitas corporis, anxietas, ægritudo, cephalalgia, fenfibilitas, difficilis catharticorum tolerantia, ita ut his affumptis valdè turbentur, febriant, naufeent, &c. immodicus eft effluxus quoties quantitas emiffa ea eft quæ vires fenfibiliter imminuat, adeoque eft in ratione quantitatis realis emiffæ & debilitatis nativæ mulieris; quan-

Qq 2 titas

titas emiſſa eſt æſtimanda ex profluvio quotidiano, & ex numero dierum per quos perſeverat, ſeu ex copiâ quotidianâ, ex diuturnitate & ex recurſuum frequentiâ.

Menorrhagia immodica ſæpiùs accidit mulieribus eâ ætate quâ catamenia brevi valedictura ſunt; quovis menſe ſenſim uberiùs ea fluunt, accedit pallor; pervigilium, aſthenia, anorexia, & ſucceſſu temporis phlegmatia; rarò mulieres ſyncope ob menorrhagiam extinguuntur, ſed in phlegmatiam aut aſcitem delapſæ dein fato ſuccumbunt: ſanguis vel eſt vividus & purus vel cœnoſus & maculas rubras amplo ſero circumdatas in linteo notat; in utroque tamen caſu phlegmatia ſupervenit.

Therapeia hujus morbi diverſa eſt pro periculi urgentiâ. Si enim à profluvio ſanguinis metus ſit ne cardialgiæ, ſyncopeſque ſuperveniant, ſiſtendus eſt ille fluxus per adſtringentia, ut decoctum burſæ paſtoris, geranii robortiani, radicum tormentillæ, biſtortæ, vel per ſuccum urticæ, infuſum roſarum rubrarum, aquam Rabel ad gratam aciditatem aquæ potandæ additam, imò poſſunt uſurpari pilulæ Helvetii ex ſanguine draconis & alumine. Vidi caſus in quibus ob nauſeam & cardialgiam urgentem viribus adhuc ſtantibus, ipecacuanhæ doſis vomitionem feliciter excitavit, ſaburram ejecit, & ipſâ die fluxus cruentus evanuit.

Si verò periculum non immineat, ſed phlegmatia accedat, & chronici faciem morbus induat, tunc ab adſtringentibus abſtinendum puto, aut ſaltem mitioribus utendum, ut decocto radicum ſymphiti; ſed acrimonia ſanguinis eſt contemperanda, licet phlegmatia contrarium ſuadere videatur; novi plures mulieres quæ ab hoc morbo ſe liberarunt uſu diluentium, demulcentiumque & potiſſimùm lactis: inter demulcentia, juſcula ex pullo juniori primas tenent; pro re natâ illis ſtomachica admiſcenda ſunt, ut flores chamæmeli; ſtomachi enim functiones in hoc caſu ſæpè languent; dùm acrimonia humorum ex pervigilio, pruritu vaginæ, & temperamento mulieris calido deſignatur; cathartica vitanda ſunt, quia catamenia promovent, & vires detrahunt, aut parcè ſunt adhibenda, eaque mitia; demùm lac caprinum vel vaccinum diutiſſimè uſurpandum, quod aliquoties in ipſa phlegmatiâ cum metu aſcitis præſcripſi, unde mulieres reſtitutæ ſunt.

Cortices aurantiorum amarorum ſex bulliant in aquæ libris iij ad lib. ij: colatura ſaccharo edulcoretur: doſis ſit cochlear. x ter in die. *Hamilton*.

Mulieri Judææ gravi terrore perculſæ, & inter lypothymias, palpitationes, anxietates, gravem menorrhagiam patienti antiſpaſmodica feliciter præſcripſit *Hoffmannus* ex floribus chamæmeli, millefolii, croco, caſtoreo, camphora, & aſſa fœtida ut ſyſtematis nervoſi commotiones ſedaret.

4. *Menorrhagia erronea; Menſium per aliena loca excretio*, Sennert. de morbis mulier. cap. 11.

Menſes ex oculis fluentes, Dodonæi obſerv. cap. 15; Lud. Mercat. cap. 7 de mulierum morbis; Boerhaave Aphor.

ex naribus, Braſſavol. ad Aphor. 33 Sect. V; Paræi Lib. XXV cap. 12.

ex

ex alveolo dentis, Ronſſei de hominis primordiis cap. 28.

ex auribus, Braſſavol. ad Aphor. 25 Sect. IV.

ex mammarum papillis, Amati Cent. II cur. 21; Paræi Lib. 23 cap. 52; Cordæi Comment. in libr. Hippocratis de morb. mulier.

ex vomitu, Hippocrat. de morb. mul. 1; Aretæi lib. II cap. 2; Benivenii cap. 4 de aborſûs cauſis.

per inteſtina, Galen. in 35 Aphor. S. V.

ex podice, Paræi Lib. 23 cap. 12.

per urinam, Braſſavol. in Aphor. 35. S. V.

ex umbilico, Nicolai Florentin. Serm. 2 cap. 8.

ex digito, Mercat. de mulier. affect. l. 1 cap. 7.

ex cute, Haller Comment. 667 p. 87. L. P.

5. *Menorrhagia ab hyſteroptoſi* Mauriceau de morbis puerperarum, cap. 6. lib. 3. Heiſter. Chirurg. de uteri prolapſu 157. L. P.

Symptomata ſunt, 1° ſenſus ponderis in pelvi; 2° difficultas mingendi, ſeu ſtranguria; 3° lumbago graviſſima verſus ligamenta lata; 4° fluxus nunc cruentus, nunc leucorrhœicus copioſus ex vaginâ; 5° moles carnea cruentata ex vaginâ prolabens. *Vide* iconas apud *Heiſterum*.

Alia eſt hyſterocele imperfecta, Gallis *Deſcente de matrice*, in quâ uterus extra vaginam non elabitur; alia eſt perfecta, Gallis *chute de matrice*, in quâ extra vaginam uterus elabitur.

Hyſterocelem mentitur prolapſus vaginæ, & in hyſterocele uterus eſt vel inverſus, vel non inverſus; non inverſo utero orificium ejus in imâ parte apparet, nullum verò foramen in inverſo; hyſterocele ſimplex dignoſcitur à vaginæ prolapſu ex altitudine ad quam ſtylus per foramen immiſſus pervenit, quæ major eſt, ſi ſola vagina prolabatur, & ſemipedem attingit, multò minor ſi ſolus uterus; in virginibus nunquam hyſterocele inverſa datur, quæ puerperis tantùm accidit brevi poſt partum.

In polypo vaginæ nullus datur effluxus, nulla lumbago; menorrhagia ab hyſterocele quandoque eſt ita abundans, ut per plures menſes perſeveret, æquè copioſa quàm uberrima catamenia. Vidi virginem religioſam quæ hyſterocelem à leucorrhœâ contraxerat, in quâ per duos annos quovis menſe fluebat cruor, exceptis octo diebus, quibus mucus lymphaticus tantùm extillabat; hic verò effluxus ex imâ parte hujus molis pyriformis pendulæ, ſeu ex orificio uteri exſtillabat; aderant lumbago, progrediendi difficultas, & à ſanguifluxu debilitas; uterus in lecto cruribus erectis facilè reſtituitur, niſi recens ſit prolapſus, & uterus inflammatus, ac turgidus.

Curatio conſiſtit in promptâ repoſitione uteri; fruſtra etenim phlebotomia, adſtringentia extùs vel intùs adhiberentur ad hanc menorrhagiam cohibendam; illa quidem ſingulis menſibus quaſdam inducias dare poſſet; verùm ſingulis menſibus etiam reverteretur, eaque copioſior & diuturnior quàm in catameniis.

Repoſitionem ſequi debet retentio, quam juvat ſitus ſupinus per ſemi-

 menſem;

menfem ; peffarium commodum ex fubere cerato annuli inftar aperto ; vel fubtriangulari, argenteo, buxeo ; laudatur etiam peffarium Anglicum, cujus defcriptio & icon traditur *Effais d'Edinbourg tom. 3. tab. V* : juvat etiam fpongia noctu geftanda liquore faturni, vel decocto verbafci in vino madida, item aqua fabrorum ferrariorum injecta, & fimilia ; fed repofitio debet priùs inftitui.

6. *Menorrhagia gravidarum* ; *Hæmorrhagia uteri*, Heifteri Chirurg. cap. 154 ; vulgò *Bleffure* ; *Pertes rouges des femmes groffes* ; *Perte de fang*, Mauriceau. A.

Si hæmorrhagia uterina gravidæ terminum nondùm attingenti superveniat ob plethoram, febrem, lapfum, animi commotionem, &c, metus eft ne abortiat; quod ut vitetur, præfcribenda eft phlebotomia, victus refrigerans, & quies corporis ac animi ; hæc fufficiunt ad fiftendam hæmorrhagiam quæ primis graviditatis menfibus fupervenit.

Si verò menorrhagia perfeveret, leniter diducendum eft uteri orificium immiffis digitis obftetricis, lacerandæ funt chorii membranæ, ut exitus præbeatur aquis in eo contentis, quo facto tormina partûs intendi confueverunt, & contractio uteri menorrhagiam fiftit expulfo fœtu, obfervante *D. Puzos Mem. de l'Acad. de Chirurg. Tom. I.*

Confulatur *Mauriceau des maladies des femmes groffes obfervat.* 49. & *Heifter. Chirurg. cap. 154. part.* 2. Si invitis auxiliis diæteticis hæmorrhagia intendatur quocumque graviditatis menfe, Chirurgus non poteft gravidam morti eripere, nifi immiffâ leniter manu intra uterum fœtûs pedes prehendat, & eum foras educat cum placentâ ; fic enim liberatus uterus & fpontè conftrictus vaforum fanguinem fundentium orificia præcludet, ut multis exemplis confirmat *Mauriceau* ; aft in illâ praxi dimidia pars puerperarum paulò poft partum moritur, obfervante *Puzos* p. 330. *Traité des Accouchemens.*

Aliæ funt menorrhagiæ trium primorum menfium graviditatis, aliæ verò trium pofteriorum.

Primis graviditatis menfibus principium menorrhagiæ eft abortus, vel placenta poft abortum fuperftes in utero, falfa germina expulfioni proxima, fuccuffio fœtûs à vi externâ. Menorrhagia in abortu mediocris eft, cùm folo fœtu liberatur uterus ; aft copiofa, cùm placentam ex abortu fuperftitem expellit. Sæpè placentam in hoc cafu foras ducere impoffibile eft propter funiculi debilitatem, torminum uteri tarditatem, orificii uteri anguftiam ; hæc fi undique adhæreat utero, nullam ; fi hifcat, copiofam ; fi omninò avulfa uteri conftrictionem permittat, exiguam ciet menorrhagiam ; eâ foras amandatâ vi naturæ, vel artis menorrhagia fiftitur ; verùm cùm non poteft avelli, atque ceffat hæmorrhagia & dyftocia, relinquenda eft in utero ubi putrefcet, & fruftillatim dein effluet.

Menorrhagia quæ à dyftociâ falfi germinis dependet, licet quandoque uberrima fit, & terribilis, rariffimè lethalis eft ; hanc nec phlebotomiæ, nec adftringentia minuunt, neceffum eft ut orificium uteri excidat, vel

quod

quod melius, ut ex utero germen emittatur; vires cibo convenienti susti-nendæ, opus naturæ potissimùm est committendum; si verò attingi queat falsum germen, foras extrahendum est.

Menorrhagiæ, quæ sub graviditatis finem accedunt, pendent à dehiscen-tiâ placentæ; cùm hæc menorrhagia est stipata doloribus, debilitate syn-copticâ, & simul uteri hiatu, partus proritandus est, imò invertendus fœ-tus, & à pedibus extrahendus, ut docet *Mauriceau*, quod tamen summo vitæ matris periculo tantùm fit.

Si verò minùs urgeat menorrhagia, fœtusque debitum situm obtineat, maximè verò si non hiet uterus, ad partum coactum properandum non est, sed phlebotomia est adhibenda, alimentis eupeptis parcâ copiâ utendum, lectulo constanter est incumbendum, clysmata injicienda, si alvus ægrè la-xetur; si menorrhagia revertatur, vel his auxiliis non cessat, grumique san-guinis hysteralgias, syncopesve accersant, dira partûs provocandi urget ne-cessitas, nec soli naturæ res est committenda; & quoniam tormina languent, ea proritanda sunt, digitis intra orificium immissis & diductis, identidem opus remittendo, & conatus naturæ exspectando; paulò quidem tardiùs ac-cidit partus eâ methodo, sed non invertitur fœtus, nec tamdiù post par-tum permanet menorrhagia, ac in partu coacto, seu fœtûs extractione; quippe uterus ea ratione contrahitur quà fœtus extrorsum procedit; ruptis etiam digito membranis, imminuitur volumen, uterus sensim coarctatur, quod non accidit juxta *Puzos* cùm subitò fœtus extrahitur. Felices gravidæ quæ peritum in his obstetricium virum habent.

In menorrhagiâ vulgò datur pulsus uterinus, id est, irregularibus ac sub-sultantibus pulsationibus notatus, initio fortior & magis renitens, quàm alii pulsus critici, accedens ad pulsum ex quo hæmorrhagia narium designatur, seu dicrotum: Hæc *illustr. de Bordeu*; mihi verò has pulsuum differentias in hoc morbo distinguere non datum est.

7. *Menorrhagia decolor*; *Menses vitiosi* Sennert. de morbis mulier. cap. 8; *Humida intemperies uteri* Sennert. de morb. mulier. *Menorrhagia ex maris-cis*; *Hæmorrhoides uteri* Sennert. lib. 4. p. 1ª. cap. 7. C.

8. *Menorrhagia lochialis*; *Lochia catharsis* Græcis; *Puerperia* Latinis; *Lo-chia* Sennert. *Nimius sanguinis post partum effluxus* Sennert. de morb. puer-perarum. Mauriceau cap. 5. *Vuidanges* Gallis.

Statim à partu hæmorrhagia uterina est copiosior quàm decet, sive quia crassiorem fœtum mulier peperit, unde partus difficilior, vasa uteri magis patula, conatus vehementiores fuerunt, vel quia mulier nimis plethorica, vel quia frusta placentæ in utero remanserunt; hæmorrhagia identidem re-mittitur, quia cruor in utero colligitur, congrumatur, & serum tantùm di-mittit; verùm, dein tormina ad excernendos grumos eò diriora sunt, & pu-rus putusque cruor iterùm cùm grumis evacuatur.

Periculum est præsens, si ea sit menorrhagia quæ vires infringat; tunc autem si placentæ frusta remanserint in utero, ea sunt manu obstetricis quantociùs educenda; puerpera jusculis, ovis, panatellis vescatur; supina jaceat,

jaceat, calorem lumborum avertat, ftramini, vel corio incumbat *marochino* dicto; fi pulfus vegetus fit, fanguis è brachio mittatur, ejus fervor ptifanis, emulfionibus temperetur, fubacidis potibus utâtur; lumbi linteo oxycrato frigido intincto involvantur, necnon foliis centinodiæ; profuit cum feces & flatus abdomen diftendebant clyfmate laxante eas evacuare; quies animi & corporis omninò fervanda; demùm fi fluxus perfiftat, injectiones & potus adftringentes ufurpare convenit.

Illicò à partu purus putus cruor effluit ex utero, qui ftatim fluxilis nulla tormina creat, mox congrumatus in ipfo uteri orificio, tormina excitat per tres primos dies fæpiùs perfeverantia, primiparis multò minora; tertio, vel quarto die febris lactea accedit, & hyfteralgia lochialis pari paffu recedit; interea uteri textus lacteo cruore liberatur, unde fit ut fubfequentibus diebus lochia odore fubacido nares feriant, & dilutiora fenfim evadant; ea in rufticis feptimanâ unâ, vel alterâ, apud nobiles tribus vel quatuor terminantur.

9. *Menorrhagia ulcerofa*, Ill. van Swieten Aphor. 499; Tralles de Opio cap. 1. pag. 54. C.

Ea eft quæ ex uteri ulcere fcirrhofo, carcinomatode, cum leucorrhœa ulcerofa, quandoque fupervenit, antecedentibus non raró dolore fixo pubis, lumbagine, hyfteralgia & effluxu ichoris faniofi ex pudendis. Confert fpiritus vitrioli vel aqua Rabel ad gratam aciditatem aquæ immixta.

VII. Abortus; Græcis *Amblyofmos*, *Amblofis*, *Ectrefmos*, *Phtora*, *Apophtora*; Latinis *Abortus*, *Effluxio*, *Deperditio*; Gallis *Bleffure*, *faux germe*, *accouchement prématuré*, *Avortement*.

Eft fœtus nondum vitalis ex utero exclufio. Immaturus, feu nondum vitalis eft fœtus qui feptimum faltem vitæ fuæ à conceptione menfem non attigit; aut fi attigerit, debilior eft quàm ut eo tempore exclufus extra uterum vivere queat.

Quæcumque valent placentam ab utero divellere, aut fœtum enecare; ea omnia naturam ftimulant ad fœtus, tanquam ponderis inutilis, vel noxii & citò putrefcentis, eliminationem; ea autem funt interna, externave, vitia matris, aut fœtûs ipfius.

Symptomata abortûs funt menorrhagia abortiva, rigor & horror cum æftu volatico, inappetentia, naufea; accedit laffitudo, lumbago, palpitatio, leipothymia, fyncope, mœftitia continua, hyfteralgia gravativa ad inguina, frigus genitalium, tenefmus, uteri conatus, confpicuus quandoque ejus tumor in hypogaftrio, mammarum fubita extenuatio, flacciditas, cum galactirrhœâ ferofa; accedunt proximè hyfteralgia fpafmodica, tenefmus acrior; menorrhagia crefcit cum leipothymiâ, ac fyncope, extremorum frigore, mentis dejectione; æftus & rigor alternant, cephalalgia, hypogaftrii delapfus, demùm aquarum amnii, & fœtûs ipfius dudum immobilis exclufio.

Ut

Ut præcaveatur abortus, vitanda funt principia ejus quæ ideo cognofcenda; fcilicet 1° violentia quævis aut animi, ut ex terrore, irâ; hinc frequenter accidit à terræ motu, in obfeffis urbibus, &c : aut corporis, ut faltus, conatus, vomitus, epilepfiæ infultus, diarrhœa, dyfenteria, tenefinus, coitus frequens; hinc abortus primis graviditatis menfibus non infrequens recens nuptis veneris avidioribus. 2° Venena, five *emmenagoga*, ut adhatoda quâ Zellanenfes, fabina quâ fcorta apud Europæos utuntur; femen aquilegiæ, myrrha, abfinthium, caftoreum; five *cathartica* & emetica, quæ fuccutiendo uterum, aut fœtum pabulo fuo fruftrantia, eum enecant. 3° Plethora quæ catamenia promovet, & cognofcitur ex capiplenio, faciei rubore, dyfpnœâ; plures autem mulieres ab hoc principio abortiunt, nifi identidem phlebotomiam admittant, maximè quæ durante graviditate voraciores & otiofiores funt. Plethora commota in febribus acutis & pyrexiis, necnon in ufu hydrargyrofeos fortioris etiam abortum excitat; unde *Hippocrates* dixit mulierem gravidam acuto morbo corripi lethale. 4° Fœtûs vitio fit abortus, fi fœtus moriatur, five pabulo defraudatus, five funiculo circa collum ligatus, demum quovis modo mortem obeat; mortuo autem fœtu, nullus motus faltem fpontaneus in utero perfentitur, fed moles pondere proprio verfus decliviorem locum inclinat. *Vide* figna fœtûs mortui apud Auctores. 5° Vitio matris abortus accidit, fi uterus fit fcirrhofus, ulcerofus; fi mater fyphilide laboret, quod etiam fufpicamur ex repetito abortu, fœtus circa ultimos menfes tunc eduntur in lucem luridi, putres; hæc caufa non rara eft, atque hydrargyrofi curatur; deinceps enim graviditates feliciùs fuccedunt, cùm virus fyphiliticum ablatum eft.

1. *Abortus effluxio*; *bleffure*; *faux germe.*

Eft exclufio fœtûs intra primum à conceptione menfem; vulgò illi abortus fine notabili dolore, & cum modicâ menorrhagiâ fiunt; fæpiùs diverfis vicibus nunc embryonem, dein membranas, alias verò placentam natura expellit; quandoque tamen oviforme corpus pellucidum, fœtum vermiformem includens, fimul emittitur.

a *Abortus fubtrimeftris*, *Avortement*. A.

Propriè dicitur abortus, fi à primo ad quartum graviditatis menfem accidat fœtûs exclufio; quò ferior eft & quadrimeftri proximior, eò pejor. Principia ejus funt interna, vel externa. Interna funt mors fœtûs, vel vitiofa crafis fanguinis materni, ut fyphilis. Externa funt placentæ hiatus ob ictus, lapfus, vehementes conatus matris.

Cùm mors fœtus à principiis internis dependet, abortum antecedunt menorrhagiæ interpolatæ, in quarum intervallis datur leucorrhœa ferofa, nigrefcens; hos effluxus nec quies, nec phlebotomiæ exhauriunt; gravida hyfteralgias periodicas patietur, cum anorexiâ & afthenià, quæ fymptomata menfem & ultra ante abortum permanent; tunc dolores partûs increfcunt, menorrhagia redintegratur, aquæ amnii elabuntur, & poftea fœtus mortuus lividus, inodorus facilè eliminatur; fi placenta non

eliminetur, illa nec funiculo debiliori tutò extrahi, nec digitis in uterum parùm hiulcum immiſſis educi poteſt; exſpectandum eſt donec eum expellat natura, excitatis aliquando torminibus vividis cum menorrhagiâ, aliquando verò putredine demùm excitatâ, tabi ſpecie evacuatur placenta.

Si tormina & menorrhagia, quæ placentæ ſeparationem ab utero indicant, non ſufficiant ad liberandam mulierem, obſtetrix digitis duobus immiſſis poteſt eam abripere & extrahere, matre ſuos conatus ſuſtinente. Si verò embryone elapſo, nec gravis menorrhagia, nec dolores ſuccedant, ſed ſequatur leucorrhœa ſeroſa, brunnea, dein cadaveroſi odoris, tunc placenta in fruſtula putrida delapſura eſt. Hic effluxus quandoque menſem tranſgreditur cum febre irregulari, anorexiâ & anxietate puerperæ, cui ſuccurrimus uſu amarorum, juſculorum ex plantis vulnerariis, imò kinkinæ, ſi erratica febris acceſſerit; de cætero fugienda emmenagoga, opus naturæ committendum, quod tutò ſatis, licet ſerò, exequetur; quo facto ceſſat leucorrhœa fœtida & uteri os clauditur.

b *Abortus ſubſemeſtris; Accouchement prématuré.* A.

Eſt ille qui à quarto graviditatis menſe ad ſeptimum accidit.

Hic excitatur à matris debilitate nativâ, vel uteri laxitate, non rarò determinatur ab ictu, caſu, terrore, febre, morbo acuto, vel etiam ſyphilide; fœtus minimè vitales ſunt, adeoque ſolius matris ratio habenda eſt; funiculus ſatis reſiſtit, ut hujus ope extrahi poſſit placenta, & os uteri ſatis hiat, ut obſtetricis manum admittat.

c *Abortus octimeſtris; Couches précoces.* A.

Eſt excluſio fœtus ſex ſeptimanis, vel menſe ante conſuetum terminum.

Recens natus languet & non creſcit, niſi cùm ætatem, quâ naſci debuerat, attigit, imò interdum ea die moritur, quâ naſci debuiſſet. Summa horum fœtuum cura habenda eſt, linteis goſſypio munitis obvolvendi ſunt, non verò faſciis; nutrix ab octo, decemve diebus enixa eligenda eſt.

2. *Abortus ab uteri laxitate* Boerhaave Conſult. 15. A.

Cognoſcitur ex debilitate conſtitutionis generalis, & ex violentiis, quas uterus ſæpè perpeſſus eſt, à partu multiplici, ab obſtetricis imperitiâ, à plethorâ prægreſſâ, quæ vaſa uteri debilitavit, à juvantibus & lædentibus.

Mulieri 32 annos natæ, quæ duodecies intra octo annos abortierat; fœtus ſucceſſivè magis immaturos excludens, incaſſum tentatis Bathonienſibus balneis, balnea frigida per ſeſquiannum adhibuit, exiguo cum ſucceſſu; huic *Boerhaave* ſequentia remedia præcepit dum gravida non eſſet: 1° purgans adſtringens, lene ex infuſo myrobalanorum & rhei, cum pauxillo mannæ & ſyrupi de cichorio compoſito per quinque dies ſucceſſit

ceffivos; vefpere verò cardiacum ex aquâ ftillatitiâ corticis citri unc. duabus, fpiritûs vini Matthioli drachm. I, tincturæ opii gutt. x, fuccini gutt. xv: victus interea fit ex vegetantibus, jura carnium, ex lacte; fexto die hora ante jentaculum, prandium & cœnam, fumat pilulas tres, fcilicet catechu, drach. II; cortic. granat. drach. I; maftiche drach. I. & fem. fuccini præpar. drach. I; terebinth. gutt. VI; olei ftillatit. cinnamom. gutt. VIII, mifce, fiant pilulæ fingulæ granor. III.

Superbibatur verò vinum medicatum ex infufo cortic. cappar. cinnamom. tamarifci, ligni agallochi, fantal. citrini, lapid. hæmatit. limaturæ martis, maceris, nucis mofchatæ, radic. lapathi acuti, femin. quatuor calidorum minorum; pulvis tenuis infundatur in vini rhenani libris fex.

In his perfeverandum toto geftationis tempore corpus moderatè exercendum, victus fit ex iis quæ arrident.

ORDO SECUNDUS.

ALVIFLUXUS.

Rhoodes Hippocratis; *Fluxus ventris* Celfi; *Profluvia alvi* Forefti.

PRimæ viæ dicuntur apud Medicos canales continui, qui ab ore ad anum extenduntur; œfophagus fcilicet *ftomacho* terminatus, inteftinum tenue *Ileon* olim dictum, cœco terminatum, quafi exiguo ventriculo & inteftinum craffum Longano *Cælii Aureliani*, & *Colon* Græcis dictum, quod *Marfupio* extremi recti terminatur.

Ille canalis ita eft difpofitus, ut alimenta poffit ingerere & digerere; verùm etiam vitiofa ingefta aut excrementa commodiori viâ egerere, & fanguinem ab omnibus recrementis huc affluentibus, fi vitiofa evaferint, expurgare; maximâ proinde fenfibilitate & mobilitate præditus eft, ut fenfu confufo, quæ difplicent, vel nocitura funt percipiens, ea tùm ano, id eft fursùm per os, tùm cato, id eft deorsùm per podicem eliminet. Sic in ore contenta quæ placent deglutimus, mafticamus, guftamus, quæ difplicent naufeamus, exfpuimus, exfcreamus velut inviti & infcii.

Hinc alvifluxuum alii funt *anoterici*, ut vomitus, naufea; alii *catoterici Galeno* dicti, quibus per inferiora alvus expurgatur, ut diarrhœa; pulfus intermittens præfagit alvifluxus per inferiora; intermiffiones funt omninò inordinatæ, poft duas trefve pulfationes fatis æquales & pleniufculas, fuccedunt totidem minores, promptiores, quafi fubintrantes.

 Nullum

Nullum corpus è loco movetur, nisi excessu virium ipsum urgentium, supra vires quibus resistit, & in loco retinetur; si cum Veteribus vires quibus contenta in suâ sede retinentur, & suæ expulsioni resistunt, vocemus *retentrices*, & eas quibus extrorsum urgentur *expultrices*, evidens est quòd ad evacuationem absolutè necessarium sit, ut vires retentrices superentur ab expultricibus, quo posito impossibile est non fieri evacuationem, & quo sublato ea nequaquam fieri potest; ille excessus virium est itaque evacuationis cujusvis causa pathologica.

Resistunt verò contenta in alvo 1° mole suâ; sic major ventriculi conatus requiritur ad tres libras alimentorum evacuandas quàm ad libram. 2° Resistunt adhæsione suâ seu viscositate quâ solidis agglutinantur, sic phlegmata amygdalis adhærentia difficiliùs exscreamus quàm salivam. 3° Resistunt gravitate suâ, seu directione gravitatis; sic stante corpore vomitus difficilior est quàm eo procumbente; è contra mictus & partus faciliores sunt. 4° Resistunt receptacula & sphincteres si contentorum corporum diameter sit minor diametro nativa orificiorum, nec nisi adhibitis viribus contenta in minores moleculas possint dividi; sic scybala quæ paulò majora sunt diametro podicis resistunt dejectioni alvi, in ratione virium quæ debent adhiberi, ut sphincteris fibræ elongentur, & ut scybala dividantur seu defringantur. 5° Resistentiæ fluidorum quæ diversis viribus propelluntur, crescunt in ratione earum virium; sic quadruplò magis resistit urina quæ duplo majori velocitate expellitur è vesicâ, quàm quæ solitâ velocitate mingitur.

Hinc patet vires retentrices crescere 1° ex parte contentorum, ratione inertiæ, seu molis movendæ, ratione adhæsionis, & ratione gravitatis, etiam si contenta sint fluida; eas verò ulteriùs crescere 2° ratione duritiei si diffringi debent ad hoc ut excernantur; ratione positurae, sic fœtus transversim orificio uteri oblatus magis resistit quàm si caput directè huic orificio offerat; demùm receptacula resistere si angustiora sint, tùm ratione roboris quo sphincteres clauduntur, convelluntur, tùm ratione crassitiei & duritiei fibrarum, quæ solâ elasticitate renituntur.

Vires verò expultrices solùm resident in musculis receptacula ambientibus aut constituentibus; omnis enim motus animalis per vires musculorum exercetur; sic intestinum componit partim tunica musculosa, quæ ex fibris annularibus confecta tubum illum coarctat, & contenta sursum, deorsumve exprimit, & tunica musculosa quæ ex longitudinalibus fibris composita, eum tubum decurtat, ejusque cavum tantumdem minuit; his viribus conjunctis materies contentæ comprimuntur, & quâ datâ portâ exprimuntur; hisce viribus auxiliantur musculi abdominales & diaphragma, quæ pressionem intendunt, & sub prælo viscera alvina constringunt quoquo versùm æqualiter: illæ verò vires pressivæ sunt, non expulsivæ, nisi determinata accedat directio: sic si annuli musculares intestini successivè contrahantur à pyloro versùs podicem, si musculi abdominales deorsum urgeant, materies per inferiora truduntur; si verò contraria sit nisuum directio,

ctio, ad superiora pelluntur; ad vires itaque expultrices requiritur pressio & determinata directio. Nomen itaque illud non est superfluum, nec ridiculum, ut præmaturo judicio prænuntiaverant Neoterici, Veterum contemptores.

Si morbos hujusce ordinis universim respiciamus, eorum causa est conatus naturæ ad eliminandas materias à primis viis. Conatus est applicatio virium eo fine, ut superetur quædam resistentia, adeoque conatus involvit virium directionem & majorem impensam; impensa tamen virium non est semper absolutè major, ad hoc ut conatus sit morbosus, & virium potentiæ motricis imminutionem, adeoque lassitudinem inferat.

Conatus sunt vel violenti vel spontanei; in statu sano conatus non plus impendunt virium quàm pastu & somno quotidiano possunt resarciri, illique sunt vel parvi vel magni: in statu morboso viribus potentiæ motricis majorem partem absumunt, quàm quæ pastu & somno quotidiano reparari queat. In agone mortis conatus violenti quidem sunt, sed tamen debiles.

Difficilis dicitur motus ille ad quem exerendum majores superandæ sunt resistentiæ, & motor minoribus viribus præditus est. Difficultas itaque actionis est in ratione resistentiæ superandæ & debilitatis ejus qui eam superare contendit; ita ut eadem actio quæ sano & robusto facilis est, ægro debilitato fit difficilis.

Alii alvifluxus magnam, alii verò parvam difficultatem involvunt; parva est difficultas ejectionis in diarrhœâ serosâ, ita ut nulla videatur; magna in dysenteriâ & tenesmo; unde dysenteria à Veteribus difficultas intestinorum vocatur.

Magnitudo morbi hujusce ordinis æstimanda est non solùm à solito majori egestorum copiâ, sed etiam à difficultate egestionis, quæ virium exsolutionem & molestiam difficultati ac debilitati proportionalem excitat.

Principia alvifluxuum sunt quæcumque vim expultricem irritant, ut omnes antiqui Medici pronuntiarunt; falsi verò sunt tùm Mechanicorum, tùm Chymicorum hac de re conceptus plurimi. Sola obvia cuique observatio sufficit ad hæc principia intelligenda; quidquid molestum in ore persentitur, illud naturaliter exspuimus, quidquam gratum retinemus vel deglutimus.

Eadem saliva quæ silenti molesta non est, loquelam ineunti molesta est, unde qui sermonem adoriuntur eam priùs exspuunt, ut organa loquelæ sint expeditiora; nec tamen opus est ut eum finem clarè intelligant ad hoc ut exspuant. Sputatores melancholici ob pravum morem susceptum salivam velint, nolint, & non cogitantes exscreant, licet ea nec acrior sit, nec quantitate peccet, nec organa malè se habeant. Errant itaque illi Mechanici qui ex actione gravitatis salivæ, vel ex ejus acrimoniâ vellent ejus exspuitionem mechanicè, ut aiunt, deducere, cum molestia seu aversatio ex quadam perceptione confusâ oriunda sit. Supermechanica molestia non

femper fecum involvit dolorem, nifi hoc nomine pruritus & ipfa voluptas intelligatur; in fatyriafi femen, in tenefmo mucus alvi cum fenfu moleftiæ, fimul & voluptatis ejicitur, in naufeâ cum fenfu abominationis; aut fi quando dolor conatus excretorios comitetur, jucundus quidam fenfus factam evacuationem fequitur, & quædam cupiditas comitatur; cupiditas dico, non voluntas; nec enim in tenefmo voluntas eft, fed dejiciendi dira cupiditas, eaque infatiabilis.

Quidquid irritat, illud monet vel follicitat ad agendum; non folùm pondere, acrimoniâ, punctura, poteft irritari ventriculus ad vomendum, fed & fola memoria objecti abominabilis, ut cadaveris putridi, cujus mentio facta fuerit apud delicatulas mulieres; à diverfis pathematis diverfas evacuationes excitari notum eft omnibus. Qui primâ vice concionaturi funt, paulò ante alvum exonerare coguntur; funt quibus terror diarrhoeam incutit; ex irâ plures mulieres copiofum urinæ limpidæ fluxum patiuntur; ex metu fummo fudor frigidus; ex commiferatione lachrymarum proventus cietur; initio magnorum morborum, ut fracturæ cranii, febris putridæ, natura gravi pathemate commota alvum ano vel cato exonerat, ut tempeftate ingruente nautæ nimis onuftam navem farcinis in mare projectis liberant; horum caufam mechanicam inquirant Mechanices peritiores, finalem prætervidiffe nobis fufficit.

Praxis. Caufam nifi quis auferat, is fruftra morbum debellare voluerit, adeòque fcopus præcipuus eft vires expultrices irritatas fedare, retentrices reparare, ac potentiam feu facultatem vitalem interea fuftinere; fic enim reftituetur debita intra illarum virium actiones æquilibratio.

Verùm diftinguendum eft priùs an principium morbi fit irritatio vis expultricis, an retentricis, quod rarum eft, debilitas.

Vires expultrices effe irritatas & adauctas, cognofcimus, ex conatibus, doloribufque evacuationem concomitantibus, & ex indole materiæ morbificæ, ac fubjecti ægrotantis robore, ætate, fenfibilitate, & conftitutione; fic in dyfenteriâ, tenefmo, funt conatus ad egerendum; funt dolores, calores, tenfiones partium; funt acrimonia excretorum, quæ indicant inteftina effe valdè irritata, phlogofi affecta, fpafmodicè exagitata, continuò vellicata à pravis, corrofivis aut acribus humoribus, quos vel alimenta, venenave ingefta fuppeditant, vel quos fanguis in inteftina tanquam in colatorium exonerat; cùm itaque vires expultrices admodùm effe adauctas & irritatas in hoc morbo manifeftum fit, evidens eft præcipuum effe medentis fcopum, 1° ut naturæ noxias vitiofas materies ejicienti ferat auxilium potu diluenti, oleofo, blando, refrigerante, ut aquâ pulli, fero lactis, infufo florum malvæ, decocto oryzæ, ufquequo materiam morbificam fufficienter evacuatam, & vires vitales nullo in periculo verfari cognoverit; 2° ut materiam morbificam è ventriculo per vomitoria lenia auferat, ex inteftinis fimul, & femel intra biduum per cathartica blanda eliminet; minùs enim defatigatur homo per dejectionem uberem intra aliquot horas à cathartico excitatam quàm per repetitam quavis

horâ

horâ noctu & interdiu licet paucam ejectionem, vi materiæ morbificæ proritatam; 3° ut faciliorem reddat evacuationem, adeoque conatus inutiles imminuat, quod non solùm laxantia, diluentia potu sumpta præstant, sed etiam clysmata emollientia, quæ materias acres obtundunt, viscidas diluunt, vias lubricant, & fomenti ad instar intestinorum, phlogosim, tensionem, spasmos temperant. 4° Cùm autem inutilis est morbi medela, nisi vires naturæ sustineantur, atque non possint sustineri si conatus immodici, assidui non intermittant, si dolores & tormina sæpiùs ægrum etiam noctu discrucient, si evacuationes uberiores eum exhauriant, necessum est conatus, dolores & evacuationes saltem nocte quavis suflaminare, compescere, quod miraculum præstant narcotica, quæ sensum intestinorum, adeoque inde oriundos conatus excretorios compescunt per aliquod tempus; hoc enim laudanum præstat, ut enormes evacuationes alvinas quasvis non minùs suspendat quàm dolores & conatus, unde præmissis evacuantibus laudanum liquidum ad guttas circiter viginti, solidum ad granum unum, diascordium ad drachmam, pilulæ de cynoglosso ad grana sex, vel similia, debent], saltem horis nocturnis, adhiberi. 5° Demùm quoniam diuturnitate morbi superatâ sphincterum & valvularum resistentiâ, laxatis excretoriis osculis, dissolutis etiam humoribus, ac læsa vi digestivâ stomachi, facilè in consuetudinem abiret morbus evacuatorius, operæ pretium est, ut eliminatâ satis materiâ quæ morbum initio fovebat, eâque specificis si dentur medicaminibus correctâ, vires retentrices restituantur, augeantur, adeoque fluidis debita viscositas restituatur; in hunc finem stomachica, absorbentia, tonica, imò adstringentia sub his cautelis feliciter adhibentur, quæ initio morbi, materiam febrilem retinendo, nocuissent; sic data tempore prosunt, & data non apto tempore quæque nocent. Si verò morbus non tam ab irritatâ vi expultrice quàm à retentrice debilitatâ oriatur, ut accidit in diarrhœâ serosâ, tunc quem scopum sibi præfigere debet Medicus clariùs exponam dùm de serosis fluxibus erit quæstio, quippe horum maxima pars pro passivis effluxibus debet haberi.

Alvifluxuum alii sunt sanguinei, ut hepatirrhœa, dysenteria, &c: alii verò merè feculenti, ut diarrhœa, lienteria; quidam sunt anoterici seu superiores, ut vomitus, ileus; alii inferiores, ut tenesmus, ipsa diarrhœa; demùm dantur qui ano & cato materies evacuant, ut cholera, & quandoque melæna, &c.

„ Dejectio saluberrima est mollis & figurata, assueto sanis tempore „ facta, & quoad copiam ingestorum copiæ respondens; sub his condi- „ tionibus abdomen benè se habet. Quod si liquida sit dejectio, bonum „ est saltem, nec cum stridore, nec crebrò & paucum secedere; de- „ jectiones enim similes, seu tenesmodes multùm defatigant, & somnum „ abigunt. Si verò frequens sit dejectio, erit leipothymiæ periculum; sa- „ ni semel in die, vel in biduo, idque vel diluculo, vel quod præstat „ post prandium alvum deponunt. Morbo acuto declinante feces alvinæ „ debent esse crassiores, rufæ, neque multum graveolentes, pultiformes,

„ nec

„ nec malum eſt tunc temporis lumbricos excerni. In quovis morbo mol-
„ lem & mediocriter tumidum ventrem eſſe oportet ; at verò dejectio-
„ nibus præliquidis, albidis, aut pallidis, aut prærubris vel ſpumantibus al-
„ vum ferri, hæc omnia ſunt calamitoſa; ſed illud calamitoſius eſt multò,
„ parcum, & lentum, & album, & ſubflavum, & æquale excerni, ac
„ adhuc funeſtius nigra aut pinguia, aut livida, aut æruginoſa, aut graveo-
„ lentia excerni. " *Hippocrates Prognoſtic.*

In curandis alvifluxibus auxilia diætetica & gymnaſtica non minoris ſunt utilitatis quàm pharmaceutica; & ſi quidem ab exercitio alvus movetur, ergo quieti maxime indulgendum eſt; & ſi neceſſario æger è loco in locum transferendus ſit, is quàm leniſſimè navi, lecticâve geſtandus, non curru ſuccuſſandus; ea verò cautela eò accuratiùs ſervanda quò æger magis eſt debilitatus, aut dolore ſimul vexatus, ut in dyſenteria, diarrhœa torminoſa, vomitu &c.

Diætam quod attinet vulgus omnem alvifluxum ſtomachi frigiditati & laxitati tribuit, unde vinum, liquores ſpirituoſos, aromata, panem toſtum in vino cum cinnamomo, ſaccharo, ambara coctum lubenter uſurpat; verùm in diarrhœis bilioſis, cùm calor, ſitis, pyrexia, oris amaror urgent, ea ſunt valde noxia, quæ tantùm in convaleſcentibus, à diarrhœa pituitoſâ aut à longo morbo exhauſtis competunt.

Frigore, maximè verò ſi pedes huic & humiditati exponantur, diarrhœa & alvi tormina facilè excitantur, adeoque in omni alvifluxu pedes calidè pannis laneis ſiccis ſunt fovendi; perſpiratione ſiquidem retenta & in inteſtinale colum vergente, irritantur inteſtina, & materies acri hoc humore dilutæ alvifluxui ſuſtinendo aptiſſimæ ſunt, quæ diureſi & diaphoreſi potiſſimùm aliò ſunt amandandæ; nam, ut ait *Hippocrates*, cutis laxitas alvi ſiccitatem inducit, & cutis ſiccitas alvum laxat.

Sunt qui alvifluxus bilioſos, dyſentericos, ſub finem æſtatis obvios, fructuum uſui tribuunt, unde fructus etiam maturos ſanis prohibent, cùm tamen nil ſit utilius fructibus refrigerantibus, acidulis, etiam ad bilis fervorem contemperandam, humorum acrimoniam alcaleſcentem retundendam, unde in bilioſis alvifluxibus, diarrhœa, cholera, vomitu, dyſenteria æſtivis, bilioſis, limonatam, emulſiones affatim hauriendas ſuademus; nec tamen diffiteor, quin certis tempeſtatibus fructus rubigine, rore vitioſi infecti poſſint his morbis anſam præbere; verùm id potius accidit cùm penuria frugum adeſt, ita ut pauperes vitioſis, crudis, dyſpeptis utantur, quàm cùm annus fructibus ſucculentis maturis abundat; imò fructus alvifluxibus inducendis aptiſſimi ſunt, non horæi, dulces & aquoſi, ſed adſtringenti vi præditi, qui bilem in corpore figunt, ejuſque ſalubrem excretionem impediunt, ut fructus corni, ſorbi, meſpili &c.

Multùm nocet in alvifluxibus cibus copioſior & digeſtu eò difficilior quò vires ſtomachi ab his morbis magis labefactantur; vires fractas citò reparare contendunt ægri, ſed illæ tutò juſculis reficiuntur, à quibus non reſiduæ ſunt materies fibroſæ, crudæ, quæ inteſtina laceſſunt; licet autem ſucci fru-

fructuum & herbarum oleracearum utiles fint in diarrhoeis biliofis præverten-dis, fructus horæi & herbæ oleraceæ in vulgaribus alvifluxibus nocent, tum parte fibrofâ quæ difficiliùs digeritur, tum parte aquofâ, quæ alvi laxitatem adauget, ubi tamen alvus ufu panis tofti, ovis forbilibus, rheo, rhapontico & myrobalanis potiùs reficcanda & adftringenda eft.

VIII. HEPATIRRHŒA; *Hepatis atonia* Græcis; *Dyfenteria hepatica* Tralliani Lib. VIII cap. 4, Gilberti; *Dyfenteria hepatera* Reufner de Scorbuto; *Hepatitis* Varandæi Diff.; *Aimatera* Dict. Univ.; *Fluxus hepaticus* Neotericorum; *Flux hépatique* Gallis.

Nomine fluxûs hepatici intellexere Veteres quamcumque diarrhoeam, lienteriam, cœliacam, ex hepatis vitio oriundam, ut notat *Gordonius*, Lilium, folio 257. Neoterici verò hoc nomine indolentem fanguinis, utplurimùm diluti & loturæ carnium fimilis, dejectionem fignificant, undecumque materia fluxûs procedat.

1. *Hepatirrhœa vera; Dyfenteria hepatica* Gordoni Lil. Med.; Jordani de peftis phænom. cap. 19; Ballon. Conf. Lib. I. Confult. 53; Short Philof. Tranf. n. 420; *ex abfceffu hepatis* Amati Cent. III. cur. 5. C.

Eft fluxus alvi ferofo-cruentus, fimulque biliofo-purulentus, cum fignis vitii in hepate, ut abfceffûs, aut putredinofæ diffolutionis, qualem obfervarunt *Lamoniere de fluxu dyfenterico, cap. 1.* & plures Auctores in *Sepulchreto Boneti cap. de dyfenteriâ* enumerati.

Miles Anglus hepatitidem paffus erat, fruftra tentatis remediis tumor quidem hypochondrii dextri remifit, fed defiit in malum fluxum hepaticum, quo per fex menfes conflictatus & exficcatus obiit; aperto corpore invenimus loco hepatis folam membranam ipfum inveftientem, fatis craffam, inftar facci, cui adhuc portio faniei loturæ carnium fimilis inerat, qualem tam longo tempore excreverat; *Bontius, Med. Indorum, lib. 3. obferv. 7, 9.* Similem obfervavi ipfe Mantæ ad Sequanam, anno 1730.

2. *Hepatirrhœa inteftinalis* Neotericorum; *Cœliacus affectus* Tralliani lib. 8; *Merum non ens* Ettmulleri; *Fluxus à dyfenteriâ* River. *obferv. C.*

Eft fluxus alvi loturæ carnium fimilis, doloris expers, cujus materia, per inteftinorum vafa fecretoria anaftomofim paffa & dilatata, in inteftina effunditur.

Cœliaci ex *Tralliano* liquidas, non benè concoctas, nec non cruentas feces, velut ex vafe deftillantes, per alvum excernunt, unde longo tempore ventris refolutio cum affiduâ dejectione perdurat; hinc extenuatio, vigiliæ, inappetentia, cruditas, &c. Rariffimus morbus, fi exiftat unquam.

3. *Hepatirrhœa à vulnere* Bonet. Sepulchret. pag. 178. A.

In hac fpecie fuperveniunt vomitus & dejectiones cruentæ, etiam fi vulnus hepar tantùm, non verò ventriculum attigiffet; & ea differt à dyfenteriâ per abfentiam torminum, ab hepatirrhœâ legitimâ per colorem rutilum ejectionum.

4. *Hepatirrhœa Mesenterica ; Fluxus varii mesenterii abscessum secutus* Jo. Rhodii centur. 3. obs. 95. C.

Castellus biliosi temperamenti senex Patavinus decem menses fluxu hepatico laboraverat, iterum saniosa, deinde biliosa & pituitosa sine pure, sine urinæ mutatione reddidit. Medicus Caimus putabat principium morbi esse jecoris atoniam, Joannes Prævotius credidit mesenterii abscessum esse; nulla febris, nulla tormina; rectè divinasse Prævotium docuit eventus seu apertura cadaveris. *Bonet. Sepulchret. Tom.* 2.

5. *Hepatirrhœa scorbutica* Reusneri de Dysenteria pag. 411. *Hæmorrhagia intestinorum tenuium* Barbeyrac M. S. C.

Similem nuper observavi sine ulla febre, sine torminibus & statim sine alvi fluxu in puero Nosocomii generalis qui purum putumque cruorem cum fecibus per aliquot dies sine alvi fluore, dein verò cum alvi fluore excrevit; similem in febribus observarunt plures, ut *D. Lazerme* sine ullo hæmorrhoidum signo, sine torminibus.

6. *Hepatirrhœa cruenta ; Dysenteria hæmatodes* Heurnii in aphor., *Fluxus alvi hepaticus* Bontii Med. Indor. cap. IV. D.

Differt ab hepatirrhœa vulgari quòd non humor sanguinolentus, & loturæ carnium similis, sed purus putus sanguis sine torminibus effluat ob distenta vasa sanguifera, vel ea erosa ab acrimonia: hæc species faciliùs curatur quàm Europæa vulgaris.

Cura. Ubi acrimonia in causa est, emulsiones adhibeantur, cucurbitæ cum scarificatione lumbis & natibus admovendæ; cibi saccharo condiendi. Si verò plethora incusetur, vena secanda est illicò, quod tamen raró in Javâ insulâ prosperè succedit, nisi apud Lusitanos & Indos; Belgæ enim sunt debilissimi, velut effœminati à calore inassueto; dein ad extractum croci & opii ceu ad sacram anchoram est confugiendum, idque circa noctem.

7. *Hepatirrhœa intermittens ; subcruenta febris* Torti. pag. 182; *Febris hepatica* Torti de febrib. pag. 125. A.

Est species quæ febris intermittentis perniciosæ accessum comitatur, cum illo terminatur, deinde revertitur, citamque virium exsolutionem infert, ac si etiam die intermissionis perseveret sequenti accessu in magnum periculum conjicit.

In illa vel initio vel in declinatione morbi loturæ carnium similis materies copiosa excernitur ad magnum pondus, unde summa virium imbecillitas, pulsus minutus, extremorum frigus, vox debilis, oculi concamerati, proclivitas in lipothymiam, maximè si æger è lecto velit surgere. Illa hepatirrhœa nullum dolorem, nullam animæ turbam affert, crescente febre crescit & intra secundum tertiumve accessum mortem minatur.

Periculum majus est si loco seri sanguinolenti effluat sanguis ater, vel atra bilis Veterum, ut in morbo nigro Hippocratis seu cholirica Moroni. Curatio eadem quæ cholerae intermittentis.

IX. HÆ-

IX. HÆMORRHOIS; *Aimorrhois* Gal. lib. de atrabile. *Fluxus hæmorrhoidalis* Neoteoricorum; *Flux hémorroïdal.* Ægri *hæmorrhoidarii.*

A Græco *aima*, cruor, & *rheo*, fluo; ita ut fluxus hæmorrhoidalis fit nomen ineptum & pleonafma; hæmorrhoides verò nihil aliud funt quàm *marifcæ* gazæ apud *Ariftotelem.*

Apud fcholafticos & plebem hæmorrhoïdis nomine intelligitur tumor varicofus in podicis margine, fæpe fanguine turgidus, aut fanguinem fundens; verùm cùm fæpe fint fimiles tumores fine ullo fanguinis effluxu, & in hoc cafu fit vitium fimplex, non morbus, res hæ diverfæ diverfo nomine funt indigitandæ: tumores illi *marifcæ* cum *Martiali* vocari debent, & fluxus cruoris *hæmorrhois* multò aptiùs vocatur.

Hæmorrhois eft fluxus cruoris ex podice, præfentibus tuberculis rubris, duris, dolorificis, aut iifdem in recto latentibus, vel fanguifluxus ex marifcis podicis. Diftinguitur ab *hepatirrhœá* cruenta, in quâ purus cruor etiam ejicitur, ex eo quod fint figna defignantia originem mali effe in podice vel in recto, fcilicet tubercula hæmorrhoidalia; ea figna funt, quod dolor in dejectione referatur tantùm ad podicem, quod tubercula illa vel videantur, vel ab ægro perfentiantur tanquam nuclei perficorum intra anum. A dyfenteriâ & tenefmo difcrepat quòd nulla fint in abdomine tormina dejectiones præcedentia, quòd nullus tenefmus, nulla mucofitas, & maximè quòd purus & putus cruor fecibus induratis ut plurimum fuperaffufus fit, non verò cum illis diffolutus, ut in dyfenteriâ.

1. *Hæmorrhois moderata; Hæmorrhois catamenialis* Hippocr. lib. de morb. mulier. Galen. lib. 5. aphor. 33; *Fluxus hæmorrhoidalis* Auctorum. B. P.

Illa eft ex quâ æger aptior evadit ad fua munia, vel per quam à majoribus morbis liberatur, ut à morbis hæmorrhagicis, convulfivis, febrilibus, dolorificis; fublevatur ufu panis fecalini, pomorum, uvarum quæ alvum laxam fervant, clyfmatum ex aquâ, potu acidularum, balneis domefticis; abftinendum à curis, ftudio, vigiliâ, venere, aliifque alvum exficcantibus.

2. *Hæmorrhois immodica; Flux hémorrhoïdal immoderé.* A. P.

Supponit conatum naturæ ad plethoram minuendam, fed nimium propter ftimulum ortum ab acrimonia fanguinis, à phlogofi podicis, à materia febrili. Scopus Medici debet effe ut trajectum fanguinis ex venâ hæmorrhoidali internâ per venam portam faciliorem reddat per diluentia, exercitium moderatum, & impetum ejus in mefentericam inferiorem & hypogaftricam imminuat fitu horizontali, phlebotomiis ex brachio; ut omnem ftimulum ex podice detrahat per clyfmata emollientia, catharfim ex caffiæ pulpâ, ufum feri lactis, atque anodyna intus & extùs adhibita; demum fi metus fit nimiæ debilitatis debent ipfa adftringentia parti admoveri, ut vinum rubrum, in quo folutum fit alumen, vel ex pilis leporinis, bolo armena & albumine ovorum fiat cataplafma; verùm intus fuccus plantaginis,

aqua rofarum, decoctum millefolii, geranii, feminum urticæ, debent ufurpari, & æger abftinere à victu calido, ab equitatione, curfu & exercitio actuali, maximè à vigiliis, ftudiis & follicitudinibus. Vidi ex longo ufu lactis pro omni cibo & linctu catelli marifcis applicati, atque lacte affufo allectati, curatum hæmorrhoidarium jam febre lentâ exhauftum. Novi plures homines curatos admotâ radice cataplafmatis inftar contusâ verbafci feu thapfi barbati.

In pulfu hæmorrhoidali fi fides *Clariff. de Bordeu* poft tres quatuorve pulfationes contractas, vividas, rigidafque fubæquales, fuccedunt duæ trefve pulfationes paulò ampliores, minùs æquales, quas excipiunt tres quatuorve pulfationes dicrotæ : aft in omnibus adeft quid tremuli & magis frequentis ac contracti quàm in aliis pulfibus inferioribus.

3. *Hæmorrhois polypofa*, Lieutaud Chirurg. Journ. de Med. Nov. 1761. pag. 57. C.

Adolefcens à quatuor annis alvi fluxu cruento emaciatus, demum ejecit ano polypum pyri magnitudine cum tranfitorio fanguinis profluvio, quo facto brevi convaluit.

4. *Hæmorrhois ab exania.*

Hæmorrhoidarii rupto, vel laxato tabulato ligamentofo quod fundum pelvis fuftinet, id infortunium accidit : tunc inter defidendum foras elabitur fafciculus marifcarum cum exania, & inde fanguinis profluvium & acris dyfuria ; repofito verò recto ea fymptomata fedantur ; hic morbus periculofus eft & fanatu difficillimus.

X. Dysenteria ; Latinis *difficultas inteftinorum* & *tormina* ; Cælio Aureliano *Rheumatifmus cum ulcere* ; Paracelfo *morbus diffolutus* ; Italis *Caque-fangue* ; Anglis *Dyfentery*, *bloody flux* ; Gallis *Dyffenterie*, *flux de fang*.

Character. Frequens torminofa mucofo-cruenta alvi dejectio.

Theoria. Arteria quæ tenue inteftinum irrigat eft arteria mefenterica fuperior : quæ verò craffum, vel longanonem, eft mefenterica inferior ; venæ quæ ex ambabus fanguinem revehunt funt magna mefaraica Winflowi, quæ ex tenui, & parva mefaraica feu hæmorrhoidalis interna, quæ ex craffo inteftino fanguinem revehit in venam portam, deferendum : vena porta ex his duabus venis & ex fplenicâ coalefcentibus oriunda fubit hepar, in quo dividitur in ramos fucceffivè minores, ex quorum ultimis venæ hepaticæ fanguinem ad cavam refufuræ trahunt originem, ficque fanguis hunc verticem feu circulum abfolvens bis arteriofus & bis venofus evadit.

Circumferentiæ & *capacitates* relativæ horum vaforum inventæ funt ; in fene,

			Lumina.	
Aortæ.	37.	Linearum.	136.	9.
Venæ portæ.	19.		36.	1.
ſplenicæ.	15.		22.	5.
meſaraicæ.	12.	6.	15.	8.
arteriæ meſent. ſuperior.	9.		8.	1.
inferior.	4.	1.	1.	6.

Hinc ſequitur quod capacitas venæ portæ ſit minor reſpectu arteriarum ex quibus ſanguinem accipit, quàm capacitas venæ cavæ reſpectu aortæ, adeoque quod minori facilitate ſanguis tranſeat ex arteriis meſentericis in ſuas venas ac in aliis partibus.

Sanguinolenta tamen aqua infuſa in aortam multo copioſiùs & citiùs tranſſudat in inteſtinorum & ventriculi cavum, quàm in alias partes, ut expertus ſum in canibus vivis & in cadaveribus humanis: ergo facilius eſt ſanguini impulſo per arterias meſentericas, maximè ſi difficiliùs hepar permeet, ſuum ſerum cruentum in inteſtina dimittere quàm in aliis partibus ab aortâ irrigatis. Quantitas ſanguinis per arteriam meſentericam ſuperiorem tranſmiſſi eſt circiter 16a. pars ejus qui tranſmittitur per truncum aortæ, ut ſequitur ex ratione luminum & ex hydraulicis experimentis; aſt qui tranſmittitur per inferiorem meſentericam eſt quinquies minor quàm qui per ſuperiorem, unde pronum eſt concludere inteſtinum tenue eſſe circiter quinquies ponderoſius craſſo aut ſaltem longius.

Eò faciliùs ſerum ſanguinis per ſecretoria inteſtinorum elabitur quò fortiùs trudetur ab arteriis & quò magis ipſi reſiſtetur à venis; hinc patet cur in dyſenteriâ, etiamſi liberum ſit hepar, modò febris adſit, cruor debeat ſecretoria inteſtinorum vaſa diducere, & per ea effundi, ut in hepatirrhœâ; ſi hepar obſtructum fuerit aut malè affectum, etiamſi nulla febris adfuerit, ſerum ſanguinolentum poterit facilè in inteſtina delabi: non poteſt ſanguis fortiùs trudi in ultimas arteriolas quin illarum ramulos lymphaticos diducat & inflammet, unde phlogoſis inteſtinorum & ſimul effluxus cruoris in cavum, hinc ſymptomata eſſentialia dyſenteriæ ſubſequentur: verum aliâ de causâ poſſunt etiam inflammari inteſtina, ſcilicet ab acrimoniâ corroſivâ tum muci in inteſtinis ſecreti tùm alterius fluidi peregrini fiſtulam inteſtinalem prementis; inde enim ſimilia ſubſequentur ſymptomata. Inteſtina motu periſtaltico propellunt reliquias alimentorum à pyloro verſus podicem, nec ille motus periſtalticus poteſt fieri in partibus inflammatis citra redintegrationem doloris; cùm itaque boli craſſiores materiæ expellendæ ad locum inflammatum pervenêre, aut fluida mucoſa ejus loci contractionem ſollicitabunt, vi ſtimuli fiet illa tum inteſtini, tùm muſculorum epigaſtricorum contractio expulſiva, quæ doloris vehementiam augebit cum ſenſu torſionis inteſtini, unde dolor torminoſus in umbilicali circiter regione, ſi ibi ſit ſedes inflammationis; inde verò ad dejectionem eò majus labetur tempus quò magis diſtat locus inflammatus à podice, ita ut inter tormina & dejectionem nulla mora ferè interponatur, ſi inteſtinum craſſum laboret phlogoſi; aſt major, ſi ileum vel jejunum:

junum: continua adest in dysentericis molestia, pressione abdominis detegenda, sed non continua tormina excretionem quamlibet antecedentia: tormina itaque non à phlogosi, sed à contractione intestini dependent, adeoque errant illi qui alio modo rem se habere leviter determinant.

1. *Dysenteria benigna spontanea* Wallæi; *cruenta dejectio critica* Hoechsteteri Decad. 2. obs. 1. Zacuti de princip. med. histor. lib. 2. obs. 15. D.

Illæ sunt quæ redundantem tantummodò sanguinis copiam arguunt sine febre, & sine obstructione hepatis: talis observatur in pueris per plures menses perstare; in mutilatis qui lautius vivunt & phlebotomiam omittunt, in desidibus succi plenis; in lactentibus infantibus recti prolapsus ferè comitatur dysenteriam.

2. *Dysenteria catamenialis* Horstii, part. 2. lib. 1. obs. 27; Gal. 5. de loc. affect. *Dejectio sanguinis copiosa tempore mensium*, *& periodicus recursus à suppressâ narium hæmorrhagiâ*, Forest. lib. 2. observ. D. P.

3. *Dysenteria Parisiaca* Junckeri: *Mal de Paris*; D.

Ea est quæ advenas ab aquarum inassuetarum usu divexat; oritur quidem statim à diarrhœâ torminosâ, sed successu temporis dysentericus evadit effluxus cum tenesmo, & sanguinolentis dejectionibus; exigua est virium prostratio, febris parva vel nulla, inappetentia non est notabilis, unde à malignâ discrepat. Non solùm Parisiis, sed etiam Londini, Amstelodami, & maximè in Indiis Orientalibus peregrinos discruciat hic morbus; abstinendum ab aquâ Sequanæ, à carnibus; vino Alicantino indulgendum.

Parisiis advenæ potiùs diarrhœæ quàm dysenteriæ sunt obnoxiæ; verùm inquirendum restat num, præter usum aquæ, ad hanc concurrant fontes cuprei, stanno non accuratè obducti, in quibus aqua Sequana percolanda servatur; num abstinentia à vino, utpote cariori, multasque esus carnis bovillæ etiam conferant: Vide *Dictionnaire de santé* sub titulo *Mal de Paris*, ubi suadetur Elixirium Garus, & ptisana ex floribus lamii albi, matricariæ, chamomillæ; post aliquot dies æger purgetur ex manna & catholico; si febris accedat dentur cremores oryzæ, jusculа, clysmata; dein elixirium & ptisana memorata in usum advocabuntur.

4. *Dysenteria Gravidarum* Forest.; Hecquet in Aphor. Hippocr.

Non paucæ sunt recens nuptæ quæ per aliquot dies dysenteriam hanc experiuntur, an à suppressis catameniis, an à turbato circuitu per viscera pelvis; si sub finem graviditatis, ea à partu spontè sanatur.

Curatur clysmatis laxantibus & potu ex decocto geranii Robertiani præmissis emollientibus oleosis; imò si nulla graviditas, phlebotomiâ ac leni catharsi.

Benigna est quæ initio graviditatis, potissimùm ob plethoram, accidit; cathartica & emetica non conveniunt, nisi mitia, eccoprotica, demulcentia; phlebotomia præstat.

5. Dy-

5. *Dyſenteria atrabilaria.* A.

Dyſenteria quæ ab atra bile incipit, lethalis ex *Hippocrate.*

Illum præcedunt rigor, calor, nauſea, vomitus biliofi; comitatur febris ſynochus bilioſa, vel amphimerina putris, quotidiè exacerbans, cum ſiti, virium proſtratione, oris amarore, cardialgiâ, pervigiliis, colore pallido faciei.

Accedunt præter tormina, & teneſmum, dejectiones brunneæ, vireſcentes, vel atræ, fœtidiſſimæ, deinceps urinæ coloris caffé in ſedimento, cæterùm viridefcentes atræ, putridæ, fœtidiſſimæ; totum corpus citò extenuatur; in vigore morbi adeſt dyſuria, accedit ſingultus, ſudor viſcidus. Lethalis eſt ut plurimùm hæc ſpecies, atrabilarios, ſuccis acribus, viſcidis in ſanguine & hepate congeſtis onuſtos aggrediens.

Videtur pendere à febre mali moris cum atrâ bile in ſanguine copioſa.

6. *Dyſenteria epidemica*, Sydenham pag. 108. *Dyſenteria febrilis* Amati centur. 5. A.

Iſta frequentior eſt priori, cum ſynocho putri juncta, linguâ ſordidâ, tumore, vel meteoriſmo abdominis, calore, ſiti, urinæ ardore aut identidem ſuppreſſione; ſed differt quod excreta & urinæ non ſint coloris obſcuri, fuſci nec tanti fœtoris.

Videtur naturæ conatus quo à ſanguine acrimoniam quamdam per colatoria inteſtinorum excernere nititur, repetitis cordis niſibus in arteriam meſentericam ſuperiorem potiſſimùm converſis; inteſtina ſeriatim percurrit phlogoſis & tandem in recto ſedem figit.

7. *Dyſenteria caſtrenſis* Ramazzini de morbis caſtrenſibus pag. 637; *Fluxus virulentus* Saxoniæ; *Dyſenteria Indica* Bontii Medic. Indor.; *Dyſenteria Peſtilentialis* Amati centur. 3 cur. 90, Schenckii fol. 861. A.

Illa epidemicè graſſatur, ſymptomata pejora habet ac graviora, & ſi plures auferat quàm ſanatos dimittat, peſtilentialis audit; magnus excrementorum fœtor, veluti cadaveroſus, diverſuſque color, pulſus febrilis, ſed parvus, mollis; vires proſtratæ ab initio: his adjungunt ſe delirium, angina, teneſmus ulceroſus.

Circa finem æſtatis frequentiùs accidit communi latrina utentibus; ſuſpicio eſt ne contagioſa ſit per halitus putres ore & podice exceptos.

Hoc morbo laborant ſoli milites qui noctu tentoriis ſuis excedunt & frigori exponuntur; nulla febris, initio diarrhœa eſt, ſuccedunt tormina, vires proſternuntur, purus cruor excernitur.

8. *Dyſenteria ſimulata* Polybii lib. 6. Stratagemat.

Amphiratus à pyratis in Lemno detentus à cibo abſtinens & rubricam cum aquâ marinâ dilutam bibens dyſenteriam ſimulavit. Piratæ metuentes ne moreretur atque ſic ejus redemptionis pretio fruſtrarentur, eum dimiſere.

9. *Dyſenteria Pecorum; Malis humida* Lancifii de Peſte Bovillâ; *Peſtis Bovilla* Ramazzini; *Lues vaccarum Tubingenſis.* A.

Mor-

Morbus hic totam fucceffivè Europam & demum nuper Galliam devaftavit, atque boves eripuit. Hanc obfervavi apud Helvios Comitiorum juffui ut obtemperarem; boves ibi, in Occitaniâ capræ, & verveces infeftabantur : oriebatur ab inappetentia, ruminationis ceffatione, languore; boves paffim in campis trifti & demiffo capite vagabantur, interdum ejulantes, falivantes, dein frigebant auribus, fremebant toto corpore, alvi fluxum fucceffivè cruentum & torminofum patiebantur, hinc colliquatio, feces oleofæ & mucofæ, cruentæ : pauciffimi fanabantur obortis ad nares & caput puftulis cruftaceis, & alopeciâ fubfequente, alii quorum palearia fetaceo pertufa in molem magnam intumefacta multum puris & faniei effundebant.

Inveni cadavera exfanguia, penultimum ftomachum phlogofi tentatum, primos exfuccos & alimentis folitis ficcis infarctos, tumores flatuofos, priùs dolorificos in panniculo adipofo, fæpius juxta lumbos, emphyfemata in pulmonibus; carnes albiffimæ impunè ab hominibus manducabantur.

10. *Dyfenteria alba* Sennert. t. 3. Etmuller. Sydenhami pag. 109. Willif. tom. 2. p. 70. *Weiffe-Ruhr* Germanis. *Griping of the gutts* Anglis. *Dyfenteria incruenta* Javanenfium obferv. curiof. A.

Omnia habet dyfenteriæ vulgaris fymptomata, tormina fcilicet, frequentem alvi dejectionem mucofam, tenefmum, eo folo difcrimine quod nullæ fint ftriæ fanguineæ, vel pauciffimæ; febris adeft exacerbans, fitis : *Willifius* addit dejectiones effe ferofas & limpidas; affinis eft dyfenteriæ rheumaticæ *Al. Tralliani.*

11. *Dyfenteria à mefenterii vomica* Joan. Rhodii; *Abfceffus mefenterii* Sanctorii, Method. vitand. error. lib. 1. cap. 23. Bartholin. Vide Hepatirrhœam mefentericam.

12. *Dyfenteria à catharticis* Sennerti. A.

Oritur ab abufu colocynthidis, laureolæ, nerii, antimoniatorum, à litu mercuriali; ea fpecies tranfitoria eft, & non difficilè fanatur; huc referantur fructus aufteri, necnon horæi quidam largiùs affumpti, ut mala perfica, armeniaca; juvant in hoc cafu narcotica, ut laudanum, pilulæ de cynogloffo, diafcordium, præmiffâ aquâ pulli, oleo amygdalarum, &c.

13. *Dyfenteria fyphilitica* Boyle de medicam. fimpl. C.

Adolefcens dyfenteriâ dudum exhauftus à vulgaribus remediis nullum perceperat auxilium; fyphilidis latentis figna in fufpicionem adducta funt tanquam morbi principium; tùm verò in defperato rerum ftatu, æthiops mineralis parvâ dofi, opiatis ftomachicis & adftringentibus fuit mixtus, ex quo intra paucos dies meliùs habuit, ac demùm convaluit : Hæc *D. Gibert Alefienf. Medic.* mihi poft cineres colendus.

14. *Dyfenteria æquinoctialis*; *Dyfenteria vera* Bontii.

Non eft fpecies diverfa ab Europæâ vulgari, fed meretur fingulares attentiones ob climatis differentiam; clima eft calidum & humidum, ita ut femeftri à pluviis etiam immuni ferrum citiùs contrahat rubiginem quàm in

Belgio; calidum dico, ita ut per noctes ventus frigidus flare consuetus plura incommoda afferat quàm aquilo hieme apud Septentrionales; hoc calore diurno Europæi apud Indos laxantur, debilitantur, phlebotomiam vix ferunt, malè digerunt; dysenteriam itaque procreant perspiratio retenta, fructus horarii sine pane comesti, vinum oryzæ holothuriis confectum, vulgò *Arac*, quod Belgæ bibunt avidè.

Cura præcipua apud Indos est infusio rhei in decocto tamarindorum; verùm Europæi ab hoc quandoque in certam perniciem conjiciuntur; cùm in hoc morbo corroborantibus potiùs indigeant quàm catharticis, ut in cholerâ; Bontius in hoc casu suadet decoctum oryzæ cum endiviâ & cichorio, atque linguâ cervinâ; à levissimis catharticis cruciatus intenditur; unde optimum & verissimum hujus morbi antidotum est narcoticum ex opio, croco, sanguine draconis, benzoino anaticis partibus paratum, & ambræ nigræ tertiâ parte, aceto infundantur ad supereminentiam trium digitorum, ad solem æstivum vas clausum exponatur, colatura eodem sole ad extractum inspissetur, cujus dosis à granis vj. ad ix.

15. *Dysenteria verminosa* Vandermonde 1757. *Mai.* Le Nicolais du Sausay Brito hanc epidemicam observavit.

Dolores atroces abdominis subiti, viscerum ardor, nauseæ frequentes, vomitio muci, ut spermatis ranarum, dejectiones cruentæ & mucosæ cum multo cruore, febris insignis; tertiâ vel quintâ die singultus, pulsus decrescens, sæpè intermittens, cutis arida, viscosa, extrema frigida, vultus emaciatus, oculi languidi, depressi, abdomen indolens, hinc suspicio sphaceli intestinorum, mors à quintâ die ad decimam quintam.

Duravit epidemia ab Augusto ad Novembrem, quartam partem ruricolarum aggrediens, & plures è medio tollens.

Cura. Præmissis duabus, tribusve phlebotomiis, clysmatis emollientibus, ptisanâ anthelminticâ & hypnoticâ, præscribitur ipecacuanha à granis decem ad viginti quatuor in cyatho potionis anthelminticæ & catharticæ; dein serò & manè anthelmintica, ut radix filicis, rheum, folia tanaceti, cortex mori, corallina, æthiops mercurialis, quorum ope ægri lumbricos multos, rariùs ascarides, dejecerunt, & multi evaserunt.

Aliam ejusdem morbi varietatem refert *Ill. Boyer libello de Epidemicis p.* 32, in quâ non parùm sanguinis dejiciebant ægri, sed dejectiones erant doloris expertes, & sanguis ejectus erat dilutus. Inter vermifuga eminebat in hac epidemia frustum panis allio confricatum, butyro dein illitum.

16. *Dysenteria carnosa* Jacob. Wagneri Collect. Academ. tom. 3. pag. 633. observ. 187, & Luc. Schroeckii ibid. Huc refer diarrhœam carnosam.

Multiplici observatione compertum est dejici quandoque in hac specie, tum materies carniformes quæ lymphæ & sanguini coagulatis intra intestina concretis tribui debent, ut in casu relato *Collect. Academ. pag.* 588; tum materies splenis aut hepatis fragmentis similes; tum denique vera corpora glandulosa per multos dies ejici solita.

17. *Dyſenteria intermittens* Torti de febrib. lib. 3. cap. 1. pag. 125; vel *Dyſenteria febricoſa* Werlhof. de Febribus. P.

Eſt ea dyſenteria cholerica quæ paroxyſmum febris, ſæpiùs tertianæ, quandoque tritæophyæ duplicis, comitatur, quâ humores acres, blilioſi, & deinde mucus cruentus ano & cato ejiciuntur cum torminibus, teneſmo, ſtomachi dolore, perinde ac ſi illius membranæ divellerentur, ac excoriarentur, ut reverâ œſophagum excoriari intuemur ab illâ acri materie. Ea tamen dyſenteria febricoſa minus periculi portendit quàm cholera intermittens, licet in illa febris videatur intenſior, quia pulſus magis expanſus, nec ſecum ea fert illam extremorum perfrigerationem, angorem & ſudatiunculam, quæ in cholerâ obſervantur; admittit tamen ſingultum, jactationem inquietam, urinarum croceam rubedinem, linguæ ſcabritiem, &c, unde facilè in continuam migrat, aut inflammationem aliquam minatur. *Curatur* ut cholera intermittens.

18. *Dyſenteria ſcorbutica* Cirigli Conſult. 59. tom. 2. pag. 135. C.

Character deſideratur, niſi ſigna vulgaria ſcorbuti velis ſubſtituere, & puri cruoris ex ano ſeceſſum indolentem, quales ſæpè obſervavi in infantibus ſcorbuticis ſine alvi fluxu liquido.

Curatio. *Ciriglius* ſuadet 1°. aquam ex *albo albi*, ſeu hauſtum ex aquæ graminis canini unciis quatuor, & ovorum albuminibus duobus, miſce; 2°. lac ipſum, ſi ſtomachus id digerit; 3°. ſerum lactis caprini cum ſucco fumariæ, naſturtii aquatici, &c, deſtillatum; hujus uncias quatuor quovis manè, additis ſi lubet ſpiritûs cochleariæ guttulis quatuor; 4°. ante cœnam aquæ Spadanæ, vel aquæ de Picejarelli, vel alterius ſulphureæ unciæ duæ bibantur. Adderem decoctum tamarindorum, vel myrobalanorum, cæteris remediis præmittendum.

19. *Dyſenteria Polonica*, Stabel Hiſt. 11. Obſ. 8.

20. *Dyſenteria miliaris*, Gruberi.

Febris exanthematico-dyſenterica, Tiguri Epidemica, 1747.

Praxis. Cauſa dyſenteriæ eſt conatus naturæ ad expellendas ano materies acres & venenatas, ſive ſanguini commixtas, ſive inteſtina erodentes, adauctâ vi expulſivâ inteſtinorum per motum periſtalticum, ruptiſque, vel eroſis, aut diductis vaſis ſanguiferis.

Indicatur itaque id omne genus auxilii, quod 1°. materias irritantes valet avertere, evacuare, aliorſum revellere, necnon corrigere & mitigare; 2°. quod conatus dolorificos effrenes valet ſedare, imminuendo phlogoſim, ſenſum obtundendo, inteſtina mitigando, compeſcendo; denique evacuatâ materiâ morbificâ, quæ robur inteſtinis, vaſiſque ruptis cicatricem reddere valent. Materiei irritantis, acris, venenatæ expulſio, ſi ſit in ventriculo, quod docent cardialgia, nauſeæ, oris amaror, linguæ ſordities, aſſumptorum indoles, debet tentari per emetica lenia, tubam inteſtinalem non ſubeuntia, ſimulque aliis indicationibus ſatisfacientia, præmiſſâ unâ, vel alterâ phlebotomiâ; talia ſunt radix ipecacuanhæ, tartarum ſtibiatum, gilla vitrioli, ſed ipecacuanha cæteris præſtat parvâ doſi, ut ad grana ſex, duodecim,

cum

cum fyrupo cydoniorum, vel micâ panis. Angli utuntur ejus infufo in aquâ vitæ ad cochlear unum.

Debet dein inteftinalis fiftula identidem expurgari decocto pulpæ caffiæ, tamarindorum, rhei, rhapontici, myrobalanorum, additâ mannâ, oleo amygdalarum, & fimilibus, atque fi nulla fit febris, tutiùs eluitur potu aquarum acidularum, quæ Glauberiano fale fcatent, modò tepidæ & parvâ dofi per aliquot dies fumantur, quo folo auxilio plures fanatos vidi, aquis Alefienfibus affumptis.

Corrigitur materies morbifica, præmiffis evacuantibus alvinis, per potum ex fero lactis, decocto oryzæ lotæ, aquis acidulis pro potu, ùnde ad vias urinarias ducitur ferum acre lixiviofum fanguinis; fi verò ritè expurgatis primis viis dyfenteria chronica evadat, lac ipfum vaccinum coctum additâ drachmâ cretæ albæ in fundo relinquendæ, vel præmiffo bolo ex cretâ, coralliis, oculis cancrorum, catechu, cum confervâ rofarum, manè & ferò ufurpandum.

Victus fit ex jufculis, aut quod fatius eft, fi fœteant & acres fint multùm materies excretæ, cremores ex oryzâ, avenâ, loco jufculorum funt adhibendi; potus verò vel decoctum oryzæ, vel ferum lactis, injectis fruftis laterum, vel filicum, vel clavis igne priùs candentibus, vel aqua pane tofto, floribus rofarum infufis parata; tormina, conatufque & profluvium alvi, ex quo vires infringuntur, fedant optimè narcotica, quæ in emulfione, julapio, oleo amygdalarum, vel cum pulvere abforbente, formâ boli, opiatæ vorentur; huc laudanum liquidum, vel folidum: huc pertinent pulvis coralliorum anodynus D. Helvetii, vel diafcordium Fracaftorii, modò largâ dofi fumatur, ut ad fcrupulos quatuor, drachmas duas, vel pilulæ de cynogloffo ad grana quinque, octo: horum alterutro, vel emulfione cum fyrupo de papavere vix carere poteft æger horis nocturnis; verùm & ipfa inteftina debent mitigari, tenefmufque fedari clyfmatis tepidis ad femilibram injectis cum cautelâ, cannula pulli inteftinulo involuta; fiant clyfmata ex inteftinorum, vel omaforum, vel capitis vervecini decocto, vel lacte, vel oleo & aquâ cum ovi vitellis, faccharo, vel malvæ foliis, althææ radicibus aquæ incoctis; adde in pertinaci dyfenteriâ theriacæ drachmas aliquot. Si tormina valida, dolor atrox, fitis, febris vigeant, iteretur phlebotomia, potus fit aqua pulli, feminibus frigidis farcti, vel cum capite papaveris cocti; iteretur ferò & manè laudanum liquidum fufficienti copia, oleum amygdalarum ore & ano fumendum eft.

Denique inveterafcente morbo, aut citiùs, modò expurgatus fit fanguis & edulcoratus, adftringentia roborantia advocanda, uberiùs affumendæ aquæ acidulæ, opiatæ ex catechu, rheo pulverato maximè tofto, decoctum ex myrobalanis, rhapontico, fyrupus de cichorio compofitus, fimarubæ corticis drachmæ duæ in tribus aquæ cyathis coctæ, & intra diem affumptæ; imò grana duo vel tria ipecacuanhæ intra pulpam vel opiatam, decoctum codaga-palæ, aliaque conveniunt; fed febre abfente offæ, panatellæ,

Tt 2 ova

ova mollia, panis poffunt ufurpari, cavendo femper à carnibus, ut à fructibus recentibus.

In epidemicis, malignifque dyfenteriis vires funt fuftinendæ, & diaphorefis juvanda cardiacis abforbentibus, fudoriferis blandis, femperque phlogofi, & imminenti inteftinorum fphacelo per phlebotomiam confulendum, infufum fcordii, diafcordium, theriaca recens, decoctum album Sydenhami cæteris præftant.

In Caftrenfi dyfenteriâ quæ æftiva eft, & ab aurâ nocturnâ frigida ortum ducit, ferum lactis optimum pro potu, ipecacuanha raro convenit, fæpiùs cathartica profunt, ut expertus eft *D. Vandeli D. Med. Veletriæ.*

Flores lytri falicariæ, ad manipulum unum fi recentes, ad drachmam unam fi ficci fint, bulliant in aquæ unciis octo, & ex hoc decocto puro, vel cum lacte fi febris adfit hectica, utatur æger in dyfenteria inveterata, tanquam tonico adftringente & expertiffimo medicamine : pulvis etiam florum horumce ad fcrupulum unum valet.

XI. MELÆNA; *Melaina noufos* Hippocratis; *Fluxus fpleneticus* Gordoni; *Nigræ dejectiones* Schenckii Lib. III; *Dyfenteria fplenica* Ballonii Conf. 53. Lib. 1. *Cholirica* Guarinonii, Moroni &c; *Morbus niger* Fr. Hoffmanni; *Maladie noire.*

Eft alvi fluxus materiei nigricantis, atro-rubræ, dejectione, aut vomitione frequenti notatus.

1. *Melæna fplenetica ; Cholirica* Guarinonii fol. 719. *Maladie noire* Vandermonde Journ. de Med. Mars & Juill. 1758. obf. 1. & 2. Navier 1756. Varnier Journ. de Med. Janv. 1757. A. P.

Ea eft quæ melancholicis accidit poft febres putridas, peripneumonias, ante plenam convalefcentiam; pulfus eft debilis, intermittens, non febrilis, facies plumbea, vires proftratæ; materies rejectæ per inferiora funt nigræ, unguinofæ, fæpè fœtidiffimæ : fyncopes frequentes à dejectione.

Impugnatur hic morbus cardiacis, antifepticis, & acidis, ut aquâ Rabel, fucco limonum, decocto leviffimo ferpentariæ Virginianæ, gelatinâ cornu cervi acidulatâ, infufo florum chamæmeli, &c.

Vidi in Moniali feptuagenariâ per aliquot dies has materies bis vel ter in die ano & cato rejectas, vifcofas, unguenti digeftivi fimiles quoad colorem, vix fœtidas, cum debilitate, agrypniâ & pulfu febrili.

Vidi Nemaufi in Mercatore fimilem morbum cum cardialgiis, facie plumbeâ, tumore antiquo ad epigaftrium; materies rejectæ copiofiffimæ per anum erant initio atramentofæ, dein bili atræ & decocto caffé fimiles.

In fenibus Nofocomii generalis fimilis morbus ter, vel quater fuit obfervatus, & utplurimùm hac ætate lethalis.

Si alvi fluxus contingat in morbis acutis, & materia educta non fit atrabilis, fed verè melancholicus humor, qui eft fex fanguinis; illæ evacuationes quandocumque eveniant, omni carent difcrimine, & ad bonum termi-

nantur,

nantur, exoneratâ per has à gravi materie naturâ ipfâ; fin vitium accedat vifcerum, ipfaque eorum fubftantia labefactetur, perniciofæ funt hujufmodi dejectiones. *Petr. Salius Diverfus.*

Defideratur hujus generis divifio in fpecies, quarum figna fint magis dif-tincta; nuper tantum modò Medici monuerunt hunc morbum non ita rarum effe, ut ante hoc fæculum exiftimabant.

Nigredo dejectionum fine torminibus ejus characterem conftituit, fed vel dejectiones aqua dilutæ ad luteum vergunt, vel ad atramentum; vel affici-tur primariò hepar vel lien. *Collect. Acad. T. 3. p. 14.*

Cholirica eft nomen à cholera parùm diverfum; *melæna* eft nomen vetus & Hippocraticum, adeoque anteponendum.

2. *Melæna fcorbutica. Maladie noire*, Obfervation 4. Journal de Méde-cine 1758. pag. 235. par M. Bonté, D. Med. à Coutance; Vandermonde ibid. 1757 pag. 337. quæ atrabilaria non fanguinea eft. A. P.

Vir mœftus, ficcus, macilentus, vertigine & afthenià ac laffitudine ti-biarum affectus, gingivis rubris, mollibus, ore fœtidus, maculas habebat in tibiis circulares vel ovales; à minimo motu fyncopem metuebat; is plu-ries dejecit feces nigras, fœtidiffimas, amurcæ vini fimiles; quoties fluxus niger inftabat, maculæ ex purpureis nigræ evadebant, febris nulla, pulfus intermittens, accefferunt palpitationes, pulfatio temporum, labia, palatum, lingua ex nigro virefcebant; harum partium epidermis feparabatur; mors.

Indicabantur acida roborantia, maximè aqua Rabel, vel fpiritus vitrioli, fyrupus limonum, aceti, tinctura ferpentariæ virginianæ, aliaque antifeptica acidis juncta.

3. *Melæna atrabilis. Atrebile.* A.

An ea fpecies eft quæ in acutis cum gravi vifcerum labe accidit, in qua bilis nigra fursùm vel deorsùm ejicitur, de qua dicit *Hippocrates*: *Dyfen-teriam ab atrabile incipere lethale.*

An ab hepate hic humor profluat? quænam funt figna hujus fpeciei qui-bus à prioribus difcrepat.

Materies carnofas cum atrâ bile rejectas, vidit *D. Geofroy Journ. de Me-dec. Mars 1758. pag. 260*, viderat *Ballonius*. Vide *Boneti Sepulchretum*, *Tom. 2. pag. 189.* Ex liene cadaveris humani eloto ipfe eduxi aquæ niger-rimæ decem ferè libras, novam aquam affundendo per arteriam fplenicam.

4. *Melæna hæmorrhagica.* Vide Chomel Mater. Med. pag. 574. A. P.

Eft alvi fluxus cruentus, niger, à rupto quodam vafe fanguifero in pri-mis viis, fine marifcarum fignis. Duos operarios qui ex valido nifu in attol-lendis ponderibus, vas quoddam fanguineum in inteftinis verofimiliter fiti ruperant, vidit *Chomel*: his fupervenit dejectio cruenta quatuor & ultra li-brarum. Hos fanavit *Chomel* præfcriptis fucci millefolii & urticæ ana unciis fex, & forti decoctione harum plantarum in anum injectâ.

Qui hæmorrhagias in primis viis patiuntur, per aliquot dies fanguinem nigrum botellorum inftar dejiciunt, ut vidi; hinc morbus melænæ videtur

adscribendus, vel hepatirrhoeæ cruentæ; à quâ differt ex eò, quòd non per diabrosim fiat, sed per rixim.

5. *Melaina prima* Hippocratis de Morbis, lib. 2. A.

» Bilem atram tanquam fecem vomit, interdum velut sanguinem, aut „ vini amurcam, aut polypi atramentum, quandoque acidum ut acetum, „ & cùm nigrum cruentum vomuerit, cædem olere videtur: fauces & os „ ex vomitu incenduntur, dentes obstupescunt, & rejectum terram attol- „ lit; à vomitione sublevatur, cibos appetit, à copiosioribus ægrè habet; „ si jejunus sit, viscera strepunt, & saliva acescit. Cura absolvitur crebris „ purgantibus, dein sero & lacte, &c. *Hippocrates.*

In specie splenetica hodie satis frequenti, nec acidum olent rejecta, nec cathartica ferunt vires ægri.

6. *Melæna febricosa*, Torti de Febrib. Lib. IV. cap. 1. hist. 3. A. P.

Est species quæ typo tertianæ progreditur cum dejectionibus atro-rubris.

7. *Melæna hepatirrhoica* Torti, & Ill. S.... de abscondita febrium natura. A.

Differt hæc species à priori quod dejectiones sint carnium loturæ similes. Notionem distinctam & praxin optimam melænæ debet orbis medicus *Clarissimo Medicinæ Doctori Monspeliensi D. Varnier.*

XII. Nausea; *Nausea* & *Nauseosis*, *cacositia*, *cibi fastidium*; Græcis *Nautia*; Latinis *Vomituritio*; Gallis *Nausée*, *envie de vomir*. Ægri *Nautiodes*, *nauseabundi*. Provenit à *nautis*, seu navi quam qui conscendunt, nauseant maximè.

Est vomendi cupiditas & conatus frustraneus, seu qui respectu ad effectum spectatum maximus est; ita ut cum summis nisibus nil nisi flatus, aut quid paucum vomitu rejiciatur, & omnia assumenda fastidiantur. Phænomena nauseam comitantia sunt cardialgia, sensus ingratus ventriculi, aversatio seu abominatio intima ex hoc sensu oriunda, protensio capitis ad anteriora, oris diductio, motus ossis hyoidis ad superiora, sonitus singularis exspiratorius, depressio simultanea epigastrii, sæpe salivæ uber proventus, labii inferioris tremor; & cùm vehemens est morbus, virium imminutio, brachiorum ad posteriora protensio, corporis totius ad anteriora inclinatio, &c, omnis potus & cibi oblati aversatio, & deglutiendi impossibilitas.

Definitur à *Gorræo* per causam, scilicet depravatus motus facultatis expultricis, quo nititur per os excernere quæ ventriculo sunt molesta; quod est tenesmus respectu dejectionis, tussis respectu anacatharsis, sternutatio respectu coryzæ, id tussis erga vomitum est, & dysuria respectu enuresis, & dystocia respectu partûs.

Differt hic morbus à vomitu, quòd in vomitu uber sit materierum rejectio respectu conatuum, in nauseâ verò minima. Differt à vomituritione, quæ vomitum, aliosque morbos comitatur, quia in nauseâ pro morbo essentiali spectata, inanis vomendi conatus sit constans & præcipuum symptoma,

toma, non ita in alia fyndrome; ex principiis conftantioribus diverfamque medelam exigentibus deducuntur naufeæ fpecies feu varietates.

1. *Naufea à tænia* Hildani, centur. 2. obferv. 70.

Mulier adolefcens naufeâ, eructationibus & cibi faftidio, fæpè doloribus ventris, torminibus & imbecillitate ventriculi vexabatur : Sumpfit tandem pulverem ex rheo, fennâ, turbith, agarico, cum fyrupo rofato, & tæniam viginti fpithamas longam per anum ejecit, hac rejectâ convaluit.

2. *Naufea gravidarum* Rod. à Caftro de morbis mulierum, lib. 3. cap. 11. Hippocratis Aphor. 61 fect. V. Nenteri, Tab. 185. cap. 2. L.

Ea naufea fine prævio horrore aut febre recens prægnantibus fæpiùs accidit, cum cibi faftidio & picâ, nec non phlegmatum rejectione per os, fæpiùs ante quintum menfem evanefcit. Intra certos limites nullum periculum involvit, fed, fi violentior evaferit, etiam aborfum minitatur; abftineant mulieres à pravis cibis quos pica fuadet.

3. *Naufea à pancreatis fcirrho* Joan. Rhodii cent. 2. obferv. 95. *ex ejus tumore putredinofo* Barbet. prax. lib. 4. cap. 2. C.

Vetula quædam vomitum quotidianum poft prandium & cœnam patiens, in atrophiam incidens tandem mortua eft. Secto cadavere pancreas duritie lapidem æmulabatur; cùm autem illud fit ventriculi pulvinar, ventriculus concoctionem celebrare non poterat hac duritie læfus, fed indignatus omnia ingefta rejiciebat. *Panarol.* obferv. 14.

4. *Naufea ex gaftrocele* Boneti Sepulchret. de naufea, obf. 27. C.

Ventriculum rupto diaphragmate in pectoris cavitatem prolapfum fequitur hæc naufea. Hoc factum vidi Alefiæ citra caufam evidentem. Hoc obfervavit, *poft vulnus diaphragmatis, Sennert. inftit. lib. 2. pag. 2. cap. 13; poft emeticum violentum Bonetus Sepulchret. Tom. 2. pag. 103. paragr. 2. ex obftructionibus ventriculi & epiploi Thom. Bartholin. centur. 6. obf. 45.*

5. *Naufea ex compreffo ventriculo* Bonet. Sepulchret. lib. 3. fect. 8. obf. 28, 29. Factum vidit *ab enormi renis abfceffu* totam ferè abdominis cavitatem replente, Carol. Pifo, de morbis à colluvie ferofa, f. 2. p. 2. cap. 37. C.

6. *Naufea biliofa.* Willif. Pharmac. ration. cap. 1; Bonet. Sepulchret. Tom. 2. pag. 107. obf. 36.

Cognofcitur ex aurigine fuppreffa, ex amarore & flavedine eorum quæ vomitu funt rejecta, & jam fuppreffa, ex eo quod à paftu fedatur naufea & jejuno ftomacho recrudefcat.

In homine fæpiùs naufeante fecto cadavere invenit *Cabrollius* ductum choledochum pyloro infertum; *Obferv. Anat. 6.*

Cùm bilis regurgitat in ventriculo, ejufque parietes intus vel extùs afficit, inde naufea & anorexia fæpè fit.

7. *Naufea nephritica* Boneti Sepulchret. Tom. 2. pag. 116. obf. 60. A.

Renibus calculo infarctis fæpiùs fupervenit naufea, naturâ erroneo conatu, ventriculi alternis agitationibus, calculum quo moleftatur expellere conante, vel urina fanguine remixtâ ventriculum vellicante, vel nervis ventriculi fympathicè irritatis.

Hujus

Hujus speciei observationes octo vel novem videsis apud *Bonetum* cadaverum sectione confirmatas. Idem à cochleæ putamine intra renem invento, observavit *D. Peierce*, *Act. Lipf. T. 5.*

8. *Nausea à semine corrupto* Boneti Sepulchret. de Nauseâ, observ. 69.

Quidam veneri addictissimus tandem castimoniæ addictus, post sex menses nauseâ corripitur, tandem epilepsiâ extinguitur.

Nullum vitium ullibi inventum est præter semen viridescens in cavo canalis deferentis cumulatum.

9. *Nausea ab apostemate circa cardiam* Caron. Zodiac. Medic. Gallici, pag. 128. C.

Hominis nauseâ diuturnâ consumpti cadaver exhibuit apostema albi puris libram continens, cum calculis albis inter cor, & ventriculi orificium sinistrum, quo ventriculus irritabatur, nec tamen tetrum odorem fundebat illud pus, nulla febris adfuerat.

10. *Nausea ex gastritide.* Vide Gastritidem.

11. *Nausea ex cacochyliâ* Sennerti.

Ea est omnium frequentissima, quam comitatur pondus in epigastrio, sensus cujusdam boli cardiam ingredientis, capitis vertiginosa gravitas, oris amaror, & cibi fastidium, sine febre; ea saburram pravam, biliosam, acrem, viscidam, ventriculo hærentem, designat, & vomitoriis post diluentem tepidum potum frustra tentatum assumptis curatur.

Cave ante emeticorum usum ne ventriculus phlogosi laboret. Illa species febres malignas quandoque declarat.

12. *Nausea marina.* Vide Vomitum marinum.

XIII. Vomitus; Græcis *Emetos*; *Anatropha* Gilberti Angli; *Vomissement*; Ægri *Evemeti* Hoffmann.

Vomitio est eorum quæ in ventriculo, vel œsophago saltem continebantur, facta per os rejectio; & *vomitus* est vomitio constans & frequens, adeoque morbosa & utplurimùm celer & violenta.

Ad vomitiones tamen pertinent alimentorum regurgitatio, & quibusdam hominibus superveniens & assueta ruminatio, licet nec inde celeres nec violentæ sint rejectiones; secus multiplicanda forent in vanum morborum genera.

Materiæ vomitu rejectæ sunt recrementa vel alimentorum reliquiæ, si verò cruor rejiciatur, tunc datur hæmetemesis; illæ utplurimum erant in ventriculo contenta, sive illuc ex tenuibus intestinis affluxerint, ut in ileo; sive ex ejus colatoriis secreta fuerint; sive deglutita priùs fuerint formâ medicamenti, veneni, alimenti: dantur tamen species raræ quidem, in quibus ex œsophago tantùm rejiciuntur, quæ vomendo excluduntur.

Causa vomitionis est antiperistaltica ventriculi constrictio, concurrente, si violenta fuerit, simultaneâ diaphragmatis & musculorum abdominalium pressione, nec non simultaneâ exspiratione, ita ut duo in vomitione tempora distin-

diſtinguantur ; in primo ſiquidem inſpirando diaphragma ventriculum comprimit, orificium ejus arctat ; in ſecundo materies œſophagum per vim ſubeunt, & motus antiperiſtalticus ventriculi ac œſophagi urget aſcenſum, ſimulque aër velociter exſpiratus impedit ne materies intra glottidem delabantur, ſed ſaltu extra os, imò intra nares ejiciantur.

Ventriculum, in cane poſt aſſumptum arſenicum exenterato, vidi antiperiſtaltico motu vomitionem aliqualem, debilem tamen, producere, licet aëri expoſitus, & à preſſione immunis eſſet ventriculus. Idem viderat *Wepferus de cicutâ aquaticâ, pag. 68.*

Cauſa vomitûs eſt naturæ conatus ad expellenda per os quæ ventriculum moleſtant, quique reſiſtentiis oblatis eſt ſuperior, ſecus daretur tantùm nauſea.

Differt vomitus à cholerâ ex eo quod diarrhœâ torminoſâ, aut teneſmo ſimul non ſtipetur ; ab ileo quod atroci abdominis dolore & alvi pertinaci conſtipatione non inſigniatur vomitus ; à vomitione per conſtantiam, frequentiam & gravitatem, cùm vomitio levis, fugax, arte excitata morbus non ſit, ſed ſymptoma plurium morborum, ut gaſtrodynes, gaſtritidis, nephritidis, cephalalgiæ, cacóſitiæ, cardialgiæ, &c.

Species vomitûs ab earum principiis conſtantioribus erutæ ſunt, vel ſucci alimentares bilioſi, pituitoſi, lactei, atrabilarii, urinoſi, verminoſi ; vel vitia ventriculi, hepatis, coli, pancreatis, aliarumque partium.

Pulſus in vomitu critico eſt omnium maximè contractus & minùs inæqualis ; arteria ſub digito rigeſcit, & fremere videtur.

1. *Vomitus à crapulâ* Frid. Hoffmanni Spec. 1. B.

Ille eſt qui ob nimiam alimentorum aut potulentorum copiam aſſumptam ſupervenit ; in eo, ſi ante coctionem evomantur, colorem & ſaporem ingeſtorum referunt egeſta ; ſi præceſſit aliqualis coctio, acidum olent ; accedunt capitis gravitas, vertigo, titubatio, cardialgia, ructus, nauſea, pondus ventriculi, labii infimi tremor, copioſa muci exſpuitio, gutturis irritatio, levamen à vomitu, quo cruda ejiciuntur.

2. *Vomitus à ſaburrâ.* Frid. Hoffmanni Spec. 2. B.

Si carnes ingeſtæ putruerint, ex illis reliquiis irritatus ventriculus etiam ingeſta reſpuit, & fœtore ſaburræ ultimæ vomitiones inficiuntur ; adeſt nauſea frequens, cardialgia, horror juſculorum & carnium, ſitis refrigerantium & acidorum, fœtor oris, linguæ ſordities, febricula, capitis vertiginoſa gravitas, pondus, non verò dolor acutus in epigaſtrio ; ea omnia indicant emeticorum, & dein catharticorum utilitatem, niſi vomitus uber ſit & facilis, aut potu tepido expeditus & ſufficiens evadat.

3. *Vomitus lacteus* Kerckring. obſ. an. 40. L.

Lactentes utplurimùm lacte ingurgitati, illud regurgitant. Hoc debent alumni ſuis nutricibus, quæ ut lactis ſui copiam oſtentent, infantes lacte continuò infarcire amant, unde debilitatur eorum ventriculus, vel

ſtatim à concepto gravi pathemate lac præbent alumnis vitioſum, quod in ventriculo non digeritur; hinc vel coagulatur, vel putreſcit, unde vomitus excitatur, ſalutaris quidem, ſed à principio morboſo, & ſæpè puerulis funeſto oriundus. Apii paluſtris ſucci potus eum vomitum ſanat; doſis drachmæ vj.

4. *Vomitus à dentitione.* A.

Pueris, circa ſeptimum menſem ætatis ſuæ, dùm primores perpullulant dentes, diſtractâ tunicâ, quæ ab ore ad ventriculum protenditur, accidunt vigiliæ, anxietates, gingivarum pruritus, oris fervor, papillæ mordendæ, aut cujuſvis oblati corporis mordendi cupiditas; febris, alvi conſtipatio, frequens vomitio lactis aut ingeſtorum; & ſi atroces dolores fuerint, febris acuta, motus convulſivi, quibus ſe comites adjungūnt ſymptómata vermes etiam indicantia; minùs malè ſe habent, quibus diarrhœa ſupervenit, non verò vomitus; hiſce verò poſt aliquot dies ſedatis, raro accidit ut dens optatus prorumpat, ſed tantùm, ut aiunt nutrices, gingivæ reduplicantur; ſubſequenti autem menſe dentes, ne advertente quidem nutrice, prorumpunt.

Tot vana & noxia laudantur in hoc morbo auxilia, ut ea enumerare pigeat. Videantur Auctores, ut *Sydenham*, *D. Lazerme*, &c.

5. *Vomitus verminoſus* Amat. Luſitan. cent. 1. cur. 5. Frider. Hoffmann. §. 24.

Quandiu ſolo lacte utuntur infantes, tandiù à vermibus immunes ſunt; ablactatos, vel carnium eſui indulgentes infeſtant ſæpius, quod indicant odor ſingularis, quem acidum dicunt omnes, & tamen ab acido diverſiſſimus eſt; anxietates & morſus tùm ventriculi, tùm abdominis tranſitorii, vomitus cum vermium per nares, œſophagum, anumve eruptione; quandoque reptantes per œſophagum vermes ipſi pueri ſuffocati digitis extrahunt; nares continuò pruriunt, tuſſis gutturalis vexat, facies in horas rubet & pallet alternatim, ſopor eos detinet cum febriculâ, dejectiones liquidæ, griſaceæ, odor ſudoris verminoſùs, proprius; vomitus pituitæ pellucidæ, diræ quandoque in ipſo ſopore convulſiones brachiorum, capitis, oris; demùm oculis ſursùm rigidis, ita ut album tantùm appareat, ad patriam ſuam cœleſtem relicta hac miſeriarum valle, puræ eorum tranſmigrant animæ.

Si credamus Veteribus, materies acido-dulcis ſanguinem coagulans, horumque vermium pabulum, eſt omnium ſymptomatum principium; ſi *Gualtero Harris* fides adhibeatur, ab acido omnia pendent quæ abſorbentibus copiosè aſſumptis debent curari. Omnes ferè Medici dulciariis aſſumptis vermium excluſionem tribuunt; ſolus *Valiſnerius*, ſagax obſervator, contendit à dulcibus, bellariiſque vermes moleſtari, & hinc commotos ſuas ſtrages rependo, confricando edere, ſi lumbrici fuerint, de quibus hîc tantùm eſt quæſtio; nulla hactenus firma eſt theoria; in praxi verò venæ ſectio quadrimis & provectioribus inſtituitur cùm febris acuta eſt, licet non conſentiant mulieres, ſed parcè & raro mittitur ſanguis; dein lacte

ſolo

solo lactentes aut jusculis nutriuntur infantes; cathartica vermifuga ex sennâ, floribus persicorum, mannâ cum infuso seminis santonici iterantur; vel emetica, ut tartarum stibiatum ad granum unum, vel paulò ultra, aut syrupi glauberiani guttæ sex circiter propinantur, ea verò die raró vermes per inferiora excluduntur, sèd diebus à catharsi vacuis offeruntur succus limonum cum oleo, vel potus ex aquâ portulacæ, naphæ, confectione hyacinthinâ, semine santonico, corallinâ, nec non injiciuntur clysmata ex uvis passis, ficubus, melle, similibusque parata; & tunc lumbrici quandoque plures ejiciuntur. A millepedibus vomitum pertinacem vidit *Auctor nuperus Observat. Medico-Practicar. pag. 89.* Duobus oniscis rejectis sanatus est æger.

6. *Vomitus ruminatio.*

Sunt homines qui unâ aut alterâ à pastu horâ placidè ingesta alimenta ex ventriculo ad os usque regurgitant, & lobatim exspuunt cum aliquali masticatione; imò qui iterùm ea deglutiunt, ut boves & capræ; unde meritò ruminari dicuntur, quod incommodum & adstantibus nauseosum est; post lautiores dapes hoc tantùm accidit.

Rusticus Cadomensis, fortè premens manibus abdomen, sensit alimenta recens ingesta ad os ascendere, atque ea cum voluptate gustata iterum deglutivit; cùm per aliquot dies hoc experimentum voluntariò iterasset, hæc ruminatio in consuetudinem abiit, & sine voluntatis jussu per triennium quotidie horâ unâ & semisse post pastum perseveravit, inde robur minimè imminutum, sed sudor & urina copiosior, dejectio verò alvina rarior; nullum de cætero detrimentum; hoc demum rescivit Confessarius ac crimini vertit, quòd voluptatis causâ initio hæc ruminatio fuisset instituta, proindeque jussit ut alimenta vel in os reversa subitò exspueret, vel in stomacho retineret; ultimum non potuit, unde ruminata exspuere cœpit; inde verò intra quindecim dies debilior evasit, à labore consueto defatigatus, pallidus emaciabatur; hinc alvus adstricta, pedum phlegmatia, somnus inquietus, insomnia terrifica: Medicus consultus præscripsit ut alimenta in os reversa subitò deglutiret, ruminationem pro viribus impediret, masticatis post pastùm jucundis stomachicis, ut conservâ angelicæ; sero lactis copioso alvum laxavit, & post decem dies æger à ruminatione & aliis incommodis immunis vixit: *Hæc scribit D. Du Saulsay Medicus Cadomensis.*

7. *Vomitus à veneno* Frider. Hoffmann. spec. 4. Journ. de Med. Avr. 1757, Cl. Majoult; *hyperemesis* Tralles de opio p. 5. A.

Sumpto *arsenico* vomitus brevi lethalis legatur in *Salmuthi cent. 1. observ.* 10. Erosio fundi ventriculi & inflammatio inventa est, dorsùm & scrotum lividum; sumpto *decocto hellebori albi* seu veratri, convulsiones & vomitus immanes, citò lethales. Inventa sunt intestina flatu distenta, in ventriculo corrosio & macula nigricans magna, pulmones spumei nigricantes: *Boneti Sepulchret. T. 2. p. 91. observ. 6.* Similem casum à *gillâ vitrioli* malè præparatâ, *Henr. ab Heers.* In Chymici cadavere observavit *Bonet. ibidem.*

ibidem. A *fungis venenatis* vid. *Hildan. cent.* 4. *obf.* 34. *Lemonier*, *Hift. de l'Acad. R. des Sc.* 1740.

8. *Vomitus à pyloro callofo* Frider. Hoffmann. §. 22; Willif. Tom. 2. pag. 24; Bonet. de vomitu obf. 17. ubi cafus plures, obf. 18, 19, 20. Cl. Razoux Journ. de Med. Dec. 1756; Nov. 1759 p. 409.

Ter illam fpeciem in ægris obfervavi, & in eorum cadaveribus principium tetigi; accidit vomitio tribus circiter à paftu horis, adeoque cum pafta chymacea proximè in pylorum immittenda eft; fruftrà omnia auxilia tentantur, quotidiè poft paftus vomitio revertitur, unde fenfim ægri contabefcunt, debilitantur; alvus ferè claufa eft, aut raró deponitur; jejuno ventriculo, fi fupinus & genibus flexis exploretur æger, quædam durities in regione pylori, quandoque in fine duodeni, & aliis in locis fentitur; poft mortem inteftina mirè coarctata, indurata, quandoque duodenum à tumoribus fcirrhofis compreffum, plura vifcera indurata reperiuntur; poft annum circiter moriuntur; ufu lactis pro omni cibo fatum procraftinatur; à nummo deglutito pilorum obturante cafum vidit *Kerckring. obf. an.* 1.

9. *Vomitus hypochondriacus.* Vide Colicam hyftericam Frid. Hoffmanni fpec. 4. C.

Scorbuticis, quartanariis, lienofis, cachecticis communis eft; prafini, æruginofi, virides, biliofi funt vomitus: Vid. *Act. Acad. Bononienf. Tom.* 2.

10. *Vomitus ab ulcere ventriculi* Bonet. Sepulchret. Tom. 2. pag. 89; Hildan. cent. 5. obferv. 36. C.

Illum præcedit dolor ventriculi acerbus, conftans, five phlegmone fpontanea accefferit, five à deglutitis aciculis, officulis punctus fit ventriculus; rupto abfceffu, dolor minuitur; fed vomitus in longum tempus perfeverat, ita ut veneno quandoque tribuatur; pus tam paucum vix in rejectis cognofcitur: apertura cadaverum principium morbi declarat.

Similem cafum in quo pituita ad aliquot libras evomebatur cum alvi conftipatione, obfervavit *Marcell. Donatus hift. lib.* 4 *cap.* 3: pylori tunica interior erat exefa, unde chymi irritantis tranfitum denegabat.

In ventriculo hominis vomitu habituali defuncti ulcus fiftulofum invenit *Schneiderus*, *de Catarrhis pag.* 439. Æftus lentus, vomitûs pertinacia, ægri extenuatio, febricula hanc fpeciem produnt.

11. *Vomitus ab fteatomate ventriculi* J. Rhodii, obferv. 63. cent. 2; Boneti Sepulchret. de vomitu obferv. 15. C.

Vomitus alimentorum femicoctorum, alvi conftipatio fenfim crefcens; morbus habitualis, abfceffus, vel fteatoma nunc in pyloro, nunc in cardiâ, nunc in fundo ventriculi; juvamen ab infeffu in aquâ tepidâ.

Ab fcirrho in fupernâ parte ventriculi & omenti ortum vidit *Riverius cent.* 2. *obferv.* 48. Ab abfceffu, *vide Riolan. lib.* 2. *Anthropol. cap.* 20.

12. *Vomitus gravidarum.*

a. *Idem febricofus*, Vandermonde Journ. de Med. Mars 1757 pag. 198.

Eum fcilicet fingulis diebus eadem horâ revertentem obfervavit *Vandermonde*, eumque vulgaribus remediis refiftentem fanavit folo extracto kinkinæ.

Ut

Ut plurimùm vel biliofus eft, vel alimentaris. Biliofus manè jejunis accidit, & laboriofior eft, ac gravior, ferè convulfivus: ille fedandus eft ope phlebotomiæ quandoque repetendæ, potu vel acefcente ut limonatæ, vel diluente ut theæ, infufo croci, unde juvatur bilis excretio, rejectio; vel ftomachico, ut infufo florum chamæmeli, fummitatum centaurii minoris, abfinthii, coffeæ, vel aquæ naphæ, vel cocolatæ, vel quiete in lecto curatur, aut prævertitur.

Vomitus ciborum ftatim à paftu minus laboriofus eft, verùm inanitionem inducit & debilitatem: huic etiam confert phlebotomia; aliàs juvat aquæ potus; alias verò vini, imò elixirii proprietatis ad paucas guttas; alias theriaca. Interea vomitus quandoque falubris eft, inde felicior parturitio; hoc fuppreffo ægriùs habent plurimæ, minùfque appetunt cibos, in quo cafu vomitus eft naturæ committendus. Vomitus in gravidis abortum prævertit. *Langrish.*

13. *Vomitus bezoarticus* J. Breynii, Philofophic. Tranfaction. n. 459, 1741. G. Konig Tranf. Philof. 1678. n. 3. C.

M. Lawer 21 annos nata per biennium idemtidem evomebat lapideas concretiones, quarum ftrepitus, etiam palpando, in ejus epigaftrio percipiebatur: mirum quidem quod per quatuor menfes fine cibo & potu vixerit, quod clyfmata plurima vomitione rejecerit, quod urinas virides & arenofas pluries minxerit: *Collect. Acad. Tom. I. p.* 426.

Quidam laborans pyrofi magnam copiam abforbentium, teftaceorum ingeffit; demùm fupervenit vomitus cum fenfu ponderis in diaphragmate, & poft longum cruciatum obiit. Secto cadavere inventi funt in ftomacho plurimi calculi, quorum alii corallia, alii globulos referebant; quorum icones vide *volum.* 9. *Philofoph. Tranfact. Abridged. pag.* 171.

14. *Vomitus rabiofus* Anton. de Ulloa Voyage en Amerique, vulgò *la Chappetonade*; Hifpanis *Vomito prieto.*

Chappetons ibi vocantur qui fortunam experiuntur, & quæftum, victumve apud Carthaginienfes induftriâ fuâ quærunt; inopia facit tùm ut prava, viliaque alimenta hauriant, tum ut frigori nocturno fe exponant, quo nihil periculofius in regione fervidâ. Succedit vomitus lethalis, fæpiùs ftipatus delirio ita furibundo, ut nifi vinculis coerceatur æger, is fe unguibus, dentibufque miferè dilaniet; in mediis hifce tormentis rabiofus exfpirat.

Hic morbus eos tantùm aggreditur qui has regiones ab aliquo tempore inhabitare cœperunt, nec erat cognitus ante annum 1730.

15. *Vomitus atrabilarius* Bonet. Sepulchret. obferv. 23. de vomitu; *Morbus niger* Hippocratis. A.

Quidam nigricantia, aut æruginofa vomitu affiduo rejiciebat; inventum eft duodenum ubi arcum, feu angulum conftituit, omninò obturatum, unde bilis in ventriculum refluebat, morâ nigricabat.

In vehementibus naufeis, inteftini duodeni finis, à duplicaturâ transversâ mefocoli arctatus, bilis uberiùs tunc affluentis tranfitum denegat, unde bilis poft primas vomitiones ferè femper accedit in ventriculum. Vomitus atræ bilis hepate obftructo, fcirrhofo obfervarunt *Car. Pifo, de morbis à fero, S.* 4. *cap.* 1, Bonet. *Sepulchret. obf.* 43. ubi plures cafus recenfentur.

16. *Vomitus ab hepate obstructo* Bonet. Sepulchret. obs. 36; Frid. Hoffmann. §. 26.

Eam speciem confirmant observationes aliquot à *Boneto* relatæ, quibus verosimile evadit, bilem in hepate obstructo retentam per vasa sanguifera in colatoria ventriculi refluere, ibique excerni & biliosum vomitum excitare, sive hepar scirrhosum, sive bilis in lapillos coagulata sit in cystide, sive abscessus in hepate ductus biliferos premat: hanc speciem observo à quinque mensibus in muliere, quæ pluries auriginem experta erat, quæque aversatione alimentorum, maximè verò è carnibus desumptorum laborat; sublevatur aquis thermalibus hieme, & acidulis Vallensibus æstate.

17. *Vomitus à pancreate* Bonet. Sepulchret. obs. 53, 54, 55. Vide Nauseam obs. 58.

Hujus pulvini durities, vel ex pancreate putri ulceroso manans pus ventriculum ad vomendum sollicitat, maximè cùm plenus est alimentis.

18. *Vomitus gastrocelicus;* D. P.

Est vomitus habitualis, quem excitat hernia stomachi intra musculos abdominis intrusi, vel in thoracem trans diaphragmatis scissuram adacti; istam varietatem, apud equos satis obviam, vidimus in muliere, quæ post vehementes nauseas in hunc morbum inciderat. Secto cadavere, ventriculus totus in thorace latebat; à quovis partu hæc misera mulier fere suffocabatur, usque quò assumptum evomuisset. In cane similem morbum observant & referunt *Mem. de l'Acad. R. des Sc.*, nec *Sennerto* hic affectus fuit ignotus: vide *Nouvelles Classes de Maladies pag. 152.*

Prima varietas est frequentior, ejusque signa vide in *Classe I de Gastrocele*; & auxilia apud *Garengeot*, *Gunzium*, &c.

19. *Vomitus gastriticus.* Vide Gastritidem.

Epigastrium tumet, & ita acutè dolet, ut ne stragulorum levissimorum attactum sustineat, ut in colicâ hystericâ; pulsus est debilis, frequens cardialgia, mens quandoque stupet, vomitus frequens est, febris veluti maligna, viribus omninò prostratis: *Vide Gastritidem.*

Ab herpete ventriculi vomitum habitualem observavit Panarol. observ. 43. *A pustulis rubris lividis*, Vide Bonet. Sepulchret. obs. 56.

A carbunculo pestilenti Diemerbroeck de peste lib. 4, hist. 15.

20. *Vomitus nephriticus* Bonet. obs. 60. Vide Nauseam. *Vomitus à calculo* Frider. Hoffmann. *p.* 27. A.

Hæc species doloribus nephralgiæ calculosæ, aut etiam nephritidis stipatur; hujus casus octo in *Bonet. Sepulchreto* videsis.

Si arteria renalis cani vivo ligetur, consuto vulnere post aliquot horas rejici materias urinam redolentes testatur *Chiracius*; verùm non semper succedit experimentum.

21. *Vomitus ab œsophago obstructo* Frid. Hoffmann. §. 21; Willis. Pharmac. pag. 17; Fernel. Pathol. cap. 1; Coiteri obs. pag. 121; Littre Hist. de l'Ac. R. des Sc. Willis. *Tom. 2. pag. 25;* Cochi Horti Florentini præfat. Halleri Disput. Tom. III. p. 33. C. P.

Vomi-

Vomitum habitualem ftatim à paftu obfervavit *Littre* œfophago in marfupium dilatato propter fcirrhum intus enatum, quo obturabatur. Similem obturationem glandula Vercelloni intumefacta poteft inducere in canibus. Celebris Florentiæ Æfculapius *D. Cochi* bis obfervavit hunc morbum à glandulâ dorfali fcirrhosâ, & femel à vertebris falmonis deglutitis ortum, ut docuit Anatome; ægri fame perierunt.

22. *Vomitus à cartilagine xiphoideâ*, vulgò *la palette démife*. C.

Prolapfa (vel intus inflexa, ut vidit *D. Lafoffe*) cartilago ventriculum moleftat, qui ut obicem removeat convulfivè contrahitur, alternatimque dilatatur. Similem vomitum obfervat *Frider. Hoffmann.* à ligneis illis, vel balænaceis chlamydibus, *Bufquiéres* dictis, quibus epigaftrium arctant puellæ, ut elegantioris ftaturæ videantur. *Vide Heifterum de luxatione hujus cartilaginis.* Hic morbus, fi rufticos audiamus, frequens eft, reapfe rariffimus.

23. *Vomitus cephalalgicus* Hippocr. aphor. 50. lib. 6. Frid. Hoffmann. §. 28.

Sed vomitio eft potiùs quàm vomitus; oritur vel à percuffo cranio, & poft alimenta bilis ipfa rejicitur, vel à cephalæâ.

24. *Vomitus iliacus.* Vide Ileum. *Vomitus ab herniâ* Frid. Hoffmann. §. 24. A.

Non femper feculentus eft, nec cum ileo, ac bubonocele conjunctus; fed tantùm à refluxu humorum ex inteftinis in ventriculum procedit, ut in ileo.

25. *Vomitus marinus. Mal de mer. Water- Galle* nautis. B.

Eft ille qui navigantes difcruciat cum cardialgiis, naufeis, virium proftratione.

Ille minimè pendet à fœtore cloacæ, licet ille fœtor quandoque concurrat; qui autem vomitu marino defatigari folent, illi etiam in fluminibus navigare nequeunt, navigiis minimè fœtidis quin evomant aut naufeent; itaque nec à cloacæ, nec ab aquæ marinæ odore præcisè pendet hic vomitus. Ille vomitus urgentior eft cùm mare procellofum eft, & potiffimum cùm motus navis eft à puppi ad proram, qui motus vulgò *Tangage* dicitur, atque accidit cùm ventus à pofticis flat, vulgò *vent arriére*; minimè verò accidit aut minùs cùm à vento laterali navigium verfus latus inclinat; minima enim eft navis fuccuffio in hoc fitu. Ad hunc vomitum arcendum 1°. fupra pontem degendum eft: 2°. In loco à puppi & prorâ æquidiftanti, ubi fcilicet minor eft navis agitatio. 3°. Lautè manducandum eft, ventriculus enim fatur minus laborat, quàm vacuus: 4°. Decumbendum eft potiùs quàm ftandum: hæc experti dicunt. 5°. Sunt qui ufum narcoticorum feptimâ quâvis horâ fuadent, & aliquot horis antequam navem confcendant paucis alimentis onerari ftomachum jubent. *De Meyferey 76 n. 5.*

In vomitu quem rheda aliave vectura ciet, perniciofum eft fpiritus, liquores, elixiria ingerere; inde excitatur pyrofis: plures faciliùs evomunt fi in anteriori vecturæ parte fedeant, & ea præpofterè procedat.

Illi vomitus oftendunt digeftionem non ritè fieri, fi ventriculus exagitetur, fed quorfum ftomachus fatur rectiùs digerit; an quia faburra gravatus minus

mobilis

mobilis eſt ? Ægri qui navigantes multum initio vomunt, à priori morbo convaleſcunt. *Langrish*.

Plures vomitu marino rite expurgati, cùm portum appulerunt, multò meliùs ſe habent & voraciores evadunt quàm ante navigationem; & ad anorexiam præſtans eſt quandoque remedium.

26. *Vomitus pituitoſus.*

Senes quorum ventriculus mucum uberem ſecernit; qui tamen helluones ſunt, interdum evomunt uberem muci viſcidi, ſubpellucidi, inſipidi copiam manè jejuno ventriculo, poſt cardialgiam multæque pituitæ exſpuitionem: laxitatem & inertiam ventriculi incuſamus, & tunc ipecacuanha ad vomendum & roborandum, catharſim ex rheo, ſennâ, nec non aquas Belliluca-nas, dein abſinthium, catechu, aloem, ſimiliaque ſtomachica præſcribimus. Hunc obſervabam in D. Lebrun Occitaniæ Prætore. Evacuato ſtomacho offa Hippocratica juvat; fit ex pane toſto, in aqua coćto ad ſiccitatem, dein vino veteri irrigato, coćto & addito ſaccharo; juvat etiam vinum cinnamomo, ſaccharo, ambara aromatiſatum.

27. *Vomitus urinoſus* Haller Phyſiol. T. 2. p. 371. A.

Is procedit à ſuppreſſa urinæ ſecretione in nephralgia, ut accidit Lanfranco ipſi; vel ab excretione retenta ob iſchuriam veſicalem in atretis, *Horſtii Hiſt. Med. pag. 508*; vel ob iſchuriam urethralem, *Hiſt. de l'Acad. R. des Sc. Obſ. 3.*

28. *Vomitus hæmorrhagicus* Obſ. D. de Fontfrede Medici Podio-Velauni.

In febris ſynochi decurſu, cùm hæmorrhagia narium, pulſu dicroto prænunciata, parum levaſſet ægrotantem, revertente illo pulſu, nec hæmorrhagia revertente ſupervenit nauſea repetita, quam brevi ſecuta eſt hæmorrhagia, ſed hæc non ſufficiebat; die ſequenti idem pulſus, eadem vomitio cum hæmorrhagia ſubſequente; tertia vice idem effećtus, & æger convaluit: nullus verò fuit pravus in ore ſapor aut color, nullum ſignum indicabat vomitum à ſaburra excitari, verùm hoc vomitorio conatu naturam uſum eſſe ad hæmorrhagiam criticam narium promovendam veriſimillimum eſt.

29. *Vomitus febricoſus*, Richard Journ. de Med. 1761. p. 35. A.

XIV. ILEUS; Græcis, Hippocrati III. de Morbis *Eileos*, ab *ano eileſis*; revolutione inteſtini ſurſum factâ, vel ab *eileſtai* inteſtini convolutione, vel ab *ileo* inteſtino aliis; Vox ilei eſt æquivoca, adeoque *chordapſo* poſtponenda; rećtiùs ergo *Chordapſus*; *Chordapſos* Celſi, vel *tenuis inteſtini morbus* id. Liv. IV. c. 13; Cælio Aureliano *acutum tormentum*; Pythagoricis *Pragmon* quaſi ſepimentum; Latinis *Iliaca paſſio*, *volvulus*, *convolvulus*; *Copriemeſia* Bonet. ſepulchr. pag. 234; vulgò *Miſerere*; *Paſſion iliaque*; *Ægri Iliaci.*

Charaćter. Morbus eſt acutus dolore abdominis, borborygmis, alvi conſtipatione, & vomitione ſub finem ſtercoraceâ, ſtipatus.

Differt à vomitu per atrocia abdominis circa umbilicum tormina, cum rućtibus,

ructibus, nauseâ, rugitu alvique pertinaci clausurâ. A Colicâ per vomitionem frequentem, demùm feculentam, cum singultu, virium prostratione & sensu exagitationis & volutationis intestinorum. Ab Ileo Galeni discrepat ileus Neotericorum, ut à colicâ.

Causa est facultatis expultricis intestinorum motus inversus, nec obstant experimenta ab *Ill. D. Haguenot* instituta; ligato scilicet in fele intestino tenui, illud post 26. horas sphæroideam figuram adeptum esse docet, atque si icones non fallant, sexdecies majorem diametrum juxta ligaturam acquisivisse, nec tamen in exenterato animali vidit motum antiperistalticum: inde enim non sequitur quòd in ileo ab alio principio orto deficiat hic motus, maximè cùm intestina in abdomine calida & abdominis musculis sustentata illum exsequi possunt: in hoc verò casu vel levissima & vix oculis conspicua sacci dilatati constrictio sufficiebat ad refluxum materiei in stomachum obtinendum, ut in folle hydrostatico depressio utris oculis inconspicua sufficit ad aquam velociter è tubulo projiciendam. Gratis supponit Auctor mechanicâ necessitate contrahi fibras annulares intestini successivè à pyloro versus podicem, cùm natura non difficiliùs hunc motum invertat, quàm libertas motum digitorum argillam amplexantium & exprimentium potest pro lubitu mutare, ut quidam pro lubitu vomendo directionem motus peristaltici œsophagi & ventriculi invertunt; fateor quidem hunc motum in distenso prætermodum tubo non ita expeditè fieri posse, ut in sensus incurrat, nec hoc necessum est ad sursum exprimendas materies, quæ morâ & miscelâ superiorum cum infimis saporem & odorem stercoraceum adipiscuntur, qualem in tenui intestino possunt adipisci. *Morgagni Epist. Anat. XXXIV.* 30.

Principia sunt ea omnia quæ facultatem expultricem, ad hanc consuetam expressionis directionem mutandam, determinant, ut difficultas transmittendi feces per inferiora, sive ob acriorem dolorem in ulceratâ vel inflammatâ parte, sive ob spasmum quo pars inferior coarctatur, ob lumbricorum, nucleorum, scybalorum resistentiam, vel demum ob ligaturam, compressionem, aut intus susceptionem, ac herniam, intestinorum; angustia verò canalis minimè pro causâ vomitus potest haberi, cùm omnis motus vim motricem pro causâ supponat; angustia itaque intestinorum est tantùm frequentius ilei principium. Nullum servatum vidit *Galenus* ex iis qui feculentum vomitum passi sunt.

1. *Ileus Inflammatorius*, Sennert. 1ª. *Species. Chordapsus*; vide Sepulchret. Boneti, Foresti Obs. pag. 336. *Colica inflammatoria* Brendel. MS. A.

Ileus frequentissimus ab inflammatione intestini tenuis oriundus. Cognoscitur 1° ex mali acutie seu celeritate progressûs: 2° ex febre & vehementissimis doloribus: 3° Virium prostratio magna est: 4° nec cibus nec potus contineri potest: 5° graves singultus cum sudore: 6° quandoque convulsio: 7° in loco dolente tumor quandoque apparet renitens, oblongus, chordæ tensæ adinstar: 8° Urina supprimitur: 9° Abdomen inflatur: 10° Respiratio anhelosa, velox. Præcesserunt causæ internæ, vel externæ in-

flammandis inteſtinis aptæ. Species hæc ut plurimùm lethalis eſt intra quatriduum. *Ballon.*

Cura enteritidis & dyſenteriæ inflammatoriæ convenit, non Sydenhamiana. Hanc ſpeciem obſervarunt *Willis de animâ Brutorum*, *Hildanus de gangrænâ*; invenere colum gangrænoſum *Ballonius*, *Henricus ab Heers*, *Blaſius.*

Larga phlebotomia inſtituatur, dein clyſmate emolliente alvus proluatur, potus emulſionatus, parcâ doſi ſed repetitâ, offeratur; vomitio narcoticis idemtidem ſedetur, ſemicupium tepidum dein uſurpetur bis in die; veſpere, ſi dolor, tenſio abdominis exigat & pulſus permittat, phlebotomia iteretur; alvus pertinaciſſimè reſiſtens fumo tabaci ſyringæ ope injecto ſollicitetur. Syringem *Steph. Hales* verticaliter erectam, ano inditam, aquâ tepidâ continuo plenam, nuperi in hoc morbo laudant.

2. *Ileus à fecibus induratis*, Sennert. ſpec. 3. *A cydoniato obturante* Fernel. Pathol. lib. 1; Fontan. p. 84. Hippol. Boſci S. 2. p. 24. D.

Præceſſit diuturna alvi adſtrictio, ſine acuto dolore, acceſſit abdominis gravitas, tenſio creſcens, tactu inteſtina ſtercore turgida apparent, flatus eructantur, febris fermè abeſt, vomitio bilioſa & pituitoſa accedit, creſcente morbo ſtercoroſa evadit. Hæc ſpecies multo minùs acuta & periculoſa eſt quàm prior. Flatum ope follis in rectum immitti ſuadet *Hippocrates* & *Sennertus*; oleoſa, diluentia, fomenta, clyſmata proſunt.

3. *Ileus ſpaſmodicus. Ileus ab humorum anarrhopiâ* Sennerti. A.

Novam ilei ſpeciem teſtatur *Sennertus*, in eo humores ex hypochondriis ſurſum vergebant, ut non ſolum epilepticus & cœcus fieret, verùm etiam ut clyſterem vomitu rejiceret æger ab eo obſervatus. Similes clyſterum imò peſſariorum per os rejectiones obſervavere *Matthæus de Gradibus de vomitu*, *Guainerius* & *Jac. Oethæus.* Similes anarrhopias videmus in inſultu apoplexiæ, capite & oculis cruore turgentibus, rubris, dùm extrema pallent & frigeſcunt. Similes ſpaſmodici motus ventriculi & inteſtinorum obſervantur in colicâ hyſtericâ, cujus curatio in hac ſpecie maximè convenit.

4. *Ileus ab inteſtino compreſſo*, Bonet Sepulchret. C.

A pancreate ſcirrhoſo tumido colum premente inflammante, Kerckring. obſerv. anat. 43.

A ſcirrhoſo tumore oſſiculis farcto colum premente, inflammante, Hippol. Boſci de facult. anat. lib. 2.

A *cancro exulcerante in cœco contracto & ileum inteſtinum ſubingreſſo*, Fabric. Hildan. cent. 1. Obſerv. 61, P. Salii Diverſi, cap. 11.

Ab inteſtino ſub coſtis ſpuriis in hypochondrio dextro compreſſo, Henr. Lavater *Theſ. inaugur. 3.* C.

Rumpi aliquoties inteſtina in hoc morbo docet obſervatio, ut Colum. *Barbette prax. lib. 4. cap. 7. Beniven. de abditis cap. 76;* River. *cent. 3. obſ. 26; D. Martin Hiſt. de l'Acad. R. des Sc. Ann. 1706.*

A Mola tubali rectum premente, Hippol. Boſcus de Facultat. Anat. lib. 2. pag. 23.

A

A Scirrho mesenterii intestina premente. Riolan. method. med.

A Recto per membraneum annulum constricto Bonet. Sepulchret. obs. 24 cas. 9.

A tenui intestino per filum ferreum ab agyrta ligato, Henric. ab Heers observ. 32. pag. 191.

Ab intestini abscessu Bonet. Sepulchr. obs. 24. cas. 10.

Hæc ultima varietas ad ileum inflammatorium attinere videtur: cæteræ verò ileum chronicum constituunt, qualem observavi nuper in adolescentula moniali, quæ tumores scirrhosos in mesenterio gerebat; hæc per tres menses ileo laboravit sine pyrexia & ferè sine dolore, ac non nisi ultimo mense materies vomitione rejectæ levem secum odorem semel aut bis retulere; ea initio non nisi semel in septimana vomebat, sed intra minutum plures fluidi brunnei chymo griseo onusti libras, & quidquid ferè in intervallo ingesserat vomitione rejiciebat, & hic est ilei chronici character; vires ejus sensim imminutæ sunt nutritionis defectu, mors fuit placidissima, lecto ob summam debilitatem diù addicta; virgo sub finem levi delirio visûsque obscuratione affecta fuit; in decursu morbi bis vel ter alvum exoneravit, rejectâ hydrargyri assumpti magnâ copiâ; non nisi sub finem morbi, extenuato abdomine, tumorem mesenterii palpo distinguere licuit.

5. *Ileus à colo pituitâ infarcto.* Boneti Sepulchret. observ. 25. ex Fernelio & Salio Diverso. Corpus semper friget, febris nulla, dolores vehementes, dein vomitus biliosi & pituitosi, demum feculenti, colum pituitâ oppletum & obstructum inventum est.

6. *Ileus herniosus*, Foresti Obs. 20, 21, 22 Lib. XXI. A

A *prolapsu intestinorum in scrotum*, Ballonii Cons. 24 Lib. II, Forest, Obs. 7. Lib. XXI.

A *bubonocele* qui frequentissimus, Ballon. Cons. 31. Lib. I, Mangeti in Boneti Sepulchr. Obs. 26 pag. 237; *Colique provenant d'un boyau pincé*, Puzos Traité des Accouchemens pag. 81.

Ab exomphalo Forest. Obs. Lib. XXI.

Ab hernia vesicæ, Petit Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1707.

Ab hernia Littriana, Hist. de l'Acad. R. des Sc.

Est Bubonocele frequens ilei principium; sunt benè multi rustici, qui de colicâ & nauseâ conqueruntur, nec Bubonocelem se pati monent Medicum, hujus infirmitatis dedecus timentes: unde cavendum semper est ne emetica aut cathartica præscribantur in hoc casu, nisi priùs exploratis ægri inguinibus.

Cura exigit phlebotomiam, situm supinum cruribus inflexis, fomenta ex omasis animalis, intestinis calidis, litus ex oleo, clysmata laxantia, artificiosam à Chirurgo institutam pressionem & succussionem & demum his irritis operationem.

Numquam herniosi debent bracherium deponere maximè cùm cathartica sumunt, cùm tussiunt.

Si inteftinum tenue, quod gravidis accidit, perftringatur in annulis mufculorum tranfverforum, vel in umbilici foramine, fine ullo tumore extùs fenfibili nec indiciis partis affectæ, morbus exfurgit atrox, cujus fymptomata colicam biliofam, flatulentam, fimulque hepatalgiam & nephralgiam referunt. Similem morbum vomitu, pervigilio, febri medio-cri ftipatum feptem phlebotomiæ, clyfmata plura, potiones oleofæ, narcotica ne minimum fedabant in gravidâ feptimeftri; abortum prorita-vit *Puzos*, & fœtum vivum extraxit; mater verò poft biduum obiit. Inventa eft poft mortem inteftini ilei pars livida in annulo dextro vel-licata.

Curatio generica ilei. Naturæ conatus vergunt ad obicem, fi adfuerit, torminofis inteftinorum nifibus fuperandum & materias vomitoriis cona-tibus quâ datâ viâ expellendas, quæ morâ longiori gangrænam indu-cerent.

Vena pro viribus bis vel ter eft fecanda, ut inflammatio fedetur, gan-græna avertatur, inteftina arctiùs convulfa & conftricta laxentur; juf-culis & aquâ pulli quartâ quavis horâ nutriatur æger. Oleum amygdala-rum recens ad uncias plures bis vel ter in die hauriatur; vel decoctum radicis althææ, foliorum malvæ, feminum lini fubftituatur; abdomen oleo tepido illiniatur, vel decocto emollienti foveatur; clyfmata oleófa & de-mulcentia injiciantur: Noctu narcotica cum oleo blando offerantur. Immi-nuto dolore caffiæ pulpa recens ad uncias duas bulliat in aquæ pulli librâ, fiant duo cyathi, cuilibet addatur oleum amygdalarum ad uncias duas; ca-thartica fortiora ab Auctoribus præfcripta fugienda funt.

Si à vermibus, fecibus induratis, volvulo, foveri morbum fufpicio fit; globulos plumbeos duos vel tres fucceffivis diebus hauriat æger, vel hydrar-gyri femi-libram, nec non balneum ex oleo paratum ingrediatur. Vena è talo, fi vires finant, deinceps aperiatur, linimenta, clyfmata repetantur; una falus ægri alvum referari, flatus fœtidos, feces hac via ejici.

7. *Ileus volvulus.* Bonet. Sepulchret. obferv. 20 & 21. ubi cafus viginti tres. A.

Ille eft qui à mutuo inteftinorum fubingreffu vel intus fufceptione depen-det; millena funt hujus exempla; vide *Boneti Sepulchret. obf.* 20. ubi cafus 15. recenfentur. Ego in puerulis, cum & fine ileo, fimiles vidi inteftini in-vaginationes & conftrictiones fpafmodicas in cadavere perfeverantes; ubi enim vermes funt, inteftina eos arctè amplexantur atque infra & fupra ita conftringuntur, ut impervia evadant, tunc conftrictam partem à laxâ fupe-riori invaginari facillimum, fuperveniente hac occafione, vi expultrice in-verfâ, fupervenit inflammatio, dolor, naufea, ileus.

Si hujus darentur figna, indicarentur in hac fpecie globi plumbei, hydrar-gyrus magnâ dofi, potiffimum ubi lumbrici incufantur.

Curam videfis in *Riverii obf.* 26 *centur.* 3. Huc pertinet ileus phyfodes Rolfincii: inteftina enim fæpè flatu diftenfa & portentosè intumefacta obfer-vantur *Plater. obf. lib.* 3 *pag.* 657. *Beniven.*

Gaftro-

Gaſtroraphia eo fine facta, ut digitis evolvantur inteſtina, quâ curatam aiunt Baroniſſam de Landi, apud me fidem nullam inveniet. Vide in *Boneti Sepulchret. notam Mangeti p. 228 Tom. 2.* Eam tamen ſuadet *Cl. de Meyzerey num. 423.*

8. *Ileus Indicus ; Mordexin* Frider. Hoffmann. Tom. 6. pag. 207 ; Gallis *Fer chaud ; Mor-detchin* Mém. de la Chine. A.

Eam ſpeciem Goæ familiarem, & Sinenſibus communem, comitantur ſigna ſaburræ crudæ, vomitiones violentæ, tormina atrocia, ſenſuum obſcuratio. Alii choleram eodem nomine deſignant.

Cura. Obtinetur abſtinentiâ ab omni potu, & ferro candenti pedibus applicato.

9. *Ileus phyſodes* Rolfincii obſerv. 18. lib. 21 ; *Tormentum* Cælii Aureliani. A.

Stipatur borborygmis, alvi conſtipatione, torminibus, & loco vomitionis datur flatuum frequens eructatio, dolor ſupra umbilicum eſt, flatus etiam, ſed non feces alvo excluduntur ; ſpecies à *Foreſto* obſervata, curata fuit, ut ileus inflammatorius ; mulieres tabulam ligneam calidam ventri applicabant infauſtè.

10. *Ileus calculoſus* D. Chaptal. D. Med. M. Clariſſimi. A.

15 Maii 1753. mulier poſt dolores abdominis & alvi conſtipationem in ileum incidit, feculentas materies per triduum vomuit ; multo oleo olivarum propinato, & clyſmatis formâ injecto, nec non potatâ decoctione foliorum violæ, demùm dejecit calculum pollice longiorem, ſemi-pollice craſſiorem, ovatum, ſubalbidum, levem ; quo excreto, alvus ubertim profluxit ; hydrargyri ſemi-libram etiam hauſerat, ſicque ſanata eſt.

11. *Ileus à calloſâ coli ſtricturâ* D. Gauteron, Societ. Reg. Monſp. Secretarius. A.

In iliaco defuncto invenit ille ſagax Medicus colum calloſum arctiſſimè anguſtatum, ut vix calamum ſcriptorium admitteret ; hæc conſtrictio vetus erat, inflammationis expers. Similis caſus eſt apud *Bonetum in Sepulchreto*, ubi obſervatur rectum coalitum. Idem obſervavit *Wahrendorffius Act. N. C. T. III. Obſ. 132.* & apud *Morgagni Epiſt. XXXIV. 34*, nec non *Ill. Haguenot* in homine qui inde enterocelicus evaſerat.

Qui imperforati naſcuntur, eumdem morbum incurrunt.

12. *Ileus imperforatorum*, Journ. de Medec. Novembr. 1757. pag. 59. *Iliaca à recti inteſtini coalitu* Bonet. Sepulchret. C.

Infantes recens nati meconio ſuo non vacuantur ; anus examinetur ; ſi obturatio ſit altior in recto, candelâ cereâ, vel ſpecillo mutico exploretur, & membrana obturans ſe prodet ; quæ citò pharyngotomo, vel cuſpide *troiſcarts* eſt cautè, duce digito indice, aperienda.

Hac operatione neglectâ abdomen intumeſcit, tenditur, dolet, vomitio, cum torminibus acutis accedit, febris inflammatio, ſphacelus, mors intra hebdomadam.

Nemauſi puella puber ano & genitalibus externis ab ortu deſtituta, de cætero

cætero ſana, imò pulchra, quolibet triduo vel biduo oborto circa umbilicum dolore, excrementa alvina per os rejiciebat ab annis quatuordecim, urina verò ex papillis mammarum aliquoties in die ſtillabat, narravit autopta *Ill. D. Baux, Medicinam cum laude ſummâ faciens Nemauſi, Regiæque Scientiarum Societatis Monſpelienſis Alumnus meritiſſimus.*

13. *Ileus verminoſus. Iliaca paſſio à vermibus* Gordon. pag. 263. A.

Hanc ſpeciem vidi ipſe in adoleſcentulâ, quæ per os omnia rejiciebat, cum materiebus acidis, verminoſis, vivido dolore ad umbilicum, borborygmis, ita ut ad ileum magis quàm ad aliud quodvis genus hic morbus accederet; interea alvus libera erat, non pertinaciter adſtricta; hæc ſpecies multò minùs eſt periculoſa ileo vulgari ſeu volvulo, & catharticis vermifugis cedit.

14. *Ileus à veneno.* Vide *à catharticis*, ut *veratro*, *colocynthide.*

Sartor Monſpelienſis arſenici albi drachmam unam loco cremoris tartari in potu cathartico hauſit; 1° ſtatim ſenſit ſe comburi, ſuffocari; vomitu continuo, ardore ventriculi, oris excruciabatur: 2° Extrema frigeſcebant, facies plumbea, pallida, ſudore frigido perfuſa: 3° Singultus frequens, ſapor in ore horrendus: 4° Pulſus parvus, rarus, tardus, intermittens: 5° Sitis inexhauſta, anxietas horrenda: 6° Conſtrictio pectoris ineffabilis: 7°. Per octo primas dies nulla urina, nullus ſudor, niſi in facie, lingua ſicca: 8°. Per ſeptem primos dies vomitus aſſiduus, blioſus, brunneus, abdomen molle, per quatuor dies alvus omninò clauſa, reliquis diebus liquida, brunnea dejectio: 9° Circa quartam diem eſchara nigra, craſſa, ex ore, œſophago rejecta eſt, ſubſequente hæmorrhagiâ: 10° Circa ſextam diem æger eſcharam ventriculi evomuit, pulſus nullus; die ſeptimâ priapiſmus cum rigiditate, erectione, dolore penis, balano livido per 24 horas; octava die anxietates auctæ, febris cum pulſu pleno, intermittente, accedunt convulſiones, delirium obſcurum, veſperè mors.

Cadaver aperiendum juſſit Magiſtratus; adfui; dentes carnibus denudati; linguæ papillæ nudæ, totum os membrana ſuâ ſpoliatum, villoſa tunica ventriculi nulla; ventriculus liquore atro cum ſedimento quaſi carbonum tritorum plenus, inteſtina atro-rubra, valvulæ integræ, gangræna in pyloro, in amygdalis, & foramine linguali.

Cura. Hauriantur quæ præſto ſunt ex oleis, juſculis pinguibus, lacte, dein gummi arabicum in aquâ ſolutum, mucilago ſeminum lini, fiant ſimilia clyſmata, gargariſmata.

℞. Clyſma ſequens pluries feliciter ſucceſſit in ileo vulgari; in decocto florum malvæ, chamæmeli & meliloti infunde per bihorium foliorum rutæ recentis manip. j; in colaturæ libra & ſemiſſe diſſolve ſalis ammoniaci, drachmas IV; adde olei nucum & mellis mercurialis, ana, uncias ij: divide in duo clyſmata intra bihorium injicienda ut alvus exoneretur. *Journ. de Med. Nov. 1761.*

XV. Cholera; *Cholera-morbus*: *Trouſſe-galant* D. Tiſſot. A *chole*, bile, dicta fuit, vel ob *cholades*, ſeu inteſtina, ex Tralliano.

Qui

Qui metuunt ne cholera cum iracundiâ Gallicè dictâ confundatur, vocant *choleram-morbum*, ac *cholericam passionem*. Ægri *cholerici* Aureliano dicuntur. Græcis *cholerìontes*.

Character. Morbus acutissimus vomitione biliosâ aut acri assidua, & diarrhœâ simul violentâ, saltem nauseâ & tenesmo stipatus, cum dolore abdominis, virium prostratione, & non rarò surarum crampis.

Sub finem æstatis frequentissima est quæ spontanea.

Causa est juxta *Galenum* conatus facultatis expultricis ventriculi & simul intestinorum ad evacuandam sursum & deorsum materiam acrem, biliosam, putridamve, quæ suâ morâ veneni ad instar viscera corrumperet.

Materies vomitu rejectas ab intestinis etiam procedere probat non solùm bilis, sed etiam stercoracei smegmatis vomitio ab *Hippocrate* & *Lommio* notata in cholerâ.

1. *Cholera spontanea*, Hippocr. Epidem. lib. 5. Foes. pag. 1144, ubi curatio pessima ex veratro & balneo. Idem, pag. 1159 de Eutichide, descriptio optima. *Cholera-morbus*, anni 1669 Sydenhami.

Illa est species quæ sine procatarsi seu occasione evidenti sponte circa mensem Septembrem, etiam illis qui nullo fructu utuntur, subitò supervenit. Vomitiones enormes, biliosæ, putres per plures horas, dejectiones difficiles & tenesmodes simul vel paulò post succedentes, quandoque & utplurimùm cessante vomitione unam aut alteram diem perseverantes. Tormina ventriculi & intestinorum, cardialgica syncopen minantur; prostratio virium subita summa cum pulsu parvo, dein nullo, vel celeri, frequenti, exili; in extremo facies cadaverosa, livida, extrema gelida, æstus, sitis inexhausta frigidorum, aversatio carnium, anxietas continua, surarum & aliorum artuum contractio spasmodica, crampus dicta.

Morbus ille terrificus, si subitò accersatur Medicus, felicissimè sæpissimè sanatur; ast malè curatus, aut neglectus, brevissimo tempore ægrum è medio tollit.

Cura Sydenhamiana est omnium optima, ut vigesies & ultra expertus sum; nam in Nosocomio generali quotannis quatuor circiter choleræ autumnales dantur.

Ægro adhuc vigenti offeratur aqua tepida, aqua pulli, imò si pulsus valet & dolor intensus sit, vena secetur è brachio. Juscula vel cremores fluxiles quartâ quavis horâ offerantur, sed vix retineri possunt, adeoque post sufficientem evacuationem offeratur antiemeticum Riverii, scilicet unum aut alterum succi vel syrupi limonum cochlear, cum salis absinthii granis viginti; si dolor, debilitas urgeant quâvis diei horâ, huic julapio adduntur laudani liquidi guttæ viginti, vel pro re natâ aqua menthæ, aqua cinnamomi, oleum amygdalarum dulcium: datis hoc modo induciis, juscula retinentur; tunc clysmata ex decocto intestinorum vervecum tepida injiciuntur, parvâ dosi, maximè si tenesmus dolor exigat, quod rariùs accidit, Redeunte vomitione redeo ad antiemeticum, & vesperè

perè ad laudanum, potentiſſimum in hoc caſu cardiacum & fluxum mirè cohibens; ſiti urgente limonata pro potu adhibetur. Poſt tres dies à ceſſatione vomitûs & diarrhœæ, æger ex decocto rhapontici, mirobalani & ſyrupo de cichoreo compoſito, vel ad ſummum manná ſuperadditá repurgatur, & ſic optimè convaleſcit.

2. *Cholera ſicca* Sydenham. Sect. 4 cap. 2, Ballonii, Conſil. 77 lib. 1. *A flatibus* Galen. de cauſ. morbor. 4; *Flatulenta* Menjotii; *Cholera ſuppreſſa* Riverii; *Cholera hypochondriaca* Langii; *Cholera Xere* Hippocr. de victus ratione 103, Galeni. A.

Ab aridâ cholerâ venter inflatur, ſtrepitus fiunt, & dolor tùm laterum, tùm lumborum; nihilque alvus dejicit, ſed adſtringitur; ita affectus ne vomat caveto, clyſterem ex calidis & pinguibus adhibebis, perunctumque in balneum calidum immittes, calidâ irrigabis, ut calefiat. Hippocr.

a. *Cholera auriginoſa à fungis venenatis* D. Lemonnier Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1749.

Hiſtoria diaria. Puella vorat ferculum in quo erat frixus fungus mediæ magnitudinis, totus albus. Vaillant. Hoc in prandio. 1° Horâ quartâ pomeridianâ cardialgiæ; noctu dolores acuti, nauſeæ, vomitiones, dejectiones bilioſæ, vires proſternuntur, cholera perſeverat. 2° Manè pulſus frequens exiguus, vix diſtinguitur; epigaſtrium tumet, pulſat quaſi à cordis mucrone, (duodeno diſtenſo, aortæ pulſationes tranſmittente) præſcribitur aqua pulli, decoctum radicis althææ & ſeminum lini, clyſma iteratum & fotus ex plantis emollientibus, pauxillum theriacæ. Dejectiones ſex cum fruſtis fungi, vomitio nulla. 3° Manè diarrhœa ſedata, cardialgia, debilitas perſtant, meteoriſmus epigaſtrii & pulſatio creſcunt; dejectio bilioſa cum fruſtis fungi. 4° Nox pacata, cutis humida, pulſus melior, urinæ fluentes, ſumitur manna & catholicum, aqua pulli copioſa, fungos dejicit, ſedantur ſymptomata, dormit. 5° Die accedit delirium, pectoris oppreſſio, ſuſpirat, oſcitat, anxia eſt, pulſus evaneſcit, omnia auxilia recuſat, facies pallet, friget, catamenia ſiſtuntur: paratur balneum; ſubſtituitur pediluvium; inde redeunt catamenia ſed parca: ſaphæna ſecatur, dyſpnœa creſcit, convelluntur maxillæ, iteratur phlebotomia è pede: aurigo ſupervenit. 6° Die manè exſpiravit, cutis flavedo evanuit, macula viridis in utroque oculi cantho acceſſit.

Cadavere aperto, phlogoſis parva ventriculi, duodenum flatu valdè diſtenſum, inferiùs ſtrangulatum, hepar tenſum, rubrum, ductus choledochus in medio ſtrangulatus, ſupernè turgidus, infernè vacuus, unde aurigo poſt mortem, bilis in veſicâ fellea atro-viridis, inteſtina vacua illibata.

b. *Cholera dyſenterica auriginoſa* Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1749. Lemonnier.

1ª Die ejuſdem puellæ mater, quadraginta quinque annos nata, robuſta, parciùs hos fungos voravit in prandio, veſpere cœnavit more ſolito. 2ª Summo mane, colicæ, bilioſæ vomitiones, meteoriſmus, pulſus debilis, virium proſtra-

proftratio, lingua ficca, fordida, dejectiones biliofæ: 3ª Ipfi fuccurritur, vefpere melius habet: 4ª Purgatur, dejectiones funt fœtidæ, liquidæ; vefpere laudani guttæ quindecim: 5ª Dejectiones fufcæ, fœtidæ, ramenta dyfenterica, dejectiones cruentatæ, pulfus exilis, extrema frigent, nullus dolor, nec motus in abdomine; tenfio tamen in epigaftrio, noctu ex narcotico dormit: 6ª Dyfentericus fluxus crefcit, fopor altus, facies tumet, oculi flavefcunt, dejectiones mucofæ, cruentæ, grumofæ, cardialgia affidua, furditas, oculi aperti fixi nil vident diftinctè; delirium obfcurum, fugax, datur lilium: 7ª Ipecacuanha præbetur ad fcrupulum, nil vomuit, feceffit, dejectio inde minus fœtida; datur tinctura rofarum, fpiritu vitrioli acidulata, dyfenteria fedatur, datur tinctura rhei cum lixivio: 8ª Ceffat fanguinis dejectio, pulfus major, fopor difcutitur, redeunt fenfus, nocte fudat, dormit: 9ª Dejectiones biliofæ, utitur tincturâ rofarum & rhei: 10ª Fluit alvus, facies detumefcit, aurigo perfiftit, datur ptifana ex cichorio, foncho, fcorzonera; febricula accedit, fomno & madore leni terminatur: Intra decimum quintum diem urinæ fluunt ubertim, aurigo evanefcit, ægra convalefcit.

4. *Cholera à venenis foffilibus.* Vide *Ileum à veneno.*

A vitriolo Amati Cent. V. Obf. 84.

Ab antimonialibus.

Ab arfenicalibus Frid. Hoffmann. de cholerâ obf. 3.

A mercurialibus.

5. *Cholera à veneno animali.* A *Lucii ovis* Gefner. de pifcibus, Schenckii de venenis; A *barbi ovis* Gefner. de pifcibus; Ab *atramento fepiæ* Plin. Hiftor. natur. A.

Hiftoria. Mulier quinquagenaria, & filius ejus ova frixa barbi pifcis ad cœnam edunt; horâ primâ matutinâ ambo expergefiunt cum naufeâ & cardialgiâ atroci, inde vomitus biliofi, acres, fœtidi; hauftâ aquâ pulli, feceffus frequentes, torminofi; injiciuntur clyfmata ex aquâ pulli, perfeverant vomitiones & dejectiones ufque ad vefperam, & convalefcunt ambo; interea adolefcentulus multos in annos debilitatus eft.

6. *Cholera intermittens* Mortoni Pyretologiæ pag. 16, 33, 81; *Tertiana cholerica* Torti de febrib. lib. 3. cap. 1. pag. 124. De Meyferey art. 499 & t. 2 n. 214. A.

Eft fpecies quæ acceffum febris tertianæ, raró quartanæ, fæpiùs tritæophyæ paroxyfmum comitatur.

Initio fcilicet acceffûs vomitio biliofa, prafina, copiofa, acris, fimulque dejectio frequens fupervenit; non raró cum fingultu, voce clangosâ, aut raucâ, oculorum concavitate, angore ftomachi, fudatiunculâ minutâ circa frontem, pulfu exili, extremorum perfrigeratione, aut livore, uno verbo cum fymptomatis choleram regularem ftipare folitis, à quo diftincta eft ifta, quia febris eft fymptoma ipfius periodos concomitans.

Hæc cholera mortem minatur in eo febris acceffu, qui morbi incrementum, aut ftatum conftituit.

Curatur promptâ & largâ kinkinæ exhibitione, ftatim à paroxyfmo inci-

piendo, ufquequò drachmæ minimum fex ingeftæ fuerint ante quatuor horas quæ fubfecuturum præcedunt.

In cholerâ pulfus eft qualis in vomitu fimul & in diarrhœâ contractus; & per intervalla intermittens.

7. *Cholera Indica* Delloni Voyage aux Indes Oriental. Amftelodam. 1689; *Merdechi* vulgò. A.

Symptomata. Sitis ardens, cephalalgia, inquietudo, febris, delirium, alvi fluxus, & vomitus, pulfus fortis & inæqualis, urinæ rubræ & albæ, fed femper limpidæ.

Therapeia. Primum & præcipuum remedium quod huic morbo opponitur; eft combuftio pedis, admoto veru ferreo è latere ad tali partem magis callofam, ufquequò æger dolorem fenfiffe fignificet, quo facto ftatim veru tollitur, & paucis ictibus pars ambufta impetitur calceo molli, eo fine ut phlyctænæ præcaveantur; hæc ambuftio dolorem exiguum infert, & non impediret quominus æger ftatim incederet, fi cholera permitteret: nihilominus choleræ violentiam retundit, & fi febris non evanuerit, ea auxiliis ordinariis eft impugnanda: æger nutritur decocto & cremore oryzæ, in quo etiam, fi febris adfit, multùm piperis additur; idem piper pulveratum capiti infpergitur; à phlebotomiâ abftinent, & cathartica mitiora tantum fedato morbo, & dimiffâ febre adhibent.

Hæc methodus ita empyrica videbatur *Dellonio Medico*, ut eam initio contemneret; verùm multiplici eaque funeftâ experientiâ didicit non aliâ methodo curari hunc morbum, adeoque in femetipfo, & aliis ægris eam deinceps feliciter adhibuit.

8. *Cholera inflammatoria*, Amati Cent. V Cur. 28; De Meyferey Malad. des armées art. 496.

Ea eft quæ enteritidi, ut in cafu *Amati*, feu tumore phlegmonodeo inteftinorum feu gaftritide ftipatur; in hac quantocius phlebotomia inftitui debet, non neglectis fomentis emollientibus, aqua pulli, emulfionibus.

9. *Cholera verminofa.* A.

Eft ea quæ à materie verminosâ in primis viis latitante excitatur. Hujus exempla aliquot obfervavi in puerulis, apud quos materies illa verminofa eofdem ac venenum effectus edebat.

10. *Cholera arthritica. Cholera ab arthritide repulsâ*, ex quâ mortuus eft Sydenham. A.

Ea eft quæ à materie arthriticâ repreffâ per artem, aut ob naturæ debilitatem retentâ exoritur.

11. *Cholera crapulofa*, de Meyferey Art. 498.

Ea eft quæ à nimiâ ciborum & potulentorum ingurgitatione, vini potiffimùm nimiâ potatione procedit, naturâ hanc farcinam fupra & infra cum impetu eliminante; hic verò affectus fugax eft & falubris.

XVI. DIARRHŒA; *Cacatoria* Galeni Lib. IV. p. 790; *Rheuma gaftros* Galeni in I Prognoftic.; *Rheumatifmus* Tralliani Lib. VIII cap. 7, Afclepiadis,

piadis ex Aureliano, *Defluxio* Cælii Aureliani Lib. III de morb. ac. cap. 22; *Catatropha*, *Diarriea* Gilberti Angli; *Alvi fluxus*; *ventris profluvium*. *Diarrhée*; *cours de ventre*; *bénéfice de ventre*; *flux de ventre*; *dévoiement*. Ægri *Diarrhoici*, *Foireux*.

Character. Recrementorum & excrementorum utplurimùm fluxiliorum frequens per anum dejectio morbosa, id est, constans & notabilis.

Differt à cœliacâ & lienteriâ ex eo quòd non excernantur cibaria, aut crudà, aut in chylum mutata, ut in quibusdam lienteriæ & cœliacæ speciebus, sed excrementitiæ, aut recrementitiæ materies. A tenesmo, quòd nisus ad egerendum non sint inanes. Ab hepatirrhœâ & dysenteriâ, quòd ejecta non sint cruentata. A melænâ, quòd non sint nigra.

Causa dejectionis cujusvis sufficiens est nisus facultatis expultricis major resistentiis oblatis ex parte fecum & sphincteris, valvularum, &c: sed quod hosce conatus excretorios determinat, est molestia quam materies mole, morâ, acredine, pondere, vel quomodocumque in intestinis excitant; raro facultas à terrore ad agendum commovetur.

Materies morbifica est vel peregrina, ut venenum, medicamentum, vel humor in sanguine genitus ad intestinale colum delatus, ejusque tunicas molestans, ut in diarrhœis criticis, serosis, adiposis, seu colliquativis; vel succus biliosus, pancreaticus, similisve in cavum intestinorum delapsus; vel demùm feces corruptæ, vitiosæ, acres; in omni specie primò ingestorum reliquiæ egeruntur, deinde pro victûs ratione ejectiones cum hisce reliquiis commixtæ, vel puriores apparent, & prout bilis, serum, vel alter humor prædominium tenet, diarrhœa biliosa vel serosa nuncupatur; pulsus intermittens, observante *Solano Doctore Medico*, diarrhœam criticam præsagit.

1. *Diarrhœa stercorosa* River. *Diarrhœa à ventriculo & cibis corruptis* Sennerti; *Diarrhœa stomachalis* Gaspar. Hoffmanni. *Fluxus cibalis* Sennerti; *Bénéfice de nature.*

Illa est quæ à crapulâ, vel indigestis alimentis utplurimùm à voracitate orta, sine febre, & cum euphoriâ unam aut alteram diem perseverat, ex quâ nedum vires imminuantur, functiones reparantur, fames prostrata resurgit; & cùm ob copiam chymi, vel chyli cæterum cocti, sed in venas lacteas non transmissi, excitetur, fluxus cibalis aut chylosus audit, licet excreta sint nequaquam alba, sed non stercoracea, liquidiora; qui voracius cibos digerunt, non satis masticant, aut qui sunt edentuli, imò etiam balbi, notante *Hippocrate*, huic morbo sunt obnoxii. Rheum, rhaponticum, syrupus de cichorio compositus in curâ primas tenent.

2. *Diarrhœa vulgaris*; *Diarrhœa à toto corpore sine febre* Sennerti. B.

Ea differt à stercorosâ quòd diuturnior, graviorque sit, atque cùm ab ingestis non possit suppeditari tota quanta evacuatur materies, ea ab intestinorum colatorio magnam partem excerni verosimile est, adeoque à toto corpore suppeditatur, id est, à sanguine qui per hanc viam depuratur; hujus itaque principium est uberior putridi serosique humoris excretio ex colatorio

inteftinali, unde cum fecibus ea ratione dilutis evacuatur diarrhœæ formâ. Diæta tenuis, potus ex cruftâ panis tofti in aquâ infusâ, & cathartica lenia; fed adftringentia præmittantur; dein diafcordium, vel theriaca præfcribantur.

3. *Diarrhœa febrilis* Boerhaave *aphor.* 719; Sydenhami conft. epid. cap. 4. pag. 31; Stahl. de febrib. pag. 64; *Diarrhœa à toto cum febre* Sennerti. A.

Ea eft quæ fynochum verfus finem comitatur; in febris quippe proceffu; ubi malignum in ventriculo humorem nonnihil fubegerit natura, & ad inteftina amandaverit, illa ab acri humore ex hoc fonte, perpetim fcaturiente, ufque adeò corroduntur, ut non poffit non infequi diarrhœa.

Cognofcitur hæc fpecies quòd initio febris æger in vomitum propenfus fuerit, nec tamen ei emeticum fuit præfcriptum.

Ab hac diarrhœâ æger, jam febre debilitatus, ulterius enervatur, eo tempore quo natura fuis viribus magis indiget ad febrilem materiam, quæ fanguinem inficit, corrigendam, & aliâ fortè viâ evacuandam, unde periculum.

Hanc fpeciem non raró comitantur, aut præcedunt naufea, cardialgia, anxietas, jactatio, fufpiria luctuofa, linguæ fordities, nigredo, &c.

Curatur, præfcripto quantociùs emetico, fi vires finant, & vefpere fequenti paregorico leviter cardiaco; adftringentia verò parum profunt.

4. *Diarrhœa pituitofa; Album alvi profluvium* Guill. Pifon. cap. 9. D.

Perfpirationi impeditæ, adeòque crudo & pituitofo humori in inteftinis excreto tribuitur apud Indos; ægrum magno dolore paulatim languefcere facit, fine febre eft; omnia ætati, hiberno id eft pluvio potiùs quàm æftivo tempore, ad menfes, nonnunquam ad annos durat.

Curatio à clyfteribus abftergentibus incipiat, ut ex melle paratis; corpus præparetur fyrupis fimilibus, dein ad ipecacuanham confugiendum, fcilicet hujus radicis drachmæ duæ cum vel fine oxymelite coquantur in aquæ unciis quatuor; per noctem maceretur decoctum, & fumatur manè fequenti; poftridiè femel atque iterum pro re natâ, die fecundâ, imò tertiâ, ejufdem ipecacuanhæ jam coctæ decoctio fumenda, tùm quòd ægri debiliores eam faciliùs ferant. Hæc *Guill. Pifo.*

5. *Diarrhœa carnofa* Wolfgang. Wedelii Collect. Acad. Tom. 3. pag. 588, Peyeri de glandul. inteftin. exercitat. 1. p. 2. C.

Ad dyfenteriam accedit hic morbus, aut potiùs ejus eft fequela.

6. *Diarrhœa variolofa* Sydenhami pag. 97, 94, 83; *A miliari* Roncalli Medic. pag. 151. 153; *Rubeolas fubfequens* Sydenh. pag. 122, Morton. pag. 28. A.

Ut ptyalifmus adultis in variolâ confluente falutaris eft & neceffarius, ita in confluente variolâ apud infantes, feu impuberes diarrhœa falutaris eft, licet non æquè conftanter accedat, & in difcretis variolis fit infalubris; in confluentibus etenim hac viâ apud infantes natura fe viru variolofo partim exonerat; aft in difcretâ non exfuperat illud virus, & tunc tantùm fupervenit diarrhœa cùm à frigore fufcepto repercutiuntur puftulæ, & materia morbifica retrocedit.

Malè

Malè locata imprudentium muliercularum opera in ſiſtendâ diarrhœâ, quæ infantibus variolâ confluenti affectis accidit, multa infantium millia letho dedit; ſecùs feliciter perſeverat ad finem morbi; è contra in diſcretâ variolâ diarrhœa ſuperveniens accidit, vel à repercuſſione per frigus externum, vel ob evacuationes indebitè factas, atque illis uſu cardiacorum, & regimine conformi opitulandum eſt, quæ tamen ultra non ſunt continuanda, quàm ſymptomata quæ ex hac repercuſſione proceſſerunt; aquæ itaque ſtillatitiæ & diaſcordium indicantur.

Diarrhœa autem non ſolet ita maturè infantes invadere, ac adultos ptyaliſmus. Quocumque autem temporis morbo ingruerit, niſi ante ſiſtatur per artem, ea ſolet ſingula morbi ſtadia decurrere: diarrhœa rubeolam non raró excipit vel etiam ad plures ſeptimanas excurrit poſt morbi omniúmque ejus ſymptomatum fugam, *Sydenham. pag. 121*, maximè ſi regimine calidiori morbilloſi uſi fuerint; hæc autem diarrhœa venæ ſectione non minùs ſanatur quàm peripneumonia, quæ ab eodem calido regimine quandoque infantes in rubeolæ ipſius decurſu aggreditur, cum puſtularum retropreſſione periculoſiſſimâ. *Sydenham. pag. 122.*

Si in variolâ diſcretâ ante eruptionem ſuperveniat diarrhœa, illa à ſaburrâ primarum viarum dependet atque catharticis, ut rheo, myrobalanis, dein verò abſorbentibus eſt impugnanda.

Factâ eruptione in diſcreta variolâ, diarrhœa eſt inſalubris, atque ope diaſcordii, theriacæ & abſorbentium eſt reprimenda, ſecus collaberentur puſtulæ, parcè tamen apud infantes narcotica ſunt præſcribenda.

7. *Diarrhœa acraſia, incontinence du ventre.* L.

Incontinentia alvi eſt non frequens, ſed intempeſtiva & involuntaria alvi depoſitio, qualis accidit pueris dormientibus vel etiam vigilantibus ſed invitis, aut ſui nimiùm negligentibus; hic pravus mos corrigitur minis, verberibus, curando ut alvum exonerent antequam lectum petant, cavendo ne nimium cibis ſe ingurgitent, ne cibis dyſpeptis utantur.

8. *Diarrhœa biliofa* Alex. Tralliani, Frider. Hoffmanni T. 2. pag. 165; *Cœliaca* Cælii Aureliani non Neotericorum. A.

Cognoſcitur ex flavedine biliosâ excretorum, torminibus & calore viſcerum, ſiti & ſiccitate oris, febre ſæpiùs adjunctâ, oris ſimul amarore, linguæ flavedine, cauſis calefacientibus prægreſſis, temperamento bilioſo, tempeſtate calidâ prægreſſâ.

Solvit ſæpè tertianam, tritæophyam aliaſque febres bilioſas, necnon amphimerinam catharrhalem benignam; potus optimus ex ſale prunellæ, ex nitro, aquis acidulis, ſedatâ febre; affinis eſt valde diarrhϾ cholerioidi, ſed non eſt inflammatoria.

9. *Diarrhœa arthritica* Muſgrave de arthritide anomalâ cap. 4; Sydenham p. 485; Baglivi p. 429. D.

Eſt illa quæ ſpontè arthriticis dolentibus ſuperveniens dolores & tumores pedum ſupprimit; vel quæ materiem arthriticam ad inteſtina divertens ſolitum arthritidis paroxyſmum prævertit; vel quæ demùm in

veteri arthritide, ob cruditates labefactato ventriculo, accidit. Hæc ultima eſt peſſima*, vino & ſtomachicis debellanda; quæ à catharticis oritur, ut hypercatharſis curanda, prior verò naturæ ſæpiùs committenda eſt.

10. *Diarrhœa ſeroſa* Car. Piſon. de colluv. ſeroſ. *Diarrhœa cerebralis* Gordoni; *Diarrhœa aquoſa* Frid. Hoffmanni Tom. 2. pag. 117; *lymphatica* Lambſma. C.

Illa ſpecies cognoſcitur ex quantitate ſeroſi laticis excreti, non oleoſi & pinguis, ut in ſyntheſticâ; eſt autem vel critica vel morboſa: critica ſi morbis cerebri, ut apoplexiæ ſeroſæ, paralyſi ſeroſæ, aliiſque ſimilibus ſuperveniat, ſi leucophlegmatiæ, aſciti ſe adjungat, & priores morbos imminuat, modò tamen vires ægri adhuc ſint vegetæ; inſalubris eſt, ſi à materie acri inteſtina ſollicitante & ſerum ſanguinis ſolvente foveatur, qualem ſuppeditant cathartica hydragoga.

a *Diarrhœa urinoſa*, Haller Phyſiol. Tom. II. p. 370.

Ea Iſchuriæ ſupervenit: Vide *Tranſact. Philoſ. n. 337; Pechlini Obſ. II. 51; Rhodii Cent. II. Obſ. 90 & 84; Groeneveldt de tuto cantharidum uſu p. 171.*

11. *Diarrhœa purulenta* Benedict. Sylvatic. cent. 2. obſ. 86; Frider. Hoffmanni Tom. 2. pag. 174. obſ. 3. C.

Illa ſequitur ſuppurationem in meſenterio, periodicè recurrit, ſaniem purulentam, quandoque ſanguinolentam fundit à quâ æger levatur.

12. *Diarrhœa Chilienſis*, Feuillée, obſ. vol. 2.

Illa ſpecies ſedem habet potiſſimum in inteſtino recto; Chilienſibus eſt endemica; principium ejus eſt recti inflammatio: ſigna ſunt febris acuta, tenſio podicis, dejectio frequens.

Curatur clyſmatis ex decocto ſolani, quod officinali noſtro affine eſt, ſcilicet ſolanum chenopodii folio, acinis luteis.

13. *Diarrhœa colliquativa* Riverii; *Synthexis* Dodon. pag. 102; *Fluxus colliquativus* Sennerti; *Diarrhœa atrophicorum* Junkeri; *Diarrhœa ſynthetica* Græcis: *Ægri Synthetici*. C.

Duplex eſt hujus varietas; vel enim exacerbantes malignas febres comitatur, ut amphimerinam malignam, & cum ſummâ virium proſtratione, liquidiſſimas, nigricantes, fuſcas & fœtidiſſimas, putres, oleoſas, materies eliminat; unde citò emaciatur æger & exhauritur. Vel amphimerinam hecticam purulentamve ut phthiſicam ſibi habet adjunctam, & excrementa pinguedine fuſâ, putri, liquidâ diluuntur ob ſummam acrimoniam ex qua liquatur totius corporis pinguedo, unde emaciatio, proſtratio virium & mors inevitabilis. In dyſenteria epidemicâ boum vidi ſæpè materies ejectas velut oleo ſupra affuſo obvolutas: unde hæc animalia citò emaciabantur.

14. *Diarrhœa verminoſa*; *Diarrhœa à vermibus* Sennerti; *Larvæ conicæ in fecibus*, Journ. de Medec. Juin 1751 p. 340; *Vermiculi hexapodes*, ibid.

ibid. Janv. p. 33 à D. Bonté : non funt vermes qui hanc diarrhœam excitant.

Cognofcitur ex fignis verminum, lumbricorum, aliunde repetendis; potiffimùm odore proprio anhelitûs in infantibus ablactatis, ex vermium dejectione, ex fecibus grifaceis, morfibus inteftinorum; curatur catharticis pro ætate diverfis, modò vires finant, fecùs abforbentibus & anthelminticis.

15. *Diarrhœa à dentitione* Sennerti. Vide vomitum à dentitione. A.

Qui in dentitione diarrhœâ laborant infantes, ii minus convelli folent quàm quibus alvus eft adftricta; huic autem diarrhœæ fæpè junguntur figna lumbricos defignantia.

16. *Diarrhœa ab hypercatharfi.* Sennerti. A.

Ea eft quam venenum catharticumve inopportunè affumptum excitat: Cathartica fortiora funt vel per fe, ut colocynthis, fcammonium, veratrum, efula &c: vel refpectivè ad eos quorum vifcera funt tenfa, ficca, irritata, non fufficienter remollita, etiamfi benè conftitutis conveniant, ut jalappa, fenna: atque fic inopportunè præfcripta in venenum abeunt.

Illa præceps & torminofa diarrhœa curatur aqua pulli, oleo amygdalarum, fomentis, & cùm vires funt nimis proftratæ laudano, diafcordio, non fecus ac choleram curari diximus. Zeilanenfes ab ufu fchini, cujus fructus *diœvull* dicitur, huic fpeciei funt obnoxii. *Flora Zeilan.*

17. *Diarrhœa choleriodes* Junckeri Tab. 135; Nenteri pag. 401. A.

Hanc magna tormina, dolores, & febris inflammatoria comitantur: huic anfam præbent apud puerperas iracundia, lochiorum fuppreffio, unde puerperæ huic obnoxiæ funt; potus verò frigidus, in his circumftantiis lochia fiftens, morbo anfam præbet.

Curatur phlebotomiâ, clyfmatis laxantibus, potu oleofo, diluente & anodynis.

18. *Diarrhœa adipofa. Grasfondure* Gallis. *Moltengreafe* Anglis. Haller Phyfiol. T. I p. 42. A.

Ex fynochâ ab equitatione violentâ funditur adeps, & partim in venas reforbetur, ubi copiofus cum fanguine mixtus ipfi vifcofitatem magnam concilians, partim in inteftinorum cavum defluit, & feces quafi butyro fufo involvit; differt à colliquativâ quòd fit fine hecticâ.

Cuidam poft fectas marifcas fupervenit fluxus materiæ fpermati ranarum fimillimæ, quæ ad decem libras afcendebat referente *Greifelio*, *Collectio Academic. pag. 16. Tom. 3.*

19. *Diarrhœa lactentium. Dévoiement des enfans de lait.* L.

Eft dejectio pluries in die repetita & liquidior quàm folemne eft lactentibus, ut quinquies, fexies, octies in die; procedit ab apepfiâ, fi excrementa fint fruftis alimentorum mixta, ut pultis, carnis, fructûs, cupediarum &c: fi fint chylofa, grifacea, cafeofa, lactea, grumofa;

maximè si nutrix lactis inopiam pultibus solidisve, cibis maturiùs exhibitis, vindicet.

Quomodo differat à diarrhoeâ dentitionis, signis propriis dentitioni definiendum est; maximè secum virore, gingivarum pruritu, calore, dolore hæc ultima species dignoscitur.

Curatur sublatis principiis, suppressis pultibus, cupediis, cibis solidis; clysmata ex aquâ præmittantur; purgetur infans syrupo de cichorio cum rheo alternis diebus, hujus syrupi uncia una pro dosi est, dein absorbentia & stomachica adhibeantur, ut confectio hyacinthina, oculi cancrorum, corallia præparata.

20. *Diarrhœa febricosa* Mortoni Pyretol. pag. 75, 80, 135. A.

Est species pendens à veneno febrium intermittentium latente quæ ideò ope kinkinæ curanda est.

21. *Diarrhœa pleuriticorum* Sydenham. pag. 99; Baglivi pag. 37. A.

Fluxus alvi in pleuritide sunt perniciosi, quo in casu bolum sequentem præscribit *Baglivus*, scilicet requiei Nicolai & stibii diaphoretici scrupulum unum; fluxuque sedato, si opus sit, phlebotomia imperatur; ideò diarrhœa nocet pleuriticis, quia tùm sudoris, tùm anacatharseos materiem ad intestina divertit & sic naturæ conatus criticos turbat.

XVII. Cœliaca; *Cœliacos pathos* Aretæi; *Ventriculosa passio* Cœlii Aureliani Lib. IV; *Passio cœliaca* Recentiorum; *Passion cœliaque. Cœliacus affectus* Celsi videtur colica periodynia ventriculi; adeoque à cœliaca recentiorum diversissimus; *Ægri cœliaci* Græcis.

Hujus character obscurus est, nisi cum neotericis ex albedine dejectionum desumatur, quod indicavit *Aretæus*.

1. *Cœliaca chylosa* Aretæi; *Diarrhœa chymosa*, Tralles de opio.

Est profluvium liquidi alimenti inconcocti chronicum, cœliacus morbus dictum; in hoc propter debilitatem virtutis digestivæ, alimentum semicoctum relinquitur, in pravum mutatur & colore & odore, & consistentiâ; albus est enim bile privatus color; olida excernuntur & lutulenta; strident intestina, flatus erumpunt asperi, dolor ventriculi gravis est, punctiones referens, debilis & macilentus æger redditur; longissimum, periodicum & difficulter curabile vitium. *Aretæus*.

Nullus est inter Neotericos qui hunc morbum ritè observasse videatur: bile deficiente excrementa quidem albescunt, sed alvus adstringitur, ut in aurigine.

2. *Cœliaca purulenta*, *puris profluvium* Lambsma flux. ventris cap. 7; *Hæmorrhois alba* Reiselii Collect. Acad. Tom. III. p. 15. C.

Coxæ apostema neglectum tribus alvi dejectionibus unâ nocte evanuit: *Miscell. Natur. Curios. Decad.* 2. *p.* 82. Abscessûs cubiti pus jam maturum fluxu ventris effudit: *van Swieten comm. tom.* 1. *pag.* 706.

Differt à diarrhœâ colliquativâ colore & periculo; cœliaca enim purulenta salubris est sæpiùs, diarrhœa colliquativa lethalis. Pus quandoque ex pectoris absces-

abfceffibus, alias ex abfceffu ventriculi, mefenferii, inteftinorum, uteri procedit. *Vide Meibomium de abfceffibus.*

Pleuritidis pus per alvum expurgari vidit *Bartholinus Epift. cap.* 4. *epiftol.* 87 ; *Septalius animadv. lib.* 6. *par.* 127 ; *Valeriola lib.* 4 *obf.* 10. idque non infeliciter ; vix autem nifi à prægreffis dignofcitur pus alvo excretum à muco puriformi : Sanatur terebenthinæ ufu.

3. *Cœliaca mucofa ; Fluxus alvi puriformis*, Lambfma fluxus ventris cap. 7. pag. 87 ; *Mucofa dejectio pro pure habita*, Fernel. Pathol. 6. cap. 10. *Mucofa diarrhœa puriformis & torminofa* Freind Hift. Med. ; *febre etiam comite*, van Swieten comm. tom. 1. pag. 707. C.

4. *Cœliaca lactea*, Hoffmann. difquifit. anat. pathol. pag. 212 ; Smellie Mydvifri pag. 420 ; Jul. Offray Effai de pratique n. 28. de lacte lochiali.

XVIII. LIENTERIA ; *Leienteria* Græcis ; *Laxitas inteftinorum* Celfi lib. 4 ; *Lienterie. Ægri Lienterici.*

Character. Alimenta parum aut vix mutata per alvum ejiciuntur & fimul ftatim à deglutitione vel parvâ interpofitâ morâ dejectio excitatur.

Lienteria videtur diarrhœæ fpecies, vel gradus, non verò genus diftinctum, aut ad fummum, ut notat *Paulus Ægineta*, cœliacâ non nifi gradu differt. Mirum eft Antiquos nullam aliam ejus caufam agnoviffe quàm lubricam & lævem inteftinorum fuperficiem, quafi alimenta proprio pondere inteftinorum anfractus poffent fuperare, nec vi trufivâ indigerent ut foras pellerentur.

Sublimatum corrofivum ad drachmam unam affumptum ab homine efcharram nigram abftulit ab inteftinis, nec valvulas delevit : fictitiam effe hanc in lienteriâ deletionem puto, ut & cicatricem orificia fecretoriorum obturantem, quam dyfenteriæ fuccedere quidam putant : ut manus & digiti nucleum argillamve lubricam exprimunt, ita maffam excrementitiam emollitam ejiciunt inteftina, velociùs quidem in ratione lubricitatis & fluxilitatis maffæ, nec non velocitatis contractionis, adeoque eorum irritabilitatis.

1. *Lienteria ex ulcere ventriculi.* Forefti l. 22. obf. 30. C.

In hac ventriculus ab ingeftis irritatus ea continuò per pylorum in inteftina expellit, hæc verò facilè irritabilia propellunt ulteriùs. Hæc fpecies fuit curata abftergendo ulcus per aquam mulfam, decoctum hordei, dein confolidando cum decocto radicis fymphyti, terrâ Lemniâ &c.

2. *Lienteria fpontanea ; Lienteria primaria ; Lienteria ex irritatione ftomachi* Gabelchoveri Cent. 2. obf. 41.

Similem vidi in puerulo trimo, qui excrementa liquida omninò fummâ cum celeritate poft affumptum jufculum ejiciebat ; ex fiti, calore, & fenfibilitate ventriculi inducebar ad præfcribendas aquas acidulas Alefienfes, quibus fanatus eft. *Gabelchoverus* per ferum lactis aliaque temperantia ægrum fuum fanavit. *Hecquetus* verò in hoc cafu narcotica ut theriacam recentem præfcribit.

3. *Lienteria scorbutica* Barbette *Praxis*, Etmuller. de expulsione læsa. C.

Hanc inducit irritatio facta stomacho à succo gingivarum saniofo, fœtido, ventriculum molestante, concurrente laxitate pylori, & dilutione pastæ chymaceæ, uberique seri intestinalis secretione: præmissis levibus catharticis ex cassiâ, tamarindis, lacticinia cum absorbentibus ut cretâ, terrâ lemniâ, conveniunt.

4. *Lienteria aphthosa; Diarrhœa ab aphthis*, Tralles de opio. C.

Ab aphthis non solum os, sed etiam ventriculum inficientibus & ad expulsionem sollicitantibus oritur.

5. *Lienteria secundaria* Hippocratis. C.

Ea est quæ longam dysenteriam, diarrhœamve subsequitur; alimenta cùm deglutiuntur borborygmum edunt, quasi, ut aiunt ægri, in puteum delaberentur; citò verò post excrementa liquida serosa foras ejiciuntur; ægri transfluentes materies non percipiunt, sive debilitate obruti non attendant, sive sphinctere ani laxato, non advertant.

XIX. Tenesmus; *Teinesmos* Græcis, à *teino*, tendo; *Tenasmo* Gordoni & Gilberti; *Tinesmus* & *tenesmus* Nicol. Pisonis; *Dendruipleed* Batavis; *Perse* Indis; Gallis *envie d'aller*, *épreinte*, *tenesme*.

Character. Ejectio mucosa pauca, cum magna egerendi, eaque assiduâ cupiditate, conatuque ipsi proportionali.

Principium est irritatio continua intestini recti.

1. *Tenesmus spontaneus* Hippocrat. de affectibus; *Tenesmus biliosus* Bianchi histor. hepatis; *A pituitâ falsâ* Rondeletii; *Ab acidâ* Ettmuller. B.

Pendet à materia acri, biliosâ, vel in podicis glandulis à sanguine secretâ, vel à canali intestinali huc delatâ, podicemque irritante, inflammante.

Hoc symptoma dysenteriæ ferè constanter assidet, imò post usum catharticorum tum fortium, tum aquarum mineralium quæ frequentem dejectionem proritant, inducitur.

Stipatur autem ineffabili & molestissimâ desidendi cupiditate; quid paucum, mucosum, biliosum, quandoque subcruentum summâ vi excernitur, quo elapso dolor cupiditatem sequitur, eâ tamen multò tolerabilior. Hîc, ait *Hippocrates*, alvum madefacere, pinguibus illinire ac lævigare convenit, quæ intùs sunt lenibus catharticis subducere, calidâ corpus lavare, &c.

Prosunt clysmata ex oleosis, decoctis omasorum, lacte, butyro infulso; intùs diluentia, laxantia, cassia, tamarindi, & noctu narcotica.

2. *Tenesmus à calculo vesicæ* Bonet. *A dysuria* Bonet. Sepulchret. obs. 30. *A vesicularum seminalium phlegmone* Car. Pison. C.

Inflammato vesicæ collo, sphincter ani phlogosi afficitur, inde tenesmus calculosos molestans usquequo calculus extractus sit. Sedatur semicupiis, sapone intùs sumpto singulis diebus ad drachmas duas, narcoticis.

3. *Tenesmus Indicus* La Mettrie, Institution. Medic. n°. 109. *Perse* vulgò. An *bicho* Brasilensium?

Tenes-

Tenefmus ille chronicus eft, Indis familiaris.

4. *Tenefmus ab afcaridibus* Sennerti. L.

Afcaris eft reptile teres fufiforme feu utrimque acuminatum, anum habens in medio ventre, annulis diftinctum, album; habitat in extremo podice. Numerofæ afcarides cum fecibus fæpè excernuntur. Tenefmus ille pruriginem inducit in podice horis potiffimum vefpertinis in lecto; flatibus & fecibus emiffis fedatur, fed fingulis diebus revertitur.

Curatur oleo rutæ, unguento mercuriali in anum immiffis. Intùs verò profunt anthelmintica, cathartica, decoctum radicis filicis maris. Equi in podice gerunt alterum etiam infectum, fed diepterum, quod eft *œftrus ani equorum* Faun. Suec. n°. 1028. illa infecta ano infident inftar hæmorrhoidum cœcarum.

5. *Tenefmus hæmorrhoidalis* Nenter. Tab. 114. L.

A marifcis quandoque irritatur podex, potiffimùm fi internæ fint, & datur fenfus moleftus quafi nuclei perficæ ano intrufi. Hic eft tenefmus quem experiuntur quandoque gravidæ, qui ipfis funeftus eft, fi vehemens, nam abortum inducit.

Curatur auxiliis generalibus, phlebotomiâ, diluentibus; topica verò funt fomentum ex lacte, vitellis ovorum, decocto florum meliloti, fambuci, chamæmeli, croco.

6. *Tenefmus ulcerofus* Boneti Polyalthæa; *Tenefmus legitimus* Nicol. Pifonis de morbis cognofcendis l. 3. C.

Veteres contendunt verum tenefmum fieri ab exulceratione podicis, cæteros nothos appellant, verùm non fatis adhucdum conftat ab ulcere quemquam excitari tenefmum. Vidi pluries fiftulas ani fine tenefmo; mucus expreffus pro pure forfan impofuit. *Vide* curam apud *Pifonem*.

7. *Tenefmus à carcinomate* Bonet. Sepulchret. obf. 30. titulo 4. C.

Carcinoma inter veficam & rectum hanc fpeciem excitavit ab acri ichore rectum vellicante.

8. *Tenefmus dyfentericus* Sennerti, Boneti Sepulchret. obf. 30. tom. 1.

Ille tenefmus eft fymptoma dyfenteriæ affiduum & præterea fine dyfenteriâ comitem habet ejus principium, fcilicet inteftinorum tenuium phlogofim, ut notat *Bonet. obf.* 30.

9. *Tenefmus à Scybalis; Conftipatio; la conftipation.* L.

Qui lacte pro omni alimento vefcuntur, craffa, albida, & dura quandoque fcybala in recti marfupio colligunt, ad quæ ejicienda fuperveniunt conatus tenefmodes cum cupiditate ita urgenti ut nifi citò feratur auxilium in fyncopem delabantur. Chirurgus digitos oleo unctos intrudit in podicem, imò quandoque forcipes quibus dura hæc fcybala diffringat & foras extrahat; parturitioni fimilis eft hæc dejectio; cæterum alvi conftipatio quæ non nocet, nec moleftat, inter morbos non eft magis referenda quàm fuppreffio fudoris aut muci narium, feu mundities.

Ægra quædam per quatuor menfes nec mingebat, nec alvum exonerabat; nec fudabat; fruftrà præfcriptis fero lactis, jufculis diluentibus, oleofis, de-

mum ea sanata est balneo frigido per octo dies iterato ex suasu *Clariss. D. Chaptal* D. M. M. qui eas suppressiones auctæ nimium diaphoresi insensibili tribuebat.

10. *Tenesmus orientalis ; Ulcus & inflammatio ani* Guill. Pison. *cap. 14 ; Teico araiba* Brasiliensis : *Bitios* Angolensium ; *Doenca de Richo* sive *Bicho del culo* Lusitanis.

In Angolâ aliisque fervidis plagis antiquitus viguit, deinceps in Brasiliam serpsit. Vel dysenteriam malè curatam sequitur, vel est primarius ; iste incipit à dolore quandoque pruriente, dein intenso, atroci, cum constipatione ita ut feces induratæ non nisi cum summo cruciatu egerantur, imò non egeruntur ; hinc febres, vigiliæ, lassitudines, nausea, capitis imprimis dolor & ardor. Quandoque verò initio latet sub spontaneâ lassitudine, capitis & membrorum doloribus, insomniis, inappetentiâ, caliditate corporis, pulsu celeri & inæquali & tantùm aliquo pruritu ani aut inani alvum exonerandi desiderio ; hinc fit ut in omni intestinorum affectu Medici de ani statu percunctentur, & Empirici visu & tactu, imò limonum affrictu has partes tentant & explorant. Differt à mariscis gravi capitis dolore, nec non quod ani ostium latè hiet, & quod sæpè mortem & quidem confestim adferat. Anus latè diductus cloacæ instar livido & plumbeo colore squalet, dein sanguis, pus egeruntur, quandoque cum vermiculis. Demùm est incendium & corruptio ani cum ulcere depascente sine vel cum sanguinis fluxu dolorifico, tempore imprimis æstivo grassante.

Prævertitur refrigerantibus, antisepticis, clysmatis, inunctionibus, lavacris ; balneis, subfumigiis perpetuò insistendum ; phlebotomiæ non negligantur ; si vires non sinant, tunc cucurbitulæ infra dorsum affigantur, clysteres consolidantes adstringentes qui narcotica recipiant ; dein usurpetur dilutum ex cerusâ, aquâ rosarum, saccharo rubro, ovi albumine, lacte & opio concinnandum, quod ope lintei in anum profundè immittatur ; si verò pars attactum reformidet, suffimenta emollientia & siccantia instituantur ; victus sit refrigerans & roborans ; irritantia cane & angue pejus declinanda ; si vermiculi à putredine orti appareant in parte affectâ, ii oppugnandi unguento quod pulverem amarum & cinerem tabaci admittat.

Nihil autem frequentius est vermibus apud Brasilianos ; illi ob calorem in ulceribus omnibus generantur ; illi non solum ano & intestinis sunt familiares, sed in ventriculo, folliculo fellis, utero, quin in ipso corde eos invenit *Piso* : qui cardialgias, deliquia animi, palpitationes, dentium stridores & horrores nocturnos inferunt, illis medentur vermifuga, potissimùm syrupus tabaci, citrea, & aurantia, &c.

Apud Angolenses viget idem ferè tenesmus, eo discrimine, ut ferunt, quòd stipetur alto mœrore, magnâ cephalalgiâ, astheniâ crurum cum acribus doloribus, oculorum tantâ intumescentiâ ut exorbitare videantur ; huic morbo sæpè succedit Beriberia.

Frequens est apud Lusitanos Brasilii incolas tenesmus magnâ podicis, rectique inflammatione stipatus, cum cephalalgiâ, torminibus & cupiditate desidendi ;

dendi, magno podicis ardore & fæpius febre, inde fi negligatur morbus, ulcera podicis vermibus fcatentia formantur. Prophylaxis exigit ut podex fæpius aquâ eluatur.

Therapeia. Pluries in die vapor decocti limonum cum pauxillo falis marini eft podice excipiendus, peffaria ex fruftulis limonum in anum immittenda; initio hoc remedium fæpiùs fufficit.

Si ulcus adfit, pulvis pyrius in aquâ rofarum vel plantaginis diluatur, & linteum hac aquâ madidum podici applicetur, præmiffo vapore ex decocto limonum.

A phlebotomiâ abftinendum eft, licet febris adfit, fufficit clyfmata initio anodyna & in fine deterfiva adhibere. *Vide* Dellonium Voyage aux Indes Orientales.

ORDO TERTIUS.

SERIFLUXUS.

HOc nomine comprehenfos volo fluxus quofvis nec cruentos nec alvinos, fed vel mucofos, vel urinofos, purulentos, lacteos, aquofos, lymphaticos: horum alii ex cutaneo, colo ut ephidrofis; alii ex naribus, ut coryza, phlegmatorrhagia; alii ex oculis, ut epiphora; quidam ex ore, ut ptyalifmus; ex pectore, ut anacatharfis; ex genitalibus, ut leucorrhœa, gonorrhœa, enurefis, diabetes oriuntur, quem ordinem fequi mihi vifum eft.

Horum maxima pars vi retentrici imminutæ debet adfcribi, quippe ad hos fluxus producendos vis expultrix confueta major non requiritur, fed tantùm refpectivè major ob refiftentiæ imminutionem abfolutam. In hoc verò minùs rectè fentiebant Methodici, & errant etiam plures Neoterici qui omnes effluxus laxitati fphincterum vel vaforum ruptioni, rofioni, debilitati adfcribunt, cùm plurimi fint ad quos conatus veluti tenefmodes requirantur, adeoque vis expellens confuetâ intenfior.

Nec minùs à vero aberrant qui pro horum morborum principio femper colluviem ferofam, lympham exundantem affignant, cùm tamen ex feri effluxu ad ejus in fanguine exundantiam non valeat confequentia: fenes mucum, pituitam frequenter à faucibus, naribufve ejiciunt; eos phlegmaticos effe, feu humido fcatere fi concludas, alter pari jure eos fero expurgatos & exfuccos effe pronunciabit: certè in caufa morborum genericâ ratiocinii feveritas eft obfervanda, cùm error in claffe admiffus toties multiplicetur quot funt genera, fpecies, & individua. Si quis pro caufâ fluxûs in genere vaforum folutionem v. g. admittat, cùm nihil poffit effe fine fuâ caufâ, nec poffit deeffe pofitâ fuâ caufâ, neceffariò fequitur nullum poffe dari effluxum per vafa integra, fcilicet per ofcula excretoria vaforum; neganda funt faltem

talia dari in vaforum fyftemate ofcula, quod quantum repugnet quotidianæ autopfiæ nemo non videt. Si laxitati fphincteris ani, valvularum inteftinalium, fuperficiei lævitati tribuendus fit tanquam caufæ fuæ omnis alvi fluxus, ut credebant plurimi, fequeretur in omni alvi fluxu curando convenire adftringentia & roborantia, quod quàm periculofum foret in dyfentericis, inflammatoriis, tenefmodeis quifque paululum cordatus perfpicit.

Sint duæ veficæ, una major, altera verò minor, fed fibi fimiles quoad figuram, elafticitatem, eodemque fluido repletæ, ita conftructæ ut fluidum fuum per ureteres admittant & per urethram emittant : fi utraque compreffa vel contracta fuerit, quantitas effluxura ex unâ refpectu alterius erit neceffariò in ratione amplitudinis orificii emiffarii & velocitatis fluidi intra emiffarium conjunctim, quandiu fufficiens erit admiffio liquidi ad fluxum continuandum.

Quantitas itaque ex minori effluens poteft effe æqualis quantitati effluenti è majori, etiamfi emiffarium duplo, triplo minus fuerit, tùm quia velocitas, tùm quia duratio effluxûs tantumdem major eft, ergo à quantitate effluxûs ad orificiorum magnitudinem nulla datur confequentia, nifi velocitatum refpectus habeatur.

Velocitas cujufvis liquidi eft ut radix facultatis feu potentiæ illud prementis, aut quovis modo exprimentis, norunt aquileges; quæcumque fit potentia veficam comprimens, conftringens, five mufcularis veficæ inhærens, five gravitatis ipfius fluidi, five expanfiva, five à pondere ambiente, ut dupla, triplave velocitas fluido impertiatur quadruplo noncuplo major requiritur potentia, nullâ habitâ orificii emiffarii ratione, ita ut fi pondere quadruplo prematur vefica, five majus, five minus fuerit ejus emiffarium, velocitas effluxûs fit duplo major; ergo à velocitate fluidi ad magnitudinem emiffarii non valet confequentia contra quam fentiunt hydraulices ignari.

Quoniam poffibile eft ut vefica quæ duplo, triplo majorem continet fluidi molem, nec emiffarium majus, nec potentiam comprimentem majorem habeat, adeòque non majorem in fluido exeunte velocitatem; fieri poteft ut major fit quantitas feu plethora fluidi, & tamen non major fit, imò minor effluxus, ergo à plethora ad effluxum majorem non valet confequentia : errant ergo qui plethoram pro causâ cujufvis effluxûs in genere affignant.

In fluxibus intermittentibus, quantitas effluens intra datum tempus eft proportionalis & numero recurfuum effluxûs, & durationi fingulorum recurfuum, fi cætera fint paria, adeoque exiguus licet fit effluxus intra minutum, fi tamen pluries in die, vel in menfe recurrat, & per plura minuta vel per plures horas quilibet recurfus perfeveret, major fieri poteft fluidi jactura quàm per uberiorem qui rariùs revertitur & minori tempore definit.

Facultas vitalis docente experientia collabitur, cùm vafa eo ufque deplentur ut eorum parietes flaccefcant, ita ut cùm neceffaria ad fanitatem & robur detrahitur fanguinis copia, quò plus detrahitur fanguinis, eò majus vitæ immineat periculum.

Ex

Ex uberiori five lymphæ five cruoris effluxu vafa flaccefcere certum eft, adeoque facultatem vitalem minorem evadere confequens eft, hinc fit ut ex hæmorrhagiis, diarrhœis aliifque effluxibus, in homine non plethorico accidentibus, robur omnium facultatum à vi vitali pendentium imminuatur.

Rubet facies quatenus cruor fufficienti vi pellitur à corde in cutanea vafa, fuperatis eorum vafculorum refiftentiis, fuperatâ earum vi elafticâ, quâ continuò conftringerentur, ni obftaret vis immiffi cruoris: ergo imminutâ à fanguinis aut feri effluxibus immodicis facultate contractivâ cordis, pallore fuffundetur facies.

Calor refpondet particularum ignearum extricationi & actioni, illæ verò extricantur & agunt à vi circulationem promovente & vaforum cum fluidis attritum excitante, fi itaque à fluxibus immodicis vis cordis imminuatur, calor in partibus potiffimùm extremis debet decrefcere, feu frigefcent extrema.

Cùm robur feu potentia motrix in homine imminuitur, mutatur confueta virium diftributio, & ad organa vitæ minus neceffaria, minor, ad cor verò & pulmones movendos major diftribuitur virium quantitas, urgentiori etenim eft occurrendum; hoc cernimus fieri in febrilibus morbis, artus enim multò magis debilitantur quàm organa vitalia.

Simile quid in profufis fanguinis fluxibus obfervamus, in quibus cùm ad eam debilitatem artus deveniunt ut è loco vix moveri queant, interea non tanto gradu debilitatur, pulfus imò pulfationes paulò frequentiores evadunt aliquando, & fic quod ipfis deficit ex parte plenitudinis, aliquatenus ex parte velocitatis compenfatur.

Pulfum itaque in longis effluxibus minorem, mollioremque evadere, fimulque folito frequentiorem, malum eft fignum; quippe quod indicat facultatem vitalem in angufto effe & vitæ periculum imminere.

Qui robore gaudent nec moralibus periculis perturbantur, illi omnes fuas actiones conftantiùs, & æquabiliùs exercent; qui verò debiles funt, aut in periculo verfantes animo perturbantur, non nifi tremulos & inæquales motus exerunt; hinc patet ratio cur hominibus, quorum facultas vitalis à profufis fluxibus eft valdè imminuta, & mens terrore percuffa, pulfationes fint inæquales, intermittentes, pejus eft fi mente non conftent.

A mœrore digeftionem languere, vitiari ingefta non fatis citò digefta, omnibus notum eft: verùm in longis ægritudinibus mœror mentem occupat, cùm vires vitales fatifcunt, & periculum vitæ imminet, maximè fi elafticitas folidorum labafcat; non mirum eft itaque fi in morbis evacuatoriis, potiffimùm chronicis, digeftiones vitientur & ftomachi functiones, ut fames, langueant, unde mala plurima fubfequuntur.

Omnis effluxus pendet à vi fluidum exprimente majori quàm eft fluidi & fphincterum illud retinentium refiftentia; quam propofitionem mechanices principiis adeò congruam noverant veteres Medicinæ Patres & contemnunt Neoterici. In effluxibus activis, quales funt plurimi, vis expellens folito

lito major eſt, nec poteſt diutiùs exerceri, quin ſphinctеres elongentur; ſeu quin fibræ circulares vaſorum diutiùs elongatæ & diſtenſæ retineantur: atqui docet experientia chordas fidium quæ diutius extenſæ retinentur, non ita citò, nec unquam deinceps etiamſi ſibi relictæ priſtinam brevitatem recuperare, quod accidiſſet ſi brevi tempore tantùm diſtractæ fuiſſent, ergo in longis fluxibus vires retentrices & contractivas ſphincterum, fibrarumque circularium imminui conſequens eſt.

Imminuto fibrarum circularium robore, orificia ab eadem vi applicata magis hiare debent, adeoque eâdem vi expultrice applicatâ major debet, cæteris paribus, aut facilior fieri effluxus: hinc fit ut poſt longas dyſenterias, alvus laxa evadat, ut poſt longas dyſurias vix poſſit contineri urina, ut poſt multos partus diductâ vaginâ uterus prolabatur, poſt longam diarrhœam rectum inteſtinum puerulis procidat &c. Non mirum itaque ſi ſuperatis morbis evacuatoriis acutis, roborantia, tonica, adſtringentia, quæ tonum augeant, reſtituant, ſunt neceſſaria, licet in acuti morbi vigore fuiſſent noxia.

In morbis evacuatoriis acutis vis expultrix eſt ut plurimum abſolutè major quàm in ſanitate, quia facultas eſt irritata à mole aut acrimoniâ materiæ morbificæ, adeòque requiruntur laxantia, lenientia, anodyna & evacuantia, quæ vires nimis auctas minuant, & materiem morbificam eliminent: verùm in chronicis & paſſivis fluxibus vis retentrix ſeu ſolidorum elaſticitas eſt imminuta, robur vitale deficit, adeoque tonica, adſtringentia, roborantia indicantur, & quoniam facultati vitali periclitanti ante omnia ſuccurrendum eſt, analeptica, reſtaurantia, cardiaca ſunt in uſum vocanda, fluidis effœtis, vappidis, nimium aquoſis ſua activitas, ſpirituaſcentia, ut aiunt, nativaque reſtituenda viſcoſitas, & ſemper ea ſunt eligenda quæ cæteris paribus vim digeſtivam minorem exigunt, ut digerantur, ſeu quæ ſunt coctu faciliora, guſtui & ventriculo gratiora, atque materiæ morbificæ corrigendæ ſimul aptiora.

Sit homo v. g. diarrhœâ ſeroſâ exhauſtus, ea debent eligi cathartica quæ minori virium diſpendio inteſtina expurgant, ut mitia; ſed ſimul ea anteferri quæ ventriculo & inteſtinis robur conciliant, ut ſubadſtringentia, quæque ventriculum non ſubvertant, ſed ipſi quàm minimè fieri poſſit diſpliceant, aut eorum ſapor ingratus, admixtis ſtomachicis jucundis debet emendari, & eorum finitâ operatione ſedantia, cardiaca, abſorbentia & ſtomachica debent in uſum advocari.

Rheum v. g., rhaponticum, myrobalani ſunt mitia ſimul & adſtringentia, nec non ventriculum roborant, ſerum acre abſorbent; aquæ thermales ſulphureæ fibras laxas roborant, ſerum vitioſum eluunt, expurgant, & vires corporis non infringunt.

Diaſcordium, pilulæ de cynogloſſo fluxus compeſcunt, adſtringunt; terra catechu, cinnamomum, caſſia lignea, nux moſchata toſta, conſervæ roſarum, ſyrupo cydoniorum admixta palato arrident, ſtomachum roborant

roborant & simul adstringunt, adeoque cæteris paribus sunt aliis ante-ponenda.

Decoctum cornu cervi, gelatinæ aromatibus conditæ, decoctum album Sydenhami, succum nutritium, purum, viscidulum, sine labore stomachi sanguini suppeditant, ergo exhaustis conveniunt.

Lacticinia, præmissis catharticis, & diluentibus, acrimoniam fluidorum temperant, coctu facilia sunt, siccitati medentur, visciditatem fluidis dissolutis restituunt; ergo ubi dissolutio alkalescens, siccitas, amphimerina hectica, purulenta, lues scorbutica, fluxum fovent, ea cæteris præstant.

XX. EPHIDROSIS; *Ydros; Ephidrosis* Hippocrati; *Sudor morbosus*, aut rectius *Sudatio morbosa; Sueur.*

Consultius est alio nomine indigitare evacuationem, aut actionem sanam; alio verò morbosam, quàm sub eodem confundere.

Sudor est fluidum cujus ephidrosis est evacuatio; ephidrosis est ad sudorem quod diarrhoea ad feces, & sudatio ad ephidrosim, quod dejectio ad diarrhoeam.

Character. Ephidrosis est sudatio tum quantitate, tum qualitate, tum intempestivitate notabilis, seu morbosa sudoris evacuatio.

Eamdem esse perspirabilis halitus, & sudoris materiem verosimillimum est; sudor ab halitu illo discrepat, ex eo quod conspicui fluidi, non vaporis formâ, eliminetur è cute; halitus verò perspirabilis quantitas est singulis diebus intra sanitatem dimidia ferè assumptorum alimentorum pars; vir mediæ staturæ & ætatis 146 libras ponderans, in cibo vel potu intra viginti quatuor horas assumens circiter quinquaginta sex uncias, duplò uberiùs prandens quàm cœnans, intra id tempus circiter viginti octo uncias perspirat, scilicet duodecim circiter per trientem qui somno impenditur, & sexdecim per duos trientes, qui vigiliæ; à sudore magis imminui pondus corporis quàm à solâ perspiratione certum est ex experimentis Gorterianis.

Sudatio est proportionalis *quantitati* materiæ perspirabilis in sanguine contentæ, *velocitati* quâ secernitur, & cutanei coli *calori*, aut laxitati; quæ à velocitate sanguinis adauctâ crescit ephidrosis, est activa; quæ à cutis laxitate & seri abundantiâ fit, est passiva; visa sunt cadavera per aliquod tempus sudorem fundere, eumque frigidum.

Sudor frigidus ubertatem seri perspirabilis, cutisque laxitatem designat; calidus, sanguinis velocitatem & serositatem simul.

1. *Ephidrosis spontanea*; *Sudor apyretos sponte perseverans.*

Ter vel quater observavi homines qui sine causâ evidenti, sine febre, sudoribus, potissimum nocturnis, per menses diffluebat, unde macies, debilitas, inappetentia. Curatur catharticis, acidulis, lacte; sed diu resistere consuevit apud pueros.

2. *Ephidrosis scorbutica* Sennert. de signis scorbuti.

Sudor copiofus fcorbuticis etiam mediâ hieme fub leviffimis tegumentis erumpit, & cùm anxietates fimul eos affligere foleant, non ceffant illæ, nifi vapores illi pravi per fudores difcutiantur; fequitur autem plerumque hos copiofos fudores atrophia.

3. *Ephidrofis febrilis* Boerhaave aphorifm. 715; *Sudor febrilis; critica* Hippocr. Sect. IV. aph. 36 ad 62.

Sudor vel eft infalubris, vel falubris. Salubris peractâ materiæ febrilis coctione fupervenit cum euphoriâ & virium redintegratione; is nunquam initio febris accidit, nec paucus eft, nec profufiffimus, aut diutiùs repetens.

Infalubris eft tùm qui calidus initio accidit, tùm qui in decurfu morbi partialis tantum eft, ut circa caput, pectus, tùm quocumque tempore fuperveniens, fi frigidus fuerit.

Poft febres exacerbantes malignas quandoque æger in fudores delabitur, à quibus debilitatur, & illi cohibentur, monente *Sydenham*, fi æger lecto non continuò affixus maneat, fed identidem lecto infideat, vel exfurgat; aft fi vires & fames vigeant, hi fudores optimi funt, licet fœtidi; memini me fudorem mofchatum per menfem exhalaffe poft amphimerinam malignam; fimulque falubri boulimo detentum intra hoc tempus vires & corpulentiam amiffam recuperaffe.

Utilius nihil eft ad prohibendos fudores quàm tegumenta detrahere, è lecto furgere, aërem frigidiufculum admittere, potu nitrato, emulfionato, frigido amiffum reparare.

Vide *Ephemeram fudatoriam* 1ª. *Claffe. Hemitritæum*, *ibidem*, &c.

Sudor criticus ex pulfu inciduo præfagitur, ut docet *D. Solano*.

4. *Ephidrofis fyncoptica. Sudor diaphoreticus*, *feu fyncopticus* Nicol. Pifonis de morbis cognofcend. pag. 212.

Is fudor ftipatur frigiditate, & vel partialis eft, vel univerfalis.

„ Is evenit, ait *Pifo*, quoniam ea quæ corpora noftra regit natura; „ quæ *Hippocrati* eft calor naturalis, vel omnino extinguitur, vel proxima „ eft extinctioni, unde laxantur folida, adeoque cutis ofcula fecretoria; in„ tereadum à cruore frigido & veluti coagulato ferum ubertim feparatur, „ & fic per cutem frigidam exfudat, facultate retentrice illud continere non „ valente. " Hunc fudorem comitatur pulfus parvus, rarus, formicans, faciei color, qualis eft mortui, fœdus, pallens, defperatio, animi angor, jactatio. Videfis an fincope fit, an verò cardialgia quæ fudorem foveat. De fudore confulatur *Sennerti Semeiotica*.

5. *Ephidrofis hectica.*

Eft fymptoma phthifeos, tabis, hecticæ amphimerinæ in phthifi; fæpè partialis eft, & à collo, capite, thorace potiffimum promanat, noctu poft paroxyfmum.

6. *Ephidrofis exanthematum* Frid. Hoffmann. Tom. 2.

Eft fudatio quæ rubeolam, purpuram, miliarem, fimilefque exanthematicos morbos comitatur; acidum redolet in miliari; in nullo morbo eft fubito

aëris

aëris frigidi interventu cohibenda; ſi diebus criticis accidat, modò vires non exſolvat, ſalutaris eſt.

7. *Ephidroſis febricoſa ; Tritæophya elodes* Græcis. *Febris ſudatoria*, vel *diaphoretica* Torti de febribus libr. 3. pag. 126 & 187.

Fraudulentior eſt ea febris intermittens, vel remittens, quæ nullo præcedente pravitatis indicio, ægrum invadit more ſolito cum frigore & hortore, cui ſuccedit calor, & ſtatim ſudor aliquantulum præcox, qui equidem febrem videtur primo aſpectu alleviare, ſed reverà poſt illum potiùs intenditur febris quàm remittitur, imò eò fortior videtur, quò copioſior eſt ſudor.

Hinc potius longitudo morbi ſignificatur vulgò quàm mors, ſed in hoc morbo paulatim frigeſit ſudor, & in diaphoreticum ſenſim degenerat, ſudat perpetuò ægrotans, & diffluit undequaque frigido ſudore perfuſus, ſicque perpetuò algens & ſudans, ſicut cera liquatur, diſſolvitur, & deficit; pulſus celer eſt, minutus ac debilis; reſpiratio fit anheloſa & frequens, diſſipantur vires, mens ſola luvidiſſima eſt, & ſentit homo ſe paulatim mori; niſi autem illa ipſâ acceſſione ſuccedat, in proximè futuram tantum protrahitur; rariùs accidit ægrum algidum ſudando fieri, & circa tempus declinationi proximum tenui, frigido & viſcoſo ſudore profundi cum frigore marmoreo, unde cùm tantum metuebatur longitudo morbi, in declinatione ſuccedat mors, quam facies Hippocratica illicò facta præmonſtrat. Præmiſſis catharticis & diæta tenui ad kinkinam eſt confugiendum.

8. *Ephidroſis lateralis* Franci & Schmidii Collect. Acad. vol. 3. pag. 577.

Ille obſervavit mulierem quæ per totam vitam, excepto graviditatis tempore, quoties ſudabat vel arte, vel ſponte, nunquam niſi à ſiniſtro latere ſudorem profundebat.

9. *Ephidroſis lactea* Ephemer. German. Dec. 2. anno 5 append. pag. 67.

10. *Ephidroſis mellea* Rhodii; *Oleaginoſa* Mollenbroecki.

Sudor colore & conſiſtentiâ mellis.

11. *Ephidroſis vinoſa* Bartholini.

Sudor colore vini rubri.

12. *Ephidroſis viridis* Borelli Cent. 2. Obſ. 56.

Sudor colore viridi in axilla.

13. *Ephidroſis nigra* Zacuti, Joel. Langelot. Collect. Academ. Tom. 3 pag. 255.

A ſcrupulo auri fulminantis ſumpto oriebatur, obſervante *Langelotio*.

14. *Ephidroſis lutea* Hildani, Joel. Langelot. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 257.

Ab uſu auri fulminantis in hemiplegiâ ſcorbuticâ vidit *Langelotius*.

Ab uſu Rhei *Chriſt. Mentzelius*, *Collect. Acad. Tom. 3 pag. 255.*

15. *Ephidroſis urinoſa* Salmuth. L. 2. Obſ. 82; Haller Phyſiol. Tom. II. p. 371.

16. *Ephidroſis cruenta* Joel. Langelot. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 255. Schwencke Hæmat. 130.

In ſcorbuticâ ſanguineum ſudorem vidit *Langelotius*.

In adolefcente fudor axillarum colorem cinnabarinum referebat : *Hoffmann*;

17. *Ephidrofis cærulea* Wincler. *Collect. Acad. Tom. 3. pag.* 263.

In epilepfiæ paroxyfmo faber lignarius fudorem cæruleum ex hypochondrio dextro fundere vifus eft à *D. Winclero* & à *Mogio*.

18. *Ephidrofis à faburra.*

Eft fudatio quæ a nimio cibo fumpto, potiffimùm à cœna lautiori & fomno citiùs eam fubfequente, procedit, & hic eft fudor à faburrâ crudâ. Altera eft ephidrofis à faburra putri; fudor multus in fomno factus abfque caufa manifefta corpus uti nimio cibo fignificat, ait *Hippocrates*; fi verò cibum non accipienti id accidat, corpus evacuatione indiget : *Aphor.* 41. *Sect. IV* : portentofam ephidrofim, quæ intra diem ad 40 libras affurgebat, à faburra verminofa productam obfervavit *Ill. Marteau de Grandvilliers Journ. de Med. Juill.* 1762, *p.* 29 : hæc ultima cardiacis ceffit.

19. *Ephidrofis acida.*

Symptoma miliaris, rachialgiæ vegetalis, ephemeræ lacteæ, & amphimerinæ verminofæ.

20. *Ephidrofis arenofa*, Haller Phyfiol. L. 12. pag. 40; *à fale cryftallifato*, Tronchin de Colica Pictonum; Leeuwenhoeck Tranf. Philof.

Hydronofus Forefti, vulgò *fuette*, ad hanc Claffem attinet, fi fudor in hoc morbo fit præcipuum fymptoma, non verò febris, ut in *ephemera fudatoria*; vel eruptio miliaris, ut in *miliari fudatoria*, quibus nomen *fuette* etiam vulgò tribuunt Neoterici. Sudorem effe potiffimum fymptoma in morbo quem fub eodem nomine defcripfit *Clariff. de Mayferey* verofimile eft, cùm pyrexiam fere nullam obfervarit, fed clarior & magis diftincta hujus morbi requiritur notio ad genus hydronofi ftabiliendum, fi à prioribus morbis difcrepet.

XXI. Epiphora; *Delachrymatio* Plinii; *Rheuma ophthalmon* Galeni Definit. Med. *Epiphora* Galeni 4. de locis cap. 5; Tralliani lib. 2. cap. 1; Pauli lib. 3. cap. 12, &c : *Oculi lachrymofi*; *Illachrymatio*; *Lachrymæ morbofæ* Gorræi; *Lippitudo ferofa* Ettmulleri pag. 297; *Larmoyement.*

Character. Humoris utplurimùm ferofi uber & conftans ex oculis effluxus; Fons potiffimus eft glandula lachrymalis fupra oculum externè fita, cujus ductus excretorii ad limbum internum palpebræ fuperioris hiant : ille humor per fpatium trigonum à tarfis & corneâ relictum, vi adhæfionis fluit, & veluti fugitur à punctis lachrymalibus quafi à tubulis capillaribus, inde fertur per ductum nafalem ad nares.

Toties verò nulla eft lachrymatio, quoties quantitas à glandulâ fuppeditata non major eft eâ quæ tranfmittitur à punctis lachrymalibus; verùm major evadit 1° vel uberiori fecretione; 2° vel parciore reforptione; uberior eft fecretio, dùm mœror mentem afficit, dum vapore acri, aut pulvere illapfo, aut phlogofi irritatur hæc glandula; parcior eft tranfmiffio, dum vel

puncta

puncta lachrymalia, vel ductus nafalis quoquomodo anguftantur, obftruuntur, comprimuntur; hinc variæ fpecies.

1. *Epiphora à pathemate.*

Vel hyfteriam comitatur, qui fletus citò rifu excipitur; vel mœrorem, commiferationem à motivo extrinfeco fequitur; vel in morbis graviffimis, ut febribus acutis, accidit citra caufam evidentem. Vidi autem in hoc cafu unam aut alteram tantum lachrymulam, & illa lachrymatio, fi cum aliis fignis peffimis jungatur, pravi eft ominis ex *aphor. 80. Epidem. 1.* Si reliqua non fint exitialia figna, hæmorrhagiam tantùm fignificant è naribus imminentem.

2. *Epiphora ex rhyade* Avicennæ, *Algarab* Arabibus.

Hujus exiftentia valdè dubia mihi videtur, nifi Rhyas fiat ab erofione carunculæ lachrymalis, adfitque ideò irritatio, rubor, dolor, cujus ratione ductuli lachrymas à punctis lachrymalibus ad ductum nafalem devehentes fint conftricti; nec enim, ut putant plurimi cum Veteribus, gravitate fluunt lachrymæ in ftatu fano, adeoque deficiente hac carunculâ non ideò defluunt, cùm etiam pronè decumbens non lachrymetur.

3. *Epiphora ophthalmica* Sennerti; *Epiphora* Galen. introductione. *Lippitudo fanguinea* Ettmuller. pag. 297; *Ophthalmia humida* Sennerti; *Chaffie.* L.

Vide Ophthalmiam.

4. *Epiphora ex variolis* Ettmuller. L.

Illa illachrymatio fequitur variolam, cujus puftulæ forfan intra tubum nafalem fuppuratæ hujus coalitum, vel à pure fpiffiori infarctum produxere; ea verò quandoque fiftulam lachrymalem accerfit; an verò femper? dubium & inquirendum fupereft. Infantes plurimi crefcente ætate ab hac epiphorâ liberantur.

5. *Epiphora ex ægilope* Sennerti; *Fiftula lachrymalis* Auctor. *La Fiftule lachrymale.* L.

Ægilopis nomine intelligo exulcerationem, aut abfceffum in magno oculi cantho, quâ ductus nafalis, vel partim, vel omninò afficitur, ita ut lachrymæ purulentæ tùm per nares effluant, tùm per puncta lachrymalia, tum per fiftulam in vicinia cufam refluant.

Inde verò fubdividitur fiftula in completam & incompletam; imò datur fpecies in quâ pus non ex interiori hujus ductûs, fed ex abfceffu proximo demùm fupernè rupto effluit. *Vide Petitum loco citato* & *Heifteri Chirurgiam.*

In hac fiftulâ lachrymali, quam fola fovet ductûs nafalis obturatio, feliciter fuccedit operatio olim ab *Anello* indicata, nuper perfectiùs adhibita à *dexterrimo Monfpelienfi Chirurgo D. Mejan*; filum fcilicet argenteum extremo altero acûs inftar perforatum immittitur per alterutrum punctum lachrymale ufque ad nares; hinc verò foras abductum trajicitur uno, vel altero bombycino filo, quod ope fili argentei furfum per oculos retrahitur; in ductu nafali inftar fetacei relinquitur per menfem, unguento deterfivo, fi opus fit, illinitur, & fic via patula fit lachrymis, & fiftula fanatur.

6. *Epiphora ab ectropio.* L.

Ectropium eſt palpebræ alterutrius extraverſio, *Renverſement.* *Entropium* palpebræ intraverſio, *Eraillement.* *Palpebra inferior* evertitur à *carne luxuriante*, quæ ulceribus membranæ internæ ſuperveniunt, in quo caſu lapide infernali abſumenda excreſcentia, uſquequo palpebræ ſui tarſi elatere ſe reſtituat. Vel evertitur propter *ambuſtionem* externam, quâ cutis corrugatur; ea ſi vetus, immedicabilis; ſi recens, curatur emollientibus, ut lacte, butyro, unguento de althæâ, cerato Galeni, compreſſiſque decentibus. Vel evertitur à *laxitate*, ut apud ſenes, obſervante *Heiſtero*, eaque inſanabilis. Remedia exſiccantia conveniunt, calor ſiccus, ſpirituoſa fotu, vapore adhibita, lutum ex aquis thermalibus, palpebra inferior invertitur ab *operatione* fiſtulæ lachrymalis ſecto tendine muſculi orbitarii, quod immedicabile eſt; vel à *vulnere* tarſum ſecante, unde in acumen bifidum intro vel extro vertitur (*éraillement Saint-Yves*;) hoc malum conveniens futura conjunctivæ & cutis intacto tarſo prævertit, ſi ulcus recens ſit; ſi vetus, malum eſt immedicabile.

Extrovertitur etiam palpebra inferior ab exophthalmia aut globi tumore, tùm aquoſo, tùm cancroſo; prior vocatur hydrophthalmia, & ambos oculos afficit, & curatur diureticis catharticis; poſterior cancri indolem & curam ſequitur.

7. *Epiphora ab anchilope.* L.

Anchilops, quaſi viſus angularis, eſt tumor cyſticus, vel purulentus, vel lachrymoſo-mucoſus canthi temporalis, cum epiphorâ.

Anchilops purulentus eſt, vel ſpurius, ab apoſtemate ſubcutaneo, vel ab apoſtemate inter muſculum orbicularem & ſaccum naſalem; prior eſt nullius momenti, poſterior epiphorâ quandoque ſtipatur, & ægilopem poteſt inducere.

Anchilops lachrymoſo-mucoſus compreſſione recedit, & tunc lachrymæ vel tantùm per puncta lachrymalia, vel per poros Gunzii refluit, vel etiam in nares dimanat; excitatur ab obſtructione ductûs naſalis, vel à muco ſpiſſo, viſcido, vel ab infarctu ipſius ſacci ſpongioſi, vel per fluxionem intumefacti. In priori caſu injectio per ſyringem Anelli ſufficit; ſecùs compreſſio ope faſciæ & ſplenii iterata per diem continua; per noctem ope emplaſtri, ſæpe morbum ſanat, addito ſpirituoſo vel vinoſo liquore, quo ſplenia madefiant, tonuſque ſacco reſtituatur. In poſteriori ſpecillum argenteum per puncta lachrymalia immiſſum obſtructiones reſerat, addito etiam filo uno, alterove goſſypino, præmiſſis præmittendis.

Anchilops purulentus incipit à tumore calido, rubro, lancinante, vel pulſante, cum febre, ophthalmiâ, epiphorâ; pendet à verâ inflammatione ſacci lachrymalis quæ abit in ſuppuratum; unde dignoſcitur ab anchilope lachrymoſo, vel hydrope ſacci naſalis. Lachrymalia puncta fundunt verum pus, non verò mucum puriformem, qui à pure vix diſtinguitur, niſi per antecedentia; naris ejuſdem lateris ſicca eſt, niſi per noctem quid effluat; quod ſæpè fit. In illâ ſpecie, vel viget inflammatio, vel receſſit; ſi vigeat, inſti-

tuatur

tuatur diæta tenuis, refrigerans, phlebotomia celebretur, jufcula refrigerantia ufurpentur, catharfis antiphlogiftica non negligatur. Si refolutio non fuccedat, applicetur tumori cataplafma ex medullâ pomi cocti cum albumine ovi mixtâ, vel cum pulpâ caffiæ, ut fuppuratio procedat, quâ factâ apoftema lanceolâ aperiatur, injectione hordei detergatur, turundâ tenui faccus lachrymalis apertus fervetur, cicatrix inducatur.

8. *Epiphora frigida* Sennerti cap. 46.

Eft effluxus involuntarius lachrymarum ferofarum, fine pruritu, dolore & calore faltem notabilibus; ea fequitur diuturnas ophthalmias etiam fanatas, ftudia immodica, ut accidit potiffimùm circa annum ætatis quinquagefimum, cùm vifus imminuitur, & objecta non nifi paululum diffita, diftinctè videri poffunt; accedente hyeme ingravefcit, & difficulter curatur; interea fi æger ab ftudio, vento, fumo, cibis falfis, vinoque abftineat, fi fimul noctu oculum foveat infufo quatuor caryophyllorum in aquæ vitæ unciis duabus, hic affectus imminuitur; fi verò ob tam levidenfe incommodum æger velit cathartica & veficatoria nuchæ in ufum vocare, ut fuadent Auctores, ille de horum fucceffu judicabit.

9. *Epiphora calida* Sennerti ibid.

Ea eft ferofi laticis ex oculis deftillatio, quæ ftipatur calore mordaci, pruritu, rubore, & dolore oculorum, adeoque diverfas ophthalmiæ fpecies, potiffimùm ulcerofam fiftulofamque, comitatur, quas vide fuo loco. In hac præter remedia generalia, ut phlebotomiam & catharfim, conveniunt balnea, jufcula refrigerantia, ferum lactis, nec non collyria leviter adftringentia ex rofis, plantagine, acaciâ, gallis, vino rubro, vitriolo, &c.

Lachrymæ quæ à nullo animi pathemate procedunt, in morbis acutis hæmorrhagiam narium, & fi fint cum fignis exitialibus, mortem prænuntiant: 1. *Epidem.* 2. *Aphor.* 80. & 4. *Aph.* 52.

10. *Epiphora cruenta; Lachrymæ fanguineæ* Sennerti ibid. & fusè Schenck. libr. obferv. *Larmes de fang.* Vide Menorrhagiam erroneam. P. Borell. Cent. II. Obf. 56. L.

11. *Epiphora febacea* Haller. Stud. Medic. pag. 782. ex Rudolpho Vehrens; *Lemæ* Hippocratis; *Lemia* Celfo; *Oculi gramiofi* Lucilio; *Gramia* Nonnio; *Lippitudo* Auctorum; *La chaffie.*

In palpebrarum marginibus funt glandulæ febaceæ, quæ feparant paucum in ftatu fano febum, quo fortè præpeditur lachrymarum effluxus & deviatio; aft uber & copiofiffimus eft hujus febi quandoque proventus. Illa lippitudo fæpiùs ophthalmiam humidam feu pituitam Horatii comitatur, ea vifum perturbat, palpebras noctu, fcilicet horâ octavâ vefpertinâ ufque ad diem fequentem, agglutinat; tunc verò apertis per vim oculis, lachrymæ ferofæ effluunt.

Curatur tutiæ pulvere vefpere adfperfo, vel aquâ rofarum, cujus unciæ octo vitrioli viridis vel albi grana viginti excipiunt, vel aliis ophthalmicis deterfivis & fubadftringentibus.

12. *Epiphora arthritica* Mufgrave de arthritide, cap. 18 & 21. L.

Eft ea quæ ab humore acri arthritico à pedibus retropulfo accidit, & cum arthri-

arthriticis doloribus alternat, ac quandoque cum illachrymatione odontalgiam excitat. Affectus hic quandoque diutinus eſt, & ſaltem incommodus.

Exigit phlebotomiam & veſicatorium nuchæ applicandum, nec non collyria mitiſſima, ut lac oculis inſtillatum, mucilaginem ſeminum pſyllii & cydoniorum; aquam roſarum, trochiſcos albi Rhaſis, aquam plantaginis, &c.

13. *Epiphora lactea*, Ephem. Germ. Dec. II. Ann. VII. Obſ. 98 in infante recens nato.

XXII. Coryza Hippocratis, Gorræi Definit. Med.; aliis *Cataſtagmus*; *Gravedo* Latinis, *Deſtillatio*, *catarrhus ad nares*; *Rhûme du cerveau; Coryza.*

Character eſt humoris pellucidi aut mucoſi, viſcoſi è naribus ſtillicidium. Membrana pituitaria, quæ ſinus frontales, ſphænoidales, maxillares obveſtit, eſt ampliſſima; duplicem verò humorem ſuppeditat, tenuem ſcilicet, & paucum qui in nares poſticas, inde in œſophagum cum lachrymis infunditur, & mucum viſcidum, qui membranam, ut odoratui ſit idonea, continuò lubricat, oblinitque. Duplex eſt itaque fons humoris qui in coryzâ per nares effluit.

1. *Coryza catarrhalis*, vulgò *gravedo. Coryza humida* Nenteri. *Enchifrénement. Rhume du cerveau.* B.

Illa ab aëris viciſſitudinibus, potiſſimùm à frigore ſuſcepto calente corpore, oritur; dolore gravativo frontis, ſternutatione, anoſmiâ, voce naſali, dyſpnœa, tuſſi ſtipatur; dein verò procedente morbo deſtillatio humoris, qui priùs erat limpidus, è naribus qualis in ſummo frigore fit, qui *roupie* vocatur, jam abit in mucoſum, viſcidum, copioſumque effluxum, à quo æger ſublevatur, redit odoratus, reſpiratio juvatur, &c.

Phlogoſis membranæ pituitariæ, eſt hujus morbi principium.

Curatur diætâ tenui, potu theiformi, calido, diluente, inſpiratu lactis tepidi, aquæ, vaporis; aëre tepido, vapore ſeminum nigellæ in aquâ coctorum; *vide Schneider. lib. 3. de catarrhis, pag. 503.* Cùm nares poſticas occupat ſævior eſt quàm cùm altius aſſurgit.

2. *Coryza phlegmatorrhagia* Salmuth. obſ. 37. cent. 1; Bonet. Sepulchret. T. 1. pag. 410; *Phlegmatorrhagia* Junckeri; Morgagni Epiſt. XIV. 20. Hippiatris *Morfondure.* Furetiere Diction. B.

Differt à præcedenti quòd, ſine ſatellitio catarrhi, illicò ſpontè accidat profluvium juge humoris limpidi, lymphatici, copioſi, non merè aquoſi, qualis eſt qui à frigore acri maximè apud ſenes exſtillat; hanc coryzam bis noctu expertus ſum, ſine alio incommodo: ſimilem per plures menſes perſeveraſſe memorat *Morgagni*; uberrimum aliud narrat *Bidloo*, quod *ſtillicidium narium* vocat.

3. *Coryza virulenta; Ozæna* Bonet. Sepulchret. T. 1. pag. 406; Hippiatris *Morve.*

Eſt purulentæ materiæ effluxus è naribus cum ozænâ. Hic morbus ob fœtorem & acrimoniam puris diu in naribus concluſi, & fœnum inquinantis

ab

ab equo ad equum propagatur, seu contagiosus evadit : *Vide Hippiatros*, ut *Soleyssel* & *Bourgelat*, *Elementa Hippiatricæ*.

4. *Coryza variolosa* Huxham.

Illud symptoma stipatur sternutatione, difficultate deglutiendi, tussi, epiphorâ, & sæpiùs rubeolam, quandoque variolam ineuntem comitatur, ac designat.

5. *Coryza purulenta* Boneti Sepulchret. Tóm. 1. Obs. 10. Append. 1; Morgagni Epist. XIV. 22. ex Fernelio, Palfino, Nicolai, &c: vide Cacodiam ozænam.

Si sinus frontales ulcere laborant injectiones instituí possunt detersivæ, imo horum sinuum terebratio instituí; si verò sinus maxillaris alteruter pure turgeat, dente canino avulso puri via parari debet, *Meibomio & Cowpero* ducibus.

6. *Coryza febricosa* Vandermonde Journ. de Med. Mars 1751. p. 197.

Viro catarrhoso fluxus muci periodicus vespere quovis revertens, meridie sequenti evanescens, stipatus erat capitis intumescentia, dolore, sinuum infarctu : mucus narium copiosus erat, limpidus, acer ; pyrexia nulla ; diaphoretica frustranea fuere, soli kinkinæ usui cum catharticis morbus cessit.

XXIII. PTYALISMUS ; *Ptuelismus* Hippocratis in Coac. à *ptuelon*, sputum ; *Anabexis* Galeni ; *Anachrempsis* Hesychio ; *Cartharsis diapharyngos* ; *exscreatus* : *Salivatio* ; *frequens exspuitio* Latinis. *Bave*, *salivation*, *expuition*, *crachottement*. Ægri *Salivantes* Latinis, Gallis *Baveux*, Anglis *Drivellers*.

Character. Est salivæ vel muci sine expectoratione ac vomitione ex ore effluxus, aut emissio.

In os confluunt 1° saliva ex ductu potissimum Stenoniano à parotidibus delata, nec non ea quam omnes glandulæ sublinguales, buccales, &c, suppeditant : 2° præterea liquor tùm limpidus, tùm mucosus, qui ex naribus in fauces delabitur, tùm per nares posticas, tùm per ductum sphæno-palatinum : 3° Mucus viscidus, qui ex tonsillis & glandulis faucium sebaceis exprimitur : Mitto quæ vomendo vel expectorando confluunt.

Quidquid exit ex ore, illud vel vomitu vel ructu ejicitur, vel expectoratur cum tussi, vel exscreatur cum sono rauco, quem Arabes *Rascationem* vocant ; vel exspuitur ex linguâ & labris, vel sine impetu elabitur, quod Galli *bave* nominant.

1. *Ptyalismus nauseosus*. *Ptyalismus à saburrâ nidorosâ*. B.

Illa est species quæ à saburrâ ortum ducit, quatenus irritatur inde pharynx, & liquor ac mucus ex faucium cryptis ubertim profluit, cum nauseâ, angore ventriculi ; tantâ quandoque copiâ exspuitur & exstillat hic liquor, ut ex stomacho suppeditari quis crederet ; talem ptyalismum excitat etiam emeticum assumptum, etiam antequam vomitio accedat. Talem exci-

tat etiam aconitum, si vel masticatum fuerit; hinc enim oris sapor putris per duos vel tres dies cum salivatione, ut observavi, & cardialgia cum lancinante dolore in medio linguæ.

2. *Ptyalismus à pyrosi.* Vide Sodam Junckeri. L.

Differt ille à priori, quia sensus ustionis & acidi erodentis extenditur à ventriculo ad os, atque quasi acidum saporem præ se fert saliva, in hoc affectu ubertim effluens; hanc excitant fructus acidam vel empyreumaticam saburram generantes, castaneæ, nuces, pisces conditi, frixa omnia ex sartagine cum oleo vel butyro cocta, nec tamen nausea excitatur utplurimùm.

3. *Ptyalismus Lapponicus* D. Linnæi; *Ullem* vel *Hotme* Lapponibus. C.

Est symptoma colicæ Lapponicæ: Vide *Floram Lapponicam*, *pag.*69. Differt à prioribus per dolores atroces abdominis juxta umbilicum qui hoc ptyalismo terminantur.

4. *Ptyalismus à laxitate* Cheynei de sanit. pag. 366 cap. 5; *Ptyalismus symptomaticus* Zwinger. de salivâ Differt. Ægri *Drivellers* Anglis vocantur. L.

Illi sunt, qui stupidi, labris laxis & pendulis, oculisque demissis, nequidem salivam ore continere possunt, ita ut continuò ex ore effluat; simile vitium in paralyticis observatur; idem accidit à laxatâ mandibulâ.

5. *Ptyalismus mercurialis* Nicol. Heinsii; Christ. Roperi Diss. de Salivatione cap. 2. *ab oris ulcusculis* Stenon. *Ptyalismus artificialis* Zwinger. de salivâ, Differt. 8; *Salivatio ab hydrargyrosi* D. Astruc. de lue venerea. B.

Vulgò post quinque vel sex litus mercuriales, vel assumptis intus præparatis mercurialibus, præsertim non satis diluto sanguine & laxatis vasis, supervenit calor in ore, sapor æruginis; glandulæ sublinguales, & quæ utrinque linguam cingunt, tument, aphthas patiuntur, dein ulcuscula quæ multum salivæ fœtidæ fundunt; crescente actione hydrargyri tumet lingua, exeritur foras, fauces anginâ aut cynanche corripiuntur, cum febre, pervigilio, assiduâ exspuendi necessitate.

In curâ morborum syphiliticorum vitari debet ptyalismus, secus syphilis per aliquot tantùm menses supprimitur, aut etiam minimè minuitur. Vitatur verò, longo usu balneorum præmisso, diætâ lacteâ in hydrargyrosi usurpatâ, remotis ad duas tresve dies inunctionibus, illarum dosi, quæ vulgò semi-unciam attingit, imminutâ. Si verò invitis his cautelis accdat, quod vulgò post quartam, sextamve inunctionem accidit, suppressâ oimnimodè inunctione, expectandum donec desierit; os sæpè decocto hordei abluendum; si verò ex abrupto auctus ægrum in periculum cynanches conjecerit, lingua tumuerit, & in ore vix possit contineri, phlebotomiâ, linteorum depositione, catharticis, imò balneis tunc huic occurrendum. De ulcusculorum oris detersione, cæterisque ad hoc spectantibus videatur *Ill. Astrucius.*

Ex cinguli mercurialis adversus pediculos gestatione, ex hydrargyri etiam con-

contrectatione solemni aurifabris, speculorum confectoribus, ex unâ drachmâ unguenti Neapolitani citra cautelam illitâ, ptyalismus quandoque supervenit.

6. *Ptyalismus variolosus* Sydenhami pag. 83, 103, 93, 593. *Salivation de la petite vérole confluente.*

Apud adultos variola confluente laborantes, salivatio sub primum eruptionis tempus, aut biduo post, perpetuus comes accedit, sæpius multò quàm infantibus diarrhœa; materia primò tenuis excernitur, ægro multa lintea ipsamet nocte conspurcante. Hic ptyalismus mercuriali non minor est, sed non fœtet; die verò undecimâ saliva viscidior ægerrimè exscreatur; siticulosus est æger, tussit subinde inter bibendum, & potus per nares revertitur, atque hoc die cessat utplurimùm salivatio, licet aliquando biduo post revertatur; dicto autem die undecimo scilicet tumor faciei una cum salivatione imminui incipit, ac tunc primum ejus loco manus intumescere solent ac debent.

Non solùm autem in variolis, sed & in febre variolosâ Sydenhami, seu synocho variolode, in quâ nulla est eruptio, par ptyalismus accidit, & ad salutem necessarius est.

Indicationes sunt 1° ut ptyalismus ille sustentetur, quod maximè præstat, *potus tenuis*, qui diluat, nec refrigeret nimis, aut calefaciat, qualis est cerevisia tenuis, imò serum lactis, nec non paregoricum seu anodynum vespere exhibitum, sic docente experientiâ. 2° Cavendum ne ptyalismus supprimatur, quod intempestivâ catharsi aut phlebotomiâ, maximè verò calidiori regimine, efficitur. Si verò ptyalismus non interveniat, aut citiùs quàm par est evanescat, nec in ipsius locum manus tumeant, facie tamen detumescente, tunc in summo periculo versatur æger; si enim hoc accedat inter sextum & undecimum diem pustulæ deprimuntur, delirium invadit, febris deficit, pustulæ pallidæ, circulo etiam pallescente; in hoc unico casu ad cardiaca deveniendum est, ut ad scrupulum theriacæ, cum eadem dosi pulveris è chelis cancrorum, semi scrupulo radicis contrayervæ & syrupo caryophyllorum; si verò hoc infortunium accidat circa aut post undecimum diem, quo tempore pustulæ faciei reficcatæ sunt, præmissa venæ pedis sectione, vix ad emeticum, ut nostrates faciunt, aut ad lene catharticum, ut Angli solent, properandum est; sed quoniam vires non vegetæ sunt, earum ratio habenda est, & semper de summo periculo astantes admonendi.

Monspelii rarissimè observatur ptyalismus, in variolis etiam confluentibus adultorum, raro etiam diarrhœa apud infantes hac specie laborantes, sed apud Septentrionales is est frequentissimus & salubris, atque hoc ptyalismo circa undecimum diem decrescente necessarium est ut facies, manusque intumescant œdemate varioloso, quod ptyalismi vices impleat.

7. *Ptyalismus scorbuticus* Roper. Differt. citata; Lind. de scorbuto, &c. Journ. de Med. May 1755. p. 327. C.

Cognofcitur ex ftomacaces fignis, fcilicet facili gingivarum hæmorrhagiâ, mollitie, fœtore, dentium lapfu, nigredine, maculis tibiarum, faciei pallore, &c.

Profufus vires exhaurit, adeoque fiftendus quantociùs; fuadet verò *Lind* revellentia epifpaftica, finapifmos furis admovendos; alvus clyfmatis folvenda; lenia cathartica ufurpanda; laxandus cutis fpafmus, qui fluxum illum determinat; profunt in eum fcopum diaphoretica, theriaca, camphora, flores fulphuris ter vel quater in die; adde etiam diuretica. His falivatio arcetur, & fuffocatio prævertitur. Siftitur etiam collutoriis ex gummi Arabico, ichtyocollâ, alumine, cortice quercûs; laudat *Roperus* gargarifmata ex vino rubro, viride æris, aquâ plantaginis & falviæ, fæpius ope penicilli gingivis applicanda.

Intùs vefcatur æger lacte vel vegetabilibus, fumat kinkinam, elixirium vitrioli, dùm lacte non utitur.

8. *Ptyalifmus hypochondriacus* Ballonii, lib. 2. confil. 49. Sylvii, Prax. Medic. *Ptyalifmus melancholicus* Sennert. de fcorbuti fignis; *hyftericus* Morton. Curationem vide apud Ballonium, lib. 2. confil. 25. Roper. Diff. de ptyalifmo. L.

Eft ille qui hypochondriacis, melancholicifque familiaris eft; is vires imminuit, ftomachum labefactat, ftipatur borborygmis, conftipatione, ructu, præcordiorum anguftiâ, fomno turbulento; fovetur fæpè à cœna copiofiori, & tunc horis matutinis augetur.

9. *Ptyalifmus arthriticus* Mufgrave, cap. 11. hiftor. 3; *Sputatio arthritica.*

10. *Ptyalifmus phthificus* Morton. cap. 2, n°. 10 & 11. Phthifiologiæ, pag. 29. C.

Inter figna phthifim præfagientia meritò recenfetur matutina & diurna phlegmatis falfi & acris, quandoque vifcofi, excretio, quod univerfum fanguinis ferum parili gradu falfum effe atque acre fignificat; proclives funt illi ad copiofum falivæ fluxum per ductus falivares & tonfillas, quod diathefim fanguinis colliquativam indicat; hoc fymptoma multis annis phthifim antecedere obfervavi. In ultimo phthifeos gradu idem ptyalifmus recrudefcit, ab anacatharfi purulentâ valdè diftinctus. Oritur enim fluidi ejecti copia ab ipfis oris glandulis, nec fudoribus profufis imminuitur, ac fatum accelerat. *Roper. Differt. de ptyalifmo.*

11. *Ptyalifmus viridis.* D. Huxham Philofophic. Tranfact. no 382. anno 1724.

Fox quadragenarius ab aurigine & colicâ liberatus eft ptyalifmo uberrimo ad fextarios circiter duos, falivæ ftatim vividiffimæ porraceæ, fed tenuis; ufus autem fuerat pomaceo quod bilem hoc colore viridi inficere potuerat; hic ptyalifmus quadraginta horas duravit, deinde pellucida evafit faliva; ope verò ptyalifmi ferofi fponte erumpentis ab aurigine, priùs bis, terve liberatus fuerat.

12. *Ptya-*

12. *Ptyalismus purulentus* Petr. Hardisway, Philosoph. transact. n°. 400, 1727. L.

Hic ptyalismus purulentus ultra triennium perseveravit, pure sanioso suppeditato à sinubus maxillaribus in oris cavum apertis & cariosis, puero satis benevalente, quoad cætera.

13. *Ptyalismus aphthosus. Chancres à la bouche.* B.

Adolescens corripitur synochâ cum cephalalgiâ, anginâ, linguæ sorditie albâ, glandularum tonsillarum & maxillarium tumore; præmissâ phlebotomiâ purgatus est addito emetico, bilem ano & cato copiosè rejecit, & difficultas deglutiendi evanuit; ast eadem die levis exulceratio interiora oris & linguæ ambitum detinuit, ita ut crusta in utraque labiorum commissurâ oris apertionem impediret, lingua tamen supernè albescens, lateraliter excoriata, intensè rubra, videbatur, & tantus erat viscosusque ptyalismus, ut noctu, interdiuque insomnem continuò exspuentem ægrum per aliquot dies detineret. Præscripto altero cathartico, & gargarismate ex unciâ mellis rosacei, cum drachma spiritus salis in aquâ hordei meliùs habuit, dein convaluit.

Ptyalismus cujus fœtor cadaverosus est junctus dysphagiæ, est signum cynanches ulcerosæ seu gangrænosæ, quæ nuper apud Piscenates & Biterrenses maximam infantum stragem edidit.

14. *Ptyalismus gravidarum. Crachottement & aigreurs des femmes grosses* Puzos. L.

Recens gravidæ per tres quatuorve menses vel salivam viscidam, vel fatuam pituitam matutinis horis exscreandam habent, cum sensu acoris intercurrente, aut cardialgiâ, aut nauseâ.

His opitulamur vel bolo panis, vel aquæ cyatho, vel cocolatâ, feminibus cumini, aut cardamomi masticatis, infuso theæ, veronicæ, chamæmeli, melissæ. Si ea inutilia fuerint, phlebotomia adhibenda; manè rhei pulverati, vel hujus extracti dosis ad purgandum sufficiens sumenda, vel clysma vespere injiciendum, aut stomachus roborandus theriacâ, confectione hyacinthinâ, alkermes, opiatâ Salomonis. Confert quandoque ptisana pectoralis emulsionata, & aqua cinnamomi aromatisata.

15. *Ptyalismus catarrhalis. Salivatio anginosa* Roper. Dissertat. *Rhume d'estomac*, De Meyserey T. 2. n. 302.

Est ille qui in odontalgiâ, anginâ catharrhalibus supervenit, eademque auxilia exposcit. Os exundat saliva mucosa; accedunt flatus, gravitas ventriculi, nausea, vomitio phlegmatis, vel diarrhœa, quæ omnia ægrum sublevant.

16. *Ptyalismus à carie* Quelmalz Dissert. de ptyalismo febrili. P.

In maxillæ ossibus cariosis & carie dentium protrahitur quandoque ptyalismus ad hecticam consumptionem, ut pluries vidit Auctor citatus; hocce etiam phænomenum accidit cum carie, perforatur antrum Hyghmori, seu sinus maxillaris. Eumdem ptyalismum observavi in trismo, qui odontalgia arthritica est.

17. *Ptyalismus à calculo* Christoph. Scherer, de calculo ex ductu salivali excreto Differt. Argentorati 1737. Journ. de Med. Juill. 1756. Leautaud.

Initio levem inducit dysphagiam, deinde verò ptyalismum calculus sub linguâ genitus, quod licet rarum sit, interea à *Cowpero*, *Walthero* & *Saltzmanno* fuit observatum. In casu *Clariss. Leautaud* aderat dolor sub lingua vehemens, pyrexia ardens, quæ omnia, extracto calculo gypseo sub lingua latente, evanuerunt. Vide Arthritidem D. Du-Bouchet qui arenulas copiosas exscreans à doloribus arthriticis se liberabat.

18. *Ptyalismus febrilis* Quelmalz Differt. Lipsiæ 1748; Sydenham. pag. 99. de febre variolosa.

Est ptyalismus tritæophyæ epidemicæ Lipsiensi superveniens, per septimanas perseverans, abundans, morbum non perfectè solvens, & quem tamen reprimere periculosum erat. Hunc stipabant erosiones circa linguam, fœtor, tumor gingivarum; salivæ limpidæ, dein viscidæ æque uber. excretio, ac si hydrargyrosis plena fuisset adhibita.

19. *Ptyalismus syphiliticus.*

Est ille qui citra ullum hydrargyri usum accidit illis qui ulcuscula venerea gerunt in faucibus, uvulâ, velo palatino, quæ quidem ex maculâ grisaceâ serpente, ex fœtore & ex salivatione facilè se produnt.

Huic speciei ipsamet hydrargyrosis cautè & parcâ dosi administrari debet, non neglectis detergentibus sub finem hydrargyroseos, scilicet levi attactu ulcusculorum bis in die iterato ex penicillo intra collyrium Lanfranci tincto; collyrium verò aquâ rosarum edulcorandum est, usus lactis est usurpandus.

20. *Ptyalismus urinosus* Waller Act. Upsal. p. 156. Vid. Tulpii Lib. III. Hist. 22. Helvetius Oecon. Anim. p. 156. L.

XXIV. Anacatharsis Hippocratis, Galeni in Aphor. 8. lib. 5; *Anaptysis* Hippocr. *Tussis humida. Expectoration.*

Character est muci, lymphæ, vel cujuscumque humoris facta cum tussi expectoratio constans & notabilis.

Differt ab exscreatione ptyalismum comitante quòd tussis in anacatharsi sit pectoralis, non verò simpliciter gutturalis. A rheumate quod fit anacatharsis sine raucedine. Anacatharsis rarò est morbus essentialis, sæpiùs est symptoma phthiseos, asthmatis humidi, catarrhi.

1. *Anacatharsis biliosa; a spitle of unusual color.* Philosoph. Transact. n. 382. by Huxham. anno 1724; *Choleptysis* D. Coste, Med. Profess. in Academia Perpinianensi.

Observavit scilicet in ancillâ tussim gutturalem, quâ primò cruorem exscreabat, deinde verò per viginti circiter dies expectorabat bilem, seu humorem intensè flavum & amarum, & feces ano redditæ erant griseæ.

Præscripsit apozemata amara diluentia, dein verò saponem venetum singulis diebus ad grana viginti, triginta, sumendum: parabat saponem ex sale

tartari

tartari & oleo olivarum optimè mixtis ad confiftentiam pomati flavi, quibus adhibitis remediis intra quinque dies fanata eft.

Vidi ego dudum mulierem quæ ex rheumate neglecto incidit in anacatharfim materiæ vifcidæ ex flavo viridefcentis, quæ cum amphimerinâ catarrhali perfeveravit multos dies, fed ea expectorata materies non amarefcebat; idem iterùm in adolefcente vidi: cathartica verò morbum fuſtulerunt, & febrem fimul.

Similem luteo-viridem obfervavit exfcreationem *D. Huxham Tranfact. Philof.* Anacatharfim azuream obfervavit *Clariff. Fontfrede.*

2. *Anacatharfis phthifica: Tuffis purulenta.* Vide phthifim humidam.

3. *Anacatharfis à vomicâ; Vomica pulmonis; La Vomique.*

Vomica eft apoftema materiem puriformem, vel febaceam, aut pultaceam continens utplurimùm tunicâ obvolutam; verofimile eft vel glandulam lymphaticam febaceâ materie fenfim diftenfam, vel hydatidem pingui & craffo humore fenfim turgidam effe hujus morbi principium. Similes hydatides humore puriformi quandoque gypfeo farctas in ovariis & afcite hydatidofo obfervarunt Academici Parifini. Gypfeos, tophaceofque tumores fæpè inveni in pulmonibus, fine ullâ inflammatione prævià, parvâ quandoque, eaque acutâ comitante febre, atque ex hac anacatharfi, licet per menfes perfeverante, ægri non raró convalefcunt, maximè fi tunicam oviformem, feu cyftidem expectorent.

Hic morbus fæpè cum phthifi confunditur in praxi.

4. *Anacatharfis puriformis; Tuffis purulenta* Stahl. Satyr. Harvey. vulgò *Suppuration lymphatique du poumon.*

Duplex eft hujus varietas.

1°. Poft peripneumoniam & pleuritidem, in quâ non omnino per phlebotomias refolvi potuit congeftio inflammatoria, fupervenit puriformis grifeæ, blandæ, vifcidæ materiæ expectoratio fine febre notabili, quæ per menfem & ultra perfeverat, nec tamen phthifis eft, atque ex eâ, adhibitâ diætâ lacteâ, cum balfamo Canadenfi, ægri convalefcunt.

2°. Poft febres putridas ac malignas, corpore fatis jam fuperque purgato, accidit interdum, maximè in fenibus, ægrum valdè debilem effe, & quandoque tuffi, interdum etiam exfcreatu magnam glutinofi, vifcofique phlegmatis copiam expectorare, quod fymptoma non tantum ægro terrorem injicit, fed & ipfi Medico, præfertim minus cauto, impofuit pro phtifeos prodromo.

Hoc in cafu ægrum jubeo vinum de Malaga, vel mufcatum cum pane tofto ei immixto bibere, quod vires reparat, & fymptoma illud intra paucos dies abigit. *Sydenham. pag. 38 cap. 4. S. 1.*

5. *Anacatharfis afthmatica.* Vide *Afthma humidum.*

XXV. DIABETES; à diabete Hydraulicorum, feu fyphone aquas tranfmittente.

Diarrhœa urinofa Galen. lib. de crifib. *Diarroia ex oure*; *Dipfacus* Galen. lib.

lib. 6. de loc. affect. *Hydrops ad matulam* Galen. de loc. affect. lib. 6, & lib. 1. de crifibus; *Profluvium urinæ* Latin. *Diabétés.*

Character. Subita potûs omnis per urinas cum magna fiti profufio, *Gorræi;* cum corporis colliquatione, (*Aretæo*) febriculâ, anorexiâ, polydipfiâ, urinâ copiofâ violas redolente, oleo fupernatante perfufa *Dover. Legacy*, quales funt urinæ fcorbuticis.

1. *Diabetes legitimus* Aretæi; Deidier Confult. 58. Tom. 1.

Indefinens meiendi neceffitas quam nihil cohibere poteft. Mictio copiofior eft quàm potus, unde adipis colliquatio, fitis urgens cum falivâ fpumofâ, vifcidâ, faftidium, animus dubius, præcordia gravia; à retentâ urinâ tumor abdominis, teftium; crefcente morbo calor mordax in vifceribus, tabes; rarus morbus, *Galeno* bis obfervatus, curatu difficillimus.

2. *Diabetes Anglicus* Pechey promptuar. med. pract. Mead of poifons edit. 4. C.

Character. Urina odoris, coloris, & faporis mellei. *Mead Monita.*

Affectus ille differt à diabete *Aretæi*, quod urinæ fint dulces & mellitæ, vel limpidæ, ut referunt Angli, vel fubturbidæ, ut apud nos, necnon quod hodie apud Anglos & Batavos, ob vini meracioris ingurgitationem, frequens fit; urina intra viginti quatuor horas mittitur quandoque ad libras decem, quindecim ex obfervatis *Pechey*. Sitis eft immanis, febris hectica, infignis afthenia, languor, & emaciatio.

Æger lacte vel crudo, vel aquâ hordei diluto vefcatur, & aquam calcis fecundam ter in die ad uncias quinque vel fex fumat. Juvant etiam gummi Arabicum, tragacantha, cinnamomum, cymæ cupreffi, rheum, noctu narcotica; aquas vitriolicas fuadet *Jurinus.*

Similem diabetem obfervavit in duobus rufticis Gebennenfibus mediâ hieme cum urina faccharata & fubturbida, eodem menfe & anno, *D. Privat*, *D. M. Alefienfis clariffimus.*

Lactis ferum aluminatum laudat *Dover*, juxta quem remedium id nunquam fallit.

3. *Diabetes hyftericus* Sydenham. Diff. epift. de hyfteriâ; Cheynæi de fanitat. 177. L.

Hanc fpeciem obfervavi in Marchioniffâ St. Victor hyftericâ, quæ ferum infipidum, aqueum, copiofiffimum, fundebat per aliquot dies, hoc ceffante, leucophlegmatica evadebat; redeunte fic per vices diabete folvebatur phlegmatia; hyftericis & mulieribus irâ percitis magnum urinæ limpidæ profluvium eft familiare.

Serum aluminatum Mead fit ex lactis paululum cocti libris quatuor, & aluminis drachmis tribus; hujus feri (poffetum vocant) faltem unciæ quatuor ter in die bibantur; eft utplurimùm diabetes remedium. *Mead Monita pag. 165.*

Defidiofos aggreditur qui luxuriâ diffluentes, cùm mero fanguinem accenderint, frigidis potibus fitim reftinguunt; morbum effe hepatis & humidum

dum aëris in eo attracti contendit *Mead.* Lac muliebre eſt verè ſaccharatum; chylum itaque dulcem parum mutatum diabetico fluxui dulcedinem præbere putaverim.

4. *Diabetes artificialis* Malpigh. de liene.

Ligatis in cane vaſis lienis, canis ſolito frequentiùs mingit.

5. *Diabetes à vino* Collect. Academ. Tom. 3. obſ. 122.

Quadragenarius robuſtus, bilioſo-ſanguineus, vino & aromaticis abuſus, in diabetem incidit; tunc verò quam bibebat alam, ſeu tenuem cereviſiam urina omnino referebat, & potus aſſumpti molem multum ſuperabat; vigebat fames, ſitis urgebat, oris ſiccitas, renum dolor, ardor viſcerum; macies ſumma.

Uſus eſt tinctura martis, catechu, corallorum; veſpere bolum ex ebore uſto, antihectico Poterii, croco martis cum uno, vel altero laudani grano; poſt menſem his utens convaluit.

6. *Diabetes arthriticus* Sydenhami de podagrâ, pag. 463.

Eſt ſymptoma arthritidis inveteratæ, ſed extra paroxyſmos, in quibus etenim urina eſt pauca & colorata; at extra eos urina quandoque eſt æque copioſa & aquoſa ac in diabete, quod deſignat à materie acri ſitim excitari, ſimulque ita languere digeſtionem, & imminui perſpirationem, ut potulenta illibata per urinæ vias emittantur; nec ab aliis principiis derivanda eſt magna urinæ copia, quæ in diabete vulgari effunditur. Quantitas urinæ in ſanis eſt circiter dimidia pars aſſumptorum tùm eſculentorum, tùm potulentorum, atque circiter altera pars perſpirando avolat. Si itaque in ſtatu ſano quadraginta urinæ unciæ emittantur, ut in me expertus ſum: ſi ſitis potum tertiâ parte uberiorem imperaverit, & ſimul tertia pars perſpirationis ſolitæ ſuppreſſæ in urinam verſa fuerit, inde ſexaginta ſex unciæ urinæ quotidiè emittentur, quæ cùm cruda ſit, & repetitis mictionibus amandetur, diabetem efficiet.

7. *Diabetes febricoſus* Sydenhami epiſtol. reſponſor. I. pag. 192.

In tertianâ & quotidianâ nonnunquam accidit, etſi perquam raro, ut ſenes qui diu hac febre antea laborarunt, ac interea phlebotomiis & catharticis imperitè fuerint mulctati, in diabetem incidant, etiam febre jam perfectè fugatâ; etenim cùm ſanguis eorum abhinc debilitatus aſſimilandis ſuccis ei illatis prorſus impar reddatur, iidem per vias urinarias crudi adhuc & incocti exitum ſibi quærunt, proindeque præ ingenti urinæ copiâ, quoties eam reddunt, excretâ, ſenſim labefactantur, & quaſi ſubſtantia corporis per hanc cloacam exinanitur; curativæ indicationes ad ſanguinem invigorandum, & fluxum urinæ minuendum omninò dirigendæ ſunt.

℞. *Theriacæ unciam & ſemiſſem, conſervæ flavedinis aurantiorum unciam; diaſcordii unciam ſemiſſem; zingiberis conditi, & nucis moſchatæ conditæ ana drachmas tres; pulveris è chelis cancrorum, corticis granatorum, radicis angelicæ, coralliorum, terræ lemniæ, boli armenæ, gummi arabici, ana drachmam unam, cum ſyrupo de roſis ſiccis fiat electuarium; ſumat drachmam ter in die per menſem; utatur vino hiſpanico, cibis eupeptis, abſtineat à crudis, oleribus, &c.*

XXVI. ENURESIS; *Perirrhœa* Hippocratis; *Parefis* Aretæi; *Stranguria* Galeni; *Stillicidium urinæ*, *Incontinentia urinæ* Sennerti, &c. *Incontinence d'urine : flux d'urine.*

Eft mictio involuntaria & inopportuna, quam nullus veficæ ftimulus follicitat, quæque fæpiùs infciis accidit.

Differt à diabete quòd non major fit urinæ copia, nec diverfus à fano color; à dyfuriâ quòd fine ardore & ftimulo fiat.

1. *Enurefis infantum* Junckeri Tabul. 98.

Eft mictio quæ tùm interdiu ob negligentiam, tùm noctu inter dormiendum accidit junioribus; plurimi ideò lectum urinâ confpurcant, quia fomniant fe in loco commodo mingere; alii ita negligentes funt etiam octennes & decennes, ut in feipfis tùm vigilando, tùm dormiendo mingant.

Pravus hic mos 1° virgis & minis eft coercendus apud eos qui quartum annum ætatis attigere: 2° Curandum eft ut horis pomeridianis parum bibant: 3° utque antequam lectum petant, veficam evacuent. Si verò atonia fphincteris veficæ adfuerit, ad tonica deveniendum eft, ut in fpecie fequenti.

2. *Enurefis paralyticorum* Junckeri Tabul. 98. L.

Incontinentia urinæ à paralyfi fphincteris veficæ procedens accidit apoplecticis, hemiplegicis, & fæpiùs paraplecticis, ubi nervi offis facri, lumborumve fuerunt compreffi, contufi, læfi, aut in cerebro ipfo affecti; in illâ fpecie adeft continuum urinæ ftillicidium fine fenfu, unde differt ab aliis fpeciebus in quibus per intervalla tantùm urina emittitur.

Incommodus eft hic morbus ægro & adftantibus, ob fœtorem urinæ quâ imbibuntur veftes, maximè apud fœminas quæ non ita valent in urinatorio portatili urinam excipere, ut viri.

Curatur hic morbus eodem modo ac paraplegia; fed vix unquam fanatur, nifi levis fit affectus, aut quædam atonia, quam fuperant infeffus aromatici, fpirituofa fomenta, thermæ Bellilucanæ, ammochafia.

3. *Enurefis herniofforum.* L.

Eft ea quæ exocyften, hyfteroptofim, cyftocelem, fimilefque ectopias comitatur, quibus ita diftrahitur fphincter veficæ, in viris podici, in fœminis vaginæ adhærens, ut diftracto vel inteftino, vel vaginâ, fphincter conftringi nequeat pro lubitu. Sanatur ablato principio.

4. *Enurefis gravidarum* Mauriceau, lib. 1. cap. 15 de l'incontinence d'urine. L.

Non eft ea frequens mictio, feu dyfuriæ fpecies, quæ ob veficæ ab ùtero factam compreffionem gravidis accidit; cùm enim parum urinæ continere poffit vefica, neceffum eft ut frequentiùs vefica diftendatur, & ad mictionem follicitetur; verùm ea eft quæ ipfis accidit non folùm gravidis verfus ultimos menfes, fed etiam mulieribus plures partus expertis; illæ enim ad minimam corporis inflexionem, ad minimum rifum, aut tuffiendi conatum, illico urinam fine ftimulo, quandoque fine fenfu emittunt. Hoc etiam recens puer-

peris

peris familiare eft, obfervante *Roderico à Caftro lib. 4. cap. 2. de fœtu mortuo*, & hoc urinæ profluvium alvi acrafiâ fæpè ftipatur : educto, ait ille, infante, urina aut alvi feces, quod frequenter accidit, involuntariè fluunt, quod curatur ut paralyfis earumdem partium : laudatur infeffus in decocto aromatico chamæmeli, roris marini, falviæ & litus ex oleo ejufdem virtutis.

Quoad enurefim quæ fub finem graviditatis oritur à mole uteri veficam prementis, ea fublevatur mappâ quæ ita collocata fit, ut abdomen proindeque uterum fuftineat.

5. *Enurefis puerperarum. Perforation de la veffie. Incontinence d'urine après les couches*, Puzos pag. 137. L.

Cùm fœtus diutiùs in tranfitu per os uteri retinetur, collum veficæ, inde fœtûs capite, illinc offe pubis, compreffum inflammatur, contunditur, & poft quinque, vel octo dies urinæ incontinentia accedit, perforatâ ibi loci veficâ : hæc enurefis infanabilis eft ; fublevatur incommodum ope utris ex corio fabrefacti penduli, & fpongiæ appofitæ ; peffaria vix ullius utilitatis funt, nifi ad præcavendam obturationem vaginæ, quæ à fuccrefcentibus ex hac fiftula carnibus, fibrifque ramofis oritur ; ibi calculi fucceffu temporis generantur. Vide *Hyfteralgiam calculofam*. De hac fpecie fusè egit *Hirschfeldius in differtatione Argentorati editâ anno 1759. de incontinentiâ urinæ poft partum difficilem* ; hanc etiam obfervavit *Clariff. Med. Doctor Privat Alefienfis* in primiparâ, quæ dyftociam per quinque dies experta, deinceps per quadraginta dies dyfuriâ laboraverat, quâ fanatâ fupervenit enurefis conftans ; urina fcilicet eâ ftante, vel erectâ fluebat, fedente verò retinebatur, immiffo per urethram filo ferreo, & fimul in vaginam digito, inventum eft foramen minimi digiti diametro non procul ab uteri orificio, urethram cum vaginâ conjungens.

6. *Enurefis catamenialis*, feu menfe quovis revertens. L.

Virgo fanguinea, pinguis, 28 annos nata, enurefi ab ortu ad pubertatem ufque conflictata, omni femihorâ noctu & interdiu mingebat ; cùm menftrua acceffiffent per triennium, ab enurefi fuit immunis ; fuppreffis ab hoc tempore catameniis ob pediluvium frigidum, fingulis menfibus patitur per triduum horis nocturnis enurefim cum pervigilio ; fed octo diebus ante & poft illam catamenialem urinæ incontinentiam, cephalalgiâ, hypochondriorum tumore, pedum œdemate, vel etiam hæmoptyfi afficitur ; aft fi deficiat, ut quandoque accidit, urinæ fluxus ille frequens, tunc fymptomata numerata crefcunt & perennant ufquequo enurefis acceflerit.

Mater ejus ad vigefimum ætatis annum hoc conflictata initio tunc matrimonio convaluit ; ifta virgo potatis aquis Barregianis, vomicam expectoravit ; foror ejus enurefi laborans phthifi periit.

Cura. Præmiffâ venæ fectione è brachio, purgetur cum mannâ in infufo fennæ ; dein jufcula ex collo vervecis, cichorio, rubiæ drachmis duabus, pæoniæ drachmâ unâ per novem dies bibat ; dein ferum lactis in quo clavi ferrei extincti, millepedes decem, flores cheiri ad pugill. 1 ; ante hauftum fumat boracis grana fex in cochleari aquæ naphæ.

 Poft

Poft viginti dies purgata fumat lac afininum, & alternis diebus ante ejus hauftum fumat bolum ex croci martis, terræ catechu, & coralli rubri ana granis octo in pauxillo fyrupi; continuet ufque ad finem Junii menfis; his irritis, nubat.

Theoria. Videtur hic morbus pendere ab irritabilitate veficæ, ob fanguinis menftrui retenti influxum uberiorem in ipfam; hinc frequens mingendi neceffitas; ex eadem fanguinis congeftione in pulmone fanguinis fputum, in vifceribus abdominis meteorifmus, in pedibus œdema; fanguis autem fpiffitudine obftat catameniis, acrimonia etiam irritat veficam & pulmones. Hiftoriam morbi retulit *D. Richard D. Med. Monfpel. à Villeneuve de Marfan.*

Mictiones involuntariæ agonifantium, necnon eæ quæ in paraphrofyne febrili accidunt, funt fymptomata fugacia, non morbi; non fecus ac quæ epilepfiæ & eclampfiæ paroxyfmos quandoque comitantur.

7. *Enurefis calculofa* Collect. Acad. Tom. 3 pag. 579: Cyrilli Confult. 23 Cent. IV. L.

Puer Metenfis per totam vitam incontinentiâ urinæ laboraverat fæpè cum dolore, continuâ cum fiti; excrevit calculum; alterum in collo veficæ gerebat; in cadavere repertæ duæ veficæ loco renum, ureteres ampliffimi conici, veficæ cavitas fibris tranfverfis ejus collum diducentibus diftincta.

Huc ferè pertinet enurefis quæ lithotomiam fequi confuevit; nam fecto, vel maximè debilitato fphinctere veficæ collum arctante, non mirum fi urina deinceps fponte effluat, maximè verò cùm ut fieri folet, vefica calculo irritata, occalluit, & veluti capfula coriacea contractionis etiam in collo incapax evafit: hæc autem fpecies tolerari debet, minimè verò fanatur.

8. *Enurefis à fiftula* Junckeri Tab. 98. L.

Fiftulæ quæ veficam, ejufve fphincterem attingunt, oriuntur 1° vel à marifcis fuppuratis; 2° vel à gonorrhœis virulentis; 3° vel à calculis veficæ; 4° vel ab ictibus & operationibus Chirurgicis in dyftociâ, fiftulâ ani, calculove adhibitis.

Hæc autem fpecies eodem modo curatur quo hæ fiftulæ.

9. *Enurefis à fparganofi*, Hazon Journ. de Med. Aout 1761. p. 145. L.

Ea eft quæ à lacte fuppreffo puerperis accidit. Sanatur catharticis, fucceffive magis hydragogis, ex manna, fale polychrefto, fyrupo de rhamno, &c.

XXVII. Dysuria; *Stranguria* Pauli Æginetæ, non Galeni; *Ardor urinæ* Sennerti; *Subftillum* vel *ftillicidium urinæ*; *Dyfurie*, *Ardeur d'urine.*

Character. Difficilis vel dolorifica, & fæpiùs ardoris fenfu molefta mictio: *Gorræi definition. Galen. in aphor. 48. libr. 7.* Mictio eft non puris aut feminis, fed urinæ ejectio, unde difcrepát dyfuria ab ardenti mictu gonorrhœam ftipante; fi non pleno ductu, fed guttatim fluat urina cum dolore, *Stranguria* dicitur à Græco *Strangos*, gutta.

1. *Dy-*

1. *Dyſuria hyſterica* Sydenham. de hyſtericâ paſſione pag. 132. B.

Dyſuria hyſterica ita calculum mentitur quandoque, ut Lithotomiſtæ iis ſymptomatis deluſi operationem neceſſariam judicent, ut obſervavi in Marchioniſſa St. Victor, quæ per menſem hoc morbo laboravit; ſymptomata ſubitò acceſſerant poſt vertiginem hyſtericam; eâ vertigine redeunte, ſubitò evanuerunt, & Lithotomiſtam ſtupentem dimiſerunt. A ſpaſmo hyſterico ſphincteris veſicæ pendet hic morbus. Obſervata hujus varietas in muliere hyſterica hoc habuit ſingulare, quod ægra hyſterica ſtatim à paſtu mingere coacta foret, ut in lienteria ſtatim à paſtu alvum deponere coguntur: urina autem illa erat cruda, aquoſa; ægra emaciabatur, cum pyrexia nocturna, nec ſolito frequentius mingebat, nec ſitiebat; obſervante *D. Coulas.*

2. *Dyſuria herpetica*: *Ab herpete veſicæ.*

Cognoſcitur 1° ex herpetibus cutaneis repreſſis; aut vaginam etiam infeſtantibus; 2° ex muco urinæ furfuraceo. Hæc ſpecies eſt pertinaciſſima, valdè dolorifica. Curatur aquis acidulis, balneis, lacte, præmiſſis præmittendis.

3. *Dyſuria nephralgica*; *Dyſuria deceptiva à renibus* Stahlii ars curandi morbos per expectationem; *Dyſuria ab ulcere renum* Sydenham. pag. 680. Vide Pyuria renalis.

Ea eſt quæ à nephralgiâ calculosâ, aut ab urinæ acrimoniâ renes ſtimulante dependet, in qua ob dolores renum, ureteres, & ipſemet ſphincter veſicæ dolent & irritabiles ſunt.

Curatur ut nephralgia phlebotomiis, balneis mucilaginoſis intus ſumptis, nec non narcoticis.

4. *Dyſuria venerea* Riverii obſ. 22. pag. 138; *Dyſuria ſyphilitica* Nicol. Heinſii; *A carunculâ* P. Borelli. obſ. 79. *Ab urethra per cicatrices gonorrhœæ anguſtatâ* Saviard. obſ. *A phlogoſi urethræ ſine ulcere* Nicol. André de morbis urethræ 1756. B.

Hæc ſpecies eſt omnium apud adultos & ſenes longè frequentiſſima; ſtipatur ſæpè mictu bifurcato; præceſſere ſemper gonorrhœæ virulentæ malè curatæ, accedunt ſcirrhi, ulcera, fungi, calculi muco involuti, fiſtulæ, calli in urethrâ.

Curatur litu mercuriali & candelulis cereis *D. Goulard*, *Daran* &c.

Gonorrhœa ſicca Aſtrucii & Dyſuria venerea ſicca ejuſdem, eſt vel phlegmone in proſtatis ac veſiculis ſeminariis, ubi tumor, calor, dolor, ſtranguria, ardor vividus inter mingendum, qui morbus ſi intra aliquot dies non reſolvatur abſceſſum perinæi excitat. Vel eſt eryſipelas in toto urethræ tractu cum gravi dyſuriâ, dolore urenti totius urethræ, ſine ullo puris aut ſeminis effluxu, & utraque varietas à concubitu impuro, ac à viru acri & volatili dependet. Ultima varietas atrocior eſt, & ſi non reſolvatur tumor, facilè in ſphacelum terminatur.

Quandoque verò à gonorrhœa virulentâ adſtringentibus ſuppreſsâ oritur. Prior verò non raro hanc gonorrhœam præcedit & fluente ſemine puru-

lento fedatur; utraque varietas exigit initio repetitas phlebotomias, immerfionem penis in lacte tepido; fomenta emollientia ex decocto radicum althææ, feminum lini, injectiones in urethram fimiles, noctu narcotica, potum emulfionatum, nitratum.

a *Dyfuria à carunculâ. Virgæ Caruncula* Riverii obferv. 22. communic. *Carnofité de l'uretre.* L.

Vulgò apud fenes qui olim gonorrhœas paffi funt fupervenit dyfuria pertinax, & quæ quandoque plures annos perfeverat, in quâ fluentum urinæ inter mingendum eft bifidum (*l'urine fourchuë*) cum aliquali ifchuriâ; atque incufari folent excrefcentiæ carnofæ in urethrâ quas deprimendi gratiâ ftylos plumbeos à *Riverio* ad noftra ufque tempora in urethram fenfim infinuari folemne eft. Vide *D. Lapi differt. de ftranguriâ.*

Aft *Saviardus* & *Clar. Chirurgus Monfpelienfis J. Serres* diffecto pene aliquot ægrorum, qui de eo morbo conquefti erant, nil fimile invenerunt, & tantummodo urethram phlogofi alicubi tentatam; non dudum candelulæ cereæ in locum plumbearum fuffectæ funt à *D. Daran*, *Goulard*, *André &c*, fæculo elapfo à *Geronimo Lapi. Italo* primum ufurpatæ, quarum ufu gonorrhœa mucofa excitatur, via urinæ liberior paratur, lapilli fiqui fint educuntur, ulceraque deterguntur.

5. *Dyfuria primaria.* L.

Ea eft quæ à victu acriore, falfo, abufu liquorum fermentatorum; diureticorum, ab ætatis fervore, ab exercitiis immodicis, fimilibufque caufis urinæ acredinem inducentibus oritur; urina in illa fpecie falfa eft folito magis, fervidiorque fimul. Hanc excitant fæpè vina alba, cerevifia, ufus cantharidum. Curatur phlebotomiis, clyfmatis emollientibus, ptifanâ ex floribus malvæ, violæ, radicibus althææ, feminibus lini, gummi tragacantha, fomentis, femicupiis refrigerantibus.

6. *Dyfuria hæmorrhoidalis* Frider. Hoffmanni. L. P.

Ea eft quæ à marifcis tumidis, potiffimumque luxatis fovetur. Luxantur marifcæ feu tumores hæmorrhoidales quoties *diaphragma hypogaftricum* defcriptum ab *illuftr. Lecat in libro de lithotomiâ*, quod ano & recto fuftinendis dicatur, fuo officio non fungitur & hiat; tunc marifcæ foras protuberant ex ano, & nervi ad urethram pertingentes dolorificè diftrahuntur, atque urina cum ardore incredibili excernitur, ita ut calculum in veficâ latere & hos atroces per multos annos dolores procreare videatur; æger quidem à fluxu hæmorrhoidali fublevatur, fed non fanatur; quoties alvum deponere tentat, toties marifcis exfcindentibus dyfuria recrudefcit. In nobili ægroto fic laborante fruftra applicata funt fufpenforia podicis; æger ferè femper manibus fuis hanc molem hæmorrhoidalem fuftinere cogitur, ac poft alvi depofitionem reftituere, inunctis priùs cerato Galeni marifcis.

7. *Dyfuria arfura*; *Arfura* Joan. Andern; *Incendium virgæ*; *Burning* &

& *Brening* Anglorum. Vide Aſtrucium de morbis venereis lib. 1. cap. 7. n° 5.

Eſt dyſuria ardens quæ olim maximè apud Anglos circa ſæculum decimum quartum eos affligebat, qui cum leproſâ, aut cum muliere quæ leproſum virum priùs admiſerat, concumbebant, ſine ullo ſeminis aut puris effluxu inde ſubſequente.

Morbus erat à ſyphilitica diſuriâ diverſus, atque curabatur injecto vel lacte vel oleo amygdalarum in urethram.

8. *Dyſuria à cyſtocele* Saltzmanni diſſert. de Herniâ veſicæ urinariæ. L.

Cognoſcitur hæc ſpecies ex tumore molli in vicinia veſicæ, ut in ſcroto, perinæo, &c. qui preſſus cogit urinam eamque per urethram exprimit; vide *Mem. de l'Acad. R. des Sc. Ann.* 1713. *pag.* 146. *à D. Mery.*

9. *Dyſuria ab hyſteritide*, vide Hyſteritidem. A.

Si phlogoſis tantùm ſit in collo uteri, aut, ut aiebant Veteres, ejus adſit intemperies calida & ſicca, nulla quidem adeſt notabilis pyrexia, adeoque nulla vera hyſteritis, interea explorato ore uteri, digito immiſſo, calor, ſenſibilitas, ſiccitas, percipientur.

10. *Dyſuria ab hyſteroloxia*, Ruyſch Obſ. Chir. 88, Morgagni Epiſt. XLVIII. 39. L.

Hæc ſpecies ſtipatur continuo mingendi & alvum deponendi deſiderio, ſed conſtans non eſt.

11. *Dyſuria rachialgica. Stranguria colicum popularem concomitans* Citeſii de ſignis diagnoſticis colici popularis pag. 6.

In populari colico, ait ille, urina bilioſa, & acris, eaque ſæpiùs cum ſtranguriâ emittitur, ut pleriſque imponat exiſtimantibus ſe non colico dolore, ſed calculo cruciari. His adde Rachialgiæ cætera ſigna, pallorem, extremorum frigus, virium languorem, animum inquietum, corpus anxium, vigilias aſſiduas, leipothymias, anorexiam, nauſeam, ructum, vomitionem bilioſam, [quâ deficiente ſingultus, ſitis accedit, ſæpiuſque febris lenta, & quod totius caput eſt, acutiſſimus ventriculi inteſtinorum lumborum, ilium, & inguinum dolor excruciat. *Citeſius cap.* 6.

In colicâ vulgari accedit non raro dyſuria cum penis rigiditate & condenſatione, nullâ verò erectione, quod ceſſante doloris vehementiâ evaneſcit; aſt in rachialgiâ dyſuria ita vehemens & pertinax obſervatur, ut calculoſa videatur.

Cura verò hujus ſpeciei eadem eſt ac rachialgiæ, adeoque à cura cæterarum diverſiſſima, cùm juxta ipſum *Citeſium* cathartica draſtica, & emetica oleoſis interpolata conveniant; ſed de rariori apud nos morbo nil pronunciare auſim.

12. *Dyſuria calculoſa. Calculus veſicæ.* Sennerti, Cyrill. Conſult. Tom. I p. 46. 112. 128. 146. L.

Cognoſcitur 1° Dyſuriâ frequenti periodicâ, vel continuâ, ſeu frequenti & dolorificâ mingendi cupiditate: 2° Dolore acutiſſimo extremi glandis, in viris à mictione recrudeſcente: 3° Frequenti penis eâque injucundâ tentigine, ſeu duritie, in quâ nec erigitur penis, nec craſſior evadit: 4° Pondere aſſiduo in perinæo: 5° Subitaneâ quæ quandoque accidit inter mingendum

dum urinæ ſuppreſſione: 6° Facilitate mingendi, ſi crura decuſſentur; aut corpus reſupinetur: 7° Tactu, digito in anum immiſſo, ſi de pueris agatur, aut interventu cacheteris in veſicam immiſſi, quod ultimum ſignum, aliàs certiſſimum, deficit cùm calculus inter laminæ internæ cellulas aut veſicæ biventris & coarctatæ ſinus deliteſcit. 8° Exaſperatio dolorum ab exercitio, potiſſimum vecturâ in curru ſuper ſtratum lapidoſum.

Alii ſunt calculi murarii duriſſimi, ruffi, qui omne diſſolvens eludunt, alii gypſei, alii gypſomurarii, ſeu ex lapillulis invicem gypſo coagmentatis efformati, qui tandem diſſolventibus vel in toto vel fruſtillatim diviſi cedunt.

Duplex eſt methodus curativa, una *chirurgica*, quæ in extractione calculi conſiſtit, eaque inſtituitur hodie per apparatum lateralem; altera *lithontriptica*, quæ in uſu lithontripticorum medicaminum conſiſtit.

Optima methodus lithontriptica ea eſt quam *D. Rob. Witt* expertus eſt; ſcilicet 1° oſtreorum vel aliorum teſtaceorum conchæ vehementi igne per biduum urgentur uſquequo totæ albeſcant & nil coloris ſubcærulei retineant; octupla aquæ fontanæ copia ſuperaffunditur, & fit vehemens ebullitio; aqua illa per duodecim horas cum oſtreis calcinatis infuſa colatur & ſervatur ad uſum, & eſt *aqua calcis oſtreorum*. 2° Hujus aquæ cyathum unum aut alterum quovis die horis Medicis ebibat æger, ita ut ſenſim hujus doſim augeat ad pintam ſingulis diebus potandam, & ultra: 3° Simulque ſaponis albi in pilulas redacti, vel in aqua diſſoluti drachmas duas, dein tres, demum quinque, vel ſex, ſingulis diebus deglutiat, maximè ſi alvus ab aqua calcis conſtipetur; & perſtet in illorum uſu quàm diutiſſimè, ut per ſex menſes, imò per annos. Hujus aquæ & ſaponis ope calculus obducitur muco quodam albido leni, quo fit ut veſica ab ejus irritatione immunis evadat; dolor ſedatur, mictus cruentus compeſcitur, & ſucceſſu temporis calculus deteritur & diſſolvitur, vel in fruſtula diviſus foras excernitur.

Altera eſt methodus Monſpelii aliquoties uſitata, ſed minus tuta: ſcilicet 1° colliguntur folia *arbuſti uva urſi* dicti, quæ arbuſcula in monte *Eſperou*, necnon in Pyrenæis adoleſcit, & *Buxerola* vocatur: 2° Illorum foliorum vel pulvis ad grana quindecim, vel infuſum drachmæ unius pro duobus, vel tribus aquæ cyathis quotidie deglutitur per menſem, atque cùm ab ejus uſu veſicæ mucus abraditur, & dyſuria poteſt recrudeſcere, juſculum ex herbis emollientibus, refrigerantibus, pullo, ranis paratum uſurpatur, maximè ſi pulvis buxerolæ adhibeatur, aut infuſum debilius ſumitur: hujus medicaminis ope calculi teneriores diſſolvuntur, aut in fruſtula minora dividuntur.

Quoad lithotomiam, ea raró felicem ſortitur eventum, maximè ſi æger jam provectæ ætatis ſit, quia apud eos veſica eſt calloſa, valdè circa calculum coarctata, quandoque ulceroſa: ea non impedit quominus novi calculi generentur, & vidi puerum qui hanc operationem ter paſſus intra aliquot annos, iterùm calculo laborat; præterea peritiſſimum Chirurgum requirit operatio, ex quâ, ſi malè ſucceſſerit, intra breve tempus inflammatâ veſicâ

æger

æger è medio tollitur; fecus non rarò infanabilis perinæi fiftula fupervenit; undique periculum, undique anguftiæ.

13. *Dyfuria gravidarum* Nordmanni Differt. de ifchuriâ gravidarum, Argentinæ anno 1758. Mery Hift. de l'Académie des Sciences anno 1713. B.

Illa accidit vel toto graviditatis decurfu, ut vidit *Mery*, vel ultimo tantum menfe; 1° ob uteri molem expanfam quâ vefica premitur, & diftracta dolet, in quo cafu fitus fupinus, decubitus in lecto folatium præbent; vel 2° ab hyfteroptofi, incompleto fcilicet uteri prolapfu, in quo cafu potiffimùm eft ifchuria, & juvat decubitus fupinus, fuftentatio molis abdominis ope mappæ, repofitio uteri & ufus peffarii; 3° vel à cyftocele, feu herniâ veficæ urinariæ, de cujus curatione *vide Auctores*.

In his omnibus cafibus plus valet ars obftetricia quàm pharmacia. Quoad ifchuriam quæ fub finem graviditatis accidit, vide *Ifchuriam* Claff. X.

De dyfuriâ à cyftocele fusè egit *Saltzmannus in differtatione de Herniâ veficæ urinariæ*. Dyfuria ab hyfteroptofi etiam non gravidis accidit. Vide *Hyfteroptofim in Claff.* Iâ.

14. *Dyfuria Neonympharum* Delii Amœnitat. Acad. pag. 188. B.

Eft ea quæ recens nuptas forti viro junctas adoritur cum vulvæ, nympharumque phlogofi; à contufione, à coitu repetito & effræni ortum ducit, & intra aliquot dies ceffat, modò à coitu abftineant, & fomentis emollientibus utantur nymphæ; fic olim vocabantur recens nuptæ.

Poft coitum etiam viros afficit dyfuria, fed fugax, de quâ *Ephemer. Nat. Curiof. Decad.* 2.

15. *Dyfuria ab infectis*, Ephemerid. Nat. Curiof. paffim; *A teredinibus*, Delii Amœnit. Acad. pag. 54. tom. 1; *A lumbrico*, Philofophical. Tranfact. pag. 202. D.

Teredines *Ill. Delii* erant veri afcarides vermiculis cafei fimiles, cum urinâ copiofâ excreti, qui priùs fovere videbantur ftillicidium urinæ dolorificum. Vidi ipfe fimilem afcaridem cum urinis emiffum à viro, qui dyfuriam, & dein ifchuriam patiebatur, antequam hic vermiculus ejiceretur.

Suafit *ill. Delius* divèrfa anthelmintica, & erinaceum uftum cum effentiâ cafcarillæ, fed omnia incaffum.

16. *Dyfuria atretarum.* L.

Vidi & curavi duas puellas, quæ ab aliquot annis quovis menfe poft pubertatem atroces in pudendis dolores cum mictione ardenti patiebantur; altera verò cum urina pauxillum fanguinis mingebat; utraque erat imperforata, & catameniorum expers, licet altera vigefimum nonum annum attigiffet; illa autem cum dyfuria tumorem quemdam è vagina tunc temporis prominentem gerebat; ope fcalpelli hymenis fectio verticalis facta eft, & prærupit magna quantitas cruoris vifcofi, nigri, picei, inodori, quo facto convaluere ambæ, & harum junior viro juncta dein feliciter peperit.

17. *Dyfuria diabetica.*

Ea eft fpecies in quâ poft quemlibet paftum, illicò non auctâ urinæ copiâ, nec frequentiâ, fed neceffitate incoercibili, & cum levi irritatione ve-

 ficæ,

ficæ, mingitur urina aquosa, cruda, quod per plures menses in hysteriâ sine siti, ast cum macie, & cum febriculâ nocturnâ perseverasse vidit *clariss. Doctor Coulas.* Hic affectus est ad vesicam quod lienteria ad alvum; videtur potum illicò transfluere, ut per diabetem hydraulicum aquæ citissimè transfluunt.

Indicantur in hac specie lacticinia emollientia, antihysterica.

XXVIII. Pyuria; *Cacurematis species* D. Cusson. *Pissement de pus.*

Est purulentæ, albæ, flavæ, vel viscido-mucosæ, lutulentæ materiæ cum urinis ejectio.

Differt à gonorrhœâ quod materies hæc puriformis mingatur, non verò simpliciter ex urethrâ exstillet, ut exstillat guttatim in gonorrhœâ.

In pyuriâ materies puriformis, vel mucosa pellucida non ex urethrâ oritur, secùs continuò stillaret; sed vel ex vesicâ, vel ex ureteribus, aut renibus effluit.

1. *Pyuria renalis; Ulcus renum* Sennert. cap.11 lib.3. pag. 7; *Ulcus ureterum* Sennert. cap.12. *Pissement de pus.* Journ. de Med. Avril 1761 pag. 353. C.

Cognoscitur 1° urinæ colore griseo, flavescente, consistentiâ crassâ, odore fœtido ad putridum cadaverosum vergente. 2° Præcessere signa nephritidis suppuratæ, dolor scilicet renis alterutrius cum pyrexiâ acutâ, quæ deinceps in amphimerinam hecticam abiit; vel præcessit nephralgia calculosa; interdum verò dolor renis, dum suppuratur, exiguus est.

Differt à pyuriâ vesicali ex eo quòd dysuria nulla sit in renali; quòd etiam in renali substantia ipsius renis carnea, atro-rubra, veluti dissoluta cum urinâ quandoque effluat, & cum filamentis viscosis; (*aphor. Hippocr, 76. lib. 4.*) illa verò pyuria pejor est, si ulcus renum pendeat à calculis reni impactis, aut ab acrimoniâ sanguinis, quàm si à causis mechanicis, ut vulnere, contusione orta fuerit nephritis sine sanguinis dyscrasiâ.

2. *Pyuria vesicalis* Boneti Sepulchret. obs. 20ª tom. 2. pag. 695; *Ulcère à la vessie.* C.

Vel est exulceratio in collo vesicæ, vel in corpore ipso. Si in collo vesicæ præcessit gravis dysuria, stranguria, dolor atrox circa perinæum, ibi etiam tumor, calor; pus inde prodiens copiosum cum muco viscido, tenaci. Si in reliquâ vesicâ, dolor ad hypogastrium, præcessit cystitis, cum urinâ fluunt materies crassæ, furfuraceæ, foliaceæ, unde *Hippocrates* scabiem vesicæ adesse contendebat; cruentæ & purulentæ ac fœtidæ sunt urinæ, ex quo fœtore intolerabili potissimùm dignoscitur pyuria vera à gonorrhœis, necnon ex eo quod in gonorrhœis pus non mingitur, sed exstillat; ast in pyuriâ urina turbida, grisea, fœtida mingitur.

Pus à muco dignoscitur, quod pus sit friabile, mucus verò in longa filamenta ducatur; pus griseum est & fœtidum, mucus pellucidus.

Post gonorrhœam virulentam in fundo matulæ datur paucus mucus viscidus, qui pyuriam non constituit veram, seu purulentam, & spontè evanescit.

In

In curandâ pyuriâ aquæ Euzetenſes, Aleſienſes longo uſu, ſerum lactis, diæta lactea mortem procraſtinant.

Si adſit ſarcoma fungoſum in veſica adnatum, dolores ſunt diriores; injectiones in veſicam fieri non poſſunt ſine catheteris interventu, quod ob dyſuriam difficulter inſtitui poteſt.

3. *Pyuria à corde* Boneti Sepulchret. obſ. 12, & 13.

Conſtat his obſervationibus poſt longam puris mictionem cum nephralgiâ, quæ Medicis ulceroſa cenſebatur, nullum vitium in cadavere inventum fuiſſe præter abſceſſus & ulcera cordis, cum multis in eo calculis, *Hollerius Commentar. ad aphor. 75. 54.*

4. *Pyria à thorace* Boneti Sepulchret. lib. 3. ſ. 28. obſ. 24, 21; ex Diemerbroeckio Anat. lib. 1. cap. 17; & Dulaurentio Anat. lib. 9. q. 12. B. vide duodecim obſervationes apud Schenckium p. 266. L. I.

Eſt purulenta mictio quæ cum aliquali nephralgia empyicis accidit, & plures quandoque libras attingit intra paucos dies, eoſque à morbo priore liberat. Vidi adoleſcentem empyicum in urbe *Clermont de Lodeve*, cum *D. Med.* D. Bertomieu, qui me conſuluit, ille poſt aliquot dies pus copioſum minxit, ſicque convaluit.

5. *Pyuria viſcida.* Vid. Conſultation D. Deidier, tom. 1 pag. 84. *Ecoulement par le canal de l'urètre, cru vénérien par le malade: Glaire des reins.* L.

Aggreditur ætate provectos qui olim gonorrhœam paſſi ſunt; inter pollutiones nocturnas titillatio, imò dolor identidem acutior perſentitur ad veſicæ collum; urinæ acres ſunt, cùm eſt diſpoſitio nephritica, aut arthritica in ſanguine, quod ex nephralgiâ, ex pruritu cutis, libidinoſâ conſtitutione judicatur, maximè verò ex dyſuriâ frequenti; inſimul urinæ quandoque turbidæ, rubræ, ſubcruentæ; ſed conſtanter deponunt in matulâ viſcidum quid griſeo-pellucidum, urinæ fundum petens, quod matulæ agglutinatur, quodque effuſum longiſſima fila præ lentore efformat. Dùm urina craſſa mingenda eſt, dolet collum veſicæ, balanuſque, necnon hæret aliquandiu, & alvus ad dejectionem ſtimulatur; mingendi cupiditas, durante alimentorum digeſtione, frequentior eſt.

Hunc morbum ſyphilitico viru foveri putarunt optimi Medici, & ritè inſtitutâ hydrargyroſi ſine ptyaliſmo æger non melius habuit, licet ſubſecuta forent lacticinia, balnea, aquæ ſulphureæ Euzetenſes; morbum exaſperaverant candelæ unguento ſuppuratorio tinctæ in urethram ſæpiùs immiſſæ. *D. Deidier* dubitavit an ulcus circa proſtatas, aut in collo veſicæ morbum foveret; ſed pus prunis injectum valdè fœtet, non viſcoſa materies; ſi viſcoſum quid è renibus, ureteribus, aut ipſâ veſicâ excernatur, ut veroſimile viſum eſt, ſuadet ptiſanam ex foliis parietariæ, ſeminibus lini, glycyrrhiza; dein pareirabravæ pulveris ſemidrachmam, vel tantumdem corticis radicis calcitrapæ per triduum, ptiſanâ ſuperhauſtâ. Id autem remedium aliquoties in menſe tentandum, & utiliori inſiſtendum putat. Si pus mingi videatur, balſamus copaivæ ad guttas xx vel plures ex cochleari ſyrupi cujuſdam hauriendus, ſuperbibendo lac aſininum per quatriduum, dein lac purum per

menfem continuandum addito identidem balfamo. Accedente Julio aut Augufto acidulæ potandæ funt per novem dies, dein balnea domeftica per octiduum femel & bis fumenda, & aqua pulli exeundo è balneo eft propinanda. Demùm ope candelæ plumbeæ vel cereæ explorandus urethræ & veficæ ftatus, ut principium morbi meliùs cognofcatur.

6. *Pyuria mucofa* Pathol. method. *Rarus veficæ morbus* Frider. Hoffmanni; *Catarrhus veficæ* D. Lieutaud Maladie du bas ventre. *Glus* Ill. Linnæi Gen. Morb. 199. *Glaire de la veffie.*

In adolefcente arthritico incepit à dolore veficæ, fortè cyftitide vel fimplici dyfuriâ; urinæ exinde craffæ, fedimentum albidum & vifcofum, quod fenfim copiofius, dolore etiam prætèrito quartam urinæ partem componebat; febris poft duodecimam diem recedens multam mutationem in pyuriâ induxit, quæ ultra ad quadragefimum diem proceffit, cum aftheniâ & marafmode macilentiâ. Phlebotomiæ, diluentia, temperantia, fedantia, laxantia durante febre ufurpabantur, natura fola pyuriam deinceps fanavit: largo cæparum ufu hunc morbum fublatum vidit *Ill. Linnæus.*

Differt à pyuria veficali, vel quæ ab ulcere veficæ dependet, quod in mucofa mucus à veficæ cryptis abundanter exftillans, qualis in catarrho ex naribus exftillet; non verò pus; unde fequeretur pyuria veficalis fœtido fluxu infignata nec fponte fanabilis.

Mucus ille quandoque ita copiofus eft, ut dimidiam matulam impleat referente *Hoffmanno*, & juxta ipfum provenit à veficâ ureteribus quafi coryza affectis, juxta *Sennertum* à cacochyliâ vifcidâ primarum viarum in fanguinem tranfmiffâ fuppeditatur; ita quandoque affinis eft pyuriæ legitimæ, ut non nifi a magna excretionis copia diftinguatur juxta ipfos. *Vide Boneti Sepulchret. de urinis decoloribus, obf. 22. 18.*

7. *Pyuria lactea* Diemerbroeckii Anat. lib. 1. cap. 17. B.

Eft lactis vel chylofæ materiæ effluxus per vias urinarias. *Nicol. Florentinus* vidit juvenem, qui quotidie fine ullo incommodo mingebat lactis quantitatem medii urinalis, præter urinam multam. *Capellus* Medicus vidit mulierem quæ dimidium cyathum lactis è veficâ excrevit. *Laurentius* nonnullas vidit puerperas plurimam lactis copiam per uterum & veficam excreviffe.

8. *Pyuria chylofa. Urines blanchâtres & troubles.* Vieuffens Exper. anatomiq. 26. obfervat.

Pueri fexennes circiter non raró urinas turbidas & albefcentes fundunt, fine dolore renum aut veficæ, & fucceffu temporis fine ullo medicamine jam convalefcunt, aut ad fummum clyfmatis & jufculis refrigerantibus fumptis, ab hoc affectu liberantur. Judicat *Ill. Vieuffens* hunc colorem pendere à chylo qui per ductus fecretorios ipfius veficæ paululum patulos in veficam influit à fanguine fecretus.

9. *Pyuria arthritica. Urines blanches & troubles.* Vieuffens obferv. anatom. 27. & 28. *Urina cretacea* Differt. Frid. Hundertmarck Comment. de rebus

rebus in Medic. geftis vol. X p. 359. vol. II. p. 195. Hiftoire de l'Acad. R. des Sc. 1752.

In prima *Vieuffenii* obfervatione urinæ in adulto jamdudum erant albefcentes & turbidæ ftatim à mictione, fed diu fervatæ parte fuperiori limpidæ, inferiori verò fedimento fubluteo pellucido gaudebant; aderat autem levis dyfuria.

In altero cafu ab ætate puerili ufque ad 45 annum æger urinas albefcentes, turbidas & mucofas fundebat; adhibita hydrargyrofi fimiles mingere perrexit. Uterque autem fuppreffa fponte pyuriâ arthriticus evafit, quod indicat materiem calcaream, arthritidi producendæ aptam priùs emitti folitam, in fanguine retentam fuiffe, unde arthritis acceffit.

10. *Pyuria à mefenterio* Boneti Sepulchret. Tom. 2 pag. 696 n° 7.

Virgo dolores colicis fimiles habuit, & marafmo confumpta interiit; in mefenterio ingens copia puris quod natura per renes vacuare tentaverat urinis valdè purulentis profluentibus, renes tamen erant integri.

11. *Pyuria nigra.*

A transfufione fanguinis vitulini in venas viri maniaci: *Tranf. Philof. n.* 32. *D. Denys.*

12. *Pyuria virefcens*, Tranf. Philof. n. 27 art. 6. Stubbes.

Ab efu teftudinis marinæ urina illico luteo-viridis & quafi oleofa evadit.

XXIX. LEUCORRHŒA, Caftelli Lex. Bonet. Anat. Pr. Lib. 3; *Rheumatifmus uteri*, Amati Cent. IV Obf. 12; *Ulcus uteri* Sennerti; *Fluor albus* Auctorum; *Fluor muliebris*; *Fleurs blanches*; *Ulcére à la matrice.*

Eft humoris ferofi, vel flavefcentis effluxus ex utero aut vagina hujus morbi præcipuum fymptoma.

Muco albefcente continuò in ftatu fanitatis madere muliebria, docet obfervatio: Muci illius infpiffati ramenta in angulis nympharum obfervat *Puzos*. Verùm fi copiofior fit ille mucus, ita ut exftillet etiam extra coitum, tunc leucorrhœa datur, five mucus ille pellucidus fit, five quovis colore præter fanguineum infectus, five purulentus, five fpermaticus, five ichorofus fuerit, nec enim dantur limites, qui genus gonorrhϾ in mulieribus à leucorrhœâ difcernant.

1. *Leucorrhœa ulcerofa*; *Fluxus fulvus* Hippocrat. de morbis mulier. lib. 2; *Ulcus fimplex uteri* Puzos cap. 4. de morbis uteri. Cyrilli Confult. 13 Cent. II. *Ulcere à la matrice.*

Eft effluxus ferofo-mucofus parciffimus, nullo ferè dolore ftipatus, qui poft figna vulneris aut levis cujufdam phlegmones in utero fuccedit.

Ulcufcula qualia in ore aphthæ dicuntur, vel exigua in uteri fundo aut cervice vulnera, fuppurantia fupponit hæc leucorrhœa, quæ cum fimplici vulgò confunditur, & non raro fponte fanatur, nifi fanguis vitio quodam gravi fimul peccaverit.

Ejus principia sunt acrimonia sanguinis, pustulæ in utero, vulnuscula in partu difficili accepta, à manu obstetricis, à violentâ fœtus expulsione, utero jam sicco & dudum elapso amnii liquore.

Curatur ut leucorrhœa simplex.

2. *Leucorrhœa fungosa*; *Ulcere fongueux à la matrice.* Puzos chap. 4. artic. 2. C.

Cognoscitur ulcus fungosum uteri, 1° effluxu ferè continuo vel lymphæ pellucidæ gummosæ, aliàs sanguinolentæ: 2° cum frustulis carnis adipem concretum referentibus, sed sine pravo odore: 3° Cervix uteri digito explorata dura & inæqualis in ambitu percipitur, incrassata simul & obducta operculo fungoso, facilè lacerabili, quod in alvi dejectione vel mingendi conatu etiam in visum incurrit. 4° Fungus ille pedunculo suo intùs utero adhærens trans ejus orificium progressus capitellum in vagina fungi vegetabilis æmulum refert, ita ut digitus immissus inter pedunculum & orificium uteri liberè excurrere possit. 5° Si operculum fungosum uteri cervicem obducens resecetur, novum aliud brevi tempore succrescit. 6° Quoniam verò simul scirrhosus est uterus, si digito ejus orificium, manu verò hypogastrium premas, figura & durities uteri supra pubem percipietur.

Duæ sunt varietates hujus speciei; prima est incrustatio & adhæsio fungi cum uteri cervice; altera verò est vegetatio fungi, cujus pedunculus in utero latet, capitellum verò liberum in vagina excrescit, nec utero adhæret. Hæc ultima varietas repetitâ pedunculi ligaturâ excidit, residuum dein putrefactum ab utero rejicitur, ut constat binis *Clariss. Puzos* observationibus.

Prima verò varietas si incipiens sit, etiam curatur; si vetus cum dolore uteri & fœtore muci excreti curari quidem potest, sed non sanari: adsunt lumbago, gravitas uteri inter progrediendum, meiendi difficultas cum dysuriâ, menorrhagiæ graves identidem recurrentes.

Acrimonia sanguinis huic ulceri fungoso originem præbet; ope diætæ lacteæ præmissis præmittendis, & potissimum lenibus catharticis quovis mense iteratis, cum victu selecto & aquarum martialium acidularum, ut Alesiensium usu, quandoque sanatur, modò nulla sit syphilidis aut carcinomatis combinatio.

3°. *Leucorrhœa syphilitica*, *fleurs blanches ou ulcère vérolique à l'uterus.* C.

Cognoscitur 1° ex subitaneâ invasione mali post coitum impurum, cum dysuriâ, fluore flavescente, calore loci, ulcusculis vulvæ, porris vel condylomatibus, pustulis pruriginosis vaginæ. 2° Si spontanea lassitudo, anginæ, cephalalgiæ, pervigilium, eruptiones cutaneæ, seu vari subrotundi duri identidem redeuntes, dolores potissimum nocturni similia syphilidis signa concurrant. 3° Si materies effluens sit albo-flavescens non fœtida, cum doloribus acutis & pruriginosis, circa menstruationis tempus.

Curatur ut syphilis; scilicet post præmissam phlebotomiam & cathar-

sim diæta lactea usurpatur, & præmissis quadraginta aut quinquaginta balneis, hydrargyrosis parcâ manu adhibetur, ita ut unguenti Neapolitani tres circiter drachmæ inunguntur qualibet vice usque ad quatuordecim vel plures litus, non depositis per quadraginta vel plures dies linteis unguento imbutis: possunt etiam decocta lignorum ut guayaci, salsæ parillæ, sassafras, nec non panacea, vel aquila alba usurpari si hydrargyrosis nequeat.

4. *Leucorrhœa cancrosa; Fluxus niger & fulvus* Galen. definit. *Cancer à l'uterus. Ulcere carcinomateux de la matrice* Puzos pag. 274 Art. 4. Tralles de Opio Cap. 1. p. 54. C.

Illam speciem præcedunt menorrhagiæ, cum dolore mediocri, apud fœminas præsertim quæ pluries peperere; demum accedunt dolores atroces, lancinantes, continui; materies non purulenta sed ichorosa, rufescens, saniosa & fœtidissima diffluit, interpositis menorrhagiis anomalis; presso abdomine dolor exacerbatur.

Hic morbus insanabilis est nisi prima ejus initia sagaci Medico innotescant; regimen edulcorans, anodyna, injectiones ex decocto hordei & melle, ex succo solani & plantaginis, diæta lactea morbum palliant.

5. *Leucorrhœa Americana.* Guill. Pisonis cap. 6.

Ex iisdem principiis oritur ac asthenia Americana. Mulieres fiunt pallidæ, tristes, obstructæ, viris ingratæ, & uteri profluvia alba patiuntur, ita demum debilitantur ut de corroborantibus, non minùs quàm de evacuantibus in illis curandis cogitandum sit.

Cura. Balneis artificialibus ex fragrantibus herbis adstringentibus & calefacientibus, nec non aperientibus, scilicet jusculis, apozematis, maximè verò pulvere Guayaci & scoriæ ferri per mensem usurpato curandæ sunt; adde syrupum tabaci & mel aromatibus mixtum; non neglectis lenibus catharticis; syrupus autem tabaci fit ex succo tabaci recenti, sed aliquandiu digesto, qui proinde vim emeticam amisit & catharticam, addito etiam oxymelle.

6. *Leucorrhœa Indica* Couzier Journ. de Med. Decembr. 1757. C.

In Insula *Bourbon* vel *Mascarenhas* Africæ mulieres leucorrhœâ frequentissimè laborant ex eo quod usus est in partu genitalia aliquatenus lacerari; adde quod in fervidâ hac regione mulieres balneo omni tempestate, etiam dum menstrua fluunt, uti solent, moxque à balneo domos aquâ continuò aspersas subeunt, ubi frigus persentiunt. Virgines & nuptæ steriles ab hoc morbo sunt immunes.

7. *Leucorrhœa scirrhodes.* Vide Astrucium lib. 2. de scirrho uteri; *Flusso bianco* Nicol. Cyrilli Consult. Medic. 37. cent. 2: *Sanguiluvio* Hispanis: C.

Est ea species quæ ab uteri scleromate, seu scirrhosâ duritie fovetur, quæque quotis mensibus occupat catameniorum intervalla in menstruatis, quandoque ciet catamenia vaga in annosis, & uberrima in junioribus, ac tunc temporis accedunt tormina uteri cum catameniis.

Signa

Signa funt pallor faciei, debilitas corporis, œdematia pedum, anorexia; pervigilium, tinnitus aurium, mœror, fanguis catamenialis ferofus, loturæ carnium fimilis, dein merè ferofus, per intervalla iterum fubcruentus, dolores torminofi alteri, crefcunt fecundâ die catameniorum, tertiâ, vel quartâ evanefcunt, non funt vividi, fed ejus indolis quâ mulier continuo truncum, femora, loco mutare cogatur quafi irrequieta ac identidem fibi videatur pollice vellicari omnes partes uteri vicinas. Vide *hyfteralgiam catamenialem.*

Cyrillus in principe muliere quinquagenariâ, leucorrhœam identidem fubcruentam patiente, cum pallore, debilitate, anorexiâ, adhibuit hyeme limaturam ferri vel tincturam ejus cum vino, parvam identidem dofim rhei tofti cum pauxillo macis & nucis mofchatæ, bis in menfe, atque his per duos menfes continuatis fuafit ut ante prandium trihorio decoctum calidum roris marini, vel lamii Archangelicæ dicti ad tres uncias identidem fumeretur, tanquam medicamentum in leucorrhœa expertiffimum; ut ægra violentos motus atque otium fugeret, cibis falitis, crudis abftineret, animi pathemata moderaretur. An fanguiluvium cui omnes fere mulieres Valentinæ apud Hifpanos poft partum funt obnoxiæ, & in quo loturæ carnium fimilis eft fluxus uterinus, ifque pertinaciffimus ad hanc fpeciem attineat, inquirendum : curatur thermis Baregienfibus.

8. *Leucorrhœa gravidarum*; *Aqua profluens ex utero prægnantis* Rod. à Caftro, lib. 3 cap. 19. *Aquæ ex utero effufio*, Sennert. lib. 4. part. 2. fect. 5 cap. 6; *Ecoulement des eaux.* L.

Lympha nutritia concrefcibilis ad ignem quæ in amnii cavitate, ut albumen in ovo recondita eft, quæque crefcit crefcente fœtu, ejufque pabulo infervit, debet tantùm in partu ipfo effluere, ut viam fœtui lubricam & facilem reddat, quod per ruptionem involucri fœtus fubitò accidere folet. Si verò hæc lympha vel fubitò vel ftillatim longè ante partum effluxerit, inde difficilior futurus eft partus, & infelicior.

Subitò & præmaturè effluunt aquæ ex involucris fœtûs, fi hæc involucra lapfu, faltu, vulnere rumpantur, atque tunc illico cum impetu ad libram unam aut alteram fimul & femel ferè fit effluxus, quod aborfum etiam fecum trahere poteft; cùm eadem caufa quæ involucrum rumpit, fæpè fœtui noceat, vel utero; tunc regimine gymnaftico & diætetico eodem modo funt curandæ mulieres, ac fi partus inftaret, atque ne arefcat nimis via fœtui calcanda, butyro infulfo quotidiè ea lubricanda eft, ufque ad partum, viresque ægræ confervandæ.

9. *Leucorrhœa* Nabothi.

Si verò humiditas tantùm ex utero effluat longè ante terminum legitimum, qualis per aliquot dies folet effluere ante partum, mucofa fcilicet, vel rofea, vel vifcofa pellucida, quæ fuppeditari folet à glandulis Nabothi in uteri orificio latentibus, tunc laxitatem harum glandularum & cacochymiam ferofam prægnantis hoc defignat, quod cum fœtus robore vix confiftere poteft: adeoque examinandus eft prægnantis ftatus; fi enim juvencula

vencula & plethorica fit, tunc plethoram imminuere oportet victu parciori, phlebotomiâ; si verò habitus cacheєticus ſerum luxuriare ſignificet, utendum eſt roborantibus, ut morſulis ex margaritis, coralliis rubris, terrâ catechu, caryophyllis, maci, nuce moſchatâ, conſervâ roſarum rubrarum, ſyrupo myrtino, imo ad magis adſtringendum bolus armena, terra ſigillata adhibenda eſt.

XXX. GONORRHŒA, *Gonorrhée.*

Eſt morbus cujus præcipuum ſymptoma eſt fluidi puriformis aut ſeminiformis effluxus ſtillatitius ex urethrâ in utroque ſexu, vel ex vaginâ in fœminis.

Differt à pyuria quòd etiam cùm nulla ſit mictio, effluat materies in gonorrhœa, quod non accidit in pyuriâ; unde liquet ſedem hujus humoris eſſe citra ſphincterem veſicæ in gonorrhœâ, ultra verò in piuriâ; in utero verò dùm eſt leucorrhœa, pauca eſt, & ſtillatim elabens in gonorrhœâ, ubertim verò mingunt in diabete Anglico.

Quoniam ſemen inter & pus, dùm elabuntur ſtillatim ex urethrâ, non dantur limites quibus diſtingui queant, niſi fortè microſcopii interventu, quo ſemini ſano & fertili virorum videntur ineſſe animalcula, ad idem genus pertinent, utriuſque humoris effluxus.

1. *Gonorrhœa pura; Gonorrhée ſimple.*

Eſt ſeminis effluxus ſtillatitius ex urethrâ in viris ſine dyſuriâ ac libidine, nec ab impuro concubitu dependens; talem excitant abuſus cereviſiæ, (quæ ſanatur potu aquæ vitæ) clyſmata calida, equitatio apud eos, in quibus copioſum eſt ſemen veſicularum, & non levis eſt ad ejus effluxum diſpoſitio; verùm hoc accidens eſt fugax & nullius momenti, nec generationi obſtat. Verùm momentoſum eſt malum & generationi obeſt gonorrhœa quæ habitualis evaſit, quod accidit laxatis aut eroſis oſculis excretoriis veſicularum, tùm ob abuſum repetitum horumce organorum, ut accidit fœdis maſtupratoribus, quorum plurimi deinceps ſemen retinere nequeunt, & in alvi depoſitione ſine ſenſu effundunt; hoc accidit etiam à repetitis gonorrhœis virulentis alias acquiſitis, & ſanatis quoad virulentiam. Cura verò hujus mali exigit vitæ caſtimoniam & injectiones adſtringentes in urethram factas, ex decocto equiſeti, millefolii, malicorii, & ſimilibus; potum etiam ex ſimilibus decoctis.

2. *Gonorrhœa libidinoſa; Satyriaſis très-ſingulier*, Deidier Conſultation 43 tom. 1 pag. 301. B.

Eſt effluxus ſeminis involuntarius frequenter repetitus, ſine erectione, cum intenſâ libidine.

Differt à ſatyriaſi & priapiſmo per defectum erectionis; ab oneirogmo, per eumdem defectum, & quod etiam vigilando accidat. Monachus, qui *Ill. D. Deidier* conſulebat, hoc morbo dudum laborans, plura medicamina incaſſum adhibuerat, ut balnea ipſa frigida, in quibus pluries acci-

dit fluxus ſeminis involuntarius libidine acri ſtipatus; cùm penis arrigebat, tunc pollutio nulla, & libido ſeu cupiditas veneris languidior erat; decuſſatis cruribus, æger à libidinoſis illis emotionibus immunis erat; aſt ſtudio incumbens, & in loco vel lecto calidiori his malis graviùs affligebatur, nec non ab uſu caffé. Sublevabatur autem uſu frequenti chærefolii.

Præſcripſit *Ill. Deidier* uſum erucæ in acetariis uſurpandæ, juſcula refrigerantia ex pullo, ſeminibus frigidis, & foliis chærefolii, denique aquas acidulas, & noctu narcoticum, quo ſucceſſu neſcio. Notum autem eſt quòd *excitat ad venerem tardos eruca maritos*, unde minus indicata videtur hæc herba. Quoad ſcrupulos quibus angebatur Monachus, metuens ne peccatum in hac libidine ſubeſſet; eos contemnendos ſuadebat Profeſſor, nec magis metuendum illum ſeminis effluxum quàm alvi aut urinæ incontinentiam, quippe ubi nulla voluntas, nullum eſt peccatum; interea à voluptate ad aſſenſum voluntatis via eſt maximè lubrica. De cætero Profeſſor calculum in veſicâ hujus morbi principium eſſe ſuſpicabatur, & ſedem morbi in proſtatis, non in veſiculis ſeminalibus reponebat.

Simili morbo laborabat puella religioſiſſima, quæ ad pedes ſui Confeſſarii, ſenis admodum inficeti, pollutiones involuntarias patiebatur, & ſcrupulis ad inſaniam ferè adigebatur; præſcripſi antiaphrodyſiaca plurima; ſed eventum ignoro.

3. *Gonorrhœa oneirogonos* Cælii Aureliani de epilepſiâ; *Oneirogmos* Foeſii. *Gonorrhœa ſimplex* Clariſſ. Tiſſot pag. 257. *Pollution involontaire.* D.

Eſt involuntaria cum libidine & erectione ſeminis frequens ejaculatio ab inſomnio libidinoſo excitata; nomen procedit à Græco *oneiroſſein*, de venereis ſomniare. Si voluntaria & frequens ſit ſeminis ejectio, vel ea eſt legitima, ut apud uxoratos, & recens nuptos; vel illegitima, ut apud ganeones & maſtupratores, de quo infami vitio legatur liber *Clariſſ. Tiſſot, D. M. apud Lauſanenſes, de Onaniſmo*, & Libellus de *morbis ex manuſtupratione.*

A frequenti, præcocique ſeminis ejectione ſuperveniunt morbi plurimi, maximè verò apud hypochondriacos, ut aſthenia, tabes dorſalis, ſterilitas, anorexia, agrypnia, epilepſia, amneſia, hypochondriaſis, amauroſis, flatulentia, pallor, &c.

Venus quidem moderata, ut docet *Sanctorius*, omnes facultates roborat; ſed immodica orbat ſanguinem illo fluido volatili hircino quod à teſtibus ſecretum, dein reſorptum barbam, vocem virilem, robur, vigoremque inducit. Hoc orbatus homo laborat primò ventriculo, dein oculis, extenuatur, pallet, debilitatur.

Scelera ſunt, ait *Ill. Tiſſot*, quæ tarda ſequitur pœna, & hac non carere maſtupratores demonſtratum eſt, ſed præterea citò & acerbè mente, corporeque plectuntur, turpitudine notantur, omni privantur excuſatione & ſolatio,

ſolatio, imparia ſunt ſæpè auxilia; nullum ergo datur crimen quod cautiùs vitare debeat quicumque nondum deſipit.

Curatio exigit ut ægri abſtineant à condimentis, utantur cibis bonæ & facilis digeſtionis, nec non lacte & kinkinâ, non neglectis balneis frigidis, roborantia verò & nervina genitalibus admoveant.

4. *Gonorrhœa ſyphilitica. Chaudepiſſe, gonorrhée virulente.* D.

Eſt ea quæ poſt impurum concubitum initio cum dyſuriâ accidit; alia eſt prima, alia ſecunda. Qui primò gonorrhœam virulentam experitur, utplurimùm gravi ardore urinæ & puris videſcentis ſtillicidio è balano mulctatur; aſt ſive gonorrhœa recidivet ſine impuro concubitu, vel ſive ñova eo modo acquiratur, utplurimùm dyſuria minor eſt quàm primâ vice vel nulla; mulieres autem, etſi pus videſcens fundant, in primâ gonorrhœâ rarò dyſuriâ laborant, quia ſedes ulcuſculorum hoc pus fundentium eſt tunc temporis ab urethrâ diſtans. Interea ſi mictio indolens ſit, coitus aliqualis doloris non eſt expers, nec tetra illa cloaca à fœtore eſt immunis.

Inveteraſcente gonorrhœâ dyſuriâ recedit, pus colorem flaveſcentem & demum album adipiſcitur, dolores, tentigines remittuntur, una aut altera guttula exprimendo è balano fluit, & induſium contaminat muco flaveſcente per ſiccitatem quo linteum rigeſcit ſicceſcendo.

Stillicidium illud ſponte utplurimùm intra menſem evaneſcit; ſi verò ulteriùs perſeveret remediis etiam diutiſſimè reſiſtit; ſi citiùs aut quovis tempore adſtringentium interventu reprimatur, ſuccedunt ulcuſcula, porri, thymi, verrucæ, puſtulæ, aliaque ſyphilidis phænomena, niſi priùs viru ſyphiliticum profligatum fuerit: ut itaque illud vitetur infortunium in gonorrhœâ virulentâ curandâ, 1° phlogoſis, ardor, tentigo debent debellari phlebotomiâ, ptiſanis emulſionatis, fomentis emollientibus. 2° Debellatis his ſymptotis ulcus detergi debet uſu radicis nymphææ, balſami de Copaivâ vel Canadenſi, & lactis. 3° In uſu lactis frictiones aliquot ex pomatâ Neapolitanâ adhiberi debent circa partes affectas. 4° Demum ſublato viru, ſi ſtillicidium perſeveret, ad adſtringentia confugiendum; ſed quod tutius eſt, aquæ acidulæ Aleſienſes aut Vallenſes per octiduum epotandæ, quæ eumdem ſcopum attingunt. In hoc caſu laudant Viennenſes kinkinam, rheum toſtum cum abſorbentibus, eſſentiam pimpinellæ, balneum roborans.

Virulentia primùm inflammat, dein exulcerat, & rodit in gonorrhœâ diverſas partes, potiſſimùm verò veſiculas ſeminarias ac proſtatas in viris; unde perinæi tumor, dolor, calor, dyſuria, ſtranguria; & hac ſuppreſſâ tument, calent, dolent teſticuli, quod vulgò dicitur *gonorrhœa in ſcrotum delapſa*; vel potiſſimùm afficiuntur in viris glandulæ urethræ Cowperianæ, Littriana, ſed rarò ſolæ, & tunc dolor in illis urethræ locis perſentitur; quandoque penis tortuoſus evadit inter arrigendum, atque ea vocatur *gonorrhœa chordata.*

In fœminis afficiuntur etiam, vel proſtatæ Bartholini, ſeu lacunæ Graafii,

 quæ

quæ urethræ affident, unde dyfuria; vel tantùm afficiuntur glandulæ febaceæ, per vaginam & vulvam diffeminatæ, unde harum partium calor, dolor, fordities, & rarò dyfuria, nifi urina fluens hæc ulcufcula lambat. De hoc morbo confulatur *Ill. Aftrucius*, qui inftar omnium eft, nec non *W. Cockburne*, qui fusè de gonorrhœâ fcripfit.

Gonorrhœa ficca Aftrucii ad dyfuriam attinet.

Gonorrhœa habitualis, *Glitt* Anglorum, eft idem ac inveterata.

5. *Gonorrhœa fpuria* Aftrucii lib. 3 cap. 3 §. 2. L.

Eft ftillicidium puris aut muci purulenti ex coronâ balani & præputio ab impuro concubitu oriundum. Hæc fpecies minimè rara eft, & facilè dignofcitur; ftipatur quandoque ulcufculis, *chancres* dictis, & tunc temporis phimofim fæpius accerfit; accidit ganeonibus quorum balanus præputio tectus eft: tunc enim inter præputium & balanum pus virulentum in coitu facilè fugitur, fed etiam diu fartum tectum remanet; unde calore & morâ acrius factum glandulas odoriferas fubit, inflammat, exulcerat; in apellis verò facilè abftergitur poft impurum concubitum.

Ea fpecies quandoque pertinaciffima eft, fi hydrargyrofis non adhibeatur; exigit verò 1° frequentes lotiones ex decocto tepido radicum althææ, immerfiones in lacte, & fedatâ phlogofi, ac dyfuriâ quam poft mictionem excitat, 2° ad hydrargyrofim deveniendum. *Vide* curam fufiorem apud *illuft. Aftrucium.*

6. *Gonorrhœa balani. Gonorrhée pure du prépuce.* L.

Eft ea quæ fine ullo viru fyphilitico præputium afficit, atque ftipatur hujus ac balani rubore, levique phlogofi, muci flavefcentis, olidi parco ftillicidio, ac fub finem mictionis dyfuriâ, ob guttulas urinæ præputium fubeuntes, quod in recutitis nunquam accidit.

Hoc vitium pendet à fingulari acrimoniâ fanguinis, quæ ob affinitatem cum odoriferis coronæ glandulis ibi fecernitur, & quamdiu durat illa excretio, tamdiu durat levis illa gonorrhœa, quæ nedum periculofa fit, fæpiùs falubris eft, & ophthalmias aufert; interea fanguis edulcorandus & diluendus eft, quod præmiffis jufculis ex pullo, cichorio, acetofâ præftant balnea.

7. *Gonorrhœa leprofa* Levitici cap. 15. Junckeri.

An fimplex, feu pura fuerit gonorrhœa; an verò à viru leprofo dependens, judicent alii.

XXXI. Dyspermatismus; Auctor clariff. D. Cuffon D. M. M. *Impuiffance d'éjaculation.*

Eft feminis in actu venereo ftillatitia, tarda, impedita, & ad generationem infufficiens emiffio.

A Græco *dys*, malè, infeliciter, & *fpermatifmos*, feminatio.

Ut rectè procedat opus fœcundationis neceffum eft ut fiat coitus, feu erecti penis in vaginam immiffio; dein ut fiat boni feminis ejaculatio, quæ

rectà

rectâ in uterum tendat; si itaque penis flaccidus sit, tunc vel nulla, vel debilis erit erectio, seminis aderit emissio stillatitia, non ejaculatoria; idem accidet si semen sit aquosum, iners titillandis vesiculis, & erectioni proritandæ impar; si urethræ nodi, angustiæ, obliquitas, ejus orificia, rectam, celeremque ejaculationem impediant.

Differt à gonorrhœâ, quòd extra actum venereum, & continuò sine libidine stillet humor in gonorrhœâ, non in dyspermatismo qui in coitu tantùm emittitur. Ab anaphrodysiâ, quod non sit essentialis voluptatis defectus in dyspermatismo.

1. *Dyspermatismus urethralis*; *Tarda seminis emissio à morbis urethræ*, Frid. Hoffmanni de gravi spasmo & dolore vesicæ obs. V; de la Peyronie Mem. de l'Acad. de Chir. T. I p. 425; Petit ibid. p. 434; Sharp Recherch. crit. p. 205; André Obs. Prat. sur les maladies de l'urethre p. 113.

Character hujus speciei deducitur 1° ex signis genericis; 2° ex vitio urethræ ipsam angustante; porrò multiplici vitio affici possunt urethræ parietes interni, nimirum intumescentiâ substantiæ, quâ constat, spongiosæ, tumiditate glandularum ipsi adjacentium, varicibus, ulceribus ad margines alatis, spongiosis, callosis, cicatricibus eminentibus, duris, crispis, duplicaturis membranaceis, habenis, contractione, vasorum ejaculatoriorum mutatâ directione.

Vitiorum urethræ modo dictorum diagnosis potissimùm habetur ex immissione catheteris, vel candelæ in urethram, necnon ex vitio urinæ multiplici sæpissimè observando. Signa quibus obtineri potest vitii singuli specialis cognitio, hujus loci non est ut congeramus; apud Auctores varios, qui morbos urethræ persecuti sunt, legenda.

Suspicari potiùs quàm dignosci potest Peyroniana varietas. Prima hæc dyspermatismi species morbi urethralis, cui debetur, prognosim sequitur, quæ cùm ex plurimis circumstantiis numerosioribus certè, quàm ut hic recenseantur, varianda sit, ab Auctoribus modò allegatis mutuanda venit.

Speciei hujusce obtinetur curatio, si urethræ æqualitas ac diameter nativæ restituantur. Porrò adversus vitia urethram angustantia variæ excogitatæ fuerunt medendi methodi, quarum præcipuas indigitavimus.

1° Exoleverunt corrosiva candelarum ope urethræ immissa, quæ inutile, periculosum, noxium in hac ægritudinis specie medicamentorum genus hodie habentur: attamen ægrotos non paucos obicem in urethrâ gerentes, candelis ex linteamine cerato factis, subtilissimo sabinæ pulvere ad exiguam vim conspersis, levatos imò & curatos gloriatur *Petit Mem. de l'Acad. de Chirurg.* curationem obice destructo perficientibus candelis simplicibus ex emplastro epulotico de cerussâ ustâ, de lino carpto, aut Nurembergensi paratis.

2° Commendat idem Auctor sectionem chirurgicam incisioni lithotomicæ similem, quam successu constanti confirmari, & candelis simplicibus, aut catheteribus plumbeis longè præcellere asserit, si ritè instituatur. Porrò in

hunc modum celebratur fectio hujufcemodi. Ægro præparato & immiffo in urethram, dùm lotio turget vefica, cathetere fulcato ad apicem aperto, inciduntur cutis & adeps ad duorum pollicum longitudinem, & in catheteris fulcum fcalpellus adigitur, qui ad extremum ufque fulcum decurrens viam fternit acui tricufpidatæ, ac tubulo pariter fulcato inclufæ, ut in veficam penetret, facilè ac tutò fubeundam, fi demiffa manu offium pubis flexura fuperetur; acu è tubulo extractâ, fluunt urinæ, & ope fulci in tubulo exarati fcalpello inciditur locus urethræ arctatus: abfque negotio tunc intromittitur in veficam cannula exigua, ibi loci relinquenda, donec fufficientem fuppurationem paffus fit urethræ canalis: eductâ tum cannulâ per balani orificium intromittitur in veficam catheter fygmoideus, quo effluit lotium, dum cicatrix interea efformatur. Sunt qui jam dictam fectionem adhibuerunt adhibitis corrofivis, quibus denudatum fectione obicem exefum voluere, fruftraneâ prorsùs, imò & nocivâ operâ, cicatricem inductam excipiente majori urethræ arctatione.

3° Deventum eft ad remedia mechanica, quibus locum urethræ anguftatum dilatandum fore fperabatur: hinc ufurpatæ fuerunt turundæ cerâ, aut unguento oneratæ, & fenfim incraffandæ, quæ filo alligatæ, ut extrahi poffent, ope cannulæ argenteæ cavo donatæ, & utrinque apertæ, necnon ftyli, quo pelli poffent, ad ufque contractionis fedem, adigebantur: educebatur tunc cannula, relictâ fuper obicem per horas aliquot turundâ, quæ iis elapfis, ope fili extrorsùm penduli extrahebatur. Experientiâ compertum eft loci affecti dilatationem partium urethræ utrique turundæ extremo refpondentium contractione excipi. Hinc etiam in ufum vocati funt catheteres plumbei, qui primùm tenues, fenfim craffiores in urethram immitti debent.

4° Tandem his omnibus palmam fubripuerunt candelæ fimplices & compofitæ, quales habet *Daran*, *Goulard*, *Sharp*, &c. Silemus ingredientia quibus conftant, modum quo componuntur, dimenfiones quibus gaudent, variam ipfarum adhibendarum rationem, tempus in ipfarum applicatione infumendum, aliaque id genus apud citatos Auctores paffim legenda.

Sequentia circa variarum candelarum ufum fatis fit annotaffe. Candelæ fimplices, è telâ fcilicet & cerâ tantùm factæ, præftant femper catheteribus plumbeis, & fæpiffime malo depellendo fufficiunt: ratio eft quod obices urethram arctantes funt utplurimùm hujus canalis varices, quas premunt, fuftentant, delent citra irritationem candelæ hujufcemodi. His etiam, necnon catheteribus plumbeis gradariè incraffatis curatæ funt urethræ contractiones: in cafu glandularum urethræ tumentium, cicatricum elevatarum, ulcerum margine tumidorum, calloforum, intumefcentiarum textus urethræ fpongiofi induratarum, & fimilium, candelæ Daranianæ, Goulardianæ curam & citiùs & certiùs expediunt: dolendum quod irritatio modò major, modò minor earum ufum fequatur; huic occurritur, quantum fieri poteft, fi candelis varia impertiatur energia, & à mitioribus ad potentiores fucceffivè fiat tranfitus.

Aquarum

Aquarum Selteranarum ufu ad plures menfes protracto pro potu ordinario fuum ægrotum cum fanitate in gratiam reduxit *Hoffmannus.*

2. *Dyfpermatifmus nodofus ; Tarda feminis emiffio à nodis corporum cavernoforum* La Peyronie Mem. de l'Acad. de Chirurg. Tom. 1 pag. 428 ; *Nova pudendi diftorfio* Schenckii ex Arantio de Tumor. præter natur. cap. 50 ; *Nodus penis* Clar. Lieutaud Compend. Med. Pract. pag. 533. L.

Pluries obfervavit La Peyronie in corporibus cavernofis protuberantias nodis, aut gangliis fimiles, duras, indolentes, erectionem ita depravantes, ut fi feriem efforment concatenatim difpofitæ difformis ac gibbis plena fit mentula arrecta ; fi medium corpus cavernofum dextrum, finiftrumve occupent, dextrorsùm, vel finiftrorsùm incurvetur penis erectus ; fursùm verò, aut deorsùm, fi fupernam, aut infernam eorumdem corporum partem teneant. Vigente jam dictâ corporum cavernoforum labe, dolore quandoque non vacat erectio validiffima,. nufquam exinde impeditur liber urinarum fluxus ; feminis ejaculandi non eadem eft ratio, quod etfi è vafis ejaculatoriis effundatur cum vi debitâ, & non minori forte voluptatis fenfu ; attamen ex urethræ orificio ftillat, remittente erectione tantùm, longove poft voluptatem perceptam intervallo paulatim effluere incipiens. *Vide obfervationes à La Peyronie relatas loco citato.* Hunc dyfpermatifmum fpecificè determinat nodi præfentia, qui vigente erectione faciliùs cognofcendus, & pro caufa cellularum quarumdam corporum cavernoforum laxitatem agnofcens, earum eft quædam herniæ fpecies ex *celeb. Lieutaud*, potius corporum cavernoforum quafi anevryfma dicendus. Nodi penis virus venerei utplurimùm effectus funt ; hos tamen in duobus viris nulla ufquam labe cypriâ tactis obfervavit *La Peyronie* ; imò & in fenibus qui fervidiori temperamento plus æquo indulferunt, rara non funt hujufce affectûs exempla. Emollientibus ac refolutivis variis aufcultari renuunt hæ protuberantiæ ; neque venereas ipfas fugat hydrargyrum. Aquarum Bellilucanarum, Borbonienfium vim eludit malum, folis Baregienfibus refiftere nefcium ; ex *La Peyronie* itaque in protuberantias hujufce modi inftituendæ funt multiplices embrocationes, qualibet tempeftate iterandæ, donec penitùs evanuerint : redit tunc peni arrecto forma nativa, & emiffo femini jactus celer & faltuofus. Notabis fallere in cafu venereo efficaciffimum hocce remedium, fi priùs adhibeatur quàm hydrargyrofeos ope, ex humorum maffâ penitùs exulet labes fyphilitica ; hanc ubi unctionibus mercurialibus debitè celebratis debellaveris, aquas præfatas integer in nodos fuperftites manebit fucceffus : probat *fexta La Peyronie obfervatio.*

3. *Dyfpermatifmus præputialis*, five *phimoficus. Tarda feminis emiffio ab anguftiori præputii orificio* Schenckii ex Arantio de Tumor. præter natur. cap. 54. L.

Pars præputii extrema, vitio, vel congenito, vel accidentali, ita exiguo foramine prædita effe poteft, ut non folum glandem detegi prohibeat, verùm etiam interdum urinæ expulfionem & feminis ejaculationem remoretur, ubi præfertim orificium præputii glandis foramine anguftius eft. Teftatur *Arantius* fe non femel vidiffe homines, ob præfatam præputii ftricturam tardiori

feminis

feminis emiffione, & impotentiâ laborantes, adhibitâ convenienti medelâ femen jactu debito profudiffe, & prolificos factos fuiffe. Porrò hæc ipfi non alia fuit quàm fectio chirurgica, quâ phimofis venerea auxiliis incruentis immorigera tollitur. Præputii ftricturæ nimiæ accommodatum pariter præfidium eft circumcifio. De binâ hacce operatione legantur Auctores Chirurgici. Notabis præputium orificio anguftius ex utero allatum ætate crefcente fenfim & fpontaneè utplurimùm dilatari, neque modò dictis operationibus locum effe, nifi in viris quibus vitium hocce, nec fponte, nec remediorum mitiorum ope evanuit.

4. *Dyfpermatifmus mucofus*, five *catarrhalis. Tarda feminis emiffio à muco urethram infarciente*, obfervante D. S**. perito hujufce Urbis Chirurgo & Reg. Scient. Societ. Sodal. L.

Viro annos quadraginta nato, vegeto, cæterùm faniffimo, ita augebatur liquoris mucofi veficam internæ oblinientis, & lymphæ vifcidæ per urethræ glandulas percolatæ excretio, ut muco per penis expreffionem ftillante infarciretur urethra, & hujus copiam maximam urinæ fecum foras educerent. Supra quartam urinæ emiffæ partem ferè afcendebat mucus ipfi mixtus. Morbus erat qui cùm albo mulierum fluore magnam alit convenientiam; neque multùm abludebat ab illâ gonorrhϾ nothæ fpecie, quam benignam vocat *Frid. Hoffmannus*; catarrhalis vero nomine falutant Auctores nonnulli ex *Ettmullero*. Similem morbum *Frid. Hoffmannus* fub titulo rari veficæ affectûs, & *celeb. Lieutaud* fub veficæ fluxûs catarrhalis nomine defcribunt. Id verò difcriminis inter Auctorum modò laudatorum ægrotos & noftrum intercedebat, quod in noftro, fimili vitio vefica fimul & urethra tentarentur, & exularent dolor veficæ, ardens mictio & acrimoniæ figna. Cave pro veficæ calculo, renum ac veficæ ulcere, & gonorrhω verâ cum excretione mucosâ combinatâ, affectum vendas de quo loquimur: Catarrhus fuit veficæ & urethræ. Partes hujufcemodi eadem laborare poffe defluxione, quæ in narium, oris, bronchiorum membranas fæpiffimè depluit, credunt magna nomina *Lieutaud* & *egregius Senac*. Porrò fequentia incommoda patiebatur vir jam dictus, fi coitui indulgeret; probè ipfi erigebatur quidem virile membrum; grato veneris fenfu, minùs licet quàm antea intenfo, titillabantur genitalia: aft quod olim ipfi rapido jactu emovebatur femen, hoc jam muco irretitum ac permixtum fenfim reddebat urethra citra tamen interjectam à voluptate perfentitâ moram. Character fpecificus ex fignis genericis deducendus venit, & catarrhi præfentia cujus prognofim fpeciem hujufcemodi fequitur. Hanc curabis, fi veficæ & urethræ catarrhum noveris depellere. Atqui huic competunt varia remediorum genera, quæ leucorrhϾ acrimoniæ experti proficiunt, necnon ea medendi methodus, quâ gonorrhœam catarrhalem debellari vult *Etmullerus*.

In cafu Lieutaudiano natura & expectatio morbo fanando fatis fuerunt. Aquas Spadanas, effentiam cafcarillæ fuccini effentiæ maritatam, fuccinum præparatum

præparatum, potum ex falfæparillæ, fcorzoneræ, & fimilium decocto ægro fuo injunxit *Hoffmannus.*

5. *Dyfpermatifmus hypertonicus*; *Tarda feminis emiffio à validiori penis erectione. Seminis in actu venereo retentio* Cockburni Effais d'Edinburg Tom. 1. art. 35. L.

Nobilis Venetus, annos natus duos & viginti, cum muliere pulcherrimâ, quæ fibi in uxorem cefferat, rem habens, femen nufquam ejaculari poterat, quamvis per infomnia pollutiones nocturnas pateretur. Quod cùm fibi & parentibus curam injiceret, fruftra tentato Medicorum Venetorum auxilio, per Legatos Reipublicæ in variis Europæorum Principum Aulis degentes confilium à famigeratiffimis Medicis petiit, ut fi caufam & remedium tam ftupendi aperirent mali, quod vigilantem eâ defraudabat facultate quâ pollebat dormiens. Vifum eft *Cockburnio* morbum hærere in urethrâ, quæ inter coeundum per validiorem erectionem ad obturationem ufque ferè conftricta, tantam feminis exitui objiciebat refiftentiam, quantam vincere non poterat liquor hujufcemodi in ipfâ effufus, & per potentias ejaculatorias propulfus : in infomniis verò ob minùs validam penis erectionem, urethrâ non arctè adeò conftrictâ, femini erumpenti congrua patebat via. Ex dyfpermatifmo fpafmodico epileptico intelligi poffunt & modus & tempus, quibus fub œftri venerei remiffione effundebatur femen. Morbum debellarunt diæta tenuis, refrigerans, humectans, necnon leves evacuationes.

6. *Dyfpermatifmus epilepticus ; Tarda feminis emiffio ab epilepfiâ fpafmodicâ in coitu adveniente*, obfervante D. B * * *. Doct. Monfpel. clariff. & in Nofocom. Sti Eloifii Med. Vicar.

Vir quadragenarius, temperamento ficco donatus, amatæ conjugi nuptus, abfque prole erat ab annis duodecim, cujus uxor caufam fterilitatis fuæ, quæ ipfa erat viri impotentia, ut Medico prælaudato aperiret, narrabat 1° quòd maritus ad rem veneream capeffendam alacris, eam tantâ petulantiâ perfequatur, ut ad medium opus in ipfam concideret totis membris rigidus, fenfu & loquelâ orbatus, & gravis adeò factus, ut in alteram lecti partem præ oneris impotentiâ viribus collectis ipfi excutiendus veniret : 2° quòd per novem, decemve annos adeò brevis paroxyfmus fuerat, ut primâ vice ad fe rediret fponfus, dùm ipfa timore perculfa opem admovere feftinabat : 3° quòd à duobus tribufve annis invaluerat malum, accedente fcilicet oris fpumâ, neque tam citò fenfu redeunte : 4° quòd tandem, remittente corporis rigiditate, effluebat femen ex urethrâ paulatim, & membro flaccido exituriens. Frigida in lumbos denudatos paroxyfmi tempore ex alto ad tres vices projecta epilepfiam non fugavit ; obfervatum eft tantummodò hujus ftimulo epilepticum cogi ut artus inferiores retraheret. Ad morbum debellandum varia ufurpata funt remedia, nimirum venæ fectiones iteratæ, cathartica pluries repetita, balnea ad plures menfes protracta, jufcula refrigerantia, lacticinia ; quibus minùs proficientibus, tandem radix Valerianæ fylveftris ad tres menfes in infufo & in fubftantia ex-

hibita fuit. His omnibus peractis, (erat annus quo cœlebs vivebat,) plenariè convaluit, rem jam habens cum uxore integram, mente ac fenfu illibatis, & rapido jactu profiliente femine.

7. *Dyfpermatifmus apractodes; Nimis tarda feminis excretio à genitalium ignavia*, Aëtii Tetrab. 3. Serm. 3 cap. ultimo; Matth. de Gradi Conf. 69; Amati Lufitani Cent. II cur. 18 & 81; Marc. Donat. Hift. Med. Mir. cap. 18; Schenckii ex Hollerio Lib. IV de impot. vir.; Forefti Lib. XXVI obf. 18 & 19; Veflingii Epift. & Obf. Epift. 38; Ettmuller de morb. viror. cap. 2 p. 459.

Hujus fpeciei duæ funt infignes varietates: in alterâ penis erectio toto veneris tempore; una in culpâ eft emiffio feminis, quod paulatim ac lento rivo funditur. In alterâ præfente etiam feminis emiffi tarditate, peccat membri virilis erectio, quatenus vel nulla prorfus eft, vel debilius fit, vel ante abfolutam venerem ceffat, ipfa ineunte fufficiens: pofterior hæc nunc à folo erectionis vitio, viribus ejaculatoriis illæfis, fobolefcere poteft; nunc verò cum priori varietate combinari.

Singularem hujufce fpeciei characterem fiftunt fractæ erectionis, ejaculationis, vel utriufque fimul vires. Manifeftum eft erectionis deficientis, infirmatæ, non fatis perfiftentis, vitium. Vires ejaculatorias labefactatas effe potiffimùm cognofcitur 1° exploratâ fub feminis emiffione, imò fub guttularum urinæ ad mictionis finem in urethrâ reftitantium ejectione vibratoriâ; penis radice, quæ minùs intendi, debiliùs contrahi, imbecilliùs concuti percipitur: 2° ex minori quam vulgò inter ejaculandum obfervari folet urethræ & balani intumefcentiâ: 3° ex defectu caufarum quibus fpecies dyfpermatifmi reliquæ natales debent: 4° ex principiorum prægreffione, quibus debilitas, dyfcinefia inducuntur, quæ præ maximo ipforum numero hîc non recenfenda, ex aliis morborum generibus petenda funt. Si cum erectionis defectu, aut debilitate combinentur modò dicta, varietatem hujus fpeciei alteram cum primâ complicari indicium eft.

Dyfpermatifmi apractodæi curatio adversùs caufas erectionem, ejaculationem, vel utramque impedientes dirigenda eft; quæ cùm numero luxurient, & de cætero apud Auctores plurimos ipfarum expugnandarum ratio declaretur, in aperiendis, quæ ipfas tollunt, auxiliis operam non locabimus, brevitati ftudentes. Monuiffe in univerfum fatis fit fæpiùs in hac fpecie ftimulantibus, roborantibus, antiparalyticis, excitantibus, aliifque id genus medicamentis locum effe.

8. *Dyfpermatifmus ferofus.* L.

Eft ejaculatio feminis aquofioris, adeoque ad genefim inepti, quæ fpecies eft frequentiffimum fterilitatis virilis principium; hujùs exempla proftant apud *Ettmullerum*, aliofque plurima.

Semen aquofius idque copiofiffimum in coitu effunditur, fub molliffimâ & momentaneâ erectione; illud enim nimis effœtum eft quàm ut debitè titillare poffit, & fine titillatione nulla nifi arte coacta erectio. Litem intentabat nuper marito fuo mulier Itala, quòd ab octo annis nupta prolem non fufce-

fuſcepiſſet; maritus quidem antequam foret uxoratus generando par erat, ſed fortè maſtuprio repetito penem ita debilitaverat, ut non niſi uxoris auxilio penis arrigeretur, & vix introductus flacceſſeret, tuncque ſine ullo voluptatis ſenſu, poſt inſignem & voluntarium niſum, magnam ſeroſi humoris copiam effundebat, à quo humore non aliud reſtabat quàm quod urina reliquiſſet in linteis veſtigium. Hac de re conſultus cum *illuſtr. D. Haguenot* & *clariſſ. Chaptal* judicavimus virum illum laborare dyſpermatiſmo ſeroſo, & matrimonium fuiſſe nullum, ſeu à viro generationi conſtanter inepto tantùm fuiſſe celebratum.

Huic morbo ſanando conferunt aphrodiſiaca medicamina, ut cocolata, ambara, moſchus, vinum optimum, ſed præſertim cremor ex drachmâ unâ radicis Salep quotidiè hauſtus; radix Ginſeng quotidiè ad drachmas tres, vel ſemi-unciam manducata, ut apud Canadenſes fieri ſolet, minori enim doſi non ſufficit; adde electuarium, diaſatyrium, & ſynapiſmum genitalibus admotum ex ipſis ſynapis & erucæ ſeminibus.

9. *Dyſpermatiſmus refluus. Aſpermatiſmus* clariſſ. D. Cuſſon, D. M. M. diſſert. de Bradyſpermatiſmo.

Eſt refluxus ſeminis ex urethrâ in veſicam, aut in veſiculas ſeminales, adeoque tempore coitûs nulla ſeminatio, deinceps verò ſeminis cum urinâ mictio. *Vide Mem. de l'Academ. de Chirurg. Tom. 1, pag. 434 auctore Petit.*

Quandoque ille refluxus ſeminis in veſicam accidit ob verumontani reſiſtentiam, ut in illis qui plures gonorrhœas paſſi, nodos, ſcirrhos, &, ut aiunt, carunculas in urethrâ geſtant; quandoque verò à forti penis compreſſione inter ejaculandum ſemen intra veſiculas ſeminales & canalem deferentem reprimitur. Sic vir quidam qui inter ſomniandum pollutionem incipientem præpedire conabatur, pene manibus fortiter compreſſo, paſſus eſt paulò poſt tumorem teſticuli, ſemine inibi vel hærente, & collecto, & fortè à veſiculis refluo.

Impotentiam huic affinem memorat *ill. Deidier, Conſult. 1. Tom. 3.* quâ laborabat calculoſus ob fiſtulam è veſiculis ſeminalibus in rectum pertingentibus; is de cætero vegetus quoties uxorem ſuam premebat, toties ſemen vix ullum è pene, at reſiduum in inteſtinum emittebat cum urinâ mixtum, unde ſterilis erat.

XXXII. GALACTIRRHŒA; *Sparganoſis* Dioſcorid. lib. 2. cap. 98. *Lactis redundantia* Sennerti.

Cognoſcitur ex ſpontaneo lactis è papillis effluxu.

Lac in gravidis paratur eò copioſiùs, quò ad partum propiùs accedunt, ſed tenue & ſeroſum; verùm tribus circiter à partu diebus ephemera lactea papillarum & mammarum vaſa galactophora diducit, & major fit lactis ſecretio, cujus quæ vulgò ſecernitur copia ad libras tres circiter quavis die aſſurgit. Puerperæ licet tantam lactis è mammis copiam fun-

dant, fi almæ nutrices fint, nihilominus tamen partem aliam lactis in fanguine geniti per diverfa loca evacuant, partim lochiorum formâ ex utero; urinas turbidas, feces minùs brunneas, fi fanæ fint, imò virideſcentes fi ægrotent, fudores etiam acidos copiofiores ejiciunt; fanguis etiam in patella extractus lacte fupernatante albefcit in gravidis & puerperis.

1. *Galactirrhœa mammarum; Ecoulement de lait des mammelles.* L.

Hoc fymptoma puerperis quandoque accidit à lactis redundantiâ, cùm fcilicet mammam alumno fugendam præbere recufant; unde intumefcentia; & quandoque inflammatio, cafeatio, aliaque mala ipfis mammis fupervenuint, lac continuò è mammis exftillat. Vifæ funt mulieres, quæ quinto graviditatis menfe libram & femiffem lactis quotidiè fundebant; in puerperis hoc fymptoma fuctione alumni vel catellorum, phlebotomiâ, catharfi, potu diuretico tollitur.

2. *Galactirrhœa erronea; Lactis effluxus ptyalifmi formâ* Puzos: aut *falivæ deglutiendæ formâ* Ephemer. Natur. Curiof. Ex *umbilico*; ex cute mammarum *fudoris* fpecie; fub *urinæ* formâ Journ. de Med. Fevr. 1758; ex *oculis* epiphoram lacteam inducens; ex *femore*, parte fcarificatâ; ex *venâ fectâ*; ex diverfis viis extraordinariis elabens, de quibus confulatur *Synopfis Epheмerid. Natur. Curiof.* ad verbum *Lac.*

3. *Galactirrhœa virorum* Collectio Academica, Tom. 3. pag. 63.

Teftantur plurimi Auctores, ut *Scholtzius*, *Dolæus*, *P. Borellus*, *Laurembergius*, &c. dari viros è quorum mammis lac purum & fincerum effluebat, aut continuò per longum tempus deftillabat, imò quorum alii nutricum officio functi funt; recens verò nati ferè omnes ferum quoddam albefcens in mammis gerunt, quod mulierculæ primis diebus emungere folent.

4. *Galactirrhœa purulenta* J. Bauhini Obferv. med.

5. *Galactirrhœa atra* Ephemer. Natur. Curiof. Dec. 2. ann. 4. pag. 207.

6. *Galactirrhœa lutea* Ephemer. Natur. Curiof. ibid. pag. 203.

7. *Galactirrhœa viridis* Ephemer. Natur. Curiof. Dec. 1. ann. 6.

8. *Galactirrhœa ferofa.*

Eft lactis aquofioris ex mammis effufio, quod accidit prægnantibus, fi fœtus in utero moriatur; mammæ etenim flaccefcunt, & lac ferofum fundunt, fed hoc eft accidens parvi momenti: aft in nutricibus lac ferofum ultra primos dies à partu vitiofum alumno præbet pabulum; cognofcitur verò ferofum, fi guttulæ etiam minimæ in manu pofitæ ftatim fuo pondere diffluant aquæ inftar; illud lac utplurimùm fimul eft calidius, & minùs dulce quàm par eft, adeoque rejicitur. Curatur illius vitiofa qualitas bono nutricis regimine.

XXXIII.

XXXIII. OTORRHŒA, Linn. gen. 171; *Fluxus aurium* Sennerti c. 9; *humidité ou écoulement des oreilles.*

Fluxus eſt ſæpius ſeroſus, purulentuſve ac fœtidus ex auris cavo, quandoque ex hujus ambitu aut parte poſtica.

1. *Otorrhœa ſeroſa*; *humiditas aurium*, Ettmuller. L.

Eſt humiditas quæ ex cryptis pone auriculam ſitis, in pueris cacochymicis, ſoboleſcit, & puris adinſtar linteis maculas flavas ac firmitatem conciliat; ea verò humiditas excrementitia locum tenet veſicatorii, caput, oculos, faciem ab aliis incommodis liberat; hac repreſſâ accidit ut vel fluxus ex aure interna etiam procedat, aut ophthalmia infeſtat. Uberrimam otorrhœam feroſam ex ictu vide in *Ephemer. Nat. Cur. Dec. Ann. 6 obſ. 12.*

2. *Otorrhœa purulenta.* L.

Ea eſt quæ prægreſſam otalgiam inflammatoriam aut parotidis ſuppurationem aut cephalalgiam gravem ſequitur: Vide *Ephemer. Nat. Cur. Dec. II Ann. 7.* & authores de ulceribus aurium.

3. *Otorrhœa menſtrua* Ephem. Nat. Cur. Dec. II Ann. 7. App. p. 157. P.

In viro ſcilicet quotis menſibus liquor croceus ex aure effluere ſolebat, non ſine fœtore: fluxus hæmorrhoidalis ex aure etiam recenſetur Dec. III. Ann. 4 & 6 Obſ. 162.

ORDO QUARTUS.

AERIFLUXUS.

CHaracter eſt flatûs vel halitûs emiſſio inaſſueta. Flatus eſt motus aëris vel vaporis, cum ſono & impetu; *halitus* eſt fluidum elaſticum vaporis inſtar expanſile.

XXXIV. FLATULENTIA; *Flatulence.*

Eſt morbus cujus præcipuum ſymptoma eſt flatuum ex primis viis per ſuperiora aut inferiora frequens rejectio.

Rejectio ſimplex flatuum per ſuperiora vocatur ructus, eructatio, Græcis *eryge*, Gallis *rot*, *rapport*; qui ructus ſunt acidi, nidoroſi, putres, inſipidi, &c. Flatus per inferiora delapſi vocantur *borborygmi*, ſi cum humiditate quadam edantur; *bombi* verò, ſi cum ſono erumpant, qui Latinis

crepitus audiunt, *Gorræi definit.* Neoterici borborygmos vocant inteſtinorum murmura.

Omnia alimenta, potiſſimùm vegetabilia & potulenta non ſatis fermentata, magnam aëris copiam continent, ut fusè docent experimenta *Hales Statique des Végétaux*, & *Cotes Leçons de Phyſique.* Ille aër ex vegetabilibus fermenteſcentibus extricatus maximam expanſilitatem obtinet, ita ut ſibi relictus ſpatium portentosè majus priori poſſit occupare. Præterea aër purus inter alimentorum bolos quotidie deglutitur, & in ſtatu ſano ventriculum & inteſtina molliter diſtendit, eorumque vacua replet calore loci debilitatus, ſeu expanſilitate moderatâ præditus. Aërem in corpore, ſive genitum, ſive adſcititium continuò abſorberi, ſenſimque expanſilitate ſuâ orbari ſeu deſtrui, docent phyſici, & potiſſimùm *Mayow*, *Hale*ſque: ſic duodecima ferè pars aëris inſpirati deſtruitur; ſed ille aër non ad nihilum redigitur, quippe docet analyſis chymica eum fluidorum, ſolidorumque noſtrorum compoſitionem ingredi, ipſiſque ſolidis duritiem impertiri; ſaltem certum eſt ea quæ cæteris duritie præcellunt, ut veſicæ calculi, aëris contenti copiâ cæteras partes ſuperare. Volumen aëris qui exit ex ſanguinis ſuilli pollice cubico 33 pollices cubicos replet; qui ex cornu damæ pollice exivit, 234 pollices æquavit; qui verò ex calculi humani pollice, 648 pollices, &c.

Aër qui per ſpontaneam fermentationem è pane, fructibus, ſeminibus, herbis educitur intra ſtomachum, ſi digeſtio langueat, deſtruitur ſeu abſorbetur, ſi ſalivæ ſanæ miſcelâ digeſtio benè fiat, ut ſuadent experimenta *Ill. Pringle*, in vitro capta; bilem hujus aëris nimiæ expanſioni obſtare, ſuadent etiam experimenta *Stewartii*; quippe ſi cani vivo per vulnus veſicæ felleæ inflictum bilis effluxus intra duodenum præpediatur, animali ſuperveniunt borborygmi & tympanitidis ſymptomata; bullæ aëris quæ urinæ ac aſciticorum lymphæ in cyatho collectæ ſupernatant, illicò cum crepitu diſſiliunt & evaneſcunt, ſi contingantur pauxillo ceruminis aurium.

A putrefactione etiam extricari aërem ex animalibus, docent inflationes abdominis in cadaveribus potiſſimùm ſubmerſis, quæ ideò accedente putredine aquis ſupernatant. Duplex eſt itaque principium expanſionis in aëre intra animalia & vegetabilia contento, ſcilicet fermentatio & putrefactio præter caloris intenſitatem. Cùm ſaliva eſt ſana, & ſufficienti copiâ alimentis bene præparatis, non immodicis ſuppeditatur, fermentatio, in vaſe vitreo ſaltem, ſine tumultu & ſine copioſis bullis peragitur; aſt cùm alimenta non ſunt ſatis maſticata, vel ſunt copioſiora, cùm carnes nimis firmæ aut adipoſæ, aut mixtæ cum farinoſis non fermentatis, aut cùm ſaliva eſt parcior vitioſa, non intimè alimentis immixta, fermentatio tumultuoſa evadit, flatibus repletur vas vel ſtomachus, in quo ſupervenit pyroſis vel ardor interaneorum, qui ſalibus alkalinis frænandus eſt: Vide *Pringle T. II. p.* 260.

1. *Fla-*

1. *Flatulentia acida ; Oxyregmia* Tralliani lib. 12. cap. 1. de iis qui ex cruditate acidâ febricitant, Amati Cent. IV. obf. 54 ; Pringle Exp. 36. pag. 250. *Rots aigres.* D.

Ad acidum vergere omnia vegetabilia, herbas, fructus, radices, panem, vinum, cerevifiam, exceptis plantis tetrapetalis cruciformibus & condimentis piperatis, &c, docent Chemici ; ex horum alimentorum morâ in ventriculo, ob defectum bonæ digeftionis producuntur flatus acidi ; ex oleo, pinguedine, larido, aliifque fimilibus, ut pifcibus vehementiam ignis paffis feu frixis extricatur acidum quoddam volatile, faporis urentis, maximè fi fumum camini exceperint, cum odore ingrato empyreumatico ; his affumptis oritur indigeftio, & *flatulentia empyreumatica* acris, cum pyrofi in œfophago, falivatione frequenti. Hæc flatulentia curatur catharticis, dein verò fi refiftat, utendum eft abforbentibus, teftaceis præfertim, oculis cancrorum, coralliis, catechu ; interea fi æger fit pituitofus, frigidus, fi vifcida, infipida fit faliva, fuadet *Trallianus* medicamenta ftomachica calida, præfertim piper. Si verò fit temperamenti calidi & ficci, jubet ut utatur cibis frigidis, ex conchyliorum claffe petitis, ut oftreis crudis, mytulis, &c., nec non in utroque cafu confultum eft abftinere à cibis vegetabilibus, & potiffimùm carnibus animalium indulgere : Aft aquæ fale Glauberiano fœtæ cæteris præftant.

2. *Flatulentia nidorofa ; Erÿge cniffodes* Græcis. *Rots pourris. Rapport d'œufs couvés.* B.

Eft ructatio ovorum putridorum odorem & faporem referens. Illi ftipantur utplurimùm anorexiâ, naufeâ, cardialgiâ, linguæ forditie albâ vel luteâ, falivâ mucofâ ; è contra in oxyregmiâ faliva eft limpida, copiofa, nulla anorexia, lingua nitida eft.

Licet omnia vegetabilia putredini fint obnoxia, certum eft faciliùs & frequentiùs multò à cibis animalis profapiæ ructus nidorofos pendere ; maximè verò fi fucci digeftivi ad putredinem vergant, ut in fynocho, amphimerinâ, typho, &c : inter carnes putredini obnoxias, quæ funt diutiùs fervatæ, ex annofis animalibus quæ magis teneræ, coctæ, fucculentæ, ad putredinem faciliùs tendunt quàm quæ ex junioribus defumuntur ; ita quæ funt duriores, vifcofiores, difficiliùs putrefcunt, ut conchylia. Docent experimenta *Pringle* quod pauxillum falis putredinem accerfit, multùm verò falis avertit ; à vino, cerevifiâ, aceto, fucco limonum etiam putredo corrigitur ; fed medicamina corrigentia vix ufurpari queunt, nifi priùs emeticis vel catharticis primæ viæ expurgatæ fuerint, fuccenturiato copiofo aquæ calidæ potu, qui has eluat, dein ad abforbentia ftomachica eft deveniendum, ubi præ aliis eminet confectio hyacinthina.

3. *Flatulentia hypochondriaca ; Flatulentia hyfterica* Junckeri. *Erygmatodes noufos* Hippocratis ; *Flatos* Hifpanis ; Gallis *Ventofité.*

Symptoma eft fæpius hypochondriafeos, fed quandoque in ægritudine præcipuum, unde mutatur genus ; cognofcitur ex pertinaciâ morbi, ex flatibus ano & cato, potiffimùm durante digeftione, erumpentibus, ructibus verò

verò nec acidis, nec nidorofis; fed vel inodoris, aut tantùm affumptorum odorem retinentibus. Adeft utplurimùm pravus mos tuburcinandi, aut cruda & dyfpepta manducandi, cum querelis continuis de flatibus, borborygmis, doloribus colicis, fpafmodicis diverfarum partium affectibus, ptyalifmo mucofo, urinis limpidis, averfationibus morofis. Vide *hypochondriafim & hyfteriam.* Hic morbus pertinaciffimus eft ex fe, & potiffimùm ex pertinaciâ & morofitate ægrorum, qui fæpiùs & Medicos & methodum medendi mutant, nec regimini addicere fe volunt, aut cathartica repetere amant.

Curantur diætâ, potu aqueo, balneis & equitatione; abftineant à cibis dyfpeptis, cibos diu mafticent; utantur aquâ, fero lactis, jufculis emollientibus, aquâ pulli, aquis acidulis, balneis; fed potiffimùm equo vel rhedâ conftanter utantur, ut à curis, mœrore fe liberent, & humoribus fuis fluxilitatem & blanditiem concilient. *Hippocrates 5. Epidem.* repetitis phlebotomiis hunc morbum debellavit; noftrates hanc methodum mirantur, non imitantur.

Hifpani huic flatulentiæ funt valdè obnoxii, & plures utuntur Edicto Imperatoris Claudii, quo licebat cuilibet & ubilibet flatus emittere, ut docet *Suetonius*, *cap.* 32. Qui utuntur catharticis, adftringentibus, ut rheo, ad hunc morbum fanandum, evadunt fæpè infanabiles, ut vidi. Nihil magis nocet flatulentis quàm alvi conftipatio, quæ exinde folet induci; ambara in hoc morbo laudatur à *Zacuto Lufitano*, *obferv. 7. libro 2*; & àb *Amato Cent. IV. cur. 54.* exantlatio flatuum ex recto ope fyringæ quod excogitatum fibi tribuit.

4. *Flatulentia accidentalis.* B.

Eft ea quæ à principiis procatarcticis, fugacibufque dependet, ut à cibis fermentefcentibus, ut mufto, cerevifiâ immaturâ, fyrupis, leguminibus, vino vappido, frigore fufcepto, conftipatione, potu frigido: differt à colicâ flatulentâ defectu doloris fixi, atrocis, &c.

Curatur diluentibus calidis, potu thé, caffé, ftomachicis, theriacâ, extracto juniperi, cortice aurantiorum & carminativis omnibus, anifi, carvi, fœniculi, cumini femine.

5. *Flatulentia infantilis. Cardiogmos* Junckeri, Tabul. 137 n°. 32. A.

Torminibus, flatibus, alvi obftructionibus, & primarum viarum fordibus fovetur hic morbus apud infantes, unde ventriculus & præcordia inflata funt.

Mulierculæ accufant apud Germanos diftorfionem vel luxationem partis cujufdam.

Sæpius hic morbus a repreffis fudoribus, vel achoribus fovetur.

Curatur lenibus catharticis, mercurio dulci, fyrupis de cichorio, de floribus perficorum, fpermate ceti, oleis carminativis umbilico calidè inunctis, ut oleo ruthæ, petroleo, &c.

6. *Flatulentia lochialis* Junckeri Tabul. 135. n°. 7.

Puerperæ & gravidæ ob alvi conftipationem & calorem hypogaftrii, aut preffionem recti, obnoxiæ funt borborygmis & ructibus. Hunc affectum præ-

vertunt

vertunt in gravidis potus copiosus, clysmata emollientia, exercitium moderatum. In puerperis suadet *Junckerus* oleum amygdalarum, nitrum, crocum, & praeterea pulveres absorbentes, juscula carminativa, aliaque in nostris regionibus non usurpanda.

7. *Flatulentia convulsiva. Spasmus abdominis* Sennerti lib. 3 part. 10 cap. 8, Heurnii de morbis capitis, cap. 15.

Jesuita ab *Hoechstettero* observatus per paroxysmos patiebatur flatuum copiam, rugitus & murmura in ventre, hypochondriorum dolores, accedebant simul convulsiones totius abdominis & thoracis, cum difficili & anhelosâ respiratione, involuntariâ seminis excretione, mentis alienatione. Similem aegrum vidit *Heurnius* Patavii, eo discrimine quòd testes ad inguina retrahebantur. Haec species ad epilepsiam valdè accedit, unde ab hypochondriacâ discrepat.

XXXV. ÆDOPSOPHIA.

Est flatuum à genitalibus emissio sonora; à Graeco *aidoia* pudenda & *psopheo* peditum edo. Hic affectus non ita rarus est, ut debeat à Nosologis praetermitti. Accidit autem & viris & mulieribus.

1. *Ædopsophia urethrae.* Vide Freind, de febrib. comm. 6, Zacut. observ. 112. l. 2.

Quidam laborabat dysuria quam calculosam putabant Medici; urinas purulentas, ramentosas reddebat, & identidem cum urinis magno cum impetu & sonitu quodam flatus erumpebant; aperto cadavere colon erat ulcere rotundo perforatum, & adhaerebat firmiter vesicae, quae inter extimam, mediamque tunicam ductu quodam pennae anserinae diametro erat pertusa; inde verò à colo ad vesicam flatus pertingebant. Similem morbum nuper observavit Monspelii *Collega Illustr. D. Fizes in peregrino*, cui erat fistula in recto, & materies stercoraceae cum urinâ effluebant.

Per penem in coitu flatus excerni novum est; id autem observavit *Zacutus*; loco seminis scilicet flatus erumpebat; hinc sterilis remedia quaesivit; profuerunt verò cathartica quibus sudorifica successere, & demùm balnea domestica, quibus fertilis evasit.

Ædopsophiam urethrae inter coeundum, seu flatuum cum semine explosionem observatam videsis cum dyspermatismo apud *Frid. Hoffmannum de gravi spasmo & dolore vesicae observatione 5.*

2. *Ædopsophia uterina* Zacut. Lusitan. lib. 2. observ. 141, 142; *Tympanitis fugax* Astrucii de morb. mulier. lib. 2 art. 2 cap. 9.

Notum est tympanitides uterinas solvi solitas per flatus, cum impetu ex utero erumpentes; sed haec flatuum eruptio fugax est; verùm in tympanitide fugaci *Astrucii* quoties mulieres corpus suum antrorsum flectunt, aut abdomen, aut in coitu premi patiuntur, toties flatum sonorum ex utero emittunt; testis *Martialis* qui garrulitate vulvae offendebatur; ex ipsamet vaginâ semi-prolapsâ & aërem nunc includente, nunc pro situ corporis excludente peditus illos quandoque proficisci verosimile est.

Mulieri zelotypiâ, aut vehementi irâ percitæ, uterus portentosè intumuit, illâ lecto commissâ, stragula alternatim attollebantur, quasi subtus maximus ventus à folle fuisset explosus, hinc sibilus, qui sensim desiit, sed supervenit strepitus flatu cum impetu ex utero exeunte; *Bianchi Journ. de Medec. Mars 1756 pag. 174.*

XXXVI. DYSODIA, *Puanteur.*

Est fœtidorum vaporum è corpore exhalatio, sive è naribus, ore, ventriculo; sive ex axillis, pedibus, vulvâ, inguinibus.

Plures sunt fœtores qui ad alia genera morborum tanquam symptomata vel accidentia pertinent, quive fugaces sunt, & dysodiam non constituunt; talis est fœtor in *febribus* continuis, ac remittentibus, in *phlegmasiis*, ut variolâ, miliari, in *fluxibus* alvinis purulentis, in *cachexiis*, ut carcinomate, gangrænâ tabe ulcerosâ, &c: hîc fœtores ab aliis morbis independentes tantùm referre nostrum est.

Fœtor autem à miasmatis salino-sulphureis volatilibus per aëra dispersis procedit; hæc miasmata nares ingratè feriunt, licet oculis & auribus, aliisque sensibus non percipiantur. Si aëre multò leviores sint, illi sursum tantò velociùs avolant, quo leviores illo sunt; si ejusdem gravitatis specificæ, tunc illi quoquo versus se diffundunt, & cum aëre inspirato nares adstantium subeunt, secùs cohibitâ inspiratione per nares non sentiuntur.

1. *Dysodia ozœna; Ozœna* Galeni, non Celsi; *Ulcère du nez, Punaisie.* Ægri Gallis *Punais.* L.

Est fœtor narium cum putridi ichoris effluxu ob ulcus membranam pituitariam exedens.

Ulcus illud vel est simplex, vel virulentum, ut cancrosum, syphiliticum, scorbuticum; ratione loci vel est in ipso narium, vel in sinuum frontalium, maxillariumve cavo alterutro.

Ex fœtore ichoris exeuntis non tutò pronunciatur adesse ulcus, cùm ex narium stenochoria ob moram muci putridi fœtidus humor, nec tamen purulentus exstillet.

Utplurimùm insanabilis est ozœna, & anosmiam accersit, atque si ossium carie stipetur, si cancrosa sit, si syphilitica, periculum utut serotinum vitæ portendit.

Curatio exigit in ulcere simplici detersionem quotidianam quæ fit inspirando decoctum hordei cum melle, vel foliorum hederulæ, seu glechomatis, vel aquam calcis; si ulcus sit syphiliticum, præmitti debet hydrargyrosis, & cum medicamentis inspirandis mercurii dulcis pauxillum addere convenit. In hoc casu præter spiritum antivenereum aqua errhina sæpius naribus est attrahenda, quæ fit ex aqua majoranæ, melle, chelidonio, oleo amygdalarum, & tinctura Aloës; Locher p. 23. Si ulcus sit scorbuticum, remedia antiscorbutica, lacticinia sunt adhibenda.

Si sinus maxillaris alteruter pus fundat, quod cognoscitur ex effluxu ichoris, ex determinatâ capitis positurâ, tunc nihil est melius quàm primum aut se-

ſecundum dentem molarem ſuperiorem ejuſdem lateris avellere, & ſi via puri ſic non paretur, intruſo in alveolum ſtylo ferreo viam puri cudere, quæ operatio feliciter inſtituta fuit Monſpelii.

Injectiones deterſivæ & exſiccantes parantur ex vitriolo & viridi æris ac alumine; huc balſamum viride Metenſe, aliaque in Auctoribus memorata.

2. *Dyſodia à rhinoſtenote. Punaiſie des camards.* L.

Fœtor eſt narium ab earum anguſtiâ, quippe accidit ut vel mucus, vel aër in locis anguſtatis, diu retentus, fœtorem adipiſcatur, qui aëri exſpirato per nares conciliatur.

Anguſtia autem eſt multiplex; vel enim nares ſunt reſimæ, id eſt ra-dicem verſus depreſſæ, vel ſunt polypo, ſarcomate, muco ſpiſſo intùs obſtipatæ, vel excreſcentiâ, fluxione obturatæ.

Si ab ortu reſimus ſit æger, affectus inſanabilis eſt, & cura palliativa exigit ut quotidie aqua tepida & odorata naribus inſpirata in os adducatur, ſicque viæ illæ conſtanter eluantur, dein tabaco & odoramentis fœtor ille, prout fieri poteſt, corrigatur: unde meritò dixit *Martialis*:

Hic malè ſemper olet, qui benè ſemper olet.

ut adoleſcentes quidam moſchati, ambarati, &c.

Si à polypo pendeat anguſtia, is eſt vel eradicandus, vel exedendus; atque cum ſæpe pendeat à ſyphilide, hydrargyroſi eſt curandus.

Si à muco narium viſcido, ut in coryzâ, exſpectanda ſolutio ejus, quæ vapore lactis calidi, aquâ tepidâ inſpiratâ acceleratur; in puerulis hæc cauſa vel aliqualis ſimitas, aut nativa naſi depreſſio fœtorem conciliat fugacem; quippe ſucceſſu temporis naſi radix attollitur, & via libera aëri ſpontè paratur, vel & mucus fluidior evadit.

3. *Dyſodia ſtomatica. Puanteur de bouche.*

Oris fœtor Auctorum vel procedit à dentibus carioſis, vel à calculoſo concremento circa dentes, vel ab ſtomacace ſcorbuticâ, vel ab ulcere gurgulionis ſimplici, ſyphilitico, gangrænodeo.

Si à carie dentium, vel ea caries eſt humida odontalgiam inferens & per ſe fœtida, atque tunc temporis dentes carioſi avellendi, vel caries ferro candenti comburenda, aut palliativè oleo caryophyllorum & cinna-momi eſt curanda. Si caries ſit ſicca, tardiſſimè progrediens, per ſe vix fœtens, tunc fœtor procedit ex reliquiis carnium pridiè comeſtarum in cavo dentis putreſcentium, quæ reliquiæ poſt ſingulos paſtus dentiſcalpio aufe-rendæ, & dein os vino collui debet. Si fœtor ſit ab ſtomacace, ſucco acetoſæ, limonum, cochleariæ, ejuſque ſpiritu os colluendum. Si à cal-culis dentium radices obſidentibus, illi ferramentis aptis ſunt identidem au-ferendi. Si adſit ulcus gangrænodeum, ut in pædanchone, ſeu cynanche gangrænosâ & malignâ, vitæ ſummum imminet periculum à morbo, cui propriis auxiliis medendum. Si ab ulceribus oris, illa ulcera vel pendent à ſyphilide, & hydrargyroſi præmiſſâ debent bis in die elui ope guttularum aliquot collyrii Lanfranci in aquâ roſarum; vel ulcuſcula ab hydrargyroſi fortiori procedunt cum ptyaliſmo fœtido & frequenti; hoc malum eſt fu-

gax, & fublatâ hydrargyrofi evanefcit; ulcera verò fimplicia oris vix fœtent, nifi fint fiftulofa, fordida, cancrofa, &c.

4. *Dyfodia ftomachalis. Puanteur d'eftomac.*

Eft fœtor anhelitûs procedens ab ftomacho & œfophago; ille ut plurimùm eft putridus, & ab accidentali, vel habituali indigeftione putri carnium procedens, ructibus potiffimùm fuperveniens, jejunis familiaris, à paftu recedens; eaque curatur emeticis, catharticis & ftomachicis.

5. *Dyfodia pulmonica.* L.

Vide *phthifim*, *anacatharfim*, à quibus pendet; odor ille eft qualem fputa phthificorum fundere folent.

6. *Dyfodia ab otorrhœâ. Puanteur des oreilles.* L.

Otorrhœa eft fluxus ferofus, vel purulentus aurium; ex auribus fcilicet apud pueros non raró fluit humor ferofo-purulentus qui eos à morbis capitis tutos facit, fed qui ob moram in hifce cavis odorem fœtidum contrahit; hic fluxus fiftendus non eft, fed locus optimè detergendus, renovatis quotidiè fpleniis, injecto hordei decocto, &c.

7. *Dyfodia à tineâ. Puanteur de la tête.* L.

A tineâ malignâ, achoribus, porrigine, teftudine, trichomate, phthiriafi, aliifque fimilibus morbis capillitii, fœtor non raró horrendus promanat, qui curandus eft, ut morbi primarii à quibus pendet.

8. *Dyfodia axillarum; Puanteur des aiffelles.*

Eft odor fpecialis acer, rufticis fudantibus, fordidis communis; acutior eft apud homines fanguine acri & biliofo donatos.

Curatur balneis repetitis, fero lactis, quæ fanguinem edulcorant; palliatur aquis deftillatis thymi, rofmarini, fimilibufque quotidiè axillas eluendo.

9. *Dyfodia hircina; Odeur de bouc.*

Eft fœtor genitalium qui promanat ex unguine, feu febo quo perinæum, vulva, & fcrotum illita funt, necnon à vapore fpermatis, qui vapor fœtidus apud hircos œftro venereo percitos procul difpergitur; mulieres emunctæ naris affinem huic odorem in viris cognofcunt.

10. *Dyfodia urinofa.*

Eft fœtor urinæ quo inficiuntur qui enurefi laborant poft lithotomiam, veficæ fiftulas, fimilefque morbos, nifi fummâ cautelâ utantur; is odor haleces falitos etiam refert apud homines qui munditiem contemnunt; mulieres hoc morbo viris graviùs afficiuntur.

11. *Dyfodia pedum; Senteur du pied de muletier.*

Eft fœtor teterrimus, qui ex pedibus fudantibus exhalat, apud eos potiffimùm qui tibialia & udones non mutant.

Sudores illi olidi minimè funt adftringentibus repellendi, fed fanguinis acrimonia eft lacticiniis, jufculis temperanda, pediluvia ex infufis aromaticis adhibenda; fontanellæ quas fuadet *Zacutus Lufitanus* in hoc cafu funt ipfo morbo pejores, & odorem ulcerofum ipfæ referunt.

De periculofa fudoris pedum fœtidi repreffione, vide *eruditam Differt. Illuftr. Comitis Buchneri, Acad. Naturæ Curiof. Præfidis fapientiffimi.*

FLU-

FLUXUUM THEORIA ET PRAXIS.

1. SYmptomata in excretis Pathologorum. *Morbi laxi*, Profper. Alpini, *Medic. methodic. Lib. 12* & *mixti*, *Lib. 13*.

Morbi quos Græci *rheumata*, *catarrhos*, Latini *fluxiones*, *deftillationes*, *defluxiones*, Cælius Aurelianus *Rheumatifmos* vocarunt, licet vi nominis *fluores* & *fluxus* fignificent, ad hanc claffem minimè pertinent, & ex caufâ hypotheticâ denominati funt; aft diarrhœa, perirrhœa, leucorrhœa, rectè à *Rheo* fluo nomen mutuatæ funt.

2. *Character.* Morbi evacuatorii funt illi quorum præcipuum fymptoma eft quilibet effluxus, ut fanguinis, feri, urinæ, fudoris, puris, alvi, uteri, &c.

Symptoma verò præcipuum eft illud, monente *Platero*, de quo ægri maximè conqueruntur, quod intenfitate, extenfione & duratione notabilius eft, aliorumque fymptomatum fæpè principium eft.

Commodè dividuntur in *fanguifluxus*, *ferifluxus*, & *alvifluxus*. Claffis hæc eft maximè obvia, atque mirum eft eam ab omnibus Auctoribus omiffam fuiffe; Methodici ipfi hos morbos in duas claffes amandarunt; Stahliani quidem, ut *Juncker*, *Nenter*, fanguifluxus fatis aptè in ordinem redegerunt; fed ferifluxus & alvifluxus perperam cum morbis omninò heterogeneis mifcuerunt; magis foret homogenea claffis, fi abortus & dyftocia aliò poffent amandari.

THEORIA.

3. Partes contentæ quæ extra corpus debent amandari, funt vel *fluidæ*, ut urina, fudor, vel *firmæ*, ut feces, fœtus, placenta; ambæ verò tùm fibi mutuò, tùm cum partibus continentibus adhærent (*ex definitione partis in Phyfiol.*), adeoque non nifi per vim hac adhæfione majorem poffunt extra corpus ejici; hoc norant Veteres, folo inftinctu in mechanicis eruditi, quique vires expultrices à retentricibus diftinguebant, optimèque fenferant in omni fluxu vim expultricem retentrice majorem requiri.

4. Neoterici, hanc cohæfionem prætermittentes, & corporibus fefe loco movendi facultatem tribuentes, rectius fe philofophaturos crediderunt, fi everfâ illâ Veterum theoriâ vaforum foli aperturæ, ut rixi, diabrofi diærefi, tanquam caufæ, hos effluxus tribuerent; unde nil vulgatius in Scholis, quàm pro caufâ proximâ fanguifluxûs vaforum fanguiferorum folutionem, & pro caufâ alvifluxûs, urinæ fluxûs, fphincterum laxitatem incufare.

5. Alter error Neotericorum eft confiderare moleculas fluidorum, fenfibiles globulos v. g. cruoris, tanquam duros, ita ut ex eo quod orificia

vafculorum lymphaticorum, aut cutis, diametrum illis globulis minorem habeant, exinde tranfitûs eorum impoffibilitatem concludant; verùm uti folida per digeftionem abeunt in fluida, ita fluidorum moleculæ etiam craffiores & firmiores per refolutionem, ut aqua, per fervorem abeunt in vaporem, feu halitum omnium tenuiffimum; fic humores noftri perfpirabiles, & quæcumque fit globulorum vifcofitas & cohæfio, illi vi fufficienti adhibita minimos vaforum hiatus pervadere poffunt.

6. Cohæfio itaque fluidorum noftrorum, quæ nondum vaporifationem adepta funt, aut in fluidum elafticum & electricum mutata, fola impedit quominus citò è machinâ noftrâ turbulofâ undique porofâ & perviâ effluant; non verò impedit molecularum craffities, quæ viribus prementibus obfecundans evanefcit, ut quifque in alvi depofitione experitur. Errant ergò Neoterici, qui ad omnem fluxum fanguinis requiri putant vaforum ruptionem, folutionem, cùm fufficiat ut cruoris guttulæ, fi cohæferint nimis, elongentur & anguftentur, aut ut orificia vaforum, non amiffâ integritate, nec contractilitate elafticâ diducantur; fic fœtus per vim expreffus ab utero elongato capite, & diftracto uteri orificio citra vulnus, erofionem & laxitatem ejicitur.

7. Diverfi generis funt vires, quæ contentorum effluxui refiftunt, & quæ eorum effluxum excitant; Effluxui refiftunt 1° mutua partium ejiciendarum cohæfio; fic fcybala, ob duritiem inteftinorum viribus vix folvendam, effluxui refiftunt; fic grumi cruoris, frigore, debilitate cordis, adftringente medicamine firmati, poffunt refiftere viribus eos trans uterum promoventibus, unde fuppreffio fluxûs. 2° Pofitâ vi trufivâ fluidorum eâdem, receptaculorum & orificiorum contractilitas, fphincterum contractio, craffities, elafticitas impediunt effluxum; verùm impedimentum nullum abfolutum eft, & nulla eft vis retentrix tanta, quæ ab antagoniftâ expultrice fuperari nequeat.

8. Vires expultrices receptaculorum funt 1° mufculi, & membranæ mufculofæ ea receptacula componentes vel ambientes, quatenus vires obtinent à conatibus tum liberis, tùm naturalibus fluidum nerveum in eos immittentibus. Sic ventriculi vis expultrix eft vis fluidi nervei fibras ejus organi, & mufculos illud ambientes contrahentis, eo ordine, eaque directione quæ requiritur, ut tùm in œfophagum, tùm in pylorum ejiciantur, atque fi fiat alterutrius directionis delectus, ea vis pendet à facultate fentiente, ut naturâ, aut libertate. 2° Gravitas ipfius fluidi ejiciendi poteft effluxui fufficere, fi ea orificium deorsùm vergens inveniat, & refiftentiis major fit; fecùs obftat ipfi effluxui gravitas; in quo errant illi qui lienteriam, tanquam à gravitate folâ feces ad alvum ducerentur, ab inteftinorum fola lævitate deducunt, licet pars inteftinorum furfum, pars deorfum vergat.

9. Aft quæcumque fit vis expultrix, ea nunquam effluxui producendo fufficit; neceffariò verò requiritur ad effluxum, ut vis expultrix fuperet vim retentricem, & in hoc exceffu confiftit effluxûs caufa, unde intelli-

gitur

gitur 1° quòd utcumque ſanguis viſcoſus, grumoſus, craſſuſque ſit, is poteſt effluere, ſi vis vaſa premens, exprimens major fuerit; 2° quòd utcumque fluxilis, tenuiſque ſit, poteſt ſiſti, ſi vires fluidi ſubſequentis, aut vaſis continentis minores fuerint; 3° quòd utcumque fortis ſit contractio receptaculi, ut uteri, recti, ea non ſufficiat ad expulſionem fœtus, fecum, niſi minor ſit orificiorum reſiſtentia; 4° quòd utcumque debilis ſit vis fluidum exprimens, ea ſufficiat ad effluxum, ſi minor fuerit adhuc ejus reſiſtentia. Meritò itaque Medici methodici effluxus ad laxos partim, & ad ſtrictos morbos redegerunt, cùm fluxus principia ſint æquè vaſorum conſtrictio & orificiorum laxitas.

10. Falſa eſt Humoriſtarum theoria quæ cauſam fluxuum omnium in fluidorum tenuitate reponit; falſa Solidiſtarum doctrina quæ illam à ſolo ſolidorum vitio deducit; falſa Chymicorum ætiologia, quæ effluxus ſolis adſcribit Chymicis partium elementis; vera Veterum, & verè mechanica theoria, quæ incuſat vim expultricem retentrice majorem, quæque omnes Sectarum doctrinas conciliat, praxique velificatur.

11. Sanguifluxus alii ex vaſis ſanguiferis immediatè extra corpus erumpunt, ut ex mariſcis, vulneribus; alii in cava quædam ſtatim irruunt, ut in inteſtina, ventriculum, pulmones, veſicam, ex quibus deinceps foras eliminatur ſanguis: in prioribus ſufficit, ut vel orificia vaſorum excretoria, ut uteri, narium, diducantur per anaſtomoſim, nec ea dilacerari, vulnerari neceſſum eſt, quod ſine violentiâ externa, vel internâ fieri vix poſſet, & ſine phlogoſi, dolore, ac dein ſubſequente ſuppuratione non accideret; cùm verò ſæpius hæc omnia ſigna ruptionis, diabroſeos, & diæreſis deficiant, veroſimilius eſt ſæpiùs eos effluxus fieri per anaſtomoſim, ſeu dilatationem oſculorum excretoriorum; tales ſunt ſanguifluxus qui à plethora, aut à febrili orgaſmo ſimpliciter oriuntur, & revertuntur, hos voco *ſanguifluxus ab anaſtomoſi.*

12. Dantur *ſanguifluxus* à *diabroſi*, quoties ſcilicet eroſa, ulceroſa, fiſtuloſa ſunt organa ex quibus ſanguis effluit, ita ut ſponte ad minimum horum organorum motum pus cruentetur, vel ſanguis ex ulcere dimanet, nunc guttatim, nunc ubertim, talis eſt hæmoptyſis phthiſicorum.

13. Dantur *ſanguifluxus à diapedeſi*, quos nimia ſanguinis fluxilitas excitat, quoties ſcilicet ſanguis eſt dilutior, diſſolutuſve, ita ut per orificia nativa, etiamſi non dilatata, per ipſos cutis poros, fluidum rubrum, aut intensè flavum eliminetur; talis eſt ſudor ruber axillarum æſtate pluribus accidens, talis eſt hæmaturia, hæmatydros, hæmorrhagia, ſcorbuticis familiares.

14. Sunt etiam *ſanguifluxus traumatici* à rixi vel à diæreſi, per violentiam ruptis, aut ſectis mechanicè vaſis; *à rixi* quidem, ſi impetus, & preſſio ſanguinis vaſorum integritatem ſolvat, & tenacitatem jam fortè debilitatam ſuperet, quod accidit in hæmoptyſi, quam validi clamores, vehementia conamina, aut pathemata excitant; in hæmorrhagiâ febrili criticâ: per *diæreſim* verò fit ſanguifluxus, quoties extrinſecè admotum, vel

intùs

intùs fumptum corpus quoddam fecans vafa dilacerat, ut accidit in hæmatemefi ab hirudinibus deglutitis, à clavis, fruftis vitri, pifcium officulis fumptis.

15. Qui verò fluxus fanguinis fiunt intra receptacula, illi, ut perficiantur, requirunt naturæ conatum, ut inde foras ejiciatur cruor; adeoque caufa duplex ad eos concurrit; fic non datur hæmoptyfis ex eo folo, quod rupta, erofa vafa pulmonum fanguinem fuderint, inde enim quandoque fupervenit orthopnœa, fyncope lethalis fine fputo cruento; fed requiritur ut naturæ conatus, tuffis dictus, feu expectoratio fanguinis effufi, cum priori causâ concurrat; ita & in hæmatemefi, hæmaturiâ, aliifque, in quibus fanguinis extravafatio eft principium morbi fanguifluxus dicti, cujus caufa eft conatus naturæ ad expellendum illum fanguinem extravafatum.

16. Alvifluxus alii per fuperiora fiunt, ut vomitus; alii per inferiora, ut diarrhœa; quidam ano fimul, & cato ut cholera. Dejectio per inferiora fit viribus expultricibus inteftinorum, diaphragmatis, & mufculorum abdominalium, concurrentibus ani elevatoribus, & fphinctere, qui fimul detenduntur, feu gradariè laxantur, ut in omni motu concurrit antagoniftarum laxatio cum fociorum, & directoris mufculi contractione; concurfus ille fimultaneus tot mufculorum, diverfis modis ad eumdem fcopum confpirantium, non intelligitur, nifi principium movens idem fit quod horum contractionem, illorum laxitatem dirigat, datoque tempore & ordine, viribus ad refiftentias proportionalibus exfequatur; nec enim alia poteft effe ratio cur eo ordine, eo rhythmo tot actiones diverfæ perficiantur: ergo verofimillimum eft principium illud idem effe quod neceffitatem hujus actionis fentit, feu animam effe; nec ulla alia ratio fufficiens poteft affignari cur ex ftimulo ubique diffufo potiùs fubfequatur periftalticus quàm antiperiftalticus inteftinorum, aut ventriculi motus.

17. Qui ex ftimulo vellet explicare cur ægri v. g. in extremo periculo certis verbis Dei auxilium implorant, illi deberent exponere cur certi linguæ, laryngis, pectorifque mufculi dato ordine certâ vi, certaque combinatione moveantur potiùs quàm modis aliis, æque poffibilibus, & numero infinitis, ex quibus hæc verba minimè pronuntiarentur; determinari autem facilè poteft quod ille concurfus determinatus organorum facultati feligenti foli tribui debeat, atque eadem demonftratio valet pro aliis actionibus fimilibus, quas proinde veteres Medici animæ facultati meritò tribuerunt, ut patet ex *Riverii Phyfiologiâ.*

18. Vis expultrix itaque ventriculi, ad vomitum v. g. agens, non eft folummodò, ut Neoterici putant, vis fibras mufculares ventriculi contrahens, quæ viget in digeftione, in gaftrodyniâ flatulentâ, abfque ullâ expulfione, quæque viget etiam in lienteriâ abfque ulla vomitione; fed eft prætereà vis quæ determinatè pylorum occludit, cardiam referat, & fimul motum antiperiftalticum ventriculi efficit, quæ denique organis ad finem optatum

optatum confpirantibus, & felectis utitur. Hanc verò vim agere in vomitu ex attentâ effectuum confideratione demonftrari poteft.

19. Hanc facultatem, cui ea vis debetur, effe animam, probatur ulteriùs ex eo quòd nullus ferè fit alvi fluxus, vomitufve quem anima folummodo pathemate affecta in corpore priùs faniffimo non poffit excitare. Quot funt concionatores, qui cùm prima vice cathedram confcenfuri funt diarrhoeâ laborant? Quot delicatæ mulieres, quæ fi appofitâ mensâ audiant ulceris cancrofi aut cadaveris putris defcriptionem, naufeant, & vomunt? Quot qui pro lubitu tuffiunt, ructant, vomitum cient? Quot qui alvum onuftam pro tempore fupprimunt, pro lubitu exonerant, qui præ irâ largiùs mingunt, præ pavore fudant, præ fuavis fructûs ideâ falivam fecernunt, præ commiferatione lachrymas fundunt, ut millena alia mittam?

20. In ftatu æquilibrii inter potentiam quæ ope fibræ circularis comprimit cylindrum, & refiftentiam illius cylindri, fpatium percurfum à potentiâ motrice eft ut circumferentia, & fpatium à refiftentiâ percurfum eft ut radius: ergo vis impenfa à potentia motrice in ftatu æquilibrii eft ad vim refiftentem ut 7 ad 44, feu circiter fexies minor; momenta enim funt æqualia, quando vires funt reciprocæ fpatiis eodem tempore percurfis.

21. In contractione maximâ mufculofæ fibræ unâ fui tertia parte poffunt decurtari: fibræ itaque circulares, quæ veficam, uterum, aliudve vifcus fphæroideum conftringunt, poffunt maximâ fui contractione ejus cavum imminuere in ratione 27 ad 8, feu plus quàm fubtriplâ prioris amplitudinis; cylindrorum verò cavitas à fibris circularibus poteft imminui in ratione 9. ad 4, feu circiter fubdupla.

22. Si vefica alteram diametro decies fuperans, & æquali prædita orificio imminuatur eadem quantitate quoad diametrum, ita ut diameter majoris fit 10. pollicum, minoris unius pollicis, & utriufque diameter intra idem tempus decrefcat per contractionem fibrarum circularium uno pollice, quantitas fluidi, quæ ex majori exibit, erit ad quantitatem, quæ fluet ex mediocri ut 271 ad 1: verùm velocitates fluidorum per orificia eadem fluentium funt ut quantitates eodem tempore effluentes; ergo in priori velocitas effluxûs eft 271 vicibus major quàm in pofteriori; ita ut vel minima majoris receptaculi contractio fufficiat ad magnum effluxum excitandum; minimè itaque æftimanda eft quantitas effluxuum ex receptaculorum contractione, nifi habeatur eorum capacitatis confideratio.

23. Quantitas effluxûs ex diverfis orificiis fub diversâ velocitate fluidi, & diverfis temporibus, eft in ratione compofitâ orificiorum, velocitatum, & temporis, ita ut, fi cætera fint paria, quantitates fluidi effluentis fint ut numeri, & magnitudines fimul orificiorum; fi orificia fint paria, ut & tempora, quantitates crefcunt aut decrefcunt pro ratione velocitatum; & demùm fi orificia, & velocitates pares fint, quantitates funt, ut tempora quibus fit evacuatio.

24. Quantitas fluidorum in diverfis fubjectis fanis, & fimilibus, eft eorum ponderi proportionalis, ita ut cùm pondera fint in ratione triplicatâ qua-

rumvis dimenſionum, in adulto ſex pedes alto quantitas fluidorum ſit octies major quàm in puero decenni utplurimum tres pedes alto.

25. Evacuatio morboſa eò periculoſior cenſetur, quò intra datum tempus quantitas effluxûs major eſt, & quantitas nativa hujus fluidi minor eſt in corpore; ergo jactura unius libræ ſanguinis in puero eſt æque periculoſa cæteris paribus, quàm jactura octo librarum in viro duplo altiori.

26. Periculum ſanguifluxûs eò majus eſt, quò copioſior eſt, & ſimul breviori tempore abſolvitur; quippe minus eſt periculi ſi jactura duarum librarum ſanguinis fiat intra ſeptimanam, quàm ſi fiat intra diem, cùm intra id temporis tantò minus reparetur jactura, quò minùs temporis intercedit, & è contra.

27. Malum quod ex ſanguifluxibus immodicis reſultat, minùs pendet à quantitate fluidorum imminutâ, quàm ab eorum qualitate mutatâ, quippe cùm juſcula, & potus quartâ quavis horâ ad uncias ſex circiter ingerantur, adeoque fluidi quantitas corpus ſubiens intra diem aſcendat ad 72 uncias; facilè accidit ut multò major ſanguinis amiſſi quantitas reſarciatur. Verùm quoniam non niſi ſucceſſu temporis, & viribus vigentibus, quantitas chyli cruoris qualitates adipiſcatur, ſeu ruber, ſapidus, inflammabilis, actuoſis principiis fœtus evadat, evidens eſt damnum à ſanguifluxibus imminens, ut emolumentum à phlebotomiis ſpectandum, eſſe potius repetendum à craſi cruoris mutatâ quàm à copiâ imminutâ.

28. Phænomena, quæ à profuſis ſanguifluxibus procedunt, ſunt varia pro diversâ quantitate, & diuturnitate effluxûs. Audiamus Illuſtrem Medicum, qui in ſanguineis ægris rheumatiſmo affectis viginti libras ſanguinis intra biduum emittere ſolitus eſt. Quidam nauta, *Coſte* vocatus, rheumatiſmo laborans, & meticuloſus, more meo decem intra biduum phlebotomias paſſus eſt, in ſingulis libras duas ſanguinis amiſit, & eodem tempore ſanguis ad libras duas è pede, & totidem è brachio tùm mane tùm ſero effluebat; in primis phlebotomiis præ timore incidebat in lipothymiam, ita ut adhortandus eſſet, ut bono animo eſſet, nares & tempora aquâ Reginæ Hungariæ fovenda, & ut ſufficiens cruoris copia flueret, aqua in faciem erat projicienda, aut etiam vinum ipſi propinandum; cùm nova ſequenti die vix celebrata eſſet phlebotomia, ſyncope ſupervenit cum convulſionibus, facie extinctâ, & plumbeâ, corpus evaſit frigidum, & in tantum ſoporem incidit, ut vix ulla vitæ indicia exhiberet; pulſus nullus; oculi clauſi, ſudor frigidus terrore adſtantes & Chirurgum proſtravere: adſtantes conclamantes effugerunt; Medicus ope cardiacorum ipſi opitulabatur; paulò poſt pulſus, calor, viſus rediere, ſoporeque diſcuſſo, æger dixit ſe neſcire unde veniat, perfectâ quiete, & dulci ſomno ſe potitum eſſe; horâ tamen quartâ veſpertinâ ultima phlebotomia è pede ad libras duas feliciter celebrata fuit, & vigeſimo poſt die æger, quem mortuum crediderant, videre omnes in plateis optimè valentem: *Obſervations intéreſſante ſur la Goute 1745. pag. 377.*

29. Virgini 25 annos natæ, ſimiles phlebotomias patienti, poſt quartam ſuper-

ſupervenere lipothymiæ fugaces, & dein moroſis hyſterica, in qua nunc ridebat, nunc plorabat, dein in magnum mœrorem incidebat, cui ſuccedebat terror panicus; quæ ſymptomata poſt ſyncopem etiam graviorem ſequentibus phlebotomiis ſupervenere; demùm ſynochus putris acceſſit, atque poſt longam convaleſcentiam pallida, & pedibus œdematoſa vixit. Quotidianum autem eſt videre quòd ab intempeſtivis, & pluries repetitis phlebotomiis aut ſanguifluxibus œdemata pedes, tibias, imò anaſarca, & aſcites invadant.

30. Ex hiſtoriâ priori videtur concludi poſſe pavorem potiùs quàm inanitionem vaſorum hiſce ſyncopibus, & convulſionibus anſam præbuiſſe, cùm poſt quartam phlebotomiam acceſſerint, & poſt decimam ſequenti die peractam nil ſimilis acceſſerit, utcumque duodecim inſuper libras ſanguinis amiſiſſet ille Rheumaticus; quare verò diu pallidi, frigidi, œdematoſi evadant, qui multùm cruoris amiſere, hoc procedit ex eo quod chylus diù crudus remanet in vaſis loco boni cruoris ſpumoſi, phlogiſto ſcilicet deficiente, quod fluidum nerveum ſuppeditat, quod chylum in ſanguinem convertit, & ſic robur labaſcit: deficiente autem cordis robore, cur œdematoſus evadat æger explicabimus in cachecticorum claſſe.

31. Nonne videtur ex hac hiſtoriâ, & quotidianâ obſervatione circulationem ſanguinis ita eſſe connexam cum animæ vigore, ut ſi æger metuat, ut ſi animoſitas ipſi deficiat, ſuſpendatur illico circulatio, vel maximè retardetur; atque ſedato metu, ſanguiniſque fluxu ſuppreſſo, vires vitales non exercentur, ne omninò virium penus exhauriatur, quibus per quietem reſtitutis, iterùm revertitur circulatio. Errant itaque illi qui vires cordis minimè ab animâ pendere putant, ex eo quod non pendeant ab ejus voluntate; plura ſiquidem facere nolumus, aut non lubenter exſequimur, quæ neceſſitate urgente coacti facimus.

32. Evacuationes ſalubres, ait *Hippocrates*, paſſim benè ferunt ægri; ita ut ab ipſis non ſolùm ſubleventur mala, ſed etiam robur priùs proſtratum reſurgat: illæ verò ſalubres, ſeu criticæ ſunt, quas natura, priùs inutili aut noxio fluidorum pondere onuſta aut irritata, excitat, & illæ ideò conferunt, quia ſunt neceſſitati proportionales ac benè feruntur, quia illud tantùm detrahitur quod copia ſua onerabat aut qualitate noxiâ moleſtabat; ergo ex euphoria potiſſimùm æſtimanda evacuationum ſalubritas, & ex dyſphoriâ inſalubritas.

33. Imminutio molis corporum diverſæ dimenſionis ab eadem fluidi jactura eſt vix conſpicua in majoribus, cùm conſpicua eſt in minoribus, ut ſequitur ex n°. 22; ergo etiam ſi aliquot libræ ſanguinis detrahantur ex corpore humano, cutis non videtur quoad molem, & plenitudinem ſenſibiliter imminuta; non minùs tamen, uſquequò jactura reſarciatur, vaſa ſingula partem ſuæ tenſionis amittunt, & fluidi nervei quantitas detrahitur, atque ex hoc duplici fonte dependet debilitas ſubſequens, niſi vires forent ab hac ſarcinâ priùs oppreſſæ.

34. Natura videtur proſpicere ſimul ſuo robori, & neceſſitati evacuan-

dæ materiæ morbificæ, quippe quæ urgentiori ſatisfacit, tùm ſimul & ſemel cùm neceſſitas expoſtulat, largam vomitionem & ejectionem materiei putridæ & venenatæ eliciendo, ut in cholerâ, tùm per epicraſim, & interpoſitis moris materiam minùs noxiam per alvum, aut vomitionem evacuando, ut accidit in vomitu & diarrhoeâ, in quibus licet copioſa ſit in ventriculo & inteſtinis materies morbifica, ea non continuos, ſed pluribus horis quandoque interpolatos edit conatus, ut interea temporis robur reſarciatur.

35. Hoc intelliget ille qui ſenſerit non à quantitate, ſed à qualitate pendere ut plurimum actionem materiæ morbificæ in nervos; nec enim tinctura, aut ſuperficiaria ſpiritus nitri illitio ſuper manum minùs nocet, quàm ſi in eadem ſuperficie triplo major quantitas ejus incumberet; cùm itaque à primâ vomitione remaneat ſaltem ille litus materiæ acris intus ventriculum humectantis, ibi remanet quod ſufficeret ad ventriculum convellendum, niſi ad hanc contractionem requireretur influxus fluidi nervei minimè in ſua origine mechanicus.

36. Nunquam magis elucet naturæ activitas & providentia, ſi ita loqui fas ſit, quàm in partu; ea enim illicò, cùm maturus eſt fœtus, conatus ad uteri orificium ſenſim dilatandum, & dein fœtum expellendum adoritur: verùm ea eſt proprietas fibrarum animalium, ut ſi ſubitò eas vehementer diſtraxeris, rumpantur, aut dolorem intolerabilem inferant, ſi ſenſim, & repetitis vicibus, cedant, & extendi ſe patiantur; ergo debent ſenſim produci; conatus continui defatigant, alterni diutius ſuſtinentur; nam *quod non habet alternam requiem, durabile non eſt*; ergo ut diu & ſine virium detrimento extendantur fibræ, illæ per alternas morulas ſunt extendendæ; denique cùm ad excluſionem ventum eſt in partu ſano, niſus tùm naturales, tùm liberi conſpirant, & ut abdomen fortius agat, rigeſcit pectus, rigeſcunt artus, in quo ſolo ſtatu fortiſſimè deprimitur diaphragma, & uterus feliciter compreſſus, & contractus chorion, ac amnion vi diffringit, & aquarum interventu lubricatâ viâ fœtus excluditur.

37. En perfectam criſeos imaginem! In his conatibus ut & criſibus mentem ſibi conſtare, metu & timiditate immunem eſſe, atque omnes facultates motrices viriliter, & animoſè concurrere, his peractis, levamen perſentire, dulcem requiem experiri, præteritorum dolorem citò obliviſci, hoc eſt quod in partûs felici ſalubrique criſi obſervare eſt.

38. Mulieres parturientes in primorum nixuum intervallis pacatè quieſcunt; imò ſæpius obdormiſcunt, ut vires citiùs reficiantur, dein ſubitò expergefactæ nixus iterant ſucceſſivè frequentiores. Qui putant ea mechanicè fieri à pondere fœtûs uterum diſtendente & vellicante, ignorare videntur ab eadem cauſâ eoſdem effectus exſpectandos eſſe; & cùm pondus ſit idem inter utroſque conatus, nulla eſt ratio cur accedat alterna requies, cur per totum graviditatis decurſum nulli conatus, ultimâ verò die, vel tribus ultimis diebus conatus accedant; numquid naturæ

naturæ aliis quàm mechanicæ legibus directæ ibi molimina cernere difficile eſt ?

39. Evacuationes humorum in ſerifluxibus & alvifluxibus eò faciliùs tolerantur, quò humores illi ſunt minus ad ſanitatem utiles, magiſque noxii; ſic vidimus alvifluxus ſeroſos, bilioſos, mucoſos diutiùs tolerari, minuſque robur infringere quàm ſanguifluxus; quia ſanguis eſt multò utilior humoribus illis, & ſæpiùs cum humoribus quàm cum ſanguine plus ejicitur materiæ morbificæ quàm ſanæ; adde quod humores è ſanguine ſenſim ſecernantur, adeoque ſenſim fiat eorum à maſsâ ſanguineâ ſeparatio; & etiamſi è receptaculis ubi aſſervantur deinceps ſubitò & affatim ejiciantur, non ita infringuntur vires, quàm ubi vaſa ſanguifera pari velocitate evacuantur tùm humoribus, tùm ſanguine; robur enim non infringitur ab alvifluxibus & ſerifluxibus in hoc caſu à vaſorum collapſu, & fluidi nervei jacturâ, ut accidit in ſanguifluxibus.

40. Quò plus virium impendit natura in contrahendis muſculis ad fluxum efficiendum neceſſariis, eò plus imminuitur robur in ratione magnitudinis, & intenſitatis conatuum, eorumque durationis; ſi ad vomitionem unam intra diem unus gradus virium impendatur, ad decem vomitiones intra idem tempus decem gradus abſumentur; jam ſupponamus vomitiones eſſe intenſiores, alias verò leviores duplo, eodem dato numero; quæ erunt duplo intenſiores ratione virium contractioni adhibendarum, virium impendium exigent duplo majus; ſi verò ad unam vomitionem duplo plures muſculi agant eadem intenſitate quàm ad alteram, duplo plus virium impendetur; denique ſi per dies duplo plures perſeveret vomitio, duplo plus virium etiam ab hoc titulo requiretur.

41. Si itaque æſtimetur magnitudo conatuum ex numero muſculorum qui contrahuntur, & eorum conatuum numero, intenſitas verò ex altitudine ad quam hi muſculi contrahuntur, demum duratio ex longitudine temporis per quod morbus perſeverat, evidens eſt, quod neglectâ etiam differentiâ à quantitate & qualitate materiei rejectæ, periculum mirè variare poteſt, & in caſu ſuperiùs recenſito ſequitur unum fluxum eſſe ſexdecies periculoſiorem altero ejuſdem ſpeciei; atque ſi quantitas humoris effluentis, ejuſque qualitas utilis ad virium diſpendium, concurrat in eadem ratione trigeſies, vel ſexageſies, &c, majus fieri poſſe periculum.

42. Periculum mortis eò majus eſt, quò virium diſpendium in morbo majus eſt, & robur vitale minus. Robur enim eſt penus virium, quas exhaurire citra mortem impoſſibile eſt; cùm itaque tantò faciliùs exhauriatur penus, quò minor eſt, & quò diſpendium actuale majus; ſequitur plurimùm periclitari eos qui morbo prægreſſo, pravo victu, inediâ, ætate provectâ, aut juniori ſunt infirmi, ſi gravis fluxus illis ſuperveniat, atque ſub eodem fluxu periculum eſſe proportionale infirmitati habituali ætatis, conſtitutionis., &c.

PRAXIS.

43. Cùm cauſa fluxûs cruoris ſit exceſſus virium expellentium ſupra vires retentrices, evidens eſt, quòd ſi ſanandus ſit ille fluxus, tollendus eſt neceſſario ille exceſſus, quod fit augendo vires retentrices, vel imminuendo expultrices, ita ut poſteriores prioribus non prædominentur; ergo duplex eſt indicatio adimplenda ſimul; ſive enim augeamus vires quæ retinent, non auctis expellentibus; ſive expellentes vires minuantur intactis prioribus; ſive denique augeantur retentrices in majori ratione quàm expultrices, neceſſariò tolletur fluxus.

44. Verùm apprimè cognoſcendum eſt priùs num fluxus ille ſit morbus ſalutaris, qui ſcilicet majorem præcaveat, vel ſanet illius principia auferendo. Vidi pluries, ſanatâ diarrhœâ ſeroſâ, ſupervenire aſcitem; ſuppreſſo diabete hyſterico, anaſarcam reverti, gonorrhœâ repreſſâ, ſyphilidem nidulari; anacatharſi retentâ, dyſpnœam intendi; menorrhagiæ ſuppreſſæ diverſos morbos ſuccedere, &c: nullum itaque fluxum activum reprimat Medicus, quin attenderit num plus emolumenti ab eo ſanato ſpectandum ſit, quàm timendum ab eo ſanato detrimenti; ſæpè Medici operosè nihil agunt, aut nedum proſint, magis nocent.

45. Fluxus activi ſunt illi in quibus vires expellentes ſunt vires naturæ ad effluxum ſollicitatæ, vel per quantitatem materiæ morbificæ, vel per ejus qualitatem, vel per errorem. Fluxus paſſivi ſunt illi qui ab imminutis tantùm reſiſtentiis, non auctis naturæ conatibus, dependent, ut ſanguifluxus à vulnere, ulcere, rupto varice, anevryſmate, à diapedeſi ſcorbuticâ, ſudor ab aſtheniâ, alvifluxus à laxato ſphinctere ani, enureſis à ſimili principio, ptyaliſmus à laxitate, &c; in iſtis evidens eſt nullam eſſe utilitatem fluxûs, adeòque eos eſſe curandos, quod de activis non ſemper verum eſt.

46. Vires expultrices ideò agunt fortiùs quòd ſollicitantur, atque apprimè reſpiciendum eſt num 1° copiâ materiæ morbificæ; num 2° ejus acrimoniâ; 3° num cauſâ morbificâ; 4° num erroneo conatu natura ad hunc fluxum ſollicitetur; 5° num ob nimiam ſenſibilitatem & hyſtericam diſpoſitionem, conatus ſint vehementiores quàm par eſt; 6° num intempeſtivi ſint.

47. Si copia materiæ morbificæ conatus proportionales ſollicitet, æger fluxum benè feret, adeoque fluxus eſt naturæ committendus, ut ſi plethorico proportionalis accidat ſanguifluxus; ſi helluoni diarrhœa ſtercoroſa, ſi aſcitico larga enureſis, aſthmatico plenaria anacatharſis, crapuloſo vomitus, &c: Si verò major judicetur, moderandus eſt fluxus; ſi intempeſtivus, detinendus eſt uſque ad tempus opportunum.

48. Si verò acrimonia materiæ morbificæ fluxum ſollicitet, indicationes deſumendæ ſunt à quantitate fluxûs robori relativâ, & ab acrimoniâ materiæ peccantis; præterea diſtinguendum an hoc fluxu liberetur corpus ab

hac

hac acrimonia; num verò minimè: fi fanguis acer fcorbuticus effluat, imminuitur quantitas fanguinis minimè excedens, nec refidui mitigatur acrimonia, ergo fupprimendus eft effluxus, & mitigandus tantùm fanguis. Sed fi faburra in ventriculo contenta alvifluxu anoterico ejiciatur, liberatur corpus ab hac noxa per vomitum, ergo juvandus, aut moderandus, aut naturæ committendus; juvandus, fi vires naturæ langueant; moderandus, fi metus fit ne robur deficiat; naturæ committendus, fi rectè procedat.

49. Si à caufâ mechanicâ follicitetur fluxus, illa caufa eft auferenda; fi v. g. hæmatemefis ab hirudinibus, pyuria à calculo, menorrhagia à placentâ poft partum relictâ in utero, evidens eft hirudines effe necandas, vel ejiciendas, calculum extrahendum, placentæ fruftum educendum, ut naturæ conatus cefſent, & fluxus fiftatur, aut fi ablatio impoffibilis fit, naturæ conatus anodynis & narcoticis fedandus.

50. Si errores funt naturæ conatus, feu non conducant ad principium morbi auferendum, ut in ultimis exemplis, aut ubi ex tuffi fit hæmorrhagia, ex vomitu menorrhagia, enurefis, ex cranii ictu vomitus, ex fternutatione abortus, &c: quia evidens eft effluxus illos à naturâ non intendi, nec proinde utiles effe, illis opponenda funt remedia; quorum tutiora funt quæ tollunt materiem morbificam, quam refpiciunt illi conatus. Sic in vomitu ab ictu capitis phlebotomia; in enurefi à tuffe bechica; in ptyalifmo à naufeâ vomitum juvantia, & fimilia conveniunt.

51. Si nimia fenfibilitas, aut ut hodiè placet, irritabilitas, fluxui anfam præbeat, ut in vomitu hyfterico, gonorrhœa, oneirogmo, epiphora ophthalmica, diarrhœa à dentitione, fedandus eft fluxus, fi inutilis, aut excedens; tollendus verò omninò per narcotica, dolorem phyficè, vel mechanicè lenientia.

52. Si intempeftivus ratione loci, vel temporis, tunc ad debitum locum & tempus eum dimittere opus eft; fic ratione loci menorrhagia ex naribus, podice, digitis, papillâ, ea ad uterum fi fieri poteft revocanda; diarrhœa quæ noctu revertitur, quæ gravidam moleftat, quæ exhauftum enervat, fupprimenda.

53. Vires expultrices agunt fortiùs, quia follicitantur; fed etiamfi non nimium follicitentur, illæ debent quandoque imminui, cùm fcilicet majus impendet periculum à fluxu perfeverante, quàm à virium expellentium imminutione; vires autem illæ imminuuntur, 1° detracto fanguine per phlebotomiam, aut aliam quamcumque viam; 2° fluxu ipfomet, ut ferofo, alvino, uterino, &c: 3° diætâ parcâ, liquidâ; 4° potu laxante, diluente, refrigerante; ea etenim omnia robur fanis confuetum detrahunt, & detracto robore omnes vires minuuntur, nifi inæqualis earum diftributio fiat, ob partis cujufdam neceffitatem, ut cordis, aut irritationem fingularem.

54. Sic in vehementi cholerâ, dyfenteriâ, aliifque effluxibus acutis, non folùm initio detrahitur fanguis refpectu plethoræ, & infarctûs inflammatorii, qui timetur; verùm etiam, ut detractis viribus cordis, contractio fortior ventriculi, & inteftinorum fedetur; fic in hæmoptyfi, hæmorrhagiïfque aliis fe-

bre

bre acutâ, aut plethorâ ftipatis, non folùm detrahitur fanguis ut plethora tollatur, verùm etiam ut robur imminuatur, adeoque moderatiores evadant vires fanguinem trudentes; cùm autem in ferifluxibus, & alvifluxibus chronicis robur non majus fit quàm par eft, & continuò minuatur à morbo, phlebotomiam omittimus, & folum diætâ jurulentâ, potu diluente, fi fit acrimonia, vel ficcitas, roboris moderamini profpicimus.

55. Utile eft etiam vires expultrices minuere per diverfionem, id eft, fluidi nervei impetum aliò divertendo, quod præftant irritantia procul ab effluxûs loco admota; fic in hæmorrhagiis narium, Veteribus folemne erat ligaturas dolorificas cruribus, tibiifque injicere; in menorrhagiâ cucurbitulam ficcam mammis apponere; fed hoc eft incommodum, quod dolor, irritationes illas neceffariò concomitans, robur detrahat, adeoque non minùs noceat ex eâ parte, quàm revellendo ex alia prodeffe poteft, adeoque fatius eft iis revulfivis auxiliis abftinere juxta Neotericos.

56. Non idem fentiendum eft de derivationibus ex parte nobiliori, & magis fenfibili in minùs nobilem, fenfibilemque, maximè cùm pauca eft effluxio, & hujus defuetudo eft inducenda; fic feliciter in epiphora catarrhali, quæ oculos lædit, per lobum auriculæ fetaceum ex cortice thymelææ trajicitur, vel veficatorium pone aures applicatur, ut huc derivetur feri acris oculos moleftantis effluxus; fic per diuretica, & fudorifica diarrhœam ferofam fanamus, & ephidrofim habitualem per cathartica avertimus, quæ in ferifluxibus tantùm obtinent.

57. Jam verò vires retentrices augemus multiplici modo per auxilia mechanica, tùm chirurgica, tùm gymnaftica, & per auxilia phyfica, tum hygietica, tùm pharmaceutica.

58. Auxilia chirurgica ad fiftendos fanguifluxus funt, torcular, quo in amputationibus utimur, preffio manualis interventu lintei carpti, aut boleti igniarii, turundæ ex linteo intra nares intrufæ, fafciæ & fplenia in vulneribus, &c: Auxilia gymnaftica funt, pofituræ commodæ, ut ftatio erecto capite in hæmorrhagiâ narium, fitus horizontalis & quietus in alvifluxibus, feffio comprimens partem ex quâ quid effluxurum eft.

59. Auxilia hygietica funt aër frigidus, aqua frigida in ephidrofi, in fanguifluxibus calore, febre ftipatis; frigida enim poros, vafaque externa conftringunt, cruorifque fluxilitatem imminuunt; alimenta incraffantia, refrigerantia, demulcentia, prout materies morbifica eft acrior, calidior, magis activa & concentrata.

60. Auxilia demùm pharmaceutica vocantur, adftringentia medicamina tùm intus, tùm extus adhibenda.

CLASSIS

CLASSIS DECIMA.

MORBI CACHECTICI,

SEU

DEFORMITATES.

1. QUalitates mutatæ Pathologorum; *Vitia corporis*, Fel. Plater, ſcilicet *deformationes*, *diſcolorationes*, *extuberantiæ*, *defœdationes*, & *conſumptiones*: *Morbi ſeroſo-lymphatici*, Stahlianorum; à Græco *cacos* pravus, & *exis* habitus, forma.

2. *Character* eſt ægritudo chronica, cujus præcipuum ſymptoma eſt vitium formæ in magnitudine, figurâ, vel colore.

Ægri vocantur *cachectæ*, *cachectici*, *cacochimi*, *deformes*; Gallicè *cachectiques*, *cacochymes*, *malingres*.

Theoria.

3. Forma, pulchritudo eſt complexus jucundus omnium qualitatum, quæ ætati, ſexui, regioni conveniunt.

4. Qualitates in Phyſiologia ſunt corporis diſpoſitiones ſenſibus obviæ, ſine motu locali ſpectatæ; aliæ mechanicæ, ut moles, ſeu magnitudo, figura, numerus, proportio partium; aliæ phyſicæ, quarum non niſi confuſa poteſt obtineri idea, ut color, odor, &c.

5. Nares reſimæ, capilli lanati, labia prominentia, color niger apud Africanos complexum jucundum qualitatum, adeoque pulchritudinem deſignant;

gnant; facies rhomboidea, oculi parvi, lutei, labia craſſa, pallida, dentes nigri ex Bethele, color brunneus, ſtriis cæruleis pictus, ungues prælongi, aures pendulæ, mentum imberbe, &c, placent apud Siamæos. Statura tres pedes alta, caput ſubquadratum, color fuſcus, labia craſſa & reflexa decent Pygmæos Hudſonienſis ſinûs, ut ſtatura gigantea, macies, color niger Groenlandicis arridet; nares craſſæ, depreſſæ, clavo ligneo perfoſſæ, aures ſimili clavo ornatæ, caput amplum, globoſum, capilli breves, rubro-luteo & cæruleo-variegati, apud novæ Guineæ Incolas; apud Timorenſes color aurichalceus; apud Magellanicos cupreus; apud novæ Hiſpaniæ Incolas color initio ruber, dein nigricans, viſus hemeralopum; in Madagaſcar cutis nigra, cicatricoſa, adipe fœtido illita, ut Gallis Indicis, vox glociens, aut ſingultuoſa; apud Caffros pedum elephantia, ut apud Alpigenas quoſdam bronchocele; apud Jaggas os anticè edentulum mulieribus, & oculi ſtrabones; in regno Loango pallor cadaveroſus, oculi ſtrabones, & hemeralopes; apud Hottentotos unius teſtis caſtratio, appendix hypogaſtrii apud mulieres pudenda tegens, illitus corporis ex adipe & fuligine, fœtor, &c, pro totidem leporibus habentur.

6. In hac claſſe verò Europæorum tantùm deformitates morboſas, ſeu notabiles enumerabimus, & eas maximè quæ ſymptomata in functionibus, aut in excretionibus accerſere ſolent; atque dividemus hos morbos in macilentos, tumidos, tuberoſos, leproſos, & decolores.

7. *Moles* corporis abſoluta, ſive major, ut gigantea, ſive minor, ut pygmæa, nullam deformitatem involvit; verùm moles deformis eſt cùm aliæ partes relativè majores aut minores ſunt, atque ea eſt quæ viget in tabidis, & in tumidis.

8. Tabidi ſunt illi in quibus moles partium corporis mollium minor eſt reſpectu ad compagem oſſeam, quàm fert formoſa corporis fabrica in ſtatu ſano adultorum; adeps dimidiam corporis partem componit; ita ut pingues ejuſdem altitudinis duplo magis ponderent tabidis; viſcera in tabidis ejuſdem ætatis, & altitudinis, ſi omentum excipiamus, aut adipem detrahamus, ſunt æqualia pondere pinguium viſceribus: arteriæ verò, & venæ reſpectu ad pondus corporis duabus quintis partibus ampliores quàm in adipoſis, licet ſint abſolutè æquales.

Comparatio ponderum totius & partium in macilento.

Pondera.	*unc.*	*dragm.*
Corpus totum.	1140.	0.
Cerebrum.	56.	0.
Pulmo cum mediaſt. & pericardio.	66.	0.
Cor nudum.	10.	0.
Hepar.	45.	0.
Inteſtinum tenue.	21.	6.
craſſum.	17.	4.
Meſenterium.	8.	0.

Lien.

	unc.	dragm.
Lien.	6.	4.
Ventriculus.	5.	3.
Vefica.	5.	0.
Ren finifter.	4.	4.
dexter.	4.	3.
Pancreas.	2.	4.
Epiploon.	1.	0.
Capfulæ renales duæ.	0.	3.
Cutis fine adipe.	160.	0.

9. Pondera vifcerum in macilentis funt duplo majora refpectu ponderis totius corporis humani quàm in fanis pinguibus; ergo fi jecur v. g. renitatur tactui, tunc ejus moles videbitur major abfolutè, quàm in ftatu fano, etiamfi minimè tumeat; difficile eft itaque in macilentis judicare de augmento feu tumore vifcerum.

10. Adeps folvitur in omnibus morbis febrilibus, inflammatoriis, alviflu-xibus, ferifluxibus, maximè in fuppuratis, & fudantibus, necnon ab agrypniâ, labore, pathematis diuturnis, ut mœrore, à doloribus, &c: ergo his fuccedit macies.

11. Quadratum cutis fegmentum in pectore cadaveris atramento defcripferam, cujus longitudo 85. 7. linear., latitudo 102, adeoque fuperficies 8751 lin.; refectæ verò cutis illa pars habuit in longitudine 57. 2, & tranfverfæ latitudinis 94 lin. adeoque fuperficies fuit æqualis 5386 lin. ergo plus quàm tertiâ parte minor priore.

12. Minima vis fluidum impellens intra plures veficas valet fuperare intra longum tempus magnam refiftentiam; textus cellulofus, intra quem adeps à vi circulationis adigitur, debet itaque, licet lentiffimè diftenfus in adipofis, cutis contractilitatem fuperare, eamque nitidam, glabram, turgidulam reddere; verùm ubi vifcofitas, quâ refiftit adeps, calore, alkalefcentiâve foluta eft, tunc adeps cedit vi contractivæ cutis, quæ fui juris facta, rugofa, ftricta & arctior evadit, ut patet experimento allato: ergo & corporis moles debet in partibus carnofis imminui, color floridus in fordidum mutari ob cruoris expulfionem à cute contractâ, imò fi adeps uberiùs effluat quàm quod à cutis contractilitate fpectandum eft, cutis debet effe flaccida, marcidaque, ut in atrophiâ accidit.

13. Quoniam verò offium capita feu apophyfes in genubus, manibus, omoplatis, &c, folâ cute teguntur, nec à macie decrefcunt, illa videntur excreviffe, fi de eorum volumine ex carnium mole judicemus, ut non raró defectu attentionis accidit; ergo in hoc cafu articuli in macilentis protuberare videntur, & fieri poteft, ut rachiticos judicemus, qui fimpliciter macilenti funt.

14. *Extuberantia* partium eft earum fupra confuetam libellam elevatio; fit autem vel in partibus omnibus carnofis ab adipe, ut in polyfarciâ, vel ab humore collecto, ut in anafarcâ, vel in partibus quibufdam

tantùm, ut in afcite, phyfconia, vel in offeis partibus, ut in rachitide, vel in fubcutaneis cutaneifque glandulis, ut in leprofis; in quibus duo funt potiffimum fpectanda, fcilicet extuberantia, quæ eft fymptoma claf-fis, cujus theoriam ex theoriâ tumorum primæ claffis deducere eft; & fymptomata accefforia, quæ ut plurimum vitiofam fanguinis humorum-que crafim arguunt, ut virus fyphiliticum, fcorbuticum, cancrofum, leprofum, fcabiofum: quandoque infectis tribuenda funt, ut phthiriafis, malis, &c.

15. Vitia crafeos, quæ hos morbos fovent, adhucdum in obfcuro latent; & nondum Chemia fatis adolevit, ut ad eorum cognitionem claram nedum diftinctam nos poffit manuducere; quidquid enim novi-mus de falium alcalefcentium, & acidorum indole, aut viribus, nimis eft genericum, nec quidquam ferè prodeft ad fpecificam virus fyphilitici, fcorbutici, cancrofi cognitionem affequendam; cùm itaque horum theoria fit confufa, neceffum eft ut therapeia fit empirica.

16. Corpus humanum præbet hofpitium multis infectorum generibus, ita ut nulla fit ferè pars quæ infectis fui generis evolvendis, nutriendifque non inferviat. Capiti infident pediculi; cutim fugunt cimices & pulices; aures infeftant forficulæ; in narium finubus mufcæ ova fua deponunt; in carnibus dracunculi; in ventriculo, & inteftinis lumbricus, tæniæ plurium fpecierum; in recto afcaris; in ductu choledocho ovium alia infecta nidulantur; horum venena funt nobis medicamina, quæ fola expe-rientiâ cognofcuntur: omnia autem infecta vel ex ovis incubatis pronaf-cuntur, ut pediculi, vel fortè ex fruftis majorum refectis, ut polypi, germinant; quod de tæniâ verofimillimum eft; verùm ea theoria nondum fufficienti luce eft colluftrata, ut ad praxim medicam deducere non va-leat; ergo iterum hic fola valet empiria, imò cognitio vermium horumce hiftorica nondùm fatis eft evecta.

17. *Decoloratio* eft nativi coloris in alienum mutatio. Europæorum color alius eft in genis, ut rubro-rofeus; alius in cute refiduâ, ut albo-rofeus; alius in iride, ut dilutè cæruleus, fufcus: datur in uvea niger, in nævis etiam color ab illis omnibus diverfus, fruftraque hos omnes à nativo cu-jufdam humoris peculiaris colore repeteremus, cùm nullus fit humor in nobis cæruleus; atque ex theoriâ colorum mechanicâ, quam *Newtonus* adumbravit, *Eulerus* elaboravit, refultat tantùm ex datâ tantummodò craf-fitie molecularum inconfpicuarum, & datâ denfitate pendere diverfos co-lores feu determinati toni vibrationes in lucis radiis; verùm inde nil ad pra-xim utilis adhuc redundavit; ergo merè empirica eft decolorationum quâ talium therapeia, & hoc tantùm fupereft, ut obftructiones vifcerum, va-forum debilitatem, cacochymiafque varias hifce morbis conjunctas cure-mus: quod in generibus tantùm atque fpeciebus quibufdam horumce mor-borum exponemus.

18. Chronici funt omnes morbi hujufce claffeos, id eft diuturni, & periculofi fimul, fi gangrænam excipiamus, quæ brevis, & periculofa eft; adeoque

adeoque acuta. Morbus eft naturæ conatus ad corrigendum corporis viventis ftatum: corrigere eft in melius mutare; cùm itaque vitiofus eft corporis ftatus, natura hujus confusè confcia utitur fuis organis ad vitium illud fluidorum, & folidorum corrigendum; vitium illud eft vel materies noxia functionum exercitium lædens, vel obftruendo vel irritando, & prout organa utiliora impedit vel lædit, eò promptiora, & fortiora conamina exerit natura ut ab illâ materie fe liberet.

19. Verùm quò potentia motrix limitata fortiora exerit conamina, eò fymptomata ab hifce conatibus oriunda, ut febris, convulfio, fluxus, dolor, graviora funt, & virium impenfæ majores; atque ex eo quod fymptomata graviora fint, viriumque impenfæ majores, eò minùs perfeverare poffunt fine periculo; ergo eò brevior, & periculofior eft morbus feu acutior.

20. Mors omnium virium exhauftionem aut fuppreffionem fupponit; exhauriuntur eò citiùs vires, quò majores conatus exeruntur, & quò parcius eft virium promptuarium, feu minus eft robur; fupprimuntur feu fuffocantur eò promptiùs vires, quò materies morbifica eft vehementior, & cum robore minori vires impenfæ majores; in morbis acutis materies morbifica vehementiùs agit; & vires impenfæ proportione eâdem funt magnæ: ergo duratio morbi eft in hoc cafu plus minufve brevis, prout robur nativum minus vel majus eft.

21. Si materies morbifica obftruat vafa fanguifera, ea vel intercipit totam molem fanguinis circulantis per obftructionem in quâcumque alvei fanguiferi fectione factam, & in hoc cafu mors in promptu eft. Si dimidia pars ramorum primi ordinis obftruatur, circulatio fit per aliam partem dimidiam, morbufque duplo minus eft acutus: fi dimidia pars ramorum fecundi ordinis obftruatur, quarta tantùm pars circulantis fanguinis intercipitur, & periculum eft quadruplo minus; fi demum decimi ordinis pars dimidia vaforum obturetur, obftructio intercipit tantum 512am fanguinis partem, & periculum toties minus eft.

22. Obftruitur ferè totus alveus fanguinis in orthopnœâ, feu fubitâ totius pulmonis inflammatione, conftrictione, aut ingurgitatione, qualis in fufpenfis, fumo fulphuris præfocatis: totus enim fanguis tranfiturus per ultima vafa pulmonum fubitò hærens infarcit totam arteriam pulmonarem, cor extremos conatus eofque fruftraneos exerit, illico perit animal.

23. Si verò dimidia pars vaforum pulmonarium infarciatur, ut in peripneumoniâ gravi, tunc conatus maximos, & huic refiftentiæ proportionales exerit natura, ufquequò refolutus fit infarctus, unde falus intra tres, vel quatuor dies: vel ufquequo vires fint exhauftæ, unde mors intra illum circiter terminum.

24. Verùm fi ren alteruter obftruatur, quoniam una arteria emulgens decimam circiter totius fanguinis à corde ejecti partem tranfmittit, decies minus eft periculum mortis quàm in orthopnœâ, & quinquies minùs intercipitur fanguinis quàm in peripneumoniâ gravi; ita & labor morbofus ad

multò plures dies extendi poteſt, & morbus non ita acutus eſt.

25. In morbis febrilibus & inflammatoriis, quales ferè ſunt omnes acuti, datur in interceptione ſanguinis ratio ſufficiens periculi; verùm in ſoporoſis, ut apoplexiâ, idem vaſorum cerebri infarctus datur, & ex eo infarctu interceptio fluidi nervei, unde virium ſuppreſſio, & proinde debilitas. In dolorificis, ut gaſtrodyniâ, colicâ, non ſolùm ob dolorem abſumitur fluidum nerveum, verùm ut inflammatio ſæpiùs accedit, ex conſtrictione vaſorum circulatio intercipitur; ergo ea theoria omnibus acutis intelligendis ſufficit.

26. Chronici ſunt illi, qui juxta *Hippocratem*, ultra 14 dies extenduntur, & juxta Neotericos, ultra ſeptêm ſeptimanas; in illis verò major eſt diſtantia ab initio ad incrementum, ab incremento ad ſtatum, & ſic tardigradus eſt morbus, ſeu lentè ſua percurrit ſtadia, & in hoc differt à diuturnis, quòd periculoſus ſit, ut Neotericis placet.

27. In chronicis materies morbifica minimam intercipit ſanguinis circulaturi partem, utpote quæ materies afficiat vaſa ultimorum ordinum., ſcilicet ſeroſa, vel lymphatica, in quibus tantò minor ſanguinis copia trajicitur, quò numeroſiores ſunt à corde numerando diviſionum vaſorum ordines; obſtructa ſint vaſa lymphatica oriunda circa 24um ordinem diviſionis arteriæ v. g. lienaris, cujus ſectio eſt ad ſectionem cœliacæ, ut 1 ad 3: cùm verò cœliaca tranſmittat vix octavam partem ſanguinis aortam trajicientis, ſanguis lienem ingrediens vix eſt 24a pars ejus; ergò primæ diviſionis dimidium vix 48am partem, dimidium ſecundæ 96am, & ſextæ diviſionis dimidium obſtructum vix 1500am partem totius ſanguinis intercipiet; itaque non plus intercipietur ex obſtructis omnibus lymphaticis, quæ ex hac ſexta diviſione poſſunt ſucceſſivè pronaſci, quàm 1500a pars totius.

28. In remotis diviſionibus arteriarum dantur anaſtomoſes venarum ſanguinearum cum ſuis arteriis, antequam ad diviſiones lymphaticas perventum ſit, ut videre eſt in meſenterio; ergo fieri poteſt ut ferè totus ſanguis per arterias delatus, obſtructis etiam omnibus lymphaticis inde oriundis, per venulas ſanguiferas revehatur; ergo non niſi exiguiſſima datur reſiſtentia cordi oppoſita ex illis obſtructis, ferè nullum itaque exinde vitæ periculum, ferè nullum naturæ conamen, nullus itaque morbus acutus, niſi acceſſus quartanæ febris in hoc cenſu reponatur.

29. Interea tamen lien ſenſim diſtendetur ab hoc infarctu, tumeſcetque, unde vicina viſcera prementur; præterea lienis actiones phyſicæ, ſeu præparatio ſanguinis ad bilem conficiendam, & ſi quæ aliæ ſunt, deficient; unde bilis iners minùs ad chylopoieſim apta; hinc chylus minùs aptus, magis crudus, imperfecta hæmatopoieſis; inde pallor, frigus, œdema pedum, anaſarca, aliaque mala oriunda; parcior præſertim liquidi nervei ex crudo ſanguine ſecretio, robur minus; inde periculum quod remotiſſimè tantum vitæ imminet.

30. Alterius eſt originis periculum, quod à morbis evacuatoriis chronicis infertur, ut à ſerifluxibus & alvifluxibus; malum enim illud oritur vel ab acrimo-

acrimoniâ irritante, quæ fimul diffolvit fanguinem, unde deficit refiftentia illa ad perfectionem machinæ neceffaria (*Claff. 6. n°. 37*), fimulque influxus fluidi nervei ad ejectiones ano, vel cato producendas vires detrahit in ratione frequentiæ, & vehementiæ conatuum, fi fluxus fiat per organa, quæ motu mufculari agunt in effluxibus; denique in quovis effluxu diuturno, ob imminutam in organo fecretorio refiftentiam, lympha nutritia, maximè fi fluxilior, per organum laxius effluit cum fucco excrementitio, unde deficit fuccus nutritius, & vires à laxitate organorum labafcunt; cùm mufculi laxi, flaccidique non poffint tranfmittere ad artus vim fluidi nervei quam accipiunt, laxatur ipfius cordis textus, & fanguificatio impedita impar eft præparando fluido nerveo, necnon tandem hifce de caufis fucci digeftivi inertes chylum aptum præparare nequeunt; hinc inappetentia, inedia, chyli, fanguinis, fluidique nervei penuria.

31. Ex hoc morborum circulo, fcilicet ex vitiatâ digeftione, vitiofa fanguinis crafis; ex quâ fibrarum atonia, fluidi nervei, proindeque virium penuria; ex hifce etiam principiis fibrarum & vaforum atonia; hinc ftafes fluidorum, unde vitium majus contrahunt; hinc extravafationes & hydropes, qui partem magnam chronicorum terminant; refiduam verò partem tabes amphimerinæ, hecticæ, potiffimùm phthifis ad mortem comitantur: verùm his addendi funt halitus putridi, venenati, qui ex certis corruptelis humorum, & ex omni fphacelatâ parte exhalant, qui fluido nerveo vel extinguendo, vel deftruendo mortem inferunt, & hæc funt pericula ultima à chronicis metuenda.

32. Vitia itaque fatis cognita in chronicis funt, 1° cacochymia, 2° cacochylia, 3° debilitas, & mollities in folidis, 4° obftructio ab fpiffo & acri in vafis potiffimum lymphaticis. Auxilia itaque generalia in his indicata, funt, 1° quæ colatoria perfpirationis, urinæ, cæterorumque excrementorum pravis fuccis inquinata depurant; 2° quæ vitiofas digeftiones corrigunt; 3° quæ tonum folidis reddunt; 4° demum quæ obftructa vafa, vifcera referant, acrimoniam edulcorando, fimulque vifcida fluida refolvendo.

Cacochymiam biliofam, feu bilem in hepate, & fanguine redundantem educunt cathartica iterata, modò priùs hujus excrementi fluxilitas huic expurgationi locum præbuerit; in hunc itaque finem jufcula & apozemata ex plantis cichoraceis, hepaticis dictis, præmittuntur, ferum lactis æftate potiffimùm ufurpatur, necnon aquæ martiales adhibentur.

Cacochymiam purulentam, feu purulentiam in quovis vifcere enatam, expurgat natura per anacatharfim in phthifi, per mictum in pyuriâ, & fic deinceps; ergo Medici officium eft illam evacuare.

CLASSIS

CLASSIS DECIMÆ ET ULTIMÆ

SYNOPSIS.

CACHEXIÆ.

Character. Vitiosus corporis habitus quoad volumen, æqualitatem, levitatem & colorem.

Ordo I. Macies, (*Consomptions*) morbi quorum præcipuum symptoma est imminutio voluminis à pinguedinis defectu.

I. Tabes, (*Etisie*) macies cum amphimerinâ lentâ sine tussi.

II. Phthisis, (*Phthisie*) macies cum amphimerinâ lentâ, tussi & anacatharsi purulentâ.

III. Atrophia, (*Atrophie*) macies sine febre.

IV. Aridura, (*Desséchement*) macies unius tantùm partis.

Ordo II. Intumescentiæ, (*Enflures*) deformitas à volumine adaucto.

V. Polysarcia, (*Corpulence*) intumescentia universalis ab adipe.

VI. Pneumatosis, (*Bouffissure*) intumescentia universalis corporis à flatu.

VII. Anasarca, (*Anasarque*) intumescentia totius corporis œdematosa.

VIII.

VIII. Phlegmatia, (*Œdématie*) intumefcentia partium inferiorum œdematofa.

IX. Physconia, (*gros Ventre*) intumefcentia abdominis à partibus folidis fine graviditate & fluctuatione.

X. Graviditas, (*Groffeffe*) intumefcentia abdominis ab hypogaftrio incipiens, opus generationis fubfequens & partu terminanda.

ORDO III. Hydropes partiales, (*Hydropifies locales*) tumor à fluidis in capite, abdomine, uterove congeftis.

XI. Hydrocephalus, (*Hydrocéphale*) eft hydrops capitis à fero.

XII. Physocephalus, (*Enflure de tête*) eft hydrops capitis à flatu.

XIII. Hydrorachitis, tumor cyfticus ex hiatu vertebrarum lumbarium in recens natis protuberans.

XIV. Ascites, (*Afcite*) hydrops totius abdominis à fluido non elaftico, feu gravis & fluctuofus.

XV. Hydrometra, (*Hydropifie de matrice*) tumor hypogaftrii fine graviditate ab utero fluidis diftenfo.

XVI. Physometra, (*Tympanite de matrice*) tumor hypogaftrii à flatu uterum diftendente.

XVII. Tympanites, (*Tympanite*) hydrops totius abdominis à flatu, feu elafticus & levis.

XVIII. Meteorismus, (*Météorifme*) eft inflatio flatulenta, vel epigaftrii, vel in morbo acuto ipfius abdominis.

XIX. Ischuria, (*Ifchurie*) tumor hypogaftrii ex urinæ retentione fæpiùs intra veficam.

ORDO IV. Tubera, (*Protubérances*) tumores partium folidarum, non hydropici.

XX. Rachitis, (*Rickets*) deformitas ex articulorum tumore duro, carnium marcore, capitis mole, cum ingenio præcoci, in puerulis.

XXI. Scrophula, (*Ecrouelle*) tumor fcirrhofus glandularum colli, mefenteriique, cum labiis & nafo craffioribus.

XXII. Carcinoma, (*Ulcéres chancreux*) ulcera cancrofa cum doloribus lancinantibus.

XXIII. Leontiasis, cognofcitur ex papillis fetaceis, vel corniculatis cutim exafperantibus.

XXIV. Malis, (*Clavelée*) tumores fæpiùs purulenti, vel ulcera, cum infectis vermiformibus, paffim enata.

XXV. FRAMBÆSIA, (*Yaw*, *Pian*) excrefcentiæ fungofæ mori inftar granulofæ, fæpiùs cum ulceribus, &c.

ORDO V. IMPETIGINES, (*Maladies cutanées*) morbi contagiofi, chronici, qui cutis excrefcentias, tumores gregales, exulcerationes, cruftas, &c. inducunt.

XXVI. SYPHILIS, (*Vérole*) cognofcitur ex ulcufculis, porris, bubonibus, ficis, quibus primò utplurimùm genitalia afficiuntur, prægrefsâ non raró gonorrhœâ, dein puftulis cruftofis, doloribus nocturnis, exoftofibus, cariebus, &c. quibus cæteræ partes inficiuntur.

XXVII. SCORBUTUS, (*Scorbut*) cognofcitur ex ftomacace, necnon maculis lividis, flavis, purpuro-violaceis, potiffimùm tibiarum.

XXVIII. ELEPHANTIASIS, (*Ladrerie*) cognofcitur ex facie deformi, tuberibus callofis, ozænâ, raucedine, cute elephantinâ, crafsâ, unctuosâ, in extremis artubus anæfthefiâ.

XXIX. LEPRA, (*Lépre*) cognofcitur ex tuberculis callofis; fcabie majoribus, vel cruftis & fquamis diffufis, herpeticis, per cutem difperfis; pruriginofis.

XXX. SCABIES, (*Gale*) cognofcitur ex puftulis cruftofis, lentis magnitudine, pruriginofis, manus potiffimum obfidentibus.

XXXI. TINEA, (*Teigne*) cognofcitur ex cruftis flavis, vel grifeis; ulcerofis, per caput difperfis.

ORDO VI. ICTERITIÆ, (*Couleurs dépravées*) cognofcuntur ex totius cutis colore inaffueto, pallido, flavo, nigro, rubro, fine pyrexiâ acutâ.

XXXII. AURIGO, (*Jauniffe*) cognofcitur ex oculorum & cutis flavedine ad auream, vel aurantiam vergente.

XXXIII. MELASICTERUS, (*Ictere noir*) cógnofcitur ex cutis colore nigro, vel atro-livido, atro-fuliginofo.

XXXIV. PHŒNYGMUS, (*Ictere rouge*) cognofcitur ex rubore diffufo, vel maculofo fine pyrexiâ.

XXXV. CHLOROSIS, (*Pâle couleur*) eft pallor, vel fufcus color cutis; oculis minimè flavis, fæpiùs cum picâ.

ORDO VII. CACHEXIÆ ANOMALÆ, cognofcuntur ex fignis claffeos, & affinitate cum prioribus ordinibus.

XXXVI. PHTHIRIASIS, (*Phthiriafe*) cognofcitur ex pediculorum exortu; cum alopeciâ, & fæpiùs exulceratione capitis.

XXXVII.

XXXVII. TRICHOMA, (*Plique*) cognoſcitur apud Polonos ex capillis invicem complicatis, agglutinatis in globos inextricabiles, ſæpiùs cum phthiriaſi.

XXXVIII. ALOPECIA, (*Alopécie*) cognoſcitur ex capillorum lapſu, cuticulæ deſquamatione, &c.

XXXIX. ELCOSIS, (*Mal St. Lazare*) cognoſcitur ex numeroſis, vel amplis ulceribus chronicis, carioſis, fœtidis, &c, cum pyrexiâ lentâ.

XL. GANGRÆNA, (*Gangrene*) eſt initio mors partis, dein ejus putrida diſſolutio.

XLI. NECROSIS, (*Ergot*) eſt partis mors, ſine tumore prævio, deinde verò exſiccatio, induratio & nigredo.

CLASSIS DECIMA.

CACHEXIÆ,

SEU

MORBI CACHECTICI.

SUnt morbi quorum præcipuum ſymptoma eſt fœditas, ſeu formæ nativæ alteratio notabilis.

Cùm forma ſeu pulchritudo ſupponat concurſum qualitatum ſenſibilium; ut figuræ, molis, numeri, proportionis partium, nec non glabritiei, coloris, conſiſtentiæ, &c, quales apparent in hominibus qui eâ ratione cæteris omnibus placent, quoties alterutrum ex hiſce deficit, datur deformitas, quæ tamen non eſt morboſa, niſi notabilis & conſtans ſit, atque utplurimùm aliis gravibus ſymptomatis ſtipetur.

Deformitas Græcis *cachexia* vocatur, ſeu pravus corporis habitus. Cachexiæ titulo vulgò Veteres deſignant macies, icteritias, impetigines, diverſaſque lues chronicas, ut ex definitionibus *Gorræi* deducitur.

Non omnis fœditas accenſeri poteſt inter morbos hujuſce Claſſis; ſic pravus *odor* licet ad qualitates vitioſas attineat, eſt potiùs ſymptoma aliorum morborum, ut ozænæ, enureſeos, diarrhœæ; *caloris & coloris* vitium in febribus phlegmaſiis, aliiſque morbis acutis, non eſt præcipuum ſymptoma, adeoque licet vitioſæ ſint qualitates illæ, ad alias claſſes, quarum ſunt ſymptomata, rectiùs pertinent.

Habitus vitiatur *mechanicè* ubi ſitus, numerus, figura, proportio partium ſenſibilium mutatur, ut in rachitide, gibboſitate, vulnere, herniâ, monſtroſitate, hydrocephalo, &c: *phyſicè* verò pervertitur ubi debita proportio vel humorum inter ſe, vel molecularum inſenſibilium diverſæ qualitatis mutatur, ſic bile prædominante flaveſcit cutis, lymphâ excedente palleſcit,

partibus

partibus igneis nimis extricatis calet, denfata frigore cutis riget, &c: Confulatur *Phyfiologia de temperamentis*, *pag.* 241.

Vitia corporis mechanica vocantur vitia *ftructuræ*; vitia phyfica vocantur vitia crafis feu *mixturæ*. Omnis mutatio fit per motum, adeòque per vires motrices vel refiftentes; omne vitium eft mutatio in corpore fano facta; ejus proinde caufa ad vim mutantem reduci debet, eamque vel *mechanicam*, qualis ad luxationem, excrefcentiam, aliaque vitia organica concurrit; vel *phyficam*, ut adhæfionem, fecretionem, motum inteftinum, exquibus vitia phyfica feu intemperies oriuntur; fi vires corporis humani mechanicæ & phyficæ concurrant ad eumdem finem propter quem à fummo Numine inftitutæ funt, fanitas viget, *Phyfiologiæ*, *pag.* 128. & tunc ftructura & mixtura partium fe habent perfectiffimè *Pathol. n.* 8. Caufa itaque vitiorum corporis confpicuorum in ftructurâ & crafi, eft virium earum diffenfus, fufiùs demonftrante *Ill. Schreibero in Phyfiologia.*

Natura vitiofis organis utens & mediis ad finem fuum obtinendum aptis deftituta non poteft folito vigore & fucceffu machinæ humanæ vitia mechanica & phyfica corrigere, ut ea corrigit, vel emendare nititur, dum vigor eft in machinâ, viget ætatis robur, & vires animæ longo morbo non funt fractæ; in morbis itaque cachecticis, in quibus nec ea eft folidis firmitas, nec ea fluidis activitas, quæ ad virium exercitium vegetum requiritur, maximè fi ætas ingravefcens, debilitas nativa, vel morbis acquifita accedant, deficiunt illi naturæ conatus, qui febres acutas, metaftafes, crifes, celerefque mutationes excitant; morbi itaque cachectici funt utplurimùm chronici, id eft, tardè procedunt, lentè mutantur, & deficiente facultate fæpè morte terminantur.

Pertinent juxta methodicos ad morbos *laxos*, in quibus fcilicet folidorum tonus nativo minor eft, juxta Galenicos ad *intemperies frigidas* & *pituitofas*; juxta Chymicos ad aquei feu *phlegmatici* principii prædominium; juxta Mechanicos ad inæquilibrium ex folidorum *atoniâ* oriundum, & ad obftructiones lymphaticas.

ORDO PRIMUS.

MACIES.

SI preffio lateralis vafis illata à fluidis prætereuntibus perfeveret, ea vafa confuetam fervant diametrum & tenfionem, adeoque partes ex iis vafis conflatæ fuam firmitatem & magnitudinem; preffio verò lateralis decrefcit tum ex imminuto influxu liquidorum ex arteriis in vafa minora, tum ex aucto eorum in venas & vafa excretoria effluxu, atque ex exceffu effluxûs fupra influxum pendet lateralis preffionis imminutio.

Decreſcente verò laterali preſſione fluidorum in ſolida, ſi vaſa ſint ſatis elaſtica, pari paſſu coarctantur partes, cutiſque corrugatur, fit conſumptio cum aridura & ſiccitate; ſi verò vaſa elatere careant, partes marceſcunt, ſeu flaccidæ magis quàm macilentæ evadunt. Hinc diſcrimen inter marcorem & macilentiam; marcor laxitatem ſupponit, non voluminis imminutionem; macies voluminis potiſſimùm imminutionem importat; quo verò pacto ab imminutâ laterali preſſione vaſorum oriatur macies per vim elaſticam, tanquam cauſam, & ſolâ imminutâ preſſione marcor oriatur, intellectu facillimum eſt.

Influxus fluidorum in vaſa minora minuitur imminutâ *facultate* cor contrahente, ut à mœrore, ſenectute, languore, longo morbo prægreſſo, longo jejunio, laboribus immodicis, pathematis diuturnis, vigiliis, vel etiam auctâ *reſiſtentiâ* locali in magnis arteriis alicubi compreſſis, ut à tumore, luxatione, fracto oſſe, excreſcentiâ, vel ab anevryſmate impetum ſanguinis intercipiente, vel à concretione polypoſâ idem præſtante.

Effluxus fluidorum è vaſis minoribus ſanguiferis, lymphaticis & adipoſis, augetur in majori ratione quàm influxus, ſi *orificia* excretoria ſudoris, urinæ, perſpirationis, aut colatoria morboſa, ſcilicet ulcera, fonticuli, inteſtinorum emunctoria, nimis patula ſint, vel etiam irritata ad excretionem, quod accidit in evacuatoriis ſeroſis, purulentis, alvifluxibus, nec non ſi fluidorum *viſcoſitas* nativa minuatur diluentibus, potulentis, medicamentis fundentibus, exercitiis, venenis, laconicis, ammochaſia, vel diſſolventibus miaſmatis, medicamentis alkalinis, mercurialibus, diureticis, acribus.

Macies itaque erit in ratione exceſſûs quo effluxus ſuperat influxum; & elaſticitatis vaſorum.

I. TABES. *Etiſie.*

Character eſt totius corporis macilentia, cum pyrexia lenta, habituali; citra tuſſim & puris ſputum.

Differt ab atrophiâ, quæ febre habituali caret; à phthiſi, quæ tuſſi & puris ſputo, vel alterutro ſtipatur; alia eſt primaria, ſeu morbi præcipuum ſymptoma; alia ſecundaria, quæ morbo alterius generis jam degeneris ſupervenit aut ſuccedit, eaque frequentiſſima eſt.

Ægri vocantur tabidi, *étiques.*

Symptomata eſſentialia ſunt *macilentia* & *hectica.* Hecticæ quidem cauſa eſt conatus naturæ ad expurgandum ſanguinem à purulentis, acribuſve miaſmatis per frequentes cordis & vaſorum pulſationes, ſed ob facultatis imbecillitatem, lentas & interpolatas; maciei verò cauſa eſt elaſticitatis nativæ exceſſus ſupra preſſionem lateralem fluidorum in ſolida, ſeu hujus preſſionis lateralis imminutio. Preſſio autem lateralis imminuitur maximè in tabe ob auctum effluxum humorum è vaſis, ſive quia ea fluida ſunt acria, & ad ſecretionem cutaneam, ulceroſam vaſa ſollicitant; ſive quia ſunt ſimul diſſoluta,

ſoluta, fluxiliora, unde perſpirando, ſudando, aut quovis modo avolant, eliminantur.

Differunt tabidi ab hecticis, quia in tabidis major eſt morbus ratione maciei, in hecticis verò ratione febris; nec non quia in hecticis nullum eſt viſcus, nulla pars vitio fixo & organico affecta, quod valet ſæpè in tabidis. De cætero vulgò confunduntur ſine errore in praxi periculoſo.

1. *Tabes dorſalis* Lommii Obſ. l. 2. *Phthiſis notias* Hippocratis lib. de morbis. C.

Ea eſt quæ recens uxoratos & luxurioſos, in venereis rebus non ſatis continentes, aggreditur; febre carent initio, & cibos appetunt, aſt emaciantur; formicarum à capite ſecundum ſpinam decurrentium ſenſum ſe habere putant; urinam emittendo ſemen ſimul emittunt, vel mucum proſtatarum viſcidum; anheloſi, debiles, capite graves, febriculoſi evadunt. Nimius veneris uſus teſte *Sanctorio*, nocet ſtomacho, oculiſque, perſpirationem præpedit, ſenes debilitat, refrigeratque, juvenes leviores & calidiores reddit. Qui diutiùs libidini indulgent, nec ſobriè vivunt, illi vires ſtomachi labefactant, & inde pravæ digeſtiones; unde cruditates, flatus & hypochondriaſis, ſimulque viribus imbecilles evadunt, colliqueſcunt, & tandem *exhauſti*, ſic enim vocantur ægri, pereunt.

Juxta *Lommium* accidentia tabis dorſalis ſunt cephalalgia vehemens, acuta, lumbago dolore formicanti collum & lumbos ſequente, rheumatiſmus inflexionem crurum impediens, alvus pigra, mictio difficilis, ſeminis effluxus inter mingendum & in ſomno, dyſpnœa & laſſitudo ab aſcenſu cum gravitate capitis & tinnitu aurium; febris nulla, macies in dies creſcens, dolor artuum creſcens: morbo inveteraſcente accedit phlegmatia, tremor manuum, amauroſis; ægritudo poſt annos plures reverti ſolet, non raró per ſeptennia: vide *Satyriaſim*, *Gonorrhæam*. Hæc deſcriptio optimè convenit ægro quem præ oculis habeo: tres autem varietates tabis dorſalis quas refert *Hippocrates*, citatus à *Riverio*, ſignis ſufficientibus ſunt deſtitutæ: Vide *Lumbaginem* 16am.

Præmiſſis univerſalibus *Hippocrates* præſcribit lac aſininum, deinde lac vaccinum per quadraginta dies, & poſtea cibis mollibus vires reficit.

Prodeſt etiam illis qui venere abſtinere recuſant, cibus euchymus & reficiens ex carnibus ſucculentis aſſis, cocolatâ cum vanillâ, moſcho, ambrâ; ſemina pinuum, radix ginſeng, piſtaciæ, avellanæque fructus, bulbi ex orchide, ſalep, ex quibus parantur cremores.

2. *Tabes renalis. Phthiſis nephritike* Hippocratis. C.

Ea eſt ſpecies quæ ex renum exulceratione dependet. Memorabilis huc pertinet caſus chiliarchæ Townshend, quem refert *Cheynæus*, *the English malady pag. 308*. A multis annis laborabat ille doloribus nephriticis, cum conſtanti vomitu, unde vitam miſeram ducebat. Uſus erat ſtricto regimine, lacte aſinino, & aquis Briſtolii. Is ipſe pro lubitu modò in ſedili ſe componeret ſibi omnia vitæ ſigna eripere, deinde reſtituere poterat, cujus ſingularis facultatis, & in proprium cor imperii teſtes fecit Ill. Cheynæum, Baynardum

Baynardum & Pharmacopolam Skrine. Facto experimento suis valedixit, codicillum testamento suo addidit, & Sacramentis assumptis tranquillè expiravit.

Secto cadavere omnia ritè se habuerunt, excepto rene dextro, qui quadruplo major erat solito, vesicæ instar distensus, & pulte albescente, quæ durante morbo ;post urinas excernebatur; turgidus erat calcereâ materie vel gypseâ; & carnea renis substantia dissoluta evanuerat, hoc nephritico cancro exesa.

3. *Tabes apostematodes. Tabes ab apostematibus & ulceribus* Morton Phthisiol. cap. 5. C.

Ea est species quam fovet apostema, vel ulcus, vel fistula cujuscumque partis musculosæ. Substractio succi nutritii à massâ sanguineâ huic originem præbet. Hanc comitantur sitis, languor, inappetentia, vigiliæ, febris, continua hectica vespere exacerbans, quæ ad ultimam maciem ægrum deducit.

Sedes abscessûs ulcerisve est in quâvis parte, ut in tegumentis, capite, corde, diaphragmate, glandulis colli, lumborum, crurum, pedum, &c. Vide *Sepulchretum Boneti Tom. 3. sect. 7. de Tabe*; *Mortonum Phthisiologiæ cap. 5.*

Curatio ex *Mortono* fusè habetur. In genere secto apostemate, pus expurgetur auxiliis chirurgicis, intùs balsamicis; crasis sanguinis demulceatur lacticiniis, aquis sulphureis, decoctis ex chinâ, salsaparillâ, dulcamarâ.

4. *Tabes nutricum* Morton Phthisiol. cap. 6. C.

Tabes à nimiâ lactatione cognoscitur 1° inappetentiâ: 2° languore virium: 3° frequenti hysteriâ: 4° calore hectico, quibus non rarò tussis, dyspnœa, & signa ipsius phthiseos imminentis accedunt.

Tabes illa recens curatur 1° ablactione alumni: 2° cibis euchymis nutrici oblatis: 3° hilaritate animo conciliatâ: 4° usu diætæ lacteæ, in loco ubi jucundam vitam transigere possit.

5. *Tabes ab hydrope* Morton. Phthisiol. cap. x. C.

Hydropis nomine non genus morbi, sed ordinem morborum intelligo, ubi continentur ascites, hydrothorax, hydrocephalus, &c. Hos morbos tabes subsequitur ob sanguinis depauperationem, succo nutritio in abdomen vel thoracem effuso. Signa sunt pallor faciei, sitis assidua, urina pauca & lateritia, languor virium, inappetentia, febris lenta; eventus est sæpissimè lethalis.

Indicantur 1° hydragoga repetita, si vires vigeant: 2° vel diuretica salina: 3° aperientia martialia, ut principium morbi, scilicet jecinoris vel lienis aut ovarii obstructio, tollatur. *Vide Sydenhamum* & *Alex. Trallianum de Ascite.*

6. *Tabes sudatoria*; *Tabes à sudoribus immensis* Morton. Phthisiol. C.

Hanc speciem sudores assidui vel nocturni atque febricula comitantur. Hæc phthisi confirmatæ comitem se adjungit; ast quandoque seorsim à crasi sanguinis

guinis diſſoluta, acri, ſcorbutica pendet. Vide *Ephidroſim*, in morbis evacuatoriis.

7. *Tabes à pericardio*, Salius de affectibus omiſſis; Zacutus Prax. admirabil. lib. 2. obſerv. 137.

Galenus hanc tabem in ſimiâ & gallo ob tumorem in pericardio ortam obſervavit ſectis animalibus: *Zacutus* ter obſervavit, cujus ſigna ſunt frequens animi deliquium, cordis palpitatio, pulſus durus, parvus, febricula & abſumptio.

Secto cadavere tubercula dura intùs quandoque ſuppurata reperiuntur in pericardio.

Hic affectus chronicus, inſanabiliſque eſt.

Similem tabem in bove obſervavit *Bartholinus*, *Hiſt.* 32 *centur.* 2; *à cordis abſceſſu Galen. lib.* 5. *cap.* 1. *de locis affectis.*

8. *Tabes hepatica* Boneti Sepulchret. T. 1. pag. 742. *Tabes à ſcirrho hepatis* Ol. Borrichii obſ. 95. C.

In hac ſpecie ſubſtantia hepatis eſt referta granulis duris, albis, qualia in jecore porcorum ſtrumoſorum vulgò obſervantur.

Hanc tabem in adoleſcenti obſervavit *Borrichius*; plures hujus hiſtorias vide in *Boneti Sepulchreto.* Si ſuppurati hepatis ſubſtantia per ductum choledocum feratur diſſoluta in inteſtinum, inde oritur hepatirrhœa purulenta. Hanc tabem inciſo hypochondrio curarunt *D. Chicoyneau* & *Soulier.*

a *Tabes hepatica* D. Monro Eſſais d'Edinburg Tom. IV. art. 47 obſ. 5.

Incipit ab hepatalgiâ gravi; apparet tumor dolorificus in hepatis regione, color faciei plumbeus evadit, pulſus parvus & frequens, paroxyſmi nocturni ſudore matutino terminantur, anorexiâ; à paſtu magis dolet epigaſtrium; ſitis continua, ſomnus interruptus, diarrhœa pertinax.

Obſervavit *Monro* talem tabem, ubi admotis epigaſtrio cataplaſmatis maturantibus, diarrhœâ ope ſeri lactis perſeverante, intra aliquot dies, tumor qui fluctuabat ſenſim evanuit, licet nullum pus in fecibus appareret.

9. *Tabes meſenterica* Baglivi; *Tabes à glandulis meſenterii* Boneti Sepulchret. pag. 745, 746 Tom. 1; Frid. Hoffmanni de affectione phthificâ, cap. 11. 3. C.

Ea ſpecies pendet à glandulis meſenterii ſcirrhoſis tantùm, ut ſæpiùs obſervavi in Noſocomio generali, vel etiam ſimul ſuppuratis; in illis quandoque nulla ſcrophulæ ſigna alia reperiri potui. Infantes circiter ſeptennes ex ſcortis nati maximè huic tabi ſunt obnoxii; pallent, mœrent, cum addephagiâ, ſeu fame voraci, quandoque pica accedit, alvi laxitas, lienteria, emaciantur, febriculâ abſumuntur, & ſæpè in aſcitem, vel phlegmaſiam morte terminandam delabuntur.

Vide horum ſcirrhorum deſcriptionem apud *Whartonum Adenograph.*

cap. XI. & delineationem apud *Ruſſellum de Tabe glandulari*, Londini 1750 in-8°. Curantur martialibus, aquis chalybeatis, infuſo rhei pro potu, & deinde lacticiniis.

10. *Tabes glandularis* Ruſſelli de Tabe Gland. *Glandulæ induratæ* Pauli Æginetæ; *Tabes ſcrophuloſa.*

Ea eſt quæ glandularum colli, aurium, bronchiorum, & meſenterii ſimul tumore fovetur, eoque albo duro. Triplex eſt tempus diſtinguendum, 1° indurationis glandularum, 2° inflammationis, 3° ſuppurationis. Glandulæ lymphaticæ affectæ conſtituunt catenam quæ ex auribus ad collum thymum in pectus, & inde in abdomen deſcendit utrimque.

Glandulæ illæ indurantur à viru ſcrophuloſo, quod per litum mercurialem fruſtra aggreſſi ſunt percelebres Medici; ſuadet in hoc caſu *Geofroy* antimonium crudum in pollinem tenuiſſimum redactum ad grana pauca per menſes continuandum; *Ruſſellus* verò in libello de tabe glandulari, & aquâ marinâ, ſuadet in hoc primo ſtadio tanquam expertum pluries remedium, & à *Sereno Samonico* ac *Celſo* olim laudatum, aquam marinam ſive puram, ſive melle edulcoratam, quæ nunc *Thalaſſomel* vocatur, & ad libram unam ſingulis diebus manè hauriatur, non neglecto lactis uſu in tertio ſtadio.

11. *Tabes ſyphilitica; Tabes Gallica* Roderici à Fonſecâ tom. 1; Schenckii lib. 6; *Atrophia à lue othereâ* Aſtruc. lib. 4. cap. 3. C.

Ea eſt quæ poſt concubitum impurum, gonorrhœamque virulentam inopportunè repulſam, ulcuſcula in pudendis, bubones inguinales, herpetes, varoſque frontis, vel colli, demum dolores nocturnos, vomeris, tonſillarum, uvulæ, palati exeſionem, ac oſſium eroſiones & tumores accerſivit; ea quidem ritè adminiſtratâ hydrargyroſi, poſt ſufficientem juſculorum, lactis & balneorum uſum, curari ſolet; verùm ſi imperitè tractata fuerit, adeòque reſtiterit, non raró ſyphilis in tabem eò magis curatu difficilem abit. Vel etiam ſi ritè curata fuerit ſyphilis, interea tabes ſyphilitica perſeverat, ſi oſſium medulla tabo & carie putruerit, in quo caſu non alia tentari medela poteſt, quàm oſſis apertio, raſio, excïſio, uſtio, ſi vires ægri ferant, interea dùm inunctus æger eſt hydrargyro; dein verò lacticinia, juſcula ex teſtudinibus parata colophonem imponunt.

12. *Tabes ulceroſa.*

Ea non aliam curationem exigit quàm quæ fit ab abſceſſibus, excepto quod cùm ulcus & fiſtula pertinaciora fuerint, timendum eſt ne vel à latente carie cujuſdam oſſis fiſtulæ foveantur, vel ne pus à ſinubus & labirintheis foveis partes internas excavantibus ſuppeditetur, vel demùm ne ſanguinis labes quædam ſyphilitica, ſcorbutica, varioloſa, cancroſa, vel ſcrophuloſa morbum ſuſtineat, in quibus caſibus auxilia chirurgica remediis internis conſocianda ſunt.

13. *Tabes catarrhalis* Frid. Hoffmann. de affect. phthiſicâ, §. 3. *Hectica catarrhalis* Guarinonii. C.

A catarrho inveterato, rheumate neglecto febricula quotidie cum rigo-

re

re exacerbans accidit ; inde inappetentia, inedia, tuſſis, mœror, marcor, macies. Quomodo hic affectus à phthiſi imminente diſtingui poſſit, & an ſit ab eâ diverſus, judicent alii.

Curatur præmiſſis generalibus, per ea quæ lymphæ fluxilitatem & blanditiem conciliant, lacticinia ſcilicet, & diætam mediocrem.

14. *Tabes à ſtomacho* Collect. Acad. Tom.3. pag. 252. obſerv. 4 : *Mal ſubtil*, Furetiére Dictionn. C.

Fredericus Archiepiſcopus Bremenſis ob tuſſim ſiccam, maciem, aliaque ſymptomata pro phthiſico apud Medicos habebatur ; in cadavere pulmo ſanus repertus eſt, ſtomachus verò corruptus quaſi ſphaceloſus, & ita fœtidus, ut nihil magis.

15. *Tabes à vomicâ* Vandermonde Journ. de Med. Nov. 1758. pag. 449. C.

Febris adeſt quaſi recidiva poſt peripneumoniam, cum dyſpnœâ, ſeu oppreſſione pectoris, tuſſi ſpaſmodicâ, difficultate decumbendi in quodvis latus, dolore obſcuro in interiore pectoris creſcente, cùm in alterum latus vomicæ oppoſitum jacet, febris hectica, macies in dies creſcens, demùm poſt violentum tuſſis paroxyſmum rejectio cyſtidis, vel membranæ pus continentis. In obſervatione citatâ *D. Cauſſe Aquiſmortuenſis Medici*, viginti vermiculi in pure cyſtidis natabant.

16. *Tabes rachialgica* Tulpii Lib. III obſ. 24 ; *Tabes dorſalis* 2ª *Hippocratis.*

Ea non eſt venerea ; pendet ab acri humore medullam ſpinalem opprimente, cum doloribus atrocibus totiùs ſpinæ dorſalis & febriculâ lentâ : *Boneti Sepulchr. T. I p. 762 ; Journ. de Med. Mars 1764. p. 216.*

Hæc tabes notatur facie macilenta, mœſtâ, marcida, oculis languidis ; artubus extenuatis, ferè immobilibus ; corpus ſceleto ſimile eſt ; ſynochus, quæ ſecundam rachialgiæ periodum ſtipabat, jam hecticæ locum cedit ; meſenterii glandulæ ſæpius ſcirrhoſæ & ſuppuratæ hanc fovent ; ſolida ſunt exſucca, indurata ; fluida acria & ſicca. Ægri nutriantur decocto cichorii & gruti ; utantur lacte aſinino per autumnum, vaccino & caprino cùm aſininum deficit : & dilui debet decocto chamæmeli, pauxillo ſaſſafras, vel miſceri cum acidulis ferrugineis ; æſtate balnea domeſtica uſurpentur.

17. *Tabes à veneno*, Amati Cent. II cur. 65. C.

Ab arſenico exiguâ copia aſſumpto, vel ab ejus levi decocto *aqueta Italorum* dicto, ſenſim tabe aſſumi, & ſeriùs ociùſve perimi haud dubium eſt, niſi longus lactis uſùs veneni acrimoniam deleat.

II. PHTHISIS, Græcis *Phthoë* & *Phthiſis* à *phthino* vel *phthoo*, corrumpo ; *Phthiſis pulmonaris* Morton Phthiſiol. *Pulmonia* Cirigli Conſult. ; *Tiſe* ac *Tiſichezza* Italorum ; Gallis *Phthiſie*, *Pulmonie*, *Conſomption.* Ægri *Phthiſiques*, *Pulmoniques.*

Character. Eſt corporis emaciatio cum amphimerinâ lentâ, tuſſi, dyſpnœâ, & utplurimùm puris ſputo.

Conatus naturæ ad expurgandos pulmones à purulentâ, aut ichorosâ materiâ eos irritante, videtur omnium ſymptomatum cauſa.

Principium verò eſt infarctus pulmonis ſuppuratorius, initio ſcilicet ſcirrhoſus, vel tuberculoſus, cum acrimoniâ ſummâ; unde tuſſis ſicca & frequens, ex quâ tuberculorum illorum ſuppuratio promovetur, fortè puris pars fluxilior reſorpta ſanguinis maſſam inficit, diſſolvit, vaſa irritat, febremque amphimerinam ſollicitat, cujus paroxyſmi ſudoribus colli, capitis, pectoris effuſis terminantur; hinc faciei pallor, marcor, corporis macies, colliquatio, debilitas, ſomnus tuſſi interruptus, anxietas, quâ fit ut ſine ratione ſibi & aliis facilè iraſcantur; nullus tamen pectoris dolor conſtans, unde fortè nunquam de recuperandâ ſanitate deſperant.

Cognoſcitur phthiſis 1° tuſſi initio ſiccâ, pertinaci, quæ rheuma neglectum, pertinax & recidivans ab ægro vocatur, cum vocis tono ſolito acutiori, clangoſo, pondere & oppreſſione pectoris, mœrore, difficili inter ambulandum reſpiratione, quæ mucosâ uberi expectoratione ſublevatur. 2° Pyrexiâ quæ habitualis eſt, poſt paſtum exacerbans, cum genarum rubore roſeo circumſcripto, dum reſidua facies pallet, ſordet, marceſcit; eſt cum pulſu parvo, frequenti; veſpere & noctu incenditur, unde vigiliæ, calor acer, & ſummo mane ſudor; pyrexia autem illa identidem veluti peripneumonica evadit, cum dyſpnœâ majori, quandoque ſputo ſubcruento, & dein uberiori expectoratione, quæ purulenta eſt; hinc ſitis, urina rubra, macies creſcit. 3° Sputa initio pauca, expectoratu difficilia, viſcoſa, dein remittente febre, mucoſa, copioſa evadunt, griſea, ſubdulcia, vel ſalſa & acria, fœtida, flava dùm ſiccantur, & viſcoſa, in aquam conjecta demerguntur, niſi ſpumâ ſuſtineantur; ſupervenit demùm diarrhœa colliquativa ſputa ſupprimens, ungues curvantur, capilli delabuntur, corpus extenuatur, &, vix unquam ab ægro prævifa, mors ſupervenit.

Sectio cadaveris monſtrat pulmones tuberculis duris reſperſos, cum diverſis interpoſitis abſceſſibus; hinc pulmones nedum exeſi ſint, ut vulgus putat, ſunt tumidiores & ſolito ponderoſiores, pure & muco referti, adeps in toto corpore nullus, muſculi exiles, cutis rugoſa, flaccida, tempora concava, facies exſucca, Hippocratica dicta: Vide hiſtoriam & curam *Dictionnaire de Santé.*

Phthiſes primariæ.

Illæ ſunt quæ ſæpiùs hæreditariæ à decimo octavo ad trigeſimum ſextum ætatis annum ſupervenire conſueverunt, vel acquiſitæ, quæ quavis ætate prædiſpoſitis accedunt.

Prædiſpoſitio autem eſt ſiccitas & macies habitualis, vox exilis, & levi de cauſâ rauceſcens, cutis alba & mollis, ſcapulæ prominentes velut alatæ, pectus anguſtum, aut malè conformatum, collum longum, genæ rubræ, exſcreatio matutina, copioſa, frequens; ſpecies ſequentes ſunt velut gradus diverſi phthiſeos, qui tamen ob diuturnitatem morbi ſingularem medelam tanquam diverſæ ſpecies exigunt, maximè cùm aliquando ſuos ægros ipſe

ipſe primus gradus auferat, antequam ſequentia ſtadia morbus percurrat.

1. *Phthiſis ſicca ; Tubercula pulmonis*, vulgò *Phthiſis incipiens* Morton. *Tuberculum crudum* Hippocrat. *Phthiſis à ſcirrhis pulmonum ; Phthiſie ſéche.* C.

Illa eſt quæ ſine ullo aut notabili puris ſputo ægrum ſucceſſivè emaciat, ſudoribus extenuat, cum febre amphimerinâ, dyſpnœâ, manuum & pedum calore intenſo, ſicco.

Principium ejus eſt induratio & intumeſcentia glandularum bronchialium, quas per totum pulmonem reſperſas, duras & nigricantes in cadaveribus obſervavi, nequaquam in centro ſuppuratas, ſed veluti cohærentes & firmas, avellanarum, aut nucum magnitudine; interea ex illis in bronchia exſudabat mucus purulentus, quem in ſputis nunquam obſervare potueram.

Cognoſcitur hæc ſpecies, 1° tuſſi chronicâ non unius circiter, ut in rheumate, ſed plurium menſium, eaque etiam initio & continuò ſicca, quæ in rheumate humida eſt; tuſſis illa phthiſica, mitis initio, dein ferina evadit, & vomitionem à paſtu excitat; hanc tuſſim ægri ſæpè tribuunt humori acri in laryngem depluenti, eamque ſtimulanti; unde niſibus repetitis, mucum quidem gutturis & ſalivam uberem exſpuunt, ſed nihil, aut quid paucum expectorant, contra quàm accidit in rheumate; hanc tuſſim phthiſicam comitatur vox habitualiter exilis, quaſi caſtratorum, necnon dyſpnœa ex motu corporis, pectoriſque oppreſſio, unde pro aſthmate ſicco ſæpè Medicis ipſis imponit; comitatur etiam anorexia, necnon difficilior in alterutrum latus decubitus, accedit ægri moroſitas inſolita, ut vix ab amicis tolerari poſſit. 2° Cognoſcitur ex febre cum ſiti, inappetentiâ, urinæ rubedine, fervore volæ manuum & pedum, veſpertinâ & pomeridianâ exacerbatione, unde à rheumate & catarrho diſtinguitur, quæ quidem febris lenibus etiam catharticis reſiſtit, & nunquam deſinit. 3° Tandem macies quæ eò velociùs procedit, quò craſis ſanguinis eſt acrior; aſt in pituitoſis & adipoſis ſæpe vix per annum eſt ſenſibilis.

Lympha concreſcens in glandulis bronchialibus ſcirrhos, ſeu tubercula ſteatomatica producit, ac proinde indicatio curativa eſt, ut huic lymphæ fluxilitas concilietur eâ cautelâ, ut ſine violentiâ & irritatione reſerentur hæc vaſa lymphatica; ſed hoc opus, hic labor eſt, adeoque incidentia leviſſima, antequam febris acceſſerit, ſunt præſcribenda, & cum lacticiniis, vel edulcorantibus ſimilibus diù uſurpanda. Huc conferunt, præmiſsâ phlebotomiâ, juſcula ex pullo, ranis, teſtudine, cum uno, aut altero cancro fluviatili, foliis hederulæ, floribus tuſſilaginis, vere & autumno repetenda. Si chloroſis, menſium ſuppreſſio, ſcrophuloſa diſpoſitio adſit, pulvis tenuiſſimus ferri, antimonii crudi ad grana duo per menſes addantur, aquæ chalybeatæ pro potu uſurpentur.

Serum lactis cum ſucco cichorii, ſyſimbrii aquatici & decem aſellis, opiata ex catechu, aſellis pulveratis, nec non granis decem antihectici Poterii, pro quavis doſi cum ſyrupo de eryſimo alternis diebus ante lactis hauſtum deglutiatur. Lac autem aſininum cum calore nativo, ſaccharo edul-

coratum, purum, mane, per autumnum & ver hauriatur ad uncias octo vel plures. Lac caprinum vere, vaccinum quâvis tempeftate coctum, folum, vel offæ formâ, vel cum oryzâ, fagou meridie & vefpere fumatur.

Æger interea aëre puro, libero, non ventis perflato utatur, hilaritatem fectetur, levi exercitio lymphæ fluxilitatem conciliet.

Æftate acrimonia lymphæ, ejufque vifciditas corrigantur potu aquarum fulphurearum, quales de Cauterets apud Bigorrenfes, de St. Laurents apud Vivarienfes, d'Euzet apud Occitanos, ex quibus tres vel quatuor tantùm in die cyathos hauriat. Tuffis fyrupo de papavere albo noctu fedetur; fitis leviffimo infufo foliorum veronicæ, vel hederulæ, feu glechomatis compefcatur.

Machina Mufelii Berolinenfis eft vas conicum, orificio amplo inftructum, decocto pectorali ad tertiam partem onuftum, cujus orificium ori phthificorum tertiâ quâque horâ admovetur, ut naribus claufis halitus balfamicus infpiret: *Boenekenii Obf. in Collectione Franconica tom.* 6, qui ufum crudorum cucumerum in phthifi felicem expertus eft.

2. *Phthifis humida; Phthifie humide.* C.

Phthifis vulgatiffima, quam tuffis humida, & tantùm initio, aut in febris exacerbatione ficca, comitatur, cum expectoratione materiæ grifeæ, flavefcentis, vifcidæ, non fpumofæ, dulcis vel falfæ, putris, fœtidæ. Differt ab afthmate humido per febrem vefpere exacerbantem, genarum ruborem, fputorum fœtorem, calorem, corporis maciem. Ab *anacatharfi* quæ vomicam ruptam fequitur, per puris copiam exiguam, cùm in vomicâ ruptâ initio fit copiofa expectoratio; phthifis humida fæpè eft gradus tertius ficcæ; cùm enim peripneumonicæ febres accedunt phthificis, illæ per copiofiorem puris expectorationem accedentem remittuntur, & phthifis humida fit quæ priùs erat ficca, fimulque omnia fymptomata à fuppuratione oriunda, ut macies, calor, fudor intenduntur. Cadaver oftendit tubercula pure turgida.

Curatio. Eadem eft ac ficcæ, eo difcrimine quod detergentia bechica debeant adjungi, qualia funt balfama, ut de Mechâ, Copaivum, nec non Canadenfe, ad guttas octo vel plures in cochleari fyrupi de capillis veneris, vel violacei ante hauftum lactis matutini.

Poffunt etiam aquæ de Cauterets, & fimiles paulò majori dofi, ut ad libras duas vel tres, per novem dies manè ufurpari calidæ, eo fine ut fanguis eluatur, initio per alvum, dein per urinas ac fputum, ab acri & falfo pure eum inficiente; verùm cavendum eft maximè ne aquæ in corpore cumulentur, & reftitent.

Si lactis ufus tolerari nequeat, quod malum omen, tunc jufcula edulcorantia fuperiùs laudata debent advocari, cremores oryzæ, fagou, jufcula ex pulmone vitulino dimidio, cochleis, ranis, teftudinibus, cum foliis ficcis pulmonariæ Italorum, Gallorum tuffilaginis, glechomatis debent lactis loco ufurpari, præmiffis lenibus & raró repetendis catharticis, ut mannæ unciis duabus, tribufve.

Phthifes

Phthises secundariæ.

3. *Phthisis scrophulosa* Morton. cap. 1. C.

Omnium frequentissima est, & sæpiùs curatur quàm aliæ species. Cognoscitur ex signis scrophulæ antecedentis, ex decursu miti, tardigrado, paucâ macie, febre leni; lympha magis viscida quàm acris eam sustinet, adeoque lentè procedit morbus.

Curatio exigit initio, antequam suppuretur, levia incidentia præmissis & repetitis phlebotomiis, vere & autumno usurpanda; tales sunt pilulæ balsamicæ Mortoni quæ sic parantur.

Rec. Millepedum pulverat. drachmas tres; gummi ammoniaci, drachmam unam & semissem; florum benzoini, scrupulos duos; extracti croci & balsami Peruviani, ana scrupul. semissem; balsami sulphuris terebinthinati, quantum satis; fiant pilulæ deaurandæ, vel pulvere glycyrrhizæ involvendæ. Sumat æger hujus massæ scrupulum unum serò & manè, superbibendo haustum lactis, vel apozematis pectoralis.

Apozema paretur ex foliis millefolii, pilosellæ, pimpinellæ, taraxaci, pulmonariæ, botryos, scabiosæ; ex floribus hyperici, violarum, papaveris rhœados, leucanthemi ana manipulo semisse, jujubarum, dactylorum ana paribus sex, croci in nodulo ligati scrupulo semisse, seminum anisi, baccarum juniperi drachmis tribus; infunde & coque in aquæ fontanæ sufficienti quantitate ad libras tres, in colaturâ calidâ misceatur conserva rosarum rubrarum ad uncias quatuor; adde syrupum violaceum vel capillorum veneris ad uncias tres, fiat apozema in usum.

Martialia etiam parcâ manu ad prophylaxim conducunt, & tusses in puerulis scrophulosis sæpè sanatas vidi longo usu martis ad granum unum, aut aquæ fontanæ in qua clavi, claves ferreæ infusæ fuissent; utile est aquam more rusticorum Gebennensium bibere ex cratere ferreo in situlâ semper merso; unde apud eos rara scrophula, sed floridus viget color.

4. *Phthisis scorbutica* Mortoni; *Phthisie scorbutique.* C.

Cognoscitur sudoribus copiosis, ubere mictione, salivæ & muci tonsillarum exscreatione assiduâ, tussi humidâ & frequenti; exscreata tamen materies est viscida, tenax, vix irritans, sed voluntariis ferè nisibus expectoranda; phthisis ista mitis est & chronica ab admisso frigore, vel errore in victu; febris accedit cum inappetentiâ.

Cognoscitur ulteriùs eruptione exanthematum instar herpetis miliaris, & erosione gingivarum.

Indicantur in hac specie rarò opiatica, quæ sputum supprimunt, nec juvant lacticinia, quæ stomacho vix tolerari possunt, sæpius conducunt apozemata antiscorbutica ex nasturtio aquatico, beccabungâ, hederâ terrestri, lapatho, nec non abstergentia, ut mel, syrupus de erysimo, millepedes, balsama, ex quibus pilulæ parantur. Verùm cùm suppuratio aperta est, tunc aquæ sulphureæ, juscula incrassantia & præmissis opiatis absorbentibus

lac

lac afininum, quod non ita facilè coagulatur, eft ufurpandum.

5. *Phthifis afthmatica* Morton. cap. 3; *Phthifis fenilis* Morton. ibidem. *Phthifie afthmatique.* C.

Ea eft quæ afthmaticis fupervenit, atque ab afthmatis paroxyfmis fovetur. Cognofcitur ex eo quod per totum ægritudinis decurfum refpiratione difficili, fibilante, fit ftipata, ob mucum vifcidum è nodis feu tuberculis pulmonum exftillantem, & tracheæ tenaciter hærentem. Phthifis illa chronica eft, & infanabilis, fenibus familiaris; febre, macie ab afthmate diftincta.

Exigit in paroxyfmis non quidem incraffantia, multò minùs narcotica quæ fputum fupprimerent, unde fuffocatio; fed parcas phlebotomias, incidentia, bechica, ut mel, hydromel, fyrupum de eryfimo, balfamica, millepedes, benzoinum, ftoracem, fperma ceti; & fi fpafmodicum fuerit afthma, fpiritum cornu cervi, vel falis ammoniaci; mixtura Riverii emetica ex æqualibus partibus oxymelis fcillitici, & aquæ cinnamomi cautè, fi naufea accedat, eft adhibenda. Jufcula ex gallo veteri, enulâ campanâ, iride Florentinâ, marrubio albo, feminibus anifi, anethi, paffulis, liquiritia laudantur à *Riverio*, nec non fyrupus de peto, feu nicotiana Quercetani; verùm acriora funt remedia in hoc morbo: terebinthinæ drachma una, cum ovi vitello exhibeatur ad expectorationem movendam, vel balfamum Canadenfe ad guttas decem, cum fyrupo de tuffilagine, fuperbibendo lac vaccinum ebutyratum, & infufo florum tuffilaginis, vel gnaphalii montani temperatum. Potus theiformis ex foliis hederæ terreftris etiam conducit.

6. *Phthifis hæmoptoica* Morton. cap. 5. D.

Ea eft quæ hæmoptyfim habitualem fubfequi confuevit; quæ hæmoptyfis tum pulmonarium vaforum laxitatem, tùm fanguinis acrimoniam & motus febriles fupponit; hæc verò phthifis præcavetur præmiffis generalibus per corticem Peruvianum, vel kinkinam, quod optimè vafis tonum reftituit, acrimoniam alkalinam emendat, & motus febriles reprimit.

Illius phthifeos duplex eft varietas; altera acuta, altera chronica; utraque exitialis; acuta verò periculofior. In hac fputum fanguinis levi de causâ revertitur; & fæpè ægrum de medio tollit; in hac phlebotomiæ, decocta adftringentia, pectoralia, ex fymphyto, hederâ terreftri, pilulæ ex trochifcis de karabe, fanguine draconis, narcotica maximè conveniunt; aft fuper omnia in hac acuta phthifi decoctum & fyrupus de kinkinâ funt palmaria remedia.

In chronicâ lacticinia, & æftate aquæ chalybeatæ non magnâ copiâ; fed pro potu ordinario hauftæ laudantur à Mortono.

7. *Phthifis calculofa.* Vide Morton. cap. 6. C.

Ea fpecies cognofcitur calculis per tuffim rejectis, fæpius afperis, ficcis, lentis magnitudine, poft tuffim ficcam, nec non doloribus acutis pectoris, quandoque etiam fputum cruoris accerfentibus.

Ea

Ea difpofitio muci ad concretiones cretaceas producendas fæpè in eodem fubjecto calculum in renibus inducit ; ex hac verò calculorum pulmonarium minerâ phthifis chronica inducitur , quæ aquis fulphureis parca dofi & diu ufurpatis, lacte etiam afinino ; in paroxyfmo verò tuffis , doloris , aut fpuitionis cruentæ, narcoticis potiffimùm debet fedari.

8. *Phthifis fyphilitica* , Vide Morton. cap. 7. & 8. *Phthifie vérolique*. C.

Illa cognofcitur ex fyphilidis conjunctæ fignis, & ex eo quòd afthmatica eft & humida , multum phlegmatis vifcofi expectorans ; circa quod duplex varietas diftingui debet ; vel enim phthifis vera , & ex pulmonibus erofis , materiæ vifcidæ , purulentæ ejiciuntur , atque ea fpecies certè apud nos nunquam fanata eft ; utrum verò per decocta fudorifica & pilulas ex æthiope minerali fanetur , ut afferit *Mortonus* , dubito.

Verùm videre mihi contigit alteram fpeciem , in quâ licet omnia phthifeos pulmonaris figna forent , tuffis fcilicet , fputa purulenta , amphimerina lenta , & emaciatio fumma, cum puftulis venereis hac illac refperfis ; & ea hydrargyrofi perbellè fanata fuit ; verùm pus ex tonfillis , palato , uvulâ & vicinis partibus ulceratis muco albido tectis oriebatur , cum tono vocis nafalis, & intra fefquimenfem fine ptyalifmo omnia fanata funt.

9. *Phthifis à metaftafi puris* Morton. cap. 8. C.

Adolefcens vulnus in crure ab explofâ catapultâ paffus , ibi loci largam & diutinam fuppurationem expertus curabatur ; aft phthifis pari paffu accedebat , quo ulcus cruris exficcabatur ; poft plures menfes ulcus in crure reverfum eft, atque phthifeos fymptomata evanefcebant ; fanato cruris ulcere iterùm phthifis revertebatur , &c ; unde facile eft concludere in fimili cafu non folùm diætam lacteam & balfamica , jufculaque antifcorbutica vulneraria convenire, fed etiam ulceris externi cicatricem integram effe præcavendam , ut fontanellæ ad inftar hoc emunctorio purulenta materies poffit è fanguine eliminari.

10. *Phthifis chlorotica*. Vide Morton. cap. 9 ; Schenckii lib. 2 ; C. Leigh. Phthifiol. Lancaftrienf. C.

Ea eft quæ mulieres , five virgines , five nuptas , quibus catamenia fupprimuntur, cum tuffi ficcâ & pertinaci, ac cachectico vel pallido colore , doloribufque pectoris atrocibus , demum emaciat.

Chlorotica licet nuncupetur , non tamen illis parcit virginibus quæ optimæ coloratæ funt , imò floridæ ; verùm à fuppreffis catameniis , vel rariùs & parciùs fluentibus , dolores laterales, dorfales , tuffis ficca habitualis , fputum quandoque cruentum , demùm febris nocturna , & cætera phthifis prænuncia fymptomata , colorem citò mutant in pallidum.

Illa phthifis præverti debet ufu martialium , amarorum , jufculorum aperientium , & catamenia reftituentium ; verùm cùm mœrore fummo & animi languore ftipetur, neceffarium eft ut quæ cœnobiis inclufæ virgines hoc mor-

bo tentantur, rusticanum aërem respirent, exerceantur, phlebotomiis, lacte; cæterisque auxiliis tempestivè utantur; à cantu tamen assiduo, frigore vespertino caveant; nil est meliùs antequam febris accedat, quàm syrupi martialis cochlear unum singulis diebus, vel limaturæ martis granum unum, alterumve per plures menses in cochleari offæ deglutire; & hoc solo remedio novi puellas quibus hæc phthisis imminebat, radicitus sanatas.

11. *Phthisis à peripneumoniâ* Morton. cap. 10. C.

Ea est quæ à pulmonis inflammatorio morbo quovis, ut peripneumoniâ vel pleuritide neglectis, ortum ducit, sive prædispositi pulmones fuerint vitio hæreditario, sive non sufficientes & maturè institutæ fuerint venæ sectiones, sive bechicis & acribus nimiùm institerit Medicus; sive demùm ægri infantes catarrhali peripneumoniâ oppressi sint; cùm enim expectorare nesciant, facilè in phthisim ex hoc morbo delabuntur.

Ea phthisis, cùm sanguinis crasis acris non est, & pulmones de cætero benè constituti sunt, facilè curatur, licet copiosa puris viscidi, grisei, gelatinosi expectoratio, febris amphimerina lenta eam comitetur. Præmissis lenibus catharticis ex mannâ, floribus malvæ, persicorum, ad diætam lacteam properandum est, & sedato pectoris fervore, præmissis ptisanis detergentibus, ut ex infuso theiformi, hederæ terrestris, balsami Canadensis, vel opobalsami guttæ sex circiter singulis diebus ex cochleari syrupi sunt hauriendæ, hac methodo convaluere quidam quos observavi. In hac specie quam peripneumonia vel hepatitis præcesserant, quæque stipata erat phlegmatiâ, aurigine, diarrhœâ colliquativâ, amphimerinâ lentâ & sudore nocturno, successit usus lactis in infuso semidrachmæ rhei intra semilibram aquæ calcis; lac scilicet coquebatur cum hoc infuso: *Mémoire des Etrangers T. III. p. 450.*

12. *Phthisis rheumatico-arthritica.* Vide Morton. cap. 11. C.

Ea est species quæ dolores rheumatismales vel arthriticos excipit & tollit. Asthmaticæ similis est, sed ab aëre crasso non exacerbatur; tussim non siccam, sed phlegmatis viscidiitate molestam creat.

Prævertitur phlebotomiis, diætâ lacteâ, & thermis sulphureis, ut Balneolensibus, Barregianis, St. Laurent apud Helvios. In hac *Mortonus* laudat kinkinam, vomitoria etiam repetita, quæ ab Anglo nuperiori mirum in modum extolluntur.

13. *Phthisis à febribus* Morton. cap. 12; Tralles de Opio sect. 4 pag. 22; Werlhof de febribus p. 54. C.

Ea est quæ ab intermittentibus potissimùm febribus ortum ducit. In hac ab ipsis febris primordiis tussis, dyspnœa, aliaque phthiseos imminentis signa adjunguntur; sequitur etiam synochos potissimùm crapulosas, & tunc à peripneumonicâ tussi ordiri consuevit, & paulò acutior est; verùm prior chronica & mitis est, & nihil peculiare exigit cura, nisi ut kinkina bechicis admisceatur, quo etiam solo remedio tussim phthisicam, quæ alias à kinkinâ exasperatur, sedatam aliquando vidi.

14. *Phthisis*

14. *Phthifis exanthematica*, Vide Morton cap. 12; *Phthifis impetiginofa* Carol. Leigh. Phthifiolog. C.

Ea eft fpecies quæ à febribus exanthematicis, potiffimùm variolis, morbillis repreffis, cutaneis etiam eruptionibus chronicis retropulfis ortum ducit, inter quas ea quæ rubeolam repreffam fequitur eft infantibus & frequens & funefta, atque Monfpelii anno 1752 epidemica fuit: à fcabie repulfa, vide *Fr. Hoffmann. III. 287.*

15. *Phthifis icteritia* Morton. cap. 13. *Phthifis hepatica* ejufdem. C.

Cognofcitur 1° ex urinis intensè flavis, coloris etiam brunnei, qualis decocti caffé: 2° flavedine cutis fæpè pruriginofâ: 3° pondere, duritie, imò quandoque tumore hypochondrii dextri: 4° inappetentiâ & cacofitiâ infuperabili: 5° Sæpè accedunt etiam dolores atroces hepatici ad viciniam & pectus extenfi, & tribus à paftu horis recrudefcentes: 6° Mœror & proftratio animi fumma: His verò fe comites addunt fymptomata phthifeos, fed chronicæ tardigradæ, quæ dolores hepaticos & tandem afcitem inducit.

Prævertitur hæc phthifis remediis generalibus, & potiffimùm illis quæ bilem dilutam per urinas & alvum ducere valent, ac primò præmiffâ phlebotomiâ, ad apozemata aperientia properandum eft; ex radicibus brufci, afparagi, foliis cichorii, pimpinellæ, fcolopendriæ, incoctis fimul intra linteolum, rheo craffiufculè trito & limatura ferri. Serum lactis etiam cum fucco chærophylli, nafturtii aquatici, levis cerevifia lupulata, millepedes potiffimùm debent ufurpari. Verùm nihil eft præftantius, antequàm pectus moleftè affectum fit, quàm aquas Vallenfes identidem epotare, & fi jam phthifis figna fe prodant, aquas fulphureas ufurpare, interpofitis catharticis; decoctum cichorii, infufum croci martis pro potu ordinario fit.

16. *Phthifis hypochondriaca* Morton. cap. 4; Cirigli Confult. medic. cent. 1. pag. 66. C.

Ea eft quæ melancholiam, hyfteriam, hypochondriafim, mœrores inveteratos fubfequi folet tùm ratione fpafmodicæ pulmonum & pectoris conftrictionis, quæ frigore fubito perniciofior eft pulmonibus, tùm ob fpiffitudinem humoribus inductam, unde pulmones obftruuntur.

Hæc phthifis eft chronica & funefta, nec multùm à curâ phthifeos genericâ differt hujus curatio, nifi quod ex *Mortoni* mente, volatilibus, ut fpiritu cornu cervi, caftoreo, animi vires excitandæ funt; narcoticis liberaliùs fumptis mœror & pectoris conftrictio fublevanda eft; aquis martialibus antequàm pus efformatum fuerit, potiùs quàm lacticiniis utendum eft; imò fi fides ipfi adhibeatur, levibus vomitoriis initio utendum.

Ciriglius in hoc morbo ineunte ufum rhei, jufcula viperina, jufcula Lud. Septalii, & pilulas balfamicas pectorales fuadet.

17. *Phthifis chylofa* Car. Leigh Phthifiol. Lancaftr.

Albefcunt feces, intumefcit abdomen, marcefcit corpus, gravis tuffis di-

vexat, obſtructis veroſimiliter lacteis vaſis, & intumefactis meſenterii glandulis.

18. *Phthiſis à vomica*; *Vomica* Ill. Linnæi Gener. Morb. Vide Pleurodynem 16 & dyſpnœam 6am.

In hoc differt ab aliis ſpeciebus quòd confeſtim multum pus ſæpe fœtidum exſpuatur, ſine prævīis phthiſeos vulgaris ſignis; 2° quod ſi folliculus hoc pus contineat nulla pyrexia morbum comitetur; 3° quod ſæpius ſanetur; maximè ſi folliculus pus continens ejiciatur. Hic morbus *vomica rupta* vel *aperta* vulgò dicitur.

19. *Phthiſis à plicâ*, Stabel Hiſtor. 8.

Sanata fuit poſt biennium plicâ evolutâ.

20. *Phthiſis cellularis*, Ill. de Haen Tom. 3. cap. 5. p. 89.

Ea eſt quæ, ſine ulcere pulmonum, pendet ab anacatharſi cruſtæ albæ; quâ ſolent obduci pulmones poſt inflammationem, quæ materies puriformis è pulmone fungo tranſſudat intus.

III. ATROPHIA ; *Maraſme*.

Illud eſt genus morbi macilenti in quo corpus, vel ejus pars ſine febre notabiliter marceſcit, & extenuatur, unde differt à tabe & à phthiſi per febris abſentiam. Derivatur nomen à *trophe* nutricatus, & *a* privativo. Maraſmus derivatur à Græco *maraíno* marceſco, quod de floribus languentibus dicitur abuſivè; maraſmi ſignificatus etiam extenditur ad tertium gradum phthiſeos & tabis; quòd ſi nomen genericum pro gradibus mutaretur, triplicandus eſſet nominum genericorum numerus, unde obrueretur memoria.

1. *Atrophia nervoſa* Morton. de phthiſi nervosâ, cap. 1; *Atrophia Anglica & Virginiana* Mortoni; *Tabes nervea*, Lorry de Melanch. p. 182; *La Conſomption*; *Phthiſie nerveuſe*, Dict. de Santé. C.

Eſt conſumptio totius corporis abſque ullâ inſigni febre, vel tuſſi, vel dyſpnœâ, verùm cum appetitûs & digeſtionis everſione, unde languor & marcor in dies creſcens.

Habitus initio œdematoſus, facies pallida, ſqualida, ciborum omnium faſtidium præter potulenta. Languor virium qui lecto ægros continuò affigit; urina ſæpè pauca & rubra, quandoque pallida & copioſa; febris nulla, nec dyſpnœa, niſi quæ à debilitate ſummâ oritur. Principia procatarctica, pathemata animi graviora, liquorum ſpirituoſorum potus liberalior, aër inſalubris, ut Virginianus: morbus eſt chronicus, & in phlegmatiam lethalem degenerat.

Curatio. Initio morbi exigit ea quæ tonum ſolidis valent reſtituere, ut ſtomachica, nervina, martialia, cephalica, amara. Purgetur æger tertio, vel quarto quoque mane, decocto amaro, rheo, myrobalanis. Potus ordinarius fit ex vino, vel cereviſiâ alteratâ abſinthio, cinnamomo, menthâ, juniperi baccis, ferro. Pilulæ fiant ex balſamo, pulvere ari, galangâ, zedoariâ, calamo aromatico, caſcarillâ, kinkinâ. Opobalſamum, ſpiritus cornu

cervi,

cervi, & falis ammoniaci cum pauxillo facchari ufurpentur. Victus varius, jucundus in aëre puro, cœtu hilari.

2. *Atrophia à fanguifluxu : Vid.* Morton. lib. 1 cap. 3. C.

Ea eft quæ à quovis fanguifluxu per nares, tuffim, vomitum, feceffum, uterum, mictum, &c, uberiori, vel longiori procedit ; fi menorrhagia ab uteri ulcere fyphilitico procedat, fyphiliticum virus eft impugnandum. De cætero in quocumque cafu, diæta lactea, cremores de fagou, falep, oryzâ funt eximia remedia.

3. *Atrophia lactentium* Frid. Hoffmanni Tom. 2. de tabe infantium.

Ea eft quæ defectu lactis accidit infantibus qui fugunt ubera exfucca & lacte deftituta, tum quia nutrix pabulo caret, tum quia gravida eft ; hos *ingannatos*, feu delufos vulgò vocamus. Cognofcitur infantes non fufficienter lactari ex eo quod parùm mingunt, parùm dejiciunt, vagiunt, marcefcunt, & accepto lacte copiofo conquiefcunt.

4. *Atrophia à leucorrhœâ* : *Tabes à gonorrhœâ*, *fluore albo* Mortoni ; *ab oneirogmo* Hippocr. Epidem. VI. fect. 7. 52. C.

Ea eft quæ ex longo feminis tùm fertilis, tùm infœcundi in maribus & fœminis effluxu procedit, a tabe dorfali difcrepans per definitionem generis.

Initio mœftitia hypochondriaca, nimia cogitatio, virium languor, famis dejectio, hæc in viris ex largo feminis effluxu; in fœminis verò pallor œdematofus, fqualidus, pathemata hyfterica, laffitudo infignis cum debilitate, inappetentiâ ; hæc in fœminis ex leucorrhœâ fimplici accedunt, fitis, marcor crefcens, emaciatio fine ullo phthifeos figno. *Vide* cafum Satyri in *Hippocr. pag. 1201.*

Cura. Siftatur quantocius effluxus gonorrhoicus, non virulentus, & leucorrhoea per remedia his propria, fames exercitiis levibus, frictione leni, aëre rufticano fuftineatur, cibis variis, gratis, euchymis excitetur, à vino & ardentibus liquoribus ferè abftineat ; cathartica & omnia evacuantia fugiantur.

Accedente calore hectico aquæ minerales æftate, & vere ac autumno lacticinia ufurpentur.

5. *Atrophia nutricum.* Vide Tabem nutricum. C.

6. *Atrophia ab alvi fluxu*, Morton. cap. 7 lib. 1 ; *Tabes à dyfenteriâ*, *diarrhœâ* Mortoni ; *A lienteriâ* Mortoni Append. pag. 23. C.

Si acrimonia humorum alvi fluxum foveat, bibantur aquæ fale Glauberiano fcatentes pro potu ordinario ; ferum lactis chalybeatum cum bolo abforbente ufurpetur, dein lac ipfum adhibeatur.

Opiatæ abforbentes & adftringentes cum narcoticis interponantur factæ ex terra catechu, oculis cancrorum, cretâ campanâ, & fyrupo de rofis ficcis.

7. *Atrophia à ptyalifmo* Morton. cap. IX. de tabe à falivatione. C.

Eft ea quæ ptyalifmum quemcumque uberiorem fequitur, five fit ptyalifmus fcorbuticus, five qui à pravâ exfpuendi confuetudine oritur, five qui ab ufu hydrargyrofeos procedit, inde ægri emaciantur, & ad tabem, aut

ad phthifim vergunt; fi à pravo more procedat ptyalifmus, ab eô deterrendi funt ægri, illos docendo falivam effe digeftioni neceffariam; fi ab acrimoniâ fanguinis, aut ab hydrargyrofi, diæta lactea eft præfcribenda.

8. *Atrophia rachitica* Frid. Hoffmann. cap. VIII tom. 3. *Tabes pectorea* Bonet. Sepulchret. tom. 1 pag. 742. C.

Hæc non feriùs, nec ociùs fe prodit quàm dentitionis tempus; infantes magnum caput, ingenium præcox, articulos, potiffimùm genua, carpos, tarfos, craffos habent; fæpè funt valgi, vel compernes, gibbive, fed in refiduo corpore emaciati & flaccidi. Vide *Rachitidem*.

Non rarò infantes antea fani, & per omnia recte valentes, abfque prægreſsâ manifeftâ causâ languent, corporaque extenuari incipiunt; atque hoc patiuntur, quando maturiùs ablactantur, feu à lactis ufu ad folidorum ciborum ufum deferuntur; illi pedibus infiftere recufant, artus evadunt penduli, corporis habitus, potiffimùm in natibus & nafo, evadit flaccidus. Qui affectus rachiticæ atrophiæ affinis eft; aft curatur bono lacte reftituto.

9. *Atrophia à vomitu* Velfchii. C.

Tabes à pyloro obftructo quafi cartilagineo non ita rarò accidit; hinc vomitus habitualis à paftu fuperveniens, ipfa duodeni durities aliquando tactu percipitur. Hunc morbum aliquoties obfervavi, nec quidquam profuit præter diætam lacteam.

10. *Atrophia à crinonibus* Horftii. Vide Malidem.

Comedones, vel crinones funt pili rigiduli, per dorfum potiffimùm fparfi, qui recens natis fuboriuntur, eofque puncturâ quâdam ita divexant, ut illi mifelli fomnum capere nequeant, marcefcant, & atrophiâ laborent; illi pili pro vermiculis habentur à pluribus Medicis, quibus affentiri vix poffum; hos nutrices folent quotidiè manibus abftergere, confricare ut elabantur; funt qui infantes calidâ eluunt, ut fuadet *Hoffmannus*: Hic affectus non rarò folet recurrere. Vide *Malidem* infra in ordine ultimo.

11. *Atrophia fenilis* Mercurialis. *Marafmus fenilis* Galeni; *Morbus frigidus* Galeni; *Maranfis* Ariftotelis. *Senium* Philippi. C.

Eft ea quæ vel omnibus hominibus fenefcentibus accidit, quæ vulgò tribuitur ficcefcentiæ corporis; nam, ut aiunt, fenefcere eft ficcefcere, & ea propriè *maranfis* vocatur *Ariftoteli*; vel eft atrophia, quæ licet nullâ febri ftipetur, febrem fequitur, unde differt à marafmo torrido, feu hecticam comitante. Hic morbus exigit eximium cibum, & ufum vini generofioris, calorem affiduum hieme, & Sunamitæ concubitum, qualis Regi Davidi profuit.

12. *Atrophia fcorbutica* Severini; *Atrophia fcorbutica infantum* Frid. Hoffmanni de morbis infantum cap. 8 §. 9; Willis de Scorb. c. 5. C.

Hoc nomine non folùm infignitur atrophia, quæ à lue fcorbuticâ fovetur cum ftomacace, maculifque diverficoloribus extremorum inferiorum; verùm etiam ea quæ morbis diverfis chronicis, aut acutis fuccedit in pravâ con-

convalefcentiâ ; nam apud Anglos, imò Parifinos, plurimi morbi cachectici pertinaces ad fcorbutum referuntur.

Vide *Mortonum de tabe ab hydrope, à fudoribus, &c.*

13. *Atrophia infantilis* Frider. Hoffmanni tom. 2. cap. 8 ; *Hectica infantum* Sydenhami Schedul. mon. C.

Eft paulatina corporis confumptio cum abdominis inflatione. Vide *Tabem mefentericam.*

Initio artus fuperiores & inferiores marcefcunt, macrefcunt, abdomen verò diftenditur, plenum eft & craffum ; refpirandi difficultas, laffitudo corporis ; fames magna utplurimùm, unde prava digeftio ; hinc alvus inconftans, fæpè laxa, abdomen dolet ; facies pallefcit, palpebræ manè livefcunt ; urina modò craffa, modò rubra ; noctu calor & ficcitas cum fiti inextinguibili ; frigent extrema, pejus habent hieme.

Mortuis mefenterium glandulis duris, quandoque fuppuratis obfitum ; tument & hepar, lien ; amurca nigra in inteftinis vacuis flatu diftentis, mufculi tenues.

Aqua in quâ ferrei clavi infundantur fit potus ordinarius ; in primo cochleari offæ nunc rhei, nunc limaturæ martis grana duo, vel tria, nunc pulvis cachecticus Hartmanni ex limaturâ martis, cinnamomi pulvere & faccharo factus, pulvis ex radice chinæ ad gr. vj. fingulis diebus fumatur, aqua pauxillo vino tingatur.

Jufcula ex radicibus graminis canini, fœniculi, petrofelini, afparagi, apii dulcis.

Abdomen oleo chamæmeli, vel anethi ungatur.

14. *Atrophia verminofa* Frid. Hoffmanni de tabe infantum ; *Atrophia à fafcino* Plebis. Salmuth Cent. I Obf. 5. C.

Eft macies fucceffiva fæpiùs infantum ablactatorum, quæ fovetur à lumbricis, aliifve vermibus inteftinalibus, cibum furfurantibus, quæque apud Plebeios ob fymptomatum contumaciam & caufæ obfcuritatem fafcinationi tribuitur. *Manget Bibl. T. I p.* 219. aliam fpeciem verminofæ refert.

15. *Atrophia lateralis* ; *Atrophie de la moitié du corps*, Collect. Acad. Tom. 3. pag. 693. C. J. Dolæo. C.

Corporis pars dimidia ab axillis ad calcem pedis erat emaciata, ita ut offa tantùm cute involuta viderentur, dùm latus dextrum pingue fuit ; admotis fpinæ dorfali hujus pueri feptennis topicis antifpafmodicis, & fumptis fudorificis melius habere cœpit.

16. *Atrophia febrifequa ; atrophia febri fuperveniens* Willifii de Morbis conv. Cap. 8. C.

Eft ea macies univerfalis quæ febribus longis aut acutis, potiffimùm ardentibus fudatoriifque, fupervenit, ut fynocho ardenti, tritæophyæ, caufoni, elodi, &c : finitâ febre illa eft maxima & procedit à fluidorum acrimonia, ficcitate, depauperatione, feu inopiâ lymphæ mucilaginofæ, nutritiæ, quæ fenfim reparatur jufculis ex pullo, ranis, teftudine, rufticatione, vectura in rheda, aliifque gymnafticis auxiliis corpus roborare aptis.

IV.

IV. ARIDURA Ettmulleri; *Desséchement.*

Aridura eſt macies partis, ut manûs, brachii, cruris, pedis, oculi, &c: & in hoc ab atrophia diſcrepat, quòd atrophia ſit macies univerſalis, non verò unum aut alterum artum exſiccet.

Pendet itaque aridura à vitio topico ipſius artûs, aut nervorum & arteriarum ipſi proſpicientium, quod vitium eſt ut plurimum preſſio his nervis, vel vaſis, aut medullæ ſpinali illata, unde ſupprimitur influxus, ſaltem ſufficiens, fluidi nutritii in hanc partem, dum cæteræ ſolitam pinguedinem aut evexiam obtinent.

1. *Aridura rachialgica; Aridura ſcorbutica*, Ettmulleri T. I p. 250; Boneti ſepulchr. T. I pag. 761 Obſ. 96. L.

Illa cognoſcitur ex eo quòd præceſſerint dolores rachialgici, potiſſimùm ſpinæ dorſalis, quandoque cum convulſionibus, dein verò pars formicatione, ſtupore, contracturâ laboret; ille morbus pertinaciſſimus ſæpius brachium, rarò crura, afficit, emaciat & ferè ſenſu tactûs orbat: vide *Rachialgiam* quam ſcorbuticum affectum judicabant ſuperioris ſæculi Authores.

2. *Aridura hydropica*, Ephemer. Nat. Cur. paſſim; Bartholini in Boneti Sepulchr. T. I p. 762.

Eſt macies partium ſuperiorum, dum omnes infimæ œdematosè tumeſcunt: Vide *Hydropes.*

3. *Aridura traumatica*; Vide Ettmullerum de Aridura. L.

Eſt ea quæ à vulneribus, ulceribus, fiſtulis, carie, fractura veteri, luxatione veteri non repoſita artuum procedit: Vidi ariduram cruris à ſecto nervulo.

4. *Aridura paralytica*, Ephem. Nat. Cur. Dec. II Ann. 6 Obſ. 27.

Vide *Contracturam*: Artus enim dudum paralytici fere ſemper contracturâ & macie, quandoque flacciditate laborant.

5. *Aridura ab arthrocace.*

Arthrocace ſeu tumor geniculorum oſſeus, hydarthrus ſeu tumor eorum lymphaticus, tumor etiam articulorum ſcrophuloſus ejus ſunt principia.

6. *Aridura ſpaſmodica*, Ephem. Nat. Cur. Dec. I. Ann. 3 Obſ. 236. L.

7. *Aridura ſcorbutica*, Ephem. Nat. Cur. Ann. III Obſ. 78. Vide Atrophiam. C.

ORDO

ORDO SECUNDUS.

INTUMESCENTIÆ.

VOlumen corporis humani, vel ejus partium crefcit quoties à fluidis fufficienti copiâ genitis & congeftis preffio lateralis infertur vafis, quæ folito major fit. In ftatu fano certa eft inter fanguinem & humores proportio quæ mutatur in ftatu morbofo, maximè verò in morbis cachecticis; quantitas lymphæ, feri, bilis, adipis, alteriufve humoris refpectivè ad cruoris quantitatem exfuperat, & fic caufa cachecticorum, tumidorumque affectuum eft preffio lateralis facta major à lymphâ, vel humore excedente.

Si pinguedo excedat, & textum cellularem diftendat, datur corpulentia obefa: fi lympha dilutior prædominetur in textu cellulofo, datur phlegmatia; fi in abdomine, afcites oritur; fi lympha vifcida in glandulis cumuletur, fcrophula oritur; fi bilis, vel bili affinis humor exundet, aurigo nafcitur.

Quandiu debita vi pelluntur fluida à corde in arterias liberas, exindeque per venas ad cor revertuntur, tandiu debita fluidorum crafis perfeverat, excrementitii humores ex fanguine fegregantur, nullæ fiunt ftafes feri, quod vafa relaxaret; fanus & albo-rofeus cutis color efflorefcit, verùm imminutâ vi cordis, retardato fluidorum in vafis circuitu, crafis eorum mutatur, ferum ab ipfis nec per urinas, nec perfpirationis via fatis fegregatur; hinc vafa laxantur, color cutis defœdatur, nec cruor ruber præparatur; hinc in dies ejus proportio ad lympham imminuitur; hinc calor decrefcit cum rubro colore, crefcit verò cacochymia ferofa; hinc fit ut cachectici illi morbi frigus, pallorem & carnium laxitatem comites habeant.

Deficiente vi trufivâ, cruor minori vi truditur quàm ut poffit arterias ultimas laterales diducere, adeoque fubire, unde deficit in vafis cutaneis; hinc iterùm pallor, nec eâ vi atteritur quâ poffit calor nativus foveri; hinc caloris imminutio, nec fluidum electricum nerveum fatis extricatur; hinc virium omnium languor.

Potulenta non benè mifcentur fanguini, nec in fanguinem commutantur, tùm ob bilis ferofæ inertiam, tùm ob languorem pulfationum cordis; hinc urinæ pallidæ, crudæ; hinc etiam accidit ut fanguis abeat in duas fubftantias, unam cafeofam, fpiffam, non fatis elaboratam, quæ vafa ultima infarcit, obftruit; hinc vifcerum infarctus, obftructiones; alteram aquofam, quæ fluxilior folito facilè in vafa lymphatica lateralia, inde in textum cellulofum loco adipis influit; hinc fenfim textus ille cellulofus ferofâ & aquofâ lymphâ diftenditur.

 To-

Totus in humano corpore textus cellulofus eft continuus; cellulæ omnes perviæ funt, ita ut facilè à capite ad pedes, & à dextris ad finiftras, prout declivitas finit, illud ferum intra textum cellulofum elabatur; verùm cùm illud ferum à preffione cordis fit immune, illud viribus folius gravitatis regitur, atque ideò ftante ægro in pedes delabitur, eoque in latus dextrum jacente in illud latus facilè defluit.

Si ob cibum vifcofiorem, uberiorem feri evacuationem prægreffam, aut virus peculiaris energiam lympha vifcidior, craffiorve evadat, ea faciliùs hæret in glandulis & glandulofis vifceribus, quia hifce in locis ob vaforum anguftiam fummam, & iteratam complicationem affrictus funt majores; ergo in hifce vafis lympha vifcida cumulatur; hinc lateralis preffio lateralibus vafis inde prodeuntibus major infertur; hinc durities & intumefcentia & vifcerum & glandularum.

Acrimonia humorum quiete exaltatur, ut cryftalli falium in lixivio quiefcente coeunt, datâ verò fluidorum ftafi deficit neceffaria in vafis excretoriis fanguinis depuratio, aut ab excrementitiis fluidis repurgatio; hinc acrimonia intenditur; unde patet cur in cachecticis morbis ab eodem principio & vafa minima obftruantur, & fluidorum crafis acris evadat.

Hæc funt itaque ferè omnibus cachecticis communia fymptomata, fcilicet 1° virium vitalium languor, minor fluidi nervei fecretio, lentior circulationis impetus; 2° minor calor, proindeque debilior cruoris attritus, parciór ejus genefis, major vappiditas; 3° pallor & fqualor cutis, tùm ob debiliorem fanguinis motum, tùm ob excedentem feri & lymphæ etiam craffæ copiam; 4° vaforum minorum obftructio, & infarctus, & fæpe difluxus aquofi feri in textum cellularem; 5° humorum acrimonia major defectu excretionis & depurationis, quæ continuò per emunctoria fieri debet, fine quâ ad putredinem & ranciditatem fanguis, lympha, adeps, facilè vergunt; 6° demùm laxitas & mollities folidorum, quâ fit ut prementibus fluidis maximè congeftis cedant, & in tumores frigidos, indolentes, pallidos excrefcant.

Praxis. Hinc evidens eft ad genericam horum morborum curam requiri ad medicamina, & præfidia quæ valent cordis vires recreare, fluidique nervei copiam adaugere, quod præftant, 1° volatilia, aromatica, fpirituofa elixiria, fpiritus volatiles, liquores fermentati, vinofi. 2° Calefacientia, ut calida actu, & calida potentiâ, ut ftomachica, cephalica, cardiaca, amara, frictiones, thermæ, ammochafia, veftes laneæ calefactæ. 3° Stimulantia excitantia, quæ fluidi nervei & cruoris appulfum ad exteriora follicitent, ut finapifmi, dropaces, modò vires non diffolvant. 4° Maximè conveniunt refolventia, aperientia, quæ fluidorum fpiffitudinem corrigant, ut cafcarilla, kinkina, antimonii pollen, ferri limatura, refinæ, ammoniacum, bdellium, opoponax, aloë. 5° Diuretica calida, ut cancri, millepedes, radices rufci, afparagi, eryngii, apii, cichorii, necnon antifcorbutica, ut folia fyfimbrii aquatici, fii, cochleariæ, armoraciæ, erucæ. 6° Simul ea indicantur quæ fanguinem edulcorant, ut jufcula ex pullis, teftudinibus, ranis

ſanis cum aperientibus & diureticis, atque ſi ſiccitas ſit in ſanguine, ſerum lactis, lacticinia, aquæ acidulæ. 7° Demùm indicantur quæ tonica ſimul ſunt & aperientia, adeoque martialia, rhabarbarum, rhaponticum, kinkina, caſcarilla palmam cæteris medicaminibus præripiunt. 8° Verùm frictiones, deambulatio, equitatio, ruſticatio, maximè proſunt ad roborandos muſculos, excretiones juvandas, coctionem & famem inſtaurandam, fluorem ſpiſſis humoribus conciliandum, & ſi fiat rure in aëre puro, ſicco, loco amœno, animus ſimul recreatur, mœror cachecticorum morborum principium & fomes abigitur.

V. Polysarcia, *la Corpulence.*

Is eſt morbus qui nimiâ pinguedinis mole figuram corporis deturpat, ejuſque agilitatem minuit.

Unde differt à giganteâ, ſed proportionali partium omnium magnitudine, quæ nec decori quidquam detrahit, vireſque moli reſpondentes obtinet. Differt maximè à phlegmatiâ & pneumatoſi, quod textus cellularis non ſero, nec flatu, ſed bono adipe ſit turgidus, unde color & tonus non minuuntur, cùm tamen moles movenda major ſit, nec organa motûs muſculoſa ſint potentiora, ſegnities & pigritia accedunt, & inter agendum dyſpnœa defatigat.

1. *Polyſarcia adipoſa ;* Cyrilli Conſult. 17. Cent. IV ; De la Tour Journ. de Med. Juin 1757 p. 422. *Obeſitas* vulgò ; *Corpulentia ſaginoſa* Foreſti lib. 31 ; *La Corpulence.*

Differt à corpulentiâ carnoſâ, ſeu athletico habitu, quod ſit ſegnities ad motum, & reſpirandi difficultas in motu. Corpulenti brevioris vitæ putantur, atque apoplexiæ & orthopnœæ magis obnoxii.

Vis coctrix ſtomachi valida, diæta plena ex cibis euchymis, habitus corporis laxus, tranſitus ex regione calidiſſimâ in frigidam, convaleſcentia ex ſynocho malignâ, vita hilaris, opipara, otioſa, ſunt corpulentiæ principia.

Sennertus refert mulierem triginta ſex annos natam, quæ 480 lib. & virum qui 600 libras pendebant.

In euſarchis non ſaginatis ſubjectis quondam inveni pondus adipis eſſe dimidiam totius corporis partem, & in his hominibus adipoſis inveni arterias, venas ac viſcera non eſſe majora quàm in macilentis ejuſdem ſtaturæ, adeòque hepar v. g. ſplen, pulmo in adipoſis dimidio minores reſpectu ponderis totius quàm in macilentis.

Cura exigit 1° abſtinentiam à ſomno longiori, à deſidiâ tùm corporis, tùm animi, ita ut nihil magis extenuet corpus quàm curæ & ſollicitudines, ac quævis pathemata ; 2°. detractio alimoniæ quoad quantitatem & qualitatem ; 3° excretionum quarumvis augmentum, maximè perſpirationis, per exercitia, venationem, curſus, ſeminis per matrimonium ; 4° adipis liquatio per ſalita, piperata, acetum, caffé, oxymel ſcilliticum, per me-

 dicamina

dicamina omnia evacuantia, maximè cathartica, diuretica, fudorifica; nitrum, tartarum, femen fraxini; epifpaftica, &c. vel quotidie faponis drachmam unam, aut alteram.

VI. PNEUMATOSIS; *Hyderos* Galeni; *Empneumatofis* Cœlii Aureliani; *Sarcites flatuofus* Smetii; *Tympanitis univerfalis* Schenckii; *Emphyfema univerfale. Bouffiffure.*

Eft elaftica & flatulenta cutis intumefcentia.

Caufa eft expanfio aëris in fluidis latentis, qualis in cavo ipfius abdominis, in tympanite abdominali, accidit, & in emphyfematis fub cute fæpiùs obfervatur. Aërem elafticum generari 1° à putredine in animalibus aquâ fubmerfis docet obfervatio multiplex; 2° à fermentatione ex reliquiis alimentorum in primis viis colica flatulenta teftatur. Difcrepat à phlegmatiâ per elafticitatem partium, necnon ab anafarcâ per crepitum fub tactu.

1. *Pneumatofis à veneno* Linnæi Faun. Suec. n. 261. A.

Smolandi narrant à morfu colubri *afping* dicti corpora horrendum in modum intumefcere.

An flatu expanfo, an alio modo? ignoramus: Id à pluribus venenis fubitò fieri notum eft *Willif. de tympanite, pag. 146.*

2. *Pneumatofis à vulnere.* Littre Mem. de l'Ac. R. des Sc. 1713; *Tympanites univerfalis* Willifii cap. 4; Sennert. pag. 954; Haller Phyf. de tela cellulofa Tom. I. p. 13. A.

Juvenis Leodienfis vulnus punctim factum fub axillâ dextrâ in thoracem penetrans acceperat, poftridie toto corpore turgidus apparebat, non folùm pectore, fed dorfo, ventre, lumbis, fcroto, femoribus, brachiis, humeris, collo, vultuque, ut ne palpebras quidem diducere poffet, quia etiam in vertice ipfo, cute ubique diftensâ & tumefactâ, tumor ubique erat tenfus, & cum dolore non pauco. *Smetius.*

Similem cafum obfervavere *Sennertus* & *Willifius*; aërem in obliquo vulnere ex thorace exeuntem textum cellularem fubire, & per totum corpus infinuari facilè crediderim hiftoriâ fequenti fuffultus.

Ante duodecim annos miles, à nefariis lanionibus in fpecu Jovis deprehenfus, infufflatus eft tubulo in vulnus inguini inflictum immiffo; totum citò corpus intumuit, exceptis manibus, pedibufque; paulò poft crefcente colli tumore, & inde dyfpnœâ miles cultro fibi collum fcarificavit; fequenti die in Nofocomium delatus eft, cutis erat fanæ concolor, fed tenfa & elaftica, manibus tractata crepitabat; novas hic, illic incifiones cutis expoftulabat æger, ut levaretur à doloribus, & immobilitate artuum; folæ autem fcarificationes profuerunt. Eadem operatione utuntur Medici Guineenfes ad fanandos morbos chronicos; fic inflatos ægros potu fudorifico affumpto currere cogunt, ufquequò fudor accedat, & fic pneumatofis cum

morbo

morbo priori evanefcit. *Act. Societ. Harlem. T. VI p. 676*: eam curam in canibus inftituit cum fucceffu *Cl. Negre ibid. p. 688.*

Si quæ pneumatofis à flatu dependeat, ea certè quæ vulnus thoracis fequitur; interea *Willifius* hoc negat, & contendit hunc tumorem à fpirituum nerveorum agmine indignabundo, furente & tumultuario cutem fubeunte fieri; fic *Baglivi* meteorifmum abdominis à mufculòrum ejus fpafmo deducendum putat, errore haud abfimili.

Curam vide apud *Heifter. Chirurg. pag. 181.*

3. *Pneumatofis hyfterica.* Vide Sydenham. Diff. Ep. pag. 41.

Ut hyfteria omnes partes internas, ita & externas quandoque afficit, carnes fcilicet mufculofas, ut maxillam, humeros, manus, crura, tibias, nunc dolorem adducens, nunc tumorem, in quo genere is qui tibias diftendit tumor præ reliquis confpicuus eft; cùm enim in hydropicorum tumoribus duo hæc femper obfervari poffint, ut tumor fcilicet fub vefperam fe majorem exhibeat, tùm etiam ut paftæ inftar madentis veftigium digiti fortiùs impreffi, formamque referat, jam in hoc altero, tumor matutino tempore protuberantior eft, nec digito cedit prementi, aut veftigium ullum manet; plerumque etiam tibiarum alterutram tantùm inflat; de cætero five magnitudinem fpectes, five etiam fuperficiem, hydropicorum tumores ita ad amuffim æmulatur, ut ægræ fe haud facilè ab eâ quæ infedit fententiâ fe hydropes effe, dimoveri patiantur.

Illa pneumatofis cum diabete & ptyalifmo hyftericis alternat, ab his folvitur, his fuppreffis revertitur: *Vide Ill. Raulin des maladies vaporeufes, pag. 221.*

4. *Pneumatofis febrilis.* Vide River. obferv. 69 cent. 2. A.

Inflatio totius corporis in puero. Infans 18 menfium ætate toto corpore inflatus eft fubitò, cum febre; alter ejufdem familiæ ex eodem morbo interierat. Varia præfcripta remedia per 12 dies cathartica, aperientia, veficatoria; tandem alvifluxu & urinæ profluvio excitatis, fanatus eft.

Vidi & Chirurgum qui cùm diù quartanâ conflictaretur, toto corpore intumuit cum pallore, atque tumor in quibufdam locis erat quidem œdematofus; verùm in facie, pectore, manibus, furis erat fimul emphyfematofus, elafticus; per duos ferè annos auxilia medica ferè incaffum expertus eft; ille verò paucis ab hinc annis quater electrifatus, ita fubitò convaluit, ut vires, colorem, fomnum naturalem fimul recuperaverit, & tumor omnis evanuerit. *Vide Acta Societ. Reg. Monfpel. ann. 1751.*

Quid eft apoftema ventofum Avicennæ quod inter tendines & fub periofteo oriri tradit, quem flatum per vices accedere, currere, & membra difrumpere tradit? Eft fortè rheumatifmus flatuofus, *Nakir* Albucafis.

Nota. Adolefcens dùm enfis tractandi arte informabatur, & pro more folito ah! ah! clamaret, gladio præpilato commilitonis in faucibus percuffus eft, atque die fequenti media pars pectoris antica, abdominif-

que cutis emphysemate mirè intumuit, cum dolore & febre; undecim phlebotomias passus est, & sic sanatus, narrante *Illustrissimo Professore Antonio Fizes.*

Adolescens ab aratri mole in pectore compressus, & magno conatu equum coercens, fractâ costâ toto corpore intumuit, cum sensu stuporis, voce clangosâ; cutis ubivis premeretur strepitum edebat, ut charta pergamena; sectâ venâ aër cum sibilo, simulque sanguis effluebat. Curatus est diversis cutis scarificationibus, & fomentis resolventibus. *Daniel Hoffman. Dissert. de aëre factitio, Disput. Halleri, Tom. 3.*

In bobus dysenteriâ epidemicâ affectis familiaris est pneumatosis, non tamen universalis, Hippiatris cognita; ea diversas dorsi & lumborum partes obsidet. Si manu prematur hæc pars, dolet animal, & pars sonitum levem edit; sectis eorum cadaveribus, ipse inveni pulmones emphysemate distensos; eadem emphysemata in equis observavi.

P. de Sorbait in *Act. Naturæ Curiosorum*, narrat apud Austriacos endemicam esse pneumatosim, quam ipse emphysema, Germani verò *Rausch* appellant, quæque suffitu è foliis myrthi vulgò sanatur; sed hæc ex auditu narrat.

VII. ANASARCA; *Leucophlegma* Platonis; *Hyposarcidios* Hippocratis IV de Rat. Vict. in Acut. *Ileus* Hippocratis Foesii pag. 555, *Phlegmatites* Aretæi de Diut. Lib. II, Gorræi Defin.; *Anasarca* Galeni; *Episarcidium*, *Catasarca* Galeni in Hipp. de Diæta Acut.; *Intercus* Latinis; *Leucophlegmatia* Cælii Aureliani. M. C. Lib. III. c. 8; Gorræi Definit. *Hydropisis vera* & *hyposarca* Gordon. de passionibus hepatis; *Pituita alba* Gorræi; *Hyposarca* Dodon. p. 575 & Jonston. Idea Medic.; *Phlegmatia* Junckeri Tab. 87; *Hydrops universalis* Auctorum; Gallis *Anasarque*, *Hydropisie par infiltration.*

Character. Est cutis totius intumescentia, mollis, pallida, non elastica.

Diversis gradibus diversa nomina generica malè tribuit *Proculus*, teste *Cælio Aureliano*, ut leucophlegmatiæ initio morbi, catasarcæ vel anasarcæ statui, &c. cùm enim quivis morbus suos gradus, sua stadia habeat, nulla est ratio cur huic diversa nomina tribuamus, non verò alteri; unde nominum multiplicatio vana.

Sedes est in textu celluloso totum corpus ambiente, ipsiusque musculos, tunicasque subeunte. In hoc itaque lympha aquosa & copiosa si cumuletur, fit tumor mollis, vestigium digiti fortiùs impressi retinens, pallidus & squalidus, per totum corpus diffusus.

Hinc differt a phlegmatiâ in quâ tantùm partes infimæ vespere tument, manè detumescunt; in anasarcâ verò totus habitus tumet, ut etiam manè magis tumeant partes, potissimùm palpebræ genæ, accedit difficultas respirandi, lassitudo, inappetentia, urinæ tenues, aqueæ, febricula, sæpe somnus non levans.

1. *Anafarca metaftatica.* C.

Illam fic voco quæ fuppreffis evacuationibus folitis fanguinis, urinæ, hæmorrhoïdum, diarrhœæ, ulceris, fupervenit. Cùm enim moles fanguinis ac proinde lymphæ crefcit in vafis, preffio lateralis in vaforum lymphaticorum ofcula pari paffu crefcit; hinc uberior ingreffus lymphæ in ea, & inde in adipofa quæ textum cellularem conftituunt; textus autem illius cellulæ implentur & diftenduntur eadem vi quâ follis hydroftaticus. Ex hac feri diffufione laxantur carnes, motus cordis debilior evadit, vix cruor ad vafa cutanea pervenire poteft; hinc pallor, frigus, mollities, corporis gravitas, fegnities. Cùm autem aliqualis fit transfluxus, tardus tamen lymphæ è cellulis in venas, ex arteriis lymphaticis in cellulas, ejus liquidi putredo arcetur, aut tardiùs fit; hinc minùs periculum in anafarcâ quàm in afcite.

Curatio. Eò debet collineare Medicus, ut preffionem lateralem fanguinis in vaforum parietes, & lymphæ in fanguine prædominium tollat.

1°. Ut primum fcopum obtineat neceffum eft fuppreffa catamenia, fuppreffas hæmorrhoïdes revocare, unicâ præmiffâ phlebotomiâ, medicamentis diureticis, emmenagogis, martialibus, refinofis, formâ jufculi, apozematis, ptifanæ, pulveris, opiatæ. Huc fpectant potiffimùm radices afparagi, rufci, eryngii, pimpinellæ, apii, petrofelini, dauci, menthæ, dictamni, capparidis, ononidis, cùrcumæ, cyperi, galangæ; folia tanaceti, matricariæ, abfinthii, ruthæ, menthæ; flores croci, calendulæ, matricariæ.

2° Succi, affa fœtida, bdellium, opoponax, myrrha, aloë, ut lympha excedens eliminetur, conveniunt, quæ alvum, urinam, fudores, vomitum movent; fed potiffimùm conducunt cathartica & diuretica; cathartica autem hydragoga cæteris maritata maximè profunt, nec non tonica aperientia. Huc refer jalappam, fcamoneum, iridem, fambucum, fyrupum de rhamno, aquam vitæ Germanicam, rheum, mannam. Diureticis accenfe præter radices & herbas cichorii, chærophylli, eryngii, rufci, &c, millepedes, cineres plantarum, ut geniftæ; fabæ, in vino albo infufos, corticem radicis ulmi, cochleariam, apium, nafturtium aquaticum, trifolium aquaticum, rubiam, balfama, terebinthinam, boracem, tartarum.

3° Demùm evacuatis aquis fuperfluis tonus eft vafis reftituendus ufu martialium, cinnamomi, macis, caffiæ ligneæ, rhei, myrobalanorum, aquis thermalibus, ammochafia, laconicis, fuffitibus aromaticis. Plurima exempla anafarcæ per fonticulum aut fcarificationem, ambuftionem, aquis effluentibus fanatæ vide apud *Hallerum Phyfiol. T. I pag.* 14.

Hujus varietas eft.

a *Anafarca periodica.*

Sex octove diebus antequam fluerent catamenia, intumefcebat toto corporis habitu virgo viginti quatuor annos nata; in quacumque corporis parte imprimeretur digitus, illius veftigium retinebat, tumor ille evanefcebat in ea ratione quâ fluebant menfes. Tertiùm redibat morbus cùm virginem invifi prædictis fymptomatibus laborantem; folutionem morbi, quæ priùs fucceffe-

ſucceſſerat, exſpectavi, & reapſe eadem die quâ fluxerunt catamenia, tu-morem decreſcere, & cum menſibus deficientibus penitus evaneſcere ob-ſervavi. Exacto tempore illo, præmiſſis præmittendis, juſcula refrigerantia, chalybem fractâ & interpolatâ doſi præſcripſi, inſtanti menſtruâ purgatione, opiata cum antihyſtericis maritata uſurpavi, & non rediit anaſarca. Ob-ſervatio *Clariſſ. Doctoris Brouſſounet.*

b. *Anaſarca ab adiapneuſtiâ.*

Tertiâ morbi die ruſticum inviſebam qui obſidebatur tumore molli per totum corpus diffuſo; referebat ille ſe poſt meſſem factam ſanum recu-buiſſe; manè verò ſequenti ſurgere non potuiſſe propter corporis intume-ſcentiam. Inter varia reſponſa quæſtionibus à me factis, dixit ſe recubuiſſe ſuper ſtramen in loco humido. Hanc cauſam morbo natales dediſſe judicans juſſi, ut linteis calidis perfricaretur, ut panibus mox è furno extractis coo-periretur, pro potu biberet decoctum calidum radicis ruſci, quâ methodo intra biduum redintegratur perſpiratio, & evaneſcit anaſarca. Communicabat *Clariſſ. Doctor Brouſſounet.*

2. *Anaſarca à fluxu.* C.

Talis eſt ea quæ longis hæmorrhoidum, catameniorum fluxibus, hæmor-rhagiis, phlebotomiis repetitis, necnon diarrhœis, lienteriis, diabeti, &c, ſupervenit. In hoc caſu ob virium vitalium & digeſtivarum exolutionem chylus craſſus & crudus, ſanguini mixtus, non ſatis elaboratus, non po-teſt reparare cruoris jacturas; totus ſanguis chyloſus, aqueus, crudus eva-dit, unde obſtruuntur ultima vaſa, & ſerum in lymphatica, hinc in adi-poſa vaſa fertur uberiùs, in illis ſtagnat, cumulatur.

Scopus Medici eſt ut 1° vires fractas ſuſtineat analepticis, ſtomachicis, cibis facillimæ coctionis, abſtinendo ab omnibus medicaminibus, quæ eva-cuando vires ulteriùs exhaurirent; 2° ut tonum vaſis laxatis, & fluxilita-tem congeſtis liquidis conciliet citra ullam irritationem; uſus autem docuit diætam lacteam his indicationibus ſatisfacere, quod expertus ſum ex ſuaſu *Alexandri Tralliani*; interim non negligenda aqua in quâ rheum & ferrum cum cinnamomo infuſa fuerint.

3. *Anaſarca exanthematica.* C.

Ea eſt quæ ſcabiei ſuppreſſæ, quæ puerulis à rubeolâ, variolâ retrogreſ-ſâ, ſimilibuſque morbis cutaneis ſupervenit.

Huic præter generalia remedia competunt maximè curcuma & radix la-pathi acuti in juſculis; feliciter ſanatum hunc morbum, necnon aſcitem ex eodem principio oriundum vidi indutâ ſcabioſi tunicâ, ſeu ſcabie reſumptâ.

In eâ verò quæ à rubeolâ ſuppreſsâ non ſatis erumpente ſupervenit, auxilia generalia, ſed potiſſimùm ſerum lactis ſucco chærophylli alteratum proſunt.

4. *Anaſarca à febribus.* C.

Ea eſt quæ ab obſtructione hepatis lienis febres intermittentes foventi-bus, ut quartanam, tertianam, ortum ducit.

Illa

Illa ſpecies eodem modo curatur ac aſcites febri intermittenti ſuperveniens. Conſule *Sydenham de febr. intermitt.*

5. *Anaſarca gravidarum* Puzos pag. 82.

Si phlegmatiæ limites tumor œdematoſus excedat, tunc intumeſcunt hinc & inde lumbi, qui tumor vulgò *le Bourlet* dicitur; partes ſuperiores, ut manus, facies ſimul intumeſcunt; vera anaſarca eſt à phlegmatiâ quoad prognoſim longè diſcrepans, maximè ſi febris hectica, & polydipſia accedant.

In hoc caſu uſurpanda ſunt juſcula aperientia ex cichorio ſylveſtri, ſyſimbrio aquatico, chærophyllo, & cryſtallo minerali, vel ſale Glauberi; cathartica identidem uſurpanda; opiata dein aperiens præſcribetur ex millepedibus, viperis, antimonio diaphoretico, amaris & febrifugis; imò initio una proderit phlebotomia, nec diæta ſicca negligenda eſt; partus prœmaturus eſt exſpectandus.

Si verò his reſiſtat anaſarca, partus non vicinius ſit, creſcat tumor, dyſpnœa moleſtet, timenduſque ſit aſcites, vel hydrothorax; tunc labia vulvæ quæ ultra modum turgere ſolent, vel infima pars tibiæ leviter incidenda ſunt, unde uber ſeri proventus, & partûs facilior exſpectatio, à quo ſananda eſt mulier.

6. *Anaſarca hyſterica; Leucophlegmatie hyſtérique.* C.

Ea eſt quæ mulieribus hyſtericis, ſiccis, melancholicis, ſupervenit, v. g. poſt ſynochum mediâ æſtate; in hac veſtigia digiti prementis cutis vix retinet, unde à ſeroſâ, ſeu flaccidâ differt.

Cathartica & diuretica nocent; ſerum lactis, urinæ fluxum reſtituit; hoc ſolo per menſem continuato corpus detumeſcit, lac aſininum deinde feliciter uſurpatur. *Pomme Eſſai ſur les vapeurs, obſ. 16. pag. 145.*

Differt à phlegmatiâ, quòd brachia, manus, facies ipſa intumeſcant etiam veſpere.

Eam ſpeciem vidi olim diabete terminatam in muliere hyſtericâ.

7. *Anaſarca Americana*; *Mal d'eſtomac* Labat Voyage en Amérique. Chevalier des maladies d'Amérique. C.

Nomen vulgare ineptum eſt; morbus enim eſt vera anaſarca, juxta deſcriptionem *Patris Labat.* 1° Pallent etenim ægri, tumeſcunt, cum aliquali flavedine, pedes, tibiæ, totum corpus, & potiſſimùm facies, ſi fides ſit *D. Chevalier*, œdematosè turgeſcunt: 2° ſummâ laſſitudine proſtrati ſunt: 3° cum cephalalgiâ gravativâ: 4° inde ſomnolentia continua; 5° epigaſtrium & abdomen intumeſcunt, & tandem aſcitici fiunt.

Tribuitur hic morbus eſui cancrorum, qui vulgò *Crabes* dicuntur, utpote cibo dyſpepto, gravi, niſi corrigatur cruditas vino & aquâ vitæ ſacchari vulgò *Taſia*; ſæpiùs ortum ducit à decubitu ſub dio, mœrore. Nigritæ Braſilienſes qui duriſſimè tractantur, huic ſunt obnoxii, & ut ſanentur ab hero dimittuntur rus, ubi libertate fruuntur, mœrorem diſcutiunt, & fructus acajou ſubacidi uſu intra paucos dies convaleſcunt. Apud Europæos qui in Americâ degunt, hic morbus familiariſſimus eſt; illi verò utuntur in curationis initio potibus cardiacis & ſudorificis, balneis calidis, cibo fa-

cilis digeſtionis, vino generoſo, dein verò auxiliis hilaritatem conciliantibus, & potiſſimùm exercitio ita vehementi, ut ſudor copioſus proritetur.

8. *Anaſarca rachialgica* Theod. Zelſt de dolore colico-ſcorbutico in hydropem mutato, Tract. de podagrâ, pag. 30 ann. 1738. C.

Eſt faciei, pedum, manuum, ventriſque tumor cum dyſpnœâ, pulſu debili, inæquali, urinâ rubrâ, biliosâ, clarâ, arenulis refertâ, parcâ, ſuccedens colicæ ſcorbuticæ, ſeu rachialgiæ, quam arthritidem intropulſam putat *Theod. à Zelſt.*

Laudat maximè aquam gemmarum pini per fermentationem paratam, ad unc. ſex; tincturam mineræ martis nativæ, ad unc. duas; tincturam vermium maïalium drach. 1. ſyrupi de cichorio compoſiti cum rheo drach. ſex, de quâ mixturâ ſingulis bihoriis ſumat unc. duas.

9. *Anaſarca purulenta*, Haller Phyſiol. Tom. I. p. 14; Jac. Nic. Weiſs progr. 5.

Eſt intumeſcentia cutanea à pure diffuſo intra telam celluloſam.

10. *Anaſarca hydropotarum* De Meyſerey Malad. des Armées, 571. C.

Ea eſt quæ ab alimentis aquoſis, frugibus horæis, aquis mollioribus, cœnoſis, aut etiam acidulis intempeſtivè adhibitis procedit. Curatur diæta exſiccante, carne toſta, vino generoſo albo, vel cereviſiâ, ptiſanis diureticis vel ſudorificis, catharticis hydragogis: tibiæ in ſitu horizontali ſunt ſervandæ; linteis panniſve ſiccis calidis fovendæ, molliter fricandæ; lateribus calefactis, furfure calido, avena fervida involvendæ; prodeſt etiam fotus ex aqua vitæ camphorata, addito ſale ammoniaco &c, modò nulla ſint erythemata.

11. *Anaſarca urinoſa*, *Leucophlegmatie urineuſe* Journ. de Medec. Nov. 1765 p. 421.

Pluries ſupervenerat puero iſchuria calculoſa affecto; extracto per lithotomiam calculo veſicæ, is tamen iterum incidit in iſchuriam nephroſpaticam, unde anaſarca urinoſa, ſopor, tumor univerſalis ad collum uſque ſenſim aſcendens, pulſus durus, depreſſus, hypogaſtrium vacuum.

Linteis humidis tepidiſque omni horæ quadrante mutatis per quadrihorium æger involutus fuit, multamque frigidam bibit, ſyncope acceſſit, urina ubertim fluxit, hinc ſalvus evaſit.

VIII. PHLEGMATIA, *Leucophlegmatia* F. Plateri; Gallicè *Œdématie.* Vandermonde *Infiltration des jambes* : *Piés enflés.* Dictionn. de Santé. Ægri *Œdipi.*

Eſt intumeſcentia œdematoſa artuum inferiorum, ſeu turgeſcentia mollis, non elaſtica, cuti concolor, indolens; in diverſis tamen ſpeciebus varia.

1. *Phlegmatia vulgaris*; *Leucophlegmatia* Veterum; *Enflure œdémateuſe*; *Infiltration ſéreuſe.* C.

Prodromus eſt & comes 1° aſcitis; 2° anaſarcæ; 3° hydrothoracis; 4° pediſſequa empyematis; 5° prodromus puerperii; 6° comes chloroſeos aurigi-

auriginis ; 7° quandoque morbus folitarius ; harum verò varietatum , aut fpecierum figna diftinctiva defiderantur. In genere tumor incipit à malleolis , vefpere crefcit , mane minuitur , aut evanefcit , digiti prementis veftigium fervat , fubpellucidus eft , fenfim ad tibias , dein ad femora , lumbos afcendit. Curatur diureticis , catharticis , aperientibus , tonicis , martialibus , ut afcites ; necnon topicis , potiffimùm foliis ebuli , aut fambuci fub cineribus coctis , calidis , artus involventibus , necnon foliis hederæ in aquâ , aut vino coctis , & calidè applicatis.

2. *Phlegmatia hyfterica* Sydenhami de paffione hyftericâ. C.

Ea fpecies à nullo alio Auctore memorata differt à priori ex eo quod tumor digito preffus illicò reftituatur , feu veftigium digiti non fervet ; quod etiam faciei pallore non ftipetur. An pneumatofis ? Verùm tumor non crepitat.

3. *Phlegmatia lactea* D. Levret ; *Infiltration laiteufe* Journ. de Medec. Juill. 1759 des Mem. de l'Acad. R. de Chir.

Differt à vulgari , 1° quòd puerperas , raró verò nutrices , aggrediatur ; 2° quòd lactis uterini , aut mammaris repreffionem fequatur ; 3° quòd ab hyfteralgiâ lacteâ incipiat ; 4° quòd infarctus circa inguina fit initio dolorificus ; 5° quòd crura & dein tibiæ , demùm pedes fucceffivè tenfione , dolore afficiantur , non verò ordine retrogrado , ut in vulgari , feu ferosâ ; 6° quòd dum partes intumefcunt dolor recedat ; 7° quòd tumor fit opacus , non pellucidus.

4. *Phlegmatia gravidarum : Œdématie des femmes groffes. Enflure des extrémités aux femmes groffes* Puzos pag. 84 ; Mauriceau lib. 1. cap. 17. L.

Familiaris eft ultimo ac penultimo graviditatis menfe tumor œdematofus pedum , dein & tibiarum & femorum , fucceffivè afcendens , vefpere crefcens , noctu evanefcens , mane nullus ; qui tumor , licet vulgò tribuatur preffioni ab utero venis iliacis illatæ , aliquot ante partum diebus folet recedere , ubi tamen compreffio minimè imminuta eft. Ea varietas nullius ferè momenti eft ; curatur accedente partu ; prævertitur abftinentia à fitu erecto , aut ad fummum catharfi circa duos ultimos menfes adhibitâ.

Altera varietas ortum ducit à folito majori abdominis & uteri intumefcentiâ , unde dolor & pondus ; plures hac phlegmatiâ laborantes melius habent , fi ftent erectæ , quàm fi decumbant , & ftant ut faciliùs refpirent , cujus ratio mechanica facilè intelligitur , cùm ftantibus abdomen extrorfum magis protuberet , tantòque minùs furfum prematur diaphragma. Curatur difficiliùs ; interea quæ fanguini fluorem conciliant fuadenda , dein partus exfpectandus ; crefcente eo morbo jam eft anafarca gravidarum.

Si phlegmatia lumbos non tranfcendat , vigeatque fames , color faciei non fit plumbeus , & fi fexto , feptimove graviditatis menfe abdomen magis prominet quàm aliis , nono prominere confuevit , tunc vel graviditas eft duplicata , feu plures fœtus utero geftat mulier , vel hydrometrâ laborat , & citra noni menfis finem paritura certò eft. Hactenus *Puzos.*

Mulieres quæ duplicem fœtum utero gerunt , quæ pluries pepererunt ,

quæ multùm diùque pedibus insistunt, duobus ultimis potissimùm graviditatis mensibus sunt huic obnoxiæ, quia cùm premantur venæ iliacæ ab utero, lympha à sanguine represso, & in venis congesto ùberiùs in textum cellularem divertitur, ibique congeritur; sed si textus ille à quâcumque causâ sit solito laxior, vires cordis trusivæ minores, tunc impressio digiti foveam diuturniorem relinquit, & vespere magis intumescunt extrema, atque concurrit pressio iliacarum cum principio quod œdematiam in non gravidis excitat, vi scilicet imminutâ circulationis, unde utriusque habenda est ratio.

Phlegmatia gravidarum ab uteri in iliacas venas pressione tantùm orta, sponte post partum evanescit fluentibus lochiis; imminuitur etiam decubitu in lecto, quo pressio iliacarum minuitur; nec impedit illa œdematia phlebotomiam. Si concurrant varices tibiarum ab eodem principio oriundæ, illæ lenibus fasciis circumductis reprimendæ sunt, non verò aperiendæ. Si dolores crurum & tibiarum vexent ægram, phlebotomia ipsa indicatur, quæ contraindicatur ubi œdematia ab altero principio fovetur; ea autem phlebotomia è brachio tutò celebratur, non è pede.

Si concurrat solidorum laxitas, & virium cordis imminutio, sufficit durante graviditate ad topica adstringentia & tonica confugere; paretur scilicet vinum aromaticum ex decoctione foliorum roris marini, lauri, thymi, majoranæ, salviæ & lavendulæ, ana, manipul. 1; rosarum rubrarum manipul. semisse; balaustiorum & aluminis, ana, unc. 1: bulliant in vini rubri libris sex, ad tertiæ partis consumptionem; cola & servetur ad usum; lintea hoc vino calido madida bis vel ter in die partibus œdematosis applicentur.

5. *Phlegmatia à Menostasiâ*, Observat. 102. Lamotte des tumeurs. L.

Puellæ à suppressis catameniis supervenit chlorosis, scilicet faciei pallor, lassitudo, fastidium omnium, inappetentia, lumbago, gravitas femorum, eorumque, necnon tibiarum & brachiorum œdema.

Brachio sinistro multùm œdematoso, incisis tegumentis manûs inter ossa carpi, quæ respondent digitis annulari & auriculari, pollicis magnitudine, non solum copiosum serum succeffivè extillavit, & brachium detumuit; sed & hæc virgo inde convaluit.

6. *Phlegmatia ulcerosa*; *Blak-leg* Anglis; *homa* Cl. Linnæi. C.

Est tibiarum & pedum turgescentia œdematosa, & erysipelatosis ulceribus stipata.

Nil est frequentius illo symptomatum concursu, adeòque mirum est inde speciem singularem nondum fuisse constitutam.

Rubent, tumentque tibiæ, rubore quandoque livescente, cum calore molesto; inde exulcerantur, & fundunt serosi puris copiam. Signum imminentis exulcerationis est cuticulæ separatio à cute rubrâ, tensâ, dein vel à levi ictu, vel à pustulis rubris spontè obortis orditur suppuratio, quæ vel serosa, vel legitima, semper autem pertinacissima, nec œdematis inde fit imminutio.

Illa ulcera sunt duplicis indolis; vel enim est mera exsudatio seri ex cuticula

cuticulâ abrafâ, aut ulcere molli, humido, fungofo, & tunc diureticis jufculis, fimul & antifcorbuticis, ferum illud verfus renes derivandum, pars affecta ficcanda, tonicis fpirituofis, ut vino, aquâ vitæ camphoratâ, & fimilibus fovenda eft; huc conferunt unguenta ex foliis fclareæ; ipfa etiam folia parti admota: vel ulcera funt eryfipelaceo rubore in viciniis ftipata, pruriginofa, rodentia, & tunc calor & acrimonia temperantur medicamentis faturninis, ut ceruffâ, albo Rhafis, foliis adftringentibus, ut plantaginis, vel refrigerantibus, ut vitis, betæ, butyro illitis.

Si œdemate rigeant, duræ fint tibiæ, & doleant, exponantur vapori aquæ cum pauco aceto, vel pauxillo falis ammoniaci, deinde oleo palmæ illinantur, vel leviter frica cum flanella calida quæ exceperit fumum ambaræ, vel benzoini accenfi, vel aquæ fpirituofæ accenfæ. Si ulcera fint fordida, inungantur melle rofaceo, fpiritu vitrioli acidulato.

Ea omnia vana funt in fenibus, cachecticis, valetudinariis, imò in vegetis, nifi utantur diætâ vegetabili, identidem purgentur, fumptis remediis fanguini depurando & edulcorando aptis. Vide *Heifterum de eryfipelate, de ulceribus, &c.*

7. *Phlegmatia Malabarica; Hyperfarcofis ulcerofa pedum* Kempfer. obf. VIII. Amœn.; *Perical* Malabaris endemium, five *Pikal*, feu *pes febricitans; Pædarthrocaces* Chriftianis Sancti Thomæ familiaris; *Peju de Sancto Thoma* Lufitanis Indis. *Kojaffi* Japponenfibus. C.

Viget hic affectus maximè in montibus quos Chriftiani, Sancti Thomæ religionem amplexi, & ideò ex Provinciâ Coromandel à Paganis ejecti, incolere coacti funt, tribuiturque malum aquis nitrofis, acribus hujus loci. Indigenæ narrant à Diis gentilibus pœnam illam inflictam effe; verùm fimilem morbum in Ceilan & Omeræ in Japponiâ obfervavit *Kempferus.*

Crus tantum alterutrum afficitur à furâ ad pedes, genu nunquam, digiti rariùs; hanc partem fingulis menfibus cum lunæ incremento phlegmone corripit, quâ intra aliquot dies defervente, tumor tamen non remittit, fed in carnem vitiofam fecedit, ut ambitus cruris crefcente ætate, duplo, triplove major fit quàm fanis; craffities eft inæqualis, œdematofa, duriufcula, afpectu fcirrhofa, fungofâ, ulcerofâque fanie fcatens: qui hydrocelem fovent, à malo illo funt immunes; *Kempferus* fufpicatur offis cariem.

Malum eft infanabile, & licet fit nigricans & fœdum, non facilè in fphacelum degenerat; imò fi ulcufculis fcateat, non impedit bajulos ne gravia onera geftent, & palmas altas agiliter fcandant.

Morbum illum fublevant Malabarici excitatis circa femora & genua multis fonticulis, quibus fúnt toti veluti fafciati; aft ab ipfo mali initio poft paucos tantum inflammationis recurfus, fic avertitur feri acris influxus in tibias; ferius inftituti fonticuli non profunt.

Japponenfes verò tumorem fcarificant, & pluries moxâ comburunt.

8. *Phlegmatia elephantina;* An diverfa à Malabaricâ Kempferi? *Elephantia* P. Alpini Med. Ægypt. Amati Cent. II cur. 34. C.

Hac correpti pedes multis magnis duris tuberculis tumidos, magnos, at-

que deformes habent, elephantinis pedibus maximè ſimiles, cruribus etiam tumefactis, quod Malabaris non accidit; æger nullum dolorem patitur, ſed ad ambulandum ineptus eſt; interea capſulis ligneis calceorum loco utens pedetentim progreditur.

Tribuitur hic morbus piſcium & aquarum ſemiputridarum uſui, necnon cibis craſſis, ex bammiâ melochiâ, anguriâ batochel, eidemque principio tribuunt hernias, pneumatoceleſque ibi frequentes.

9. *Phlegmatia cruralis*, Zacuti Prax. L.

Vidi quinquies in gravidis octi-vel novimeſtribus crura tumida & aquoſo humore plena, ac œdematoſa ſimul labia uteri pudendi; ſcarificatis cruribus intra horam detumuere coxæ, & fœtus ad ſtatutum tempus ſervatus eſt: *Bonet. Mercur. Compital. p. 582.*

10. *Phlegmatia exanthematica.* C.

In confluente variola, cùm puſtulæ maximæ ſunt, cutis tenditur & intumeſcit; facies primò quidem, quippe ibi puſtulæ tument citius, dein collum; ſiccescentibus puſtulis facies detumeſcit, oculi palpebris tumidis antè clauſi aperiuntur, & tunc brachia, manus, deinde verò extrema infima intumeſcunt: Vide *Ptyaliſmum varioloſum.*

In miliari, tum primariâ, tum potiſſimùm ſymptomaticâ, quâ ſynochis & typhis non raró apud Septentrionales ſupervenit cum tuſſi & dyſpnœâ, inclinante morbo, non raró phlegmatia, imò abdominis intumeſcentia ſuccedit, cum vel ſine aridura partium ſuperiorum, donec tandem ſudoribus vel ſpontaneis, vel arte prolectis, ex toto cedat.

11. *Phlegmatia Delienſis*, Æſchines in Epiſtolis Philocrati.

In Inſula Delos endemia erat hæc phlegmatia in qua œdema, partibus inferioribus parcens, ſuperiores tantùm pallore & tumore afficiebat, potiſſimùm collum & pectus; hoc erat autem ſingulare quod non ſolùm facies, ſed etiam capilli albeſcerent: nulla febris, dolor nullus: hæc Apollinis irâ ſibi eveniſſe putabant.

IX. PHYSCONIA. *Hypoſarca* Ill. Linnæi Gen. Morb. 218.

Eſt intumeſcentia totius ferè abdominis à partibus ſolidis citra graviditatem.

Phyſconum nomine Græci indigitarunt homines ventricoſos; inde *Ptolomeus* cognominatus eſt *Phyſco* apud Ægyptios ex *Tito Livio.*

1. *Phyſconia hepatica* Cl. Cuſſon. Bonet. Sepulchr. de Graviditate falſa Obſ. 3. n. 8. 9. 10. Verduc Patholog. du Rachitis. (*a*) *ſcirrhodea* Georg. Segeri Miſc. Nat. Cur. Ann. IV. Obſ. 142: (*b*) *calculoſa* Bonet. Sepulchr. de hypochondrii tumore obſ. 5: (*c*) *hydatidoſa* Winckeri diſp. de hydatidibus apud Bonet. Med. Septentr. T. II. pag. 313. C.

Mulier ob ſuppreſſionem menſium gravida habebatur; hepar habuit quadraginta librarum pondus.

1º Puellulam primo ætatis anno optimæ ut videbatur conſtitutionis, eo elapſo,

elapſo, varia afflixere accidentia, primùm quidem levia, aſt quæ intrà ſex menſes mirè ingraveſcebant. Apparebat tumor totius abdominis durus, in hypogaſtrio maximus, ſummè dolorificus, ac plumbeus. Emiſſis urinis purulentis per aliquot dies, erumpentibus ad tertiam uſque vicem in pedibus præprimis ac collo quibuſdam, ſcorbuticorum adinſtar, maculis, accedente diarrhœa, intrà quatuor menſes, debitum naturæ ſolvit. Aperto poſt mortem corpuſculo, omentum cum meſenterio, magnâ parte, putredine abſumptum apparebat; pancreas putridum erat; ren ſiniſter diſciſſus copioſam fundebat ſaniem; hepar magnitudine donatum inſolitâ, pallidoque colore, totam abdominis replebat cavitatem.

2° A longo tempore conquerebatur mulier de tumore ac duritie hypochondrii dextri; adhibitis in caſſum remediis multigenis, ictero tandem correpta intra aliquot dies fato fungitur. Aperto cadavere, hepar repertum eſt impensè magnum, libras circiter 12 pendens, durum, flavum, calculis hinc inde flavis reſperſum: Veſica fellea, arenulis flavis & calculis duobus, meatus hepaticus calculo unico fœta erant.

3°. Diſſecto virginis 43 annos natæ, & abdominis tumore laborantis cadavere, inveniebatur hepar multis obſitum hydatidibus, quarum aliæ ovi gallinacei, aliæ ovi columbini, aliæ minoris erant magnitudinis.

Tumorem in regione hepatis à quindecim annis ferebat mulier quadragenaria, de anno in annum eò increverat tumor, ut vidua illa in procinctu duplicis partûs diceretur. Tumor externam hepatis figuram retinebat; erat duriſſimus, volumine monſtroſus; illo fortiter compreſſo, vix dolebat ægra; inter aſcendendum anhelabat; pedes nunquam intumuerunt, catamenia ritè fluxerunt. Pertæſa mulier illa medicamentorum, quæ clariſſimi Doctores per plures annos & ego per plures menſes in vanum uſurpabam, devoravit ſimul & ſemel drachmam unam & ſemiſſe mercurii dulcis, quod remedium in conſervâ enulæ campanæ exceptum in plures doſes partitum, & intra quinque dies aſſumendum præſcripſeram; ab aſſumpto remedio vix tres elapſæ erant horæ, cùm vividiſſimum dolorem in abdomine conqueritur, & inter cruciatus exclamat ſe perſentire aliquid è pectore in infimum ventrem ruens; interea evaneſcit tumor, & ferè exanimis in lecto procumbit ægra; illam inviſurus accedens vires proſtratas, pulſum vix micantem, inteſtina velut in aquâ innatantia deprehendo; compreſsâ levi manu parte quam priùs obſidebat tumor, dolorem acutum perſentiebat ægra; viribus per quatuor dies refocillatis, abdomen intumuit, ſenſibilis fit fluctuatio & jam ſeptimus excurrebat dies, quo clariſſimo *Doctore Farjeon* in conſilium vocato, paracenteſim inſtituendam decrevimus, juxta quam ad decem, quindecimve libras educta fuit aqua limpida; tribus verò à punctione diebus elapſis, redit aſcites, & non modò abdomen, ſed & totus corporis habitus intumeſcit; in hoc debellando hydrope incaſsùm uſurpavi hydragoga vegetabilia melioris notæ, ad mercurium dulcem & antimonium crudum confugiendum erat, quibus hydropem penitus fugavi, & ægram adeò perfectè ſanitati reſtitutam dedi, ut à ſanitate adeptâ tertius excurrat annus;

nus; nullum dolorem ampliùs perpeſſa in hepate, licet valdè compreſſo: ex communicat. *D. Brouſſounet* D. M.

2. *Phyſconia ſplenica* Cl. Cuſſon; (*a*) *emphractica* Haller Diſp. Pathol. T. IV. diſp. 109; Tulpii Obſ. Med. Lib. II. cap. 30. (*b*) *ſcirrhodea* Bonet. Sepulchr. de ventris tumore Obſ. 34. n. 3. C.

1°. Puer 9 annos natus, per remedia purgantia ab aſcite liberatus, graviſſimis dein tentatus in infimo ventre doloribus, hypochondrium ſiniſtrum tandem oculis & palpo exhibebat valde tumidum ac dolens. Præter alia in ipſius cadavere obſervata, deprehendebatur lien inſignis magnitudinis, aſt immutatæ figuræ, ſuper ventriculum aſſurgens, hepar reprimens, quoad colorem & conſiſtentiam hepati ſimilis, non ſcirrho, non ulcere, non inflammatione tentatus, verum ab uberiùs affluente, quàm tranſeunte ſanguine infarctus atque obſtructus.

Infans malè habitus à nutrice, & loco lactis altus graviore cibo, quàm tenella ætas ferendo fuit, collegit inde plurimum lenti ac viſcidi ſucci, infercientis uſque eò anguſta lienis vaſa, ut viſcus illud ſummoperè intumeſcens abdomen prorsùs diſtenderit, contabeſcente interim corpore univerſo. Sublatâ obſtructione & imminutâ uberiori ſucci copiâ, decrevit tam manifeſtè lien; ut luce clariùs apparuerit tumorem hunc, non tam fuiſſe à malâ conformatione, quàm à redundante alimento.

2°. Refert ex *Hyppol. Boſco Theoph. Bonetus* ſectionem mulieris laborantis ſcirrho lienis in tantam molem excreti, ut totum ferè repleret abdomen & libras 33 penderet. Morbum præfatum decem & ſeptem annos mulier tulit, munia ſua de cætero obiens. Exemplis ſimilibus ſcatent hiſtoriæ Medicæ, quæ brevitatis ergò miſſa facimus apud *Schenkium*, in *Boneti Sepulchreto*, *Medicinâ Septentrionali*, &c. legenda.

3. *Phyſconia renalis*: Cl. Cuſſon, Bonet. Sepulchr. de gravid. falſa Obſ. 3. n. 7. (*a*) *calculoſa* Plater Obſ. L. II. p. 449; River. Cent. IV. obſ. 34. (*b*) *ſarcomatico-cyſtica*, Haller Diſp. Pathol. diſp. 114. C.

In cadavere muliebri *Franc. Plazzonus* unum dumtaxat renem invenit in medio ventre ſitum tantæ molis ut initio fœminam prægnantem putaret, *Rhodius Mantiſſ. anatom. obſerv.* 32.

1° Nobilis quædam matrona multos annos graviſſimis renum doloribus, ſiniſtro præſertim in latere, divexabatur; & quatuor decies uterum geſtans toties ante abſolutum graviditatis terminum parturiebat. Tandem unâ cum ætate doloribus invaleſcentibus de dextri præſertim lateris dolore, ita ut nec contactum nec decubitum in illam partem ferre poſſet, conquerebatur: rejectis interim, toto morbi tempore, multis calculis & puris ac ſanguinis copiâ per urinas, accedente inſuper graviſſimo ſtomachi & gutturis ardore. Culter anatomicus exhibebat renem ſiniſtrum penitus conſumptum, puriforme, ſinubus amplis, ſcirrhoſis tuberculis refertum, cum uretere dilatatiſſimo, inteſtini ſimili; dextrum verò renem tumidum, in immenſum adauctum, in quo per medium diſſecto, calculus tantæ molis nidulabatur ut ſinum ſecundum omninò adimpleret &c: *Riverius* renem vidit calculis 22 refer-

refertum in magnitudinem nativâ quadruplo majorem excreviſſe.

2° Refert *Joan. Martin. Ottus* caſum fabri ferrarii qui biennio ante mortem perſenſit in ſiniſtro lumborum latere tumorem abdomen, eâ in parte præprimis ac ſiniſtro hypochondrio, maximopere tandem diſtendentem, borborygmos, jejuno præſertim ventriculo, edentem ac ſi verum quoddam animal intus deliteſceret & vocem, ſeſe hinc inde commovendo, ederet: hanc moleſtiam cibis ingeſtis mitigare diu noverat æger: increverunt in dies ſymptomata; acceſſit immedicabilis dyſpnœa, inſultus apoplecticus, dyſphagia, pſelliſmus, dextro lateri hemiplegia, mors. Aperto abdomine mox prodibat corpus immane, globoſum, tenſum, vaſis ſanguiferis ac nerveis dives, magnitudinis cucurbitæ mediocris, inflammatione gangrænodea inferne tactum, intùs farctum ſanguine fuſco, copioſo, parum vel nihil fœtente, conjuncto cum ſubſtantiâ flaveſcente, ſpongiosâ, lamellatim ſibi incumbente; in quâ hinc inde apparebant vomicæ atro ſanguine ac pure collecto diſtentæ. Nihil erat morboſum hocce corpus præter partem renis ſiniſtri dimidiam; illæſa ac ſana erat renis ejuſdem medietas altera.

4. *Phyſconia uterina* Boneti Sepulchret. de gravidit. falſâ, obſ. 2 n. 5, 6, 7. C.

In muliere quæ utero geſtare putabatur, uterus apparuit undique diſtentus, durus, craſſitie quinque digitorum, pendens libras novem cum dimidiâ, in capacitate maſſa carnea concreverat. In alterâ uterus poſt partum tantam molem retinuit, ut totum infimum ventrem ſolus occuparet. In altera utero adnata erat exteriùs excreſcentia candida, ſeu lipoma.

5. *Phyſconia ab ovario.* Monroo Eſſais d'*Edinburg* tom VI art. 74 obſerv. 1.

Mulieri 36 annos natæ priùs hydrometrâ graviditatem mentiente affectæ; catamenia quæ eruperant ſtetere, venter intumuit cum omnibus graviditatis alterius ſignis; ſub finem noni menſis acceſſere tormina partûs in quibus obiit. Aperto cadavere, inventum ovarium dextrum molis graviditatem mentientis intùs cellulis farctum, & intra cellulas materiem ſteatomatoſam obſervavit *Monroo*, vaſis ſanguiferis in ejus molis ſuperficie repentibus; præterea lien mollis erat, ſuperficies viſcerum nigro humore infecta, cyſtis fellea plena grumis, mori fructus colore & ſuperficie referentibus, ſexdecim aquæ brunneæ libræ in abdomine.

6. *Phyſconia meſenterica* Cl. Cuſſon: (*a*) *hydatidoſa* Greg. Horſtii Lib. V. Obſ. 33, Tulpii Obſ. Lib. II. c. 34; (*b*) *ſtrumoſa*, Bonet ex Rudnicio de ventr. tumore Obſ. X. n. 15; Ambr. Parei Lib. VII c. 21, Scultet. Armamentar. Chirurg. Obſ. 38; (*c*) *ſcirrhodea*, Marc. Donati Hiſt. Med. mir. lib. VII, c. 15, Claudin. Conſult. Sect. II. conſ. 134, Trincavell. Lib. III Conſ. 22, Riolan. Anthropogr. lib. II, c. 26, Morgagni de ſedib. & cauſ. morb. Epiſt. 39 n° 2 Tom. II; (*d*) *ſarcomatica* Bonet. Sepulchr. de falſa gravid. Obſ. 3 n. 1; (*e*) *ſteatomatoſa*, Barth. Cabrol. Obſ. 33 & 35, Tulpii Obſ. Lib. II c. 32 & 33, Joh. Lechelii apud Bonet. Med. Sept. T. II p. 486; idem Collect. Acad. Tom. III p. 585; Hierne Collect. Acad. Tom. III

p. 226 Obf. 166. (*f*) *fungofa*, Bonet. Sepulchr. de gravidit. f.l'a Obf. 3. C.

1°. Juvencula, altero poft nuptias anno, cœpit variis torqueri in imo ventre & hypochondriis doloribus, qui nunc omnino evanefcebant, nunc ad lipothymiam ufque fæviebant: pallebat facies; venter in tumorem furgebat inæqualem. Irritis Empiricorum ineptiis nec-non Medicorum confiliis ita increverunt dolores, præprimis circa uterum, parturientium inftar, ut obftetrix accerfita vel molam vel fimile quid ex utero proditurum expectaret: fed præter aquea quædam effluvia nihil apparuit; & dolores paulatim omninò remiferunt: interpofitis diebus aliquot tumor ventris & dolores aucti funt. Purgantibus, cataplafmate & infeffionibus adhibitis fubfidit infigniter tumor; dolores fere fublati; ægrâ rurfùs munia domeftica perficere incipiente. Haud ita multò poft accedentibus fubitò convulfionibus, ea ipfa die vitam cum morte commutat. Aperto cadavere loco glandularum mefenterii apparuerunt veficæ venulis ejufdem implicitæ ac tectæ, uti & toti mefenterio hinc indè adnatæ, ultra viginti omnes inter fe connexæ, mole variæ, aquâ limpidiffimâ turgentes: harum maxima caput infantis, fex aliæ pugnum, reliquæ ova gallinacea & columbina æquabant.

Filia celebris pharmacopolæ, diffecta poft obitum ob afcitem, oftendit in mefenterio fuo infignem tumorem libras viginti ponderantem, involucro membranaceo extus tectum, intùs verò refertum veficulis pluribus aquâ limpidâ diftentis. Increvit tàm lentè hæc moles, ut prægnationis fufpicionem moverit: fed elapfo partûs tempore, conflixit deinceps mifera hæc integrum triennium cum funeftiffima afcitis fpecie; adeò ut vix unquam fpiritum liberè traxerit. Huic Phyfconiæ fpeciei, ruptis veficulis, focius acceffit afcites.

2°. Virum ingluviei deditum varii corripuerunt affectus, qui quidem curati, nufquam tamen in totum fublati funt: tandem totius abdominis inæqualem tumorem percipiens, fenfimque languore univerfali affectus dolorem in lumbis gravativum, in finiftro hypochondrio obtufum & fub ventriculo tranfverfalem, conftrictorium, conqueftus eft: Irritis remediis fenfim contabuit. Aperto cadavere obfervabantur glandulæ omnes tùm mefenterii, tùm externæ abdominis, maximè in regione lumbari, induratæ; cellulæ inteftini coli fcybalis, fruftifque cafeorum ingeftorum ferè omnes infarctæ; denique lien cruftâ fuboffeâ partim obductus.

Mulieri fexagenariæ ab octo annis abdominis tumor cœperat fenfim atque indolenter ad fummam magnitudinem progredi: interim naturæ, animæ, ac vitæ munia, perinde ferè ac fana, ægra obibat: duobus antè mortem menfibus tantum lecto fe tradere coacta fuit, febre fuperveniente. Secto cadavere inventum eft mefenterium tumore miro ac propè incredibili turgens librarum decem & femis pondere, totum extus fcirrhofum, folis parte fui pofticâ lumborum vertebris adhærens, anticâ autem peritonæo fcirrhofo pariter ac prorfùs cartilagineo, nullatenus verò inteftinis, aliifque partibus, quibus velut connatum alligatur. In ipfo fuberant infiniti tumores cyftici materiâ variâ, aquofâ nimirùm, oleofâ, melleâ, febaceâ, albugineâ, pultaceâ referti,

referti, &c..... Aquæ ſitulam habebat abdominis cavum, aſcite in phyſconiæ ſocietatem tandem veniente.

3° Puer oɛtennis ab alio puero fuſte circa lumbos percuſſus, aliquot diebus poſt malè habere cœpit, & ſeptimanis aliquot præteritis, licet ad vitæ tempus ultimum cibo ſufficienti nutriretur, tabe aſſumptus obiit. Huic licet nec tuſſis moleſta eſſet, nec febri laboraret; nihilominùs tamquam phthiſicus à quodam tractatus fuit. Parentibus mortis cauſam intelligere cupientibus, decreta eſt mortui pueri exenteratio. Cadavere denudato, abdomen turgidum & utrinque circà umbilici regionem renitens inventum eſt: quo aperto glandulæ meſeræi non ſolùm tumentes, ſed etiam ſcirrhoſæ apparebant, atque ita conglobatæ ut duorum pugnorum magnitudinem ſuperarent. In thorace & pulmonibus vitii nihil penitus occurrit. Varietatis hujuſcemodi Hiſtorias habent *Claudinus*, *Trincavellius*, *Riolanus*, *Morgagnius* locis citatis.

4° Refert *Bonetus* ex *Welſchio* mulierem Pariſiis viſam fuiſſe ingenti totius abdominis tumore correptam cum aliquo lumborum dolore, quam Medici quidam gravidam exiſtimantes ad partum accingi jubebant, parùm omnino proficientes. Abdomen univerſum quod tractatum, non aquæ, ſed carnis duræ conſiſtentiam præ ſe ferebat, ita elevaverat tumor, ut geminos utero geſtare videretur: cæterum aderat appetitus; alvi & veſicæ beneficio liberè fruebatur mulier, de re aliâ nullâ conqueſta, niſi de tumoris moleſtiâ & indecentiâ. Accitus poſteà *Honoræus* bono animo hanc eſſe jubebat, reique familiari operam dare, neque de onere illo die deponendo quidquam ultra cogitare; prægnationem enim hanc non eſſe, ſed meſenterii ſarcoma, cujus ſcilicet glandulæ mirum in modum intumuerant, accedente quâdam inſenſibili ſyſſarcoſi: tres jam eodem affectu laborantes fœminas ſibi olim fuiſſe obſervatas.

5° Puella menſes nata tredecim inſigni ventris tumore ac tenſione vexabatur, tanto reſpirationi facto impedimento, ut ſtatim, ſuffocatione jugulanda videretur. Tumoris ad ilia utrimque pertingentis aliqualis palpo deprehendebatur circumſcriptio: quinque adhuc menſes ferè duravit affectus hujuſcemodi, quem intrà octiduum lethalem pronuntiabant optimæ notæ Medici ac Chirurgi. Factâ cadaveris ſectione occurrebat in ſiniſtro latere tuber immenſæ molis cyſti duplici venis varicoſis intertextâ præditum, libras 10 pendens, materiâ pulmentum, ova cocta, ficus, carnem referente farctum, tuberibus tribus aliis, pondere trium librarum, quoad cyſtidem & materiem contentam ſimilibus fœtum, quod ab apophyſibus tranſverſalibus vertebrarum lumbarium ortum ducens, deinde ſub liene tranſiens totum id latus occupabat; dextrum verò latus tenebant duo itidem immenſa tubera prope vertebras originem trahentia, quoad cyſtidem & incluſam materiam ſimilia, libras 4 pendentia: quorum alterum cavam jecoris partem adimplebat; alterum ad os uſque pubis deſcendebat. Diaphragmate ad claviculas impulſo duorum digitorum ſpatium pulmonibus non erat reliquum. Sana erant reliqua omnia thoracis atque abdominis viſcera.

Puerō intrà biennium excrevit abdomen in eam molem ut crederetur firmiter afcite laborare. Sed fectio cadaveri deinceps adhibita, invenit tamen illic nihil liquoris; verùm ingens folummodò fteatoma quod ex mefenterii glandulis excrefcens devenerat in eam magnitudinem; ut bilanci impofitum ultra libras octodecim ponderaret. Erant jecur, lien, ventriculus illæfa, pancreas pingue ac ponderofam, & alterutrum latus rene fuo deftitutum....

Steatoma mefenterii capitis magnitudine, fenfu gravitatis, doloribus per intervalla, & vomitionibus ftipatum; quandoque diarrhœa torminofa accedebat; pedes ante obitum œdematofi fuerunt, nullum ferum in abdomine.

Miles quem hydropicum exiftimabant, omnino macilentus, œdematiâ, feu phlegmatiâ crurum & tibiarum laborans, abdomen portentofi voluminis habebat cum dyfpnœâ, debilitate, anxietatibus præcordiorum, & fame maximâ fine fiti.

Gerebat in abdomine molem adipofam, trilobam, quinquaginta quinque librarum pondere, quilibet lobus tumoris intus cavus continens liquidi obfcuro-flavi circiter libras fex, in altero quid arenofi latitabat, vix aquæ libræ duæ circa tumorem, qui vafis fanguineis, imò quibufdam lacteis circumdatus erat; unde jure refertur glandulas mefenterii portentosè auctas fuiffe.

Fungus eft excrefcentia mollis; ille innafcitur mefenterio, & ita fenfim crefcit, ut mulieribus graviditatem mentiatur. Plures funt obfervationes, ut *Welfchii*, *Slegelii*, *Severini*, *Horftii*. Appetitus, alvi, veficæque munia benè fe habent; tantummodo eft in hoc morbo magni, carnofique tumoris in abdomine moleftia & indecentia. *Pigræus* hunc tumorem vocat *Sarcoma* mefenterii; alii *Suafarcofim*; Galli *Champignon*.

Aliam hiftoriam vide apud *Boneti Sepulchret. tom.* 3. *pag.* 93 n°. 8.

7. *Phyfconia inteftinalis*, Cl. Cuffon; (*a*) *concreto-glomerata*, Morgagni de Sedib. & cauf. morbor. T. II Epift. 39 n. 21. 25; (*b*) *farcomatica*, Fantoni Obf. Med. felectiores, Obf. 11. C.

1°. Vir hypochondriacæ affectioni & fluxui hæmorrhoïdali obnoxius vivebat: imminuto fluxu præfato dolores quidam ventris, fæpe repentini & momentarii, nonnumquam paulò longiores, ipfi interdum creabant moleftiam, quæ, fluxu penitus compreffo, major in dies facta êft. Elapfis pluribus menfibus animadverti cœpit in ventre durities quædam, ac tumor: prædicta incommoda alvi adftrictio ftipabatur; accefferunt vomitiones contumaciffimæ, nulli morigeræ remedio, fupervenit macies, febricula; interim ventris tumor ita increverat ut jam circulum æquaret cujus diameter effet octo digitorum: erat autem is non tactu modò, fed & vifu perfentiendus, cuti concolor, medius inter enfiformem appendicem & umbilicum locatus, & ab utroque modicè diftans: tuberofus, renitens ex corporibus glandulofis quafi compactus palpo videbatur; dolebat à preffione, & etiam cùm flatibus vexaretur æger, huc illuc movebatur, fi manu utraque comprehenderentur ipfius latera: facile erat animadvertere eum non ventris parietibus, verùm his proximum effe. Docuit abdominis apertio totum ileum inteftinum & jejuni

proxi-

proximi partem aliquam furfum retracta, coacervata, & inter fe arctiffimè conjuncta magnam illam ac circumfcriptam protuberantiam efficere &c. &c. Signa quibus hæc phyfconiæ varietas utcumque dignofci poffit, necnon caufas quibus debebatur hæc inteftinorum retractio, & coacervatio, memorat laudatus Author. Patent ex concretionis theoriâ apud *Gorterum* aliofque legendâ caufæ quæ arctiffimam inteftinorum conglobatorum connexionem in hac varietate obfervatam induxerunt.

2°. Puer 10. circiter annorum, habitûs corporis carnofi, cœpit ægrotare dolore ventris violento, cum febre & vehementi vomitu: obfervabatur infra finiftrum hypochondrium verfus epigaftrium oblonga eminentia cum aliquali duritie, quæ videbatur æmulari prolapfum lienis. Febre, quæ fugata fuerat ope congruorum remediorum, redeunte, dolore continuò nullis remediis aufcultante, & protuberantiâ immutatâ permanente, puer extinctus eft. Aperto cadavere omnia fatis fana inventa funt, præter inteftinum colon in latere finiftro & fub ventriculo, longitudine palmari valde durum, diftentum, & tumore carnofo, fibrofo, admodùm denfo, ipfius cavitatem coarctante, inftructum. Secedebat tunica ejus exterior purulento humore infarcta, & fracida.

8. *Phyfconia omentalis*; Frid. Reebman Diff. de Omento; Cl. Cuffon C.

Eft abdominis intumefcentia ab omenti mole adauctâ cum duritie fcirrhofâ, cartilagineâ, vel ab infarctu ejus & convolutione.

Scirrhofum totam epigaftrii regionem occupans omentum *Riverius* in Canonico Monfpelienfi vidit. *Prax. lib. 13. cap. 5.*

Scirrhofum & adipofo-carneum vidit *Ruyfchius Obferv. anat.* 63. In eodem craffo carnofo pilofum glomum *idem* vidit. *Obferv. 18.* In puellâ carnofo-glandulofum craffum, *Warthonus Adenogr. cap. 12*; *Bartholinus, Anat. lib. 1 cap.* 8. Cancrofum ventriculo & hepati adnatum, *Hallerus comment. in Boerhaave.* Craffum, durum, ferè lapidofum, *Panarolus pentec.* 3. *obf. 10*. Offeum tredecim librarum pondere, *Mongin, Hift. de l'Acad. des Sciences* 1732, *pag.* 34. Auctum ad quinque libras refert *Vefalius*, tefte *Bartholino*. Multis millenis glandularum infarctum, *Segerus Ephemer. German.* Conglobatum viginti fex libras pendens, unde mulier primùm gravida, dein hydropica habebatur, *Keifelius*: triginta libras pendens, unde orthopnœa exorta, *Furftius* & *Boerhaave*, *Haller. comment. in Inft.* Capitis infantis magnitudinem adæquans, *Raygerus.* Durum ingens fexdecim libras pendens, atroces dolores creans in feminâ, *Huxham Philofoph. Tranfact. vol.* 7. *pag.* 519. & *pag.* 194.

Mulier ventris tumorem gerebat qui afcitem ingentem quantitate mentiebatur. Ab aliquot annis exordium fumpferat affectus, & pedetentim invaluerat, irritis remediis omnibus ad refolutionem & diffipationem tumoris accommodatis. Tanti ponderis extenfione non folùm doloribus variarum partium confumebatur, fed infuper præcedente reliqui corporis atrophiâ tandem extinguebatur. Aperto abdomine in confpectum veniebat tumor ingens, totam ven-

tris capacitatem implens, libras 56 pendens, undique ſatis craſsâ ac robuſtâ membranâ donatus, ſubſtantiâ conſtans primùm adipoſâ, dein ſcirrhoſâ ac glanduloſâ, cujus medium tenebat cavitas fœtidâ ac ſordidâ ſanie repleta. In parte inferiori ac in lateribus facili negotio ſine partium reliquarum læſione ſeparabatur tumor; aſt ſuperiùs à fundo ventriculi, partibuſque circumjacentibus non ſine laceratione divellebatur. *Greg. Horſtii Prob. 10. Dec. VI.*

Cura obtinetur longo uſu martialium, mercurialium, ſalinorum, necnon extùs ſaponaceis, reſinoſis, emplaſticis, interpoſito uſu laxantium, millepedum, ſalinorum, ſaponis, aceti, &c.

9. *Phyſconia polyſplachna* Cl. Cuſſon; (*a*) *ſcirrhodea.* Fabr. Hildani Cent. II. Obſ. 45; (*b*) *ſcirrhodea & ſarcomatica*, Huldenreich Miſc. Nat. Cur. Ann. VI & VII p. 321; (*c*) *ſcirrhodea & adipoſa*, T. Bartholin. Cent. III Obſ. 6; (*d*) *hydatidoſa*, Wolch. Coiter Obſ. Anat. p. 117, Maur. Cordæi Comm. 5 ad lib. priorem Hippocr. de muliebr. (*e*) *hydatidoſa & ſcirrhodea*, Halleri Diſp. Pathol. Tom. V p. 256. C.

1° Secabat *Fabr. Hildanus* mulierem morbo jampridem detentam, quæ ſibi perſuaſerat fœtum mortuum, poſt fœtûs alterius intrà triduum mortui partum, per menſes 14 in utero remanſiſſe. Hanc ipſi opinionem injecerat durities ſiniſtro in latere manifeſta, oblonga, infernè rotunda, caput infantis repræſentans, aduſque ilia ſeſe extendens, & ſimul comprehendens regionem umbilici unà cum lateris dextri coſtis ſpuriis. Reperiebat autem hepar tantæ magnitudinis, ut coſtas ſiniſtri lateris ſpurias tranſgrederetur; lienem verò mole portentoſum, durum, infernè rotundum, ſanguine aduſto plenum, hepatis lobo adnatum.

2° Mulier annorum 45, temperamenti bilioſi, poſt conſolidatum ulcus, quod ſub axillâ dextrâ per aliquot menſes aluerat, incidit in ciborum faſtidium, vomitum, ſitim intenſam, cum dolore circa hepatis regionem gravativo & inſigni dextri hypochondrii tumore: invaluerunt in dies ſymptomata; non remiſerunt dolores; tumor nec emolliri, nec diſcuti potuit; acceſſit icterus; tandem miſera, dextro latere, præ tumoris ipſam trahentis ac fermè opprimentis mole, versùs terram inclinato, dies noctesque ſedens animam efflavit. Secto abdomine inventum eſt hepar ſcirrhoſum, vaſtiſſimum, libras 14. pendens: in meſenterio autem detecta fuit excreſcentia carnoſa, caput infantis magnitudine æquans. Viſcera reliqua à nativâ bonitate nihil defecerunt.

3° Fœmina prægnans ab obſtetrice judicabatur ob ventris tumorem ac duritiem: per intervalla modò remittebat durities, modò augebatur: pedes ſubinde tumidi, interdum abſque ſenſibili evacuatione ſubſidebant: cæterum eleganter toto corpore carnoſa ac florentis ætatis erat fœmina. Intra 4 menſes ita invaleſcebant ſymptomata præfata, ut doloribus ingentibus excruciata vivere deſierit. Culter anatomicus ſiſtebat inteſtina tenuia omnia, arctiſſimè inter ſe connexa, eminentia, membranis & pinguedine cooperta; hepar grandius, utrumque implens hypochondrium, ſcirrhoſum, cum ventriculo, liene &c, mediante pinguedine cohærens; lienem adipi immerſum;

ven-

ventriculum denfum, cartilaginis duritie; inteftina craffa fub membranâ præpingui, ac per abdomen protenfâ univerfum, delitefcentia; inteftini recti vicinias pinguedine obfitas &c. In vitiorum prædictorum focietatem venerat fanguis ferofus in ventris ac thoracis cavum magnâ copiâ effufus.

4° Phthifici ventrém diftentum fecabat *Coiterus*, & inveniebat veficulas inæquales, aquâ lympidâ refertas, ubique peritonæo, mefenterio, inteftinis, hepati, lieni, vifceribus denique omnibus adhærentes. Confumpta & exfucca erant vifcera præfata. Aquam nullam habebat abdominis capacitas. Simile exemplûm hydatidum loco citato refert *Cordæus*, qui in mulieris cadavere nullum cavum obfervabat in quo non penderent veficæ aquâ citrinâ & fœtoris experti repletæ: his fcatebant intùs & extùs vefica urinaria, renes, uterus, ventriculus, inteftina, pericardium, cor, &c: his tegebatur hepar, lienque univerfus: Octingentas numerus facilè fuperaffet.

5° Mulier 46 annos nata, temperamento fanguineo - phlegmatico & habitu corporis macilento prædita, poft fuppreffa menftrua, acerbiffimos abdominis dolores patiebatur. Trium annorum fpatio in dies ità intumefcebat abdomen, ut ambulatio ei ob difficultatem refpirandi denegaretur; & fumma oriretur imbecillitas: pedes & femora nullo tumore affecta, imò & contabida erant: nulla corpore moto fentiebatur fluctuatio; verùm hepar durum, fcirrhofum percipiebatur, non fecùs ac regio circa veficam urinariam: interim paracentefim urgebat ægra, quâ afciticam non ità pridem curatam norat: reluctabantur Medici: inftituitur tandem paracentefis in latere finiftro, molliffimo, tenuiffimoque: fluebat aqua pauca, vifcida, gelatinofa, tenax, quæ ad vefperam fponté fubfiftebat: profundiorem incifionem idem fequebatur effectus. Ex aperturâ identidem prodibant cuticulæ: exacto biduo cum impetu profiliebant hydatides, partim difruptæ, partim fero limpido repletæ, majores, minores, quæ fub quâlibet deligatione per tres dies exire pergebant. Secto cadavere, mufculi abdominales, peritonæum, uterus cum fuis ligamentis, & vefica urinaria fcirrhodea inventa funt; vifcera verò reliqua veficis fero repletis vel cooperta, vel referta: Plura vide loco citato.

10. *Phyfconia vifceralis* Bonet. Sepulchr. de gravid. falf. Obf. 3; *Megalofplachnos* Hippocratis; *Phyfconia megalofplachna* Cl. Cuffon, Marc. Donati Hift. Med. Mir. Lib. VI cap. 2, Schenck. ex Garnero de Liene Lib. III obf. 9, Salmuth Cent. I Obf. 21, Boneti Med. Sept. Lib. VII p. 487, Bianchi hift. hepat. T. I. p. 130. C.

Mulier novem menfes utero geftare putabatur; inftante partûs tempore obiit præ dolore; totum corpus internum, epiploum, meferæum, hepar, lien, pulmones, cor quoque & peritonæum erant obfita verficulis aquâ limpidâ plenis, cuique veficulæ triplex erat tunica. *Ballonius Parad. 186.* In aliâ hepar & fplenem immenfæ molis invenere.

Hanc fpeciem fiftit vifceris unius aut multiplicis, inculpabili undequaque fubftantiâ contexti, magnitudo abdomen elevans atque diftendens: perftat illæfa vifceris functio: una peccat moles, palpo judice: quod non ita tamen intelligi volumus quafi functionum aliarum à vifcere jufto majori non penden-

tium

tium nufquam adeffet læfio ; in hac fpecie non femel obfervantur dyfpnœa, ponderis fenfus, moleftia fub vario corporis motu & fimilia : Cæterum vita vel fana eft, vel à fanitate parum omnino abludit. Megalofplachniæ plurima apud Auctores proftant exempla. Hepar mole maximâ præditum, naturalis tamen habitudinis, in fubjectis plurimis per varia morborum genera denatis invenit *Bianchi.* Fœminæ optimâ fanitate fruentis, & hepar vaftæ molis in corpore alentis hiftoriam *Salmuthus* commemorat. In puellâ fimilem hepatis magnitudinem dyfpnœa nullâ ftipatam, quamvis alia adeffent fymptomata dolorifica quæ in hepatis molem abnormem refundenda certè non veniebant, vidit *Carolus Offredus.* Non femel tamen difficultatem fpirandi comitem habet Megalofplachnia hepatica. Exempla de hoc genere apud præfatum *Offredum*, *Dominicum de Marchettis*, aliofque legere datur. Quod de hepate modò diximus in liene etiam locum invenit, qui ob malam conformationem vel hypertrophiam fuâ mole, fanâ licet, nonnumquam fpectabilis eft, abdomenque diftendit. Hiftorias Megalofplachniæ fplenicæ referunt *Schenckius*, *Marcellus Donatus*, *Vefalius*, *Helvigius*, & fexcenti alii. Hujus cum hepaticâ combinatæ cafum, ut alios fileamus, defcribit in *obfervationibus Anatomico-Medicis Schraderus*, qui incifo quodam cadavere hepar & lienem infignis magnitudinis invenit, parenchymate interim utriufque vifceris integro ac bene colorato...... Cæterum ex hac fpecie exulare jubemus obeforum megalofplachniam adipis copiæ abdominalia vifcera obfidenti tribuendam, quæ nimirum Polyfarciæ fymptoma eft vulgatiffimum : Speciei hujufcemodi varietatem tunc tantùm creat pinguedo, cùm interiores abdominis partes ita obruit, ut ventris protuberantia, cum reliqui corporis marcore aut faltem impinguationis defectu conjungatur.

11. *Phyfconia externa lupialis*, Cl. Cuffon, Walter Graham Tranf. Philof. Compend. Vol. IX cap. 4 p. 187. C.

Puella 30 annos nata, profperâ fatis valetudine gaudens, nifi quod interdum de menftruorum fuppreffione quereretur, dum pondus abdomini applicatum elevabat, nifum edidit validum, quem infequebatur dolor vividus in finiftro latere : exactis duabus tribufve hebdomadis, in eodem latere obfervandus veniebat exiguus tumor rotundus ; & paulò poft affurgebat abdomen univerfum, magis tamen in finiftrâ quàm in dextra parte. Querimonias habebat fæpius ægra de crebris ac vehementibus in inteftinis doloribus, qui interdum ita ingravefcebant, ut folo opii liberaliter affumpti ufu quies ac fomnus obreperent : cæterum parcè admodùm fluebant urinæ, & tanta alvum tenebat fegnities ut rarò admodum, nifi catharticæ potionis aut clyfteris beneficio, ea defcenderet : à catharticis malè femper, ab emollientibus verò enematibus optimè habuit ægra : adeò non tumebant pedes, tibiæ, femora, ut potiùs artus inferiores, non fecus ac reliquas partes marcor obfideret. Tumor abdominis erat infignis, præprimis circa umbilicum, inæqualis, major fcilicet latere finiftro quàm in dextro, ita durus ut preffioni prorfus obfifteret. Regionem epigaftrii finiftram tenebat peculiaris protuberantia, molliufcula, quæ digito prementi fefe inflecti patiebatur. Tres ferè

annos

annos morbus emenſus eſt. Culter Anatomicus exhibuit membranam adipoſam tenuiſſimam, muſculos abdominales graciliſſimos, peritonæum, præcipuam morbi ſedem, adeò portentosè incraſſatum; ut circa & infrà umbilicum pollicum quinque latitudinem ſuperaret, ſuprà ipſum craſſitie donatum paulò minori: in eo obſervanda veniebat numeroſiſſima lupiarum ſubſtantiâ albâ & ſpongioſâ diſtinctarum cohors; quarum aliæ rotundæ, oblongæ aliæ: maximæ in latere ſiniſtro reperiundæ ovum anſerinum æquabant, aliæ columbinum, his minores erant nonnullæ; colore ac conſiſtentia variabat materies in his contenta, quæ nunc tenuis, albida, nunc viſcoſa, gelatinoſa, pellucida, albumini ovorum ſimilis, nunc tandem ſpiſſa, alba, puri analoga: ut contentorum ita & cyſtidum varia erat conditio; membranæ his tenues, illis craſſiores, plurimis cartilagineæ. Debebatur peculiaris epigaſtrii ſiniſtri protuberantia cyſtidi aquoſæ, ſplenis ac renis regionem occupanti, intra peritonæum eo in loco tres ferè lineas craſſum efformatæ. Abdomine exulabat pus, nec-non aqua. Maximum erat hepar, ſanguineque farctum. Inteſtina in latus dextrum adegerat lateris ſiniſtri protuberantia cyſtica, &c.

12. *Phyſconia externa ſcirrhodea* Cl. Cuſſon, Ger. Blaſ. Obſ. Med. VI. C.

Mulier 35 annorum, tabe confecta, & à molâ, uti credebatur, extincta per triennium ventris intumeſcentiâ ſenſim auctâ laboraverat; durum valde abdomen; ſic ut conſtitutionem lapideam referret, ubi manu attingebatur. Culter Anatomicus nec pinguedinis, nec membranarum, imò ne muſculorum quidem abdominalium veſtigia exhibuit: omnia hic in ſubſtantiam commutata reperiebantur alienam, ulnâ dimidiâ in regione umbilici craſſam, omninò cartilagineam, circa corporis exteriora, verſus interiora verò magis carcinomatodeam. Ortum duxerat malum ex tuberculo duplici ad ſpinam & os pectoris ſiniſtro in latere ſito, cyſtidi propriæ incluſo, cui protuberantiæ reliqua pars adnata quaſi incumbebat.

13. *Phyſconia externa hydatidoſa* Cl. Cuſſon, Bonet. Sepulchr. de Gravid. falſa Obſ. 3 §. 2. 3. 4. 11 &c, Acholtzii apud Schenckium lib. III. de Hydrope Obſ. 4, & apud Scholtzium Conſ. 339, Solenandri Conſ. 15. Sect. V, Riverii Obſ. communicat. ultim. C.

Inventus eſt in meſenterio puellæ tumor viginti libras ponderans, intùs refertus veſiculis. In feminâ alterâ quæ gravida habebatur, abdomen erat plenum veſiculis crebris, aquâ limpidâ refertis. Vide *Ballonium parad.* 186. Vide de hac re *Philoſoph. Tranſact. ann.* 1722 *n°.* 370. ubi inciſione in vivo octo millia globulorum, ſeu hydatidum educta ſunt ex abdomine.

Mulier plebeïa, annos circiter 40 nata, humiliorem domûs partem inhabitans, æſtate & autumno ventre tumere cœpit abſque moleſtiâ, ut gravidam ſe crederet; hyeme accedente, eam invaſerunt dolores gravativi, tenſivi, lancinativi, noctu vehementiùs affligentes, increſcente ſimul ventre; abſque reliqui corporis inflatione ullâ, imò potiùs emaciatione. Graviditatis ſpe in metum hydropis mutatâ, perquiſivit & admiſit undequâque remedia, ſed fruſtra: quin dolores, una cum ventre ſubinde magis aucti fuerunt, ut noctu neque in lecto, neque extrà quieſcere potuerit, ſed in ſummo gelu

extrà domum obambularit ejulabunda, donec tandem dolorum magnitudine examinata conceſſit. Sectione abdominis factâ, flatus nullus compertus eſt, aqua verò pauca; anguſto ſpatio arctabantur inteſtina & reliqua viſcera. Abdominis parietes à cute ad peritonæum quaſi albâ pinguedine dumtaxat contexti videbantur, nullâ muſculorum carneâ ſubſtantiâ interpoſitâ, ſed veſiculis crebris, majoribus ac minoribus, aquâ limpidâ refertis, atque invicem cohærentibus: elatior magiſque tenſa erat regio umbilicalis. Dùm, adactâ profundè novaculâ, circa umbilicum abdominis integumenta inciderentur, aqua obſcura, quaſi reſeratâ propriâ cavitate, largiſſimè profluxit; totaque citiſſimè evacuata fuit: in ſocietatem ergo morbi noſtri tandem venerat cyſtis aquoſa, ruptis in focum communem hydatidibus natales debens. Phyſconiæ hydatidoſæ caſum narrant Solenander, ſimplicem, Riverius cum apoſtemate combinatum, ægro emergente.

14. *Phyſconia ab adipe ſubcutaneo*, Cl. Cuſſon; (*a*) *ſimplex* Cl. Lieutaud Comp. Med. J. Mich. Fehr apud Bonet. Med. Sept. T. I p. 636; (*b*) *ſyphilitica* obſervante Celeb. Fizes. C.

1° In muliere obſervabat *Cl. Lieutaud* tumorem abdominis duritie ſcirrhodæâ præditum, lentè increſcentem, admodum dolentem, febre lentâ ſtipatum, tandem portentoſum, à coacervatione, ac congeſtione adipis ſubcutanei enatum. Abdominis integumenta, etſi craſſiſſima, partis hujuſce ambitum excedebant, ac duplicaturam paſſa femoribus incumbebant: Partes corporis reliquæ interim gradariè contabeſcebant: mulier fato fungebatur macie confectâ. Cadaver apertum exhibebat cellularem textum abdominis adipe ita diſtentum, ut in nonnullis locis ad ſex pollices aſcenderet ipſius craſſities; viſcera verò abdominalia obſtructionibus ſcirrhoſis, ſuppurationibus, ac corruptelâ tentata. *Hypogaſtrocele*, *Cl. Lieutaud* audit rara hæc Phyſconiæ ſpecies; quam remediis omnibus adhibitis immorigeram expertus eſt.

Varietatis ejuſdem exemplum cum copioſâ pinguedine nonnulla etiam abdominis viſcera obſidente combinatum ex *Fehrio* refert *Bonetus loc. cit.* Varios cruciatum labores exantlaverat patiens, cui in inſignem magnitudinem elevabatur abdomen, primo aſpectu hydropem mentiens, niſi hanc opinionem delere juſſiſſet durities ejus inſolita: cæterùm exſucca erant membra omnia. Sectâ abdominis cute pinguedo ſub ea occurrebat quatuor in umbilicali regione digitorum latitudinem æquans; copioſo adipe obvolvebatur lien ac renes: inteſtina omnia particulis pinguibus hinc inde conſperſa videbantur, &c.

2° In viro ſyphilide confirmatâ laboranti obſervabat alteram hujuſce ſpeciei varietatem *Celeb. Fizes.* Abdomen viru venereo tactum mirè turgebat, infarctis, diſtentis, induratis per adipem ſubcutaneum coacervatum telæ celluloſæ loculis. Celebratâ poſt debitas præparationes, ut Monſpelii moris eſt, hydrargyroſi, & inuncto, præ reliquis partibus illini ſolitis, ad ſeptimam uſque vicem abdomine, evanuit protuberantia; & in gratiam cum ſanitate æger prorſùs reſtitutus eſt.

15.

15. *Phyſconia ab excreſcentia. C.*

Ea eſt abdominis partialis durities, aut intumeſcentia quæ pendet ab excreſcentiâ obſtructionem mentiente.

Excreſcentiam *ad pylorum* memorant *Veſalius*, *Benivenius*, *Fernelius*; *ad inteſtina* reni ovillo ſimilem ano rejectam *Chr. Wincler. Collect. Acad. Tom. 3. pag.* 274.

X. GRAVIDITAS, Græcis *Cueſis*; *Groſſeſſe*. Ægræ *Gravidæ*, *utero gerentes.*

Verus eſt morbus, iſque apud mulieres pœnalis, (docet Geneſis) cujus ſignum præcipuum eſt abdominis intumeſcentia in axi hypogaſtrii prominens, ſenſim aſcendens, partuque terminanda.

Differt ab hydrometrâ, 1° quia ultra quartum menſem in graviditate verâ datur motus fœtûs in utero contenti, vel ſenſus molæ per graviditatem huc illuc inclinantis; 2° quia datur reſiſtentia tanquam à partibus ſolidis in utero contentis; in hydrometrâ verò nec motus tùm totalis, tùm partialis, nec firmitas adeſt, ſed potiùs fluctuatio tanquam à fluidis in utero congeſtis.

Principium graviditatis cujuſvis eſt coitus fœminæ cum mare, unde quæ viro non utuntur hydrometræ quidem, minimè verò gravidæ eſſe poſſunt; verùm dantur plures fallaciæ ex parte earum quæ innuptæ graviditatem celare, aut quæ nuptæ eam ſimulare cupiunt, præter errores involuntarios.

Cauſa graviditatis eſt evolutio fœtûs, vel placentæ in utero, aut tuba alterutrâ, præmiſſâ fœcundatione; ſi fœtus exolvatur, graviditas vera eſt tùm uterina, tùm tubalis; ſi verò ſuffocetur ab evolutione placentæ, datur molaris, non poteſt autem diſtendi uterus priùs in pelvi contentus, & creſcere ad hoc ut contineat fœtum novimeſtrem cum liquore amnii & placentâ, quæ omnia duodecim circiter libras adæquant, quin ſenſim ſurſum ultra umbilicalem regionem tumor in abdominis axi prominens aſcendat, quin ligamenta diſtendantur, diſtenſuſque uterus vicinas partes premat; unde dyſpnœa, conſtipatio, difficilis inceſſus, gravitas, ſeu laſſitudo totius corporis; præterea ſuppreſſâ majori ſanguinis menſtrui copiâ, quàm quæ primis ſaltem menſibus ad nutricatum exigui fœtûs impendi poteſt, ſuperfluo ſanguine onerantur viſcera acutiori ſenſu prædita, potiſſimùm ſtomachus; unde nauſea, malacia, aliaque gravidarum incommoda, initio graviditatis magis conſpicua.

1. *Graviditas vera* Mauriceau lib. 1 cap. 6.

Ea eſt quæ à fœtu in utero evoluto producitur, quæ cum molari eadem per tres, vel quatuor primos menſes habet ſymptomata, nec diſtingui poteſt à tubali, niſi quod tumor in axi hypogaſtrii conſtanter obſervatur; in tubali verò conſtanter ad alterutrum latus. Cognoſcitur 1° ex eo quod poſt coitum catamenia ſolito tempore priùs erumpentia jam deficiant, niſi valdè plethorica ſit mulier; 2° quod phænomena eadem ex parte appetituum ſuperveniant, quæ in prægreſſis gravitatibus, eaque diverſa in diverſis mulieribus; alia enim vinum, alia tabacum, alia panem, haleces, &c. quibus delectabatur jam faſtidit, aut quæ oderat jam ſectatur. 3° Intumeſcit

 hypo-

hypogaſtrium, colore tamen faciei florido permanente, unde à chloroſi, & aſcite incipiente cum opilatione diſcrepat. 4° Inter quartum & quintum menſem diſtinctè percipit motum partialem fœtûs qui initio velut exiguus mus titillabat, deinde alterutram corporis partem huc, vel illuc pro lubitu movet, calcitrat, extenditur, mox in alterum latus ſe provolvit; qui motus vegetiores quovis menſe evadunt, & ſæpe matri dolorem creant, quique palpo exploranti videntur fieri à capite fœtûs, vel à clunibus, vel à pedibus, hanc modò, vel illam uteri regionem prementibus, qui certè motus partiales in molâ deficiunt. 5° Ultra quartum menſem mammæ turgeſcunt lacte quidem ſeroſo, ſed tamen albeſcente, & multò copioſiori quàm in fœminis dudum vacuis, viduiſve. 6° Si digito in vaginam immiſſo tangatur orificium uteri, dùm alterâ manu jejunæ mulieris exploratur hypogaſtrium, & in partes oppoſitas alternis vicibus premitur, ut docet *Puzos*, graviditas inter ſecundum & tertium menſem detegi poterit; quippe eo tempore fundus uteri gravidi duobus, tribuſve tranſverſis digitis oſſa pubis ſupereminet, & preſſio hujus fundi transfertur ad digitum uteri orificio admotum; illa tamen exploratio in mulieribus ventricoſis non niſi inter tertium & quartum menſem profutura eſt; addit his ſignis *Mauriceau* orificii uteri clauſuram, cervicis ejus brevitatem & craſſitiem majorem, ejus etiam verſus poſteriora inclinationem, de quorum ſignorum veritate meritò dubitabat *clar. Puzos.*

Cura exigit ut initio & in fine graviditatis metuentes aborſum caveant à lapſu, ictu, pathematis, ſaltibus, ſimilibuſque nimiis commotionibus; quoad victum inſalubris modò jucundior & expetitus cibus minus nocet gravidis quàm non gravidis; plures gravidæ indigent phlebotomiâ bis terve in decurſu graviditatis repetitâ, & per illam à plurimis incommodis liberantur; phlebotomia verò è brachio tantùm, non è pede inſtituenda eſt juxta uſum; caveant ab arctioribus crocotis, thoracibuſque abdomen comprimentibus, nec non ab occaſionibus pathematum quibus magis percelluntur quàm non gravidæ; ultimo menſe butyro vias fœtûs inungant.

Quomodo verò liberentur per partum, vide in dyſtociâ.

2. *Graviditas molaris*, Mauriceau lib. I cap. 9 pag. 104. & lib. II cap. 3 1 Synopſis Ephemerid. Germaniæ. L.

Signa molæ vide in *Dyſtociâ à mola.*

Concreta carnoſa in utero ſunt vel falſa germina, vel ova immatura; vel molæ, vel fungi. *Falſa germina* ſunt placenta incraſſata, undique clauſa, in pyriformem molem efficta, intra quam vel aqua tantùm latet, vel nullus continetur embryo vivus, ſed tantùm embryonis rudimentum exiguum & informe. *Ovum* vel germen verum eſt folliculus filamentoſus, pellucidus, albumine pellucido plenus, in quo latet embryo menſis ætatem nondum adeptus, vermiculo ſimilis. *Mola* demùm eſt moles carnoſa vel hydatidoſa ex ſolius placentæ incremento per multos menſes facto prodiens embryone deſtituta.

Quoniam intra menſis ſpatium tantùm creſcit falſum germen, nullo ſigno illud, dum latet in utero, dignoſci poteſt. Abortus verò ejus, qui effluxio propriè

propriè dicitur, illud in conſpectum prodit; verùm mola idem evadit cùm diutius, imò ultra novem menſes, in utero reſtitat, & fœtûs inſtar excreſcit; adeoque graviditatem veram mentitur uſquequò, cùm ad quartum menſem & ſemiſſem deventum eſt & ultra, nullus motus partialis in utero perſentitur, ſed tantùm motus totius in partem decliviorem pro diverſâ matris poſiturâ diverſus.

Adſunt ſcilicet initio graviditatis molaris anorexia, malacia, vomitus, ſuppreſſio catameniorum, aſthenia, ut in verâ graviditate, ſed illa non ita diu durant; identidem menorrhagia ſeroſa exigua & irregularis accedit, lumbago obſcura ſupervenit, quin ulli principio procatarctico nec menorrhagia, nec lumbago tribui poſſint. Exploratio etiam docet uterum non ita eminere intra abdomen, ac in verâ graviditate ſub eodem termino eminere ſolet ſupra pubem; ſi intra ſecundum, tertiumque graviditatis menſem ſubitò ſuperveniat gravis menorrhagia, cum lumbagine parturitionis prodromo, grumorum effluxu, & gravitate podicis, ſignum eſt certius falſi germinis, maximè ſi exploratum uteri orificium poſſit digitum admittere, & digito percipiatur in utero corpus molle quoddam extrorſum tendens, ferè certum eſt inſtare falſi germinis excluſionem. Vidi nuper poſt aliquot dies à menorrhagiâ gravi dolores partûs ſuccedere, ſedato aut ceſſante ferè ſanguinis effluxu & abortum feliciter terminari; quo facto vires ſenſim recuperabantur; quibus cautelis, debeat in hiſce caſibus ſollicitari partus, docet *Puzos de falſo germine*, *cap.* 19.

Molam viginti libras pendentem, aſſumpto ſpiritu ſalis ammoniaci ſalito Zwelferi, & cathartico expulit *Khonius Collect. Acad. Tom.* 3. *pag.* 368. Huic ſcopo frequentes clyſteres proſunt, ſi mola ſit extra uterum, ut ea quam refert *Chriſt. Fromman. ibid. pag.* 50. & ad phyſconiam pertinet, qualis in virginibus etiam reperitur.

Molas quinque imò ſeptemdecim annorum obſervarunt *Academiæ Germanicæ Socii*. Vide *Synopſim Ephemerid.* Molæ hydatidoſæ, veſicariæ, ſeu veſicales, ſebaceæ ſex pingues, ſanguineæ & carneæ obſervantur. Omnes verò vaſis, vel lymphaticis, vel ſanguineis placentæ infarctis, dilatatis ſabrefactæ ſunt.

3. *Graviditas perennis*, Collect. Acad. Tom. 3. pag. 697. L.

Uxor militis gravida termino conſueto advocavit obſtetricem, ſed parere non potuit; decimo graviditatis menſe fœtus erat jam mortuus, cùm lochia ubertim fluxere, & lac per duos menſes è mammis promanavit; ſupervenit dein ſcabies maligna; tunc moles abdominis decrevit; interea fœtûs ſceletum in utero percipiebatur, carnes abſumptæ judicabantur. Hæc judicabat poſt ſex graviditatis annos *Georg. Hannæus Med. Danus*.

Monſpelii verò uxor Senatoris per multos annos ſterilis, paulò ante mariti obitum concepit, nono menſe conamina partûs experta eſt, & à peritiſſimis in arte obſtetriciâ viris explorata fuit, quorum teſtimonio minimè æquivoco, conſtabat eam fœtum geſtare novimeſtrem, cujus caput intermediâ tantùm membranâ craſſiori manibus ſuis tetigiſſe; ſe fidedi-

gni Chirurgi afferuerunt; demum à menfe in menfem fruftrà exfpectabatur partus, quievere omnia fœtus conamina, ipfe fœtus obiit, & tumor durus in regione hypogaftrii fphæricus per aliquot annos perftitit, ea demum mulier Lugduni obiit poft effluxum materiei putris ex utero; in hujus cadavere repertum fceletum fœtûs ruptum in tubâ fallopianâ dilatatâ latitans.

Steigerthal in Philofoph. Tranfact. n°. 367 *anno* 1721. per quadraginta fex annos geffit in utero fœtum, feu potiùs molam, cujus iconem vide loco citato.

Rob. Houftoum in Philofoph. Tranfact. retulit graviditatem extrauterinam in quâ fœtus per quinque annos in abdomine latuit.

Offa fœtuum ano excretorum obfervavit *Bern. Shlever.* Fœtum per anum expulfum memorat *D. Nourfe.* Vidit Monfpelii *Caftellanus filius Med. Profeffor.* Graviditas novem annorum extra uterum contento fœtu, *Philofoph. Tranfact. volum.* 9. *pag.* 191. *Bromfeild.*

4. *Graviditas veficularis.* Tranfact. Philofoph. 1728 n°. 405. *Mola veficularis* Synopfis Ephem. German. Journ. de Med. Juill. 1758. Nov. 1761. pag. 438.

Ea eft in quâ loco fœtûs maffa hydatidum generatur; omnium molarum vel falforum germinum frequentiffima eft nullis fignis ante abortum dignofcenda. Vide *Hydrometram hydaticam.*

Littre obfervavit hanc graviditatem; maffa exclufa poft decimum menfem novem libras pendebat, & fimilis erat racemis groffulariæ: acini albi, pellucidi, lineam in diametro obtinebant & racemus ramofus erat.

5. *Graviditas à falfâ molâ.* L.

Eft ea quæ loco fœtûs geftat tantùm placentam, vel à prægreffo partu refiduam, vel concrementum lymphaticum, polypofum à cruore effufo effictum, quæ fubftantiæ molis quidem folent annumerari, attamen ita ab illis differunt, ut fine coitu in utero viduæ, virginifve generari poffint; cùm è contra veræ molæ prægreffum coitum fupponant, quandoquidem illæ nihil aliud funt quàm germinis involucra ex ovis immaturis aut fubventaneis ex ovario in uterum delapfis, & fufficienter accreta; de cætero obfcuriffima eft earum diagnofis. De his legi meretur Differtatio de generatione molarum Auctore Illuftriff. Comite Buchnero, Acad. Natur. Curiofor. Præfide digniffimo.

6. *Graviditas tubalis* Aftrucii de morb. mulier. Tom. 4. pag. 44. C.

Eft ea quæ fit à fœtu intra tubam Fallopianam crefcente, cujus exempla numerofa proftant. *Vide Littre Mem. de l'Acad. R. des Sc.* 1702; *Cyprianum, Differt. de fœtu ex tubâ excifo* 1700; *Halleri in Boerhave Tom. V. pag.* 329; *Santorinum Obferv. anat. cap.* 11; *Bonetum in Sepulchreto, libr.* 3. *tom.* 2.

Ex tubâ denique ruptâ fœtum in abdominis cavum delabi non novum eft: hinc verò mors fœtûs & matris. *Vide* fuperiùs relatam hiftoriam fimilis graviditatis perennis.

7. *Graviditas ovarii* Abrah. Vater. Differtat. de graviditate apparente ex tumore ovarii dextri enormi orta per tres annos cum dimidio durante, Wittembergæ, 1722. C.

8. *Graviditas farcoma. Sarcoma uteri* Aftruc. lib. 2. cap. 6 artic. 2. C.

Eft excrefcentia adipofa uteri cavitati adnata, quæ, cùm notabiliter excrevit, graviditatem fæpè mentitur, id eft, mulieres viro utentes fenfim intumefcere hypogaftrium percipientes, fine ullo gravi incommodo facilè fe gravidas effe exiftimant, & fi quondam hoc farcoma in lucem edant, videtur corpus uteri modulo accommodatum, adipofum, folidum; unde à molâ, germine, aliifque corporibus differt; initio, dum totum uterum non replet, catamenia liberè fluunt, dein verò fupprimuntur, imò phlegmatia gravidis familiaris fupervenit; funt tamen quibus hoc farcoma leucorrhœam accerfit. Vide curam apud *Ill. Aftrucium.*

ORDO TERTIUS.

HYDROPES PARTIALES.

SUnt tumores majores, fed non univerfales, à fluido intra cavum capitis, abdominis, uteri, vel veficæ contento, unde differunt ab intumefcentiis textum cellularem earumdem partium flatu vel fluido quovis diftendentibus aut partes folidas infarcientibus.

Differunt à cyftidibus primæ claffis ratione gravitatis fymptomatum; huc itaque referre non juvat hydroceles, bronchoceles, hydromphalos, ofcheoceles, anevryfmata, varices, lupias, hydarthros, &c; nec hydrothoracem, hydrocardiam, eclampfias, apoplexias, &c, quæ à fluido in cavo thoracis, cerebrive effufo, fed nullo tumore confpicuo, dependent.

Caufa tumorum eft preffio lateralis fluidi congefti in cavitatibus quarum clauftra diftenduntur. Principia frequentiffima funt effluxus lymphæ per vafa lymphatica in fuis nativis emiffariis obftructa, fi de afcite agatur; flatuum genefis aut expanfio, fi de tympanite, & fic de cæteris.

X I. HYDROCEPHALUS, *Hydrocéphale.*

Eft tumor capitis, facie fæpiùs excepta, mollis aut elafticus à fluidi intra ipfum congeftione.

Intumefcit caput cum facie, & quandoque refiduo corpore, in variola confluente. Vide *Ptyalifmum variolofum*: fed hic affectus ad anafarcam tertiam attinet. Intumefcit etiam manè facies œdematosè in cæteris anafarcæ fpeciebus, nec non emphyfematosè tumet quandoque in pneumatofi;

matosi; quem affectum physocephali nomine quidam insigniverunt; sed ab his discrepat hydrocephalus, quod in cavitate notabili fluida congesta supponat.

Morbus hic vel est congenitus, vel junioribus tantùm supervenit, cum nullo exemplo constat adultis accidisse; pars tota capillata capitis sæpissimè intumescit; raró accidit ut tumor vesicosus aquam ex suturarum hiantium intercapedine mutuans, & capiti superimpositus morbum hunc constituat. Vide *Mangeti Bibliothec. Med. pag.* 872 *de Hydrocephalo.*

1. *Hydrocephalus interior. Hydrocéphale des ventricules.* C.

Ea est species in quâ serum intra cranii thecam latitat, eamque ita distendit, ut suturæ hient.

Illius seri origo in sinubus ipsis cerebri, sæpius à glandulis plexûs reticularis vasorum, & vel tantùm ipsos sinus cerebri ita distendit, ut plures hujus libræ in ipsis contineantur, vel inter meninges ipsas & cerebrum, meninges & cranium cumulantur. Si caput minimè intumescat, nullus propriè dictus est hydrocephalus, licet hydrops sinuum cerebri hoc nomine abusivè significetur; sed adest alterum genus morbi soporosi, spasmodici, vesani, &c.

Cognoscitur ea species ex hiatu suturarum qui digito prementi innotescit.

Ægri sunt sæpius somnolenti, stupidi, tardi, cœci; non pauci spinâ bifidâ simul laborant, & sive congenitus sit morbus, sive primis vitæ annis supervenerit, ea species omninò insanabilis est; qui simul laborant spinâ bifidâ, eâ sectâ citiùs moriuntur; incisis enim ope chirurgica tegumentis, mors acceleratur; interea apud jumenta, ut boves, aquarum emissionem ope trepani factam vulgò institui apud Helvetos, docet *Wepferus.*

Sunt hydrocephalici quorum caput portentosè tumet, ita ut residuo corpori præponderet, & simul est ferè totum pellucidum & molle, quale hîc nondudum vidi; illi ad annum unum aut alterum vitam prorogasse visi sunt, lac nutricis apprimè sugentes, de cætero somnolenti, vix sentientes, stupidi.

2. *Hydrocephalus exterior. Hydrocéphale des téguments.* C.

Est illa species in quâ omnia capitis integumenta turgida sunt, alba, mollia, œdematosa, non invicem hiantibus suturis; textu verò celluloso aquis admodum distenso. Illa distensio fit successivè, eadem ætate quâ in priori specie, atque vel est simplex morbus, quod rarissimè accidit, & tunc functiones cerebri vigent; vel simul adest vitium simile in cerebri sinubus, & tunc ægri surdi, cœci, vel stupidi, somnolentive sunt; imò utplurimum tumor conspicuus secundarius est, & ab hydrope sinuum cerebri dependet.

Cùm simplex est illa species curationem admittit quandoque; & in hoc casu hydragoga cathartica diuretica tenellæ huic ætati accommodata usurpantur.

pantur. His fruftra inftitutis ad veficatoria, imò fcarificationes, præmif-fis tonicis, refolventibufque deveniendum eft.

XII. PHYSOCEPHALUS.

Eft tumor totius capitis emphyfematofus feu tenfus, elafticus, fub digito crepitans.

Hujus verò unica datur fpecies à pneumatofi diftincta, eaque eft à Græco *phyfao*, inflo, & *cephale*, caput.

Phyfocephalus artificialis. Artificiofus hydrocephalus Mangeti Bibliothec. Med. Pr.

Mendicus Parifiis vifus anno 1593, ut pro monftro fuum natum lactentem oftenderet, & inde quæftum fibi faceret, cufo foraminulo in ejus vertice intra cutem & mufculos ope tubuli fenfim quotidiè aërem infufflavit, & intra menfes aliquot, repetitâ operatione, monftrofam in molem nati fui caput extendit, atque fic per Galliam de oppido in oppidum vifendum exhibuit. Sceleratum hunc patrem Magiftratus Parifienfis morte mulctavit. Pneumatocelem artificiofam à mendico in fimilem finem factam narrat *Paræus*.

XIII. HYDRORACHITIS, ab *udor* aqua, & *rachis* fpina; *Spina bifida* Ruyfchii; *Spinola* Linnæi Gen. Morb.; *Lupiæ fpecies* 1æ Editionis.

Eft morbus cujus præcipuum fymptoma eft tumor cyfticus fero turgidus ex hiatu vertebrarum lumbarium in recens natis protuberans cum anæfthefia.

Propter hiatum vertebrarum lumbarium dicitur *fpina bifida* ab Arabibus; hic autem eft velut hernia hydrocelica perioftei medullam cingentis, quæ dilatatio fit à pondere columnæ fluidi ferofi, quod ex quarto cerebri ventriculo trans medullam fpinalem ad ufque caudam equinam Anatomicis dictam pertingit: ibi verò robuftius factum illud periofteum refiftit ulteriori fuæ dilatationi, unde fit ut citra hunc obicem ille vectis aqueus vertebras divellat & trans hunc hiatum tumor extrorfum effundatur: ea ratione morbus dictus eft ab *Illuftr. Morgagni* hydrorachitis, quafi hydrops fpinæ medullaris.

Tam gravis eft ille morbus ut recens natos ferius ociufve è medio tollat ut plurimùm hoc affecti anæfthefiâ laborant, quafi fomnolenti, nil ferè fentiunt, nec moventur, nifi à nutrice percuffi ad lac fugendum follicitentur. Quoties verò ignari Chirurgi hunc tumorem aperiunt, toties infantes illico pereunt. Quinquies vel fexies Monfpelii hunc morbum vidimus; tumor autem erat mollis, caftaneæ magnitudine ac figurâ, ut plurimum fubfufcus, indolens, preffione recedens; atque canalem qui ex hoc ad cerebrum pertingit non folùm flatu demonftrabat *Clariff. Doct. Tendon*, verùm erecto corpore aqua ex cerebro ad hunc faccum evidenter delabebatur.

XIV. Ascites, ab *askos* uter; *Pachu* 4um Hippocratis p. 559. *Askites* Tralliani Lib. I; *Hydrops abdominis*; *Afcite*; *Hydropifie afcite*; Ægri *Hydropiques*, *Afcitiques*.

Character. Gravis & fluctuofa abdominis intumefcentia.

Si manu latus abdominis prematur, & alterâ latus oppofitum percutiatur; tunc perfentitur repercuffio feu antitypia quam vulgò *fluctuationem* nuncupamus; hoc figno afcites diftinguitur à phyfconiâ. Gravitatis fenfu de quo ægri conqueruntur, & defectu elafticitatis ac foni ex percuffione editi, diftinguitur à tympanite. Abdominis totius fphæroideo tumore, non folius hypogaftrii prominentiâ circumfcriptâ, qualis eft in graviditate, faltem initio morbi, diftinguitur ab hydrometrâ, phyfometrâ & graviditate: aft hoc fignum fallit in afcite intercute, aliifque non abdominalibus.

Serofos voco eos qui ab humore lymphatico fiunt: *Non ferofos* qui à cruore, pure, chylo, urinâ, &c. *Abdominales* voco eos quorum humor fluitat in cavo eodem, ac vifcera abdominis; *non abdominales* verò, fi humor coerceatur in alio quocumque cavo & intra cutem, mufculos, laminas peritonæi, ovarium, uterum, &c, portentosè dilatatum, hinc quatuor afcitum differentiæ, quarum figna ante cadaveris exenterationem vix ulla funt, & Medicis reftant indaganda.

1°. *Serofi abdominales.*

Horum funt permultæ varietates, de quibus in genere agemus titulo afcitis vulgatioris, dein eas figillatim examinabimus.

1. *Afcites vulgatior.* C.

Afcitis character eft gravis & fluctuofa abdominis intumefcentia, utplurimùm cum polydipfia, urinâ paucâ lixiviali.

Incipit ab urinæ paucitate, colore intenfiùs flavo, rubefcente, lateritio, pedum tumore molli, pallido, qui vefpere crefcit, mane diffunditur in faciem, palpebras potiffimùm, manumque alterutram, in quam æger nocte recubuit; fitis affidua accedit, abdomen tenditur, tumore non folius hypogaftrii, ut in graviditate, fed totius abdominis uniformi; ægro refupino, fi alterâ manu ut finiftrâ prematur latus abdominis, dum dextrâ latus alterum ex adverfo percutitur, fluctus feu impetus aquarum perfentitur, clarior vel obfcurior, prout aquæ liberiùs vel difficiliùs volvuntur in abdomine; obftructis alicubi in abdomine, ut in hepate, liene, ovario, vafis lymphaticis exterioribus, lympha à retro urgente cruore pellitur, unde vafa fua diftendit, vel rumpit, vel vicina patula diducit, unde ftillatim in cavùm abdominis effluit, lympha inquam non ferum perfpirabile; fluidum enim paracentefi extractum ad ignem concrefcit, ut albumen ovi; fenfim itaque repletur abdomen hoc fluido quod premit quoquo

verfus

verfus æqualiter fub eâdem altitudine, fi folâ gravitate premat; unde ftante afcitico hypogaftrium magis tenditur epigaftrio.

Verùm fi turgidum fit abdomen collecto fluido, & ejus tegumenta femel diftenfa fuerint, tunc preffio aquarum refpondet tenfioni clauftrorum abdominis & quoquoverfus eâ ratione æqualis eft, unde diaphragma furfum in fornicem attollitur; hinc refpiratio difficilis, maximè jacente ægro, hinc conatus ad refpirandum, conatus ad molem corporis auctam movendam, quæ major eft viribus affuetis, unde laffitudo; lymphâ depauperatus cruor non refarcit jacturas partium, hinc macies in dies crefcens, potentia motrix cordis decrefcit, hinc pulfus minuitur, & pari paffu frequens evadit; cruor non fatis elaboratur, unde lympha cruda prædominatur, quæ gravitati potiùs quàm viribus cordis trufivis obfequitur, unde juxta textum cellulofum cutis deorfùm femper ad partes infimas & declives delabitur, hinc pedum, crurumque œdema vefpertinum, lumborum, palpebrarum, manuum œdema matutinum; aft progrediente morbo æger vix poteft horizontaliter jacere, ob refpirandi difficultatem, unde erecto trunco jacet; fero fuperfluo imbibitæ partes laxantur, hinc & cerebrum, unde fomnus gravis, fortè & fecuritas animi circa eventum morbi, hinc nullus metus, fumma confidentia de recuperanda fanitate; preffis pulmonibus & laxatis fupervenit tuffis ficca, quæ fputum cruentum paucum dein excitat; effufa lympha in fcroto & præputio has partes laxas portentosè diducit; alvus ficca eft, & difficillimè folvitur, languente inteftinorum fero imbibitorum fenfu & motu periftaltico; facies pallet, fordet, corpus fupernè fceletum repræfentat, abdomen quandoque ulcerofum exftillat, unde æger fublevatur; quandoque exulceratis & fluentibus tibiis detumefcit, hinc natura monftrante viam, Medici paracentefim neceffariam effe intellexerunt.

Si fanguis mittatur afcitico, thrombus ruber eft exiguus refpectu feri circumflui; ergo ferum prædominatur, quod laxitatem folidorum, fluidorumque cruditatem indicat. Si cadavera afciticorum fecentur, vifcera plurima nunc hæc nunc illa obftructa, indurata, vel etiam remollita, femi-putrida, callofa, retorrida, granulofa, fuppurata, abfumpta, adaucta reperiuntur, & fæpiffime hepar, dein lien, mefenterium, pancreas, uterus, rariùs renes, epiploum, pulmones, cor. Si cutis pedum fecetur, ea vix hiat quod atoniam fummam fignificat. Herpetes, exulcerationes, fitis, humorum ftagnantium acredinem fimul indicant, unde gangræna vulneribus horum fæpè fupervenit.

Ex dictis patet cur plurimi afcitici omninò infanabiles funt, maximè inveterato morbo & folidis graviter vitiatis; inveterafcente morbo omnia in pejus ruunt, fluidis fcilicet ftagnantibus, putrefcentibus, congrumatis vafa laxantur, canales obturantur, vires vitales abfumuntur, unde morbus initio fanabilis, dein curæ nulli cedit. Prognofim pejorem reddit ignorantia principiorum hujus morbi in dato ægro; defunt enim figna quibus diverfa hæc vifcerum & humorum vitia primaria cognofcantur, unde methodum curandi genericam tantùm fequimur, quæ caufam fæpè non attingit; in praxi ad fequentes afcitis varietates attendendum eft.

2. *Afcites ab opilatione. Hydrops ab obftructione vifcerum.*

In recenti funt 1° pedum œdema; 2° urina pauca rubra; 3° fitis in dies crefcens; 4° abdominis intumefcentia, gravis, fluctuofa.

In vetufto 1° febricula; 2° anorexia; 3° macies; 4° dyfpnœa; 5° tuffis ficca; 6° ante mortem hæmoptyfis parciffima; 7° erifypelas abdominis ichorem fundens; 8° decubitus horizontalis fuffocans.

Defiderantur in recente 1° obftructionum referatio; 2° aquarum eductio per paracentefim; 3° urinæ copiofus proventus; 4° diarrhœa ferofa; 5° abftinentia à potu.

Obftructiones referant 1° fucci expreffi ex herbis amaris, ut cichorio, fyfimbrio aquatico, apio, addito rheo & limaturâ ferri; 2° apozemata ex radicibus petrofelini, afparagi, fœniculi, rufci, ononidis, herbis diureticis, millepedibus, rheo.

Urinas movent vinum Rhenanum, Mofellanum, *claretum* cum rheo, ferri limaturâ, abfinthio, falibus neutris, bolus ex terebinthinâ, ipfius fpiritus, leviffima cantharidum infufio cum vino Campano facta, maximè acetum fcilliticum; diarrhœam ferofam procreant fuccus ireos, radicum ebuli, fyrupus de rhamno, jalappa, aqua vitæ Germanica, remedium Medici Arabis, feu fcammonium fucco limonis correctum, gutta gummi, &c.

In inveterato afcite fola diuretica tolerari poffunt; cathartica hydragoga vires nimis peffumdant. Extùs emplaftra refolventia abdomini admota laudantur; fuadentur etiam à *Tralliano* & ab *Hecqueto* incifiones cutis in malleolis ad aquas ftillatim educendas. Hoc natura quandoque iter fibi cudit; imò in cute abdominis phlyctænæ ruptæ aquis viam præbent, ut vidi; verùm five fponte, five arte educantur aut non educantur aquæ, fphacelus ibi timendus; ex ulcere putri, verminofo tibiæ, vidimus aquas effluxiffe, & ægrum convaluiffe; fed in cachecticis annofis, obftructifque vix ulla falus fperanda eft. Vinum medicatum hic conveniens, fit infundendo fennæ fol. polypodiique radicum, ana, unc. II; rhei, jalappæ, ana, drachm. II; abfinthii, manip. I; macis, cinnamomi, ana, femi-drachm. in vini albi libr. III. colaturæ unciæ quatuor manè fumantur.

Ex bulbis Colchici autumnalis in aceto maceratis & melle paratur oxymel Colchicum, quod ad drachmam fumptum urinas feliciffimè movet in afcite, hydrothorace, aliifque morbis hujufce claffis. Adhibetur etiam pulvis cantharidum intus, incipiendo à grani triente cum quadruplo camphoræ triturando intimè mixto, & augendo fucceffive utriufque dofim, ufquequò vel urinæ fluant uberiùs, vel gravis dyfuria oborta finem huic medicamini imponat.

3. *Afcites ab hepate. Ab hepate obftructo, indurato, fcirrhofo, tuberofo, calculofo, flavo, corrupto, pallido, enormi, &c.* Boneti Sepulchret. obf. 4. 5. 6. C.

Hepatis fuperficies numerofis fcatet vafis lymphaticis ad cifternam lumbarem lympham devehentibus; obftructo hoc vifcere, rupto alterutro lymphatico vafe, lympha in abdomine affufa fenfim colligitur; operæ pretium eft itaque

itaque ut libertas circulationis in hoc viſcere reſtituatur ; fruſtra enim aquæ per paracenteſim & cathartica educerentur, cùm novus ab hepate proventus ſemper exſpectandus eſt, adeoque in hoc caſu ab initio remedia aurigi-nis aperientia, martialia, radices aperientes debent uſurpari formâ apozematum, juſculorum, opiatarum quæ diù debent uſurpari.

Si bilis aduſta, viſcida, retorrida, ob labores, æſtivos ſudores, calorem ſummum, hepar obſtruat, tunc juvant ſerum lactis, aquæ minerales Vallenſes, Bellilucanæ, cautè tamen, juſcula diluentia, quæ omnia inveterato aſciti nocerent, cauſam primordialem morbi tollunt, ut expertus ſum ; ſed non exſpectandum donec aquæ effuſæ ſint.

4. *Aſcites à liene.* C.

A liene tumido, adaucto, indurato, pallido, molliori, corrupto, lapidoſo, vel cartilagine obducto, craſſo, cruore turgido, apoſtematoſo, &c. *Boneti Sepulchret. obſ.* 6. 7.

Hæc vitia ſenſibilia ſunt ſæpius ſequelæ quàm principia aſcitis ; aſt deſignant ſæpius latere in hoc viſcere vitium primordiale, ſcilicet obſtructionem quæ anſam dedit cujuſdam lymphatici vaſis ruptioni, aut diapedeſi, vel anaſtomoſi, quod conjectamus præcipuè ex hujus regionis tumore, renitentiâ ; ex prægreſſis quartanis & tertianis febribus maturiùs ſuppreſſis, ſine ſufficienti aperientium uſu, deinceps revertentibus ; ex ægri colore fuſco, habitu macilento, animo melancholico ; hoc facit etiam hæmorrhoidis aſſuetæ ſuppreſſio, fontanellæ, ulceris, catameniorum, repreſſio.

Dum levis eſt vaſorum ſplenis, vel hepatis infarctus à ſanguine ſpiſſo, craſſo, vel lymphâ crudâ, feculentâ, curatur feliciter, aut prævertitur aſcites juſculis, ptiſanis, apozematis ex rheo, ferri limaturâ, cinnamomo, radicibus aſparagi, bruſci, ulmi, capparidis, enulæ, foliis abſinthii, chelidonii, armoraciæ, eupatorii, agrimoniæ, cerefolii, cichorii, ſyſimbrii aquatici.

5. *Aſcites ſcrophuloſus. A meſenterio ſtrumoſo.* C.

Hæc ſpecies infantibus craſſo cibo utentibus, ab impurâ venere ortis, non ſatis exercitatis, eſt familiaris ; creſcit à liberaliori ſanguinis miſſione in morbis acutis eos infeſtantibus, ſuppreſſâ diarrhœâ ſeroſâ intenditur, cum hydrothorace & anaſarcâ complicatur, & exigit levia attenuantia ſcrophulis adverſa, tenuiſſimum antimonii & martis pulverem, juſcula aperientia cum calendulæ, rutæ, xanthii, filipendulæ, bellidis, elatinæ, ſcrophulariæ, foliis aut radicibus incoctis ; huc opiatæ ex rheo, martis tincturâ, millepedibus, ammoniaco gummi.

6. *Aſcites ab ovariis* Mead Monita de hydrope, pag. 127. C.

In quamplurimis mulieribus aſciticis origo morbi eſt in ovariis obſtructis, hydatidoſis, quorum lymphatica rupta lympham fundunt, quod evenit præſertim illis quarum catamenia defecere, viduis, ſterilibuſque, aut iis quæ morbos tubæ, ovarii, uterive paſſæ ſunt.

Flatus ex utero per tubas in abdomen fertur facilè, ut expertus ſum in cadaveribus humanis ; mirum eſt quod hac viâ aquæ aſciticarum ex abdomine foras emitti nequeunt quodam artificio.

Illa fpecies rariffimè cedit remediis; ex *Mead* incipit à dolore & tumore inguinis alterutrius; mulieribus eft familiaris; fanatur quandoque longo ufu decocti fummitatum geniftæ viridium, & feminum finapis, cochleari uno bis in die vorato.

7. *Afcites à fanguifluxibus* Juncker. de afcite; *Ab inanitione & colliquatione* Schenckii obf. l. 5. *Idropifia minaciante* Delpapa confult. 37. tom. 1.

A repetitis phlebotomiis, catameniis, aut hæmorrhoidibus immodicis, ab hæmorrhagiis profufis, non folùm fuccedit cachecticus & œdematofus totius corporis habitus, verùm etiam afcites verus cum urinâ paucâ, lixiviali, fiti intenfâ, aliifque fymptomatis, & magnâ debilitate.

Decrefcente fcilicet vi trufivâ fanguinis per arteriolas ob cordis debilitatem, quæ patet ex pulfu exili & frequenti, arteriæ majores & minores proprio elaterio complanantur, unde fanguis illas difficiliùs permeans premit, & fubit ofcula lymphaticorum in majori ratione quàm in fanitate; lympha etiam illa debiliùs elaborata craffior obftruit vafa fua, hinc non mirum fi alicunde effluat in cavum abdominis, ibique ut in textu cellulofo colligatur. In hoc autem cafu aliquoties expertus fum, *Tralliani* fuafu, lacteam diætam effe præftantiffimum auxilium, quo non folùm ægri vires reparantur, hæmorrhagiæ prævertuntur, verùm etiam afcites radicitùs fanatur; an verò afcites ille procedat à principio priùs affignato, an ab uberi adftringentium & kinkinæ priùs adhibitorum ufu, non aufim decidere; illorum adftringentium ufum neceffarium reddit fanguifluxus uber & pertinax cum febriculâ fæpiùs quotidianâ eum concomitante. Quando hæmorrhagia eft nafalis, uterina, vel alvina, fimilem afcitem longis diarrhœis ferofis, diurefi, vel diabeti etiam fupervenire obfervavi; aft in his cafibus magna adhibetur adftringentium copia.

Curam afcitis diureticis & lacticiniis perfectam vide apud *Willifium*, §. 3 *pag.* 142.

Hic morbus familiaris eft mulieribus menorrhagiam vel à partu, vel à quavis origine copiofam paffis: incipit à pallore pedum & tibiarum œdemate, inde aquâ turget abdomen, quæ pulfata fluctuat; fitis, urina rubra pauca, aliaque fymptomata accedunt; multi, ait *Hippocrates VI. Epidem.* ex hæmorrhagiis nimiis in hydropem incidunt.

Bis morbum vidi in quadragenariâ menorrhagiam maximam ter, vel quater in anno experiri folitâ cum naufeâ, anorexiâ, ob ufum falforum nimium; ille verò afcites in eâ bis fanatus fuit præmiffâ levi catharfi per ufum lactis bis terve de die ad menfem continuati, & *Papa* in hoc morbo fuadet 1° ut fitis conftanter toleretur; fecus 2° pauco vini albi Avenionenfis, ejufque chalybeati per infufam ferri limaturam temperetur; 3° ut per diuretica lenia, minimè fortia, urinæ fluxus copiofus reftituatur, in quem finem adhibeantur decocta ex radicibus afparagi, apii; fal tamarifci, quod idem eft ac mirabile Glauberi, terebinthina, faffafras; 4° à catharticis timet ne vires imminuantur, folum oleum amygdalarum & clyfmata concedit; 5° ad roborandum corpus jufcula ex columbis, guttulas

tulas elixirii proprietatis in jusculo, usum theæ, infusum lapidis medicamentosi, &c. suadet.

8. *Ascites ab exanthematis; Ab scabie repulsâ* D. Deidier, Profess. Monspel. Obs. *Ab herpetibus, maculis, &c. repressis* Charleton; *A rubeolâ repressâ malè curatâ*. Vide *Anasarcam*. C.

Bis in Nosocomio Monspeliensi accidit à suppressâ scabie ascitem supervenisse, qui, frustra tentatis cæteris auxiliis, sanatus est assumptâ scabiosi tunicâ, unde repullulavit scabies, & ascites evanuit; vix unquam in ascite succedunt sudorifica, in hac specie tamen indicata videntur.

9. *Ascites arthriticus* Musgrave de arthritide, cap. VII. histor. 3. C.

Hanc speciem ascitis feliciter curatam videsis in Auctore.

10. *Ascites artificialis* Loweri Experim.

Est ille qui canibus inducitur ligatâ venâ quadam majori ut cavâ; tunc enim sanguine in venis congesto alteri retro sequenti opponitur resistentia, quâ fit ut fortiùs premat oscula omnium arteriolarum huc tendentium, ergo ut oscula lymphaticorum ex his oriundorum diducantur, & majorem sui liquidi copiam fundant; quod liquidum antea formâ tantùm halitûs in cava abdominis, pectorisque transsudabat, jam formâ sensibili colligitur.

11. *Ascites scorbuticus* Boerhaave Consult. 16; Charletoni, Willisii de scorbuto.

Post auriginem, melasicterum, à cacochymiâ biliosâ ortum, & scorbuti signa, ut maculas pedum luteas, punctatas, maculas crurum & dorsi lividas, latas, gingivarum fœtorem, cruentationem, superveniunt crurum & pedum œdemata, urinæ brunneæ, atro-flavæ, paucissimæ, lateritiæ, sitis urgens, macies artuum, abdominis tensio, tumor gravis, fluctuans, facies lurida; his comites se præbent hepatirrhœa scorbutica, tussis hydropum sicca, dein sanguinea mortis prænuncia, dyspnœa, &c.

Curatio Boerhaaviana. In his circumstantiis sumat æger omni bihorio per dies quinque pilulas, singulas gr. IV. sic paratas.

Recipe bulbi ari recentis & rhei ana, drach. i; assæ fœtidæ, croci, terebinthinæ, & balsami copaivæ, ana, gr. xv; saponis Veneti, unciam semisse; misce, fiant pilulæ; superbibat verò unc. i. de liquore sequente. Recipe aquæ stillatitiæ baccarum juniperi, cochleariæ, ana, uncias sex; salis polychresti, drach. ij; tartari vitriolati, drach. i; rob. baccarum juniperi, unc. iv, spiritus rectificati baccarum juniperi, unc. unam & semisse; tincturæ myrrhæ, unc. i; misce. Hæc per menses decursum fiant; interim pannis calidis siccis mane & vespere totum abdomen fortiter confricetur; addatur exercitatio pedestris, vel equestris assidua pro viribus; victus ex lactucâ, spinachiâ, paucoque vino, aut cerevisiâ; hæc ineunte morbo suadentur, jam facto nulla spes superest. Hæc Boerhaave.

Franciscanus Religiosus, quem hoc ascite laborantem vidi, sumptis vulgaribus remediis, post sex circiter menses, cùm uteretur apozematis antiscorbuticis, interpositisque catharticis, contra meam & omnium exspectationem, superveniente urinæ profluvio, liberatus est ab ascite & scorbuto, & convaluit;

valuit; illa itaque ſpecies aſcitis minùs multo periculoſa cenſenda eſt quàm cæteræ.

Ea ſpecies à ſanguinis diſſolutione dependet, ejuſque acrimoniâ, quâ fit ut defectu nativæ viſcoſitatis in ſanguine, pars feroſa ab eo facilè ſecedat, ex vaſis lymphaticis exhalantibus uberiùs in abdomen exſtillet, aut in carnium intercapedinem dimanans tonum earum deterat, ſimulque morâ acrior reddita putredinem contrahat, viſcera corrumpat; hæc verò ſpecies etiam aſcitem inducere poteſt ob hæmorrhagias immodicas quibus ſcorbutici ſæpe exhauriuntur; ſtipatur verò gingivarum tumore livido, ſanguifluxu ex ore, dentium nigredine, oris fœtore, tibiarum & crurum latis, liſveſcentibuſque maculis, ſimulque diſtinctis, nigris, flavis, luteiſque puncticulis.

Juſcula ex carne vitulinâ, rheo, lapathi radice, foliis cichorii, pimpinellæ, ſanguiſorbæ, &c, balneo mariæ parata, interpoſitis lenibus catharticis, indicantur; & deinceps diuretica cum roborantibus mixta, quorum ope evacuetur abdomen, atque demum lactis aſinini uſu ſanguinis acrimonia temperetur.

12. *Aſcites febrilis; Aſcites à colliquatione* Sennerti de hydrope aſcite. C.

Illam ſpeciem ab initio comitatur, vel immediatè præcedit febris acuta, continua, vel exacerbans, vel inflammatoria, mox accedit abdominis calor, intumeſcentia, & mors, ut obſervavi, minimè ſera; unde diſcrepat ab aſcite intermittentibus febribus ſuccedente.

Aſcites ex quartanâ Werlhof. obſ. de febrib. p. 59. C.

Mulier à biennio quartanæ obnoxia, ab eo ferè tempore aſcitica ſenſim evaſerat cum menſium obſtructione, & dyſuriâ urinæ lixivioſæ; crura & femora cum dorſo œdematiâ laborabant, turgebat facies, reſpiratio anhela, & laſſitudo; omnibus remediis reſiſtebat hydrops & quartana; *Werlhoſius* ter manè ante paroxyſmum pomeridianum præſcripſit vini emetici unciam unam & ſemiſſem, unde mirâ imminutus eſt tumor abdominis, ſudor erupit poſt acceſſus; præſcriptum deinde electuarium ex kinkinâ, enulæ radice, ſale ammoniaco, vitriolo martis & rob juniperi, unde omnia melius ſe habuerunt; deinde purgata eſt ægra ſucco ex iridis vulgaris unciis quatuor in aquâ fœniculi maceratis expreſſo, cum pauco ſacchari; quod plurimis arcanum eſt eximium.

Recipe radicum iridis vulgaris recentis ſubtiliter raſarum, uncias quatuor; parum macerentur in aquæ fœniculi unciis duabus; expreſſo ſucco addatur ſaccharum, & aquæ cinnamomi pauxillum; fiat potio.

Kinkinam in aſcitis illâ ſpecie laudant *Francus*, *Reſtaurant*, *Boecler in Hermannum*, *Brunnerus*, *Alexand. Camerarius.*

13. *Aſcites calidus.* vide Sponii aphoriſm. 81; Mead. monit pag. 139.

Non infrequenter in praxi occurit ſpecies aſcitis, quæ largo potu, ſero lactis, ſanguinis miſſione feliciter tollitur, contra verò ſolitis aliàs artibus exacerbatur. Vidimus hydropem curatum viginti venæ ſectionibus, qui ab exhibitis hydragogis & diureticis cujuſvis generis magis ac magis intumue-

rat;

rât; in hac ſiquidem ſpecie calor exſuperans fundit & liquat ſanguinem ac ferè totum in ſerum convertit; ac proinde dùm diagrydiatis aut ſalibus diureticis res peragitur, morbus ingraveſcit, cedit è contra benignioribus & refrigerantibus præſidiis.

Aſciticus, quem refert *Mead*, à colliſione in hypochondrio dextro per ictum violentum poſt ſex ſeptimanas intumuerat, dolor erat graviſſimus in abdomine, ſitis intenſa, urina lixivioſa pauca, adhibitis diureticis & catharticis pejus habebat, tumor in dies creſcebat, paracenteſis recuſabatur, demùm ad levandos dolores adhibita ſunt narcotica; mirum dictu, non ſolùm dolor ſedabatur, ſed urina fluebat, alvus libera erat, ſed cum finitâ ſomniferi actione rurſus pejus haberet, narcoticum octavâ quaque horâ adhibitum eſt, & ad famem inde languentem excitandam addita eſt infuſio amara, nec non vorabantur pilulæ ex ſtyrace & kinkina cum terebinthinâ, & ſic æger contra omnium ſpem convaluit. *Mead monita de Hydrope pag. 141.*

2°. *Seroſi non abdominales.*

14. *Aſcites intercus*, *Œdema* Lamotte Chir. T. I. obſ. 100 des tumeurs: *Hydropiſie du péritoine*, Tranſ. Philoſ. n. 106 art. 3. C.

In aſciticâ extra peritonæi cavum 54 menſuras aquæ ichoroſæ invenit *J. Scultetus Miſcel. Curioſ. ann. 4.*

In peritonæi duplicaturâ obſervavit *P. Barbette Anatom. pr. part. 4. cap.* 2; ſub cute ipſa *Platerus, lib. 3 prax.*; *Juvet Journ. de Med. Oct. 1761 p. 336.* cum ſignis hujus ſpeciei, ſcilicet defectu ſitis, defectu dyſpnœæ, phlegmatiæ & urinis minimè lateritiis.

Hæc ſpecies non confundi debet cum eâ in qua viſcera omnia abdominalia in glomum collecta & peritonæi lamellâ involuta locum cedunt aquis effuſis & totum abdomen replentibus, licet extra peritonæum contentis, quia verum aſcitem abdominalem ita repræſentat hæc poſterior, ut non niſi ab anatomico perito poſt cadaveris aperturam dignoſci queat: glomus verò viſcerum vel ſurſum vel ad alterutrum latus fertur, cujus exemplum vide apud *Mead. monit. de Hydrope.*

Cognoſcitur ex tumore partiali tegumentorum abdominis circumſcripto, intra quem fluctuatio percipitur ſine ſignis ſuppurationis ac effuſionis intra cavum abdominis.

Aperto ope acûs triquetræ ex hoc hygromate aqua limpida effluxit, & æger intra tres ſeptimanas convaluit; evidens eſt non œdema fuiſſe, ut putat *Lamotte*, ſed hygroma.

In obſervatione 101 ejuſdem Auctoris aqua limpida ex ſimili tumore fluctuante emiſſa eſt ope inciſionis, ubi pus adeſſe ſuſpicabatur, & hunc morbum *abſceſſûs* nomine indigitat. Sedes ejus erat inter peritonæum & muſculos abdominis.

15. *Aſcites uterinus* Nicolai Decad. obſervat. Argentorati, 1725 obſerv. 9. In cadavere viduæ ſexagenariæ, uterum ſphæroideâ diſtentione cartilagi-

nem xiphoideam attigiſſe vidit; ille ſexdecim menſuras aquarum inſtar amurcæ continebat; orificium arctè clauſum erat, ubi limus fuſci coloris, extus hydatides multæ, inteſtina verſus ſuperiora protruſa, ovaria oblitterata, viſcera abdominis partim ſcirrhoſa, partim livida: mulier ante duodecim annos lochiorum regimen in puerperio malè obſervaverat, inde malum indies crevit.

Videatur apud *Verdier anatom.* alterum hujus morbi exemplum.

Vidua ſexagenaria, quæ pro aſciticâ habebatur, tumore abdominis tenſo; non fluctuante, ſine ullo umbilici veſtigio, habuit integumenta communia valde extenuata, muſculos abdominis oblitteratos, peritonæum calloſum juſto craſſius; in illo cavo uterus tendineo-cartilagineus, ſphæroideus, uſque ad cartilaginem xiphoideam diſtenſus, aquæ amurcoſæ ſexdecim menſuras Argentinenſes continebat cum limo fuſco in fundo, hydatibibus orificium uteri exactè claudentibus; ovaria & tubæ Fallopii oblitteratæ, inteſtina verſus ſuperiora omninò protruſa, hepar reneſque ſcirrhoſi, gangrænodei, lien exiguus, lividus, omentum abſumptum: *Saltzmann. Obſ. Dec. Obſ. 9.*

16. *Aſcites ſtomachi*, Riverii Centur. 4. obſ. ab Anton. Jodon, Altiſſiodorenſi communicata pag. 107.

Hydrops ventriculi eſt aſcites à nonaginta libris ſeri in ſtomacho contenti in muliere quadragenariâ, quæ pro gravida habebatur.

17. *Aſcites intermuſcularis*, Thom. Short Philoſoph. Tranſact. vol. 9. pag. 150. C.

Aderat triplex aſcites; 1° intermuſcularis in latere ſiniſtro abdominis; 2° abdominalis in cavo; 3° in ovario omnium maximus.

Cognoſcebatur ex lateris dextri mollitie; aderat inappetentia, vigilias, ſitis exigua, febris lenta, dolor multus, ovarium viginti libras pendebat.

18. *Aſcites omentalis*, Munnicks obſervat.

Illa eſt ſpecies in quâ cavum omenti aquis collectis diſtenditur; verùm nullum eſt in ſymptomatis nec in curâ diſcrimen quo ab abdominali vulgari dignoſcatur.

19. *Aſcites ovarii*, Mem. de l'Academ. de Chirurg. tom. 2. pag. 431; *Aſcites ſaccatus*, vulgò *hydropiſie enkiſtée.* C.

Eſt ſpecies quæ incipit à tumore alterutrius lateris hypogaſtrii, unde differt ab aſcite vulgari ſeu ab effuſo liquido: creſcens tumor ſenſim totam abdominis cavitatem implet, ſed fluctuatio eſt multò obſcurior, & extractus humor eſt craſſior, viſcoſior multò quàm lympha aſcitis vulgaris, humor lutoſus, cruentus, fœtidiſſimus, urinis lateritiis paucis, febre, ſæpè vomitu, abdominis dolore, alvo conſtipatâ; inciſione factâ, injectis deterſivis, fiſtula ſucceſſit, & demum exhauſto humore per fiſtulam convaluit: *Le Dran obſerv. 11.*

Aquæ gelatinoſæ copioſiſſimæ intra ovarium & tubam ita diſtenſam ut totum abdominis cavum occupans primâ paracenteſi viginti lymphæ pintas.

ſuppe-

ſuppeditaret. Multi ſcirrhi in abdomine ab ovario, cætera viſcera ſana *D. Montaulier.* In abdomine aſciticæ inventa duo ovaria ſcirrhoſa intus hydatidibus turgida, alterum quindecim, aliud duodecim librarum. *M. Malaval.* Moles enormis ovarii dextri aſcitem in toto abdomine referens continebat ultra quadraginta libras gelatinæ pellucidæ viſcoſiſſimæ. *M. de la Porte.*

a. *Aſcites ſaccatus* Abraham Mercklini, Collect. Academ. tom. 3 obſerv. 183.

Eſt aſcites à ſero urinoſo contento intra folliculum ex ovario pronatum.

In puellâ ante ſexdecim annos abdomen intumeſcere cœpit ſine dolore, ſine difficultate progrediendi; nupta ter gravidata peperit, nec tumor evanuit, imò acceſſit progrediendi difficultas, iſchias, anxietas in interaneis, urinis rite fluentibus, demùm dyſpnœâ, & tumore creſcente obiit.

Inventus ſaccus membranaceus portentoſæ molis, urinoſo ſero plenus, viſceribus impoſitus, omento ſursùm retracto.

3°. *Non ſeroſi abdominales.*

Sunt ſanguinolenti, purulenti, urinoſi &c.

20. *Aſcites cruentus*; *Ab aquâ ſanguinolentâ*, Ger. Blaſii obſerv. 11; *Ab aquâ nigreſcente*, Bonet. Sepulchr. obſ. XX. §. 5; *A cruore loturæ carnium ſimili*, Holler. de morbis cap. 39; *A cruore mero*, Saxonia lib. 3 cap. 32; Beniven. cap. 76; Tulpii cap. 40; Severin. de abſceſſ. pag. 279; Ant. Pozzis Collect. Acad. volum. 3 pag. 209. C.

Monialis trigenaria menſtruis tunc deficientibus abdomine intumuit poſt inguinis dolorem. Inventa eſt tuba uteri liquido ſeminali diſtenſa, & moles ſanguinis atri octoginta libras pendens inter peritonæum & muſculos abdominis, præter quadraginta libras ſeri in cavo abdominis effuſi.

21. *Aſcites purulentus*, Mead de hydrope; *A pure aquoſo, fœtido, abdomen replente*, Saltzman. obſerv. anat. 31; Journ. de Med. Avril 1761 p. 364. *A purulentiâ ſaccatâ*, Boneti Sepulchr. obſerv. XX. §. 7; *A pure abdomen diſtendente*, Plateri obſ. C.

Illa ſpecies ſæpe tympanitidem refert, ſeu flatibus abdomen implet, & inſanabilis eſt omninò.

22. *Aſcites urinoſus*; *A veſica diſruptâ* Plater. lib. 3 cap. 3. C.

Eo bene poto humique ſtrato, alius ventrem inſiliens veſicam ex ebrietate diſtentam eo impetu ruperat, unde urinâ in abdomen effuſâ venter ante mortem intumuerat. Veſicæ vulnus poſt mortem aperto cadavere vidit *Platerus.*

23. *Aſcites chyloſus*, Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1700 p. 11.

Liquidum paracenteſi eductum lactis colorem, conſiſtentiam, imò ſaporem, ſed paulò magis ſalſuginoſum, obtinet, ſpumat bulliendo, ac conquaſ-

ſando, acidis non coagulatur, ſed ſale tartari; bis in menſe ultra 26 libras hujus aquæ chylo tinctæ educebant.

24. *Aſcites oleoſus* Baglivi Praxis p. 313. C.

In cadavere viri athletici quadragenarii febre vehementiſſima, & ſpirandi difficultate, & demum horrendis motibus convulſivis perempti invenit *Baglivi* inteſtina undequaque veluti innatantia in pinguedine fuſa, & oleum olivarum condenſatum referente.

4°. *Nec ſeroſi nec abdominales.*

25. *Aſcites ſanguineo-uterinus.*

Mulier aſcite laborans ex urbe *le Puy en Velay* Monſpelium appulit auxilium implorans: venter portentosè diſtenſus, urinæ paululum lixivioſæ, pedes etiam œdematoſi, ſitis exigua; tentatis fruſtrà conſuetis remediis paracenteſis inſtituitur; hinc fluunt libræ circiter quatuor cruoris meri; ſtupent Medici, & Chirurgus eorum juſſu cannulam retrahit metu ſyncopes quæ paulò poſt ſummum metum incuſſit: reſtitutis paululum viribus ea patriam repetit & elapſo menſe fato ſuccumbit; aperto cadavere cruoris immenſa copia intra uterum portentosè diſtenſum inventa eſt à *D. de Fontfrede D. Med.*; uterus autem ita expanſus erat, ut totius abdominis cavum repleret; hinc pro aſcite abdominali lymphatico rarus ille morbus Medicos fefellit utut peritiſſimos.

26. *Aſcites ſanguineo-intercus.* C.

Hiſtrio noctu inſilit in feneſtram, unde præceps in vicum plures hexapedas altum ruit invitus, ita tamen ut in pedes lapſus ſit; dolorem atrocem in abdomine, deinceps tumorem & febrem expertus in noſocomium defertur; poſt aliquot dies abdomine intumefacto moritur. Secto cadavere invenimus muſculos abdominis à peritonæo ſeparatos per ſaltus violentiam, & ſpatium intermedium copioſo cruore refertum; hic itaque morbus acutus eſt, datur ergo intercus ſanguinolentus.

27. *Aſcites ſanguineo-peritonæus.* C.

Mulier quadragenaria abdomen turgidum ſine inſigni moleſtiâ octo annos circumtulit, omnem culpam in menſtrua ſuppreſſa conjiciens, demum creſcente mole ſuffocatur; vix cute cadaveris pertuſâ amurcæ fœtidæ copia ad libras XX medicas profiliit; hæc intra muſculorum abdominis tunicam & peritonæum continebatur, quod ex venis epigaſtricis internis, periodo lunari, deſtillaſſet; iſtarum venarum extremis aderant tubercula nuci avellanæ ſimilia, ac ſi papillæ forent etiam ſciſſæ. *N. Bogdanus obſer. XI.*

28. *Aſcites flatulento-peritonæus*, Vid. Mead monita pag. 124; Combaluſier Pneumatopathologia.

Mulier ex oppido Mauguio tympanitidis ſymptomata primùm patiebatur, his ſe comites adjunxere fluctus abdominis, pedum œdema, ſitis aſſidua &c: puncto poſt mortem abdomine à D. Serres chirurgo clariſſ. & Regio Anatomiæ

tomiæ Demonftratore, flatus cum fummo impetu exiliit, abdomen apertum exhibuit aliquot libras lymphæ effufæ, fed intra cavum in quo nulla vifcera reperiebantur, omnia autem vifcera latebant verfus diaphragma in breve fpatium congefta & à peritonæi lamellâ involuta: Sectioni interfuit D. Combalufier D. Med. Monfpelienf.

Praxis.

Curam quod fpectat confulatur *Sydenham*.

Vix aut raró curatur Afcites, quia ejus principia fæpius ignorantur, aut quia chronicis morbis, vifceribus jam labefactatis, fupervenit, nec non quia diverfarum fpecierum hiftoria deficit; qui verò recentes funt & robore integro præditos ægros afficiunt quandoque fanantur, in genere remediis aperientibus, catharticis, diureticis & dein tonicis. Præftantiffima, fi rectè ufurpentur, funt in afcite vulgatiori, fi robur perftet, hydragoga iterata vulgaribus catharticis mediocribus maritata vel fola; huc fpectat fyrupus de rhamno cathartico, aqua vitæ Germanica, vel fuccus iridis Germanicæ, vel fuccus medii corticis fambuci ad unciam; pilulæ hydragogæ D. Helvetii; imò catharticum, arabs dictum, v. g. antimonii tenuiffimè pulverati, grana XII. fcammonii gr. XXIV; fyrupi de limonibus uncia una; mifce pro dofi; oxymel fcilliticum ad drachmas tres vel quatuor; fi vires non ferant ad diuretica confugiendum eft, quale eft lixivium è cineribus geniftæ, vel fabæ ftipitibus in vino albo infufis, ex quo unciæ aliquot ferò & manè propinantur; mitto loqui de vulgatiffimis radicibus aperientibus, afellis &c, formâ jufculi. Profunt etiam fucci expreffi ex foliis contritis cichorii, fyfimbrii aquatici, apii, petrofelini, additis & velut infufis ante fucci expreffionem afellis & ferri limaturâ; hi fucci fero & manè ad paucas uncias hauriantur; fcrotum fæpè aquis diftenfum foveatur vino rubro, rofis rubris infufis onufto, vel aquâ fecundâ calcis, intra quam diluatur cinis fpongiæ combuftæ: vidi afciticos diæta ficca, id eft abftinentiâ ab omni potu & humido cibo, curatos; paracentefis ad fublevandum ægrum aquarum mole fuffocatum prodeft. Afcites qui intermittentibus fupervenit fæpe curatur, licet præmiffa paracentefi, modo vifcera non fuerint indurata.

Celebre *Loweri* experimentum quo conftat ligata venâ cavâ inferiori afcitem cito in cane excitari nos monet obftrui non raró vafa minima vifcerum, & inde afcitis principium exfurgere, adeoque in chronico morbo aperientibus tonicis ut martialibus, antimonii pollini, rheo effe infiftendum.

Proceffum therapeiæ videfis in curationibus *Profefforis Regii illuftriff. D. Lazerme*, nec enim actum agere in me fufcipio.

In afcite fcorbutico, in eo quem fumma acrimonia, fummus fervor comitatur, jufcula in balneo mariæ parata, ferum lactis chalybeatum & millepedibus onuftum, imò lac ipfum, aquis nondum collectis aut etiam evacuatis ab *Alexandro Tralliano* à *D. Lethuillier*, aliifque, ut in afcite colliquativo, fuadentur; errant certè illi qui unâ methodo tam diverfas fpecies curari

volunt ; in morbo adeò desperato, qui novas vias ineunt certè laudandi, non verò ut fieri solet, deterrendi.

Asciticos aliunde bene constitutos solâ à potu abstinentiâ sanatos dum succo limonum vel pomorum sitim fallebant, memorant *Mead*, *Deidier*, &c.

In ascite qui à tympanite inceperat cum atrocibus doloribus lumborum & umbilici repetitæ phlebotomiæ & narcotica optimè successerunt, observante *Cl. Porte Journ. de Med. Juill. 1759*.

Methodus *Warickii* Chirurgi in *Transf. Philos.* à *Clar. Russello* relata & ab *Illustr. Hales* probata hæc est : injiciantur æquæ partes vini rubri & aquæ Bristoliensis in abdomen, statim atque per paracentesim aquæ evacuatæ fuerunt : hac mixturâ iterum cum seri morbosi residuo rejectâ, aquæ Bristoliensis pars tertia & vini duæ partes in abdomen injiciantur, iterumque illicò emittantur ; nisi verò quam promptissimè fiant illæ injectiones æger animi deliquia patitur, quibus tamen finitis vires restituuntur.

29. *Ascites purulento - peritonæus* ; observ. X. Medic. pract. Paris. 1743.

Est ea species intercus, seu in qua magna puris copia reperitur inter laminas peritonæi in anticâ abdominis parte, ita ut intestina peritonæo undique obvoluta in angulo superiore & postico abdominis lateant.

Historia. Mulier scirrho abdominis laborans incidit in ascitem ; cadavere aperto quadraginta pintæ humoris ruffi, coloris coffeæ, grumosi, amurcosi repertæ sunt in duplicaturâ peritonæi ; intestina macilenta in glomum collecta tam parùm spatii occupabant ut vix inveniri possent, vertebris adhærentia.

Nulla sitis erat ; si priùs cognita fuisset species, ea incisione & detersivis curari potuisset.

XV. Hydrometra ; *Hydrops uteri* Sennerti ; Roderici à Castro cap. 19 ; *Inflatio uteri* Roder. à Castro cap. 2 ; *Hydropisie de matrice.*

Est hypogastrii in mulieribus successive crescens tumor, uteri figuram referens, pressioni cedens, fluctuansve, ab ischuriâ & graviditate diversus.

Circa imum ventrem tumor adest amplus, laxus, ex parte fluctuosus, graviditatem aliquatenus mentiens, cum borborygmis intestinorum, in ambulando gravitate, spirandi difficultate, fecum graveolentiâ insolitâ, catameniorum turbâ aut suppressione, dolore abdominis, lumborum, hypochondriorum, inguinum, pollutione nocturnâ, rigore, sæpeque febri, non inflammatoriâ, phlegmatiâ, mammarum mollitie.

Hydrometra observatur vel cum vel sine graviditate ; fluidum effusum est vel in uteri cavo, apud vacuas, vel inter uteri cavum & membranas fœtum involventes, vel inter ambas fœtum involventes membranas seu chorium & amnium, vel in ipso cavo in quo fœtus innatat, vel in vesiculis uteri hydatidosis ; an inter uteri ipsius membranas ? deficiunt observationes.

1. *Hydrometra ascitica.* Vide Astrucii lib. 2. cap. 8. C.

Est

Eſt ea quæ à ſero tantum in uteri cavitate collecto fit, unde differt ab hydrometrâ hydatidoſâ & gravidarum. Signa præceſſere ſæpiùs; 1° uteri ſcirrhus vel obſtructio, menoſtaſia, vel leucorrhœa vetus; 2° obſtructio orificii uteri à muco ſpiſſo, vel à tumore adnato poſt dyſtociam, vel ab erethiſmo ſæpiùs hyſterico.

Tumet hypogaſtrium ſucceſſivè, pro voluminis incremento; pondus, difficultas gradiendi, & truncum ad anteriora inflectendi, creſcunt; catamenia ſupprimuntur; hinc ſterilitas, phlegmatia, ſeu œdema inferiorum accedit; percuſſo utero ex unâ parte, antitypia in oppoſito latere perſentitur.

Vix confundi poteſt hydrometra aſcitica cum hyſteritide, quæ dolore, febre, ægritudine acutâ deſignatur, nec cum hyſteralgiâ ſcirrhoſâ, graviditate molari, &c, ob firmitatem uteri in iſtis morbis; à phyſometrâ diſtinguitur per antitypiam, gravitatem & elaſticitatis defectum; ab aſcite uterino per hypogaſtrii ſolius tumorem; ab hydrometrâ hydaticâ, per antitypiam; à graviditate demum, quod in iſtâ poſt tres vel quatuor menſes motus partiales fœtûs diſtinguuntur.

Hydrometra aſcitica difficulter ſanatur, & ratione principiorum periculoſa eſt, inde enim ſæpè hectica, vel aſcites ipſe accerſetur.

Curatio exigit 1° hydragoga qualia in aſcite uſurpantur: 2° diuretica & aperientia: 3° remedia uterum aperientia, ut ſaltum, ſternutationem, vomitionem, balneum, injectiones, peſſaria emollientia, ſuffitus; quibus incaſſum præmiſſis ſtylo mutico orificium uteri eſt reſerandum, & evacuatis aquis injectiones ex aquis deterſivis aut thermalibus inſtituendæ.

2. *Hydrometra gravidarum*, Puzos pag. 86. *Hydropiſie de matrice des femmes groſſes.* C.

Moles abdominis eſt ſolito major; minùs tamen obnoxia eſt mulier phlegmatica quàm in graviditate duplicatâ; fœtus vel debilis evadit, vel ſæpius obit; nunquam ſanus eſt, & vegetus, ut in graviditate verâ, nec ita creſcit, maximè ſi aqua in cavo amnii cum ipſâ lateat.

Si aqua inter uterum & chorium ſita fit, ea ſpontè effluit, ſtatim atque uteri os hiare incipit, quem effluxum ter quaterve, intervallo ſemimenſis inter utrumque, accidiſſe vidit *Puzos*, quin partus ante quartum effluxum ſucceſſerit.

Frequenter inter chorium & amnium colliguntur aquæ, in quo caſu minor eſt earum quantitas quàm cùm in amnii cavo fit hydrops, vel cùm inter placentam & uterum; tunc autem membrana exterior in partu laceratur ſine dolore, deinceps verò etiam interior, quandoque plurium dierum intervallo; ſi verò conamina partûs langueant, tunc digito laceranda eſt membrana ſuperſtes, ut partus juvetur.

Cùm in amnii ipſius cavo colligitur aqua, ſæpius fœtus moritur, & diu in utero mortuus remoratur, uſquequò uteri diſtenſio maxima, ulterius creſcere non poteſt; exigua ſunt in parturitione tormina, unde mollior eſt membrana quæ dilatatum uteri orificium obturat; obſtetrix in hoc caſu parturienti ſuccurrat, opus eſt. Cognoſcitur hæc ſpecies ex debili vel nullo fœtûs

tûs motu, ex mole enormi abdominis; in partu licet orificium uteri multum pateat, caput fœtûs ritè se offerat, tormina per multas horas languent; tunc si obstetrix digito premat caput fœtûs, iste sursùm facillimè pellitur, utpote innatans aquæ, nisi plures sint simul in utero, tunc digitis scindendæ membranæ, & sic tormina utilia fœtum expellent.

3. *Hydrometra sanguinea* Boneti Sepulchret. Tom. 3. pag. 92. n°. 2. C.

Fœminam recens enixam obstetrices alterum fœtum gestare credebant, quia inferior abdominis pars adhucdum erat tumida; uterus aquâ cruentâ repletus apparuit: Vide *Ascitem uterinum.*

4. *Hydrometra hydatica* Astrucii de morbis mulierum, lib. 2. cap. 8; *Hydrops uteri vesicosus* Nicol. Tulpii, Vandermonde Journ. de Med. Juill. 1758 pag. 54. C.

Compertum est gravidationem aliquando degenerasse in substantiam membranaceam globosam, totam aquosis bullis rotundis tumidis, pellucidis, innumeris plenam, aliquando cum sanie fœtidâ & dilutâ, ut comperimus in uxore Bibliopolæ. *Mercatus, de mulier. affect. lib. 3 cap. 8:* Easdem hydatides invenit in utero *Thom. Bartholinus*: *Boneti Sepulchret. pag. 88 Tom. 3 n°. 3*, & omnium primus *Aëtius serm. 4. cap. 79.*

Hæc species spontaneo partu potest sanari, sed rarissima est, & difficulter distinguitur ab asciticâ.

5. *Hydrometra puriformis* Boneti Sepulchret. Tom. 3. pag. 88. n°. 5. & pag. 92 n°. *1*. C.

Augusta Imperatrix omnia signa veræ gestationis habuit; in cavitate abdominis erant ichorosi humoris, tùm phlegmatis libræ viginti quatuor, uterus erat valdè magnus, plenus humore crassissimo, albo.

6. *Hydrometra ovarii* Astruc. de morb. mulier. Tom. 4 pag. 43. observ. 45 lib. 4; Nicolai Tulpii; Acta Eruditor. Lipsiæ anno 1701 Februar. Ephemerid. Germaniæ, decur. 2. observ. 95. anni 2, Bianchi de generatione, pag. 107; Munnicks in Bibliothecâ Anat. C.

Sunt hydrometræ ovariorum asciticæ quarum penultima octoginta; ultima 112 libras seri continebant.

Tumorem tubarum 150 librarum aqua plenum memorat. *Ill. Bianchi Taurinensis Professor*, nuper amicis multis ereptus, & *Cyprianum* testem citat.

XVI. PHYSOMETRA, à Græco *metra* uterus, & *physao* inflo; *Inflatio uteri* Sennerti; *Tympanite de la matrice* D. Astruc de morbis uteri Lib. II cap. 9.

Est constans, permanensque tumor levis, elasticus, uteri figuram, & sedem referens in mulierum hypogastrio.

Differt ab ædopsophiâ uterinâ per constantiam & permanentiam, eodemque modo distinguitur à globo hysterico, & ab erethismo uteri fugaci in abortu subtrimestri, in hysteralgiâ catameniali observando; nam in his casibus non rarò uterus intumescere seu indurescere per intervalla videtur, & reapse

reâpſe nunc ad unam, nunc ad alteram partem inclinat, ut ipſe expertus ſum.

1. *Phyſometra ſicca* Aſtrucii lib. 2 cap. 9; *Tympanites uteri*, Valeſci de Taranta, lib. 6 cap. 15; Matthæi de Gradibus in Rhaſim. C. de mola; Thadæi Duni Lib. Miſcellan. cap. 8. R. Dodonæi obſ. 49. L.

Signa communia graviditati & chloroſi, tumor elaſticus, & à pulſatione reſonans, increſcens à calore ignis, lecti; volumen nativo non multo majus; nullus ex vaginâ crepitus, ut in ædopſophia ſeu tympanite fugaci *Aſtrucii*.

2. *Phyſometra humida*, Aſtrucii libr. 2 cap. 9; Ambr. Paré libr. 25 cap. 34; Salmuth Centur. 2 obſ. 57; Laur. Jouberti de urinis, cap. 13. &c. C.

Eſt ea in quâ cum flatibus concurrit ſerum quo potiſſimùm uterus diſtenditur, & molem quandoque maximam adipiſcitur, unde ſimul & ratione ponderis à priori diſtinguitur; de cætero eadem ſunt ſigna.

Curatur utraque ſpecies, ſi flatuum emiſſio per uteri orificium promoveatur; cætera enim auxilia inutilia ſunt. In hunc finem præmittatur uſus balneorum, ſemicupiorum, injectionum, peſſariorum emollientium, quo facto ſollicitetur uteri orificium obſtetricis digito, peſſariis acribus, clyſmatis irritantibus, ſternutatione, vomitione, ſaltu; denique ſi hæc non proſint, ſtylus muticus cautè in uterum immittatur; evacuato utero fiant injectiones pro re natâ diverſæ, ut in primâ ſpecie emollientes, in alterâ deterſivæ, tonicæ.

Memini me olim duabus vetulis hoc morbo recenter affectis præſcripſiſſe juſcula diuretica, & emplaſtrum de Galbano regioni uteri admovendum, unde obortâ copioſâ urinæ excretione citò convaluere.

Phyſometram fugacem, ſed quovis menſe revertentem, obſervo in muliere quæ hyſteralgiam catamenialem patitur, ſeu quæ quoties catamenia ipſi fluunt, per duos dies iis ubertim prorumpentibus, dolores aſſiduos in tota uteri viciniâ, & ipſo utero patitur, atque tunc uterus, pugni magnitudine ſupra pubis altitudinem, ad tactum, non ad viſum, tumet; illa olim ſæpiùs peditus ex utero edere erat ſolita; ſed ædopſophia, jam ſi quæ ſit, ita pacatè ſe habet, ut non audiatur; is verò tumor à flatibus eſſe videtur, cùm ſubitò recedat pluries; dein verò aëre ingreſſo & ob grumum ſanguinis utero obturato ſit ejus rareſcentia, unde phyſometra fugax. Hæc mulier pluries peperit, unde non mirum ſi uterus ita altus & magnus ſit; de cætero tumor ille omninò indolens eſt, & poſt catamenia nullus; ac nunc dextrorſum, nunc ſiniſtrorſum paululum inclinans.

XVII. TYMPANITES; *Typhos quartus* Hippòcratis Foëſii pag. 555; *Hydrops ſiccus & flatulentus* ejuſdem Aphor. II Sect. IV; *Tympania* Galeni Comm. de victu in acutis, Tralliani Lib. III; *Tympanita* Sennerti; *Tympanias* Frommanni apud Bonetum. *La Tympanite.*

Eſt intumeſcentia totius abdominis, levis & elaſtica, à pulſatione ſonum edens,

edens, hujus morbi præcipuum fymptoma, adde ructus, borborygmos, conftipationem, & dolores.

In colicâ flatulentâ volumen totius abdominis minimè eft adauctum; & morbus acutiffimus eft in paroxyfmo, unde differt à tympanite. In meteorifmo volumen quidem abdominis eft adauctum à flatibus, fed ægritudo eft acutiffima, & fæpè accidens aliorum morborum; tympanites verò, licet doloribus colicis initio faltem ftipetur, eft morbus chronicus, & ideò ab aliis diftinguendus. Phyfometra, hydrometra, & colica flatulenta quatenus tantum abdominis partem inflant à tympanite difcrepant, in quo conftanter prominet abdomen verfus umbilicum in quocumque ægri fitu.

1. *Tympanites inteftinalis*, Smetii Mifcellan. lib. 10; Fabricii Hildani Cent 6 obferv. 74; Hercul. Saxoniæ Præl. part. 2. cap. 24; Plateri obf. pag. 656; Littre Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1723. D.

Eft ea fpecies quæ fovetur a flatubus ventriculum & inteftina valdè diftendentibus; hic fovetur fæpiùs à materiâ verminofâ; fupervenit etiam puerperis, hypochondriacis, mœftis.

Incipit non rarò à borborygmis, doloribus abdominis atrocibus, pertinacibus; adeft conftipatio, dolores initio ad umbilicum, deinde ad ambitum abdominis referuntur; à flatibus erumpentibus levamen fugax; fecto cadavere, inteftina alia admodum intumefacta, alia velut in cellulas conftricta, & veluti convoluta apparent; illis punctis non multùm refedit tumor, nifi multis in locis aperiantur, unde paracentefeos inutilitas apparet.

Deeft phlegmatia, urina lateritia, fitis urgens, nifi fub finem morbi afcites accedat, unde differt à tympanitide afciticâ.

Curatio difficilis eft ob contraindicationum concurfum; initio vena fecanda eft ob dolores, calorem, tenfionem; alvus eft emollienda oleofis, diluentibus, refrigerantibus ob dolorem, ficcitatem, conftipationem, tenfionem; anodyna etiam blanda, antifpafmodica fuadentur; ergo cavendum à catharticis, nifi mitiora fint, à carminativis nifi fint anodyna; interea cùm flatus generantur fæpiùs à materiebus fermentefcentibus, putrefcentibus, verminofis, tum neceffaria videntur cathartica mediocria, vermifuga, faponacea; inveterafcente morbo, & calore, fpafmo, dolore imminutis, tunc cathartica fortiora, refolventia, ac tonica tutiùs agunt.

Æger utatur ferò & manè, dum recens eft morbus, clyfmatis laxantibus; & poft unam, alteramve phlebotomiam dein purgetur ex mannâ, tamarindis, oleo amygdalarum; dein ter in die fumat decoctum hordei in quo flores rofarum infufi fuerint, cui ptifanæ addantur fpiritus vitrioli, vel nitri dulcis guttæ aliquot ad gratam aciditatem; vel ufurpet emulfiones anodynas, julapia refrigerantia, ptifanam ex cryftallo minerali; tum repetitâ catharfi æger lacte afinino, vel etiam vaccino, thermalibus aquis mixto utatur; abdomen urinâ calidâ foveatur identidem; ac his irritis fiat remedium *D. Kaft amici noftri apud Lugdunenfes Medici experientiffimi*, fcilicet fomentum ex aquâ frigidâ, deinceps verò gelidâ, quo

duos;

duos tympaniticos Lugduni sanatos vidit; & quod etiam mirè convenit intùs aqua gelida, imò frustula glaciei sunt voranda ad condensandum flatum, maximè ubi calor intensus, ætas juvenilis, temperamentum fervidum, æstas, similesque circumstantiæ suadent; quoniam tamen sunt varietates hujus morbi in quibus prædominatur vel acidum, vel glutinosum, vel atonia, pro diversis hisce conditionibus diversa auxiliorum genera sunt prioribus addenda, quæ videsis apud *clariss. Combalusier* in *Pneumatopathologiâ* n°. 353.

2. *Tympanites abdominalis* Vallesii comment. in lib. 4. de victûs ratione, pag. 284; Ballonii Paradigma 241; Combalusier Pneumatopathologia, n°. 26, 226; Zeviani libr. del flato C.

Est ille qui flatus in cavo abdominis collectos gerit, quique vel *siccus* est, quod de recenti quocumque ferè valet, vel *humidus*, seu ascíticus, cum urinâ lateritiâ, siti, phlegmatiâ, ascite, in fine morbi veterascentis se comitem præbente, & in hoc casu sede tantùm differt ab ascite flatulento peritonæi duplicaturam non cavum distendente, in quo scilicet viscera abdominis convoluta in glomum sub diaphragmate non omento, sed peritonæo tecta, latent.

Tympanites abdominalis siccus aliquot observationibus constitit, utut à *Littre* in dubium revocetur; est in eo resonitus evidentior quàm in intestinali, flatuum emissio rarior, minùs levans ægrum, dolores abdominis magis exteriores, alvus minùs pertinaciter adstricta. Si à priori dignosceretur, posset institui paracentesis, ut factum novi in cadavere, & tunc illicò exploso flatu sæpè fœtido tumor subsidet; hujus diagnosim, prognosim, & curam specialem videsis in eximio tractatu *Fr. Combalusier.*

Quoad ejus principia, verosimile est eroso quomodocumque, vel ventriculo, vel intestino flatus in abdomen irrepsisse, ut vidimus, in vesicam ex intestino eroso sese insinuasse ad producendam ædopsophiam, & ut in uxore Medici Salvatoris dicti reperit olim *Joannes Bauhinus. Vide Mangeti Bibliothec. Medic. Pract. de Hydrope, pag.* 1003.

Signa hujus erosionis erant dolor hypochondrii sinistri, vomituritio, ructuatio, febris; dein venter intumuit, dyspnœa accessit, cum lumbagine, dentium stridore, siti, astheniâ; intra mensem mors cum mentis constantiâ; in fundo ventriculi fuit orificium digitum admittens; à flatibus intra vasa lactea adactis in colicâ flatulentâ, ea disrumpi quandoque, & inde in abdominis cavum irrumpere suspicatur *Combalusier*; verùm non facilius est flatu disrumpi hæc vasa minima, quàm ipsa intestina; nam vasa minima tantò magis resistunt suæ ruptioni, quò minorem habent diametrum, ut norunt Mechanici; si tamen hæc lactea debiliora fuerint, & eò usque diducta, ut guttulam aëris possint admittere, eâ conditione poterit fieri tympanites.

Hæc tympanitis principia vix dignosci, vixque tolli queunt etiam cognita; verùm si aër è fluidis excalefactis, fermentescentibus, putrefactis emergens

gens in abdomen irruerit, ut generatur in emphyfemate de quo egimus dùm de pneumatofi fpontaneâ, tunc pro diverfis hujus flatûs principiis, diverfa methodus eft adhibenda ad præpediendam ulteriorem hujus genefim; dein collecti flatûs elafticitas eft deftruenda; demùm huic flatui quidam eft exitus parandus.

Cùm aëris extricatio debetur fummo æftui fanguinis, phlebotomia, acida refrigerantia initio conveniunt; fi ab acido & verminofo pabulo fermentefcente, tunc omnia abforbentia, terrea, alkalina, aromatica, ftomachica amara, kinkina juvant; fi à glutinofo pingui, quale in lactentibus fæpè viget, pendeat flatuum genefis, tunc ea impugnanda victu ex pane benè fermentato, vino veteri, infufo chamæmeli, cinnamomi, jufculis amaris cum enulâ campanâ, cichorio, falibus neutris; frictione ex pannis calidis; clyfmatis ex urinâ calidâ, lixivio, terebenthinæ pauxillo in ovi vitello foluto; dein catharticis evertendum illud glutinofum, tonus vifceribus laxatis reftituendus; iterùm clyfmata refolventia, tonica, acria ufurpanda.

Denique fi irritis omnibus auxiliis æger cruciatibus in ambitu abdominis torqueatur, qualem olim me vidiffe memini, aliàs vegetus fit, nec putredinis in primis viis fint indicia, unicum folatium ex paracentefi videtur exfpectandum, hancque olim non adhibuiffe me pœnituit; quippe mifera mulier, ad quam accerfitus fueram, ita cruciabatur tympanite, ut viribus adhuc integris, facie rubens, mediæ ætatis, mente conftans, nullis remediis internis fublevata, eadem die quâ ipfam invifi & dereliqui, fato functa fit.

Obiit quidem brevi æger tympaniticus poft paracentefim, cujus teftis fuit *Helmontius*; verùm fummè putridus inde exivit flatus, quod gangrænodeum vifcerum ftatum arguebat; erat enim odor cadaverofus; præterea foramen nimis amplum cufum eft, cùm venter illicò fubfederit, unde periculum fummum, quod averti poffet exigua acu tricufpidata, & per intervalla obturato foramine; interea dum arctè ftringitur abdomen, & cardiacis vires fuftinentur.

3. *Tympanites enterophyfodes* Combalufier. n°. 122 & 152. C.

Eft ea fpecies quæ ab emphyfemate inteftinorum, cæterorumque abdominis vifcerum dependere putatur, quæ fpecies non confundenda cum pneumatofi abdominales regiones afficiente, & fubcutaneâ, à preffu crepitante.

Dignofcitur hæc fpecies ex inæquali tumore abdominis aliunde tympanitici, maximè verò ex conjunctis pneumatocele, pneumatomphalo. Jam recenfui me pluries obfervaffe in equis apud Helvios non folùm emphyfemata valdè dolentia per lumbos, dorfumve equorum difperfa Hippiatris dudum cognita, verùm etiam in boum pulmone poft mortem à me obfervata, tanquam membranam pellucidam in vaforum & lobulorum interftitiis aëre elaftico turgidam, & demùm in ipfis inteftinis humanis emphyfema obfervavit clariff. *Duvernoy*, ut docent *Acta Academ. Petropolitanæ*, *tom. 5 pag. 213.*

Verùm

Verùm huic ſpeciei paracenteſis nulla convenit, & tantùm, præmiſſis reſolventibus, ope catharticorum & diureticorum exitus huic aëri parandus eſt, & auxilia priori ſpeciei accommodata videntur ſuadenda.

Puer Noſocomii generalis pro aſcitico habitus à *D. Verny* & *Lazerme*, ob abdominis tumorem & fluctuationem; inſtitutâ *D. Serres* paracenteſi, nihil omninò effluxit, nec æger pejus meliuſve habuit; æger demùm obiit; ſecto cadavere inteſtina inventa ſunt flatu admodum diſtenſa, & invicem ope textûs cellularis ac epiploi œdematoſorum in glomum colligata; hic puer phlegmatiâ, ſiti intensâ, & urinâ paucâ lixivioſâ laborabat.

4. *Tympanites aſciticus* Del Papa Conſult. 2. tom. I; *Idropiſia tympanitica.* C.

Adultos adoritur robuſtos, ſanguineos, diarrhœis, colicis, dyſenteriis diù vexatos, tertianis priùs affectos. Intumeſcit abdomen, & ſubitò digitis pulſatum cum ſonitu digitum repellit. Urina pauca rubra, alvus aſtricta, œdema pedes infeſtat. Morbus difficillimè ſanatur etiam recens; flatulentia ano vel cato prorumpens ſublevat.

Indicantur ea quæ flatulentas digeſtiones & acorem corrigunt, ut 1° abſtinentia à fructibus, lacte, crudis, diſpeptiſque alimentis: 2° abſorbentia, ut mater perlarum, oculi cancrorum: 3° amara, ut rheum, abſinthium, vinum abſinthites ab *Hippocrate* contra flatus laudatum: 4° laxantia, ut emulſiones ex amygdalis amaris, harum oleum: 5° diuretica, ut radices aperientes, terebinthina: 6° Paracenteſis & cathartica valida fugienda.

Tumor abdominis ſubito accedens à repreſſis alvi fluxibus putridis, aut ab intermittentibus kinkina ſuffocatis, utut aſcites videatur, vera eſt tympanitis, juxta *Pringle*; præmiſſâ phlebotomiâ ſi opus ſit, præſcribetur rheum quovis veſpere ad alvum laxandam: vitentur carminantia, & violenta cathartica, ſumatur electuarium ex floribus chamæmeli, zingibere & croco martis.

5. *Tympanites ſpaſmodicus* Pomme, Eſſai ſur les vapeurs, obſ. 14, 15: eſt varietas tympanitis inteſtinalis. D.

Hic morbus ſexagenariæ hypochondriacæ quartanâ per hydragoga & kinkinam ſanatæ ſupervenit cum dolore abdominis.

Fotus frigidi, aqua pulli, aqua nive frigefacta, ſerum lactis, clyſmata ex oleo, dein diarrhœa bilioſa flatus multos emittens abdominis tumorem & dolores ſuſtulere; leviſſimum catharticum nocuit, lac aſininum curam abſolvit.

Alteram mulierem catameniis anno quadrageſimo quinto ceſſantibus, ſiccam, melancholicam invaſit tympanitis; phlebotomia è pede, clyſmata, ſerum lactis vix profuere; ſed fomenta frigida & balnea profuere; ex lacte ſupervenit diarrhœa bilioſa quæ morbum ſolvit.

Hippocrates lib. V Epid. obſerv. 18. triginta urceos aquæ frigidæ effundi juſſit ſupra corpus mulieris robuſtæ, quæ à ſumpto medicamine ventre intumuerat cum dolore, dyſpnœa, animi conſternatione; huic vomitu ex

aquâ frigidâ nec dolor, nec dyſpnœa remiſerant; quinquies mortua viſa fuerat; hac affuſione frigidæ ſublevata eſt, bilem copioſam dein ejecit, & vixit. *Vide Foeſium, pag. 1153. n°. 42.*

Videatur clariſſ. *Combaluſier, n°. 368. de tympanite cum exitu, ſpaſmoque prævalente.*

6. *Tympanites* Stwartii, Philoſophicarum Tranſactionum anni 1730 n°. 414 ab Alexandro Stwartio. C.

Eſt tympanitis acuta, niſi malueris meteoriſmo hanc accenſere, quæ à bilis extra cyſtidem effuſione ob vulnus inflictum ſat citò ſupervenit, ut *Ill. Stwartius* in milite obſervaverat, & in canibus dein expertus eſt.

Miles vulnere accepto quo veſica fellea pertuſa fuerat, ſat citò intumuit abdomine, ut in tympanite; aſt ſine dolore, febre, inflammatione, cum alvi conſtipatione pertinaci, urinâ paucâ, croceâ, pervigilio, quod opiatis reſtitit, linguâ ſiccâ; aperto cadavere, bilis intra abdominis cavum exundabat, inteſtina valdè inflata & extenſa, nulla ne in vulnere quidem inflammatio; paulò ante mortem, quæ ſeptimo die advenit, pulſus inæqualis, leviſque ſingultus.

Haud dubium eſt quin bilis in inteſtinis, ut ſaliva in ventriculo expanſionem aëris in alimentis contenti, & in chylo copioſiſſimi coerceat, adeoque quin ea deficiente aër expandatur, & tympanitem ac borborygmos edere debeat; in auriginoſis non rarò obſervavi recurſum morbi à borborygmis & flatibus abdominis incipientem; ubi verò bilis deficit, modò non à vulnere, debent ægri illius defectum reſarcire amaris, reſinoſis & ſaponaceis, quæ etiam in tympanite à viſcido prædominante commendantur. Vide *Melancholiam 8am, ædopſophiam, phyſometram.*

7. *Tympanites verminoſus*, De Meyſerey tom. 3 n. 592. A.

Eſt ille qui febres verminoſas ſæpius comitatur, aut qui à vermibus fovetur: diſtinguitur ab aliis per ſigna vermium. Curatur 1° phlebotomiâ juxta dolorum intenſitatem & ægri robur repetitâ; 2° oleoſis blandis, dolores mitigare, vermes necare, alvumque laxare aptis; 3° potu diluente, emolliente, antiphlogiſtico, addito ſucco limonum, utpote vermifugo & refrigerante; 4° decocto caſſiæ, vel quod melius eſt & flatulentiam non fovet, extracto caſſiæ, decocto tamarindorum, manna &c, ut alvus laxetur, & vermibus, flatibuſque exitus paretur; 5° ſedatis doloribus, pyrexiâque ſublatâ & alvo apertâ, tum amaris, vermifugis & catharticis reliquiæ morbi tollendæ.

XVIII. Meteorismus, *Météoriſme.*

A Græco *Meteoros, ſublimis;* eſt intumeſcentia abdominis, vel tantùm epigaſtrii, aut hypochondrii à flatubus contentis; in eo diverſa à tympanite, quod ſi totum abdomen tumeat à meteoriſmo, illud ſymptoma fit fugax, & acuti cujuſdam morbi comes; ſi verò tantum tumeat epigaſtrium, hoc ſymptoma, licet pertinax, cum tympanite minimè confundi poteſt.

Differt

Differt à colicâ flatulentâ, & gaſtrodyniâ flatulentâ, ex eo quod vel dolor nullus ſit in meteoriſmo, vel exiguus & non atrox, ut in his morbis; adde quod in colicâ & gaſtrodyne rarò extùs tumeat abdomen, licet palpo explorata inteſtina ratione doloris, ac tenſionis tumere videantur.

1. *Meteoriſmus ventriculi. Inflatio ventriculi* Sennerti. L.

Eſt inflatio epigaſtrii, ita ut nulla ſit cavitas ab ſterno ad umbilicum qualis in ſanis eſt, cum vel ſine dolore, quæ chloroticis & puellis quarum catamenia ſunt ſuppreſſa, non rarò accidit; idem accidit viris pituitoſis, phlegmaticis, & pendet à flatu intra ventriculum contento, nec tamen admodum eum diſtendente; meritò incuſatur languor motus periſtaltici inteſtinorum, vappiditaſque ſuccorum digeſtivorum, viſcoſitas cacochyliæ, ſimulque ventriculi laxitas, unde ſit ut magis ſolitò diſtendi queat cum minimo, vel obtuſo dolore.

Therapeia vulgaris inflationis ventriculi eò vergit, ut 1° viſcoſo, pituitoſoque humori primas vias infarcienti exitus ano vel cato præbeatur; 2° ut ventriculi tonus, & ſuccorum digeſtiva vis reſtituatur; in hunc finem diæta ſit attenuans, & flatus diſcutiens; cibi ſint boni ſucci, coctu faciles, non flatulenti; lac, recens vinum & cereviſia non ſatis fermentata fugienda ſunt; vinum vetus & meracum juvat, pannus laneus calidus, ventriculo continuò applicatus, calorem ejus fovet & revocat; cathartica ex rheo, rhapontico præmittuntur; dein ad ſtomachica, martialia, incidentia, carminativa deveniendum; ſic radix angelicæ condita, ſemen aniſi, fœniculi, cinnamomum, zingiber, baccæ lauri, juniperi, &c, poſſunt ſuppeditare diverſas formulas huic affectui debellando aptas.

2. *Meteoriſmus abdominis.* A.

Eſt ſymptoma ilei, enteritidis, & plurium morborum acutorum, præſertim tritæophyæ, amphimerinæ, ſynochi, ubi magnus putridæ cacochyliæ apparatus cum inflammatione ſyſtrophicâ, vel gangrænodeâ, adeoque vel cum dolore & tenſione maximis, aëre inteſtinali rarefacto ob calorem, vel ſine dolore, ob gangrænoſum viſcerum ſtatum, & expanſionem aëris à putredine oriundam; qualis meteoriſmus in cadaveribus aquâ diù merſis, aut ſoli expoſitis obſervatur.

Ille meteoriſmus in acutarum febrium vigore peſſimum eſt ſymptoma; tum quia uſum catharticorum maximè neceſſariorum interdicit, tum quia materies putridas, aut fermenteſcentes, noxioſque ſuccos in primis viis hærentes ſupponit; hinc phlogoſis viſcerum, eorum putredo, ſimulque flatuum expanſio; hinc abdominis tumor umbilicum verſus cum tenſione, velut in tympanite, qui tumor ex ſono percuſſionis à flatibus foveri videtur.

Curatio & prognoſis eadem quæ enteritidis; poſt *Hippocratem clariſſ. Tiſſot* auſus eſt in hoc caſu aquâ frigidâ abdomen fovere, quod benè ſucceſſit: *Tiſſot de febre bilioſâ, pag. 115.*

3. *Meteoriſmus hyſtericus*, ill. Raulin des Maladies vaporeuſes, *pag.* 29. L. Hepatitide laborabat mulier, preſſo epigaſtrio ea oſcitabat, unde hyſteriæ

ſuſpicio

fufpicio in mentem Medici venit ; depulfis hepatitidis fymptomatis, ac febre, abdomen intumuit admodum ; exiftimabant alii Medici hoc effe à pure tumidum, feu afcitem purulentum ; *Ill.* verò *Raulinus* meteorifmum hyftericum adeffe tantum cognovit, & ægram femicupiis tepidis brevi fanavit.

4. *Meteorifmus à manzanillâ* Journ. de Med. Decemb. 1757. D. Peyffonel. A.

Comeftis multis pomis hujus hippomanes poft horam abdomen multum intumefcit, interanea ardent, tremit totum corpus, fudor frigidus, cardialgia, fyncopes, labia exulcerata, & acutè prurientia, hinc fæpè mors; excitatâ cholerâ, feu adhibito cathartico-emetico ex infufo feminum fabæ purgatricis, feu jatrophæ goffypifoliæ, evacuatur venenum, & dein edulcorantibus, ut oryzâ quandoque ægri fanantur.

Tam acre venenum in arbore Hippomanes ferunt Auctores, ut umbram, vel maximè ex eo delabentem pluviam metuendam effe afferant.

D. Jacquin Medicus Leydenfis, & Imperatoris Botanicus, nuper ex Americâ redux, mihi retulit fe experiundi caufâ nudum expofuiffe pluviæ ex hac arbore delabenti, idque impunè, imò fuccum manu fupinâ excepiffe ; verùm cùm hujus fucci guttulam pronâ manu tetigiffet ; illicò magnum eryfipelas ibi fe paffum effe.

XIX. ISCHURIA ; *Ifchouria* Græcis ; *Urinæ fuppreffio*, vel potiùs *retentio* Frider. Hoffmanni de Morbis infantum ; *Hydrops veficæ* Nouvell. Claff. des maladies ; *Rétention d'urine ; Ifchurie.*

Morbus eft cujus potiffimum fymptoma eft hypogaftrii intumefcentia ab urinâ intra veficam retentâ.

» Cùm urina omninò in veficam non venit, vocat etiam vulgus Medi-
» corum ifchuriam, quanquam ifchuria non fit, & permittendi funt pro-
» fecto ita nominare, cùm propriam appellationem non habeant. « *Galenus libr. 3. de fymptom. caufis, pag. 246.*

Sunt hujus generis fpecies plurimæ, quæ in methodo perfectâ ad Claffem phlegmafiarum attinerent ; verùm nulla methodus perfecta eft ; fequentes fpecies collegit clariff. *Doctor Cuffon.*

Character. Ifchuriæ veræ figna funt

1° Senfus ponderis in hypogaftrio, pube, perinæo. 2° Perceptus urinæ ftimulus cum ejufdem fundendæ cupiditate, & irritis ad veficam exonerandam conatibus ; (hoc ferè aut prorsùs exulat, fi veficam teneat ftupor, vel anæfthefia. , 3° Protuberantia fupra os pubis magna ; (minùs patet in ifchuriâ fugaci à calculo veficæ, vel fi vefica contracta, indurata parum extendi queat) ad attactum dolorifica ; (abeft prorsùs aut ferè dolor in ifchuria à veficæ anæfthefiâ, ftupore,) nativam veficæ figuram referens ; (alienam inducit mala conformatio, cyftocele, &c.) fubfluctuans, nifi lotio refertiffima fit vefica ; urinâ fponte emiffâ, aut per artem eductâ, decrefcens, evanefcens. 4° Detectio tumoris infoliti, immiffo in anum, vel

in vulvam digito. 5° Effluxus lotii sub profundiori catheteris immissione; (in ischuriâ quam facit inflammata vesicæ uvula, cathetere licet intra hujus collum adacto, non effluit urina. Tumor notabilis ad musculorum rectorum infernorum latera, ad inguina, scrotum, perinæum, & intra vaginam; quandoque, sed raro, protuberantiæ hypogastrii modò memoratæ aliam addi sociam, hujus similem, sæpiùs minorem, quandoque vastiùs tumentem, imò hypogastricæ vices supplentem.

Ischuriæ nothæ signa sunt

1° Lumborum utplurimùm dolor punctorius, obtusus, vel gravativus. 2° Absentia stimuli per urinam vesicæ inferendi, necnon conaminis ad lotium emittendum. 3° Protuberantiæ in hypogastrio, necnon in ipsius viciniis defectus. 4° Vesicæ contractio, collapsus catheterismo, vel digito in anum, aut vulvam adacto, cognita. 5° Catheteris in vesicam immissio frustranea nihil lotii effundens.

Soliti *ischuriæ veræ* ac *falsæ* supervenire morbi sunt anorexia, cardialgia, nausea, vomitus, sapor urinosus in ore, anxietas, singultus, agrypnia, febris, cachexia, corporis tumiditas, hydrops, fœtor urinosus, affectus soporosi, dyspnoici, deliri, motus convulsivi, ephidrosis frigida.

Symptomata alia in hac vel illâ specie suppressionis urinæ observanda sistet character specificus sub ischuriâ qualibet inferiùs tradendus.

Curatio. Cùm maximus sit principiorum ischuriam producentium numerus, diversissimaque indoles, nemo non videt, modo vario, principiorum nimirùm varietati accommodato, sanationem absolvi debere. Regulam universalissimam ut minus generalem reddamus, tria proponimus auxiliorum genera, quæ si non omnes, præcipuas saltem indicationes complectuntur in numerosis ischuriæ speciebus adimplendas.

Primum auxiliorum genus suppeditant antiphlogistica, nimirùm venæ sectiones, clysteres emollientes, refrigerantes, oleosa nitrata, potus laxantes, diluentes, acescentes, acidi, linimenta, fotus, cataplasmata blanda, balnea, semicupia tepida, tùm simplicia, tùm emollientium, & oleosorum societate majorem efficaciam nacta. Conveniunt auxilia hujusmodi in ischuriis omnibus, in quibus adest, aut imminet inflammatio, viget motus febrilis, plethora, tensió, spasmus, irritatio, dolor.

Alterum auxiliorum genus sistunt stimulantia, attenuantia, extus nimirum fomenta, cataplasmata, linimenta calida, spirituosa, nevrotica, phœnigmi, vesicantia, duciæ, balnea thermalia, concussio ab equitatione, curru vectione; intùs verò diuretica calida ex herbis, radicibus, seminibus, balsamis, salibus, animantibus eruta, clysmata acriora, cathartica, emetica, aquæ thermales. Memorata auxilia competunt illis ischuriæ speciebus, quas faciunt humores crassi, lentescentes, fibrarum atonia, renum, aut vesicæ stupor, anæsthesia, torpor, paralysis.

Tertium auxilii genus subministrat Chirurgia; situm illud est in artificiosâ lotii in vesicâ contenti eductione, immisso scilicet in urethram cathetere cavo, candelâve tubulosâ; vel celebratâ, si catheterismus institui nequeat, vesicæ

veficæ paracentefi ad perinæum, aut fupra pubem ope acus tricufpidatæ, rectæ, vel incurvæ, tubulo inclufæ fimili; encheirefibus memoratis locus eft in ifchuriâ verâ quâcumque, fi remediis congruis ftatim adhibitis aufcultare renuerit, diutiùfque perfiftat.

Circa ifchuriæ curationem fatis fit hæc generaliter delibaffe. Quid methodo antiphlogifticæ ftimulanti, catheterifmo, paracentefi addendum fit in fpeciebus variis quibus competit horumce auxiliorum genus unum, aut alterum inferiùs fub qualibet fpecie declarabitur; ifchurias in quibus locum nullum præfata auxilia inveniunt, fpecialiffima fuo loco manet therapeia.

Ifchuriæ renales.

1. *Ifchuria (nephritica) à renum inflammatione* Schacht. Inftitut. Med. Pract. lib. VIII cap. I & VIII; Gorteri Syft. Prax. Med. de Ifchur. Fabric. Hildani de Lithotom. cap. IV; Læl. à Fonte Conf. 59; Boneti Sepulchret. lib. III fect. XXIV obferv. IV §. 3, Schenck. lib. III de Ifchur. falfâ, cap. IV & V; Ettmulleri Coll. pract. pag. 994. A.

Character fpecificus deducitur ex notis ifchuriæ falfæ genericis & fignis nephritidis; funt hæc ultima dolor lumborum acutus, pungens, pulfans, ardens, in partes vicinas, inferas præcipuè, ut ad veficám, pubem, genitalia, inguina, femora fe extendens; fternutatione, tuffi, & fimili corporis commotione, exafperandus; fæpiùs continuus, interdum per intervalla remittens; febris acuta, inflammatoria, erraticè exacerbans, cum cibi faftidio, naufeâ, vomitu, extremorum, pedum imprimis, frigore, agrypniâ, gravioribufque aliis fymptomatibus; tefticuli alterutrius, vel utriufque retractio; femoris dextri, finiftri, vel utriufque dolor obtufus, ftupor; alvus arctè compreffa, inflata, borboryzans; trunci erectio, converfio, inceffus vix poffibiles; decubitus in latus oppofitum, & in ventrem difficilior, facilior in latus infirmum & dorfum; præcedit mictio difficilis, tenefmodea, ardens, urinâ primùm tenui, aquofâ, dein rubrâ, flammeâ, femper parcâ, tandem fuppreffâ. Rara hæc ifchuriæ fpecies periculofiffima eft, mortem nunc citiffimam, nunc lentam quidem, aft minimè declinandam, de facili inferens; curatur methodo antiphlogifticâ. Ifchuria quæ interdum contingit in morbis inflammatoriis, ut phrenitide, peripneumoniâ, pleuritide, gaftritide, rheumatifmo, in febribus acutis, ardentibus, in paroxyfmo febrium intermittentium; ifchuria quam faciunt materies arthritica, catarrhalis, fcorbutica, variolofa, ad renes delata, necnon aperientia acria, falia alkalina, infecta eminenter diuretica, cathartica energica, verbo medicamenta calidiora hinc intelliguntur, atque curantur.

2. *Ifchuria (nephrolithica,) à renum calculo* Schacht. lib. citat. cap. II & VIII; Gorteri libr. citat. de Morb. renum; Car. Pifon. de Morb. à colluv. ferofâ; Schenck. de Ifchur. Boneti Sepulchret. de urin. fuppreff. & Medic. Septentrional. de Ifchur. &c; &c. A.

Signa ifchuriæ nothæ generica, necnon calculi renalis hanc fpeciem determinant;

minant; figna calculi renalis funt dolor in lumbis fixus, ftabilis, nifi per ilia ad pelvim, vel teftes excurrat, fæpiùs gravativus, interdum acerbiffimus, & infixi aculei more pungens, fub decubitu in partem affectam minor, in oppofitam augefcens, poft affumptum cibum, & corporis motum exafperatus, jejuno vantriculo, & quiete remittens; febris nulla, utique initio; teftis retractio, femoris ftupor, trunci incurvatio; anorexia, flatulentia, naufea, vomitus, alvi adftrictio, pulfus durus, paroxyfmi nephralgici, recurfantes, dyfuria, ftranguria frequenter affligens, excretio urinæ cruentæ, muco, membranis floccis, fabulo, lapillis refertæ, calculus antea excretus, ortus à parentibus calculofis, podagra prægreffa; paroyfmo ifchurico præit urina tenuis, acris admodum, dolorifica, pauca. Hujufce fpeciei frequentiffimæ, & cum colicâ affiniffimæ lubrica eft diagnofis. Signum calculi renalis certum nullum dari vult *Joan. Baptift. Silvaticus*; non femel docuit anatome in renibus hæfiffe calculum, de quo ne vel minima fufpicio per vitam aderat.

Ifchuriæ nephrolithicæ, quæ graviffima eft & in renis inflammationem, apoftema non rarò abit, competunt methodus antiphlogiftica, & maximè opiata. Vitanda diuretica calida, ftimulantia, tonica, adftringentia. Nephrotomiam admittit calculus renalis in eo tantùm cafu, ubi inflammationem à calculo accerfitam excepit apoftema protuberantiâ & fluctuatione in lumbis infignitum. Hujus loci non funt quæ ad novi calculi genefim præcavendam ab Auctoribus commendantur. Renes à calculo perforatos fuiffe, fuccedente immedicabili ifchuriâ, *Mercatus* teftatur.

In Nephrolithica feu arenulofa ifchuria fucci petrofelini unc. iij, fuccus expreffus ex xxx millepedibus, olei terebenthinæ femi-drachma, & lilii Paracelfi drachma, hæc mixta & fumpta in balneo promoverunt ejectionem centum lapillorum pifi magnitudine, quorum ulterius fexcenti intra tres menfes ejecti fuere. *Journ. de Med. Octobr. 1756.*

3. *Ifchuria* (*nephroplethorica*) *Renalis à plethorâ* River. Cent. 1 obferv. 1 & 89. Ettmuller. Schacht. loco citat. Gaubii Pathol. de vit. miction. Ludwig. Inftit. Med. Clin. Seb. Nafii fpecul. method. med. pag. 167. A.

Virum temperamenti fanguinei, & habitûs athletici poft confectum calidiffimis æftivis diebus longum iter, corripit ifchuria notha, clyfteribus, fotibus, linimentis, femicupiis, diureticis, immorigera; nulla aderat febris, nullus dolor in lumbis, in pube; hactenus affectu renali quocumque & urinarum vitio omni immunis vixerat æger; una *Riverio* accufanda videtur plethora; mittitur fanguis largâ manu; vix elapfa à venæ fectione horâ urinam à renibus in veficam defcendentem perfentifcit æger, & tantâ paulò poft profundit copiâ, ut intra horæ fpatium, nullo alio adhibito remedio plenariè convalefcat. Ex plethoræ fignis & therapeia difcito, hanc ifchuriæ fpeciem noffe, ac debellare.

4. *Ifchuria* (*lunatica*) *Renalis lunatica* Tulpii, obferv. med. lib. II cap. 49. C.

Urina viro fupprimebatur quolibet fermè plenilunio, cum infigni angu-

 ftiâ,

ftiâ, corporis incendio, febre; perfiftebant ad diem quintum utplurimùm jam dicta fymptomata, fi fibi relinqueretur æger, neque redibat urinæ effluxus, nifi lunâ decrefcente, vel fectâ brachii venâ. Tantæ erant efficaciæ fanguinis miffio, ut ea adhibita ftatim excerneretur lotium. Aperto cadavere, inventa eft renis finiftri pelvis in eam amplitudinem excreviffe, ut vicem veficæ urinariæ commodè suppleret; hinc ifchurici paroxyfmi tempore tam vefica fuit vacua quàm ren finifter repletus. *Vide Auctorem citatum.*

5. *Ifchuria* (*nephrofpaftica*) *Renalis fpafmodica* Schacht. Gorter. lib. citat. Sydenham Differt. Epift. tom. 1. Raulin des Malad. Vapor. Mem. de l'Acad. R. des Sc. ann. 1715. A.

Ex confenfu, convulfione, paffione hyftericâ, hypochondriacâ, dolore vehementi ventris, capitis, lumborum, inteftinorum, coxæ, uteri, menftruatione, dentitione fiftitur non raró urinæ fecretio. *Gorter. Syft. prax. medic. de Ifchuriá*; Dignofcitur fpafmodica ifta fpecies fignis pfeudo-ifchuriæ genericis & fpafmi renalis præfentiâ. Fibras renales fpafmo tentari colligitur ex præfente morbo fpafmodico, aut infigniter dolorifico; ex ægri hyperæfthefi, mobilitate, ex caufis prægreffis, ex fignorum abfentiâ fpeciebus aliis renalibus propriorum, ex dolore renali vivido, ambulatorio, fugaci. Curationem fubminiftrant antifpafmodica, anodyna remediis, quantum res poftulat, maritata, quæ focius jubet morbus fpafmodicus, aut dolorificus.

6. *Ifchuria* (*nephrelmintica*) *Renalis verminofa* Gorter. lib. citat. Gaubii Pathol. de vit. mićtion. A.

Vermes in renibus repertos, & cum urinâ excretos fuiffe teftantur *Gentilis*, *Fernelius*, *Hollerius*, *Zacutus Lufitanus*: His poffe in renibus obftructionem produci, & exinde ifchuriam nemo fanè inficiabitur. Suppreffam ex hac caufâ urinam agnofcunt *Gorterus* & *Gaubius*. Rariffimam hanc fpeciem nec nephralgia, neque aliud ullum fymptoma defignat, folo eventu cognofcendam. Curationi fuperfedemus. Vidi vermiformes tubulos à cruore in ureteribus concreto effictos.

7. *Ifchuria* (*nephrothromboides*) *Renalis à fanguine congrumato* Mercati de Morb. inter. cur. cap. 12; Ettmulleri de læf. urin. fecret. pag. 314; Fernelii Pathol. libr. VI. cap. 13; Gorteri, Gaubii loc. citat. A.

Rarior eft hæc fpecies quam ifchuria grumofa, ureterica & vera; hanc cognofces fignis pfeudo-ifchuriæ genericis, dolore in lumbis, hæmaturiâ prævià, caufâ prægreffâ, ut fi percuffionem, lapfum, ponderis maximi elevationem, longam, validamve equitationem ifchuria exceperit; his accedunt graviffima fymptomata, uti pallor, pulfus parvus, obfcurus, anxietates, virium concidentia, rigor, febricula, naufea, animi defectio, fudores frigidi, &c. Curationem vide apud *Mercatum.*

8. *Ifchuria* (*Nephropyica*) *à Renum purulentia* Schenck. lib. III. de ren. tumorib. Gorteri, Gaubii, loc. citat. Bonet. Sepulchr. de urin. fuppreff. Salii Diverfi de affectib. particularib. cap. 14. A.

Cognofcitur hæc fpecies notis pfeudo-ifchuriæ genericis & fignis renes.

nes purulentiâ tentari commonftrantibus ; hæc ultima eruuntur ex præ-greffis, nephritide contumaci, pulfatili, nephralgiâ acredinofâ & maximè calculo, ex apoftemate exinde orto, ex fuperftite caloris & doloris fenfu in lumbis, ex horroribus, febriculâ, & nonnunquam lumborum tumore fluctuante, ex urinâ turbidâ fubalbicante, cruentâ, graveolente, ad fundum vafis deponente fedimentum craffum, tenax, purulentum, flocculentum, membranofum, carnofum aliquando, quod renum apoftema præftat; hoc & etiam, fi in renes materies purulenta confluxerit, producere potis eft aliarum partium internarum abfceffus. Puris craffitiei debetur renalis obftructio. Hujus fpeciei fanatu difficillimæ curationem inchoant intùs abftergentia incidentibus maritata, extùs verò laxantia; perficiunt verò, interpofitis, fi opus fit, remediis generalibus & opiatis, edulcorantia, aquæ Vallenfes, Spadanæ, & præprimis balfamica, vulneraria, deterfiva. Diuturnum pulveris uvæ urfi ufum mirè laudat *Clar. de Haen.* Nephrotomiæ tantùm locus eft cùm tumore & fluctuatione in regione lumbari confpicuis fefe prodit apoftema; cave protuberantiam ac fluctuationem à lotio ob ureterum obftructionem congefto in lumbis excitatas & à *Sebaftiano Nafio* obfervatas pro apoftemate vendas.

9. *Ifchuria* (*Nephrophlegmatica*) *Renalis pituitofa feu mucofa* Salii Diverfi loc. citat. Grafii, Ephem. Natur. Cur. ann. III obferv. 212; Schacht. Gorteri, Gaubii, Mercati, loco citat. Varandæi de ren. affect. Bonet. Sepulchret. de Ifchur. obferv. IV, V. A.

Speciei hujufce diagnofim fubminiftrant pfeudo-ifchuriæ figna generica; hujus repentina acceffio ex *Hippocrate* & *Lommio*, dolor obtufus, feu gravitas in lumbis, fymptomatum remiffior multò gradus, temperamentum pituitofum, prægreffi morbi mucofi, evacuationes fimiles, excreta priùs urina muco referta, apyrexia, abfentia fignorum pfeudo-ifchurias inflammatoriam, calculofam &c, commonftrantium. Raræ huic fpeciei, de facili aft citra periculum cum fubfequenti confundendæ, competunt auxilia ftimulantia, incidentia in curatione generali memorata.

10. *Ifchuria* (*Nephroplegica*) *Renalis paralytodea* Salii Diverfi, Mercati loc. citat. Horftii tom. II lib. IV obferv. 49; Marcel. Donati Hiftor. med. mirab. libr. IV cap. 28; Bartholini Centur. IV epift. 18, 38, 39; Hœchfteter. obferv. Dec. V. Caf. 20; Claudii Chaptal Practici Monfpelienfis feliciffimi. A.

11. *Ifchuria* (*fuppleta*) *Renalis ab alia evacuatione fuppleta.* (a) *A diarrhœa & fudore* Marcelli Donati Hiftor. medic. mirab. lib. IV cap. 27; Schenck. lib. III. de diabete obf. 9; (b) *Ab otorrhagiâ* Sennerti ex Platero pract. lib. III part. VIII fect. II. cap. 9; (c) *A perfpiratione* Vandermonde Journ. de Med. tom. IV; (d) *A fudore* Vandermonde Journ. de Med. tom. X. A.

Memorat *Marcellus Donatus* hiftoriam monialis cui per fex menfes urina fupprimebatur alvo interim defcendente; reftitutâ verò urinâ per menfes quatuor omnimodè cohibebatur alvus. Subftitit deinceps & lotii & fecum excre-

excretio, refudante in epigaftrio ad plurium librarum pondus humore, qui urinam colore & odore referebat.

Narrat *Platerus* cafum puellæ annos natæ tredecim, cui, poftquam aliquandiù copiosè minxiffet, urina fubitò fupprimebatur, accedente otorrhagiâ ferofâ ita uberi, ut per aliquot dies affatim ex aure dextrâ fæpe ad duas menfuras aqua efflueret; interim bene habebat puella, neque de ullo affectu conquerebatur. Diureticis ac terebinthinatis ad magnam vim elicita eft urina quæ fubitò iterùm fubftitit, recurrente otorrhagia memoratâ: adhibitâ efficaciori medicinâ, rediit urinæ excretio liberalior primùm, remittente aurium fluxu, poft modum verò ad copiam nativam, nihil exinde mali perpetiente puellâ.

Legitur apud *Vandermonde* hiftoria puellæ hyfteriâ per octo menfes maximè vexatæ, cui tandem fupervenit omnimoda urinæ & fecum fuppreffio, quæ clyfmata, balnea tepida, ptifanam pulli, apozemata laxantia, refrigerantia, potiones oleofas & diætam humectantem per tres menfes folidos afpernata eft; primis quidem balneis feces olidiffimæ cum vermibus & fanguinis grumis defcendere cœperunt; pfeudo-ifchuriam, atque alvi fuppreffionem fugarunt balnea frigida ad duos menfes protracta, quæ urinam mox cierunt & fenfim in integrum hujus excretionem reftituerunt. Quolibet die ægra horas decem in balneo commorabatur, quod fi glacie injecta magis infrigidaretur, crefcebat urinæ cum ardore minori tunc emiffæ quantitas; deficientem lotii excretionem fupplebat perfpiratio cutanea.

Obfervationem aliam habet *modò laudatus auctor* de muliercula annos circiter 50 nata, cui repente alvus & urina prorfus reftricta funt. Fruftra fuerunt diuretica; cathartica etiam valentia pluries ano injecta ex ore affumpta nullam præter fudorem, evacuationem excitarunt. Naturæ commiffa paupercula, fine febre, dolore & ferè citra morbum annos feptem vixit, nec per anum, nec per urethram quidquam emittens. Interim excretionum harumce defectum fupplebant fudores univerfales copiofiffimi, fœtidiffimi, nunc die quolibet, nunc quovis biduo, triduove erraticè recurrentes & ad duas trefve horas continuati. Toto hocce tempore alimenta omnigena, integro appetitu, voravit ægra, vultu florida, imò pinguefacta, lecto tamen præ debilitate affixa, contra fpem omnem fpontaneè cœpit alvus defcendere, urina effluere, ceffante tunc fudore & redintegratâ penitus fanitate, quæ ad fex, feptemve annos illibata perftitit.

Miffis ifchuriæ renalis fpeciebus aliis, quæ vel ab Auctoribus minùs benè defcribuntur, vel è præcedentibus facile poffunt intelligi ad ifchurias uretericas fermonem convertimus.

Ifchuriæ uretericæ.

Ifchurias inter renales & uretericas limites certos ftatui non poffe fuperiùs diximus, collectis, quantum penes nos fuit fignis conjecturalibus, quibus ambæ poffunt ab invicem utcumque difterminari. Monuimus etiam ea-

dem

dem ferè methodo utrasque impugnari, quotiescumque causæ simili natales debent. Porrò cum vix ac ne vix quidem vitium sit ischuriam uretericam inducens, quod renalem non excitet, si renibus hæserit, uretericas tantùm memorare satis esse ducimus, unius cujusque diagnosim ac therapeiam mutatis mutandis, subministrante ischuriâ renali simili. Ex ischuriis nephreticâ, nephrolithicâ, nephrothromboide, nephrophlegmaticâ & nephropyicâ, nec non ex ischuriarum uretericarum signis conjecturalibus intelliguntur ischuriæ sequentes uretericæ.

12. *Ischuria* (*ureteritica*) *ureteritica inflammatoria* Salii Diversi loc. supra citat. Ludwig. Instit. Clin. Gaubii pathol. de vit. mictìon. Schachtii instit. practic. de Ischur. spur. &c. A.

13. *Ischuria* (*ureterolithica*) *ischuria ureterica calculosa* Tulpii observ. med. lib. II cap. 45; Monro Essais d'Edinburg tom. VI art. 68; Boneti Sepulchret. lib. III de urin. suppress. Schenck. lib. III de ureterib. Salii Diversi loc. citat. &c. A.

14. *Ischuria* (*uretero-thromboides*) *ischuria ureterica à sanguinis grumo* Salii Diversi, Schachtii, Gaubii loc. citat. Boneti Sepulchret. de urin. suppress. obs. 1 &c. A.

15. *Ischuria* (*uretero-phlegmatica*) *ureterica à pituitâ* Gorteri prax. med. syst. Schachtii, Salii Diversi loc. citat. Boneti Sepulchr. de urin. suppress. Sebast. Nasii Spec. meth. med. loc. citat. Epiphan. Ferdinandi histor. 97. &c. A.

16. *Ischuria* (*ureteropyica*) *ureterica purulenta* Gorteri lib. citat. de ureter. morb. Schachtii, Salii loc. citat. &c. A.

Has itaque species descriptione ac curatione singularibus persequi supervacaneum est.

17. *Ischuria* (*ureterostomatica*) *ab orificii ureterum inferioris clausurâ* Theod. Elleri Miscell. Berolin. Tom. IV pag. 381; Verdieri ex Noel Mem. de l'Acad. de Chirurg. tom. II observ. 17; Lieutaud Mem. de l'Acad. R. des Sc. ann. 1753; Franc. Sylvii Deleboe prax. med. lib. II; Saltzmanni observ. anat. pag. 62. A.

Posse ureterum orificium vesicale calculo, sanguinis grumo, muco, pure obstrui, patet ex jam allegatis speciebus; hîc verò speciatim verba facere de iis ischuriis volumus, quas oris ureterum inferioris summa constrictio, coalitus, vel obturatio inducunt.

Vidit *Noel* puellam pluribus diebus ischuriâ frequentibus motibus convulsivis stipatâ vexatam; aderat exocyste seu prolapsus tunicæ vesicam interius obvestientis, quæ per meatum urinarium erumpens, sacculum sistebat ovuli gallinacei magnitudine, diaphanum, tenuem, humore limpido refertum. Aperto cadavere inventi sunt ureteres ita dilatati, ut colon adulti crassitie æquarent; occlusus erat ipsorum ad vesicam introitus; veram urinam continebat sacculus inter vulvæ labia conspicuus.

Invenit *Saltzmannus* in puero ischuriâ laboranti ureteres sero distensos; ad

ad veficam verò anguftiffimos, ita ut ftylum exiguum non nifi vi admitterent.

Credit *Lieutaud* ab intumefcentiâ trigoni veficæ inflammatoriâ aut aphlogâ obturari poffe ureterum orificia, fubfequente ifchuriâ fatis frequenti, inter renalem & veficalem mediâ feu uretericâ.

A calculo unico magno, aut pluribus mediocribus veficæ cavitatem replentibus ifchuriam inductam obfervavit *Sylvius Deleboe*, ureterum ampliatorum, & ad renes ufque urinâ diftentorum orificiis per lapidea hæc concreta obturatis.

Aliis præter memoratas ureterum noxis ifchuriam deberi afferunt Auctores, ut partium ureteribus adjacentium vitiis multigenis *Schachtius*, *Gaubius*; flatibus colon diftendentibus, *Ludwigius*, *Varandæus*, *Sennertus* &c. Hæ fpecies, quoniam memorantur potiùs quàm defcribuntur, idcircò prætermittuntur.

Ifchuriæ Veficales.

18. *Ifchuria* (*Cyftitica*) *à veficæ inflammatione* Schacht. inftit. practic. Mem. de l'Acad. R. des Sc. *ann. 1704*, *1753*; Boneti Sepulchr. lib. III de urin. fuppreff. Foreft. lib. XXV obferv. 27, 28; Zacuti Lufitani ex Galeno Hift. med. princ. lib. II Hift. 150. A.

Inflammatio veficæ fphincterem, vel ex *Lieutaud* ipfius uvulam occupat; addit *Schachtius* hujus tunicas. Diagnofim hujufce fpeciei fiftunt figna ifchuriæ veræ generica, ut hypogaftrii intumefcentia, renitentia &c, urethræ perviatio, nec non cyftitis. Cyftitidis notæ funt febris acuta, fervida, dolor acerbus, ardens ad perinæum, accedente interdum hujufce partis rubore, diftenfione; dolor pariter & ardor ad pubem & exinde ad umbilicum perveniens; dyfuria maxima, fæpiffime verò ifchuria fummo ftipata meiendi defiderio ac conatu; alvus adftrictior, tenefmus maximus, catheteris ultra veficæ collum immittendi impoffibilitas, vigiliæ, delirium, vomitus biliofus, extremorum frigus. Hoc habet peculiare ifchuria ab inflammata veficæ uvula fobolefcens, quod catheteri non objiciatur refiftentia, nifi fuperatis proftatâ & fphinctere, atque ita ipfo intra veficam nonnihil jam adacto; & quod obicem cathetere non fuperandum injectio removeat, fubfequente urinæ effluxu. Periculofiffima eft hæc ifchuriæ fpecies, quâ gangræna, abfceffus fæpiffimè excitantur. Convenit methodus antiphlogiftica; malo verò perftante, tentanda eft catheteris immiffio lenis, cautiffima: tandem fub hujus in veficam adigendi impoffibilitate, paracentefis ad perinæum vel fupra pubem celebranda, ope acûs apice tricufpidatæ, & tubulo inclufæ hic rectæ, illic rectæ etiam & præprimis incurvatæ. Optima *Sharp Recherches critiques &c* habet monita circa veficæ paracentefim in hypogaftrio inftitutam; adverfus ifchuriam ab inflammatâ veficæ uvulâ in locum catheteris ad urinam educendam fruftra adhibiti faufto cum fucceffu injectiones fuffecit *Clar. Lieutaud.*

19. *Ifchuria* (*Cyftolithica*) *à veficæ calculo* Tulpii obferv. med. lib. IV cap. 37; Effais d'Edinburg tom. IV; Forefti lib. XXV obf. 23; Fabric. Hildani

Hildani Cent. III obferv. 67. Car. Pifonis de morb. à colluv. ferof. Boneti Sepulchret. de urin. fuppreff. obferv. X, &c, &c. A.

Hanc ifchuriæ cyfticæ fpeciem facit calculi veficalis præfentia, quem cognofces vagâ circa pubem & perinæum titillatione, vel ponderis fenfu in iifdem locis, inceffu cruribus divaricatis; erectione penis, frequenti tenefmo, dyfuriâ, ftranguriâ, mictione cruentâ maximè poft equitationem, vel curru vectionem, dolore poft mictum in toto urethræ ductu vel ad extremum tantum balanum percepto; genitalium ab ægro crebriùs contrectandorum pruritu; ifchuriâ frequenti, fugaci; mictione crebrâ, derepente, poftquam ea inftitui cœpit, intercifâ, mutatâ corporis pofiturâ interdum, vel immiffo cathetere haud ægrè revocandâ; urinâ craffâ, albâ, turbidâ, fub decubitu horizontali faciliùs fundendâ. Symptomata jam dicta modò fæviora funt, modò mitia & obfcura, quin etiam nulla, præfente in veficâ calculo non femel obfervata, per intervalla fæpiùs, imò poft inducias nonnumquam longiores recurrentia; his fignis certitudinem addunt, quantùm fieri poteft, maximam exploratio ope digiti in anum apud pueros, in vaginam apud mulieres immiffi, & catheterifmus, quo nulla datur via ad calculum veficæ cognofcendum univerfalior, certior, licet errorem etiam fub quibufdam cafibus admittere poffit. Hypogaftrii intumefcentia, renitentia non obfervantur in hac fpecie, nifi perftiterit fatis diù urinæ fuppreffio. Calculi in veficâ remanentis augmentum inevitabile, preffio, attritus in veficam, acris calculoforum urina, irritationi, doloribus vividis, inflammationi, fuppurationi, ulceri veficæ anfam præbent. Ifchuria hujufcemodi ad tempus fugatur, mutatâ corporis pofiturâ, repulfo per catheterem calculo, cujus radicalis curatio, vel ex lithotomiâ, repetenda, vel juxta *Whitte*, *Lieutaud* aliofque graviffimos viros, quibus contradicit *Clariffim. de Haen*, ex aquæ calcis & faponis ufu diuturno. Palliativam methodum fiftunt diluentia, lenientia, mucilaginofa, oleofa, opiata, lithontripticum Whittianum, & ex *Clar. de Haen* uvæ urfi pulvis.

20. *Ifchuria* (*cyftofpaftica*) *à fphincteris veficæ fpafmo* Mercati de morb. intern. cur. lib. IV cap. 22; Sebaf. Nafii fpecul. method. med. part. II pag. 267; Nenteri de Ifchur. Schachtii, Gorteri, Gaubii, Varandæi, loc. citat. A.

Cognofcitur hæc fpecies ex fignis ifchuriæ veræ genericis, urethræ libertate, & fpafmi fphincterici præfentiâ. Conftrictionis hujufce fpafmodicæ, quæ nunc idiopathica eft, nunc verò fymptomatica, notitia eruitur ex perinæi exploratione, quod durum apparet, dolore ad veficæ collum, ei fimili, qui ex calculo ibidem impacto folet accidere, diverfo tamen in eo quod continuus fit in hac fpecie; nufquam accedat copiofa mictio, & cathetere aut candelâ immiffis exafperetur; ex inteftini recti condolentiâ, ex mictione ftillatitiâ, dolore colli veficæ continuo, acerbiffimo ftipatâ, fub violentâ omnium potentiarum urinam expellentium actione, tandem ex caufâ, ut ex plethorâ, ex fuppreffis catameniis, hæmorrhoidibus, ex ictu, puncturâ, folutâ unitate hujus partis minùs bene tractatis. Curationem fubminiftrant me-

thodus antiphlogiftica, opiata, antifpafmodica, & catheteris prudens immiffio.

Ad hanc fpeciem referatur ifchuria quæ colicam, ileum, enteritidem comitatur; *Morgagni Epift. XXXIV. 8.*

21. *Ifchuria* (*cyftoplegica*) *à veficæ paralyfi* Lieutaud compend. medic. de Ifchur. Zacut. Lufitan. ex Galeno Hift. princ. Hift. 140; Mangeti Biblioth. Medic. pract. tom. IV; Serane Thef. pro Reg. Cathedr. Hollerii de morb. intern. capit. 47; Amat. Lufitan. cent. IV cur. 10; Pringle, Effais d'Edinbourg. tom. 2. artic. 32. A.

Locum habet hæc fpecies, five veficam teneat ftupor, anæfthefia, five mufculares ipfius fibræ paracinefiâ perfectâ vel imperfectâ refolvantur; five concurrat utrumque vitii genus. Hanc cognofces notis ifchuriæ veræ genericis, urethræ libertate, & fignis veficæ torporem, paralyfim indigitantibus; hæc ultima eruuntur ex prægreffis, qualia funt ictus, lapfus in columnam vertebralem, luxatio vertebrarum, medullæ fpinalis vulnus, protuberantiæ nervos in ea parte afficientes, vita in locis humidis, mora in aquis frigidioribus, applicata ad veficæ regionem, alterius mali gratiâ, præfidia frigidiffima, affectus paranoici, foporofi; ex ætate fenili, ex abfentiâ doloris & fenfûs ab urinâ excitandi in veficâ repletâ, & diftenfâ; ex partium aliarum ignaviâ, frigiditate, refolutione; ex mictione tuffim, nixum validum fimilem & præprimis hypogaftrii preffionem fubfequente; ex deficientibus ifchuriæ cyftophlegmaticæ notis. Valent figna hujufcemodi in ifchuriâ nervorum veficæ fenforiorum tantùm, vel fenforiorum fimul & motoriorum refolutioni natales debente: fi verò afficiuntur dumtaxat nervi motorii, è modò tradito charactere expungenda venit abfentia doloris & fenfûs, ab urinâ excitandi in veficâ repletâ ac diftentâ, quæ fub hac circumftantia & dolet & ab urinæ ftimulo moleftatur. Cafum ifchuriæ à veficæ torpore inductæ, dyfuriam diuturnam & gradariè crefcentem urinæ paucitatem tandem excipientis, in viro fexagenario fluxum hæmorrhoidalem diu paffo à muliercula perperam cohibitum, nobifcum pro fuâ humanitate communicavit *clar. Chaptal.* Dyfuriæ tempore ægro tumebat ac dolebat proftata, hypogaftrium tenebat protuberantia circumfcripta, dura, indolens, pro fcirrho artis peritis imponens, urinæ quotidie partim in veficâ reftitanti & fenfim collectæ natales debens, educto per catheterem lotio evanida, brevi dein reditura; urinâ difficilius, parciùs in dies fluente, acceffit demùm ifchuria; ceffante penitus urethræ ardore ac dolore, affiduo catheteris ufu per duos menfes citra ullum fenfum exonerata eft vefica; quibus elapfis tandem fupervenit febris acuta exacerbans, quâ die undecimo foluta eft ifchuria & rediit nativa urinæ excretio. Præfidio funt in hac fpecie gravi quidem, aft non femel curatâ, catheterifmus repetitus, remedia antiparalytica varia, interna & externa; inter externa eminent thermarum Bellilucanarum aqua, lutum, quibus fovebitur hypogaftrium, perinæum, nec non earumdem aquarum purarum aut aquâ fimplici plus minus temperatum facta in veficam inje-

injectio, cùm vitio chirurgico natales debet ischuria; hujuscemodi modò memoratis addenda venit vitii topici specialis therapeia.

22. *Ischuria (polyurica) à vesicâ lotio diutiùs cohibito distentâ.* Halleri Prælect. in Boerhaave Tom. II §. 384 pag. 336; Forest. Libr. XXV. observ. 14. Nenter. de ischuria; Paræi Lib. XVI cap. 48; Sennert. Pract. Lib. III part. VIII sect. I cap. 4. Ettmulleri, Riverii, Varandæi de ischur. &c. A.

Hanc ischuriæ speciem in quam incidunt, qui negotiis, loco, verecundiâ ab urinâ fundendâ arcentur, ipsamque sponte diutius cohibent, sistunt character ischuriæ veræ genericus, voluntaria urinæ cohibitio ex ægri relatu accipienda, dolor ad vesicam maximus, assiduus ad urinam fundendam stimulus, subsequente frustraneo conatu, mictio ex hypogastrii summè distenti pressione succedens, causarum absentia quibus aliæ ortum debent ischuriæ vesicalis species. Gravis est hæc urinæ suppressio, nisi promptè malo obviam eatur, vesicæ atoniâ, contractionis defectu, inflammatione, abscessu, gangrænâ terminari solita. Curatio ex præcedenti specie & cystitica intelligitur. Fœtus in orificio uteri longiores moras nectens apud mulieres dystocicè parturientes similem inducit ischuriam ex *Riolano. Vide speciei 28 varietatem 2am.*

23. *Ischuria (cystopyica) vesicalis purulenta* Felic. Plateri Mantiss. obs. 29; Camerar. Ephem. Nat. Curios. Tom. II; Zacuti Lusitani ex Galeno, Hist. Medic. princip. hist. 148; Hollerii de morb. intern. cap. 47; Sebast. Nasii Specul. method. med. part. II pag. 167; André des maladies de l'urethre observ. 16; Vandermonde Journ. de Med. Tom. IX. A.

Hæc species quæ à vesicæ apostemate, ulcere proficiscitur, in plurimis convenit cum ischuria nephropyica; ab eâ verò discrepat notis ischuriæ veræ genericis, nec non signis purulentiæ vesicæ hærentis. Ab ulcere renum distinguitur vesicæ ulcus loco doloris ad vesicæ collum, in pube, perinæo, persentiendi, tactu, mictione, corporis inflexi erectione exasperandi, doloris ejusdem gradu majori, continuitate, sede protuberantiæ in perinæo, si hæc adsit etiam observandæ, cupiditate & difficultate urinæ majoribus, tenesmo, erectione penis frequenti, urinâ pus minùs cruentum, minùs cum ipsâ commixtum ac confusum, graveolentius, citra lotium, aut ante ipsum quandoque prodiens, & nonnunquam squamas furfuraceas ac membranulas vehente. Potest etiam hæc species renum, imò & aliarum partium apostemati, ulceri deberi; si nempe materies purulenta copiosa, tenax, vesicæ collum occludat ipsi impacta, quod apostematis & ulceris prædictorum signis nec non generico ischuriæ veræ charactere dignosces. Vix sanescit præsertim in ætate provecta vesicæ ulcus quod fugatâ ope catheteris nec non abstergentium attenuantibus maritatorum ore assumptorum & vesicæ injectorum ischuriâ, remediis in renum purulentiâ propositis impugnandum venit, additis repetitis per catheterem injectionibus edulcorantibus detersivis.

24. *Ischuria (cystothromboides) vesicalis à sanguinis grumo*, Claudini Consult. 141; Fabric. Hildani Cent. III observ. 66; Foresti Libr. XXV obs. 20;

Zacuti Lusitani ex Galeno Hist. Med. princip. hist. 145, & ejusdem Prax. Med. admirab. Lib. II. cap. 65; Mercati de morb. intern. cur. cap. 12. A.

Hanc speciem indigitant hæmaturia prævia, prægressæ causæ in ischuria nephrothromboide assignatæ, gravissima symptomata sub eadem specie memorata. Ischuriæ veræ signa generica, urina, sub catheteris ad usque vesicæ collum liberè adigendi immissione, fluens parvâ copiâ, & cum sanguinis ramentis, os catheteris educti cruentatum. Curationem suppeditant catheterismus, cardiaca, & quæ sanguinem valent solvere epota, injecta, applicata. *Vide Mercatum, Forestum, Zacutum*, &c.

25. *Ischuria* (*cystophlegmatica*) *vesicalis à muco* Mercati loc. citat. Schacht. Instit. Medic. pract. lib. VIII. cap. 9; Ettmulleri de ischur. vesical. Amati Lusitani Cent. VI cur. 12; Zacuti Lusitani Prax. Medic. admirab. lib. II observ. 64; Boneti ex Thom. Bartholino de urin. suppress. observ. 17. A.

Ex urinâ turbida muco refertâ ante excretâ, ex vitæ genere alimenta recipiente crassa, viscida; ex prægressis morbis pituitosis, ex temperamento simili, verbo ex signis diatheseos pituitosæ in ischuriâ nevrophlegmaticâ memoratis; ex urethræ perviatione, & ex notis ischuriæ veræ genericis cognoscitur hæc species, remediis stimulantibus, incidentibus & catheterismo curanda.

26. *Ischuria* (*ectopocystica*) *à vesicæ ectopiâ.* (*a*) *Herniosa*, *seu à cystocele*, Verdier Mem. de l'Acad. de Chirurg. Tom. II observ. 4, 6, 9, 10, 14; Felic. Plater. observ. pag. 830; (*b*) *Proptoica*, *seu ab exocyste*, Verdier ex Noel lib. citat. obs. 17. A.

Comitatur hæc species vesicæ urinariæ herniam, & tunicæ ipsius interioris prolapsum. Igitur, exulantibus ischuriæ vesicalis causis aliis, hujus diagnosim subministrant urethræ perviatio, & ischuriæ veræ, nec non cystocelis vel exocystes signa. Binæ hujusce ectopiæ notas exhibent *Verdier*, *Saltzmanni*, *Dapples Dissertationes de vesic. urinar. hern. seu de cystocele*; exinde etiam ischuriæ ectopocysticæ petenda curatio.

27. *Ischuria* (*cystoproctica*) *vesicalis ab intestino recto*, *scybalis*, *calculo*, *flatibus*, *inflammatione*, *abscessu*, *hæmorrhoidibus turgente* Dodonæi Observ. Medic. cap. 47; Schenck. lib. III de ischur. observ. 6; Wepferi Dissert. de apopl. pag. 391; Vandermonde Journ. de Med. Tom. IX pag. 261; Boneti Sepulchret. de urin. suppress. observ. 18 §. 4; Schacht. Gaubii loc. citat. A.

Signa ischuriæ veræ generica, intestini recti conditio varia, cum symptomatibus vitia ipsius modò memorata stipare solitis, urethræ perviatio, causarum ischurias alias vesicales inducentium absentia hanc speciem determinant; ex principiis in nomenclaturâ recensitis haud ægrè eruitur varia quæ ischuriæ hujuscemodi competit curatio, in malo contumaciori peritâ catheteris immissione opus est. *Vide historias allegatas.*

28. *Ischuria* (*hysterocystica*) *vesicalis ab utero*, (*a*) *Gravido*, Nordmann. Dissert. de Ischur. gravidar. Mauriceau lib. I cap. XV; Roderici à Castro Lib. II cap. XV. (*b*) *Parturiente*, Boneti ex Riolano de urin. suppress. Vandermonde

dermonde ex Daran, Journ. de Med. tom. V. (c) *Hydropico*, Hippocrat. de morb. mulier. lib. 12; Sennerti Pract. Lib. IV part. I fect. II cap. X. XI. Schenck. Lib. IV de mol. falf. Schachtii, Gaubii loc. citat. (d) *Tumoribus diftento*, Gaubii, Schachtii, loc. citat. Sennerti ibidem, ac fupra cap. XIII; Knoeffelii E. N. C. ann. IV. (e) *Prociduo*, Nordmann. Differt. citata; Sabatier Mem. de l'Acad. de Chirurg. Tom. III; Sennerti ibid. ac fupra cap. XVI. A.

Uterus fœtu, molâ, fanguine, fero, flatu diftentus, inflammatione, fcirrho, cancro dilatatus, prolapfu, inverfione è fede nativâ emotus, factâ in veficæ collum, & quandoque etiam in urethram preffione, ifchuriæ hujufcemodi anfam præbet. Cognofcitur hæc fpecies notis ifchuriæ veræ genericis, graviditatis præfentiâ, partu imminente, hydrometrâ; protuberantiarum uterinarum, hyfteroptofeos, verbo memoratorum uteri affectuum fignis, tandem caufarum defectu ifchurias veficales alias inferentium. Ifchuriæ à graviditate profpicit fitus horizontalis & reclinatus, abdominis ab offibus pubis ope manuum remotio, elevatio, & his non proficientibus, catheterifmus affiduus ad imminentem ufque partum continuatus. In ifchuriâ quam facit partus laboriofus diuturnior urget profectò lotii educendi neceffitas: verùm obftat catheteris vulgaris in veficam adigendi difficultas, impoffibilitas: in his rerum anguftiis cum bonis ægræ rebus in catheteris metallici locum candelam tubulofam fuffecerunt *Daran* & *Levret*. In ifchuriâ ab hyfteroptofi præfidio funt decubitus, uteri repofitio, in fede nativâ firmatio. *Vide Sabatier*, *Puzos*, *Levret*, &c. Secunda & tertia hujufce fpeciei varietas catheterifmum & affectuum uteri memoratorum curationem expoftulat, apud *Sennertum*, *Mercatum*, *Aftrucium de mulierum morbis* legendam.

29. *Ifchuria* (*atretarum*) *urethrocyftica à menftruis in vagina retentis* Amyand Tranfact. Philof. ann. 1732 n°. 442 art. 8 pag. 45; Schenck. lib. IV. de part. genit. mulier. obferv. 9; Heifter. Chirurg. Tom. II pag. 951; Aftruc de morb. mulier. Tom. I lib. 1. cap. 5. A.

Notæ ifchuriæ veræ genericæ, fanguinis uterini retentio in vaginâ per membranam, per carnem craffam ac denfam, per parietum vaginæ, caruncularum myrtiformium, labiorum vulvæ inferiorum concretionem claufâ, hanc fpeciem defignant. Fortior coalitus ope carneæ fubftantiæ denfioris difficulter curatur; claufuris vaginæ reliquis, aut fanguinis congefti vis, aut coitus, aut chirurgia medentur; partium concretarum feparatione, membranæ prætenfæ fectione, fanguini retento via referatur, & ifchuria inde oriunda tollitur: *Vide Heifterum* & *Aftrucium loc. citat.*

Aliæ præter memoratas, apud Auctores occurrunt ifchuriæ veficalis fpecies; ut ifchuria à tumoribus veficæ glandulofis & fphincteris ipfius callofitate *Reifelii Eph. Nat. Cur. Dec. II. an. 2.* Ifchuria à carunculis è refolutâ renum fubftantiâ oriundis, & veficam obftruentibus *Schenckii ex Hercul. Saxonia, lib. 3 de ren. caruncul.* Ifchuria ab incruftatione veficæ calculofâ *Schachtii de ifchuria*, Ifchuria à protuberantiis intra veficam enatis,

ipfiufque collum claudentibus *Boneti Sepulchret. de urin. fuppreff. paffim.* (Huc ifchuria à veficæ fungo *Schachtii*, ifchuria à veficæ varicibus *ejufdem*, ifchuria à tumore infolito è veficæ infernæ parietibus intùs enato *Macgill Effais d'Edimbourg. Tom. IV.* &c.) Ifchuria à veficâ in fe ipfam per inteftinum inverfa *Fouberti Mem. de l'Acad. de Chirurg. Tom. II. pag.* 37. Ifchuria à veficularum feminalium protuberantiâ fcirrhodeâ *Gaubii*, *Pathol.* §. 810. Ifchuria ab fteatomate veficæ adjacente, hujufque collum premente *Bartholini, cent.* 1 *hift.* 23. *&c*, quas omnes miffas facimus brevitati confulentes.

30. *Ifchuria paradoxa*, Morgagni Epiftol. Le Clerc Journ. de Med. Juill. 1755 p. 11. L.

Eft ea fpecies ifchuriæ in qua fucceffive diftenditur hypogaftrium, crefcente tumore magis ac magis furfum, eoque duro, ab urina haud dubie intra veficam cumulatâ, & interea, non folùm per intervalla fed fere ftillatim fluentibus urinis per urethram, quæ obfervatio apud *Morgagni* iterata clarè evincit ifchuriæ characterem, non ab urinæ fuppreffione, fed ab hypogaftrii tumore repetendam effe. In cafu *Clar. Le Clerc* non fufficienter fluebant urinæ, quia veficæ orificium feu collum induratum partim huic effluxui refiftebat, ratione cujus refiftentiæ vefica reactionis vi dilatabatur in dies : fic cùm aqua in tracheam magnâ vi injicitur pulmones continuò intumefcunt, licet undequaque ex eorum fuperficie aquæ rivuli prorumpant.

Ifchuriæ urethrales.

31. *Ifchuria (perinæalis) urethralis à perinæi tumore* Galeni lib. de affect. loc. & ex eo Zacut. Lufitan. Hiftor. 149 ; Vandermonde ex Daran Journ. de Med. Tom. V. pag. 291 ; Tulpii Obferv. medic. Lib. III Cap. X ; Forefti Lib. XXVI obferv. 2. A.

Perinæum inflammatione per ictum, lapfum, aut aliam quamlibet caufam inductâ tumens, apoftemate, excrefcentiâ, aut alio duriori tubere tentatum, urethræ principium premendo, hanc fpeciem inducit, in fubjecto aliarum veficalis ifchuriæ caufarum immuni cognofcendum ex notis ifchuriæ veræ genericis & perinæi protuberantiâ variâ. Speciei hujufce varietas inflammatoria poftulat venæ fectiones, laxantia affiduò applicata, balnea, hypogaftrii preffionem, tandem catheterem, ac præprimis candelam Daran tubulofam. Varietati apoftematofæ competit abfceffûs apertio, abfterfio, cicatrifatio; graviores certè funt varietates farcomatica & fcirrhodea catheterifmo & affectus chirurgici congruâ tractatione debellandæ.

32. *Ifchuria (urethrolithica) à calculo urethræ impacto* Schmidii Eph. Nat. Cur. Decad. I ann. VIII obferv. 89 ; Winckleri ibidem Tom. VI obferv. 34; Zacuti Lufitani Prax. Med. admirab. lib. 11 obferv. 66, 67, 68 ; Tulpii Obferv. medic. Lib. III cap. 8 ; Boneti Sepulchr. de urin. fuppreff. obferv. 14 ; Bartholini Cent. IV epift. 5 ; Heifteri Chirurg. Tom. II pag. 839. A.

Nofcitur hæc fpecies ifchuriæ veræ charactere generico, conftitutione calculosâ, dolore maximè ad urethram & penem, urethræ intumefcentiâ, imper-

perviatione, canalis hujuſce contrectatione, quâ quid duri palpo objicitur, immiſſione catheteris, antequam in veſicæ collum pervenerit corpus offendentis ſolidum, &, ſi ſtylo ferreo percutiatur, ſubargutum. Curatur autem venæ ſectione, anodynis, laxantibus, epotis, applicatis, injectis; balneis, leni penis expreſſione, ſuctu, ſpecillo, uncinulo, & his non ſuccedentibus factâ ſupra calculum firmatum ſectione, cujus celebrandæ ac percurandæ methodum vide apud *Heiſterum loc. citat.* Iſchuriam à calculo intra rectum latente memorat *Journ. de Med. de Vandermonde Septembr. 1758 pag. 261.*

Ex iſchuriarum cyſtophlegmaticæ, cyſtothromboidis, & cyſtopyicæ diagnoſi, atque urethræ imperviatione intelliguntur ſequentes iſchuriæ urethralis ſpecies, ſcilicet

33. *Iſchuria (urethrophlegmatica.) Iſchuria à muco urethram infarciente*, Boneti Sepulchr. & Medic. Septentrion. Mangeti Biblioth. Medic. Practic. Amati Luſitani Cent. V obſ. 71; Foreſti Libr. XXV obſerv. 25; Varandæi de iſchur. Lud. Apini Eph. Nat. Cur. Decad. III. ann. 111. obſerv. 69. A.

34. *Iſchuria (urethrothromboides) à ſanguinis grumo urethram opplente*, Boneti Medic. Septentrion. de iſchur. & Sepulchr. de urin. ſuppreſſ. obſ. XI; Foreſti Lib. XXV obſerv. 25 &c, &c. A.

35. *Iſchuria (urethropyica) à pure urethram obſtruente*, Boneti Medic. Septentrion. de iſchur. Foreſti Scholio modo citato; Boerhaave Præfat. aphrod. &c, &c. A.

Iſchuriam ab abſceſſu inter veſicam & rectum poſito urethram premente refert *Vandermonde Journ. de Med. Septembr. 1758 pag. 263.*

Urethrales hujuſcemodi iſchuriæ eadem admittunt auxiliorum genera quæ iſchuriis competunt veſicalibus à cauſâ ſimili oriundis.

36. *Iſchuria (urethrohymenodes) à membranâ in urethram impactâ.* Hiſt. de l'Ac. R. des Sc. ann. 1714, hiſt. pag. 22. A.

Viro ſummâ urinæ difficultate vexato, & catheteriſmum pluries paſſo; catheter, qui plus minus ab urethrâ eductus nigricabat, cum membranæ fragmento quondam extractus eſt. Triduo poſt perſenſit æger quidpiam urethram obturans, & è balani orificio prodiens, quod avulſit digitis arreptum; membranæ fuit fragmentum aliud. Haud ita diù dum ad mingendum ſummè allaborabat; intra breve tempus tria alia membranæ fragmenta ejecit, quæ duos membranæ veſicam internè obveſtientis trientes efficere viſa ſunt; reverâ fuerunt illius membranæ partes fragmenta hujuſce modi, quibus emiſſis liberè fluxit urina nullo unquam tinctа immixto ſanguine. Virum dein detinuit levis urinæ incontinentia. Similium membranarum per urethram excretarum, quamvis citra iſchuriam mentionem injiciunt *Williſius*, *Felix Platerus*, *Schenckius*, *Fabric. Hildanus*, *&c.*

37. *Iſchuria (urethrelmintica) urethralis verminoſa*, Joan. Petr. Albrecht. Vide Boneti Medicinam Septentrionalem de urin. cap. 31; & Mangeti Biblioth. Medic. pract. Tom. IV de morb. urin. ſpectant. Vandermonde Journ. de Med. Septembre 1758 pag. 245; Joan. Rhodii Centur. 3. obſerv. 36; Collect. Acad. Tom. 3 pag. 497 obſ. 77. A.

Plura

Plura vermium è veficâ urinariâ cum lotio excluforum exempla reperire eft apud Auctores. Sequentem ifchuriæ è verme urethram opplenti inductæ cafum memorat *Albrechtus*. Septimus jam erat dies, quo militem excruciabat omnimoda urinæ retentio cum fummis circa umbilicum doloribus, regionis hypogaftricæ tenfione & abdominis tumore afcitico non abfimili. Nihil profecerunt quæ diebus fequentibus tùm internè, tùm externè adhibita funt remedia. De cathetere in veficam immittendo cogitabatur, cùm æger poft multos conatus, laborefque per urethram vermem ejecit vivum, craffitie calami fcriptorii, & trium digitorum longitudine, redeunte priftinâ excernendi lotii facultate, quod per aliquot dies fanguine mixtum, fincerum tandem emiffum eft. Rariffimæ hujufce ifchuriæ eventu potiùs quàm certa nota cognofcendæ curationi fuperfedemus.

38. *Ifchuria* (*urethritica*) *ab urethræ inflammatione* Hildani Cent. IV obferv. 54; Foreft. de incert. urin. judiciis, Lib. III cap. 3 verfus finem; Varandæi de affectib. ren. & vefic. cap. VII; Boneti Medic. Septentrion. de ifchuriâ cap. 1 n°. v; Goulard des maladies de l'uréthre; Heifteri Chirurg. Tom. 2 pag. 838. A.

Generales inflammationis caufæ, gonorrhœa, catheterifmus rudior, devius, faucians, aut frequentior, licet artificiofus, candelæ acriores immiffæ, litus mercurialis in urethram urgénte dyfuriâ gonorrhoïcâ, &c, hanc fpeciem accerfunt, notis ifchuriæ veræ genericis, urethræ imperviatione, fignis inflammationis generalibus, nimirum dolore, calore, tenfione, febre, &c, & caufâ prævià cognofcendam. Curatur hæc fpecies methodo antiphlogifticâ; cathetere, non ftatim quidem adhibendo, verùm inflammatione paululum temperatâ, aliquoties per dies fingulos fenfim immittendo; demùm paracentefi ad perinæum vel fupra pubem, fi antiphlogiftica omnigena malum afpernetur, nec catheteri in veficam aditus pateat.

39. *Ifchuria* (*carunculofa*) *à morbis*, ut vocant, *urethræ*, Amati Lufitani Cent. IV cur. 19, Cent. V cur. 48; Sharp Recherches critic. cap. IV; Goulard des maladies de l'uréthre; Heifteri Chirurg. Tom. II pag. 834. André des maladies de l'uréthre, paffim. A.

Morbi, ut vocant, urethræ, funt fpongiofi fui textûs intumefcentia, hujufce canalis varices, ulcera, cicatrices, contractio, callofitas, fungus, duplicaturæ membranaceæ, verumontani, intumefcentia fpongiofa, fcirrhodea, glandularum urethræ lacunalium, Cowperianarum, Littrianæ, proftratæ tumores, ulcus, callofitas. His omnibus non folum anguftatur, verùm etiam tandem præcluditur urethra. Ifchuriam hinc enatam fignis cognofces ifchuriæ veræ genericis; urethræ imperviatione, feu plenariâ obftructione, fignorum ifchurias urethrales phlegmaticam purulentam, grumofam & præprimis calculofam indigitantium abfentiâ; quibus omnibus præcefferunt dyfuria, ftranguria, filum urinæ tenue, flexuofum, gradaria fuppreffionis urinæ acceffio, carunculæ minoris cathetere, aut candelâ olim facta detectio, & utplurimùm gonorrhœa virulenta. In ifchuriæ hujufcemodi varietate quam facit proftatæ affectus fyphilidis expers, ex glandulæ iftius intumefcentia eo in cafu femper præfente,

præfente, urethræ principium fummè arctante, & digito in anum immiffo optimè percipiendâ potiffimùm eruitur diagnofis. Curatur gravis hæc ifchuria candelis fimplicibus & maximè compofitis, ut Daranianis, Andreanis, Goulardianis, Sharpianis, quæ fi non fatis citò urinam eliciant, inftituenda eft veficæ paracentefis in perinæo, & præprimis fupra pubem, (fectio urethræ lithotomiæ urethrali fimilis in quibufdam cafibus locum poteft invenire) lotio per cannulam fingulis diebus educto, continuatur candelarum ufus, donec debita urethræ reftituta fuerit libertas. *Vide Sharp Recherches critiques &c.* & *D. Perierii Differtationem de bradyfpermatifmo ad fpeciem primam.* Monuiffe fupervacaneum eft fymptomatibus urgentioribus pro re nata per auxilia congrua occurrendum effe dum chirurgica paratur, aut tentatur obicum urethralium cura. Affectuum proftatæ qui venerei non funt curationem certè difficillimam prætermittimus, ex inflammationis, apoftematis, fcirrhi, therapeia petendam.

40. *Ifchuria (hydrocelodes) ab urethræ rupturâ in fcrotum hiante* Joan. Lud. Apini Mifcellan. Natur. Curiof. Decad. III ann. III obferv. 68. A.

Vir fupino in terram lapfu interfemineum cum tefticulis & fcroto graviter impegit, diffracto arboris trunco, infequentibus ifchuriâ, atque ingenti fcroti tumore, quod die 3° adeò increverat, ut pilei capacitatem non intraffet, colore atro fuffufum; intumuerat etiam horrendum in modum penis gyris tortuofis, ut in hydropicis folet, in fe reflexus. Remedia varia ad folvendum fanguinis grumum, qui ifchuriæ hujufce adjutor primùm credebatur, & ad demulcendam fibrarum violentiâ externâ læfarum crifpationem intùs & extùs adhibita funt; verùm irritâ operâ, fcroti tumore ad fenfum auctiori, & ægro, quoties urina exitum urgeret, miferè ejulante, atque ardorem in fcrotum defcendentem conquefto. Sufpicio tunc fuit urinam ex urethrâ ruptâ in fcrotum colligi; idque eò magis, quod digitum explorantem in perinæo ad penis radicem, ubi urethram falvis exterioribus ruptam fuiffe oportet, æger ferre non potuerit. Itaque fine morâ cautis fimul & profundis fcarificationibus incidebatur fcrotum; effluebat illicò liquoris ferofi odorem urinofum fpirantis copia, fanguinis verò nihil. Imponebantur linteamina calida fpirituofis & antifphacelofis madida; lætiùs rubere & fero ad vim non exiguam exftillante notabiliter detumefcere cœpit fcrotum, per quod omnem urinam excerni & quidem fine notabili dolore die 5° certò conftabat; vulnerarias injectiones in urethram factas, & digeftiva fcroto applicata ita fauftus fequebatur exitus ut die 10° dimidium urinæ per viam folitam, reliquum verò per fcrotum efflueret, quæ tandem omnis per urethram die 21° emiffa eft. Vide *citatum Auctorem.*

41. *Ifchuria (cryptopyica) à penis intra corpus retractione.* Frid. Hoffmanni confult. de morbis abdomin. Caf. 105. A.

De penis intra corpus occultatione obfervationem fiftunt *Paulus de Sorbait* & *Joannes Schmidius.* Hujus cum ifchuriâ junctæ fequens exemplum legitur apud *Hoffmannum.* Vir 30. annos natus, litterarum amantiffimus, alvi tardioris, de infigni artuum, pedum maximè frigore per æftatem etiam

affligente, atque per hyemem non nisi fortiori corporis motu depellendo; anno ferè integro conquestus, deinceps observabat, quod, si hiemali tempore in frigidiori loco diu commoratus esset, aut si crebriùs ipsi descendisset alvus, ob colem intra corpus retractum ac ferè prorsus occultatum, urinam non priùs emittere valeret, quam donec post aliquam corporis exercitationem naturalem situm penis recuperasset. Plura vide apud *Auctorem citatum.*

42. *Ischuria* (*peridesmica*) *à vinculo strictiori peni injecto*, Boneti Medic. Septentrion. de Ischuria cap. 1 n°. VIII. A.

Puerulos filo ad radicem balani circumligato paraphimosim sibi excitare in Nosocomio generali Monspeliensi pluries observavi; quin etiam exinde colem transversum sensim ac penitùs scissum vidi, nullâ labe insequente. Pueri quidam qui lectum solent commingere & ideò acerbiùs à parentibus excipiuntur, verberum declinandorum causâ, injecto peni arctiori vinculo, ischuriam sibi comparant referente *Boneto*, solutâ protinùs ligaturâ fugandam.

43. *Ischuria* (*phimosica*) *urethralis à phimosi*, Horstii tom. II lib. IV. pag. 274; Goulard des maladies de l'urethre, Heisteri Chirurg. tom. II. pag. 818; Bonet. Sepulchr. de ischur. obs. XV. &c. A.

Phimosis à præputio nativè vel per coalitum non patente; phimosis à præputio inflammatoriè vel aphlogè mirum in modum incrassato citra concretionem; phimosis à præputii cum balano concretione ad urethræ orificium, imò & etiam intra ipsum factâ, hoc ultimum in senibus observante *D. Serres Chirurgo Monspeliensi dexterrimo*, hanc ischuriæ speciem excitant de facili sane dignoscendam. Phimoseos pro varia ipsius specie, atque ita ischuriæ exinde sobolescentis curatio obtinetur per laxantia, resolventia, discutientia, mercurialia &c. & per sectionem chirurgicam variam. *Vide Auctores Chirurgicos.*

44. *Ischuria* (*aspadialis*) *ab urethræ clausurâ*, Heisteri Chirurg. tom. II pag. 818 & 951. Horstii tom. II observ. 55; Joan. Wieri observ. pag. 221; Boneti Sepulchr. de urin. suppress. observ. XV Schol. & Medic. Septentrion. de ischur. cap. 2. §. VI. A.

Hanc ischuriæ speciem faciunt, 1° parietum urethræ in sui tractu vel in extremo coalitus adventitius, aut congenitus; 2° canalis hujusce extremi obturatio per membranam adnatam; 3° labiorum vulvæ concretio plenaria. Cadit in sequiorem sexum tantum ultimum vitii genus, reliqua verò in utrumque. Quoties malum urethræ extremæ hæret, vel objicitur, facillima est ischuriæ hujusce diagnosis, difficiliùs quidem obtinenda, si urethræ interiora coalitus teneat, circa quod vide *Boneti Medicinam Septentrionalem loco citato.* Curationem cuilibet speciei hujusce varietati accommodatam non trademus; monuisse satis erit ab Auctoribus allegatis varia indicari media quibus chirurgia ut plurimum novit urethræ partem concretione nativâ obturatam reserare, coalita vulvæ labia separare, aut saltem si gravissi-

vissimæ tollendæ veniant concretiones, artificialem aperturam in viarum naturalium locum sufficere.

Alias ischuriæ urethralis species, ut Ischuriam urethralem suppletam *Horstii tom. II. obs. 55*; Ischuriam à colis distorsione *Gaubii Pathol.* Ischuriam à penis musculis ejusdem *ibidem &c.* nihil morati manum de tabula tollimus.

ORDO QUARTUS.

TUBERA.

Extuberantiæ Felic. Plateri.

SI superficies corporis deformetur obortis tumoribus firmis, duris, pertinacissimis, ut accidit in scrophulâ & cancro, vel partibus osseis inæqualiter excrescentibus, ut in rachitide, tumores hosce frigidos, constantes, firmos, tubera vocamus, modò sat notabiles sint ut morbis accenseri queant, secus ut verrucas ad vitia amandamus.

Felix Platerus, nostræ Monspeliensis Facultatis quondam præclarum sidus, primus ausus est novam Nosologiam condere & methodum symptomaticam aliis præmonstrare; is autem hanc ultimam Classem in ordines quinque distribuit nostris satis aptè respondentes, scilicet in deformationes, discolorationes, extuberantias, fœdationes & consumptiones.

XX. RACHITIS; *Rachitis*; *Rickets.*

Cognoscitur in infantibus à tumore flaccido capitis & faciei, à cute laxâ, à tumore abdominis, musculorum macilentiâ, protuberantiâ epiphysium, venarum arteriarumque magnitudine, collo flexili, capite nutante, pigritiâ ad ambulandum, ingenii præmaturo acumine, sensuum sincero exercitio, fame & digestione fermè illæsis.

1. *Rachitis nodosa*; *Rachitis incipiens* Boerhaave 1485; *Le Noüage*; Puzos Maladies des enfants chap. 7. Ægri *Noués*, *Rachitiques.*

Hujus signa sunt, 1° physconia, seu abdominis intumescentia; 2° asthenia seu infirmitas totius corporis, quietis amor, motûs, vel progressûs aversatio; 3° dentitionis tarditas; 4° pedum, genuum, corporum crassities insolita, capitis moles major; 5° lumborum debilitas, instabilitas, ob crurum & tibiarum laxitatem; 6° voracitas cùm macie partium carnosarum, &c.

Rachitis Britannica differt à nodosa quòd ætate provectiores & dentitionem jam passos ferè biennes afficiat, acumen ingenii præmaturum, progressûs

 impo-

impotentiam aliaque ſigna oſtendat ſuo loco relata, non itaque diverſâ ſpecies, niſi quòd ratione ætatis alium victum, aliam curam exigat. Principia ſunt, 1° hæreditarium vitium à parentibus, venere, ætate exhauſtis, cacochymis, ſyphiliticis; 2° nutrix iiſdem vitiis affecta, vini potatrix, lactis inops, pultem, vinum, cereviſiam alumno propinans, cupedias ſaccharatas offerens, gravida dùm lactat; 3° maturior ablactatio, convulſiones prægreſſæ, dentitio difficilis, progreſſus involuntarius, cùm epiphyſes nondum firmatæ ſunt. Circa nonum vel decimum ætatis annum rachitis ſolvitur primùm; deincepſque adoleſcente corpore iterum nodus, ut aiunt, expeditur, id eſt tumores articulorum imminuuntur & creſcit corpus; illa autem nodorum ſolutio in quibuſdam diarrhœâ, vel alio ſymptomate notatur.

Cura vix ulla à medicaminibus exſpectanda, ſed ab aëris & regiminis ætatiſque mutatione; aër itaque ſtatim mutandus; ſi lac nutricis vetus ſit aut vitioſum, altera nutrix adhibenda; ſi ablactatus infans fuerit, utatur offis, juſculis, pane benè fermentato, non verò pultibus ex farinâ & lacte paratis; aquam potet aliquot tincturæ martis guttis alteratam; levi Rhei tincturâ aquosâ etiam identidem utatur, ſemel in menſe purgetur ſyrupo de cichorio compoſito; nodoſi artus leviter fricentur cum oleo aromatico & vino rubro: inſolatio tecto capite in quibuſdam regionibus laudatur: à præmaturo inceſſu caveatur; in ſella perforatâ vel in lectulo, capite ope pulvinaris erecto, ſedeat. Quomodo differat hic morbus à cachexiâ ſcrophuloſâ, vulgò *chartre*, quacum nomine Gallico ſæpè confunditur, ſuo loco videatur.

2. *Rachitis Britannica*: *Rachitis* Gliſſonii, Duverney Malad. des os tom. 2 pag. 288. Ægri *Enfants noués. Rickets* vel *Riquets* primùm innotuit in Occidentali Angliæ parte circa annum 1540.

Oritur circa ſextum ætatis menſem, & ad tertium annum ut plurimum perſeverat, rariùs ad ſextum, rariſſimè ad duodecimum, rariſſimè totam vitam comitatur. Caput Rachiticis majus ſolito, facies plena & carnoſa; ingenium præcox, judicium ætate majus; cutis in reliquo corpore laxa, rugoſa, muſculi flaccidi; abdomen craſſum, tenſum, hepate & liene magnis, ventriculo & inteſtinis flatu diſtenſis; glandulæ meſenterii ut in atrophia rachiticâ tumidæ; pectus à lateribus compreſſum, ſterno prominente, anguſtum, unde dyſpnœa, pulmones rubri, ſcirrhoſi; thymus & glandulæ œſophagi tument; ſerum in thorace effunditur, cerebrum ſæpe molle ut medulla ſpinalis. Serum in ſinubus; carnes albidæ, flaccidæ, decolores; cruor aquoſus, fluxilis; oſſa cranii, artuumque teneriora, flexilia; claviculæ incurvæ, humerus cubitus & radius introrſum flexi, oſſa carpi, metacarpi, digitorum tument, femur retrorſum incurvum, condylus internus non magis protuberat quàm externus, collum femoris fermè horizontale: tibia & peronæum extrorſum curvantur, nec tibia perpendiculariter inſidet aſtragalo; pes extrorſum disjicitur, adeoque à lineâ directionis gravium recedit, hinc claudicatio anatina ſeu ad dextram & alternatim ad ſiniſtram partem facta anatum inſtar. Epiphyſes tument, unde coſtarum extrema nodoſa,

dosa, intervalla angustiora, latitudo major, dorsum fornicatum; spina anticè incurva, unde collum breve & humeris immersum, columna vertebralis pondere depressa, quandoque circa lumbos inflexa, hinc gibbositas; ossa innominata intùs flexa, unde pelvis angusta. Ossium substantia mollis, superficies inæqualis, tuberosa, incrustata, porosa, foraminulis saniem rubram fundentibus si premantur, colore grisaceo, levia, teneriora, fragilia, turgidula; hinc quæ cubica erant sphæroidea videntur; medulla abundantior, sed fluidior. Germina dentium abortiunt, quia rachitis eodem quo fit prima dentitio tempore, supervenit; pauci rachitici circa decimum ætatis annum videntur qui non sint edentuli.

Rachiticum virus in ætate provectâ suboriri suadet arthritis rachitica.

Ossa artuum sunt in statu sano paululùm incurva, & ex eâdem parte numerosiores sunt musculi; illa nativa curvatura in rachiticis augetur, unde major evadit in cruribus quàm in brachiis.

Principia rachitidis sunt, 1° cibus crassus qualis pauperum, lac vitiosum; 2° morbi graves prægressi, maximè dentitio difficilis, eclampsia; 3° virus quo serum copiosum acre evadit, quo ossa remollescunt. Quò citiùs accedit rachitis, seu quò juniores aggreditur, eò pejor est; apud infirmos curvatura ossium seriùs perseverat; qui ante octavum annum non sanantur, totâ vitâ infirmi remanent; quò curvatura artuum major, eò difficilior & gravior morbus; si scabies rachitidi superveniat, bonum; puellæ quæ ad decimum circiter annum rachiticæ fuerunt, difficiliùs pariunt ob pelvis angustiam.

Indicantur ea medicamina quæ digestionem corrigunt, serum superfluum intestinorum & renum viâ evacuant, cathartica roborantia, diuretica quæ fluida crassa leviter attenuant, maximè si scrophulosum virus accesserit, cavendum à motu musculari, in lecto quiescendum quamdiu ossa molliora sunt; *vide Boerhaave de rachitide*. Laudantur lac chalybeatum, nec non pulvis hederæ terrestris; *vide* atrophiam rachiticam; imprimis consulatur *Sydenhamus*.

3. *Rachitis strumosa*; *La noüeure scrophuleuse* Glisson. de rachitide. C.

Ea est quæ cum glandularum colli, aut mesenterii obstructione conjungitur, nec non quæ à parentibus syphilide infectis ortum ducit, in quâ lacticinia & æthiops mineralis, vel mercurius dulcis cum aliis maritanda sunt.

Pulvis hederæ terrestris per novem dies ad grana sex laudatur.

4. *Rachitis Calmucana*, Histoire des Voyages.

Calmuci juxta mare Caspium habitant, illis facies lata & depressa, oculi quatuor vel quinque digitis transversis ab invicem distant, & minimi sunt; ita simi ut pro naso duo tantùm sint foramina; genua introrsum, pedes verò extrorsum vergunt.

Vagolistæ in Sibiriâ, & *Daghostani* eâdem formâ gaudent quâ Calmuci.

Rachitidis spuriæ nomine *Sydenham* intellexit atrophiam rachiticam, *cap. 5 de febribus intermitt. pag. 59.*

Curam pro rachitide verâ simplicissimam is proponit, scilicet potum roborantem ex vino, vel cerevisiâ in quâ infusæ sint herbæ absinthii, cen-

taurii minoris, chamædrys, fcordii, hyperici, virgæ aureæ, & unguentum ex hoc vino & axungiâ paratum, quo abdomen & artus ferò & manè illinantur per menfem & ultra, abftinendo à repetitis catharticis.

5. *Rachitis Polonica*, *Vide* Stabel. de Plicâ Polonicâ differt. hiftor. 11 obferv. 8a; *à fcabie* Fr. Hoffmanni III. 488. C.

Cognofcitur ex doloribus arthriticis, vagis, tumoribus ftrumofis colli, tuberculis, & exoftofibus variis, offium fragilitate, nonnunquam fuperveniente gibbofitate apud plicofos familiari, unguibus lividis, incurvis, fcabris, deciduis, fracturis fpontaneis, quæ omnia diverfis hiftoriis confirmat Auctor.

Remedium eft plicæ evolutio, origo hujus imprudens abfciffio, medicamentum ex lycopodii decocto, fi plicam iterùm evolvere queat.

6. *Rachitis elephantiaca.*

Obfervabatur olim in elephantiafi inveteratâ, ut teftantur defcriptiones hujus morbi lepræ Arabibus dicti apud *Gilbertum Anglum*, & *Gordonium*, nec non in elephantiafi Javanenfi, quam *Cleyerus* defcripfit, imò iconibus delineavit.

7. *Rachitis à caftratione; Ægri caftrati.*

Caftratio fit apud Italos tefticulorum extractione aut contritione: illos eunuchos, iftos thlibias vocant Jurifperiti: ætas apta eft circiter annus fextus; operatio vitæ innocua eft, modò fub debito regimine per quadraginta dies caftratus in tenebris detineatur: Pueri huic fe fubmittunt operationi ut vocem canoram obtineant & perfonam theatro utilem agere poffint, aft caftrati, cum puberes evafere, rachitidis fpeciem patiuntur infanabilem; fcilicet genua ipfis intumefcunt, crura divaricantur, dorfum amplum quafi gibbofum evadit, facies ultra fexagefimum ætatis annum flavefcens luridaque eft; imberbes femper funt, pingues, ipfis vox acuta, magis fuavis quam fœminea, ad fenium perftat. Caftrati in fcenâ agunt perfonam marium & fœminarum, immunes putantur ab herniis, non à libidine. Hæc operatio, fummorum Pontificum quibufdam bullis prohibita, toleratur.

XXI. SCROPHULA, J. Allen Synopfis; *Scrophulæ* & *Strumæ* cæterorum Auctorum; *Choirades* Græcorum; *Kings-evil* Anglis; *les Ecrouelles*. Ægri *Scrophulofi*, Gallicè *Sçrophuleux*, *Ecrouelleux*, *Glandés*, *Farcineux.*

Cognofcitur ex ftrumarum proventu in collo, mefenterio, aliifque locis, labii fuperioris, nafique craffitie folito majori, facie turgidulâ, &c.

Strumæ verò funt finguli illi tumores fphæroidei, duri, cuti concolores, indolentes, veræ lupiæ, feu intra tunicam humore pingui, craffo farctæ.

Scrophula itaque eft concurfus diverforum fymptomatum, quorum præcipuum eft ftrumarum in collo proventus.

Scrophulofi majorem cæteris pueris ingenii vividitatem, & præmaturam intellectûs vim obtinere confueverunt; morbus hic ftatarius fine ullâ ferè mutatione permanet ufque ad virilem ætatem, quo tempore recidit, & tunc

robuftio-

robuftiores, atque ab aliis morbis frequentiùs immunes funt fcrophulofi, obfervante *J. Quincy Effai of the Evil.*

Pendet hic morbus à quodam vitio lymphæ glandulas conglobatas irrorantis, quod ab ortu contractum non evanefcit, nifi cùm adolefcentis vires digeftivæ adauctæ hoc vitium corrigere valuerint.

Illæ glandulæ fcirrhofæ fub duplici facie videntur, fcilicet funt vel integræ, vel fuppuratæ; integræ quidem nafcuntur, & fine ullâ erofione diu permanent; aft vel fponte, vel male tractatæ fuppurantur, & his fanatis cicatrices fœdæ per totum vitæ decurfum collum deturpant.

Huic morbo fues & feles obnoxios effe vulgò ferunt; interea fues minus fcrophulæ quam chalafi funt expofitæ, & ideò non fcrophulofæ Gallis; fed leprofæ, *Ladres* vulgò nominantur.

1. *Scrophula vulgaris*, Warthoni Adenograph. cap. 40; *Les Ecrouelles proprement dites.* L.

Cognofcuntur ex tumoribus duris, pifi, fabæ, caftaneæve magnitudine concatenatis, cuti concoloribus nifi inflammentur, quæ non folùm collum, maxillamque ambiunt, fed etiam fæpè ad axillas, inguina, & intus per mefenterium diffunduntur: hæ indolentes funt, mobiles, vel fixæ, aggeftæ, cum labii potiffimùm fuperioris, nafique craffitie, genarum ad aures turgefcentiâ, pueris familiares, in adultis evanefcentes, nifi cicatrix fuperftes fit, rariffimè in fœminis quinquagenariis revertentes.

Hic morbus eft fæpius congenitus, quandoque hæreditarius; frequens eft apud eos quorum parentes fyphilide fuerunt infecti, nec non apud paupères qui cibis craffis utuntur, & locis humidis inhabitant; per fe vix lædit functiones, fed non raró vel admotis remediis fuppurantibus, vel ob pravam fanguinis conftitutionem ftrumæ fuppurant, quod non nifi difficulter & lentiffimè fit, & tunc hecticam fibi adjungunt comitem; periculum autem certum inferunt illæ ftrumæ, quæ pulmones aliaque vifcera infarciunt; certè maxima pars phthifium eft de fcrophulofarum numero; fcrophulofi pueri in Nofocomiis morbis multis infanabilibus funt obnoxii, ut afciti, diarrhœis, hecticæ.

Virus fcrophulofum vetus & pejoris indolis ulcera in diverfis corporis partibus inducit pertinacia, fordida, digitos non raró carie afficit, articulos aggreditur, & eos in tumores attollit, unde ancylofes, pædarthrocace, infinitaque alia mala fæpiùs infanabilia, ita ut ftrumæ, feu tubercula colli fint exigua pars totius morbi fcrophulæ dicti. Scrophula dividi debet in occultam, feu non fuppuratam, & in exulceratam quæ quandoque diverfas corporis partes fœdis ulceribus deturpat; verùm ejus morbi & fpecierum utcumque valdè frequentium nulla datur hactenus fidelis & accurata hiftoria.

Curatio fæpius eft noxia, aut faltem fruftranea; noxia, fi per externa medicamina fuppurantia, aut quod pejus eft cauftica, aut demum per excifionem tentetur; inde etenim uberius ftrumæ progerminant, acriùs inflammantur, pertinaciùs exulcerantur. Fruftranea eft, quandoquidem, fi ftrumæ fimplices fint, non exulceratæ, eas attingere vanum eft, faltem cùm fuc-

cefſu

ceſſu temporis dum adoleſcit corpus, ipſæ ſponte diſceſſuræ ſint.

Neceſſaria eſt tamen curatio, ſi acris ſit lympha, ſi ſuppuratæ ſint ſtrumæ, ſi eò uſque induratæ & tumidæ, ut circulationi noceant, deglutitioni obſtent, febrem excitent; ſi carioſa evaſerint oſſa; ſi ulcera ſerpant; ea quidem auxiliis chirurgicis indigent, ſimulque medicamentis internis ſanguinem leviter incidentibus & edulcorantibus; ſi verò occultæ ſint, ſufficit vere & autumno juſcula leviter incidentia præſcribere ex radicibus ſcilicet aperientibus, herbis antiſcorbuticis, aſellis, martialibus, adhibere pulverem antimonii lævigatiſſimum more *illuſtr. Geoffroy*, & demùm lac diù uſurpare. Nuper compertum eſt longum uſum extracti cicutæ, ſeu conii maculati ad grana pauca, nec non potum quotidianum aquæ marinæ eſſe ſumma in hoc morbo remedia.

Extractum cicutæ ſumitur initio ad grana ij, ſenſim adaugendo doſim uno grano, modò nec cardialgia, nec vertigo accedant, in quo caſu eadem doſis continuatur, & his accidentibus elapſis rurſus augetur, ita ut ad drachmam unam quovis die ſumendam doſis quandoque aſſurgat; cætera extracta venenata gulam exſiccant, quod cicuta non efficit. Strumas aquâ marinâ & foliis abſinthii fovere utiliſſimum eſt.

2. *Scrophula fugax; Struma* Warthoni Adenograph. Gallicè *Glandes.* Ægri *Glandés.* L.

Tales ſunt infantes triennes, aut quinquennes cachectici, in quorum collo glandulæ paucæ, maxillares præſertim, ſed non concatenatæ, leviter tument, aut indureſcunt parumper, maximè ſi tinea repreſſa fuerit, ſi otorrhæa, ſeu ſeri effluxus ex auribus imminutus fuerit, ſi frigido aëri infantes expoſiti fuerint; illæ verò glandulæ identidem evaneſcunt, mox revertuntur, nequaquam ſtipantur tumore pallido labiorum aut genarum, nec ophthalmiâ ſcrophuloſâ, nec carie oſſium; verbo alterius omnino eſt indolis illa ſpecies, & meritò à priori diſtinguenda venit. Curatur cibis eupeptis, exercitio quale huic ætati convenit, pauxillo vini in potu, levibus aperientibus, ut infuſo ferri in aquâ, pulvere guayaci vel chinæ ad grana ſex per menſes in offâ deglutito; an differat hic morbus à ſcrophulâ meſentericâ examinent periti. Si à repreſſo aurium fluxu, aut à ſiccatâ tineâ benignâ procedant illi tumores, illi fluxus ope unguenti digeſtivi, vel foliis betæ admotis reſtituendus eſt.

3. *Scrophula farcimen. Le Farcin.* Ægri *Farcineux* Gallis dicuntur. C.

Morbus eſt equis familiaris, chronicus & contagioſus, in quo erumpunt tumores alii majores, duriores, ſcirrhoſi qui venarum majorum iter ſequuntur; alii verò minores ſparſi ſpontè, ſed tardè ſuppurantes, unde ulcera verminoſa, fœtida, cancroſa, phlegmatorrhagiam, aſtheniam, & tabem non rarò excitantia.

Hæc lues quæ veneno ſingulari tribuenda videtur, ut ſcrophuloſo, ſyphilitico, &c, vulgò tribuitur erroribus in uſu præſidiorum ſanitatis, ut exercitiis violentis fervente æſtate, pabulo copioſiori dato equis, macie &

calore

calore debilitatis, avenæ, graminique recens cæsis, &c. Dividitur farcimen ratione gradûs in benignum & malignum.

a. Farcimen benignum. Farcin volant, benin.

Pustulæ dorsum, collum & caput obsident, suntque minores, pauciores, quarum aliæ erumpunt, dùm cæteræ spontè exsiccantur.

Indicantur remedia sanguinis viscositatem, & acrimoniam corrigentia, præmissis clysmatis emollientibus; victus erit edulcorans, potus albus ex farinâ & furfure; addetur cibo aquila alba, & demùm ad diaphoretica devenietur, quibus exsiccabuntur pustulæ, & resolventur tumores scirrhosi.

b. Farcimen malignum. Farcin malin, cordé, intérieur, chancreux, bifurqué, &c.

Est illud quod partes corporis obsidens, ulcera fœtida, & juxta venas majores tumores chordam nodosam referentes inducit, cui non rarò jungitur phlegmatorrhagia, & pedum posteriorum phlegmatia elephantina.

Hæc species maximè contagiosa judicatur; cavendum ne equus ulcera sua lambat, removendus est ab aliis omnibus jumentis; præmissis phlebotomiis & catharticis, ac diætâ humectante, ptisana sudorifica adhibebitur; inde ad æthiopem & cinnabarim progredietur Hippiater. Tumoribus scirrhosis applicabitur emplastrum emolliens, unguentum de althæâ, & præmissis iterùm remediis generalibus lithargyrosim levissimam tentare consultum erit; interea ulcera sordida sunt decoctis detergentibus eluenda, putrida & verminosa antisepticis, imò causticis oppugnanda, tibiæ elephantiâ tumidæ linteis tegendæ, decoctum hordei cum melle injicietur in nares. Si phlegmatorrhagia adsit, sæpiùs uber in pedibus suppuratio spontè accedens à morbo liberat; pulvis viperinus curæ finem imponit. *Vide* plura *in Encyclopediâ* relata à *Clariss. Bourgelat*, qui in Nosocomio equis destinato Hippiatriam summâ cum laude Lugduni promovet.

4. *Scrophula mesenterica; An Rachitis strumosa? La Chartre* Puzos Maladies des enfants, chap. 8. Ægri dicuntur *Enfants en chartre.* C.

Cognoscitur 1º pallore; 2º morositate, seu fastidio universali; 3º inappetentiâ; 4º physconiâ, seu abdominis intumescentiâ; 5º fecum fœtore insolito.

Post mortem inveniuntur viscera omnia infarcta, glandulæ mesenterii tumidæ, epiploum fusum liquefacto adipe, ascites & hydrothorax aquis in agone, aut statim à morte effusis; in ultimo gradu hujus morbi accedit phlegmatia pedum, ac potissimùm manuum œdema, mortis prodromus.

A vulgari scrophulâ differt hic morbus ratione ætatis minoris, sedis glandularum tumidarum, non in collo, sed in mesenterio, pallore faciei, cùm scrophulosi sæpiùs sint colorati, faciem turgidulam & coloratam præbentes.

Principia hujus cachexiæ sunt ortus ex patre, vel matre valetudinariis, aut syphilide malè curatâ infirmatis; videntur familiæ quarum proles mascula optimè valet, fœminea verò hac scrophulâ laborat; sunt infantes qui hoc morbo convalescunt, cùm decimum circiter annum attigere: ut-

plurimum vitæ genus roborans, ut rusticatio, usus vini, infusum leve cinnamomi, ferri rubiginosi, hunc morbum præcavet, aut curat; utile tamen est, si suspicio sit syphilidis in parentibus, præparata mercurialia, ut aquilam albam identidem intus adhibere, pulverem radicis chinæ ad grana sex quotidiè cum offâ deglutire, saltem per hyemem, & identidem aquâ rhei & syrupo de cichorio composito uti, ut tonus partibus restituatur, lymphæ viscididas solvatur, adeoque ejus acrimonia per vias urinæ elutrietur.

5. *Scrophula Americana* Russel de usu aquæ marinæ pag. 133. C.

Est ea species quæ tumoribus scirrhosis colli cum Europæâ convenit, ast fungosis, nigrisque excrescentiis capitis in pericranio radicatis, ac frambæsiam imitantibus ab illâ discrepat. Pueri Jamaiensis collum tumoribus scrophulosis ubique scatebat, caput etiam tumoribus fungosis, colore fusco, nigricante, mirum in modum obductum erat; tumorum radices in pericranium se profundè inserebant, eorumque capitella molliuscula adinstar spongiæ erant foraminulenta, ac levissimo attactu cruorem fundebant.

Præmissâ phlebotomiâ applicatur unguentum è pice liquidâ confectum; dein adhibeatur æthiops vegetabilis, & potetur quotidiè aqua marina ad cyathum unum, vel duos, ita ut alvum laxam efficiat, continueturque per menses; hac ratione tumores capitis & colli discussi sunt.

Non solum in Americanâ, sed etiam in vulgari scrophulâ cum summo successu usurpatur potus aquæ marinæ à parvâ dosi incipiendo, & quotidiè dein ad libram sumendo per menses aliquot, quâ methodo, duce *Russello*, apud nostrates *clariss. Doctor Cusson* scrophulosos sanavit. *Vide Russelli aphorismos.*

6. *Scrophula periodica. Maladie singulière*, observée par M. Petit Med. & par M. de Makey Chirurg. Journ. de Médecin. 1758 pag. 38 & 317. L.

Est species farciminis hominibus propria, in quâ tumores carnosi, dolentes, quandoque rubri, plurimi, in diversis partibus, facie, v. g. pudendis, à pisi magnitudine ad magnitudinem nucis intra aliquot dies excrescunt; dein verò sine suppuratione sensim retrocedunt, flavescente cute, & omninò resolvuntur, suo tempore redituri sine ullo alio incommodo; hoc autem malum plures annos perseverat, & sine suspicione syphilidis sanatum fuit ope hydrargyroseos à *D. Petit*, frustra tentatis antea diversis remediis.

7. *Scrophula chalasis; Chalasosis* Græcor. *Scrophula leprosa* Gilberti Angli de leprâ; *Ladrerie des porcs* Liger.

Cognoscitur ex tuberculis nigris, albis, luteis, pisiformibus sub linguâ; in toto ore, collo, corpore. Incipit ab stupore & somnolentiâ, animal vix pedibus insistit posticis, seræ ad radicem sunt cruentæ. Vidi pluries in carnibus eorum porcorum glandulas, piso minores densissimas, albas,

albas, duras, febaceâ materie turgidas, adeoque ftrumofas, carnibus infixas.

Veterinarii fanguinem è caudâ fuis educi, nitidam ftipulam fubfterni, & fæpiùs corpus lavari jubent.

Hac fpecie fcrophulæ laborabant elephantiaci homines, tefte *Gilberto*, *Gordonio*, aliifque, maximè verò qui elephantiafi legitimâ erant afflicti; erant enim glandulofi in toto corpore, & maximè in linguâ.

8. *Scrophula Molucana. Le Farcin des Moluques.*

Tophi, gummata, & ulcera in Infulâ Amboynâ & Molucis præcipuè endemia, Belgis *Amboynenfe poken.*

Sine congreffu venereo erumpunt in facie, brachiis & cruribus tophi, feu tumores duri primùm, & fcirrhofi, & tam crebri per univerfum corpus, quàm clavi & verrucæ oriuntur in manibus & pedibus in Belgio; fi verò eos ulcerari contingat, materiem lentam & gummofam reddunt, tam acrem & mordacem, ut profunda & cava ulcera inde oriantur cum labiis callofis & inverfis; fœdum & deforme malum cum fyphilide conveniens, nifi quod dolores tanti non adfint, nec caries in offibus tam facilè oriatur nifi per curantis incuriam; hic affectus oritur ex vaporibus falfis aëris, ufu pifcium, pane fagou, vino de palmâ, cui etiam tribui debet beriberia.

XXII. CARCINOMA, à *carcinos* cancer, & *nome* ulcus depafcens; *Cancer ulceré; ulcére chancreux* ou *cancereux.*

Carcinoma morbus eft gravis, cujus præcipuum fymptoma eft cancer exulceratus, vel ulcus fordidum, labiis duris everfis, fcirrhofis, per intervalla lancinantibus doloribus difcrucians, quibus fe adjungunt ichor fanguinolentus, excrefcentiæ fungofæ, venæ varicofæ in vicinia glandulæ induratæ adjacentes, & hectica febris.

Sedes hujus ulceris eft in omnibus partibus glandulofis tactu exquifito præditis, ut linguâ, labiis, genis, oculis, collo, mammis, utero, pene, &c; minime in cerebro, pulmone, hepate, liene &c; Licet omne carcinoma a cancro occulto primùm incepiffe credatur, non minus verùm eft illud in lingua, ore, oculo, ex ulcere primùm ab ægro quandoque animadverti; in mammis, dum intus latet, tumor durus, lancinans, extus oculis rubet, prurit acerrimè, introrfum deprimitur dum viciniæ tument, dein faniem fundit, exulceratur. Sæpe tumores fcirrhofi, verrucæ indolentes, cùm labes cancrofa latet in fanguine, fi efcharroticis aut etiam cultro vexentur, poft aliquod tempus, nullo cancro prægreffo, carcinomata evadunt, feu ulcera cancrofa oftendunt.

Principium proëgumenum carcinomatis vulgò cenfetur virus proprium cujus agendi modus ex nullis principiis mechanicis intelligitur, adeoque theoria hujus morbi eft obfcuriffima, & medela ex antidotis, non verò remediis rationalibus, expectanda; interea fi maffa fanguinis accurate a viru

 illo

illo expurgata fuerit, licet pars affecta sanari mechanicè nequeat, corpus ab hoc tumore tutò per excisionem chirurgicam liberari potest, de quibus consulantur Opera Chirurgica.

Expurgatur massa sanguinis à viru quovis acri per usum jusculorum ex pullis, ranis, testudinibus, cum astacis, asellis, radicibus graminis, fragariæ, foliis sysimbrii aquatici, cichorii, taraxaci, interpositis lenibus catharticis, postea utendum sero lactis, nec non lacticiniis, quibus assuefieri potest stomachus, diutissimè usurpandis, potissimùm diætâ lacteâ, æstate balneis domesticis, aquis acidulis Alesiensibus, Hieuzetensibus; iterum autumno jusculis, sero lactis, lacte asinino utendum; quibus peractis vel operatio Chirurgica instituitur, si tumor costis, glandulis vicinis non adhæreat, si febricula absit, si habitus corporis restitutus sit, secus ad specifica deveniendum est, quæ diversa pro varia carcinomatis specie.

1. *Carcinoma vulgare.* C.

Est illud quod à nullo alio viru fovetur, saltem à syphilitico immune est, & multò rariùs difficiliusque sanatur; vulgò pro chronico & insanabili habetur. Specifica nuper usurpata sunt extracta stramonii, belladonæ, hyoscyami nigri, albi, napelli, cicutæ, & phytolaccæ, nec non plumbago & pulvis *de Guy* dictus.

In carcinomate crustaceo labia & nares dudum afficiente, præmissis frustrà litubus mercurialibus in viro vinoso, vidi feliciter adhibitum extus oleum olivarum, in quo recens infusa erant folia contrita plumbaginis Europeæ; escharrâ intra quindecim dies delapsâ æger ut plurimùm sanatur. Vide historiam à me olim traditam *Hist. de l'Acad. R. des Sc.* Ann. 1743. An illud *Carcinoma crustaceum*, *noli me tangere* vulgò dictum, sit species diversa à carcinomate glandulas conglomeratas magnas obsidente, judicent alii.

Pulvis *de Guy* dictus est ex plantâ quadam corrosivâ ignotâ, forte Daphnes specie, contritâ; circa carcinoma cuditur sulcus ope lapidis infernalis, & elapsâ escharrâ adspergitur quotidie hic sulcus dicto pulvere, inde fit ut tumor sensim à basi suâ sejungatur, tandemque decidat; modò tamen carnes non excrescant ultra sulcum, ut mihi primâ vice experienti accidit; hunc pulverem ab Anglis emerunt Sueci magno pretio, plantam verò non revelarunt.

Extractum foliorum atropæ belladonæ primus *Clariss. Lamberger* intus adhibuit, incipiendo à grani quadrante & sensim augendo, quod quandoque successit, & feliciter à *Cl. Barluc* iteratum fuit: *Journ. de Med. Janv.* 1761, *& Mars* 1757.

Extractum conii maculati, vulgò cicutæ, ab *Ill. Storckio* cum successu in multis regionibus, apud nos frustrà, fuit usurpatum, incipiendo ab uno alterove grano, sensim augendo ad drachmam, & extus foliorum decoctum applicando.

Extractum stramonii multo vehementius est & à grani tertiâ parte ineunda dosis, secus vertigines tenebricosas inducit.

Extra-

Extractum foliorum hyoſcyami nigri à granis duobus, ſenſim augendo ad ſcrupulos, apud nos vix quidquam præſtitit, & multò utilius adhibitum fuit extractum foliorum hyoſcyami albi, quod à triente grani initio adhibendum eſt, & quotidie repetendum, ſenſim auctâ doſi, uſquequò ſiccitatem narium & gutturis cum dyſphagia producat, ac per menſes continuandum; hujus interventu uteri cancri ſanati ſunt.

Extractum foliorum & caulis aconiti, napelli, cujus grana duo cum ſacchari drachmis duabus teruntur: hujus mixturæ doſis à gr. vj ad xij, vel plura extenditur: eo uſus eſt in carcinomate *Ill. Lebmacher.*

Folia phytolaccæ Americanæ apud nos in hortis obviæ tutò carcinomati applicantur; eorum etiam extractum nuper intus adverſus hunc morbum adhibuere Medici, quorum tentaminum eventum expectamus; hactenus utut ſaporem ſalis ammoniaci habeat, vim ſedativam obtinere videtur.

Uſitatiſſimum ex his medicaminibus & tutiſſimum eſt extractum foliorum cicutæ, & apud nos hyoſcyami albi, atque in iſtius uſu bis vidimus novos tumores cancroſos prius inconſpicuos explicari, ut à decocto ſtipitum dulcamaræ quandoque bubones venerei latentes evolvuntur; quis fuerit hujus decocti ſucceſſus in graviſſimo morbo Nemauſi à nobis obſervato tradidit *Clariſſ. Razoux D. M. Hiſt. de l'Acad. R. des Sc. ann. 1760*; Venena vegetabilia ſunt itaque medicamina in morbis hucuſque inſanabilibus; ſed virus ſcabioſum, varioloſum in eundem cenſum revocandum eſſe nullum eſt dubium, ut probant quæ de anæſtheſia melancholica retulimus.

De cura vulgaris Carcinomatis conſulantur Authores.

2. *Carcinoma ſyphiliticum, Cambuca Paracelſi.* C.

Vidi quadraginta abhinc annis in muliere Aleſienſi virus venerei experta, & mammæ carcinoma capite infantili majus dudum geſtante, huncce tumorem exulceratum ad pugni magnitudinem citò rediiſſe uſu hydrargyroſeos, quam *colendiſſimus Medicinæ Profeſſor Deidier* præſcripſerat, verùm non omninò ſanatum eſt carcinoma & ad exciſionem deveniendum fuit. Verùm nuper cùm duo cancri intra mammas adoleſcentulæ dudum ſyphiliticæ in uſu extracti hyoſcyami albi prorupiſſent ad ovi gallinacei magnitudinem cum dolore lancinanti & glandulis duris tuberoſis ad axillam extenſis, poſt tres menſes adhibito ſpiritu antivenereo hoſce cancros, nec non ulcera gutturis, dolores nocturnos, &c, omninò evanuiſſe vidi: unde inferendum puto cancros eſſe diverſæ indolis adeoque ſpeciei à vulgaribus quos nunquam mercurialibus remediis ſolis ſanatos eſſe audivimus.

XXIII. LEONTIASIS.

Hoc nomine intellexerunt Medici veteres morbum qui terrorem reſpicientibus incutit, ut leo, nec non qui humanam figuram ita mutat, ut ferinæ aliquatenus ſimilis ſit, quod non ſolùm de elephantiaſi, verùm & de ſequentibus dici poteſt.

1. *Leontiasis hystrix* ; Ascanis Journ. de Med. Mars 1756, Philosophic. Transaction Sloane n° 424, Æger *The percupino-man*, *le Porc-Epy*.

Observata est in Anglo, cujus caput in omnibus locis aëri non expositis horrescebat setis rigidis, pellucidis, septem lineas longis, duas vel tres crassis quovis autumno deciduis. Is peperit quinque filios eodem morbo affectos.

2. *Leontiasis corniculata* Ash Journ. de Medec. 1756, & Sloane Philosoph. Transact. n° 424 & anno 1685; Georg. Franci de Cornutis; Du Monceau Journ. de Med. Fevr. 1761. p. 145.

Anno 1685 visum est corpus Annæ Jacson apud Anglos variis corniculis horridum. Et nuper *D. Ash Secretarius Academiæ* Dublinensis memoravit puellam quæ in omnibus articulationibus gerebat excrescentias corniculatas, initio verrucosas, dein ossificatas. Centenas cornuum in corpore humano succrescentium historias vide *Journ. de Med. l. c.*; plurima verò in basi ulcere cancroso erant stipata; vidi ossiculum nucis magnitudine ex medio femore extractum nulli ossi adhærens.

3. *Leontiasis vitulina.* Vide Vandermonde Journ. de Med. Novembre 1756 cum icone.

Est morbus congenitus quo diversæ faciei partes sine dolore, ac coloris mutatione monstrosè protuberant, ut vituli, vel alterius bruti rictum & caput referant; sed de his legatur *Ambrosius Paræus de monstris.*

XXIV. Malis; *Passio bovina* vulgò; *Malis hypodermatitis* Lancisii part. 3 de bovillâ peste; *la Clavelée.*

Morbus est in quo insecta vermiformia, vel larvæ insectorum utplurimum ex tumoribus, abscessibusve corporis humani prodeunt, vel in ejus ulceribus nidulantur.

Insecta sunt vermiformia, seu apoda, & ideò à pediculis phthiriasim comitantibus distinguuntur. Larvæ sunt formæ insectorum quas inducunt statim ac ex ovis exclusæ sunt, tunc utplurimum sunt pedibus destitutæ, molles, edaces, & exutâ pelle ultimam formam perfecti animalis adipiscuntur. Muscæ carnariæ anno recens elapso pustulas variolæ ferè omnes in partibus aëri expositis pertuderant, unde nascebantur larvæ albidæ hordei grano similes, vermiformes, quæ in singulis pustulis maturis reperiebantur. *Clariss. Doctor Razous* has larvas vitro inclusit per aliquot dies, quæ in totidem muscas carnarias mutatæ sunt. Ex simili origine pendent vermes in ulceribus sordidis neglectis, æstate potissimùm, toties reperti; ast sæviente etiam hyeme apud Lappones, *illustriss. Linnæo* observante; œstrus rangiferinus cervos rangiferos infectatur, & eorum cutim perforans in ipso vulnere sua ova deponit, ubi larvæ tutò calidèque hybernare queant, unde hi cervi non pauci furibundi emaciantur, & pereunt. Apud nos œstrus narium subit nares ovium & caprarum, atque in harum sinubus frontalibus ova deponit; simile quid sæviente peste Alesiæ anno 1720 sæpiùs & centenis hominibus accidit, quippe sumpto ad prophylaxim emetico ferè omnes magnam copiam

copiam larvarum hordei grano similium vomitu rejiciebant. Notum eſt lanionibus per æſtatem inveniri in ductu choledocho ovium quædam inſecta pollicem longa, lata, alba, apoda, tæniæ ſimilia, quæ ſunt larvæ inſectorum volatilium horum pecorum anum ſubeuntium; ſed nil vulgatius & Paſtoribus familiarius cognitum quàm quod œſtrus bovinus dorſum boum aculeo pertundat, ibique ova ſua deponat, boves etiam pinguiores eligens, atque inde excitantur tumores qui ſuo tempore in ſuppuratum venientes novis œſtris exitum præbeant, inde verò ortum nomen *paſſionis bovinæ* huic generi morbi dudum inditum.

1. *Malis cornipedum* Ligeri, *la Clavelée*, ou *le Claveau*. L.

Pecoribus lanigeris frequens eſt morbus; in toto ferè corpore naſcuntur furunculi, clavi Gallis dicti, unde nomen *Clavelée*, in quorum cavitate, dum ſuppurantur, vermis eſt; morbus contagioſus cenſetur.

Curatio. Incidantur illi furunculi intacto tamen vermiculo, & infundatur in vulnus ſebum candelæ fuſum.

Quandoque obſervamus furunculos in hominibus numeroſos & ferè epidemicos, nec tamen vermiculi latent in tumore ſuppurato, niſi pro verme habeatur floccus fibroſus albus, qui vulgò *Bourbillon* Chirurgis dicitur, aut niſi ita ſordidum ſit ulcus, & æger ſui negligens, ut muſcas in his ulceribus ſua ova deponere patiatur.

Inſecta autem illa ſunt vel muſcæ carnariæ vel Hippoboſca aptera, vel œſtri capitis. Vide *Illuſtr. Linnæum de noxâ inſectorum*.

Quid affectionis bovinæ nomine inter hominum morbos numeratæ ſibi velint Arabes (vide *Freind hiſtor. Med. de Aëtio*) non ſatis capio; hoc ſolùm novi quod quidam homines tumoribus in diverſis corporis locis detenti ſint, quibus ſuppuratis vermes in pure nidulantes ſunt inventi; & huncce morbum Ucetiæ ante triginta annos obſervatum fuiſſe mihi retulit *Clariſſ. Lefevre Medicus Doct. Ucetienſis*.

2. *Malis verminoſa*. Vide Saltzmanni de Verme narium, Argentinæ 1721.

Anno 1718 in noſocomium Argentinenſe delatus eſt adoleſcens cui per magnam corporis partem vermiculi alii minores, alii majores ſub cute cuniculos egere & tantùm non totum corpus conſumpſere: oculi ſiniſtri pinguedo ab ipſis tota abſumpta erat; in inguine, in poplite magna carnis portio erat vorata horrendo & commiſeratione digniſſimo ſpectaculo.

In cadavere aperto cunctiſque viſceribus nullus vermis inventus eſt.

3. *Malis Americana*, Dellon Voyage aux Indes; *Biecho* Braſilienſibus; *Chiques* Americanis: Linnæi de miraculis inſectorum pag. 323; *pulex caudâ furcatâ*.

Inſectulum vix conſpicuum in locis ſordidis & juxta muros frequens; hominum pedes aggreditur, cutis poros ſubit, ſæpius ſub unguibus latet, ſine ullo dolore, nec obſtant calcei, ſed pedes nudos numeroſiora obſident illa inſectula, intra dies quindecim ita creſcunt in cute ſub epidermide ut piſi magnitudinem acquirant, & quò majora ſunt eo difficiliùs eruuntur, partes his obſeſſæ exulcerantur, eroduntur, niſi maturiùs inſecta auferantur,

ſingulis

fingulis enim diebus ea venari confultum eft ; ulcera illa ita corrofiva funt ut pluribus Nigritis pedes excarnes & offa nuda videantur ; aciculâ avelluntur infecta nigricantia , vel pulvere tabaci enecantur , dein medicamentis deterfivis & epuloticis vulgaribus ulcera fanantur , juxta *D. Virgilium* à quo hiftoriam Frambæfiæ Americanæ accepi. Infectum *Chique* dictum , verus eft pulex colore , magnitudine & figurâ , qui ubique in pulvere latitat cùm tempeftas eft ficca , verùm accedente pluviâ vel tempeftate humidâ hoc infectum interit & nullibi reperitur , Nigritæque ab eo funt immunes ; hoc fæpiùs inter ungues pedum & indifcriminatim in omnes corporis partes fe infinuat , ibi verò ftatim non injucundam titillationem excitat , aft cùm epidermidem perforavit , pruritus valdè moleftus exfurgit ; qui calceis utuntur , ut Europæi , minus infeftantur quàm Nigritæ nudipedes & pigri. Hoc infectum intra tres , quatuorve dies crefcit ad magnitudinem pifi , & quod erat caftanei coloris , jam eft fub formâ cocci vel teftæ coriaceæ albæ , fphæricæ , granulis vel feminibus albis fœtæ ; hæc tefta firmiter adhæret cuti ut kermes ilici , unde fufpicor effe cocci fpeciem & fœminam , quæ cùm gravida eft parti immobilis adhæret , interea difruptâ hac teftâ , nulla vidit *Virgilius* exclufa ex his ovis infecta ; ubi hæret tefta , ulcus cuditur.

Curatio facilis eft , nam ubi pauca funt hæc infecta , fingula ope aciculæ , vel cultri acuti auferuntur , avelluntur , & ulcus tabaci combufti cineribus adfpergitur ; ubi verò funt numerofa hæc infecta, v. g. totum pedem obfidentia , linteum in piffæleo , vulgò *Goudron* , intingitur , quo pars affecta involvitur ; citò infecta feparantur & deinceps lavipedio adhibito æger liberatur ab hoc incommodo.

4. *Malis acridophagorum* , Drack *Voyage autour du monde.*

Juxta Æthiopiam gens *acridophaga* fic nominata quòd locuftis tantùm vefcitur , quas vere colligunt , ficcant , & falitas fervant. Hoc unicum in defertis nutrimentum obtinent. Nigri funt macilenti , veloces , parvi , nec ultra quadragefimum annum vivunt ; hac fcilicet ætate intra eorum carnes generantur infecta , ex quibus pruritum vividum fentiunt ; infecta numerofa adeo funt , ut his corpus undique fcateat ; hæc verò infecta ipfis abdomen , dein pectus , aliafque partes ad offa ufque devorant.

5. *Malis à crinonibus* Ettmulleri ; *Crinones* , *Morbus pilaris* Horftii ; *Setæ* , *Comedones* , *Dracunculus noftras* , *Cridones* , *&c.* quibufdam. Noftratibus *Mafclous.*

Hic affectus apud nos familiaris corripit infantes paucis ab ortu diebus ; cutis fcilicet dorfi , brachiorum , crurum perforatur fetis denfis , nigricantibus , lineam longis , rigidiufculis , confertis , feu vix lineæ intervallo diffitis , frictione ex oleo magis confpicuæ evadunt illæ fetæ porcinis fimiles ; pueruli ejulant , vigilant , quidam emaciantur ; alii etiam convelluntur , lac fugere recufant , febricitant ; obftetrices folent alternis diebus vel oleo & falivâ madidam manum adhibere , quâ cutem leviter fricent , ut illæ fetæ excutiantur , vel pauxillo farinæ in aquâ tepidâ folutæ eos infantulos fæpiùs eluere , dein linteis ficcis abftergere ; harum verò fetarum exortus intra primum

mum ætatis menſem ter, vel quater revertitur; ſetæ in dies nigriores evadunt, dein delabuntur. Si credamus *Horſtio* ætate proveĉtiores, ut biennes, huic affeĉtui ſunt expoſiti.

6. *Malis dracunculus* Pathol. Method. *Colebrilla* Americanis; *Dracunculus Perſarum* Kempferi faſc. 3. obſerv. 4; *Ver de Guinée* malè confunditur à Sennerto cum crinonibus infantum. *Dracontium* Græcis; Vide Velſchii exercit. de venâ Medinenſi. *Nervus Medinenſis*, ſeu *Irk Medini* Avicennæ, malè *vena Medeni* Carmonenſis; Gallis *Dragoneau*; *Ickon* Guineenſium; *Pejunk* & *Ivaru* Perſis.

Verè vermis eſt quem vivum bis extraxit *Kempferus*, pallidè albicans, tener, teres, chordæ citharæ craſſioris ſimilis, roſtello barbato, pilis tenuiſſimis, cum punĉto atricoloris & oris veſtigio quodam, in caudâ etiam punĉtum foraminis eſt inſtar ani, longitudo varia eſt, ad pedes plures extenditur.

Patria eſt terra æſtuoſa, torrens, cœlum intemperatum, ſolum arenoſum, ſterile, ſalſum, aquâ deſtitutum, ubi aqua ex ciſternis hauſta, eaque ſæpe impura, verminoſa bibitur, naſcuntur eò frequentiùs, quò æſtas eſt ſiccior; hoſpitat in carnibus maximè in textu celluloſo à genibus uſque ad pedem frequentiſſimè, rariùs in ſcroto, lumbis, brachiis, ſæpius muſculorum flexus ſequitur, & quod pejus, oſſa pedum ampleĉtitur, unde non niſi difficillimè extrahitur; nunc eſt ſolitarius, nunc plures in eodem homine habitant.

Ephemera extenſa eſt nuncia illius in lucem prodituri cum partis levi rubedine & tumore; poſtridie exſurgit puſtula piſi magnitudine, tenera, aquoſa, pellucida, non raro atricolor, quâ pòſt alterum diem ruptâ, proſilit roſtellum vermis, ſenſim erumpens, & vix ante decimum diem extrahendus omninò, ex ſcroto & ſuris facilè, ex pede vix intra 20 dies extrahi poteſt cum tabo quotidie copioſo, & magno ægri dolore, ac incommodo; ſæpe peregrinantibus per annum in corpore latitat, ſine alio incommodo quàm dolore partis affeĉtæ.

Curatio. Emplaſtro emollienti tumor maturatur; deprehenſa vermis portio circa ligulam, pollicaris longitudinis rotatur, & epithemate retinetur ne intus recedat, bis in die ulcus à pure liberatur, & vermis trahitur, cavendo à forti, aut ſubitaneâ traĉtione, quæ dolores atroces, & vermis ruptionem efficeret, unde dolores longi uſquequò novum exitum ſibi paret vermis; extraĉto verme, ulcus facillimè curatur: ſunt qui frigidâ affuſâ quotidie illud curant.

Carthaginenſes in Americâ eidem malo ſunt obnoxii, ut refert *D. Anton. de Ulloa.* Incipit à phlegmone cruris, tibiæ, vel brachii, quæ ſuppurantibus emollita dat dracunculum, quem tamen inanimatum putat Auĉtor, quemque Incolæ *Colebrilla* vocant; hunc morbum dracuntiaſim vocat *Cocchi Bagni di Piſa.*

7. *Malis pratenſis.*

Vulgò *Bêtes rouges des Savanes* apud Martinicanos, ſunt inſeĉta ricinis prioribus ſimilia, ſed in pratis *Savanes* diĉtis reperiunda, & capite rubro

insignia; illa tibiis hominum, rostro brutorum adhærent, & intolerabilem pruritum excitant.

Occiduntur decocto foliorum vitis, aurantiorum, herbarum odoriferarum; præcipuè *Mombain* arboris.

8. *Malis Westphaliensis*; *Die-varen* vulgò; *Morbus novus Westphalis endemicus* Schenckii lib. 6 pag. 919 1ª species. C.

Hic morbus circa annum 1596 referente *Henrico à Brá*, Westphaliam, Geldriam, Frisiamque affligebat endemicè; hic se prodebat cum vagis doloribus, potissimùm dorsi & lumborum, sed celeri motu omnes partes nunc has, nunc illas pervadentibus, dolor erat exedens quasi à vermiculis depascentibus; prima species erat cum tumore circa articulos qui ibi diu perseverabat, maculas & lituras scorbuticis similes proferens; hi tumores suppurati ulcus potissimùm circa pedes malignum relinquebant, ex quo vermiculi ascaridibus similes educebantur.

De curâ *vide Schenckium.*

9. *Malis Transsylvanica* Heurnii Epistol. ad Forestum; *Dievaren marasmodeum* & *dievaren podagrico-scorbuticum* Henr. à Bra apud Schenckium.

Differt à rheumatismo saltatorio per exitum vermiculorum seu ascaridum, qui in dievaren ex genuum fistulis, aut cum urinis ejiciuntur, si fides Authoribus habeatur.

Hæc species Transsylvanis endemia erat eodem tempore, & à priori discrepabat, 1° ex eo quod nullum tumorem inferret; 2° quod maciem corporis adduceret veluti marasmodem; 3° quod aliquali membrorum impotentiâ stiparetur; 4° quod vermiculi caseorum vermiculis similes cum urinis excernerentur; de cætero dolores in utrâque specie noctu exacerbabantur, febris nulla, aut lenta, alvus astricta.

10. *Malis furialis.* Vide Systema naturæ Animalium Ill. Linnæi gen. 245; animal *cocyta*, Linnæi Gen. Morbor. 257. A.

Cognoscitur ex stigmate exiguo, fusco, & dolore dirissimo, quem insectum vermiforme, tenuissimum, duas lineas longum, furiâ infernalis dictum, carnem subiens procreat: vide *Linnæi Amœn. Acad. Tom. 3 p. 322*; illud insectum apud Suecos ex æthere delabitur, & tum in hominum tum in jumentorum corpora momento citiùs penetrat, & tam diros dolores excitat ob aculeos suos reflexos corpori appressos quibus ciliatum est, ut miseri homines quandoque intra horæ quadrantem occidantur; sunt qui diutius resistunt. Fennones lac nuper coagulatum parti vulneratæ admovent, & dolor remittit, ac insectum foras prorumpit: alii cultro locum confodiunt, & illud furiosum animal extrahunt.

XXV. FRAMBÆSIA; *Yaw* Guineensium; *Epian* vel *Pian* Americanorum.

Est morbus contagiosus apud Guineenses & Americanos endemius, aliquando congenitus, ut asserit de Caraibis *Pat. Labat*, cujus præcipuum ymptoma est frequens exortus fungorum rubi idæi fructus colore, figurâque

referen-

referentium, unde nomen Africanum *Yaw*, quod idem ſonat ac frambæſia; his ſymptomatis ſe adjungunt ulcera dyſepuleta, exoſtoſes, caries, anchyloſes, macies.

Si accuratis deſcriptionibus fides ſit, dantur hujus morbi duæ ſpecies, altera Africana *Yaw* dicta, altera Americana *Pian* vel *Epian* nuncupata, quam ſolus inter Auctores cognitos memorat *Labat Voyage en Amérique*, & *D. Chevalier de Med.*

1. *Frambæſia Guineenſis* Eſſais d'Edinburg. Tom. VI. *Yaw* vulgò Guineenſium. C.

Eſt morbus Guineæ endemicus, infantibus & adoleſcentibus familiaris, maximè apud Nigritas; contagioſus eſt, & qui ſemel eum expertus eſt, ab eo dein vivit immunis. Incipit à maculis capite aciculæ non majoribus, quæ in dies increſcunt, & protuberant; tunc verò epidermis ex illis delabitur, & eſchara alba apparet, ex quâ fungus exiguus, ruber enaſcitur, qui colore & magnitudine, ac figurâ granuloſâ imitatur baccam rubi idæi, vel mori; pili nigri ſi fuerint in viciniâ albeſcunt; ultimum incrementum adipiſcuntur hi fungi intra duos, treſve menſes. Omnibus partibus hi fungi innaſcuntur, ſed præſertim inguinibus pudendis, ano, faciei, axillis; quò plures, eò minores; quo pauciores, eò majores ſunt. Nullum aliud incommodum experitur æger quàm ex ſorditie horum fungorum, quibus eſt ſenſus, ſed non dolorificus. Inter fungos eſt quidam maximus ſeu princeps; ille ſolus, aliis fugatis per uſum aquilæ albæ, reſiſtit, ille eſcharroticis eſt erodendus.

Curatur hic morbus unguento mercuriali, vel uſu aquilæ albæ; ſeu ea mercurialia non priùs ſunt uſurpanda quàm cùm totum ſuum incrementum adepti ſunt fungi; ſi verò maturiùs adhibeantur, ſuperveniunt dolores nocturni, caries, exoſtoſes; dilapſis uſu mercurii omnibus fungis minoribus princeps fungorum eſcharroticis eſt ſanandus.

Hic affectus à ſyphilide eſt diverſus, ut patet ex ejus hiſtoriâ, licet ut ſcabies, aliaque genera, hydrargyroſi feliciter curari poſſit.

2. *Frambæſia Americana. Le Pian*, ou *Epian. Ægri Pianiſtes.* C.

Pian apud Nigritas baccam fragariæ ſignificat, unde nomen morbi, cujus præcipuum ſymptoma eſt exortus fungoſarum excreſcentiarum, colore, figurâ, conſiſtentiâ & ſæpiùs mole has baccas referentium; alterum ſymptoma eſt ulcus ſordidum, à quo morbus incipit, quodque vulgò Mater Pianorum, Indicè *mamapian*, nuncupatur; tertium ſymptoma *craba* dicitur, & eſt excoriatio plantæ pedum vel palmæ manuum, quæ duplicis eſt ſpeciei, unde dividitur in *crabam viridem* & *ſiccam.*

Morbus hic eſt chronicus, contagioſus & periculoſus, Nigritis multò frequentiùs quàm Europæis ſeu Albis familiaris. Chirurgus Monſpelienſis *D. Virgile*, qui in Inſula Hiſpaniola ſeu *Sto. Domingo* duodecim annos artem exercuit, quique multa millia Pianiſtarum curare fategit, ſequentia mecum de hoc morbo communicavit.

Hic morbus ortum ducit ab ulcere pollicem vel manum circiter extenſo, ſtatim ſuperficiario, mucoſo, quod à vulgari ulcere vix differt, niſi

quod pertinacius fit, nec remediis vulgaribus cedat. Hoc ulcus ubique corporis indifcriminatim, fed frequentiùs tibiis innafcitur; deinde verò ociùs, feriùfve per totam fuperficiem corporis plus, minufve numerofi fobolefcunt fungi, qui vel minimi funt variolofæ puftulæ magnitudine, & tunc ita numerofi funt, ut faciem & totam cutem qui procul afpiceret, variolam videre fibi videretur; quandoque pauciores funt & multò majores, ita ut quidam nucis magnitudinem attingant. Hi verò fungi five minores, five majores funt coloris rofei, vel pallidè rubri, granulofi, feu papillis exafperati, muco ruffefcente continuò madidi, nulli ulceri, fed cuti adhærentes; quò pauciores funt eo utplurimùm benigniores; fi tantùm feptem vel octo prodeant, utcumque deinceps æger adhibitis remediis convalefcat, metus eft ne morbus latitans pejor revertatur, unde Nigritis mos eft horum pianorum exortum uberiorem fudorificis excitare.

Crabæ virides funt amplæ excoriationes fub pedibus vel in manibus exortæ, pertinaces, nullo tumore, fed eodem colore, eadem formâ præditæ, ac fi mufculus omninò nudus effet; humidæ funt, fenfu exquifito præditæ, & Nigritis, qui pedibus nudis gradiuntur, valdè moleftæ, marginibus, cute lacerâ terminatis. Crabæ ficcæ dictæ differunt à viridibus, quòd in iifdem locis caro fit coriacea ficca, dolens tamen, afpera & albefcens quafi farinofa & virgata.

Ulcus *mamapian* dictum, fenfim carnes excavat, erodit, & offa vicina, in morbo inveterato, carie, exoftofi, articulos vicinos ancylofi, doloribufque noctu recrudefcentibus afficit; illa ulcera funt mucofa, pallida, à nullo cauftico efcharam admittentia nullo piano, id eft, fungo onufta, in quo maximè difcrepat à morbo yaw Guineenfium, quem *D. Virgile* nunquam vidit, licet ex omnibus Africæ regionibus millenos Nigritas advenientes viderit.

Hoc commune eft utrique morbo quod femel fanatus, fanitate per tres menfes perfeverante, homo deinceps ab hoc morbo immunis vivat; nulla febris acuta hunc morbum comitatur; verùm ex hoc neglecto morbo, vel non fanato fequitur fæpè macies infignis, phthififque accedente lienteriâ lethalis, in inveterato ulcera nova & excoriationes crabæ dictæ fobolefcunt.

Contagiofus eft hic morbus, quippe primò fi eodem lecto utatur fanus & pianifta, maximè verò fi coitus fiat, ferpit ab infecto ad fanum hæc virulentia, interea tamen nulla accedunt fyphilidis recentis fymptomata, qualia funt ulcufcula, porri, verrucæ, bubones, gonorrhœa, &c, nec pudendis potiùs quàm aliis partibus innafcitur *mamapian*; unde evidens eft morbum hunc à fyphilide diverfum effe. Alter contagii modus ifque frequentior eft mufcarum interventus; fi etenim mufca quæ pianiftæ ulceri infedit ad fanum deveniat, ejufque vulnufculo cuicumque fortè infideat, illud vulnufculum antea fimplex & purum in *matrem pianorum* vertitur; dein fungi non in ulcere, fed in facie, brachiis, trunco, aliifve fobolefcunt.

Curatio hujus morbi nulla hactenus certa habetur; Nigritæ fuliginem lebetum æneorum cum fucco limonum diluunt, & ope fpatulæ hoc magma

ulceri

ulceri & fungis applicant ; crabas ficcas, rigidas, tenfas & dolentes febo inungunt ; has & virides pulvere fcoriarum ferri, vulgò *machefer*, vitrioli, aluminis, fuligineque cum fpiritu nitri commixta ; tanquam unguento delíniunt, fimilique modo ulcus *mamapian* dictum curare conantur.

D. Virgile adhibitis octoginta balneis, deinde verò decem pomatæ mercurialis unciis, & ultra duos menfes in hydrargyrofi detentis ægris paucis fanitatem reftituit. Anglus quidam Medicus in viginti quatuor aquæ fontanæ libris infundebat duodecim falfæparillæ uncias, duodecimque facchari ruffefcentis libras ; hæc foli per quindecim dies in vafe vitreo probè claufo exponi curabat ; deinde verò hujus ptifanæ cyathum quater in die ægris offerebat, omni alio potu interdicto ; hoc medicamentum cæteris omnibus antecelluit, & *Gooldrink* dicitur.

Quidam *Sara* dictus folutionis mercurii in fpiritu nitri factæ feptem, vel octo guttas ptifanæ de falfaparilla libris duabus admifcebat, & hanc ptifanam pianiftis bibendam præbebat ; is hujus ope multos quidem fanavit, aft multò plures è vivis eripuit, & ad phthifim deduxit ; hoc verò remedii genus valdè affine videtur fpecifico antivenereo *Ill. Baronis van Swieten*, fcilicet fublimato corrofivo, cui tamen fucceffu impar eft.

Defcriptio hujus morbi à *P. Labat* fcripta minimè huic convenire videtur, cùm dicit enafci in toto corpore puftulas cruftâ flavefcente tectas, renitentes, indolentes, extremi digiti craffitie, per totum corpus difperfas, quarum aliæ fuppurant, aliæ ficcæ funt & farinofæ.

ORDO QUINTUS.

IMPETIGINES.

HIc Ordo continet morbos cutaneos, chronicos, fæpius contagiofos & virulentos, qui eâ ratione *lues* nominari confuevere, ut lues *fyphilitica*, *fcorbutica* ; verùm luis nomen etiam tuberibus inditum eft, unde *lues rachitica*, *fcrophulofa*, *cancrofa* nomen habent. Sub duplici ftatu fucceffivè ftrages fuas edunt omnes illi morbi, fcilicet occulto & manifefto, aut ut rectiùs loquar, vel in illis cutis eft *integerrima*, vel eft *exulcerata*, aut cruftofa, ut exanthematicis phlegmafiis accidit, quæ ratione pyrexiæ acutæ tantùm ab hacce claffi removendæ funt ; de cætero cutaneæ & contagiofæ, vel faltem epidemicæ vulgò cenfentur, ut peftis, variola, rubeola, ita ut convalefcentium ab his morbis ftatus, impetiginibus apprimè fimilis videatur.

Hoc eft ferè commune omnibus his morbis, ut fanis fubjectis inferti vulgò inoculationis viâ communicari poffint. Pendent itaque à feminio quodam, feu *viru*, quod humorum maffam fermenti inftar poteft ita mutare, ut idem morbus in inoculato producatur. Quanto cùm fucceffu va-

riola inferatur, hoc noftro ævo fatis notum eft; aft morbus pecorum cutaneus variolofo affinis, fortè idem etiam ovibus feliciter fuit inoculatus apud Carcaffonenfes; hæc inoculatio morbum fere omnibus imminentem, aut femel experiundum & periculofum, fi fpontaneus accefferit, reddit innoxium; aft quandoque inferuntur alii morbi cutanei, ut horum exortu à gravioribus morbis æger liberetur; fic cùm à tineâ, fcabie, herpete repreffis fuperveniunt anafarca, phthifis, aliive graves morbi, non raró profuit prioribus morbis viam paraffe, ut iterùm in cute efflorefcerent. Sic *illuftr. Deidier* fcabiofi indufium induendum feliciter præfcripfit hydropicis, quos nullâ aliâ viâ morti eripuiffet.

Ut fingularis indolis venenum hifce morbis contagiofis originem præbet, ita fingularia antidota, quæ fummi Numinis eft providentia, horum plurimis fanandis apta funt, ut *fcabiei* fulphur, hydrargyrum; *fyphilidi* hydrargyrum, coris cæruléa, Lobelia cardinalis, guayacum officinale, cala-guela, &c. *fcorbuto* citrus medica, cochlearia officinalis; *cancro* conium maculatum, atropa belladona; horum etiam multis folanum dulcamara, fmilax china, fmilax falfaparilla, &c, profuere.

Horum antidotorum moleculæ virulenti principii moleculis adhærent ob aliqualem tùm congruentiam, tùm affinitatem, feu gravitatis fpecificæ fimilitudinem, ex qua adunatione refultat mixtum innoxium, aut quod cum humore quodam excrementitio nuptum foras è corpore amandatur. Sic fublimatus corrofivus multo hydrargyro faturatus abit in medicamentum falubre, quod priùs erat venenum atrociffimum.

Hæc diverfa virulentiæ genera fopiuntur, aut mitigantur medicamentis edulcorantibus & diluentibus; fic fyphilis, fcabies, cancer, fcrophula, &c, repetitis balneis domefticis, necnon lactis ufu diuturno fedantur, unde conjicimus virus aqueo vehiculo dilutum cum urinis, & fudore partim excerni, aut ejus moleculas falinas, acres lactis mucilagine obvolvi.

Horumce morborum plurimi novi funt, & ex exteris regionibus ad nos allati, vel adhucdum exotici. *Advenæ* funt apud nos fyphilis, fcorbutus, rachitis: *Indigenæ* fcrophula, cancer, fcabies, tinea: *Exoticæ* funt frambæfia, elephantiafis, lepra, trichoma, &c.

Ferè omnes illi morbi, fi excipiamus eos quorum cognita eft antidotus, infanabiles funt, aut pertinaciffimi; phlegmafiæ exanthematicæ quem femel dimifere ferè nunquam iterùm impetunt. Sic qui à pefte, rubeolâ, variolâ convaluere, nunquam, aut ferè nunquam hos morbos incurrunt; verùm non eadem eft prærogativa eorum qui fyphilide, fcabie, fcorbuto, aliifque impetiginibus affecti funt; pluries enim eodem morbo laborare poffunt.

XXVI. SYPHILIS, *Vérole.*

Qui poft impurum concubitum laborant ulcufculis genitalium fæpiùs gonorrhϾæ

norrhoeæ fuppreffæ fuccedentibus, vel bubone, criftis, condylomatis circa vulvam, podicemve, dein puftulis per cutem difperfis, rubro-lividis, medio exulceratis, vel cruftofis, ac fucceffu temporis doloribus nocturnis, faucium, narium ulceribus, &c, illi fyphilide vel recenti, vel inveteratâ laborant.

Si verò defint hæc mala cutanea, & virus lactendo, ofculando, concumbendo, fine coitu, quovis modo fufceptum fuerit; fint autem alia fymptomata, ut ofteocopus, ophthalmia, hectica, leucorrhoea, phthifis, &c, hi morbi fyphilitici, aut venerei quidem nominantur, aft impropriè fyphilidis nomine infigniuntur, licet à viru venereo pendeant.

Nec exiftimandum eft morbos qui ab eodem principio fobolefcunt, fi in diverfis organis refideant, ejufdem generis effe; concedunt enim omnes Medici peripneumoniam, hepatitidem, nephritidem effe morbos diverforum generum, utut ab eodem principio, feu inflammatoriâ fanguinis diathefi, dependeant; defectu ejus diftinctionis nullam ideam fixam fyphilidis, nullam hyfteriæ, fcabiei, &c, definitionem tradere poffibile eft.

Syphilis diverfa apud diverfas gentes fynonima obtinuit; Vide *Prolegomena Tomi primi pag.* 29. Nomen oritur à *fyn* cum, & *phileo* amo, feu ab amore mutuo. Morbus eft novus ab Infulâ *St. Domingue* in Europam delatus; Hifpani ex Americâ reduces ad obfidionem Neapolis perventi, eam mercem inde per Europam diffudere anno circiter 1496. Ratione analogiæ hujus morbi cum aliis cutaneis *Berengarius Carpenfis* ad hydrargyrum huic applicandum inductus fuit.

Cùm *Cheyneus* adhuc dum juvenis percepiffet modum verè mechanicum quo hydrargyrus fanguini mixtus ejus partes vifcofas diffolvit; is fyphiliticum virus lympham in floccos vifcidos, craffos infpiffare finxit, eique proprietati commentitiæ hujus virus totam vim adfcripfit; *Aftrucius* verò illud virus acidum corrofivum fuppofuit, & exemplo fublimati corrofivi, qui addito multo hydrargyro mutatur in fal innoxium, exiftimavit virus venereum fimili modo per hydrargyrofim extingui.

Hactenus nobis cognitam fpeciem fyphilidis tantum defcripfimus, veneream fcilicet; verùm funt & aliæ fpecies exoticæ non fatis accuratè defcriptæ, quæ ad hoc genus attinere videntur, quæque ab hac differunt ex eo quod more fyphilidis noftratis inveteratæ genitalia non afficiant.

1. *Syphilis venerea*; *Lues venerea* Aftrucii; *Scabies venerea* Locheri; *Vérole commune*. A.

Ea eft quæ fæpius ab impuro concubitu oriunda gonorrhoeæ intempeftivè fuppreffæ fupervenit, ulcufcula, phimofes, teftis tumorem, bubones, ficos, criftas, &c, dum recens eft, excitat; deinceps verò puftulas cruftofas paffim in toto corpore, varos, feu coronam veneris in fronte, ulcera in faucibus & naribus, gummata, & caries in offibus capitis, dolo-

dolores noctu exacerbantes cum hecticâ, aliaque symptomata his connexa producit.

Differt hæc syphilis ab elephantiasi ex eo quod syphilis initio genitalia afficiat; utraque quidem ossa carie afficit, contagiosa est, fœtorem oris & narium ob harum partium ulcera inducit; sed in syphilide non deficit sensus tactûs in partibus. Differt à leprâ quòd sint in leprâ verrucæ vel tubercula dura, crustacea, sicca, corymbosa, digiti crassitie per faciem & corpus dispersa, quodque genitalia initio afficiat hæc syphilis, non verò lepra. Limites inter has diversas impetigines assignare difficile est, tum quia lepra & elephantiasis raró hodie videntur, tum quia diversæ illæ virulentiæ non raró mixtæ aut combinatæ reperiuntur in eodem subjecto.

Ad curandam syphilidem antidotus hujusce virus ita est administranda ut pacatè totam sanguinis massam subeat, maximè vasa lymphatica ac ossea penetret, & sine ullâ sensibili evacuatione virus corrigat seu extinguat, quod ut obtineatur & parcâ dosi interpositisque moris illa administranda, ac ea auxilia præmittenda sunt, quæ sanguinis fervorem, acrimoniam, viscositatem, solidorumque erethismum emendant; quò autem virus est antiquius, & suâ indole acrius, efficaciusve, eò magis hisce cautelis insistendum est: dantur enim virulentiæ aliæ aliis acriores aut obstinatiores, ut si virus syphilidis cum scorbutico, herpetico, scrophuloso combinetur, atque quò diutiùs corpori adhæsit, eò altiùs ut aiunt in partes cartilagineas & osseas sese insinuat, ex quibus difficilius eradicari potest.

Hodiè tutissima methodus sanandæ syphilidis est hydrargyrosis, id est, litus mercurialis seu inunctio pomatæ Neapolitanæ, quæ paratur ex unciis tribus hydrargyri purissimi in terebinthinæ pauxillo extincti, & axungiæ porcinæ unciis sex accuratè per attritum commixtis: præmissâ phlebotomiâ, & catharsi, æger recenti syphilide contaminatus & ulcuscula *chancres* dicta, bubonem, vel alterum symptoma patiens quotidiè balneum tepidum domesticum semel vel bis ingreditur; præmissis viginti aut triginta balneis, & si opus sit jusculis refrigerantibus, iterùm mediante alterâ phlebotomiâ & subsequente catharsi, ad litus mercuriales paratur; illi verò litus fiunt in totâ cute, excepto capite & parte anticâ pectoris ac abdominis, nisi ibi loci fuerint virûs localis indicia: ad totius corporis inunctionem pomatæ unciæ circiter octo vel novem adhiberi consuevere, quælibet inunctio à drachmis duabus ad sex pomatæ Neapolitanæ ascendit, & inter utramque, dies una, duæ, vel tres interponuntur, ita ut si vel pyrexia vel oris calor, rubedo, ptyalismus, accedant, majores moræ aut parcior pomatæ dosis adhibeantur, nullum autem est nisi tædii aut temporis impensi periculum, si majores moræ sint & doses minores; à nimia verò festinatione gravia possunt induci symptomata, ut cynanche cum linguæ tumore & exertione, dysenteria, pyrexia acuta, cum ptyalismo, unde hydrargyrum foras è corpore elabitur, & inanis luditur opera. Primâ

mâ die calidè inungitur drachmis duabus, vel pluribus pes alteruter per ſemi - horam, dein udone tegitur, tertiâ die alter pes ſimiliter inungitur poſt triduum tibia ſimiliter, una, poſt triduum altera, tibialibus ſimiliter induenda & ita procedendo ad femora, nates, dorſum, brachia, ita ut eadem ferè cutis extenſio ſingulis vicibus inungatur, & linteis, induſiiſve ad morbi finem non deponendis tegatur, niſi ſymptoma grave ſuperveniens juſſerit. Interea æger eâdem aëris temperaturâ fruatur, quæ vere vel autumno dari conſuevit, & utatur diæta mediocri, humectante ac refrigerante, largo ſcilicet potu ex decocto hordei & quater in die lacte vaccino vel puro vel formâ offæ cum pane aut cum oryza cocto; ſi verò febris acceſſerit aut feſtinet nimium Medicus in uſu hydrargyroſeos, maximè cùm aliquantulùm cura proceſſit, juſculis, cremoribuſque tantùm utendum eſt; atque huic methodo, & inunctionibus inſiſtendum uſquequo ſymptomata ſyphilidis evanuerint, ut gonorrhœa, ulcuſcula, bubones, phimoſis, fici, dolores &c: ſi quæ verò ſint obſtinatiora quæ chirurgicam opem requirant, ut phimoſis, bubo ſuppurans, verrucæ, porri, operationes durante ipſâ hydrargyroſi inſtituendæ ſunt: verùm ſunt morbi ſyphilitici, qui etiam ſanatâ ſyphilide perſeverant quandoque, ut gonorrhœa, exoſtoſes, paralyſes, cophoſes, oſteocopi, qui propriis remediis deinceps ſunt impugnandi; ſi illito toto corpore, ſyphilis non evaneſcat, in linteis hydrargyro inunctis aliquandiu quieſcat æger, & his irritis, iterùm ad novos litus confugiat; demùm ſanato vulgò phlebotomiam & catharſim iterum adhibere mos eſt; inde balneo eluendus & priſtino ſanorum regimini reſtituendus eſt æger.

Eſt & hodie altera methodus minimè ſpernenda quæ à *Keiſero* inventa conſiſtit in uſu pilularum ex ſale quodam mercuriali hactenus arcano confectarum quæ quotidiè vorantur aucto in dies numero, per menſem unum & ſemiſſem; illa quidem methodus nec præparationes tædioſas, nec ægrum cubiculo calido conſtanter incarceratum ſupponit, atque licet oris phlogoſim paſſim excitet, in multis circumſtantiis priori videtur vel æquiparanda, vel anteponenda, ſi longior uſus ejus felices & conſtantes ſucceſſus confirmet.

Verum de ſyphilidis & ſyphiliticorum morborum curâ abſolutiſſimus *illuſtriſſimi Aſtrucii liber de lue venerea* eſt conſulendus; hîc enim ſumma rerum capita tantùm attingere nobis licet, ne in molem nimiam liber exreſcat.

Aliæ ſyphilidis ſpecies à venereâ differunt quod non afficiant genitalia; verùm viru venereum lactendo, lactando, oſculando ſuſceptum genitalibus etiam parcit, & non minùs ſyphilidem procreat hydrargyroſi curandam, hujus itaque diagnoſis obſcura manet, aut vix ſcriptis poteſt dilucidari; ſunt enim in praxi plurima quæ longo uſu & acri inſtinctu cognoſcuntur, nec ullis terminis accuratè definiuntur.

In ſyphilide ulcera & caries ac exoſtoſes inducente ſeu inveteratâ, confert ſæpiſſimè remedium *illuſtriſſ. van Swieten*, ſeu mercurius ſublimatus corroſivus, cujus grana ſex in duodecim ſpiritus vini unciis ſolvuntur, & hic ſpiri-

ſpiritus vini ad cochlear unum aut alterum ſumitur ſuperbibendo decoctum emolliens, ut radicis althææ; hoc ſemel in die vel bis per menſes continuatur, eodemque ſpiritu vini ulcera eluuntur. Hoc remedii genus plus valet in ſyphilide inveteratâ, carioſâ ſcilicet & exulceratâ quàm in recenti, & valdè affine eſt remedio frambæſiæ Americanæ dudùm in Inſulâ Hiſpaniola uſitato.

In ſyphilide exulceratâ, carioſa, quæ hydrargyroſim ac trageas Keiſeri eluſit convenit uſus ſublimati corroſivi more Swieteniano; quibus irritis diætæ albæ, juſculis incraſſantibus & diluentibus inſiſtendum; juvat tamen quandoque panaceam, pilulas mercuriales, ligna ſudorifica ſimiliaque experiri antequam pro inſanabili æger derelinquatur.

2. *Syphilis Polonica.* Vide Stabel. de plica hiſtor. 1am.

A viru trichomatis latente oriuntur phænomena quæ viru venereo incauti facilè adſcriberent, ut dolores lancinantes capitis & artuum, continuò per annum torquentes, in naribus & faucibus ulcuſcula ſordida, nec non nodi & tubercula dura in manibus, pedibuſque diſperſa; ſi verò in his caſibus adhibeatur hydrargyroſis malum pejus evadit, oſſa narium carioſa evadunt, fauces, uvula putredine exeduntur; ſudor fœtidus è capite emanat, inquinamenti venerei nulla eſt ſuſpicio, imaginatio vitiatur, appetitus depravatur, ungues ſcabri evadunt.

Curatur hic morbus medicaminibus plicam latentem à matre ſæpiùs in utero mutuatam, evolventibus, ut ſudoribus, catharticis intùs, extùs verò decocto lycopodii, quo caput fovetur.

Hoc virus quandoque per annos multos latet in ſanguine ut venereum, deinde neglectum ſymptomata plura venereæ ſyphilidi affinia inducit, ut unguium lapſum, maraſmum, narium eroſionem, cephalæas, ſyrigmum, amauroſim nec non apoplexiam; quæ omnia quandoque contagio ſuſcipiuntur mala, ut accidit pharmacopolæ cujus hiſtoriam refert *Stabel. diſſert. citatâ hiſtor.* 2a. maximè ſi plica fuerit abſciſſa. A viru plicoſo ut à Rachitico fiunt luxationes, fracturæ, caries diverſorum oſſium, vide *Stabel. diſſert. hiſtor.* 1a. *& undecima.*

Iſta ſpecies ſyphilidis contagioſa eſt, & à concubitu cum plicoſis, nec non jure hæreditatis à parentibus in prolem transfertur; differt tamen maximè à ſyphilide venereâ, quippe ejus virus in liquoribus ſeminalibus minimè ſedet, nec per coitum propagatur, nec genitalia afficit, ſed ut virus venereum antiquum oſſa corrumpit, dolores oſſium creat, oſſa carioſa & fragilia reddit.

3. *Syphilis Indica*; *Lues Indica* Guill. Piſonis; *Bubas* Hiſpanis; *Miæ* Braſilianis.

Licet cum ſyphilide Europæâ in quibuſdam conveniat tum accidentibus tum curatione, ab eâ tamen maximè differt; hæc non tantùm ab impuro coitu & hæreditate, ſed ex leviori attactu nec non ex alimento fœtido, ſalſo, potuque rancido & corrupto oritur, faciliùs curatur, citiùſque contaminat, apud Afros, Americanos, advenas, indigenaſque infeſtat.

Curatur decoctis ſalſæparillæ & *caarobæ*, præmiſſis balneis; ſi negligatur, dolores

dolores imò caries inducit. Ulcera pura, ſed ab Europæis pro incurabilibus derelicta, curata vidit *Piſo* unguentis quorum baſis erat ſuccus tabaci cum camphorâ & ſpiritu vini.

De ſyphilide Indicâ, Molucanâ, Americanâ, vix certi quidquam proferre poſſumus, cùm Medicina in hiſce regionibus non adeò ſit exculta, ut veram horumce morborum hiſtoriam ſine præjudicatis opinionibus, & fabulis, inde vix debeamus exſpectare. Sinenſes pari fortè præjudicio admittunt ſpeciem ſyphilidis, quæ ſine contagio venereo ex halitubus paludoſis enaſcitur, ideò itaque has ſpecies hic appono ut Medici has plagas inviſuri ſagaciùs inquirant utrum diverſæ reapſe ſint ſpecies.

XXVII. Scorbutus. *Ileos hæmatites* & *magni ſplenes* Hippocratis; *Stomacace* & *Scelotyrbe* Plinii; *Morbus polyrizzos* & *polymorphos* Maynwaringii; *Scorboks*, *Lebendig* Germanis; *Bloucweſcheut*, *Bloeuveſchuyt* & *Scharboek* Saxonibus; *Schoerbuck* & *Schorbuk* Olai magni; *Scheurbuyk* & *Scheurbek* Flandris; *Scurvy* Anglis; *Seaſcurvy* Addingtonio; *Black-leg* Scotis; Gallis *Scorbut.*

Cognoſcitur ex maculis lividis, flavis tibiarum, gingivarum cruentatione, tumore, fœtore.

Principia Scorbuti ſunt, 1° aër frigidus; 2° ſimulque humidus; 3° vita otioſa; 4° pathemata languida, ut mœror, metus; 5° cibus craſſus, viſcoſus abſque vegetabilibus. Neutrum ex his principiis ſolum ſufficit, plura ſimul concurrere debent. Scorbutus autumno & hyeme præparatur, vere excluditur, æſtate miteſcit. Nautæ præter hæc principia ſcorbutum experiuntur, quia pane mucido, aquis, piſcibus, carnibuſque corruptis utuntur; materia perſpirabilis frigore, humiditate, otio, mœrore, diætâ craſſâ ſupprimitur, corrumpitur, alkaleſcit, eaque acrimonia ſingularis putrida eſt *cauſa* ſcorbuti.

Principia *prædiſponentia* ſunt morbi chrônici prægreſſi, febres intermittentes, uſus medicaminum metallicorum; *procatarctica* ſunt navigatio difficilis, obſidio urbis, concurrente vegetabilium inopiâ, metu, mœrore, exercitii defectu, aëre frigido humidoque.

Scorbutus accidentalis dicitur quem in ſanis non prædiſpoſitis principia procatarctica excitant; *conſtitutionalis* verò quem principia proëgumena præparant.

Scheurbeck Flandris ulcus oris & gingivarum ſignificat, *Bloeuweſchuyt* Saxonibus & *black-leg* Scotis ob cæruleas, nigraſque tibiarum maculas; *Scheurbot* ob dolores oſteocopos & *ſchorbuk* ob tormina & gaſtrodyniam, nuncupatur.

Morbus hic ante decimum ſextum ſæculum vix erat cognitus, & intra duo ultima ſæcula centum ferè tractatus de eo ſunt ſcripti, nullus verò antea.

Tres periodi in ſcorbuto obſervantur, unde ſcorbutus dicitur incipiens, creſcens, & inveteratus.

α. Scorbutus incipiens. C.

☞ Pallor, levifque intumefcentia faciei, labiis, carunculifque lachrymalibus viridefcentibus, color corporis initio pallidus, fucceffivè obfcurus & lividus evadit. Animæ mœror & proftratio, pigritia, laffitúdo, cum genuum ftupore & debilitate. Dyfpnœa à quovis motu & laffitudo increfcens, gingivarum pruritus, dein tumor & facilis cruentatio; fœtet tunc anhelitus, gingivæ atrorubræ, molles, fpongiofæ, dein putres & fungofæ. Hæmorrhagiæ gingivarum aliarumque partium accedunt: Cutis hactenus ficca, vel lucens & glabra vel afpera & ferpentina, jam maculæ fubrubræ, fubcæruleæ, lividæ, vel nigræ, aliæ lenticulares, aliæ palmares, frequentes in tibiis, non raræ in trunco, brachiis, cruribus, nufquam ferè in facie.

b. Scorbutus crefcens.

Tendines flexorum tibiæ, fcilicet feminervofi & femimembranofi potiùs quàm gracilis & bicipitis, retrahunt tibiam verfus femur, rigefcunt; genua tument, dolent, harum partium motus perit, hæc eft gonagra fcorbutica. *Afthenia* feu languor accedit magnus, & cùm diù à motu abftinuere ægri, ex minimo motu incidunt in fyncopem; ægri libero aëri expofiti, non raró ftatim moriuntur; color faciei plumbeus. Pleurodyne feu dolores pectoris accedunt. Hæmorrhagiæ narium, gingivarum, hæmoptyfes, hepatirrhœæ merè cruentæ, ulcerum cruentatio. Senfus interea & appetitus ciborum bene fe habent, licet corpore & animâ proftratis; nullus dolor nifi à motu.

c. Scorbutus inveteratus.

Veteres ulcerum cicatrices fi quæ fint aperiuntur, cutis in tibiis crepat; ibi tumor mollis, lividus, dolens, ulcera fungofa, cruenta. Synochi putres cum petechiis, fudore frigido, menorrhagiæ lethales, aurigo, afcites, hypochondriafis, contracturæ, pleurodyne pectus conftringens, conftipatio alvi pertinax, dyfpnœa fubitò enecans, urinæ paucæ, fœtidæ, rubræ, animi deliquia, mors.

Quare dùm gingivæ putrefcunt, palatum immune eft? Quare fola genua, foli tendines flexorum tibiæ, non aliarum partium contracturis laborant? Quare facies à maculis libera & animæ functiones quoad cognitionem, judicium, appetitus integræ?

Affinitas virus fcorbutici cum gravitate fpecificâ determinatarum partium facit ut in illas agat, illis fcilicet præ aliis adhæreat. Vide *differtat. de medicament.*

Scorbutus contagiofus non eft in caftris, obfidionibus; illis parcit, qui victu felecto utuntur, ut militum ducibus; milites verò in locis frigidis humidifque jacentes, pane craffo, potu vitiofo utentes, fordidos, mœrore confectos excruciat.

Scorbuticum viru recens lympham glandularum mefenterii, fynoviam genuum, febum cryptarum cutis in tibiis infpiffat; vetus cruorem diffolvit, folida cordis, pulmonis, gingivarum, mufculorum, apophyfes offium, coftarum extrema corrumpit; vix unquam offa maxillaria carie afficit, nunquam cerebro nocet, fluida verò ita acria reddit ut cruor atramenti inftar niger evadat, in mufculis, & fub cute ut ferum effufum, in pectore, abdo-

mine

mine manus anatomicorum immerſas inflammet & epidermidem auferat, medullam oſſium liquefaciat.

Cruor in cute effuſus maculas lividas, nigraſve efficiens reſolvitur; unde ſi incipiant flaveſcere maculæ in ambitu, mox color diluatur, bonum ſignum eſt.

Curatio generica. Indicantur, 1° ea auxilia quæ liberam humorum putridorum excretionem juvant per alvum, renes, cutim, ne ab hujus virus ſtagnatione major & acrior corruptio fiat; 2° ea auxilia quæ hujus virus correctionem diluendo, edulcorando, vel ſpecificè deſtruendo, moliri poſſunt.

Auxilia diætetica. Victus ſit ex vegetabilibus recentibus quibuſcumque, aſt ſi poſſibile eſt ex acetariis refrigerantibus & acidis, ſed copioſè aſſiduò ſumptis; inter oleracea laudantur lactuca, endivia, braſſica, avena, hordeum; inter acida præſtant limones, citri, aurantia, groſſularia, acetoſa, portulaca, pyraceum, pomaceum, vinum album; inter edulcorantia, lacticinia omnia, cremores ex oryzâ, avenâ, hordeo, ſagou, panis triticeus, benè coctus, carnes recentes.

Inter acria cæpa, allium, porrum, fumaria, ſyſimbrium aquaticum, cochlearia officinarum, armoracia, ſynapi, cardamindum, beccabunga, ſedum minus, raphanus, menianthes; optimum eſt veſci ægrotantes juſculis & offis ex carne juniorum animalium, aut quavis recenti; non ſalitâ, fumove exſiccatâ, cum multis vegetabilibus, partim acidis, aut alkaleſcentibus, partim inſipidis & oleraceis.

Auxilia gymnaſtica. Æger aërem humidum, frigidumque vitet, jaceat in locis ſiccis; aëre calido, veſtimentis non humidis utatur, exercitio moderato fruatur, omni ope perſpirationem reſtituat; ad hunc finem animæ tranquillitas, libertas, lætitia maximè conducunt.

Auxilia chirurgica hic nulla ferè ſunt, phlebotomia valde noxia eſt, in ſcorbuto inveterato peſſima.

Auxilia pharmaceutica optima ex vegetabilibus inſtar alimentorum aſſumptis repetuntur; aſt in diverſis morbis ſcorbuticis diverſa ſunt; maximè verò conducunt quæ alvi laxitatem excitant, ut tamarindi, pruna, apozemata, juſcula ex oleraceis, cremor tartari; quæ perſpirationem juvant, ut aqua picata, *l'eau de goudron*, decoctum juniorum ramorum abietis piceæ; quæ urinas movent, ut oxymel ſcilliticum, quod parcâ doſi, ſed pluries in die aſſumptum, ita ut intra diem uncia una circiter hauriatur, quo eximio medicamine alvus laxatur, dolores mitigantur, omnes excretiones juvantur.

Narcotica nocent maximè, utcumque dolores ſæviant; vires enim proſternunt, cruorem diſſolvunt; metallica omnia vitanda, imprimis hydrargyrum, ferrum, antimonium; nocent & cathartica fortia, aut mediocria, ſola proſunt eccoprotica.

Ad os eluendum oleum vitrioli ad guttas decem ter in die in vehiculo, & gargariſmus hoc oleo acidulatus præſtant cæteris; deinde proſunt ſuccus limonum, aurantiorum, folia conchleariæ, ſyſimbrii aquatici, &c; vide

Stomacacem. Alternis verò ſudor proritetur initio ſumendo bis, vel ter in die grana 12 pilularum ſcilliticarum, vel bolum ex theriacâ & camphorâ, ſuperbibendo ptiſanam ex lignis ſudorificis; hæc remedia ſedato etiam morbo diu ſunt continuanda, ut recidiva vitetur.

Lactis potiſſimùm caprini ſerum, ſale polychreſto parvâ doſi addito, ſuccis antiſcorbuticis medicatum, optimè convenit ad ſanguinem lixivio acri per renes depurandum; poſtea verò lac integrum reliquias edulcorat.

Balnea tepida plantis aromaticis incoctis, modò nullus ſit hæmorrhagiæ metus, diaphoreſim juvant, humores diluunt, & ſtuphis vulgò ad ſudorem eliciendum adhibitis, præſtant; ex ſcorbutis ſequentibus quatuor frigidi, quintus calidus & dolorificus eſt.

d. Scorbutus lividus Abraham. Nitzſch. tract. theoretico-practic. de ſcorbuto exercitûs Ruſſici 1747.

Hæc ſpecies notatur magnis vibicibus nigreſcentibus circa tibias & articulos, non raró circa palpebras, & in ipſo albo oculorum, oculi tument, rubent, & ophthalmia chemoſi laborant; gingivæ valdè tument, decolorantur, remolleſcunt, expreſſæ fundunt ichorem flavum, fœtidum; parotides tument; urina intenſè rubet; cutis vibicibus obſcuris, ſubrubris, vel lividis virgata cum febre & acutis doloribus, hujus ſpeciei character eſt. Viguit verò Wiburgi & Petropoli annis 1732. & 1733.

e. Scorbutus petechialis Abrah. Nitzſch.

Maculæ magis atro-rubræ, dein brunneæ & ſubflavæ, exiguas lentes, vel petechias referunt; hinc dolor cutis quæ in parte tibiarum anticâ, & circa malleolos his afficitur; interea genua à vibicibus ſubrubris non ſunt immunia; harum partium tumor & dolor, ac pulſûs frequentia creſcunt pari paſſu quo macularum rubedo intenditur, gingivæ minùs ſpongioſæ quàm in ſcorbuto livido, aſt ſuperiùs excoriatæ; urinæ rubræ; genas intùs obſident verrucoſa tubercula, quandoque fungoſa, quarum alia verſus fauces producta; ſputa frequentiora, anhelitus fœtidior, crotaphites muſculus infra zygoma quandoque tumet, nunquam verò parotides; viguit in caſtris Uſt-Samaræ anno 1737.

f. Scorbutus pallidus Abrah. Nitzſch. Duæ varietates.

Nullæ in hac ſpecie ſunt maculæ, viget phlegmatia pallida, quæ ſenſim flaveſcit auriginis inſtar, dum viget lymphæ ranciditas, adeps ſebi inſtar induratur; tunc autem brachia & tibiæ mirè tument & indurantur; obſervantur ſupra manus & tibias concretiones tophaceæ; genæ magis inflantur, genua magis contracta, gingivæ minùs molles, minùſque putridæ, quandoque ex angulo mandibulæ inferioris excreſcunt fungi, maxillæ invicem apprimuntur, parotidibus, crotaphitis & maſſeteribus ſimul quandoque induratis; hinc *ſcorbutus pallidus tophaceus*.

Cùm verò ſerum vappidum in textu celluloſo cumulatur, anaſarca ſcorbutica eſt; ſi in pulmonibus, aſthma & hydrothorax ſcorbuticus; ſi in abdomine, aſcites; ſi in inteſtinis, diarrhœa, atque cùm acrior evadit hæc lympha, dolores erodentes ſparſim diriſſimos inducit; at non vigent magis quàm

quàm ubi coftæ fterno junguntur; hinc dira pleurodyne caries coftas ita cor-rumpit, ut ipfæ fecedant à cartilaginibus, unde quidam ftrepitus inter re-fpirandum, fed priùs afthma fpafmodicum, fuffocans, diarrhœa colliquati-va, & torminofa, vel afcites lethalis; hæc fpecies *fcorbutus pallidus muria-ticus* dicitur; in genere verò fcorbutus pallidus aliis eft diuturnior, cùm totâ æftate, & ufque ad autumni finem perduret. Tophaceus obfervabatur Bor-go in Finlandiâ 1742, & muriaticus Aboæ 1743.

g. *Scorbutus ruber* Abrah. Nitzfch.

Debilitas extrema, cutis admodùm rubra, genæ tumidæ & pendulæ, cachexia profunda, gingivæ maximè fungofæ, putres, fœtidæ, purulentæ, genua contracta; hæc fpecies etiam lenta in caftris Uft.-Samaræ obfer-vata.

h. *Scorbutus calidus* Abrah. Nitzfch.

Nulla intumefcentia, corpus potiùs macilentum, gingivæ nec fungofæ; nec fœtidæ, fed calent admodùm, ita dolent & turgent, ut levem tactum æger non toleret, dolores non ita fixi ac in fcorbutis frigidis; æger con-tinuò querulus ftatum fuum fufpirando deplorat, febre exacerbante anómalâ affligitur; dolores vagi nunc dorfum dimittunt, & dimidium caput vel in-tegrum, necnon collum & dentes excruciat, vel illicò intra vel extra tho-racem fe proripiens orthopnœam & pleurodynem excitat: fi verò fixi fint, abdomen colicis, nephralgiâ, ifchuriâ & fpafmis extrema torquet; genua valdè rigida, & contracta, minus tamen tumida & inflammata quàm in fcorbutis frigidis, nullæ maculæ; urinæ demùm ac febris hanc fpeciem dif-tinguunt; urinæ fcilicet fedimentum craffum & arenulofum, atque pellicula tenuis, alba, adipofa, fupernatans. Obfervata Wiburgi eft hæc fpecies.

XXVIII. Elephantiasis; *Elephas* Levretii lib. 6, Plinii hift. natur. lib. 26 cap. 1; *Elephanti morbus* & *Elephantiafis* Aretæi de morbis diuturn. lib. 2 cap. 13; *Lepra Arabum* vulgò; *Ladrerie*. Ejus varietates *Satiriaf-mi* ac *Leontiafis* nomine infigniuntur. Ægri *Elephantiaci*. Gall. *Ladres*, *Eléphantiques*.

Morbus eft Ægypti endemius, nunc in Europâ exoletus, chronicus, contagiofus, cujus fymptomata characteriftica funt, 1° cutis elephantina, du-ra, unctuofa, hìc & illic craffa, rugofa, rimofa, afpera, anferina, nigri-cans, pilis deftituta; 2° ftupor, anæfthefia potiffimùm in tibiis, manibufque acûs puncturam vix fentientibus; 3° deformitas faciei horrenda, genæ atro-rubræ, rugæ frontis leoninæ, afpectus fixus, oculi rotundi, nafus refimus, nares fœtidæ, craffæ, intùs obftructæ, rictus fatyrorum, mentum compla-natum. His adde vocem nafalem, raucam, mores dolofos, malos, fomnia terrifica, gravitatem corporis, puftulas ficcas & vitiliginem, fciffuras, feu rhagades in pedibus, cariem vomeris, glandulofam difpofitionem, urinam jumentorum, aliaque bene multa apud *Gordonium*, *Marcellum Donatum*, aliofque autoptas invenienda.

Hic

Hic morbus uti ſyphilis, aliique hujus ordinis, cùm inveteraſcit exulceratur, oſſa carioſa reddit cum fœtore horrendo, mediantibus his miaſmatis contagioſus eſt, ulcere & carie delabuntur extremæ partes, ut digiti pedum, manuumque.

1. *Elephantiaſis Orientalis; Morbus ſancti Lazari* Aretæi de morbis diuturn. cap. 13; Proſper. Alpini de morbis Ægyptiorum; *Lepra* Arabum. C.

Ea eſt quæ ex oriente, tempore migrationum in Palæſtinam Religionis cauſâ inſtitutarum, in Europam ſecundâ vice allata fuit, & ducentis abhinc annis exolevit; ea verò minimè à lue ſyphiliticâ ortum duxiſſe cenſenda erat, cùm hæc lues tunc temporis nondum in Orientem, nec in Europam irrepſiſſet.

Hanc tribuit *Alpinus* piſcibus lutulentis quibus veſcebantur Ægyptii, iiſque ſalitis, & aquæ cœnoſæ quam potabant. Symptomata hujus morbi alia in incubatione, alia in vigore, alia in fine. 1° Elephantiaſis occultæ ſigna ſunt, juxtà *Gordonium Profeſſorem Monſpelienſem*, color faciei rubens, vergens ad nigredinem, anhelitûs immutatio, vox rauceſcens, capilli gracilioꝛes & rariores, perſpiratio & anhelitus ſubfœtidi, mores melancholici, mali, doloſi, ſomnia terrifica, ephialtes, in quibuſdam puſtulæ ſcabioſæ, & morphæa per totum corpus, fœditas cutis, ſed nondum corruptâ figurâ corporis, *æger non eſt judicandus ad ſeparationem*, ſeu mittendus ad Lazaretum, *ſed eſt fortiſſimè comminandus.*

2° Signa infallibilia manifeſtæ elephantiaſeos ſunt depilatio ſuperciliorum; eorum craſſities, rotunditas oculorum, dilatatio narium exteriùs, & coarctatio interiùs cum dyſpnœâ; accedit vox naſalis, color faciei luridus, luciduſque, vergens ad fuſcedinem mortificatam, terribilis aſpectus faciei; fixus intuitus, gracilitas & contractio lobi aurium; ex concurſu aliquot ſignorum æger elephantiacus judicatur; ſunt autem plura minùs conſtantia, v. g. puſtulæ & excreſcentiæ, conſumptio muſculorum, potiſſimùm illius qui eſt inter pollicem & indicem, inſenſibilitas extremitatum, ſciſſuræ & infectiones cutis, contenta in ſanguine nigra, terrea, aſpera & arenoſa, & multa alia ab Auctoribus relata.

3° Signa lepræ inveteratæ ſunt corroſio & caſus vomeris, unde naſus deprimitur; rhagades pedum & manuum, eorumque caſus; craſſities labiorum; diſpoſitio corporis glanduloſa, qualis in ſuibus leproſis; dyſpnœa, & vox rauciloqua, catulina; faciei aſpectus terribilis, colorque niger, pulſus occultus, parvus; his addit *Gilbertus* cutem lucidam & firmam ad inſtar corii politi, diſtorſionem juncturarum, facilem refrigerationem cutis, ejus inſenſibilitatem, aut ſtuporem cum ſenſu formicationis; naſi, oris, oculorum diſtorſionem, veneris appetitum ardentem. Plures hujus morbi varietates, aut ſi Arabibus credamus, ſunt ſpecies quarum nomina & ſigna ex *Gilberto Anglo* mutuabimur loco lepræ elephantiaſim nominando.

2. *Elephantiaſis legitima; Lepra elephantia* Gilberti compend. medicin. libro 7 fol. 337. Species in portu Martigues Gallo-Provinciæ hodiernum endemia. Journ. de Med. Aout 1765 p. 558.

Melaſi-

Melaficterus feu color faciei & totius corporis lividus, nigricans, ruborve turbidus, feu maculofus ex levi de caufâ accedens. Afpectus horridus, oculis rotundis, palpebris corrugatis, cutis univerfalis dura, fqualida. Anæfthefia major quàm in reliquis fpeciebus. Scrophula copiofa, ftrumis duris, linguâ granulofâ. Ægri triftes, famelici, conftipati, cute unctuofâ. Supercilia arcuata, nares conftrictæ. Manus, coxæ, pedes nodofi, mufculi confumpti, puftulæ duræ, turpes maculæ, verrucæ nigræ. Labia, nares, frons rugis exarata. Impotentes funt ad gradiendum & ad opera folita. Fiffuræ & feparationes crebræ. Urina glauca & tenuis, fanguis niger & denfus.

3. *Elephantiafis leonina. Lepra leonina* Gilberti Angli; affinis eft lepræ allopiciæ dictæ, procedit à regimine calidiori, ut piperatis, alliatis, vino, &c. C.

Adeft fuperciliorum depilatio; facies ac totum corpus flavefcit ac rubet; eft dolor pungitivus in palpebris, oculorum inftabilitas, tremulus motus, ac rotunditas; nares funt conftrictæ ac compreffæ; vox eft gracilis & afpera quafi catellorum; rhagades labiorum, crepatura cutis ac omnium junctura-rum in manibus, pedibufque feparatio; cutis diverfis maculis adinftar leonum eft variegata; gingivarum adeft corrofio ac cruentatio à levi preffione, ægri funt fitibundi, clamofi, veneri addicti, iracundiores cæteris; pectoris conftrictionem, corporis gracilitatem, ventris ftricturam patiuntur.

Impetigo, ferpigo, morphæa rubra vel crocea accedunt, eâ inveterafcente corroduntur extrema, fanguis fluxilis eft, difficulter coagulabilis, progreffus morbi eft celerior quàm aliarum fpecierum, cura eadem ac allopiciæ lepræ.

4. *Elephantiafis tyria. Lepra tyria* Gilberti. C.

Dicitur à tyro ferpente, quia in hac cutis facilè deponitur, citò enim putrefcit cutis & caro adjacens; adfcribitur pifcibus & lacti corruptis; hanc præcedit pallor faciei, morphæa alba; facies eft lucida, fupercilium & mentum pilis carent, nullo fudore diffluunt, oculi parvi funt, facies furfuracea, cutis humida, fqualida, rugofa, unctuofa; alvus laxa; ægri debiles; fubtumida eft facies, nafus craffus, craffa fupercilia, palpebræ inverfæ, oculis deinceps lachrymofis, nares oppilatæ, gingivæ & labia putrefcunt, extremitates digitorum manuum & pedum incraffantur, putrefcunt, crepant, finduntur, cadunt, puftulæ abundant, exfcreationes & narium emunctiones plurimæ, à fcalptu cujufvis partis quafi farina, ac furfur excutitur, cruor eft aquofus, glandulæ molles oriuntur, &c.

5. *Elephantiafis allopicia. Lepra allopicia* Gilberti; *alopecia* Græcis, ab *alopex* vulpes, cui, ait Auctor, fupercilia glabra funt.

Præcedit color faciei ex livido citrino & rubro variegatus, facilè mutabilis in pallorem; adeft morphæa rubra, fudores multi fœtidi, maximè circa pedes & axillas, oculi obliqui, lachrymofi, rubore fuffufi, palpebræ invertuntur & incraffantur, nares obftructæ & depreffæ fœtent, è gingivis fanies emanat, imò ex cute, ubivis fcalpatur; cutis minus dura, lucida, quafi oleo illita, urina rubra & pinguis.

Ex hac hiftoriâ fequitur multas fuiffe fpecies diverforum morborum qui à

viru elephantiaco fovebantur, quas in hoc opere omifimus, quia vix unquam hodie obfervantur, ut funt ex *prima* claffe vitiligo, herpes, œdema, verruca, exarthrema, loxarthrus; ex *quartâ* ftrabifmus, nyftagmus; ex *quintâ*, dyfpnœa; ex *fextâ* anofmia, anæfthefia, paraphonia, afthenia; ex *feptimâ* algor, laffitudo, ftupor, pruritus; ex *octavâ*, fatyriafis, panophobia; ex *nonâ* ftomacace, epiphora, fcrophula, fyphilis, fcorbutus, lepra, alopecia, ophiafis, aurigo & melafićterus, ita ut nullum fit virus, fi fyphiliticum excipiamus, quod pluribus diverfis morbis anfam præbeat, unde à magnitudine *elephantia*, à violentiâ *Herculeus morbus* fuit nuncupatus.

6. *Elephantiafis fyphilitica* Dominici Raymond. Traité des Maladies qu'il eft dangereux de guérir, pag. 357. C.

Eft ea quæ à viru venereo pendet, ac per hydrargyrofim fanari poteft.

Mulier quinquagenaria, temperamenti melancholici, habebat oculos folitò turgidiores & rubros cum debili vifu, nulla cilia, nec fupercilia, labia craffa, tumida, vocem debilem & raucam, nafum depreffum, nares patulas, humorem fœtidum exftillantes, frontem rugofam, caput omninò calvum, inceffum gravem & tardum à fex circiter menfibus, cum pulfu parvo, debili, profundo, auditu obfcuro, lobis aurium folito craffioribus, cute omninò glabrâ finè pilis, lucidâ, craffâ, afperâ, inæquali, pluribus in locis induratâ, aliquali pruritu in toto corpore, agheuftiâ, anhelitu fordido, capitis gravitate, fomno fufficienti, alvo liberâ; maritus fyphilide laboraverat, & hoc folum morbi principium incufari in uxore poterat. Unde adhibita hydrargyrofi intra duos menfes ea mulier omninò convaluit, cutis mollitiem, caput capillos fuos, vifus & auditus fuam acutiem recuperarunt.

Quod autem elephantiafis orientalis alterius indolis fit, nec à viru fyphilitico pendeat, confirmat altera *D. Raymond* obfervatio quâ docet mulierem Maffilienfem quæ in Infulâ Cypro elephantiafim contraxerat hydrargyrofi cautè adhibitâ minimè fublevatam fuiffe, & cum fymptomatis veræ elephantiafis poft aliquot annos obiiffe.

7. *Elephantiafis Javanenfis* Andr. Cleyeri Ephemerid. Naturæ Curiofor. decad. 2. ann. 2. 1683, Collect. Acad. Tom. 3 pag. 531.

Hic morbus novus eft in Infulâ Javâ, ab anno 1660. Tribuitur ufui pifcium falitorum, piperis, & radicum ari immoderatiffimo.

1°. Incipit à tumore tardigrado fed enormi aurium, nec non digitorum, manuum ac pedum, qui & faciem & brachia & crura aggreffi hominis figuram mirè deturpant, tumores extremorum fenfim crefcunt, fuppurant, & carie offa corrumpunt, quæ caries in viciniam ferpit, nifi pars amputetur; illi tumores funt duri, fcrophulofi, magni. 2° In talis eft anæfthefia tanta ut acubus perforati nil fentiant. 3° Similis eft fenfus abolitio in maculis lividis per cutem refperfis, inde fequitur capillorum, barbæ, fuperciliorum defluvium, quod tamen non omnibus accidit.

Ex icone additâ hominis eo morbo affecti meliùs quàm ex defcriptione cognofci poteft hic mirus morbus, qui ob faciei deturpationem tumo-

res

res fcrophulofos, cariofos & maculas lividas nec non anæfthefiam ad elephantiafim accedit, ab eâ verò difcrepat ratione mollitiei nativæ cutis; fortè novum genus conftituit: quid genus morbi fit & quæ remedia conveniant in Infulâ in qua fyphilis eft febre vulgatior quærit *ill. Cleyerus.* Refpondeo fublimatum corrofivum more Swieteniano & pilulas de conio maculato more Storckii tentari poffe.

8. *Elephantiafis fimulata* Ambrof. Paræi lib. 24 cap. 18.

Verfipellis mendicus præ templi foribus merces fuas explicabat, ricam nempè, doliolum ligneum, & crepitacula quæ elephantiaci manibus concutere foliti erant; facies illi craffioribus puftulis, rubro-lividis confperfa affurgebat; illæ puftulæ ex glutine fabrili erant effictæ; vocem raucam edebat, laneo collari fauces conftringebat ut colorem faciei atro-rubrum fibi conciliaret. Paræi frater dolum fufpicatus eft, & magiftratibus mendicum tradidit; qui eum flagris à tortore cædendum judicarunt; tortor verò per jocum non verebatur eum graviter cædere qui elephantiacum profeffus nil fentiret.

9. *Elephantiafis Indica* Couzier Journ. de Med. Decemb. 1757. C.

In Infulâ Mafcarinâ nullus morbus magis eft ifto formidandus fimulque incurabilis.

Incipit à maculis paulutum tumidis diverfi coloris, nunc flavis, nunc rubellis, aliàs lividis in diverfis partibus fimul; in habitu corporis multæ glandulæ tument, ægro tamen de cætero vigente. Senfim phalanges pedum & manuum multùm intumefcunt, unde digitorum ufus amittitur. Superveniunt in toto corpore tubercula dura, nec adhærentia nec dolentia, quæ crefcunt & in pedibus brachiifque potiffimùm exulcerantur, & hæc ulcera cancrofa videntur, excepto quod non doleant; digiti pedum, manuumque hinc exedi & deftrui folent; jam coryza ægrum adoritur, radix nafi incraffatur, ibi offa cariofa fiunt, unde fanies fœtidiffima emanat, labia intumefcunt; frons, cilia, palpebræ elevantur, facies abit in larvam horrendam. Macies marafmodea totius corporis adjungitur, cutis arida, afpera tactu, callis, maculifque lividis vel nigris refperfa, fceleton involvit. Cùm ulcera numerofiffima, afpectu cancrofa, corpus totum obfident, nulla functio exercetur, inappetentia, agrypnia, cardialgia, naufeæ continuæ cum torminibus, demùm fine pulfûs mutatione, mors. Sanguis initio eductus optimus videtur, aft provecto morbo nigricat confiftentiâ gelatinæ corruptæ; puellæ hunc morbum ante pubertatem experientes impofterum catameniis carent. Morbus à parentibus in prolem & nutricibus in alumnos ferpit, aliunde contagii expers.

Cura. Utuntur Indi catharticis repetitis, emeticis drafticis, hydrargyrum in potu & litu, cum fudorificis omnigenis; his auxiliis depuratur cutis, maculæ quædam evanefcunt, quædamque tubercula, fed inde pertinacior atque velocior evadit morbus: caufticis etiam maculæ & aperientibus calidis intus fumptis tubercula tolluntur, fed ulcera callofa magis evadunt, totaque pars fenfum amittit.

Melius eft ad vitandum morbum abftinere ab alimentis calidis, liquoribus fpirituofis, aft utendum diluentibus fubacidis initio, jufculis aperientibus atque lenibus catharticis.

XXIX. LEPRA; *Lepra* Græcorum, non Arabum; *la lépre.*

Cognofcitur ex puftulis verrucofis, duris, craffis, vel fquamis ficcis in corymbos difpofitis, per faciem & corpus difperfis cum pruritu harum puftularum: quædam exulcerantur & dein cruftaceæ evadunt; hinc lepra humida dicitur, fi prævaleat illarum numerus; fecus, ficca aut arida vocatur.

1. *Lepra Græcorum*, *lépre ordinaire.* C.

Cognofcitur ex duris furfuraceifque tuberculis, verrucofis, feu verrucas craffas referentibus, fubrubentibus, fine dolore faciem manus totum quandoque corpus afficientibus, quæ fenfu carent, viciniâ tamen pruriginofâ; fæpius cutis vicina eft fubœdematofa, fenfu ferè deftituta, tibiæ phlegmatiâ tumidæ; hic morbus apud noftrates vix unquam videtur, nifi ægri ex Hifpaniâ, ex Oriente, aut ex Americâ huc acceffferint: Chronicus eft, & fanatu difficillimus.

Hydrargyrofis hunc morbum exafperat, licet quandoque fyphilidis fufpicio fit; curatur feliciùs jufculis ex ferpente vulgari feu colubro natrice; vel jufcula paranda ex pullis viperarum carne faginatis.

Eum morbum etiam aggredi poffumus ope bolorum ex calomelani granis fex, camphoræ grano uno, fiat bolus ex confervâ rofarum fextâ quaque nocte fumendus, fuperbibendo potionem catharticam vulgarem; diebus verò ab hoc bolo vacuis fiat bolus ex carnis viperinæ fcrupulo uno, camphoræ grano uno cum confervâ rofarum fumendus horâ fomni, dein aquæ marinæ femilibram fequenti mane potabit æger, quâ methodo intra menfem lepras aridas fanavit Ruffellus.

Mentagra Plinii nihil aliud eft quam hæc lepra mentum & faciem afficiens.

2. *Lepra Ichthyofis* Act. Lipfiæ 1688 pag. 617; *impetigo excorticativa* & *albaras nigra* Avicennæ, Tom. 2 pag. 244. Stalpart. Cent. II. Obf. 35; Hoffmann. difquifit. p. 138; Vater Philofoph. Tranfact. n. 140; Buffon Hift. natur. Tom. II p. 507. des maladies du Paraguay; Haller Phyfiol. Tom. V. p. 13. L.

Eft ea in qua diverfæ corporis partes teguntur fquamis ficcis, albidis, fucceffivè fuperincumbentibus, eodem ordine ac modo quo fquamæ pifcium; illæ, obfervante *Dovero*, amplæ funt, & circulo rubro cinctæ apud Afiaticos.

Juxta *Avicennam*, *albaras nigra* nominatur, „ impetigo efcorticativa & eft „ fcabiofitas accidens cuti, afpera, vehemens, & facit fquamas ficut funt „ pifcium, cum pruritu, & eft de antecedentibus lepram, & eft cum ma„ litiâ. *Avicenna cap. 9. de morphæa.*

In

In obfervatione ichthyofeos Act. Lipfienfium æger non folùm fquamis pifcium inftar tectus erat, fed etiam pifcium odorem fpargebat.

3. *Lepra Indica* Boerhaave confult. 43 *Impetigo Americana* Guill. Pifonis cap. 18; *Empigo* Lufitanis. C.

Cutis hìc illic cruftacea, fquamofa; cruftæ articulos & caput præcipuè invadunt, de cætero paffim in totâ cute confpicuæ, & fi fcalpantur, ichorem album emittunt. Hac fpecie à pueritiâ per octodecim annos laborabat mulier in Barbadenfibus Infulis nata, hyfteralgiâ & leucorrhœâ affecta cum doloribus vagis totius corporis, præcipuè capitis; noctes illi inquietæ, calores fubiti invadentes & recedentes; frigoris impatiens, vultus olim vegetus, dein pallido-flavus, debilitas crefcens, faburra pituitofa in ventriculo.

Curatio. Abftinuit venere & bacho, ufa lacticiniis, oleribus farinofis, nullâ carne; mitiora antifcorbutica, obtundentia fumpfit; dein ufu calomelani & hydrargyrofeos paffa ptyalifmum, inde cruftis liberabatur cutis; dein per menfem ufa eft decocto lignorum & corticis ulmi, medicamentis viperinis, pulveribus teftaceis, fed hyeme repullulavit morbus; vere fequente ptyalifmus excitatus mercurialibus, inde recuperata aquas Scarburienfes potavit, in mari balnea fumpfit, hyeme verò reverfum eft malum. Ad diætam lacteam vere confugit, aquas & balnea Bathonica intra menfem adhibuit, fed rurfus poft fex menfes lepra redivit.

Boerhaave tunc præfcripfit frictiones ex pannis afperis fumo fulphuris accenfi penetratis, ubique corporis: interea triduo ante novilunium & plenilunium purgetur fic: Æthiopis mineralis, grana IX, refinæ jalapæ, gr. IV, facchari, gr. III; fcammonii, gr. V. ftibii diaphoretici, gr. XIV. fiat pulvis tenuiffimus: vefpere verò catharfim fequente, fumat aquæ meliffæ, unc. II; fpiritus vitæ Matthioli, drachm. II; fyrupi diacodii, drachm. VI; tincturæ fuccini, gutt. IX. cæteris verò menfis diebus quotidiè ter forbeat fingulis vicibus uncias V. decocti ex radicis bardanæ recent. unc. IV; graminis, unc. III; eryngii, unc. II; lapathi acuti, drachm. II; fcabiofæ recentis, m. I; decoque cum aquæ fontanæ libr. V; interea corpus exerceat, abftineat à falfis, fumo induratis, & maximè à pinguibus ut lardo.

4. *Lepra Afturienfis* Thiery apud Vandermonde Journ. de Med. Maÿ 1755 p. 337. *Mal de la Rofa* Hifpanis. C.

Eft lepra fcorbutica, endemia apud Afturienfes, cum tremore capitis & trunci partis fuperioris, cicatrice manuum & pedum coloris rofei, collari herpetico, aliifque diris fymptomatis.

Potiffimum fymptoma, quod *la Rofa* vocant Hifpani, eft crufta arida, nigricans, fcabra, rhagadibus variis fulcata, valde dolorifica, vifu horrenda, & fœtidiffima, cujus fedes eft in parte fupina manuum vel pedum, non rarò in brachiis, cubito, capite, abdomine: huic funt valde obnoxii Afturienfes, qui in vallibus præaltis humidis, foli ferè imperviis habitant: vere accedit hæc crufta incipiens à rubore afpero, dein

cruftaceo ; æftate cruftæ delabuntur, fuperfunt veftigia cicatricofa, glabra, rubella, rofacea, pilis nuda, infra cutis libellam depreffa, lucida, cicatricis ambuftæ partis æmula ; hæc veftigia per vitam perfeverant, cruftæ verò quolibet vere revertuntur & plures fimul partes afficiunt. 2° Alterum fymptoma non infrequens eft collare feu crufta cinereo-flavefcens, duos digitos lata, è collo dependens, & bifariam divaricata, cum appendice juxta fternum defcendente. 3° Tertium fymptoma eft tremor capitis & trunci continuus, inftar arundinis vento agitatæ, 4° Ardor oris dolorificus. 5° Lingua fordida. 6° Phlyctænæ labiorum. 7° Cardialgia à debilitate ftomachi. 8° Afthenia univerfalis, non tamen lecto affigens, gravativa, potiffimùm in cruribus, unde inertia. 9° Calor lecti ipfis intolerabilis eft, frigus tamen eos minimè juvat, mœror eft continuus ; fine ratione & mentis compotes clamant quandoque & vociferantur.

Hactenus fymptomata omnibus fermè ægris communia retulimus, rariora verò funt paraphrofyne fugax, fenfûs alterutrius jactura, ut agheuftia, anæfthefia partialis, cruftæ, ulcera, eryfipelata in diverfis locis præter affignata, febres anomalæ, fomnus inquietus, cutis decolor & primus gradus elephantiafeos.

Morbus terminatur afcite, fcrophulis, vel atrophia ; ac æftate fupervenit non raro melancholia errabunda, quæ in defperationem conjiciens ipfis fæpè lethalis eft.

Incurabilis cenfetur hic morbus : juvant tamen 1° diæta lactea; 2 butyrum intus & extus adhibitum ; 3° pilulæ ex croco martis, æthiope mercuriali, antimonio crudo & balfamis; 4° interpofita cathartica : hæc refert teftis *Illuft. Thiery D. M. Parif.*

5. *Lepra Herpetica, Dartres encroutées, lépre humide.*

Cognofcitur ex herpetibus cruftaceis, fquamofis, albis, hyeme majoribus, & fuppurantibus, noctu intolerabiliter prurientibus, brachia ambo ufque ad carpum, ambo femora, tibiafque ufque ad pedes quandoque tegentibus ; fcalptu cruentatur hæc lepra ; poplites & cubiti vix flecti poffunt, præcefferunt non raro tineæ malignæ.

Adverfus hunc morbum valet hic proceffus curatorius : 1° vena fecetur ; 2° catharfis inftituatur ; 3° jufcula decem fumantur cum ranis & unciâ una ac femiffe carnis colubri natricis, beccabungæ & cardamindi foliis ; 4° ingrediatur æger balneum per decem dies iterandum, bibendo libram feri lactis ; 5° iterato purgatus jufcula priora repetet ; 6° & iterùm purgatus balnea iteret ; 7° jufcula dein ex teftudine & cancris cum fyfimbrio & cichorio fumat ; 8° jufculis finitis purgetur & balneis utatur ; 9° poft fufficiens intervallum aquas fulphureas Euzetenfes per novem dies fumat, eafque poft octiduum iteret, & fi ea methodus non fuffecerit, ad litus mercuriales deveniendum erit.

6. *Lepra malum mortuum ; Malum mortuum* Gordonii lilium path. 1 rubric. 3 ; Aftrucii de tumoribus libr. 1 pag. 401. *Le mal mort.* L.

Cognofci-

Cognofcitur ex puftulis cruftofis, magnis; fœdis, fine fanie, cum quadam infenfibilitate & turpi afpectu, in coxis & tibiis frequentius evenientibus. *Gordon.*

Mihi apparuit fub forma puftularum monetæ majoris aut minoris magnitudine, in brachiis, femoribus, raró in facie: hæ puftulæ lineam & ultra craffæ, funt ficcæ, diftantiffimæ ab invicem, cruftofæ, obfcuri coloris, fine dolore, fixæ, pertinaciffimæ, vix pruriginofæ, his elapfis cutis infra eft granulofa, non exulcerata, rubra.

Immeritò hic morbus inter herpetes cruftaceos habetur, lepræ magis affinis eft. Religiofæ orphanotrophii Monfpelienfis, fine ullis caufticis, hunc morbum fanare confueverunt, eodem modo quo fanatur tinea maligna, fcilicet per picationem feu dropacifmum.

XXX. SCABIES; *Pfora* Græcis; *Itch* Anglis; *Rogne* Occitanis; *Gale.*

Cognofcitur ex puftulis exiguis, lentis aut grani milii circiter magnitudine, fcalpendo ruptis, & dein cruftofis, infigniter prurientibus, manus potiffimùm infeftantibus, contagiofis.

Hæc lues incipit in digitis, eorumque interftitiis; adfunt phlyctænæ feu veficulæ acri fero plenæ, rubellæ, calentes, quibus per fcalptum ruptis fuccedunt cruftæ ficcæ cum exiguis rhagadibus & pruritu importuno; fi puftulæ unâ aut alterâ lineâ in diametro non fint minores & difcretæ, fcabies eft *humida vulgaris*; fi grano milii circiter æquales, denfæ, dolentiffimæ, intenfiùs rubræ, fcabies eft *canina* vel *herpetica.*

Hic affectus vel fponte oritur & partes frigori expofitas, ut manus, genua, cubitum potiffimùm afficit, inde per corpus difpergitur; fæpiùs contagio immediato fufcipitur; fordidis, rufticis, montium incolis & juvenibus familiaris.

Differt à pruritu per puftulas; in pruritu enim ad fummum cutis eft leviter afpera, non puftulis exefa. Differt à lepra quod tubercula cruftofa, verrucofa, multò latiora, & altiora potiffimùm in facie, eaque hic illic fparfa, vel fquamofas puftulas gerat leprofus.

Scabies utcumque pruritu moleftiffima fit, nullum vitæ periculum importat, maximè fi topica fit, nec fanguinem altè infecerit virus; imò datur fcabies critica & falutaris in morbis gravioribus, ac apud Indos fcabiofi à pluribus aliis morbis immunes funt; inoculata graves quofdam morbos fanat.

1. *Scabies humida, benigna* Frid. Hoffmanni T. II p. 426; *Gale commune ou boutonnée.* L.

Puftulis hìc & illic in digitis, carpo, interftitiis digitorum, initio rubellis, dein fcalptu affiduo quem pruritus imperat humidis, cognofcitur. Noctu pruritus acrior eft cum calore, æger unguibus partem quandoque cruentat, unde dolor.

Scabies illa vel fpontanea eft ab immunditie, retentâ perfpiratione & regimine calidiori, ut falfamentis oriunda, eaque viru fuo fanguinem inficit, diutiùs;

diutiùſque reſiſtit ; vel eſt acquiſita contactu ſcilicet ſcabioſorum induſiorum, chirothecarum geſtatione, concubitu, eaque faciliùs abigitur.

Curatur utraque litu ex unguento ſulphuris, verùm prior exigit ut præmittantur phlebotomiæ, catharſis & juſcula diluentia & diuretica ex radicibus lapathi, enulæ campanæ, foliis ſyſimbrii aquatici, fumariæ, chærophylli &c : imò ſi æger ſit macilentus & temperamenti calidi, præmittatur uſus ſeri lactis per viginti dies, dein inungatur partitis vicibus totum corpus excepto capite, ita ut intra ſex dies veſpere lectum petiturus hoc opus abſolvat.

Sulphuris vivi unciæ tres bulliant cum olei olivarum libris duabus & ſemiſſe ad quartæ partis conſumptionem, huic linimento adde, ſi lubeat, nitri drachmas quatuor, ſucci citri uncias duas.

Interea aër frigidior vitandus ; induſia verò imò veſtes ita fœtent à ſulphure, ut vix tolerari poſſint, atque his etiam mutatis, odor per menſem alias veſtes inficiet : de cætero tuta eſt hæc curandi methodus. Altera non minùs tuta methodus à *clariſſ. Chirurgo Monſpel. D. Goulard* evulgata in libro cui titulus : *traité des effets des préparations du plomb* pag. 297, ſcilicet ſerò & manè eluat æger partes affectas aquâ ſale ſaturni, vel, ut ait ipſe, ſaturni extracto tinctâ ſeu dealbatâ, & poſt quatuor vel quinque dies, eruptione finitâ, aquæ ejuſdem libris duabus ſalis marini ſemi-uncia addatur & lotio continuetur, quâ ſolâ methodo, ſine fœtore, ſine periculo intra decem circiter dies ſcabies humida & canina evaneſcunt.

Tertia methodus eſt eadem quæ ad ſyphilidem adhibetur; pomatâ ſcilicet mercuriali inungitur corpus, partitis vicibus, præmiſſis phlebotomiâ & catharſi, verùm niſi æger balneis, juſculiſque præparatus fuerit, ſæpè ptyaliſmus ſupervenit, & ſi aëri frigido ſe exponat, tremorem, pallorem aliaque gravia incommoda incurrit.

2. *Scabies critica. Gale critique.*

Ea eſt quæ ſponte morbis tùm acutis, tùm chronicis ſuperveniens, eos ſolvit, naturâ ſcilicet pravos humores morbificos ad cutim amandante ; quam ſpeciem minimè repercutere decet, ſed correctâ ope diætæ & medicaminum internorum ſanguinis acrimoniâ, demùm remediis ſpecificis ſupra aſſignatis curare.

3. *Scabies canina. Gale de chien, ſéche ; Gratelle.* L.

Eſt ea cujus puſtulæ ſunt miliares & confertæ, cum rhagadibus & cruſtis ſiccis exiguis.

Ea eſt priori pertinacior & moleſtior, à ſanguinis acrimoniâ ſingulari fovetur, atque ut hyeme luxuriat, ita difficulter hac tempeſtate ſanatur, exſpectanda ſæpè eſt æſtas ut curetur : in hunc finem poſt phlebotomiam & catharſim uſurpanda ſunt balnea domeſtica cum juſculis diureticis & diluentibus, dein ſerum lactis ſucco ſyſimbrii, cichorei vel fumariæ alteratum diu eſt adhibendum antequam ad externa deveniamus.

Virus ſcabioſum topicis aggredi, ut ſuadet *Helmontius*, non ſatis edulcorato ſanguine, periculoſum eſt, inde enim ſuperveniunt morbi convulſivi, febres

febres variæ, dyſpnœa, cachexia, aſcites, anaſarca, deliria, hæmaturia nigricans, quæ cuncta debellantur reſumptâ ſcabie, ex conſilio *Zacuti Luſitani* & *Ettmulleri*, quod fit geſtando induſium ſcabioſi non lotum.

4. *Scabies herpetica. Gale dartreuſe.* L.

Cognoſcitur ex ſignis herpetis & ſcabiei ſimul concurrentibus, ſeu ex confluentibus, in amplos corymbos coeuntibus, papulis pruriginoſis, rubris, quæ ſquamas albas, farinaceas deponunt, de quo vide *Herpetem*, *Claſſ. I. gen.* 7.

Illa ſpecies exigit remedia interna antiſcorbutica diù uſurpata, cum balneis, ſero lactis, lacte ipſo; demùm aquâ ſaturni per plures dies eluuntur partes affectæ, quo facto adhibetur unguentum ex axungiæ porcinæ libris duabus, ſulphuris vivi unciis quatuor, aluminis & extracti ſaturnini diluti ana unciis duabus, miſce, illinatur bis in die; vel denique puſtulæ extracto ſaturni puro tangantur ope penicilli.

5. *Scabies ſcorbutica* Balthazar. Timæi lib. 4 caſ. 15. C.

Valde dubium eſt utrum detur hæc ſpecies à prioribus diſtincta, de qua ne verbum profert eruditus in hiſce *Lind*: imò ſcorbutum ſcabiei infitione ſanari docet *J. Iperen Acta Soc. Harlem. Tom. VI p.* 367.

6. *Scabies Indica* Bontii cap. 17. *Herpes ſeu impetigo Indica*, *Courap* indigenis dicta, Bontii.

Ea utplurimùm alas, pectus, inguina, faciem, imò quandoque totum corpus, occupat cum pruritu intolerabili, adeo ut ægri à ſcalpendo dies & noctes manus abſtinere nequeant; hanc voluptatem acerba pœnitentia ſequitur, dolor enim ſequitur acer, & induſia partibus excoriatis adhærentia ſine cruſtarum laceratione avelli nequeunt; deformis, ſcabra ac furfuracea cutis eſt: ſed hoc affectu detenti ab aliis gravibus morbis immunes ſunt, unde hujus cura vulgò negligitur.

Cura. Præmittatur catharſis repetita, interpoſitis juſculis diluentibus, diureticis, refrigerantibus, dein ad topicum ſequens deveniatur, ex ferruginis unciâ unâ, ſulphuris drachmâ ſemiſſe, cum ſucco baſilici, fiant paſtilli quibus in aceto diſſolutis illinantur partes ſcabioſæ.

Vel opii drachma una & ſemis, calcis vivæ ex conchyliis uſtis ſcrupuli duo, fricentur in marmore cum ſucco pomi amoris; uſurus abraſis cruſtis herpetis illinat; ad eadem confert ſuccus limonis cum tuthiâ aut ceruſſâ, quo ſolo topico præmiſſâ unicâ catharſi *Bontius* ſe ipſum curavit. Confert etiam oleum benzoini adjecto nitro, vel momento ſublimati corroſivi.

Puella quæ à nutrice ſyphilidem contraxerat cum lacte, puſtulis & ulceribus affligebatur, nono ætatis anno ſalivationem ex mercurio paſſa ſanata videbatur, aſt rediit ſcabies ſyphilitica & decimum octavum ætatis annum adepta ſanata fuit ope pilularum de cicuta, quarum quinque vel ſex grana ter de die ſumebat; ea decocto cicutæ cum ſapone utebatur; idemtidem jalappæ interventu purgabatur; ſic intra quatuor menſes ſanata fuit. *Locher pag.* 106.

7. *Scabies catamenialis*, Melch. Fribe Collect. Acad. T. III p. 122. L.

Puella quolibet menſe, cùm menſtrua ſuppreſſa erumpere debuiſſent, ſcabie tentabatur, quo tempore elapſo, exſiccatis puſtulis, convaleſcebat:

demum ſumptis medicaminibus ſanguini depurando aptis & catharticis, nec non bis ſectâ pedis venâ, per medicamenta appoſita reſtitutus eſt menſtruorum fluxus, & tunc puella, quæ ſyphilide laborare à vicinis putabatur, ſanata eſt.

8. *Scabies felina*, Georg. Wolfg. Wedelii Collect. Acad. Tom. III pag. 156. L.

Per duos annos in Weſtphalia viguit inter feles epidemica ſcabies quæ in quorumdam milliarium ſpatio hanc animantium ſpeciem ferè deſtruxit: hæc caput ad collum uſque tantùm obſidebat, oculi maculâ quâdam, viſum tamen non præpediente, erant affecti, dein verò ſuppuratione abſumebantur: omnes feles durante hoc morbo ſomnolenti erant, nec niſi ad pabulum captandum evigilabant; morbus contagioſus erat; interea qui ſeorſim cuſtodiebantur ab hoc immunes non erant: pauciſſimi oleo balænæ uncti evaſere.

Ill. Eques Linnæus obſervavit ſcabiem pecorum lepræ affinem ob tuberculorum craſſitiem & duritiem, quæ fovebatur ab infectis intra tubercula latentibus: hæc verò infecta erant *faſciolæ Syſt. Naturæ*: *idem Ill. Author* exiſtimat cum *D. Deidier*, *Vercellono*, aliiſque, ſcabies, lepras, aliaque impetiginum genera ab acaris, aliiſve infectis produci.

9. *Scabies neogamorum*, Ephem. Nat. Cur. D. III Ann. I obſ. 128.

10. *Scabies critica*, Ephem. Nat. Cur. *in empyemate*, Dec. I Ann. II obſ. 146; *in menorrhagia immodica*, Dec. II Ann. VI obſ. 107; *in dyſenteria*, Dec. II Ann. X obſ. 130; *in melancholia*, Dec. III Ann. V obſ. 16, Fr. Hoffmanni p. 263; *in iſchiade*, Dec. III Ann. VI obſ. 17; *in rheumatiſmo*, Fr. Hoffmanni de doloribus, p. 320 §. 18. *in epilepſia*, Fr. Hoffmanni de Epil. p. 13.

11. *Scabies vermicularis*, Ephem. Nat. Cur. Dec. II Ann. X p. 37.

Ea eſt quæ à ſironibus cutem excavantibus producitur, quam frequentiſſimam putat *D. Linnæus*; vide Ephem. Nat. Cur. Cent. XI obſ. 21: ea erat humida. In ſcabie, lepra, herpetibus inveteratis nihil efficacius eſt longo uſu extracti hyoſcyami vel cicutæ intus ſumpti.

XXXI. Tinea; *Teigne.*

Arabibus *ſahafati ſiccum* & *ſahafati humidum*. Græcis *pſydracia*, *lichen*, *elcydria*, *achor*. Latinis *cruſta lactea*, *ignis volaticus*, *favi*, *tinea*, *porrigo*, *&c.* Noſtratibus *tigne*, *ſeu volage*, *raſque*, *rache*, *debord &c.*

Cognoſcitur ex cruſtis & exulcerationibus tum faciei, tum capillitii, iiſque vel ſiccis vel humidis.

Incipiunt hi affectus à puſtulis vel veſiculis capitis vel faciei diverſicoloribus, quæ ruptæ exulcerantur & in cruſtas diverſicolores, humidas, vel ſiccas abeunt; illæ omnes puſtulæ confluunt in amplos corymbos quibus magna pars tùm faciei, tum capillitii defœdatur.

Specierum characteres certiores deſiderantur. Sedes eſt in cryptis ſeu glandulis.

dulis sebaceis cutis, in quibus secernitur unguentum cuti deliniendæ aptum, illud in capillitio copiosum, crassum, furfuraceum est, *strigmentum* dictum, quia strigili seu pectine everritur, Gallicè *crasse*; in facie verò illud est oleosum, tenuius. Incipimus à duabus tineis benignis.

1. *Tinea lactea*; *Achores* Græcis; *lactumina*, *crustæ lacteæ* Latinis; Occitanis *tigne*; *croute de lait*; L.

Hæc species omnium mitissima, frontem, temporaque obsidet ut tinea volatica, sed infantibus tantùm annuis, bimisve accidit, dum lacte utuntur, unde crusta lactea vocatur. Incipit à phlyctænis seu vesiculis numerosis oleoso succo turgidis, cohærentibus, albis, deinde flavescentibus; illæ vesiculæ exsiccatæ, corrugatæ fundunt paucum humorem concolorem, blandum, qui exsiccatus crustas efficit easque vel siccas vel humidas, albescentes vel flavas, raró brunneas; adest pruritus, unde scalpendo infans has crustas avellit, his ablatis, cutis substrata manet nitida, ast non raró raris foraminibus circularibus pertusa, unde fluit humor viscidus iterum in crustas abiturus. Sanato morbo cutis illibata manet.

Serpit quandoque tinea lactea in partem capitis posticam, aures, mentum, collum, imò in totum corpus; huic obnoxii sunt alumni pingues, qui succo abundant lacteo, qui nutrices voraces, pingues, lacte turgidas sugunt; accidit hic etiam affectus pueris seminio scrophuloso ut ut nondum evoluto fœtis, aut quorum sanguis acrimoniâ peccat ob errores nutricis iracundæ, vino deditæ, scrophulosæ &c.

Hic morbus ablactato infante, mutatâve nutrice, & lacte juniori, tenuiori, minus butyroso adhibito sanari consuevit; his infantibus serior est & difficilior dentitio, alvus siccior, rachitis sæpiùs imminet; nisi imprudenter repercutiatur eruptio, nec quidquam agendum nisi acrimoniâ humorum stipetur, nimiumque in cæteras corporis partes serpat; nutrix in hoc casu eligenda junior, lac minùs butyrosum, serosius, blandius, vel victu humectante nutricis edulcorandum, diluendum; alumnus identidem cum syrupo de cichorio composito vel florum persicæ purgabitur, somnus syrupo de papavere conciliabitur, pruritus oleo amygdalarum illito compescetur, abstinendum à tutia, cerussâ, ne repercutiatur morbus, fluxus repercussus foliis betæ faciei, capitive admotis renovabitur, &c.

2. *Tinea volatica*, *seu volage*. L.

Lichen Græcis, *vitiligo* & *mentagra* quibusdam, maximè dum mento inhæret. *Sahafati* Arabum; *ignis silvestris* & *ignis volaticus* vulgò.

Accidit infantibus semestribus, dentitioni proximis, raró etiam septennibus dùm primi dentes elabuntur novique succrescunt, quandoque hanc ætatem prætergressis; oriuntur in labiis ac mento vesiculæ gregales & corymbosæ, quasi verrucæ pure turgidæ, ex quibus serum purulentum dimanat; his elapsis, cutis substrata, erysipelatosa, mucosa, parùm rimosa videtur; hic affectus herpetibus crustaceis affinis est, & ratione sedis ad tineas attinet: hoc sanato morbo nulla vestigia in cute supersunt cùm sola epidermis læsa sit.

Morbus periculo vacat nisi incautè repercutiatur; inde enim ophthalmia, cophosis, synochus, diarrhœa, imò phthisis, ut ex represſâ tineâ lacteâ, oriri possent; fluxus verò repercussus revocatur apposito emplastro pulvere cantharidum adspersо, vel compensatur catharsi identidem adhibitâ aut cusâ occipitis fontanellâ.

Regimen humectans & blandum procedente ætate morbum tollit, interea si acrior sit materies, jusculis, sero lactis, lacte, balneis utendum est, imò ad usum millepedum, cancrorum, martialium, aquilæ albæ deveniendum est; inter topica usitatissimum apud nos est scoria ferri pulverata vulgò *machefer*; laudatur etiam oleum ex papyro, linteo, imò tritico combusto, & intra catinos suffocato, oleum olivarum cum pulpâ radicis lapathi vel axungiâ suillâ eidem pulpæ commixtâ; lapsum crustarum promovet cataplasma è foliis betæ & oleo liliorum vel cremor lactis, vel ceratum Galeni. *Astrucius.* Jam ad tineas malignas deveniamus.

3. *Tinea favosa* Astrucii; *Keria* Græcorum; *Meliceris* Aëtii lib. 6. an *Meliceros* Celsi *lib. 5. cap. 28*; *Favi* Latinorum; *Kerion* Gorræi definit. *Teigne humide à rayon de miel; Rache humide, debord.*

Distinguitur ab omnibus aliis speciebus parvis abscessibus apice albis, corio capillitii vix altioribus, piso non majoribus, qui citra ullam prægressam inflammationem in capite efformantur, facilè & sponte vel levi digitorum pressione crepant & fundunt veluti pultem albo-flavescentem, quæ exsiccata squamas griseas relinquit: hinc similis est alveolis favi melle albido turgidis, unde tinea favina vel favosa dicta est, totum capillitium hisce favis vel crustis sæpe est defœdatum.

Propter sorditiem & purulentiæ putredinem acerrimè fœtet caput tineâ affectum, & ob pectinationis defectum pediculi generantur, inde pruritus & scalptus dirissimus, inde pervigilium, macies, quandoque cum hecticâ, faciei pallore, quod de sequentibus speciebus maximè intelligendum.

4. *Tinea ficosa* Astrucii tom. 1 pag. 380; *Teigne figueuse.* L.

Est pariter humida & à favosâ discrepat in eo quod in foveolis purulentis sint excrescentiæ turgidæ granis subrotundis, flavis, quæ ficuum grana imitantur, unde nomen.

5. *Tinea humida. Sabafati humidum. Teigne humide simple* Astrucii ibidem. L.

Incipit à vesiculis ut in herpete miliari, quæ in solo capillitio ad capillorum radices observantur, densissimæ; rarò supercilia & mentum attingunt; illæ vesiculæ humore corrosivo scatent, citoque abeunt in ulcera totum ferè caput obsidentia, hinc capillorum delapsus, quasi à tinea infecto erosi fuissent; differt hæc species à favosâ & ficosâ defectu favorum & granorum quæ in illis observantur; omnes tres humidæ sunt, unde differunt à sequentibus quæ siccæ & curatu difficiliores sunt.

Ad curandam tineam humidam non rarò sufficit capillitio tonso caput abstergere ope mellis, cataplasmatis instar appositi, quod post sex horas circiter aufertur & iterum bis aut ter novum mel applicatur, & sic crustæ auferun-

feruntur; fi verò cuticula rubeat, teneriorve fit, fufficit bis aut ter appli-cuiffe butyrum, vel cremorem lactis: cutis fic deterfa fanatur & capilli dein fuccrefcunt, quod vix aut raro accidit in tineis ficcis quæ propriè apud nos *Rafques* nuncupantur.

In curatione tineæ ficcæ feu malignæ, fi quoddam virus fyphiliticum, fcrophulofumve lateat, illi priùs occurrendum eft remediis propriis; deinde verò fi fola fit acrimonia fanguinis, ea corrigenda jufculis diluentibus, le-nientibus, diureticis, additis etiam præparatis mercurialibus; phlebotomia & catharfis identidem repetuntur; in macilentis balnea, ferum lactis, lac ipfum ante curam radicalem præfcribuntur, quibus præmiffis ad topica devenien-dum eft. Neceffaria eft in hoc morbo pilorum eradicatio, quæ fit ope picis fufæ quâ lintea obducuntur; hæc verò in diverfa loramenta divifa applican-tur calidè capillitio tonfo & per octo dies relinquuntur, illa cuti capillitioque fortiter adhærent & poft octiduum avelluntur; verùm antea removendæ funt omnes cruftæ, ut in tineâ humida ope urinæ, vel butyri, mellis, vel ce-rati, vel foliorum fyfimbrii in axungiâ fuillâ decoctorum, eaque femel vel bis capiti per horas viginti quatuor imponi debent; factâ avulfione empla-ftri, tegitur caput vel unguento fancti Ludovici in Nofocomiis cogniti, vel foliis betæ butyro oblitis, quod iteratur per aliquot dies, ufquequo inflam-matio vel irritatio compefcantur.

Sedatâ omnino inflammatione eluitur caput urinâ calidâ vel decocto braf-ficæ rubræ, aut fumariæ, radicum lapathi, enulæ campanæ, imò è lixivio cinerum leviori, & dein ulcera curantur quotidiè appofitis plumaceolis, di-geftivo unguento onuftis, deinceps verò folo balfamo Arcæi; pars capillitii quæ coloris eft rofei fanationis fpem proximam facit, at quæ albefcit vel ni-gricat diutiùs refiftit aut fanata revertitur.

Itaque hæc ultima loca tegenda funt unguentis acrioribus, ut balfamo vi-ridi vel fufco, quod ingreditur bafilicum & præcipitatum rubrum: fi quæ fint excrefcentiæ, ut in lupinâ, eæ forficibus funt refecandæ vel præcipitato rubro, imò lapide infernali funt erodendæ.

Cùm tinea cicatrice obducitur, cathartica identidem præfcribenda funt; in hac curatione tempeftas mitis eft eligenda, fæpè etenim vidi fupervenire tuffim, febrem ephemeram, & non raro anafarcam, quibus non ita facilè liberantur tineofi, dimiffo ad aliud tempus tineæ curandæ negotio.

6. *Tinea porriginofa* Aftruc. tom. 1. pag. 381. *Pityriafis* Pauli Æginetæ. *Furfurifca* Gilberti Angli. *Porrigo* multis. *Tinea furfuracea* Sennerti. *Teigne de fon ou farineufe*; 1e. *Rache farineufe*. L.

Eft ea cujus exulcerationes rimas quafdam altas tantummodò cudunt eaf-que ficcas & callofas, continuòque fcatent furfure albefcente copiofo, & in-ter pectinandum deciduo. Jufcula è colubris & lotio ex urina fucceffit *Zacuto*.

7. *Tinea cruftacea* Aftruc ibid. *Teigne crouteufe*; 2e. *Rache féche*. L.

Ea eft cujus ulcera cruftis cinereis nigricantibus vel lividis & fœdiffimis tecta funt.

8. *Tinea lupina* Aftrucii. *Teigne lupineufe ou écailleufe*, 3e. *Rache féche*. L.

Eſt ea ſicca tinea quæ gerit ulcera ſquamis & callis incraſſatis, lupinorum vel cicerum inſtar capitatis, marginata.

Tineoſi fœtent capite, ſæpè pediculis obſidentur, ſcalptu ſquamas avellunt & caput cruentant, vix dormiunt, macilenti, pallidi, tabidi evadunt, ephemerâ ſæpè tentantur; repreſſâ frigore tineâ potiſſimum pilis eradicatis incidunt plures in anaſarcam initio febre ſtipatam.

9. *Tinea ſyphilitica* Heiſteri Chirurg. part. 2. libr. 5. cap. 10; *Scabies venerea capitis; Rache vérolique.* C.

Ea ſpecies eſt cruſtacea, alba, farinoſa circa tempora & frontem, cum coronâ veneris, ſeu varorum ſerie in ambitu frontis, nec non cum herpete farinaceo aurium; atque ſi malum inveteratum ſit, cum tophis & gummatis infra cutem in diverſis capitis partibus.

In hac ſpecie non ſolùm requiruntur remedia ſyphilidi propria antequam topica adhibeantur; verùm inter ipſa topica prudens litus mercurialis ſæpe neceſſarius eſt.

ORDO SEXTUS.

ICTERITIÆ;

DEcolorationes Plateri; *Cachexiæ icteritiæ* Frid. Hoffmann.

Sunt morbi quorum præcipuum ſymptoma in conſtanti coloris nativi mutatione conſiſtit. *Icteritiæ* vulgò vocantur, & icteri flavi, albi, virides, nigri &c.

Theoria colorum primaria ſeu Newtoniana horum diverſitatem repetit à molecularum pollicis millioneſimarum craſſitie & denſitate, verùm à ſenſibus remotior ea eſt, quàm ut praxi medicæ poſſit applicari, adeoque ad humoris in cute prædominantis colorem tum nativum tum alteratum confugimus ut icteritiarum cauſas intelligamus: ex lymphaticorum & ſanguineorum vaſculorum proportione ſanâ pendet color roſeus cutis, fibrarum verò omninò exſanguium color eſt albus ut ſcleroticæ, quod inteſtinorum, muſculorumque conſtanti elutriatione comprobatur; ſi humor quem glandulæ ſebaceæ cutis effundunt exſiccetur, ſole torreatur aut pravâ ſanguinis craſi vitietur, color nativus immutatur & in luridum, liveſcentem, flavum, brunneum abit, quod in morbis hujuſce claſſis & potiſſimum hujus ordinis familiare eſt.

Rubeſcit cutis in phlegmaſiis, quia cum cruor ſolito majori vi impellatur in vaſa ultima, is lymphatica ſubit, cætera dilatat, unde proportio nativa colorum mutatur, ſeu ruber horumce vaſculorum color prædominium tenet. In hydropibus, ut anaſarcâ pallor occupat artus, ſeu albeſcit cutis, quia non eſt ſanguini vis ſufficiens ut ad minima uſque vaſcula cutis perveniat, hinc color albus nativus cutis & lymphæ prædominatur. In aurigine etiam

etiam languet vis trufiva cordis, fanguis ad cutanea vafa vix pertingit, aliundè verò lympha eft bilis colore perfufa, unde flavus vel luteus color eminet.

Pallor in omnibus ferè chronicis cachecticis obfervatur, quia robur facultatis vitalis in omnibus languet, unde cruor non fufficienti vi accedit ad vafcula cutis, ut ea fubire poffit; fed per paulò patentiores venas ad cor revertitur, quæ cùm venæ non fint pellucidæ adinftar minimarum, rubore fuo cutem non fuffundunt: quare verò tam facilè venas majufculas cruor fubeat, non ita verò minimas? ratio eft quia affrictus quos fluida patiuntur in tubulis funt reciprocè ut eorum diametri, & quod globulorum cruoris diameter eft major diametro globulorum lymphæ atque fuæ divifioni hi globuli refiftunt aliquantulum; unde patet quod vis quæ fufficit ad trudendum globulum cruoris indivifum per vas majus, infufficiens fit ad illum trudendum per vas multò minus, eumque in minores globulos dividendum: hæc theoria firmatur experimentis hydrodynamicis, quibus conftat quantitatem fluidorum quæ ex eâdem altitudine delabens tranfit per vafa capillaria diverfæ diametri effe in ratione triplicatâ diametrorum; quod certè non accidit nifi ubi vafa funt capillaria; cùm itaque ab eâdem vi trudente quantitas adeò exigua fubeat vafa capillaria minima; evidens eft multò majorem effe minimorum quàm majufculorum vaforum refiftentiam ab affrictu oriundam.

Ex his patet cur vel languente vi vitali palleat illicò facies ut in terrore, metu, fyncope; cur etiam crefcente anguftiâ capillarium, ut à frigore, cutis illicò palleat; cur demùm in chronicis cachecticis pallor fit fymptoma familiariffimum.

Eft & aliud fymptoma chlorofi, aurigini inveteratæ, omnibus hydropibus tum partialibus tum univerfalibus familiare, quod leucophlegmatiam *Platerus*, nos verò phlegmatiam nominavimus, fcilicet in his omnibus morbis, fi inveterafcant, extrema ima tument œdematosè, id eft cum mollitie; fi verò fubitò fiat tumor, ut in anafarcâ fubitaneâ, tumor eft quidem albus, fed fimul firmus; horum verò phænomenorum theoria vulgaris falfa mihi videtur. Ut rationem eorum intelligamus obfervandum eft arterias non folùm tenuioribus, fed laxioribus parietibus effe præditas quâ proportione à corde recedunt, feu in capillares tubos tùm fanguiferos, tùm lymphaticos dividuntur; vis autem fluidorum adverfus arteriolarum parietes, feu preffio lateralis continuò fimul decrefcit magis ac magis; ita ut quæ in aortæ trunco erat maxima & feptem pedum altitudini æqualis, in venulis fit minima & faltem duodecies minor; fanguis ergo & lympha intra minima vafcula minimè premit parietes fuorum vaforum, liberrimèque verfus majores venas progreditur: verùm fi quædam pars omnium ramorum ejufdem arteriæ obftruatur, quod in hac claffe vulgò accidit, tunc preffio lateralis fanguinis in fua vafa augetur, quia hærens fanguis experitur preffionem fubfequentis columnæ, quod non accidit quando uniformi cum fubfequenti paffu progreditur; hinc itaque fit ut à retro cumuletur, & fi omnes ferè rami obftructi fint, tunc preffio lateralis in illis vafis non minor eft quàm in trunco ipfomet

fomet arteriæ. Cùm itaque illa vafa capillaria fint tenuiora, vel laxiora trunco arteriofo, premanturque tamen non minùs quàm ipfe truncus à fluido contento, illa mirè diduci & intumefcere neceffum eft, cùm intumefcentia vafis fit proportionalis preffioni laterali, quam intùs patitur, & ejus extenfilitati feu tenuitati & laxitati parietum.

Ex his intelligitur hærente quomodocumque fluido in minimis vafis, illud majori vi preffurum effe vaforum fuorum parietes, quantò majorem à fubfequente fanguine experitur preffionem, & quantò minus ab hac preffione id in venas promovetur.

Hinc etiam patet cur lympha, in cellulofi textus cavitatibus hærens, illum textum diftendat, ita ut in anafarcâ fubitò factâ tumor cutis fit albus fimul & firmus, quippe firmitas textus cellulofi à cute coërciti refpondet preffioni majori quam lympha illic congefta experitur à retrofequenti fluido; cùm verò fucceffu temporis ipfius cutis textus flaccidus evafit per moram lymphæ ferum fuum dimittentis, tunc expanfio textûs cellularis non coërcetur, & elafticitate cutis deperditâ tumor eft mollis & verè œdematofus.

Quorfum verò partes infimæ magis turgefcant, ut pedes vefpere & facies mane? vulgò putant Medici hoc pendere ex preffione quam venæ ab aquis in abdomine effufis experiuntur, unde fit, aiunt, ut nec fanguis nec lympha poffint ex extremis reverti ad cor eâdem quantitate quâ ad extrema devenerant. Verùm ubi nullus eft afcites, ut in chlorofi, idem accidit & alia de caufâ deducendum eft; cùm viget vis vitalis cordis, vis gravitatis lymphæ vix ulla eft, fi cum vi trufivâ cordis conferatur, adeoque vis vitalis lympham & cruorem expeditè circumducit; verùm fi vis vitalis multùm decrefcat, ut in longis morbis, fero fimul abundante in fanguine, tunc vis gravitatis lymphæ non evanefcit ad vim cordis collata, quippe refpectivè ad ftatum fanum major evadit, & tunc temporis ea regit fluida in quibus vis trufiva cordis imminuta eft, inde itaque fit ut lympha in partes imas & decliviores abundantiùs feratur quàm ut per vim cordis reduci queat ad fuperiora; lympha itaque per noctem defluit in partes decliviores, ut in manus, lumbos, faciem & poft ftationem diurnam pedes & tibias diftendit.

Textus autem cellularis ubique corporis obvius viam præbet huic lymphæ ferofæ, quæ fibras fucceffivè emollit, unde debilitas major, anorexia, aliaque mala ferè infanabilia, quibus chronici morbi terminantur.

XXXII. Aurigo; *Ileus icterodes* Hippocratis de inteftin. affect. pag. 556 Foefii; *Icterus flavus*; *Icterus viridis*; *Morbus arquatus flavus*; *Morbus regius*; *Icteritia flava*; Anglis *Jaundice*; Occitanis *Eftouriffes*; Gallicè *Jauniffe*.

Eft fcleroticæ primùm, deinceps verò totius cutis, color flavus, aut ejus viroris, quem Gallicè *feuille morte* appellant.

Unde differt à melasictero, cujus color eft fuliginofus, atrolividus, aut ex

ex viridi nigricans, ac partim verè ater; dicitur aurigo à colore aureo. In chlorofi cachexiâ dictâ fœdus, obfcurè luteus eft fæpè cutis color, *bazanée*, fed fclerotica albiffima remanet, unde ab aurigine difcrepat.

Auriginis fymptomata funt color luteus in albo oculorum, in temporibus, collo, dein in toto corpore, imò in ipfius carnibus & offibus; fi inveterata fit, urina crocea, feces grifeæ, alvus tarda, pigritia, animi languor, vifus obfcurus, ac rarò omnium objectorum apparens flavedo, tefte *Hoffmanno*, pruritus & ariditas cutis; fæpiùs præceffere hepatalgia, flatulentia, & in cadavere quandoque obices effufioni & excretioni bilis oppofiti, ac calculi cyftici reperiuntur.

Hujus morbi fpecies aliæ chronicæ, aliæ acutæ; dantur aurigines aliis morbis fupervenientes, feu criticæ, fæpè fugaces, fymptomaticæ Neotericis dictæ, aliæ conftantes primordiales, feu verè morbofæ protopathicæ.

Principium auriginis eft obftructio vaforum biliariorum, & bilis refluxus in fanguinem; ille verò refluxus fluidi adhucdum tenuis, feu liquidioris minimè repugnat legibus circulationis quæ à legibus motûs non differunt juxta quas bilis debet eò deferri, ubi minor eft refiftentia, fi undequaque prematur; minorem quandoque effe refiftentiam in refluxu, quàm in influxu, dùm vafa fecretoria obftruuntur, & hepar membranâ fpafmodicè contractâ premitur, facilè intelligimus. Hunc motum retrogradum in ultimis vafis, quo cruor & lympha ex venulis in arterias repellitur, obfervavi fæpiùs ope microfcopii in mefenterio vivorum animalium; an verò humor flavus, non biliofus, feu in hepate minimè elaboratus gigni poffit in fanguine dubitant plurimi, licet fimilis in aurium cerumine, & in ftatu morbofo in cryptis palpebrarum, in linguâ, femine, pure, aliifque humoribus obfervetur citra ullius bilis indicium; omnia ferè ecchymomata antequam refolvantur è lividis flava evadunt, nec quifquam in his bilem incufare voluerit.

Hujus generis plures funt fpecies quæ propriam medelam expoftulant; multiplex adeò malum, ait *Mead*, multiplicem curationem expoftulat. Sic juxta ipfum datur aurigo frigida nobis dicta, in quâ feces funt albæ, alvus conftipata, & metus eft ne æger in phlegmatiam delabatur; huic competunt calida aperientia, faponacea & rhabarbarina, thermæ, &c. In fpecie verò nobis calidâ dictâ feces funt liquidæ, biliofæ, acres, metus eft ne æger in tabem abeat; & diluentia, ferum lactis, fedantia, acidulæ, quandoque lac ipfum, conveniunt.

1. *Aurigo febrilis* Sydenham cap. 1. fect. 5. A.

Eft ea non quæ hepatitidi, nec quæ intermittenti, fed quæ febri continuæ, & fæpiùs tritæophyæ, feu febri biliofæ fupervenit, five criticè, five, ut aiunt, fymptomaticè.

Ea autem cognofcitur ex eo quod primis tribus diebus non accidat, fed fubfequentibus; fi à quarto ad feptimum, mali eft ominis, feu fymptomatica habetur; fi verò feptimo, nono, undecimo, aut decimo quarto, falubris eft, feu critica.

Cognofcitur etiam ex eo quod in illâ nec alvus fit adftricta, nec feces grifeæ, ut in aliis, fed biliofæ; nulla proinde incufari poteft ductuum biliferorum obftructio, aut conftrictio, fed bilis copia, & activitas major.

In hac fpecie alternatim præfcribenda cathartica & levia aperientia hepatica dicta, inter quæ laudantur decoctum radicum fragariæ cum paffulis, larga apozemata ex cichorio, endiviâ, taraxaco, agrimoniâ, anferinâ, additis fi lubet floribus hyperici, calendulæ, croco, cremore tartari, aut tartaro vitriolato.

In aurigine falubri quæ fub declinationem morbi accidit, ægrum lecto detineri ut faciliùs perfpiret, fuadet tantùm *Sydenhamus.*

Auriginem quæ ante feptimum diem in acutis contingit, minimè perniciofam effe teftatur *Averrhoes lib. 4. Colliget. cap. 43*: Confirmat ipfe *Hollerius*, & conftat ex *Epidem. ipfius Hippocratis*, modò tamen fuperveniat hæmorrhagia, vel fudor, &c. *Vide* de his *Schenckium lib. 3.*

2. *Aurigo accidentalis*, *Jauniffe critique & fymptomatique.* D.

Ea eft quæ morbis acutis fupervenit, & fugax eft; accidit intermittentibus ope kinkinæ fuppreffis, obfervante *Ramazzino.* Talem vidi in tertianâ caroticâ dictâ, quæ feptimâ die fuperveniens critica & falutaris fuit, ac præfcripto cathartico intra triduum evanuit.

Quæ verò hepatitidi conjungitur fingularem meretur attentionem, & pyrexiâ acutâ ftipatur, de quâ alibi; accidentali annumeranda eft quæ à gravi iracundiâ pronafcitur, de quâ legatur *Frid. Hoffmannus*; item & quæ à commotione factâ per catharticum, aut emeticum, ob ftricturam fpafmodicam ductus choledochi, quæque facile & cito medicamentis debellatur.

Gravidas fub geftationis finem aurigo quandoque invadit, quæ tempeftivâ fanguinis miffione facilè fupprimitur.

Eò etiam referri debet aurigo quæ in febribus, citra hepatitidem fupervenit, de quâ *Hippocrates*, *lib. 4. aphor. 64.* » Quibufcumque per febres die feptimo, aut nono, aut undecimo, aut decimo quarto, » aurigo incidit, bonum & falutare eft, nifi dextrum hypochondrium ob» duruerit.

Illæ omnes aurigines accidentales lenibus catharticis tolluntur, urinæ croceæ fluxu copiofo excitato, & fine notabili hepatis obftructione producuntur.

Aurigo critica in pleuritide biliofâ feptimo accedens die. *Forefti obferv. 35 libr. 16.*

3. *Aurigo Indica* Bontii lib. II cap. 8; Mead. monita pag. 163; Couzier Journ. de Med. Decemb. 1757. C.

In Mafcarinâ Infulâ incolæ procerâ & decenti ftaturâ gaudent, fed omnes colore luteo, vel aurigine habituali afficiuntur, & quovis morbo perierint, femper vitiofus reperitur hepatis ftatus. Calor excedens, immodicus vini facchari, aut vini, mellis, ac caffé ufus eft-ne incufandus? Hybridæ apud *Martinicanos*, vulgò *les Metifs*, utcumque benè fe habeant, quoniam Indi vel Indæ proles funt, quorum color eft obfcurè luteus,

teus, flavos habent oculos. *Labat Voyag. d'Ameriq.* *Mexicani* colore leonino, vel obſcurè flavo donantur. In Inſulâ *Lophao*, juxta Inſulam Timor, color faciei eſt aurichalceus, ſeu cupri lutei, capilli nigri, effuſi. In novâ *Guineâ* color cutis eſt brunneo-flavus, ſtatura gigantæa, vigor, agilitas magna; nudi ſunt niſi quod folium genitalia tegit; mulieribus mammæ ad umbilicum deſcendunt, coitus coram cœtu celebratur, nullum cultum ſervant. Apud *Molucanos* viri colorem pomi cydonii, ſed paulò obſcuriorem habent, oculos magnos, ſupercilia longa, capillos diffuſos; mulieres verò ſunt albæ. *Maldivenſes* colorem olivaceum, cutem piloſam, corpus nudum habent, excepto cingulo *pagne* dicto; ſed plures mulieres albæ ſunt. *Siamenſes* habent faciem rhombæam, oculos parvos, conjunctivam luteam, labia craſſa pallido colore tincta, dentes nigros ob bethel quod continuò maſticant, faciem brunneam rubro diſtinctam, naſum brevem, aures longas, pendulas. Magnates pedes & tibias cæruleo tingunt.

4. *Aurigo à venenis* Ettmulleri; *Cachexia icterica* Tom. I. p. 263. Marcell. Donati Hiſt. Medic. mirab. lib. I. cap. 7: *à fungis*, vide Choleram: *ex araneorum morſu* Joel Prax. de venen. p. 126: *ex viperæ morſu*, Zacuti Luſitan. Lib. V. Med. Princip. hiſtor. 29; Chiracius vipera demorſus hanc auriginem paſſus eſt, Haller Com. in Boerhaave Inſt. Med. p. 797: *à thetide leporina*, Matthiol. de lepore marino: *à morſu canis rabidi*, Bartholini Cent. III hiſt. 4; *à morſu ſciuri* Ephemer. Nat. Curioſ. Dec. II. Ann. IX. Obſ. 188. A.

Pathemata animi hos morſus comitantia aurigini excitandæ apta eſſe ſuadent obſervationes auriginis à meris pathematis excitatæ, ut ab *irâ River. centur. 2. obſerv. 9*; à *triſtitiâ*, nuncio gravi, *Helmont. ſextupl. digeſt. Act. Med. Hafniæ vol. 3*; Idem ferè teſtantur curationes auriginis quæ à pathematis ſuam tantùm energiam habent; ut curata aurigo à pediculis vivis aſſumptis *Ephem. Cur. Dec.* 2. urinâ in acervum formicarum emiſſâ, applicato lucio piſce ad ſcrobiculum cordis, aliæque curæ ſympatheticæ in *Ephem. Nat.* legendæ.

Auriginem à morſu viperæ oriundam *Mead* tribuit ſpaſmodicæ conſtrictioni cyſtidis felleæ, & canalis choledochi; in illo caſu demulcenda bilis acrimonia, & convulſivi motus anodynis, narcoticis ſedandi. Vide *Mead mechanica acceunt of poiſons, eſſai 1. ejuſque monita pag. 159.*

Galenus obſervavit Imperatoris ſervum qui viperas venari ſolebat ab hoc animali demorſum, viridi, porraceo colore totum corpus perfuſum habuiſſe. *Galenus de locis affectis lib. 5. cap. 8.*

Lanzoni (*Act. Phyſic. obſ. 96.*) obſervavit hominem in manu dextrâ à fele demorſum, inſigni dolore & tumore manûs correptum fuiſſe, quibus aurigo ſucceſſit quæ per quadraginta dies duravit; & in altero quem canis momorderat, eumdem morbum pertinacem obſervavit *Ill. van-Swieten, aph. 916.*

5. *Aurigo plethorica*; *A graviditate* van-Swieten in aphor. 950; *Icterus à*

 plethor

plethorâ Frid. Hoffmanni de cachexiâ ictericâ obſ. 3; *A menſium ſuppreſſione* Ephem. Nat. Cur. Dec. 1. ann. 4. L.

Inter principia auriginis primarium eſt plethora, ſeu major ſanguinis & humorum, quam natura fert, copia; cùm enim circulatio ſanguinis per hepar ſit tardior quàm in aliis partibus, quippè cùm ſit in venâ portâ jam retardatus, eum à mole nimiâ ſanguinis cordi reſiſtentiam offerenti ulteriùs in hepate retardari, & ipſum ſanguinem inſpiſſari neceſſum eſt, unde ſupprimitur bilis excretio.

Inter plethoræ principia non ſolùm vita deſes, victus opiparus, ſed & ſuppreſſio evacuationum ſolitarum, ut catameniorum, & graviditas etiam accenſeri debent; hæc verò ſpecies phlebotomiis diluentibus, diætæque ſeveriori, ac exercitio cedere conſuevit.

6. *Aurigo ab obſtructione* Boneti Sepulchret. obſ. 1, 4, 11, 13, 15, 30 appendic. 6. Foreſti obſerv. 20; Amat. Centur. 4 obſerv. 83. C.

Ea eſt in quâ ſenſibilis eſt hepatis obſtructio, renitentia vel durities ſine tamen calculis cyſticis, ſine febre, quæque à bilis craſſitie, ſpiſſitudine cenſetur pendere: hæc nauſeam & gaſtrodyniam inducit. Si lobus anticus hepatis, & juxta Veteres, ſi pars hepatis concava afficiatur, ea hepatalgiâ apyretâ ſtipatur. Nauſea autem vel eſt à diſtractione ventriculi ſympathicâ, vel à cacochyliâ bilioſâ eum onerante.

In primo caſu emetica minimè conveniunt, ſed phlebotomia, quam dolor hepatis indicat, videtur præmittenda, dein lenia cathartica & aperientia ſunt præſcribenda. Si verò nullus ſit dolor hepatis, ne quidem à preſſione hypochondrii, & tamen ſint nauſeæ, præceſſerit error in victu, indicantur emetica ſed lenia; nam à fortibus non raro hepar inflammatur, & ſi ſint calculi in cyſtide felleâ, illi ab emetico incuneati poſſent dolores atroces, ſeu hepatalgiam calculoſam & periculoſam inferre.

Illa aurigo poſſet ſubdividi in calidam & frigidam. *Calida* eſt quæ à calidis medicaminibus exaſperatur ob ſiccitatem & acrimoniam humorum, tenſionem & erethiſmum ſolidorum, bilis calorem & acredinem. In hac conveniunt juſcula diluentia cum pullo, plantis cichoraceis, ut cichorio, endiviâ, taraxaco, ſerum lactis leviter chalybeatum, aſellis onuſtum, cum ſucco ſyſimbrii, cichorii, &c, aquæ acidulæ.

Verùm in aurigine *frigidâ* in quâ nullus dolor hepatis, temperamentum pituitoſum, pulſus mollis & tardus, poſſunt adhiberi ptiſanæ, juſcula, aliaque medicamina fortiora, bili ſpiſſæ reſolvendæ aptiora, quò ſpectant ballotes & marrubii albi verticilli in juſculo, radices bruſci, aſparagi, martialia, aquæ thermales, ſapo etiam ad plures drachmas deglutitus.

7. *Aurigo purulenta* Boneti Sepulchr. obſ. 22, 23, 25; Foreſti obſerv. 10 lib. 19; Van-Swieten in aphor. 934. C.

Ea eſt ſpecies quæ ab hepate ſuppurato, ulceroſo apoſtemate, vel vomicâ affecto dependet, quam in Indiis Orientalibus familiarem memo-

rat

rat *Bontius*, *lib.* 11. *cap.* 8; de quâ ſpeciatim agit Ill. Mead *in Mo˜nitis pag.* 163.

Præcedunt ſigna hepatitidis non reſolutæ, adeoque pyrexia acuta, dolor hypochondrii dextri cum tenſione; ventriculi dolor, nauſea, &c: ſuccedit hectica, macies; morbus chronicus eſt, & ſæpè lethalis; ab ulcere totum jecur quandoque abſumitur. Inveni in hoc caſu hepar excavatum & farctum, maſſâ flaveſcente craſſâ, ovis intritis ſimili; nulla ſalutis ſpes eſt, niſi abſceſſus extrorſum vergens aperiatur, & inde pus foras emittatur, quæ operatio aliquoties ſucceſſit. *Vide Hepatalgiam apoſtematoſam. Celſum*, *libr.* 4. *cap.* 8.

8. *Aurigo febricoſa*, ſeu à febri intermittente Ettmuller. pag. 264; *Icterus periodicus* Frid. Hoffmann. obſ. 5.

Eſt illa ſpecies quæ per periodos recurrit cum febri intermittenti. Fœmina quadragenaria per annum laborabat hac ſpecie, quæ quolibet die ſolis cum paroxyſmo febris, ſcilicet frigore, rigore, dein calore & vomituritione revertebatur; aurigo per biduum durabat, & ſingulis hebdomadis revertebatur; eam verò à veneno febris intermittentis erraticæ 2æ. *Claſſ.* 2. *pag.* 335. oriri exiſtimo.

Aurigo quartanæ ſuccedens eſt omnium frequentiſſima. De aurigine quartanam ſuppreſſam ſubſequente vide *Junckerum de ictero*, *cautelâ* 19.

Aurigo intermittentibus autumnalibus ſæpe ſuccedit & à longo uſu kinkinæ etiam pendere videtur, obſervante *Ill. van-Swieten des Malad. des armées pag.* 100 *&* 106: oculi ſcilicet flaveſcunt, gaſtrodynia urget, urinæ luteæ, vomitio à paſtu, hypochondria indurantur, dolent: tunc abſtinendum à kinkina, & adhibendum oxymel ſcilliticum, cujus ſcilicet uncias duas cum ſalis polychreſti drachmis duabus, tartari vitriolati drachma una, aquæ communis unciis octo, ſpiritûs menthæ uncia ſemiſſe, miſce; hujus mixturæ cochlearia quatuor tertiâ quaque horâ bibat æger, ſuperbibendo decoctum radicum recentium graminis, & taraxaci cum toto in ſero lactis addito mellis pauxillo, ut ut febris inde reverti conſueverit; ſumat etiam æger ſaponis Veneti drachmam ſemiſſem ſerò & mane.

9. *Aurigo calculoſa* Boneti Sepulchret. obſ. 8, 9, 22, 23, 25, &c. *Icterus à colicâ convulſivâ* Mead Monita, pag. 159. *Icterus à ſpaſmis* Frid. Hoffmanni §. 1. *à colicâ bilioſâ ſpaſmodicâ*, id. obſ. 1. *à colica bilioſa* de Meyſerey n. 419. C.

Eſt meo quidem judicio illa ſpecies quam calculi cyſtici excitant, dùm natura eos interdum intra canalem choledochum trudere conatur; ſi enim ab his conatibus abſtineat natura, nullus nec dolor, nec aurigo ſupervenit. Secto cadavere Conſiliarii D. Maurin invenimus centenos calculos piſiformes in cyſtide felleâ, qui nec auriginem, nec dolorem ullum un quam creaverant; is autem abierat dyſuriâ calculoſâ; verùm dolorum ſpaſmodicorum, qui in hepatalgiâ calculoſâ vigent, atrocitas, pertinacia

& periodicus recurſus cum aurigine, hunc morbum declarant; dolores illi in ſcrobiculo cordis verſus hepar vehementes ſunt, ſimulque ad muſculos thoracis extenduntur; illi utplurimùm excruciant paucis à paſtu horis, cùm bilem ad duodenum mitti opus eſt. Hujus curationem vide in hepatalgiâ calculoſâ.

Frid. Hoffmannus & *Mead* exiſtimant ſine calculis etiam à colicâ flatulentâ, convulſivâ, ab irâ, à viperæ morſu, validam & ſubitaneam fieri conſtrictionem ſpaſmodicam ductuum biliferorum; unde refluxus bilis in ſanguinem, atque in hac ſpecie phlebotomias, anodyna & diluentia conveni-re putant.

10. *Aurigo typhodes* Lining. Journ. de Medec. May 1758. pag. 408; vide Typhum icterodem Claſſ. 2.

Morbus eſt in Carolinâ meridionali, aliiſque Americæ plagis endemius, cujus primum ſtadium occupat ephemera trium circiter dierum, ſecundum ſtadium, tertiumque exerit auriginem cum febre malignâ conjunctam maximè lethiferam.

11. *Aurigo hepatitica* Boerhaave de hepatitide aphor. 914; Fernelii Pathol. A.

Eſt illa ſpecies quæ cum febre acutâ noctu exacerbante, dolore, tumore, vel tenſione in hypochondrio dextro, ſæpè tuſſi, dolore ſcrobiculi cordis, aliquali dyſpnœâ, &c, accidit; illius ſpecies plures numerat Boerhaave quæ tantùm ſunt varietates. Maximè diſcrepat ab aurigine illâ quæ vel quartâ circiter die vel poſt ſeptimanam ſupervenit tritæophyæ ardenti ſeu febribus biliofis, quæque à nobis inter fugaces accenſetur: ſed quidquid contrarium ſuadeat *Boerhaave*, rariſſima eſt, ut notat *Fernelius*, & è decem hepatitidibus vix una aurigine ſtipatur.

Curatio eadem eſt ac hepatitidis, ſeu exigit phlebotomias repetitas, potum diluentem leviter reſolventem & lenes catharſes, ſi verò ſanatâ hepatitide ſuperſit aut ſubſequatur aurigo, alia omninò ſpecies eſt.

12. *Aurigo Neophytorum* Juncker de ictero; Van-Swieten aphor. 950; Ettmuller Valetudinar. infantil. pag. 113. L.

In recens natis infantibus facilè curabilis aurigo accidit; ob meconium inteſtina infarciens, impeditur bilis effluxus in duodenum, unde aurigo; quandoque etiam in lactentibus coloſtrum caſeoſum eundem effectum inducit. Saponis Veneti ſcrupulus in aquæ unciis tribus dilutus, addendo unciam ſyrupi cichorii cum rheo, ſi cochleatim detur ſæpiùs de die, ſolvit hæc concreta, abſtergit blanda inteſtini viſcera, & ſimul hanc ſaburram per alvum expellit, aut leni cathartico ſaburra illa cum bile evacuatur.

13. *Aurigo hyſterica* Sydenhami de colicâ hyſterica, cap. 3 ſect. 4. *A colicâ hyſtericâ* Sydenhami, Raulin des maladies vaporeuſes pag. 17.

Illa ſpecies paroxyſmo gaſtrodyniæ hyſtericæ non raro ſupervenit, ſed intra paucos dies ſponte evaneſcit; idem accidit in colicâ hypochondriacâ; ſi verò moras nectat, adhibeatur apozema ſequens.

Recipe

Recipe *radicum rubiæ, curcumæ, ana unciam unam; chelidonii majoris cum toto & summitatum absinthii ana manipul. unum; coque in æqualibus partibus vini rhenani & aquæ fontanæ ad libram unam, in colaturâ dissolve syrupi de quinque racidibus uncias duas; fiat apozema de quo capiat libram semissem calidè manè & serò usquequo convaluerit.*

Juxta *ill. Raulin*, illa species non nisi hystericis longo morbo debilitatis, hysteralgias aut ileum hystericum passis, accidit cum summâ animi, & corporis prostratione; num à ductûs choledochi spasmodicâ constrictione ut putat *Frid. Hoffman*? Exemplum processûs curatorii in aurigine ab obstructione: Initium ducat phlebotomia, deinceps semiuncia vini emetici cum olei amygdalarum unciâ unâ aut alterâ, succedat per multos dies potus copiosus ex decocto radicum fragariæ, acetosæ, althææ, glycyrrhizzæ: incoquendus in quovis jusculo manipulus endiviæ, cichorii, alsines, chærophylli, acetosæ, betæ; in alterutro ex his jusculis adde cremoris tartari drachmam unam, nitri grana xv: vespere clysma laxans, & postea purgandum cum salis Epsoniensis & syrupi de rosis pallidis ana unciâ unâ, vel cum folliculis sennæ & tamarindis; si resistat morbus, ad aquas acidulas ferrugineas devenias: in temperamentis frigidis, pituitosis, maximè si quartana contumax præcesserit, quod frequenter accidit, aquæ thermales per triduum propinandæ, juscula in quibus verticillus marrubii albi aut etiam ballotes incoctus sit specifica censentur observante *D. Baux Medico Nemaus. percelebri*; elixirium vitrioli, terra foliata tartari ab aliis laudantur. In aurigine epidemicâ quæ Genuæ vigebat in exercitu Hispanico *Comes Ponticelli Archiater* absumi jussit totum qui fuit in urbe saponem, ipsum etiam quo facies à barbitonsoribus delinitur, & sic sanata est illa epidemia; vulgò nimis indulgetur emeticis, catharticis acribus, & aperientibus calidis, ubi diluentia sufficiunt.

Sydenhamus in aurigine vulgari præscribit catharticum quarto quoque die repetendum, & diebus intermediis electuarium ex conservâ absinthii, corticis aurantiorum, angelicæ conditæ, nucis moschatæ conditæ, pulveris ari & chalybis, extracto gentianæ, cremore tartari & croco cum aquis mineralibus. Prosunt & pilulæ Ruffi ad grana xxx, quæ aloes partes quatuor, myrrhæ duas, croci unam recipiunt.

14. *Aurigo rachialgica*, Cl. Bonté Journ. de Med. Nov. 1761, Janv. 1764 p. 41; De Meyserey n. 419. C.

Est symptoma rachialgiæ vegetalis, nec non febricosæ & saturninæ: fugax est, & curatur apozematis ex plantis hepaticis, deinceps acidulis, aut sero lactis succo fumariæ alterato.

XXXIII. Melasicterus; *Melas icteros* Græcis recentioribus, *Melanchlorus* Fernelii Pathol. *Icteritia nigra & viridis*, Foresti obs. 23 lib. XIII; *Icterus niger* Auctorum. *Ictere noir.*

Est morbus ut plurimum diuturnus, àpyretus, qui cutem ferè universam colore

colore nigro, vel diffufo vel guttato & maculofo deturpat.

In melanchloro, ait *Fernelius*, coloris flos pro vivido obfcurus primùm, deinde fublividus & fubniger, nulla evidenti occafione apparet; corpus quidem minus quàm in aurigine ingravefcit, mens tamen magis imaginibus perturbatur, quæ metûs & mœftitiæ plenæ funt; nec dejectio, nec urina de nativo ftatu manifeftè decedit.

1. *Melasicterus diverficolor.* Ephem. Nat. Cur. cent. 5. obf. 41. pag. 61. C.

Vifa eft aurigo totâ facie ad guttur *viridi*, dextrâ corporis parte *atrâ*, finiftrâ verò *flavâ*, urina verò modò atra, modò viridis excernebatur.

Auriginem totam viridem vide in chlorofi.

Auriginem dimidii corporis cum hemiplegiâ, *Ephem. Nat. Cur. centur. 3 & 4 obferv. 64.*

2. *Melasicterus à veneno*, Marcell. Donat. lib. 1 cap. 9.

A fcorpionis ictu oritur, & totum corpus maculis nigris confpergitur, quod de fcorpiis regionum calidarum valet; de Bononienfi ægro agit *Donatus*. In noftris regionibus hæc infecta veneno carent, quidquid in contrarium afferat *ill. Maupertuis Mem. de l'Acad.*

3. *Melasicterus periodicus*; *livor totius corporis periodicè recurrens* Mangeti Biblioth. Med. pract. de cutis morbis pag. 844.

Accidit infanti unius anni benè valenti menfe Februario derepente, fine ullâ præcedente caufa, toto corpore facto livido, non aliter ac fi ftrangularetur, integrâ tamen mente, fine ullo fenfu doloris, nifi quod caput parum inclinarit ac fi fomnolentus effet, cùm antea infans ille eclampfiæ fuiffet obnoxius quoties nutrix menftrua experiebatur, præfcripfit *Raygerus* pulverem Marchionis cum fpeciebus de hyacintho & antimonio diaphoretico in aquâ cerafōrum nigrorum; livor ille evanuit, aft alternis diebus eadem horâ livor tertiâ, quartâ, quintâ vice redivit, minor tamen & fine ullo frigore, quod ultra horam perfeverabat, fed adhibitâ catharfi & iterato priori medicamine, æger fanatus eft. An eclampfiæ, an à tertianæ febris veneno?

4. *Melasicterus alphus* Collect. Academ. *tom. 3. pag. 332.* An *melas* Celfi lib. 5. cap. ultimo? *Morphæa nigra* Carol. Rayger. *Dartre noire.* C.

Cognofcitur ex maculis fubrotundis, nigris, planis, glabris nec prurientibus, nec dolorificis per totum corpus difperfis; hæ maculæ intra noctem accedunt. In duabus puellis has obfervavit *Raygerus*, atque eas pro fcorbuticis habuit, quas fpiritu cochleariæ in fyrupo fumariæ præfcripto, intusque fumendo facilè fugavit. Cur verò herpetem nigrum has vocat non intelligo. Hic affectus à morphæâ Arabum multifariam difcrepat, fugax enim eft, nec maculæ funt cute depreffiores, nec pilis albis obfitæ, eæque omnes aciculâ tufæ cruorem fundunt; differt verò extenfione macularum & colore à phænygmo punctato.

In

In hoc differt alphus niger à morphæa nigrâ feu albaras nigra Arabum, quod in hac vitiliginis fpecie fint excoriatio & fquamæ, quæ in alpho nigro non funt. *Sennert. de vitiligine lib. 5.*

5. *Melasicterus fcorbuticus*; *Icterus niger fcorbuticus* Boerhaave Conf. 16. *Blak-leg* Anglorum. C.

Vide arthritidem fcorbuticam, claff. VII. & catochum fcorbuticum, claff. IV.

Vel totum corpus nigrefcit, ut in cafu *Sennerti* feu *Eugaleni*, vel nigrefcunt tantùm tibiæ, eæque maculis lividis funt diftinctæ, unde nomen *Blak-leg*, quod idem fonat ac tibiæ nigræ.

Facies ad nigrum vergit, refidui corporis color intensè flavefcit aut nigricat; in fecibus nulla flavedo, urina faturate biliofa, anorexia comes, fanguini extracto crufta tenax, phlegmatico biliofa adhæret, his adduntur fcorbuti figna, ut maculæ lividæ amplæ in cruribus, excretio cruoris meri per anum fine diarrhoeâ, oris fpurcities, gingivæ molles. Definere folet hic morbus in afcitem fcorbuticum, & afcites tuffi ficcâ, dein hæmoptyfi leni, polydipfiâ, aliifque fymptomatis ftipata citò in mortem ducit, tumore abdominis fluctuofo & pedum œdemate præfertim afcitem denuntiantibus.

Curatio. Hic profunt cathartica feptimanatim repetita ex rheo & mannâ, fyrupo de cichorio, fi alvus libera fit; fortiora verò, fi refiftat; jufcula aperientia balneo mariæ parata, fi æger jam debilis fit, eaque ingrediuntur carnis vitulinæ talleolatim fectæ unc. xxiv, rhei, tartari vitriolati, aut falis mirabilis Glauberi, limaturæ ferri, ac pareiræ bravæ, ana drach. I; radicum cichorii, apii, lapathi acuti, ana, drach. III; foliorum cochleariæ, cichorii, ex omnibus manipul. II, aquæ cyathum I. fiat fecundùm artem jufculum quovis manè per xx. dies iterandum, interpofito cathartico.

6. *Melasicterus fpleneticus*, Boneti Sepulchret. obferv. 3. à Vefalio. *Icterus niger* Sennerti de morbis fplenis. C.

Eft ea fpecies quæ hypochondrii finiftri tenfione, tumore, dolore gravativo ftipatur, & quæ juxta omnes Veteres & non paucos neotericos cenfetur pendere à vitio lienis.

Zacutus refert etiam quemdam melasictero defunctum caruiffe liene, & inde deducit quare atra bilis in liene congeri folita, hujus defectu per corpus refperfa fuerit. *Zacuti prax. obf. 13 lib. 3.*

7. *Melasicterus hepaticus*; *Icterus niger à vitio hepatis* Manget. Biblioth. Medic. pract. pag. 1036, Plater. tract. 3 cap. 2 libr. 1; Boneti Sepulchr. obferv. 28. C.

Eft illa fpecies quæ incepit ab aurigine, & in quâ oculi adhucdum intensè flavi & quafi coloris fuliginofi funt, licet cutis nigredine inficiatur, urinæ fint coloris caffé. Talem defcribit *ill. Van-Swieten in aphor. 950.* quæ per duodecim annos duravit, pertinaci ufu fucci graminis, feri lactis verno tempore, æftivis menfibus aquis Spadanis, hyeme magna copiâ faponis veneti cum melle, tandem incepit folvi impacta hepati materies, &

& fecutus fuit alvi fluxus per integros fex menfes durans cum levamine omnium fymptomatum; evacuabatur autem materia argillacea, olidiffima, granulis afperis, parvis, calculofis undique refperfa, vires bono victu fuftinebantur, & fic perfectè fanata eft ægra.

Similem curavimus ægrum ill. Profefforem Juris D. Necker Genevenfem, qui toto corpore niger & vifu horrendus huc appulit; potiffima verò medicamina quibus intra duos menfes fanatus fuit, fuere jufcula in balneo mariæ parata ex vitulina carne, foliis cichorii, fyfimbrii cum rheo, croco martis, millepedibus, fale glauberiano, interpofitis fero lactis chalybeato & lenibus catharticis.

8. *Melasicterus Indicus.*

In Philippinis, qui vocantur *Bifayas*, incolæ nigri funt, aft colore magis atro ex cocco & mofcho tinguntur, ut mulieribus placeant.

Zeilanenfes nigri funt & deformes.

In Regno Loango Africæ homines nafcuntur albi, fed intra duos dies nigri evadunt, oculi grifei, capilli aurei, fi cominùs afpiciantur, cadaverofus eft color, & oculi immobiles, lufci; noctu & ad lumen lunæ clarè vident, interdiu obcœcantur; hos *Albinos* vocant Lufitani; *Negres blancs* Galli.

In Infulâ Hifpaniolâ Nigritæ fervi ex diverfis Africæ regionibus oriundi numerantur plurimi, illi omnes nigricant, aft qui vocantur *Bambaras* ruffefcunt, qui *Congos arada*, & *Senegalli* intenfiùs nigricant, fingulos tamen diftinguit intenfitas, gradus, vel nitor coloris; horum verò color minus nitidus, magis dilutus evadit ex febre, chlorofi, anafarcâ, & ex colore dilutiori ægritudines illæ facilè dignofcuntur; cicatrices à variolâ relictæ albefcunt, puftulæ verò durante inflammatione dilutius nigricant. Errant qui plegmones rubedinem ejus fymptomatis effentialibus adfcribunt.

In novâ Hollandiâ color eft nigerrimus, ut apud Guineenfes, os magnum, nafus refimus, labra craffa, oculi femper claufi ut arceant noxam culicum, nulli dentes in maxillâ fuperiore, viri imberbes ut feminæ, & facies omnibus deformis, præterea Ichthyophagi funt, nullis vegetabilibus vefcuntur. *Dampier Voyages* : vide *Aurigo* 3ª.

XXXIV. PHŒNIGMUS. *Ictere rouge.*

Eft morbus apyretus cutis rubedine diffusâ maculatâ virgatâ vel punctatâ notatus.

Differt itaque à purpurâ fcarlatinâ, rubeolâ, aliifque phlegmafiis exanthematicis, quòd nullâ febre ftipetur. A guttâ rofeâ, herpete, pernione, aliifque vitiis maculofis, quod magnam cutis partem obfideat.

1. *Phœnigmus petechialis*; *Purpura apyreta* Clariff. Cuffon differt. de purpurâ. L.

Eft exortus macularum purpurearum in univerfâ cute, qualis in purpurâ, fine pruritu, tumore, alioque fymptomate. Differt à pulicum morfu quòd in

in maculis phœnigmi non fit puncturæ veftigium, ut in pulicum, apum morfibus, quos delet cataplafma ex farina, aceto & oxymelite. Hunc affectum vidi aliquoties in pueris ob calorem æftivum enafci fine ullâ notabili functionum læfione, & potu refrigerante ac dein levi catharfi adhibitâ intra paucos dies, evanefcere. *Illuftr.* verò *Profeffor H. Haguenot* fimilem obfervavit in tribus mulieribus, quas quidem ille morbus defœdabat, fed aliunde nullatenus moleftabat, quique intra aliquot dies fpontè receffit. *Sachfius* obfervavit in feminâ maculas rofeas diffufas undequaque, quarum nonnullæ fanguinem plorabant, & in puero fimiles, fine fanguinis ftillicidio, ambæ antifcorbuticis cefferunt. Vide *Acta Phyf. Med. Nat. Cur.* 1757 *pag.* 386.

2. *Phœnigmus Indicus.*

In Infulis Philippinis Indi funt atrorubri, & ut pulchriores videantur plebeii, dentes colore nigro inficiunt; aft nobiliores matronæ eos laminâ aureâ obducunt, refiduum corpus colore nigro pingitur, & quò plures figuras in eo delineant, eò nobiliores & animofiores cenfentur, unde ab Hifpanis *pintados* feu picti nuncupantur.

Patagones, qui degunt circa Fretum Magellanicum, colorem cupri rubri nativum habent; idem eft color in Infulâ Nicobar juxta Sumatra. *Dampier.*

3. *Phœnigmus à vernice.* Duhalde hiftor. Sinæ pag. 317. A.

Apud Sinenfes qui ex arbore *Rhus vernix Linn.* dictâ vernicem Sinenfem extrahunt, fi ejus halitus excipiant, intra viginti quatuor horas colore rubro univerfali inficiuntur, quafi eryfipelaceo, accedit faciei deformitas, cutis afperitas leprofa; rimas agit cutis multis in locis, & multum inde ferum effluit; demùm cutis exficcata, fortè epidermis, delabitur, novaque fuccrefcit. An eryfipelas fit hic morbus ignoro.

Curantur cathartico hydragogo, balneis calidis in decocto foliorum abietis, corticum caftanearum cum nitro & bafellâ, hujus decocti etiam ftuphæ adhibentur, & bafellæ cinis rimis cutis infpergitur.

4. *Phœnigmus à venenis* illuftr. Hambergeri, de narcoticis differt. A.

Eft intenfa rubedo totius corporis diffufa vel continua quæ illicò fupervenit à venenis quibufdam narcoticis, & 1° quidem *ill. Hambergerus* aliique obfervarunt eos qui baccas atropæ belladonæ voraverant incidere in rubedinem purpuream totius corporis, citra calorem ac febrem, quæ rubedo affumpto emetico intra paucos dies evanefcit; hoc accidit filio janitoris Horti Regii Monfpelienfis, atque confirmat opinionem *ill. Hambergeri*, qui putat à narcoticis ita diffolvi cruorem ut facile fubeat vafa cutis lymphatica.

Idem morbus accidit *à Bias juxta Agatham* toti familiæ futoris, ab efu hepatis frixi pifcis, qui vulgò Cattus marinus, Ichthyologis *fqualus canicula* dicitur; quatuor diverfæ ætatis affumpto hoc hepate caro correpti per biduum triduumve jacuere, & rubore purpureo intenfiffimo perfufi fuere, ex quo profundo fopore excitati pruritum perfentiebant, & epidermis totius corporis, ne exceptis pedibus manibufque, in magnas, amplafque membranas à corpore feparata abiit. Agatham accerfitus paulò poft, hos qua-

tuor accersivi, examinavi, & ipse ex mariti pede & ex uxoris manibus detraxi chirothecas cutaneas, quas servo; qui verò plus hujus escæ voraverant, diutiùs dormierunt quàm qui minus; puella non in toto corpore desquamata abscessum in crure passa est.

5. *Phœnigmus plethoricus*. B.

Plethora *Ill. Linnæi*, quæ pendet à boni humoris abundantia, si tanquam morbus spectetur, habet pro potissimo symptomate rubedinem corporis & potissimum faciei, cum dyspnœa & pigritia, seu inertia ad agendum: sed nobis plethora pro diversorum morborum principio, non pro morbo habetur, quia nullo symptomate constanti stipatur.

XXXV. CHLOROSIS, Sennerti qui falsò nomen Hippocrati tribuit; *Chlorosma* Hippocratis VI Epidem. obscuro significatu; *Ilischis* Avicennæ; *Febris alba* & *Virginum obstructiones* Mercati; *Cachexia* Plateri de Discoloratione; *Morbus virgineus* & *Febris alba* Rod. à Castro Lib. II cap. 5; Sennerti Lib. IV Sect. 3 cap. 2; *Fœdi colores* Ballonii de morbis virginum; *Febris amatoria* Langii; *Icteritia alba*, vel *Icterus albus* Ettmulleri. Gallicè *Chlorosis*; *pâles couleurs*.

Chlorosis est morbus cujus præcipuum symptoma est pallor faciei cum astheniâ habituali.

Plures species hisce duobus symptomatis addunt quamdam vesaniam singularem, ut picam, malaciam, polydipsiam, melancholiam, panophobiam &c, quæ vulgò chloroses propriè dicuntur: aliæ verò nullâ vesaniâ stipantur, & pallores vulgò dicuntur; sed non dantur inter has limites quibus accuratè distingui queant; sunt qui *cachexiæ* nomine ultimum chloroseos gradum designant, verùm phlegmatiam aut anasarcam hoc nomine intelligunt; & cachexia, ut patet ex *Gorræi* definitione, pro omnibus hujusce classis ordinibus designandis passim adhibita videtur apud Veteres.

Color pallidus pendet ex eo quod lympha in vasis cutaneis prædominetur, ita ut cruoris color præ illâ evanescat, vel ex eo quod epidermis opacior radios rubros cruoris subtus repentis non transmittat, quod ferè eodem recidit.

Pallor est vel albus vel cinereus, vel fuscus, cereus, luridus, & diversas hasce colorum commissuras verbis exprimere difficillimum est; ut itaque dum cutis flavescit vel ut aiunt viridescit, distinguatur chlorosis ab aurigine & melasictero, scleroticæ color observandus est, qui albissimus est in chlorosi utcumque cutis sit lurida, ast flavus vel fuliginosus in aurigine & melasictero.

Chloroses veræ.

Sunt illæ quæ ut plurimum appetitu ciborum, potuum, veneris, vel quadam singulari & heteroclitâ aversatione stipantur; recens elapso sæculo unica hujus morbi species erat cognita, quæ chlorosis virginea est, seu febris alba

alba vulgò dicitur, virginibus viro maturis familiaris, quæque menoſtaſiæ ſeu catameniorum emanſioni aut ſuppreſſioni tribuitur, verùm obſervatio quotidiana docet ipſos infantes in cunis chloroſi cum picâ laborare; dantur & mulieres ubertim menſtruatæ quæ ſimili morbo cum picâ ægrotant; dantur denique viri, ut obſervat *Bonetus*, verè in hoc ſignificatu chlorotici, adeoque ſi hujus vocis ſignificatus reſtringeretur, ut in ſcholis vulgò fit, plurimæ hujus ſpecies ignotæ vel excluſæ forent, aut nova genera citra neceſſitatem condenda manerent.

1. *Chloroſis Virginea*; *Fœdi colores virginum* Ballonii de morbis virginum. *Pâles couleurs des filles*. L.

Eſt ea ſpecies quæ puellis puberibus ex menoſtaſiâ accidit cum picâ. *Menoſtaſia*, eſt catameniorum emanſio, imminutio, aut ſuppreſſio, ſeu menſium ſtaſis. Pica verò chloroſim illam comitans eſt ſæpius pica abſorbentium, ut mortarii, gypſi, humi, carbonum, vel pica condimentorum, ut aceti, ſucci limonum, ſalis &c. *vide Claſſem* VIII.

Chloroticæ pallent, & in intenſo & inveterato morbo flaveſcunt ac luridæ ſunt, oculis tamen albiſſimis, unde ab auriginoſis diſcrepant; pulſus in illis frequens eſt & parvus, unde morbus impropriè *febris alba* dictus, ſed vires vitales ſunt minores ſolito, adeòque non mutata eſt proportio inter illas & vires muſculares, quod ad febrem ponendam requiritur. Reſpiratio in illis eſt difficilis, ſi pauliſper moveantur, maximè ſi ſcalas aſcendant, ſi currant, ſi conatus edant, quia tunc temporis à muſculis contractis ſanguis ubertim in pulmones irruit, eoſque infarcit, quem tamen pari paſſu pulmo debiliùs compreſſus à muſculis pectoralibus non poteſt cordi ſiniſtro erogare, hinc palpitationes cordis, quas etiam vel leviſſimum pathema excitat. Debilitas verò muſculorum pendet & à plethorâ ſeu mole movendâ majori, & à laxitate ſyſtematis ſolidorum: ſyſtema verò illud laxius eſt quia ſero ſanguinis retenti, eoque abundantiori & retardato ejus textûs elaſticitas minuitur: hinc pigritia ad motum, hinc amor ſomni & vita deſes, ſedentaria; hinc faſtidium omnium oblectationum quæ exercitio obtinentur, ut ambulationis, ruſticationis, cantûs &c: hinc amor ſolitudinis, mœſtitia; defectu exercitii & ob vitioſam ſanguinis & ſuccorum gaſtricorum craſim quæ ſeroſa vel mucoſa eſt fames imminuitur; appetitus verò, qui non alimenta in genere, ſed ſapores ſectatur, Gallicè *l'appetit*, depravatur, quia ſaliva ſeroſa guſtui non arridet niſi condimentis acuatur, aut abſorbentibus ejus fatuitas corrigatur, ſi mucoſa ſit; cùm alimenta conſueta non arrident ad inaſſueta confugiunt, hinc progrediente morbo creſcit plethora ſeu cacochymia facta ex thrombo purpureo viſcoſo, craſſo, malè elaborato & ex ſero copioſo, flaveſcente; creſcit anorexia, digeſtiones multiplici titulo vitiantur, humores excrementitii retenti craſim ſanguinis in dies pejorem reddunt, laxantur ſolida, textus celluloſus turget hoc ſero vinoſo, debilitatur cor cum omnibus aliis muſculis, hinc pallor plumbeus, cereus color, quem virideſcentem quidam nuncupant, tumeſcunt veſpere pedes, veſtigium calceorum & digitorum prementium retinent, mane palpebræ

tument & livefcunt, fed adhuc carnes v. g. genæ funt turgidulæ non marcidæ.

Cum verò eò ufque procedit morbus ut genæ fint pendulæ, flaccidæ, labra attenuata, pallida, extrema œdematosè tumeant totâ die, digeftiones omninò vifcofæ, color plumbeus, fufcus &c, hic chlorofeos gradus jam *cachexia* à Neotericis vocatur, & ægræ *cachectæ* dicuntur in quavis chlorofeos fpecie.

Hic morbus ita evidenter pendet à menoftafiâ ut reftituto catameniorum fluxu evanefcat; interea duplex eft varietas menoftafiæ, in praxi diftinguenda; vel enim 1° ea initio ftipatur folidorum tenfione, erethifmo, fluidorum ficcitate & acri vifcofitate, & in hoc cafu in morbo recenti nequaquam ad ftatum cachecticum pervento, emmenagoga debent diluentibus temperari, phlebotomiâ & catharfi præfcriptis, jufcula leviter incidentia ex radicibus fragariæ, graminis, foliis fcolopendriæ, capillorum veneris, additâ paucâ dofi martis, debent præfcribi; imò fæpius ad femicupia, ferum lactis & lac afininum deveniendum eft.

Si verò ægra fit temperamenti pituitofi, frigidi, paulò fortiora & calidiora medicamina fenfim funt adhibenda, ut major dofis præparationum martialium, radices aperientes brufci, ononidis, afparagi, de quibus confulantur proceffus curatorii *Ill. Jacobi Lazerme*, & *Ger. Fitzgerald de morbis mulierum* cap. 1.

Sæpiùs hic morbus ufu limaturæ ferri intra primum offæ cochlear, vel potu affiduo aquæ ferratæ, ut aiunt, fanari confuevit; interdicendus verò eft omninò ufus condimentorum & terreorum, quibus hæ virgines delectantur, atque exercitium eft fuadendum.

a. *Chlorofis amatoria. Febris amatoria* Langii. L.

Eft prioris varietas quæ puellas amore percitas afficit, cum gravi melancholiâ, folitudinis amore, mœrore continuo, & continuâ de objecto cupito meditatione; ea chlorofis ftipatur etiam utplurimùm menoftafiâ; aft ea menfium emanfio potiùs huic fupervenit, quàm pallorem præcedit, atque temperamento melancholico ftipatur, proindeque primus curandi proceffus in chlorofi virgineâ defcriptus magis convenit quàm fecundus, & præterea matrimonium cæteris omnibus remediis longè præftat. *Vide Nymphomaniam, falacitatem dictam Claff. 8. pag. 343.*

2. *Chlorofis à menorrhagiâ. Chlorofis muliebris à menftruatione difficili* Aftruc de Chlorofi, tom. 2 pag. 2 & 43 fpec. 2a. *Pâles couleurs des femmes.* C.

Ea eft quæ mulieres annum quadragefimum prætergreffas, quæque laboriofam menftruationem patiuntur, adoriri confuevit, fæpiùs cum uberiori fanguinis effluxu menftruo, appetitûs depravatione, phlegmatiâ, torpore corporis, feu pigritiâ & debilitate inaffuetis, atque ciborum affuetorum faftidio.

Menorrhagia feu vitiofa & morbofa catameniorum effluxio involvit catamenia doloribus hyfteralgicis ftipata, five parca, five folitæ quantitatis,

&

& catamenia profufa five dolorifica, five non dolorifica; in his omnibus cafibus, potiffimùm verò cùm menorrhagia eft hyfteralgica, fupervenit chlorofis cum mœrore, & morofitate multiplici, folitudinis amore, exercitii averfatione, ciborum noxiorum appetitu, pigritiâ infolitâ, œdemate pedum, fomnolentiâ, quæ nunquam ipfis expleta videtur, pervigilio conjunctâ, aut fomnis inæqualibus & irregularibus; atque quoties menftrua accedunt, illa initio indolentia funt, aft fecundâ, tertiâve die doloribus affiduis, irrequietis crurum, natium, femorum, lumborum, uteri, vaginæ, ftipantur, ita ut illi dolores fubitò ex unâ parte in alteram ferantur, uterus intumefcat, mox detumefcat, à tactu doleat, dùm tumet, fimulque eò majores fint dolores, quò plus fanguinis effluit; his adde fenfum ardoris in vaginâ, jectigationes continuas corporis, quæ omnia imminuto fluxûs impetu evanefcunt; aft fæpè fluxus fanguinis excipitur à fluxu ferofo, feu à leucorrhœâ quæ plures dies perfeverat, & identidem cruenta eft, unde mifera mulier debilis, pallida, ad leviffimum motum anhelofa, œdematofa, infomnis, cibos averfans, fingulis menfibus in pejorem ftatum abitura eft, nifi fuccurratur.

Hic morbus pertinaciffimus eft, & ferè eas comitatur ufquequo ætas ea advenerit qua naturalis catameniorum accidit ceffatio; non fatis apud Auctores defcriptus reperitur; vulgò exigit rufticationem tanquam præftantiffimum remedium; deinde verò exiguam dofim præparatorum martialium cum jufculis refrigerantibus, levibus antihyftericis; nam affectus hyfterici his malis fæpè accedunt; fi verò ftomachus lacti poffit affuefcere, nil eo melius judicaverim; hujus fpecialis hiftoria & curatio defiderantur.

3. *Chlorofis gravidarum* Aftrucii fpec. 3ª. L.

Ea eft quæ primis tribus graviditatis menfibus accidit cùm malaciâ, feu appetitu abfurdorum, & folitorum alimentorum averfatione; malacia verò ad plura alia extenditur, quàm ad alimenta; etenim in hoc morbo mens debilis & morofa ad ftultitiam ufque, non raro diverfa appetit, vel averfatur, minimis repulfis excandefcit, cum furore cupita fectatur. *Vide Picam* 3ªm. *Claff. VIII.* Sæpiùs gravidæ quæ priùs tabaco, caffé, vino delectabantur, jam ea averfantur; quæ haleces, clupeas, fimiliave averfabantur, jam perditè appetunt; quæ erant forti animo, jam à leviffimis occafionibus turbantur; de cætero pallent, ad levem ambulationem anhelofæ funt; torpidæ & graves; mœftæ & morofæ; verùm nec ab alimentis abfurdis ferè læduntur, fed his denegatis pejus habent, ubi valet aphorifmus *Hippocratis*: alimenta pauló pejora, fed jucunda, melioribus, fed ingratis funt anteponenda. Hic affectus fpontè circa quartum menfem evanefcere confuevit; aft accedente ætate quâ catamenia ceffatura funt, non raró inducit chlorofim à menorrhagiâ dictam.

4. *Chlorofis infantum.* Vide Phifconiam infantum. C.

Eft ille pallor qui infantibus eft familiaris, cùm picâ abforbentium laborant, quo quidem morbo nihil eft vulgatius; quippe innumeri funt

qui

qui ab incunabulis folent humum, mortarium, gypfum vorare, quique inde pallidi, marcidi, imò macilenti evadunt, & fimul phifconiâ & adephagiâ laborant; cùm itaque ad chlorofim requiratur tantùm pallor & pica, cur huic generi non accenferetur hic morbus, non video: curatur ut phifconia infantum martis & rhei ufu.

Chlorofes fpuriæ, feu pallores.

Sunt illæ quæ nullâ picâ, malaciâve ftipantur, & *pallores Boneto* dicuntur; vide *Sepulchret. tom. 3 pag. 533*, & *Cachexiæ Felic. Plater. difcolorationis genera;* talis eft pallor fugax à frigore, à terrore, aliifque, qui fyncopem, afphyxiam comitantur, nec non qui à morbo convalefcentibus accidit. Pallor eft fymptoma omnium ferè cachexiarum, maximè verò tabis, afcitis, anafarcæ, phlegmatiæ, fcorbuti, fyphilidis, tineæ malignæ, elcofeos, &c, nec non alvifluxuum, fanguifluxuum, & rachialgiæ ac melancholiæ.

5. *Chlorofis verminofa* Plateri obferv. libr. 3. C.

Illa fovetur à copiofis lumbricis intra primas vias.

6. *Chlorofis viridis* Petr. Fabri Curat. 71. C.

An viror erat verus qualis herbarum recentium, an verò hoc nomine intelligat cum plurimis colorem luteum, *couleur de feuille morte*, inquirendum reftat. Vulgò plebs virorem tribuit fecibus alvinis, fputis phthificorum, cùm mihi tantum flavus color obfervatur. Color ille flavefcens, fordide brunneus, eft fymptoma afcitis, tabis, hecticæ, melancholiæ, necrofeos Solonienfis aliorumque morborum chronicorum dum inveterafcunt.

7. *Chlorofis ab hydrothorace. Vide* Boneti Sepulchret. tom. 3 pag. 555 & 556. n° 1, 4, 20, 22, de pallore. C.

Ille pallor non nifi ex cadaveris aperturâ hydrothoraci, aut pulmonum œdematiæ fuit adfcriptus; fi enim hydrothorax cognofceretur, tunc pallor tanquam ejus fymptoma habendus effet; in his autem cafibus chloroticus albefcit. Difcoloratio verò plumbea ac fufca fpleneticos & hypochondriacos non raró inficit.

8. *Chlorofis maculofa; Leuce* Galen. 3. de fymptomat. caufis; *Leuca* Celfi; *Elephantiafis alba* Plin. lib. 25 cap. 5; *Morbus Deliorum* Mercurial. var. lect. libr. 3. cap. 18.

Eft morbus cujus præcipuum fymptoma funt *maculæ amplæ* per totum ferè corpus difperfæ, non fquamofæ, ut in morphæâ albâ, fed glabræ & coloris verè albidi, qualis eft oftreorum; his adde pilos albos, pectoris & colli tumorem, dolorefque exiguos, fine febre; illæ maculæ albidæ faciem potiffimùm deturpabant apud Delios, referente *Æfchine*, qui hunc morbum contagiofum & peftiferum dicit; hic verò morbus hodiè eft ignotus.

9. *Chlorofis Carthagenica* M. d'Ulloa Hiftoire d'un Voyage en Amérique. L.

Cartha-

Carthagini in Americâ calor atmofphæræ eft ferè femper idem qui Parifiis diebus canicularibus; hyems dicitur tempus quod à Maio ad finem Novembris extenditur; *major æftas* vocatur ab initio Decembris ad finem Aprilis, quo tempore ventis flantibus calor mitior eft; æftas minor eft circa feftum S. Joannis, tunc per menfem ceffant pluviæ; perfpiratio ibi magna, continua, unde Incolæ colorem adeò pallidum & lividum habent, ut à morbo gravi convalefcere videantur; actiones etiam molles, debiles, vox quoque tarda; de cætero bene valent: Europæi huc accedentes poft tres, vel quatuor menfes hunc pallorem contrahunt.

Afferunt etiam multi Tarbellis, feu *Dax* endemium effe pallorem, quem tribuunt vaporibus calidis, quos thermæ in mediâ urbe fitæ, & ad 50um & ultra gradum fervidæ, continuò fundunt.

11. *Chlorofis Bengualenfis* Merolla Voyage à Angola.

In Regno Benguala apud Africanos color hominum eft non minus pallidus ac mortuorum apud nos; ille verò pallor tribuitur aëris gravitati, &, ut aiunt, malignitati; imò vox eorum debilis eft & tremula: apud nos qui oppida mari vicina habitant, pallidi funt, & phifcones venis atrocæruleis per abdomen fparfis, unde vocantur vulgò *ventres bleus*, & quartanis fæpiffimè laborant; hoc verò tribuitur & aëri è paludibus fœtidis æftate exhalanti, & aquis cœnofis quibus utuntur.

Apud Darianos in Americâ fortè pallor endemicus à calore dependet, ut apud Carthagenicos, & unde procedat apud Cambayenfes in Afiâ, ignoro.

12. *Chlorofis rachialgica* Ramazzini de morbis Artificum cap. 1. & 2. Strack Journ. de Med. Avril 1765.

Eft pallor qui inficit metalli-foffores, inauratores, &c, quique potiffimùm invadit cum tremore eos qui hydrargyrofim patientes, fe frigori exponunt, in quo cafu decoctum radicis chinæ & bardanæ utiliffimum eft. Hæc chlorofis flava vel olivaceum colorem referens in facie eft unum ex fignis pathognomonicis Rachialgiæ arthriticæ *D. Strack*, quæ curatur numerofis balneis, antimonii pulvere tenuiffimo & decoctis fudoriferis.

ORDO SEPTIMUS.

CACHEXIÆ ANOMALÆ,

Seu quæ prioribus affines ſunt, ita tamen ut in ordinibus præ-greſſis non facilè locum obtineant.

XXXVI. PHTHIRIASIS, *Maladie pédiculaire.*

COGNOSCITUR ab exortu inſectorum pediculis affinium ex diverſis corporis partibus, quas porrigine, ulcuſculisque defœdant, aut puncturis, pruritu diſcruciant.

Dicitur *phtheiriaſis* Græcis, Latinis *morbus pedicularis*. Inſecta hominem frequentiùs infeſtantia ſunt pediculus, pulex & acarus, quæ ſupra corpus humanum hoſpitantur, & aptera ſunt; quæ verò intra corpus hoſpitant, ſunt gordius medinenſis, furia infernalis, lumbricus humanus, aſcaris recti, faſciola hepatica, faſciola inteſtinalis, hirudo ſtagnalis, tænia vulgaris, tænia ſolium, & tænia lata; extùs divexant nos alia inſecta, & potiſſimùm veſpæ, apes, culices, tabani, ſcorpii, araneæ, ſcolopendriæ, cimices, nepæ, dytiſci, &c: Phthiriaſis autem utut vulgò pediculis ſolis tribuatur, quandoque multis aliis inſectis tribuenda, unde diverſæ ſpecies morbi.

1. *Phthiriaſis pedicularis. La maladie pédiculaire.* L.

Eſt ea quæ vel capillitium, vel etiam totum corpus infeſtat, & à veris pediculis excitatur.

Pediculus eſt inſectum apterum pedibus ſex, oculis duobus, aculeo in ore, antennis longitudine thoracis, abdomine depreſſo ſublobato; ſpecies eſt pediculus humanus *Linnæi*, qui in capite frequentiùs habitat, & per veſtes diffunditur; hujus ova, ſeu larvæ *lentes* nominantur; nidulatur in capillitio ubi pruritum excitat, puſtulas cudit, fœtorem, ſorditiemque capiti conciliat, cum porrigine. *Porrigo*, ſeu furfuratio eſt congeries ſquamularum griſearum, ſeu materiei unguinoſæ pulverulentæ, quæ ſecernitur in glandulis ſebaceis capitis, quæque ob pectinationis defectum cumulatur in capite, & cruſtam ſordidam, fœtidam, ſub pectine furfuris formâ delabentem conſtituit; ibi verò pediculi tuti hoſpitantur, & prolem copioſam nutriunt; illi oris aculeo quem exerunt cutim pungunt, & vulnuſculi peripheriam albam faciunt, fortè quia inibi ſolum cruorem exſugunt; è contra vulnus à pulice inflictum rubet, quia ſanguinem è vaſis vulneratis effluentem non exſugit, ſed lympham; corpus pediculi eſt totum hiſpidum, quibus villis veroſimiliter pruritum excitat.

Phthiri-

Phthiriafis folius capitis eft infantibus familiaris; & facilè frequenti pectinatione curatur; verùm apud eos qui indufiis tantum laneis utuntur, nec ea frequenter mutant, magna eft pediculorum per veftes repentium progenies, & opus eft non folum caput pectine expurgare, fed etiam medicaminibus infperfis illud & veftes mundare. Laudatur in hoc cafu pulvis hordei cauftici quod *cevadilla* vulgò audit, item pulvis feminum *Delphinii ftaphifagriæ* dicti.

Phthiriafis olim inter morbos pœnales habebatur, quo extinctos ferunt plurimos. *Vide Schenckium*, *Camerarium*, *Plempium*, &c.

2. *Phthiriafis interna*; *Phthiriafis funefta* Mangeti Bibliothec. de morbis pilorum; *Vermine interne*. C.

Ea eft in quâ vel foli pediculi è diverfis corporis locis exituriunt, ut ex oculis, naribus, ore, cum urinâ, fputo, fecibus, unde ægri miferè torquentur, emaciantur, & pereunt, vel in quâ præter pediculos diverfa alia infecta ex omnibus corporis locis fupradictis prodeunt, ut amicus meus *Ill. Lefevre*, *Academ. Regiæ Scient. Par. & Ucetiæ medicinam faciens* obfervabat; illi ægro anno 1728 & 1729 quotidiè prodibant ex oculis, auribus, podice, urethrâ, vulnere phlebotomiæ, pediculi, pulices, forficulæ, araneolæ, lumbrici, fcarabæoli, quorum icones mecum communicabat amicus: Varia tentata funt remedia, & demùm ad litus mercuriales deventum eft: æger per quindecim dies ptyalifmum paffus, immunis eo tempore fuit ab infectis; verùm finitâ hydrargyrofi infecta fucceffivè rediverunt, unde æger infomnis, emaciatus, debilitatus demùm obiit.

Mangetus refert Chirurgum Genevenfem ifchiade per annos excruciatum in eodem femore finiftro paffum effe eruptionem myriadis pediculorum, à quibus & à dolore liberatus eft ufu thermarum Aquenfium in Sabaudiâ.

3. *Phthiriafis inguinalis*. L.

Eft ea quæ fovetur à pediculis pubis, quos vulgò *morpiones* & *platulas*, vel *pattas* nominant; illi catervatim cuti pubis, imò fuperciliis, capitique adhærent, & pruritum moleftiffimum excitant; aft partes non exulcerant, & facilè ope feminis ftaphifagriæ, pulveris tabaci, aut unguenti mercurialis occiduntur; palpebris hoc affectu captis poffunt applicari vel acetum fcilliticum, in quo pauculum aloes fit diffolutum, aut oleum fpicæ, &c.

XXXVII. TRICHOMA Jachii, à *trix*, & *coma* cæfaries, capillitium; *Plica Polonica* Starnigellii; *plica* à capillorum complicatione, vox æquivoca, adeoque nomen D. Jachii melius eft; *Plica Belgarum* Schenckii; *Koltun* ac *Koltek* Polonis; *Coledon* ac *Gods*, vel *Goft* aliis; *Wichtel-zopff* Germanis; la *Plic* ou *Plique* Gallis. Ægri *Portepliques*.

Trichoma eft morbus contagiofus, chronicus, Polonis endemius, cujus

 præci-

præcipuum ſymptoma eſt capillorum conſpurcatio, ac in cirros & funiculos diverſæ figuræ, ac longitudinis conglutinatio, ac concretio.

Hujus morbi ſeminium ex Indiâ Orientali per Tartaros circa annum 1687 contagio in Poloniam, Sileſiam, Hungariam, vicinaque loca tranſlatum fuit: *G. Frid. Stabel, Diſſert. de plicâ. Halæ 1724.*

Diſtinguendi ſunt morbi à viru plicoſo oriundi, & trichoma ipſummet; morbi plicoſi, quos Polonicos cognominamus, ſunt tùm acuti ut pleuritis, apoplexia, hæmoptyſis, &c: tùm chronici ut ſyphilis, rachitis, cephalæa, aliæque multæ diverſorum generum ſpecies.

Cognoſcitur trichoma, ſi manifeſtum ſit, ex capillorum in unum vel plures tophos convolutione, vel eorumdem in cirros viſcoſos, funiculos craſſos elongatione, involutione. Si occultum, 1° ex hæreditariâ diſpoſitione, quippe hic morbus à parentibus in prolem ſic transfertur: 2° a contagio per pileolorum inquinatorum geſtationem, concubitum & ſudorem: 3° per partium piloſarum examen, ut inguinis, potiſſimùm capitis; in pilis enim pudendorum quandoque cirri plicoſi naſcuntur. Memorabilis eſt caſus à *J. Paterſon Hain* in *Act. Societ. Londinenſis* relatus: 4° phantaſiæ depravatio & potiſſimùm appetitûs errores attendendi ſunt, unde adagium: *ſub pica latet plica*: 5° ſudores capitis, viſcidi, glutinoſi, capillitii ſpurcities, & orti in illo furfures; 6° unguium incurvatio, ſcabrities, color mutatus, lividitas, corruptio.

Plicæ ſeu capillitii cirroſi eruptio eſt ſpecies excretionis ſalubris quâ partes internæ à viru latente perniciosiſſimo liberantur; illud quidem virus quandoque diutiſſimè latet in corpore, ut venereum, veluti ſopitum, & innocuum; ſed ſæpè ſtrages edit eò majores, 1° quò partes affectæ nobiliores ſunt & ſenſitivæ magis; 2° quò major humorum viſciditas & acrimonia cum eo concurrit: 3° cùm partes ſolidæ & potiſſimùm cartilagineæ vel oſſeæ eo inficiuntur, tunc enim nulla ferè ſpes eſt reconvaleſcentiæ.

Hæc plicæ evolutio, excretiove, utcumque morboſa ſit, eſt apud inquinatos ſummè utilis, adeòque juvanda & omni ope promovenda; nihil eſt autem perniciosius quàm capillos plicatos reſecare, ejus plicæ excretionem frigore incautè ſuſcepto, oleoſis aut viſcoſis admotis reprimere, ejus exortum turbare.

Erravit Doctor quidam Scoto Britannus & *Chiracius*, qui procul à Polonia degentes, eum affectum pro ſimplici capillorum neglectorum ſpurcitie habuerunt, quaſi pectinando poſſet averti & curari, imò qui fictum & non obſervatum eſſe morbum contendunt. Hos ſolidè confutant *Schultzius*, *Paſtorius*, *Stabelius*.

1. *Trichoma cirroſum. Plica major* vulgò. *Plique en cordons*, *plique mâle.* C.

Eſt ſpecies omnium vulgatiſſima, minus noxia, quæ diſtinguitur ex eo quod capilli in funiculos prælongos conjuncti & agglutinati ſunt.

Symptomata ejus prænuncia ſunt 1° pallor faciei; 2° aſthenia ab articulationum laxitate; 3° dolores capitis, ſeu cephalæa Polonica; 4° dolores omnium

omnium artuum potiffimùm in articulis, pedibus, manibus, feu arthritis Polonica; fupervenit 5° fyrigmus; 6° convulfio; 7° contractura; 8° rachitis, cum offium fragilitate.

Symptomata falubria quibus priora tolluntur, funt 1° plicæ eruptio; 2° phthiriafis cum fœtore, porrigine; 3° demùm alopecia; 4° an cruorem fundant derafi capilli nondum conftat; 5° ea verò critica plicæ excretio non fit fubitò, fed poft longum tempus abfolvitur. Cognofcitur verò perfecta, cùm omnia fymptomata interna evanefcunt, & capilli fponte defluunt, dein-ceps iterum nafcituri; hactenùs verò, feu ante perfectam illam crifim, eos refecare periculofum eft; quandoque cirros illos per totam vitam geftare confultius eft.

2. *Trichoma villofum*; *Plica femina* Schultzii, Collect. Academ. T. 3. pag. 285. *Plique femelle*. C.

Ea cognofcitur ex tophis villofis in quibus modo omninò inexplicabili capilli complicantur, five *difperfi* fint illi tophi, quales vidi, five *coaliti* in mitram feu birretum quo totum caput tegitur. *Vide Philofoph. Tranf-act. Abridg. Vol. VI. fig.* 73, ubi icon plicæ iftius, capillitium ibi delineatum, erat quatuor ulnas longum, palmum latum, & duos pollices craffum. Fœmina Polona quæ eam plicam per 50 annos geftaverat, toto hoc tempore arthritide Polonicâ cum contracturis laborans, in marafmum inciderat.

Hæc fpecies refecto capillitio diriora invehit fymptomata, potiffimùm verò unguium excrefcentiam mirabilem cum fcabritie & nigredine, ita ut illi ungues cornua hircina referant, hi demùm ungues delabuntur, fed iterum fanato morbo revertuntur.

Curatio exigit 1° ut à phlebotomiâ, imò à catharticis faltem acribus abftineant: 2° Ut potus diluens leviter diaphoreticus adhibeatur, ut dentur decocta faffafras, falfæparillæ, lapathi, quibus fluxilitas & blandities humoribus concilietur. 3° Mercurialia perniciofa femper fuerunt, ex *Schultzio*, licet ab affinitate fyphilidis venereæ indicari videantur. 4° Ut plicæ exitus promoveatur, nihil eft præftantius quàm fovere caput decocto tepido lycopodii clavati *Linnæi*, quod idcircò apud Polonos *plicaria* nominatur, vel hujus defectu laudantur radices lupuli, acanthi, folia fempervivi majoris, &c: Licet dùm plica erumpit cathartica, emetica, phlebotomia fint noxia; interea & emeticis & catharticis mitibus & phlebotomiâ utendum eft in morbis plicofis, feu à viru tùm latente, tùm repreffo oriundis. Superftitiofa verò eft plicæ tranfplantatio, & vana plura medicamina à *Bonfiglio*, *Sperlingio* & *Binningero* laudata.

De curâ morborum plicoforum videantur hiftoriæ horum morborum à *Stabelio* relatæ.

An diverfæ fpecies quoad curam fint diverfæ, uti funt quoad fymptomata, & prognofim ignoro.

a *Trichoma Polonicum*; *Plica* vulgò, Cartheuferi Principia Patholog. 1758 Tom. I.

Ex Tartariâ & Ucraniâ in Lithuaniam & Poloniam promanaffe anno 1287 inde in Silefiam & Hungariam irrepfiffe, teftatur *Erndtel.* Cognofcitur potiffimùm ex capillorum complicatione, quæ molem dolorificam cuculliformem repræfentat, ftatim & unâ nocte fe prodit; flocci hic & illic apparent ex capillis convolutis, hi flocci adunantur, adunati quandoque ad ulnas producuntur; pannum craffum villofum cucullus ille refert.

Plura alia fymptomata rachitica, fcrophulofa, fyphilitica, phthiriafica fyndromen efformant. Initio fcilicet amphimerina lenta, tumores fcrophulofi in diverfis locis, artuum lordofes, contracturæ, ulcera, ungues pedum, manuumque incraffati, curvatura fpinæ offium, fragilitas, fpafmi tendinum, dolores arthritici extremorum, occipitis, fpinæ dorfi; color cutis lividus, ophthalmiæ, phthiriafis, tinea; demùm accedente capillorum convolutione, velut crifi fublevatur æger à fymptomatis præfatis quæ citò remittunt.

Principia hujus morbi funt abufus aquæ vitæ, alimenta acria & vifcofa; & incredibilis horum populorum fordities. Raró in exteros tranfit hic morbus. Vidi tamen Andufiæ Capitaneum D. Bezeffe, qui è Poloniâ redux in patriam, tres plicæ floccos adfportavit, quos attentè examinavi; flocculi erant ex capillis minimè incraffatis, ultra radicem invicem adunatis in tophum, hos tophos à quibus nullum incommodum fentiebat ufque ad mortem cautè fervabat feptuagenarius.

Therapeia; fi tophi illi capillorum omninò & omnes fubitò tondeantur, citò omnia fymptomata etiam adaucta revertuntur, imò cœcitas, aut apoplexia vel phthifis accedunt; capilli quidem repullulant & complicantur iterùm, fed hæc ad ægri levamen non fufficiunt, nifi monente *Fifchero* fynochus accedat, quæ humores peccantes abfumat & morbum fanet.

Medicamina quæ indicata videntur, ut evacuantia per os & alvum, diuretica, fudorifica, mercurialia, nocent maxime, nec morbum minuunt.

Unicum prodeft medicamentum, fcilicet lycopodium, cujus decoctum intus & extus adhibetur, potu, clyfmate, balneo; funt qui laudant etiam decoctum acanthi mollis, quod, addito panis fermento, acefcat: additis rofmarino, falviâ, aliifque plantis aromaticis, decoctum illud potûs formâ adhibetur.

Confulantur *Erndtel Varfavia phyficè illuftrata*; *Hiftoria naturalis Poloniæ*; *Rzaczinsky Juch Profefforis Erfordiani differt. de trichomate*; *Bachftromi differt. de plicâ Hafniæ* 1725.

Diverfa effe fymptomata plicæ eruptionem antecedentia pro diverfis hujus morbi fpeciebus refert *Cartheufer*; aft quænam fint illæ fpecies ignoro.

XXXVIII. Alopecia; *Ophiafis* Græcis; Gallis *Pelade*, *Alopecie.*

Alopecia ab Ἀλώπηξ vulpes, quafi morbus vulpinus. Genus eft morbi cunctis

cunctis animantibus communis, in quo pili animantium, capilli hominum, plumæ volatilium epidermifque omnium decidunt ; in avibus & quadrupedibus dicitur *la muë* ; huic morbo homines filveftres vulgo *les Sauvages*, & ii qui pilofi undequaque funt, obnoxii effe poffunt. Cùm verò tantum finciput occupat alopecia, calvities nominatur, vulgò *la Chauveté*, cùm epidermis decidit, *pelade*.

1. *Alopecia fimplex. Defluvium capillorum*, Sennerti. L.

1° Quibus per tabem vel phthifim capilli defluunt, hi alvi fluxu fuperveniente moriuntur *Hippocr. aphor. l. 5 & coac.* 436. Illud fymptoma nullâ ratione emendari poteft.

2° Accidit & cafus capillorum à febre acutâ, fynocho ut vulgò dicitur malignâ : convalefcentibus ad hanc fpeciem plura fuadent jatroliptæ, ut fotus adftringentes, cutem corroborantes ex vino rubro cum decoctis falviæ, rore marino &c : lotus ex aquâ Reginæ Hungariæ, ex phlegmate ab aqua vitæ accenfa refiduo ; adeps viperinus ; fucci raparum, ac fcillæ, præfcribuntur.

3° Accidit alopecia fingularis fincipitis feu calvities fenibus, ab aridura & ficcitate bulborum capillorum ; malum illud immedicabile eft.

4° Cùm à redundante fero, feu à laxitate pororum cutaneorum accidit, quod ex temperie phlegmaticâ dignofcitur, exficcantia externa ut fupra dicta, item frequens pectinatio, cataclyfmus aquarum thermalium, tum cathartica interiùs ufurpata, eaque phlegmagoga à *Galeno* feliciter adhiberi folent.

2. *Alopecia fyphilitica* Nicol. Heinfii ; Verduc Patholog. C.

In hac fpecie non folùm capitis, fed & totius corporis capilli decidunt ; caufa hujus eft obftructio radicularum capillorum à veneno fyphilitico, vel leprofo ; dignofcitur fignis hifce morbis propriis ; curatur litu mercuriali conjunctis fotubus capitis ex decocto emollienti radicum lapathi, foliorum malvæ ; & præmiffâ poft catharfim lacteâ diætâ ; altera methodus eft per fudorifica, fed minus tuta.

3. *Alopecia Volatilium* Liger, *la Muë*.

Aves hoc affectu laborantes mœftæ funt, cibos non appetunt, his eriguntur plumæ, quas ob pruritum roftro avellunt & excutiunt. Seriùs nati pulli circa Septembrem huic obnoxii funt, plurefque moriuntur. Ad curam, aviarium fulphure accenfo imbuendum, frigus vitandum, aves itaque Soli funt exponendæ, oleo & decocto cumini, lupinorum ungendæ, eluendæ.

4. *Alopecia areata feu Area* Jonftoni. L.

1° Illa eft fpecies in quâ per areas tantum capilli deficiunt ; alia alopeciæ nomen retinet, fub qualibet figura dilatatur, in barba & capillo fit, in qualibet ætate, &c, eaque difficilis curatu, fi locus fricatus citò non rubefcit, fi inveteratum malum fit, fi denfa cutis, fubpinguis & ex toto glabra ; fecus faciliùs curatur : cura ut fequentis. Hæc eft fymptoma tinearum, phthiriafeos, elephantiafeos &c.

2° Alia

2° Alia quæ *ophiofis* dicitur, incipit ab occipitio, duorum digitorum longitudinem non excedit, ad aures duobus capitibus ferpit, quibufdam etiam ad frontem, donec duo fe capita in priorem partem committant, infantes maximè afficit; in ea etiam cutis fuperficialiter excoriatur, color ejus mutatur, & fi pungatur, ferofus fanguis exit: curatur humoris vifcofi evacuatione per purgantia & apophlegmatifmos, ejufdem humoris, dùm in fluxu eft, repulfione per adftringentia, ut eft ladanum in oleo mafliches diffolutum, deterfione per abrotanum, radices arundinis uftas, dein per finapi, nafturtium, adipem urfinum.

Ophiofim actu in puero ferè trimo obfervo, cujus fymptomata funt cuticulæ capitis & totius cutis defquamatio cum afperitate, & fquamulis farinofis albis, capillorum lapfu, atrophia, pervigilio continuo & anxietate irrequietâ; nulli funt crinones, nullus apparet pruritus, nifi quod infans vel fibi ponè aures fæpiffimè fricat, cutim & contrectat; nulla cutis rubedo præceffit, tuffis verò comes eft, fames inconftans, alvus quandoque laxior, vomitio à cibis paululùm dyfpeptis, rubedo alterutrius genæ, febricula anomala. Menfis eft à quo hic morbus incepit; noctes integras eum infantem in cunis agitare neceffum eft; macies in dies crevit; præmifsâ catharfi ex mannæ & fyrupi de cichorio ana unciâ unâ, eâque poft ufum jufculorum diluentium repetitâ, præfcripfi ufum lactis, vefpere fyrupi papaveris dofim, & litum cutis ex oleo; deinde verò his irritis lotionem cutis repetitam ex aquâ cum farinæ pauxillo.

Dicitur ophiofis à Græco *ophis* ferpens, ob defquamationem cutis. Vide *Gorræi definitiones*. Ophiofis eft etiam fymptoma pruritûs, fcabiei, lepræ, eryfipelatis, rubeolæ, morphææ nigræ, herpetis, purpuræ verminofæ, atrophiæ à crinonibus, bis vel ter accidit pueris recens natis, feu intra primos menfes; phthificos etiam non raro afficit; an genus diftinctum conftituat inquirant, & determinent Nofologi; hanc *Gorræus* ad alopeciam refert.

3° Alia leprofa eft & incurabilis nec hodiè ferè cognita, fed eodem recidit, quæ fyphiliticam caufam agnofcit, & curatur ut fyphilis.

5. *Alopecia porriginofa*, *Phthiriafis* Hippocr. *la Pithyriafe*. L.

a *Porrigo* & *furfuratio* Sennerti; ea eft fpecies morbi in quâ non folùm pili deficiunt, fed cutis pilofa defquamatur; hoc hominibus in capite tantùm accidit. Curatur præmiffis catharticis & jufculis aperientibus, per difcuffionem & deterfionem cum pauculo adftringentium; decoctum cicerum & malvæ hîc locum habet.

b Si verò ut canibus & ovibus evenit, ex fcabie vel herpete accidat; curatur lotione ex abfinthio, fotu ex oleo cadino, decocto calido fudorifico, unctione ex oleo cum fulphure, litu mercuriali &c.

Vide Tineam, *lichenes* &c. quorum alopecia eft fymptoma, & potiffimum phthiriafim.

XXXIX.

XXXIX. ELCOSIS; *Morbus Lazari* Frid. Hoffmanni; *Wurmshaden* Germanis; *Ulcère*, *exulcération*.

Ulcus eſt ſolutio continui in partibus mollibus cum ſubſtantiæ diſſolutione à cauſis erodentibus, phyſicis facta.

Caries eſt ſolutio continui in partibus oſſeis cartilagineiſve, facta à cauſis putrefacientibus vel erodentibus cum nativi coloris & textûs mutatione.

Si cutis, parteſque cute denudatæ patiantur ulcera, carieſve, numero, extenſione, duratione aliiſque ſymptomatis notabiles, morbus inde exſurgens *Elcoſis* vocatur, ægri verò *exulcerati*, *Lazari*, Gallicè *ulcerés*, *couverts de playes ou d'ulcéres*.

Si ulcera oſſibus ipſis adhæreant, oſſa colorem nativum mutant, erodun-tur, carioſa evadunt; quædam etiam intumeſcunt ſeu exoſtoſi afficiuntur; in omnibus his caſibus ægri atrophi, macilenti, imò hecticâ accedente tabidi fiunt; hic verò morbus gravitate, frequentiâ, periculo, ſeu pertinaciâ ſuâ apprimè meretur locum inter eos, qui Medicorum curæ committuntur, dùm ulcus in abſtracto, ut fieri ſolet, ſpectatum vitiis ſeu affectibus chirurgicis tantùm ſolet accenſeri.

In elcoſi eſt cutis corporiſque deformitas, fœditas ob ſolutionem continui, fœtorem, decolorationem; datur & ſymptomatum concurſus, ut fœtoris, fluxûs ichoris, tabi, ſaniei, ſæpiùs cum carie, exoſtoſi, callis, fungis. aliunde obſtinata morbi duratio, periculum vitæ impendens illum cachecticis, chronicis adſcribunt; hujus verò ſpecies plurimæ ſunt & potiſſimùm à virulentiâ quorumvis exanthematum acutorum tuberum & impetiginum foventur; hortor itaque chirurgiæ peritos medicos ut genus hoc, ut par eſt, elaborent, quod tantùm hic raptim delineamus: Vide *Fr. Hoffmann. c. 5. de puſtuloſis &c. p. 426. T. III.*

1. *Elcoſis fiſtuloſa*; *Fiſtules*, *abſcès fiſtuleux*. C.

Ortum ducit ab apoſtemate ſæpiùs neglecto, cognoſcitur ex parvo foramine cutis, in ſinum internum cavernoſum ampliorem terminato, oris ut plurimum calloſis, unde ſæpius ichor purulentus exſtillat, à ſuppuratione viſceris aut partis internæ cujuſvis reſiduus, adeoque eſt ſequela morbi cujuſvis inflammatorii ſuppurati, aut phlegmones, furunculi, bubonis, &c: in oculis creat epiphoram purulentam; in podice fiſtula ani vocatur, & cœliacam purulentam excitat; in empyemate, phthiſi, tabe, diverſas corporis partes perforat; ſequitur etiam in artubus vulnera virulenta, vulnera quæ cariem oſſis excitarunt, maximè ſi glans plumbea vel corpus quodvis peregrinum in fundo hæreat.

Curatio apud *Heiſterum*, *Platnerum* &c, inquiratur. Potiſſimus ſcopus eſt ut puri liber exitus patefiat, ut ſordes putridæ eluantur, aëris acceſſus arceatur, ut antiſepticis putredo præcaveatur, caries ſi quæ ſit deſtruatur, & bona firmaque cicatrix inducatur.

2. *Elcofis variolofa*, Petit Maladie des os tom. 2. pag. 401 & 481. C.

Eft exulceratio ut plurimum in genubus, tarfis, aliifve articulis exorta cum carie & pedarthrocace, à viru variolofo, fanatis variolis malignis, refidua. In variola, ait *Petit*, fuperveniunt apoftemata in quibus quàm citiffimè fluctuatio percipitur, iifque apertis offa detecta tumida & fæpè cariofa reperiuntur, quia ichor infra periofteum aut in ipfo offium textu latuit; hic affectus tabem aut anafarcam lethalem inferre con uevit.

3. *Elcofis Herpetica; ulcera ferpiginofa* Heifteri; *ulcères dartreux*. C.

Sunt ea quæ intus rubra, calida. ficca, rodentia, in viciniâ funt herpete, eryfipelaceo tumore, puftulis obfita, cum pruritu ferino:, unde differunt ab fcorbuticis quæ pruritu & puftulis carent.

Illa fuccedunt morbis cutaneis magnâ fanguinis acredine, fingulari, herpeticâ ftipatis, nec fanari poffunt nifi præmiffis catharticis diureticis & edulcorantibus maffa fanguinis correcta fuerit; ulcus dein ipfum eft leniffimis unguentis, ut cerato Galeni, & fimul præparatis faturninis, ut albo Rhafis, diapompholyge tractandum, fæpius decocto emolliente radicum althææ, foliorum malvæ, aquis acidulis eluendum.

4. *Elcofis fcrophulofa*; *Ulcères fcrophuleux*. C.

Illa funt ut plurimum fordida, humida, cum tumore labiorum pallido, craffo, pus verò mucofum copiofum fundunt, non raró in offibus contiguis exoftofes, caries comites habent, digiti pedum, manuum his fæpiùs infeftantur.

Vide figna apud *Petit Malad. des os tom. 2. pag.* 480. ubi *des exoftofes fcrophuleufes*.

Curatio exigit diætam & pharmaciam internam, qualis in fcrophulâ; nec non chirurgiam & pharmaciam externam, de quâ confulatur *Petit pag.* 493 & *Heifterus libr. 5. de ulceribus.* Vide etiam *Ruffellum de ufu aquæ marinæ pag.* 121, ubi de carie fcrophulofâ; & *Storck de cicuta*, ac *Ill. van Swieten* de fpiritu antivenereo hìc convenientiffimo.

5. *Elcofis hydropum*, *Ulcères œdemateux*, *baveux*. C.

Sunt ulcera utplurimùm tibiis hydropum innafcentia; oriuntur itaque in anafarcâ, phlegmatiâ, afcite, aliifque morbis hujus ordinis; initium fumunt à phlyctænis feu ampullis aquâ plenis, quæ crepant & multum ferum exftillant: vicinia ulceris eft livida maculata; fimplex datur excoriatio quæ non pus, fed ichorem ferofum diutiffimè fundit, & quæ in junioribus robuftis benè conftitutis quandoque morbum priorem folvit, aft in debilibus, fenibus dudùm cachecticis gangrænam quandoque & mortem accelerat. Huic ulceri occafionem præbet vel leve vulnus, vel fcarificatio arte fact.

Summâ itaque prudentiâ opus eft ut fi utilis fit hæc fontanella, non reficcetur maturiùs, inde enim hydrops recrudefceret, & ne in gangrænam abeat. Hæc elcofis rheumatifmi crifis eft.

6. *Elcofis*

6. *Elcoſis ſcorbutica, ulcères ſcorbutiques.* Lind. de ſcorbuto : *Noma tibiarum* Ill. Linnæi Gen. Morb. 251. C.

Ulcera ſcorbutica fundunt ſaniem tenuem, fœtidam, cruore tinctam, deinde adeſt cruor coagulatus, putris, ulceri agglutinatus; carnes hac cruſtâ tectæ, molles, ſpongioſæ, putridæ; margines ulceris lividi tumidi, carnibus ſpongioſis infra cutem enatis farcti; ſi comprimatur ulcus, gangræna imminet; vicinia ſemper œdematoſa, dolorifica; è fundo ſuccreſcit fungus hepatis vitulini carni ſimilis, qui utcumque receſetur iterùm mirè excreſcit; hoc reſecto periculoſus ſanguinis fluxus ſupervenit, hæc ulcera diù perſtant oſſibus intactis: tibias potiſſimùm afficiunt apud Suecos maritimos, ab eryſipelate ortum ſumunt, variis foraminibus dehiſcunt, pertinaciſſima ſunt.

Eſcharotica in hoc caſu inutilia ſunt; mercurialia, quæ in aliis ulceribus proſunt, hìc periculi plena ſunt; hæc ulcera à leviſſimâ contuſione ſoboleſcunt.

7. *Elcoſis ſyphilitica*; *Ulcères véroliques* Petit tom. 2 pag. 458, Heiſter cap. 4 de ulceribus venereis. C.

Ea ſæpiſſimè caput afficiunt, prægreſſis tophis, quibus dolores nocturni, exulcerationes, caries laminarum cranii ſuperveniunt, nec non adoriuntur extrema inferiora, ubi exoſtoſes in ſpinâ tibiæ, oſteocopi, deinde caries, medullæ corruptio, tabes aliaque mala ſe comites addunt, in perenne ægri ſupplicium.

Elcoſis ſyphilitica & exoſtoſis ejus frequens comes ſæpè ſuperveniunt antiquæ ſyphilidi imperitè curatæ, ſive quia non ſufficientes præparationes inſtitutæ ſunt ante hydrargyroſim, ſive quia ptyaliſmus excitatus fuit, unde hydrargyrum è corpore elapſum eſt, ſive quia non ſufficiens doſis hydrargyri, nec ſufficienti tempore litus adhibiti ſunt, imò debellato viru ſyphilitico exoſtoſes non rarò perſtant; corruptâque medullâ oſſium, fiunt caries, ulcera, quæ vix unquam ſanari poſſunt, & æger tandem tabe abſumitur. Vide *Petitum loco citato pag. 393*, *Aſtrucium de lue venereâ lib. 4 cap. 10. §. 9.*

Apud Angolenſes morbus eſt endemicus *Boaſt* dictus, quo affecti cum diris doloribus patiuntur jacturam pedum, manuum, naſi, aurium &c : an verò ſit elcoſis ſyphilitica non ſatis liquet. Vide *Dapper* Hiſtoire des Voyages.

8. *Elcoſis cancroſa*; *Ulcères chancreux.* C.

Illa ſunt duplicis varietatis; vel enim ſunt ſuperficiaria, cruſtoſa, *ſicca*, qualia non raro labia nareſque deturpant, & *noli me tangere* vulgò dicuntur, ea verò dolore lancinante, carnium duritie, ſcabritie, & mali pertinaciâ ſe produnt; ſi intra nares vel os ſerpant, ibi *humida*, fœtidaque ſunt. Vel ea cancroſos mammarum, parotidum, oculorum aliarumve partium tenerrimarum tumores ambiunt, ſeu ſunt ipſi tumores exulcerati, labiis extrorſum verſis, tuberoſis, fœtidis, atro-rubentibus, ſaniemque acrem ſuppeditant, unde æger pervigilio, hecticâ & tabe

 ſenſim

fensim abfumitur, & illa funt ulcera carcinodea, humida, phagædenica &c.

In ambobus balnea, ferum lactis, lac pro omni alimento, jufcula edulcorantia è pullis, ranis conveniunt. In primâ varietate cum fucceffu vidi illitum oleum olivæ intra quod infufa fuerant folia plumbaginis, ipfâ die infufionis illinitur pars cancrofa hoc oleo, & deinceps per quindecim dies femel quotidiè iteratur ille litus; dolor à litu atrox excitatur, quoufque ad feptimam diem increfcit, dein verò quotidie decrefcit, decimâ fextâ die efchara nigra craffa abfoluta eft, & fponte delabitur; cutis fubftrata tenera eft, fed integerrima, & fic æger fanatur.

In ulcere cancrofo humido nuper celebratur apud Suecos & Anglos pulvis D. Guy, atro-viridis, arcanus, quo infpergitur quotidie fulcus ope lapidis infernalis in cancri peripheriâ cufus ufque quò feparatus tumor excidat; hunc pulverem adhibere fufcepi in cancro mammæ, fed fruftra, fulcus enim carnibus fungofis quotidiè excrefcentibus obliterabatur.

Methodum palliativam curandi hujus ulceris paffim Auctores referunt; ufum cicutæ feu extractum conii maculati celebrat *Storckius*, aft nullus apud nos ejus adhucdum fuit fucceffus; atropa belladona & folia phytolaccæ Berolini laudata extùs admovenda majorem fpem faciunt.

9. *Elcofis gangrænofa* A. non eft hujus generis, quippe chronicorum morborum numero adfcribi non poteft.

Curatio Elcofeos exigit 1.º ut crafis vitiofa fanguinis & humorum corrigatur per remedia generalia, ut cathartica, diuretica, edulcorantia, & per fpecifica ut antifcrophulofa, antifcorbutica, prout à viru fcrophulofo, fcorbuticove foventur ulcera. 2.º Ut vitium topicum quod ulceris cicatricem impedit removeatur, illud verò vitium topicum eft finuofitas, callofitas, caries latens, ficcitas, fordities & mucofitas ulceris: fublatis fcilicet impedimentis vafa tùm animalium, tùm vegetabilium facilè vegetant, crefcunt, & fic vulnera ac ulcera cicatrice obducuntur; cicatrix itaque non eft opus naturæ feu illius principii fentientis, & moventis quod animalium tutelæ & medelæ invigilat, quippe in plantis in quibus illud principium deeft, vegetatio, adeoque vulnerum, ulcerumque fanatio pariter fuccedit ac in animalibus, ut experimentis *D. Du Hamel* conftat.

Sinuofitas ulceris eft cavitas ejus major quàm eft orificium; illi finus à pure, vel phyficè, vel mechanicè cuduntur in textu cellulari, proindeque in mufculorum, tendinumque interftitiis: pus fcilicet gravitate fuâ cellulas imas fubit, mufculorum ambientium preffione novas fibi vias cudit, ac erodendo, laxando, putrefaciendo cuniculos, cavernulafque extendit & auget; in his finubus calore & morâ pus majorem in dies putredinem, fœtorem & vim corrofivam adipifcitur; unde fummi momenti eft illi fufficientem & liberum in loco decliviori exitum parare, ac quotidiè pus illud expurgare; hoc præftant peritæ excifiones carnium fuccrefcentium, quæ orificium

ficium minuunt, callorum erofiones, aperturæ ex adverfo artûs apoftemato-fi factæ, deligationes bis in die inftitutæ, puris ex finubus expreffiones, fitus effluxui puris commodus in artu ægro fervandus, quies hujus partis, ne preffione pus vias fibi aliorfum cudat.

Callofitas labiorum ulceris in diuturnis finubus accedit ex eo quod aëris acceffu partes exficcentur, turundis, candelulis, firmioribus compreffis den-fentur, apprimantur; eodem aëris acceffu putrefactio puris acceleratur, rudiori deligatione, frequentiori & rudi deterfione colliquamenti purulenti, fuccrefcens de novo caro dura, callofa, & ad excrefcendum minus apta evadit; ergo fatius eft fufpenfa manu ulcera mundare, injectionibus leniter detergentibus uti & pus è finubus everrere: calli verò vel emolliuntur, poft leves fcarificationes, appofitis emplaftris, & iterùm inftitutis fcarifica-tionibus ufquequò fuppuratio callum auferat; vel emolliuntur appofitis tu-rundis ex fapone vulgari factis, & in finu per noctem derelictis; vel demùm utendum lapide infernali, qui efcharam excitat & phlogofim, unde fuppu-ratio & calli deftructio; de quibus confulantur Chirurgi.

Caries nafcens ex offis decoloratione, perioftei feparatione cognofcitur; *perfecta* offis ulcus eft, vel fragilitas & erofio; alia offis laminas tantùm exedit, altera in cavum medullare penetrat, & medullam inflammat, fup-purat, putrefacit; quoties in fundo vulneris eft os cariofum, fruftra tentatur ulceris fanatio, nunquam firma caro fuccrefcit, ichor ex cariofo offe proma-nans carnes erodit, emollit, & cicatricem impedit; ergo cariei priùs eft medendum, partem offis cultris, malleolis, fcalpris auferendo, refiduam corrofivis ac fepticis, imò igne actuali deftruendo, ufquequo fuccedat ex-foliatio, feu partis teredinofæ nigræ in minima, vel majufcula fragmenta di-vifio, à fuppofito fano offe feparatio.

Siccitas, rubedo & phlogofis ulceris facilè cognofcuntur; dolore, pruri-tu, calore ftipantur; ea impediunt carnis excrefcentiam, adeoque indicant remedia emollientia, humectantia, ex decocto plantarum vulnerariarum, lo-tiones ex aquis acidulis, ex decocto hordei, oryzæ, potum fimilem, jufcula refrigerantia.

Mucofitas, fordities & putredo ulceris cognofcuntur ex abundantiâ pu-ris vifcofi, ferofi, fœtidi, carnibus mollioribus, pallidis, fungofis; fi ne-gligantur hæc ulcera potiffimùm æftate, mufcæ carnariæ in his ova fua de-ponunt, quibus exclufis larvæ vermiformes in ulcere nidulantur; hoc vi-tium avertitur frequenti deterfione, lotione ex decocto plantarum amaro-re, fucco refinofo gaudentium, unguentis, refinâ & balfamo fcatentibus, præparatis faturninis formâ pulveris adfperfis, aut unguentis viride æris re-cipientibus; nec non fungi cultro refecantur, aut alumine ufto exe-duntur.

In elcofi cancrofâ, fcrophulofâ, fyphiliticâ, aliifque nullum falubrius au-xilium quàm ufus internus extracti cicutæ, id eft conii maculati Linnæi; hu-jus extracti analyfis ab *Ill. Roberto Laugier* inftituta dedit ferè tertiam par-

tem, tum ſpiritus alkalini volatilis, tum ſalis ejuſdem indolis, evaporato per coctionem ſpiritu rectore virulento plantæ.

Hujus extracti in pilulas redacti grana 10, 12, 14, mane & veſpere deglutiuntur, aſcendendo ſenſim ad majorem doſim, ut 30 gr. & raro ad drachmam unam; hoc verò medicamen per menſes continuandum, interea dum ulcus decocto foliorum bis de die oblinitur, cum vel ſine melle roſaceo, & aliquot guttis ſpiritûs ſalis.

Hiſce ſolis medicaminibus & congruâ Chirurgi operâ *Ill. Locherus Medicus Viennenſis* non ſolùm ulcera cancroſa, ſcrophuloſa, cacoëthea quamplurima ſanata vidit, ſed etiam ſcrophulam, carcinomata, contracturam arthriticam, arthritidem veneream, ſcabiem veneream, phthiſim ſcrophuloſam, phiſconiam, &c, ſanavit. In juvenibus celerior eſt effectus quàm in annoſis; doſis granorum 14 ſæpiùs ſufficit.

10. *Elcoſis Ægyptiaca. Tarbo* Ægyptiorum.

Apud Ægyptios, ut mihi retulit *Illuſtr. Pery, Doct. Med. Anglus*, recens ex Ægypto redux, viget morbus endemius, *Tarbo* dictus, qui pedum, manuumque exulceratione, atque doloribus atrocibus eſt inſignitus, quique ſucceſſu temporis articulorum affectorum ſucceſſivum lapſum inducit; addit intermittentes febres ferè nullas in hac regione, aſt ſcorbutos plurimos obſervari.

XL. GANGRÆNA, *Gangrène humide;* cujus ultimus gradus *Sphacelus* quibuſdam dicitur.

Plura ſucceſſiva ſigna gangrænam præſentem denotant; 1° mors partis, ſeu ejus anæſthesia, immobilitas, frigus; 2° textus facilis laceratu; 3° color lividus, griſeus, deinde nigricans; 4° diſſolutio putrida cum fœtore cadaveroſo.

Diſcrepat à necroſi 1° infarctu tumido, 2° putridâ diſſolutione; color ex roſeo nativo mutatur in atro-rubrum, vel in pallidum, deinde lividum, ac denique nigricantem, vel cineritium.

Calor nativus mitis abit in frigidum gelidum. Conſiſtentia elaſtica mollis abit in flaccidam, lacerabilem, diſſolutam. Motus proprius omnis eſt vel muſculorum, vel arteriarum; motus muſcularis partis gangrænoſæ ceſſat, licet pars tota ut manus motum habeat à vicinis muſculis, ut à muſculis ulnæ; pulſatio verò arteriæ quandoque ſubſiſtit, quandoque evaneſcit in parte gangrænoſâ.

Demùm ociùs, ſeriùs gangrænoſa pars fœtet, putreſcit, diſſolvitur, quod in necroſi non accidit.

Gangrænæ primus gradus vulgò à Medicis Scholaſticis *gangræna* propriè dicitur, & partis mors definitur, in quâ tantùm adeſt tendentia, & diſpoſitio proxima ad putrefactionem; verùm nomina morborum generica non debent mutari pro diverſis eorum gradibus; ſecùs triplicandus eſſet eorum numerus. Partes omnes molles, & potiſſimùm fluidæ animalium, maximè

maximè verò excrementitiæ, cruor etiam fponte tendunt ad putredinem, à quâ, durante fanitate, immunes fiunt, per novam chyli acefcentis admixtionem, continuam humorum refolutionem, & putrefcentium excretionem, adeoque fluidorum circulationem, docet Phyfiologia potiffimùm Stahliana. Adeòque ubi fluida extra, vel intra vafa hærent, nec depurantur, ea tantò citiùs putrefcunt, quò magis alkalefcentia funt, quò acriori calori expofita, & aëri pervia, nifi vifcofitas, ficcitafque motum inteftinum putrefactorium impediat; docent experimenta culinaria.

Putrefactio itaque, feu molecularum fulphurearum volatilium, & alkalinorum volatilium falium acceffus, & lucta mutua eft caufa efficiens gangrænæ, ubicumque folita ejus impedimenta deficiunt.

Principia verò gangrænæ funt quæ fluidorum depurationem impediunt, eorumque motui putredinofo favent, fi tamen necrofim excipiamus, quæ alterius indolis videtur effe, adeoque diverfum genus conftituere debet.

Gangræna fupponit fluida refolutioni apta, non verò glutinofa, adipofa, febacea, maximè verò cruoris in vafis congeftionem; ejus verò principia diverfas fpecies diftinguunt.

1. *Gangræna à contufione.* D. Quefnay cap. 2 de gangrænâ, pag. 1. A.

In carnibus valdè contufis vafa tenerrima lacerantur, fluida in textum cellularem delapfa coagulantur, cætera in textu vaforum intercepta hærent, hinc putredinis initium; aft natura hos obices fuperatura majori nifi cruorem in has partes impellit, unde affluxus, infarctus, phlogofis, dolor obfcurus; nervis fcilicet à contufione folutis, mediante calore acceleratur vel fuppuratio, vel putredo gangrænofa.

Contufionem fæpè comitatur *commotio* nervorum, unde eorum *ftupor*; inde intercipitur fluidi nervei irradiatio vivifica, inde laxitas partis major, & novum gangrænæ principium, maximè fi commotione per offeam compagem ad cerebrum perventâ delirium accedat; unde fit ut natura opus tum refolutionis, tum fuppurationis negligat; inde ftafis putrefactiva ulteriùs progreditur.

Si verò vulnus adfit, adeòque aëris acceffus, fi vulnus à fclopeto carnes altiùs penetret, finufque cudat, ex quibus fluida vitiofa difficile elabantur, ibique fit fumma vaforum deftructio, & fluidorum ignea acrimonia; inde principiis conjunctis fiunt gangrænæ celeriter depafcentes. Tabum etenim gangrænofum vafa vicina emortua fubiens, inficit, corrumpit; nil enim ad carnes diffolvendas & fluida corrumpenda aptius; nifi vis vitalis quæ fuppurationem molitur, hoc tabum expellat, & contagii effectum arceat; ut à pomo putri pomum contiguum, ita à dente cariofo dens vicinus, & caro fphacelatæ parti continua fphacelo inficitur, vafis capillaribus tabum veluti fugentibus, nifi fluido in circulum ex adverfo trufo repleantur; erythema ita tumidum cum textu carnium paftaceo, fine tenfione, fine calore notabili citò livefcit, vulnera contu-

fa

fa ambit, circulo rubro fenfim à centro recedente, & gangrænam de-fignante.

2. *Gangræna ab infiltratione* D. Quefnay part. 1a cap. VI. A.

Quoties intra textum cellularem, in adipis locum fuccedit lympha; ferum, pus, lac, lochia, aliufve humor facile putrefcibilis, toties in-tumefcentia mollis, flaccida, vix dolens, infiltrationi tribuitur, quæ à quadruplici principio dependet; fcilicet 1° à laxitate præviâ partis infar-ciendæ; 2° à copiâ fluidi infarcturi; 3° ab obftructione vaforum fangui-ferorum utplurimùm eryfipelatofâ; 4° vel à venarum ftrangulatione tum per externam preffionem, tum per fpafmodicam conftrictionem quam indu-cit irritatio.

Hæc infiltratio phthificis, fcorbuticis, convalefcentibus plures hæmorrha-gias, diarrhœas, phlebotomias paffis, morbis chronicis cum amphimerinâ junctis, ulceribus, eryfipelatibus à magnâ tenfione ortis, vulneribus ve-nenatis, lactis & lochiorum refluxibus, hydropicis morbis, &c, fuperve-nit; quoties enim cruor venas difficiliùs fubit, & à retro pellitur, toties ibi ftagnans in extremis arteriis fanguineis lymphatica diducit, & lympha-ticus humor, quo onuftus eft, uberius fubit textum cellularem, ex quo vix reverti poteft in circulationis vias; adeps quidem inibi lentè progrediens à putredine immunis fermè eft, utpotè vifcidus; verùm humores ferofi ibi ftagnantes folida relaxant, & fi calor accedat & acrimonia, demùm putref-cunt, & gangrænam excitant.

3. *Gangræna ab ftrangulatione*, D. Quefnay, cap. x & XI. A.

Si vafa fanguifera, tum venofa, tum potiffimùm arteriofa ab aponevro-fibus, membranis, calyptrifve, ligaturis, compreffionibus, nervorum vul-neribus, acri irritante quovis, coarctentur, languet ftatim circulatio inter ligaturam & cor, & in ramis vicinis; unde gangræna, quam præcedit in-farctus tumidus rubore & phlogofi fugaci ftipatus, fi venæ fint ftrangu-latæ; hinc textus flaccidus, elapfâ inflammatione mollefcens, paftaceus; fi verò arteriæ fint ftrangulatæ ut in vulnere cranii, fafciæ latæ, vel nul-lus tumor extus appareat, fed tantùm mollities, pallor rapidè crefcentes, vel tumor inflammatorius, tenfivus initio, fed citò in flaccidum œdema terminatus, & deinceps fphacelus ab ftagnantis cruoris & lymphæ in textu cellulofo decubitu.

Si ligaturæ tantum venas coarctent, inde tumor maximus & ab infarctu gangræna; fi ligatura fimul arterias coarctet, gangræna etiam ficca poteft oriri. Idem præftare poffunt tumores in inguinibus, & axillis pofiti; inde enim preffis venis tumor magnus, preffis verò arteriis atrophia & necrofis; vulnera funt vel puncturæ, vel incifiones, vel contufiones vel lacerationes, quæ nervos tendinefve afficiunt.

Puncturæ à clavis, acubus, ftylis, fpinis trachini, aculeis raiæ, ono-nidis &c, fi nervos aut etiam fibras nerveas attingant, non vero tranfver-fim fecent, fi aponevrofes irritent, eadem die fine infarctu tumido notabi-li, partium vicinarum gangrænam ab ftrangulatione inducunt, quam accele-rant

tant ſpirituoſa & aromatica, tollunt profundæ inciſiones, quæ laxant textum, ſedant olea tepida.

Verùm ſi gangræna non niſi poſt quatuor vel ſex dies à punćturâ ſe prodat, ſtrangulatio tunc oritur à cauſâ phyſicâ, ſcilicet à fluido quod in fundo vulneris corruptum membranas irritat, & inde ſtrangulatio gangrænam latè diffundens; perperam illæ gangrænæ tribuuntur degenerationi humorum, cacochymiæ, veneno.

4. *Gangræna à Veneno* D. Queſnay cap. 12. A.

Inter venenatos ſerpentes ſola vipera apud Gallos debet reponi, nec aliud eſt verè venenatum animal, ſi veſpam & apem excipias. Quidquid de aliorum hujuſce regionis ſerpentium veneno traditur, error eſt plebis; ſoli ſerpentes duobus dentibus in maxillâ ſuperiore armati, venenum in morſu gerunt.

Vipera manum momorderat hominis, qui vulnus illicò ſuxit, aſt lingua ei, referente *Pareo*, multùm intumuit, vix loqui poterat, inde in ſyncopes lapſus ferè moriebatur, brachium ad ſcapulam uſque emphyſematosè tumuit cum dolore. Alter quem viperæ caput abſciſſum pupugerat cardialgiâ affectus, dein preſſionem pectoris ante & pone, quaſi ferreis vectibus vinctus eſſet, expertus, cùm eum pedes ſuſtinere recuſarent, devectus eſt in lectum, ubi difficillimè reſpirabat; acceſſit magnum frigus per horas duodecim, pulvere viperino calor rediit, ſudore oborto brachium enormiter intumuit cum toto latere ad umbilicum uſque; acceſſit nigra ecchymoſis in illis partibus, embrochationes ſpirituoſæ & theriacales per tres ſeptimanas uſurpatæ morbum fugarunt.

Aliis viperâ morſis magna debilitas, ſyncopes, ſudores frigidi, vomitus, ardor viſcerum quandoque ſuperveniunt, neglectis remediis pars demorſa & vicinæ gangrænaſcunt, niſi mors gangrænam prævertat: alcali volatile eſt ibi ſpecificum.

5. *Gangræna ab inflammatione*, D. Queſnay cap. 4.

Inflammationes gangrænam inducunt tum ratione infarctûs ſyſtrophici, tum ratione ſtrangulationis vaſorum à nervis & aponevroſibus irritatis; præſtant idem inflammationes puræ intenſiſſimæ quæ ſuppurantibus acribus pertractantur.

Inflammationes *malignæ* primo aſpectu videntur eryſipelaceæ, parùm tumidæ, ſed tactu frigidæ, & veluti duræ, ſine ulla elaſticitate aut tenſione; adacto ſcalpello nullus ferè ſenſus, accedunt puſtulæ lividæ, pulſus ſenſim minuitur, mors accedit; has inflammationes *mortuas* nuncupat *D. Queſnay*.

Inflammationes *cauſticæ*, quales in anthrace obſervantur, quæ licet lapſu eſcharæ ſiccæ & nigræ accedente ſuppuratione feliciter quandoque terminentur, aliàs tamen carnes ad uſque oſſa corrumpunt, ut anthraces illi quos obſervavit *Pareus*, & *malum ardentium* vocant Franciæ Hiſtoriographi.

Inflammationes *eryſipelatoſæ* acres gangrænam aliam inducunt, nam ardor inflammatorius alius pendet à principiis mechanicis ſeu valido arteriorum & fluidorum attritu, alius à phyſicis, ſcilicet à cauſticâ humorumaracredine ex quâ phlyctænæ eryſipelatibus adnaſcuntur, calor urens adeſt; interea pars conſiſtentiam œdematoſam citò adipiſcitur, & gangræna latè ſerpit.

Demùm inflammatio per nimium infarctum accerſit gangrænam quæ cùm magno tumore demùm liveſcente & remolleſcente ſtipata ſit, diſtinguitur ab inflammatione malignâ; gangræna imminet ſi tumor deprimatur, rubedo obſcuretur, calor extinguatur, elaſticitas evaneſcat, carnes paſtaceæ, compactæ fiant, dolor abeat.

6. *Gangræna ex ambuſtione* D. Queſnay, cap. 16.

Pars ipſamet profundè ambuſta ſphacelo ſicco ſeu necroſi afficitur, carnes vicinæ ob influxum ſanguinis & ſyſtrophicam inflammationem, gangrænam patiuntur cum dolore atroci, puſtuloſo, quandoque eryſipelate.

7. *Gangræna à gelu* D. Queſnay, cap. 18; *Gangræna à frigore nimio* Vandermonde Journ. de Med. Juin 1758. A.

Ille ſphacelus incipit à dolore frigorifico atroci, quem ſequitur ſtupor; pallor, aridura partis, potiſſimùm extremorum ut pedum, manuum, mentulæ, naſi &c: quæ partes dein œdematoſè intumeſcunt cum motûs impotentiâ; & demùm gangræna etiam ſupervenit.

Adoleſcens cùm pedibus nudis per nivem iter feciſſet, dolores atroces pedum ſenſit, in Noſocomium delatus, igni admotus diriùs doluit, palma pedum, ſubtus pallida, frigida, minimè tumida, ſupernè pedes rubri, tumidi, calidi, digiti pedum atrorubri, tumidi, vix ſenſu prædıti, tibiæ tumidæ, cutis dura, purpurea, venis violaceis variegata, veſtigium digiti ſervans, calida, dolor lancinans, preſſionem linteorum non ſuſtinens, alibi pruritus à frictione lancinans, pulſus durus, frequens, cephalalgia.

Intra ſitulam plenam aquâ frigidiſſimâ identidem renovandâ, cum nive & glacie ulteriùs frigefactâ, immiſſi ſunt pedes per horam, inde levamen, deinde per bihorium, inde nigredo digitorum evanuit, tumor decrevit, dolores imminuti; balnea ſexies repetita ſunt, veſpere frictiones ex aquâ frigida, dein vinum aromaticum & camphoratum; intra octiduum æger ſanatus abiit.

8. *Gangræna à putredine.* D. Queſnay cap. 20.

Ea eſt quæ ab antecedente putredine dependet, 1° ſi à diſſolutione putridâ humorum, gangræna ſine dolore accedit, ac formâ emphyſematis intenſè rubri vel coccinei, quaſi eryſipelatoſi, ſe prodit: ægri paucis diebus interpoſitis fato cedunt. Viſa eſt illa gangræna in varioloſâ per totum ferè corpus diffuſâ, *Ephem. German. cent. 6. obſerv.* 81. Cutis preſſa ſtillabat humorem ſanguinolentum; omnis ſcarificatio in hoc morbo hæmorrhagias incoercibiles excitat, non ſecus ac in ſcorbuto.

2°. Si

2° Si à ſuppuratione putridâ pendeat, ſignum eſt tabum putre in maſſam ſanguinis reſorptum, principio vitali energiam ſuam abſtuliſſe.

3° Si à congeſtione putridâ ſeu inflammatione ſyſtrophicâ, tunc pars remolleſcit, ſenſum amittit, & rubedo in livorem mutatur.

4° Quandoque ſupervenit à fluidis extravaſatis, ecchymomatis, excrementis in veſicâ, alvo retentis, in herniâ, ulcere cavernoſo, &c, congeſtis.

In cadaveribus ſucceſſivè putreſcunt 1° abdominis viſcera ob excrementorum putredinem: 2° partes ſauciatæ & pulmones ob aëris contactum; 3° partes teneræ, ut collum, labia, genitalia, ubi etiam ſucci excrementitii.

Praxis.

In gangrænâ datur ſemper infarctus & tumor à ſanguinis affluxu, quem natura concitat eo fine ut ſanguis ſtagnans tum ulteriùs promoveatur, tùm reſolvatur à calore, tùm demùm ut ſuppuratione, tanquam tutiſſimo & feliciſſimo remedio, mortuum à vivo ſegregetur.

Infarctus verò & tumor vim vitalem ſuffocari aut citò ſuffocatum iri indicant quoties lividitas aut mollities paſtacea, aut firmitas iners & tenſione deſtituta accedunt, adeoque imminuendus eſt, quod præſtant 1° diæta liquida, reſolvens, phlebotomiæ repetitæ; 2° ſcarificationes quæ nunc ad textum cellularem tantùm, nunc ad muſculos ipſos infarctos, pro ſede mali, debent pertingere, additis dein antiſepticis & reſolventibus, necnon ſuppurantibus, ſi ſuperficiaria tantùm immineat gangræna; ſed ſi profunda ſit, tantaque tabes ſolidorum oſſium, artuum, ut nulla ſpes ſit fore ut ſolvatur infarctus, ad imputationem deveniendum eſt.

Contuſiones quò plus inflammatæ ſunt & tenſæ ac dolorificæ, eò magis periculoſæ; verùm quò plus ſtuporis ſecum invehunt propter commotionem nervis aut quod pejus cerebro illatam, eò pejores ſunt.

Si tumor vix elatus, calor ſuffocatus, firmitas iners & ſine tenſione, aut ſenſûs imminutio cum mollitie pultaceâ inveniantur, *ſtrangulatio* vaſorum arterioſorum metuenda eſt. Si verò maximus tumor liveſcens aut atro-ruber à vulnere partem occupet, ſtrangulatio venarum vel ligatura aut compreſſio ſignificatur; in his verò caſibus aromatica, calida ſtimulantia ſunt perniciosa; una ſalus eſt in inciſionibus, quæ tendinem, nervum omninò præſcindant, & quæ aponevroſes conſtrictas ſolvant: illæ verò inciſiones ultra textum adipoſum debent pertingere, cùm illæ aponevroſes ibi lateant.

Vulnera à *globis ignitis* inflicta ſæpè, cùm altè perfodiunt, artus commovent, compagem oſſeam, contundunt carnes & membranas criſpant, tum illicò, tum poſt aliquot dies, unde ſtupor partis, omnium gangrænæ principiorum peſſimum; præſtat in hoc caſu ita dilatare vulnus ut medicamina fundum vulneris ſubeant, ut materies putres eliminari queant; aper-

turæ ex adverſo factæ, ſetaceum per vulnus trajectum, imò oleum terebinthinæ fervidum injectum his indicationibus ſatisfaciunt.

Infiltratio quæ à ſuppreſſis ſanguifluxibus anaſarcam excitat, quæ à repetitis phlebotomiis aut hæmorrhagiis fit, interna remedia & analeptica requirit, inde verò vix unquam timenda gangræna; verùm infiltrationes quas humorum diſſolutio putris & ulceroſa creat, quas febris amphimerina ſuppuratoria, caries & ulcera interna fovent, non raró poſt longum tempus eryſipelatoſam excitant inflammationem, quæ gangrænam lethalem & immedicabilem accerſit; fruſtra diureticis catharticiſque eam debellare conaris, inde vires profternis; infelices ſunt ſcarificationes quæ mortem accelerant; inutilia ſunt, quæ à medicinæ & chirurgiæ penu petuntur, auxilia.

Erethiſmo ſeu criſpaturæ aponevroſium tria poſſunt opponi remedia; 1° laxantia ut diæta humectans, phlebotomiæ repetitæ & topica emollientia; 2° ſi ea non ſufficiant, inciſiones aponevroſeos ſunt inſtituendæ ad ſufficientem altitudinem; illæ autem aponevroſes utut ſint in trunco tenues & in artubus magis craſſæ, per totam corporis ſuperficiem extenduntur; tales ſunt quæ muſculos humeri, ulnæ, femoris, capitis, colli, palmæ manuum & plantæ pedum veſtiunt. Dantur aponevroſes duplicatæ, quæ muſculos temporales, quæ in dorſo magnum dorſalem, ſacrolumbarem, &c, in abdomine rectum &c, involvunt: ſolvendæ ſunt illæ aponevroſes, ſi oſſibus inſideant, ad os uſque inciſiones penetrare debent. 3°. Demùm ſenſibilitas partis irritatæ tollenda eſt, quod præſtant cauſtica ut oleum terebinthinæ, caryophyllorum, cinnamomi, aut alterum oleum deſtillatum ex plantâ aromaticâ; ſic oleo terebinthinæ curatus eſt Carolus Nonus à *Pareo*; ſic curantur odontalgiæ carioſæ: ſi verò ea non ſufficiant, oleum etiam fervidum adhibendum eſt, quod *La Peyronie* adhibuit in punctura tendinis *Principis de Dombes*; tendines verò majores ut & nervi puncti tùm oleo fervido, tùm exciſione curantur.

Ubi gangræna à *morſu viperæ* metuenda eſt, debet pars dentibus viperæ, tanquam duabus aciculis, puncta, ſine ſcarificationibus aſſuetis, foveri vino vel aquâ vitæ in qua diſſoluta ſit theriacæ drachma, ſimulque theriaca ad drachmam unam ſemel vel bis uſurpari, qua ſola methodo omnes ſanare conſueverat *Chirurgus La Motte.*

Inflammationes malignæ ſeu gangrænoſæ vel ab externâ, vel ab internâ cauſâ pendent; ſi ab internâ pendeant, nunquam juvant ſcarificationes ad vivum uſque protenſæ.

Rurſùs inflammationes à cauſâ internâ ſunt vel externæ vel internæ; internæ pendent à principio deleterio fluidis commixto, quod phlebotomiæ tollere nequeunt, adeoque phlebotomiæ vix unquam in illis conveniunt; ſolum perfugium eſt in antidotis, cardiacis, alexipharmacis, ſed ita promptè hæ inflammationes internæ, ſopito dolore, abeunt in gangrænam, ut nulli remedio locus ſuperſit.

Externæ verò *inflammationes gangrænoſæ* non ita certò mortem inferunt; dantur

dantur enim gangrænæ criticæ, & quæ criticæ non funt, fæpè non ultra partis inflammatæ limites fefe extendunt, imò obortâ fuppuratione in margi-nibus fpontè quandoque fegregantur à vivis carnibus. Cavendum tamen ne tabum putre, quod efformatur, repat in vicinas partes, quod in inflamma-tionibus gangrænofis per infarctum ortis metuendum, multò minùs in gangræ-nis ficcis, vel inflammationibus caufticis quales funt eryfipelata, efcharotica, anthraces, cruftæ gangrænofæ, &c.

Ad fuppurationem promovendam in mortuis illis inflammationibus, intus & extus ufurpanda funt quæ calorem & ftimulum procreant, topica funt aptiffima refolventia & diaphoretica actuofa, non raró finapifmi facti ex fer-mento, camphorâ, fale ammoniaco, finapis femine, cum aquis fpirituofis & oleis effentialibus æthereis.

Si verò jam gangræna adfit, fperandum eft, fi fixi jam fint limites ejus, fi margines inflammati fuppurationi fe accingant; tunc partes mor-tuæ fcalpello incidendæ vel exfcindendæ intactis vivis; fi verò ceffante gangrænæ progreffu nulla fit fuppurationis fpes, fpiritu nitri debent partes mortuæ comburi, ut vivæ ad fuppurandum excitentur, & tabum putre deftruatur.

In eryfipelatibus gangrænofis infarctus eft maximus vel valdè extenfus; horum verò cura exigit 1° ut carnium mortuarum phlyctænis, maculis lividis obfitarum, infarctus folvatur; 2° ut harum carnium fucci à pu-tredine immunes ferventur, condiantur; 3° ut carnes vicinæ ftimulentur ad fuppurandum; 4° ad promovendam ope fuppurationis mortuarum feparatio-nem à vivis.

Antiputrida quæ ibi conveniunt funt 1° acetum, fpiritus falis, fulphuris, vitrioli aquâ diluti, falia neutra, imprimis fal ammoniacum. 2° Spiritus te-rebinthinæ, effentia Rabel, fpiritus nitri anaticis fpiritûs vini partibus dulci-ficatus. 3° Sal marinus, nitrum. 4° Refinæ & balfama, terebinthina, myrrha, camphora, ftyrax, pix. 5° Vinum, aqua vitæ, fpiritus vini. 6° Exficcantia balfamica, ut myrrha, colophone, aloë, refina. 7° Rodentia urentia, ut oleum fervens, ferrum candens, ærugo, fpiritus nitri hydrar-gyro foetus, aqua phagædenica.

Furunculi majores fummè dolorifici non incidendi funt quandiu crudi & dolentes, nifi in perinæo vel vulvâ fiti fint, tunc enim metus eft, ne pus fibi finus cudat; exfpectanda fuppuratio quæ concreta folvat, & craffamen-tum maturet.

Eryfipelata cauftica quæ cruftaceam efcharam faciunt, pendent à vi materiæ lapidem cauftìcum æmulantis; harum cruftarum feparatio pari-ter debet promoveri per olea emollientia & digeftiva, ut ceratum Ga-leni; fi efchara craffior fit, ea incidenda, & ubi fecedunt, avellenda fragmenta; vitanda fpirituofa actuofa; juvant tantùm topica refolventia, anodyna.

Anthraces eodem modo tractandi, vitanda funt irritantia, monente etiam *Pareo*; lenia emollientia è fuppurantibus eligenda; tantùm apex

 emor-

emortuus oleo ferventi vel aquâ forti comburendus, dein exſpectanda ſuppuratio; retardatur etiam eſcharæ putredo ope ſpiritus terebinthinæ, eſſentiæ Rabel, ſpiritûs nitri dulcificati cum ſpiritu vini, ſed cauſtica tutiora ſunt.

In *ambuſtione* quæ cutem tantùm erodit, non verò ultra penetrat, dolor & pertinacia majores ſunt quàm ubi carnes ipſæ comburuntur, quippe ſecretoria cutis irritata fundunt ſerum acre & copioſum, quo affectus perennat adhibitis unctuoſis. 1° Antequam infarctus, vel tumor excitentur, igneæ partes extrorſum ducendæ ſolutione vitrioli, atramento, ſpermate ranarum, albumine ovi, nuce gallarum, vulnerariis, aſtringentibus herbis. 2°. Accedente infarctu indicantur emollientia, laxantia, adipoſa, unctuoſa, olea, butyrum. 3° Si inflammatio adveniat his miſſis, fomenta ex aquâ tepidâ, mucilagines, lacticinia, farinoſa uſurpantur, & propter ſævitiem doloris adduntur anodyna. 4° Quandoque anodyna paululum volatilia adhibentur, ut camphora, flores ſambuci; folia tabaci, hyoſcyami, ſapo, ſtercus avium, &c; ſi dolor mitior fit, cæpæ coctæ vel tritæ conveniunt. 5° Cùm pars ambuſta ſuppurationem putrem ſuppeditat, antiſeptica, ut vinum, aqua vitæ, nitrum, ſal marinus indicantur.

Periti ſunt qui tamdiù utuntur ſolo vino, quamdiù propter ſenſibilitatem non licet aquam vitæ addere, mox puram admovere, uſque ad integram ſanationem. Juvat non raró folia viridia tabaci, vel betæ apponere, & ſuper ſplenia vino madida applicare, quæ ſic vulneri non adhærebunt.

Si *frigori* vel gelu debeatur ſphacelus, amputatio non eſt inſtituenda quamdiu nulla eſt diſſolutio putris, quæ ſola viciniam inficit, & in vivo inſtituenda eſt amputatio, non in mortuâ carne. Pars *congelata* ſtatim nive vel aquâ frigidâ eſt confricanda, ne ſubitò regelaſcendo crepent vaſa; interea cardiaca ſudorifica intùs uſurpanda.

Si à *putredine* antecedenti humorum in vicinis partibus ortum duxerit gangræna, vel ea pendet à diſſolutione maſſæ ſanguineæ, & in hoc caſu de ægro conclamatum eſt; vel pendet à peculiari acrimoniâ venenatâ, adverſus quam dantur ſpecifica antidota, ut in ſyphilide, ſcorbuto, ſcabie, & tunc illa antidota uſurpanda ſunt; ſi ab ulcere putrido oriatur, tunc adhibenda ſunt antiſeptica fortiora, ut 1° balſamica, quale eſt oleum terebinthinæ: 2° Salina, ut ſal marinum, nitrum, ſal ammoniacum, pulverata & magnâ doſi adſperſa: 3° Eſcharotica, ut acidum nitri dulcificatum, aqua Rabel, imò oleum bulliens, unguentum Ægyptiacum, viride æris, aqua phagædenica, ſublimatus corroſivus, &c: inde fit eſchara quæ carnes à putredine defendit, uſquequò ſuppuratio partem ſphaceloſam à ſana ſeparaverit; non tamen negligenda intùs alexipharmaca.

XLI.

XLI. NECROSIS, *L'Ergot*; *le Feu St. Antoine*, *la Gangrène ſèche*, *le mal des ardents.*

Morbus eſt chronicus, in quo artus, ut pedes, manuſve, poſt ſtuporem & dolorem, ut plurimùm ſine tumore areſcunt, exſiccantur, & ſenſu, motuque amiſſis ſpontè utplurimùm à corpore ſecedunt.

Differt à gangrænâ, 1° quòd in gangræna ſit tumor utplurimùm inflammatorius. 2° quòd pars gangrænoſa in putredinoſam mollitiem fœtidiſſimam vergat: 3° & quòd citam mortem intentet; necroſis verò partes mumiæ ſiccæ ſimiles reddat vix fœtidas, niſi ubi mortuum à vivo ſeparatur, ac per menſes divexat. Differt ab arthritide ſcorbuticâ quâcum convenit ratione dolorum, quòd in arthritide illâ ſint ſtomacaces ſigna, dolor noctu urgentior ſit, nec artus excidant.

Species hujus generis à nemine diſtinctè traditæ ſunt, exceptâ necroſi uſtilagineâ, de quâ nuper *Clariſſ. Salerne* plura docuit; cæteras primus ferè *Ill. Queſnay* in eximio tractatu de gangrænâ ſiccâ tantùm delineavit.

Sanguis viſcoſiſſimus, tenax, nigricans, & ea ſiccitate ad putreſcendum ineptus, ſimulque in extremis partibus hærens, ſero per calorem, ventilationem, diaphoreſim evaporato, hujus morbi eſt materia morbifica, inde ſtupor, dolor, livedo, ſiccitas, mors partis, atque in limitibus ſupervenìens ſuppuratio gangrænoſa, corruptio tendinum & ligamentorum ſine ullo dolore, artum nigrum, ſiccum, mortuum à vivo ſegregat.

1. *Necroſis uſtilaginea. L'Ergot.* C.

Vide *Hiſtoir. de l'Academ. R. des Sc. ann.* 1740, 1748, 1752. & *le* 2e *volume des Mémoires des Etrangers ann.* 1755. à *Clariſſ. Salerne*; *Acta Lipſiæ* 1708 à *Langio* & 1752 *pag.* 634; item *Commentarios Lipſiæ Ludwigii anno* 1757 *pag.* 72 *&* 601. *Ill. Queſnay*, *de gangrænâ ſiccâ*, *pag.* 355 *&* 407.

An ſit idem cum *malo ardentium* ? vide *Mezerai*, *Hiſtoire de France ann.* 1090. licet morbus ardentium cum arthritide ſcorbuticâ magis affinis videatur.

Uſtilago vulgò *ſecale cornutum*, Gallicè *ergot*, & *ſeigle ergoté*, de quo ſcripſit *Moellerus Comment. Lipſiæ anno* 1752 *pag.* 634, vocatur illud ſecale, cujus ſpicæ gerunt aliquot grana, ſex vel ſeptem lineas longa, cornuta, extùs nigra, intùs alba. Germanis *Brand* & *Mutterkorn* dicta, ab uſtilagine *nigellâ* dictâ diverſiſſima: nam in uſtilagine tritici, avenæ, ſemen eſt intùs nigrum & pulverulentum, non corniculatum. Secalis cornuti proventus uber eſt annis pluvioſis, & in agris paludoſis, quales ſunt Soloniæ juxta Aureliam, inde fortè Secalauniæ Latinis dictæ, & agri Bleſenſis, Vaſtinienſis, Bituricenſis Provinciæ hic morbus epidemicè graſſatur, ſcilicet quoties deficiente tritico abundat hoc ſecale, quo pauperes panem conficere coguntur; unde viget epidemia ſtatim poſt meſſem uſque ad hyemem; plures mares quàm fœminas adoritur, & ſæpiùs apud Solonienſes

pedibus

pedibus quàm manibus nocet; fortè quia in locis humidis illi laborare consueverunt.

Illa morbi species sine febre, sine tumore, pedes vel manus aggreditur, doloribus intensis stipatur, colorem nigerrimum & siccitatem summam partibus conciliat, ac demùm post plures menses artum mortuum à corpore segregat; visi sunt trunci cruribus orbati, alii uno crure & uno brachio, rarissimi ambobus cruribus & brachiis mutilati; pluries accidit ut digiti pedum insciis excidant, paucissimis extremus nasus delabitur. Ægri Solonienses in Nosocomium Aurelianense deferuntur, ubi observati sunt à *Chirurgo Noelio*, & nuper ab *Illustr. Medico Salerne.*

Incipit morbus à lassitudine, sine febre, sine inflammatione; rarò rubent partes extremæ; facies verò, totaque cutis pallet ac livescit, venter induratur & tumet, mens hebes est, & hebetudo crescit cum morbo; urina & feces ritè secedunt; feces tandem sunt fœtidæ; corpus emaciatur; pedes & manus stupore afficiuntur, cum dolore deinde punctorio, qui cùm atrox est, pulsûs frequentiam fugacem cum sudore capitis & epigastrii excitat; secus pulsus est parvus, & ita debilis, ut vix percipi queat; appetitus interea non deficit, ab alimentis calidis læduntur & sudant, rarò accidit dolorem pedum, manuumque esse urentem & rubore stipatum, quod solus refert *Noelius.* Verum tamen est hosce dolores atroces mitescere, si artus aëri frigido exponantur; interea frigescunt & pallent ægri, difficulter se movent, dolor sensim assurgit à pedibus ad tibiam, crus, &c; à manibus ad ulnam, humerum, quæ partes successivè exsiccantur, & ita nigrescunt, ac si fumo fuissent induratæ; tunc verò cùm nigrescunt, cessat dolor partis, imò sensus & pars mortua est, sed sicca, non fœtens; cutis videtur corrugata, quasi, ait *Noelius*, diù in aquâ frigidâ stetisset. Necrosis illa demùm sistitur in tarso, tibia, genu, &c, & tunc linea quædam cuditur separans vivum à mortuo, qualis cuditur ope lapidis infernalis; illa sola linea humida est, putris & fœtida; sensim per frusta aut artus integri mortui, carbonis instar nigri, à vivo segregantur, aliquamdiù verò hærent ligamentis, tendinibus laciniatis nondum omninò dissolutis. Si imperitè cataplasmata maturantia applicentur, acceleratur lapsus artuum, sed cum periculo, quippe gangrænascit etiam pars viva; si verò opus soli naturæ committatur, ægri quidem artu truncantur, sed sine dolore, sine ullâ hæmorrhagiâ, & sic mutilati per menses & annos vivunt.

Quare nulla sit hæmorrhagia, etiam dùm crura ex acetabulis coxendicis separantur? quia sanguis est niger, viscidus & veluti siccus; talis enim fermè exit è venâ, cùm initio morbi secatur ad dolores sedandos; tenacitas sanguinis quandoque ea est, ut non faciliùs secetur cultro quàm ipsa caro indurata; è centum & viginti quibus artus à Chirurgis fuerunt amputati, vix quinque ultra sex menses supersunt; ast qui opus naturæ commiserunt, plures multò evaserunt.

Hoc secale cornutum anatibus, ac porcellis datum ab ipsis statim respuitur;

tur; hoc tamen urgente fame, & cum furfure mixto utentia animalia inftar hominum malè afficiuntur, & enecantur.

De curâ hujufce morbi confulantur *Ill. Quefnay*, *Salerne*, *Sharp*. In fumma fuffecerit dixiffe initio indicari parvam dofim theriacæ, unam, alteramve phlebotomiam, fotum ex aquâ vitæ camphoratâ; aft cùm pars induruit, & nigrorem contraxit, fugienda maturantia; ubi exulcera-tur, fola antifeptica & exficcantia conveniunt, oleum terebinthinæ, pulvis ex fale marino, vitriolo, ac demùm exfpectandum donec pars fpontè excidat: kinkinæ in gangrænâ utiliffimæ ufum in necrofi damnat *Sharp*.

2. *Necrofis à viru* Illuft. Quefnay de gangrænâ ficcâ, pag. 362; Hildani centur. 4. obferv. 92. C.

Virus eft humor venenatus in animali ipfo quod laborat genitus, vel ab alio communicatus, unde à venenis per vulnus immiffis aut ab alio regno petitis differt; huc refer virus venereum, fcorbuticum, arthriticum, herpeticum, cancrofum, &c.

Virus quod necrofim inducit debet vel fanguinem ita inficere ut in extremis partibus coaguletur, exficcetur, vel ut vafa ita corrugentur, ut exfuccæ ficcæque carnes evadant; debet itaque idem efficere intus quod extus patrant cauftica, ut lapis infernalis; quippe in efcharam mutari debent partes quæ necrofi afficiuntur; in fenibus illa mutatio tantò facilius contingit, quò fanguis ad ficcitatem & vifcofitatem magis eft pronus.

Senex 72 annos natus podagricus menfe Augufto frigus quoddam moleftum ac ftuporem in pede perfenfit, fine ullo dolore & tumore vel minimo; de his minimè follicitus fuit, tandem aucto ftupore pes ejufque digiti lividi deinceps nigri evaferunt, & necrofis fenfim fefe patefacere, fenfimque verfus genua ferpere vifa eft. *Hildanus* accerfitus menfe Septembri, pedem & crus ad furam ufque fphacelatum inftar carbonis nigrum, frigidum, & fupra modum ficcum, extenuatumque reperit. De cætero nullus dolor, inquietudo ferè nulla, fomnus, fames, pulfus pro more. Rogarunt adftantes *Hildanum* ùt crus amputaret, quod peritus ille Chirurgus recufavit, & cùm quidam barbitonfor deinceps crus amputaffet, gangræna ferpfit citò in femur & truncum, quæ priùs fteterat, ac æger intra paucos dies temeritatis illius culpam luit.

Differt itaque illa fpecies necrofeos ab uftilagineâ ratione originis, & ratione fymptomatum feu doloris defectu, de cætero eadem eft cura, fcilicet omiffiva.

3. *Necrofis febrilis*, Lamotte obfervat. 298, ad 302. C.

Ea eft quæ typho potiffimum, febribufque aliis malignis dictis fupervenit, fymptomaticè aut criticè, ut aiunt; illa verò non folùm pedes, fed potiffimùm coccygem, nates & femora adoritur, & differt à gangrænâ ex eo quod ficca fit, cùm gangræna diffolutionem putridam comitem habeat, præterea fine ullo dolore progreditur; diftinguitur verò à priori per febrem comitem.

Hæc vulgò tribuitur vel forditiei in quâ hæ partes ob alvi & urinæ fluxum obnoxiæ funt, fed cùm etiam pedes, ab immunditie illâ immunes, quandoque necrofi afficiantur vix illud principium poteft admitti; preffioni etiam tribuitur, quippe his partibus in typho per menfem incumbit æger, & reapsè preffio illa efcharas ficcas non raró in partibus pelvis eminentioribus excitat; verùm & vidi internas, externafque femorum partes in eo cafu folùm aut primariò affici, quod nec preffioni, nec immunditiis erat adfcribendum, maximè verò cùm necrofis primis febris diebus fupervenit, nec fordes nec decubitus incufari poffunt, ut patet ex obfervationibus citatis.

Sanguinem in febribus triplò vifcofiorem evadere quàm in fanitate probant èxperimenta *Cl. Langrish*, adeoque fi concurrat fimul materia febrilis infpiffans, ut in typho, facilè concipitur occafione decubitûs in vafis cutaneis coccygis, vicinifque illum hæfurum effe, & ratione ficcitatis necrofim inducturum.

Hic affectus ita lethalis cenfetur ut *Hildanus* nullum per quadraginta annos evafiffe fuæ curæ commiffum profiteatur; verùm hæc lethalitas videtur potiùs curæ olim adhibitæ quàm morbi gravitati tribuenda, ut docent *Cl. Lamotte* obfervationes repetitæ; conftat enim ex illis nihil effe perniciofius in hac fpecie necrofeos quàm mortuas & putridas partes exficcatas forcipibus auferre, inde enim fphacelus humidus evadit & ulteriùs ob aëris acceffum ferpit; quin fugiendæ funt etiam fimplices fcarificationes, pars tantùm eft tegenda unguento de ftyrace, vel mundificativo, & fi fit excoriata vel exulcerata, unguento Ægyptiaco, & exfpectandum donec febris remiferit vel cefſaverit, tunc enim lapfus carnium putridarum fponte accidit & tutò poteft folitis medicamentis adjuvari. Vide de his *Clariff. Quefnay de cura gangrænæ ficcæ pag. 583.*

4. *Necrofis fcorbutica*, Tulpii Lib. III. cap. 38; Du Pleffis Journ. de Med. Avril 1757 pag. 341: Vide *Melafictérum fcorbuticum* à quo differt tantùm doloris defectu.

5. *Necrofis epidemica* D. Boucher Journ. de Med. 1762 pag. 327, 396, 504. A.

Morbus erat epidemicus apud Flandros annis 1749 & 1750, pauperes extra urbem, in aëre nebulofo foloque humido degentes devaftans, poft varias caloris & frigoris viciffitudines, belliquе ærumnas: tres erant hujus epidemiæ periodi.

1a *Periodus*. Contracturæ fpafmodicæ mufculorum tibias, brachiave retrahentium, quandoque amborum fimul, cum doloribus acutis, fæpe urentibus, per intervalla remittentibus: Rarius præcefferant dolores vagi dorfi, lumborum, qui dein in extremis artubus hærebant, cæteris functionibus, ut pulfu, fame, vix mutatis: hæc periodus ad duas trefve feptimanas extendebatur.

2a *Periodus*, decem diebus terminanda, notata erat ftupore vel fremitu obfcuro artûs affecti, cùm fenfatione frigoris fere glacialis, qui fenfus incipiebat

piebat à partibus primùm contractis & definebat in pedes vel manus; inde artuum gravitas, movendi impotentia, anæsthesia, sed restituto calore dolores reviviscebant, membra erant pallida, frigida, cutis rugosa, pars macilenta; macies totum corpus dein afficiebat: pauperrimi, à primæ periodi symptomatis immunes, secundam tantùm, sed tantò diutius, experiebantur.

3a *Periodus.* Pars affecta stupore & frigore livescebat, mox nigricabat; quibusdam calor atro-cæruleus, quandoque cum sensu caloris urentis & formâ erythematis phlegmonodis, aliis cum sensu obscuro; quibus prima periodus defuerat, nigredo artuum nullo inflammationis signo præludebat; quibus verò præludebat erythema, phlyctænæ non raró assurgebant, sub quibus pars erat omninò sphacelosa, musculis & ipso periosteo putrefactis: pulsus erat tunc debilis, prostratio virium magna, oculi languidi, facies marcida, rugosa, deformis & senilis. Necrosis quæ à digitis inceperat sensim ad carpum vel tarsum accedebat, raró ultra cubitum aut genu reptans: demùm gradum sistebat necrosis & tunc pulsûs vigor paulatim resurgebat: linea suppurans mortuum à vivo disterminabat, & sensim artus mortuus, siccus, cruore nigro, viscoso farctus delabebatur, extremo osse arido & instar carbonis nigro: artus necrosi affectus siccissimus, nigricans, odoris expers, mumiæ artui simillimus erat.

Quibus verò calor inflammatorius præcesserat, febris etiam supererat, quæ moderata non nocebat, sed violenta funestum mali exitum accelerabat.

Hujus morbi seminium est miasma quoddam sanguinem coagulans, unde præmissis phlebotomiis ex quibus pulsus prius languidus resurgebat, diluentia, dissolventia aromaticis, spirituosis, antisepticis juncta, intus sumpta, proderant; lapsus spontaneus artuum erat expectandus, aut nulla horum amputatio instituenda erat, nisi cùm natura mortuum à vivo separasset.

6. *Necrosis infantilis.*

Morbus est novus, seu nullibi descriptus, frequens tamen apud infantes quinquennes, potissimùm in orphanotrophio; illis vel in gena, vel in vulvâ apud puellas, supervenit, sine febre, macula rubra vel livescens, sine dolore, tumore, calore, quæ acu pertusa non dolet, post paucos dies sponte laceratur à levissimo tactu, sine ulla sanguinis vel alterius humoris effusione: sensim vicinæ carnes, gingivæ v. g. eroduntur, pulsu, fame, cæteris vix mutatis, & intra paucos dies facto cedunt, omninò absumtis, nigris, siccis, vel vulvâ eodem *modo erosa.*

Pluribus scorbuticis superveniebat ad genam ulcus exiguum, album, in ambitu durum, quod neglectum livescebat, nigredine & fœtore accedente, unde totâ genâ perforatâ, erosâ, dentes in conspectum se prodebant; hujus ulceris indolentis, gangrænosi, sicci, progressus sistit spiritus vitrioli. Similes casus vidi pluries, sed gena sine ulcere statim livescebat, altero die perforata, sine dolore, inappetentia, febre, debilitate,

interiora oris patefaciebat, letho intra paucos dies ſubſequente : idem vidi apud virgunculas in vulvâ : *Poupart Hiſt. de l'Acad. R. des Sc. 1699, p. 175.*

Huc etiam poſſet referri necroſis à compreſſione, cujus exempla profert *Cl. Queſnay* ex *Hildano* & *Boerhaave* petita, fortè & aliæ ſpecies ; verùm ſatius eſt hoc argumentum peritis Chirurgis elucidandum relinquere. Nobis ſuffecerit in hoc genere aliiſque benè multis novam viam tradendæ & illuſtrandæ Noſologiæ indicaſſe ; ſingulorum generum elaboratio non eſt opus unius hominis nec fortè unius ſæculi.

CLAS-

CLASSES MORBORUM

ÆTIOLOGICÆ.

SCientia principiorum, à quibus morbi dependent, eſt *aitiologia* noſologiæ. Diſpoſitio morborum ſecundum affinitatem principiorum & cauſarum à quibus dependent vocatur *methodus* morborum *aitiologica* juxta quam morbi qui à ſimilibus principiis dependent, conjunguntur, & qui à diverſis ſeparantur; inde tot claſſes exſurgunt quot diverſa ſunt principiorum genera: ea quidem numeroſiſſima ſunt, verùm tamen maxima morborum pars ad viginti quinque genera principiorum, totidemque morborum claſſes commodè reducitur. Horum principiorum alia ſunt *phyſica* quoad agendi modum, ut venena, virus, miaſmata, &c...; alia ex *legibus mechanicis* & *hydraulicis* agere videntur, ut tumores, calculi, vermes, conformationes vitioſæ, ſanguis, pituita, ſerum, flatus; demùm ſunt principia *moralia* hypermechanica, quorum actio ex pſychologia aliquatenus intelligitur, ut naturæ conatus, ſpaſmi, dolores, pathemata animæ, &c...

Eatenus verò ea cenſentur principia morborum, quatenus ex illis intelligimus hos vel illos morbos eſſe poſſibiles; nulla alia eſt connexio inter principia & morbos; & quam ſæpius erramus in judicio, cùm, ex eo quod illud præceſſerit morbum, illud alterius eſſe principium inferimus; hoc ſcilicet ſophiſma, *poſt hoc ergo propter hoc*, in Medicina vulgatiſſimum eſt.

Accurata cognitio ſymptomatum, organorum quibus inſident, legum phyſiologicarum juxta quas functiones, qualitates & excretiones per illa organa fiunt, & demùm dogmatum phyſico - mechanicorum ex quibus vis & energia horum principiorum concipitur, poteſt mentem Medici dirigere in veritatis indagatione, & nos inducere ad cognoſcendum num datus morbus huic vel alteri principio ſit adſcribendus: Attamen his auxiliis adjuti ſummi Medici quotidie errant, ut patet ex eorum in praxi

 diffi-

diffidio; si fidem quibusdam adhibeamus, omnes ferè morbi à *saburra* dependent; juxta alios *plethora* est omnium ferè principium; sunt qui à vermibus eos deducunt; sunt qui à *salibus* acido vel alkali; non pauci à *spisso* & *acri* omnes chronicos derivant; à *spasmo* & *atonia* *Baglivi*; à *circulatione vitiosa* *Deiderius*; à *pituita* *Schneiderus*; à *sero* *Carolus Piso*; à *flatibus* *Polybus* morborum iliadem, ut olim *ab humorum quaternione* *Galenus*, & à solo *vitio solidorum* plures Neoterici deducere amant. Non minus tamen verum est eatenus felicem esse therapeiam, quatenus Medicum origo morbi non fefellerit, ut ait *Celsus*, adeoque causam & principium morbi curandi cognoscere apprime utile est, imo necessarium; verum in hoc experientia fallax & judicium difficile.

Illustriss. *Archiater Senac* triginta consultationes scriptas viderat à totidem peritissimis Medicis circa eundem morbum, quem spissitudini sanguinis tribuebant, & neuter verum attigerat: secto enim cadavere, facilè consenserunt omnes omnia symptomata aneurysmati interno esse tribuenda. Similem errorem trium percelebrium Italiæ Medicorum, circa morbum viri præclari quem simul invisebant, *Illustrissim.* *Morgagni* enarrat; neuter verum morbi principium etiam conjectando præsenserat.

Si viri anatomiæ, physices & mechanices periti, hujus sæculi præclaris inventis eruditi, singularem morbum accuratè perpendentes eumque diuturnum attentè considerantes, circa ejus principium à vero aberrant; quid expectandum erat ab Antiquis, qui omnes morbos ejusdem generis ab hoc vel illo principio pendere à cathedra docebant; &, verbi gratiâ, omnem tertianam à bile, quartanam à melancholia, catarrhum à pituita, vomitum à saburra, nephralgiam à calculo repetendam esse? Quid censendum de illustribus etiam Neotericis qui omnem morbum chronicum ab spisso & acri humore pendere pronunciant & huic theoriæ suam praxim adoptant? Ex sequentibus specierum enumerationibus evidenter patebit nullum esse morbi genus quod à diversis principiis non pendeat, seu cujus diversæ species à diversis principiis non sint repetendæ diversamque medendi methodum non expostulent? Sit vomitus in exemplo, licet ejus causa sit in omnibus speciebus eadem, scilicet conatus naturæ quæ, mediante vi stomachi expultrice, materies in eo contentas foras per os eliminat; nihilominus natura ad hanc stomachi contractionem excitatur, nunc à saburra cruda, quâ semel ejectâ morbus evanescit; vel à saburra putri, vel biliosa, vel viscosa, quibus rejectis remanent non rarò fomites in sanguine, hepate, colo, stomachi, diversis auxiliis impugnandi; vel vomitus ille fovetur à veneno quod labe constanti affecit stomachum; vel ab ulcere, quod curandum superest; vel à phlogosi ventriculi, quæ, nedum emetica & cathartica indicet, ab illis exacerbatur; vel à vermibus qui specificis remediis tantùm cedunt; vel à metastasi humoris excrementitii, ut urinæ, puris, seri, cui humori exitus nativus parandus est; vel à plethora vasorum ventriculi quam vel menostasis vel vicini visceris obstructio, vel nimia ciborum euchymorum ingurgitatio sustinet; vel pendet à mechanica pressione quem stomacho infert

infert cartilago xiphoidea depreſſa, pancreas tumidum, jecur induratum, vel ipſa gaſtrocele; mitto loqui de vomitu ſympathico quem ictus capiti inflictus excitat, de vomitu marino quem ſuccuſſio navis aut rhedæ determinat, de hyſterico quem antipathia aut abditius etiam principium creat.

Quibus poſitis quid cenſendum de therapia quam viri aliunde oculatiſſimi quotidie in ſcriptis ſuis proponunt, in quâ duas vel tres tantùm vomitûs ſpecies curandas ſiſtunt ratione totidem principiorum à quibus illas excitari putant, quaſi omnis vomitus ab hac vel illa ſaburra penderet, & ferè omnis vomitoriis vel catharticis curandus foret: in quo quidem conſentientes habent omnes ferè veteres artis antiſtites, qui errore mortalibus perniciofo cum ipſis laborant: quid enim eſt perniciofius quàm emetica indiſcriminatim adhibere in vomitu quovis, ut nephralgico, ulceroſo, phlogiſtico, hyſterico, gaſtrocelico, marino, &c, in quibus ea certè veneni inſtar agere omnibus cordatis viris haud dubium videbitur: doctrina itaque cauſarum & principiorum, ſi fallax ſit, funeſtiſſima eſt, eoque magis perniciofa quo ad plures morbi ſpecies extenditur: ſi enim quis in praxi ignoret verum principium unius vomitûs, & in nephralgico emeticum præſcribat, ille unum tantummodo ægrotum in vitæ diſcrimen adducet; aſt ſi omnem vomitum à ſaburra pendere docuerit, is tot ægros vomentes in idem periculum conjiciet, quo ſunt diverſi vomitus in quibus ſummam perniciem neceſſariò inferunt; aut in quibus diverſiſſima & ad curam neceſſaria juxta hanc aitiologiam omittentur, ut phlebotomia, limonata, ſalia neutra, opiatica, balnea, quies, anthelmintica, chirurgica operatio &c.

Verùm dati morbi principium cognoſcere eſt certè in praxi omnino utile, imò neceſſarium; illud itaque eſt indagandum; ſed tanto periculoſius eſt illud ignorare, in eo inveniendo errare, falſis dogmatis circumventum eſſe; falſum autem eſt illud dogma quod ab obſcuris ad clara, à minus cognitis ad magis certa ſit procedendum: principia morbi ſunt minus clara, minus evidentia quàm morbus ipſe ſeu quàm ſymptomatum illum conſtituentium concurſus, ergo methodus aitiologica, quæ à principiis & cauſis abditis nos deducere debet ad morbi cognitionem, fallax eſt & erronea, multoque tutior eſt via quæ initium ducit à ſymptomatis ſenſuum ope compertis, ex qua cognitione deinceps, tanquam firma baſi, aſſurgere poſſumus ad ejus morbi individui oblati principium. Evolvite omnes libros ſcholaſticos de vomitu, nullibi ferè invenietis ſigna vel ſymptomata vomitum gaſtrocelicum, hyſtericum, gaſtriticum, &c, deſignantia, quorum tamen fidelis & ſagax deſcriptio & diagnoſis ad eos dignoſcendos ita utilis eſt, ut ex hac ferè ſolâ quænam ſint indicationes curativæ eluceat: emineat tumor à partu creſcens inter abdominis muſculos, iſque circumſcriptus, quem ex ſignis cognoſcimus eſſe à ſtomacho prolapſo vel hernioſo, nonne vel medicinæ tyro vomitum inde oriundum eſſe judicabit & artificioſa repoſitione curandum concludet; ſed ſi nullus Author in ſcriptis eum de hujus ſpeciei vel exiſtentia vel ſignis monuerit, is hunc morbum, ſenſibus, ut ut obvium, non agnoſcet, ſummo

ægro-

ægrotantis detrimento : & tantò magis ab eo cognofcendo alienus erit, quò majorem adhibuerit fidem fuis Magiftris docentibus omnem vomitum à faburra pendere, & vomitum in genere vomitoriis effe impugnandum.

Has claffes morborum aitiologicas ideo fiftimus, ut cuique pateat nullum effe morbi genus cujus fpecies ad diverfa principia non attineant, adeoque ut deleatur illa præjudicata opinio, omne genus morbi uni vel alteri tantùm principio tribuendum effe ; ex his etiam claffibus apparebit ab eodem principio diverfos morbos exoriri, prout diverfas corporis partes illud afficit, majori vel minori dofi, tempore, agit, aut diverfa eft recipientis difpofitio ; ita ut ex cognito principio vix poffibile fit morbum inde eventurum præfagire : difficultas autem eo major eft quo major numerus eft circumftantiarum in eodem morbo concurrentium, unde ancipites hæremus utri ex his tribuendus fit morbus. Si quis vomitu divexetur, dubium eft an voracitati prægreffæ, an vitiofæ affumptorum qualitati, an pravæ digeftioni, an cephalalgiæ comitanti, an bili per vomitionem rejectæ, an fanguinis copiæ ventriculum gravanti, &c, hic effectus tribuendus fit : quid verò nos ab his ambagibus extricabit? fida & fagax hiftoria fymptomatum cuique fpeciei convenientium ; licet enim quævis fpecies à principio ejus denominetur, ut vomitus gaftrocelicus, marinus, &c, non ideo neceffum eft abfolutè ut cognofcamus quomodo hocce principium agat in ejus morbi productione, modò ex fignis & hiftoria quid in eo cafu agendum fit aut fugiendum fciamus : perinde eft, v. g., utrum fciam aut ignorem quomodo ftomachi phlogofis inducit vomitum, licet hoc fcitu utiliffimum fit, modò fciam quod dum adeft epigaftrii fenfibilitas exquifita, dolor & calor, fitis, pulfus frequens & durus, fanguis extractus coriacea crufta tectus, &c, in hoc morbo repetitam phlebotomiam, aquam pulli & diætam tenuiffimam ægro fanando fufficere ; emetica verò & cathartica acria perniciofa effe : aft licet mera principii cognitio hiftorica fæpe fufficiat ad curandum morbum, etiamfi ignorem connexionem hujus cum fymptomatis, nihilominus hujus principii cognitio philofophica eft multò ad praxim utilior quam hiftorica ; utinam æquè certa foret!

Nullam fpeciem morbi accenfere volui, nifi quam aliqua conftans obfervatio confirmavit, & ideo cum fuo epitheto infignatam volui, tanquam teftimonium veritatis ; v. g. dum *vomitum urinofum* voco, his verbis intelligo eos vomitus, quorum defcriptiones & hiftorias tradit *Hallerus*, aut referunt Authores ab illo citati in *Phyfiologiæ majoris Tom. II. pag. 371*, qui funt vomitus nephralgici, ifchuriofi, &c : Utrum reapfe urina, in nephritide ifchuriaque retenta, in fanguinem refluat, inde in ftomacho fecernatur, nihil ad me ; modò fciam fide hiftoriæ in eo cafu vomitum, non emeticis, nec catharticis, fed remediis adverfus nephralgiam aut ifchuriam indicatis debellandum effe ; ideo Authores præcipuos citatos volui, ne tyrones Profefforum dogmatis, ut pote compendiofis, ferviliter adhæreant, & ut rem penitus in Authoribus examinare ac omnes circumftantias indagare queant, ne in verba Magiftri jurent, nec in originibus hiftoriarum inquirendis hæreant,

reant; ne demùm morbos poſſibiles tantùm pro realibus ſibi oblatos putent, quod in ſcholis frequentius evenit apud Aitiologicos, quibus ſufficit ut morbus ſit poſſibilis, ad hoc ut eum inter morbos annumerent.

Nomina trivialia morborum, qualia hìc ſiſtimus, id tantum uſûs habent, quod ob brevitatem ſint retentu facilia & commoda, minimè verò ſola quid ſignificant, adeoque ſemper inquirendus eſt ſignificatus quem ipſi definitione addita tribuimus, quod de nominibus Claſſium etiam intelligendum.

Curare eſt ſatagere ut ſtatus morboſus in meliorem, &, ſi fieri poſſit, in ſanum mutetur; *curatio* alia eſt *palliativa*, quæ tantummodo morbi cauſam tollit; *radicalis*, quæ ſimul & cauſam & principium ejus proximum ac proëgumenum aufert.

Certum eſt ex Pathologia cauſam veram & effectricem maximæ partis morborum eſſe conatum quo principium morbi vel corrigere vel foras amandare natura contendit; ſic vomitionis cauſa eſt ille conatus naturæ qui ſtomachi contractione antiperiſtaltica, concurrente pylori arctatione & muſculorum epigaſtricorum, ac diaphragmatis ſimultanea contractione, abſolvitur: hanc cauſam tollit qui vires contractivas ſufflaminat aut ſenſum ſtomachi obtundit; ſed hæc curatio palliativa eſt & ut plurimum infida vel inanis, aut tantùm momentanea: ſic prophylacticè in cholera à veneno narcoticis vomitionem ſuſpendimus.

Principium morbi *proximum* eſt illud ex quo intelligimus naturam immediatè ad hunc producendum determinari; ſic venenum deglutitum eſt principium vomitûs vel choleræ, quatenus intelligimus ex ejus actione in ſtomachum naturam ſanitatis tutricem ad illius expulſionem inſurgere, & in hunc finem organa huic ſcopo deſtinato in motum agere. *Curatio radicalis* eſt itaque illa quæ principium morbi proximum materiale removere aut corrigere nititur.

Curatio quatuor auxiliis abſolvitur, ſcilicet *diæteticis*, *gymnaſticis*, *chirurgicis* & *pharmaceuticis*, quæ auxilia partim à natura partim ab arte adhibentur: unde ſequitur duplicem eſſe curationem, *naturalem* ſcilicet & *artificialem*, quarum mutua conſpiratione medela vel levamen obtinetur.

Auxilia diætetica ſunt eſculenta & potulenta morbo curando convenientia: ea in morbis bilioſis fervore, ſiti ſtipatis, ut in tritæophya, cauſo, præſcribuntur, quæ refrigerant, diluunt, bilem enervant, ut aqua frigida, limonata, cremores avenacei, hordeacei, fructus acidi, blandi, & natura cum arte in his ſuadendis conſentit; inde averſatio carnium, acrium, calidorum, exſiccantium, & ſitis ſeu appetitus frigidorum, diluentium.

Auxilia gymnaſtica ſunt quies vel motus mentis & corporis in ambiente congruo; in morbis febre acuta ſtipatis, pyrecticis, debilitas & laſſitudo artuum exigunt decubitum horizontalem quo vires ſuperſtites ſervantur, quarum maxima pars cordi movendo & principio morbifico corrigendo ac expellendo neceſſaria eſt; decumbendum autem eſt in eun-

dem finem molliter in lectulo, & ambiens aër debet esse ita temperatus, ut nec calore nec frigore noceat, nec quietem animæ necessariam turbet.

Auxilia chirurgica sunt mechanica: 1° noxiorum exclusio; sic natura fœtum mortuum, feces, excrementa noxia foras amandat, calculos suis nisibus è vesica, pus ex abscessibus, saburram è primis viis ejicit: 2° sanguinem superfluum ruptis per impetum vasis emittit in hæmorrhagia, artus necrosi corruptos à toto separat: 3° soluta consolidat, ulcera detergit, quod in brutis quotidie observamus, ita ut naturæ imitatrix sit ars chirurgica.

Auxilia demùm pharmaceutica sunt medicamina quorum moleculæ dissolutæ valent ratione cohæsionis cum nostris solidis fluidisve illis salubres mutationes inferre, si tempestivè applicentur: medicamina verò vel simpliciter corrigunt vitia nostri corporis & *alterantia* dicuntur; vel alterant simul & ad evacuationes sollicitant naturam, & *evacuantia* sunt: natura autem, maximè apud bruta medicamina convenientia quærit, ut de canibus & bobus notum est: ars verò Medici multò tutius & multò plurima rationis interventu cognoscit.

Illa omnia auxilia eatenus salubria sunt, quatenus statum novum in corpore, priori morboso contrarium, conciliant; ergo ut rectè applicentur à Medico dogmatico, necessum est ut status morbosus individuus cognoscatur; & vix medicata auxilii huic contraria sit comperta, secus fortuitò vel empiricè adhibentur.

Sunt morbi quorum principia proxima obscurissimè cognoscuntur à Medicis, ut deleterii scilicet, venenati, virulenti, miasmatici, exanthematici & febricosi; sed Divina Providentia nobis non pauca medicamina concessit adversus ipsos, singulari virtute prædita, his specificè contraria quæque *antidota* vocantur, ut in febricosis kinkina, in syphiliticis hydrargyrum, quorum agendi modus est obscurissimus.

Quorumdam morborum principia proxima sub sensus cadunt, & minus ignotus est eorum agendi modus; tales sunt morbi humorales, ut sanguinei, pituitosi, serosi, quorum principia ferè ex legibus hydraulicis agere videntur; aliorum verò morborum, quales sunt acrimoniosi, purulenti, phlogistici, principia ex legibus physices & chemiæ intelliguntur: dantur etiam morbi, ut organici, traumatici, emphractici, calculosi, verminosi, quorum principia viribus mechanicis agunt in nos, eorumque auxilia ut plurimum sunt mechanica, sæpiusque chirurgica; ast obscurissima sunt principia morborum spasmodicorum, atonorum & moralium, unde difficillimè curantur, eorumque auxilia partim empyrica sunt, partim philosophica seu moralia, ut in hysteria, hypochondriasi, melancholia, mania &c.

Præter remedia antidota quibusdam principiis morborum specifice debellandis convenientia, ut hydrargyrum in scabie, syphilide, hydrophobia; kinkina in febribus intermittentibus; moschum, camphoram, castoreum in hyste-

hyftericis & fpafmodicis, dantur alia quæ certis corporis humani partibus fpecialiter prodeffe putantur, quæ proinde à veteribus ophthalmica, otica, cephalica, cardiaca, thoracica, hepatica, &c, vocantur; unde non immerito juxta hanc opinionem morbi juxta methodum anatomicam difponebantur, ut cognita fede facilius detegerentur medicamina fpecifica; verùm licet cephalica, aromatica, nervina, fpirituofa, ob fpecificam levitatem, qua affinitatem habent cum nervorum fluido & cerebri fubftantia, in cerebrum & nervos præ aliis partibus agant, ut cantharides in urinam & vias urinarias, & bechica in humorem bronchialem & pulmones, non inde fequitur quod, cognita fede morbi, inde cognofcatur medicaminis huic convenientis genus; quippe eandem fedem occupant morbi à principiis diverfiffimis oriundi, ut patebit ex hifce claffibus: fic caput eft fedes morborum à veneno, viru, miafmite, fanguine, fero, pituita, obftructione, vulnere, &c. pendentium; nullum eft itaque medicamentum & auxilii genus quod in morbis eandem corporis fedem occupantibus non indicetur; & ut cephalica in ferofis & pituitofis capitis morbis conveniunt, ita in phlogifticis, biliofis, purulentis ejus morbis nocent. Cùm caufa plurimorum morborum fit naturæ conatus, & natura, nunc fegniùs quàm pars eft, nunc vividiùs, adverfus materies morbificas infurgat, potiffima auxilia, quæ omnium ferè morborum caufam attingunt, funt, vel *fedantia*, ut anodyna, narcotica, quæ irritatæ nimium & vividioris naturæ conatus moderantur, tum fenfum obtundendo, tum vires motrices compefcendo; & *ftimulantia*, quæ fenfum excitando & fibras nerveas irritando, in motum agendo, valent naturæ conatus torpidos erigere, languentes ftimulare, ipfifque veluti calcar addere; vis illa ftimulans communis eft omnibus alterantibus calidis, ut cephalicis, cardiacis, ftomachicis, finapifmis, errhinis, &c; nec non omnibus fere evacuantibus, ut emeticis, catharticis, emmenagogis; eo tamen difcrimine quod alterantia fæpius roborent, evacuantia verò ftimulando excitent, evacuando naturam debilitent, nifi copiâ adauctâ peccent humores, quos foras amandat natura his remediis irritata.

In omnibus morbis curandis maxima habenda eft facultatis motricis, ejufque virium ratio; quippe cùm nulla mutatio fiat in corpore nifi per motum, adeoque per vires motrices, quarum principium eft natura vel libertas, nulla curatio, quæ mutatio eft, abfolvi poteft, nifi per vires naturæ, adeoque illarum confervationi Medicus invigilare debet. Naturæ vires fervantur, fi perditæ reficiantur, quod præftant alimenta; & fi præfentes non fruftra abfumantur, quod quies mentis & corporis, præcipuèque fomnus exequitur: auxilia itaque diætetica & gymnaftica viribus naturæ fervandis potiffimùm inferviunt, & in omnibus morbis maximè funt adhibenda, verùm ea figillatim in quavis claffe morborum aitiologica enumerare non finunt quos nobis propofuimus limites.

Sufficiat annotaffe nullum fere effe auxilii genus, quod in quacumque morborum claffe, imò genere, ad eundem curatorium fcopum non poffit con-

confpirare. Sic ad ftimulandum & vires excitandas conferunt, non folùm medicamina cardiaca, cephalica, tonica, non folùm frictiones, ficcæ calidæ, quæ chirurgica funt auxilia; fed etiam motus mufcularis, vigilia, pathema vividum, quæ funt auxilia gymnaftica; fed etiam potulenta fermentata, ut vinum, caffé, cocolata & efculenta aromatis condita, quæ ad diætam attinent: idemque dictum efto de diverfis auxiliis fedantibus, feu oppofitos effectus producentibus.

SYNOPSIS CLASSIUM

ÆTIOLOGICARUM.

1. Morbi *venenati* funt illi qui à veneno animali, foffili, vel vegetabili excitantur: Venena verò funt corpora fenfibilia quæ parva dofi per principia phyfica agendo periculofas mutationes valent inferre, ut arfenicum, fublimatum corrofivum, &c.

2. *Morbi virulenti* differunt à venenatis in eo quod materies morbifica, non extrinfecus acceffferit, ut in venenatis; fed in corpore ipfo genita fit, aut ab alio animali morbofo communicata, ut virus fyphiliticum, hydrophobicum, &c.

3. *Morbi exanthematici* funt illi qui à materie exanthematum erumpente, retenta, vel repulfa foventur; ab *ex* extus, & *anthema* florefcentia, quafi *efflorefcentia*: tale eft virus variolæ, rubeolæ, fcabiei, herpetis, &c: & in hoc, quod morbus primarius puftulas vel maculas cutaneas emittat, differunt à virulentis.

4. *Morbi metaftatici* funt illi qui producuntur à materie morbifica quæ e parte tranflata fuit aut repulfa, cùm in parte primariò affecta ulcus, fontanellam, phyma aut fimile tantùm vitium, non verò morbum propriè dictum, intuliffet; & in hoc differunt metaftatici ab exanthematicis.

5. *Morbi febricofi* funt illi qui à materie febrili, vel remittentium, vel intermittentium, producuntur, fub quo cenfu febres ipfæmet recenferi debent, nec non morbi etiam pyrexia deftituti, qui ab eadem materie foventur.

6. *Morbi miafmatici*, funt illi quorum materies morbifica eft miafma feu vapor moleculis deleteriis inconfpicuis onuftus, vel per aëra delatus, vel e mephitibus, cloacis, paludibus exhalans, ut omnes ferè epidemici & quidam fporadici.

Hactenus actum de morbis quorum principium eft quidpiam fubtile & tenuiffimum, modo penitus occulto & deleterio morbos peffimos excitans; jam fequuntur morbi *humorales* dicti, quorum principium eft humor quidam

dam *quantitate* ſæpius peccans, ut ſanguis, bilis, ſerum, pituita, lac, flatus; vel humor vitioſus *qualitate* potiſſimùm noxius, ut acrimonia, pus, ſaburra.

7. *Morbi phlogiſtici* ſunt illi quorum calor internus vel externus eſt comes aut principium, ut plurimùm cum pyrexia acuta, ſiti, ut tritæophya ardens, phrenitis pura, nephritis.

8. *Morbi ſanguinei*, qui à plethora tum vera tum commota producuntur, ut hæmoptyſis plethorica, &c.

9. *Morbi bilioſi* qui à bilis quantitate, diffuſione & acrimonia foventur, ut tertiana bilioſa, cholera ſpontanea, &c.

10. *Morbi ſaburrales* qui à ſuccis vitioſis, intra primas vias latitantibus, acidis, alkaleſcentibus, neutris excitantur, ut vomitus à ſaburra, ſynochus, typhus, &c.

11. *Morbi pituitoſi* qui ab humore vel ſanguine viſcido, ſpiſſo, tenaci, mucoſo, producuntur: qui tamen à ſanguine ſpiſſo & ſicco inferuntur, ſæpius *melancholici* vocantur, ſi ſimul morales ſint.

12. *Morbi catarrhales* quos perſpirationis ſuppreſſio & frigus determinant, ut rheuma, coryza.

13. *Morbi lactei* quos lactis ſuppreſſio & in maſſa ſanguinis redundantia producit, ut ephemera lactea.

14. *Morbi ſeroſi* qui à ſero ſeu parte ſanguinis aquoſa exundante dependent, ut hydrothorax, anaſarca.

15. *Morbi flatulenti* ab aëre elaſtico intus contento producti, ut colica flatulenta, tympanitis.

16. *Morbi purulenti* à pure, ulcere, carie dependentes, ut phthiſis, tabes.

17. *Morbi acrimonioſi* acrimoniæ cuidam maſſæ ſanguinis tribuendi citra ullam virulentiam, ut polydipſia; vel cum virulentia hereditaria, ut phthiſis, arthritis.

Præter morbos humorales ſunt alii quorum principia ſunt mechanica, ſed ſolida, non fluida, ut calculi, vermes, tumores, herniæ, corpora vulnerantia, &c.

18. *Morbi organici* à prava & conſpicua organorum poſitura, figura dependentes, ut ab hernia, luxatione, ut ileus ab enterocele, caligo à blepharoptoſi.

19. *Morbi traumatici* differunt ab organicis quod pendeant ab unitatis quadam ſolutione, ut vulnere, fractura, ictu, contuſione, commotione, ut carus à fractura cranii.

20. *Morbi emphractici* ſunt illi quos emphraxis ſeu obſtructio chronica, aut non inflammatoria vaſorum, canalium, fovet, ut ileus à calculo, paraphonia à polypo.

21. *Morbi verminoſi* quorum principia ſunt inſecta, vermes, &c, ut convulſio, vomitus à vermibus.

22. *Morbi calculoſi* qui à concretionibus duris excitantur, ut nephralgia calculoſa, hepatalgia calculoſa.

Denique dantur principia morborum ut plurimum non materialia; licet à materialibus ipſamet excitentur, ut ſpaſmi ſeu contractiones muſculorum & membranarum, atonia ſeu earum laxitas, debilitas; & animæ cupiditates aut averſationes effrænes, ſeu pathemata.

23. *Morbi ſpaſmodici* qui pendent à convulſione hyſterica aut hypochondriaca muſculorum, ob nimiam nervorum ſenſibilitatem, dolorem, erethiſmum, ut hyſteria, epilepſia à pathemate.

24. *Morbi atoni* à laxitate nervorum, fibrarum, vaſorum & muſculorum debilitate, inanitione, inedia, &c, ut exania.

25. *Morbi morales* ab errore, averſatione, antipathia, appetitu & variis pathematis oriundi.

Limites harumce claſſium determinare non facile eſt, quippe pro ſua quiſque theoria, quem uni claſſi adſcribo cum maxima Neotericorum parte, alter pari jure poſſit ad alteram claſſem amandare; adde quod maxima morborum pars à principiis combinatis dependeat, ut febris intermittens in rigore ab ſpaſmo, in calore à phlogoſi & obſtructione, non rarò à bile, in declinatione verò ab atonia; ſed ſi principium verè morbificum & characteriſticum velimus aſſignare, certum eſt illud eſſe materiem morbificam ſui generis, quæ ſpecificis quibuſdam, ut venena ab antidotis, ſcilicet febrifugis debellatur.

Si quis verò clariùs horumce morborum convenientiam ratione principii ipſos foventis, & therapiæ ipſis congruentis velit introſpicere, is cujuſlibet hiſtoriam in noſologia attento examini ſubjiciat, & diverſas ſpecies ejuſdem claſſis invicem conferat, & eam principiorum analogiam percipiet. Sic, licet apoplexia ſit morbus apyretus ſumma immobilitate ſtipatus, & ſynochus ſanguineus ſit morbus febrilis nullo ſopore inſignitus, evidens eſt quod, cùm uterque pendeat à plethora, utrique conveniunt remedia molem ſanguinis detrahentia & diæta tenuis: ſic in cardialgia & in convulſione quæ à vermibus primarum viarum, vel a materie verminoſa dependent, adſunt plura ſymptomata communia, licet non eſſentialia, utrique generi, & cathartica, emetica ac anthelmintica utrobique indicantur.

CLASSIS PRIMA.

Morbi venenati;

Maladies vénimeuſes.

Venena ſunt foſſilia, vegetabilia vel animalia. Foſſilia ſunt vel nativa; ſcilicet cobaltum, vel arte facta, ut arſenicum album, flavum & rubrum, quorum cobaltum eſt minera; præparata antimonialia, emetica

ca potiffimum, vinum antimonii, hepar antimonii, fulphur auratum, crocus metallorum, pulvis agaroth, &c; præparata mercurialia, ut fublimatus corrofivus, præcipitatum viride, turpethum minerale, &c.

Venefici ut plurimum arfenico albo feu cryftallino, aut fublimato corrofivo utuntur; cætera ab Empiricis imperitis in bonum finem præfcripta non minus truculenta funt.

Venena autem eatenus dicuntur, quia fub minima mole, fi malitiofè aut inopportunè & nimia dofi ufurpentur, ftrages in corpore excitant: licet minima dofi, & fapienter ac cautè correcta in certis morbis & individuis fint eximia & energetica remedia, ne excepto quidem fublimato corrofivo omnium potentiffimo. Venena *vitriolica*, ut vitriolum cupreum, martiale, lapis lazuli, ærugo vix unquam ufurpantur, nifi adhibeantur vafa cuprea verè æruginofa; frequentius verò ufurpantur venena lenta quidem fed perniciofa, quæ *faturnina* funt præparata, fcilicet ceruffa, faccharum faturni, lithargyrium, vafa culinaria plumbo obducta & acido corrofa, quæ venena funt adftringentia & rachialgiam producentia, quibus etiam *calx* marmoris *viva* corrodens addi poteft.

Cobaltum & omnia arfenica funt corrofiva & feptica, quæ intus fumpta choleram, cardialgiam, citamque mortem creant; aft horum levis decoctio venenum eft lentum, quod non nifi poft menfes & annos hecticam, tabem, dyfenterias lethales producit; quod autem determinato tempore venenum poffit mortem inferre vix ullus peritus crediderit.

Arfenicum album cryftalli inftar nitidum, metalli inftar ponderofum, à mifcela fulphuris colorem flavum & rubrum induit, in aqua parum folvitur, inflammabile eft & ejus fumus odorem allii fpargit; fapor minimè injucundus eft, faltem initio: vis ejus regulo cobalti unito cum fale fpeciali arfenicali tribuenda eft. Nulla eft minera metalli aut femimetalli quæ arfenicali materia deftituatur, fi fides *Junckero*, unde intelligitur cur mineræ foffores, metallorum fufores, rachialgiæ, parefi, convulfioni fint obnoxii.

Sublimatus corrofivus eft fal refultans ex unione chemica acidi marini cum hydrargyro: hydrargyrus purus omnino blandus eft & veneni expers, quidquid crediderint veteres; aft acidum falis, nitri & vitrioli funt venena urentia, corrofiva, & à metallis quibus uniuntur quandoque vires majores acquirunt: fublimatus extus efcharas, intus ardorem, cardialgiam, choleram, ileum, dyfenteriam, convulfionem, mortem eò citiùs excitat quò majori dofi & debiliori homini exhibetur: unum granum intus fine periculo vitæ fumi non poteft, nifi ftomachus pinguedine fufa, lacte, oleo, farctus illud recipiens citò vomitione rejiciat, ut fycophantæ facere folent, qui fua antidota majori pretio ftolidæ plebi venditent. An fpiritu vini vel addito vel defuper accenfo fublimatus corrofivus aliaque foffilia venena mitigentur, magis quàm aquâ purâ, dubium faciunt experimenta *Bonæ Itali*, qui fublimatum corrofivum aquâ purâ diffolutum præbet ad fextam grani

ni partem pro cochleari aquæ adverfus morbos venereos more *Ill. van Swieten.*

Venena mercurialia & antimonialia intus fumpta naufeam, cardialgiam, vomitum, diarrhœam, choleram, meteorifmum, dyfenteriam, &c, excitant: cuprea & vitriolica fimiles, fed debiliores effectus edunt fub pari dofi.

Metallici morbi dicuntur qui à venenis metallicis dependent, ut ab hydrargyro, plumbo, cupro, cinnabari; talis eft rachialgia & omnes morbi rachialgici quibus metallurgi, pictores, mineræ foffores, plumbarii, fpeculorum confectores, &c, funt obnoxii.

Ab arfenicalibus & præparatis emeticis antimonii, mercurii,

Cardialgia 2^a,
Vomitus 8us,
Ileus 14us,
Tabes 18^a,
Cholera 4^a,
Cynanche 11^a.

A cupreis, æruginofis, vitriolicis eadem, & præterea

Hepatalgia 5^a.

A plumbo, hydrargyro, faccharo Saturni, mineris metallicis,

Rachialgia 3^a,
Tremor 5us,
Paralyfis 2^a, & 2^a a,
Pfellifmus 7us,
Hemiplegia 17^a,
Paraplexia 5^a,
Afphyxia 2^a,
Rheumatifmus 10us,
Cephalalgia 13^a,
Afthma 12um,
Peripneumonia 12^a,
Orthorpnœa 12^a.

Venena vegetabilia alia funt acria, corrofiva, inflammantia, ut boleti; agarici quidam, ranunculi ferè omnes, maximè fceleratus dictus, anemones, euphorbiæ omnes, colocynthis, œnanthe cicuta Linnæi, mançanilla, chærophyllum hirfutum; ex horum ufu interno fiunt

Cardialgia 2^a,
Gaftrodynia 4^a,
Gaftritis 3^a,
Vomitus 8us,
Cholera 2^a, a, b,
Rachialgia 1^a,
Rheumatifmus à fabina,
Dyfphagia,
Meteorifmus 4us,
Convulfio 7^a, 8_a,
Tremor 4us,
Trifmus 18us,
Ecclampfia 12_a. 13^a, 14^a,
Singultus 3us, 6us, 7us,
Typhus 9us,
Amphimerina 11^a,
Eryfipelas 3um, 7um,
Abortus à fabina,
Abortus ab adhatoda.

Alia verò funt dementantia, temulenta, inebriantia, & majori dofi narcotica, ut opium, datura methel, datura ftramonium, atropa belladono, hyofcyamus albus, niger, phyfalis narcotica, narciffus, crocus, lolium, conium Linnæi, folanum hortenfe, carbonum fumus, plumbaginis vapor,

Paraphrofyne 1, 2, 3, 4, 5,
Vertigo 6^a,
Diplopia 10^a,
Amentia 3^a,

Amne-

Amnesia 7ª, Carus 10us, 14us,
Lethargus 3us, Paraplexia 5ª,
Asphyxia 2ª, Dysphagia 11ª.

Ultima vires habent omnino singulares; nam à semine raphanistri in pane convulsio raphania, boulimia; ab ustilagine, secali cornuto necrosis, stupor; à gramine ossifrago asthenia; à boletis venenatis aurigo; à coffea tremor; à ranunculo scelerato trismus Sardonicus; ab odore santalorum amphimerina mimosa, à manihoc typhus; à coriaria eclampsia superveniunt.

Bulimia 6ª, Singultus 7us,
Hæmaturia 3ª, Trismus 18us,
Aurigo 4ª, Convulsio 7ª, 8ª,
Necrosis 1ª, Phœnigmus 3us, 4us,
Asthenia 9ª, Amphimerina 17ª,
Stupor 4us, Typhus 9us.

Venena animalia sunt multò rariora quàm creditur vulgò; ab hoc siquidem censu excludendi plures pisces, nec torpedinem, nec gymnotum tremulum his accenseas; nullum est venenum trachyni, scorpænæ, raiæ, quorum aculei puncturas mechanicas sine ullius liquoris instillatione cudunt; venenata sunt ova lucii & barbi, choleram enim inducunt; squali catabi hepar, mytuli in nescio quibus circumstantiis, erysipelas inducunt; tethys leporina demùm & medusa quidpiam venenati habent. Aves omnes veneni expertes sunt; quadrupedia nulla venenum habent nativum, sed omnia acquisitæ hydrophobiæ sunt obnoxia, imò à vehementi irâ morsus sciuri, felis, hominis, venenatus evasit.

Insecta autem plurima vires ferè venenatas habent, scilicet apes, vespæ, culices, quorum aculei fistulosi liquorem acrem in vulnus infundunt; huc quidam araneas & scorpios referunt, de quorum vi venenata dubitant plurimi; imò Neoterici à veneno tarentulam ipsam absolvunt: tethys leporina & medusa, non piscibus, sed zoophytis debent adscribi. Cantharides & scarabæus Maialis venenata sunt insecta, eaque vesicatoria: his adde formicas *Journal de Medec. Septembre 1762.*

Supersunt demum amphibia, inter quæ bufo, salamandra, & lacerta veneno carent, quidquid dicant sycophantæ; carent etiam apud nos omnes colubri, solâ viperâ exceptâ; ast apud Americanos, Africanos sunt amphibia venenatissima, ut crotali omnes; chersea & aspis in Gallia Septentrionali & Suecia observantur; vipera autem nostra est coluber berus Linnæi, quo nomine à vipera Ægyptiaca discrepat.

Tarantismus 1us, Hæmaturia à cantharidibus,
Hydrophobia 1ª, Priapismus 1us,
Peripneumonia 10ª, Cystitis 1ª,
Phrenitis 8ª, 14ª, Arthritis 14ª,
Cholera 5ª, Erysipelas 10um,
Vomitus 5us, Syncope 10ª,

Afthma 4um, Gangræna 4^a^,
Cardialgia 10s, Pneumatofis 1^a^,
Melafi&terus 2us, Stomacace 3^a^,
Phœnigmus 4us, Pruritus 2us.
Aurigo 4^a^,

Curatio morborum à veneno oriundorum, alia eft *rationalis*, alia eft *empirica*; rationalis fola valet, ubi nulla funt cognita antidota; empirica in fubfidium accedit, cùm ea cognita funt. Sumptis quibufvis venenis, vel natura ea per vomitionem aut feceffum foras amandare conatur; vel obruta, & fomno vel delirio detenta quiefcit: cum natura ejus eliminationem molitur quantociùs ea juvanda eft, vel per emetica vulgaria, ut tartarum, vinum ftibiatum, fi nulla fit ventriculi aut inteftinorum inflammatio, quæ inde exacerbaretur; fecus verò vel emeticum lene, ut femen raphani, vel aquam tepidam, oleum, affatim bibere fufficit: idem dictum efto de catharticis. Evacuato pro viribus veneno refiduum promptiffimè eft corrigendum, idque diverfis auxiliis pro veneni diverfitate; fcilicet oleofis, pinguibus, lacticiniis, fi venenum fit acre, corrofivum, carthartico-emeticum; acidis verò, ut aceto, oxycrato, aliifque fpecificis, fi fit narcoticum; ufu camphoræ fi cantharides affumptæ, radicis feneka fi morfus cherfeæ aut viperæ medendus, & fic de aliis. Si venenum jam è primis viis in maffam fanguineam irrepferit, cardiaca ad vires refocillandas, fudorifica, alexipharmaca ad fudorem promovendum, narcotica in eundem finem & ad dolores ac fpafmos compefcendos, intermixtis femper, fi adfint, fpecificis.

Si verò venenum vulneri, punctura infufum fuerit, illud fucta, fi tuto adhiberi poffit, fecus cucurbitulis fcarificatis, foras illico eft educendum; fecus igne, caufticis, fpecificis extus applicatis corrigendum; dein quod in maffam fanguineam manavit debitâ methodo corrigendum & eliminandum; ut in hydrophobia per litus mercuriales, mofchum, alkalinum volatile; in morfu viperæ per alkalinum volatile ad fudorem movendum, fuccum plantarum cruciformium; in tarantifmo per choream quæ fudorem excitet; in morfu crotali, cherfææ per radicem feneka, in morfu colubri, raiæ per ophiorizam.

Pro curatione cujufque fpeciei confulenda eft nofologia in quolibet morbo fuperius citato; fic ad curam rachialgiæ methodicam quære rachialgiam Saturninam, & ibi datur duplex methodus, draftica fcilicet & lenitiva, quæ ad omnes morbos metallicos à plumbo feliciter adhibetur. Ad curationem morborum quos viperæ morfus excitat, lege quæ fcripta funt de punctura viperæ, de anxietate, aurigine, gangræna, fyncope ab hoc veneno oriundis; curam hydrophobiæ videfis in claffe vefaniarum de hydrophobia, nec enim ea hìc repetere permittit brevitas cui confulere animus eft; qui plura voluerit legat *differtationem noftram de hydrophobia præmio Academiæ Tolofanæ decoratam; Differtationem de venenatis Galliæ animalibus in Academia Rhotomagenfi fimili honore remuneratam*, & quod præftat

præſtat eximia *Mead*, *Brogiani de Venenis opera*, *Boerhaave Therapeuticen*, *Frider. Hoffmanni Pathologiam* de Venenis &c.

CLASSIS SECUNDA.

Morbi virulenti;

Maladies virulentes.

V*Irus* eſt humor venenatus in homine ipſo genitus, qui ſimili labe valet alios coinquinare per contactum. Morbi virulenti ſunt itaque contagioſi; ſed quoniam eorum virulentia non inficit aërem, illi Epidemici non eradunt, ut qui per miaſmata communicantur, ut ut pandemii fiant: ſic in obſidione Neapolitana ſyphilis, in navibus ſcorbutus pandemicè diffunduntur ab ægris in ſanos.

Princeps virulentorum morborum eſt ſyphilis, quæ concubitu propagatur; ſcabies, lepra, elephantiaſis, herpes ſimili modo ſe in ſanos immediato contactu diffundunt. Farcimen, ſcrophula, rachitis, phthiſis, arthritis &c, quidem contagio ab uno ad alium hominem non tranſeunt; verùm non ſolùm in eodem ægro à parte ad partem, ſed etiam à parentibus ad prolem tranſeunt, & hereditarii ſunt; imò ſcrophula & rachitis ex viru ſyphilitico de genere profluere quandoque cenſentur. Quoad virus ſcorbuticum, licet illud minime contagione propagetur, non minus more ſyphilitici & ſcabioſi diverſa genera morborum à ſcorbuto diverſorum excitat, ita ut, niſi Medicus priùs noverit hos morbos ab illo viru latente foveri, is illis mederi minimè queat: ſunt tamen plurimi qui ſcorbutum contagioſum eſſe putant, & eâdem cautelâ in noſocomiis ſeorſim ab aliis ægris reponuntur ſcorbutici, ac ſyphilitici, & ſcabioſi.

Virus ſyphiliticum, prout recens eſt aut inveteratum, diverſis corporis humani partibus fluidis ſolidiſve adhæret, & ſic diverſos morbos inducit; recens quidem, coitu ſuſceptum, ſeminalibus humoribus affine eſt, & ſyphilidem excitat, id eſt, ulcuſcula, rhagades, criſtas, verrucas, porros, ficus, thymos, gonorrhœam, bubones, phimoſes producit, quorum ſymptomatum concurſus vera eſt ſyphilis; inveteratum verò jam exulcerationes oris, veli palatini, amygdalarum, narium, polypos, caries vomeris, paraphoniam, oſtocopum, rheumatiſmum, puſtulas cutaneas, cruſtas leproſas, lepram, elephantiaſim, cophoſim, cephaleam, dyſenteriam, tertianam, quartanam, ophthalmiam, aliaſque diverſorum generum ſpecies excitat, quarum ignotâ origine curatio impoſſibilis eſt. Materia morbifica virulentorum, exanthematicorum, febricoſorum, miaſmaticorum, producit morbos

duplicis ordinis, ſcilicet *regulares* ſeu conſpicuos, ut virus variolofum excitat puſtulas variolofas; arthriticum dolores articulorum; ſyphilis vitia genitalium, &c: vel *deliteſcentes* anomalos, ut cùm virus arthriticum caput pectuſve afficit, ſcabies interiora occupat. Morbos tum regulares tum deliteſcentes ſimul enumerabimus.

A viru ſyphilitico producuntur.

Morbi ſyphilitici	Syphilis,	Aſthenia,
	Tertiana,	Coryza,
	Quartana,	Ptyaliſmus,
	Aphtha,	Gonorrhœa,
	Triſmus,	Amauroſis,
	Tetanus,	Anoſmia,
	Priapiſmus,	Hemiplexia,
	Aſthma,	Oſtocopus,
	Angina,	Cephalæa,
	Caligo,	Ophthalmia,
	Pleurodyne,	Dyſuria,
	Arthritis,	Dyſenteria,
	Iſchias,	Tabes,
	Dyſecœa,	Elephantiaſis,
	Cophoſis,	Tinea,
	Paraplexia,	Elcoſis.

A viru ſcabioſo inopportunè repulſo; aut ſine prævia ſanguinis depuratione, ſuperveniunt plurimi morbi, qui, principio ſolo excepto, habent cum ſcabie affinitatem; qui ideò Medicos diu ancipites tenent, ægroſque diſcruciant, uſquequò puſtulæ excitatæ fuerint; & deinceps ſanguine ſufficienter edulcorato ſcabies tutò ſanatur.

Quod de ſcabie dico, de lepra hodie rariſſima & olim de elephantiaſi dictum eſto, quod etiam de ipſo herpete valet.

Morbi ſcabioſi	Scabies,	Pica,
	Lepra,	Aſthma,
	Elephantiaſis,	Tuſſis,
	Herpes,	Amauroſis,
	Hectica,	Hemiplegia,
	Tertiana,	Apoplexia,
	Quartana,	Pruritus,
	Gaſtritis,	Hæmaturia,
	Cynanche,	Angina,
	Peripneumonia,	Pleurodyne,
	Ecclampſia,	Hydrothorax,
	Palpitatio,	Aſcites,
	Epilepſia,	Anaſarca,
	Convulſio,	Dyſuria,
	Arthritis,	Phthiſis,
	Mania,	Rachitis.

A

A viru ſcorbutico producitur ſcorbutus, qui maculas luteas, punctatas, vibices violaceos, nigricantes, in artubus potiſſimùm infimis, & ſtomacacem conjunctam habet; ſed præterea ab ipſo viru latente, & quandoque ſine præviis ſcorbuti ſymptomatis, ſuperveniunt morbi, apud nautas & Septentrionales familiariſſimi, ſcilicet,

Morbi ſcorbutici:

Orthopnœa,	Aſcites,
Dyſpnœa,	Melaſicterus,
Pleurodyne,	Rachitis,
Oſtocopus,	Paralyſis,
Arthritis,	Syncope,
Rheumatiſmus,	Aſthenia,
Rachialgia,	Stomacace,
Odontalgia,	Hæmoptyſis,
Lumbago,	Hæmaturia,
Atrophia,	Lienteria,
Hepatirrhœa,	Ptyaliſmus,
Dyſenteria,	Elcoſis.
Hæmatemeſis,	

Curatio virulentorum morborum, ut & venenatorum, partim rationali, partim empiricâ methodo abſolvenda eſt; quippe pluribus virulentis debellandis dantur antidota, ut hydrargyrum in ſyphilide; hydrargyrum, ſulphur & ſaturni liquor in ſcabie & aliis affinibus morbis; acidi fructus, & præſertim limones, in ſcorbuto. Cùm autem omnis virulentia conſiſtat in quadam acrimonia humorum, potiſſimùm cutaneorum & lymphæ, operæ pretium eſt medicamentis rationalibus hanc acrimoniam evacuare & corrigere, antequam ad ſpecifica deveniamus.

Acrimoniam corrigunt diluentia, quæ ſalibus enervandis ſunt aptiſſima, ut decocta, juſcula, apozemata ex foliis lactucæ, endiviæ, portulacæ, betæ; aquæ acidulæ Vallenſes, Aleſienſes, Lodovenſes; balnea & ſemicupia: his adjungenda vel ſuccenturianda evacuantia, potiſſimùm diuretica, ut juſcula aperientia ex radicibus fragariæ, graminis canini; foliis cichorii, ſiſymbrii, ſii berulæ, chærophylli, petroſelini; ſale nitro, Glauberiano, polychreſto; aſellis: in eumdem finem paratur ſerum lactis harum plantarum & aſellorum ſucco factum, quod per viginti dies ad libram unam mane bibitur; præmiſſis & in fine additis catharticis mediocribus ex ſenna, rheo, cum manna in decocto prunorum vel tamarindorum. His verò ſic peractis reſiduum eſt ut acrimonia ſuperſtes corrigatur & involvatur, quod uſus diuturnus lactis aſinini, caprilli, vel vaccini præſtat. Si verò morbus recens ſit, nec æger infirmus aut ſenex, ab initio mittendus eſt ſanguis, ut reſiduum faciliùs reſolvatur; & liberior aditus medicamentis pateat, atque excretiones cutaneæ, renales, expeditiùs ſiant.

Curatio verò cujuſque morbi, præter hæc remedia generalia, exigit medicamina ſpecifica; ſic in curanda ſyphilide, præmiſſis repetitis bal-

neis, ad litum mercurialem devenire opus eſt; unguentum verò paratur ex ſex unciis axungiæ & tribus hydrargyri, prius in pauxillo terebinthinæ extincti, aſſiduo tritu intimè commixtis; vel adhibetur, potiſſimùm in antiquis morbis ſyphiliticis qui hydrargyroſim eluſêre, ſpiritus antivenereus Ill. van Swieten, cujus quodvis cochlear quintam vel quartam partem grani ſublimati corroſivi ſoluti contineat, ſuperbibendo magnam lactis vel decocti lenientis copiam; vel demùm adhiberi poſſunt trageæ *Keiſerianæ* ſub cautelis in ipſo libello enarratis: ſed de his vide quæ de ſyphilide ſcripſimus.

Curam herpetis & ſcabiei quod attinet, præter repetita juſcula, aquas acidulas per novem dies epotas, balnea domeſtica, ſerum lactis, interpoſitis catharticis, deveniendum eſt ad litum ex unguento ſulphuris; ſi verò fœtorem hujus æger exhorreſcat, methodus à *Cl. Goulard* propoſita poteſt adhiberi; ſecus ad hydrargyroſim deveniendum, quod non ſine cautelis & tempeſtate opportunâ tentandum eſt; verùm tamen ſæpius auxilia generalia ad herpetem & ſcabiem benignam ſufficiunt. Verùm ſi morbi foveantur à viru herpetico, ſcabioſove repulſo, nec cedant remediis generalibus, tunc ſcabies ipſa revocanda eſt; quod facilè fit indutâ ſcabioſi tunicâ, eaque noctu interdiuque geſtatâ, uſque quò ſcabioſæ puſtulæ effloruerint, quæ dein ſcabies vel ſponte vel generalibus remediis præmiſſis ſanatur.

Inoculatio ſcabiei eſt novum auxilium ad morbos chronicos, alia methodo inſanabiles, ſuperandos, licet à viru ſcabioſo minimè pendeant; de quibus legi meretur hiſtoria anæſtheſiæ à *Celeberr. Mutzello* ſanatæ.

De curatione lepræ, elephantiaſeos & ſcorbuti *vide hos morbos in Noſologia*, & curationes *Ill. Profeſſoris Monſpelienſis Jacobi Lazerme*, nec non quæ de uſu cicutæ, hyoſcyami in his morbis eradicandis nuperi Authores tradunt.

CLASSIS TERTIA,

MORBI EXANTHEMATICI;

Maladies éruptives.

SUnt illi qui foventur à materia morbifica exanthematum febrilium, ut variolæ, rubeolæ, miliaris, purpuræ, eryſipelatis, ſcarlatinæ, &c, in maſſa ſanguinis retenta, vel introrſum repulſa, difficiliuſve erumpente.

Horum morborum plurimi ſunt contagioſi, vel per inoculationem communicari queunt, ut virulenti; ſic juxta *Illuſtr. Deidier* experimenta, ſi bilis peſtiferi injiciatur in venas animalis, illud animal peſte corripitur;

de

de inoculatione variolæ res eſt notiſſima ; de rubeolæ & miliaris contagio non ita certum videtur in omnibus, nec inſtituta eſt eorum inoculatio. Tanta eſt exanthematum & impetiginum affinitas, ut vix differant niſi ratione pyrexiæ exanthemata ſæpius comitantis. In eodem genere exanthematici morbi dantur ſpecies apyretæ, aliæ typhodes malignæ perniciosæ, aliæ pyrexia acuta vivida ſtipatæ, quod in peſte Maſſilienſi viderunt Medici Monſpelienſes, & in variolo ac pemphigo vulgò obſervatur. Sunt alia exanthemata quæ calido regimini tribuenda ſunt, eaque valde anomala, ut miliaris quædam ſpecies ; alia verò regularia, quorum ſeminium eſt à calido regimine independens, ut variola, peſtis ; à peſte, variola & rubeola qui ſemel evaſit, vix unquam huic morbo ſubjacet ; ſoluto tributo immunis eſt in poſterum, quod de cæteris exanthematis nemo dixerit.

Eruptio varioloſa, rubeoloſa, herpetica, miliaris & phlyctænodes ſeu pemphigoſa non rarò in aliis morbis epidemicis inconſtanter efflorеſcunt & commiſcentur, ita ut in peſte, præter bubones & anthraces, qui ſunt ejus generis criterium, interveniant puſtulæ horum diverſorum generum ; in variola maligna intermiſceantur maculæ petechiales, herpeticæ, miliares, eryſipelaceæ, ſed puſtulæ varioloſæ ſemper primas tenent ; & ſic de aliis morbis epidemicis, etiam per ſe non exanthematicis, ſeu in quibus ſymptomatica ſunt exanthemata ; ſic in typho caſtrenſi, in ſynocho miliari vulgo *ſuette*, in amphimerina Hungarica, durante morbi ſtatu inconſtanter apparent puſtulæ miliares, petechiales, pemphingodes, & ob hanc inconſtantiam hi morbi inter veros exanthematicos non numerantur.

Quod de exanthematis ſymptomaticis dico, de aliis phlegmaſiis intelligatur : quippe in peſte, variola, rubeola, prout materies morbifica, vel copioſior vel difficulter in cute erumpens, ad hoc vel illud viſcus irruit, ſuperveniunt phrenitides, peripneumoniæ, pleuritides, gaſtritides fugaces, ſymptomaticæ dictæ, quæ etiam in febribus, ut ſynocho, typho, ephemera, ſynocha, tritæophya, potiſſimum in ſtatu & paroxyſmis, quandoque apparent.

Symptomaticos hos morbos cum Medicis omnibus appello, quia per ſe non conſtituunt morbum primarium, ſed ſunt ejus partes adventitiæ, ſeu ſymptomata accidentalia ; nequaquam verò rectè quis dixerit hæc ſymptomata eſſe primarii morbi effectus ; nam morbus primarius ſeu ſymptomatum congeries non eſt cauſa ipſorum : ſic ex eo quod in procella ventus, grando, fulgur concurrant, nemo Phyſicus dixerit quod unum ſit cauſa alterius, aut quod procella ſeu venti & grandinis concurſus ſit cauſa fulguris.

Materia morbifica exanthematum eſt quidem ſpecies virus quod tenuiſſimis moleculis, acribus, cauſticis, partes inflammat, erodit, pungit, exulcerat, putrefacit ; ſed indolem cuique propriam nemo niſi ab effectibus cognoſcit : in miliari alba, lactea, illud virus eſt acidum ; in purpura ſeu petechiis eſt putridum ; ſed quot ſunt acida in rerum univerſitate, tot

ſunt

ſunt proprietates diſtinctæ; nec acidum vitrioli idem eſt ac acidum aceto- ſæ: acido limonum vomitum acidum etiam curamus; obſcura eſt itaque hactenus horum venenorum cognitio: hoc tantùm ſcimus quod in exanthematicis natura pyrexiæ interventu materiem morbificam ad cutem protrudere conatur, & quod Medicus, naturæ miniſter, eundem ſibi ſcopum proponere debet, non ſecus ac in virulentis impetiginoſis; aſt in iſtis non ideo ſanatur æger quod herpes, ſcabies, ſcorbutus in cute reſideant; è contra in exanthematicis factâ bene & completâ eruptione, æger ſolius naturæ ope dein ſanatur.

Numeroſiſſima ſunt ſymptomata quæ à cujuſlibet exanthematis difficili aut ſuppreſſa eruptione ſoboleſcunt in ipſo morbi decurſu; ſed ea inter morbos exanthematicos non reponimus, quia fugacia ſunt, & cum aliis ejuſdem generis ſymptomatis, eodemque tempore apparent: ſic in variolæ confluentis decurſu cephalalgia, vomitus, ſomnolentia, quæ tribus primis diebus ſolent accidere ſuccedente eruptione pyrexiâ acutâ, aſthenia, unum tantùm morbum, variolam dictum, conſtituunt: ſed ſi ſubſequente tempeſtate accedat Epidemicus morbus, in quo ſit pyrexia acuta, cephalalgia, vomitus, ſomnolentia, qui ſine ulla eruptione per ptyaliſmum ſolvatur, ut variola ab illo non differat, niſi per eruptionem cutaneam, *Sydenham* ipſe hunc morbum ſynochum variolodem, ſeu à viru varioloſo latente excitatum, nuncupat, & propria methodo curandum eſſe monet. Eſt itaque iſte morbus diſtincta ſpecies ſynochi ab aliis, quoad ſymptomatum ſeriem & therapeiam diverſiſſima: hic morbus non eſt exanthematicus, ſed enanthematicus, ſeu intus efflореſcens.

Quoties etiam in decurſu Epidemiæ, v. g. peſtilentiæ, obſervatur morbus qui eodem modo incipit & creſcit ac peſtis, ſed ob impeditam eruptionem bubonibus non ſtipatur, ſi hoc frequens & conſtans ſit, inde exſurgit hujus morbi vel ſpecies vel varietas notatu digniſſima, ut pote quæ abſolutè & citò lethalis, quæ *peſtis abortiva* vocatur, quæque ſpecies hujus morbi *claſſis* non aptè à Clariſſ. Viris nominatur.

Morbi pyrectici ab exanthematis difficulter erumpentibus oriundi, ſunt

Synochus variolodes,
Synochus miliaris,
Tertiana petechialis,
Tertiana miliaris,
Phrenitis miliaris,
Phrenitis morbilloſa,
Phrenitis varioloſa,
Peſtis interna,
Pleuritis miliaris,
Gaſtritis exanthematica,
Gaſtritis eryſipelatoſa,
Cynanche exanthematica,
Peripneumonia exanthematica,
Aphtha omnis.

Morbi evacuatorii ex eodem principio dependentes,

Hæmaturia exanthematica,
Hæmaturia varioloſa,
Hæmoptyſis varioloſa,
Dyſuria herpetica,
Dyſenteria miliaris,
Diarrhœa varioloſa,
Diarrhœa miliaris,
Coryza varioloſa.

Materies acris exanthematum morbos dolorificos excitat, quales ſunt

Rheu-

Rheumatifmus miliaris, Ophthalmia phlyctænodes;
Stupor miliaris, Ophthalmia puftulofa,
Pruritus exanthematicus, Lumbago miliaris,
Catarrhus rubeolofus, Arthritis exanthematica.

Si ea materies in pectus vel pulmones influat,

Afthma exanthematicum, Angina exanthematica,
Orthopnœa variolofa, Hydrothorax à rubeola.
Catarrhus rubeolofus,

Si demum caput aut diverfa organa affecerit,

Amaurofis exanthematica, Carus variolofus,
Hemiplegia exanthematica, Cataphora exanthematica,
Hemiplegia purpurea, Mania à metaftafi.

Morbi verò exanthematici regulares funt,

Variola difcreta, Scarlatina urticata,
Variola confluens, Miliaris benigna,
Pemphigus major, Miliaris lactea,
Rubeola vulgaris, Purpura benigna,
Rubeola variolodes, Eryfipelas rofa,
Scarlatina febris, Effera vulgaris.

Illud difcrimen eft inter morbos exanthematicos puros & miafmaticos; quod miafmatici feminium fuum ab aëre mutuantur; exanthematici in ipfo corpore habeant: fic variola benigna, ut ut epidemicè graffetur, fuum feminium, velut innatum, habet in corpore humano, quod datâ tempeftate evolvitur; fed variola maligna, præter feminium variolofum, habet etiam feminium ab aëre mutuatum, perniciofum, quod pyrexiam typhodem cum variola conjunctam inducit; illud verò ex eo probatur, quod fi pus ex variola etiam maligna inferatur infanti fano, illud variolam benignam, non verò malignam, inferat; à feminiis itaque variolæ & typhi combinatis fuum periculum habet variola maligna; quod de aliis exanthematis, nequidem pefte excepta, intelligendum eft: dari enim peftem benignam, feu quæ fine febre notabili, fine virium proftratione bubones fuos tantùm extrudit, docet Claffis quinta Peftis *D. Chicoyneau* & *Verny* Maffiliæ obfervata: & fi peftis inoculatio fieret, verofimile eft in fubjecto præparato, ut in variolis moris eft, eam fpeciem innocuam erupturam fore.

De Cura exanthematum vide Claffem 3am in Ordine 3°.

Cura verò exanthematicorum ad eum fcopum vergere debet, ut foras ad cutem deferatur materia morbifica; quod, præmiffâ unâ phlebotomiâ, & ut plurimum primis viis ano & cato expurgatis, natura fola præftat; interea adjuvetur in pefte cataplafmatis ad inguina applicatis; in variolis fomentis è vaporibus tepidis cuti admotis, & juxta quofdam balneis tepidis; in aliis verò morbis graviffimis, ut pemphigo Helvetico, admotis occipiti veficatoriis, quorum ufum etiam in miliari & variola adhibent Angli. Horum veficatoriorum ufus eft neceffarius quoties materies

exanthematis repreſſa vel retenta caput aut pulmones afficit, præſertim cùm vires vitales languent, pulſus depreſſus eſt, calor imminutus; quippe horum uſu ut plurimum pulſus reſurgit, plenior & pacatior evadit, ut pluries in pleuritide expertus eſt *Clar. Raymond* Anglorum exemplo incitatus.

CLASSIS QUARTA.

Morbi metastatici;

Maladies métaſtatiques.

METaſtaſis eſt tranſlatio materiæ morbificæ à parte in partem, in qua alterius generis morbus producitur: ſic ex fontanella reſiccata, ex materie arthritica repulſa, ex ichore cancroſo retento, ſi alibi ſuperveniat, ophthalmia, hemiplegia, phthiſis, &c: morbi illi à prioribus diverſi per metaſtaſim facti ſeu metaſtatici dicuntur; quod de ſcabie repreſſâ & iterum reſumpta dici non poteſt.

Virulenti plurimi quidem metaſtaſes faciunt, ſed per metaſtaticos intelligimus eos qui virulentiæ expertes ſunt, licet à materia morbifica, ejuſdem fere indolis ac virulenti, producantur, & qui reapſe contagioſi non ſunt; ſic arthritis, ſcrophula, trichoma, rachitis, gangræna, carcinoma, elcoſes, imò hæmorrhois, exulceratio veſicatoria, ulcus fontanellæ, repreſſa morbos metaſtaticos inducunt.

Reſumptio materiæ morbificæ fit per venas, tum ſanguineas, tum lymphaticas, quæ inſtar tubulorum capillarium ſuccos attrahere & vi circulationis in maſſam ſanguineam reducere valent; inde verò materies illa, per arterias quoquoverſum delata, ibi ſecernitur ubi cum vaſis ſecretoriis eorum exigit affinitas, eadem lege ac bilis in hepate, & urina in renibus, non verò reciprocè deponuntur.

Dantur morbi metaſtatici ſalubres, ut pyuria pus è thorace in vias urinarias deducens; hæmorrhoïs in ſplenalgiâ & hypochondriaſi; diabetes in anaſarca; dantur & nocui, ut cephalæa arthritica, phthiſis à plica; periculum etenim eſt ſi materies morbifica è colatoria foras mittenda intus retineatur; magis adhuc ſi in partes nobiliores mittatur: è contra bonum eſt eam ad cutem, extremas partes, aut ad colatoria amandari ut foras excernatur. Quò materies retenta magis eſt acris & deleteria eò metaſtaſis pejor eſt; ſic ab urinâ retentâ & in cerebrum tranſlata convulſiones fiunt; à pure ulcerum retento & in pulmonibus depoſito phthiſis.

Curatio exigit ut materies morbifica ad colatoria conſueta aut loca commoda

moda iterum amandetur, ſaltem ad cutem aut artus extremos; nec non ut ſimul corrigatur ejus acrimonia; verùm ut illa revocetur materies morbifica ad excretoria, ſæpius eſt naturæ quàm artis opus; intereà primò materia illa tenax viſcida reſolvenda eſt potu calido, movenda auxiliis circulationem accelerantibus, ſudorificis, cardiacis; ſecundò minuenda reſiſtentia in partibus ad quas amandari debet, fotu, balneo, cataplaſmate, frictione, calore, ſtimulantibus, veſicatoriis, &c.

Sic ad revocandam podagram, pedes in aqua fervidiſſima retinentur; ſinapiſmi ipſis applicantur, udones ex tela cerata geſtantur, frictiones ſiccæ adhibentur, intereadum potu diaphoretico intra lectum calidum fluida diluuntur & commoventur.

Ad revocandam ſcabiem, cutis ſorditie omni detergitur, balneo emollitur, pannis ſiccis fricatur, dein decocto ex foliis nicotianæ, hederæ arboreæ, lauri, fovetur, vel quod tutius eſt tunica ſcabioſi cruſtis infecta noctu geſtatur.

Si humiditas aurium revocanda, aures calidè foventur, fricantur, ſinapiſmo irritantur; aut demum emplaſtrum veſicatorium pone eas applicatur; fluxus verò inde exſurgens folio betæ, hederæ butyro illito ſervatur: ulcera maturiùs reſiccata unguento digeſtivo teguntur, cruſtæ cataplaſmatis emollientibus foventur.

Si non ſint emunctoria artificialia ad vicina nativa materies eſt revocanda, quod præſtant diuretica, ſudorifica, cathartica; ſi fluxus mariſcarum ſuppreſſus ſit, is frictione, fotu, vapore calido, aut affrictis foliis ficûs, vel demum admotis hirudinibus revocatur aut ſuppletur.

Scrophula, trichoma, arthritis, carcinoma, gangræna, viru ſuo vagante inducunt morbos metaſtaticos ſequentes:

Morbi metaſtatici	Paralyſis ſcrophuloſa.	Oſtocopus clavus.
	Hectica ſcrophuloſa.	Necroſis cancroſa.
	Phrenitis à plica.	Arthritis rachitica.
	Dyſenteria Polonica.	Paralyſis rachialgica.
	Dæmonomania Polonica.	Chloroſis rachialgica.
	Cephalæa Polonica.	Scrophula farcimen.
	Ophthalmia cancroſa.	Dyſuria rachialgica.
	Hemiplegia ſcrophuloſa.	Elcoſis cancroſa.
	Ophthalmia ſcrophuloſa.	Peripneumonia rachialgica.
	Pleuritis Polonica.	Aurigo rachialgica.
	Paralyſis Polonica.	Eclampſia rachialgica.
	Rachitis Polonica.	Contractura rachialgica.
	Phthiſis à plica.	Rheumatiſmus rachialgicus.

Morbi arthritici	Quartana arthritica.	Aſthma arthriticum.
	Peripneumonia arthritica.	Hemiplegia arthritica.
	Tuſſis arthritica.	Pruritus arthriticus.

Morbi arthritici.	Agrypnia arthritica.	Paralyfis arthritica.
	Diarrhœa arthritica.	Syncope arthritica.
	Diabetes arthriticus.	Ifchias arthriticum.
	Rachialgia arthritica.	Cholera arthritica.
	Palpitatio arthritica.	Ptyalifmus arthriticus.
	Odontalgia arthritica.	Phthifis arthriticus.
	Tremor Afturienfis.	Afcites arthriticus.
	Cynanche arthritica.	Cephalæa arthritica.
	Trifmus arthriticus.	Pyuria arthritica.
	Anorexia arthritica.	

Morbi rheumatifmales ab arthritide rheumatica.	Hemicrania.	Ophthalmia.
	Odontalgia.	Otalgia purulenta.
	Angina.	Carus.
	Pleurodyne.	Peripneumonia.

CLASSIS QUINTA.

MORBI FEBRICOSI, FEBRILES;

Maladies intermittentes.

ILli funt qui à materia morbifica febris, vel remittentis vel intermittentis, excitantur, five fint cum ipfa febre, five citra ipfam. Cognofcuntur ex eo quod 1° periodici fint cum intervallis vel lucidis vel faltem fenfibiliter pacatis; 2° quod more acceffuum febrilium quodam horrore, frigore, ofcitatione, non rarò & fine caufa evidenti, veluti fubitò aggrediantur; 3° quod pariter fine caufa evidenti poft aliquot horas remittant aut intermittant; 4° quod urinæ fint ut plurimum lateritiæ, rubræ; 5° quod æger quandoque febri intermittenti vel remittenti fuerit obnoxius, vel actu fit detentus.

Primus qui hos morbos utcumque familiares prætervidit fuit *Mercatus*; hos acriùs examinavit *Mortonus*, deinceps verò accuratè defcripfit *Torti*, quos fequuti funt *Werlhof*, illuftris S... : aft Scholaftici etiam nuperi eas fub malignorum & anomalorum morborum vana denominatione confuderunt, aut ut rectiùs loquar non cognoverunt.

Febribus certè adfcribi non debent omnes morbi; quippe nulla quandoque funt febris figna pathognomonica, nec calor, nec horror præcedens, nec pulfûs frequentia, fed facies alterius morbi, ut fyncope, vomitus, cholera, carus, orthopnœa, apoplexia, pleuritis, unde per tot fæcula Medicorum fagacitas maximo ægrorum detrimento delufa fuit.

Illi morbi periculofiffimi funt, quoties ignoti; aft fi mature cognofcantur

tur multo faciliùs quàm quis crederet debellantur; unicum autem eſt ſed præſtans antidotum, kinkina, quod non ad unam alteramve drachmam, ſed ad ſemi uncias, quandoque quater in die, præſcribi debet, ſi morbus urgeat & ſeriùs cognitus fuerit; ex hac quidem uberrima kinkinæ aſſumptione urinæ turbidæ evadunt, imo quandoque iſchuria accedit, ſed fugax, & cùm æger à priori morbo in tuto collocatus eſt facilè ſuperanda: vide *Typhomaniam febricoſam tertianam.* Bolus febrifugus ex *kinkinæ recens pulverati drachm. iij; florum chamæmeli Romani drachm. j; cremoris tartari ſcrup. j; cum ſyrupo de abſinthio vel de cichorio fiant tres boli.*

Datur etiam *ſemen paſtinacæ, ad drachm. j; teſtæ ovorum calcinatæ pro puerulis amara recuſantibus, ad ſcrup. j; ſemen Hiſpanicum nondum ſatis cognitum, ad ſcrup. j. ſemel in die per triduum.*

Flores matricariæ, chamomillæ ad drachm. ſem. tertia die; radix pentaphylli, caryophyllatæ, anſerinæ, in apozematis ad unc. j; caſcarillæ pulvis ad ſcrup. j. præſtans in intermittentibus.

Morbi febricoſi

Ephemera menſtrua.	Tetartrophya ſemitertiana.
Ephemera anniverſaria.	Tertiana carotica.
Amphimerina ſyncopalis.	Tertiana hemiplegica.
Amphimerina phricodes.	Quartana nephralgica.
Amphimerina pſeudo-hemitritæus.	Erratica vaga.
	Erratica ſeptena.
Tritæophya carotica.	Tetanus febricoſus.
Tritæophya deceptiva.	Rigor tertianarius.
Tetartrophya carotica.	Epilepſia febricoſa.
Quotidiana ſimplex.	Scelotyrbe intermittens.
Tertiana epileptica.	Oſcedo febrilis.
Quartana amens.	Aſthma febrilis.
Quartana comatoſa.	Orthopnœa febrilis.
Erratica quintana	Amauroſis febrilis.
Erratica nonana.	Paraplexia intermittens.
Rigor febricoſus.	Typhomania febricoſa
Eclampſia febricoſa.	Apoplexia febrilis.
Hyſteria febricoſa.	Arthritis febriſequa.
Ephialtes tertianaria.	Cephalalgia intermittens.
Pleurodyne febricoſa.	Hemicrania lunatica.
Ephemera dichomene.	Ophthalmia febricoſa.
Amphimerina epiala.	Gaſtrodynia.
Amphimerina humoroſa.	Nephralgia 13ª.
Amphimerina hemitritæus.	Rachialgia 2ª.
Amphimerina ſpaſmodica.	Amentia à quartana.
Tritæophya leipyria.	Vomitus febricoſus.
Tetartrophya maligna.	Diarrhœa febricoſa.

Morbi febricosi {
- Aurigo febrilis
- Syncope febrilis.
- Hemiplegia febricosa.
- Catalepsis quartanaria.
- Cataphora timor.
- Arthritis febricosa.
- Rheumatismus febrilis.
- Cephalæa febricosa.
- Ophthalmia febricosa.
- Cardialgia 4a.
- Colica 6a.
- Hysteralgia 9a.
- Paraphrosyne 6a.
- Hepatirrhœa intermittens.
- Cholera intermittens.
- Ephidrosis febrilis.

CLASSIS SEXTA.

MORBI MIASMATICI.

Maladies épidémiques, malignes.

SUnt illi qui ut plurimum acuta febre aut pyrexia stipati à regione in regionem grassantur interventu miasmatum qualitatis deleteriæ, gangrænosæ, phlogisticæ, qui ex cloacis, foricis, nosocomiis, carceribus; castris, sepulchretis exhalant, ut morbi maligni, putridi, pestilentes; vel ope miasmatum singularis prorsus, vix cognitæ, indolis, ex quibus epidemiæ catarrhales, anginosæ, pleuriticæ procedunt; nec non plures phlegmasiæ exanthematicæ, ut variola, rubeola, miliaris & pestis ipsamet.

Principium horum morborum est commune, adeoque ab aëre, aqua vel cibo repetendum videtur; sed præterea illud à regione in regionem grassatur; quod de aqua & cibo vix intelligi potest, nisi ab influxu vaporum, roris maligni, mephitidum, ipse cibus & potus inficiatur; unde semper ad miasmata per aërem diffusa referendæ sunt epidemiæ, aut ad vapores ex locis infectis exhalantes: huic verò morbifico principio addendus est mœror & timor, quo omnes ferè ejusdem regionis incolæ afficiuntur, maximè verò in annonæ caritate pauperes, in urbium obsidionibus mulieres, in terræ motu, fulgure & tempestate fere omnes.

Occasionem morbis epidemicis præbent 1° bella, 2° terræ motus, 3° exundationes, 4° annonæ caritas, 5° paludum exsiccationes, 6° constitutiones aëris; quæ omnes ærumnæ sæpius simul concurrunt aut se mutuo consequuntur.

Morbi castrenses sunt maximè ex malignorum & contagiosorum numero, & ex intima succorum vitalium corruptela procedunt: hujus verò corruptionis variæ & multiplices sunt causæ, ut fames quæ ad pessima & corrupta edulia capescenda cogit, assiduæ vigiliæ, fatigatio continua, metus, terror eorum qui obsidione detinentur, horrenda crudelitatis spectacula præ oculis observantia; in castris ipsis, sub tanta pecorum homi-

numque

numque multitudine, aër fœtidis varii generis exhalationibus inquinatur. Vapor è latrinis exſurgens, dum viget dyſenteria, ingreſſu in inteſtinum rectum morbum aliis impertit. Poſt prælia cadavera inſepulta terrore animum dejiciunt, fœtore viciniam morbis malignis inficiunt. Terræ motus, præter terrorem & infortunia belli ærumnis ſimilia, pernicioſos ex ſpecubus telluris halitus excitant; imò ubi magnæ foſſæ & terræ ſubverſiones fiunt, morbos epidemicos produci docet hiſtoria. Exundationes fluminum, urbes vicinas impetentium, omnes aquas potulentas luto inquinant, vicos & plateas eodem luto citò fœtido replent, quo nihil aptius ad putredinem inducendam, ad omnia ibi immerſa corrumpenda, ut Aleſienſes experti ſunt; adde quod vina, olea, pecora, annona, cibaria ſubmergantur, unde eorum corruptio vel penuria; inde ærumnæ, mœrores, morbi epidemici. Verùm nihil aptius ad hos inducendos putrefactione piſcium, inſectorum, plantarum in aquis paludoſis, cùm æſtu ſolis, vel de induſtria hæc loca paludoſa exſiccantur. Horrendus fœtor ante aliquot annos ex lacubus duas leucas à Monſpelio diſtantibus huc uſque & ultra extendebatur, & dein pleuritides peſtilentes oppida vicina invaſerunt.

Putredine nihil eſt infenſius, ad hanc vergunt omnes humores, potiſſimum excrementitii, & poſt eos ipſe ſanguis, multò minus lympha, omnium minimè pinguedo; ſed hæc à fermentis deleteriis, à miaſmatis putridis maximè exaltatur. In primis viis materies putrida ructus nidoroſos, nauſeas, cardialgias, vomitus, choleras excitat; natura quippe totis viribus eam materiem eliminare contendit: verùm cùm ſimilis materia infecit ipſum ſanguinem, quid opis ſupereſt naturæ ut ab hac ſe liberet, niſi ut, excitatâ febre, ejus materiei ſtagnationem impediat; ut, excitatis ſudoribus, diarrhœis, ejus excretionem in colo cutaneo inteſtinalive promoveat; hinc ſynochi, tritæophyæ, tertiana ſimiliaque mala, *putrida* dicta. Si verò pejor ſit indoles fermenti illius deleterii ita ut textum ſolidorum corrumpat & vapore mephitico fluidi nervei activitatem deſtruat, quod experimentis electricis conſonum eſt, tunc viſcera quandoque plura ſimul, ut pulmones, inteſtina, verâ gangrænâ afficiuntur; pulſus ſanorum ſimilis eſt aut multò debilior, inæqualis, intermittens; purpureæ maculæ, vibices efflorefcunt, delirio turbatur anima, mors oſtia pulſat, funera denſantur, cadaverum abdomen meteoriſmo tenditur, fœtor horrendus intra paucas horas ex illis ſpargitur, viſcera remollita, nigricantia, tumores atri, brunnei, virideſcentes, ſanioſi reperiuntur, & hi morbi *maligni* aut *typhodes* vocantur. Aliquid ſpei ſupereſt in his anguſtiis, ſi deleteria materies ejus ſit indolis ut in emunctoriis à corde diſſitis, ſi non excerni, ſaltem congeri poſſit, & procul à corde in parotides, glandulas inguinales, axillares aut cutaneas formâ anthracum, bubonum, puſtularum amandari; ſed cùm ipſa peſtis epidemicè viget, non id felicitatis omnibus peſtiferis accidit, ut venenum peſtilens ad illas glandulas amandetur; quippe dantur peſtes abortivæ in quibus bubones non erum-

punt

punt & omnes ægri intereunt, ut in variola suppressa cujus pustulæ foras trudi non possunt, & materies deleteria viscera nobiliora, ut cerebrum, pulmones, stomachum infarcit, inflammat, gangræna afficit, unde mors.

His anomaliis inducti sunt quidam Medici ad credendum pestem epidemicam non unum genus esse morbi, sed plurimorum generum simul vigentium congeriem; sed nedum res ita sit, facilè attendenti patebit pestem abortivam esse veram pestem, ut variola abortiva vera est variola, in qua tantùm deficit eruptio, seu in qua æger ante eruptionem aufertur; & multò rectiùs, meo quidem judicio, opinantur illi qui peste regnante omnia alia morborum acutorum genera silere contendunt, quod Alesiæ anno 1721 Collegæ mei sedulò observarunt.

Non me latet nostram theoriam *Chiracio*, *Deiderio*, aliisque sectæ mechanicæ fautoribus exsibilatam fuisse: illi enim omnem acrimoniam, omne virus inter fabulas habent, & omnia malignorum morborum phænomena ex infarctu vasorum cerebri mechanicè & hydraulicè intelligi posse contendunt; vide *Chiracii Librum de Febribus*, de quo ipse scripserit, *Exegi monumentum* . . . . . . illud tamen monumentum num vitabit Libitinam anceps est.

Curatio horumce morborum hactenus æquè difficilis est ac eorum theoria obscura; errarunt Veteres in eo quod alexipharmacis sudorificis, per vim, nullâ habitâ stasis inflammatoriæ ratione, materiem morbificam eliminare voluerunt; ast tamen errando viam Neotericis præmonstrarunt: in hoc morbi illi periculosissimi sunt quod natura veluti perterrita nequidem adversus materiam morbificam pugnare aggrediatur, ut ait *Galenus*. Medici itaque hoc munus est, ut stases inflammatorias quantocius unâ vel alterâ phlebotomiâ everrat, quantocius saburram putrem è primis viis ope emeticorum & catharticorum everrat; dein verò antisepticis putredinem humorum corrigat; & si natura vergat ad glandulas inguinales, cutaneas, eò per apposita auxilia materiem morbificam ducat, cardiacis & alexipharmacis vires ejus reficiendo. Alterum verò Medici munus est ut prophylacticis remediis imminentes has epidemias avertat, & animos ægrorum, quos terror sæpius dejicit, exemplo suo erigat.

Alexipharmaca seu antiseptica maximè laudata, sunt camphora, nitrum, kinkina, acetum, succi fructuum acidorum, ut limonum; serpentaria Virginiana, contrayerva, theriaca; illa parcâ dosi, interpositis catharticis quæ etiam antiseptica eximia esse expertus novi. De iis *vide Curationem Pestis*, *Variolæ malignæ*, *Typhi*, *&c.*

Prophylaxis consistit in remotione occasionum; fugienda sunt scilicet loca in quibus aër est fœtidus, putridus, cœnosus; si vitari non possint aër est renovandus, refrigerandus, vapore aceti, aromatum accensione, pulveris pyrii deflagratione corrigendus: ventilatore carceres, nosocomia, naves, granaria sunt munienda: vestimenta lanea, linea, sæpius mutanda; aquæ puræ potendæ vel aceto corrigendæ; carnium esus fru-

frugum ufu commutandus. *Boerhaave Therapeut.* 1145 ; Frider. Hoffmann. de Venenis in Patholog. c. 4. 9.

Morbi miafmatici.

- Ephemera fudatoria.
- Synochus dyfenteriodes.
- Synochus ardens.
- Synochus miliaris.
- Typhus nervofus.
- Typhus caftrenfis.
- Synochus variolodes.
- Synochus pleuritica.
- Synochus hyemalis.
- Typhus carcerum.
- Typhus comatofus.
- Typhus Ægyptiaca.
- Typhus icterodes.
- Amphimerina humorofa
- Amphimerina hemitritæus.
- Amphimerina miliaris.
- Amphimerina mimofa.
- Amphimerina biliofa.
- Tritæophya Americana.
- Tritæophya carotica.
- Tritæophya deceptiva.
- Tertiana petechialis.
- Tertiana duplex.
- Quartana legitima.
- Variola benigna.
- Variola confluens.
- Rubeola vulgaris.
- Miliaris benigna. Miliaris maligna.
- Miliaris nautica.
- Purpura maligna.
- Phrenitis fynochalis.
- Pleuritis biliofa.
- Pleuritis putrida.
- Cephalitis Ægyptiaca.
- Cynanche tonfillaris.
- Cynanche ulcerofa.
- Peripneumonia vera.
- Peripneumonia typhodes.
- Peripneumonia exanthematica.
- Tuffis convulfiva.
- Amphimerina epiala.
- Amphimerina phricodes.
- Amphimerina Hungarica.
- Amphimerina anginofa.
- Amphimerina paludofa.
- Tritæophya caufus.
- Tritæophya affodes.
- Tritæophya leipyria.
- Tertiana legitima.
- Tertiana carotica.
- Tertiana fubcontinua.
- Peftis vulgaris.
- Variola miliaris.
- Pemphigus caftrenfis.
- Rubeola anomala.
- Miliaris fudatoria.
- Purpura benigna.
- Phrenitis miliaris.
- Pleuritis vera.
- Pleuritis verminofa.
- Pleuritis catarrhalis.
- Cephalitis verminofa.
- Cynanche epidemica.
- Cynanche exanthematica.
- Peripneumonia putrida.
- Peripneumonia catarrhalis.
- Tuffis ferina.
- Orthopnœa peripneumonica.
- Angina bronchus.
- Catarrhus epidemicus.
- Afphyxia à carbonis fumo.
- Stomacace.
- Dyfenteria caftrenfis.
- Syncope ab antipathia.
- Scorbutus feptentrionalis.
- Cardialgia ab antipathia.
- Afphyxia à mephitide.
- Afphyxia à mufto.
- Amaurofis foricariorum.
- Dyfenteria æquinoctialis.
- Diarrhœa biliofa.

Sudorifica.

Aqua generalis, theriacalis, imperialis, Carmelitarum, Reginæ Hungariæ à drachm. j—IV.

Syrupus de cinnamomo, de floribus aurantiorum, de kinkina, à drachm. ij — unc. j.

Elixirium proprietatis, theriacale, vitrioli à gutt. v — xx.

Oleum eſſentiale cinnamomi ad gutt. j in mixtura.

Spiritus vini camphoratus, à gutt. IV — x.

Acetum quatuor furum, à drachm. j — IV; acetum theriacale ad drachm. vj.

Eſſentia cephalica, à gutt. vj — xx.

Acetum deſtillatum ad drach. IV quovis quadrante horæ in mixtura.

Tinctura coralliorum à gutt. vj — xx.

Flores benzoini, ſal volatile oleoſum, ſal volatile ſuccini, à gran. ij — xij.

Guttæ Anglicanæ, Monſpelienſes, Generalis La Mothe, ætheris vitriolici, tinctura ſalis tartari, tinctura antimonii, à gutt. IV — xx.

Lilium Paracelſi, à drachm. j — IV.

Tinctura ambræ griſeæ, à gutt. ij — viij.

Vinum de kinkina, ab unc. j — IV.

Theriaca Andromachi, Mithridatium, Confectio alkermes, Pulvis Comitiſſæ, Ambaræ griſeæ, pulvis aureus Zellii, à gran. xij — drachm. j.

Kermes mineralis, à gr. j — ij.

Pulvis diarrhodon, à gr. vj — xx.

Opiata Salomonis à ſcrup. j — drachm. j.

Trochiſci de Catechu cum cinnamomo, num. iij — IV.

Syrupus de ſtœchade, de tunicis à drachm. j — IV.

Syrupus de citreo, à drachm. j — unc. j.

Extractum juniperi, ad drachm. j.

Cortices citri conditi, ad drachm. IV.

Pulvis viperinus, à gr. xij — xxx.

Sal volatile viperarum, cornu cervi, à gr. vj — xx.

Bezoarticum Orientale, à gr. x — xx.

Flores ſalis ammoniaci, à gr. vj — xij.

Camphora, à gr. v — xv. Coccinella à gr. iij — xx. Crocus à gr. iij — viij.

Flores ſulphuris, à gr. x — drachm. j. Flores benzoini, à gran. iij — xxx.

Spiritus volatilis urinæ, ad gutt. vj. Aqua Luciæ ad gutt. x.

Suffitus ex aqua vitæ, baccis juniperi, Karabe.

Stuphæ domeſticæ, thermales, amurca uvarum, folia ulmi.

CLAS-

CLASSIS SEPTIMA.

MORBI PHLOGISTICI;

Maladies phlogiſtiques.

DIcti ſunt à Græcò phlogizo, inflammo; ardor verò flammeus quo ſtipantur, vel à cauſa externa, ut inſolatione, igne; vel à cauſa interna, ſeu vehementi partium ignearum & acrium evolutione & affrictu dependet. Vide *Phlegmaſiarum theoriam.*

Qui coram fornacibus magnis laboribus ſe exagitant, vel Sole ſub ardenti morantur, illi maniæ, tritæophyæ ardenti, ophthalmiæ ſunt obnoxii; & ſi, vel frigidam bibant, vel aëri frigido ſe exponant incautè, inde in pleuritides, peripneumonias, rheumatiſmos alioſque morbos inflammatorios ſe conjiciunt; & apud Americanos plurimi inde tetano vel triſmo convelluntur.

Verùm maxima pars phlegmaſiarum à cauſis internis ortum habet, ut plethorâ, menoſtaſi, pathematis, infarctibus viſcerum; unde febrilis conatus vehemens ad infarctus reſolvendos, ad ſanguifluxum ciendum; & ex illo febrili conatu calor accenditur, infarctus inflammatorius concitatur; adde quod rarò, ſaltem apud nos, inflammationes illæ puræ ſint; ſed ſæpius ſaburrâ primarum viarum ſtipatæ, vel putridæ; puræ verò ſunt non rarò apud ruſticos, monticolas, duris laboribus exercitatos, diæta vegetabili utentes, aëris viciſſitudinibus magis expoſitos, & fibra fortiori ſanguineque calidiori donatos.

Cognoſcuntur ex calore vehementi, dolore, pulſu veloci, tenſo, frequenti, ſiti, ſiccitate, pervigilio; &, ſi pars externa obſeſſa ſit, adeſt tumor, rubor, tenſio, quandoque pulſatio. Morbi illi ut plurimum acuti ſunt; iis obnoxii ſunt robuſti, exercitati, ruſtici, operarii; adoleſcentes bilioſi, ſanguinei; rariùs ſenes, infantes, debiles, pituitoſi; huc referendæ ſunt phlegmaſiæ puræ membranoſæ, ut pleuritis, phrenitis, enteritis; & parenchymatoſæ, ut peripneumonia, nephritis, hepatitis; & febres ardentes, ut ſynochus ardens, tritæophya, cauſus; necnon rheumatiſmus inflammatorius, dyſenteria &c.

Curatio exigit ut impetus ſanguinis compeſcatur, quod largæ & repetitæ phlebotomiæ, diæta liquida, potus diluens, refrigerans, nitroſus, ſubacidus maximè præſtant; huc pertinent emulſiones, limonatæ vegetabiles ac minerales; & leniter expurgatis primis viis per eccoprotica, conveniunt balnea, ſemicupia; ſi verò natura aliquam criticam evacuationem moliatur per ſputa, enureſim, ſudorem, alvi fluxum bilioſum, catamenia, eò

 ducen-

ducendum eſt imminutis reſiſtentiis ex parte colatorii, & pyrexiâ in juſto tenore ſervatâ. Si verò inflammatio reſolvi nequeat, tunc partis inflammatæ ſuppuratio juvanda, puris ejectio, ulceris deterſio, cicatriciſque efformatio promovenda: *Boerhaave Aphor. 370 & Aphor. 92 & 770 - 1006*: Vide etiam quæ de phlegmaſiis dicta ſunt in *Noſologia*.

Morbi phlogiſtici.

- Ephemera à phlogoſi.
- Ephemera ſudatoria.
- Synocha tragœda.
- Synochus ardens.
- Synochus dyſenteriodes.
- Tritæophya Americana.
- Tritæophya elodes.
- Tritæophya leipyria.
- Tertiana duplex.
- Eryſipelas roſa.
- Phrenitis calentura.
- Paraphreneſis pleuritica.
- Paraphreneſis hepatica.
- Pleuritis dorſalis.
- Pleuritis hepatica.
- Enteritis meſenterica.
- Gaſtritis ſternocoſtalis.
- Cephalitis Ægyptiaca.
- Cephalitis Epidemica.
- Cynanche tonſillaris.
- Cynanche pharyngea.
- Cynanche hepatica.
- Peripneumonia pura.
- Peripneumonia phthiſicorum.
- Hepatitis eryſipelatoſa.
- Hepatitis pleuritica.
- Convulſio febrilis.
- Lethargus cephaliticus.
- Ephemera ardens.
- Synocha ardens.
- Synocha cephalalgica.
- Synochus pleuriticus.
- Synochus bilioſus.
- Tritæophya cauſus.
- Tritæophya aſſodes.
- Tertiana legitima.
- Eryſipelas ambuſtio.
- Phrenitis vera.
- Phrenitis ſynochalis.
- Paraphrenitis diaphragmatica.
- Pleuritis vera.
- Pleuritis mediaſtina.
- Pleuritis bilioſa.
- Gaſtritis legitima.
- Cyſtitis ſpontanea.
- Cephalitis ſpontanea.
- Carditis ſpontanea.
- Cynanche parotidea.
- Cynanche trachealis.
- Cynanche prunella.
- Peripneumonia ardens.
- Hepatitis muſcularis.
- Hepatitis cyſtica.
- Nephritis vera.
- Aſthenia Virginica.
- Carus ab inſolatione.
- Laſſitudo à calore.
- Ardor externus.
- Ophthalmia chemoſis.
- Rheumatiſmus acutus.
- Pyroſis à phlogoſi.
- Anxietas febrilis.
- Paraphroſyne calentura.
- Chloroſis Carthagenica.
- Gangræna ab uſtione.
- Ardor internus.
- Ophthalmia humida.
- Otalgia inflammatoria.
- Rheumatiſmus calidus.
- Cardialgia inflammatoria.
- Paraphroſyne febrilis.
- Dyſenteria æquinoctialis.
- Chloroſis Bengalenſis.
- Gangræna ab inflammatione.

CLASSIS OCTAVA.

MORBI SANGUINEI;

Maladies sanguines.

SUnt illi qui determinantur à plethora, eaque foventur, five quia ab affumptis copiofis, eupeptis, bene digeftis, aucta eft fanguinis copia, five quia à fuppreffis, imminutis folitis fluxibus, & potiffimum fanguifluxibus, ut catameniis, hæmorrhoidibus, ejus moles major facta eft. Differunt à phlogifticis in eo quod fi plethora fit commota & febre ftipata, febris illa non eft inflammatoria feu peculiari partis inflammatione ftipata.

Plethora dicitur illa boni fanguinis abundantia quæ fanitati nocet.

Menoftafis eft fanguifluxuum periodicorum, affuetorum, fuppreffio, vel retardatio aut imminutio.

Maxima pars fanguineorum morborum accidit apud mulieres à menoftafia, tum vacuarum tum gravidarum; inde fit ut maxima pars morborum qui gravidas divexant phlebotomia curetur.

Plethora dicitur particularis fi quædam pars majori copia fanguinis gaudeat quàm fert confueta proportio.

Vafa piæ meningis & cerebri poft mortem reperiuntur fere femper turgida magis fanguine quàm cæteræ partes, quia ex aliis partibus preffione atmofphæræ cutis coarctatur & fanguinem in venulas exprimit quoquoverfum; cùm autem theca cranii ab illa atmofphærica preffione cerebrum liberet, huc fanguis undequaque preffus faciliùs affluit nec ex eo exprimitur.

Morbi plethorici quà tales curantur 1° abftinentia à cibis potiffimùm ab euchymis & multum nutrientibus, ut carnibus, pane, offis, in quorum vicem jufcula diluta, pauca, cremores ex farinofis fubftituuntur : initio acutorum mera aqua & diatritaria diæta fufficit; vulnerati potiffimùm & febrientes folâ ptifanâ vitam per aliquot dies fuftinent & citius curantur : 2° detractione fanguinis per phlebotomias repetitas è vena commodiori; nec enim delectus earum alio motivo fermè determinari poteft, nifi præjudiciis adftantium aut veterum Medicorum obfequiofe adhæreamus : fi plethora partialis fit in certis partibus, nec ea fit vis pulfûs quæ phlebotomiam admittat, partis affectæ viciniæ hirudines admoveri poffunt, quarum etiam pars poftica refecatur ut uberiorem exfugant cruoris copiam; quo facto, fale afperfæ cutem dimittunt : 3° demum detracta per cathartica aut emetica humorum è primis viis copiâ, imminuitur maffa fanguinis,

ob evacuationem succorum qui hac occasione à sanguine secernuntur.

Ast si fluxûs cujusdam, potissimùm sanguinei, suppressio plethoram foveat, operæ pretium est eum revocare, quod ipsa phlebotomia e brachio instituta in plethoricis non raró præstat, pediluvia calida, juscula diluentia & aperientia, ambulatio & demùm emmenagoga forma jusculi vel ptisanæ, in phlegmaticis veró martialia & resinosa efficiunt. Si hæmorrhoïs fluere desierit mariscæ sunt fotu emollienti præparandæ, usu aloëticorum interno irritandæ, si turgeant lanceola vel hirudinibus admotis pertundendæ: *Boerhaave Aphorism.* 106.

Qui fiunt à plethora tum universali tum particulari, tum verâ tum commotâ seu apparenti, sunt

Morbi sanguinei:

Ephemera plethorica.
Synochus sanguineus.
Tremor à plethora.
Eclampsia parturientium.
Scelotyrbe plethorica.
Tussis hæmoptoïca.
Asthma plethoricum.
Orthopnœa cardiaca.
Caligo hypohæma.
Anorexia plethorica.
Paraplexia sanguinea.
Syncope plethorica.
Carus spontaneus.
Apoplexia sanguinea.
Rheumatismus vulgaris.
Cephalalgia plethorica.
Cephalalgia catamenialis.
Cephalalgia pulsatilis.
Hemicrania hæmorrhoïdalis.
Ophthalmia choroidea.
Cardiogmus omnis.
Colica plethorica.
Nephralgia hæmorrhoïdalis.
Mastodynia phlegmonodes.
Ischias rheumaticum.
Proctalgia inflammatoria.
Suffusio myodes.
Syrigmus plethoricus.
Synocha plethorica.
Tertiana pleuritica.
Eclampsia plethorica.
Epilepsia plethorica.
Tussis gravidarum.
Dyspnœa plethorica.
Orthopnœa peripneumonica.
Pleurodyne plethorica.
Amaurosis plethorica.
Paralysis plethorica.
Asthenia febrilis.
Catalepsis à menostasi.
Carus febrilis.
Rheumatismus acutus.
Rheumatismus calidus.
Cephalalgia hæmorrhoïdalis.
Cephalalgia febrilis.
Cephalalgia gravidarum.
Ophthalmia chemosis.
Odontalgia gravidarum.
Colica gravidarum.
Colica phlogistica.
Nephralgia rheumatica.
Ischias sanguineum.
Proctalgia à mariscis.
Vertigo plethorica.
Diplopia pyrectica.
Syrigmus cephalalgicus.
Sirigmus bombus.
Paraphrosyne puerperarum.
Hæmorrhagia plethorica.
Hæmoptysis accidentalis.
Hæmoptysis habitualis.
Hæmoptysis Helwigiana.
Hæmatemesis catamenialis.

Nausea

Morbi sanguinei

Naufea gravidarum.	Hæmoptyfis catamenialis.
Vomitus hæmorrhoïdalis.	Hæmoptyfis periodica.
Dyfuria hæmorrhoïdalis.	Hæmatemefis plethorica.
Leucorrhœa gravidarum.	Melæna hæmorrhagica.
Afcites calidus.	Vomitus gravidarum.
Hydrometra fanguinea.	Ephidrofis cruenta.
Ifchuria lunatica.	Dyfuria neonympharum.
Aurigo febrilis.	Phlegmafia à menoftafi.
Phœnigmus plethoricus.	Afcites fanguineus.
Hæmaturia violenta.	Ifchuria nephritica.
Hæmaturia hæmorrhoïdalis.	Aurigo plethorica.
Menorrhagia immodica.	Aurigo typhodes.
Menorrhagia ftillatitia.	Hæmaturia fpontanea.
Menorrhagia lochialis.	Hæmaturia ftillatitia.
Hepatirrhœa mefenterica.	Menorrhagia difficilis.
Hæmorrhois moderata.	Menorrhagia gravidarum.
Dyfenteria benigna.	Menorrhagia erronea.
Dyfenteria gravidarum.	Hepatirrhœa cruenta.
Hypochondriafis fanguinea.	Hæmorrhoïs polypofa.
Amnefia plethorica.	Hæmorrhoïs immodica.
Hæmorrhagia critica.	Dyfenteria catamenialis.

CLASSIS NONA.

MORBI BILIOSI;

Maladies bilieufes.

SUnt illi quorum principium eft bilis abundantia, ejufque acrimonia folito major, ut plurimum cum temperamento biliofo, ex cujus fignis cognofcuntur : biliofi fcilicet funt ficci, calidi, alacres, audaces, vivido ingenio præditi, ad iram & rixas proni, activi, negotiofi; ipfis pulfus eft velox, fortis; rubet facies; cutis ftrigofa, macilenta; fanguis fluxilis, acer; cor & arteriæ vegetæ funt; in morbis levi de caufa calent, fitiunt, bilem ano vel cato rejiciunt, morbis ardentibus, inflammatoriis obnoxii funt; juvantur à frigidis, acidis; læduntur à calidis, acribus, ficcis.

Cùm in his morbis humores acrimonia alcalefcente & ficcitate peccent, & deficiat partium ferofus latex, indicantur alimenta & medicamenta diluentia & refrigerantia, acida, tum foffilia fed multùm diluta, tum vegetabilia; olera molliora; fructus aquofi, fubacidi, catharti-

ca,

ca diluentia, ut acidulæ minerales, tamarindi, pruna, caſſia; necnon ea quæ ſecretionem bilis ſollicitant, inteſtina expurgando, ſanguinem diluendo; huc pertinent hepatica dicta aperientia, cichorium, taraxacum, lupulus, fumaria, agrimonia, rheum; imò fortiora ſi emphraxi frigidâ laboret hepar: *Vide Auriginis curam: Boerhaave Aphoriſm. 76. Inſtitut. Therap. 788.*

Huic claſſi accenſendi ſunt morbi phlogiſtici febre aut pyrexia ſtipati.

Morbi biliosi.

Anorexia bilioſa.	Melæna atrabilis.
Aſthenia Americana.	Vomitus à veneno.
Typhomania agrypnocoma.	Vomitus atrabilarius.
Pyroſis bilioſa.	Vomitus marinus.
Gaſtrodynia bilioſa.	Cholera à veneno.
Cephalalgia ſtomachica.	Cholera auriginoſa.
Cephalalgia febrilis.	Cholera Indica.
Hepatalgia calculoſa.	Diarrhœa bilioſa.
Hepatalgia æruginoſa.	Diarrhœa febricoſa.
Singultus inflammatorius.	Teneſmus ſpontaneus.
Singultus a dyſenteria.	Ptyaliſmus viridis.
Hypochondriaſis bilioſa.	Aurigo à vipera.
Polydipſia febrilis.	Aurigo hepatica.
Paralyſis bilioſa.	Dyſenteria caſtrenſis.
Typhomania continua.	Dyſenteria intermittens.
Pruritus ictericus.	Vomitus bilioſus.
Pyroſis Suecica.	Vomitus à capitis ictu.
Colica bilioſa.	Vomitus iliacus.
Cephalalgia traumatica.	Cholera ſpontanea.
Cardialgia à ſaburra.	Cholera dyſenterica.
Hepatalgia Petitiana.	Cholera intermittens.
Singultus criticus.	Nauſea bilioſa.
Singultus exanthematicus.	Diarrhœa choleriodes.
Vertigo ſtomachica.	Diarrhœa hypercatharſis.
Paraphroſyne febrilis.	Anacatharſis bilioſa.
Polydipſia fluxuum.	Aurigo febrilis.
Dyſenteria epidemica.	Aurigo febricoſa.
Dyſenteria æquinoctialis.	Aurigo ab obſtructione.

CLASSIS

CLASSIS DECIMA.

MORBI SABURRALES;

Maladies de ſaburre.

VItioſi ſucci è reliquiis pravæ digeſtionis intra primas vias reſidui *ſaburram* conſtituunt, *quæ* vel *cruda* eſt ſi alimenta vix digeſta nativas qualitates ſervent; *acida* ſi ob moram & ſalivæ culpâ fermentationem iniverint, ut vegetabilia, inde flatus, ructus, morſus ventriculi, lactis coagulatio; *nidoroſa* eſt ſi ex carnibus putreſcentibus ſint illæ reliquiæ, unde fœtor putris, nauſea, horror juſculorum, acidorum appetentia, diarrhœæ fœtidæ, biliofæ; ſaburra in morbis eſt *primaria* ſi ipſis anſam dederit ciborum major copia vel qualitas; *ſecundaria* verò eſt ſi alimenta ratione ægritudinis malè concocta fuerint.

Ita frequens eſt in morbis ſaburra, tum primaria tum ſecundaria, ut ſint non pauci Medici qui hanc veluti omnium ferè morborum principium habeant & *ſtercorarii Harveo* dicuntur. Fatendum eſt vix ullum eſſe morbum, ſive acutum ſive chronicum, in quo, initio vel in decurſu, uſurpari non debeant cathartica ad digeſtiones reſtituendas, obſtructiones viſcerum reſerandas, cacochyliam in ſanguinem transfuſam aut ſaburram eliminandam; cavendum tamen ab irritantibus, ubi ſtomachus aut phlogoſi, tenſione, nimia ſenſibilitate, ſiccitate affectus; ubi adeſt ſimilis ſtatus in inteſtinis; aut alvus eſt obſtipata: præmitti debent in his caſibus apozemata, juſcula humectantia, clyſmata emollientia, aqua pulli, phlebotomia; aut adhiberi tantùm cathartica eccoprotica, pulpoſa, aquoſa, gummoſa, abſtinendo à reſinoſis.

Ubi verò pondus ſtomachi, cardialgiæ, nauſeæ, oris amaror, vertiginoſa cephalalgia, vomitoria adhibenda ſuadent, eædem cautelæ adhibendæ ſunt, & emetica multum diluta partitis vicibus in uſum vocanda: ſic vini emetici uncia in aquæ unciis xij vel xv dividatur in duas doſes; & dimidia pars omni quadrante horæ tepidè ſumatur, facilis & plenaria inde excitatur vomitio; aut ſi grana quatuor aut quinque tartari ſtibiati in aquæ unc. xij diluta, in tres doſes diviſa, ſimili intervallo hauriantur; ypecacuanha etiam pulverata à gran. xv--xxv. ut plurimum adultos ſatis evacuat; in multis caſibus oxymel ſcilliticum ad unc. j. idem præſtat: dum vomitio accedit multo tepidæ potu ea juvanda eſt. *Boerhaave Aphor. 642. Therapeut. 1202 ad 1220.*

Morbi ſaburrales.

Ephemera nauſeativa.	Nauſea à ſaburra.
Tertiana emetica.	Vomitus à ſaburra.
Eclampſia à ſaburra.	Cholera à ſaburra.
Ephialtes à ſaburra.	Diarrhœa vulgaris.
Tuſſis ſtomachalis.	Ptyaliſmus nauſeoſus.
Dyſpnœa à ſtomacho.	Ptyaliſmus Laponicus.
Agheuſtia à ſaburra.	Flatulentia nidoroſa.
Leipothymia à ſaburra.	Ephidroſis febrilis.
Amphimerina ſingultuoſa.	Cephalalgia ſtomachica.
Tremor à ſaburra.	Colica accidentalis.
Hyſteria à ſaburra.	Vertigo ſtomachica.
Oſcedo ſtomachica.	Vomitus à crapula.
Tuſſis convulſiva.	Vomitus rabioſus.
Aſthma ſtomachicum.	Diarrhœa ſtercoroſa.
Anorexia à ſaburra.	Diarrhœa febrilis.
Syncope ſtomachica.	Ptyaliſmus à pyroſi.
Câtarrhus epidemicus.	Flatulentia acida.
Cardialgia à ſaburra.	Dyſodia ſtomachica.
Lumbago à ſaburra.	Ephidroſis à ſaburra.

Emetica.

Tartarus ſtibiatus à gran. j — v ; vel gran. ij , iv , vj in aquæ unc. xij : ſumat quartam vel tertiam partem omni quadrante horæ , uſqueque vomitio ſuccedat.

Vinum emeticum à drachm. j. ad vj vel viij ; vel miſce vini emetici unciam & ſemiſſem in aquæ cyathis tribus , quatuor ; ſumat unum omni quadrante horæ.

Nunquam præſcribantur emetica niſi explorato abdomine , num doleat ; tenſum ſit ; utatur æger clyſmatis , aqua pulli ; & ſæpius phlebotomiâ præmiſſâ , ſi ſit plethora.

Semen raphani contuſum ad drachm. j , vel in decocto ad drachm. ij.

Oxymel ſcilliticum ad unc. j & ſemiſſem.

Aqua vitæ Germanica ab unc. ſemiſſe ad unc. j & ſemiſſem.

In chronicis ; ſyrupus emeticus Glauberi à gutt. iv ad xij pro pueris & mulieribus.

Ypecacuanha formâ pulveris à gran. iv ad xxv ; ubi adſtringenda alvus formâ infuſi ad drachm. j in aquæ unc. viij pro duabus doſibus ; ad gran. ij vel iij acuit cathartica : ad gran. j. in opiatis viſcoſa primarum viarum everrit , tonum reſtituit uſu iterato.

Turpethum minerale ad gran. ij vel iv in prophylaxi hydrophobiæ.

Extus Unguentum de arthanita forma litûs ſuper abdomen.

Magna aquæ Vallenſis , Aleſienſis copia confertim ingeſta vomitionem excitat

citat in chronicis non ferofis fed ficcis : Bellilucanæ in ferofis atonis.

Cathartica mitia in fubjectis fenfibilibus.

Extractum caffiæ à femiuncia ad unc. iij.
Caffiæ pulpa ad unc. ij.
Manna ab unc. j ad iij.
Tamarindi decocti pro aquæ cyatho ad unc. j.
Pruna Damafcena cocta pro aquæ cyatho, num. xij.

Oleum amygdalarum dulcium in morbis inflammatoriis bis vel ter in die ab unc. j ad iij; fed recentiffimum fit adeoque non limpidum.

Aquæ acidulæ Vallenfes, Alefienfes, in morbis apyretis, intra bihorium ad libras viij calidè bibantur.

Aquæ thermales Bellilucanæ, in morbis frigidis, ad libras vj vel viij intra bihorium calidæ bibantur.

Aquæ acidulæ æftate apud biliofos, ficcos, calidos, acuuntur manna, rheo, vel fale cathartico; thermales hieme apud frigidos, pituitofos, acuuntur fale cathartico, jalappa, fcammonio, pulvere de tribus &c, tartaro vitriolato, cremore tartari.

Cathartica mediocria edulcorantur infufo florum violæ, malvæ, decocto caffiæ, tamarindorum, polypodii, cufcutæ, aliquot aquæ acidulæ cyathis fimul affumptis: Initio acutorum acuuntur uno grano tartari ftibiati vel vini emetici drachm. j, vel jalappæ gran. x, vel fcammonii gran. ij, iij, vel falis cathartici drachm. j, ij, vel refinæ jalappæ, gr. j, ij, magnefiâ albâ ad drachm. j vel ij, terrâ foliatâ tartari ad drachm. j, ij.

Sal Glauberi, Epfamenfe, Sedlicenfe, Rupellenfe, polychreftum ad unc. j vel unc. j & femiffem in aquæ libra una.

Medicamina vix apud nos formâ ficcâ præfcribuntur, faltem in acutis & pyrecticis morbis; adhiberi poffunt in pituitofis & frigidis.

Sennæ folia in aquæ cyatho infufa ad drachm. j, ij, iij : pulvis ingreditur pilulas cochias : corrigitur acrimonia fennæ fi infundatur in limonata, decocto prunorum, dactylorum, febeften, ficuum, caffiæ, tamarindorum. Folliculi fennæ eâdem dofi ferè eâdem vi agunt; horum infufum nigricat.

In chronicis, pituitofis, frigidis.

Aloës, pilulæ aloëticæ à fcrup. j — drachm. j.
Pilulæ cochiæ, à femi-fcrupulo ad ij.
Pulvis Cornachini vel de tribus, à fcrupulo femiffe ad drachmam j.
Tabellæ de citro, diacarthami, à drachm. ij — vj.
Rhei & cremoris tartari, ana, gran. xL, fiat pulvis.
Cathartica adftringentia ex rheo, rhapontico, myrobalanis.

Rheum in chronicis apyretis à gran. x ad fcrupul. ij formâ pulveris : infu-

infufum pro aquæ cyatho à femidrachma ad drachmam unam & femiffem, additur cremor tartari pari dofi.

Hydragoga.

Jalappæ fcrupulus j diutiffimè teratur in mortario cum facchari pauxillo; fumatur pulvis, fuperbibendo potum theiformem.

Refinæ jalappæ gran. ij diutiffime terantur in mortario cum facchari fruftulo & tribus amygdalis; adde fyrupi capillorum veneris drachmam pro infante omnia cathartica recufante.

Refinæ jalappæ gran. xij, fcammonii grana iij, contunde cum frufto facchari in mortario marmoreo quam accuratiffimè, fiat emulfio aquam fuperaffundendo ad unc. vj: potus purgans minimè ingratus.

Scammonii gran. x vel xv contunde in mortario marmoreo cum amygdalis dulcibus ij, vel cum fucci limonum unc. j. fuperaffundendo emulfionis ex amygdalis & feminibus frigidis unc. x; fiant dofes duæ.

Cremoris tartari uncia una injiciatur in lactis bullientis libra una; ferum percolatum bibatur: purgat jucundè.

Syrupus de rhamno cathartico ab unc. j—ij.

In noftris regionibus apud juvenes biliofos, ficcos, æftate, hæc cathartica acria, pulveris aut boli formâ, tormina, diarrhœas, dyfenteriam excitant; præftant larga decocta vel infufa mediocrium & mitium adhibenda.

Arthriticis refina guaiaci à drachma femiffe ad drachmam unam.

Pro infantibus manna in aqua foluta ad unciam unam, fyrupus de cichorio compofito cum rheo ad unciam unam.

CLASSIS UNDECIMA.

MORBI PITUITOSI;

Maladies glaireufes.

Pituita eft humor mucilaginofus, vifcidus, qui interiora narium, œfophagi, ftomachi, inteftinorum, veficæ, pulmonis, &c, oblinit, à ficcitate & acredine defendit; verùm fi uberior fuerit ille mucus, infipidus, tenax, tunc nervofas papillas obducens, odoratum, guftum, famem, fitim obfcurat vel tollit, ftomachum aggravat, digeftionem præpedit, vomitus, diarrhœas pituitofas excitat; in ureteribus, vefica, pyurias mucofas excitat; in articulis hydarthrum, in aliis alia incommoda producit.

Ad

Ad sanitatem requiritur ut fucci digestivi, saliva, bilis, crasi salinâ, sapidâ gaudeant, ut dissolvant alimenta, motum peristalticum & famem excitent; si verò prædominetur mucus blandus, iners; in primis viis & in massa sanguinea, languent functiones ab his humoribus pendentes; inde exsurgit digestio vitiosa, glutinosum chylum inducens, sanguis & omnes humores eandem indolem retinent; hinc urinæ cruditas, aquositas, faciei pallor, functionum tarditas, obstructiones variæ.

Alimenta vegetabilia, acida, terrea, farinosa non satis fermentata, animalium partes gelatinosæ, pingues, mucosæ, idem vitium inducunt, maximè si concurrat vita deses, debilitas, senecta, vasorum laxitas, nativa bilis, salivæ vappiditas, insipiditas.

Morbi, quos pituita copiosior excitat, dum est in massa sanguinea, sunt sequentes.

Morbi pituitosi.		
	Chlorosis pituitosa.	Arthritis chlorotica.
	Scelotyrbe pituitosa.	Paraplexia rheumatica.
	Catarrhus frigidus.	Hypochondriasis pituitosa.
	Anasarca Americana.	

Si in origine nervorum aut organis adsit, oriuntur

Morbi pituitosi		
	Cophosis à comate.	Pica, malacia.
	Apoplexia pituitosa.	Anorexia pituitosa.
	Coryza phlegmatorrhagia.	Epiphora sebacea.
	Coryza catarrhalis.	Ptyalismus gravidarum.

In pulmonibus, gutture, nascuntur

Morbi pituitosi		
	Tussis gutturalis.	Stertor asthmaticus.
	Dyspnœa pituitosa.	Asthma humidum.
	Dyspnœa hydatidosa.	Anacatharsis asthmatica.

Demum in primis viis fiunt

Morbi pituitosi		
	Vomitus pituitosus.	Cardialgia bradypepta.
	Cœliaca mucosa.	Diarrhœa pituitosa.
	Colica pituitosa.	

Et in aliis organis

Ischuria phlegmatica.	Ischuria thromboides.
Leucorrhœa Nabothi	Pyuria mucosa.
Pyuria viscida.	Hydarthrus synovialis.

Ad curandos morbos pituitosos 1° prævertenda est mucosi illius humoris

ris productio usu cibi & potûs benè fermentati, sale & aromate conditi, stomacho grati; nec non victu ex carnibus animalium, avium, piscium, &c. quæ ad alcalescentiam vergunt; 2° exercitio corporis & animi paulò vegetiori, quo calor generatur in corpore, mucus dissolvitur, crassa attenuantur, crasis salina extricatur, viscosa resolvuntur, & potissimùm vasa & viscera roborantur; huc frictio, equitatio, deambulatio conferunt.

Medicamina verò quæ in his conducunt sunt 1° stomachica & omnia roborantia partibus aromaticis calorem & motum in fluidis viscosis excitantia, imprimis martialia, rheum, salia alkalina fixa & volatilia, saponacea, amara, ut enula campana, aloes, balsama, resinosa, demùm evacuantia quæ abstergunt mucum à pulmonibus, ut bechica incidentia; à viis urinariis, ut diuretica calida; ab intestinis, ut cathartica salina, non neglectis tamen diluentibus calidis quæ pituitæ tenaci fluxilitatem conciliant.

CLASSIS DUODECIMA.

MORBI CATARRHALES;

Maladies catharrhales.

IN hoc differunt morbi catarrhales à pituitosis 1° quod à frigore perspirationem reprimente subito corpus calefactum adoriente nascantur; 2° quod lympham inspisset quidem illud frigus, sed levem simul phlogosim in vasis infarctis excitet, unde dolor, levis intumescentia, febricula; 3° quod materia sudoris aut perspirationis retenta acredine sua dolores intendat: morbi itaque catarrhales recentes sunt phlogisticis sed mitioribus affines, inveterati verò pituitosi fermè evadant; curantur initio phlebotomiâ, diluentibus calidis, diaphoreticis, victu tenui; inveterati verò exigunt sudorifica, suffitus, ducias ex aquis thermalibus, tegumenta lanea, calida, sicca; frictiones.

Morbi catarrhales.

- Ephemera à frigore.
- Synochus hyemalis.
- Amphimerina catarrhalis.
- Quotidiana catarrhalis.
- Peripneumonia catarrhalis.
- Strabismus catarrhalis.
- Rigor catarrhalis.
- Sternutatio catarrhalis.
- Asthma catarrhale.
- Angina bronchus.
- Rheuma vulgare.
- Aphonia à raucedine.
- Carus à frigore.
- Catarrhus epidemicus.
- Stupor à frigore.
- Cephalalgia catarrhalis.
- Hemicrania coryza.

Morbi catarrhales:

Colica à frigore.	neumonica.
Diplopia à catarrho.	Angina nafalis.
Hæmoptyfis catarrhalis.	Anofmia catarrhalis.
Diabetes Anglicus.	Paraphonia catarrhalis.
Synocha catarrhalis.	Catarrhus ferinus.
Amphimerina latica.	Catarrhus caninus.
Amphimerina anginofa.	Algor externus.
Pleuritis catarrhalis.	Cephalalgia anemotropa.
Contractura catarrhalis.	Otalgia catarrhalis.
Rigor à frigore.	Rachialgia ab adiapneuftia.
Pleurodyne catarrhalis.	Hypochondriafis algida.
Tuffis catarrhalis.	Ptyalifmus catarrhalis.
Orthopnœa pfeudo-perip-	Anafarca ab adiapneuftia.

CLASSIS DECIMA-TERTIA.

MORBI LACTEI;

Maladies laiteufes.

CHylus in puerperis & nutricibus redundans, in fano corpore elaboratus, partim in mammis fecretus abit in lac mammare, & in colo uterino lac uterinum præbet quod partim cum lochiis foras poft partum emittitur. Utrumque lac, fi foras non emittatur, & in maffam fanguinis redeat, diverfa producit incommoda & morbis lacteis materiem fuppeditat.

Lac autem, cùm ad acidam fermentationem fponte vergat & ad coagulum, excitat in mammis tumores inæquales, dolorificos, inflammatorios, inde abfceffus fcirrhofi, cancri; idem lac in glandulis axillarum, inguinum hærens, in textu cellulofo aggeftum, œdemata, phlegmatias, obftructiones inducit; aft acore fuo diverfos dolores, exanthemata, acidum odorem inducit.

In alumno etiam lac acefcens, corruptum, coagulatum, vomitus, cardialgias, diarrhœas, aliaque genera morborum producit, qualia funt

Vomitus lacteus.	Colica chylofa.
Diarrhœa lactentium	Miliaris lactea.
Colica lactea.	Aphtha lactucimen.

In nutricibus verò & puerperis oriuntur à lacte fuppreffa

Ephe-

Ephemera lactea.
Miliaris puerperarum.
Metritis lactea.
Hyfteralgia lactea.
Maftodynia ab fpargonofi.
Maftodynia à terrore.
Mania lactea.
Epiphora lactea.
Pyuria lactea.
Galactirrhœa erronea.
Phlegmatia lactea.
Tritæophya lactea.
Pleuritis lactea.
Hyfteralgia ab fpargonofi.
Maftodynia pilaris.
Maftodynia butyrofa.
Ifchias ab fpargonofi.
Ephidrofis lactea.
Enurefis ab fpargonofi.
Galactirrhœa mammarum.
Galactirrhœa ferofa.
Afcites chylofus.

Indicationes adimplendæ funt ut lac alumnis fuis præbeant matres, adeoque excernatur per vias à Sapientiffimo Numine ftabilitas; fic enim omnes morbi lactei prævertuntur, atque fi jam fuppreffum lac in alias partes deviaverit fuctu affiduo vel alumni vel catelli vel fuctricis in mammas ejus fluxus eft revocandus: Si verò tardiùs ad hoc remedium & fruftra confugiat puerpera, nec multùm fluxerint lochia, ptifanis diureticis & catharticis eft infiftendum, modò nulla uteri phlogofis impediat, in quo cafu phlebotomiæ præmittendæ funt diætaque tenuis imperanda.

In morbis lactentium 1° cavendum ne lacte copiofiori ingurgitentur; 2° ne nutrices pathematis, ebrietati indulgeant; ne lac fluxilius, acre fuppeditent; 3° lenia purgantia in vomitu lacteo, diarrhœa lactea adhibentur, ut fyrupus de cichorio, manna; 4° dein ad abforbentia terrea deveniendum eft, ut cretam, oculos cancrorum, corallia, quæ ad fcrupulos duos fumenda cum fyrupo ftomachico vel conferva adftringente, non acida. De his vide curas fpeciales *œdematis lactei*, *maftodyniæ pilofæ*, *ephemeræ lacteæ &c in Nofologia.*

CLASSIS DECIMA QUARTA.

MORBI SEROSI;

Maladies féreufes.

SEri nomine intelligimus humorem aqueum fubpellucidum fero lactis fimilem, aut ipfam lympham qualis in patella à thrombo purpureo feparatur, qui humor, cùm fanguis in patella per diem integrum remanfit, eft æqualis quoad pondus thrombo refiduo; verùm hæc proportio mutatur in morbis ferofis; in illis ferum vel ubique exundat, vel in certis

locis

locis contra ſanitatis leges cumulatur, vel in textu celluloſo & inde anaſarca, in ſcroto hydrocele, in cerebro hydrocephalus, in oculo hydrophthalmia, in pectore hydrothorax, in pericardio hydrocardia, & ſic deinceps : cùm autem ſerum ſit vehiculum ſalium, ubi eſt acrimonia in ſanguine ſerum acrius ſolito evadit, & urinæ ac ſudori quam ſimile eſt, niſi quod igni expoſitum vel vini alcoholi mixtum concreſcit in album.

Cùm ſanguis per venas expeditè ad cor revertitur, ſerum è vaſis lymphaticis redux has venas facile ſubit & cum eo circulatur ; aſt cùm ſanguis in venis hærere cogitur ob ligaturam, ut patet experimento Loweri, vel ob obſtructiones, ſerum in ſuis vaſis reſtitans, vel effunditur in cavis vicinis, vel intra textum cellularem cumulatur. Hæc ſeri intra textum cellularem collectio in morbis chronicis familiaris eſt, quoties vires circulationis languidæ evadunt, ſerum enim illud propria gravitate vires circulationis in minimis vaſis ſuperans, eò verſus tendit quò jubet gravitas, nec facilè à partibus imis ad ſuperiores aſcendit ; hinc imarum partium phlegmatia ſed œdematoſus tumor qui horis veſpertinis apparet, dum matutinis ea intumeſcentia pallida, pultacea, partes omnes, præſertim molliores ut palpebras, labra, invadit. Initio quidem anaſarcæ aut phlegmatiæ quæ ſubito quandoque invadit, textus ſolidorum ab hujus ſeri ſtagnatione non eſt remollitus & facultas vitalis integra poteſt tolerare phlebotomiam, maximè cùm à plethora pendet reſiſtentia circulationi lymphæ ejuſque eſt ſtagnationis cauſa ; verùm ubi remollitæ ſunt partes ſolidæ, ubi chronicis morbis ſuccedunt œdematoſi tumores aut ſeri collectiones, phlebotomia eſt maximè noxia, quæ vires cordis languidas ulterius imminuit.

Hi morbi ſunt ſanatu difficillimi, qui natura organis flaccidis debiliter utitur, & ea debet maximam in omnis morbi curatione operam præſtare ; hac cooperante proſperè cedunt omnia ſi morbus ſanabilis ſit ; ea verò quieſcente & debilitata fruſtranea ſunt ut plurimum artis conamina.

Indicationes curativæ ſunt 1° robur addere organis vitalibus quæ obſtructionibus impedita vel ſero dudum remollita languidè moventur ; 2° obſtructiones reſerare thrombum purpureum in his morbis denſatum & cohærens attenuando, dividendo ; utrumque præſtant omnia martialia quæ ſolidis robur, fluidis attenuationem conciliant : idem ſed debiliùs efficiunt ſtomachica, tonica, ut cinnamomum, caſſia lignea, ſaſſafras, ſantalum album, china ; pulvis ex cinnamomo & limatura ferri in his præſtantiſſimus eſt ; ſumitur quotidie in offa ad gran. VI -- X &c ; ex rhei & limaturæ ferri ana drachma j in aquæ libris ij infuſa ſit ptiſana, cujus longus uſus utrumque roborandi aperiendique, necnon digeſtivas vires reparandi ſcopum attingit. Aperientia etiam ſeu diuretica calida craſſum ſanguinis textum attenuant ; huc pertinent radices aſparagi, ruſci, fœniculi ; cortices

radicum eryngii, ononidis, fœniculi, calcitrapæ; ſalia neutra, ut Glauberianum, Epſamenſe, Rupellenſe, tartarus crudus; imprimis verò terra foliata tartari, quæ à drachma ſemiſſe ad drachmam unam non ſolum obſtructa referat, verùm etiam urinas alvumque feliciter movet. Extus verò exſiccant & roborant partes phlegmatia remollitas thermarum lutum calide admotum, ducciæ, arena maris calore ſolis fervida, furfur macrum calefactum, ſpiritus vini calefactus, ſacculi plantis aromaticis, ut ſalvia, thymo, ſerpillo, maro, ſtœchade, roremarino &c turgidi, frictiones ex pannis laneis ſiccis, calidis, fumus plantarum aromaticarum ſuper prunas ardentes projectarum, item fumus ex ſuccino &c.

Sed alter ſcopus eſt ſerum ſuperfluum foras amandare, & 2º novi geneſim præpedire. Serum exundans foras mittitur in robuſtis ope catharticorum & emeticorum, indebilibus ope diureticorum; huc etiam ſpectant tum paracenteſis in aſcite, tum ſcarificationes in quibuſdam caſibus.

Inter cathartica laudantur potiſſimùm ſyrupus de rhamno cathartico ad uncias duas, vel purus, vel minori doſi catharticis vulgaribus additus, aqua vitæ Germanica, ſuccus radicis iridis Germanicæ, ſambuci ab unc. j ad ij, baccæ rhamni cathartici, jalappa, ſcammonium acido citri mitigatum &c.

Inter diuretica aſelli decem aut viginti in ſero lactis; ſucci expreſſi ex recentibus herbis cichorii, apii, ſyſimbrii aquatici contuſis, & cum limatura martis ac aſellis aliquandiu relictis, qui dein expreſſi ad uncias iij hauriuntur; juſcula parata ex radicibus aperientibus, foliis cichorii, ſcolopendriæ, additis cancris fluviatilibus, aſellis, ſale Glauberiano; ac oxymel ſcilliticum ad drachmas duas bis vel ter in die ſumptum; lixivium cinerum geniſtæ, ſtipitum fabarum ex vino albo ad uncias tres ſero & mane bibitum.

Sed ſi aſcites vel anaſarca pendeat à morbo exanthematico repreſſo; ut ab ſcabie repulſâ, à rubeola &c. *Vide curam exanthematicorum.* Si à virulento quodam morbo foveantur, ut ab ſcorbuto, hujus primarii morbi remedia adhibenda ſunt ſimul cum hidragogis. Si obſtructio, menoſtaſis his anſam dederint, remedia his propria advocanda ſunt.

Morbi ſeroſi.
- Hectica hydropum.
- Convulſio ab hydrocephalo.
- Eclampſia ab hydrocephalo.
- Aſthma cachectium.
- Orthopnœa ab hydropneumonia.
- Hydrothorax vulgaris
- Amauroſis pituitoſa.
- Cophoſis ſeroſa.
- Anorexia cachectarum.
- Hemiplegia ſeroſa.
- Paraplexia ab hydrorachitide.
- Aſthenia cachectica.
- Syncope ab hydrocardia.
- Lethargus à frigore.
- Cataphora ſube.
- Cataphora hydrocephalica.
- Carus hydrocephalicus.
- Pleuritis hydrothoracica.
- Tremor ab hydrocephalo.
- Epilepſia ab hydrocephalo.

Orthop-

Morbi serosi.

Orthopnœa hydrothoracica.
Hydrothorax chylosus.
Amblyopia hydrophthalmica.
Dysecœa ab hydrotympano.
Anæsthesia ab hydrorachitide.
Paralysis serosa.
Asthenia hydrocephalica.
Asthenia infantum.
Lethargus febrisequus.
Cataphora somnolenta.
Cataphora scorbutica
Carus ischuriosus.
Apoplexia pituitosa.
Cephalæa serosa.
Amentia serosa.
Amentia morosis.
Hepatirrhœa vera
Diarrhœa serosa.
Ephidrosis spontanea.
Ptyalismus à laxitate.
Diabetes hystericus.
Dyspermatismus serosus.
Enuresis critica.
Enuresis infantum.
Otorrhœa serosa.
Hydrocephalus interior.
Ascites urinosus.
Hydrometra gravidarum.
Hydrometra ascitica.
Chlorosis virginea.
Anasarca periodica.
Anasarca Americana.
Lumbago ab hydrothorace
Amentia senilis.
Menorrhagia decolor.
Melæna hepatirrhoica,
Diarrhœa urinosa.
Epiphora frigida.
Ptyalismus urinosus.
Diabetes artificialis.
Enuresis catamenialis.
Enuresis paradoxa.
Dysuria gravidarum.
Hydrocephalus exterior.
Ascites vulgaris.
Hydrometra ascitica.
Hydrometra ovarii.
Chlorosis ab hydrothorace.
Anasarca à suppressione.
Anasarca hysterica.
Elcosis hydropum.

CLASSIS DECIMA QUINTA.

MORBI FLATULENTI;

Maladies venteuses.

FLatus qui in humano corpore observantur fere omnes à ciborum fermentatione ortum ducunt, aut ab ipso aëre cum eduliis deglutito, qui ope bonæ digestionis & potissimum interventu salivæ debuerat intimè cum chylo dissolvi & elasticitatem deperdere, ut docent *Illustr. Pringle* egregia experimenta, quique hujus rectæ digestionis defectu integram elasticitatem conservat, aut calore loci majorem adipiscitur.

Deficiente itaque saliva quoad fluxilitatem & vim saponaceam benè constituta, quoties scilicet ea viscosa est, nec alimentis ritè dissolvendis apta, aër elasticus remanet, fermentatione in primis viis ex alimentis extricatur, hinc ructus, borborygmi, dolores, tensiones, tympanites aliaque mala plurima: intestina his flatibus diu distensa laxantur, inde novas stases patiuntur in his materiæ chymaceæ, ubi iterum morâ fermentescunt.

Curatio itaque morborum flatulentorum eò dirigi debet ut salivæ & succi gastrici fluxilitas & vis dissolvens restituatur, quod potus diluens ex infusione chamomillæ, veronicæ, chamædryos; aquæ acidulæ sale Glauberiano fœtæ, ut Alesienses, Vallenses, efficiunt; sed si debitum exercitium, ut equitatio, deambulatio, ad solvendam fluidorum visciditatem, & aquei potûs cum ipsis intimam miscelam, non concurrat, frustranea sunt medicamina; magna etiam est habenda victûs ratio, imprimis tuburcinatio, edulia non fermentata, dulciaria, pistorum fercula vitanda sunt; offis & carne tum assata tum elixa ac potu aqueo vescendum, alvus laxa est servanda; catharticis exsiccantibus, rhabarbarinis raró utendum; aquea & salina multo præstantiora sunt. Ubi vigent dolores, præmissâ phlebotomiâ largus ptisanæ emollientis potus calidus, ut aquæ pulli, est præscribendus, & si dolor non cesserit ad laudanum confugiendum est.

Alterius generis est meteorismus qui in febribus putridis & malignis accidit; à putrefactione expanditur aër & extricatur in majori copia quàm absorbetur. Aërem a putridis vaporibus destrui docent experimenta *Halesii*; verum ubi sunt mixta putrescibilia multo aëri commixta calore & putredine ea statim rarescunt, ut patet ex meteorismo cadaverum, unde corrupta aquæ innatant; ipsæ carnes putridæ leviores evadunt aqua, ut *Illustriss. Pringle* expertus est.

Morbi flatulenti.

- Enteritis flatulenta.
- Dyspnœa tympanitica.
- Pleurodyne flatulenta.
- Cardialgia lactentium.
- Colica flatulenta.
- Singultus flatulentus.
- Dyspnœa à pneumatia.
- Cardialgia flatulenta.
- Gastrodynia flatulenta.
- Asphyxia flatulenta.
- Mastodynia emphysematosa.
- Ileus physodes.
- Flatulentia acida.
- Flatulentia hypochondriaca.
- Pneumatosis hysterica.
- Pneumatosis febrilis.
- Physometra humida.
- Tympanitis abdominalis.
- Tympanitis ascitícus.
- Meteorismus stomachi.
- Meteorismus hystericus.
- Hypochondriasis flatulenta.
- Cholera flatulenta.
- Flatulentia nidorosa.
- Flatulentia accidentalis.
- Pneumatosis artificialis.
- Physometra sicca.
- Tympanitis intestinalis.
- Tympanitis enterophysodes.
- Tympanitis Stwartii.
- Meteorismus abdominis.

Medi-

Medicamenta carminativa.

Aqua menthæ compofita, à drachm. ij ad unciam j.
Aqua imperialis, generalis, theriacalis, à drachm. j ad IV.
Aqua naphæ, aqua cinnamomi hordeata, à drachm. ij ad IV.
Tinctura abfinthii, balfamum vitæ Hoffmanni, à gutt. x ad xxx.
Elixirium Garus, à drachm. ij ad IV.
Syrupus de mentha, à drachm. ij ad unc. ij.
Opiata Salomonis, à fcrupulo j ad drachm. j.
Oleum effentiale anifi, à gutt. ij ad vj.

Anodyna.

Syrupus papaveris albi, adultis, à drachm. IV ad unc. j.
Syrupus de karabe, à drachm. IV ad unc. j.
Caput papaveris albi decoctum, num. j.
Extractum capitum papaveris rhœados, à gran. x ad x, xx.
Extractum opii, à quarta parte grani ad gran. j, vel affuetis plura.
Laudanum folidum eâdem dofi; opium eadem dofi.
Laudanum liquidum, adultis, à gutt. vj ad xx; & affuetis plures.
Philonium Romanum, à fcrupulo j ad drachm. j.
Theriaca recens, à gran. xx ad drachm. ij.
Pilulæ de cynogloffo, à gran. ij ad viij.
Camphora à gran. iij ad xv, in hyftericis, convulfivis, maniacis.
Mofchus à gran. j. ad xij.
Sal fedativum, à gran. iij ad xx in hyftericis.

Extus oleum chamæmeli, liliorum, anethi, fefeli, amygdalarum; unguentum de Althea, ceratum Galeni; butyrum recens, de cacao; pinguedo urfi, porci, vituli, humana; lac. Semen lini, fœnugræci; flores & folia violarum, malvæ; radices altheæ, bulbi liliorum.

CLASSIS DECIMA SEXTA.

MORBI PURULENTI;

Maladies purulentes.

PUs eft humor albus, fubvifcidus, inodorus, aquâ ponderofior, qui ex partis inflammatæ fuppuratione exfurgit. *Ichor* eft humor fœtidus, liquidior, ferofus, diverficolor, putris, brunneus, viridefcens, lu-

teus, nigricans, qui ex ulceribus cariebusve exstillat : si rubellus sit à tinctura sanguinis *sanies* vocatur ; si ex ulcere gangrænoso omnino putrido & nigricans sit, *tabum* dicitur.

Puris materia exsiccata *crusta* vocatur ; si à caustico facta sit, eschara est.

Quomodo verò distinguatur à pure humor sebaceus qui sine prævia inflammatione ex lupiis, favis, tineâ, cryptis tarsorum, œsophagi effluit ; qui in morbis catarrhosis expectoratur viscosior pure, non ut pus resolubile in griseam pastam, hoc inquirendum restat.

Omnis humor purulentus, diu in corpore retentus, tandem fœtidus, acer, corrosivus, putris evadit ; ex hujus præsentia irritantur nervi ; hinc obortâ pyrexiâ foras formâ sudoris enuresis, diarrhœæ, emittere natura conatur ; hinc oriuntur tabes, amphimerina hectica, diarrhœæ colliquativæ, sudores colliquativi, phthises &c. Si suppurentur pustulæ herpeticæ, variolosæ, leprosæ ; si phlyctænæ, erythemata, similiaque vitia cutanea puri originem præbuerint, pus illud est magis acre, magis virulentum ; si verò scrophulosi tumores, lupiæve, huic ansam dederint, pus est mitius, viscosius, à putredine magis alienum, nec pyrexiam lentam facilè excitat.

In omni morbo purulento exitus est ocissimè puri facto, ichori, saniei, parandus ; ulcera detergenda ; fistulæ aperiendæ, dilatandæ, cuniculi reserandi, ne in textum cellularem diffusa materies morbifica novas strages edat & ulterius diffundatur ; aëris accessus, quo putredo intenditur, cautè arceri debet, quod extus optimè præstant balsamica ; alkalescentia & putredo arcenda, cui scopo diuretica, balsamica, vulneraria potu theiformi & lotu præstant ; deinde verò demulcentia, incrassantia, lacticinia dissolutionem ulteriorem humorum avertunt ; successu enim temporis cùm purulentia massam sanguineam infecit, hæc massa resolvitur, & lympha acris & dissoluta diarrhœas colliquativas, sudores fœtidos, uberrimos excitat. Vide curam in acrimoniis dissolutis.

Morbi purulenti.

Ephemera vulneraria.	Peripneumonia phtisicorum.
Amphimerina variolosa.	Convulsio à capitis ictu.
Cephalitis spontanea.	Rigor à purulentia.
Cephalitis cerebelli.	Singultus purulentus.
Cynanche ulcerosa.	Dyspnœa à vomica.
Hepatitis suppurans.	Dyspnœa à stomacho.
Palpitatio apostematosa.	Orthopnœa à vomica.
Eclampsia traumatica.	Orthopnœa ab empyemate.
Tussis phthisica.	Pleurodyne phthisica.
Dyspnœa à liene.	Empyema à peripneumonia.
Dypnœa traumatica.	Empyema mediastini.
Amphimerina tabidorum.	Empyema intercostale.
Tritæophya variolosa.	Amaurosis à synchysi.
Cephalitis traumatica.	Paraphonia ulcerosa.
Carditis spontanea.	Syncope ab apostemate.

Hemi-

Morbi purulenti

Hemicrania ocularis
Hemicrania purulenta.
Ophthalmia unguis.
Odontalgia carioſa.
Dyſphagia ulceroſa.
Pyroſis ulceroſa.
Hepatalgia intercus.
Splenalgia ſuppurata.
Nephralgia à carie.
Hyſteralgia ulceroſa.
Hyſteralgia purulenta.
Maſtodynia carcinomatoſa.
Lumbago ab arthrocace.
Lumbago apoſtematica.
Iſchias ex abſceſſu.
Ptyaliſmus aphthoſus.
Proctalgia à fiſtula.
Proctalgia Braſilienſis.
Pudendagra carcinomatoſa.
Angina ſuppuratoria.
Pleurodyne ex abſceſſu.
Empyema à vomica.
Empyema diaphragmatis.
Cataracta purulenta.
Anoſmia ab ozæna.
Hemiplegia apoſtematoſa.
Lethargus pulmonicus.
Hemicrania odontalgica.
Ophthalmia elcoma.
Ophthalmia fiſtuloſa.
Odontalgia à parulide.
Dyſphagia tuſſiculoſa.
Gaſtrodynia ulceroſa.
Hepatalgia apoſtematoſa.
Nephralgia purulenta.
Nephralgia meſenterica.
Hyſteralgia cancroſa.
Hyſteralgia ex abſceſſu.
Maſtodynia apoſtematoſa.
Lumbago pſoadica.
Iſchias à carie.
Ptyaliſmus purulentus.
Ptyaliſmus à pædanchone.
Proctalgia à rhagadibus.
Pudendagra ab ulcuſculis.
Hypochondriaſis phthiſica.
Agrypnia à pancreate.
Hæmoptyſis à tuberculis.
Hæmatemeſis à pancreate.
Dyſenteria à vomica.
Diarrhœa purulenta.
Lienteria ulceroſa.
Teneſmus Indicus.
Teneſmus à carcinomate.
Epiphora ægilopis.
Coryza purulenta.
Anacatharſis phthiſica.
Anacatharſis puriformis.
Pyuria renalis.
Pyuria à thorace.
Leucorrhœa ulceroſa.
Leucorrhœa ſyphilitica.
Galactirrhœa purulenta.
Gonorrhœa virulenta.
Ædopſophia urethræ.
Dyſodia pulmonica.
Dyſodia à tinea.
Tabes ulceroſa.
Tabes renalis.
Phthiſis humida.
Phthiſis aſthmatica.
Anaſarca purulenta.
Phlegmatia Malabarica.
Phlegmatia cruralis.
Hæmoptyſis phthiſica.
Stomacace purulenta.
Menorrhagia ulceroſa.
Vomitus ab ulcere.
Cœliaca purulenta.
Lienteria aphthoſa.
Teneſmus ulceroſus.
Ephidroſis hectica.
Epiphora anchilopis.
Coryza virulenta.
Anacatharſis à vomica.
Dyſuria nephralgica.
Pyuria veſicalis.
Pyuria à meſenterio.

Leu-

Morbi purulenti.	Leucorrhœa fungoſa.	Frambæſia Americana.
	Leucorrhœa carcinomatoſa.	Syphilis venerea.
	Gonorrhœa pura.	Tinea humida.
	Otorrhœa purulenta.	Lepra Aſturienſis.
	Dyſodia ozæna.	Elcoſis variolofa.
	Dyſodia ab otorrhœa.	Elcoſis ſcrophuloſa.
	Tabes à vomica.	Gangræna omnis.
	Tabes apoſtematodes.	Hydrometra puriformis.
	Phthiſis ſicca.	Iſchuria cyſtopyica.
	Phthiſis ſcrophuloſa.	Malis cornupedum.
	Phthiſis à vomica.	Frambæſia Guineenſis
	Phlegmatia ulceroſa.	Syphilis Polonica.
	Phlegmatia elephantiaſis.	Tinea favoſa.
	Aſcites purulentus.	Elcoſis fiſtuloſa.
	Aſcites intercus	Elcoſis herpetica.
	Iſchuria nephropyica.	Elcoſis hydropum.
	Iſchuria urethropyica.	

CLASSIS DECIMA SEPTIMA.

Morbi acrimoniosi;

Maladies acrimonieuſes.

ACrimonia eſt in humoribus vel ſanguine principiorum ſalinorum prædominium.

Principia ſalina ſanguinis ſunt vel aceſcentia vel alkaleſcentia, vel neutra ut muriatica ; aſt in ſanguine vix unquam acor obſervatur niſi in morbis lacteis ; acrimonia verò acida primarum viarum ad morbos ſaburrales attinet.

Hîc itaque agitur de acrimonia alkaleſcente vel muriatica ſanguinis & humorum, & huc referendi ſunt morbi omnes virulenti, bilioſi, necnon purulenti ; horum quipiam *melancholici* à Veteribus habebantur, quo nomine intelligebant eos qui ab atrâ bile excitantur ſeu ab humore acri ſimul & viſcido, tum in primis viis contento tum in maſſam ſanguinis diffuſo. Alii verò morbi acrimonioſi ſunt cum ſanguine ſeroſo ſeu diſſoluto, & illi morbi poſſunt vocari lixivioſi, quia fluidum multo ſale ſaturatum pro principio agnoſcunt : ſed lixivioſi recidunt ad *purulentos* vel malignos à diſſolutione, ut ſunt *ſcorbutici*, *exanthematici*, *caſtrenſes* &c.

Acrimonia cum ſiccitate & ardore, qualis poſt labores immodicos, itinera ætate ſuſcepta, uſum potuum ardentium, condimentorum, ut ſalis, piperis,

piperis; maxime si concurrat genus vitæ quod fornacum, ignis præsentiam exigit, ut ars coquorum, vitriariorum, fabrorum ferrariorum, chymicorum &c, curatur diluentibus, qualia sunt in acutis infusa ex foliis floribusque emollientibus, violæ, malvæ; potus nitrati; aqua pulli; emulsiones; limonatæ vegetabiles ac minerales, phlebotomia præmissâ, ut calor, sitis, pyrexia contemperetur; necnon præmissâ catharsi antiphlogisticâ ex tamarindis, cassia, manna. In chronicis jusculа ex pullo, ranis, carne vitulina, cum radicibus graminis canini, fragariæ, seminibus frigidis majoribus ac minoribus quibus pulli venter infarctus sit; serum lactis purum serò & mane per aliquot dies ad uncias xij haustum, aquæ acidulæ æstivo tempore per novem dies epotæ intra trihorium ad libras vj, vel pro potu ordinario ad libram j vel j & semiss. quotidie per mensem: balnea domestica præmissâ catharsi antiphlogistica per dies quindecim aut viginti, horis matutinis, in quibus per horam stet æger; & si maniacus æger fuerit balnea frigida sunto ac frigida caput irrigetur.

Si acrimonia fuerit sine ardore aut cum sanguinis viscositate, pulsu tardo, duro, ut in melancholicis & hypochondriacis, massa sanguinis est diluenda sed simul resolvendo, adeoque jusculis addenda sunt folia ex plantis diureticis, antiscorbuticis ut cichorio, endivia, sysimbrio, taraxaco, additis cancris fluviatilibus, millepedibus, ut viscositas sanguinis solvatur: martialia etiam parvâ dosi ptisanis vel jusculis addantur: aquæ acidulæ sale Glauberiano fœtæ, serum lactis succo plantarum prædictarum onustum, æstate balnea domestica, cœlo sereno, rustico, exercitia moderata ut equitatio, deambulatio adhibenda sunt; nec enim acrimonia sanguinis è viscoso potest educi, nisi viscositas medicamentis & exercitio resolvatur; autumno verò jusculа ex testudinibus cum herbis nitrosis, lacte saponaceo turgidis; deinde verò lac asininum per mensem unum aut alterum usurpetur.

Huc referendi sunt omnes morbi virulenti, exanthematici, metastatici, biliosi, purulenti, & præterea

Morbi acrimoniosi.	Pruritus omnis.	Polydipsia hydrophobica.
	Cephalæa ab acrimonia.	Satyriasis neogamorum.
	Ophthalmia sicca.	Nymphomania salacitas.
	Ophthalmia trachoma.	Nymphomania fervor uteri.
	Pyrosis vulgaris.	Hæmaturia lateritia.
	Hysteralgia pruriginosa.	Dysenteria alba.
	Proctalgia intertriginosa.	Dysenteria atrabilaria.
	Pudendagra pruriens.	Diarrhœa Chiliensis.
	Pudendagra arsura.	Diarrhœa hypercatharsis.
	Pica chlorosiantium.	Epiphora calida.
	Boulimia canina.	Diabetes legitimus.
	Boulimia esurigo.	Dysuria à diabete.
	Boulimia ab acidis.	Dysuria primaria.

Morbi acrimoniosi.

Gonorrhœa libidinosa.	Satyriasis venerea.
Gonorrhœa balani.	Satyriasis chronica.
Flatulentia nidorosa.	Nymphomania furibunda.
Chlorosis infantum.	Nymphomania pruriginosa.
Anxietas tibiarum.	Hæmaturia spuria.
Ophthalmia angularis.	Dysenteria à catharticis.
Ophthalmia pustulosa.	Melæna atrabilis.
Odontalgia hæmodia.	Diarrhœa febricosa.
Colica lactentium.	Lienteria spontanea.
Lumbago à satyriasi.	Epiphora ophthalmica.
Proctalgia tenesmodes.	Diabetes à vino.
Pudendagra gonorrhoica.	Dysuria herpetica.
Pica infantilis.	Dysuria venerea.
Pica antiscorbuticorum.	Gonorrhœa oneirogonos.
Boulimia cardialgica.	Flatulentia acida.
Boulimia addephagica.	Tabes rachialgica.
Polydipsia febrilis.	

CLASSIS DECIMA OCTAVA.

MORBI ORGANICI;

Maladies organiques.

SUnt illi qui ab organorum, seu partium solidarum, viscerum, glandularum evidenti dispositione, figura, magnitudine, (tumore non inflammatorio nec purulento) demum luxatione, hernia, prolapsu dependent.

Differunt ab emphracticis quod emphractici supponant obstructionem seu obturationem canalis vitio fluidi crassi cujus transitus denegatur ; organici verò supponunt figuram, volumen, situm cujusdam visceris aut organi, non verò vitium fluidi ; differunt à phlogisticis defectu inflammationis, à purulentis defectu suppurationis.

Morbi organici sunt diuturni & curatu difficillimi, nisi vitium organicum operatione chirurgicâ tolli queat : sic cordis auricularum, aortæ aneurysmata, tumores, ossificationes, polypi, vomicæ, medicamentis nullis, nulli diætæ cedunt ; & cùm ars chirurgica nihil præstare possit morbi ab his principiis oriundi sunt immedicales, ut

Morbi organici.

Palpitatio.	Dyspnœa.
Orthopnœa.	Pleurodyne.
Syncope.	Lumbago.
Cardialgia.	Dysphagia.
Cardiogmus.	Dæmonomania.

Idem-

Idem dictum esto de morbis à viſcerum ſarcomate, excreſcentia, ſcirrho, cancro, glandulis; à graviditate quatenus illi tumores pondere, preſſione vicinas partes irritant.

Morbi organici.

Dyſphagia à ſarcomate.	Cardialgia ſcirrhoſa.
Colica à pancreate.	Colica meſenterica.
Hepatalgia à ſarcomate.	Hepatalgia Petitiana.
Splenalgia ſarcomatoſa.	Nephralgia monſtroſa.
Nephralgia ſcirrhoſa.	Hyſteralgia cancroſa.
Hyſteralgia ſcirrhoſa.	Maſtodynia portentoſa.
Dyſpnœa hydropneumonica.	Dyſpnœa à tuberculis.
Dyſpnœa ab hydatidibus.	Dyſpnœa à vomica.
Dyſpnœa à liene.	Dyſpnœa à carie.
Dyſpnœa rachitica.	Orthopnœa à pinguedine.
Orthopnœa à bronchocele.	Orthopnœa cardiaca.
Orthopnœa à lipomate.	Orthopnœa thymica.
Orthopnœa polypoſa.	Hydrothorax ab omento.
Hydrothorax hydatidoſus.	Cataracta omnis.
Caligo à lupia.	Caligo à ſarcomate.
Caligo à cancro.	Caligo à pterygio.
Caligo à pacheablepharoſi.	Lumbago meſenterica.
Proctalgia à mariſcis.	Proctalgia à cancris.
Pudendagra cancroſa.	Pudendagra à phimoſi.
Amentia à tumore.	Nauſea à ſcirrho.
Vomitus à ſteatomate.	Vomitus gravidarum.
Vomitus à pancreate.	Vomitus ab hepate.
Dyſpermatiſmus refluus.	Dyſpermatiſmus nodoſus.
Tabes ab hydrope.	Tabes à pericardio.
Graviditas ſarcoma.	Graviditas mola.
Rachitis nodoſa.	Amblyopia hydrophthalmica.
Amauroſis ſcrophuloſa.	Amauroſis venerea.
Anoſmia à polypo.	Anaphrodiſia à mariſcis.
Paraplexia hydrorachitica.	Paraplexia ex gibbere.

Multi morbi pendent à partium vel oſſearum vel mollium è ſuo loco dimotione.

Morbi organici.

Caligo à ceratocele.	Caligo à ſtaphylomate.
Orthopnœa à gaſtrocele.	Aſthma à gibbo.
Dyſpnœa à gaſtrocele.	Enureſis hernioſorum.
Iſchuria à cyſtocele.	Ileus hernioſus.
Nauſea à gaſtrocele.	Pudendagra hernioſa.
Pudendagra à parorchidio.	

CLASSIS DECIMA NONA.

MORBI VULNERARII;

Maladies vulneraires.

SEu qui à vulnere, fractura, ictu, contufione, &c, oriuntur; horum diagnofis eft facillima ut plurimum; fymptomata verò pertinent partim ad dolores, qui eò diriores funt quò plures nervi læfi funt, quò inftrumentum fecans eft afperius & lacerare potiùs quàm fecare aptum; poft vulnera lacerata, puncturæ cutis, extremorum digitorum, nervorum & tendinum atrociores dolores excitant; ex his quandoque fpafmi superveniunt; tertium genus fymptomatum ad inflammationem pertinet, hinc tumor, tenfio, rubedo, calor, dolor ut plurimum cum pyrexia; inflammatio verò vel refolvitur vel abit in fuppuratum, vel demùm gangrænâ terminatur: ultimum genus fymptomatum vulnera ftipantium eft fanguifluxus, qui eò major quò majora vafa tranfverfim fecta funt, & fub pari diametro ter major eft ex arteriis quàm ex venis.

Vulnera fclopetaria cæteris funt pejora, maxime ob vehementem quam inferunt toti corporis compagi fuccuffionem, inde erethifmus, vaforum conftrictio per fafcias aponeurofefque irritatas, hinc ftafes fanguinis gangrænæ excitandæ aptiffimæ, quibus maximè nocent fpirituofa, dolorem, fpafmum, gangrænam accelerantia.

Contufiones gangrænam faciliùs inducunt quàm vulnera; imò fi partibus mollibus ut abdomini inferantur, dum nulla fui in integumentis veftigia relinquunt, periculofas in vulneribus impreffiones tranfmittunt; nam vifcera undique contenta refiftunt impetui & quæ magis refiftunt ictibus ea magis patiuntur; actio enim reactioni æqualis eft.

Morbi traumatici.
- Pleuritis.
- Cephalitis.
- Carditis.
- Ephemera vulneraria.
- Phlegmone.
- Peripneumonia.
- Gaftritis.
- Cyftitis.
- Ecchymoma.

Morbi evacuatorii qui vulnera fequuntur, funt

Morbi traumatici.
- Hæmoptyfis.
- Abortus.
- Vomitus fympathicus.
- Hæmatemefis aneuryfmatica.
- Hæmaturia.
- Hepatirrhœa.
- Hæmatemefis traumatica.

Morbi convulfivi etiam plures inde oriuntur.

Morbi traumatici.	Trifmus.	Convulfio.
	Eclampfia.	Epilepfia.
	Tetanus.	

Ex ictibus capiti, medullæ fpinali inflictis, oriuntur,

Morbi traumatici.	Amaurofis.	Aphonia.
	Dyfecœa.	Cophofis.
	Amentia.	Amnefia.
	Vertigo.	Mutitas.
	Hemiplegia.	Paraphonia.
	Afphyxia.	Carus.
	Apoplexia.	Rachialgia.

Ex vulneribus pectoris oriuntur,

Morbi traumatici.	Pleuritis.	Peripneumonia.
	Hæmoptyfis.	Dyfpnœa.
	Pneumatofis.	Carditis.
	Orthopnœa.	Empyema.

Abdomine verò contufo, vulnerato,

Morbi traumatici.	Cyftitis.	Gaftritis.
	Hepatirrhœa.	Hæmaturia.
	Abortus.	Afcites.
	Hæmatemis.	

In vulnerum curatione diæta æque tenuis eft fervanda ac in morbis inflammatoriis, & fi gravia contufa penetrantia, primis diebus à jufculis abftinendum, & potus aqueus tantùm concedendus; phlebotomiæ, nifi æger à fanguifluxu debilitatus fit, funt adhibendæ & fæpe repetendæ ut poft operationes chirurgicas: expectanda etenim eft pyrexia quam prævertere confultum eft: ptifana herbarum vulnerariarum convenit, maximè fi ecchymofis adfit; pofitura fanguinis & puris exitui commodior eft fervanda; dolores & fpafmi phlebotomiis, emollientibus, folerti vulneris mundatione, peregrinorum corporum, ut fruftulorum offis, cruoris, puris, glandium plumbearum, &c, extractione, demùm terebinthinæ in ovi vitello folutæ affufione ac narcoticis intus fumptis fedantur.

Si nervi vel tendinis punctura fpafmi anfam præbeat, nec hæc fymptomata prædictis auxiliis cedant, ad tranfverfam nervi vel tendinis fectionem deveniendum eft.

In vulneribus fclopetariis cavendum à fpirituofis & calidis, quæ augent erethifmum: emollientia, fedantia, & fi adfit ecchymoma folers fcarificatio gangrænam tutius prævertunt. Sanguifluxus è vulnere, fi exiguæ arteriæ & venæ tufæ fint, permittendus ad arcendam inflammationem, fi

 uberior

uberior fit linteo carpto cohibendus ; aut fi periculum urgeat arteria fupra vulnus eft comprimenda ; fi ea majufcula fit & puncta, tranfverfim fecetur, quo facto retracta anguftabitur, lamina boleti igniarii mollis, vulgò *amadou* vulneri appreffa fine incommodo fanguifluxum cohibebit, modo appreffa teneatur ; fpiritus vini purus effufus cruorem coagulando & vafa crifpando fanguinem fiftet : fed è cavo pectoris abdominifve refluens fanguis non cohibendus eft, quippe intro collectus in tabum putridum mutaretur, fed phlebotomiis, diætâ tenuiffimâ, quiete mentis & corporis, maximè præcavendus.

Cætera ex fcriptis *Heifteri*, *Platneri*, *Ludwigii*, aliifque eruantur : hîc enim fumma rerum cacumina attingere tantùm animus eft.

CLASSIS VIGESIMA.

MORBI EMPHRACTICI;

Maladies d'obftruction.

SUnt illi qui pendent à canalium, vaforum, meatuum obftructione ; immobilitate, imperforatione. Plurimi quidem ftipantur tumore, fcirrho, infarctuve vifcerum, & ad organicos videntur referendi ; verùm organici pendent, non à caufa obturante canales, fed ex eo quod tumores, fi adfint, alio quocunque modo noceant, ut gravando, irritando ; & in hoc differunt ab emphracticis.

Aliæ funt obftructiones evidentes, fenfibus confpicuæ, ut pupillæ in cataracta, œfophagi in angina, alvi in conftipatione, inteftini in ileo herniofo ; aliæ funt obfcuræ & vi ratiocinii, quandoque hypothetici deductæ, ut nervorum in paralyfi, vaforum in febre, atque, fi Neotericis quibufdam credamus, maxima pars morborum his obftructionibus debetur, hinc apparet quàm fallax fit methodus aitiologica.

Emphraxis pendet vel à vitio fluidi tranfituri, vel à vitio canalis tranfeundi, vel demùm à culpa principii moventis, fine quo nullus tranfitus feu nullus fluidi motus dari poteft.

Medicus itaque obftructionem curaturus debet hujus caufam prius indagare ; fit verbi gratia menoftafis feu catameniorum emanfio vel fuppreffio : inquirendum eft num uterus tono, rigiditate, dolore, fpafmo conftrictus fanguini fluxuro exitum deneget, in quo cafu femicupia, vapores humidi, fomenta emollientia, anodyna, antifpafmodica hanc obftructionem fublatura funt, quam emmenagoga & calida irritantia valent intendere aut in pejorem ftatum mutare.

Si fanguis non adfit fuperfluus, ut in nutricibus, convalefcentibus ; impu-

impuberibus, quæ valent catamenia movere aut uteri obftructionem refe-rare funt analeptica, vires reftaurantia. Si fanguis vifciditate peccet, tunc diluentia, moventia, emmenagoga vulgaria fluorem fanguini conciliabunt, & nullum erit ex ejus craffitie fluxuris catameniis impedimentum; ac demum fi inertia, languor, mœror, debilitas principii vitalis in caufa fit cur fanguis uteri vafa non fufficienter diftendat, tunc exercitia, ftimulantia, ambulatio, equitatio catamenia reftituunt.

Sæpius verò plura principia concurrunt fimul ad catamenia fupprimenda, & tunc auxilia his vitiis impugnandis propria debent combinari; fic fi fanguis fero deftitutus, feu, ut aiunt, ficcus concurrat cum folidorum ftrictura & tono majori, debent humectantia, diluentia cum anodynis maritari; fi inertia principii vitalis cum plethora concurrat tunc phlebotomia, quæ plethoram tollit, tollit & refiftentiam principio vitali oblatam, unde ab hac farcina liberatum hoc principium velocius faciliusque impellet fanguinem quoquoverfum & fpecialiter in uterum. Si fluidorum craffities & vifcofitas gummofa concurrat cum vaforum atonia & laxitate, tunc utrique vitio medentur martialia, caftoreum, refinæ ferè omnes.

Hinc patet quantum illudant tyronibus, qui non fatis diftinctis ejufdem morbi principiis feriem formularum huic medendo deftinant, quæ quantum in uno cafu profunt, tantum in altero nocere poffunt: Nulla itaque eft methodus quæ fine fedula principiorum & caufarum inveftigatione, feu folida & certa theoria nos poffit in tutam praxim manuducere; fed ante omnia inquirendum eft nomen morbi, id eft figna cuique ejus fpecierum propria; fignorum enim illorum concurfus ut fpeciem ita & ejus principium proximum à Medico debellandum determinat.

Morbi emphractici:

Hectica infantilis.	Hectica chlorotica.
Tetartophya fimplex.	Tetartophya fplenalgica.
Tetartophya hepatalgica.	Quartana legitima.
Quartana fplenetica.	Quartana duplex.
Quartana triplex.	Erratica vaga.
Palpitatio chlorotica.	Hyfteria chlorotica.
Hyfteria emphractica.	Cataracta vera.
Cataracta antiglaucoma.	Cataracta glaucoma.
Cataracta membranacea.	Cataracta fecundaria.

CLASSIS

CLASSIS VIGESIMA PRIMA.

MORBI VERMINOSI;

Maladies vermineuſes.

QUæcunque inſecta in corpore genita morbos inducunt ; hi morbi vulgò à Medicis *verminoſi* vocantur. Inter vermes propriè dictos novimus tantùm gordium Medinenſem, furiam infernalem, lumbricum ſtrongylum, aſcaridem vermicularem & lumbricoïdem, faſciolam hepaticam & inteſtinalem, hirudinem medicinalem, tæniam ſolium, tæniam vulgarem, latam & caninam : Inſecta illa ſunt apoda, artubus oſſibuſque deſtituta & in corpore humano nidulantur.

Verùm his affines ſunt larvæ plurimorum inſectorum volatilium ; nam ova muſcarum, v. g. ut papilionum, cùm primùm excluſa ſunt, exhibent inſecta vermiformia, vel apoda vel pedata, quæ poſt aliquot exuvias dimiſſas in volatilia mutantur, poſtquam ſub forma nymphæ aut chryſalidis aliquamdiu veluti mortua vixerint : inſecta verò volatilia nos ſæpe importunè circumvolitant, os, nares, imò podicem, aures, ulcera, fiſtulas aviddiſſimè ſubeunt ; quædam, ut oeſtri, pecorum corpora perfodiunt, & ibi ova ſua deponunt, unde naſcuntur tot larvæ in ſinubus frontalibus caprarum & hominum, in auribus purulentis, in puſtulis variolofis, in ulceribus neglectis quæ pertinent ad muſcam carnariam ; illæ enim larvæ, ſi in phiala vitrea aliquamdiu ſteterint, in has muſcas mutantur : ſunt œſtri qui ſinus frontales potiſſimùm in ovibus ſubeunt, ut faſciola eorum ductum choledochum, & varenæ equorum ſtomachum in quo nidificant ; ea omnia inſecta vermibus ſatis affinia ſunt ; verùm ex his naſcuntur alia inſecta alata à vermibus valdè diſtincta.

Sub generico itaque licet improprio vermium nomine cætera inſecta quæ hominibus intus nocent aut extus huc referimus, de quibus ſigillatim conſulendi veniunt *Andry* & *Le Clerc*, nec non J. B. Bianchi de morboſa generatione, ac præ omnibus *Equitis Linnæi Syſtema Naturæ*, & *de noxa inſectorum diſſertatio.*

Signa lumbricorum ſunt conſuetudo lumbricos ore vel ano ejiciendi, pruritus narium, alterutrius genæ fugax rubedo, dolores vagi vel mobiles abdominis, alvi laxitas noctu præſertim ſuperveniens ſed inconſtans, odor oris proprius, ſenſus titillationis quaſi vermis ad œſophagum, tuſſis ſicca, febris cum pulſu non rarò inæquali, parvo, intermittenti, mutitas, caroticus affectus, convulſio, vomitus ; ſed hæc ultima ſigna cum rubedine fugaci genæ & tuſſi ſicca ſunt quandoque dentitioni difficili communia

munia ſine lumbricis, adde famem ſeu eſuriginem inconſtantem; faciei pallorem, feces griſeas, ſtridorem dentium, urinas turbidas; ſigna in tænia ſunt prioribus non diſſimilia, excepto quod in tæniâ laborantibus cardialgia, bulimia, eſurigo, cùm ſtomachus eſt cibis vacuus, frequentiores & majores ſint, quod cucurbitini ſeu fragmenta tæniæ cum fecibus excerni ſoleant, quæ titillationem aut pruritum podicis, non ſecus ac aſcarides excitant: huc attinent

Morbi verminoſi	Cardialgia.	Amphimerina.
	Nauſea.	Pleuritis.
	Colica.	Triſmus.
	Diarrhœa.	Eclampſia.
	Hectica.	Hyſteria.
	Purpura.	Typhomania.
	Pleurodyne.	Dæmonomania.
	Panophobia.	Rheumatiſmus.
	Tetanus.	Tuſſis.
	Vomitus.	Mutitas.
	Ileus.	Atrophia.
	Bulimia.	Scelotyrbe.
	Dyſenteria.	Chloroſis.

Morbi verò qui ab aliis inſectis dependent varii ſunt pro ſede quam ea occupant & pro diverſitate inſectorum.

Morbi verminoſi.	Phthiriaſis à pediculis.	Pruritus à pediculis.
	Trichoma à pediculis.	Vertigo à larvis in ſinubus.
	Hemicrania à larvis in ſinubus.	Otalgia à larvis.
	Scabies à ſironibus & faſciolis.	Herpes à ſironibus & faſciolis.
	Malis à muſcis.	Malis à pulice Americano.
	Malis à crinonibus.	Malis à dracunculis ſeu gordiis.
	Malis à ricinis Americanis.	Malis à furia.
	Atrophia à crinonibus.	Pruritus à crinonibus.
	Eclampſia ab aſcaridibus.	Tuſſis ab aſcaridibus.
	Teneſmus ab aſcaridibus.	Iſchuria ab aſcaridibus.
	Pudendagra ab aſcaridibus.	Hæmatemeſis ab hirudinibus.
	Eryſipelas à veſpis, apibus.	Dyſuria à cantharidibus.
	Priapiſmus à cantharidibus.	

Vermes è primis viis eliminantur vel enecantur: eliminantur per cathartica, potiſſimùm ſennam, rheum; emetica, ut ope tartari & vini

ſtibia-

ſtibiati, aceti ſcillitici, aſari. Enecantur interventu plantarum quæ gaudent ſapore amaricante fœtido, ut foliis & ſeminibus abſinthiorum, præſertim abſinthii ſantonici ſeu cinæ, ſcordii, tanaceti, ſantolinæ &c ad ſcrupul. j. forma pulveris: omnia amara proſunt, ut ſuccus aurantii amari, aloes, kinkina; olea omnia ad uncias ij ſumpta, præſertim oleum nucis, amygdalarum, ſal marinum, pulvis corallinæ, ſuccus limonum, radix filicis maris, mori, decoctum hydrargyri in aqua pro potu; mercurius dulcis ad grana xv præſcripto mane cathartico, veſpere injiciatur enema ex decocto paſſularum, ficuum, aliiſque dulcibus ad ineſcandos lumbricos: aqua etiam frigidiſſima apud adultos: demum in debellanda tænia arcanum *D. Herrenſchvand nunc Regis Poloniæ Archiatri*; vel quod tutius & lenius eſt illud *Dª. Nouffre* quod poſſidet etiam *D. Pouteau Chirurgus Lugdunenſis celeberrimus, dexterrimus.*

Quoad alia inſecta quæ in diverſis partibus nidulantur, ea decocto tabaci extus admoto, pulvere hordei cauſtici, vulgò cevadille, litu mercurialis unguenti enecantur. Vide *curas ſpeciales in locis Noſologiæ allegatis.*

Extractum rhei, aloes, à gran. IV ad ſcrupul. j: pilulæ mercuriales à gran. vj ad drachm. j: extractum juniperi ad dragm. ij: tinctura abſinthii ad guttas xxx: vinum abſinthii, ad unc. IV; quinta-eſſentia abſinthii ad guttas xx; pilulæ Becheri ad ſcrupul. j.

CLASSIS VIGESIMA SECUNDA.

MORBI CALCULOSI;

Maladies calculeuſes.

SUnt illi quos excitat vel fovet concretio terrea vel ſalino-terrea vel reſinoſa in corpore humano latens; illæ concretiones fiunt in omnibus ferè corporis humani partibus; in aure à cerumine indurato, unde dyſecœa vel cophoſis; circa dentes, unde labarium; in glandulis ſublingualibus, colli, meſenterii à concreto muco ſcrophuloſa; in cyſtide fellea ubi calculi ſunt polyhedri ex ſtratis viridibus, luteis & nigreſcentibus; in pulmone ſeu glandulis bronchialibus ubi tuſſim & dyſpnœam creant; in ſtomacho ubi bezoartica nuncupantur; inde ea ex cyſtide fellea in inteſtina delabuntur, ubi ileum quandoque creant; in utero & circa peſſaria intra vaginam, in articulis arthriticorum & illi ſunt cretacei; demùm in renibus, ureteribus, veſica & glandulis urethræ frequentiſſimi ſunt, & illi ſunt vel cretacei vel lapidei & murales, atque vel arenulas, vel lapillos,

lapillos ; vel majores calculos fphæroideos referunt hæc concrementa.

Concretum cerumen in canali auditorio foni tranfmiffionem impedit, & vel aurifcalpio foras educitur, vel aquis thermalibus, ut Bagnolienfibus injectis diffolvitur.

Calculi dentium ferramentis aptis auferuntur, illi dyfodiam excitant gingivarum accretionem impediunt, unde fucceffu temporis dentes carnibus denudati labuntur, & in radice ob putredinem humoris hærentis cariofi evadunt; dentes dealbant acida vegetabilia, ut acetofa, tum foffilia, ut fpiritus falis; fed dum lutum terreum his adhærens diffolvunt hæc acida, ipfi vitreæ parti dentium rodendo nocent maximè. Solus fragarum ufus calculum dentium diffolvit nec dentes flavos reddit.

Calculi feu tophi in geniculis enati (genicula voco loca ubi mutuò offa articulantur) nodos articulorum excitant, unde ancylofes arthriticorum : hi calculi ruptâ cute demum foras fponte prorumpunt, curantur ut arthritis.

Calculi fublinguales, gutturales, dyfphagiam, anginam, ptyalifmum excitant : hi fectione chirurgica foras educuntur.

Calculi in bronchialibus glandulis enati multò frequentiores funt; quidam diutiffimè geftantur fine noxa, quia non commoventur; alii verò hæmoptyfim, phthifim, tuffim producunt; his lac, aquæ thermales fulphureæ remedio funt, quatenus horum expectorationem adjuvant.

A calculis hepaticis atrocia quandoque mala gignuntur, fcilicet hepatalgia diriffima rachialgiæ affinis, præter auriginem ; juvant in his cafibus jufcula diluentia, aquæ acidulæ, faponaceæ, fapo ipfemet ad drachmas ij quotidie deglutitus, balnea domeftica, quibus demùm ipfi calculi in inteftina delabi queunt; unde foras per alvum ejiciuntur.

Calculi inteftinales funt ovis columbinis æquales aut majores, non aquæ innatant ut plures biliofi; ex albo flavefcunt, & iifdem auxiliis eorum per inteftina prolapfus juvatur. Vide *Ileum calculofum*, *vomitum bezoarticum &c.*

Frequentiffimi omnium funt calculi in viis urinariis enati, in quorum cenfu reponenda non funt arenulæ tenuiffimæ quæ in matula concrefcunt ad parietes, quoties urinæ acres, ardentes funt, falinis principiis nimium faturatæ : hæ arenulæ rubræ fub digito crepitantes efformatæ funt in matula, nec erant in corpore; verùm funt lapilli lentis, pifi, ciceris magnitudine, rubelli & duriffimi, quos fenes nephralgici, arthritici fæpius non fine dolore ejiciunt, fibique tumulum ædificare dicuntur; hi lapilluli rarò gravem ifchuriam inducunt, & difficillimè fi unquam diffolvuntur. Vide *Nephralgiam arenofam*.

Calculos majores renum & veficæ quod attinet, illi vel funt murales, ficci, duriffimi, & vix ullum eft lithontripticum quo diffolvantur : fola fupereft vel nephrotomia in certis circumftantiis tentanda, ut cùm abfceffus ad lumbos locum affectum indicat; vel cyftitomia, lithotomia vulgò dicta, quæ hodie per apparatum lateralem Monfpelii feliciter in-

ftituitur. Si verò calculus fit vel omninò calcareus vel ex lapillulis duris cretaceo glutine coagmentatis factus, tunc eximia remedia funt infufum ex drachma j foliorum uvæ urfi in libra j aquæ bullientis factum, & quotidie fumptum ad uncias vj fuperbibendo jufculum emolliens: 2° ufus quotidianus faponis vulgaris à drachm. ij ad iv: 3° lixivium ex aqua prima calcis vulgaris, quod remedium Ettmullero non erat ignotum, vel ex aqua prima calcis oftreorum, quod quotidie bibitur ab unc. vj ad xij per multos menfes: de quibus vide eximium tractatum *Ill. Rob. Whytt.* Novi puerulum cui bis extractus eft è vefica calculus, quique iterum calculo veficæ afficitur; itaque lithotomia principium morbi non eradicat quod præftant lithontriptica.

Morbi calculofi.

Hectica à calculis.	Nephritis calculofa.
Convulfio nephralgica.	Dyfpnœa à calculis.
Afthma pneumonodes.	Angina calculofa.
Amaurofis à calculo.	Pfellimus calculofus.
Hemicrania nephralgica.	Gaftrodynia calculofa.
Hepatalgia calculofa.	Nephralgia calculofa.
Nephralgia arenofa.	Nephralgia à pancreate.
Dyfphagia pharyngea.	Hyfteralgia calculofa.
Hypochondriafis calculofa.	Hæmaturia calculofa.
Naufea nephralgica.	Ileus calculofus.
Tenefmus calculofus.	Vomitus bezoarticus.
Ptyalifmus à calculo.	Enurefis calculofa.
Dyfuria calculofa.	Dyfuria nephralgica.
Syncope Lanzoni.	Phthifis calculofa.
Ifchuria cyftolithica.	Ifchuria nephrolithica.
Ifchuria uterolithica.	Aurigo calculofa.

CLASSIS VIGESIMA TERTIA.

MORBI SPASMODICI;

Maladies fpafmodiques.

OMnis morbus ab anima dependens in corpore fit interventu contractionis mufcularis, five totus mufculus, five tantùm quidam ejus lacerti aut fibræ quædam contrahantur; hæc contractio à libertate non dependens in ftatu morbofo *fpafmus* dicitur. Natura itaque in plurimis morbis fpafmo utitur ad eliminandam vel corrigendam materiem morbificam, & quandoque per errorem, morofitatem, pravam confuetudinem, ineptè hos

fpafmos

ſpaſmos excitat ſine præſentia materiæ morbificæ ſaltem Medicis cognitæ, ut in hyſtericis, hypochondriacis affectibus, doloribus, anxietate, agone mortis, profuſis evacuationibus. Non mirum itaque ſi quidam Neoterici, ut *Gandinius*, poſt Germanos maximam morborum partem ſpaſmis tribuant.

Spaſmos per ſympathiam & ſympathiæ leges explicare eſt obſcurum per obſcurius exponere, ac in mechanices & hydraulices leges impingere: omnis ſpaſmus eſt contractio muſcularis violenta, adeoque pendet ab influxu violento fluidi nervei in muſculos; requiritur in motu muſculari vis impreſſa fluido nerveo multoties major vi muſculi ipſius evidenti; nulla autem eſt vis motrix in homine præter eam quam animæ facultates exerunt, quæ muſculos integros decurtet.

Licet Anatomici in membranis viſcera involventibus fibras rubras non inveniant, inde non poſſumus inferre membranas illas vi muſculari contrahi non poſſe, cùm in morbis eas coarctari doceat obſervatio: dantur enim fibræ muſculares albæ, ut in inſectis ferè omnibus haud dubium eſt, dantur itaque contractiones ſpaſmodicæ membranarum viſcera involventium, ut meningum, pleuræ, peritonæi, necnon vaſorum excretoriorum; fibræ ſanguiferorum, inteſtinorumque in cadaveribus albiſſimæ ſunt, & ex his ſpaſmis ſupprimuntur excretiones, ſecretiones, fiunt humorum metaſtaſes, fluidi nervei influxus in partes ſupprimuntur, inde morbi qui convulſivis omninò oppoſiti videntur, ut carus hyſtericus, mutitas, amauroſis ſpaſmodica.

Horum morborum curatio difficillima, quia theoria obſcuriſſima eſt; alii enim ſpaſmi excitantur occaſione plethoræ, ut a menoſtaſi, & illi exigunt phlebotomiam; alii ab inanitione dependent in quibus phlebotomia valde noxia eſt, & adhiberi debent analeptica, cardiaca, ſpirituoſa; quidam à dolore cientur & in his conveniunt anodyna, narcotica; plurimi à pathemate foventur & in his cephalica, fragrantia, aromatica, camphora, moſchus, alkalina volatilia conferunt, necnon auxilia moralia quæ animam à triſtibus ideis divertunt, in quo cenſu reponi debent ambulatio, ruſticatio, equitatio, muſica, monita philoſophica, religionis præcepta quæ in chronicis, hyſtericis, hypochondriacis, melancholicisque morbis minimè ſpernenda ſunt.

In ſpaſmodicis morbis quædam auxilia generalia conveniunt, quæ à principio materiali morbi indicantur, uti emetica, cathartica cùm ſaburra primarum viarum his anſam præbent; anthelmintica cùm verminoſa eſt materia morbifica; phlebotomia cùm materia, febris vehemens, pulsûs plenitudo ſuadent; præter ipſa cùm ſpaſmi perſeverant ad antiſpaſmodica medicamina ſic dicta deveniendum eſt, qualia ſunt *in hyſteria*.

Sal volatile ſuccini à gran. x ad xxx: Oleum ſuccini ad gutt. xx.

Moſchus à gran. ij ad xx, vulgò ad gran. vj.

Camphora cum aliquot nitri granis ad gran. j - iij.

Aqua artemifiæ in qua camphoræ fruftum accenfum dein fuerit extinctum.

Pulvis caftorei à gran. j ad xij : Tinctura croci eâdem dofi.

Tinctura caftorei à gutt. xij ad xL : Tinctura myrrhæ ad gutt. xv.

Tinctura fuccini à gutt. vj ad xx : Balfamus vitæ Hoffmanni ad gutt. x.

Aqua menthæ, aqua generalis, aqua theriacalis, aqua Reginæ Hungariæ, aqua Carmelitarum, elixirium Garus à drachm. j ad IV.

Tinctura cinnamomi à fcrupulo j ad drachm. ij.

Sal fedativum ad gran. xx.

Aqua rutæ, matricariæ, naphæ, meliffæ fimplex, ad unc. ij.

Sirupus de floribus aurantiorum, artemifiæ, balfami de Tolu ad unc. j -- ij.

Balfamus Commendatoris de Perna, ad fcrupul. j.

Lilium Paracelfi, ad guttas xL ; Elixirium theriacale ad gutt. xx.

Pilulæ hyftericæ, Pilulæ chalybeæ, à gran. vj ad fcrupul. j.

Pulvis antifpafmodicus, Pulvis de gutteta, Pulvis radicis valerianæ fylveftris, à gran. vj ad fcrupul. j.

Pulvis fuccini ad fcrupul. ij : Aqua Luciæ ad gutt. vj.

Flores tiliæ, lilii convallium, gallii lutei, ad pugill. ij. in infufo theiformi, fero lactis &c : flores tunicæ, primulæ veris.

Ad odorandum aqua Luciæ, fpiritus volatilis falis ammoniaci, fal volatile aromaticum oleofum, fal volatile aceti, aqua Carmelitarum, Reginæ Hungariæ.

In fpafmis à dolore, pathemate anodyna.

Philonium Romanum, à fcrupul. j. ad drachm. j.

Pilulæ de cynogloffo, à gran. iij ad x.

Theriaca cœleftis, à gran. j ad xx.

Syrupus de Nymphæa, ad unc. j.

Theriaca Andromachi, Orvietanum, Mithridatium, Diafcordium, à gran. x ad drachm. j.

Sal fedativum, ad gran. xx.

Laudanum liquidum, à gutt. IV ad xx & ultra pro affuetis.

Syrupus de karabe, fyrupus de papavere albo, à drachm. j ad IV.

Mofchus ad gran. x. Crocus ad gran. x. Camphora ad gran. ij, iij.

Extractum hyofciami albi ad granum femiffe.

Extus femina anethi, opium, camphora, caftoreum, hyofciamus.

In Epilepticis.

Pulvis foliorum aurantii ad gran. xx. Folia decocta ad manipul. femiff. pro duobus cyathis.

Radix valerianæ fylveftris pulveratæ, ad drachm. j ; in decocto ad drachm. j -- ij.

Radix pæoniæ in decocto, ad drachm. ij ; dictamni ad drachm. ij.

Vifcus quercinus ad drachm. ij in decocto.

Cafto-

Caftoreum, ad gran. xij. Cinnabaris artificialis, ad gran. xij.
Hepar lupi exficcatum, ad drachm. j.
Flores tiliæ, gallii lutei &c in potu theiformi.
Kinkina, ad drachm. j ter in die.
Flores hyperici in aceto infufi.
Spiritus aceti, ad cochlear j, ter in hora.

CLASSIS VIGESIMA QUARTA.

MORBI ATONI;

Maladies d'atonie.

LAxitas feu atonia partium procedit à minori fibrillarum eas componentium cohæfione, five fluidum ipfis fpecificè levius ipfis interpofitum fit, unde tollitur proximitas ad cohæfionem neceffaria, cùm vis cohæfionis cubo proximitatis refpondeat; hinc laxitas corporis humani nimio calore refoluti, five appreffio mutua fibrillarum deficiat ob vaforum inanitionem five fluidi ipfas diftenfuri defectum. Sic intelligimus ab alvi-fluxibus, fanguifluxibus, abftinentia laxari & debilitari vafa, tum totum corpus: verùm funt aliæ laxitatis caufæ ad debilitatem referendæ, impetus fluidi nervei & fanguinis eft caufa canales diftendens; quippe fluidum duplo velocius vas flexibile trajiciens quadruplo fortius in ejus parietes agit, ergo inertia, languor, tarditas fluidi nervei nervis, tarditas fanguinis fanguiferis vafis atoniam & debilitatem conciliat.

Animæ pathemata vivida, cupiditates intenfæ, fluido nerveo, proindeque fanguini proportionatam velocitatem impertiunt, unde liquet cur languente animo omnia debilitentur, laxentur, ut patet ex leipothymia, fyncope à metu.

Humores quidam corporis humani ratione voluptatis quam fovent aut excitant, ut faliva fuavi falito ferculi fucco imprægnata, ut femen prolificum diu retentum, hunc animi ftatum vividum, hos appetitus excitant, ergo & vires motrices fuftinent; his verò deficientibus languet anima, languet nativus totius naturæ erethifmus qui vigorem animæ & corporis comitatur.

Nervorum obftructio, immeabilitas fluidi nervei eft potiffima paralyfeos & immobilitatis mufculorum caufa; an verò ferum iners & pituita folo contactu nervis electricitatem aufert, ut filis ferreis electricitatis conductoribus? hoc fuadet analogia fluidi nervei cum vapore electrico: An à pituita obftruantur pori nervorum? certè ligatis, compreffis nervis, refolvi mufculos appenfos non dubium eft: in tanta rerum obfcuritate ignoramus

ignoramus quinam morbi cauſis internis tribuendi pertineant ad atonos; quinam ad emphracticos, ad ſanguineos, ſeroſos &c, licet ſub eadem Claſſe, imò ſub eodem genere militent.

Morbi atoni.

Typhus exhauſtorum.
Convulſio ab inanitione.
Tremor à debilitate.
Hyſteria menorrhagica.
Claudicatio à debilitate.
Amblyopia crepuſcularis.
Amauroſis congenita.
Agheuſtia paralytica.
Cophoſis à tympano laxo.
Anæſthesia naſcentium.
Anorexia exhauſtorum.
Aſthenia abſtenentium.
Anaphrodiſia gonorrhoica.
Syncope à phlebotomia.
Mutitas ſurdorum.
Hectica fluxuum.
Convulſio ab onaniſmo.
Tremor paralytodes.
Triſmus diaſtrophe.
Scelotyrbe inſtabilis.
Amblyopia abſoluta.
Amauroſis à narcoticis.
Paracuſis Williſiana.
Cophoſis congenita.
Anorexia paralytica.
Anorexia neophytorum.
Aſthenia ab inanitione.
Syncope ab inanitione.
Adipſia primaria.
Mutitas à narcoticis.
Paraphonia ſtertens.
Hemiplegia ab epilepſia.
Lethargus omnis.
Rheumatiſmus dorſalis.
Laſſitudo à fluxu.
Ephidroſis ſyncoptica.
Abortus à laxitate.
Enureſis infantum.
Leucorrhœa Americana.
Diplopia à debilitate.
Tabes dorſalis.
Tabes nutricum.
Atrophia à ptyaliſmo.
Anaſarca à fluxu.
Hemiplegia ab apoplexia.
Ecſtaſis reſoluta.
Apoplexia ſeroſa.
Laſſitudo à labore.
Amneſia à venere.
Hæmoptyſis à diapedeſi.
Diarrhœa acraſia.
Enureſis paralyticorum.
Dyſpermatiſmus apractodes.
Syrigmus à debilitate.
Tabes ſudatoria.
Atrophia nervoſa.
Atrophia ab alvi-fluxu.
Chloroſis à menorrhagia.

Auxilia atoniæ debellandæ apta ſunt diverſa pro diverſitate principii à quo pendent; quæ pendet à laxiori fibrillarum cohæſione, quod ex partium mollitie cognoſcitur & ex ignavia, vita ſedentaria, abuſu oleoſorum, aëre calidiori, balneorum uſu pendet, exigit auxilia gymnaſtica, ut exercitium paulò validius conſtanter repetitum, ſæpius pro viribus auctum, ut potiſſimùm equitatio, venatio, ruſticatio, frictiones ex pannis calidis, volatili aromate, ſuccini fumo fœtis, balnea frigida æſtate repetita, natatio, aër montanus, regio ventis auſtrinis minus expoſita, frigida, uſus vini generoſi, ciborum aceto, ſucco limonum, ſale

le conditorum ; hæc in chronicis benè multis neceſſaria ſunt. Apud omnes ferè convaleſcentes hæc atonia viget unde ipſis victum reficientem, aërem purum, exercitium viribus proportionatum ſuademus.

Si atonia ex ſanguifluxibus ſeu ab inanitione & collapſu vaſorum pendeat, indicantur auxilia diætetica chylum & ſanguinem reparantia ; ſi ſtomachi vires vigeant nec ulla ſaburra ſit in primis viis, cremores oryzæ, hordei, lacticinia varia vires à ſanguifluxibus exhauſtas reficiunt, maximè ſi à diabroſi pendeant aut foveantur illi ſanguifluxus, ut in menorrhagia ulceroſa, cancroſa, hæmoptiſi phthiſicorum ; magna ſimul quies animæ & corporis requiritur, ne impetu ſanguinis vaſa nondum coalita dehiſcant & novum ſanguifluxum patiantur. Si alvifluxus perſtiterint vix unquam digeſtiones rectè fiunt; illis itaque proſpiciendum eſt per cathartica & ſtomachica ; dein verò cibus conveniens & quantitate viribus proportionata concedendus eſt, offæ, panatellæ, ova tremula genalitæ, decoctum album in his primaria ſunt ; jura ex carnibus ſemi-aſſatis & taleolatim ſectis, dum calent expreſſa juſculis addita ſuccum eupeptum ſuppeditant ; conveniunt etiam condimenta aromatica, cinnamomum, cortex citri, conditurae ex aurantiis Sinenſibus, nuce ; zingiber conditum ; juvant nux moſchata cujus pulvere juſcula condiuntur ; vinum generoſum Burgundiacum, Alicantinum, aut Hiſpanicum aliud.

Si ſeminis profluvium quodvis morbo anſam dederit, ut in tabe dorſali, amneſia à venere, anorexia exhauſtorum, lacticiniis, cremoribus jungenda ſunt aphrodiſiaca, ut chocolata cum vanilla, moſcho, cremores ex ſalab addito ginſeng, bulbi plurimarum orchidum in cremorem decoquendo mutati vires propiùs reficiunt : Huc pertinent morbi nutricum quas longior lactatio ſæpè exhaurit, unde tuſſis, phthiſis.

Si à ſero ſtagnante in ventriculis cerebri, medulla ſpinali, nervorum laxitas procedat, catharticis, emeticis, diureticis illud foras eſt ducendum, veſicatoriis, fontanellis ad nucham tuſſis extus derivandum ; ſudores ope ammochaſiæ, ſtupharum, balneorum thermalium, proliciendi ; thermæ autem eligendæ calidiores ſaleque potiſſimum ſcatentes, ut Balerucanæ, in quibus ſi per pauca minuta ſteterit æger, ephemera vehemens excitatur ſudore uberrimo intra horam ſolvenda, cui potiſſimum febri & ſudori tribuenda plurimorum morborum hujuſce profapiæ ſanatio.

Illæ eædem aquæ thermales epotæ ſtomachi & inteſtinorum atoniam, anorexiam, vomitum inde ortum ſanant. Diarrhœas ab inteſtinorum atonia ortas pariter tollunt medicamenta tonica, ſtomachica, adſtringentia, ut rheum, myrobalani, rhaponticum &c.

Rheum, ad gran. vj -- x : extractum rhei, ad gran. xij.

Extractum juniperi, à ſcrupulo j ad drachmam j : kinkina ad ſcrup. ij.

Vinum abſinthites, de kinkina, ab unc. j. ad iij.

Tinctura abſinthii, à gutt. x ad drachmam ſemiſſem.

Elixirium proprietatis, theriacale, Garus à guttis xx ad drachm. ij.

Confectio de hyacintho, alkermes; theriaca, opiata Salomonis, ad drachm. j.

Trochisci catechu simplices, cum cinnamomo, cum ambara.

Aqua cinnamomi, à drach. j ad vj; menthæ ad uncias iij.

Syrupus de cinnamomo, de cortice citri, de floribus aurantiorum, ad unc. j.

Extus Epithemata ex frusto panis calido cum pulvere nucis myristicæ, cinnamomi, piperis, oleo nucis myristicæ, vino generoso.

Si verò nervorum adsit obstructio à causa physica, à lympha spissa & acri, materie arthritica, rheumatismali, tunc conferunt irrigationes, balnea, fotus ex aquis thermalibus sulphureis, Bagnolensibus, S. Laurentii, Barregiensibus &c. Juvant etiam mirificè electrisatio, commotio electrica, scintillis ex nucha & ex artu paralytico eductis, admoto idemtidem cono ferreo.

CLASSIS VIGESIMA QUINTA.

MORBI MORALES;

Maladies morales.

SUnt illi qui ab animæ facultatibus erroneè agentibus dependent tanquam à suis principiis proximis, ut ab imaginatione, appetitu, voluntate, judicio vitiatis: tales morbi vocantur ab Anglis & *Ill. Lorry morbi nervosi*, aliis *melancholici*, aut hypochondriaci, hysterici sine materia.

A prava consuetudine oriri plures morbos docet observatio: ruminationem voluntariam dein coactam in homine nuper observavit *D. le Nicolais*; morbos diversi generis à mœrore, tristitia, ut anorexiam, agrypniam quotidiè observamus, & hanc mœstitiam ratione superari posse quis negat? à patriæ vel parentum effræni desiderio nostalgia, hectica & millena incommoda superveniunt quæ solâ spe adauctâ repetendi patriam sublevantur. Datur melancholia multiplex, mania, paraphrosyne sine materie, quæ initio averti & sanari potuissent, si ægri animam à certis objectis removissent: novi certè plurimas eorumdem generum species esse humorales, sic nymphomania, satyriasis à feminis acrimonia oriuntur, sed dantur etiam merè morales, ut erotomania quâ uxorem suam Numinis instar habebat eique thus offerebat *Aristoteles*, quâ Principem Estensem vix visu cognitam prosequebatur Poëta Tassus, ut Dulcineam Eques Hispanus, à romanensium fabularum lectione ortum ducebat.

Verùm

Verùm neć minus morales ſunt morbi, etiamſi in origine voluntas non peccaverit. Nuper vidi mulierem quæ à duobus annis quotidie convellitur ex quo fulminis fragore fuit perterrita. Quot epileptici à terrore facti ſunt? certè ex decem epilepticis ſex & ultra huic principio morbum ſuum debent. Quot ſtrabones alterutrius oculi uſum amiſere, quòd meliori tantùm oculo objecta cernere vel lumen alterutro oculo inſpicere conſueverunt? Antipathiæ effectus quis ignorat? inde ſubita aphonia, convulſio, ſyncope & alia mira ſymptomata.

Morbi ſimulati ſingularem attentionem merentur & ſæpius Medicos decipiunt. Milites, ut honeſtam licentiam impetrent, morbos ſæpiſſime fingunt: Moniales, ut è monaſteriis dimittantur, miros morbos ſimulant: puerulos etiam quadriennes, quinquennes, quod vix antea credidiſſem, novi qui epilepſiam ſimulabant, ita ut præſcriptis flagris illicò ſanati ſint, nec unquam eorum motivum hariolando noſſe potui. Sunt qui morbos ut aiunt politicos, ut ſe à quodam munere, itinere eximant, vel ut alterius amorem tentent. Convulſiones fanaticorum cujuſcunque Religionis, quis huic claſſi non annumeret? Hyſtericorum malorum iliadem pati apud plures mulieres decorum cenſetur, ut delicatioris ingenii character, ita ut ipſas puderet non animo linqui aut non vomere ad illepidi carminis recitationem, ad paſſeris obitum non convelli.

Ita autem frequentia ſunt horumce morborum, quos vapores vocant, exempla, ut chronicorum morborum dimidiam partem conſtituant.

Morbi morales.	Synochus tarantatus.	Melancholia omnis.
	Tremor à pathemate.	Satyriaſis omnis.
	Epilepſia à terrore.	Hypochondriaſis multiplex.
	Hyſteria multiplex.	Hæmatemeſis ſimulata.
	Strabiſmus Buffonii.	Gonorrhœa oneirogmos.
	Hectica noſtalgica.	Chloroſis amatoria.
	Rigor à pathemate.	Orthopnœa ab antipathia.
	Epilepſia ſimulata.	Anaphrodiſia magica.
	Triſmus hypochondriacus.	Aphonia attonitorum.
	Strabiſmus myopum.	Aſthenia à pathemate.
	Strabiſmus caligantium.	Carus à pathemate.
	Mutitas proeretica.	Dyſphagia à nauſea.
	Aphonia ab antipathia.	Maſtodynia à terrore.
	Hemiplegia ſimulata.	Diplopia à pathemate.
	Leipothymia à pathemate.	Pica voluntaria.
	Laſſitudo à pathemate.	Noſtalgia omnis.
	Dyſtocia à pathemate.	Paraphroſyne à pathemate.
	Vertigo fugax.	Dæmonomania omnis.
	Somnambuliſmus vulgaris.	Mania à pathemate.
	Pica ſimulata.	Amneſia à pathemate.
	Panophobia omnis.	Epiphora à pathemate.
	Tarantiſmus omnis.	Agrypnia à pathemate.

Ut obfcuriffima eft morborum moralium aitiologia, ita & difficillima fanatio & fruftranea fæpe curatio.

Morbis animi obnoxii funt aulici, qui fortuna lautiori utuntur & magnis fimul curis exagitantur: *multi fateor*, ait *Baglivi*, *ob repletiones in morbos incidunt, fed multò plures ob animi pathemata, & potiffimum fi, aut patres familias, aut rei familiaris curâ diftenti, aut in dignitate conftituti fuerint, aut in aula vivant.* Mercatores quorum fortuna labafcit, puellæ quarum honos jacturam patitur, quæque virtutem colere prius affuetæ fuerunt, artifices qui ab opinione plebis fuum cenfum fuafque divitias fpectant & qui ab invidis aut malevolis detrectantur; pejus etiam habent qui ea patiuntur infortunia quæ in amici finu exponere pudor effet; hinc morbi plurimi, eò fanatu difficiliores, quo rariùs à Medicis cognofcuntur quoad originem: tales enim ægrotantes principium fui morbi vel non agnofcunt, aut Medicos ipfos celant cautiffimè.

Hyftericæ, hypochondriaci, melancholici, qui animi affectus moderari nefciunt ob fummam fenfibilitatem cum infirmitate conjunctam, miferrimam vitam ducunt. Puellæ, v. g. amoris ignibus accenfæ, inde chlorofim patientes, agrypniâ, anorexiâ abfumptæ. Qui laborant gravi animi pathemate conqueruntur 1º de ftomacho, de anorexia, oris amarore, flatibus; his fi Medicus ignarus catharticis & emeticis repetitis obviam eat, ægritudo in pejus ruit, & hoc nimis familiare eft Medicos in omnibus repletionem & faburram incufare.

Qui ftudio acriùs incumbunt corpus fuum debilitant & in morbos animi facilè dilabuntur, nifi per intervalla otio, ambulatione, rufticatione, amicorum colloquio vires animi fractas refarciant; his agrypnia, anorexia, melancholia, macies fimiliaque mala fuperveniunt, quibus quies, balnea, diæta magis profunt quàm medicamina.

A pathematis oriundi morbi aut ipfis fupervenientes, fi acuti funt, ut plurimum cæteris funt multò periculofiores; à catharticis & phlebotomiis non mitefcunt ut cæteri; fymptomatis peregrinis, miris funt ftipati; & quamdiu viget animi pathema, tamdiu ægrum divexant: in illis vires funt cautè fervandæ; medela blanda fit oportet; à nimia remediorum copia & vehementia abftinendum eft: Infelices illi ægri qui non ingeniofum fed bardum Medicum advocant quâdam, craffâ theoriâ fcholafticâ circumventum.

Defideratur, ut ait fagax *Baglivi*, hiftoria morborum cuique pathemati fupervenire folitorum; à mœrore diarrhœa, fynochus, typhos; ab ira vehementi diarrhœa biliofa; à terrore, qualis in terræ motu, urbium obfidione, abortus, epilepfiæ, tertianæ, aliique morbi folent accedere, quos *Telonius libro de terræ motu* enumerat.

Curatio morborum moralium ab auxiliis moralibus potiffimum eft repetenda: animi fortitudo, prudentia, tranquillitas funt potiffima illorum remedia & præfidia fine quibus vana funt medicamina, quæ vulgò exhilarantia, antimelancholica in pharmacopoliis venditatur; folum pharma-

copolam

copolam exhilarant ut plurimum ; exercitia tempestiva ; migratio in exteras regiones, equitatio, rusticatio, usus musices, saltationis, lusus non lucri sed delectationis causa instituti, ægros curis, negotiis implicatos, si ab his abstinere possunt optimè juvant ; si verò negotia momentosa sint, illa juxta prudentiæ leges prius componenda sunt. Si verò infortunii nulla sit medela, tunc forti animo religionis potissimum auxilio ea infortunia sunt sustinenda : indignatio enim, impatientia, animi dejectio morbos multò graviores efficiunt, nedum ipsis medeantur. In hujusmodi ægris curandis præstat Medicus qui remedia aut præcepta ea arte ac dicendi libertate proponit, quâ ipsum ad patientiam & tranquillitatem componere & ad summam medicamentis præstandam fidem hortari valeat : ægri morbis animi dejecti, tanquam infantes, verbis, promissis, crepundiis duci se non rarò patiuntur ; magna curationis pars est eorum animum erigere, spem sanitatis proximam facere, quod quidem in nostalgia quotidie cum successu factum videmus : qui enim morbo gravi à nostalgia laborant, si repetendorum penatum spes accesserit, illicò melius habent, longo itineri sustinendo pares evadunt, quos antea vix evasuros putabant adstantes. Curam horumce morborum specialem videsis in singulis generibus, ut *melancholiâ*, *dæmonomaniâ*, *hysteriâ*, *nostalgia*.

METHODUS ANATOMICA
MORBORUM.

CLASSIS PRIMA.

Morbi cutanei universales.

ORDO I.

Morbi decolores.

AUrigo.
Chlorosis.
Melas icterus.
Phoenigmus.
Scorbutus.

ORDO II.

Morbi eruptivi calidi.

Pestis.
Variola.
Rubeola.
Miliaris.
Scarlatina.
Purpura.
Pemphygus.
Erysipelas.

ORDO III.

Morbi eruptivi apureti.

Psydracia.
Essera.
Scabies.
Frambæsia.
Lepra.
Elephantiasis.
Syphylis.
Tinea.
Pruritus.
Herpes.

ORDO IV.

Morbi tumidi.

Polysarcia.
Pneumatosis.
Anasarca.
Phlegmatia.

ORDO V.

Morbi tabidi.

Tabes.
Phthisis.
Atrophia.
Aridura.

ORDO VI.

Morbi intemperiei.

Ardor.
Algor.
Ephemera.
Synocha.

Syno-

Synochus.
Typhus.
Hectica.
Amphimerina.
Tritæophya.
Tetartophya.
Quotidiana.
Tertiana.
Quartana.
Erratica.

CLASSIS SECUNDA.

Morbi cutanei partiales.

ORDO I.

Morbi maculosi.

Leucoma.
Vitiligo.
Ephelis.
Gutta rosea.
Nævus.
Ecchymoma.
Alopecia.
Gangræna.
Necrosis.

ORDO II.

Phymata.

Phlegmone.
Bubo.
Parotis.
Furunculus.
Anthrax.
Cancer.
Paronychia.
Phimosis.
Erythema.
Oedema.
Emphysema.
Scirrhus.
Sarcoma.
Condyloma.
Verruca.
Pterygium.
Hordeolum.
Bronchocele.
Exostosis.
Cancer.
Scrophula.
Rachitis.
Leontiasis.
Epinyctis.
Varus.
Papula.
Pustula.

ORDO III.

Cystides.

Aneurysma.
Varix.
Hydatis.
Marisca.
Staphyloma.
Lupia.
Hydarthrus.
Hydrorachitis.
Apostema.
Exomphalus.
Oscheocele.
Hydrocephalus.
Physocephalus.
Ascites.
Hydrometra.
Physometra.
Tympanites.
Meteorismus.
Ischuria.

ORDO IV.

Ectopiæ.

Exophthalmia.
Encephalocele.
Blepharoptosis.
Paraglosse.
Proptoma.
Exarthrema.
Loxarthrus.
Diastasis.
Lordosis.
Gibbositas.
Exania.
Exocyste.
Hysteroptosis.
Enterocele.
Epiplocele.
Gastrocele.
Hepatocele.
Splenocele.
Hysterocele.
Cystocele.
Parorchidium.

ORDO V.

Plagæ.

Vulnus.
Punctura.
Excoriatio.
Contusio.
Fractura.
Fissura.
Ruptura.
Amputatura.
Ulcus.
Elcosis.
Malis.
Carcinoma.
Frambœsia.
Tinea.
Exulceratio.
Sinus.
Fistula.
Rhagas.
Eschara.
Caries.
Arthrocace.

CLASSIS TERTIA.

Morbi artuum.

ORDO I.

Morbi partium mollium.

Hemiplegia.
Paralysis.
Paraplexia.
Beriberia.
Tetanus.
Rigor.
Tremor.
Scelotyrbe.
Crampus.
Pandiculatio.
Rheumatismus.
Convulsio.
Anxietas.
Lassitudo.
Ischias.
Pernio.
Sarcoma clavus.
Paronychia.
Arthritis podagra.
Loxarthrus.
Exarthrema.
Exostosis.
Hydarthrus.
Phlegmatia.

Lordo-

Lordofis.
Contractura.
Aridura.
Claudicatio.
Carphologia.

ORDO II.

Morbi partium tendineo - offearum.

Arthritis.
Oftocopus.
Rachitis.
Claudicatio.
Contractura.
Exarthrema.
Loxarthrus.
Gibbofitas.
Exoftofis.
Paronychia.
Hydarthrus.
Lordofis.
Diaftafis.

CLASSIS QUARTA.

Morbi Sexuum.

ORDO I.

Morbi genitalium communes.

GOnorrhœa.
Enurefis.
Dyfuria.
Pyuria.
Ifchuria.
Hæmaturia.
Diabetes.
Ædopfophia.
Anaphrodifia.
Pudendagra.
Ulcus venereum.
Condyloma ficus.
Condyloma porrum.
Condyloma thymus.
Verruca venerea.
Rhagas venerea.

ORDO II.

Morbi virorum.

Phimofis.
Parorchidium.
Ofcheocele.
Priapifmus.
Oedema penis.
Satyriafis.
Dyfpermatifmus.

ORDO III.

Morbi mulierum.

Abortus.
Dyftocia.
Leucorrhœa.
Graviditas.
Hyfteria.
Hyfteroloxia.
Hyfteroptofis.
Phyfometra.
Hydrometra.
Menorrhagia.
Nymphomania.

CLASSIS QUINTA.

Morbi fenfuum.

ORDO I.

Morbi oculorum : 1º interni.

AMaurofis.

Diplopia.
Suffufio.
Amblyopia.
Epiphora.
Vertigo.

2° externi.

Caligo.
Cataracta.
Exophthalmia.
Ophthalmia.
Hordeolum.
Pterygium.
Staphyloma.
Blepharoptofis.
Nyftagmus.
Strabifmus.
Apoftema hypopyon.
Apoftema fynchyfis.
Apoftema onyx.
Ecchymoma palpebrarum.
Ecchymoma hypopyon.
Phlegmone oculi.
Sarcoma encanthis.
Sarcoma oculorum.

ORDO II.

Morbi aurium interni.

Cophofis.
Dyfecœa.
Paracufis.
Syrigmus.
Otalgia.
Otorrhœa.
Proptoma auris.

ORDO III.

Morbi narium.

Anofmia.
Dyfodia ozæna.
Paraphonia à polypo.
Coryza.
Hæmorrhagia.
Sarcoma narium.

ORDO IV.

Morbi oris.

Aphtha.
Ptyalifmus.
Hypoftaphyle.
Paragloffe.
Agheuftia.
Pfellifmus.
Mutitas.
Adipfia.
Aphonia.
Paraphonia.
Polydipfia.
Stomacace.
Angina.
Cynanche.
Apoftema parulis.
Odontalgia.
Caries dentium.
Dyfphagia à labario.
Proptoma labii.
Pica.

CLASSIS SEXTA.

Morbi Capitis.

ORDO I.

Externi.

ALopecia.
Trichoma.
Tinea.
Hydrocephalus.
Phyfocephalus.

Phthi-

Phthiriasis.
Encephalocele.
Lupia testudo.

Colli.

Scrophula.
Catarrhus.
Bronchocele.
Angina.
Cynanche.
Trismus.
Obstipitas.

ORDO II.

Morbi capitis interni.

Mania.
Dæmonomania.
Melancholia.
Paraphrosyne.
Panophobia.
Phrenitis.
Cephalitis.
Agrypnia.
Amentia.
Amnesia.
Apoplexia.
Anæsthesia.
Carus.
Cataphora.
Catalepsis.
Catochus.
Ecstasis.
Lethargus.
Stupor.
Convulsio.
Eclampsia.
Epilepsia.
Ephialtes.
Hydrophobia.
Rabies.
Cephalæa.
Cephalalgia.
Hemicrania.

Tarantismus.
Antipathia.

CLASSIS SEPTIMA.

Morbi Pectoris.

1º *externi.*

Galactirrhœa.
Mastodynia.
Trismus.
Bronchocele.
Catarrhus.
Gibbositas.
Pleurodyne.

2º *interni.*

Rheuma.
Tussis.
Oscedo.
Singultus.
Dyspnœa.
Asthma.
Orthopnœa.
Hydrothorax.
Empyema.
Pleuritis.
Peripneumonia.
Pleurodyne.
Paraphrenesis.
Hæmoptysis.
Anacatharsis.
Phthisis.
Stertor.
Paraphonia.
Aphonia.
Anxietas.
Asphyxia.
Syncope.
Leipothymia.
Palpitatio.

Cardiogmus.
Carditis.
Afthenia.

CLASSIS OCTAVA.

Morbi Abdominis.

1° *Externi.*

LUmbago.
Rachialgia.
Exomphalus.
Gaftrocele.
Hepatocele.
Enterocele.
Epiplocele.
Splenocele.
Cyftocele.
Erythema intertrigo.
Phifconia.
Hæmorrhois.
Proctalgia.
Exania.
Marifca.
Tympanites.
Afcites.
Phyfometra.
Hydrometra.
Meteorifmus.
Bubo.

2° *Stomachi interni.*

Anorexia.
Bulimia.
Naufea.
Pica.
Pyrofis.
Gaftrodynia.
Flatulentia.
Vomitus.
Hæmatemefis.
Gaftritis.
Cholera.
Hypochondriafis.

3° *Inteftinorum.*

Melæna.
Ileus.
Dyfenteria.
Diarrhœa.
Hepatirrhœa.
Lienteria.
Cœliaca.
Tenefmus.
Colica.
Enteritis.

4° *Hepatis.*

Scirrhus hepatis.
Hepatalgia.
Aurigo.
Hepatitis.
Melasicterus.

5° *Lienis.*

Splenalgia.
Splenitis.

6° *Renum.*

Nephralgia.
Nephritis.
Ifchuria falfa.
Pyuria.

7° *Veficæ.*

Cyftitis.
Diabetes.
Enurefis.
Pyuria.
Dyfuria.
Ifchuria.

8° *Epiploi.*

Epiploitis.
Phifconia.

CLAS-

CLASSIS NONA.

Morbi ætatum.*

ORDO I.

Morbi Juvenum.

Vitia.

Hydrorachitis, ſpina bifida.
Pædarthrorace omnis.
Erythema intertrigo.
Erythema pernio.
Exania ab alvi fluxu.
Exomphalus aqueus.
Enterocele umbilicalis.
Enterocele inguinalis.
Bubo creſcentium.
Parorchidium omne.
Paragloſſe omnis.
Phimoſis vera.
Phimoſis circumligata.
Hydroa ſudamen.

Febres.

Hectica infantilis.
Hectica noſtalgica.
Hectica verminoſa.
Hectica ſcrophuloſa.

Phlegmaſiæ.

Variola omnis.
Rubeola omnis.
Aphtha lactucimen.
Cephalitis ſiriaſis.
Cynanche gangrænoſa.

Spaſmi.

Convulſio febrilis.
Convulſio ab hydrocephalo.
Convulſio verminoſa.
Eclampſia verminoſa.
Eclampſia à dentitione.
Eclampſia ab hydrocephalo.
Scelotyrbe chorea Viti.
Ephialtes ſtomachica.
Ephialtes verminoſa.
Tetanus verminoſus.
Triſmus naſcentium.
Triſmus verminoſus.
Strabiſmus omnis.
Claudicatio rachitica.

Anhelationes.

Aſthma à gibbo.
Dyſpnœa rachitica.
Pleurodyne verminoſa.
Sternutatio rubeoloſa.
Tuſſis ferina.
Tuſſis à dentitione.
Singultus à gula.

Debilitates.

Anæſtheſia naſcentium.
Anæſtheſia hydrorachitica.
Aſthenia ab hydrocephalo.
Aſthenia infantum.
Carus verminoſus.
Carus ab hydrocephalo.
Amblyopia luſcorum.
Anorexia Neophytorum.
Mutitas à gloſſolyſi.
Mutitas ſurdorum.
Mutitas elinguium.
Pſelliſmus omnis.

Dolores.

Agrypnia à dolore.
Agrypnia à crinonibus.

Anxietas à fafciis.
Cardialgia verminofa.
Cardialgia lactentium.
Catarrhus rubeolofus.
Colica meconialis.
Colica lactentium.
Dyfphagia à freno.
Gaftrodynia faburralis.
Odontalgia dentitionis.
Ophthalmia fcrophulofa.
Oftocopus ab orthopnœa.
Proctalgia ab exania.
Pruritus pedicularis.

Vefaniæ.

Bulimia verminofa.
Bulimia efurigo.
Bulimia addephagia.
Noftalgia omnis.
Panophobia verminofa.
Pica infantilis.

Fluxus.

Diarrhœa acrafia.
Diarrhœa variolofa.
Diarrhœa verminofa.
Diarrhœa lactentium.
Dyfuria calculofa.
Enurefis infantum.
Enurefis calculofa.
Flatulentia acida.
Flatulentia infantilis.
Vomitus lacteus.
Vomitus à faburra.
Vomitus à dentitione.
Vomitus verminofus.
Ileus verminofus.
Hæmorrhagia plethorica.
Dyfodia ab otirrhœa.
Dyfodia à tinea.

Cachexiæ.

Atrophia lactentium.
Atrophia rachitica.
Atrophia à crinonibus.
Atrophia verminofa.
Aurigo neophytorum.
Chlorofis infantum.
Chlorofis verminofa.
Elcofis variolofa.
Hydrocephalus omnis.
Malis à crinonibus.
Phthiriafis pedicularis.
Phifconia mefenterica.
Rachitis nodofa.
Rachitis Britannica.
Scrophula vulgaris.
Scrophula fugax.
Scrophula mefenterica.
Tinea omnis.
Tabes mefenterica.
Tympanitis verminofus.

ORDO II.

Morbi Senum.

Vitia.

Herpes omnis.
Marifca omnis.
Oedema flaccidum.
Gibbofitas omnis.
Condyloma clavus.
Varix tibiarum.
Ofcheocele aquofa.
Enterocele omnis.
Epiplocele omnis.
Hyfterocele omnis.

Febres.

Typhus carcerum.
Hectica cachectorum.
Tetartophya fimplex.
Quartana omnis.

Spafmi.

Contractura omnis.
Tremor omnis.

Clau-

Claudicatio à dolore.
Rigor catarrhalis.
Hyfteria emphractica.
Tuffis catarrhalis.
Tuffis afthmatica.
Dyfpnœa rachitica.
Afthma humidum.
Afthma arthriticum.
Afthma catarrhale.
Orthopnœa pfeudoperipneumonia.
Rheuma catarrhale.

Debilitates.

Cataracta omnis.
Caligo à rhytidofi.
Caligo à nephelide.
Amblyopia proximorum.
Amaurofis multiplex.
Dyfecœa fenilis 4.
Dyfecœa à tuba obftructa.
Paracufis barycoia.
Cophofis multiplex.
Anaphrodifia multiplex.
Pfellifmus à labario.
Paraphonia ftertens.
Paralyfis ferofa.
Hemiplegia ex apoplexia.
Hemiplegia arthritica.
Paraplexia multiplex.
Afthenia cachectica.
Afthenia ab inanitione.
Cataphora fomnolentia.
Cataphora coma.
Cataphora arthritica.
Carus fpontaneus.
Apoplexia multiplex.

Dolores.

Arthritis multiplex.
Rheumatifmus arthriticus.
Catarrhus benignus.
Pruritus arthriticus.
Algor externus.
Algor internus.
Cephalæa arthritica.
Ophthalmia trachoma.
Nephralgia arenofa.
Nephralgia calculofa.
Nephralgia hæmorrhoidalis.
Hyfteralgia calculofa.
Lumbago rheumatica.
Ifchias multiplex.
Proctalgia ex marifcis.
Proctalgia ab exania.

Vefaniæ.

Syrigmus multiplex.
Hypochondriafis melancholica.
Amentia fenilis.
Amentia ex ficcitate.
Amnefia fenilis.
Agrypnia arthritica.
Agrypnia fenilis.

Fluxus.

Hæmaturia calculofa.
Hæmorrhoïs moderata.
Vomitus pituitofus.
Ileus à bubonocele.
Tenefmus à fcybalis.
Epiphora multiplex.
Anacatharfis afthmatica.
Enurefis hernioforum.
Enurefis paralyticorum.
Dyfuria hæmorrhoidalis.
Dyfuria à caruncula.
Difpermatifmus aphractodes.
Dyfpermatifmus ferofus.
Dyfpermatifmus cachexiæ.
Atrophia fenilis.
Ifchuria multiplex.
Scabies herpetica.
Gangræna fenilis.
Elcofis fcorbutica.
Scorbutus vulgaris.
Afcites ferofus.
Phlegmatia ulcerofa.

TABLE

TABLE

Des Noms François des Maladies.

Ulcère, Ulcus, Elcosis.
Volvulus, Ileus.
Vomique, Apostema, Phthisis, Hepatalgia.
Vomissement, Vomitus.
de sang, Hæmatemesis.
Urine sanglante, Hæmaturia.
Urine purulente, Pyuria.
Vuë foible, Amblyopia, Caligo.
louche, Strabismus, Caligo.
Vuidanges, Menorrhagia.

Yaw, Frambæsia.
Yvresse, v. Apoplexia, Vertigo &c.

INDEX

INDEX
NOMINUM GENERICORUM,
SPECIFICORUM & SYNONYMORUM &c.

Numerus Romanus Tomum, Arabicus verò paginam indicant.

Cyste-

E

Ecartement

G

H

I

Iliaca

K

Koltek,

Men-

Q

R

Rapha-

T

Tromos,

X

Y